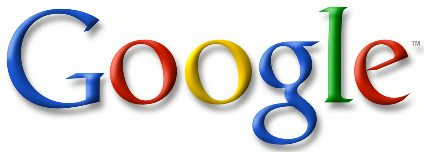

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

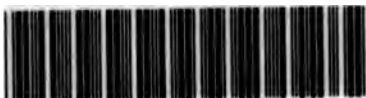
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

600021132F

Norske Stiftelser.

Samling

af

Fundatser, Testamenter og Gavebreve,

samt

historisk-statistiske Efterretninger,

vedkommende

milde Stiftelser

i

Kongeriget Norge.

Udgiven efter Foranstaltning af Den Kongelige Norske Regjerings Departement for Kirke- og Undervisningsvæsenet

ved

N. Nicolaysen.

Første Bind.

Christiania.

Chr. Tønsbergs Forlag.

Trykt af H. J. Sorum.

1858.

246. e. 70.

Diplomatarisk Del.

I.

Diplomatarisk Del.

I.

Norske Stiftelser.

Kongelig Fundats for St. Jørgens Hospital i Bergen.

Efter Registrer over alle Lande Regist. No. 1. fol. 153a—154a. — Trykt af Klevenfeldt i Kjøbenh. Selsk. Skr. VI. 51—52 og optrykt i Frimanns Stift. og Gavebr. II. 84—85, men paa begge Steder med det urigtige Aarstal 1565, og uden Angivelse af Udstedelsesdagen. — Orig. i Danske Geheimearkiv.

1. **24 April 1545.** **Odense.**

Vi Christian den Tredje o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at Vi nu af Vor synderlig Gunst og Naade, Gud almægtigste til Lov og Ære, saa og de fattige, saare og syge Mennesker udi Sancti Jørgens Hospital i Vor Kjøbstad Bergen i Vort Land Norge til Nytte, Gavn og Underholdning, have bevilget og samtykt, og med dette Vort aabne Brev bevilge og samtykke, fornævnte Sancti Jørgens Gaard med Hus og Bygning i Længden og Breden, Gaardsrum og alt andet, som det nu forefunden og begreben er, skal herefter med al Tilliggelse, Gods, Rente og Rettighed være og forblive til et almindeligt Hospital i fornævnte Bergen til evig Tid, som de fattige, saare og syge Mennesker kunde og skulle have deres Værelse, Vaaning og Ophold udi. Sammeledes have Vi nu til samme almindelige Hospital i Bergen og til de Fattiges Ophold funderet, undt og tilladt, og med dette Vort aabne Brev unde og tillade, at Selje Kloster med al sin Ejendom, Gods, Rente og Rettighed, og al sin Tilliggelse, intet undertaget, maa og skal herefter til evig Tid være og høre til samme St. Jørgens Hospital for evig Ejendom at blive skulle, og skal tilskikkes en Forstander udi fornævnte Hospital, den, som gudfrygtig er og de Arme vil være tro, af Vor Lensmand paa Bergenhus og Superintendent udi Bergens Stigt og Borgermestere og Raad i fornævnte Bergen, hvilken samme Forstander en Gang hvert Aar skal gjøre dennem gode Rede og Regnskab paa alt, han paa Hospitalets

og de Fattiges Vegne oppebærendes og igjen udgivendes vorder, saa de arme syge Mennesker ikke sker forkort i nogen Maade. Sammeledes skulle og Ingen indtages udi fornævnte Hospital uden de, som syge arme og urørendes Mennesker ere, og med Superintendents, Borgermesteres, og Raads Vilje indtagne, saa de kjende dennem at være saadanne Guds Mennesker, at de Almisse vedtorftige ere, og naar samme Forstander i Hospitalet dør eller afgaar, da skulle de Fattige være hans Arvinger. Thi forbyde Vi Alle, ihvo de helst ere eller være kunne, særdeles vore Fogder, Embedsmænd og alle andre, fornævnte de fattige, saare og syge Mennesker udi fornævnte Hospital herimod paa samme Hospital eller nogen sin Rente eller Rettighed, som der nu tilliggendes er eller herefter tilkommendes vorder, at hindre, lade, møje, platse, eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Kongelig Hevn og Vrede. Givet i Odense Fredag næst efter Søndag misericordia domini Aar 1545.

Kongeligt Gavebrev til St. Jørgens Hospital i Bergen.

Efter Norske Register I. fol. 59b—60a.

2. 12 Januar 1574. Kjøbenhavn.

Vi Frederik den Anden o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at efterdi Forstanderne for Vort almindelige Hospital udi Vor Kjøbstad Bergen for Os have berettet, at den Rente og Underholdning, som høibaarne Fyrste Vor kjære Herr Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, haver lagt til de Fattiges Underholdning sammesteds, er dennem langt belegen fra Haanden, saa de ingen Avl kunde holde eller og anden Brugning deraf bekomme, som dennem stedse Behov gjøres, og derfor underdanigst have været begjerings, at Vi samme deres Rente vilde forbedre, da have Vi af Vor synderlig Gunst og Naade undt og udlagt og nu med dette Vort aabne Brev unde og udlægge fornævnte de Fattige udi Hospitalet i Vor Kjøbstad Bergen en Vor og Norges Krones Gaard, liggende udenfor Vor Kjøbstad Bergen, kaldes Thorstenes [1] udi Hammers Sogn, skylder 3 Bismerpund Smør i Landgilde, saa fornævnte Gaard med sin Tilliggelse, som der nu tilligger og af Arilds Tid tilligget haver, altid herefter til evig Tid skal ligge og blive til Hospitalet der sammesteds, og de Fatti-

[1]) Uden Tvivl den samme, som i Hospitalets Jordebog af 1700 (Gjenp. i Rigsark.) kaldes „Torchnes," og i Jordebog af 1758 (Frimanns Stift. og Gavebr. II. 92) „Frechness."

ges Forstandere deraf at skulle oppebære al Rente og Landskyld, og fornævnte Gaard gjøre fornævnte de Fattige saa brugelig og nyttig, som de bedst kunne, forbydendes vore Fogder, Embedsmænd og alle andre, fornævnte de Fattige herimod paa fornævnte Gaard, eftersom forskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, dog skulle fornævnte de Fattige eller deres Forstandere selv forenes med Bonden og ikke hannem afsætte af Gaarden, uden de have det i hans Minde. Actum Hafniæ 12 Dag Januar Aar 1574.

Kongelig Stadfestelse paa en Gave til Korskirken i Bergen.

Efter Norske Regist. I. fol. 75b—77a. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 233—235.

3. 8 Marts 1574. Frederiksborg.

Vi Frederik den Anden o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at eftersom Christopher Hvidtfelt, fordum Lensmand paa Bergenhus, og Geble Pedersson, samme Tid Stigtens Formyndere, nogen Aar forleden have gjort en Skik og Forordning, at nogle Kirker, som der udi Bergens Stigt vare saa godt som forfaldne, og havde en føje Rente, og stode hverandre saa nær, at de ikke gjordes Behov at opholdes, skulde med al deres Ejendom og Rente og rette Tilliggelse derefter være og blive til Sognekirken udi Bergen, som kaldes Korskirken, paa det den saa meget desbedre kunde holdes ved Bygning, Hævd og Magt, som det sig burde, og lyder deres Brev, som de derom have ladet udgaa, Ord fra Ord, som herefter følger:

Vi efterskrevne Christopher Hvidtfelt, Hovedsmand paa Bergenhus, Geble Pedersson, Stigtens Formyndere udi Bergen, gjøre vitterligt for Alle med dette vort aabne Brev, at vi udi Sandhed forfaret have, at nogle Kirker her udi Stigtet ere saa godt som forfaldne, og staa hinanden saa nær, som føje Renter tilliggendes er, og ikke gjøres Behov oppe at holdes. Nu efterdi at denne Sognekirke her udi Bergen, som kaldes Korskirke, haver ingen aarlig Rente eller Rettighed, formedelst hvilken hun nogen Hjelp eller Bistand til Bygnings og Underholdnings Behov kan have, og er nu kommen paa faldende Fode, saa have vi paa Kongelig Majestets, Konning Christiani, vor allernaadigste Herres gode Tykke og Behag, til fornævnte Korskirke i Bergen, dens Bygning og Underholdning, tillagt samme forfaldne Kirker med al

deres Ejendom, Rente og rette Tilliggelse, Klokker, Kirkeved og anden Kirkens Ornament, som er Rygge Kirke [1] udi Aurland med Klokker, Kirkeved og Ornament, 5 Løber udi Tiende, 7 levende Kør og Landskyld, som her følger: Flaam 1 Sold Korn, Haug udi Flaam 4 Sættinger Korn, Brekke 2 Mæler Korn, Otternes 2 Mæler Korn, Thokhvam 2 Mæler Korn, Lauvin 2½ Mæler Korn, Tendom 2 Mæler Korn, Svelt 1 Mæle Korn, Vinnim 3 Mæler Korn, Dyrdal 4 Sættinger Korn, Fedjom 2 Mæler Korn, Aase 2 Mæler Korn, Stein 1 Mæle Korn, Geisme 1 Kalvskind, item Henjum Kirke udi Lekanger med Klokker, Kirkeved og Ornament, 4 Løber udi Tiende, 4 levende Kør og ½ Kørlag udi Smaler, item Hval Kirke udi Stedje med Klokker, Kirkeved og Ornament og denne Landskyld: Gorvin 6 Mæler Korn, Steinegem 2 Mæler Korn, og Eggum 5 Mæler Korn, alle disse 3 Kirker liggendes udi Sogn, item Bø Kirke paa Framnes med Klokker, Kirkeved, 2 Kjedler, 4 Løber udi Tiende, 9 levende Kør, og Landskyld af Hage paa Ratnestranden ½ Løb Smør, at nyde, bruge og beholde til evindelig Eje. Derfor bede vi, og paa Kongelig Majestets, fornævnte vor allernaadigste Herres, Vegne byde og befale Alle, som fornævnte forfaldne Kirker, eller deres Gods, Rente, Rettighed, Ejendom og rette Tilliggelse, udi Værge, Hævd og Besidding have, at I herefter, som tilforn gjort have, velvilligen levere, give og fra eder til gode Rede overantvorde fornævnte Korskirke udi Bergen, dens Ombudsmænd, eller deres Fuldmægtige, alle fornævnte Kirkers Ejendom, Rente og rette Tilliggelse, som forskrevet staar, som I tilforn til samme Kirker plejede, og sedvanlig var at give, ladendes det ingenlunde. Til ydermere Bevisning og tryggere

[1]) Herom haves et senere Brev, efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet saalydende: Vi Frederik III. o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at eftersom Vi af Os elskelige Titus Bulche, Commissarius over Kirkerne i Vort Rige Norge, hans underdanigste Relation, og Stiftskriverens, Os elskelige Niels Hansens, Andragende, samt Sognepræstens til Aurlands Prestegjeld udi Bergenhus Len i Sogns Provsti, tilligemed Sognemændenes, underdanigste Supplication, naadigst erfare, at endel af den Indkomst, som laa til Vangs Hoved-Kirke i Aurland, er udi Vores salig Hr. Farfaders, højlovlig Ihukommelse, Konning Frederik den Andens Tid, tillagt den da afbrændte Korskirke udi Bergen til Hjelp til dens Opbygning, hvilken nu skal være vel bygt og ved Magt, og Vangs Kirke tvertimod meget brøstfældig, og ej af dens nuhavende Indkomst skal kunne forfærdiges, eller de ordinære Udgifter formaa at betale, formedelst Rygge Kirkes Almue endog er der tillagt, som af fornævnte Vangs Kirke med Vin og Brød uden Vederlag maa underholdes, saa den derfor nu skal være og stikke udi stor Gjeld, da have Vi naadigst bevilget og tiladt, saa og hermed bevilger og tillader, at Vangs Kirke udi Aurland i Sogns Provsti igjen, indtil Vi anderledes herom vorder tilsigendes, kan tillagt vorde den Indkomst, Landskyld, Tiende og Kørlige, som fordum Rygge Anner under Vangs Kirke tilhørt have. Forbydendes o. s. v. Kjøbenhavn den 19 Januar 1669.

Forvaring have vi vore Insegl herunder hænge ladet, som givet og skrevet er udi Bergen St. Pauli conversionis Dag [1] Aar efter Guds Byrd 1544.

Da have Vi af Vor synderlig Gunst og Naade fuldbyrdet, samtykt og stadfestet, og nu med dette Vort aabne Brev samtykke, fuldbyrde og stadfeste samme Skik og Ordning ved sin fulde Magt at blive, eftersom fornævnte deres Brev, derom er udganget, udi alle sine Punkter og Artikler udviser og indholder, cum inhibitione solita. Actum Frederiksborg den 8 Marts Anno 1574.

[1]) 25 Januar.

Kongeligt Gavebrev til tolv Discipler i Bergens Skole.

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet. Kongens mindre Segl vedhænger. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 106—107, hvor der dog blandt andet urigtigt staar 28 istedetfor 18 Rødekropper.

4. 28 Juni 1575. Frederiksborg.

Vi Frederik den Anden, med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, efterdi Vi komme udi Forfaring, at udi Bergenhus Stigt udi Vort Rige Norge skal ofte være Brøst for saadanne Personer, som kunde bruges udi Gudsords Tjeneste, og det er vide belegen at hente her fra Universitetet de Personer, som der udi Riget skulle bruges, en Part og, som her ere fødde og ere komne til nogen Forbedring, findes ikke at ville lade dennem bruge for den Fortjeneste, som der vanker, da have Vi, Kirker, Religionen og Gudsords Tjeneste til Forfremmelse og Bedste, saa og saadanne Personer til Hjelp og Trøst, som er Forhaabning om udi Fremtiden at skulle bruges udi Kirketjeneste, af synderlig Gunst og Naade bevilget og samtykt, og nu med dette Vort aabne Brev bevilge og samtykke, aarligen herefter at give 12 Personer af Skolen udi Bergen denne efterskrevne Genant af Slottet til deres Underholdning, som er 48 Tønder Mel, 60 Tønder Malt, 60 Skippund Humle, 12 Løber Smør, 18 Rødekropper, 36 Sider Flesk, 40 Voger Bergefisk, 1 Læst Sild, ½ Læst Torsk, 6 Tønder Gryn, 1 Skippund Biende-Ost, 12 Mk. Penninge, som nu gaa til Slo, hvilken fornævnte Genant [1] Bispen, med

[1]) Ved Reskr. 2 Novbr. 1671 (Bergs Reskriptsaml. I. 75 og Frimanns Stift. og Gavebr. I. 107) blev det bestemt, at denne Genant ligesom „tilforn" skulde udredes af Stiftamtstuen med 324 Rdlr. aarlig.

Prædikerne og Skolemesteren sammestedes, skulle aarligen annamme og selv forordinere, paa hvad Sted samme Fetalje paa fornævnte Personers Bedste kan udspises. Skulle de og selv udvælge de Personer, som samme Underholdning er undt, fattige Personer, som ikke have rige eller formuende Forældre, dennem kunde underholde, og de, som ere Forhaabning om udi Fremtiden at skulle dennem forbedre, og naar nogen af fornævnte Personer med Kald forsørges eller hendør, skulle de indtage andre udi Stedet, at samme Antal stedse er fuldt. Bedendes og bydendes Lensmanden paa fornævnte Vort Slot Bergenhus, som nu er eller herefter kommendes vorder, at han aarligen til gode Rede forskrevne Fetalje og Genant lader dennem fornøje, og ingen Hinder eller Forfang derpaa gjør, eftersom forskrevet staar, udi nogen Maade, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 28 Juni Aar 1575.

Under Vort Signet.

Frederik.

Kongeligt Gavebrev til Sygehospitalet ved Domkirken i Bergen.

Efter Norske Register I. fol. 162b—163a. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. II. 139—140, men der urigtig dateret 8 Mai.

5. 7 Mai 1577. Kjøbenhavn.

Vi Frederik o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at eftersom Os elskelige Borgermestere og Raadmænd udi Vor Kjøbstad Bergen have underdanigst givet Os tilkjende, hvorledes der til deres By komme mange vanføre og syge Mennesker, som ikke kunne være om at fortjene deres Brød, og at den Rente, som højbaarne Fyrste, Vor kjære Herr Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, haver funderet og lagt til Hospitalet der udi Byen, ikke kan forslaa til flere at underholde, end alene nogle faa, som med spedalsk Sygdom ere beladne, hvorfor Borgermestere og Raadmænd der sammestedes berette, at have med andre godt Folkes Hjelp ladet bygge et Hus ved Domkirken, som saadanne fattige, syge og udlevede Folk kunde være udi, og efterdi de paa de Fattiges Vegne beklage, at de ingen Indkomst og Underholdning haver uden alenests hvis Almisse godt Folk dertil vil give, da paa det fornævnte de Fattige saa meget desbedre kunde med Underholdning forsørges, have Vi Gud almægtigste til Lov og Ære, og de fattige Syge, som indkomme i fornævnte nye Sygehus til Hjelp og Bistand, naadigst undt, bevilget og

tilladt, og nu med dette Vort aabne Brev unde, bevilge og tillade, at al Vor og Kronens Part af Tienden af Viks Sogn med sine Annexer, som ere Hoppersstad Kirke, Hove Kirke, Hvam Kirke, Arnefjord Kirke og Østrheims Kirke, maa herefter oppebæres til fornævnte de Fattiges og Syges Underholdnings Behov udi fornævnte Sygehus, dog med slig Besked, at fornævnte de Fattiges Forstandere skulle aarligen gjøre Vor Lensmand paa Bergenhus, og Borgermestere og Raadmænd udi Bergen, de som nu ere og herefter kommendes vorder, god Rede og Regnskab for Oppebørsel af fornævnte Tiender, og Lensmanden med Borgermestere og Raad at være forpligtet, at have god Opseende med, at det forvendes de Fattige til Bedste og til intet Andet, saafremt de ikke ville stande derfor til Rette. Thi forbyde Vi Vore Fogder, Embedsmænd og alle Andre, forbemeldte de Fattiges Forstandere herimod paa Vor og Kronens Part af Tienden af fornævnte Sogner, eftersom forskrevet staar, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 7 Mai Aar 1577.

Ifølge Frimann (anf. St.) er dette Brev konfirmeret af Fr. III d. 24 Aug. 1648.

Kongeligt Gavebrev til to Disciple i Throndhjems Skole.

Efter Norske Register I. fol. 592a—593a.

6. 26 Marts 1587. Skanderborg.

Vi Frederik o. s. v. gjøre Alle vitterligt, efterat vi komme udi Forfaring, at Sancte Margrete Kirke udi Borgund paa Søndmøre og Sancte Margrete Kirke udi Alstarhaugs Prestegjeld paa Helgeland nogen Tid siden forleden ere afbrudte, og Sognefolket forvist til et andet Sogn at søge Kirke, da paa det fornævnte to øde Kirkers Rente maa komme Gud til Ære og Menigheden til Bedste, have Vi for godt anseet bevilget, og hermed det ogsaa ville forordnet og funderet have at fornævnte to Kirkers Rente maa og skal opbæres af hvilken Person, som Vor Embedsmand paa Vor Gaard udi Throndhjem og Superintendenten udi Throndhjems Stigt dertil fuldmægtig gjøre, og forundes til Hjelp at holde to Personer med af Throndhjems Skole, som findes skikkelige og ere bekvemme til Studering paa Universiteter, udi Vor Kjøbstad Kjøbenhavn eller andensteds uden Riget efter Lejligheden, og skal Vor Lensmand paa Vor Gaard udi Throndhjem, som nu er eller herefter kommendes vorder, med Superintendenten udi Throndhjems Stigt fornævnte Rente til den

Brug og ingen anden annamme og anvende lade, og skulle de udvælge de Personer, samme Hjelp skulle nyde, som ere bekvemme til at skikkes paa Universiteter, og er god Forhaabning om at kunde udi Fremtiden blive Kirke og Skole tjenlige, hvortil samme Personer, som denne Hjelp skulle nyde, skulle dennem tilbørlig forpligte, at denne Rente og Vor naadigste Forordning ikke skulle komme udi nogen Misbrug, og herom udi alle Maade skikke og forordne, som de ville forsvare. Thi forbyde Vi Alle, hvo de helst ere eller være kunne, særdeles Vore Fogder, Embedsmænd og alle Andre imod denne vor naadigste Forordning og Fundering om fornævnte to øde Kirkers Rente at gjøre, handle eller tilstede at handles udi nogen Maade, bedendes og bydendes Vor Embedsmand paa Vor Gaard udi Throndhjem saa og Superintendenten udi Throndhjems Stigt, som nu er eller herefter kommendes vorder, at de paa Vore Vegne have herudinden alvorlig Opseende at altingest herefter tilbørligen forholdes. Actum Skanderborg den 26 Dag Marts Aar 1587.

Ludvik Munks Gavebrev til Throndhjems Fattige.

Efter Orig. p. Perg. i Throndhjems Centralarkiv.

7. 29 Septbr. 159(4). Throndhjem.

Jeg Ludvik Munk til Nørlund, Kongelig Majestets Befalingsmand over Throndhjems Len, kjendes og gjør for Alle vitterligt med dette mit aabne Brev, at eftersom jeg (den almægtigste Gud og hans hellige Navn til Lov, Ære og Takſigelse og fattige vedtørftige Mennesker til Hjelp og Trøst og Bistand) haver givet og til en everlig Almisse perpetueret sex hundrede gode gamle Daler Hovedstol, og tredive Daler deraf til aarlige Rente at udgives, hvilke fornævnte sex hundrede Daler Hovedstol jeg haver tilbetroet hæderlige, høje, lærde og velagte Dannemænd: Mester Hans Mogensøn, Superintendent over Throndhjems Stigt, Mester Mogens Hansøn, Sognepræst til Domkirken, Herr Christen Michelsøn, Sognepræst til vor Frue Kirke udi Throndhjem, og Herr Peder Olsøn, Skolemester der sammesteds, at være Forstandere for samme fornævnte 600 Dalers Almisse, og til fornævnte sex hundrede Dalers Almisses everdelige Ophold og Brug og de tredive Daler aarlige Rente deraf til fornævnte Almisses aarlige Udgift haver jeg antvordet dennem et vel forseglet Papirsbrev, som ærlig og velbyrdig Mand Aage Bjelke til Østeraat haver givet mig paa sex hundrede Daler Hovedstol og tre-

dive Daler aarlige Rente, som jeg hannem laant og medforstrakt haver, hvilke fornævnte 600 Daler Hovedstol og tredive Daler aarlige Rente fornævnte Forstandere skulle (med Kraft dette mit Brevs) have fri og fuldkommen Magt til at annamme og opbære af fornævnte Aage Bjelke eller hans Arvinger, naar som dennem lyster, dog saa, at naar som de ikke længer ville lade fornævnte 600 Daler Hovedstol blive hos fornævnte Aage Bjelke eller hans Arvinger paa Rente bestaaendes, eller og fornævnte Aage Bjelke eller hans Arvinger lyster fornævnte 600 Daler Hovedstol med sin aarlige Rente at aflægge og betale, da skulle de være pligtige til at tilsige hannem eller dennem tyve Uger tilforn før den Sancte Mikelsdag, til hvilken de ville have fornævnte 600 Daler Hovedstol betalet, eller og han dennem aflægge og betale vil. Og naar som disse fornævnte Forstandere eller deres Efterkommere vil opbære fornævnte Penninge af fornævnte Aage Bjelke eller hans Arvinger, da skal de være pligtig til at straxen igjen udsætte fornævnte 600 Daler Hovedstol hos en anden formuende Mand, som kan noksom være vis og vederheftig til, baade for Hovedstolen og Renten, at betale de Fattige, naar der paaæskes, saa at de Fattiges Hovedstol og Rente ikke bliver dennem forkortet eller formedelst ved ulovagtige og uformuende Skyldnere bliver dennem formindsket og forkortet udi nogen Maade, mens at fornævnte Forstandere ville aldeles og udi alle Maade dennem med fornævnte 600 Dalers Hovedstol og de tredive Dalers aarlige Rente forholde efter mit Fundatsesbrevs Indhold og Lydelse, som jeg dennem paa fornævnte 600 Dalers Almisse overantvordet haver. Til videre Bekræftelse og Vidnesbyrd paa dette mit udgivne Brev haver jeg trykt mit Signet her nedenfor og med egen Haand underskrevet. Datum Throndhjem den S. Mikelsdag Ao. 159(4).

Ludvik Munk.

(L. S.)

Ludvik Munks og Hustrues Fundats for deres Legat til femten Skolebørn og femten Husarme i Throndhjem.

Efter Orig. p. Perg. i Throndhjems Centralarkiv. Seglene vedhænge.

8.*) 29 Septbr. 1594. Throndhjem.

Jeg Ludvik Munk Ludviksøn til Nørlund kjendes og gjør vitterligt for Alle med dette mit aabne Brev, at eftersom almægtigste Gud

*) Da den under det følgende No. 9 henhørende Fundats for de Ovennævntes Le-

af hans gode guddommelige og faderlige Vilje haver ved den stormægtige og høibaarne Herre og Konge Herr Frederik den Anden, Danmarks og Norges Konning, salig høilovlig og evig Ihukommelse, beskikket mig [1] til at være Hans Majestets Ombuds og Befalingsmand [her udi Throndhjem over Throndhjems[2] Len og Stigt, og mig arme og uværdige syndige Menneske her udi samme Befaling med hans hellige og saliggjørende Ords enfoldige og rette Forstand og de høiværdige Sacramenters rette Brug, Nytte og Gavn, ved den Hellig Aands Naade naadeligen begavet, saa og mig med nogen verdslig og timelig Gode, Gods og Penninge rigeligen, rundeligen og naadeligen velsignet, benedidet, begavet og med forlenet haver, saa ske og være Herren min Gud, Gud Fader, Gud Søn og Gud den Hellig Aand, en sand evig almægtig Gud, herfor og for alle andre hans gode guddommelige Gaver og Velgjerninger, for hans store Naade og Barmhjertighed, for hans usigelige Elskelighed og for det meget utallige Gode, som han mig arme Synder udi hans elskelige Søn udi alt dette og udi mange andre og utallige Maader paa Sjelens og Legemets Vegne haver beviist, evig Lov, Tak, Pris,Ære og Glorie, fra Evighed udi al Evighed, Amen, Amen, Amen. Og eftersom alle Mennesker efter Guds hellige Bud og Befaling ere pligtige til, af christelig Kjærlighed og hjertelig Medynk at komme arme Fattige og vedtørftige Mennesker, besynderlig Christi Lemmer, til Hjelp og Trøst med de Gaver og Velsignelser udaf Gods og Penninger, som Herren haver saa naadeligen givet og forlenet os med, derfor haver jeg fornævnte Ludvik Munk udaf velberaad Hjerte, Hu og Sind, saa og med min kjære Hustrues, ærlige og velbyrdige Frue Ellen Marsvins, hendes Fuldbørdt, Ja, Vilje og Samtykke, den almægtigste Gud og hans hellige Navn til Lov, Ære og Taksigelse, og fattige vedtørftige hjelpeløse husarme Mennesker, som boendes ere [og blive herefter udi Throndhjems [3] By, og fattige hjelpeløse Peblinger, som nu gange eller gangendes vorde udi Skolen [herudi Throndhjem, [4] og ville gjerne lade sig lære og optugte udi den rette, rene og sande christelige Lærdom og andre gode boglige Kunster, til Hjelp, Trøst og Bistand, givet stiftet og perpetueret og nu med dette vort aabne Brev giver, stifter og perpetuerer til en evigvarende Almisse til fornævnte Personer [600 [5] gode gamle og uforfalskede Daler Hoved-

gat til Oslo Skole og Husarme ikkun ved Gavens Størrelse og Antallet af de Personer, som skulle nyde Godt deraf, adskiller sig fra den ovenanførte, ansees det overflødigt at aftrykke den i sin Helhed, hvorimod der i Noter til dette No. paa hver sit Sted vil angives, hvori dens Afvigelser bestaa.

[1]) I No. 9 tilføjes: for nogle forgangne Aar siden forleden. [2]) I No. 9: paa Akershus og over Akershus. [3]) I No. 9: udi Oslo. [4]) Ligesaa. [5]) I No. 9: 400.

stol og [30 [1] Daler deraf til aarlig Rente, hvilke fornævnte [600 [2] Daler Hovedstol og [30 [3] Daler aarlig Rente fornævnte fattige Husarme og fattige hjelpeløse Peblinger udi [Throndhjems [4] By skulle for en evig Skjenk og Gave og til evig Ejendoms Brug, Nytte og Gavn, saa længe som denne Verden staar, have, nyde, bruge og beholde, udi saa Maade, som herefter følger: At fornævnte [600 [5] Daler Hovedstol skal udaf de Personer, som herefter udi dette samme vort Brev videre skal formeldes og omtales, udsættes paa Rente herudi Norge hos vederheftige Adelspersoner, eller andre gode vederheftige Prester eller Borgere, som have godt Jordegods at sætte til Underpant for dennem, eller og gode vederheftige Forlovesmænd, som kan være deres Forlovere for fornævnte Hovedstol og Rente, og skal Hovedbrevene paa fornævnte [600 [6] Daler Hovedstol og de [30 [7] Daler den aarlige Rente, som af dennem skal aarlig udgives, være stilet, lyde og formelde lige efter den Stil, Maade og Form, som det Hovedbrev [8] indeholder og udviser, som nu paa fornævnte Hovedstol og Rente gjort er. Skal og ingen Menneske have Magt til at tage eller formindske noget af fornævnte [600 [9] Daler Hovedstol hverken til Husarme, til Peblinger, eller til anden Brug eller Udgift udi nogen Maade, mens fornævnte [sex [10] hundrede Daler Hovedstol skal være og blive til everlig Tid, og saalænge denne Verden staar, hel og holden ubeskaaren, uformindsket, og uaftagen i alle Maader, mens alene den aarlige Rente, som er [30 [11] Daler, som aarligen til enhver Sancte Mikelsdag Aar efter Aar, imedens og al den Stund denne Verden staar, skal gives af fornævnte [600 [12] Daler Hovedstol af dennem, som have fornævnte Hovedstol til Laans paa Rente. Disse fornævnte [30 [13] Dalers Rentepenge skal disse efterskrevne gode Mænd, som ere hæderlige og højlærde Mænd Superintendenterne [her i Throndhjems [14] Stigt, Lagmændene, Sognepresterne til Domkirken [og vor Frue Kirke, [15] og Skolemesterne [her udi Throndhjems [16] By, de, som nu ere eller herefter kommendes vorder indtil Domsdag og Verdens Ende, have Fuldmagt til at lade oppebære, og annamme fornævnte [30 [17] Daler aarlige Rente til enhver Sancte Mikelsdag, efter som forskrevet staar, og skulde Halvparten deraf, som er [femten [18] Daler, gives [femten [19] arme vedtørftige hjelpeløse Peblinger [her [20] udi Skolen, om hvilke der kan

[1]) I No. 9: 20. [2]) I No. 9: 400. [3]) I No. 9: 20. [4]) I No. 9: Oslo. [5]) I No. 9: 400. [6]) Ligesaa [7]) I No. 9: 20. [8]) Se No. 7. Noget tilsvarende for No. 96 Vedkommende har ikke været at finde. [9]) I No. 9: 400. [10]) I No. 9: fire. [11]) I No. 9: 20. [12]) I No. 9: 400. [13]) I No. 9: 20. [14]) I No. 9: over Akershus. [15]) Udeladt i No. 9. [16]) I No. 9: udi Oslo. [17]) I No. 9: 20. [18]) I No. 9: ti. [19]) Ligesaa. [20]) I No. 9: der.

være et godt Haab, at de udi Fremtiden kunde blive bekvemme til at bruges til det hellige Prædike-Embede, og ikke have nogen Hjelp eller Raad af deres Forældre eller andre til Underholdning og Skolegang, end hvad som godt Folk vil give dem i Guds Navn. De andre [femten [1] Daler skulde gives [femten [2] fattige husarme Mennesker [her udi Throndhjems [3] By, som ere ærlige, vedtørftige og virkeligen kan regnes for rette husarme Folk at være, og kunde agtes værdige til at nyde og gives Guds Almisse. Og skal fornævnte Superintendenter, Lagmænd, Sogneprester og Skolemestere [udi Throndhjems [4] By, de, som nu ere og herefter kommendes vorder, med Kraft dette vort Breves, være og blive Forstandere for denne Almisse, Aar efter Aar saa længe som denne Verden staar, og have Fuldmagt og Myndighed at raade og regiere for fornævnte [600 [5] Dalers Hovedstol, og dennem til hvilken god Mand, dem lyster, paa Rente at udsætte hos gode vederheftige Folk, som visse og formuende ere, som kunne og ville gjøre dennem paa de Fattiges Vegne god og nøjagtig Forvaring for Hovedstol og Rente mod godt Jordegods eller og med vederheftige Forlovere, og fornævnte [30 [6] Dalers Rente aarligen deraf at oppebære, og dennem til enhver Sancte Mikelsdag at uddele til [femten [7] fattige Peblinger og [femten [8] fattige Husarme, og ikke til flere, saa at hver af disse [tredive [9] fattige Personer bekommer en Daler, efter som forskrevet staar. Og paa hvilken Dag, som denne Almisse, disse fornævnte [30 [10] Daler blive uddelte, da skal de [femten [11] Peblinger og de [femten [12] Husarme, som fornævnte [30 [13] Daler blive givne, være pligtige til tilsammen at gange udi Domkirken, og der den almægtige Gud til Lov, Ære og Taksigelse skal sjunges af Peblingerne disse efterfølgende Psalmer. Den første Psalme, de skulle sjunge, skal være: O Gud vi love Dig, vi bekjende Dig en Herre, den anden Psalme skal være: Fra Mennesken haver jeg vendt min Hu, til Dig min Sjel opløfter, den tredje Psalme skal være den CIII Davids Psalme: Min Sjel lover Herren og hvad som er i mig Hans hellige Navn. Og naar de have udsjunget disse fornævnte Psalmer, da skal de allesammen falde paa Knæ, og én Pebling skal med høj Røst læse de tre Bønner, som Presterne udi Bededagene menlig læse for Alteret, efterat Litanien er udsjunget, den første er om Syndernes Forladelse, den anden er for Kongen og Rigens Raad, den tredje er for Fred. Til Beslutning skulle de sjunge dette Vers: Gud give vor Konning og al Øvrighed Fred og godt Regimente, at vi med dennem alle et godt, ro-

[1]) No. 9: ti. [2]) Ligesaa. [3]) No. 9: der udi Oslo. [4]) Ligesaa. [5]) No. 9: 400. [6]) No. 9: 20. [7]) No. 9: ti. [8]) Ligesaa. [9]) No. 9: tyve. [10]) No. 9: 20. [11]) No. 9: ti. [12]) Ligesaa. [13]) No. 9: 20.

ligt og stille Levnet føre kunde udi al Gudelighed og Ærlighed, Amen. Og vil jeg have Eder I ærværdige, velagte, hæderlige og højlærde Superintendenter over [Throndhjems [1] Stigt, Lagmænd [her sammestedes, [2] Sognepræster til Domkirken [og Vor Frue Kirke i Throndhjem [3], Skolemestere udi [Throndhjems [4] Skole, I, som nu ere og herefter kommendes vorde, saa længe denne Verden staar, paa det allerflittigste, højeste og venligste udi Jesu Christi Navn ombedet, at I ville nu efter denne fornævnte Fuldmagt, som vi have givet Eder, være ubesværet at være Regentere og Forstandere for denne Almisse, og at fornævnte [600 [5] Daler Hovedstol maa blive de Fattige til Gode, altid og evindeligen, ucorrumperet, uformindsket, ubrudt og uaftagen, saa længe denne Verden staar, og at fornævnte [30 [6] Daler aarlige Rente maa blive de [femten [7] fattige Peblinger og de [femten [8] fattige Husarme aarligen givne med saadanne Ceremonier, Orden og Skik, som forskrevet staar. Sammeledes ville vi have de gode Herrer og de gode Mænd, kongelige Majestets Ombuds- og Befalingsmænd over [Throndhjems [9] Len og By, de, som nu ere eller herefter kommendes vorde, saa længe denne Verden staar, paa det højeste og venligste ombedet, at I som christelige, gudfrygtige og fromme Øvrigheder ville haandhæve, fordagtinge og forsvare denne min kjære Hustrues og min udgivne og perpetueret Almisse, at den maa ved Guds, Eders og disse fornævnte fire hæderlige og højlærde Mænds Hjelp og Bistand, som vi have beskikket til at være og forblive Forstandere for og uddele fornævnte Almisse, Tid efter Tid og en Alder efter den anden, saa længe denne Verden staar, blive ved Magt holden, og ikke til nogen anden Brug eller Udgift at forrykkes eller henvendes, end til disse [tredive [10] ærlige Personer, [femten [11] Peblinger og [femten [12] Husarme, som ret fattige og vedtørftige ere, efter som forskrevet staar, tagendes derfor Løn af den allermægtigste Gud, som ingen Velgjerninger, der bevises de Fattige, lader blive ubelønnet, vil Eder ogsaa denne Eders Umage, Flittighed og Arbeide, som I herudi (hans hellige Navn til Ære og hans fattige christne Lemmer til Gode) havendes og anvendendes vorde, med timelig og evig Belønning rigeligen vederlægge og betale. Dersom og noget Menneske, være sig af hvad Stat, Condition eller Vilkaar han være kunde, ville understaa sig, denne Fundats og perpetueret Almisse til nogen anden Brug eller Udgift at forrykke og forvende, end som forskrevet staar, da ønske vi af den almægtige Gud i Himmelen, at den Guds Fluch og Forbandelse,

[1]) No. 9: Akershus. [2]) No. 9: udi Oslo. [3]) Udeladt i No. 9. [4]) No. 9: Oslo. [5]) No. 9: 400. [6]) No. 9: 20. [7]) No. 9: ti. [8]) Ligesaa. [9]) No. 9: Akershus. [10]) No. 9: tyve. [11]) No. 9: ti. [12]) Ligesaa.

som overgik Sodoma og Gomora, saa og Dathan, Chorak og Abiram, skal og overkomme og overgaa dennem og alle deres Arvinger og Afkomme udi al Evighed. Sker det ogsaa, at denne fornævnte Almisse bliver af nogen Mennesker forrykt eller til nogen anden Brug og Udgift forvendt, end som forskrevet staar, da skal vore Arvinger eller Slegtninger, som da leve, en eller flere af dennem, hvilke som lyste, have Fuldmagt til at tale derpaa, og tage fornævnte [600 [1] Daler Hovedstol til dennem, og den siden igjen paa ny [her [2] udi [Throndhjems By eller Len [3] paa Rente udsætte, og Renten deraf at udgives til saadan en Brug og Udgift, efter som denne vores Fundats indeholder og udviser. At vi fornævnte Ludvik Munk til Nørlund og Ellen Marsvin, fornævnte Ludvik Munks Husfrue, ville denne vores Fundats og udgivne perpetueret Almisse udi alle hendes indholdendes Meninger, Ord, Punkter og Artikler, fast og urokkeligen, uforrykt og uforkrænket, og ved Fuldmagt og Fuldbørdt og uforandret have holdet, efterkommet, efter som forskrevet staar, det bekræfte vi med vores Signeter her undertrykt og egne Hænder underskrevet. Givet og skrevet i [Throndhjem [4] Sancte Mikelsdag, som er den 29 Septembris, Aar 1594.

Dette forskrevne bekjender jeg	Dette forskrevne bekjender jeg
Ludvik Munk	Ellen Marsvin
med egen Haand.	med egen Haand.

1) No. 9: 400. 2) Saaledes ogsaa i No. 9, hvor det maa være en Fejlskrift for „der", jfr. S. 11 Note 20 og S. 12 Note 3 og 4. 3) No. 9: Akershus Len eller Oslo. 4) No. 9: Oslo. Uagtet denne Fiktion i Dateringen, sees dog af hvad der er anført under Note 2, at begge Fundatser maa være nedskrevne og undertegnede i Throndhjem.

Ludvik Munks og Hustrues Fundats for deres Legat til ti Skolebørn og ti Husarme i Oslo. (Jfr. No. 108.)

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet. Seglene afrevne.

9. 29 Septbr. 1594. Oslo.

(Ligelydende med den foregaaende paa de Afvigelser nær, som Noterne dertil nærmere angive.)

Anordning om de Søfarendes Fattighus i Bergen.
(Jfr. No. 84. 175.)

Efter Frimanns Stift. og Gavebr. II. 127—128.

10. 1 Marts 1599. Bergen.

Vi efterskrevne Laurits Kruse til Svenstrup, Høvedsmand paa Bergenhus, Andreas Fossius, Superintendent over Bergens Stigt, Poul Hansson, Lagmand i Bergen, Jacob Willumsson, Mikel Jensson, Borgermestere, Trugils Lauritsson, Sogneprest til Domkirken i forbemeldte Bergen, Søfren Andersson, Niels Heljesøn, Peder Claussøn, Jens Thomæsøn og Rasmus Pedersøn, Raadmænd sammestedes, kjendes, og hermed vitterligt gjøre for Alle med dette vort aabne Brev, at Aar 1599 den 1 Marts udi det nye Fattighus paa Broen, og siden paa Bergens Raadhus, nærværende ærlig og velbyrdig Mand Jørgen Kaas til Gjelskov, ere kommen for os, ærlige velforstandige Mænd, Giert 'Bøingk, Nicolaus de Freundt, Jacob Hanson Sem, Peder Hof, Berent Nagel, Morten Henriksøn, Johan Vinaldsøn og Jacob Jacobsøn Sem, alle Borgere og Indvaanere her sammestedes, og udi alle vores Paahørelse nu gave tilkjende, hvortil menige Borgerskab her i Byen, som bruger nogen Søfart, haver bekostet og ladet bygge fornævnte nye Fattighus paa Broen, som strekker sig til det andet Fattighus [1] neden for Domkirken. Først dersom Nogen, det Gud evig hver bevare, mister noget Skib, og Folkene vare kommen her i et fremmed Land, og havde her hverken Kynde eller Venner at finde, de samme skulde der Hus have, deres Underholdning en Dag, fire eller fem, eftersom Husets Lejlighed og Aarsens Tid udkræve kunde. For det Andet, dersom nogen søfarende Folk bleve af Gud allsommægtigste med nogen Sygdom og Krankhed der besøgte, saa at Skipperen maatte for Nøds Skyld lade dennem her efter sig, da skulde de og efter deres Lejlighed have udi samme Hus deres Rygt og Underholdning, men dersom Skipperen er pligtig til at forsørge dennem, eller Patienten formaar selv at betale sin Kost, da at betale derfor til samme Hus. For det Tredje, dersom nogen inden Skibsborde bliver forlammet, at han ikke kunde siden fortjene sin Kost, og Skipperen med sine Redere begjerer at indføre hannem i samme Hus, da skulle de samme pligtige være at forliges derom med Forstanderen efter Sagens Lejlighed, og at betale hans Kost, uden saa var, at hans Nød og Trang æskede, at man skulde forsørge hannem for Guds Skyld, men dersom en eller flere vilde foregive, at de vare saa svage og gamle, at de ikke kunde længer med Sejlads fortjene deres Kost, og vilde fordi mene, at man var pligtig at

[1]) Se No. 5.

forsørge dennem i forbemeldte Hus al deres Livs Tid, da skal man des ikke pligtig være, uden saa var, at Husens Lejlighed i Fremtiden kunde anderledes falde, og de kunde bruge gode Venner, og opbringe saa mange Penninge, at de kunde kjøbe deres Kost. Hvilke forskrevne Artikler fornævnte Borgere vare af os begjerendes, at vi med dennem ville samtykke, og til ydermere Vidnesbyrd med vore Signeter herunder trykke og stadfeste, hvilken deres Begjering vi dennem ikke have kunnet eller villet benegte, dog i Fremtiden efter Lejligheden at formere eller formindske. Actum Bergen ut supra.

(L. S.) (L. S.)

Oluf Calyps's Enke, Inger Jørgensdatters Gavebrev til Frederiksstads Skole.

Efter Orig. p. Perg. i Frederiksstads Magistrats Arkiv, med 5 vedhængende Segl.

11. 8 April 1599. Thorshof.

Inger Jørgensdotter, salig Oluf Calyppses til Thorshof [1], gjør vitterligt for Alle i dette mit aabne Brev, at jeg i Dag, som er den 8de Aprilis Ao. 99, udi min Velmagt, sund og karsk, Gud være lovet, og med min frie Vilje og velberaad Hu, Gud til Ære og til Frederiksstads Skoles Ophold, Gavn og Bedste, skjenker og giver min Gaard, liggende udi fornævnte Frederiksstad, synder op til Kirken, som min salig Husbonde og jeg kjøbt have af ærlig og velagte Mand Oluf Holch, Borgermester i fornævnte Frederiksstad, med alle de Huse, som der nu staaendes ere og forefindes, fra mig og min salig gode Husbonde og begges vores Arvinger, og til fornævnte Frederiksstads Skoles Ophold til evindelig Ejendom skjenker og giver frelst og hjemmelt og ukjærløst for alle dennem, som ville derpaa tale i nogen Maade. Og skal Borgermester og Raad strax samme Gaard til sig annamme, nyde, bruge og beholde til fornævnte Skoles Ophold, Gavn og Bedste, som efterskrevet staar. Desligeste skal det og være Borgermester og Raad frit efterladt af mig og alle mine Arvinger, naar de ville sælge og afhænde fornævnte Gaard Skolen til Bedste, og gjøre den Skolen saa gavnlig og nyttig, som de kan allerbedst i alle Maade. At saa i Sandhed og ubrødelig holdes skal, sætter jeg mit Signet herneden under, og underskriver med egen Haand, og venlig tilbeder jeg Otte Bild til Nes og Laurits

[1] I Dokumentet: „Toushoff", nu Those.

Munk til Østby, hæderlig og velbyrdig Mand Hr. Jacob Willadsen, Provst og Sognepræst i Frederiksstad, ærlig og velagte Mand Oluf Holch, Borgermester udi Frederikstad, at besegle og underskrive dette mit Gavebrev, som er gjort paa Thorshof Aar og Dag ut supra.

Inger Jorgensdotter
med egen Haand.

Oluf Calpps's Enke, Inger Jørgensdatters Gavebrev til Frederiksstads Kirke.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

12. 8 April 1599. Thorshof.

Inger Jorgensdotter, salig Oluf Calpps's til Thorshof, gjør vitterligt for Alle i dette mit aabne Brev, at jeg i Dag, som er den 8 April 1599, i min Velmagt, sund og karsk, Gud være lovet, og med min frie Vilje og velberaad Hu og desligeste efter min salige Husbondes, ærlig og velbyrdig Mand Oluf Calpps til Thorshof, egen Vilje og store Begjering skjenker og giver til Frederiksstads Kirke, som hans salige Lig ligger udi begraven, Gud til Lov og hannem til Ære og Kirken til Gavn og Bedste, en Gaard liggende i Spydeberg Sogn ved Navn Glenne, som skylder aarligen 15 LØ Mel i Landskyld og 1 BØ Smør i Kjørleje, naar de ville sætte en Ko der paa Gaarden, med Bygsel og al anden Rettighed, som af samme Gaard bør at gaa, og af Arilds Tid ganget haver, intet undtagendes i nogen Maade, desligeste en liden Gaard, liggende i Onsø ved Navn Solbrekke, som skylder aarligen en Hud i Landskyld, Skov og Mark og al Herlighed inden Gaards og uden Gaards, som nu tilligger og af Arilds Tid tilligget haver, fra mig og min salig gode Husbonde og vore Arvinger og til fornævnte Kirke til evindelig Ejendom frelst og hjemlet og ukjærløst for alle dem, som derpaa ville tale i nogen Maade. Og skal Borgermester og Raad, samt de gode Mænd, nu Kirkeværger, strax samme Gaarde til sig annamme, Kirken til Gavn og Bedste, som forskrevet staar. At saa i Sandhed og ubrødeligen holdes skal, sætter jeg mit Signet herneden under og underskrevet med min egen Haand, og venligen ombedet ærlige og velbyrdige Mænd Otto Bild til Nes og Laurits Munk til Østby, hæderlige og vellærde Mand Herr Jacob Willadsen, Provst og Sogne-

prest i Frederiksstad, og velagte Mand Oluf Holch, Borgermester i fornævnte Frederiksstad, at besegle og underskrive dette mit Gavebrev, som gjort er paa Thorshof, Aar, Sted og Dag ut supra.

Inger Jørgensdotter
med egen Haand.
(L. S.)

Jacob Willadsen
med egen Haand.
(L. S.)

Oluf Holch
med egen Haand.
(L. S.)

(L. S.) (L. S.)

Kongeligt Gavebrev til ti Disciple i Oslo Skole.

Efter en i Pergament indbunden Protokol (i Christiania Stiftsprovstiets Arkiv), der angiver sig for en Gjenpart af Oslo Kapitels Kopibog. — Trykt af J. Chr. Berg i Thaarups Magasin II. 223–226.

13 a. 29 Novbr. 1602. Kjøbenhavn.

Vi Christian den Fjerde med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Goters Konge, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Vi ere komne udi Forfaring, hvorledes for nogen Tid siden forleden udi Vor kjære Herr Faders, salig og højlovlig Ihukommelse, Tid [1], skal Hammers Commune-Rente være lagt og forordnet til Hammers Domkirkes Bygning og Kirketjeners Residenser udi Hammer udi tre Aar at skulle opbæres, og naar fornævnte tre Aar vare forløbne, skulle udi Hammer oprettes en Skole, hvorudi Ungdommen til Guds Ære og Religionens Forfremmelse kunde læres og optugtes, og af samme Commune-Rente skulle aarligen underholdes de fattige Skolebørn udi samme Skole, eftersom højbemeldte Vor kjære Herr Faders Forordning derom videre formelder. Siden herefter anno 84 er for Hans Kongelige Majestet bleven berettet, at Hammers Domkirke ikke stod til at hjelpe, og at der fast belejligere efter den Dag kunde være og holdes en Skole udi Vang, hvorefter ogsaa Hans Kongelige Majestet haver forordnet og

[1]) Ved aabent Brev dat. Frederiksborg 19 April 1572. (Norske Regist. I. fol. 15b—18a. — Trykt paa det anf. Sted 226–231, men med det urigtige Aarstal 1582). Ved et ældre Brev, dat. Frederiksborg 15 Juni 1568, (Regist. over alle Lande IX fol. 531b–532a) var denne Rente indtil videre bleven tillagt Kapitelet i Oslo til Opbygning af Byens Aaret iforvejen af „Fienderne" afbrændte Domkirke og Skole.

befalet [1], at Hammers Skole skulle forflyttes til Vang og Commune-Renten at følge samme Skole, dog ikke anderledes hermed at skikkes, handles eller forandres, end efter Hans Kongelige Majestets første Forordning. Og efterdi Vi forfare, at med samme Skole ikke saa rigtig efter højbemeldte Vor kjære Herr Faders Forordning haver været forholdet, som det sig burde, udi det at Presten paa Vang aarligen haver annammet og oppebaaret Commune-Renten, og ikke selv haver været Disciplenes Skolemester, men haver lejet sig en Person efter den anden, undertiden ordineret, undertiden uordineret, og givet hannem hvis de kunde forenes om, og ikke Lensmanden paa Vort Slot Akershus, ej heller Superintendenten derom er bleven raadført eller adspurgt, med anden mere Urigtighed, som Vi forstaa hos samme Skole findes imod højbemeldte Vor kjære Herr Faders Breve og Forordninger og slig Lejligheder; saa efterdi højbemeldte Vor kjære Herr Faders Breve og Forordninger er forbeholdet med samme Skoles Anordning udi Fremtiden efter dessens forefaldende Lejlighed at forandre og forordne hvis gavnligst og nyttigst kunde være, da have Vi den Lejlighed betænkt og overvejet, og ville nu hermed have befalet og forordnet, at fornævnte Skole, som til des haver været holdet i Vang, skal flyttes derfra og til Skolen udi Vor Kjøbstad Oslo. Sammeledes ville Vi og naadigst have bevilget, og nu med dette Vort aabne Brev, bevilge og samtykke, at førre Hammers Commune-Rente, som saaledes til des haver ligget til Skolen i Vang, skal herefter være og blive forordnet til ti fattige Personers og Skolebørns Underholdning udi Oslo Skole, hvilke nødtørfteligen deraf skulle underholdes og forsørges. Og skal Superintendenten have flittig Indseende, at Ingen nyder eller bekommer samme Underholdning, uden de som ere fattige og vedtørftige, og ingen Hjelp have til Skolegang, om hvilke god Forhaabning er, at de med Tiden udi Kirken og Skoletjeneste kunde blive skikkelige og bekvemme, og i lige Maade have Indseende med Skolemesteren, at fornævnte Skolebørn med Flid udi Gudsfrygt, Tugt og god Lærdom blive undervist og optugtet, og ellers i alle Maader skikkeligen dermed forholdes, som det sig bør, hvilken Forordning om fornævnte Skole Vi saaledes herefter ville holdet og efterkommet have. Dog ville Vi Os forbeholdet have, at dersom det i Fremtiden, Gud til Ære og Religionen til Bedste, Bistand og Forfremmelse, anderledes og bedre kan forandres, skal det være Os og Vore Efterkommere Konninger udi Danmark frit for. Thi forbyde Vi Alle, i hvo som helst de ere eller være kunde, særdeles Vore Fogder, Embedsmænd eller alle andre herimod,

[1]) Ved aabent Brev dat. Ringsted Kloster 7 Juli 1584. (Norske Register I. fol. 441b—442a.)

efterſom fortil ſtaar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldeſt og Naade. Givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 29 Novembris anno 1602. Under Vort Signet.

Chriſtian.

(L. S.)

Forordning af Statholderen og Superintendenten om den nærmere Anvendelſe af ovennævnte Gave.

Efter den ſamme Protokol.

13 b. 13 Marts 1603. Oslo.

Stormægtigſte højbaarne Fyrſte, Herr Chriſtian den Fjerde, Danmarks, Norges, Venders og Goters Konnings tilforordnede Statholder udi Norge og Hovedsmand paa Akershus, Jeg Jørgen Friis til Kraſtrup og jeg Anders Bentſen Dal, Superintendent over Oslo og Hammers Stigter, kjendes og gjøre vitterligt med dette vort aabne Brev, at vi efter højbemeldte Kongelige Majeſtets vor allernaadigſte Herres naadigſte Vilje og alvorlige Befaling [1], have os med Gud, og imellem os indbyrdes, beraadſlaget om en ret, chriſtelig, god og gavnlig Forordning at gjøre og ſkrive om Oslo Skole, paa det at højbemeldte Kongelige Majeſtets fyrſtelige og milde Almisſe og Bevilling om Hammers Commune=Rente, ſom Hans Kongelige Majeſtet herefter til ti Skoleperſoners nødtørftige Underholdning her ved Oslo Skole naadelig vil lade anvendes, maatte chriſtelig, gavnlig og retfærdig bruges og erlægges. Thi have vi, paa højbemeldte Kongelige Majeſtets vor allernaadigſte Herres naadige Behag, om fornævnte Hammers Commune=Rentes Opbørſel og fornævnte Skoleperſoners Underholdning deraf, gjort og ſammenſkrevet ſaadan Forordning, ſom herefter følger. 1) Synes os bedſt og gavnligſt at forholde alting med ſamme Koſt og Skoleperſoner, ſom det holdes over al Danmark, ſaa at Perſonerne have deres Herberge udi Byen, hver efter ſin Lejlighed, og ſøge ſiden deres Maaltid hos en god Mand Morgen og Aften. — 2) Statholderen og Biſpen ſkulle betro

[1]) Hermed ſigtes foruden til det ovenfor trykte Brev af 29 Novbr. 1602 tillige til en kongelig Befaling af ſamme Dato, hvorved Statholder Jørgen Friis, efterſom Kanikerne i Hamars Kapitel havde forhvervet Kongens Brev paa Hamars Kommunerente i 3 Aar til Domkirkens Bygnings Behov, og de intet havde bygget derpaa, uagtet de havde opbaaret Renten og det endog længer end Kongens Brev formeldte, paalægges at tiltale dem til igjen at udlægge, hvad de i ſaa Maade havde opbaaret. (Se J. Chr. Berg anf. St. S. 231).

en vis vederheftig Mand, som skal være Forstander og opbære al Landskylden, Bygsel og Gaardetage, og gjøre deraf aarlig Regnskab til hver Philippi Jacobi Dag [1], eftersom Tiden er, og Varen gjelder, hvilken skal af ser tilforordnede Dannemænd hvert Aar om Juletid vurderes og sættes, hvilket derefter ske skal, at Forstanderen ikke skal føre den ringere ind udi Regnskab, end som hun kan gjelde; dog skal han ikke være forpligtet at sælge den efter fornævnte Vurdering, men maa gjøre sig det saa nyttig, som han kan, al den Stund Skolen ikke faar ringere, end sættet er. — 3) Denne Forstander kan ikke miste en tro Tjener, som skal vandre ud til Landbønderne, og indkræve og indskaffe Landskylden udi rette Tid, saa og at forfølge hvis Sager, som for kan falde paa Skolens Vegne. Derfor maa gjøres en Forordning, hvad Forstanderen skal have til Fordel igjen for samme Tjeners Løn, saa og sin egen Umage og Omsorg for Regnskab at gjøre, som kan tages af Bygsel og Gaardetage, som skal være aarlig 24 Daler. — 4) Forstanderen skal og udi rette Tid forskaffe for Skolens overblivende Forraad (naar Spisningen er afregnet og klart gjort) Papir, Skov [2], groft Klæde, Vadmel, Lerred eller hvis andet Statholderen eller Bispen hannem befalendes vorder, og føre det for lidelig Kjøb til Regnskab. — 5) Statholderen og Bispen skulle handle disse ti Skolepersoner ind hos en af Kanikerne, eller en anden ærlig Mand, som skal spise, det er, forskaffe dennem Mad og Øl udi rette Tid, og vide hvad han aarligen skal have udi Penninge for hver Persons Kost, som skal være fem og tyve Daler, saa at den ganske Summa for ti Personer beløber sig halvtredje hundrede Daler. — 6) Disse Penninge skal Forstanderen udi rette Tid forskaffe den, som dennem spiser, saa han ikke skal have sig at beklage. Dersom han og begjerer af Landskylden udi Betaling, skal det hannem vederfares, eftersom den gjelder. Denne gjør intet andet Regnskab, men at han skaffer Skolebørnene god Spisning udi timelig Tid. — 7) Men de skulle spises med godt Skostebrød eller Kavring og have til hver Maaltid tre Retter god Mad, efter Dagen og Lejligheden, og skjenkes med ulastelig Norsk Øl til hver Maaltid, hver Person sin Pot, og bør samme Mad og Øl at være saadant, at der med Rette ikke kan klages over. — 8) Jo bedre Lov og Navn Forstanderen og Spisemesteren indlægger sig med rigtig Regnskab og god Spisning, jo længer blive de derved, uden saa er, at de selv begjere at forloves derfra, men den, som findes ubilligen at handle, han skal af Øvrigheden sættes til Rette eller afsættes. — 9) Dersom Nogen er vederheftig og skikkelig til begge Dele, baade at være Forstander og at spise

[1] 1 Mai.

[2] I Protokollen: Skouff.

dennem, da maa det vel tilstedes hannem, men dog skal ingen anden maa være Forstander, end en af de residerende Kaniker, hvormed Statholderen og Bispen ere pligtige til at have flittig Indseende.

At vi dette saa samtlige og med begges vores Vilje, Raad og Samtykke paa højbemeldte Kongelige Majestets vor naadigste Herres naadigste Behag betænkt, overvejet og for raadeligst anseet have, og herefter for vores Personer ubrødeligen holde ville, bekjende vi og vidne med vores egne underskrevne Hænder og hostrykte Signeter. Actum Oslo den 13 Martz Anno 1603.

Niels Bugges Gavebrev til Bergens Latinskole.

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet, med 6 vedhængende Segl. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 108 109.

14. 13 August 1606. Bergen.

Nicolaus Buggius Randrusiensis, Pastor udi Etne Prestegjeld i Sundhordlen i Bergenhus Stigt udi Norge, kjendes og vitterligt gjør for Alle med dette mit aabne Brev, at jeg af min fri Vilje og velbetænkt Sind, desligeste med min kjære Hustrus og Børns Ja og Samtykke, haver funderet, skjenket og foræret, og nu med dette mit aabne Brev funderer, skjenker, giver og forærer fattige Personer udi den latinske Skole, som ligger til Domkirken i Bergen, til Hjelp til deres Underholdning to Hundrede gode Rigsdaler, at skulle staa hos vist Folk paa Rente, og samme Skoles Forstandere, som nu ere, eller herefter kommendes vorde, skulle samme Rentepenninger indfordre og oppebære aarligen Aars, og dennem anlægge Personerne til Bedste, eller skifte iblandt dennem, eftersom de kunne være vedtørftige og dygtige til, ligesom de selv det med en god Samvittighed ville forsvare for Gud, og være bekjendt for gode Mænd, men Hovedstolen skal, efter dette mit Fundatsbrevs Lydelse, blive staaende paa Rente altid, og aldrig oppebæres eller udskiftes, imedens og al den Stund at Bergens Domkirkes Skole staar ved Magt. Thi bekjender jeg nu med dette mit aabne Brev, for mig, min Hustru, Børn og Arvinger og alle vores Efterkommere, fødte og ufødte, ingen af os at have nogen Lod, Del eller Anpart, ikke heller nogen Tiltale til eller udi forskrevne 200 Rdlr., men skjøder og afhænder dem nu ganske og aldeles fra os alle og hver, og til fattige Skolepersoner at anvendes, som foresiger, og vil aldeles have denne Gjerning fast og uryggelig uigjenkaldet af mig, min Hustru, Børn og Arvinger, eller nogen vores Efterkommere, under Guds Vredes Hevn og Straf. Skulle

ogsaa fornævnte Skoles Forstandere, som nu ere, eller herefter tilkommendes vorde, forpligtet være at have flittig og god Indseende med samme Penninge, at de altid staa hos godt vist Folk paa Rente, og tage der godt og nøjagtigt Pant og Forvaring for, saa at forbemeldte Summa Penninge i saa Maade ingenlunde forkommes. Til Sandingen herom, at alting saaledes fuldkommeligen gjort og skeet er, og uryggeligen holdes skal, hænger jeg med Vilje og Vidskab mit Signet her neden under, og mit Navn med egen Haand undertegnet, venligen tilbedendes min Søn Hr. Hans Nielsen, samt min Svoger Thorlef Bjørnsøn, med mig at besegle og underskrive til en Bekjendelse og Stadfestelse, at de denne min Gjerning med mig bevilget og samtykt have. Og til ydermere Bekræftelse og Stadfestelse, haver jeg ydmygsten ombedet ærlig og velbyrdig Mand Niels Wind til Ullerupgaard, Hovedsmand paa Bergenhus, og Jørgen Brockenhuus til Volderslev, Kongl. Majestets Befalingsmand over Halsnø Klosters Len i Norge, med mig og Mine dette mit Fundatsbrev at besegle. Dateret udi Bergen den 13 August Aar 1606.

Niels Bugge m. eg. Haand.	Birgitte Nielsdatter Bevilling og Samtøk.	Hans Nielsen Bugge m. eg. Haand.

Thorlef Bjørnsøn
egen Haand.

Fundats for Stavangers Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

15. 14 Septbr. 1612. Stavanger.

Laurits Claussen Skaboe, Superintendent over Stavangers Stigt, Jon Jenssen, Kanik og Sogneprest til Stavangers Domkirke, Christen Daphinsen, Kanik og Prædikant her sammesteds, Rasmus Pedersøn, Kanik og Sogneprest til Torvestads Prestegjeld, Rasmus Olsen, Kanik og Sogneprest til Rennesø Prestegjeld, Christen Lauritsen, Kanik og Sogneprest til Bø Prestegjeld og Mathis Henriksen, Kanik og Skolemester her i Stavanger, kjendes og vitterlig gjøre, at Aar efter Guds Byrd 1612 Korsmissedag, som var den 14 September paa vores Capitels Hus, overværende ærlig og velbyrdige Mand Jørgen Kaas til Houfgaard, Kongelig Majestets Befalingsmand over Stavanger og dets underliggende Lene, med samt ærlig, vis og velagtet Mand Søfren Jensen, Borgermester her i fornævnte Stavanger, blev gjort og samtykt denne efterskrevne Fundats paa Hospitals Vegne her sammesteds, lydende Ord fra Ord, som efterfølger. — Eftersom der befindes stor Urigtighed i Sta-

vangers Hospital, af den Aarsag alene, at til des ingen Fundats haver været gjort, som enten Forstanderen eller de Fattige kunde have sig at rette, og efterdi Kongelig Majestets Ordinants formelder, at hvor i Hospitalerne ikke findes nogen Fundats, da skal der paa hvert Sted gjøres en rigtig Fundats efter Indkomstens og Stedens Lejlighed, da have vi nu paa højstbemeldte vor allernaadigste Herres og Konges naadigste Behag med Capitels Raad her sammesteds overvejet altingest i bedste og muligste Maader, og efter Lejligheden gjort og befattet denne efterskrevne Fundats og Forordning, som alle Hospitalslemmer med Forstanderen, som nu er eller herefter kommendes vorder, skal endeligen have sig efter at rette, under den Pøn og Straf, som vedbør.

1. Om Stavangers Hospitals aarlige Rente og Indkomst. Disse efterskrevne Jorder og Ejendele ligge til Hospitalet i Stavanger, af hvilke opbæres aarlig Landskyld og Rettighed, som efterfølger. I Liste Len; Valle Sogn i Undal: Birkeland alt med sin Skov og Mark, Kvernested og Aurefiskende skylder aarligen Huder 2; Aa Sogn i Lyngdal: Drangsland alt med sit Kvernested Huder 2, Skoland ibidem Huder ½ og er en Sag til, af hvis Grundleje billigen tilkommer Hospitalet sin Anpart efter Landskylden; Austads Sogn i Røsøen Engelsker 6; Vanse Sogn og Helviks Thingsted: Nedre Thorp, Halvparten med Konningen, giver Huder 1, Øvre Thorp alt med sin Ødegaard Stokkenes herunder skylder aarligen Huder 4, i Velle, som er udbyt, Huder 1½, Kure Ødegaard alt under Nedre Nordhassel skylder til Hospitalet aarligen Huder 1, af en Jord kaldet St. Laurits Lut, som Bønderne paa Østre og Vestre Ovillin have skift sig imellem, gives aarligen Huder 2, i Mosvold ejer Hospitalet Smør ½ Løb, Skjoldnes alt med sin Skov og Mark skylder aarligen Smør 1 Løb 18 ℔, i Nordhauge Engelsker 12 ℔, i Nordberg Engelsker 12 ℔, i Penne Huder 1 ℔, i Skolevold Engelsker 6 ℔, Hjældal alt skylder aarligen Smør ½ Løb, i Vetteland med Vanse Kirke Halvparten Huder 1½, i Øhofde paa Flos Huder 1; Briseid Sogn i Herred: Geritsdal alt med sin Skov og Mark giver aarligen Huder 3½; Hvinesdal i Leknes Sogn: i Slimestad Engelsker 6; Sogndal i Bø Sogn: Aamot alt med sin Kvernested og Fiskende giver aarligen Smør 3 Løber, Løveland [1] Huder 1. Ekersund: Thengsereid, som Hospitalet er bedste Mand udi, giver aarligen Landskyld saltet Lax 2 Tdr. Dalerne; i Lunde Sogn: Sire alt med Skov og Mark giver Smør 2 ℔, Throndvik alt med sin Skov og Kvernested Smør 3 Spand, end af en Sag herunder gives

[1]) I Margen tilføjet: „denne Gaard findes in marg. af S. Biskop Doct. Christian Tausan tilsat udi Fundatsen“.

aarlig Grundleje ½ Rdlr; Birkrems Sogn: af Sageland alt med sin Skov, Kvernested og Fiskevand, giver aarlig i Landskyld Faar 6; Jæren i Barhaugs Sogn: Vold alt skylder aarligen Korn 3 ℔; Kleps Sogn: Engelsvold Ødegaard under Ørnevad og Laland skylder aarligen Korn 1 Væt; paa Fogn i Finnø Sogn: Opsal Korn 6 Spand; Sjærnerø Sogn: Skjelsnes med Presten, som er udbyt, Smør 5 ℔; paa Hundvaag i Vor Frue Sogn: Lund alt skylder aarligen Korn 3 ℔.

Summa Summarum paa al forskrevne Landskyld er: Smør 8 Løb 1 ℔ 6 ℔, Korn 6½ ℔ 1 Spand, Huder 2 Deger ¼ Hud, Engelsker 4 Deger 2 Enger, Lax 2 Tdr., rede Penge ½ Rdlr.

Tilforn forgjet, som følger, Høilands Sogn og Gands Skibrede: Sandve Ødegaard under Nedre Østeraat skylder aarligen Korn 4 Spand; Jælse Sogn: Folderø skylder aarligen til Hospitalet Smør 2 ℔.

Af disse fornævnte Hospitals Jorder og Jordeparter, ihvor de nu ere eller være kan, skal Bønderne herefter selv fremføre hid i Byen til Forstanderen al deres Rettighed, være sig Landskyld, Bygsel, Husefkade, Føring og Arbeids Penge eller andet saadant, som Loven dennem tilholder at indgive aarligen, hvilket alt Forstanderen stykvis skal have i sit Regnskab indført, og ikke tilstede nogen anden Ombudsmand sig hermed at befatte i nogen Maade. Skal og den Plads, som Hospitalet nu paastaar med sin Kirke og Huse, saavelsom Ager og Eng, ligesom det alt nu indhegnet og forefunden er, herefter altid blive til forskrevne Hospital, dog saa, at efterdi samme Plads er foruden al Vederlag kommen fra Capitelet her sammesteds, da, dersom den nogentid Hospitalet til bedre Fordel skal bygges eller festes bort, skal den som andre Capitels Jorder først tilbydes fornævnte Capitel her i Stavanger, og da Bispen eller de residerende Kaniker at være næste Mænd til den før nogen anden at leje, bygge og forbedre, de Fattige til aarlig Grundleje og ikke anderledes. End er Hospitalet i Stavanger berettiget til alle de Tavlepenge, som Forstanderen selv efter Vis og Vane kan samle i Kirkens Tavle under Prædiken til Højmesse her i Domkirken hver anden Søndag og hellige Dage, hvilke fornævnte Tavlepenninge skal af Forstanderen anvendes de Fattige til Bedste og føres til Regnskab, som det sig bør. Endeligen skal Almuen aarligen paa Bygden, saavelsom i Kjøbsteden, af Prædikestolen flittelig formanes og tilholdes at gjøre og give nogen Almisse til Hospitalet efter Ordinantsen, og hvis da bliver fremsendt i Vare og Fetalje, det skal Forstanderen overantvordes her i Byen, hvilket han og skal føre til Udspisning i sit Regnskab, med rigtig Formelding, hvem det gav, og hvormeget det var. Men hvis Penningegift, som Forstanderen forekommer, skal forevises til Superintendenten,

at han deraf kan samle noget til Hospitals Prest, hans Løns Forbedring, efter gammel Sedvane, og det Overblivende beholde hos sig til Fremtarv eller det antvorde Forstanderen til godt Regnskab, om Behov gjøres.

2. Om de Fattige i Hospitalet. Anno 1610 den 25 Aprilis er tilforn af os gjort et Forslag, hvor mange Personer der kunde holdes i Hospitalet, og hvorledes de kunde blive spiset efter Indkomsten og Stadens Lejlighed, da er befunden, at der ingenlunde kan holdes flere end 10 Personer, saa at enhver bekommer sin Maaneds Kost, som efterfølger: Flesk 4 B℔, tørt Kjød 1 B℔, Fladbrød ½ Vog, Smør 4 B℔, salt Fisk 1 Otting, Mel 8 B℔, Erter 8 B℔, Gryn 8 B℔, Mungaat og Maaldrikke tilsammen ½ Tønde. Dette forskrevne beløber sig til Personen om Aaret som efterfølger: Flesk 1½ B℔ 4 ℔, tørt Kjød 3 Vog 1 B℔, Fladbrød 6½ Vog, Smør 2 L℔ 4 B℔, salt Fisk 1 Td. 1 Kvart, Mel 1 B℔ 8 ℔, Erter 1 B℔ 8 ℔, Gryn B℔ 8 ℔, Drikke af begge Slags 5 Tønder.

De fattige Hospitals Lemmer kan ikke eller maa være flere end 8, og dersom iblandt deres Tal skal indtages Nogen, som med smitsom Syge er beladen, skal for dennem bygges et særdeles Hus fra de andre, og tilskikkes dennem synderlig Røgt og Varetægt, saa vidt muligt kan være, og godt Folk, baade i Byen og udenfor, dennem i Besynderlighed vil komme til Behjelpning. Disse fornævnte 8 skal efter Lejligheden skaffes deres Senge, saa at de, om muligt er, komme alle lige vel at ligge, uden der er Nogen, som har selv indgivet med sig en god Seng, med Forord, at han den selv skal bruge sin Livstid. De skulle og have deres 2 Maaltid Mad om Dagen i rette Tid, saa at de, som ere oven Senge noget styrkelige, skal søge et fælles Bord med hinanden til et Fad, paa hvilket skal anrettes i det ringeste et godt Stykke paa Manden, og derhos bruges en Kande over Bordet, at de der kan tage deres Mad og Drikke samtligen med Gudsfrygt, Bøn og Taksigelse, til deres Nødtorft, og ikke anderledes. Disse skal være ufortrøden efter deres Styrke og Formue arbeide noget dennem alle til Bedste, naar Behov gjøres og besynderligen om Hosten. Dersom ellers Nogen fortjener særdeles Penninge med deres Arbeide, da skal den Fortjeneste skiftes lige, Halvparten til Hospitalet for Kosten, de imidlertid fortære. Men de, som ligge slet ved Sengen, skal have deres egen Fad og Kande, som Raadskvinden skal holde ren, og skaffe dennem hvert Maaltid deres Anpart Mad og Drikke, naar de det begjere, og ere saa tilpas, at de det selv bruge kan. Dersom de have henlagt sig af godt Folkes Foræring en ringe Penning, og lyste derfor at lade kjøbe sig en Drik fremmed Øl, Vin, eller andet, dennem til deres Helbreds Bestyrkelse, maa det

dennem vel tilstedes, dog saaledes at derudi holdes Maade, og at Andre heraf ikke tage ondt Exempel til Drukkenskab eller anden Overflod at øve sig udi. Ingen maa erspare noget af deres Mad eller Drikke, og den siden sælge til Forprang, eller anden Lækkerhed at kjøbe, men enhver skal nøjes med sin Nødtørftighed alene. Dersom Noget levnes enten hos en eller anden, skal det gjemmes dennem Alle igjennem til Bedste af Raadskvinden, som det anden Dagen derefter skal vide at vende til Mad igjen for dennem, som til Bords sidde og ere oven Senge, som før er sagt. De skal have enhver tre Gange om Aaret, naar de høje Fester Jul, Paasken og Pintsedag indfalde, Stumpebrød for 2 Skilling, og ellers lade sig nøje med Fladbrød, uden en Syg kan have Lyst dertil, og være med en ringe Ting fornøjet. Dersom Nogen af disse 8 befindes at slaa sig til Drukkenskab og sætte sig til Driks, enten inden eller uden Hospitalet, skal hannem om anden Dagen til Straf intet andet gives eller tilstedes, end Vand og Brød. Naar Nogen af disse 8 ved Døden afgaar, skal anvendes Bekostning paa deres Begravelse aleneste 2 Rdlr. og intet mere, det som og Forstanderen i hans Regnskab skal blive godtgjort.

3. **Om Raadskvinden.** Skal og holdes i Hospitalet en ærlig og duelig Kvinde, ugift, som haver ingen Børn, hvis Bestilling skal være at brygge og bage, vaske og to, koge, og rede Senger for Forstanderen, saa vel som for de andre i Hospitalet, desligeste ogsaa løfte og lette de Syge og se dennem tilgode, item melke, røgte og se til Kvæget, smaat og stort, og være stedse ude og inde paa de Fattiges Gavn troligen, som forsvarligt kan være. Sin Seng skal hun have i Sygestuen hos de andre Fattige, og ligge paa Hospitals Klæder. Hun skal være en af de 10, som paa Steden kunde opholdes, og gjerne nøjes med sin Maaneds Kost lige ved en af de andre Hospitals Lemmer, som før er meldt, og ingen bedre Tractation have sig at forvente. Dersom hun befindes at søge herforuden sin egen særdeles Nytte (Lønnen undtagen), skal hun regnes for en Utro og efter Forhør have sin tilstaaede Løn forbrudt og Steden forvises. Hendes Løn skal være om Aaret 5 Rdlr. og 2 Par Sko.

4. **Om Forstanderen.** Forstanderen skal beskikkes om Philippi Jacobi Dag [1] af dennem alene, som er tilbetroet at tage Regnskab efter Ordinantsen, og da skal han anloves at tjene de Fattige med Tro og i alle Maader at ramme deres Gavn og Bedste, som han vil ansvare for Gud, og være bekjendt for Øvrigheden. Hans Vaaning og Værelse skal være det Hus, som blev flot af Skolen og kaldes den nye Stue, hvorudi skal gjøres hannem efter Lejligheden med Øvrighedens Bevilling en bekvem Bolig, som han for sig alene skal nyde, bruge og beholde, paa det han

[1]) 1 Mai.

kan være ved Haanden, og have Opsyn at alting kan gaa ligeligt og ret til. Han skal, saalænge han er i den Bestilling, være priviligeret og fri for al borgerlig og Byes Tynge og Besværing. Han skal have den bedste Seng af Hospitals Klæder at ligge paa. Han skal være en af de ti, som i Hospitalet spises kan aarligen, og have sin Maaneds Kost ligesom de andre forud at regne paa, og gjøre sig den saa nyttig, som han bedst kan. Om han den vil koge i sit eget Losement og forbedre Kosten af sit eget, skal det være hannem frit for, dog maa han vel undertiden søge Bord med dennem, som af de 8 oven Senge ere, og se til, at de handle sig over Borde skikkelig og vel, saa at de af hannem kan have et godt Exempel og Eftersyn. Dersom han spiser rundeligere, end beregnes kan efter den forskrevne Maaneds Kost paa hver Person, som engang gjort og bevilget og tilforn er omtalt, skal det hannem ikke godtgjøres, men skal være hans egen Skade, item dersom Noget overbliver af Fetaljen det ene Aar, skal han i næstkommende Aar føre sig det til fuld Indtægt i Udspisningen. End om Nogen af Hospitals Lemmer dør og Tallet i saa Maade forringes, skal han fra den Dag føre sig den Dødes Kost til Beholdning, indtil en Anden kommer i det Sted igjen. Er og saaledes berammet og for godt anseet, at Forstanderen skal have iblandt andet for sin Umage al Herligheden af Lund paa Hundvaag med tredje Aars Tage og alt andet, saavidt han kan gjøre sig det nyttig med Loven, Landskylden undtagen, og naar som samme Gaard bliver ledig, udi hvis Maade det nu ske kan, skal deraf gjøres en Avlsgaard, Forstanderen saavelsom de Fattige til Gavn og Fordel. Imidlertid skal Forstanderen værge om, at de Fattige kan have aarligen en Næpegrav paa samme deres Gaard Lund til Spisningens Forandring. Han skal og have i sin Løn en Støvlehud efter Loven, naar første Bygsel udgives, og herforuden ellers nyde den tiende Penning af alt det visse og uvisse, som Hospitalet haver i rede Penge at oppebære aarligen. Hvad som nogen giver med sig udi rede Penge, skal ikke strax fortæres, som til Dags skeet er, men som en Hovedstol udsættes paa Rente hos vist Folk, og den aarlige Rente at forvendes deraf alene Steden til Bedste. Forstanderen maa ikke lade bage Fladbrød tiere end to Gange om Aaret, og være saa forsigtig, at han kan have nok i Forraad fra den ene Tid til den anden, at han ikke skal nødes til at kjøbe Stumpebrød hos Bageren for mange Penninge, som før er skeet. Han skal lade brygge hver Maaneds Dag 1 Pund Korn og tage deraf 2½ Tønde Mungaat og 2½ Tønde Maaldrikke eller let Øl. Den ene Tønde Mungaat skal Forstanderen have hver Maaned for sig og sin egen Person, af de andre 1½ Tønde Mungaat skal de ni, med Raadskvinden at regne, have efter Vis og Vane hver sin halve

Kande om Søndagen, Onsdagen og Fredagen. Hvad overbliver, kommer enten de Syge til Bedste, som slet ligge ved Sengen eller til Arbeidsfolk efter Maaltid, som lejes enten i Høsten eller andre Tider til Hospitalets nødtørftige Gavn at gjøre, og da skal disse Arbeidsfolks Kost regnes ved Maaltider, og skrives i Regnskab 48 Maaltider for en Maaneds Kost, efter den Forordning, som her tilforn er antegnet. Foruden de 4 Faar Landskyld af Sageland skal anvendes aarlig til at kjøbe Slagter for de 2 Tønder saltet Lax Landskyld af Thengsereid i Ekersund. Huder og Skind skal han sælge, som Markegang er, og føre til Regnskab. Forstanderen maa ikke kjøbe Ildebrand aarligen til sig og de Fattiges Behov samtligen mere, end for 20 Rdlr.; fersk Fisk maa han kjøbe hver Uge for 12 Skilling og ikke ydermere. Han maa ikke forvende Melken af Hospitals Kjør til Andre uden Hospitalet for Venskabs Skyld, men den skal bruges til en Ret hver Fiskedag om Ugen, saavidt den kan forslaa. Ej maa han heller gjøre sig Venner med Hospitals Hest at udlaane, men naar nogen er begjerendes den til Leje, skal han tage der Skjel for efter Lejligheden. Han maa ikke bygge eller forandre Noget i Hospitals Huset, dennem uadspurgt, som bør at sidde over hans Regnskab efter Ordinantsen. Skal og altid holdes i Hospitalet to Svin og nogen Høns, som kan nyde Drav og Andet, hvad der afskjever, de Fattige og Steden til Bedste. Naar Sild og anden Fisk vanker og godt Folk forærer Hospitalet en Stamp mer eller mindre af det, Gud dennem givet haver, skal Forstanderen være forpligtet af de Fattiges Penninge at skaffe der Salt til, saa meget Behov gjøres, saa at Guds Gaver bliver ikke udskjemmet, og staa selv inde derfor, om det bliver fordærvet. Forstanderen skal og give Hospitals Prest sin Aars Løn til twende Terminer, som er til Paaske 5 Rdlr. og til Michaeli andre 5 Rdlr. til gode Rede. Og efterdi der tilforn skede Tjeneste i Hospitals Kirke hver Søndag, det som af Øvrigheden siden er forandret, saa at samme Hospitals Prest for synderlige Aarsagers Skyld nu holder Froprædiken de to Søndager i Domkirken og den tredje i Hospitals Kirke, da paa det de Fattige jo ikke skal brøste noget paa deres Salighebs Vegne, er det nu saa berammet, at Hospitals Prest de to Søndager, naar Tjenesten ikke sker der i Kirken, skal imellem begge Prædiken indgaa i Sygestuen og for alle Hospitals Forvante læse først den Dags Evangelii Text alene og strax derefter formane dennem alle til Taksigelse og Bøn for alle Stater efter den Form og Maade, som ellers i Kirken plejer bruges af Prædikestolen, dog paa det allerkorteste, og læse saa endelig over dem alle den sedvanlige Velsignelse: Herren velsigne og bevare dig ꝛc. Forstanderen skal ikke maa holde hos sig i sin Bolig nogen Drikkestue eller lade sig befinde med idelig Drukkenskab eller

anden Uskikkelighed, saafremt han ikke vil efter første og anden Paamindelse blive Steden og Tjenesten pludselig forvist. Dersom han og findes med nogen Utroskab, i hvis Maade det være kan, som hannem skjelligen kan overbevises, skal han derfor straffes efter Loven og Sagens Lejlighed. Forstanderen skal til hver Philippi Jacobi Dag have sit Regnskab klart og renskrevet, twende Exemplarer, af hvilke han det ene skal levere til Lensmanden, det andet til Superintendenten her sammesteds. Til dets Behjelpning maa hannem bevilges og godtgjøres af de Fattiges Penninge 2 Rdlr. og ikke mere, og naar han af Stifts Lensmanden og Superintendenten bliver tilsagt, skal han frembære og lade forhøre samme sit Regnskab paa Capitelet her sammesteds, hvortil ingen Omkostning skal gjøres eller anvendes enten hannem eller Hospitalet til Besværing eller Skade i nogen Maade. Naar efter Regnskabs Beslutning og Forhør bliver befunden nogen god Forraad i Penninger, skal deraf endel beskikkes de fattige Hospitals Lemmer til Vinterklæder og Sko, dennem som mest er nødtørvende til Behjelpning. For det Sidste, naar dette Alt saa er handlet, som forskrevet staar, skal Sognepresten her i Byen forføje sig til Hospitalet og der i Forstanderens Nærværelse enten selv eller ved en anden læse overlydt for Alle denne Fundats og flitteligen udforske og forfare baade hos Forstanderen og de andre, om alting saa retteligen bliver holden, som herudi formeldes; hvis ikke skal Sognepresten strax andrage det for Lensmanden og Superintendenten, at de siden kan rette og holde herover i alle Maader, som det sig bør. Til Vidnesbyrd under vores Capitels Segl. Actum Stavangers Capitels Hus den 14 Septembris anno domini 1612.

Anno domini 1613 haver Jens Skrædder, Forstander til Hospitalet udi Stavanger, forfaret om alle forskrevne Hospitals Jorder og deres Lejligheder, og blev derefter forskrevne Fundats corrigeret og forbedret i nogen Punkter som efterfølger: 1) Mosvold giver ikke ½ Løb Smør, som i Fundatsen formeldes, mens giver aleneste 1 Hud aarligen. Desligeste ogsaa Skjoldnes skylder aarligen 2 Huder og ikke en Løb Smør, som Fundatsen indeholder. — 2) De 6 Engelsker i Skolevold nyder Presten og ikke Hospitalet. — 3) Er forgjet [1] i Fundatsen Høilands Sogn og Gands Skibrede: Sandve Ødegaard under Nedre Østeraat skylder aarligen Korn 4 Spand, Jælse Sogn: Folderø skylder aarlig til Hospitalet Smør 2 Pund.

[1]) Se dog foran Side 25.

Fundats for St. Jørgens Hus [1] i Throndhjem med tilhørende Kongelig Konfirmation. (Jfr. No. 41.)

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

16 **29 April 1616.** **Kjøbenhavn.**

Efterdi indtil denne Dag intet Vist er perpetueret til St. Jørgens Gaards Ophold her i Throndhjem, og er derfor des vanskeligere at gjøre nogen bestandig og varig Forordning synderlig om Udspisningen og deres Antal, som i samme Hus kunde opholdes, er dog alligevel fornøden, at Huset kan holdes vedlige, at overveje disse efterfølgende Stykker. — 1) Med hvad Middel den Almisse lovligen kan indsamles, af hvilken det Fattiges Hus kunde nødtørftigen forsørges. — 2) Hvilke Personer med Rette maa annammes udi det Fattiges Hus at underholde. — 3) Om det Fattiges Huses Forstander, Raadskvinder, og deres Embede.

I. **Om Middel til dette Fattiges Huses Almisse at indsamle.** 1) Den tredje Part af alt det, som samles i Blokken under Tjenesten i begge Kirker i Throndhjems By det ganske Aar igjennem, bør at komme til det Fattiges Huses Ophold, og maa Forstanderen derfor være tilstede, naar Blokken gjøres ledig i Kirkerne og da annamme sin Anpart. — 2) Alle Skriftepenge, som udgives af dem, i Domkirkens Sogn bo, naar de aabenbare afløses i Kirken for nogen vitterlig Last, og hvad da af dennem udloves, skal indkræves af Sognepresten, og Forstanderen til det Fattiges Hus af hannem antvordes til Regnskab. — 3) Skriftepenge, eller hvad som udgives af Almuens godvillige Løfte og indsamles af Provsterne og Presterne uden Byen udi hele Stigtet, skal det Fattiges Huses Forstander oppebære Halvparten af, den anden halve Part kommer de andre Fattige og Husarme til udi Byen. — 4) Efterdi Hospitalet er tilforn af kongelig Benaadning rundeligen forsørget efter det Mandtal, som Fundatsen omformelder, skal Halvparten af al den Almisse, som samles aarligen over det ganske Stigt komme til de Fattiges Hus i Byen, og den anden halve Part til Hospitalet efter Sedvane. — 5) Hvad som gives i Testamente eller Sjelegave, item Penge, som gives til de Fattige af dem, som sværge Borgerskab, Borgermesters, Raadmands eller Lagrettes Ed, item hvad som ellers samles i de Fattiges Bøsser paa Raadhuset, i Lagmands, Borgermesters, Byfogdens eller deres Huse, som holde Gjesteri, og paa hvad Sted Boder falde, eller

[1]) Se Reskr. 13 Aug. 1790 og Kgl. Resol. 25 Mai 1818, 6 Oktbr. 1820, 11 Aug. 1846, 10 Decbr. 1851.

nogen Forligelser ske Parterne imellem, eller og noget merkeligt Kjøb imellem to eller flere gjøres, skal antvordes det Fattiges Huses Forstander deraf Halvparten, og anden halve Parten for Byens Fattige og Husarme. — 6) Efterdi det, som samles under Tjenesten i Kirken de tre store Højtider, første Dag falder til Klokkerne, som er en Del af deres Besoldning, da skal det Fattiges Huses Forstander hver første Højtidsdag strax efter Prædiken er endt lade de Fattiges Bøsse gaa omkring i Domkirke Sogn Hus fra Hus, som Noget er at vente, og indsamle hvis gudfrygtige Folk udaf christen Mildhed give ville, og det at komme det Fattiges Hus til Ophold. De andre Fattiges og Husarmes Forstander samle i Vor Frue Kirke Sogn, hvad der kan falde paa fornævnte Tider. — 7) Naar nogen Prest ordineres, om han haver nogen Formue, eller naar en Prest kaldes til et bedre Kald, skal han være forpligtig at give noget til det Fattiges Hus, og det overantvorde til Forstanderen med Sognepresten Vidskab. — 8) I alle Trolovelser, endog der som ingen Kost eller Maaltid holdes, saavelsom i alle Bryllupper, Barseler, Kirkeganger udi Domkirke Sogn, maa det Fattiges Huses Bøsse være tilstede, at samle hvis gudfrygtige Gjester godvilligen ville give, og det at komme det Fattiges Huses Folk tilgode, men naar saadanne Samkvem eller Vertskab holdes i Vor Frue Sogn, skulle de Husarmes og andre Fattiges Forstander hvad Almisse, der falder, annamme. — 9) Efterdi i Vaagestuer, naar Nogen ved Døden afgaar som formuendes var, samler sig tilhobe meget Folk om Aftenen, den Dødes Venner og Andre, skal Forstanderen for det Fattiges Hus, naar Folkene ere forsamlede i Domkirke Sogn, lade det Fattiges Huses Bøsse omgaa, at de, som ere tilstede, kunde paa samme Tid bevise deres Mildhed imod de Fattige, medens naar noget Arveskifte holdes efter afgangne Døde skulle Arvingerne, uanseet den Døde havde gjort sit Testamente eller givet Sjelegaver tilforn, hver efter sin Arvepart og som han arver til, udgive nogen Hjelp til det Fattiges Huses Ophold, hvilket stilles Forstanderne tilhaande af dem, som tager Arven i Domkirke Sogn. Men hvad som i saa Maade udgives og samles i Vor Frue Kirke Sogn, det opbæres af de andre Fattiges og Husarmes Forstander. — 10) Naar nogen udlændisk Skipper med sit Skib og Folk lykkeligen ankommer, skal han, strax efter han haver beskikket sine Ting i Lage, besøges af det Fattiges Huses og de andre Husarmes Forstander om Hjelp til de Fattige efter hans og Kjøbmandens Formue, og hvad som da udgives, annammes Halvparten til det Fattiges Hus og anden halve Parten til de andre Fattige og Husarme. Iligemaade maa holdes, naar nogen fremmed Kræmer kommer, førend hannem af Byens Øvrighed forloves sin Kramvare offentlig at udsli-

skal hannem foreholdes noget Vist at udgive til det Fattiges Hus og Husarme, hvilket Forstanderne hver for sig af Byens Ovrighed skal behændiges. — 11) Naar nogen Byens Skipper eller Kjøbmand, som haver været forreist Sønder eller Norder, er hjemkommen lykkeligen og med beholden Reise, skulle de paamindes at give des rundeligere til det Fattiges Huses og andre Fattiges og Husarmes Ophold, og kommer deraf Halvparten til det Fattiges Hus, og anden halve Parten til de Husarme. Det samme skal og holdes med den Gave, som udi Sildefisket udgives af Borgerne eller Fremmede til de Fattiges Underholdning, at det byttes lige mellem det Fattiges Hus og de Husarme. — 12) Hvad som enten Fremmede eller Borgerskabet udaf sin egen Vilje overleverer i Synderlighed enten til det Fattiges Huses eller de Husarmes Forstandere, skal hver til sine Fattiges Ophold nyde den Del, som den til samme Brug bliver behændiget, at ingen Trætte skal være imellem Forstanderne, mens hvad Penge, Mad eller Klæder af noget fromt Menneske udskiftes til nogen af dem i det Fattiges Hus og det de Fattige hjemføres, maa de Fattige selv raade derfor, og det Forstanderen intet at vedkomme. Det samme holdes med de andre Byens Fattige og Husarme. — 13) Naar nogen fremmede formuende Folk komme til Byen, være sig Adelspersoner, Prester, Fogder og andre formuende, skal det være baade det Fattiges Huses og de andre Fattiges Forstandere frit for at dennem besøge i deres Herberge med Bøssen, og hver da at nyde for sig hvis dennem bliver meddelt.

II. **Hvilke Personer med Rette maa annammes i det Fattiges Hus at underholdes.** 1) Det Fattiges Hus er stiftet udi Throndhjem for gamle skrøbelige Borgere og Borgerske og synderligen dem, som have ærligen og tugteligen levet, og skattet og skyldet i deres Velmagt til Kongelig Majestet og Byen af deres Formue, men siden geraaden i Armod og Sygdom, at de paa Alderdommen ikke skulle lide for stor Nød og vanke omkring Landet i Elendighed, men have en lidelig Underholdning. Naar derfor nogen fattig gammel Borger eller Borgerske, som ikke selv kunde fortjene Brødet for sin Alderdoms og Skrøbeligheds Skyld, begjerer at komme derind, maa det dennem bevilges, dog skulle de give ind med sig deres Anpart af deres Gods og Bohave, af Penge, Klæder, Kobber, Tin og Andet. Have de Huse eller Jordeparter i Byen eller uden Byen, skal deres Part sælges, det Fattiges Hus til Bedste, dog deres Børn, om de ere umyndige eller i andre Maader torftige, deres Part ikke forkortet, paa det saadant skal ikke kaldes Arvesvig at være, og om dennem, imidlertid de opholdes i det Fattiges Hus, nogen Arv kunde tilfalde, skal den komme det Fattiges Hus til Bedste, og andre Arvinger

men ikke Skjøger og utugtige Folk, som ilde have levet. Den ene Kvinde skal forestaa Udspisningen, saa og raade for Bryggen, Bagen, Gryn og Malt at male, Maden at koge, og Andet, som hende af Forstanderen bliver paalagt. Den anden Kvinde skal røgte de Fattige og Skrøbelige, holde deres Sengklæder og andre Klæder rene, saavelsom Stuen, bære Ved og Vand frem, naar Behov gjøres, to og vaske Fade, Tallerken, Kander, Skaale og andre Kar til de Fattiges Brug, at deres Mad og Drik kan være des tækkeligere. Og skal disse Kvinder have deres aarlige og visse Løn i Penge og Klæder af det Fattiges Huses Indkomst, som Forstanderen udi Borgermesternes og Sognepresternes, deres Nærværelse, kan sig bedst med dennem forene, og naar nogen af disse Raadskvinder ikke haver Lyst de Fattige længer at tjene, skal hver give Forstanderen Varsel et halft Aar tilforn, at han kan se sig om itide en anden duelig og flittig Kvinde udi hendes Sted til de Fattiges Gavn at bestille. — 5) De Fattige, som ere saa føre, at de kunde være paa Benene, skal Forstanderen lade spise ved eet Bord af een Grybe, dog Mændene for sig og Kvinderne for sig. Men de, som ligge ved Sengen, skal den Kvinde, som røgter de Fattige, bære Mad og Drik til, naar de Andre spises, og hvad de ikke en Gang alt fortære, skal det forvares dennem til de begjere det at nyde. I Synderlighed skal Forstanderen give Agt paa dennem, som meget svage ere, og altid holde ved Sengen, at efterdi de mindre fortære, de da kunde bekomme en lideligere og bedre Spisning, end de Andre, til deres Vederkvægelse. Og skal deres Mad være rede, om Formiddagen imellem 9 og 10 og Eftermiddagen imellem 4 og 5, uden de have selv Noget forvaret, som de imidlertid, eftersom de have Lyst til, kunde fortære. — 6) Forstanderen skal med Borgermesternes og Sognepresternes Hjelp med det første gjøre sin Flid, at der kan holdes 3 eller 4 Kjør, udaf hvilke de fattige Syge kunde have Melk til Suppe og Grød at læske sig med; og derfor skal han strax om Sommeren se til, at han hos Bønderne omkring Byen kan faa saa meget Hø tilkjøbs, som de med, Vinteren over indtil Sommermaalet, kunde holdes, og skal den Kvinde, som varer de Syge, røgte samme Kjør, men Melken, Smør og Ost skal den anden Kvinde, som raader for Spisningen, have i Antvorde, dermed troligen at handle. — 7) Forstanderen maa Ingen efter sit eget Tykke i det Fattiges Hus annamme uden Borgermesternes og Sognepresternes Raad og Vidskab, ej heller maa han af Egensindighed Nogen udsætte, med mindre det sker med forskrevne Borgermesternes og Sognepresternes Raad og Samtykke. — 8) Forstanderen maa ikke forsømme, dagligen efter Lejligheden at besøge selv det Fattiges Hus, synderligen naar det er Spisningstid, at han des bedre kan forfare, hvorledes altingest kan gaa des ordentligere

til. Skal han og undertiden tage Sognepresterne med sig, baade paa det han kan have Vidnesbyrd om sin Troskab og Flittighed og de Fattige af dem kunde formanes til Taknemmelighed og Taalmodighed. — 9) Til hver Philippi Jacobi Dag skal Forstanderen gjøre Regnskab for forgangen Aars Indtægt og Udgift, i Borgermesternes, Raads og Sognepresternes Nærværelse, at man kan forfare, hvad som bliver i Beholdning, og da Forstanderen at annamme igjen af dennem sin rigtig Kvitants. — 10) Naar Regnskab er gjort, og Øvrigheden da forfarer nogen merkelig Summa Pendinge at være i Beholdning, som ikke er fornøden at bruge til Husens Ophold, maa samme Pendinge med Øvrighedens Minde og Samtykke sættes hos visse og trofaste Folk paa Rente, at det Fattiges Huses Indkomst kan aarligen deraf forbedres. — 11) Forstanderen skal ikke understaa sig at bekoste nogen Bygning paa det Fattiges Hus, medmindre det sker med Borgermesternes og Sognepresternes Raad og Samtykke, at de Fattiges Penge ikke til unødvendig Brug skal henvendes. — 12) Om det synes Forstanderen besværligt længer at blive ved det Fattiges Huses Ombud, skal han et Halvaar tilforn give Borgermesterne og Sognepresterne det tilkjende, at de betimelig Tid kunde raadføre sig med hinanden om en dygtig og tjenlig Forstander i hans Sted. — 13) Naar Nogen ved Døden afgaar af det Fattiges Hus, skal Forstanderen i Borgermesternes og Sognepresternes Nærværelse lade opskrive, hvad der findes efter hannem i Penge og Klæder; Sengeklæder føres til Inventarium, Gangklæder byttes iblandt de andre Fattige, som ere vedtørftige, uden hvis Raadskvinderne kunde efter deres Begjering annamme i deres Løn. Den Dødes Jordefærd skal Forstanderen bekoste af de Fattiges Penge, mens Presterne og Skolen bekomme Intet for deres Umag; thi for Barmhjertigheds Gjerninger bør ingen Løn af Menneskén. — 14) Fattighusets Bøsse skal Forstanderen have hos sig i Forvaring, men Nøgelen dertil skal en af Presterne beholde, indtil Bøssen tømmes; da skal Borgermesterne og Sognepresterne være tilstede, og med egne Hænder antegne, saa meget hver Gang indsamlet er, og Forstanderen saadant med sin egen Haand underskrive, at det des rigtigere kan føres til Regnskab [1].

Vi Christian den Fjerde med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Os elskelige Claus Daa til Ravnstrup, Vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa Vor Gaard udi Throndhjem, med de For-

[1]) Denne Fundats er dateret 1 Marts 1616, se No. 19.

men ikke Skjøger og utugtige Folk, som ilde have levet. Den ene Kvinde skal forestaa Udspisningen, saa og raade for Bryggen, Bagen, Gryn og Malt at male, Maden at koge, og Andet, som hende af Forstanderen bliver paalagt. Den anden Kvinde skal røgte de Fattige og Skrøbelige, holde deres Sengklæder og andre Klæder rene, saavelsom Stuen, bære Ved og Vand frem, naar Behov gjøres, to og vaske Fade, Tallerken, Kander, Skaale og andre Kar til de Fattiges Brug, at deres Mad og Drik kan være des tækkeligere. Og skal disse Kvinder have deres aarlige og visse Løn i Penge og Klæder af det Fattiges Huses Indkomst, som Forstanderen udi Borgermesternes og Sognepresternes, deres Nærværelse, kan sig bedst med dennem forene, og naar nogen af disse Raadskvinder ikke haver Lyst de Fattige længer at tjene, skal hver give Forstanderen Varsel et halft Aar tilforn, at han kan se sig om itide en anden duelig og flittig Kvinde udi hendes Sted til de Fattiges Gavn at bestille. — 5) De Fattige, som ere saa føre, at de kunde være paa Benene, skal Forstanderen lade spise ved eet Bord af een Grybe, dog Mændene for sig og Kvinderne for sig. Men de, som ligge ved Sengen, skal den Kvinde, som røgter de Fattige, bære Mad og Drik til, naar de Andre spises, og hvad de ikke en Gang alt fortære, skal det forvares dennem til de begjere det at nyde. I Synderlighed skal Forstanderen give Agt paa dennem, som meget svage ere, og altid holde ved Sengen, at efterdi de mindre fortære, de da kunde bekomme en lideligere og bedre Spisning, end de Andre, til deres Vederkvægelse. Og skal deres Mad være rede, om Formiddagen imellem 9 og 10 og Eftermiddagen imellem 4 og 5, uden de have selv Noget forvaret, som de imidlertid, eftersom de have Lyst til, kunde fortære. — 6) Forstanderen skal med Borgermesternes og Sognepresternes Hjelp med det første gjøre sin Flid, at der kan holdes 3 eller 4 Kjør, udaf hvilke de fattige Syge kunde have Melk til Suppe og Grød at læske sig med; og derfor skal han strax om Sommeren se til, at han hos Bønderne omkring Byen kan faa saa meget Hø tilkjøbs, som de med, Vinteren over indtil Sommermaalet, kunde holdes, og skal den Kvinde, som varer de Syge, røgte samme Kjør, men Melken, Smør og Ost skal den anden Kvinde, som raader for Spisningen, have i Antvorde, dermed troligen at handle. — 7) Forstanderen maa Ingen efter sit eget Tykke i det Fattiges Hus annamme uden Borgermesternes og Sognepresternes Raad og Vidskab, ej heller maa han af Egensindighed Nogen udsætte, med mindre det sker med forskrevne Borgermesternes og Sognepresternes Raad og Samtykke. — 8) Forstanderen maa ikke forsømme, dagligen efter Lejligheden at besøge selv det Fattiges Hus, synderligen naar det er Spisningstid, at han des bedre kan forfare, hvorledes altingest kan gaa des ordentligere

til. Skal han og undertiden tage Sognepresterne med sig, baade paa det han kan have Vidnesbyrd om sin Troskab og Flittighed og de Fattige af dem kunde formanes til Taknemmelighed og Taalmodighed. — 9) Til hver Philippi Jacobi Dag skal Forstanderen gjøre Regnskab for forgangen Aars Indtægt og Udgift, i Borgermesternes, Raads og Sognepresternes Nærværelse, at man kan forfare, hvad som bliver i Beholdning, og da Forstanderen at annamme igjen af dennem sin rigtig Kvitants. — 10) Naar Regnskab er gjort, og Øvrigheden da forfarer nogen merkelig Summa Pendinge at være i Beholdning, som ikke er fornøden at bruge til Husens Ophold, maa samme Pendinge med Øvrighedens Minde og Samtykke sættes hos visse og trofaste Folk paa Rente, at det Fattiges Huses Indkomst kan aarligen deraf forbedres. — 11) Forstanderen skal ikke understaa sig at bekoste nogen Bygning paa det Fattiges Hus, medmindre det sker med Borgermesternes og Sognepresternes Raad og Samtykke, at de Fattiges Penge ikke til unødvendig Brug skal henvendes. — 12) Om det synes Forstanderen besværligt længer at blive ved det Fattiges Huses Ombud, skal han et Halvaar tilforn give Borgermesterne og Sognepresterne det tilkjende, at de betimelig Tid kunde raadføre sig med hinanden om en dygtig og tjenlig Forstander i hans Sted. — 13) Naar Nogen ved Døden afgaar af det Fattiges Hus, skal Forstanderen i Borgermesternes og Sognepresternes Nærværelse lade opskrive, hvad der findes efter hannem i Penge og Klæder; Sengeklæder føres til Inventarium, Gangklæder byttes iblandt de andre Fattige, som ere vedtørftige, uden hvis Raadskvinderne kunde efter deres Begjering annamme i deres Løn. Den Dødes Jordefærd skal Forstanderen bekoste af de Fattiges Penge, mens Presterne og Skolen bekomme Intet for deres Umag; thi for Barmhjertigheds Gjerninger bør ingen Løn af Menneskén. — 14) Fattighusets Bøsse skal Forstanderen have hos sig i Forvaring, men Nøglen dertil skal en af Presterne beholde, indtil Bøssen tømmes; da skal Borgermesterne og Sognepresterne være tilstede, og med egne Hænder antegne, saa meget hver Gang indsamlet er, og Forstanderen saadant med sin egen Haand underskrive, at det des rigtigere kan føres til Regnskab [1].

Vi Christian den Fjerde med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Os elskelige Claus Daa til Ravnstrup, Vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa Vor Gaard udi Throndhjem, med de For-

[1] Denne Fundats er dateret 1 Marts 1616, se No. 19.

nemste der udi forskrevne Vor Kjøbstad Throndhjem, haver gjort en Fundats paa et Fattighus der udi Byen, saa og Forordning, hvorledes med andre Husarme og Stakkarle der udi Byen, deres Underholdning, skulle forholdes, hvorom til denne Dag aldeles ingen Forordning haver været, medens ganget meget uskikkeligt til, da, paadet samme Fattighus kunde blive ved Magt, og med andre Husarme og omgaaendes Stakkarle kunde gange des skikkeligere til, have Vi samme Fundats og Forordning confirmeret og stadfest, og med dette Vort aabne Brev confirmere og stadfeste, og ville Vi at samme Fundats og Forordning skal holdes udi alle sine Ord og Puncter eftersom den indeholder og udviser, indtil saalænge Vi anderledes derom tilsigendes vorder. Thi forbyde Vi Alle og Enhver denne Vor Forordning imod at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 29 Aprilis anno 1616. Under Vort Signet.

Christian.
(L. S.)

Envold Kruses og Hustrues Gavebrev til fattige Skoleborn og Husarme i Frederiksstad.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

17. 1 Novbr. 1617. Akershus.

Stormægtige høibaarne Fyrste og Herre Herr Christian den Fjerde Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning o. s. v., Hans Majestets velforordnede Statholder udi Norge og Høvedsmand paa Akershus, jeg Envold Kruse til Hermitslevgaard kjendes og hermed gjør vitterligt udi dette mit aabne Brev, at efterdi jeg noksommeligen haver i Sandhed forfaret, imidlertid jeg haver været her udi Norge i den Bestilling forskrevet staar, at der aldeles ingen Tillæggelse haver været gjort eller forordnet til fattige Skolebørns Ophold udi Frederikstad, hvorudover Skolen der sammesteds haver været Tid efter anden meget forsømt og forværret, vores christelige Religion til Skade og Nachdel, og Ungdommen, som der udi Byen og omliggende Egne til Lærdom og boglige Kunster skulle været informeret og opdragen, til største Forsømmelse, saavelsom og haver udi Sandhed forfaret, at til des haver været en ringe Handel og Formue iblandt en Part Borgerskabet der udi Frederiksstad, hvorudover fattige husarme Mennesker der udi Byen have lidt til Føde og Underholdning stor Elendighed og Armod. Disse forbemeldte

Villaar og Lejligheder haver jeg og min kjære Hustru ærlig og velbyrdig Frue Else Marsvin, salig afgangne Jørgen Marsvins Datter af Dybel, os til Sinde ført, og betænkt slig Religionens og Husarmes Tilstand og Villaar af den Gave og Velsignelse, den allermægtigste Gud os naadeligen meddelt og givet haver, nogenlunde at hjelpe og remedere, og derfor saaledes endeligen af et christelig Affection besluttet, givet og samtykt, og nu i dette vort aabne Brevs Kraft og Magt aldeles beslutte, give og samtykke fra alle vores Arvinger og arvelige Efterkommere og til fattige Skolebørn og Husarme der udi Frederiksstad, deres Nødtorft og dennem til Hjelp og Trøst, et Tusinde gode gangbare og uforfalskede Rigsdaler in specie, samt den aarlige Rente, deraf gives skal, som er 60 gode gangbare Rigsdaler in specie, hvilken forbemeldte Gave, et Tusinde Rigsdaler Hovedstol og 60 Rdlr. deraf til aarlig Rente, fornævnte fattige Skolebørn og Husarme, som nu i Frederiksstad eller herefter kommendes vorde, maa og skulle uden al Argelist og Indsigelse, af os, vores Arvinger og alle andre Efterkommere, have, nyde, bruge og frit beholde for en ringe Gave til evig Tid, saa længe denne elendige Verden bliver ved sin esse og Tilstand bestaaendes, og til aldeles ingen anden Nytte og Brug at maa anvendes, eller de fattige Skolebørn og Husarme udi Frederiksstad fravendes eller abalieneres, med saadanne Villaar og Beskeden, som efterfølger.

1) Skal fornævnte Hovedsumma, et Tusinde Rigsdaler, udsættes paa Rente hos vederheftige Adelsfolk, eller andre ærlige, oprigtige, godt Folk af Prester eller Borgere udi Kjøbstæderne her udi Norges Rige udi Akershus Len og Stift, og ingen andensteds, som have frit og nøjagtigt Jordegods, som de kan sættes til, Skolepersonerne og Husarme udi Frederiksstad til Underpant, eller og kan sætte gode, ærlige og vederheftige Forlovere for dennem for Hovedsummen og den aarlige Rente, deraf skal gives; og herpaa skal et Gjelds- og Forskrivelsesbrev forfærdiges, og paa Capitelet udi Oslo i god Forvaring, de fattige Skolepersoner og Husarme udi Frederikstad til Gavn og Bedste, indleveres, hvorpaa det hæderlige Capitel udi Oslo deres Recognition og Bevis venligen ville give dennem af Frederiksstad, som til de fattige Skolepersoners og Husarmes Forstandere tilforordnede blive, at de, efter hvis dennem i slig Maade er givet og bebrevet, kunde vide at rette, og Hovedbrevet kunde findes, naar Nødtørften og Lejligheden det kunde fordre. — 2) Skal aldeles inget Menneske maa have Magt at forringe eller formindske i de ringeste Maader noget af fornævnte et Tusinde Rigsdalers Hovedsumma eller til nogen anden Brug henvende eller distrahere, end til Skolebørn og Husarme deres Nødtørft og Behov, under

den almægtigste evige Guds Hevn og Straf. — 3) Hvad den aarlige Rente anlanger, som er 60 Rigsdaler af fornævnte Hovedsumma, dennem skal begge Borgermesterne udi Frederiksstad, Sognepresten til Kirken, Skolemesteren der sammesteds, saa og twende af de fornemste Raadmænd der udi Byen, som nu ere eller herefter kommendes vorde, hvert Aar til rette Tide, som skal være St. Mikelsdag, betimeligen lade oppebære, og deraf give de arme og nødtørftige Skolepersoner, der udi Frederiksstads Skole opdrages og læres, til Klæder, Sko, Skjorter og Skræderløn, eftersom Personerne ere mange og store til, og saa vidt som 40 Rigsdaler in specie af samme Renter udi disse Maader kunde tilrække og forslaa, og intet mere; og til Klædningerne skal dennem gives godt Gudbrandsdals Vadmel, og ingen anden slags Klæder, enten Bømiskdug eller Lybskgraa, undertagendes Aarene og Tiderne udi Fremtiden det anderledes kan udkræve, og for de fattige Skolepersoner nyttеligere og gavnligere befindes, end som forskrevet staar; og udi Synderlighed skal denne Almisse uddeles til de Skolebørn, om hvilke Skolens Forvaltere, som tilforn er benævnt, kunde have en god Forhaabning udi Fremtiden at kunde befordres og opdraget blive synderlig til det hellige Ministerium at betjene, og ellers udi andre lovlige og politiske Bestillinger, som Gud allermægtigste og det verdslige Regimente udi disse twende lovlige Kongeriger Danmark og Norge kan i sin Tid have Lov, Pris og Ære af, og ikke af eller efter deres Forældre have selv det patrimonium og Forraad arvet, ved hvilke de selv kunde dennem til slig christelig Exercitie og boglige Kunster opholde og forfremme. Og skal af samme Skolens Forvaltere udi betimelig Tid for det bedste Kjøb, mulig er, indkjøbes og tilstilles hvis dennem til Klæder og Sko, som forskrevet staar, kunde fornøden gjøres, strax derefter forfærdiges, og til hver omnium sanctorum Dag, som aarligen indfalder den 1 November, denne Almisse nyde og bekomme. Mens paa det at denne Gave, ligesom den er Gud aleneste til Ære, og mange fattige smaa Børn til Optugtelse udi Gudsfrygt, tilmed fattige Husarme til Husvalelse, af et christelig Betænkende og Gemyt stiftet og perpetueret, den ogsaa derfore maa ansees og aleneste henføres, da skal Skolemesteren udi Frederiksstad, som nu er eller herefter kommendes vorder, med Skolebørnene være tilforpligtet, hver Fredag om Morgenen, naar Klokken er 7 Sommerstid, og naar Klokken er 8 Vintertid, at forføje sig skikkelig udi Byens Kirke, efter der tilforn er ringet udi Taarnet med en Klokke, og der sjunge først Te Deum laudamus paa Danske; siden skal Skolemesteren med høj Røst læse en Bøn paa Danske og Taksigelse for Guds Ords Forfremmelse, Lands, Rigers og al christen Øvrigheds Beskjermelse, Fred og Rolighed, med

andre skjønne Bønner per vices, som derhen ere gehørige, og siden sjunge alternatim pro clausulis, da pacem, Domine! in diebus nostris, eller: Gud give vor Konning og al Øvrighed o. s. v. Hvad de Husarme deres quota og Andel af fornævnte 60 Rdlr. Rentepenge anlanger, som skal aarligen være 20 Rdlr. in specie, dennem skal forbemeldte Borgermestere, Sognepresten og de Husarmes Forstander aarligen uddele og skifte udi bare og rede Penge, og ikke udi andre Vare, til 20 Husarme, som dennem samtligen vitterligt og bekjendt er at være rette husarme Folk og værdige til slig Almisse at annamme og oppebære, og til ingen Anden, og gives dennem Hver til hver Tid, Almisse uddeles skal, som er til hver omnium sanctorum Dag, som indfalder den 1 November, en Daler in specie, hvilken de maa Hver anlægge og udgive, som dennem selv synes bedst og nyttigst kan være, og dennem aldeles ingen Vare paanøde eller paatrænge udi nogen Maade. — 4) Dersom det og sig kunde tildrage, at denne vores velmente og christelige Gave udi Fremtiden kunde til nogen anden Brug og Udgift blive forandret og misbrugt, end herom tilforn er specificeret, da skal vores Arvinger og arvelige Efterkommere hermed udi alle Maader strax have Fuldmagt, fornævnte et Tusinde Dalers Hovedsumma med dens Rente at til sig annamme, og paa et andet Sted, hvor dennem synes kan nødtørfteligst og bedst være, forordne, dog til denne fornævnte Brug, som forskrevet staar, og til aldeles ingen anden. — 5) Sammeledes skulle ogsaa forbemeldte Skolens og de Husarmes Forvaltere aarligen, strax efter denne Almisse er uddelt, indskikke til Kongelig Majestets Statholder paa Akershus og det hæderlige Capitel her udi Oslo en klar oprigtig Mandtal og Designation paa alle Skolepersonerne og Husarmes Navne, som samme Almisse i samme Aar nydt og bekommet have, og derhos antegnet, hvad og hvor meget hver af dem bekommet haver, hvorpaa det hæderlige Capitel ville ubesværligen give dennem en Bevis, at altingest dermed kunde des rigtigere agtes, og ved Magt holdet blive. — 6) Og dette altsammen, som forskrevet staar og forberørt er, skal Borgermestere, Sogneprest, Raadmænd, Skolemester og Husarmes Forstander udi Frederiksstad, de, som nu ere eller herefter kommendes vorde, til evig Tid, og al den Stund denne Verden staar og varer, have fuldkommeligen Magt og Fuldmagt udi dette vores Brevs Kraft og Magt, som den i de bedste og fuldkommeligste Maader kan for Fødte og Ufødte udgivet og bebrevet være, altingest hermed at forrette og udrette efter denne Dag, som rette Kirkens, Skolens og Husarmes Forstandere og Tilsynsmænd egner og anstaar, som de ville ansvare for Gud alsommægtigste paa den yderste Dommedag, og der sammesteds tage Dom og Straf til evig Tid, ligervis som de med denne velmente

christelige Gave i deres Tid forhandlet og omgaaet have. — 7) Hvorfor vi udi dette vort aabne Brev paa det Venligste vil have ombedet Kongelig Majestets Statholder paa Akershus, Bisperne, menige residerende Kaniker udi Oslo, Borgermestere og Raad udi Frederiksstad og alle andre Officerer og Ombudsmænd, saavelsom alle christelige Mennesker udi høie og nederlig Øvrigheds Stand over al Akershus Len og Stift, som nu ere tilbeskikkede og forordnede, eller ogsaa herefter tilbeskikket og tilforordnet vorde, at I jo allesammen af ret christelig Iver og Bevaagning, denne vores Fundation og Gave udi alle Maader ved Lov og Ret haandhæve, fordædige og forsvare, og derimod ikke udi de ringeste Maader tilstede Noget deraf at ske eller vederfares, hvorved denne vores Gave kan formindskes, casseres eller blive tilbagedreven, anseende alt saadant af et christeligt Exempt og Forsæt, den hellige Trefoldighed til Lov, Pris og Ære, fattige vedtørftige Skolebørn og Husarme til Hjelp og Trøst, at være forordnet, og for saadan christelig Indseende at tage Løn af Gud allermægtigste, hvis Ære og Ords Forfremmelse vi jo Alle, være sig af hvad Dignitet, Stand eller Vilkaar de være kan, ere tilforpligtet frem for andet søge og forfremme, saavidt os muligt er udaf Guds Naade.

At vi fornævnte Envold Kruse til Hermitslevgaard og Else Marsvin ville denne vores Fundats og udgivne perpetueret Almisse udi alle hendes indeholdende Meninger, Ord, Puncter og Articler fast, ubrødeligen, uforrykt og uforkrænket, ved Fuldmagt, fuldbyrdet og uforandret have holdet og efterkommet, eftersom forskrevet staar, bekræfte vi med vores Signeter her nedenunder hængende, og med egen Haand underskrevet. Givet og skrevet paa Akershus den 1 Novembris anni jubilæi 1617, — paa hvilken Aar og Dag under den høibemeldte og høibaarne Fyrste og Herres Konning Christian den Fjerdes Regimente her over al Danmarks og Norges Riger og dets underliggende Provincier og Lande, saavelsom meste Parten over al Christenheden er solenniter skeet Taksigelse udi alle Academier og Kirker til Gud allermægtigste, som saa naadelig udi disse forløbne 100 Aar fra den Tid paa fornævnte Dag, Doctor Martinus Lutherus offentlig til Wittenberg disputerede de indulgentiis imod Antichristi og den papistiske Religion, udi disse Lande og Riger bevaret haver, og alvorlige Bønner til den samme Herre og Gud, at han sit Ord og rene Lærdom naadeligen ville fremdeles bevare hos os og vore Efterkommere indtil Verdens Ende, hvilket Gud naadeligen forlene for sin Søns den Herres Jesu Christi Skyld, Amen.

Envold Kruse. Else Marsvin.

(L S.) (L S.)

Aabent Brev af Magistrat og Borgerskab i Frederiksstad om femti Rigsdalers aarlige Udredsel af Byen til Skolemesteren sammesteds.

Efter en af J. Chr. Berg bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. Orig. p. Perg. i Frederiksstads Magistrats Arkiv.

18. 13 Novbr. 1617. Akershus.

Vi efterskrevne Gjert Michelsen, Borgermester i Frederiksstad, Gjert Langberg, Henrich Jonsen, Raadmænd ibidem, Jens Andersen og Peder Lauritsen, Borgere der sammesteds, kjendes og vitterliggjøre for Alle udi dette vores aabne Brev, at eftersom ærlig og velbyrdig Mand Envold Kruse til Hermitslevgaard, Danmarks Riges Raad, Statholder udi Norge og Hovedsmand paa Akershus, ved sin christelige og velmente Skrivelse haver besøgt Borgermester og Raad og den ganske Gemene udi Frederiksstad, bedendes og paa vores allernaadigste Herres Begne befalendes, at vi endeligen skulde tiltænke vores Skolemester en vis og forsagt Løn af den ganske Gemene at gjøre og forordne, paa det Guds Ære derved kunde forfremmes og den ganske Gemenes Børn udi Guds sande Frygt, boglige Kunster og andre christelige Øvelser kunde blive opdragen, da ere vi af den ganske gemene Mand udi fornævnte Frederiksstad Fuldmægtige afferdiget herom noget Vist at concludere og beslutte, og derfore udi velbemeldte Herr Statholders og hæderlig og høilærde Mand Mester Niels Simonsen Glostrups, superintendentis over Oslo og Hammers Stigter, Nærværelse bevilget og samtykt og nu med dette vores aabne Brev bevilge og samtykke for os og vores Efterkommere til evig Tid, paa vores og den ganske Gemenes Begne udi fornævnte Frederiksstad, aarligen at udgive til vores Skolemester et halft Hundrede Rigsdaler in specie, hvilke hannem ved den øverste Borgermester, som nu er eller ogsaa herefter kommendes vorder, rigtig uden hans videre Besværing skal erlægges, Halvparten til Paaske og Halvparten til St. Michaeli Dag, Skolemesteren hermed intet forringet af alt hvis enten for Lig eller Sang hannem kan for hans Tjeneste tilfalde. Og skal Skolemesteren herimod være obligeret og forpligtet, Først, troligen og flitteligen at lære og undervise den ganske Gemenes Børn og Ungdom, saavel den Fattiges som den Riges, endogsaa fremmede, hvem de være kunde, hvad heller de have Lyst til at lære Latine eller Norske, for den samme forordnede Løn, og ikke for saadan sin flittig Tjeneste Borgerskabet eller Nogen ydermere besværge; dernæst for det Andet, at betjene den sedvanlige Kirketjeneste, som hidindtil skeet er, saavel for den

Fattige, som den Rige; for det Tredje, ogsaa lade sig befinde ubesværet udi de Dødes Begravelser, de som ere saa fattige, at de hannem for sin Umage ikke kunne vederlægge. Og til des videre Forsikring, at saa holdes skal af os og vores Efterkommere til evig Tid og maa, medens denne Verden staar, have vi ombedet velbemeldte Herr Statholder og vores Superintendent med os dette til Vidnesbyrd at underskrive og beseglę. Datum Akershus den 13 November anni jubilæi 1617.

Envold Kruse, egen Haand. (L. S.)	Niels-Simonsen Glostrup. (L. S.)	Gert Michelsen, egen Haand. (L. S.)
Henrich Johnsen, egen Haand. (L. S.)	Jens Andersen, egen Haand. (L. S.)	Peder Lauritsen, egen Haand. (L. S.)

Claus Daas og Hustrues Gavebrev til St. Jørgens Hus i Throndhjem.

Efter Orig. p. Perg. i Throndhjems Centralarkiv. To Segl vedhænge.

19. **1 Decbr. 1617.** **Throndhjem.**

Jeg Claus Daa til Ravnstrup, Befalingsmand over Throndhjems Len, gjør vitterlig, at eftersom min Formand ærlig og velbyrdig Steen Bille til Billesholm, forrige Lensmand over Throndhjems Len, haver udaf christelig Betænkelse selver, saa vel som ved andre ærlige godt Folk tilhjulpen, og bragt en summa Pendinge tilveje, hvilke Penge ere anvendt og henvendt at en Sygestue her udi Throndhjems By er opbygget, hvilken endnu paa nogle Aars Tid er ved godt Folks runde Skjenk og Foræring, som de aarlig godvilligen, siden samme Hus er kommen paa Fode, er ved Magt holden, og endnu rundeligen og rigeligen til samme Sygehus aarlig en merkelig summa udaf gudfrygtige Mennesker gratis contribueres. Dernæst er af mig Claus Daa paa samme Sygestue en Fundats gjort, saavel som hvorledes med andre Husarme og Stakkarle her udi Byen deres Underholdning skulle forholdes, dateret den 1 Martii anno 1616, ved hvilken mig syntes i nogen Maade samme Sygestue kunde ved Magt blive, hvilken Fundats af Alles voris naadigste Herre og Konning, Konning Christian den 4de, under Hans Majestets aabne Brev, dateret Kjøbenhavn den 29 Aprilis anno 1616[1], confirmeret

[1]) Se No. 16.

og stadfest er. Dog er vel at befrygtendes, samme Sygestue i Fremtiden ikke at kunde blive ved Magt, formedelst der aldeles ingen visse Rente eller Indkomst til samme Sygestue er perpetueret, mens aleneste haver til Indkomst, hvis gudfrygtige og fromme Folk af deres egen gode Vilje ville de fattige Guds Lemmer med betænke, og somme Aaringer rigeligere end somme Aaringer begaves. Da paa det samme Sygestue, som strækker sig med den østre Side til Torvet udi Throndhjems By og med den nordre Side til det Stræde, som løber ifra Torvet og ud til Smidderne, kunde faa nogen aarlig visse Indkomst, ved hvilken samme Fattighus udi Fremtiden i nogen Maade kunde ved Magt blive, udi hvilket husarme Guds Lemmer og vedtørftige Mennesker kunde opholdes, da haver jeg forskrevne Claus Daa udaf beraad Hu og Sind, og med min kjære Hustrues, ærlig og velbyrdig Frue Ingeborg Parsberg, Ja, Vilje og Samtykke, Gud til Lov og Ære, og fattige Guds Lemmer til nogen ringe Underholdning, givet, indstiftet og perpetueret, og nu med dette vort aabne Brev, give, stifte og perpetuere, til en evigvarende Almisse til forskrevne Sygestue, fem Hundrede gode ufalskede Rigsdaler Hovedstol, hvilke forskrevne 500 Daler forskrevne Sygehus til en evig Skjenk og Gave og til evindelig Ejendoms Brug, Nytte og Gavn, imeden denne Verden staar, have, nyde, bruge og beholde skal i saa Maader, som efterfølger.

At forskrevne 500 Daler Hovedstol skal nu strax annammes og forvares udaf menige Throndhjems Kanniker udi Throndhjems Capitels Kiste, til saa længe at man efterhaanden bekvemmelig kan indkjøbe, forskrevne Sygehus til Bedste, godt Odelsgods og Festejord, som til Odel og Ejendom derefter aarlig skal følge de Syge og Vedtørftige, nu ere i samme Sygehus eller dem, som efter Fundatsens Indhold indkommendes vorde. Til disse forskrevne fem Hundrede Dalers rette Brug, som de nu ere evindelig Ejendom tilforordnet, skal Superintendenterne her udi Throndhjems Stigt, Lagmændene udi Throndhjem og de fer residerende Kaniker hos Domkirken med Sygehusens Ombudsmand og Forstander have Tilsyn, at samme 500 Daler ikke til anden Brug henvendes, end som foresagt er. Og hvis Odelsbreve og Skjøder, for samme fem Hundrede Daler Hovedstol indløses og indkjøbes, skal i Capitels gode Gjemme og Forvaring henlægges, mens Sygehusens Forstander dog have en rigtig Jordebog paa samme deres Gods og al Landskylden og anden Rettighed vist og uvist paa Sygehusens Vegne at indkræve, og aarlig derfor gjøre god Rede og Regnskab. Og om saa kunde hende, hvilket Gud naadeligen afværge, at naar der bliver indkjøbt Gods for forskrevne 500 Daler, at da nogen Trætte blev paaført paa samme Gods, da vil jeg have den Biskop, Lagmand og de fer residerende Kaniker ved Thrond-

hjems Domkirke boendes ere, ombedet, og paa de Fattiges Vegne troligen og flittig formanet, at de samme Gods med Sygehusens Forstander tilhjelpe at haandhæve og forfærdige, som de ville det for Guds strenge Dom med en god Samvittighed forsvare, saa at formedelst deres Forsømmelse eller Nachlæssighed ikke noget af denne Almisse, som til evindelig Eje er perpetueret til samme Sygehus, skulle bortkomme, forringes eller formindskes i nogen Maade, de fattige vedtørftige Guds Lemmer til Skade, mens meget heller samme deres Gods, saa vidt Norges Ret medfører, og man med en god Samvittighed kan forsvare, forbedre. Desligeste vil jeg samt min kjære Hustrue forbemeldte Frue Ingeborg Parsberg have de gode Herrer og de gode Mænd, Kongelig Majestets Ombuds- og Befalingsmænd over Throndhjems Len og By, som herefter kommendes vorde, saa længe denne Verden staar, paa det Høieste og Venligste ombedet, at I som christne, gudfrygtige og fromme Øvrigheder ville haandhæve, fordædige og forsvare denne vores udgivne og perpetueret Almisse, den maatte ved Guds, eders, og fornævnte Superintendenters, Lagmænds og residerende Kanikers Hjelp og Bistand, saa længe denne Verden staar, blive ved Magt holden og ikke til nogen anden Brug eller Udgift forrykkes eller henvendes, end til fornævnte Sygehus og des indhavende vedtørftige Guds Lemmer, eftersom forskrevet staar, hvilket Gud eder visseligen i sin Tid ikke aleneste med timelig, mens med evige Velsignelse vil belønne. Skede det ogsaa, hvilket jeg og min kjære Hustru os til Ingen formoder, at denne Almisse bliver af nogen Menneske forrykt, eller til anden Brug anvendt, end som forskrevet staar, da skal vore Arvinger og Slægtninger, en eller flere af dem, som da leve, have Fuldmagt til at tale derpaa og tage forskrevne fem Hundrede Daler Hovedstol eller hvis Gods, som kjøbes for samme 500 Daler, og samme Almisse siden igjen paa Ny her, eller paa andre Steder i Danmarks eller Norges Rige, hvor dem godt synes, rettelig henvende til den Brug, som denne Fundats udviser og indholder. At vi forskrevne Claus Daa til Ravnstrup og Ingeborg Parsberg, fornævnte Claus Daas Hustru, vil denne vores Fundats og udgivne perpetueret Almisse udi alle hendes indeholdendes Meninger, Ord, Puncter og Articuler fast og ubrødeligen, uforrykt og uforkrænket, og ved Fuldmagt og uforandret have holden og efterkommet, eftersom forskrevet staar, det bekræfte vi med vores Signeter her hoshængende og egne Hænder underskrevne. Givet og skrevet i Throndhjem 1 dominica adventus anno domini 1617.

Claus Daa, egen Haand. Ingeborg Parsberg, egen Haand.

At denne Fundats er os Efterskrevne forkyndt, og at vi den seet og læst have, og af os af yderste Magt og Formue holdes og efterkommes skal, bekræfte vi med vores Hænder herunder skrevne.

Anders Christensen Kroboe, S. Nid. [1], egen Haand. Jacob Petersson, Lagmand, egen Haand.

Peder Iverson, Kantor, egen Haand. Patrik Didrikson, egen Haand. Hans Anderson, egen Haand.

Mogens Lauritsson, egen Haand. Jacob Jorgensen, egen Haand. Oluf Jensson, egen Haand.

[1]) Superintendens Nidrosiæ.

Oluf Calypp's Enke, Inger Jorgensdatters Gavebrev til Rektoren ved Latinskolen i Frederiksstad.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

20. 25 Martii 1620. Thorshof.

Jeg Ingeborg Jorgensdotter, salig Oluf Calypp's til Thorshof, kjendes og gjør for Alle vitterligt udi dette mit aabne Brev for mig og alle mine sande Arvinger og Efterkommere, at eftersom jeg udi Sandhed haver forfaret, at den latinske Skolemester udi Frederiksstad ikke haver haft saa megen Genant eller aarligt Tillæg, at han kunde holde sig med, den dejlige Ungdom der sammesteds til en hovisk, gudelig og christelig Disciplin og Optugtelse, som i Fremtiden kunde være den almægtige Gud i Himmelen til Lov, Pris og Ære, og dem selv og Andre baade i christelig og verdslig Bestilling til Gavn og Bedste, da haver jeg derfor i den Herre Jesu Christi Navn, af et christeligt Veltænkende udi min Velmagt, med min velberaad Hu, fri Vilje og fuldbyrdige Tilladelse givt, givet og foræret, og nu i dette mit Brevs Kraft og Magt under, giver og forærer (af den Del, den alsommægtige Gud mig naadeligen haver givet, velsignet og medbegavet) til den latinske Præceptor og Skolemester udi Frederiksstad, hans Underholdning, som nu er eller herefter kommendes vorder til evig Tid, to hundrede gode gamle gangbare Rigsdaler in specie fra mig og mine Arvinger og Efterkommere, og til bemeldte Præceptors og Skolemesters Underholdning aarlig, saalænge Verden staar, hvilke fornævnte 200 Rdlr. jeg har leveret og overantvordet til bemeldte christelige Gaves gode Forvaltere, jeg dertil godvilligen med al Tilforsigt og andægtig Omhyggelighed haver fortroet, som ere: ærlig og

velbyrdig Mand Jens Juel til Kjeldgaard, Danmarks Riges Raad, Statholder udi Norge, Hovedsmand paa Akershus og Stifts Lensmand over Oslo og Hammers Stifter, saa og hæderlig og højlærd Mand, Mester Niels Simonsen Glostrup, Superintendent over bemeldte Stifter, som og er bemeldte Skoles gode Forsvar, som samme Penge 200 Rdlr. udi deres gode Forvaltning, forbemeldte Skole alene til Gavn og Bedste, have annammet og oppebaaret, saa og med deres gode Raad og Betænkning derom gjort og stilet denne Fundats, saaledes herefter, medens Verden staar, med samme Penninge at skulle forholdes. — For det 1ste, da skal Kongelig Majestets Statholder paa Akershus saa og Superintendenten udi Oslo, som nu er eller herefter kommendes vorder, have samme Penninge udi Forvaltning, saasom Skolens rette Værger og Formyndere, og samme Pennige udsætte paa aarlig Rente til vederheftige Adelspersoner eller andre vederheftige godt Folk, som deraf aarligen til Verdens Ende skal give tolv Rigsdaler in specie udi Rentepenninge, og derfor skal velbemeldte gode Forvaltere, som nu ere eller herefter komme, tage nøjagtig og god Forsikring, at samme Penninge altid hos visse Folk kan blive bestaaendes, og have grandgiveligt Indseende, at Rentepengene aarlig blive udgivne til rette Tider, som skal være aarligen til Marie Bebudelsesdag, som alle Aaringer indfalder den 25 Marts. — For det 2det, skal samme 12 Rdlrs. Rentepenge aarligen til bemeldte Tid leveres og overantvordes den latinske Præceptor og Skolemester udi Frederiksstads By, som nu er eller herefter kommendes vorder, til hans Underholdning, at han des flittigere kan Ungdommen der sammesteds udi hoviske Seder, gudelig og christelig Disciplin kunne optugte og forfremme, den almægtigste Gud til en velbehagelig Lov og Ære, og disse Lande og Riger, baade i geistlig og politisk Stand, saavelsom Ungdommen og Andre til Bedste og Fremtarv. — Og for det 3dje, efterdi at samme Gave er given af en god Mening til Guds Ære, Lands og Rigers Forbedring, og den dejlige Ungdom til Forfremmelse, da ville jeg herved strengeligen og alvorligen have forbudet alle mine Arvinger og alle Andre, af hvad Stand eller Condition de ere eller være kan, imod denne min velmente Gave Noget at gjøre eller gjøre lade, under den almægtigste Guds Hevn og Vrede, men fast heller med al christelig Tilforsigt formoder, at denne min velmente ringe Gave og Fundats maa af alle christelige Øvrighedspersoner, som nu ere eller efterkomme kan, blive vedligeholden og forfremmet, tagendes Løn af den almægtige Gud i Himmelen, som vil aldrig lade nogen god Gjerning blive ubelønnet; tilmed at de velbemeldte gode Forvaltere og anden god Øvrighed ville have grandgivelig Indseende, at fornævnte Penninge ikke blive til noget Andet anvendt

eller forvendt, end til bemeldte Skoles Forfremmelse, saasom forskrevet staar, under den Løn og Straf, som forbemeldt er. — Og for det Seneste til Beslutning, efterdi jeg nu saaledes haver givet bemeldte ringe Gave til den latinske Skolemesters Underholdning og Ungdommens gode Optugtelse, da skal fornævnte Skolemester, som nu er eller herefter kommer, være forpligtet hver Onsdag med Skolebørnene lade sig finde i Byens Kirke betids, naar Klokken er 7 Sommers Tid og naar Klokken er 8 om Vinteren, og der synge den Psalme: „Herre Christ, Gud Faders enbaarne Søn ɔc.“ vel til Enden, og siden læse den 146 Psalme af Davids Psalmer: „Min Sjel lov Herren, jeg vil love Herren, saalænge jeg lever ɔc.“, at den evige Gud i Himmelen kan faa sin tilbørlige Lov og Ære, og Ungdommen desbedre kunde instigeres, forbedres og vennes til den Del, der hører til Guds Ære og deres egen Salighed. Og hermed ville have denne min velmente Fundats tilsluttet, og ønsker jeg alle dem, som denne Fundats haandhæve og forsvare, udi den almægtige Guds trygge Beskyttelse og Beskjermelse evindelig. — Des til ydermere Certification og Stadfestelse, saadant ubrødeligen af mig og mine Arvinger skal være, blive og uryggeligen holdes, da haver jeg ladet hænge mit Signet her nedenunder, og med egen Haand underskrevet, saa og venligen ombedet ærlige og velbyrdige Mand Oluf Christophersen til Østby og Hans Mogensen til Brandsthorp til des større Vitterlighed at hænge deres Signeter hernedenunder, og med egne Hænder at underskrive. Givet og skrevet paa Thorshof Vor Frue Dag i Faste anno domini 1620.

Aabent Brev af Bergens Domkirkes Værger angaaende Ingeborg Michelsdatters Gave til Fattige i Vesteraalen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

21. 22 August 1621. Bergen.

Vi Efterskrevne, Reinert Frisch og Jørgen Blichmand, Borgere udi Bergen, Ombudsmænd til Domkirken der sammesteds, kjendes og hermed vitterligt gjøre for Alle udi dette vort aabne Brev, at eftersom salig Hustru Ingeborg Michelsdotter, fordum boendes her udi Bergen, haver udi hendes Velmagt givet og foræret til de Fattige og Nødtørftige, deres Underholdning, udi Vesteraalens Len i Nordlandene, udi Sortlands Sund, Langenes Vær, Ørnes Fjerding og Tindens Fjerding, tre

Hundrede Rigsdaler in specie, og samme Hovedstol til bemeldte Domkirl
udi Bergen staa paa en evindelig Rente, aarligen deraf at udgive til t
fornævnte Fattiges Forstandere udi bemeldte Nordlandene en halv La
Mel, da bekjende vi nu samme Pendige, som er 300 Rdlr. in speci
paa bemeldte Domkirkes Vegne af fornævnte salig Ingeborg Michels
botters Arvinger at have til rede og fulde Nøje annammet og oppeba
ret, og forpligte os derimod, vi fornævnte Reinert Frisch og Jørge
Blichmand, bemeldte Domkirkes Ombudsmænd, for os og vore Efterkom
mere, Ombudsmænd til fornævnte Domkirke, efter denne Dag aarli
Aars og det hvert Aar besynderligen udi St Olai Kjøbstevne at e
lægge og betale aarligen til rette Tid samme halve Læst Mel, det gjeld
libet eller meget, til bemeldte Fattiges Forstandere paa deres Anfordrin
Og skal denne samme halve Læst Mel uddeles efter denne salige Kvind
egen Forordning og Befaling, den ene Tønde til Sortland Sund, de
anden til Langenes Vær, to Tønder til Ørnes Fjerding og to Tønd
til Tindens Fjerding, hvilket Mel dennem paa deres Anfordring vi n
for deres Personer og for deres Efterkommere anlove og os forplig
til gode Rede og fulde Nøje med god ustraffelig Vægt og Maal aa
lig Aars, og det første at angaa udi Kjøbstevnen 1622, og siden til e
evindelig Rente Aar efter Aar, at erlægge og afbetale og holde bemeld
Hustru Ingeborg Michelsdotters Arvinger og fornævnte Forstandere pa
de fornævnte Fattiges Vegne dennem alt skadesløs udi alle Maader. T
desbedre Forvaring have vi her undertrykt vores Signeter og med egn
Hænder underskrevne, er endogsaa gjerne begjerendes af vores Byes Ø
righed, at det udi Byens Bog maa fortegnes og indføres. Actum Be
gen 22 August anno 1621.

Reinert Frisch, egen Haand. (L. S.)   Jørgen Blichmand, egen Haand. (L. S.)

Iver Nielssøns Enke, Lucia Hansdatters Gavebrev ti St. Laurentii Kirke i Tønsberg og dens Capellan, sam til fattige Skolebørn og Husarme sammesteds.

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet. Seglene vedhænge.

22 a.   29 Septbr. 1626.   Tønsberg

Kjendes jeg Lucia Hansdotter salig Iver Nielssøns, fordu
Borgermester udi Tunsberg, Efterleverske, og med dette mit aabne Bre

vitterligt gjør for alle høje og nedrige Stands Personer, og udi Synderlighed mine sande arvelige Efterkommere, at eftersom Gud alsommægtigste mig og mit Hus med sin Velsignelse mildeligen af sin faderlige Godhed benaadet haver, og jeg efter hans saliggjørende Ord ved mig at besinde, jeg alt saadant hans Velsignelse og gode Gaver bør, hans allerhelligste Navn til Ære, hans christne Kirke til Opbyggelse, min fattige Næste til Hjelp og Bistand, samt mig selver til evig Salighed, retteligen at bruge og anlægge; da efterdi jeg udi al Sandhed erfarer St. Laurentii Kirkes her sammesteds og Capellanens den Betjenendes Indkomstes Ringhed, fattige Skolebørns og de Husarmes store Bedtørftighed, da haver jeg udi denne Herres Jesu Christi Navn udaf ret christeligt Gemyt og Betænkende udi min Velmagt, med min velberaad Hu, fri Vilje og fuldbyrdige Tilladelse undt, givet og foræret, og nu udi dette mit aabne Brevs Kraft og Magt under, giver og forærer fra mig og alle mine arvelige Efterkommere til fornævnte St. Laurentii Kirkes, Capellanens, fattige Skolebørns, og Husarmes her sammesteds, deres desbedre Underholdning og nødtørftige Ophold, tre Hundrede Rigsdaler in specie, at de, dennem til Gavn, Bedste og Fremtarv, mens denne Verden staar, alene skal anvendes, og tilbørligen uddeles, hvilke fornævnte tre Hundrede Rigsdaler in specie jeg til ærlige og velagte Mænd Borgermestere og Raad udi Tunsberg, med ærlig og velbyrdig Mand Jens Juell til Kjeldgaard, Danmarks Riges Raad, Statholder udi Norge og Hovedsmand paa Akershus, samt hæderlig og højlærd Mand Mester Niels Simonsen Glostrup, Superintendent over Oslo og Hammers Stigter, gode Raadføring og Betænkende, overleveret haver, og denne Fundats, hvorledes med samme Penge, imedens denne Verden staar, skal forholdes, ladet concipere og forfærdige. — Først, skal Borgermestere og Raad udi Tunsberg, som nu ere, eller herefter kommendes vorde, have forskrevne tre Hundrede Rigsdaler udi deres Forvaltning, og dennem med kongelig Majestets Statholder paa Akershus, saa og Superintendentens udi Christiania, som nu er, eller herefter kommendes vorder, Vilje og Vidskab, hos vederheftige Adelspersoner eller andre godt Folk udsætte paa Rente, saa deraf aarligen, mens Verden staar, atten Rigsdaler in specie Rentepenge til hver Michaels Dag rigtigen erlægges og udgives, seendes sig vel for, at de nøjagteligen for samme Penge med den aarlige Rente kan være forsikrede, saa fremt de ikke selver Hovedstolen med Renten, om anderledes end vel hos Debitorerne gelingede, ville igjen erstedige. — For det Andet, skal fornævnte atten Rigsdaler Rentependinge leveres til forberørte Termin til den øverste Borgermester her sammesteds, hvilken strax skal pligtig være, af samme atten Rigsdaler at

levere til St. Laurentii Kirkes Forvaltere.fer Rigsdaler, til Capellanen, den betjener, fer Rigsdaler, til Provsten her sammestedes paa de fattige Skolebørns Vegne tre Rigsdaler, og til de Husarmes Forstander tre Rigsdaler, og derfor med Enhvers nøjagtige Kvittants sig lade forsikre, paa det, naar enten Kongelig Majestets Statholder eller Superintendenten udi sin Visitats derom erfarer, han da med rigtig Kvittants, Enhver aarligen til oven bestemte Tid forskrevne Rente at være tilstillet, kan dennem forajne. — For det Tredje, skal de fer Rigsdaler, som af St. Laurentii Kirkes Forvaltere annammes, til hendes aarlige Nødvendighed anvendes og rigtigen udi samme Kirkes Regnskab indføres. Capellanen skal hver Søgne-Onsdag, mens Verden staar, uforsømmeligen under alvorlig Straf, naar Bønnen efter Litaniet er fuldendet, den alsommægtigste Gud til Ære og alle gudfrygtige Mennesker til stor Trøst og Glæde, med lydelig Røst den 146 Davids Psalme oplæse. De tre Rigsdaler, som Provsten paa de fattige Skolebørns Vegne tilstilles, skal han indkjøbe Hoser og Sko for, og dennem udi begge Borgermesternes Nærværelse, naar Klæder ellers sedvanligen til de fattige Skolebørn aarligen tre Uger efter Michaelis uddeles, til fattige faderløse og moderløse Børn, de mest vedtørftige og flittige ere, uddytte; og endeligen for det Sidste, skulle de fattige Husarmes Forstandere de tre Rigsdaler, dennem overantvordes, med Provstens og Borgermesteres Vidskab til tre fattige syge husarme Mennesker, som ikke ere mægtige til deres Underholdning at kunne søge, til fornævnte Termin uddele. — For det Fjerde, efterdi jeg udaf et christeligt Andagt denne ringe, dog velmente, Gave til Guds Æres Beforbring og min fattige Næstes Fremtarv og Bedste frivilligen givet haver, da vil jeg hermed strengeligen og alvorligen have forbudt alle mine Arvinger og alle Andre, af hvad Stand eller Condition de ere eller være kunde, imod denne min velmente Gave Noget at gjøre eller gjøre lade, under den almægtigste Guds evige Hevn og Vrede, mens mere med al christelig Tilforsigt formoder, at denne min ringe christelige Gave og Fundats maa af alle retsindige Øvrigheds personer udi verdslig og gejstlig Stand, som nu ere eller herefter kommendes vorde, blive vedligeholden, haandhævet og forfremmet, saa forskrevne Gave ikke til anden Brug, end før er meldt, maa eller skal anvendes, mens udi sin fulde esse og tilforordnede Brug indtil Verdens Ende at forblive. Og hermed vil jeg have alle dennem, som denne min Fundats udaf et christeligt og oprigtigt Gemyt og Affection indtil Verdens Ende styrkendes og befordrendes vorde, under den alsommægtigste Guds Beskyttelse og Beskjermelse befalet evindelig. — Dets til videre Certification, at saaledes udaf mig og alle mine Arvinger uigjenkaldeligen og uryggeligen holdes og

efterkommes skal, haver jeg mit Pitscher herneden ladet hænge, og med egen Haand underskrevet, venligen ombedendes min kjære Søn Hans Iversøn Baad, min kjære Svoger Carnelis Jansøn, Raadmand, Anders Karre, Borger her udi Tunsberg, samt ærlig, vis og velagte Mand, Jørgen Schrøder, Lagmand her sammestedts, og Mester Finn Siversøn, Religions-Provst over Tunsberg Len, at de med mig til Vitterligheds Assecuration deres Indsegle hos mit ville hænge og underskrive. Datum Tunsberg den 29 Septembris anno 1626.

Lucia Hansdotter,	Hans Iverson Baad,	Cornelius Janson,
egen Haand.	egen Haand.	egen Haand.
(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)
Anders Karre,	Jørgen Schrøder,	Finn Siversøn,
egen Haand.	min egen Haand.	egen Haand.
(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)

Aabent Brev og Forpligtelse af Borgermestere og Raad i Tønsberg angaaende fornævnte Gave.

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet. Seglet afrevet.

22 b. 28 Septbr. 1630. Tønsberg.

Hans Fouteck og Gunner Olufssøn, Borgermestere udi Tønsberg, Hans Christenssøn, Christopher Mortenssøn, Carnelis Janssøn, Hans Anderssøn, Hans Friis, Gullik Amundssøn, Johan Frønnik, Oluf Thrulssen, Jørgen Nielssen og Anders Thurmand, Raadmænd ibidem, kjendes og gjøre hermed vitterligt for Alle udi dette vort aabne Brev, at eftersom ærlige og gudfrygtige Kvinde Lucie Hansdotter, salig Iver Nielsens, fordum Borgermester udi Tønsberg, hans Efterleverske, den 29 Septembris anno 1626 udaf et godt christeligt Gemyt og Betænkende udi sin Velmagt haver undt, givet og foræret til Sancti Laurentii Kirke, til Capellanen, fattige Skoleborn, og de Husarme her sammestedts til deres desbedre Underholdning og nødtørftige Ophold tre Hundrede gode og gangbare Rigsdaler in specie, og hvilke 300 Rigsdaler in specie, samt 72 Rigsdaler for fire Aars Rente (efterdi hun forskrevne 300 Rigsdaler paa andre Steder paa Rente havde udsat, og dem ikke før nu i Dag igjen blevet mægtig) vi i Dag den 28 Septembris anno 1630 til os paa vores Raadhus her sammestedts have annammet samt en velbeseglet Fundats specialiter, som udtrykkeligen formelder, hvorledes vi og alle vores Efterkommere, Borgermestere og

Raad udi Tønsberg, forskrevne Penge og christelige Gave skal have udi Forvaltning, saa Hovedstolen forskrevne 300 Rigsdaler altid ved sit esse kunde forblive, og Renten aarligen dennem, Fundationen omformelder, tilhændiges, saafremt vi selver eller vores Efterkommere, Borgermestere og Raad, Hovedstolen med Renten (om Noget deraf kunde vorde forringet) ville igjen vederlægge og erstedige. Og efterdi Fundatsen udtrykkeligen formelder, at hvor forskrevne 300 Rigsdaler paa Rente skal hensættes, skal ske med Kongelig Majestets Statholder paa Akershus, saa og Superintendentens udi Christiania, deres Vilje og Vidskab, hvorfor ærlig og velbyrdig Mand Christopher Urne til Aasmark, Danmarks Riges Raad, Statholder udi Norge og Hovedsmand paa Akershus, samt hæderlig og høilærd Mand Mester Niels Simonsøn Glostrup, Superintendent over Oslo og Hammers Stifter, have consenteret og bevilget, de forbemeldte 300 Rigsdaler til St. Laurentii Kirkes Bygning her udi Tønsberg (efterdi den er meget forfalden) skal anvendes, og Kirken aarligen at forrente de 300 Rigsdaler til deres Behov, Fundatsen omformelder, indtil den med Tiden den ganske summam kan vederlægge; da bepligte vi os og alle efterkommende Borgermestere og Raad udi Tønsberg efter forskrevne Fundatses Formelding, saa meget som Borgermestere og Raad vedkommer, at ville aldeles rette og forholde, saa baade Hovedstolen og Renten tilbørligen skal haves udi Agt, og Intet deraf skal forringes, formindskes, eller til Andet, end Fundationen omformelder, anvendes, saafremt vi ikke selver og efterkommende Borgermestere og Raad udi Tønsberg, hos hvilke Forsømmelsen kunde befindes, det igjen efter Fundatsens Formelding ville erlægge og supplere. — Dets til Vitterlighed have vi vores Byes Secret her nedenunder ladet hænge, og med egne Hænder underskrevet. Actum Tønsberg den 28 Septembris anno 1630.

Hans Fowtoch, min egen Haand. — Gunner Olsøn, egen Haand. — Hans Christensen, egen Haand.

Christopher Mortensøn, egen Haand. — Cornelis Jansen, egen Haand. — Hans Andersøn, egen Haand.

Hans Friis, egen Haand. — Gullik Amundsøn, med egen Haand. — Jan Fronnik, egen Haand.

Oluf Trulsøn, egen Haand. — Jørgen Nielsøn, egen Haand. — Anders Turman, egen Haand.

Oluf Calypss Enke, Inger Jorgensdatters Gavebrev til fattige Skoleborn i Frederiksstad.

Efter Orig. i Byens Arkiv.

23. **24 August 1629.** **Thorshof.**

Kjendes jeg Inger Jorgensdotter, salig Oluf Calypss's til Thorshof, eftersom jeg for nogen rum Tid, Gud allermægtigste til Ære og fattige vedtørftige Skolebørn til Hjelp, haver givet og foræret til Frederiksstads Skolebørn to Hundrede og tolv Rigsdaler in specie Hovedstol, og efterdi jeg kommer i Forfaring at samme 212 Rdlr. Hovedstol med den aarlige Rente, som deraf burde at gaa, ikke bliver anvendt til den Brug, som jeg af et christeligt Hjerte dennem til hengivet haver, og Skolens Forstandere allerede udi mit levendes Liv Hovedstol og Rente til anden Brug ville sig understaa at henvende, end jeg dem til hengivet haver, hvorfor jeg mit forrige udgivne Brev paa samme Penge nu paany haver forandret og det selv fortolket og udtydet, og nu her udi dette mit Brev haver ladet udtrykkeligen indføre, hvordan med samme Penge forholdes skal baade udi mit levende Liv, saavelsom og efter min Død, og herhos ønske Guds Forbandelse og Vrede over dem, som det efter denne Dag anderledes ville udlægge, forandre, eller til andet Brug henvende, end som Bogstaverne udvise, som efterfølge. — Først, efterdi at Skolens Forstandere have hidindtil fundendes forsømmelige i deres Bestilling, og have ikke paa nogen mange Aars Tid endel af Renten indfordret, som det sig burde, de fattige Skolebørn til Skade og Afbræk, hvorudover jeg nu med Retten det hos fornævnte Skolens Forstandere haver ladet udsøge, og paa det Sidste en endelig Lagmands Dom derpaa forhvervet, indeholdende, at Forstanderne skal tilfyldestgjøre al resterende Rente med Hovedstolen, hvorudover at det ogsaa nu for godt er anseet, Gud almægtigste til Ære og fattige Skolebørn til des større og aarligen længevarende Gavn, at en Part af samme efterstaaende Renter er nu i denne sidste og nye Fundats indført med til en Hovedstol, som er nemlig firesindstyve og otte Rigsdaler in specie, og eftersom Hovedstolen af første Begyndelse ikkun har været 212 Speciedaler, som nu efter denne nye og sidste Fundats's Lydelse skal være og er tre Hundrede Rigsdaler in specie, hvoraf kan eragtes af Efterkommere baade hvad Hovedstolen i sig selv haver været af Begyndelsen, saa og udaf hvad Middel og Aarsag han nu er bleven disse fornævnte 88 Rdlr. med forbedret. — For det Andet, da skal Borgermestere og Raad i Frederiksstad, som nu ere og herefter kommendes vorde, være disse fornævnte 300 Speciedaler Hovedstol mæg-

tige og raadige, og dennem nu strax med denne Fundats til sig annamme og de dennem nu saa strax igjen paa visse Steder, hvor dennem selv godt synes, skal udsætte paa Rente, og aarligen derudaf være tilforpligtede hver St. Bartholomæi Dag [1] til Skolens Forstandere at levere Renten af samme Hovedstol. — Og for det Tredje, at Borgermestere og Raad have god Tilsyn, at samme Rente i ingen Maader til ingen anden Brug blive henvendt, end til at kjøbe Vadmel og Lerred for til fattige, vedtørftige Skoleborn, som ikke have Forældre, som dennem kan klæde, eller og hvis Forældre saa fattige og vedtørftige ere, at de ikke selv have Raad til at klæde deres Børn, og samme Børn ville dog gjerne blive ved Skolen og Lærdom. Dernæst skal Borgermestere og Raad med Forstanderne have flittig Indseende, at de aarligen udi deres Regnskaber specificere Personerne ved Navn, som samme Vadmel og Lerred bekommet have. Desligeste skal og forbemeldte Borgermestere og Raad have Indseende med Forstanderne, at samme Vadmel og Lerred aarligen ikke højere indkjøbes, end som ret og forsvarligen kan være, saa der udi alle Maader rigtigen og ret med samme Hovedstols Rentepenge omgaaes, saafremt Borgermestere og Raad derfor ikke ville stande til Rette. Til denne forskrevne Brug og ingen anden Brug skal samme fornævnte 300 Rdlrs. aarlige Rente henvendes, og bede den christen Øvrighed, høj og nedrig, baade gejstlig og verdslig, som nu er eller herefter kommendes vorder, herover at ville holde, fornævnte Gavebrev udi sin rette Brug, som forskrevet staar, til evig Tid at maatte blive, og ingen Maade tilstede, at det til noget andet Brug bliver henvendt. At jeg det saa uryggeligen og uforanderligen, saa længe jeg lever, og siden efter min Død evindelig holdt og efterkommet vil have, da til ydermere Vidnesbyrd haver jeg sat mit Signet herneden under, og med egen Haand underskrevet og venligen ombedet ærlig og velbyrdig Mand Jens Bjelke til Østeraat, Norges Riges Cantsler og Kongelig Majestets Befalingsmand paa Onsøen, Steen Villumsen til Thorshof, Kongelig Majestets Admiral til Bremerholm, min kjære Svoger, til Vidnesbyrd med mig at forsegle og underskrive. Actum Thorshof [2] den 24 Augusti anno 1629.

Inger Jørgensdotter, salig Oluf Calyps's,
egen Haand.
(L. S.)

Jens Bjelke,
(L. S.)

Steen Villumsen,
(L. S.)

[1]) 24 August. [2]) I Orginalen: Thosøe.

En af trende Mænd bekræftet Gjenpart af Herluf Lauritsøns udaterede Testament til Nykirken i Bergen og dens Prester samt til Skolebørn og Fattige.

Efter Orig. i Rigsarkivet.

24. 19 August 1633. Bergen.

Efterdi Gud allermægtigste efter sin Guddoms Forsyn, saa og efter den christen Kirkes gudelige Ordinants og Skik, haver mig ærligen tilføiet i det hellige Egteskab med denne min Egtehustru Anne Christensdotter, og nu levet tilsammen henved 32 Aar, og ingen Livsarving tilsammen bekommet have, saa og efterdi Døden er vis og Timen og Stunden uvis, da er det christeligt og vel at betænke sig vel her i Verden imod Guds Hus og hans fattige Tjenere af det Gods, Gud givet og forlenet haver, saa haver jeg Herlof Lauritsøn, Indvaaner og Borger i Bergen, i den hellige Trefoldigheds Navn i en god Betænkende, karsk og før, givet i Testamente efter min Død og Afgang, og nu med dette mit Testamentes og aabne beseglet og underskrevet Brevs Kraft og Magt skjenker og giver til vor Nye Kirke her ude paa Stranden 200 Rigsdaler, til fornævnte Kirkes Bedste, Nytte og Gavn, og hundrede Rigsdaler til Presterne og Skolens Personer, som følge og betjene mig til min Begravelse, og tre Tønder Mel til de Fattige; hvilke Penge og Sjelegave skal udvurderes af min Arvedels Anpart i Huse, Haver, Bo og Boskab og Ejendom, som mig med Rette tilkommer, inden Byes og uden, ihvorsomhelst det findes kan, Intet undertagendes i nogen Maade, og disse fornævnte Penge først ud, førend nogen min Slægt og Arvinger en Skillings Værd i det Ringeste (thi de have det ikke forskyldt, men forlode mig slet hjelpeløs, der jeg for af Herlufsholms latinske Skole og skulde hen andensteds at studere, da ville 3 mine Brødre, nu alle hensovede udi Herren, ikke undsætte mig med en Skilling, uanseet de havde der gode Raad til, derfor maatte jeg give mig fra min Bog, og til Hoftjeneste [1], hvor jeg haver lidt meget Ondt for deres Umildhed). For denne min Testamentes Gave vil jeg mig forbeholden have at maa bekomme min Lejersted og begraves i fornævnte Ny-Kirke, bedendes og formanendes alle gudfrygtige Øvrighedspersoner, at de paa Guds Vegne tilhjelpe at denne min Testamente jo fuldkommeligen sker og efterkommes. Men dersom der befindes nogen Mands eller Kvindes Personer, som dette Testamente imodstaa, dølge, eller noget herifra falskeligen tage, da skal de svare mig for Guds strenge Dom, og Gud skal borttage

[1]) Som Hofmester eller Gaardsfuldmægtig.

hans eller hendes Del af de levende Lande og tilsætte dennem alle de Plager, som skrevet staar i Herrens hellige Lovbog, Amen, Amen [1]. —

At dette Brev er en rigtig Udcopi af det Testamente, som udi salig Herlof Lauritssøns og hans Hustrues Bo funden er, bekjende vi Underskrevne med vores egne Hænder. Actum Bergen den 19 Augusti anno 1633.

Herman (?) Frisch, egen Haand. Sander Jansen [2], egen Haand. Christen Christensen, egen Haand.

[1]) Da Nykirken først blev indviet i 1622 og Herluf Lauritssøn døde i 1629 eller 1630, maa Testamentet være forfattet i denne Mellemtid.

[2]) Nykirkens Forstander.

Kongelig Fundats for Christopher Urnes og Hustrues Legat til et Lem i Oslo Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

25. 12 Septbr. 1634. Kjøbenhavn.

Vi Christian den Fjerde, Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning o. s. v. gjøre vitterligt, at eftersom Os elskelige, ærlig og velbyrdig Mand Hr. Christopher Urne til Aasmark, Ridder, Danmarks Riges Raad, Statholder i Norge og Hovedsmand paa Vort Slot Akershus, med sin kjære Husfrue, ærlig og velbyrdig Frue, Fru Sophia Lindenow, christelig vel betænkt, og udi Vort Hospital Oslo ved Vor Kjøbstad Christiania haver givet og foræret 500 Rdlr. Hovedstol, af dets Rente aarligen de begjere en Seng udi samme Hospital at oprettes mere end som nu er, og en arm Person og Guds Lem derudi at underholdes, ligesom de andre Arme udi Hospitalet blive underholdet, hvilken Person de for sig og deres Arvinger vil have forbeholden, naar den ved Døden afgaar, en anden igjen at tilnævne, hvem de det ville forunde; da have Vi naadigst forbemeldte deres christmilde Betænkning overvejet, saasom til Guds Ære, en fattig Menneske og Guds Lem til Hjelp, Trøst og Livs Underholdning, hvorfor Vi hermed naadigst bevilge og tillade, Os elskelige Hr. Christopher Urne med sin kjære Husfrue, velbyrdige Frue Sophia Lindenow, en Friseng at maatte lade oprette udi forskrevne Vort Hospital, hvorda sammesteds en fattig Menneske og Guds Lem maa indbeskikkes, som og af forskrevne Rente og Indkomst skal bespises og underholdes, ligesom en de andre Lemmer blive underholdne efter derpaa Vo-

res naadigste udgivne Fundats's Formeld, — hvilken samme Lem, naar den ved Døden afgaar, da skal derom Os elskelige Hr. Christopher Urne og hans Arvinger forstændiges, og de da en efter anden, som igjen lever, selv igjen at tilnævne eller indskikke en anden Lem, naar og til hvad Tid dennem selv lyster, dog skal tages udi Agt, at den, som indbestediges, er en ret Hospitals Lem og under saadan Disciplin sig skal anstille og forholde efter den Fundats nu ved Hospitalet er, og Vi herefter givendes vorder. Og naar saa sker at indbemeldte Capital 500 Rdlr., som nu paa Rente staar imod fast Jordegods til fuld Forsikring, kunde lovligen udi rette Tid vorde opsagt og Godset igjen indløst, da skal Forstanderen denne Capital annamme og strax med Øvrighedens, Statholderens og Bispens Raadføring, igjen til visse Folk paa Rente udsætte, dog ikke anderledes end imod fast Jordegods til sikkerlig Underpant eller og visse Forlovere, forbydendes Alle og Enhver hermed at hindre eller nogen Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 12 September 1634. Christian.

Disse 500 Rdlr., som jeg til Oslo Hospital foræret haver, dem haver min Svoger Preben von Ahnen paa Rente, og er Hospitalet derpaa med fast Jordegods forsikret efter min Svogers udgivne Obligation, som jeg des Original til Bispen Mester Niels Simonsen med derhos en ligelydende Gjenpart af denne Hans Kongelig Majestets naadigste givne Fundation overleveret haver.

Christopher Urne.

Anders Olufssøns og Hustrues Gavebrev til Skolemesteren i Frederiksstad.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

26. 18 Decbr. 1636. Frederiksstad.

O Gud hjelpe mig altid! Eftersom hæderlige og meget højlærde Mand, Mester Niels Simonsen Glostrup, Superintendent over Oslo og Hammer Stifter, for nogen Tid forleden haver forordnet, at her udi Frederiksstads Kirke om Søgnedagene, naar ikke Gudstjeneste i Kirken forrettes, da skal der ringes om Morgenen, naar Klokken er 7 slet, og Eftermiddag, naar Klokken er 2 slet, og da Skolemesteren, som betjener Frederiksstads Skole med sine Disciple, som han haver at informere, sig

smukt og skikkelig i Kirken skulle forføje, og der en Psalme at synge og siden en forordnet Bøn og Collect at oplæse, og derefter med Bøn og Knæfald til Gud allernaadigste, saa og efter Bønnen er læst en Psalme at synge, før man gaar af Kirken; da efterdi at saadan christelig og gudsfrygtig Forordning og daglig Gudstjeneste er meget nyttig og gavnlig baade for de Unge og Gamle, som til samme forordnede Tid og Sted ut supra i Kirken sig præsentere den allerhøjeste Gud i Himmelen at paakalde om alt hvis os kan behøve, baade timeligt og evigt Gode, saasom at afbede vore store Synders velfortjente Pine og Straf, det Gud almægtigste give os Hver dertil sin Helligaands Hjelp og Bistand saadant af inderste Hjerte og Sjel i denne sidste og onde Verdens Tid at udrette; og paa det at Skolemesteren her udi Frederiksstad, som nu betjener fornævnte Frederiksstads Skole, og dem, som Gud almægtigste og den christne høje Øvrighed herefter forordne samme Skolens Bestilling at forvalte og forestaa, kan saadan forordnet christelig Gudstjeneste ut supra desbedre og flittigen forrette, da haver jeg Anders Olufssøn, Borgermester udi Frederiksstad, med min kjære Hustru Berte Rasmusdotter af et velment og enfoldigt Forsæt givet og foræret og nu udi dette vores aabne Brev giver og forærer til fornævnte Skolemester, som nu og herefter fornævnte Frederiksstads Skole betjene skulle, et halvt Hundrede Rigsdaler in specie, hvilke fornævnte 50 Rdlr. skal sættes paa Rente hos godt vederheftige Folk, eller en smuk, god, nyttig Jordepart for samme Penge at pante, paa det at oftbemeldte Frederiksstads Skolemester kan være vis paa sin aarlige deraf gaaende Rente eller Indkomst, hvilke fornævnte 50 Rdlrs. Rente, som er aarlig tre Speciesdalere, eller hvis Landskyld deraf kan falde, fornævnte Frederiksstads Skolemester herefter aarligen til hver St. Thomæ Aften [1] betales og leveres skal af den, som til Skolens Forstander blive forordnet. Og saa længe som Gud almægtigste vil unde mig og min kjære Hustru Livet og Hilsen, da skal vi vel med Guds Hjelp have flittigt Tilsyn, at dermed skal forholdes som tilbørligt og forsvarligt kan være, men efter vor dødelige Afgang, da bede og formane vi Borgermestere og Raad her udi fornævnte Frederiksstad, som nu ere og herefter kommendes vorde, saalænge Verden staar, at de med denne ringe velmente Gave saaledes dermed, som forskrevet staar, omgaaes og forholde, og ikke anderledes, som I ville for Gud almægtigste paa den yderste Dommedag forsvare, og under Guds Vrede og Straf over dem, som samme fornævnte vores Gave anderledes henvende og forordne, end som det her ut supra er specificeret. Til videre Bekræftning haver jeg trykt mit Signet her nedenunder og med min egen Haand underskrevet samt

[1]) 20 December.

min kjære Hustru og med egen Haand undertegnet, og venligen ombedet hæderlige, vise og velforstandige Mand Hr. Hans Povelsøn, Sognepræst her udi fornævnte Frederiksstad og Peder Lauritsøn, Borgermester sammesteds, med os at forsegle og underskrive. Actum Frederiksstad den 18 December anno Christi 1636. Da tua, dum tua sunt; post mortem tunc tua non sunt, Amen!

Anders Olufssøn, egen Haand. (L. S.)	Berte Rasmusdotter, egen Haand. (L. S.)	Hans Povelsøn, egen Haand. (L. S.)
	Peder Lauritsøn, egen Haand. (L. S.)	

Oluf Parsbergs og Hustrues Gavebrev til Drengene i Throndhjems Børnehus.

Efter Orig. i Throndhjems Centralarkiv.

27. **24 Decbr. 1637.** **Throndhjem.**

Jeg Herre Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, Kongelig Majestets Befalingsmand over Throndhjems Len og Jemteland, kjendes og herved vitterligt gjør for Alle og Enher, som nu ere eller herefter kommendes vorde, udi dette mit aabne Brev, at eftersom jeg Guds den allerhøjestes naadelig Bistand og Velsignelse hos mig og de Mine udi adskillige Maader ikke aleneste paa Sjelens (som det ypperste og bedste), mens endogsaa paa Legemets Vegne med timelige Goder, som han mig naadeligen og rundeligen haver velsignet med, haver fornummet og endnu dagligen formerker, hvorfor hans guddommelige Majestet være Lov og Pris til evige Tider. Og eftersom det er alle christne Mennesker tilbørligt, som de og efter Guds hellige Bud og Befaling ere pligtige, næst Taksigelsen til Gud allermægtigste for saadanne store Velgjerninger, at ihukomme deres fattige Medchristne med Hjelp og Trøst, være sig unge eller gamle, som saadant kunde behøve til Guds hellige Navns Æres Forfremmelse og andre retsindige Christne til et godt Exempel og Eftersyn, hvorfor haver jeg forskrevne Herre Oluf Parsberg, af velberaad Hjerte og Sind, saa og med min kjære Hustrues, ærlige og velbyrdige Frue Karen Kruse, hendes Fuldbyrdt, Ja og Samtykke udi Jesu Navn, til de fattige hjelpeløse Peblinger [1], som jeg kort Tid forleden udi

[1]) Se No. 32.

den dyre Tid af Throndhjems Gader ladet optage, og udi et Børnehus, som dennem og andre hjelpeløse Drengebørn til Bedste er opbygt, forordnet, samt og udi Skolen med gode Disciplin og Lærdom forsynet til nogen visse Indkomst foruden hvis godt Folk dem ellers dagligen meddeler, perpetueret, givet og stiftet og nu med dette mit aabne Brev giver og perpetuerer til en stedsevarende Almisse til forskrevne fattige Drengebørn, som nu ere eller herefter udi samme Børnehus forordnet vorde, et Hundrede gode uforfalskede Rigsdaler in specie og sex Rigsdaler deraf til aarlige Rente, hvilke forskrevne hundrede Rigsdaler med sin Rente forskrevne fattige hjelpeløse Peblinger og Børn udi Throndhjems By skulle for en eviglig Skjenk og Gave nyde, bruge og beholde udi efterfølgende Maader. At samme et Hundrede Rigsdaler skal udaf Borgermestere og Raad udi Throndhjems By, som nu ere eller herefter kommendes vorde, udsættes paa Rente til gode vederheftige Folk, som have godt Jordegods at sætte til Underpant for dennem eller og gode-visse Forlovere, hvoraf aarligen skal gives og til hver Juleaften ufeilbarligen erlægges sex Rigsdaler udi Rente, som skal begyndes og angaa fra Jul næst forleden 1637, og siden Aar efter Aar fuld følges. Hvilken Rente Forstanderen for forskrevne Børn, hæderlig og vellærde Mand Hr. Ments Christophersson, Pastor til Domkirken her sammesteds, eller hvilken, efter ham dertil bliver forordnet, til sig aarligen skal annamme, og til forskrevne Børns Gavn og Nødtørftighed, som de agte for Gud at forsvare, hedenvende. Og dersom saa kunde hendes, at til forskrevne Børnehuses Fremtarv og Bedste kunde kjøbes Jordegods, da skal forskrevne Borgermestere og Raad med Forstandere, som nu ere eller herefter kommendes vorde, have Fuldmagt forskrevne hundrede Daler med sin Rente der udi at anlægge, og dernæst for al Ting at have flittig Indseende at forskrevne Summa med des Rente sker de fattige Børn Fyldest og fuld Vederlag ucorrumperet og uformindsket i alle Maader, saa den ikke til noget andet uden til ovenberørte Børns Gavn og Fremtarv, bliver hedenvendt, som de med en god Samvittighed baade for Gud og Mennesker ville være bekjendt, og ej forvente sig Guds Hevn og Straf paa dennem og deres Børn til evig Tid. Og vil jeg efterkommende gode Herrer og Mænd, Kongelig Majestets Befalingsmænd over Throndhjems Len, item hæderlige og højlærde Superintendenter, Kaniker og Prester, samt Lagmænd, Borgermestere og Raad udi Throndhjem, som nu ere eller herefter kommendes vorde, paa det Flittigste og Venligste have ombedet denne min og min kjære Hustrues udgivne og perpetuerede Almisse, som gode og gudfrygtige Øvrigheder at forsvare og haandhæve, saa den Tid efter Tid og Mand efter Mand, saa længe denne Verden staar, bliver

med Magt holden og ikke til nogen anden Brug og Udgift at forrykkes eller henvendes, end som fornævnt er. Og om der skede nogen Forandring med samme Børnehus, da mig og mine Arvinger at være frit for forskrevne Penge eller Gods at henlægge til andre nødtørvende fattige Lemmer, hvor det mig og mine Arvinger bedst lyster, og ikke nogen Anden at gjøre sig dennem nyttige til anden Brug uden Guds Hevn og Strafs Forventelse, tagendes Løn derfor af Gud allermægtigste, hvilket jeg og for min Person, saa længe vor Herre sparer mig Livet, imod Alle og Enhver gjerne igjen forskylde vil. At denne min udgivne perpetueret Almisse udi alle sine indholdende Mening og Ord, som forskrevet staar, fast og ubrødeligen holdes og efterkommes skal, bekræfter jeg med mit Signet og egen Haand, og venligen ombedet hæderlige og højlærde Mænd Mr. Peder Schielderup, Superintendent i Throndhjems Stift, Doctor Peder Alfsen, Lagmand over Throndhjems Len, Hr. Ments Christophersson og Hr. Augustinus Jensson, begge Sogneprester her sammesteds, Hans Busch og Otto Lorck, Borgermestere, Christopher Bjørnson, Alexander Samson, Henrik Sommershill, Throels Hanssen, Laurits Jensen, Michael Lauritsen og Niels Nielssen, Raadmænd, med mig til Vitterlighed at besegle og underskrive. Actum Throndhjems Gaard den 24 Decembris anno 1637.

Oluf Parsberg, egen Haand. (L S.)	Karen Kruse, egen Haand. (L S.)	Peder Schielderup, egen Haand. (L. S.)
Peder Alfsen, egen Haand. (L. S.)	Ments Christophersen, egen Haand. (L. S.)	Augustinus Jensen egen Haand. (L. S.)
Hans Busch, egen Haand, (L. S.)	Otto Lorck, egen Haand. (L. S.)	Christopher Bjørnssen. egen Haand. (L. S.)
Alexander Samson, egen Haand. (L. S.)	Henrik Sommershill, egen Haand. (L. S.)	Throels Hansen, egen Haand. (L. S.)
Laurits Jensen, egen Haand. (L. S.)	Michael Lauritssen, egen Haand. (L. S.)	Niels Nielsen, egen Haand. (L. S.)

Gavebrev af Participanterne i Yterøens Kobberverk til Drengene i Throndhjems Børnehus.

Efter Orig. i Throndhjems Centralarkiv.

28. 24 Decbr. 1637. Throndhjem.

Vi Efterskrevne, Herre Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, Kongelig Majestets Befalingsmand over Throndhjems Len og Jemteland, Otto Lorck, Borgermester i Throndhjem, Casper Christophersen Foged over Bakke Klosters Len, Anders Jensen Helkand, Tolder og Overformynder, Jens Friis, Foged over Indere og Sparbo Len, Morten Lauritsen, Foged over Dalerne, og Laurits Bastiansen, Foged i Stordalen, samtlige Participanter i Yterøens Kobberverk, kjendes og gjøre vitterligt for Alle, at eftersom Gud allermægtigste, af sin guddommelige Magt og gode velbehagelige Vilje, udi denne vores Tid igjennem disse store, grumme haarde Fjelde og Stenklipper, haver ladet sine Gaver tilsyne og saadan Materie komme for Dagen og i Lyset, som disse Lande og Riger kunde være til Berømmelse og Gode, saavelsom Menneskene til dette timelige Livs Opholdelse samt Næring og Brug til Befordring, dermed hans guddommelige Majestets Herlighed og Naturens skjulte Ting i slig Maade at ostendere og tilkjendegive, end ogsaa at have sine Gaver under Jorden skjult og forborgen, og dog herhos os i adskillige Maader og Steder er fremkommen, hvorfor hans allerhelligste Navn ske evig Lov, Tak, Pris, Hæder og Ære altid og evindelig. Saasom vi og derhos formedelst Taknemmelighed og Guds Paakaldelse saadanne Herrens Velsignelser ydermere forhaabe at aabenbares og lykkeligen fuldendes, da paa det vi i denne ringeste Maade imod saadanne Guds rige Laan og Velsignelse os taknemmelige imod de Vedtørftige kunde lade befinde, have vi samtligen af en christen Kjærlighed, Guds Navn til Ære, og til de fattige smaa Skoleborn, som paa Throndhjems Gader ere optaget, og i det forordnede Drengehus [1] til Underholdning, og i Latinskole til daglig Exercits indsat, med en fri og god Vilje foræret et Hundrede Rigsdaler in specie, som af Borgermestere og Raad, der samme Penge ere leveret, aarligen fra nærværende Juleaften 1637 og fremdeles til evig Tid paa Rente skal hensættes, sex Rigsdaler aarlig pro cento, hvilken Rente af deres Forstander, som nu er, eller herefter forordnet vorder, skal annammes og oppebæres og til forskrevne Børns Fordel, Gavn og Bedste, saa som deres Fornødenhed fordrer, efter Forstanderens gode Tykke skulle henvendes. Derhos skulle Borger-

[1]) Se No. 32.

mestere og Raad som i Agt, saafremt de ikke selv ville stande derfor til Rette, at forskrevne hundrede Daler blive udsatte hos vist Folk, som ere vederheftige og formuendes, og eje Gaarde og Grunde eller Jordegods at kjøbe for samme Penge, paa det, om Armod dennem paakommer, at samme Penge forlods udaf det Faste kan udredes, om Løsøre ikke kunde tilstrække, hvorefter En og Alle kunde have dennem at rette. Til ydermere bekræfte vi dette med vores Signeter og egne Hænder, her nedenunder sat, og venligen ombedet hæderlige og høilærde Mand Mester Peder Schieldrup, Superintendent i Throndhjems Stift, Doctor Peder Alfssen, Lagmand over Throndhjems Len, Hr. Ments Christophersen og Hr. Augustinus Jensen, begge Sogneprester her sammesteds, Hans Busch og Otto Lorck, Borgermestere, Alexander Samson, Henrich Sommerschill og Throls Hansen, Raadmænd, med os at besegle og underskrive. Actum Throndhjem den 24 December anno 1637.

Oluf Parsberg, egen Haand. (L. S.)	Otto Lorck, egen Haand. (L. S.)	Casper Christophersen, egen Haand. (L. S.)
Anders Jensen, egen Haand. (L. S.)	Jens Nielsen, egen Haand. (L. S.)	Morten Laursen, egen Haand. (L. S.)
Laurits Bastiansen, egen Haand. (L. S.)	Peder Schielderup, egen Haand. (L. S.)	Peder Alfssen, egen Haand. (L. S.)
Ments Christophersen, egen Haand. (L. S.)	Augustinus Jensen, egen Haand. (L. S.)	Hans Busch, egen Haand. (L. S.)
Alexander Samson, egen Haand. (L. S.)	Trols Hansen, egen Haand. (L. S.)	Henrich Sommerschill, egen Haand. (L. S.)

Fundats for Christian Friis's og Hustrues Legat til sex fattige Enker og sex fattige faderløse Skolebørn i Bergen, samt Byens Magistrats og Borgerskabs aabne Brev og Forpligtelse i den Anledning.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 211—218.

29. **2 Januar 1638.** Bergen.

Eftersom ærlig og velbyrdig Mand, strenge Ridder og Herre, Hr. Christian Friis til Kragerup, kongelig Majestets Kantsler, Danmarks

Riges Raad og Befalingsmand over St. Knuts Kloster udi Odense, med hans velbyrdige elskelige kjære Husfrue, ærlige og ædle og velbyrdige Frue Fru Barbara Wittrup haver, af stor Mildhed og christelig Medlidenhed med fattige Guds Lemmer, given og foræret til sex fattige og elendige Enker, og til sex fattige faderløse Skolebørn udi denne By og Menigheder et Tusinde syv Hundrede og syv Rigsdaler in specie, som hos visse vederheftige Folk paa Rente skal udsættes, og Renten deraf siden til fornævnte tolv Fattige efterhaanden daglig til deres nødtørftige Føde skal udbyttes; da paa det samme Almisse ikke til nogen anden Brug skal henvendes eller dermed utilbørligen omgaaes, fattige Gudslemmer, til hvis Underholdning den stiftet er, til Skade og Nachdel, er af velbemeldte Hr. Kantsler saadan Fundats om samme Almisse gjort og sluttet, over hvilken under Guds evige Hevn og Straf holdes skal. — 1) Forbemeldte Summa Penge 1720 Rdlr. in specie nu idag, som er den 2 Januar, er paa Bergens Raadhus til Borgermestere og Raad og 12 Borgere paa den ganske Menigheds Vegne leveret, og de derfor igjen have udgivet deres Brev og Segl, at de paa deres egen og Menighedens Vegne skal hos visse vederheftige Borgere paa Rente udsættes; samme deres Forlovnings Brev er trende enslydende, det ene til velbemeldte Hr. Kantsler nederskikket, det 2det Brev bliver paa Capitels-Huset, det 3dje paa Raadhuset, saa at det kan være til god Efterretning, om Nogen derpaa havde at tale i nogen Maade. — 2) Om Nogen afdør, som samme Penge haver paa Rente, da Borgermestere og Raad med de 12 Borgere, som nu ere eller herefter kommendes vorde, som for samme Penge lovet har, de Penge igjen til en anden vederheftig Borger at udsætte, eftersom de selver efter deres Løfte derfor agte at blive og være uden Skade paa de Fattiges Vegne. — 3) Den aarlige Rente, som nu strax til Nytaarsdag 1638 leveres, er 154½ Rdlr. 19 ß, annammer Bispoppen til sig, som nu er eller og herefter kommendes vorder, og dennem saaledes udlægger og betaler: Først til Bageren leveres den 2 Januar 1638 34 Rdlr. 1 ℔ 9 ß 1 Alb.; Pintseaften betales til samme Bager 34 Rdlr. 1 ℔ 9 ß 1 Alb.; Sanct Michelsdag skal leveres 34 Rdlr. 1 ℔ 10 ß. Bryggeren skal og leveres til fornævnte 3de Tider om Aaret udi en Summa 51½ Rdlr. 6 ß 1 Alb. paa hver Tid og en Tredjepart deraf, eftersom tilfornævnt er, og beløber paa hver Tid 17 Rdlr. ½ ℔ 4½ ß ½ Alb. — 4) Skal der med Bispens, Sogneprestens og begge Borgermesteres Raad og Vilje forordnes sex af de allerelendigste og mest nødtørvendes Enker, som findes udi denne By og Menighed, som smaa hjelpeløse Børn have og ere saadanne Almisselemmer og ret Husarme, at de gjerne gaa om

Brødet udi Guds Navn, hvor de vide det at kunne faa, ikke nogle Rendeskjærlinger, ej heller nogen af dennem, som Slægt og Venskab have og som dennem tilbørlig kunde forsørge, ej heller nogen af dennem, som sterke ere og ellers paa andre Steder omløbe og tage de Fattiges Almisse; desligeste 6 af de allerfattigste faderløse Skolebørn, som ere smaa, nøgne og uhjelpelige. Og udi samme Kaar og Indskrivelse skal i ingen Maade agtes nogen Recommendation, geistlig eller borgerlig Stand, Skolemester, Hører eller andre, men alene de, som fattige ere og ingen Hjelp have, eftersom de for Gud selv og vor Herres Christi allerhøieste Dom ville forsvare og staa tilrette, om Noget herudinden forsømmes af Efterladenhed eller for Vilje og Venskab forrettes. Og skal samme Fattiges Navne til næstkommende Nytaarsdag under visse Articler i denne Fundats rigtig indtegnes; desligeste saa skal og Bagerens og Bryggerens Navn indskrives, saa de Fattige kan vide, hos hvem de samme Almisse skal annamme, og dersom Nogen af dennem ved Døden afgaar eller og nogen anden Tilfælde sig kunde begive, at de samme Almisse ej billigen maatte tilstedes, da skal der andre Nødtørftige og Elendige udi deres Sted og Plads indskrives og forordnes, saa de kan altid være 12, som samme Almisse skal annamme. — 5) Saa skal samme forbemeldte Fattigpenge saaledes udbyttes: De sex Enker skal hver Dag have Brød hos Bageren, og hver særdeles 2 ß, og hos Bryggeren maa hver særdeles annamme om Dagen norsk Øl for 1 ß. De sex Skoles-Personer skal om Dagen gives af Bageren, hver særdeles Person Brød for 1 ß og hos Bryggeren norsk Øl for ½ ß. — 6) Da skal forbemeldte Fattige hver Dag selv hente deres Øl og Brød hos Brygger og Bager, paa det Enhver kan se og kjende, at de ere saadanne ret Nødtørftige, som Almisse behøve og ej skamme sig ved at gaa efter Brødet i Herrens Navn. Og dersom Nogen af samme Almisselemmer bliver saa svag, at de ikke selv deres Almisse kan affordre, skal Bispen saadant tilkjendegives, at han kan erfare, om den Syges Lejlighed er saa, at han ikke selv sin Almisse kan afhente. Ellers skal hverken Brygger eller Bager levere til nogen Anden samme Almisse uden til den, hvis Navn findes indtegnet. — 7) Saa skal der en Raadmand med begge Byens Kjæmnere, som nu ere eller og herefter kommendes vorde, have flittig Indseende, saa at samme Rentepenge aarlig til rette Tide paa Nytaarsaften til Bispen bliver leveret, og derpaa erlange rigtig Kvitering, som strax hos denne Fundats paa Raadstuen skal indlægges og forvares. Desligeste saa skal og fornævnte 3de Dannemænd have flittig Indseelse med fornævnte 12 Almisselemmer, at de hos Bageren og Bryggeren bekomme deres Brød og Øl efter sit Værd, og som godt og ustraffeligt kan være, og dersom nogen Klage gi-

ves, at de Fattige hos Bageren og Bryggeren blev forsnildet, da skal han derfor ikke alene retlig tiltales og straffes, mens endog straxen en Anden udi hans Sted forordnes, som dennem derefter skal bespise. — 8) Skal og fornævnte 3de Dannemænd flittig hos fornævnte 12 Almisselemmer saavel som hos Bageren og Bryggeren forfare, om de sig som rette Guds Almisselemmer skikke og forholde. Befindes da nogen Brøst og Ulempe hos dennem, skal de strax give Bispen og Borgermesterne det tilkjende, og de siden, eftersom deres Forseelse findes, derover kan lade straffe, som vedbør, og Andre udi deres Sted forordne; hvorom og udi alt dette, som kan sig foraarsage, forbemeldte 12 Almisselemmer anrørende, det bør forbemeldte 3de Mænd paa St. Thomæ Dag [1] aarlig til Bispen og Borgermesterne at tilkjendegive med rigtig Forklaring, hvorledes alting udi det ganske Aar er passeret, at det siden den 2den Januar rigtig kan antegnes, om nogen Forandring eller Omskiftelse paa fornævnte Fattige burde at efterfølge. — 9) Dersom Nogen af samme Fattige deres Lejlighed og Vilkaar forbedres, og bliver derefter lettere end tilforn, der de til samme Almisse bleve indskreven, da maa, om der findes en Armere i dens Sted, sig forbedret haver, indtegnes, saa Ingen denne Almisse nyder uden den, som er ret arm og elendig og uden Hjelp sig ikke kan opholde. — Og er denne Fundats paa Hr. Kantslers gode Behag saaledes colligeret og samlet, dog hans Velbyrdigheds Strenghed alting derudinden at forandre efter hans Velbyrdigheds gode Vilje. Actum Bergen den 2 Januar anno 1638.

Vi Efterskrevne, Wilken Tormodsen og Povel Iversen, Borgermestere her udi Bergen, Rasmus Larsen, Thomas Thomasen, Samuel Schoug, Ove Wogensen, Jens Jensen Schive, Peder Pedersen, Peder Paasche, Henning Ibsen og Søfren Jensen, Raadmænd her sammesteds, Henrich Korn, Junge Jan Schrøder, Cornelius Jansen de Lange, Michel Hansen, Henrich Doedt, Tønnes Arentsen, Carsten Olsen, Christen Christensen, Abraham Kinck, Henrich Been, Henrich Echhof og Hans Petersen, alle edsvorne Borgere og Lagrettes-Mænd her udi Bergen, gjøre vitterligt udi dette vores aabne Brev, at eftersom hæderlig og højlærde Mand mag. Ludvig Munthe, Superintendent her over Bergenhus Stift, haver ladet os forstændige, hvorledes at ærlig og velbyrdig Mand, strenge Ridder og Herre, Herr Christian Friis til Kragerup, kongelig Majestets Kantsler, Danmarks Riges Raad og Befalingsmand over St.

[1]) 21 December.

Knuts Kloster udi Odense, med hans Velbyrdigheds elskelige kjære Husfrue, ærlig, ædle og velbyrdige Frue, Fru Barbra Wittrup, af stor Mildhed og christelig Medynk mod de Fattige og Elendige udi denne By og Menighed, ikke alene fattige Skolepersoner her udi Byen, for 10 Aar forleden haver givet en Summa Penge, hvoraf mange fattige Skolepersoner have hast stor Hjelp, og endnu dagligen have, saa at Skolen derover, det Gud være lovet, meget haver tiltaget og sig forbedret, mens endnu paa ny igjen meget rundelig og mildelig haver givet et Tusinde og syv Hundrede og tyve Rigsdaler, som paa Rente hos visse Folk skal udsættes, og den aarlige Rente, som deraf forfalder, nemlig 154½ Sletdaler 19 ß, siden til sex fattige Enker og sex fattige faderløse umyndige Skolebørn, som ingen anden Hjelp have, daglig til deres Livs nødtørftige Underholdning skal dispenseres og udbyttes; for hvilken deres Velbyrdigheders store Barmhjertighed mod de Elendige den almægtige gode Gud med timelig og evig Velsignelse rigelig vil belønne, og vi paa den ganske By og Menigheds Vegne paa det Allerunderdanigste vil have deres Velbyrdigheder for betakket. — Og efterdi at samme forbemeldte 1720 enkende Rigsdaler in specie er nu den 2 Januar 1638 os her paa Bergens Raadstue leveret og af os efter den Fundats, som derpaa er oprettet, skal til visse vederheftige bofaste Borgere paa Rente udsættes, at de Fattige paa Capitalen eller og paa den aarlige Rente ej lide Skade, derfor vi nu paa den ganske By og Menigheds Vegne, som ret tro Forlovere, os vil have indstillet, og hermed love og forbinde os og vores Efterkommere udi denne By og Menighed, at samme Penge hos visse vederheftige Folk skal staa fast, og de Fattige deraf efter Fundatsens Indhold den aarlige Rente skal blive følgagtig, og Ingen at blive samme Penge mægtig, undtagen han derfor stiller nøjagtig Pant og Forsikring, som vi og vores Arvinger og Efterkommere derfor agte at ville indestaa. — Og dersom det kunde hende (hvilket Gud forbyde), at samme Penge, Hovedstol eller Renter formedelst noget Indfald eller Nachlæssigheds Skyld, det være sig hvad det være kunde, blev forkortet, forringet eller Skade tilføjet, da skal al denne By og Menighed, vi og vores Arvinger og Efterkommere, til hvad Tid saadant indfalder, derfore svare, og indestaa til al den Skade, som os eller vores Efterkommere af de Fattiges Betroede saaledes kunde tilregnes, saa at dette vores Løfte skal blive de Fattige skadesløsholdt i alle Maader. Og paa det Renten ikke over sin tilbørlige Termin skal indeholdes, skal der forordnes trende Mænd, en Raadmand og begge Byens Kæmnere, som efter Fundatsens Indhold skal aarlig have flittig Indseende, saa at den behørige Rente aarlig betids bliver betalt, saa og stedse at have Indseende med den Bager og Bryg-

ger, hos hvilke de Fattige deres Øl og Brød efter Fundatsen annamme skulle, at de bekomme i rette Tider den Del, som dem er bevilget og tilladt, med samt al anden Omsorg at have og drage for fornævnte Fattige, saa alting kunde i saa Maade efter Fundatsen rigtigen tilgaa; hvilket altsammen aarligen til hver St. Thomæ Dag for Bispen, Sognepresten samt Borgermestere og Raad af dem skal forklares, saa det i alle Maader for Gud og alle Retsindige kan agtes forsvarligen. — Og paa det at alting des tryggere og standhaftigere hermed kan holdes og forhandles, da er af denne Forsikring trende Skrifter enslydende, den ene velbyrdige kongelige Majestets Kantsler tilstillet, den anden paa Capitelshuset udi Bergen, og den tredje paa vores Raadhus i god Forvaring indlagt. — Til des ydermere Stadfestelse, at dette vores Løfte af os og vores Efterkommere udi denne By og Menighed uryggelig og standhaftig de Fattige til Bedste og til evig Tid holdes skal, dette bekræfte vi paa Menighedens Vegne med Bergens Stads Secret her neden under trykt, og med egne Hænder underskrevet. Actum Bergen anno et die ut supra.

(L. S.)

Wilken Tormodsen,
egen Haand.
Rasmus Larsen,
egen Haand.
Ove Wogensen.
Peder Paaske.
Henrich Korn.
Cornelius Jansen de Lange.
Henrich Eckhof.
Hans Petersen.

Thomas Thomasen,
egen Haand.
Jens Jensen Skive.
Henning Ibsen.
Mikkel Hansen.
Junge Jan Skrøder.
Henrich Hermansen Doet.
Paa Abraham Kinkes Vegne, Peter Petersen.

Paul Iversen,
egen Haand.
Samnel Skoug.
Peder Pedersen.
Søfren Jensen.
Henrich Been.
Christen Christensen.
egen Haand.
Tønnes Arentsen.
Carsten Olsen.
egen Haand.

Ments Christophersføns og Hustrues Gavebrev til en Informator i Throndhjems Børnehus.

Efter Orig. p. Perg. i Throndhjems Centralarkiv. 4 Segl vedhænge.

30. 20 Januar 1638. Throndhjem.

Kjendes jeg Ments Christophersen, Pastor til Throndhjems Domkirke, at jeg med min kjære Hustrues Maren Pedersdotters Vilje og

Samtykke haver givet til det fattige Drengehuses Fremtarv femti Speciedaler, som skal staa aarligen paa Rente, og Renten deraf, som er 3 Dlr., der forfalder til hver Kyndelmisse [1], skal gives en af informatoribus scholæ, den man kan vide at være den ædrueligste og flittigste, hvilken med rever. episcopi consensu skal beskikkes at have denne Indseende udi samme Børnehus. 1) At han skal gaa ofte ind, engang om Dagen, at forhøre, hvorledes samme Børn skikke og forholde sig i deres indbyrdes Omgjengelse item med Beden og Syngen Morgen og Aften, til Bords og fra Bords. Dersom han finder nogen Uskik hos dennem, da saadant nu med Ord, nu med lemfeldig Refselse at corrigere og sætte til Rette. — 2) Skal han og hver 14 Dag, heller og i det Længste engang om Maaneden, foruden de exercitia, som holdes i Skolen, examinere dem i Huset og give dennem, som ere komne saa vidt, exercitium styli, paa det han kan forfare, hvilke der ikke have ingenia, at det da kunde inspectori tilkjendegives, saa de betimelig kunde sættes til andet, og ikke deres Aar unyttig i Skolen fordrive. — 3) Naar nu nogen af Børnene ikke tilholdes at lære Latin, men skal vænnes at skrive, at han da haver Indseende dermed, giver dennem Forskrifter, og retter dem i deres Skrivning, hvilket om han med Flid og Troskab forretter, skal han ikke tvivle paa, at Gud skal jo bedre lønne hannem. Og er vor venlige Bøn herhos til ærlige, vise og velagte Mænd Borgermestere og Raad udi Throndhjem, der efter velbyrdige Herres og strenge Ridders Hr. Oluf Parsbergs til Jernet, kongelig Majestets Befalingsmand, hans Strengheds, Begjering have paataget sig Formynderskabet med de Penges Forrentelse, som til samme Børnehus blive givet, at de og ville annamme disse 50 Dlr. og forhjelpe at Renten til den rette Termin aarligen maatte udgives. Men om dette Børnehus blev afskaffet, eller og ikke med tilbørlig Inspection udi Magt holdet, da skal det være mig, min Kvinde og Arvinger frit for forbemeldte 50 Dlr. til andre Fattiges Hjelp at henvende, som det os godt synes. Til Vitterlighed have vi og ombedet hæderlige og højlærde Mand mag. Peder Schielderup, vor kjære Fader og Biskop, og ærlige og velagte Mand Hans Busch og Otto Lorck, Borgermestere her i Throndhjem, dette Gavebrev med os at besegle og underskrive. Throndhjem den 20 Januar 1638.

Ments Christophersen, egen Haand. Maren Pedersdotter, egen Haand. Peder Schielderup, egen Haand.

Hans Busch, egen Haand. Otto Lorck, egen Haand.

[1] 2 Februar.

Bagpaa: Den 30 Januar 1642 lagde indbemeldte Hr. Ments med sin Hustru Maren Pedersdotter til samme Brug nok 50 Speciedaler, saa en Hører haver for sin Inspection nu aarlig 6 Speciedaler.

Oluf Nielssøns Gavebrev til en, fra Throndhjems Skole dimitteret, Student ved Universitetet.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Engelstofts Univers.= og Skole=Annaler f. 1811 II. 263 ff. samt i Norske Univ.= og Skole=Annaler 2den Række VI. 93 ff.

31. 20 Septbr. 1638. Skongn.

Sit deus benedictus in omnibus suis operibus, amen!

Oluf Nielssøn, Sogneprest i Skongn og Provst udi Indhered, gjør vitterligt for Alle med dette mit aabne Brev, at jeg i den Herres Jesu Navn, hannem til Ære og hans Kirke til Forfremmelse, haver med min og min kjære Hustrues Maritte Lauritsdotters fri Villje og Vidskab givet til Throndhjems Skole et Hundrede gode enkende Rigsdaler in specie, dog med efterfølgende Condition, at forskrevne 100 Rigsdaler skulle udsættes paa Rente til Michaelis udi nærværende Aar, og det første Aars Rente at opbæres til Aarsdagen 1639 og siden fremdeles og altid, Aar efter Aar; hvilken Rente, som er 6 Rdlr., skal aarlig gives en fattig Skoles=Person, som flittelig studerer udi Kjøbenhavn, haver sin privati præceptoris testimonium om hans Flittighed udi sin Studering og ædruelig og tugtig Levnetsforhold, og som er en indfød Nordbagge. Dog er derhos vores ydmyge og kjærlige Begjering, at dette maa ogsaa haves i Agt, at dersom Nogen kom saa vidt i sin Bog, som hørte mig eller min Hustru til, og skikkede sig vel, og vogtede skikkelig sin Studering, at den maatte dette vort Testamente nyde og bekomme frem for en Fremmed, hvortil vi og os ganske forser. Er derfor vor ydmyg og venlig Bøn til vores kjære Biskop hæderlig og højlærde Mand Mester Peder Schielderup, desligest til hæderlig og vellærd Mand Herr Ments Christophersøn, Sogneprest til Domkirken, som nu ere, og de hæderlige høj= og vellærde Mænd, som efterkommendes vorde, de vilde for Guds og hans Navns Æres Skyld holde over dette vort Testament, og have dermed en christelig Indseende, at det ikke skulle forrykkes, eller til nogen anden Brug anvendes, end som før er rørt, anseendes dermed søges Guds Ære og christen Kirkes Opbyggelse, hvilken deres christelige Omsorg Gud

vil og skal belønne udi de Retfærdiges Opstandelse. Til ydermere Bekræftelse haver jeg dette stadfestet med min egen Haand og Signet. Datum Skongns Prestegaard den 20 September 1638.

Oluf Nielssøn,
egen Haand.

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for de faderløse Drengebørns (Blaadegnenes) Hus i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

32. 3 Februar 1639. Haderslevhus.

Vi Christian den Fjerde med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Geistligheden udi Vor Kjøbstad Throndhjem samt Borgemestere og Raad der sammesteds have af christelig og billig Omsorg for fattige, nødtørftige, faderløse og hjelpeløse Drengebørn stiftet og funderet et Drenge-Børnehus [1] der sammesteds, dets Fundation lyder Ord for Ord, som efterfølger:

Eftersom det er Guds alvorlige Vilje og Befaling, at der skal drages en billig Omsorg for Fattige og Nødtørftige, hvilke Gud vil at der altid skal være iblandt os, besynderlig for saadanne, der ere umyndige, faderløse og hjelpeløse, og som ellers tilforn plejede selvraadeligen at løbe for hver Mands Dør, og ved saadan ørkesløs Omløben mere i det Onde, end det Gode opvorte; da efterdi vor allernaadigste Herre og Konning ej alene udi Kirke-Ordinantsen tilholder Geistlige og Verdslige at have flittig Inspection og Tilsyn med saadanne Fattige, men i hans Naades udgangne Forordninger om Haandverksdrenge, articulo 14, dateret Kjøbenhavn den 10 Decembris anno 1621, bevilges, at der og maa stiftes Børnehuse, og dennem med en synderlig privilegio begavet, saa have vi paa vores allernaadigste Herres og Konges naadigste Behag og Vilje for fattige betlerske Drengebørn stiftet et Hus her i Throndhjems By, og derom gjort nogle visse Forordninger: 1) Om dennem, som skal indannammes i samme Hus; 2) om deres Optugtelse og Undervisning; 3) om Maaden og Midlerne, de kunde forsørges med.

Om dennem, som skal indannammes i dette Drengehus. 1)

[1] Jfr. No. 27 S. 62.

Udi dette Hus skal Ingen indannammes uden unge Drengeborn, som ikke ere endnu komne til de Aar, at de kunde være dygtige til at lære et Haandverk, eller sættes udi Tjeneste; skal og vel gives Agt paa, hvilke Drengeborn der indannammes, paa det at de rette Nødtørftige kunde nyde Almissen, som ere: 1. De, der ere Hitteborn, item Faderløse og Moderløse og have ingen anden Hjelp, end at søge for hver Mands Dør. — 2. Dernæst de, som ere født her udi Byen, ere hertil nærmere, end de, som komme af Landsbygden, thi det er kongelig Forordning, at hvert Sogn skal føde sine egne Fattige; dertilmed bekoster Byen samme Huses Ophold. Dog maa de unge Drenge af Bygden og indannammes, hvilket og hertil Dages skeet er, naar der er Forraad, at de kan og opholdes, item naar man fornemmer, at de ere ret fattige Faderløse og Hjelpeløse, i Besynderlighed dersom de have gode ingenia og Lyst til Bogen. — 3. Ere der og Nogle, som komme herind, der have enten Fader eller Moder i Live, som ere fattige, men dog kunde selv noget fortjene, da bør Forældrene hjelpe til at klæde Drengene, begge som de kunde fortjene til. — 4. Men ere Forældrene karske og sunde, og selv daglig med deres Arbeide kan fortjene, de bør efter Guds og Naturens Lov selv føde og klæde deres Børn, uden saa er, at de have deß flere, og man da merker, at deres Nød er saa stor, at de ikke magte til at opholde dennem alle. — 3) Og skal derfor Ingen indannammes uden pastoris, Overformynderes og inspectoris Consent og Samtykke, hvilke Overformyndere og bør hjelpe inspectorem til Rette, naar han haver sig over noget at beklage angaaende samme Børnehus. — 4) Og skal der altid holdes en særegen Bog, udi god Gjemme og Forvaring udi Capitelet, hvoraf inspector skal og have sin Copi, og derudi skal befattes de Drenges Navne, som indkomme udi samme Børnehus, og naar de vækkomme, og hvad Contract der bliver gjort med Mesterne, naar de sættes til et Haandverk eller i Tjeneste til en ærlig Mand, paa det samme Børnehus maa nyde den Frihed, som af kongelig Majestet bevilget er in articulo 14 om Haandverksdrenge, at Huset (naar de ved Døden affalde, som have haft deres Tilhold derinde) den tiende Del af alt deres efterladte Gods arver, saafremt de ikke selver i deres levende Liv fra saadan Pligt sig entledige og befri.

Om deres Optugtelse. 1) Alle disse Drengeborn, som ere udi dette Hus, skal gaa i den latinske Skole, og de, som iblandt dennem befindes at have gode ingenia og Lyst til Bogen, skal forhjelpes til at blive ved den latinske Skole, og continuere deres studia, men de Andre, som ikke have Nemme, ej heller Lyst dertil, skal ikke besværes med latinsk Exercitie, men holdes til at læse Dansk, Prent og Skreven, og siden

værnes til at skrive, og om Huset formaar at sætte dennem en Tidlang i danske Regne- og Skriveskole, saa maa derfor og bør den danske Skolemester ikke begjere saa meget for disse Fattige, som for de andre rige Mænds Børn. — 2) Og at der kunde være des bedre Indseende med disse Børn, da, foruden det at inspector selv skal gaa ofte i Børnehuset og forhøre, hvordan de forholde sig, og se til, hvorledes der bliver udspiset til dennem, da skal der og beskikkes en af informatoribus scholæ, til hvilken er lagt halvtredjesindstyve Dalers Rente (som og med Tiden kan blive bedre). Denne samme, foruden den Inspection han ordinarii ratione officii er dennem saa vel som de andre Discipler pligtig i Skolen, skal han — 1. Engang om Dagen gaa ind udi Huset og høre, hvorledes de skikke og forholde sig med Læsen til og fra Bords, med Bønner og Psalmer Morgen og Aften, og om Raadskvinden haver sig noget at beklage over dennem, at han da straffer dennem paterne, nu med Ord nu med lidelige Hug og Slag, paa det disse fattige Børn ikke ved for streng Hug enten skulle forhærdes eller forjages. — 2. Dernæst skal og samme Skoleinformator explorere med Flid deres ingenia og hvilke han befinder ikke at have Nemme eller og Lyst til Bogen, at det da inspectori kunde tilkjendegives, at de betimelig kunde sættes til noget Andet, og ikke længer nyde Andres Almisse, og slide deres Tid i Skolen unyttelig. — 3. Derforuden skal han og have denne Indseende med dennem, som lære Dansk, at der og læses for dennem saa flittig, som for dennem, der lære Latin at læse, thi dette med lige Arbeide kan forrettes; og dersom de lære at skrive Dansk, medens de gaa i latinsk Skole, at han da giver dennem Forskrifter, og retter undertiden deres Pictur og Skriven, dog skal han ikke lade sine andre ordinariæ lectiones for sine Discipler herved blive forsømt. — 3) Udi Huset skal holdes en Raadskvinde, hvilken skal gives til Løn syv Speciedaler og en halv Hud Læder eller en halv Daler. Hendes Bestilling skal være 1. At fli deres Mad det bedste hun kan, og give dennem, om Vinteren i Synderlighed, to Gange hver Dag varm Mad. — 2. Dernæst skal hun dele Maden lige dennem imellem, at de ikke selv skulle uforliges om den meddelte Almisse. — 3. Hun skal og give Agt paa deres Læsning til og fra Bords, saavel som Syngen og Beden Morgen og Aften, og naar hun ser onde Seder hos dennem, skal hun laste det, og ellers give det den tilkjende, som er beskikket af informatoribus scholæ at have Indseende med dennem. — 4. Og de Drengebørn, som ikke have Moder i Live eller Nogen her i Byen, som kan røgte dennem, skal hun have flittig Indseende med at de ikke af Vanrøgt fordærves, hvorfor hun skal fli og vaske deres Klæder, børste deres Hoveder, og ilde Badstuen saa tidt,

som det Behov gjøres. — 4) Og naar nu Nogen af disse Børn skal sættes i Tjeneste eller og hen til at lære et Haandverk, saa skal Overformyndere det forrette med inspectore, og den Contract imellem Mesteren og Drengen skal antegnes i Bogen, hvor Børnenes Navn i Særdeleshed findes befattede, ut supra ommeldes, og alting dermed at holdes efter vores naadigste Herres og Konges forrige derom udgangne Forordninger. Og naar da Nogen af disse Drenge sættes til Mestere eller Husbonder, maa dennem gives (om de ikke have) en Skjorte og en Klædning med Hat og Sko, som her til Dags skeet er, paa det Mesterne for deres Nøgenhed skulle ikke undslaa sig for at tage dem til Lære. — 5) De, som blive ved Skolen og have Lyst dertil, skulle forhjelpes til at continuere deres studia, og naar de indkomme til Academiet, at der da maatte efterlades dennem Noget til deres Studerings Hjelp, som Husens Forraad det kan taale, og dog det ikke uden Øvrighedens Raad og Bevilgning.

Om Maaden at samle Almisse og de Midler, ved hvilke de her til Dags ere forsørgede, og vi formode end fremdeles. 1) Da efterdi det er Guds Befalning, at man skal hjelpe den Fattige, og ikke lade hannem gaa tomhændet i sin Nødtørftighed fra sig, og vores naadige Herre og Konning befaler udi Ordinantsen pagina 73 alle Prælater, KanikER og formuendes Borgere at de skulle give Skolebørn Almisse hver Uge, som de det selv for Gud ville forsvare, og Ingen, som er en ret Christen, bør at nægte Almisse, derfor have vi skift Byens Gader udi 7 Dele, saa at de skal have visse Gaarder hver sin Dag om Ugen, at gaa og samle Almisse, og ikke tidere end kun en Gang om Ugen komme for hver Mands Dør, som nu her til Dags skeet er. — 2) Og denne Omgang skal de holde, naar de komme af Skolen efter ti slet, og da skulle de gaa i Rad og følges ad Par og Par, og have med sig to Kurve, en til Brød og en til Sul, og en Kagge til Øl og en Pengebøsse, hvor godt Folk kunde kaste Penge udi, som dem ville give, og skulle de sjunge smukke og gudelige Psalmer, dog ikke begynde dennem, førend de komme til den første Dør, hvor de skal paa den Dag have Almisse, og ikke lade af, førend de have været hos den sidste Dør, som for dennem samme Dag er beskikket at faa Almisse hos, og siden Par og Par følges skikkeligen hjem til deres Hus og Tilhold igjen, og hver sidde udi hvert sit Sted ved det Bord, som hannem er Rum beskikket i Huset. — 3) Det, som gives i Kurvene, Brød eller anden kogt eller ukogt Mad, skal Raadskvinden tage til sig, uddele det, og ski til deraf, saa vidt det kan strække til Middags- og Aftens-Maaltid; men efterdi det ikke forslaar til tre Maaltider altid, skal der indkjøbes af

inspectore, som skal have herudi flittig Indseende, for en Del af Pengene, dennem gives, hvad de videre behøve til deres nødtørftige Underholdning. — 4) Men de Penge, dennem gives i Fattigbøssen, skal Inspector til sig annamme, og flitteligen antegne, hvad dennem der udi gives hver Dag, desligeste og, hvad dennem af godt Folk i store Summer skjenkes, være sig Penge, Klæder og Fetalje, men Fetaljen skal udleveres til Raadskvinden, eftersom det gjøres Behov, og ikke formeget tilhobe, at dermed skal ikke utroligen omgaaes. — 5) Udi gode Aaringer maa efter Øvrighedens Raad indkjøbes noget Korn og Mel til Forraad, naar der ere Penge i Beholdning, men hvad godt Folk med særdeles Gavebreve have dertil lagt, eller tilforn ere gjorte til Hovedstolen, der skal intet fratages. — 6) Hvad dennem til Klæder, Linned eller Ulden gives, eller for Penge indkjøbes, skal og udi inspectoris Nærværelse opskrives og flittigen antegnes, hvortil hvert bliver brugt, og hvad der bliver tilovers. — 7) Disse Drenge skal altid have blaa Ermer eller blaa Luer, hvorved de fra andre kan kjendes. — 8) Og skal kongelig Majestets Befalingsmand med Capitelet, Borgermestere og Raad skikke en inspectorem, som man ved der er en retfærdig og gudfrygtig Mand, hvilken der og for Capitelet, Borgermestere og Raad skal gjøre Regnskab til hver Midfaste-Søndag, og naar han haver været i tre Aar Inspector, maa han, om han det begierer, faa Dimission og Forlov. — 9) Med Øvrighedens Raad og Samtykke skal han udsætte dette Drengehuses Penge til visse Folk paa Rente, og naar han kan tilhandle sig for Pengene Jordegods, som Huset kan være bedre forvaret med, skal han gjøre sin Flid, efterdi en Del Gavebreve lyde og derpaa. — 10) Og paa det de rette Hovedbreve om dette Drengehus ikke skal forkommes, saa skal de ind i Capitelet iblandt andre Fattiges Breve vel forvares, og der skal holdes en Copibog, i hvilken skal være befattet: 1. Fundatsen om dette Hus. — 2. En Copi af alle Gavebreve. — 3. Hvad Jordegods der kunde blive kjøbt, med dets Adkomstbreve. — 4. Inventarium til Børnehuset. — 5. Og en kort Extract af hvert Aars Indtægt og Udgift, med hvad der bliver in residuo og Behold. Og hermed skal al Ungdommens selvraadig Omløben og Betlergang være afskaffet, som og skeet er siden dette Huses Stiftelse.

At dette er rigtig Copi af den Forordning om Drengebørnenes Hus, efter hvilken det rundeligen og vel paa fjerde Aars Tid er holden, det vidne vi Underskrevne med vores egne Hænder. Actum Throndhjem den 29 Junii anno 1638. Underskrevet af Geistligheden og Borgermestere.

Og Forskrevne, Geistligheden saavelsom Borgermestere og Raad udi forskrevne Throndhjem, af os underdanigst ere begierendes, at

Vi forskrevne Fundation ville fyldbyrde, samtykke og stadfeste, da ville Vi naadigst med dette vort aabne Brev forskrevne Fundation i alle sine Ord, Puncter og Articler confirmeret, stadfestet og samtykt have, eftersom forskrevet staar, dog ville Vi os naadigst forbeholdet have herudi at tillægge, fratage og forandre efter Vores naadigste Behag og som Vi udi Fremtiden forskrevne Børnehus gavnligt at være kan eragte. Givet paa vort Slot Haderslevhus den 3 Februarii anno 1639.

Under vort Signet.

Christian R.

(L. S.)

Fundats for Throndhjems Hospital [1].

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

33. 6 Novbr. 1643. Throndhjem.

Eftersom kongelig Majestets Vor allernaadigste Herre Konnings Befaling os Underskrevne, Frederik Urne til Bregenthvet, kongelig Majestets Befalingsmand over Throndhjems Len og Jemteland, og Erik Bredahl, Superintendent over Throndhjems Stift, er overleveret sub dato Kjøbenhavn den 19 Decembris 1642, lydende som efterfølger:

Christian den Fjerde med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning o. s. v. Vor synderlig Gunst tilforn, vider eftersom vi naadigst komme udi Forfaring, med Udspisningen til de Fattige i Throndhjems Hospital, saavelsom med den unødig Bekostning, som paa Forstanderen og hans Folk sammesteds medgaar, ej saa skikkeligen og vel som det sig burde at skal tilgaa, da bede Vi eder og naadigst befale, at I efter denne Maner, som her heller paa andre Stæder i dette Vort Rige Danmark brugeligt er, en vis Anordning med Forderligste gjøre, baade hvorledes med Spisningen, dens Tart, Forstanderens Løn og i andre Maader forholdes skal med Alting derudinden, saaledes midlendes og lempendes, at det skikkeligen og ordentligen tilgaar og de Fattiges Gavn og Tarv fornemmelig søges. Og saafremt Forstanderen sig efter saadan Ordning at forholde vægrer, at I da en anden vederheftig Dannemand, som sig saadant vil og kan paatage, udi hans Sted forordne og indsætte. Dermed sker Vor Vilje, befalendes eder Gud. Skrevet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 19 Decembris anno 1642. Under Vort Signet. Christian.

[1]) Se Reskr. 13 Aug. 1790 og kgl. Resol. 25 Mai 1818, 10 Decbr. 1851.

Da paa det høibemeldte Hans kongelige Majestets naadigste Befaling maatte underdanigst efterkommes, det meste muligt kunde være, have vi derom raadslaget indbyrdes, og bespurgt hos Andre, saavidt som fornøden var, og nu paa Hans Majestets naadigste Behag Throndhjems Hospitals Fundats [1] (tilforn anno 1612 den 24 Novembris forfattet og anbelangende baade den Fattiges Spisning og Opagt, saavelsom Hospitals Forstanders Løn og Underholdning indtil at bedre og christeligere i Fremtiden maaske af Erfaring eller Fornødenhed kunde betænkes) forandret og forbedret, som efterfølger.

I **Cap. Om de Syge at indtage.** 1) Skal der holdes to Stuer i Hospitalet, en til dem, som ere besmittede, en anden til de Andre, som ikke ere besmittede, og udi hver Stue 4 Personer flere end tilforn, nemlig 20 Personer (de twende Raadskvinder for 2 Personer i Kosten og Udspisningen beregnede) underholdes, indtil der udi Fremtiden med Guds Hjelp endydermere kunde indannammes og underholdes. — 2) Ingen fremmed Betler eller Trygler, meget mindre føre eller sterke Landstrygere skulle i Hospitalet indannammes eller did føres, men forvises enhver til sit Prestegjeld, der at underholdes, eller og straffes om de have fortjent det, saasom Loven og kongelige Forordninger derom formelde. — 3) Og skulle de, som annammes ind i Hospitalet, tilforn lade sig indskrive, og saa siden forvænte til nogen Plads vorder ledig. Men naar de ville indskrives, da skal de fremvise Sognepreftens Vidne om deres Christendoms Forhold, om deres Sygdom, Formues og Slægts Tilstand og Vilkaar, og naar deres Slægt hendør, det af Sognepresten forstediges, saasom han vil være bekjendt at fare med Sandhed, paa det at ingen ugudelig Krop skal komme ind iblandt dem, der skulle være Guds rette arme Lemmer, ej heller Nogens Sygdom og Formue mindre eller mere angives, end den er udi Sandhed, hvorudover den mest Elendige og Fattige kunde udtrænges. Og skal der holdes en rigtig Bog over deres Navne, som indskrives, med Dag og Dato, naar de indannammes og fra Verden henkaldes, Originalen hos Bispen og Gjenparten hos Forstanderen. — 4) Naar Nogen indtages i Hospitalet, enten Mand eller Kvinde, da skal deres Penge, Gods og Ejendele med dennem føres til Hospitalet, til dets Forbedring og Hjelp til de Fattiges Ophold. Og dersom Nogen er Arv tilfalden, imedens de opholdes i Hospitalet, være sig efter Forældre, Slægt eller nogen Anden, da skal det og i lige Maade, Jordegods saavelsom Løsøre, høre Hospitalet til og aldrig derfra igjen tages. — 5) Om unge Børn, Drenge eller Piger, som have deres Forældre i Live, indlægges i Hospitalet, da skulle Forældrene være forpligtet til at indgive

[1]) Bekræftet Gjenpart deraf findes i Rigsarkivet.

saadan Hjelp med dennem, som de bedst kunde formaa, og som uvillige Dannemænd med Sognepresten der udi Gjeldet, som der ere bosiddendes, bedst kunde skjønne. — 6) Ere der og de, som indlægges i Hospitalet, slet fattige og Intet formaa, da skulle deres næste Frænder og Slægt, som formuende ere, være pligtige til at udlægge for dennem, efterdi de dog selv skulde have underholdet dennem i deres Umagt eller Umage, eftersom Loven derom formelder i Arvebolkens 3 Capit. — 7) Men om de, der skulle indlægges, selv ingen Formue have, deres Slægt er ej heller saa formuendes, at de kunde indgive Noget med dennem, da er det christeligt at nogen Hjelp efter Guds Befaling og gammel Sedvane contribueres af menige Almue der i Gjeldet, som der have hjemme, som skal oppebæres af Sognepresten sammesteds, hvilken der bør i Tide at paaminde Almuen derom, og naar samme Hjelp er indfordret, den da af hannem med Skrivelse forskikkes til Hospitalsforstanderen, og den Syge da, naar noget Sted vorder ledigt, at indannammes, hvorudinden at Underøvrigheden og skal være Sognepresten behjelpelig til Hospitalets Bedste foruden nogen Persons Anseelse i ringeste Maade. Skal endda Forstanderen ved hvert Aars Regnskab fremlægge rigtig Bevis herom, paa det at Alle skinbarligen kunde se, at derudi sker ikke nogen Undersløb, det Gud forbyde. — 8) Hvad som helst der indgives med de Syge, være sig Mad, Korn, Penge, Sengklæder, andet Løsøre eller levendes Kreatur, skal rigtig antegnes af Hospitalsforstanderen og føres til Regnskab og bruges til Hospitalets Bedste, men ej nogen Tid derefter af den Syge eller hans Arvinger (om han imidlertid ved Døden afgik) igjen at fordres. Er det og Jordeparter, skulle de og i lige Maade indføres i Hospitals Jordebog, Indtægten dermed at forbedre.

II Cap. Om Godtfolks frivillige Gift og Foræring til Hospitalet. 1) Hvad gudfrygtige Mennesker udi Jesu Navn give af fri Vilje til Hospitalets Underholdning, være sig Penge, Korn, Klæder, levende Kreatur, Slagtet eller Andet, i hvad Navn det kan have, da ikke Hospitals Lemmer udbytte det under sig selv efter deres egen Vilje, ej heller skal det leveres Raadskvinderne, at de det uddele, (dog hvad som ferskt er strax at udspises, saa at det lige imellem dennem deles og byttes), men alt det Andet skal leveres Hospitalsforstanderen, at han det rigtigen registerer, anvender, udspiser og til Regnskab fører, som forsvarligt kan være. — 2) Hvad som helst Slags kogt Mad, som udsendes af Godtfolk til de Syges Vederkvægelse, skal strax uddeles af Raadskvinderne udi begge Stuer til hver Person, førend det skimles eller fordærves. Lige saadan skal og holdes med bagt Brød og Smør, som til hver Person efter Mandtallet er fremsendt, saa og med hele og halve Tønder Øl, som

skulle til Hvers Nødtørft ombdeles. Men hvad de af saadant ikke strax paa en Tid kunne fortære, skal Raadskvinderne holde dennem til Bedste udi Gjemme indtil de det behove og det ville kræve. Og skal ingen Slags Almisse annammes af de Fattige, førend de have ansagt den hos Forstanderen, han, som aarligen skal overlevere en Antegnelse derpaa til den Ende, at deraf kan eragtes om de Fattige (maaske) have til Overflødighed med Spisning og Almisse. — 3) Efterdi det er ikke raadeligt eller gavnligt for Bedrageris eller Utroskabs Skyld at udsende noget Tiggebud paa Hospitalets Vegne, da skal det være alle Gudsords Tjenere alvorligen befalet, efter Ordinantsens Formelding, troligen og ofte at formane deres Menighed til Rundhed og Barmhjertighed med deres Gave og Foræring til de Fattige, dernæst endogsaa med største Troskab og Flid at ikke forsømme at sende ind til Forstanderen, hvadsomhelst der gives og forlæres til Hospitalet udi Jesu Navn af Nogen i deres Gjeld, og lade en rigtig Fortegnelse derpaa medfølge.

III Cap. Om Udspisning til de Syge. 1) Der skal udi Hospitalet holdes twende Raadskvinder, en til hver Stue, som skulle røgte de Syge med Løften og Letten, Senge at rede, deres Klæder at vaske, Badstue at holde ferdig, og tjene dennem baade aarle og silde udi deres Sygdom og Nød, som de derom skal paamindes og undervises af Forstanderen, saa at de Syge ingenlunde blive forsømte. Og skulle disse Raadskvinder have deres Kost af samme Underholdning med de Syge. — 2) Skulle og samme Raadskvinder annamme Udspisningen af Forstanderen og forvare den paa de Fattiges Stabur, dertilmed foruden nogen Formindskelse eller Forverling lade hver Hospitalslem bekomme sin Andel i betimelig Tid, saafremt de ikke ville straffes derfor med Vand og Brød i Halsjernet, Fængsel eller høiere Straf, saasom deres Forseelse kan være stor til og ofte begangen. — 3) Dersom og nogle Hospitalslemmer ere saa skrøbelige og syge, at de kunne ikke selv skaffe sig Maden kogt, og forvaret, hvadsomhelst de levne, da skal Raadskvinderne bestille saadant for de Fattige med Flid og uden Fortrydelse. — 4) Ydermere da er det Raadskvindernes Embede at gaa de Syges Ærinde til Godtfolk udi Byen, naar det er fornødent, item at andrage deres Tarv for Hospitalsforstanderen eller anden Øvrighed, men twertimod at sige Forstanderen, dersom nogen lever uskikkelig eller gjør det, som utilbørligt kan være. — 5) Bemeldte twende Raadskvinder skulle aarligen have til Løn hver for sig 8 Rdlr., men deres Kost skal beregnes lige imod 2 Personer af de 40, som underholdes i Hospitalet, saasom bemeldt er i det I Capitels I Punct. — 6) Efterdi de Fattige ville heller selv annamme Udspisningen, end som at den skulle koges og dennem frembæres, hvilket nu langsommelig Tid

haver været brugeligt iblandt dem, da ansees det endnu for god hverken til Hospitals Skade eller de Fattige til Værste. Skal d leveres Udspisningen hver 14 Dages Dag i hver Stue udi sær t Personer, som efterfølger.

		Vog	Pund
1)	Landskyldmel	3	1
2)	Magjersmel[1]	„	1
3)	Rugmel	„	1
4)	Smør	„	2
5)	Gryn	„	2
6)	Ost	„	1
7)	Humle { Norsk	„	„
	eller i den Sted Brabantsk	„	„
8)	Tørfisk { Raaskjær	„	„
	Sei	„	1
9)	Storfæ-Kjød røget	„	1
10)	Smaafæ-Kjød røget	„	1
11)	Malt	2½ T	
12)	Erter	½ D	
13)	Sild	¼ T	
14)	Salt Torsk	¼	
15)	Melk	10 Ka	
16)	Penge til Aske	3 Ski	

Ferskt Kjød spises og udleveres ikke hver anden Uges, men fjerde Uges Dag af hvert Slags, for Slagteriets Skyld, og beløbe da hver fjerde Uges Dag af hvert Slags udi hver Stue saaledes fo 1) ferskt stort Slagt 1 Vog 2 Pund, 2) ferskt smaat Slagt 1 V Pund. Nok enhver Person om Maaneden at lade deres Brød bag 1 Skilling.

Til enhver af de fire beregnede Fester om Aaret (nemlig P Pintse, Martini og Julen) forundes Hospitalslemmer i hver Stue sig: 1) Malt ½ Tønde, 2) Humle 6 Mrk., 3) Flesk 1 Pund 16 A

End ydermere bevilges dennem i hver Stue særdeles til Jul 1) Talg 1 Vog, 2) Lysevæger 16 ℔, 3) Skopenge 20 ℔ Stykker.

Endelig da have de fornøden Aaret igjennem at bruge i l Stuer: Norsk Salt at forbruges 2 Tønder; Tjære (til at smøre Saarelse) 1 Tønde; Brændeved, om Sommeren fra Pintsedag til chaelis 20 Læs, at brygge med 40 Læs, Vinterbrænde 120 Læs; N 2 Tønder; til Sengehalm 1½ Rdl. 16 ß.

[1] D. e. Mel til Grød eller Suppe, se J. Aasens Ordbog over Norsk Folke

Hos denne Spisnings Udgift kan bedst indføres begge Raadskvindernes aarlige Løn, hver Raadskvinde 8 Rdlr., er 16 Rdlr., item bemeldte Udspisning til des bedre Rigtighed forordnes end ydermere saaledes: 1) Udspisningens particularia skulle forklares og bevises med Bogen, udi hvilken Presterne have underskrevet Alting til des klarligere Rigtighed saavelsom at erfares, hvad der udi Spisningen kan afregnes for den Tid imellem de der indannammes efter de Hendødes Afgang. — 2) Sild og Torsk, som der udspises, skal regnes af begge Slags Kjøbmandsgods 3 Maaneder (nemlig Junius, Julius, Augustus), men Drøss eller Bondegods de andre 9 Maaneder, men Indkjøbet at gjøre, naar Silde- og Torskefiskende slaar til, saasom siden Forstanderen tilholdes i det 4 Cap. — 3) End er om Sild, Torsk og Erter at forordne, at Udspisningen deraf fuldkommeligen leveres efter Tavlen og Taxten, enten der kunde være en eller flere Personer over og under, naar Udspisningen leveres, og det for Vanskeligheds Skyld med at dele Tøndens mindre Maal i mange Personers qvotam. Og skal Forstanderen gjøres en Tønde godt paa hver Læst Sild og en Ort paa hver Tønde Torsk istedenfor Forhøjning, Omsalten og andet deslige. — 4) Humle skal ogsaa indkjøbes, enten den Norske eller Brabantsk, naarsomhelst det kan ske Hospitalet til Fordel, og da udtrykkelig sættes, hvormeget Norsk eller hvormeget Brabantsk monne være forspiset i hvert Aar. — 5) Til Melk, hvilken de Fattige ville helst kjøbe sig selv, skal gives dem for hver Kande, Vinter og Sommer, 4 Skilling. — 6) Beholdningen af de speciebus, som Hospitalets egen Indkomst omformelder, skal beregnes fra Regnskabs Dato saa meget som et halft Aars Udspisning er anslagen for, efterdi det er misligt med Jordens Vært, og Landskylden eller Tienden ikke ydes førend in Octobri og siden fremdeles efterat Regnskabet er gjort in Martio tilforn; dersom ydermere skal være til Beholdning, skal det af Øvrigheden over Regnskab befattes [1]. — 7) Hvis Tiende der er perpetueret af kongelig Majestet til Hospitalet, skulle Bønderne helst føre til Hospitalet paa deres egen Bekostning og Eventyr. Men dersom Forstanderen contraherer med Bønderne, da kommer hannem det selv ved, og ingenlunde Hospitalet i nogen Maade. — 8) Den Opvægt, som Hospitalets Landbønder gjør paa hvis Landskyld de yde, skal Forstanderen føre Hospitalet til Regnskab og Indtægt, saasom han vil have en god Samvittighed og ikke befrygte at nogen Utroskab eller Underslæb skulle derudinden befindes. — 9) Landbønder, som efter Jordebogens Indhold gjøre Arbeide til Hospitalet, skulle fremage deres vanlige Brændeved og dertilmed gjøre Hospitalets Forstander hvis sedvanlige Arbeide, der er

[1] Meningen dunkel.

gjort af dem til Hospitalet af Arilds Tid, for hvilket bemeldte Arbeide at nyde Forstanderen skal aarligen føre sig til fuld Indtægt 20 Rdlr., og deraf korte i Udgiften 5 Rd. 2 ℔. 12 ß for Brændeved, som hugges til Hospitalets Lemmer, aarligen 180 Læs, hvert Læs 3 ß. — Derimod da ere alle Hospitalets Løkker, Engesletter og Ødegaarde, som hidindtil ere brugte til Hospitalets Kvægs Underholdning, lagt for Landskyld og anden aarlig Rettighed, Hospitalets Jordebogs Regnskab til Formering og Forbedring. Er endogsaa al Hospitals-inventarii Kvæg samt andet dertil hørende gjort i Penge og solgt efter billig Vurdering, Hospitalet til Regnskab, saa at man ikke tør bære Frygt for at det skal styrte og hendø, ej heller sørge saa storligen for Middel til at opholde det med, saasom forgjeves at være skeet hidindtil.

IV **Cap. Om Forstanderen og hans saavelsom Hospitalets Tjeneres Løn og Underholdning.** 1) Efterdi Forstanderen, som nu er udi Throndhjems Hospital, er ogsaa de Syges Prædikanter og Sjelesørger, skal han og have deres Salighed i Agt, saasom han agter at svare for Øvrigheden, og gjøre Christo Regnskab paa Dommedag, og skal derfor prædike Guds Ord flittigen og retsindigen i Kirken hver Søndag og Helligdag, og forrette Nadveren i Sakramentet, naar Nogen er saa før, at den kan gaa i Kirken; de Andre, som ligge ved Sengen, skal han og dagligen besøge og betjene dem med Trøst af Guds Ord, saavelsom med Sakramentens Delagtighed, naar de det begjere, saa at Ingen for hans Forsømmelse enten lever eller dør trøsteløs. Og naar han saaledes dagligen og ideligen besøger dennem, da kan han desbedre erfare, hvorledes Udspisningen dennem leveres og af dennem medfares, item holde Morgen og Aften Chor med dennem, tillige ved Sang og Bøn at love Gud og bede for alle Stænder og Stater. — 2) Naarsomhelst Forstanderen foraarsages at udreise paa Hospitalets Vedste, skal han først give Superintendenten det tilkjende og skaffe en Anden til Guds Tjeneste at holde vedlige i hans Fraværelse, saa at Embedet ikke forsømmes og Ingen henkaldes uden Trøst ved Guds Ords Tjenere. — 3) Maa ikke Forstanderen af egen Myndighed eller privat Raad for sin Profit, ej heller for Gunst og Gave annamme Nogen ind i Hospitalet, men efter Ordinantsen lade sig des belangende af Superintendenten, Sognepresten og Borgermestere commandere, og saa siden gjøre det hannem bør at gjøre efter forbemeldte 3 Artikel i det første Capitel. — 4) Og foruden det, som nu berørt er, skal endydermere Hospitals-Forstanderen: 1. Udlevere præcis og foruden nogen Forverling hver 14 Dages Udspisning altsammen, Intet undtagen, og det efter rigtig Maal og Vegt, hvortil skal forvares paa de Fattiges Stabur en Bismer, en Skaalvegt, en Tønde med

hendes Smaavegt, af Øvrigheden dertil forordnet med kongelig Majestets Brænde og Merke derpaa; dertilmed skal endogsaa en af de 4 Prædikanter her i Byen endeligen og foruden nogen Undskyldning med de Fattige tillige være overværende, naar Udspisningen leveres til de Fattige hver 14 Dag, eller om Nogen kunde være lovligen undskyldt, da at bestille en Anden i sit Sted, hvilken han kan gjøre det samme Skjel. Men dersom de ikke se saa flitteligen til med samme Udspisnings Leverants, som de efter Guds Bud og Ordinantsen ere de Fattige pligtige, da skal den, hvis Termin det falder udi, svare ligesaavel som Forstanderen, til hvis Vegt der enten billigen paaklages eller kan befindes samme Tid at være skeet, enten med Maal eller Vegt, eller med speciebus udi sig selv Qvantitet eller Qvalitet belangende; derfor skal ogsaa deres Navn, som det falder til at være overværendes, indføres hos samme Udspisnings Levering; — 2. Føre rigtigen til Indtægt og Udgift det Mindste med det Meste, som enten vist efter Jordebogen indkræves, eller i andre Maader oppebæres enten af uvisse Indkomst eller af Godtfolkes Foræring, saa at Bygsel og Landbohold (saavidt som Hospitalets Gavn og Bedste med Retten kan søges) altsammen føres til Regnskab, og Forstanderen ikke anslaar sin Støvlehud højere end en Rigsdaler, Bygselen til Forkleining, med mindre at han vil regnes for en Falskner, dersom det anderledes befindes; item at al Foræring, liden eller stor, saaledes indføres udi Regnskabet, at Enhver kan eragte hans Troskab og Flid heller end bære nogen Mistanke til hannem det anlangende; endogsaa specificere hver Slags efter Maal og Vegt, som annammes eller udleveres, og det hos Regnskabet med Beviser at forklare; — 3. Ikke anslaa eller beregne Beholdningen højere i efterfølgende Aar, end som den kunde have bleven godtgjort i det forrige Aars Udspisning, og derfor føre lige saa meget af hver Slags til Udspisning derimod udi efterfølgende Aar, item kjøbe species ind, naar der er lettest Kjøb paa dennem, efterdi der altid bliver Pendinge til Beholdning. Samme species, saavidt som de enten sælges eller omslaaes i Penge, skulle efter Capitelstaxt beregnes, uanseet at Forstanderen deraf haver ingen Skade; dog hvad Landskyld Bønderne give Penge for, skal føres til Regnskab ligesaa højt, som det af Bønderne med Rette gives; — 4. Bo og blive i Hospitalets prestelige Residens, paa det at han baade Nat og Dag kan have Indseende med de Fattige, hvorledes de sig anstille, dertilmed af Raadskvinderne opvartes og betjenes; — 5. Clarere og gjøre Hospitalets Regnskab med Jordebogers hosføjede Gjenpart (forbedret) aarligen efter Ordinantsens Lydelse, og det til den 28 Marts, efterdi Aarets Beregning anlan-

gende Landskyld er da omme, og alting er da udi fuld Indtægt; — 6. Lade registere og vurdere det, som lades efter de Hendøde, være sig Penge, Gods, Klæder og andet, eller og indføre det saasom en Registering og Anvisning, dersom det andre Hospitalslemmer forundes. — For saadan Tienestes Omhyggelighed og Troskab skal Hospitalets Forstander (uberegnet de tillagte, som nu værende Forstander af St. Annæ Præbende og Frostens Gjeld nyder, ilem det Uvisse af Ombudet over al Hospitals-Indkomst) have til Løn og Underholdning for sig, sin Hustru og Tienestebud som følger.

For sin prestelige Pligt	30	Rdlr.
For sin Forstanderskabs Umage	24	—
Hustru	16	—
Hans og hans Hustrues Kostpenge	80	—
En Skriverdrengs Kost og Løn	24	—
Nok til sin og sine Folks Kost og Løns Forbedring	50	—
Summa	224	Rdlr.;

for hvert Skaalpund ferskt Kjød af stort og smaat Fæ om Vinteren saavelsom om Sommeren $3\frac{1}{2}$ ß. — 7) Alle de andre Hospitalsfolk og Tjenere, som til denne Dag er holdne for Hospitals-Forstanders egen Person og Fordel, skulle nu herefter være kvitteret og aftakket, fordi de Fattige have ingen Tieneste haft af dennem, have dennem og ikke fornødne, og med samme visse Løn (det Uvisse og andet tilforn Bemeldt ej beregnet) kan og Hospitalsforstanderen noksom være fornøjet og have sin rigelig Underholdning for sig og sin Hustru. — 8) Degnen af Skolen, som haver 4 Daler til Løn om Aaret, skal ej aleneste bestyre Sangen og betjene Presten i Kirken, saa tidt som Messe holdes, men end og derforuden læse for Hospitalets Lemmer, som efterfølger: om Søndagen under Aftensang Epistelens Forklaring, og om Onsdagen under Prædiken Catechismum med Forklaring, og om Fredagen, medens Bededagstjenesten forrettes i Byen, den næst følgende Søndags Evangelii Udlæggelse, brugende og syngende herhos de Psalmer, som Hospitals-Presten forordner efter Bispens Befaling. Men i den Sted, at bemeldte Degn skulle hver Dag holde Morgen- og Aften-Chor i hver Stue for sig (hvilket kunde være farligt for Sygdom at føre iblandt Skolebørnene, og Degnen hinderligt i sin Skolegang) da skal beskikkes En i hver Stue som kan læse i Bog, hvilken der skal holde Chor med de Andre baade om Morgenen og om Aftenen med Psalmesang, med nogen Gudsords Læsning og Bønners Oplæsning, saa som de af Superintendenten forordnes og for samme Umage skal gives Hver for sig 1 Rdlr. om Aaret.

V Cap. Hvorledes de Fattige og Syge skulle forholde sig, ime-

dens de leve i Hospitalet. 1) For alle Ting skulle de elske, tjene og frygte Gud med daglig Bøn og Paakaldelse, leve gudfrygteligen og tugtigen i god Forligelse uden Banden og Knur mod hverandre, og med Taalmodighed tage til takke, hvad dennem til Underholdning er forordnet af den christen Øvrighed, for hvilken de altid af Hjertet skulle bede. — 2) De skulle ikke give sig til Skjendsord og Bagvask mod Forstanderen og hans Folk, men have de Noget, som er værdt at klage paa, skulle de det andrage for Øvrigheden, som derover skal rette. — 3) Findes Nogen af de Syge utaknemmelig med spodske og overdaadige Ord, eller genegen til Dobbel, Drukkenskab og Løsagtighed, Tyveri og anden Letfærdighed, de skulle af Øvrigheden og Sognepresten paamindes; raade de ikke Bod paa, maa de af Hospitalet forvises. — 4) Findes Nogen utugtig i Lejermaal, skulle de endeligen udvises og aldrig mere indtages; samme Straf skal vederfares Raadskvinderne og Tjenestetyende, om de sig i saa Maader forser, foruden at de og aldeles skulle miste Løn, som de have tjent for. — 5) De, som ere tilstedt at være i Hospitalet, maa ikke løbe omkring i Byen eller paa Bygden at trygle eller betle og derved Fremmede med sig at besmitte. Hvo det gjør og raader derpaa ikke Bod, naar de ere paamindt, skulle første Gang spises ringere end de Andre, som stille ere, paa nogle Dages Tid. Men blive de siden vanhaftige i saadan Modvillighed, maa de forvises af Hospitalet. — 6) Forstanderen maa ikke lægge nogen af de Fattige strengt Arbeide paa til Besværing. Men ere de noget undertiden til Passe, og kunne med Hænderne noget arbeide, som er Klæder og Sko at sy eller Andet til Hospitalets Gavn, maa de det ikke benegte, saafremt de ikke haanlig ville udvises. Actum Throndhjem den 6 November 1643.

Frederich Urne. Erich Bredal, egen Haand.

Peder Grums Enke, Kirsten Nielsdatters Gavebrev til fattige Disciple i Throndhjems Latinskole.

Efter Orig. p. Perg. i Throndhjems Centralarkiv. Seglene vedhænge med Undtagelse af Erik Bredals, som er afrevet. — Trykt i Engelstofts Univers.- og Skole-Annaler for 1811. II. 89—94 samt i Norske Univers.- og Skole-Annaler 2den Række VI. 94—96.

34. 6 Marts 1644. Throndhjem.

Forglem ikke at gjøre vel og at meddele; thi saadanne Offere behage Herren vel. Ebr. Cap. 13. V. 16.

Gud til Ære, de Vedtørftige til nogen timelig Ophold og andre gudfrygtige Mennnesker til et christeligt Exempel, Kirstine Nils-dotter, salig Peder Grums, forrige Lagmand over Throndhjems Len og Jemteland, Efterleverske, kjendes og gjør vitterligt, at eftersom forskrevne min kjære Husbonde Peder Grum og jeg for nogle Aar siden udi hans levendes Liv os selv imellem have lovet og besluttet efter vores dødelige Afgang at ville give til fattige Degnes Ophold tre Hundrede Rigsdaler in specie i sin Tid efter dens Forordning, hin Anden overlevede, at skulle testamenteres og sættes ud paa Rente; da paa det forbemeldte den salige Mands Løfte med min gode Vilje og Samtykke kunde komme i sin fulde esse og bekomme sin fuldkommen Fremgang, haver jeg nu med min fri Vilje og christelige Forsæt saaledes derom med gode Venners Raad og Samtykke forordnet lade, efter denne Dags datum med forskrevne 300 Rigsdaler at skulle forholdes, som efterfølger. — Først, at jeg Kirstine Nielsdotter, salige Peder Grums Efterleverske, selv vil mig forbeholdet have, forskrevne tre Hundrede Rdlr., som Halvparten er min salige Husbonds Gave, halvandet Hundrede Rdlr. at forrente til fattige Skolens Personer, fem Rdlr. af Hundrede aarligen, som er for den salige Mands qvota og Løfte aarligen halvaattende Rdlr., beregnet fra Michaelis 1643, og Aarsdagen igjen 1644 til Skolens Forsvar at udgive og afbetale, de andre halvandet hundrede Rdlr. belangende, mig med Renten (den Stund Gud sparer Livet) selv at nyde, og have inden Haande, og give de Fattige udaf efter min egen gode Vilje. Og naar jeg ved Døden afgaar, og forskrevne halvandet Hundrede Rdlr., som hos mig er min salig Hustrues qvota anlangendes, med deres resterende Rente ikke med rigtige Kvitantser findes at være betalt efter dette Brevs datum, saavelsom og de andre halvandet Hundrede, som strax efter min christelig, Gud forlene salige, Afskeed skal være forfalden, ikke strax vorder udlagt og betalt, da bebrever og tilsiger jeg hermed, forskrevne halvandet Hundrede Rdlr. Hovedstol med deres resterende Rente først og forlods ud, enten udi rede Penge, eller i saa meget Odelsgods, som derpaa kan komme, udtages. Dernæst de andre halvandet Hundrede Rdlr., som jeg uden Rente haver mig forbeholdet, i lige forskrevne Maader at udtages fremfor nogen anden Arv eller Gjeld af mit Bo, men siden efter min dødelig Afgang Bispen med samtlig de hæderlige Mænd i Capitlet og Skolemester, som nu er eller kommendes vorder, dennem hos visse Folk at udsætte, og derpaa Forsikring at tage, saa de ikke forkommes, Rente eller Hovedstol, som de først for Gud, saa og for den christne Øvrighed samt og fattige Lemmer ville forsvare, og siden med dennem dispenseres og udbyttes, som efterfølger. — For det Første, skal

forskrevne halvandet hundrede Rdlr. Rente udbyttes i Domkirken i forbemeldte hæderlige og højlærde Mænds Nærværelse til fire fattige Skoledegne, som en ringe Ophold have og ere saa vidt komne i deres Bog, at der kan være en god Forhaabning om dennem i sin Tid at betjene det hellige ministerium, saa enhver af de tre Øverste faar to Rdlr., og den Nederste halvanden Rdlr., og det saa længe Gud sparer mig Livet. — For det Andet, naar Gud allermægtigste haver hedenkaldet mig af denne elendige Verden, og forskrevne trehundrede Rdlr. da blive samtligen udsat paa Rente af hæderlige Mand Bispen, Capitelet og Skolemesteren, som nu eller da ere, da skal des Rentepenge siden aarligen udbyttes ved Michaelis Tider til fattige Skolens Personer, saa vidt de kunde tilrække, to Rdlr. til Hver, som forskrevet staar. — For det Tredje, findes og Nogen paa de Tider af de fattige Skoledegne saa vidt at være kommen, at de forsendes neder til Akademiet, da maa en af dennem, som bedst Behov haver, bekomme til Tærepenge ti Rdlr.; de andre øvrige Penge at udbyttes, som forskrevet staar. — For det Fjerde, findes og Nogen af forskrevne min gode salige Husbonde Peder Grums eller min Slægt her i Throndhjems Skole, som vedtørftig er, og i Bogen saa vidt kommen, som forskrevet staar, da dennem en Portion deraf at nyde fremfor nogen Anden. Paa det nu at saaledes udi mit levende Liv og siden, efter Gud haver hedenkaldet mig (hvortil den trofaste Gud forlene en salig Stund), uryggeligen forholdes skal, og ikke forskrevne Penninger enten Hovedstol eller Rente af nogen Geistlig eller Verdslig henvendes, da er jeg ganske ydmygeligen og venligen ombedendes den christen og velbyrdige Øvrighed, her sammestedś er eller vorder, med dets Myndighed vilde overholde, at saadant min salig Husbondes og mit christelige Forsæt maatte ved Magt holdes udi alle sine Punkter og Artikler, som forskrevet staar. Des til Vidnesbyrd og ydermere Forsikring at være skeet af min salige Husbondes og min vores samtlige og fri Samtykke udi Guds Frygt, at saaledes hermed forholdes skal og ikke forrykkes eller forandres af mine Arvinger i nogen Maade, men forblive derved efter dette min salige Husbondes og mit Testamente og Gavebrev, i vor Velmagt og levende Live gjort og sluttet, Gud til Ære og fattige Skolens Personer til Hjelp, som i sin Tid kan tjene den christne Kirke og Menigheden, haver jeg ladet trykke min salige Husbondes Signet hængende her nedenunder og med min egen Haand underskrevet, desligeste venligen ombedet hæderlige, høje og vellærde Mænd mag. Erich Bredahl, Superintendent over Throndhjems Stigt, mag. Hans Søfrenson Lector, Herr Ments Christophersson, Pastor til Domkirken, Herr Augustinus Jensson, Pastor til vor Frue Kirke, samt velagte Mand Anders Jens-

søn Helkand, Tolder og Overformynder her i Throndhjem, med mig
Vitterlighed dette Testamente at forsegle og underskrive. Actum Thron
hjem den 6 Martii anno 1644.

Kirsten Nielsdotter, salig Peder Grums	Erich Bredal, egen Haand.	Hans Søfrenssøn, egen Haand.
Ments Christophersson, egen Haand.	Augustinus Jensson, egen Haand.	Anders Jensson Helkan egen Haand.

Fundats for Peder Iversøns Enke, Mette Jacobsda ters Gave til Husarme i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

35. 14 Marts 1648. Throndhjem

Anno 1648 den 14 Martii have vi Undertegnede efter Bera og Forsamling, udi vores gunstige velbyrdige Herr Lensherres Absen paa hans Velbyrdigheds gode Behag og paa fattige Husarmes Beg her i Throndhjems By, saaledes samtykt og ordineret belangende sal Mette Jacobsdotter, fordum Mester Peder Iversens, hendes udsted Testament-Brev [1], dateret Throndhjem den 9 Mai anno 1633, som t forn og nu atter i Dag haver været i Rette paa Throndhjems Raa stue, efter dets Indhold og Paategnelses videre Formelding.

Først, belangende de 200 Rdlr., som forskrevne salig Kvind Gaard, værendes ved Torget her udi Byen, er solgt for til Herr P vel Pedersen, hvis Betaling, Hovedstol og Rente, siden Augusti Ma ned anno 1646 efter samme Testament-Brev alene tilhører og tilho skulde de fattige Husarme her i Byen, nemlig Hovedstolen stedse og a tid hos visse vederheftige Folk paa Rente at skulle vorde bestaaend for 5 pro cento, nu forordnet, at af samme Rente skal forberør Fattiges Forstander hvert Aar ved — [2] Tid opbærendes, siden aarl anvende, nemlig et Hundrede Dalers Rente til de Fattige i Kjærling huset til deres aarlige nødtørftige Ved og Varme, mens det andet Hu drede Dalers Rente er bevilget den Dannemand Povel Søfrensen i ha høje Alder og Armod herefter aarligen, saa længe han lever, at ny og beholde til nogen Hjelp og Underhold. — For det Andet, anrøren hvis Haandskrifter paa tilstaaende Gjeld, som salig Mette Jacobsdott sig efterlod, hvis Capitaler og deres lige forskrevne Rente hun og sa

[1]) Har ikke været at finde. [2]) Tidsbestemmelsen mangler, maaske ved Un agtighed af Afskriveren.

meledes til forskrevne Husarme haver testamenteret, efter Testament-Brevets videre Indhold, da eftersom samme Haandskrifters Capitaler beløbe ej mere ubetalt (efter den skriftlige Antegnelse, som Claus Nielsen, Overformynder, og Henrich Jacobsen for os have fremvist) end 167 Rdlr. og noget Pant-Sølv, ved 30 Lod, hvorimod kræves adskillig bortskyldig Gjeld efter forskrevne salig Kvinde, saa og for hvad anvendt er paa hendes Jordefærd, tilsammen ved 121 Rdlr., hvorom vores Erachtung, at efterdi der dog kan behøves Umage til samme forskrevne Gjeld at indfordre (om den salig Kvindes bortskyldige Gjeld og Jordefærds Bekostning ellers, som ske bør, rigtig og betideligt skulle betales), at forskrevne Henrich Jacobsen (som forlyder sig værendes samme salig Kvindes næste Arving) derfor selver og paa hans egen Omkostning samme tilstaaende Gjeld skulde indfordre og eje (samt dermed forskrevne Sølv) fri og frelslig nyde og beholde, hvorimod han pligtig er og være skal, al forskrevne bortskyldige Gjeld strax eller forderlig og rigtigen at afbetale, som han selver derfor ville indstaa. — Ellers, og for det Tredje, belangende salig Mette Jacobsdotters Husgeraad, som hun havde testamenteret Anne Hansdotter efter forskrevne Brevs Lydelse, da eftersom vi erfare, at den Dannemand Herr Jørgen Schielderup, paa næst benævnte hans kjære Hustrues Vegne, ej lader sig angaa samme Bostab eller Husgeraad, mens derudinden sin Ret frivilligen afstaar, er derfor med hans Samtykke bevilget, at forskrevne Henrich Jacobsen, som selver personlig med hans Hustru, Børn og Tjenestefolk efter Midlerne haver gjort og bevist bemeldte salig Kvinde udi hendes langvarige Svaghed meget umagelig Tjeneste endog med hendes Jordefærd og Videre, at han og derimod for samme Velbevisning fri og frelslig nyde og beholde skulde alt hvis ringe Bostab eller Husgeraad med Linned og uldne Klæder eller andet deslige, som forskrevne salig Kvinde sig haver efterladt. Saaledes herom at være forordnet, bekræftes til Vitterlighed med vores egne Hænders Underskrivelse. Actum Throndhjem ut supra.

Hans Søfrensen, egen Haand. Hans Busch, egen Haand. Ments Christophersøsen, egen Haand.

Laurits Bastiansen.

Christen S. Bangs og Hustrues Testament til Romedals Prestegjelds Kirker og Fattige.

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet. Seglene vedhænge med Undtagelse af Stochflets, som er afrevet.

36. 1 Januar 1649. Romedal.

Christen Staphensøn Bang, Evangelii uværdige Tjener og Sogneprest i Romedals Sogn paa Hedemarken, og Helena Hansdotter, Prestekvinde her sammestedø, kjendes og hermed for Alle vitterligt gjøre, at eftersom vi, som og alle andre Mennesker, maa være den timelige Død undergivne for Syndens Skyld, Ebr. 9. 27, saa Intet er os visfere end som Døden og Intet uvissere end Dødsens Time og Stund, og vi have her ikke en blivende Sted, men vi søge efter den tilkommende, Ebr. 13, 14, hvorfor alle gode Christne bør her i Naadsens Tid at have sine dødelige Vilkaar udi daglige Ihukommelse og saa forholde sig udi deres Levnet, Kald og Bestilling, at de kunde have Gud til Ven og beholde en god Samvittighed, hvilket da sker formodeligen, naar man formedelst Guds gode Aands naadige Assistens og Bistand beflitter sig paa en sand Gudsfrygt, Troen, Haabet, Bønnen, Kjærlighed og Barmhjertigheds Gjerninger at øve imod Fattige og Vedtørftige, saavidt menneskeligt og muligt være kan, hvortil ogsaa Apostelen giver Tilskynd, saa sigende cap. citat. v. 15: Saa lader os da altid ofre Gud Lovoffer formedelst hannem (den Herre Jesum), det er Læbers Frugt, som bekjende hans Navn; forglemmer ikke at gjøre vel og at meddele, thi saadanne Offere behage Gud vel, siger han. Til saadant at gjøre formaner ogsaa den hellige David, Psal. 41. v. 1 seq., hvorom videre Sir. 4, 1 seq., 12, 1 seq., 29, 12, 13, 14. Merkeligt er det ogsaa, som den gamle Tobias formaner sin Søn, cap. 4, 8, sigende: Gjør Almisse af din Evne og dit Øje fortryde det ikke; naar du gjør Almisse, vend ikke dit Ansigt fra nogen Fattig, at Guds Ansigt skal jo ikke vendes fra dig; som du haver til efter Mangfoldighed, saa gjør Almisse deraf; haver du Lidet, saa frygt dig dog ikke at gjøre Almisse, eftersom det Lidet er til, thi du nedlægger dig selv til Bedste en god liggende Fæ til Nødsdag etc. — Saa efterdi det altid haver været sedvanligt hos de gamle gudfrygtige Forfædre at gjøre Testamente, det er i Tide at beskikke sit Hus og gjøre noget Godt for sin Sjel den Stund, man endnu lever og er i sin Velmagt (Sir. 23. 26. 27. 38, 11), udi Betragtning, at den timelige Død vil dog engang komme og afsætte os alle og hver med denne Husholdning etc., synes os derfor tilbørligt være efter vores fattige Formue Noget at ofre og contribuere til Guds Ære, Kirker, Skoler og de

Fattige til nogen Hjelp og Undsætning af hvis Gode, som den rige og barmhjertige gode Gud os naadigst velsignet og med forlenet haver. Thi endog Herren ikke haver begavet os med Børn og Livsfrugt, saa haver han dog udi andre Maader ikke forglemt os, men givet os megen Velsignelse tilsammen, dette timelige Liv at ernære med, som vi dog ikke have været født eller baaren til, men det er altsammen hans runde og milde Laan, hvorfor hans hellige Navn være lovet og benedidet i al Evighed. — Have vi derfor med begge vores fri Vilje og velberaad Hu samt andre vore Slægt og gode Venners Raadføring saaledes besluttet og for godt anseet, dette Efterskrevne udi Testamentsgave, som en pligtskyldig Taknemligheds Tegn, efter begges vores dødelig Afgang forlods paa Skiftet at skal aftages. Og dermed skal saaledes forholdes, at hvilken af os først ved Døden afgaar, da skal dens Arvinger dets quotam udlægge, men den Igjenlevende sin Livstid nyde den anden quotam, som her efterfølger. For det Første have vi tilsammen givet et hundrede Speciedaler til Romedals Hovedkirke, hvorfor skal bekostes en Altertavle udi samme Kirke, og det for vores Begravelse og Lejersted derudi, paa det Ingen derpaa skal fortryde. Dernæst have vi ogsaa samtligen givet og perpetueret til Tomter Annexkirke to Huders aarlige Landskyld, som skal oppebæres udi en vores Gaard, liggendes i Løiten Sogn, ved Navn Dyring, som er vores rette og sande Odel og Kjøbegods, dog Bygselen derover at følge de andre tre Huder i Gaarden eller ogsaa vores sande Arvinger, som den bliver berettiget; hvilken aarlige Landskyld og Opbørsel Sognepresten skal opbære og sælge det for Penge og dermed forbedre paa samme Annexkirke, hvor mest fornøden gjøres, efterdi samme Annexkirke haver ellers aldeles ingen Indkomst, uberegnet hvis derpaa tilforn paa des Opbyggelse og des Indredning i adskillige Maader er bekostet. — For det Tredje, skal ogsaa af min, forbemeldte Christen Staphensøns, efterladte Boslod kjøbes trende Bøger, nemlig Calepinus undecim linguarum, Lexicon Scapulæ og Etymologicum Coldingii, hvilke trende Bøger skulle være foræret til Christiania Skoles Inventarium og befestes med smaa Jernlænker der sammesteds, Skolebørn til Forfremmelse. — For det Sidste have vi ogsaa samtligen med hverandre for godt anseet at oprette et eleemosynam og Almisse for de fattige Husarme her i Romedals Sogn alene, som skal vare medens Verden staar, og det efter denne Anordning. Fem Hundrede Speciedaler eller ogsaa saa meget skyldende Gods, om ikke findes saamange rede Penge tilovers (dog være Arvingerne frit for at lægge Penge istedenfor Godset), skulle forlods aftages og hos visse Folk af Sognepresten her sammesteds, som dennem

skal have udi Forvaltning, sættes paa Rente, 6 Rdlr. af hvert Hundrede, beløber sig aarligen tredive Speciedaler Rentepenninge. Disse tredive Daler skal uddyttes til trende høje Fester, Jul, Paaske og Pintsedag og det saaledes, at Sognepresten med sine Bistandere skulle om Løverdagen tilforn, førend Festerne angaa, forsamles i Kirken og uddytte ti Speciedaler iblandt tyve Husarme til hver Fest, en halv Speciedaler til Enhver, og skulle de have Tegn paa sig af Bly eller Andet. — Hvilke forskrevne Gaver vi med hverandre udi en god enfoldig Mening, til Guds Ære og christelige Lemmers Bistand, efter vores Landslov og Kirke-Ordinantsen godvilligen opdraget have, vissеligen formodendes, at ingen Retsindig, skyldt eller uskyldt lader sig det mishage (Gal. 3, 15; Ebr. 9, 16.) Forbandet være derfor den, som rygger dette vores Testamente eller dermed svigagteligen omgaaes anderledes, end foresiger, formodendes at den gudfrygtige og fromme Øvrighed holder herover, saa det vissеligen efterkommes. — Og at dette saaledes i alle Maader urykkeligen holdes skal, have vi begge det bekræftet med vores underhængende Signeter og Indsegl og egne Hænders Undertegnelse, saa og venligen tilbedet hæderlige og højlærde Mand mag. Henning Stochflet, vores Stigts Bisskop, mag. Trugels Nielsen, Sogneprest og Kanik i Christiania, item ærlig, vise og forstandige Mænd, Borgermester Hans Eggertsen, Arnt Hansen og Christen Oluffen, Raadmænd, samt Thorsten Arnessen min Svoger og Niels Staphensøn, min Broder, Borgere og Indvaanere i forskrevne Christiania, dette Gave- og Testamentsbrev med os til Stadfestelse at bekræfte, som er funderet og gjort i Romedals Prestegaard den første Januarii anno serten Hundrede førgetyve og ni.

Christen Staphensøn Bang, pastor Romedalensis,
egen Haand.
(L. S.)

Helena Hansdotter, egen Haand.	Henning Stochflet. sup. Ak.	Trugels Nielssøn, egen Haand.
Hans Eggertssen, egen Haand.	Arent Hanssen, egen Haand.	Christen Olsøn, egen Haand.

Ments Christopherssøns og Hustrues Gavebrev til Throndhjemske Studenter ved Universitetet[1]. (Jfr. No. 39.)

Efter Hofmanns Fund. og Gavebr. IX. 73—74. — Ogsaa trykt i Norske Univers.- og Skole-Annal. 2den Række VI. 100 - 102.

37. 25 Marts 1651. Throndhjem.

Kjendes jeg Ments Christophersſøn, Pastor til Domkirken udi Throndhjem, og hermed vitterligt gjør, at jeg udi den værdige hellig Trefoldigheds Navn, med min kjære Hustrues Marine Pedersdotter Schielderups Vilje og gode Samtykke, haver til Guds Ære og vore Efterkommeres og andre studerende Ungdoms, af Throndhjems By og Len, Befordring og Behjelpning hos de hæderlige og højlærde Mænd professores paa det kongelige Universitet nedsat 600 Rdlr. in specie Hovedstol at forblive til en stedsevarende Brug med sin Rente uigjenkaldeligen for os og vore Efterkommere, med den efter denne vor Fundats bliver dispenseret og beskikket. 1) For det Første skal de 9 Rdlr. Rente, som er den fjerde Del af Renten af de 600 Specie-Rigsdaler, blive hos de Højlærde, eftersom de gode Mænd, for Guds Æres Skyld og for den Kjærlighed til den studerende Ungdom, have sig antaget forbenævnte 600 Rdlrs. Provision med des Hovedstol og Rente. — 2) Dernæst skal det residuum af Renten, som er 27 Rdlr., samles mine Sønner til Bedste, indtil den sidste af dem haver fuldendt sine studia og er kaldet til Skole- eller Kirketjeneste. Og om de ikke ere komne fra Skolen til Akademiet, at det da forvares til deres Ophold, indtil de komme paa Akademiet. — 3) Efter mine Børns Studerings Tid skal 2 Andre af Throndhjems By eller Len, der studere paa Akademiet, nyde udi 3 Aar 13 og en halv Daler, som efter min og min Hustrues dødelige Afgang mit ældste Barn, Søn eller Datter, eller ældste af Børneborn, og saa ned ad, tilligemed Pastoren til Throndhjems Domkirke skal have Magt og Ret til at konferere og forunde, hvilken de vilde, og agte at være en god Forhaabning om, dog om nogen af Slægten trænger, skal de være dem nærmest frem for nogen Anden. Mens om de, som saadant forundes, enten Slægt eller Fremmede, slaa sig til Drukkenskab, Letfærdighed eller anden Uskikkelighed, og efter en og anden Gang patrum academiæ Paamindelse ikke vil bedre sig, skal venerandi academiæ patres have Ret til at privere dem dermed, og give andre Studentere af Throndhjems By og Len dem, som forholde sig paa Akademiet skikkeligen, at nyde dem saalænge, som de vare de uskikkelige tiltænkt. — 4) Men om nogen af de-

[1]) Se kgl. Ref. 10 Jan. 1824.

res Børnebørn eller deres Efterkommere kunde og blive paa Akademiet studerendes, skal en af dem nyde alle de 27 Specie-Rigsdaler. Blive der flere af vores Efterkommere paa Akademiet paa en Tid, skal patres academiæ have Ret til at dele dem dennem imellem, saa at den flittigste, skikkeligste og den, som mest trænger, kunde bekomme den meste Hjelp deraf. — At dette saaledes er og holdes skal med denne vores Fundation, have vi udi Herrens Navn, fra hvilken al Hjelp og christelig Indskud kommer, den med vores egne Hænder underskrevet og forseglet. Throndhjem festo annunciationis Mariæ 1651.

Ments Christophersson. Marine Pedersdotter Schielderup.

Kongelig Konfirmation paa Bestemmelser angaaende Hospitalstolden af Bergens Stift til St. Jorgens Hospital i Bergen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. II. 93—100.

38. 23 Septbr. 1651. Kjøbenhavn.

Vi Frederik den Tredje med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Goters Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom os elskelige Ove Bjelke til Østeraat, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Bergenhus, hos os underdanigst haver ladet andrage og begjere, at fordi udi det Hospital, som i vor Kjøbstad Bergen til de Spedalske dersammesteds at underholde funderet er, allerede saadan en Mængde af de Spedalske skal være indkomne, at Hospitalens ringe Forraad og Indkomst ikke skal kunde tilstrække dennem at underholde, meget mindre om nogen Spedalsk fra Landsbyen, under forskrevne Bergenhus Len liggendes, blev indskikket, der at kunde blive indannammet, uden saa skede, at Almuen sammesteds dennem med nødvendig Underholdning forhjelper, og Almuen derfor paa efterskrevne Steder med Hjelp til forskrevne Hospitals fornøden Underholdning sig godvilligen udi efterfølgende Maade skal have erbødet, nemlig: 1) Udi Indre Sogns Fogderi, skal den menige Almue dersammesteds anno 1650 den 20 Aprilis godvilligen have erbødet istedetfor Pungpengene, de pleje at udgive, herefter aarligaars til forskrevne Hospitals Fornødenhed og de Fattiges Underholdning hver Mand at ville udgive fire Skilling Danske, som de til deres Sogneprest til hver Sancte Michels Dag i det allerseneste

skal ville udlægge. — 2) Udi Søndhordeland skal den menige Almue anno 1650 den 6, 8, 26 og 29 Martii saavelsom den 1 Aprilis sig godvilligen have erbødet, aarligen til hver Sancte Michels Dag eller hver Høstthing hver Mand at ville udgive fire Skilling til forskrevne Hospitals og de Fattiges Fornødenhed, dog derimod for hvis de hindindtil udi Punge i Kirkerne have givet herefter at maatte forskaanes; derforuden sig samtlige tilbød, at naar nogen spedalsk Menneske fandtes iblandt dennem, som endelig fornøden gjordes til Hospitalet at indsendes, og hos dennem ej fandtes saa store Middel, som der til tvende atten Rigsdalers Betalelse, som Lensmanden af dem havde været begjerendes, paa to Aars Tid til Hospitalet at udgive, da den menige Mand af det Prestegjeld at ville udlægge saa mange Penge, som derpaa kunde fattes, at samme Penge tilfulde i rette Tide kunde blive erlagt, dog skal de dennem ville have forbeholden, at saafremt samme syge Person døde det første Aar han blev indsendt, at de da for det andet Aars Udlæg eller de sidste atten Rigsdaler maatte være forskaanet. — 3) Udi Søndfjord skal den menige Almue anno 1659 den 19 December sig have erbødet, at saafremt der findes ikke saamegen Formue hos dem, som indskikkes, som imod tvende Gange atten Rigsdaler kan være Værd for to Aar, og saafremt deres Spedalske i Hospitalet maatte blive annammet og underholdet, og ikke blive dennem hjemskikket igjen paa Hænderne, som tilforn skal være skeet, da ville denne Almue i det Prestegjeld, som den Syge kommer af, udlægge og levere saameget, som den Syge (af de begjerte Penge) ikke selv har Formue til og det for hver af dennem, der indskikkes; dog dersom den Syge i det første Aar ved Døden kunde blive forskikket, da skal de ville være forskaanet for de sidste atten Rigsdaler eller det andet Aars Udlæg; og derforuden til videre de Fattiges Underholdning og Hospitalets Fornødenhed aarligaars hver Mand at ville udlægge fire Skilling Danske, som de til deres Sogneprest til hver Sancte Michelsdag i det seneste skal ville udlægge; og hvad samme Aars Afgift til Hospitalet sig belangende, da skal med Pungen have været omgaaen udi hver Kirke til da næst forleden Michaeli, saa at hvis Penge derudi er kommen, formodet de, hver Sogneprest enten havde eller derfor vel gjorde Rede og de dermed at blive kvitteret, efterdi det de udlovede skal være angangen fra da næstleden Michaeli, og der forfalder til hver Michaelis derefter. — 4) Udi Ytre Sogn skal den menige Almue anno 1650 in Martio sig samtligen godvilligen have erbøden og belovet, at saafremt der findes ikke saamegen Formue hos dem, som indskikkes, som imod tvende Gange atten Rigsdaler kan være værd for to Aar, og saafremt deres Spedalske i Hospitalet maa blive annammet og underholdes, og ej igjen

hjemskikkes, som tilforn skal være skeet, da ville samtlige Almuen udi fire Prestegjeld udi Ytre Sogn, hvilken Sted som den Syge frakom, udlægge og levere af hver Prestegjeld saameget, som den Syge (af de begjerte Penge) ikke selv haver Formue til og det for hver af dennem, som indskikkes. Dog dersom den Syge ved Døden kunde blive forstekket, da for de sidste atten Rigsdaler eller det sidste Aars Udlæg at ville være forskaanet og derforuden til de Fattiges Underholdning og Hospitalets Fornødenhed aarligaars udlægge hver Mand fire Skilling Danske, hvilke de til deres Sognepresl til hver Sancte Michaels Dag i det seneste skal ville udlægge. Hvad samme Aars Afgift til Hospitalet sig anbelanger, da skal med Pungen være omgangen udi hver Kirke til da næst forleden Michaeli, saa hvis Penge derudi er kommen, formodet de, hver Sognepresl enten havde eller derfor gjorde god Rede og de dermed at blive kvitteret, efterdi det, de skal have udlovet, skal være angangen fra da næst forleden Michaeli og forfalden til hver Michaeli derefter. Udi Ytre Sogns Fogderi skal menige Almue sammestedes have udlovet, at dersom de maatte nyde den Forlindring, at de maatte give som de andrestedes er forskaanet med, nemlig fire Skilling hver Mand aarligaars til hver Michaeli at udlægge og levere til deres Sognepresl, da det gjerne med en god Vilje at udlove og betale og begynde fra Michaeli 1650 til 1651 og siden fremdeles aarligaars derefter forfølge samt og derforuden, om de Spedalske der fra Evindviks Prestegjeld blive skikket til Byen, maa i Hospitalet blive indannammet, da at skal ville hjelpe, om den Syge ikke selv haver Raad til de forskrevne Penge, to Gange atten Rigsdaler i to Aars Tid at ville udgive, ligesom de andenstedes der i Fogderiet i hver Prestegjeld have udlovet og vedtaget. — 5) Udi Søndmøre, skal samtlige Almuen der sammestedes Aar 1650 den 24 Martii have udlovet og godvilligen sig erbødet, at saamange, som ikke er saa forarmede, at de Almisse selv behøve, til Hospitalens Underholdning aarligen vil give og erlægge fire Skilling Danske. — 2. Eftersom de til begjerte tredive og sex Rigsdalers Medgift med de fattige Spedalske, som fra dennem indskikket bliver, aldeles ingen Raad eller Middel skal kunne vide, besynderlig i de Prestegjeld, hvor mange Spedalske findes, da skal de dennem erbyde foruden de forbemeldte fire Skilling aarlig til Hospitalet at skal ville give to Skilling Danske, som er tilsammen aarligen sex Skilling Danske, dog med det Skjel, at de udi Degnetold efter afgangne velbyrdige Jens Juels og Hr. Niels Paasches Forordning maatte forskaanes hver med to Skilling at udgive, indtil Øvrigheden godt syntes den ganske Otteskillings Almisse anderledes imellem Skolen og de Spedalske at dele. — 3. Ydermere skal de derom have erbødet, paa det

deres gode Villie kunde fornemmes, det ene og første Aar at give fire Skilling til samme, Medgift at opbringe, saa det over det ganske Fogderi det ene og første Aar bliver tilsammen, som af hver udgives, ti Skilling og siden aarligen ser Skilling, hvilket de samtligen godvilligen skal have udlovet i rette Tide at ville erlægge, naar de derom af deres Sogneprester eller deres Deputerede dertil blive advaret, dog baade det første og sidste med den Condition og Vilkaar, at de kunde forsikres og erfare deres Befængte uden Ophold i Hospitalet maatte indannammes. — 6) Nordhordeland. Menige Almue udi Herle og Rads Skibreder samt menige Almue udi Lindaas Skibrede, desligeste menige Almue i Skjold Skibrede, saa og menige Almue i Sartor Skibrede, skal have dennem anno 1649 in Decembri samtligen godvilligen erboden, om de og dermed maatte være forskaanet, at udgive af hver Løbs Leje ser Skilling, hvilke Penge de tillige med deres Leding paa Thinget aarlig skal ville udgive til den af Øvrigheden dertil forordnet vorder, og ellers Pungen fremdeles vedlige at holde, dog med den Condition, at det til deres egen Skibredes Armes og Nødtrængtes Fremtarv, der fandtes, maatte komme. Belangende de begjerte atten Rigsdaler hvert Aar udi to Aar, som den, som blev syg, til Hospitalet skulle medforskikkes, da skal af dennem samtlig dertil være svaret, at de spedalske Lemmer, som med deres Frænders Middel og Formue sligt kan tilvejebringe, er børligt formedelst det dennem selver skulde være, som deraf skulde have godt. Men dersom bevislig kunde gjøres, ingen Middel eller Raad haves, ej heller deres Frænder i ringeste Maade nogen Middel dennem til Undsætning, skal de samtlig have begjert, saadan fattige Lemmer for forskrevne deres aarlig udlovede Contribution i Hospitalet at maa indkomme. — Udi Mjelde og Arne Skibreder saavelsom i Hosanger, Ekanger og Alensits Skibreder, skal menige Almue sammesteds anno 1649 in Decembri godvilligen have udlovet og tilbøden, saafremt de dermed maatte være forskaanet, til forskrevne Hospitals og de Fattiges Fremtarv aarligen at udgive af hvert Løbs Leje fire Skilling, som tillige paa Thinget med deres Leding aarlig skal udgives til den af Øvrigheden dertil forordnet vorder, saavelsom derforuden Pungen fremdeles vedlige at holde med det Vilkaar, at det til deres egne Skibredes Nødtrængtes og Armes Fremtarv, der findes, maatte komme. Til de twende Gange atten Rigsdalers Begjering, som for twende Aar med hver syg Spedalsk, i Hospitalet bliver indsendt, skulle medskikkes, skal de ellers samtlig have svaret, at de for tilbørligt eragtede, at de spedalske Lemmer med deres Frænders Middel og Formue sligt kunde tilvejebringe, men dennem som bevisligt kunde gjøres enten selv eller deres Frænder nogen Middel at have, da formodet de saadanne Fattiglem-

mer for forskrevne deres udlovede Contribution i Hospitalet at maa indkomme. — Menige Almue udi Gulen Skibrede anno 1649 in Decembri sig samtligen godvilligen skal have erbødet, af hver Løbs Leje at ville aarligen udlægge aatte Skilling, hvilke Penge de skal have udlovet tilligemed deres Leding aarlig paa Thinget, til hvem af Øvrigheden forordnet vorder, at ville erlægge og derforuden Pungen fremdeles vedlige at holde med Vilkaar, at det til deres egen Skibredes Arme og Nødtrængtes Fremtarv, der findes, maatte komme. Belangende de begjerte atten Rigsdaler, som udi de første to Aar aarlig med dennem skulle indskikkes, da skal forskrevne Gulen Skibredes Almue dertil have svaret ligesom Almuen udi forskrevne Mjelde og Arne Skibreder. — 7) Nordfjords Fogderi; der skal samtlige Almuen sammesteds anno 1650 den 17 Julii godvilligen til fornævnte Hospitals og de fattige Spedalskes Fremtarv have udlovet, at hver Mand udi forskrevne Fogderi aarligen ville udgive fire Skilling Danske, som med Ledings Annammelse skulle blive erlagt, dog saalænge udi forskrevne Hospital af deres derfra komne Syge findes, og med Formodning, at deres Syge efterhaanden og med første udi Hospitalet maatte vorde indannammet, eftersom de derforuden skal have belovet med hver spedalsk Lem, som i Hospitalet bliver annammet (og ikke selv haver dē Middel) udi to Aars Tid hvert Aar atten Rigsdaler at medskikke, dog dersom den Indkomne det første Aar ved Døden afgik, da de for de sidste atten Rigsdalers Udlæg at være forskaanet. — 8) Lyse Klosters Gods; skal Almuen sammesteds sig anno 1650 den 11 Octobris godvilligen have erbødet med deres fattige syge Spedalske, som ikke selv Middel haver, med Enhver (naar de til forskrevne Hospital bliver fremskikket) at fremsende, ligesom udi Søndfjord og andre Len, nemlig atten Rigsdaler for hvert Aar udi tvende Aar, dersom deres egen Formue ikke dertil kan strække, og derforuden til den Fattiges fornøden Underholdning og Hospitalets Fremtarv hver Mand aarligen skal ville udlægge fire Skilling Danske, hvilke de til deres Sognepræst til hver Sancte Michaels Dag i det seneste skal ville udlægge. — 9) Hardanger; sammesteds skal samtlige Almue sig anno 1651 udi Februarii godvilligen have erbødet, at naar nogen Spedalsk skulle indskikkes i Hospitalet og ikke saamegen Formue havde, som tvende Gange atten Rigsdaler kan for tvende Aar være værd, og dersom samme Spedalske maa blive annammet og underholdt og ikke igjen dennem paa Hænderne blive hjemskikket, da den ganske Almue udi det Prestegjeld, som den Syge frakommer, udlægge og levere saameget, som den Syge af de begjerte Penge ikke selv haver Formue, og det for hver af dennem, der indskikkes; dog dersom den Syge det første Aar ved Døden kunde blive forstekket, da

skal de ville for de sidste atten Rigsdaler eller det andet Aars Udlæg være forskaanet. Ellers derforuden skal de samtlig have udlovet til de Fattiges videre Underholdning og forskrevne Hospitals Fremtarv, at Hver undertagendes nogle faa, som aldeles Intet have, aarligen fire Skilling Danske at skal ville udlægge, hvilke de til hver Sancte Michaels Dag til deres Sognepræst skal ville levere. — 10) Voss; der sammesteds skal Almuen samtligen 1650 den 29 September godvilligen have erbødet, først af hver Mand udi Vangens Kirkesogn samme Aar til forskrevne Hospitals og de Fattiges nødvendig Underholdning og Fremtarv ville udlægge fire Skilling Danske; dernæst at hver Mand udi Evanger og Vinje Kirkesogne af hver Løbs Leje at skal ville udgive to Skilling Danske, hvilke Penge de skal have udlovet da med forderligste til deres Sognskriver at ville levere. Derforuden skal de samtligen have belovet aarligen derefter til hver Sancte Michaels Dag at ville udgive af hver Løbs Leje to Skilling Danske og det at angaa fra samme Dag, som skal have været Sancte Michaels Dag og siden aarlig at forfalde til hver Sancte Michaels Dag derefter.

Da have vi naadigst confirmeret og stadfest saa og hermed confirmere, hvis som af hver Len, Sogn og Fogderi til bemeldte Bergens Hospital aarligen at udgives er bleven bevilget, forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom forskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjøre. Under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 23 Septembris anno 1651. Under Vort Signet.

Frederik.

(L. S.)

Aabent Brev af Rektor og Professorer ved Kjøbenhavns Universitet angaaende Ments Christophersøns og Hustrues Legat til Universitetet. (Jfr. No. 37).

Efter bekræftet Afskrift (i Rigsarkivet) af en Protokol i Throndhjems lærde Skoles Arkiv. — Trykt i Norske Univers・ og Skole-Annaler 2den Række VI. 102—103.

39. **4 Oktober 1651. Kjøbenhavn.**

Rector og professores udi Kjøbenhavns Universitet kjendes og gjør vitterligt med dette vort aabne Brev, at vi have undfanget af vores kjære Colega hæderlige og højlærde Mand dr. Olao Wormio, medicinæ professore celeberrimo, en Fundats samt medfølgende legatum og

Capital, som er sex Hundrede Daler in specie, hvilken hæderlige og vel lærde Mand Hr. Ments Christophersson, Pastor til Domkirken udi Throndhjem, med sin kjære Hustru, dydig og gudfrygtig Kvinde Maria Pedersdotter Schielderup, hendes Villie og gode Samtykke, Gud til Ære samt en Del af Ungdommen, som paa dette Akademi studerer, til Hjelp og Undsætning anstillet haver, hvilken og til stedsevarende Brug med sin Rente uigjenkaldelig for dennem og deres Arvinger forblive skal, medens og al den Stund paa efterfølgende Maner og efter Fundatsen derudi dispenseret og beskikket vorder. — For det Første, da skal aarligen de 12[1] Rdlr. Rente, som er den 4de Del af Renten af de 600 Speciedaler, blive hos os og vore Efterkommere professores, eftersom de os godvillig deputeret og tillagt er, imod den Pericul og Møde, vi kunde have med forskrevne Capital samt dens aarlige Rente paa visse Steder at lade udsætte og indfordre. — Dernæst skal det residuum af Renten, som er 27 Daler, samles deres Sønner til Bedste, indtil den sidste af dennem haver fuldendt sine studia og vorder kaldet til Skole- eller Kirke-Tjeneste, og om de ikke ere komne fra Skolen til Akademiet, da det dennem at forvares til deres Ophold indtil de komme til Akademiet. — For det Tredje, efter deres Børns Studeringers Tid skal tvende Andre af Throndhjems By eller Len, der studere paa Akademiet, nyde udi Aar hver halvfjortende Daler, som efter deres dødelige Afgang velbemeldte Hr. Ments Christopherssons ældste Barn, Søn eller Datter, eller ældste af Børnebørn og saa nedad tilligemed pastore til Throndhjems Domkirke skal have Magt og Ret til at conferere og forunde, hvilke de ville og agte at være en god Forhaabning om, dog saa at om Nogen af Slægten trænger, skal de være dennem næst frem for en Anden. Men om de, som saadant forundes, enten Slægt eller Fremmede, slaa sig til Drukkenskab eller anden Uskikkelighed og efter en og anden patrum academiæ Paamindelse ikke ville bedre sig, da skal professores academiæ have Ret at privere dennem dermed, og give anden Studerende af Throndhjems Len eller By, den som forholder sig paa Academiet skikkeligere, at nyde dennem saalænge som de vare de Uskikkelige forundt. — For det Fjerde, om og Nogen af velbemeldte Hr. Christopherssøns og hans Hustrues Børnebørn eller deres Efterkommere kunde og blive paa Akademiet studerendes, skal en af dennem nyde alle de 27 Speciedaler; bleve de og flere af deres Efterkommere paa Akademiet paa en Tid, skal patres academiæ have Ret til at dele dem dennem imellem, saa at den flittigste, skikkeligste og den, som mest trænger, kunde bekomme det meste Hjelp deraf, saasom bemeldte deres gudelige og vel

[1]) Feilskrift for „9", se No. 37.

nente Fundats klarligen omformelder; hvorfor vi love og bepligte os, som nu ere eller herefter kommendes vorde, bemeldte og til os nu annammede fer Hundrede Rdlr. in specie Capital med den aarlige Rente at forestaa og dermed disspensere i alle Maader efter Fundatsens Indhold og saa som vi agte at ansvare for Gud med en god Samvittighed, at ej bemeldte Capital eller den aarlige Rente for vores Forsømmelses Skyld enten tabes, forfalder, formindskes eller til nogen anden Brug henvendes imod velbemeldte Hr. Ments Christöphersſøns og hans Hustrues christelig og gudelig Tanke, men slig deres Fundats, som de til os leveret have, i Ord og Mening i alle Maader ved Guds Velsignelse herefter til evig Tid ubrødelig erholdes og efterkommes, og have vi til des større Sikkerhed og Forsikring dette vort aabne Brev ladet vores Universitetets Segl herneden trykke. Actum Kjøbenhavn den 4 Octobris anno 1651.

(L. S.)

Anders Erichsens og Hustrues Gavebrev til en fra Throndhjems Latinskole dimitteret Student.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Engelstofts Univ.- og Skole-Annal. 1811 II. 265—266 og i Norske Univ.- og Skole-Annal 2den Række VI. 96.

40. 20 Decbr. 1651. Kvernes.

Til Guds Ære og Andre til Exempel haver jeg Underskrevne med min kjære Hustrues ærlige, dydige og gudfrygtige Kvinde Elisabeth Erichsdotters fuldkomne Vilje og Samtykke, givet til Throndhjems Skole et Hundrede Rdlr. in specie, som hos visse Folk skulle sættes paa Rente, og Renten deraf aarligen gives en Person, som er fattig, om hvilken der er god Forhaabning, naar han fra Skolen til Akademiet vorder dimitteret; dog mig og min kjære Hustru forbeholdet, at om enten af os for Nogen intercederer, den da, for hvilken Intercessionen skeer, maatte for alle Andre den Gang nyde forskrevne Rente. Og paa det at denne Fundats kan urørligen holdes, vil jeg have hæderlige og højlærde Mænd mag. Hans Sørensen, lectorem, samt mag. Anders Clausen, rectorem, med deres Efterkommere kjærligen ombedet, at de herover vilde holde og sig hermed umage til, ligesom det ment er, Guds Æres Forfremmelse og hans Naadsens Riges Opbyggelse. Dette ovenskrevne bekræfter jeg og

min kjære Hustru med vore Hænders Undertegnelse. Kvernes den 2 December anno 1651.

Anders Erichsen, egen Haand. (L. S.)

Lisbeth Erichsdotter, egen Haand. (L. S.)

Tillæg til Fundatsen for St. Jørgens Hus i Throndhjem (Jfr. No. 16).

Efter bekræftet Gjenpart i Throndhjems Centralarkiv.

41. 1 Oktbr. 1653. Throndhjem

Fundatsen paa St. Jørgens Hus her udi Throndhjem formelder b helst at være stiftet for Borgere og Borgerske, som have skattet til Ko gen og Byen, og ved Alderdom eller Svaghed ere ikke mægtige at adspør deres daglig Brød, og der dog ikke endnu beskikket et vist Tal paa denne som skal indannammes, da efter Husens Vilkaar og dets Indtægtes Oversl kan derudi ikke flere forsynes end sexten Personer, uden naar det paa In komsten kunde forbedres. Og at det kunde gaa ret og skikkelig til med d res Indannammelse, — 1) saa skal for det Første herefter Ingen inda nammes over Tallet, enten til Hus og Værelse eller og til Delagtigh udi Spisningen, førend der Nogen af de sexten, som er derinde, ved Død afgaar. — 2) Dernæst, paa det at herudi skal intet af Nogen Noget b gaaes for Vild og Venskab, da skal de, som vil komme derind, give d res Navne an hos inspectores (som efter Fundatsen ere Sognepresten tilligemed Borgermesterne) og annamme Seddel paa; og de som have d første og ældste Inscription skal være de første, som skal indannamme og derfor de, som have ingen Inscription, maa de Ældre ikke fortræn uden saa er, at de, som have den ældste Inscription selver godvillig ville fortøve til en anden Tid, saa skulle de dog nyde deres Ret, na det da ledigt bliver og de den begjere, ihvor længe de fortøve. — 3 Og dersom nogle ærlige og fromme Folk udi deres Velmagt ville kjø sig eller deres Børn derind og straxen erlægge det, som gives skal Forstanderen, dennem skal og gives Bevis derpaa at nyde det efter d res Indskrivelses-Seddel, dog saa at Ingen begjere at komme herin som ikke endnu er sine 50 Aar, uden der eragtes, at et Menneske bl betagen med en usmittelig Skrøbelighed og Vanførsel, at han eller h ikke kunde selver søge sin Næring. — 4) Og de, som skal indannamme skal udgive for sig i det Ringeste tyve og fem Rdlr. in specie, so strax ved Indskrivelsen og Seddelens Levering skal tælles til Husens Fo

stander, men om der er store Midler hos dennem, som begjere at indannammes, da gjøre inspectores sin Flid Huset til Bedste. Og det, som saa udgives, skal Forstanderen ikke bevilges til Husens Fortæring, men at deraf gjøres Capitaler, som sættes paa Rente, samme St. Jørgens Hus til Forbedring og Tilvært. Med hvilket alt det Forskrevne Ingen skal have Magt anderledes at gjøre, uden det med kongelig Majestets Befalingsmands Betænkning kan eragtes at blive samme Fattighus til større Nytte og Gavn, og paa det dette Fornævnte desbedre kan holdes og efterkommes, have vi Underskrevne, nu Sognepræster og Borgermestere her udi Throndhjem, underdanigst ombedet vores gunstige velbyrdige Herr Lensherre dette med os at underskrive. Actum Throndhjem den 1 October 1653.

Frederich Urne.

Ments Christophersen, egen Haand. — Augustinus Jensen, egen Haand.

Laurits Bastiansen. — Anders Jensen Hk. [1], egen Haand.

[1]) Helkand.

Fundats for St. Jørgens Hospital i Bergen. (Jfr. No. 1.)

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. II. 101—110.

42. 23 Mai 1654. Bergen.

Vi efterskrevne Ove Bjelke til Østeraat, Høvedsmand paa Bergenhus, Jens Schielderup, Superintendent over Bergens Stift, Søren Jensen og Ove Jensen, Borgermestere, Mester Ingebret Jørgensen, Sognepræst til Domkirken, Herr Jonas Pedersen, Provst udi Nordhordeland og Sognepræst til Korskirken, Herr Otto Rasmussen, Sognepræst til Nykirken, samt Willads Madsen, Cornelis Jansen, Herman Gaarman, Christen Hansen, Iver Christensen, Richart Cornelisen og Peder Jensen, Raadmænd udi Bergen, gjøre vitterligt, at eftersom den store Vidtløftighed og Gjeld, som Hospitalet nu paa nogle Aars Tid er stukken udi, saa og Tidernes Forandring og de mange spedalske Lemmer der findes udi Lenet, som udi Hospitalet skal forsynes, haver givet os Aarsag noget at forandre Hospitals Fundats [1], som Lensherren her paa Bergenhus

[1]) Denne har ikke været at finde.

med de Geistlige og Borgermestere og Raad anno 1617 efter Kirkeordinantsen lovligen haver stiftet, og derfor efter denne Tids Lejlighed nogl Middel betænkt, hvorved Hospitalet igjen næst Guds Hjelp kan komm paa Fode, Skylden efterhaanden kan blive aflagt, og de fattige Chris Lemmer nødtørftigen kan blive spiset og forsørget, som bestaar udi efter strevne Poster og det altsammen paa kongelig Majestets naadigst Behag.

I Cap. Om Hospitalsforstanderens Person og Skikkelighed. Den, som skal forestaa Hospitalet og dets Lemmer, han skal være e gudfrygtig og from Mand, som fører et godt, fromt og skikkelig Levnet og med Indtægt og Udgift uden de Fattiges Skade eller sin egen Profits Søgelse rigtig at omgaa, som han vil ansvare for Gud og den Øvrighed, som efter kongelig Majestets Ordinantses Lydelse er forordnet rette inspectores til Hospitalet at være, og i alle Maader rette sig efter denne Fundats, og efter hvis hannem af Inspectørerne herforuden vorder befalet.

II Cap. Om Hospitalets Indkomst og Oppebørsel [1]. 1) Samme Hospitalsforstander skal aarlig oppebære Hospitalets visse og uvisse Indkomst, saasom Landskyld, Grundeleje, Tredjeaarstage og første Bygsel efter Jordebogens videre Udvisning, som hannem nu hermed leveres, som bedrager sig til: Penge 2 Rdlr. 1 Ort 17 ß, Smør 70 Løber 14 ℔, Tørfisk 172 Voger, Lax 11 Voger, Korn 13 Tdr. 1 Mæle, Malt Tønde, Kjør 1 Stk., Smaler 5, Huder 6, Bukkeskind 1, Gjedeskind 1. – 2) For denne aarlige visse Indkomst med hvis Tredje-Aars Bygsel saa første Bygsel, som heraf aarlig kan falde, skal Hospitalets Forstander give til Hospitalet aarlig 700 Rigsdaler, og gjøre sig saa denne Rettighed med hosfølgende Bygsler saa nyttig og gavnlig, som han lovligen bedst ved og kan; dog skal Hospitalets Bønder lige ved kongelig Majestets og andre Bønder efter Loven og Recessen paa deres egen Eventyr og Bekostning selv føre deres Landskyld og Rettighed frem til Byen til rette Tid til Forstanderen under tilbørlig Straf, uden de anderledes kan have det udi hans Minde, saa Hospitalet ingen Bekostning for Rettigheden at fremføre skal paaføres. — 3) Forstanderen skal og herforuden aarligen opbære, og Hospitalet uden nogen Restants eller Afkortelse til Regnskab føre den fulde Grundeleje af Hospitalets Grunder her ud Bergen, item Rentepengene af Hospitalets Penge, som udestaa hos Nogen paa Rente. — 4) End skal til Hospitalets Fornødenhed Penge ud Bryllups Bøssen, Pungpenge udi Hospitalet, Bækkenpenge, Blokpenge for Døren, Bøssepenge med Brødkisten, Skaalepenge paa Stranden

[1]) Se Reskr. 20 Marts 1807.

Skaalepenge paa Bryggen og Bøssepenge paa Toldboden af Forstanderen aarlig opbæres og rigtigen uden nogen Mangel til Regnskab føres. — 5) Confiscationen, saavidt kongelig Majestet naadigst Hospitalet haver bevilget eller herefter naadigsten bevilger, skal og af Forstanderen optages og Hospitalet til Regnskab føres og Hospitalets Fordel derudinden i alle Maader at søge. — 6) Den aarlige Indkomst, som af Lenet er bevilget og af kongelig Majestet confirmeret[1], skal Forstanderen aarlig søge paa Slottet, og Hospitalet til Regnskab føre, eftersom Fogderne derom blive alvorlig befalet samme Penge at opbære og tillige med anden Rettighed til hver Martini[2] paa Slottet udi Skriverstuen uden nogen Restants at levere. — 7) Hvis Hospitalet til denne Tid kunde restere, enten af Rentepenge eller Grundeleje, skal Forstanderen strax indsøge og til Regnskab føre. — 8) Hvis Foræringer, som blive indgiven med Nogen, der indkommer, eller Hospitalet af andre gudfrygtige Folk af Medynk bliver given, være sig enten Penge, Malt, Rug, Mel, Fisk eller Andet, skal rigtigen efter dets rette Værdi til Regnskab føres, og Hospitalet og de Fattige til Gode kommes.

III Cap. Om dennem, som udi Hospitalet maa forblive og indtages. 1) Udi Hospitalet skal de, som nu befindes at være derinde, som ere 23 helbrede Folk med Raadsmanden og hans Kone samt andre Tjenere og 29 Spedalske, som ere 52 tilsammen, stedse derinde til deres Dødsdag forblive. — 2) Derforuden skal indtages saa mange spedalske Folk, som fra Landet komme og have efter Vedtægten med sig 18 Rigsdaler for hver Aar udi twende Aars Tid, som Forstanderen skal til Regnskab føre, og dersom de leve over den Tid, da skal de den øvrige Tid tilligemed de andre fødes af Husets Indkomst. Dør Nogen af dennem i det første Aar, da skal det sidste Aars 18 Rigsdaler komme Hospitalet og de Overlevende tilgode. — 3) Og ellers skal og maa vel indtages efter Tidens Lejlighed og Hospitalets Forraad dennem, som det storligen behøve og dertil blive af Slotsherren, Superintendenten, Borgemestere og Raad samt Sognepresten efter Ordinantsen samtykt. — 4) De Helbredte skal forordnes en Stue for sig selv, noget fra de Syges Stuer, paa det de Helbrede ikke af de Syge skulle besmittes.

IV Cap. Om Udspisningen og anden Udgift udi Hospitalet. Alle Hospitalets Lemmer skal saaledes spises og tracteres, nemlig at til hver Person om Ugen hver Løverdag skal leveres indtil videre Anordning, naar Hospitalet kan komme paa Fode igjen:

[1]) Se foran No. 38.
[2]) 11 November.

Brød	9 ℔	til ferſk Fiſk	1 ß
Rugmel	5 —	for Sild	1 —
Smør	1 —	„ Erter	1 —
røget Smalekjød	3 —	„ Gryn	1 —
til ferſkt Kjød	3 ß	til Øl	4 —

1) Dog Priſen paa Brød og Melet, hvor høit han ſig det til Regnſkab maa føre, ſkal han aarligen hos Borgermeſtere og Raad ſøge Taxt efter Tiden og Kjøbet. Hvis herefter, det Gud forbyde, Tiden ſig til Dyrtid forandret, ſkal Forſtanderen dog ei føre Hoſpitalet videre til Fortæring udi de twende første Aar paa hver Perſon af dem, ſom med ſig have indbragt twende Gange 18 Rdlr., end fornævnte Penge kan tilſtrække. — 2) Til hver af de tre Høitider om Aaret ſkal dennem gives to Tønder godt norſk Øl og hver Perſon 1 Sletmark udi Penge. — 3) Hoſpitalets Eng og Kjør, ſom der nu tilligge og forefindes, ſkal dertil endnu forblive til de arme Lemmers Fornødenhed. — 4) Hvis godt Folk udi Brødkiſten twende Gange om Ugen af chriſtelig Mildhed vil give, ſkal de herforuden maa dele imellem ſig indbyrdes, ſom hidindtil ſedvanligt. — 5) Vil Nogen give Hoſpitalets Lemmer Noget, og det imellem Perſonerne ſelv uddele, ſkal det være dennem frit for. — 6) Vil ellers Nogen give de Fattige nogen Almiſſe af Penge, og Forſtanderen er ikke tilſtede, at han ſaadant kan til ſig annamme, da ſkal de indlægges i Bordſtuffen, ſom dertil er anordnet, hvortil Forſtanderen ſkal have Nøglen og til 4 Tider om Aaret til dennem uddele. — 7) Gives dennem ellers et Kreatur, ſaaſom enten ungt eller gammelt af Fæ, Lam eller Kid, da ſkal det ſælges for Penge, ſom i Bordſtuffen ſkal indlægges. — 8) Herforuden ſkal Forſtanderen af Hoſpitalets Indkomſt forſkaffe dennem nødtørftig Ved og Varme uden nogen ſin egen Fordels Søgelſe. — 9) Item forſkaffe dennem fornøden Lampe eller Lys om Vinteren og dog helſt Flaadtran. — 10) Saa og forſkaffe til hver Perſon, ſom lever Aaret gjennem, 12 Alen Lerret, Alen til 6 Skilling, og et Par Sko, og naar ſamme Sko og Lerred uddeles, da ſkal ſaadant ſke udi nogle af Inſpectorernes Nærværelſe. — 11) Dennem, ſom de Syge ſkal betjene med Røgt og udi andre Maader, maa og gives Løn, ſom hidindtil, dog at de derimod lade ſig finde ufortrøden og villige, naar fornødent gjøres og ſaadant af dennem kan udkræves. — 12) De, ſom hendø [1], ſkal Forſtanderen lade begrave med ringeſte Bekoſtning muligt er.

V Cap. Om Hoſpitalets Lemmers gode Forhold og Anſtillende.

[1] Om Hoſpitalets Arveret til Lemmernes Efterladenſkab ſe Reſkr. 26 Marts 1751.

1) Hospitalets Lemmer skal leve gudfrygtelige, være fromme, fornøjelige, fredsommelige og stille, takke Gud med Bønner, Psalmer, Morgen og Aften, og bede Godt for alle christne Øvrigheds Personer, som saadan deres Underholdning mildeligen forordnet have, ja og for alle dem, som Arme og rette Christi Lemmer af en sand og levende Tro bevise Mildhed til Guds Ære. — 2) De, som helbrede ere og kan arbeide med Hænderne [1] eller noget forrette de Andre tilgode, de skal saadant godvilligen gjøre efter Forstanderens eller Inspectørernes Befaling; ville de det ikke, skal de Hospitalet forvises. — 3) Findes Nogen at være ugudelig udi Ord eller Gjerninger med Sværgen, Banden, Klammer, Utaknemlighed mod Gud og Mennesker, modvillig, kuuragtig, urolig, trætagtig, letfærdig eller anden uskikkelig Væsen, den skal paamindes af Forstanderen eller Prædicanten en og anden Sinde; kan saadant intet hjelpe, da skal den udvises, om han er helbred; er han skrøbelig, da at miste fjerde Part eller halv Kost, indtil han sig forbedrer. — 4) Ingen af dennem maa tilstedes at løbe udi Byen, at tage sig nogen Arbejde eller Idret for, men skulle blive inden Hospitalets Grændser.

VI **Cap. Om Hospitalets Prædicant** [2]. 1) Hospitalet maa have og føde en Prædicant og Sjelesørger, som blandt andre hans Embedes Bestillinger ogsaa skal idetmindste en Sinde om Ugen trøste de Syges Samvittigheder. — 2) Hans Løn og Besolding skal være aarligen: 4 Løber Smør, 6 Tønder Malt, 4 Tønder Mel, 6 Rigsdaler 1 Ort Vedpenge, 8 Voger Tørfisk, 4 Voger salt Lax, 20 Slettedaler til Slagt at kjøbe, 16 Ort til hver af de fire Terminer; herforuden er hannem til hans Løns Forbedring aarlig 10 Slettedalere bevilget. Alt dette skal Forstanderen af Indkomsten forskaffe hannem og siden føre sig det til Regnskab. — 3) Denne Besolding skal begyndes fra Paaske. Smøret skal hannem leveres udi Augusti Maaned med Landskyldvægt, de to Tønder Malt til Michaelis, og de fire til Paaske næst efterkommendes, og skal det være godt Malt eller Penge derfor, alle Slagtepengene til Michelsdag, Vedpengene Halvparten om Høsten og Resten til Paaske dernæst efter. — 4) Prestens Residens skal holdes ved Magt af Hospitalets Indkomst. — 5) Befinder Prædicanten, at Noget forsømmes paa den Røgt og Underholdning, som de Fattige skulle have, da skal han give Sognepresten det tilkjende, som Forstanderen herom kan paaminde, og hvis den Paamindelse ikke hos hannem kan skaffe Frugt, da Slotsherren og Superintendenten med Borgermestere og Raad derom at forstændige at derpaa tilbørligen maa raades Bod. — 6) Hospitalets Prest skal og

[1]) Se Reskr. 13 Marts 1750. [2]) Jfr. Reskr. 17 Juni 1707, 25 April 1749 og kgl. Res. 23 Marts 1852.

holde rigtig Bog og Fortegnelse paa alle Hospitalslemmer og notere Dag og Tid, de indkomme i Hospitalet, og paa hvad Dag, de igjen uddø, hvilken Antegnelse skal overleveres, naar paaæskes; og naar Nogen dør i det første Aar, da Forstanderen strax at forstændige Personer i det Provsti, som den Afdøde er frakommen, til Efterretning om de sidste 18 Rdlrs. Udlæg. — 7) Og paa det de fattige Lemmer kan bekomme, hvis dennem ugentlig og paa andre Tider og Maader er forordnet, og ellers udi andre Maader maa bekomme tilbørlig og fornøden Røgt, da er nu besluttet og vedtaget, at en af Borgermesteres og Raads Middel med en af Presterne skal skiftes til engang hver 14 Dage at besøge Hospitalet, at forfare om altingest derinde sig saa rigtigen forholder, som det sig bør. — 8) Forstanderen maa ej heller anvende nogen Bekostning eller anden Reparation paa Hospitalets Kirke eller Huse, uden det gjøres fornøden, og han derom af Inspectørerne efter rigtig Besigtelse bekommer Ordre. — 9) For saadan Forstanderens Umag og Besværing udi denne hans Bestilling er hannem aarligen til Løn bevilget 60 Rdlr.[1], som han af Indkomsten kan gjøre sig selv betalt, og udi hans Regnskab føre sig til Udgift. — Hospitalets Regnskab paa Indtægt og Udgift samt Jordebog og Grundebog med en Fortegnelse paa den tilstaaende Gjeld skal han aarligen til hver Philippi Jacobi Dag endeligen indlægge, hvorudi Rigtighed og Forklaring paa Alting kan findes, og ellers udi Alting sig saaledes anstille med god Tilsyn, Flittighed og Hospitalets Bedste og Fordel uden nogen Egennyttighed at søge, som han for Gud med en god Samvittighed og den christen Øvrighed vil ansvare og være bekjendt. Dets til Vidnesbyrd under vores egne Hænder[2]. Actum Bergen den 23 Mai anno 1654.

[1]) Ved kgl. Resol. 23 Marts 1852 er Forstanderens Løn bestemt til 300 Spd., hvorhos han har at stille Kaution for 1500 Spd.

[2]) Findes ikke anført i Afskriften, men Navnene sees af Fundatsens Indledning.

L. Ruus's Enke, Martha Jensdatters Gavebrev til (det gamle) Fattighus i Christiania.

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet.

43. 20 Marts 1655. Christiania.

Kjendes jeg Martha Jensdotter, afgangen Laurits Ruus, fordum Borgermester her udi Christiania, nu salig hos Herren, hans Ef-

treleverske, og gjør vitterligt for Alle udi dette mit aabne Brev, at eftersom bemeldte min salig Husbond til de Fattige og Husarme udi Christiania Fattighus paa sit Yderste af egen fri Vilje haver foræret og bortgivet til fire Hundrede Rigsdaler, hvilke bemeldte 400 Rdlr.s Udlæg forskrevne Husarme paa Skifte er vorden udlagt udi Jordegods og Sølv, efter Skiftebrevets videre Indhold, nemlig: Rønnerud, liggendes udi Jevnaker Sogn, skylder aarlig halvanden Skippund Tunge med Bygsel, salig Laurits Ruus haver sig selv tilpantet for et Hundrede og tredive Rigsdaler; Engenes, liggendes paa Hadeland, skylder aarlig en Fjerding Tunge med Bygsel, staaendes udi Pant for aatte Rigsdaler; Hauger[1] i Aas Sogn, skylder aarlig sytten Lispund, staaendes i Pant for fyrgetyve Rigsdaler; Hol i Haabøl Sogn, skylder aarlig en Fjerding Tunge, pantsat for sex Rdlr.; Økren, liggendes udi Nannestad Sogn, skylder aarlig en Fjerding Tunge, staaendes for ti Rigsdaler, som vi os haver pantet og tilforhandlet udaf salig Thrond Claussens Arvinger. Samme bemeldte Gods er, som før er meldt, de Husarme paa Skifte tillagt, derfor haver jeg nu i Dag disse Adkomstbreve til ærlig og velagte Mand Peder Svendssen, Borger og Indvaaner udi Christiania, saasom de Fattiges Formynder, overdraget og leveret, samt Resten med Sølv og rede Penge erlagt og betalt. Hvilke bemeldte Gaarde og Gods forskrevne Forstander velagte Mand Peder Svendssen og deres Efterkommere paa de Fattiges og Husarmes Vegne herefter skal maa have, nyde, bruge og beholde for mig og mine Arvinger for et fuldkommet brugelig Pant med al desses afgaaende Landskyld, Bygsel, Herlighed, saa og med lige Condition og Vilkaar, som bemeldte min salig Mand og jeg det selver fulgt og nydt have efter overleverede Pantebrevenes videre Indhold og Bemelding, indtil saa længe det af rette Ejermand igjen til Løsen vorder begjerendes. Til ydermere Vitterlighed og mere Stadfestelse haver jeg venligen ombeden ærlig og velagte Mand Jens Lauritsen og Povel Thorgjerssen, begge Borgere og Indvaanere udi Christiania, med mig til Vitterlighed at forsegle og underskrive. Actum Christiania den 20 Martii anno 1655.

Mart. Jensdotter,	Povel Thorgeson,	Jens Lauritsson,
egen Haand.	egen Haand.	egen Haand.
(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)

[1]) I Orig.: Haffuer.

Hans Sørenssøns og Hustrues Gavebrev til St. Jø gens Hus og Blaadegnehuset (Børnehuset) i Throndhje samt til to Studenter fra Skolen sammesteds.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet, sammenholdt med et Brudstykke af Orig p. Perg. sammesteds med 13 vedhængende Seglremme.

44. 23 Juni 1656. Throndhje

Gal. 6, 10. Den Stund vi have Tid, da lader os gjøre Go mod Alle, men mest mod Troens egne Folk.

Jeg Hans Sørenssen, Cantor og Lector udi Throndhjem Capitel, gjør vitterligt for Alle, at jeg med min kjære Hustrues (ærli og gudfrygtige Kvinde Gjertrud Erichsdotter, nu salig udi Herren hens vet) hendes Vilje og Samtykke, haver af gudelig Forsæt og christel Tanke foræret til de fattige Guds Lemmer, som nu ere og herefter kom me skal, udi St. Jørgens Hus her udi Throndhjem til evindelig Ejendom halv femte Spand Jordegods og 6 Markslaug, som ere disse efterskrevne udi Sparbo Gjeld Røjsing 2 Øre 4 Markslaug, Roken 2½ Øre, Lang lid ½ Øre; udi Stods Gjeld Helge ½ Øre 8 Markslaug; udi Verdal Gjeld Bollhallen 1 Spand, Sked 1 Spand, Gjermstad ½ Spand nok udi Verdals Gjeld Lille Thrykstad ½ Spand 6 Markslaug, sum ma 4½ Spand og 6 Markslaug, hvoraf de 4 Spand ere foruden Bygsel men det ½ Spand 6 Markslaug med Bygsel udi Lille Thrykstad, hvil alle ere fra anno 1632 og lidt derefter leverede til St. Jørgens Hus at de af samme Jorder have hidindtil nydt og herefter skal ubehindre nyde, bruge og beholde Landskylden af bemeldte 4½ Spand 6 Markslaug saavelsom Bygsel og Landboholden af det halve Spand og 6 Markslaug udi Lille Thrykstad; hvorfor jeg herved skjøder og afhænder forskrevne Jorder og Gaarde til benævnte St. Jørgens Hus fra mig og mi Børn og Arvinger til evindelig Possession og Ejendom uden Alles Ti tale og Paaanke, og derpaa allerede haver jeg fra mig leveret og u Capitels Gjemme og Forvaring indlagt mit Skjøde og Adkomstbre paa forskrevne Jorder, at de stedse og altid skal følge og ligge til S Jørgens Hus, uryggelig og ugjenkaldet for mig og mine Arvinger alle Maader, saa længe Verden staar. Derforuden haver jeg og m min salig Hustrues Vilje udlovet til forskrevne St. Jørgens Hus og and Vedtørftige her i Byen 500 Daler in specie, hvilke jeg nu haver h visse Folk mod fuld og nøjagtig Pant paa Rente, nemlig 6 pro cento, u sat, hvormed skal dispenseres aarlig efter denne Dag som følger. 1) (af forskrevne Summa bevilget til ovenmeldte St. Jørgens Hus 100 Rdl

hvoraf dennem aarlig skal tilfalde 6 Rdlr. til hver højtidelig Offers-Højtid, Jule, Paaske og Pintse-Fest at uddeles, hvortil Indseende skal have Fattighusets Forstandere med dets Inspectorers Sognepræster og Borgermestere efter Fundatsens [1] Lydelse, at samme Hovedstol med dets aarlige Rente ikke bliver forrykket eller forringet i nogen Maade, meget mindre til nogen uvisse Folk udsat foruden god Forvaring, Pant eller Forsikring, saasom de agte det for Gud at ville ansvare. Dog alt dette forskrevne have vi udlovet med slig Condition og Vilkaar, at dersom Nogen af vores Æt, Børn og deres Afkom, fødde og ufødde, som sig have christelig skikket og forholdet, kunde formedelst Alderdom eller anden ulykkelig Tilfælde geraade udi Armod eller Sygdom, at da En af dennem maatte extraordinarie indannammes udi forskrevne St. Jørgens Hus foruden de 25 Rdlr. Leverants, som ellers Fundatsen omformelder, uden saa var, at samme Person var ved slig Midler, og vilde det selv godvillig gjøre, og det foruden nogen videre Indskrivelse eller Forhaling af de Fattiges Forstandere, indtil dens Sted kunde falde saa, som ordinarie pleier at ske. Og naar den Person ved Døden var afgangen, da en Anden, naar Nogen saaledes være kunde i lige Maader, som før er sagt; dog hermed ikke benægtet nogen af vores Æt eller Slægt, som kunde begjere sin Indskrivelse paa den ordinarie Maner, og derpaa sine Penge udgive, saasom en anden Fremmed. Til hvilken Ende jeg er venlig begjerendes, at hæderlige velagte og vel fornemme Mænd, Fattighusets Inspectorer og Forstandere, ville ogsaa her nedenunder dette mit Testamentes Brev deres Hænder skrive, at dette af dennem fuldkommelig loves og ufejlbarlig skal holdes for dennem og deres Efterkommere, mig, mine Børn og deres Afkom til vis Forsikring og Forvaring.

Nok skal de 50 Rdlr. med des Rente aarligen tilfalde Kjærlingehuset udi Smidegeilen, samme Rente aarligen til dennem, som i Huset findes, hver Offerdags Højtid nemlig Jul, Paaske og Pintsefest at skifte.

Anlangende de resterende 350 Rdlr., dennem haver jeg nu og med de andre 150 Rdlr. udsat til visse Folk med nøjagtig Pant forsikret, hvis Rente angaar fra Philippi Jacobi anno 1656 og saa fremdeles, hvormed jeg saaledes haver af gudelig Betænkende forordnet at skulle forholdes: til de fattige Degners eller Blaa-Degners Hus skal de 100 Rdlr. være perpetuerede og for Renten, som er 6 Rdlr. af bemeldte 100 Rdlr., skal til dennem kjøbes Sko og uldne Hoser, hvilke deres Forstander vilde lade til dennem gjøre, og hver Jul iblandt de mest Nødtørftige og Skikkeligste uddeles.

De øvrige 250 Rdlr. Rente skal anvendes til tvende fattige Perso-

[1] Se No. 16.

ner som have frekventeret Throndhjems Skole, og der sig skikkeligen f
holdt, være sig enten naar de med god Afsked blive, dimitterede her
Skolen, eller og medens de ere paa Akademiet studerende, og bekom
fra deres private præceptore Vidnesbyrd om deres gode Forhold,
det med saadanne Vilkaar: 1) At de, hvilke blive bevilgede at nyde f
skrevne Rente, skal sig tilforpligte udi deres Haandskrift, naar de Pe
gene annamme, at de i Fremtiden, naar vor Herre befordrer dem
nogen Lejlighed eller Bestilling, da hvert Aar at aflægge Noget, 1 D
ler eller 2 eller mere efter Formue, af hvis Penge de tilforn have o
pebaaret udi deres studiis, indtil de faa det ganske betalt; — 2) I
hvis Noget deraf rester, som de af disse forbrugte Penge ikke have i
lagt og betalt, forinden de ved den timelige Død hedenkaldes udi den
Bestilling, da skal det forlods ud af deres Bo og Formue udtages ligesa
andre Fattiges og Armes Penge, hvortil de sig ogsaa i deres Reve
skal obligere, naar de Pengene annamme; men hvilke Penge tilbage i
lægges og betales, de skal af dette Testamentes inspectoribus indkræ
mes, og udi en Summa samles indtil de stige til 25 Rdlr. eller noget
derover, da de 25 Rdlr. ogsaa at sættes paa Rente, og Renten der
at udgives andre vedtørftige Studerende med ligesaadan Vilkaar, s
forskrevet staar, hvortil er en Bog giort og forordnet med min eg
Haand underskrevet; udi hvilken Bog i den ene Ende skal enten de s
indskrive deres Kvitants, som Renten faa, eller og udcopies under two
andre troværdige Mænds Hænder, og udi den anden Ende skal ansk
ves under rigtig Dag og Dato, hvis til Betaling leveres tilbage af de
nem, som tilforn have nydt disse Rentepenge og ere komne til Brød.
Allerunderdanigst begjerende af gunstig og velbyrdig Hr. Lensherre Pe
Vibe til Gjerderup, at han samme mit Testament, paa Hans kongeli
Majestets Vegne, ved sin Haands Underskrivelse ville udi alle sine Pu
ter confirmere, saavel som af hæderlige og ærværdige Biskop, at han
hermed ville Indseende have, at disse Penge til saadant Brug rettelig
henvendes, saa som det er christeligen og udi Guds Frygt velment, sa
tjenstligen ombedendes hæderlige højlærde og vellærde Mænd, som
ere eller herefter kommendes vorde, nemlig lector theologiæ, beg
pastores og comministri til Domkirken og vor Frue, saavel som rect
scholæ, at de ville ikke alene ste med dette Inspection have, men endog
naar Hovedstolen med Alles Consents er udsat til visse Folk og m
nøjagtig Pant forsikret, de da ville ubesværet tage sig den Umage p
og per vices skifte til Renten af forskrevne 250 Rdlr. at indsamle til
Personer, som før er meldt at distribuere, i Synderlighed om nogen
Mine eller mig Paarørende dertil kunde trænge; derpaa rigtig Kvitant

at annamme med saadanne twende Vilkaar, som forsiges, samt Kvitantserne at lade udi Bogen indføres; item muligst at indfordre og kræve Betaling hos dem, som tilforn af disse Penge have oppebaaret, saafremt de ellers have erlanget nogen Function, og da hvis Penge igjen leveres og betales dennem, til sig annamme og kvitere, i Bogen indskrive, og naar de opstige til 25 Rdlr., da med de Andres Vilje og Vidskab, atter under god Forsikring at sættes paa Rente, saasom forskrevet staar, formodendes at de dermed troligen og forsvarligen omgaaes, saa de kan selver have en god Samvittighed derfor, og for Gud i sin Tid forsvare, og ikke at rykke eller rygge et saadant velment Testament (Gal. 3, 15), men derover flitteligen og christeligen at holde, saa skal de visseligen hos Gud have overflødig Velsignelse at forvænte. Datum Throndhjem den 23 Junii 1656. Under vores Hænder og nedenfor hængende Signeter.

Hans Søfrensen,
cantor et lector capit.
Nidros., testator,
egen Haand.

Søfren Hansen,
filius et hæres,
nec non pastor
templi cathedralis,
egen Haand.

Peder Christensen,
Svoger og Arving,
med egen Haand.

Laurits Bastiansen,
egen Haand.

Henrich Sommerschill,
egen Haand.

Anders Jensen Hk[1].
egen Haand.

Peder Bredal,
pastor ad ædem
div. virginis
m. prpria.

Saavidt som muligt er, vil jeg have Indseende, at det, som saaledes christeligen er testamenteret, forbliver uforrykt og til sin deputerede Brug anvendt, som billigt er.

Erich Andersen Bredal,
egen Haand.

Christen Schioldborg,
gener et hæres, m. m.
Nidros. 30 April 1660.

Mogens Hansen Bl.[2],
commin. templi cathedr.,
propr. manu.

Oluf Christophersøn,
ecclesiæ div.
virg. comminister.

Niels Skøtte,
sch. rector,
m. prpr. 16 Octobris 1661.

Paa Hans kongelige Majestets, min allernaadigste Herres, Vegne vil jeg dette forskrevne Testament udi alle sine Puncter, Clausuler fuldkommeligen have confirmeret, at det herefter uryggeligen skal holdes og efterkommes. Actum ut supra.

Peder Vibe,
m. prpria.

[1]) Helkand. [2]) Blix.

Frederik Gersdorfs Gavebrev til 12 fattige Skoledisciple i Throndhjems Børnehus.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

45. 5 Februar 1659. Throndhjem.

Til Guds Ære og Andre til christeligt Exempel haver Christopher Frederich von Gersdorff til Tober, kongelig Majestæts bestaltet Oberst over det Bergenhusiske Regiment, af velberaad Hu gudelig Forsæt givet og forordnet til Throndhjems Skoles fattige Børn som ere udi det ny funderede Degnehus, et Hundrede Rdlr., som Forderligste skal paa Rente sættes mod god nøjagtig Forsikring og Underpant, og Renten deraf, aarlig 6 Rdlr., at anvendes til denne Brug at derfor gjøres og kjøbes Strikskjorter til 12 Personer (eller saa vidt det kan tilstrække). Samme Skjorter skal uddeles og nyttes til disse fattige Drenger, i Synderlighed dennem, som er bedst Forhaabning og det til hver Martini Dag [1], hvilket at de gode Mænd udi Capitel og Andre, som ere til samme Børnehus inspectores, ville have udi flittig Opagt. Ombeder jeg venligen, at de og herover ville flittig holde, saa dette maa saaledes stedse forblive og paa disse Fattige anvendes, ligesom det af mig til Guds Ære og de Fattiges Behjelpning af gudelig Tanke begyndt og indstiftet er. Det til Vidnesbyrd og ydermere Stadfestelse haver jeg dette med min egen Haand underskreven. Actum Throndhjem den 5 Februarii 1659.

Frederich Gersdorff.

(L. S.)

[1]) 11 November.

Aabent Brev af Caspar Christofferssøns Børn angaaende deres Forældres Gave til Vor Frue Kirke og St. Jørgens Hus i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

46. 15 Januar 1663. Throndhjem.

Gal. 6. V. 10: Den Stund vi have Tid, da lader os gjøre godt imod Alle, men mest imod Troens egne Folk.

I den Herres Jesu Christi Navn, Gud til Ære, de fattige Jesu Lemmer til Behjelpning og Andre til Kjærligheds Exempel.

Christen Caspersøn, Borgermester udi Kjøge, Iver Caspersøn, Borgermester paa Christianshavn, Peder Madsøn, Raadmand udi Throndhjem, Anne Caspersdotter, salig Henrich Hermansøns Efterleverske, Ejlert Caspersøn, kongelig Majestets forrige Foged over Fosen Len, og Christoffer Caspersøn, Indvaaner og Handelsmand udi Frederiksstad, gjøre vitterligt, at eftersom vore salig kjære Forældre, begge salige i Herren hensovede, ærlig og velfornemme Mand Caspar Christofferson, fordum borgerlig vonhaftig her i Throndhjem og Ombudsmand over Bakke Klosters Gods, samt hans kjære Hustru, ærlig, dydrig og gudfrygtig Matrone Elline Christensdotter, i deres Live og Velmagt var christelig betænkt, af deres egen Middel, til Guds Ære og denne Byes gamle og fattig Menigheds Bedste, at ville have ladet bygge og bekoste en liden Kirke, her næst og vesten ved Throndhjems By, som dog de af Andre blev forhindret, hvorfor velbemeldte vores salig kjære Forældre, til forbemeldte deres misfundelig Velynde imod Guds Hus og til de Fattige alligevel udi andre Villaar at bevise, gav og forærede de i deres levende Live (som os samtlig velbevidst) af deres rette ejende Odel og Jordegods disse efternævnte Gaarde; først til Guds Lemmer, som nu ere og herefter fremdeles komme skal, i Sanct Jorgens Hus her ibidem fem Spand Jordegods, alt med tilliggende Bygsel og Herlighed, som er disse efterskrevne: Moseter udi Selbo, skylder aarlig to Spand; Regstad paa Holand, skylder et Spand; Fossem i Støren Sogn, skylder et Spand, haver dog Bygsel i fem Øre; Medtyne i Grinde Sogn, skylder et Spand. Hvilken velbemeldte vore kjære salige Forældres fornævnte christelig forrige Forærіng samt endelige Villje og Testament nu herved og fuldkommeligen at fuldbyrde, vi nu hermed skjøde og afhænde forskrevne Jorder og Gaarde, fem Spand, med deres tilliggende Ager og Eng, Fiskevand og Fægang, Vaadt og Tort, aldeles intet undertaget, ihvad Navn det havde eller være kunde af, Alt, hvis som samme forbemeldte Gaarde og Gods af Alders haver tilligget og endnu retteligen tilligge bør, fra os og alle vore Børn eller Arvinger, som frelslig Possession og Ejendom, af Alle og hver upaaankendes og upaatalendes, at følge og tilhøre forbemeldte St. Jorgens Hus og des fattige Lemmer. Samme fornævnte fem Spand Jordegodses paalydende Adkomstbreve, saa mange i vores salig Forældres Værge ere befunden, vi og nu fra os og alle vore Arvinger, bemeldte St. Jorgens Hus og dets Lemmer fremdeles og evindelig følgende, have leveret til Gjemme og Forvaring i Throndhjems Capitel, uryggelig og uigjenkaldet af os og alle vore Arvinger, saalænge Verden staar, hvortil Indseende skal have fornævnte Fattighuses Forstander med des inspectores som medunderskrevne Sogneprester,

Borgermestere efter Fundatsens Lydelse, at samme Gods med des aarli
Rente og Indkomme fra fornævnte Fattighus ikke bliver forrykket elle
forringet i nogen Maade, meget mindre til nogen uvisse Folk udsat fo
uden god Forvaring, Pant, eller Forsikring, saasom de agte for G
med en god Samvittighed at ville ansvare. Dog alt dette forskrev
have vi udlovet med slig Condition og Vilkaar, at dersom nogen af v
res Æt, Børn og deres Afkom, fødte og ufødte, nemlig de, som sig ha
ve christelig skikket og forholdet, kunde formedelst Alderdom eller ande
ulykkelig Tilfælde geraade udi Armod eller Sygdom, at da af denne
en fremfor nogen Anden maatte extraordinarie indannammes udi for
nævnte St. Jørgens Hus foruden de 25 Rdlrs Leverants, som Fun
datsen ellers ómformelder (uden saa var, at samme Person var rede sig
Midler, og vilde det selv godvillig gjøre), og det foruden nogen Ind
skrivelsespenge eller Forhaling af de Fattiges Forstandere, indtil den
Sted kunde falde saasom ordinarie plejer at ske. Og naar den Perso
ved Døden var afgangen, da en Anden af samme Æt og Slægt (nar
Nogen saaledes være kunde i lige Maader, som før er sagt), dog hermed
ikke benægtet nogen af vores Æt eller Slægt, som kunde begjere sin Ind
skrivelse paa den ordinarie Maner og derpaa sine Penge udgiver, saa
som en anden Fremmed. — Herforuden have velbemeldte vores kjære sali
Forældre fordum i deres levende Live frivilligt testamenteret og forær
til vor Frue Kirke her i Throndhjem et Spand Jordegods (uden Bygsel
i den Gaard Hjællen, liggendes paa Leinstrand i Strinde Fogderi; samme
fornævnte Gaard Hjællen med sine af Alders rettelig tilhørende Lott
og Lunder, Skov og Mark, Fiskevand og Fægang (efter vedrørende a
nu fra os derom til fornævnte Kirkes Ombudsmand overleverede A
komstbreve) vi og nu hermed fra os og alle vore Børn eller Arving
endog fuldkommelig skjøde og afhænde til fornævnte Vor Frue Kirk
saa forskrevne Gaard sammeledes herefter everlig for fri frelsig E
og Ejendom forbemeldte Kirke følge og tilhøre skal, af os og fornævn
vore Arvinger fremdeles og i alle Maader upaaankendes og upaatale
des. — Des til Bekræftelse have vi trykt vores Signeter her nedenfor
med egne Hænder underskrevet. Datum Throndhjem den 15 Janua
anno 1663.

Iver Casperson Scholler.
(L. S.)
Paa min h. k. Moders Vegne
Casper Olsøn,
m. m.
(L. S.)

Paa min hljerte]kjære Broder
Christen Caspersøns Vegne
Ellert Casperson.
(L. S.)
Ellert Casperson.
(L. S.)

Christopher Caspersen. (L. S.)

Søfren Hanssen, egen Haand. (L. S.)

Oluf Christophersson. (L. S.)

Christen Schioldborg, m. m. (L . S.)

Anders Christophersson, m. pp. (L. S.)

Niels Trolles og Hustrues Gavebrev til et Lem i Oslo Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

47. 19 April 1663. Kjøbenhavn.

Jeg Niels Trolle til Trolleholm Ridder, kongelige Majestets Riges Raad, samt min hjertekjære Hustru ærlig og velbyrdige Frue Fru Helle Rosenkrands, gjør vitterligt for Alle udi dette vores aabne Brev, at eftersom Gud den allerhøjeste af sin usigelige Godhed, Naade og Barmhjertighed, ikke alene os udi vores Egteskab og Husholdning med sin utallige, gode, rige og runde Velsignelse, aandelige og legemlige, imod al Fortjeneste eller ringeste Værdskyld, benedidet og begavet haver, medens endog mig udi min allernaadigste Herres og Konges samt kjære Fædernelandes Tjeneste saaledes ophøjet, anseet og brugt, som jeg for Gud den allerhøjeste haver en god Samvittighed; min allernaadigste Herre og Konge befunden mig (uværdig) ikke et unyttig Instrument udinden den Regjering, han mig baade udi Danmark og Norge anbetroet, og Fædernelandet (det jeg næst Guds Hjelp sikkerlig vil formode al endelig Skaansel, Retfærdighed, Administration, og skinbarlig Guds egen Frelsning) udi disse passerede over al Maade vanskelige og farlige Tider, ikke aleneste paa alle Hjørner udi Danmark udi denne fortærende Krigs Ild var optændt, og ligesom udi Aske nedlagt, medens endog Hans kongelige Majestet selv med det ganske kongelige Hus udi en højst farlig Belejring inden Kjøbenhavns Volde indsluttet, ja Norges Rige paa alle Kanter Sønder og Nord saaledes omspendt med Krigs Armeer og Hærskjold, saa at man kunde haft højeste Aarsag at tvivle om des Opkomst igjen og itzige naadigste Regjering; alligevel haver Gud den allerhøjeste, hvis Navn være æret og benedidet udi Evighed, givet og gjort os den Frelsning, Landene ikke aleneste udi mit Statholderskabs Tid er bleven fra fiendtlig Overfald bevaret, medens ikke et eneste Fodsmaal deraf tabt og forloret. Jeg kan Ingen tilskrive det uden Guds blotte

Naade og Miskund, at Halden twende Gange af Fiendernes Overrum pelse er bleven bevaret, synderlig 1660, da den af Sveriges Rig Feltherre med en udvalgt og mægtig Lejr af Rytter- og Fodfolk, fo uden Landsfolkets gemene Opbud, blev paa det heftigste antastet og u fer samfulde Uger i den haarde Vinters Tid uafladelig attaqueret, hv Fienden dog maatte give tabt og Pladsen, i hvor ringe den end va med største Forlis kvitere. Derimod haver Gud given endel af vor Lands Armee den Lykke og Styrke, med Gevalt at udrive den Svensk Magt Throndhjems By og Len udaf Hænderne; og endelig haver Gu given mig den store Naade og Lykke, at jeg haver seet min allernaa digste Herre og Konge samt Fædernelandet udi fredelig Tilstand igje efter en saa farlig og blodig Krig og Feide, og mig selv fra Fiende nes Vold og List, mange offentlige Klafferes og hemmelige Avindsm haarde Eftersættelser, Løgn og Bagvaskelse frikjendt og beskjermet, sa jeg udi en god Samvittighed haver allerhøjest og aldrig nokſom beskrive lig Aarsag til at takke den naadige Gud, som haver standen mig bi u alle mine Forsætte op af min Ungdom, hvilket jeg og med Hjertens stø ste Andagt og Glæde berømmer. Og paa det der stedse kan være e Ihukommelse efter mig paa Herrens underlige Gjerninger og guddomm lige Naade, mig bevist uden min Værdighed, thi haver jeg udi Jes Navn, Gud til Ære, og de Fattige til Trøst og Hjelp, frivilligen fo æret og legeret til Oslo eller Christiania Hospital fem Hundrede Rdl in specie, til at forblive der ved Stedet, saasom en ugjenkaldelig o urørt bestaaende Capital, under de Conditioner, som efterfølger. 1) Sk Hospitalsforstanderen (under inspectoris Tilsyn) og alle deres Efterko mere altid lade forskrevne 500 Rdlr. stande med god Forsikring h visse og vederheftige Folk paa Rente, og ingenlunde lade Capitalen t nogen Ting henkomme eller forandres, medens den aarlige Rente 6 p cento i rette Tid indforskaffe tilligemed anden Hospitals visse In komst. — 2) Af samme Rente skal aarlig underholdes en vedtørft fattig Almisselem, som jeg selv min Hustru og ældste Arving eller Ef terkommere og de Troller paa Sverdsiden, og om de skulle afgaa, d den ældste paa den kvindelig Linie, have Magt til uvægerligen at ind sætte, hvilken lige ved de Andre udi Hospitalet med fri Seng og al Andet skal underholdes og spises, samt nyde lige Ret og Frihed eft kongelig naadigst givne Fundats, som de andre fattige Lemmer følge at nyde. — 3) Item skal Hospitalets inspectores og Forstandere, so nu ere eller herefter kommende vorde, have god Opsyn med at samm Lem jo vorder af den aarlig Interesse underholdet med lige saa go Vilje, som jeg denne Almisse velment til Guds Ære og Fattiges Rø

først haver udlagt. Og naar samme Lem ved Døden afgaar, da skal strar Hospitalsforstanderen give mig eller mine Arvinger det tilkjende, at vi den samme Seng og Sted med en ret fattig Almisselem, dog af Christiania Menighed heller vanføre eller udi Krigen kvæstede Soldater, kan igjen forsyne. Og dersom nogen Indkomst eller Rente af samme Penge forfalder, imidlertid samme Sted og Seng stander ledig, da skal de med Inspectorernes Videnskab anvendes til Sengens og den fattige Lems Klæder med at forbedre, og ikke anderledes til anden Brug henvendes. Jeg formaner derfor baade Øvrighed og alle Vedkommende paa Guds Vegne, at de holde stedse over, at lade denne min velmente Fundats, som alene til Guds Ære og de Fattiges evigvarendes Fremtarv, haver gjort og given, ej til anden Brug og Nytte vorder henvendt, mens mere formoder, at dersom imod Forhaabning kunde hendes, at Nogen af mine Arvinger eller Efterkommere ikke var saa nær tilstede, at de kunde tale paa deres Ret, at dog den retsindig christen Øvrighed og Inspectorer, som ere eller blive skulle, ikke efterlade jo at have tilbørlig Opsyn med den aarlig Rente tilborlig til de Fattiges Fremtarv og Bedste vorder anvendt, og ikke besmitte deres Samvittighed med, at enten Hovedstol eller Rente skulle forandres, forrykkes, forkommes, eller lade bortdø, eller og i ringeste Maader anderledes dermed lade forholde, end forskrevne forfattede velmente Fundats omformelder og udviser; thi hvis saadant af noget Menneske sker, da vil det blive over dennem og deres Arvinger en ond Samvittighed og Forbandelses Gjerning, som Gud visselig over de Skyldige vil hjemsøge og straffe, mens dersom jeg eller nogen af mine Arvinger og Efterkommere skulle nogen Tid imod Forhaabning befinde Noget enten i saa Maader at ske, eller i andre Maader ej holdtes denne min velmente Fundats efterrettelig, da skal det og stande os aldeles frit for, samme Capital igjen at tage fra Hospitalet og give et andet Sted, hvor bedre Tilsyn befindes. Den samme Tilsyns Frihed og Fuldmagt skal Borgermesterne i Christiania, som Byens Øvrighed, udi min og mine Arvingers og Efterkommeres Fraværende fuldkommen have, og dersom de fornemme, at denne min velmente Fundats ej overholdes udi alle sine Ordindhold, som foresiger, da iligemaade uforment frit for at tage samme Capital derfra, og give den til Fattighuset udi Christiania, og der have saadan Tilsyn, at Indkomsten henvendes til Guds Ære og fattige Lemmers Ophold, saasom de med en god Samvittighed agte at forsvare. Ellers skal denne Fundats ved Magt blive, og forskrevne 500 Rdlr. Capital at være for mig, min kjære Hustru og vores Arvinger, som før er rørt, til en udødelig Amindelse, til en fattig Lems fri Seng og Underholdning uforander-

lig og til evig Tid, og af alle Vedkommende haves til fuldkommen E-
terretning. Des til Bekræftelse haver jeg og min hjertekjære Hustr
velbyrdige Frue Helle Rosenkrands vores Navne med egne Hænder u
derskrevet hos vores Signeter paatrykt. Actum Kjøbenhavn den ni
tende April anno et Tusinde sex Hundrede tre og tresindstyve.

Niels Trolle, m. pria. (L. S.)

Helle Rosenkrands, egen Haand. (L. S.)

Laurits Christensens Gavebrev til tvende Lemmer i (de gamle) Fattighus i Christiania.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

48. 17 Mai 1664. Christiania

50 Davids Psalme V. 14. Ofre Gud Tak og betal den Høiest dine Løfter. — V. 15. Kald paa mig i din Nød, saa vil jeg frelse dig saa skal du prise mig.

Kjendes jeg Laurits Christensen, Borger og Indvaaner udi Christiania, og gjør hermed for Alle vitterligt udi dette mit aabne Brev, at eftersom jeg udi mit Egteskab er med Herrens gode Gaver bleven velsignet, saa jeg af Guds gode og milde Haand ser den Glæde for min Døds Dag, at jeg Noget haver til at give den Nødtørftige, hvorfor Herrens allerhelligste Navn være evindelig lovet, æret og priset; saa eftersom den gode Gud ikke haver givet mig nogen (nu levendes) Livs arvinger udi samme mit Egteskab, da haver jeg til Guds Ære med min kjære Hustru Catharine Jensdotters Samtykke, udi den milde Jesu Navn af et christelig Gemyt, fattige vedtørvende hjelpeløse, husarme Mennesker til Trøst og Gode, frivilligen givet, foræret og bebrevet, saa og ved dette mit aabne Brevs Kraft frivilligen giver, forærer og bebrever til det nye oprettede Fattighus her udi Christiania fem Hundrede Rigsdaler hvilke forskrevne 500 Rdlr. skal (naar Gud haver kaldet mig fra denne elendige Verden) af min efterladte Formue og Helvnings Forlag udtages, efterat min kjære Hustru Catharine Jensdotter først tilbørlig Udlæg bliver tilstillet for den Tiende- og Fjerdingsgave, jeg hende tilforn haver foræret og bebrevet, som jeg ydermere hermed confirmerer, saa hun formedelst dette mit udgivne Gavebrev ingen Skade eller Affkortning paa bemeldte sin Tiende- og Fjerdingsgave skal lide udi nogen Maade

Samme 500 Rdlr. skal strax efter min Død udlaanes og udsættes til visse og vederhæftige Folk paa Rente imod nøjagtig Forsikring enten ved Odelsgods, Kjøbstedgaarde eller fast Caution, saa længe Verden staar, hvilke skulle være forpligtet aarligen til den dennem forskrevne rette Tid at give deraf behørige Rente ser pro cento, hvilken Rente, som er aarligen 30 Rigsdaler, skal tilstilles min kjære Moder Anne Bentsdotter, saa længe hun lever, til Hjelp til hendes Ophold udi hendes høje Alderdom, efterdi hun er fattig og vedtørvende og derfor bør være nærmeste dertil, indtil vor Herre kalder hende fra denne Verden; mens efter hendes Død skal forskrevne tredive Rigsdaler Rentepenge aarligen og saa længe Verden staar komme til bemeldte Fattighus her udi Christiania, og ikke nogen andenstedds, eller til nogen anden Nytte at anlægges eller forflyttes. Og skal samme Rente gives og leveres til twende fattige Lemmer, som Fattighuset med skal forbedres, hvilke sig af samme 30 Rigsdaler Rentepenge skal underholde derinde til deres Døds Dag, og efter deres Død skal atter andre Nødtørftige udi deres Sted indkomme, og saaledes uden nogen Misbrug evindelig, imedens Verden staar, at continueres. Og skal samme twende fattige Lemmer paa lige Maner nyde Underholdning, som andre Fattige der inde have, og dersom da noget videre af den aarlige Rente kan overskyde, skal det komme samtlige Fattige der inde til Forbedring og Fremtarv. Og eftersom jeg dette udaf et godt Hjerte alene formedelst christelig Forsorg for fattige Christi Lemmer haver dennem godvilligen foræret, da er min ydmygste Bøn og Begjering til de samtlige christen Øvrighed, geistlig og verdslig, her paa Steden, de, som nu ere, eller herefter kommendes vorde, de for Guds Æres Forfremmelses Skyld ville lade dette ligesaa vel, som det af et enfoldig christen Hjerte er velment, saaledes blive befordret og iagttaget, at dette alt ufeilbar bliver efterkommet og forholdet efter min Død med Capitalens uforsømmelige Udtagelse og derefter strax Rentens rigtige Anordning og aarlig Udlæggelse udi alle Maader, som dette mit Gavebrev udviser og indeholder, og ingenlunde lade Noget deraf formindskes, eller til anden optænkelig Maade herimod begaaes, ej heller af mine Arvinger nogen Paastand til des Hindring i ringeste Maade at ske, hvilket forskrevne om imod Forhaabning af noget Menneske i nogen slige forbemeldte Maader skede, da være de en forbandet Ting og stande derfor til Rette for Guds Domstol. Herhos er at agte, at eftersom jeg allerede forhen haver deputeret til fattige Lemmer et Hundrede Rigsdaler og derpaa til Baltzer Rebsdorf, Postmester paa Bragernes, udgiven mit Brev, saa skal ved dette Hovedbrev samme 100 Rigsdaler Gave og Brev være revoceret og aldeles igjenkaldet død og magtesløs. At dette saaledes fast og

urybggelig og ubrødelig til evig Tid holdes og efterkommes skal og bør, haver jeg min egen Haand her underskrevet, og mit Signet herunder trykt, samt i lige Maade min kjære Hustru Catharine Jensdotter og hendes kjære Søn Claus Alexandersøn, Borger her ibidem, det samme med deres egne Hænder og Signeter bekræftet, og venligen ombedet vores kjære Øvrighed ærlige, velvise og velfornemme Mænd Niels Lauritsen og Frederich Bremer, begge Stadens Borgermestere, som de Fattiges inspectores og troe Forsørgere og Haandhævere med os til Vitterlighed og ydermere Stadfestelse at ville forsegle og underskrive. Actum Christiania den 17 Mai anno 1664, jeg siger et Tusinde sex Hundrede tresindstyve og fire.

Laurits Christensen, egen Haand. (L. S.)

Cathrine Jensdotter, egen Haand. (L. S.)

Claus Alexandersøn, egen Haand. (L. S.)

Niels Lauritsen. (S. (L.)

Frederich Bremer. (L. S.)

Anno 1693 den 14 November paa Christiania Raadstue udi velædle Magistratens Overværelse haver Laurits Christensen, Borger og Indvaaner her i Staden, til os som de Fattiges itzige anordnede Forstandere, nu selv udi hans levendes Live til indbemeldte hans Gavebrevs Fuldbyrdelse leveret den Capital fem Hundrede Rigsdaler, som jeg efter indbemeldte hans gudelige Løfte ikke førend efter hans dødelige Afgang skulle have været betalt, til hvilke forskrevne fem Hundrede Rigsdalers Fyldestgjørelse bemeldte Laurits Christensen haver betalt os paa de Fattiges Vegne to Hundrede Rigsdaler contant, og de øvrige tre Hundrede Rigsdaler haver han iligemaade fornøjet os med en thinglyst Obligation og Pante-Forskrivning af ædle og velvise Raadmand Claus Hoppener til hannem udstedt, som han igjen til de Fattige haver transporteret. Endog desforuden haver merbemeldte Laurits Christensen til fornævnte hans Gaves Forbedring til os erlagt rede Penge sex Rigsdaler, saa den ganske Capital, som herefter til de Fattiges Tarv efter hans seneste udgaaende Anordnings Tilhold bliver at forrente, bestaar udi fem Hundrede og sex Rigsdaler, for hvilke vi hannem i Dag i Særdeleshed have kvitteret, som hermed ydermere og med vores Hænder bekræftes. Christiania ut supra.

Morten Janssen, Tønsberg.

Jens Søfrenssen.

Thomas Olufssøns og Hustrues Gavebrev til Frederiksstads Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

49. 17 Januar 1667. Frederiksstad.

Kjendes jeg Søfren Lauritsøn, Borger og Indvaaner udi Frederiksstad og gjør hermed vitterligt, at jeg af ret vitterlig Gjeld skyldig er bleven ærlig og vel forstandig Mand Thomas Olufsøn, Raadmand her sammesteds, Penger et Hundrede Rigsdaler in specie, som han mig venligen laant og med forstrakt haver, hvilke forskrevne 100 Rdlr. forgedagte Thomas Olufsøn haver forundt mig at have paa Renter paa nogle Aars Tid, hvorfor jeg belover aarligen efter dette Brevs Dato at give Rente af samme Penger 6 pro cento; og til desbedre Forsikring haver jeg med mine Børn og Svogre, deres Vilje, Raad og Samtykke, til Underpant sat forgedagte Thomas Olufsøn og hans kjære Hustru Berthe Andersdotter og deres Arvinger en Gaard kaldes Slagen, liggendes udi Ingedals Sogn, som skylder aarligen to Tønder og ni Sættinger Korn med Bygsel og Herlighed; og dersom jeg findes forsømmelig Renten af forskrevne 100 Rdlr. ikke bliver erlagt og betalt i rette Tider til forbemeldte Thomas Olufsøn eller hans Arvinger, da skal det være forskrevne Thomas Olufsøn eller hans Arvinger frit for at træde til samme Gaard Slagen og af den at lade oppebære den aarlig Landskyld samt anden Rettighed, af bemeldte Gaard ydes og udgives, og da omrørte Gaard at nyde og beholde til forskrevne Penger, med hvis efterstaaende Renter tilfulde bliver betalt og erlagt, og naar ottemeldte Thomas Olufsøn synes, samme Penger ikke længer hos mig vil lade blive bestaaende, da naar de mig eller mine Arvinger et Fjerdingaar derom tilforn blive opsagt, paa samme Penge til al gode Rede blive erlagt og betalt eller at træde til omrørte Gaard ut supra. Og bepligter jeg mig herhos, at jeg ikke skal hedensætte samme Gaard til nogen Anden enten til Pant eller Kjøb i nogen Maader, og vil saa hermed for mig og mine Arvinger holde ommeldte Thomas Olufsøn samt Hustrues og deres Arvinger herudinden, eftersom forskrevet staar, ganske og aldeles skadesløs i alle Maader. Des til Vidnesbyrd og desbedre Forvaring haver jeg mit Signet herneden paatrykt og til Vitterlighed ombedet mine kjære Svogre Thiman Hansøn, boendes her sammesteds, og Peder Jørgensen, boendes paa Bragnes, dette mit udgivne Brev med

deres Signeter at besegle og med egne Hænder at underskrive. Actum Frederiksstad den 26 September 1657.

(L. S.)

Thiman Hansen. (L. S.)

Peder Jørgensen. (L. S.)

Anno 1667 den 17 Januarii haver jeg og min kjære Hustru Birthe Andersdotter udi Herrens Navn foræret denne indbemeldte Gaard Slagen til Hospitalet her udi Frederiksstad, og vil have herudi kvitteret for Vine, jeg lod skikke udi min Dotter Inger Thomasdötters Bryllup saavelsom tvende smaa Bryllupper, jeg haver gjort til mine Tjenestefolk, som jeg for fornemme Venners Skyld haver skjenket Vin udi; og eftersom Bønderne, paa Gaarden bo, have givet mig aarligen for indbemeldte Landskyld 3 Tønder Malt, som er regnet for et Skippund, eftersom der falder ikkuns Blandings Korn, da vil vi gjerne have samme tre Tønder Malt saaledes disponeret, at der maa brygges deraf til de fattige Lemmer udi fornævnte Hospital til hver Høitidsfest, som er Jul, Paaske og Pintsetid, en Tønde Malt til hver Høitid. Dette er min og min Hustrues venlige Begjering, at med denne Gave saaledes maa forholdes af Hospitalsforstanderen, som nu er eller herefter kommer, saalænge fornævnte Hospital bliver vedligeholden, og forskrevne Hospitalsforstander herefter at annamme Landskylden, forfalden til Jul 1667, og siden videre med al anden Rettighed, som herefter kan falde. Actum Fredrikstad ut supra.

Thomas Olufsøn.
egen Haand.

Fundats for Enkefattighuset ved Stadsporten i Bergen [1].

Efter Frimanns Stift. og Gavebr. I. 193—196.

50. [23 Novbr. 1664—13 Oktbr. 1667.] Bergen.

I Jesu Navn! Eftersom al Trøstens Gud og Barmhjertighedernes Fader, retfindige Enkers Dommer og Forsvar, haver Aar efter Christi Byrd 1663 bevæget og opvakt nogle fromme medlidende Christnes Hjerter til at opbygge et belejligt Hus med adskillige Kammere, til

[1]) Se Reskr. 17 Juni 1707.

ttige, forladte, bedagede, gudfrygtige Enkers Vaaning, og ingen So-
:tet eller Forsamling kan bestaa uden god Skik, Orden og Love, be-
nderlig Gudsfrygt, som en Kilde og Udspring til alt Godt, saa skulle
:rfor de, som af Forstanderne ere befundne at være kvalificerede, som
rbemeldt, og værdige at indtages i dette Hus: — 1) Først og fremst
eflitte sig paa Herrens Frygt, og besynderlig (næst Herrens Hjelp) sky
g fly Guds værdige Navns Bespottelse, Signen, Banden, Sværgen,
Skjenden, Bagtalelse, Løgn, Ulydighed, Ørkesløshed, sterk Drik, Ufor-
igelighed, Utugtighed o. s. v., og hver Morgen og Aften komme sam-
men, og synge først en Morgen- eller Aftensang, dernæst læse den Bøn
eller de Bønner, som dennem ere foreskrevne, hvorudi de skulle besynder-
ligen bede for hans Hans Majestet, Dronningen, Prinserne, de andre
kongelige Børn, Kongens Raad, for Øvrigheden paa Slottet og udi
Byen, det ganske Land, Byen selv, for den ganske Christenhed, og paa
det Sidste ogsaa særdeles for dette Huses og alle andre Fattiges Velgjø-
rere og Velyndere, at Herren dennem igjen vil rigeligen velsigne. — 2)
For det Andet, saa skal den Ene elske, tjene og hjelpe den Anden, i hvad
Tilfald sig kunde tildrage, som Sygdom, Armod o. s. v. — 3) For det
Tredje, skal Enhver af dennem (nemlig de karske) være forpligtet at ar-
beide noget med Hænderne efter St. Pauli Lærdom, om hun ellers vil
være delagtig i nogen Almisse, som dennem kunde skikkes. — 4) For
det Fjerde, skulle de være Forstanderne og Tilsynskonen lydige, og der-
som de merke og fornemme nogen grov Forseelse hos hinanden, den-
nem den da strax at tilkjendegive, paa det derpaa kan raades Bod i
Tide, og saa meget muligt er alt Ondt med Guds Bistand forekommes;
som for Exempel, om Nogen af dennem kunde være hengiven til Banden
eller Sværgen, til Skjenden, Bagtale, Løgn, Drukkenskab, Uforligelighed
o. s. v., det da, som forbemeldt, at aabenbare, og ikke hæle med hin-
anden, efterfølgende derudi den fromme Joseph, som aabenbarede Fade-
ren sine Brødres Forseelse, endog han derfor blev hadet af dennem. —
5) For det Femte, skal Ingen blive ude af Huset om Natten, uden med
Tilsynskonens Vilje, Forlov og Samtykke, og det af vigtige Aarsager.
Hvo sig imod Forskrevne efter Paamindelse modvilligen forser, skal første
Gang miste sin Portion og Del af det, hende af Almisse og andre Hu-
sets Accidenser kunde tilfalde, en Maaneds Tid, anden Gang 2 Maa-
neders Tid, men tredje Gang forvises Huset, enten for en vis Tid eller
med alle, efter Forseelsens Beskaffenhed.

Forstanderens Bestilling og Pligt. Eftersom ingen af Contribu-
enterne vil efter eget Tykke (for vigtige Aarsagers Skyld) indsætte No-
gen i dette Hus, derfor saa skulle Forstanderne Ingen indtage i dette nye fat-

tige Enkehus, uden dem, som efter flittig Examen og Randsagelse ere befundne at være kvalificerede, som forbemeldt, og lade dennem strax vide, at Ingen antages uden paa Forsøgelse og Prøv, om de sig efter de forskrevne Regler ville skikke, og formane dennem alvorligen, at de sig, som Guds Børn og samdrægtige christne Mennesker sømmer og anstaar, forholde, med Trudsel, om de Andet befindendes vorder; og herpaa skal de lade dennem sig med Løfte forpligte. De skulle paa begge Sider søge Husets Bedste og Velstand af yderste Formue, med Raad og Daad, alene af Kjærlighed, og deres underhavende Enker og bedagede vanføre Piger til Gudsfrygt og Samdrægtighed ofte formane, og efter Gelegenhed Almissen lade uddele efter de Fattiges Beskaffenhed og Nødtørftighed. Og naar som nogen af Forstanderne enten ved Døden eller anden Tilfælde samme Bestilling nødes til at kvittere og maa forlade, da skal han først give sin Stemme efter Samvittigheden paa den, hannem synes mest bekvem til at succedere; det samme kan og den igjenblivende Forstander gjøre, og saa efter Lodskastelse, efter Herrens Paakaldelse, den tages, som Loddet falder paa.

Tilsynskonens Bestilling og Pligt. 1) For det Første, skal hun være forpligtet at have flittig Opsigt, at de aandelige Øvelser med Bøn og gudelige Sange ikke forsømmes, besynderlig Morgen og Aften, og at Enhver tager fat paa sit Arbeide, det være sig Spinden, Spolen, Spitten, Vasken o. s. v. — 2) For det Andet, skal hun dele ud, hvad dennem sendes, efter Forstandernes Raad, Bevilgning og Samtykke. — 3) For det Tredje, skal hun være forpligtet at være oppe et Kvarters Tid, efterat de Andre ere i Seng og Ilden slukt, og ikke tilstede Nogen at have Ild om Natten i Kammerne, lukke Dørene til o. s. v. Om Vinteren skal Huset lukkes om Aftenen Klokken 4, og Lyset slukkes Klokken 8, og aabnes om Morgenen Klokken 8; om Sommeren lukkes 9 og aabnes 6. — 4) For det Fjerde, skal hun ikke tilstede noget fremmed Menneske at blive derinde om Natten. — 5) For det Femte, skal hun være forpligtet at aabenbare Forstanderne, hvad Uorden og Uskikkelighed hun i en eller anden Maade kunde merke og fornemme. — 6) For det Sjette, skal hun ogsaa lade Forstanderne vide, hvad dennem af godt Folk, lidet eller meget, er foræret og sendt. — Alt dette forbemeldte ville vi Underskrevne uryggeligen skal holdes, og hvad Nogle[1] af os til dette Huses Underholdning aarligen have givet, skal ufejlbarligen erlægges og hos Huset altid forblive, dog med saa Skjel og saadan Vilkaar, at dersom Nogen herefter (hvilket vi ikke formode nogen Christen skulde understaa sig

[1]) Nemlig af Hans Hansen under 29 Octbr., af Garmann under 2 Novbr. og af Lauritsen under 22 Novbr. 1664 (se Frimann anf. Sted S. 196 og 197.)

at gjøre) det til noget andet Brug, det være sig hvad det vil, under hvad som helst Skin og Prætext det være kunde, skulde ville for- og henvende, da skal vores Børn og Arvinger have Magt samme Gods, Penge og aarlige Indkommer, som dertil lagt er, til sig igjen at tage, og dog til fattige Enkers Nytte og Gavn, hvilke det i Begyndelsen er foræret, anvende, og ikke for sig beholde, saafremt de ikke, i Steden for Velsignelse, Forbandelse paa sig og Sine drage ville, hvorfor Gud dem naadelig bevare.

Hans Hansen. Herman Garmann. Leonard Lauritsen[1].
Peder Hansen.

[1]) Han døde først af de Ovenanførte, nemlig 13 Oktbr. 1667, hvorfor det paa Grund heraf i Forbindelse med Datoen paa det sidste af de nysnævnte Gavebreve maa antages, at Fundatsen er udstedt i det i Overskriften angivne Tidsrum.

Ulrik Frederik Gyldenløves Gavebrev[1] til et Lem i Oslo Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

51. 11 August 1668. Akershus.

Ulrich Friderich Gyldenløve til Kallø, Ridder, kongelig Majestets Etatsraad, Statholder og General udi Norge, Guvernør og Befalingsmand over Akershus og underliggende Len, gjør vitterligt, at jeg udi Jesu Navn, Gud til Ære og de Fattige til Hjelp og Undsætning, haver frivilligen givet og foræret, saasom jeg i Kraft af dette giver og forærer til Oslo Hospital fem Hundrede Rdlr. in specie, der ved Steden at forblive saasom en uigjenkaldelig og bestandig Capital under efterskrevne Conditioner nemlig, at samme Capital skal forblive hos mig paa Rente bestaaende min Livstid eller saalænge jeg selv lyster og behager, mens Renten deraf, som er 6 pro cento, skal til Hospitalsforstanderen hvert Aar rigtig erlægges og betales, hvoraf aarligen skal spises og underholdes et fattigt Menneske og Guds Lem, som jeg eller mine Arvinger selv vil denominere og indsætte, hvilken skal nyde den samme Ret og Frihed med fri Seng og alt Andet, saasom de andre fattige Lemmer udi Hospitalet efter kongelig allernaadigst Fundats følger og nyder. Og dersom mod Forhaabning at forskrevne 500 Rdlr. Capital, indtil jeg ved Døden afgaar, bliver hos mig paa Renter bestaaende, da skal den (med dessen paaløbne Renter og uforklarede Interesse)

[1]) Se Reskr. 15 Apr. 1757.

først og fremmest fremfor al anden Gjeld af mine efterladne re
bedste Midler udtages og til Hospitalsforstanderen erlægges og
hvilken Capital da af hannem (under Inspectorernes Tilsyn o
tykke) til visse og vederheftige Folk med Jordegodses Underpant
sikring skal udsættes paa Rente til samme fattige Guds Lems Un
ning. Item skal Hospitals Inspectores og Forstandere, som nu
herefter kommendes vorde, have god Opsyn at samme Fattiglem
af den aarlige Interesse med lige saa god en Villie underholdt,
den Almisse velment og til Guds Ære og de Fattiges Nødtør
givet og foræret. Og naar samme Lem ved Døden afgaar,
spitalsforstanderen mig eller mine Arvinger det strax tilkjende
vi da den Seng og Sted med en anden fattig og Guds Lem kan
og hvis nogen Rente eller Indkomst af forbemeldte Capital fi
imidlertid fornævnte Seng og Sted stander ledig, skal den med
torernes Videnskab anvendes til Sengens og den Fattiges Klæd
bedring og ikke anderledes eller til nogen anden Brug hen
Dersom og jeg eller mine Arvinger skulde mod al Forhaabning
finde fornemme, at denne velmente Fundats ikke efter min gode I
tilbørligen vorder efterrettligholdet, som forskrevet staar, da skal de
os aldeles frit for, samme Capital igjen at tage fra Hospitalet o
andet Sted, enten Kirke eller Hospital, hvilket os selv lyster og l
at henlægge. Ombeder og formaner al høj og nedrig Øvrigh
nu er eller herefter kommendes vorder, under den Pøn og St
Fundatser omformelde og indeholde, at holde over denne min
Fundats, som alene til Guds Ære og de Fattiges evigvarend
tarv er gjort og given, at den ej til anden Nytte og Brug vo
vendt, ej heller tilstede at Hovedstol eller Renter forandres, forr
ler bortdør, eller og i ringeste Maade anderledes dermed lader f
end denne min forfattede og velmente Fundats indeholder og fi
saasom de det for Gud med en god Samvittighed agte forsva
skal da denne Fundats ved Magt blive og forskrevne fem Hundrede
Capital være for mig, mine Arvinger og Efterkommere, som før
en udødelig Amindelse, til en fattig Lems fri Seng og Underh
til evig Tid. Dets til Vitterlighed under min Haand og Segl.
Agershus den 11 Augusti anno 1668.

U. F. Güldenlew.

(L. S.)

Hans Iverssens Arvingers Gavebrev til Skiens Kirke samt Skolen og Hospitalet sammesteds.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

52. 4 Decbr. 1668. Skien.

Kjendes vi Underskrevne, jeg Magdalene Jesdotter, salig Hans
versen, fordum Raadmand udi Skien, hans Efterleverske paa min egen
min kjære (med bemeldte min salig Kjæreste tilsammen avlede eneste)
otter Pernille Hansdotter, som Formynder, hendes Vegne, Iver Hans-
n paa min egen og min Broder Gjert Hanssens Vegne, som forordnet
rmynder, Henrich Tiessen, Formynder for Halvor Hanssen og med
s egen fulde Consent, Gjert Isachsen, Formynder for min (og min
lig Hustru Dorte Hansdotters tilsammenavlede eneste) Søn Isach
rtsen, Rasmus Hansen paa min Hustru Karen Hansdotters Vegne,
els Nielssen og Christen Hansen, Formyndere for Anne og Maren
nsdøttre, samtlige udi Skien og Østerrisøer boende, og hermed for
le vitterligt gjøre, at eftersom Gud allermægtigste haver behaget ved
n timelig Død at hedenkalde min Malene Jesdotters salig Husbonde
vores salig Fader og Værfader, og nu paa Skifte efter den salig
and befunden, hvor rigeligt Gud hannem velsignet og os saa herlig
iddel efterladt, hvorfor Herren være lovet i Evighed og den salig
and i hans Grav for hans Verdsens omhyggelige Møie høist og
digst Takſigelse; da til et ringe Taknemmeligheds Tegn (som Herren han-
m selv i Velmagt forkortet) for saadanne Herrens naadige velsignede
aver have vi med vores samtlig fri Vilje og velbetænkt Mod (og
Formyndere med vores Umages samt deres til Aars kommende Bro-
s fulde Ja og Samtykke, der og lovet og tilsagt af de Umyndige al-
ig efterdags at skal vorde anket) af en frivillig Gave givet og foræret
n og hermed fuldkommen give og foræe, først til Skiens Bykirke
hundrede Rdlr. in specie, til des Hospital og Sygehus to Hundrede
dlr. og til Byens Skole et Hundrede Rdlr., og det med den Condi-
on og Vilkaar, at bemeldte trende Steder, Kirken, Hospitalet og Sko-
n deraf aarlig til evig Tid, medens Verden staar, skal nyde des aar-
ig Rente sex pro cento, som paa Kirkens Bygning og Forbedring efter
ns Nødtørft eller i andre Maader til dens Fremtarv aarlig skal an-
legges; item Renten af Hospitalens eller Sygestuens Capital aarlig
ives og uddeles de fattige, vedtørvende, derudi medlidig indfordret[1]
Guds Lemmer til Bedste og muligste Hjelp og Underholdning; desli-

[1]) D. e. af Medlidenhed indfordrede eller indtagne.

gest Renten af de Skolen givne og deputerede 100 Rdlr. aarlig at kjøbes Sko og Strømper for, og hver St. Mikelsaften til fattige vedtørvendes Skolebørns Nødtørft uddeles; hvilke Gave-Pendinge skal staa under Byens Magistrats, velvise Borgermesteres og Raads, nu og efterkommende, deres Direction, tilligemed en den salig Mands ældste Arving og Barn, som her paa Stedet hender at residere, og derfor til den Ende velbemeldte de gode Mænd samme Capital udi Hænde stillet, som og derpaa med ligelydende Gjenpartes Underskrift kvitteret have, med venligst Formodning og Tilforsigt, ikke alene de gode Mænd, men endog deres Efterkommere samme Gave christeligen, tilbørligen og forsvarligen administrere og forestaa, og aarligen til den Brug (aldeles og i alle Maader uforanderlig) anvende, distribuere og uddele, som supra meldt, anordnet, givet og funderet er, som de for Gud allermægtigste, den christen Øvrighed og den ganske Verden vil forsvare, og det under al Skriftens høieste Forbandelse og Straf imod den, som derudi nogen Forandring eller forsætlig Efterladenhed ville foretage. Skulle og ei Nogen have Magt, samme Gave-Pendinge at optage, forandre eller til andet Brug anvende eller anlægge, under hvad Navn, Prætext eller Skin nogen Tid til evig Tid ske kunde, mens de pur og alene til den Brug ved aarlig Rentes Indkomst og Uddeling at forblive, som de nu anordnet er, med mindre samme Gave-Pendinge os, vore Arvinger og Efterarvinger igjen skulle hjemfalde; og den Kirken, Skolen og Hospitalet at gjøre fuldkommen Erstatning, som udi slig dessen Forlust givet Aarsag og gjort sig delagtig, hvorudi vi os al christen Øvrigheds, som nu er eller efterdags kommendes vorder, deres Assistens og retfærdig Bifald underdanigst, ydmygeligst og venligst vil formode til denne vores ringe dog velmente christelige Gaves Haandhav[1] og Forsvar. — At saaledes uforanderlig i alle sine Ord, Clausuler og Indhold efter denne Dag, mens Verden staar, til evig Tid skal holdes, fuldbyrdes og efterkommes, des til ydermere Stadfestelse og Bekræftning have vi det samtlig med vores egne Hænders Underskrift og vores vanlig brugende Signeter undertrykt, og til ydermere Kraft og Sandheds Vidskab have vi venlig ombeden ærlig, høiagtbare og velfornemme Mand Anders Madssøn, kongelig Majestets velbestaltet Commissarius og Assessor udi den kongelige Overhofret udi Norge, Claus Andersen, Lagmand over Skiens Sysel, hæderlig og høilærde Mand mag. Jess Madssøn, Sognepræst udi Skien og Religions Provst over Bamble Fogderi og Nedre Thelemarken, og samtlig dette Steds velforordnede Borgermestere og Raad, nemlig Peder Jensen og Markus Barnholt, Borgermestere, Anders Gjer-

[1]) Haandhævelse.

mundsen, Peder Rasmussen, Cornelius Jansen og Hans Jacobsen, Raadmænd, med os til Vitterlighed at besegle og underskrive. Actum Skien den 4 Decembris anno 1668.

Magdelene Jesðdotter, sal. Hans Iversens. (L. S.)	Iver Hansen, m. m. (L. S.)	Rasmus Hansen, egen Haand. (L. S.)
Henrich Tiessen, m. p. (L. S.)	Christen Hansen Aarup, egen Haand. (L S.)	Anders Madsson. (L. S.)
Claus Andersen. (L. S.)	Jess Matson. (L. S.)	Peder Jensen, m. ppria. (L. S.)
Anders Gjermundsen, egen Haand. (L. S.)	Peder Rasmussen, egen Haand. (L. S.)	Hans Jacobsen, m. m. (L. S.)
	Cornelius Johansen, egen Haand. (L. S.)	

Forskrevne indeholdende, frivillige og velmente Gavependinge, de fem Hundrede Rdlr. in specie, haver indbemeldte den salig Mand Hans Iversens samtlige Arvinger os Underskrevne pro officio ved den Dannekvinde, hans Efterleverske, ærlig, dydig og gudfrygtig Matrone, Magdalene Jesðdotter, som dette Steds anbetroede, som naadigst anordnede Magistrat, i Dag ladet levere og tilstille, hvorfor vi paa Byens og vores Embeds Vegne hermed fuldkommeligen kvittere og venligen betakke, saa og paa egen og vores Efterkommeres Vegne love og tilsige ved oprigtige Tro og Love samme velmente Gave ærligen, troligen og oprigtigen at administrere og forvalte, Kirken, Skolen og de Fattige til Gavn, Gode, Nytte og Fremtarv aldeles efter dette forskrevne Gavebrev og Fundatses Indhold udi alle sine Ord, Indhold og Clausuler uforanderlig, saasom vi for Gud, den christen Øvrighed og al Verden vil forsvare, under den Pøn og Straf, som den indeholder og medfører. Actum anno die et loco ut supra.

Velvise Borgermestere og Raad mig og mine Medarvinger saaledes for forskrevne Gavependinge at have kvitteret, bekjender jeg

Magdelene Jesðdotter
salig Hans Iversens.

Anders Olufssons Enke, Birgitte Rasmusdatters Gav
brev til Frederiksstads Kirke.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

53. 25 Novbr. 1669. Frederiksstad

Til Guds Ære og Frederiksstads Kirke til Bedste haver mi Hjerte allerkjæreste og nu i Herren hvilende salige Husbonde Andre Oluffsen, fordum Borgermester her i Frederiksstad, og jeg efter christe og gudelig Betænkende anno 1636 den 18 Decembris samtlige heng og foræret fra os og vore Arvinger til forbemeldte Frederiksstads Kirk Bedste et Hundrede enkelte Rdlr. in specie, for hvilken Summa Pen er vorden Kirken indpantet en Bondegaard ved Navn Lundene med unde liggende Ødegaard Lien, beliggendes i Id Sogn, og skylder aarlig Tønder godt Malt, med Bygsel og Herlighed efter derom Pantebrevet videre Formeld, af Dato Frederiksstad den 7 October udi forskrevne A 1636. Og eftersom forbemeldte Gaard og Pantegods igjen af ret Odelsmand fra Kirken og os er vorden indløst, haver da bemeldte mi kjære salig Husbonde og jeg, Kirken til Vederlag, isteden indforpant Kirken til Bedste anno 1640 den 18 Septembris en Gaard ved Nav Sølskut i Degernes Sogn i Rakkestad Prestegjeld beliggende, som skyld aarlig et Skippund Bygmel med Bygsel og Herlighed efter bemeldt Pantebrevs videre Indhold; medens efterdi Landskylden og dessen Re tighed af bemeldte Gaard Sølskut aarlig er vorden oppebaaren af mi salig Husbonde og mig, som dog med langt mere, godt Folk vel bevidst paa Kirkens Reparation Tid efter anden er vorden bekostet og anvendt vil jeg dog alligevel ved dette mit aabne Brevs Kraft og fri Vilje o velberaad Hu, saa og af den Kjærlighed, jeg drager til Gud og han hellige Ord, Frederiksstads Kirke til fremdeles Ophold, overdrage, tillægg og forbedre velgedagte min salig Husbondes og min forrige Gave i sa Maade, at jeg ydermere for mig og mine Arvinger til aarlig Landskyld Oppebørsel udi en Gaard kaldet Bjør, som Niels nu paabor og besidder i Tune Sogn beliggende, halvandet Bismermerker Smør eller et hal Skippund Tunge, uden Bygsel; iligemaade Kirken at følge til aarli Oppebørsel to Bismerpund Korn udi den Gaard Kviberg, i Borge Sog beliggende, og uden Bygsel, med tilliggende Luter og Lunner i all Maader, hvilket fornævnte Gods min kjære salig Husbonde sig har ti kiøbt af velvise Niels Villumsen, Raadmand i Kjøbenhavn; og efterso samme Gaardsparter, ut supra meldt, ere af rette Odelsmænd til min s lig Husbonde og mig udsatte og forpantede paa Aaremaal, som er 2

regnet fra 1647 til 1 October, da samme Pantebrev blev ind-
ikke os til Odel forhandlet, medens dog højt nok pantsat, og
amme Aaremaal bliver forskindet, om de rette Odelsmænd eller de-
nger forskrevne Gaard Sølskut og Gaardeparter udi Bjør og
efter udstedte Pantebreve rigtig efter deres Indhold Kirken skulle
ormodentlig fraløst, at det dennem at bevilges og tilstedes for-
Gaarde og Gods igjen at blive følgeagtige og mægtige, medens,
saa hender, beder jeg og kjærligen formaner Frederiksstads Byes
e Magistrat, Præsident, Borgermester og Raad, som nu ere eller
kommendes vorde, at de samme min salig Husbondes og min
: Gave ikke Hovedsummen med aarlig Landskyld oprykke, eller til
ing henvende, end til Kirkens Ophold, som forberørt er, saasom
Gud allermægtigste udi sin Tid agte at forsvare. Til dets Be-
haver jeg min egen Haand og Signet hernedenunder føjet og
ombedet den velvise og højagtbare Mand Sr. Just Bernhardus
s, Præsident, og den hæderlige og højlærde Mand Hans Meng,
est her udi Frederiksstad, samt min kjære Svigersøn Thomas Oluf-
admand ibidem, dette til ydermere Bekræftning med mig at un-
. Frederiksstad den 25 Novembris 1669.

Bergitte sal. Borgermester Anders Olufsens.

(L. S.)

dus Cramerus. Hans Nielsen Meng. Thomas Olufsen.
L. S.)

Tønsbergs Magistrat udstedt Revers med Gjen- f Peder Lauritssøns paa hans afdøde Hustrues, e Jensdatters Vegne udfærdiget Gavebrev til Skolemesteren i Tønsberg.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

30 August 1670. Tønsberg.

Peder Lauritssen, Lagmand udi Tunsberg, kjendes og gjør
vitterligt udi dette mit aabne Brev, at eftersom min salige hjer-
ode Hustru, ærlig, gudelskende og æredyderig Matrone Rigitse
er haver af et christeligt Gemyt og Betænkende paa sin Syge-
Maaneds Tid førend Gud allermægtigst hende til sig forbrede,
n udi den hellige Trefoldigheds Navn givet og foræret til Sko-
ns Underholdning her udi Tunsberg et Hundrede Rigsdaler in

specie paa den Maade, at den Skolemester, som her nu er, eller h
efter kommendes vorder, skal aarligen nyde Renten deraf, saa haver
fordi med samtlige Borgermesteres og Raads, saa og med begge Sog
presternes Vilje og Vidskab, overleveret forskrevne lille Capital, et Hu
drede Rigsdaler in specie, til den ældste Borgermester Iver Madsen, s
dennem tilligemed de andre hans Medbrødre af Borgermestere og Ra
skulle have udi deres Forvaltning, at de hos vederheftige godt Folk t
blive udsat paa Rente, saa samme Rente ser Rigsdaler aarligen til h
Bartholomæi Dag, som er den 24 Augusti, til Skolemesteren vorder
veret, og det paa den Dag formedelst bemeldte min salig Hustrues
til sit Hvilested udi St. Laurentii Kirke da blev bestediget; og bliver
det første Aars Rente forfalden til den 24 Augusti 1671 førstkommende
til hvilken Tid forskrevne Rente ser Rigsdaler til itzige Skolemester, t
hæderlige og vellærde Mand Herr Michel Michelssen, mod Bevis s
tilstilles og siden aarligen til hannem og hans Eftermænd saaledes, s
dens Verden staar, at skal continueres og efterkommes, med venlig P
modning og Erindring, at itzige Borgermestere og Raad, saavelsom t
res Eftermænd ville se sig vel for, at de nøjagtig forskrevne lille C
pital med dens aarlige Rente kan være forsikrede, saafremt de ikke sel
vil indestaa Skolemesteren for al udi des Fald tilføjede Skade, hvorp
Borgermestere og Raad deres Revers, paa dette Brevs Gjenpart skrev
udgivet have, som hos Skolemesteren, her nu er og herefter komment
vorder, altid udi Forvaring skal forblive dennem til Efterretning. s
efterdi denne min salige Hustrues velmente Gave haver Henseende
Guds Æres Beforbring, da forbydes alvorligen, at Ingen derimod la
sig med nogen Uvilje eller Viderværdighed bete, under Guds almægti
Hevn og Vrede, mens mere vil formode, at denne ringe Gave og F
dats maa af alle retsindige Øvrighedspersoner udi verdslig og geis
Stand, som nu ere eller herefter kommendes vorde, blive vedligehold
haandhævet og forsvaret, saa forskrevne Gave ikke til anden Brug,
som forbemeldt anvendes, mens udi sin fulde esse og til forordn
Brug til Verdens Ende at forblive. Des til Bekræftning haver jeg Pe
Lauritsen trykt mit Signet herneden for, og mit Navn med egen Ha
hosskrevet, og venligen ombedet ærlige, velfornemme og velforstand
Mænd Iver Madsen og Mogens Henrichssen, Borgermestere, J
Laugessen, Henrich Johanssen og Jens Christenssen, Raadmænd, s
hæderlige og vellærde Mænd Hr. Niels Mathiessen Buntzouw, Sog
prest til forskrevne St. Laurentii Kirke, og Herr Christen Hanssen M
land, Sognepreſt til vor Frue Kirke, samtlige her udi Tunsberg, t
mit udgivne Brev med mig til videre Certification at forsegle og un

skrive. Actum Tunsberg den tredivte Augusti anno et Tusind sex Hundrede og halvfjerdesindstyve.

Peder Lauritsen. (L. S.) Iver Madtsen. (L. S.) Mogens Henrichssen. (L. S.)

Niels Mathiessen Bunzouw. (L. S.) Christen Hanssen Morland. (L. S.)

Jens Laugessen. (L. S.) Henrich Johanssen. (L. S.) Jens Christensen. (L. S.)

At dette forbeskrevne er en rigtig Gjenpart af det Gavebrev, hvilke Hr. Lagmand Peder Lauritsen paa sin salige Hustrues Vegne til Skolemesteren her i Byen udgivet haver, som er bekræftet under Lagmandens egen Haand og Signet, item under begge Sognepresternes, saa og under vores, Iver Madtsen og Mogens Henrichsen, Borgermestere, Jens Laugessen, Henrich Johanssen og Jens Christensen Raadmænd, samtlige Hænder og Signeter, og at Pengene er annammet, som Borgermestere og Raad skal have udi deres Forvaltning og have Tilsyn dermed, at Skolemesteren ikke lider nogen Skade, saasom i denne Fundats forhen udi alle Maader foreskrevet staar, det bekjende vi itzige forskrevne Borgermestere og Raad med egne Hænder hos vores paatrykte Signeter. Actum ut supra.

Iver Madtsen, egen Haand. (L. S.) Mogens Henrichssen, egen Haand. (L. S.) Jens Laugessen, egen Haand. (L. S.)

Henrich Johanssen, manu propria. (L. S.) Jens Christensøn, egen Haand. (L. S.)

Bernt Plates Gavebrev til Oslo Hospital.

Efter Orginalen i Rigsarkivet.

55. **10 Januar 1671. Christiania.**

Kjendes jeg Berent Pladt, Guldsmed, Borger og sitzhaftig udi Christiania, og hermed vitterligt gjør med dette mit aabne Skjødebrev, at jeg med min kjære Hustru, Anne Christophersdotters Raad, Villie og Samtykke haver fra os og vores Arvinger in anno 1658 foræret og given til Oslo Hospital, udi Hjelp til de Fattiges Bedste og Underholdning, halvanden Huds Landskyld uden Bygsel, som os arveligen efter sa-

lig Casper Christophersens Dod er lovligen tilfalden udi en Gaard ved Navn Ruberg paa Eidskogen udi Solør Fogderi, med dets Vilkaar, at mig af Hospitalet, som samme Gaard-Bygsel over Alt raadig, skulde betales tre Aars resterende Landskyld af forskrevne halvanden Hud, som aarligen er to Rdlr. en Ort, hvilke resterende Landskyldspenge, bedragende til sex Rdlr. tre Ort mig oprigtigen er i Dag bleven betalt (efter derom min aparte Kvittering) af nu itzige Hospitalsforstander, ærlig, agtbar og velfornemme Mand Johan Hagemeister efter hans Excellents velbaarne Hr. Statholder Ove Juels Beordning og Resolution paa min derom underdanigste Supplication, som herhos følger; hvilke forskrevne halvanden Huds Landskyld herefter skal følge og tilhøre Oslo Hospital til evindelig og ugjenkaldelig Odel og Ejendom, og kjendes jeg forskrevne Bernt Plate for mig og mine Arvinger aldeles ingen ydermere Lod, Del, Ret eller Rettighed at have til eller udi forberørte halvanden Huds Oppebørsel, medens forbemeldte Oslo Hospital det efterdags at følge, oppebære, og hermed frelseligen hjemler og tilstaar. Herforuden til des Oplysning og Kraft haver jeg overleveret mine Adkomstbreve og dette mit Skjøde til velermeldte Hospitalsforstander, og dermed dette kraftgjører, som forskreven staar. Des til Stadfestelse haver jeg venligen ombedet ærlig, agte og velforstandige Mænd, mine kjære Svogere Rasmus Jochimsen og Romanus Møller, Guldsmede og Borgere her udi Christiania, med mig til Vitterlighed at forsegle og underskrive. Actum Christiania den 10 Januarii anno 1671.

Rasmus Jochimsen, Guldsmed, mpp. (L. S.)	Berent Plate, egen Haand. (L. S.)	Romanus Møller, m. pr. (L. S.)

Peder Lauritssøns Gavebrev til St. Laurentii Kirke og dens Sogneprest samt til fattige Skolebørn og Husarme i Tønsberg, med senere Tillæg dertil.

Efter Originalen i Byens Arkiv.

56. 13 Oktbr. 1671. Tønsberg.

Peder Lauritssøn, Lagmand udi Tunsberg, kjendes og gjør for alle høj og nedrig Standspersoner udi dette mit aabne Brev vitterligt, at eftersom Døden er alle Mennesker vis, men Tiden og Maaden uvis, hvorpaa daglig Exempler forefalde, da er det højlig fornøden, at man tænker paa Døden og paa sit Livs Ende; hvorfor jeg, som en velbedaget

Mand af et christeligt Gemyt, haver mig foresat udi denne min enlige Stand at vil betænke Guds Hus St. Laurentii Kirke her udi Tunsberg, hvor min salig hjertekjære Hustrues og min Begravelse er bestikket, desligeste samme Kirkes Sogneprest (som haver ringe Indkomst) samt Husarme og fattige Skoleborn her udi Byen nogen Gave, af hvis den gode Gud mig naadeligen givet og velsignet haver, og derfor udi den hellig Trefoldigheds Navn vil jeg Peder Lauritssen udi min Velmagt af et velbetænkt Mod til Guds Ære udi forskrevne Maade bortgive og forære efternævnte Jordegods. — Først, til fornævnte St. Laurentii Kirke, hvor min salig gode Hustrues og mit ommeldte Begravelsested er bestikket (som jeg dog forhen til Kirkeværgeren med rede Penge betalt haver efter det derpaa mig givne Brev og Segls Lydelse, dateret den 31 Marts 1658), en Gaard ved Navn Bagstevold, som Dyre nu paabor, liggendes udi Vaale Sogn her udi Tunsberg Amt, hvilken Gaard jeg mig til Ejendom fra Hans kongelige Majestet og Kronen tilkjøbt haver, skyldendes nu aarligen et Skippund Mel og en halv Daler Fornødspenge med Bygsel og Herlighed. — For det Andet, til bemeldte Kirkes hæderlige Sogneprest en Gaard ved Navn Kimestad, liggende udi Borre Sogn udi fornævnte Amt, som Christopher nu paabor, skyldendes aarligen 4 B℔ Smør og en Daler Fornødspenge med Bygsel og Herlighed, hvilken Gaard jeg haver kjøbt og mig tilforhandlet efter Adkomstbrevenes Udvisning. — Og for det Tredje, til Husarme og fattige Skoleborn en Gaard ved Navn Graagaas Narum, liggende paa Thoten i Kollebo Anner udi Akershus Amt, som Ingebret nu paabor, skyldende med underliggende Bjørnstads Ødegaard halvandet Sk℔ Bygmel (som aarlig betales med 9 Rdlr.) og en Daler Fornødspenge med Bygsel og Herlighed over al Gaarden, eftersom Andre derudi eje et halft Sk℔ uden Bygsel, hvilken Gaard mig i 30 Aars Tid fulgt haver. — Forskrevne trende Gaarde, Bagstevold, Kimestad og Graagaas Narum med dessens rette tilliggende Ejendele og Herligheder fornævnte Navngivende, efter at Gud allermægtigste har behaget mig arme Synder fra denne usle Verden til sig at fordre, straxen skal følge, nyde og beholde til bestandig Ejendom, medens Verden staar, hvilket min hjertekjære Broder, ærlige og velfornemme Mand Morten Lauritssen, kongelig Majestets forrige Tolder over Sands Tolderi, som min eneste Arving med mig bejaet og samtykt haver efter hans derpaa mig givne skriftlig Forsikring, dateret 26 April udi løbende Aar 1671. Og naar den gode Gud mig bortkaldet haver, skal dermed saaledes forholdes, at velvise Borgermestere og Raad her udi Byen da lade forbenævnte trende Gaarde Bagstevold, Kimestad og Graagaas Narum indskrive udi Kirkens Jordebog, de Vedkommende til vis

Efterretning og Kirkeværgerne, som nu ere eller efterkommendes vorde, at annamme Kirkens Gaard fornævnte Bagstevold og deraf oppebære dens afgaaende Landskyld og Rettighed med første Bygsel og Holding, naar det falder, bemeldte St. Laurentii Kirke alene til Bedste, som de have at gjøre Regnskab for. — Iligemaade haver Sognepresten til bemeldte Kirke, som nu er eller herefter kommendes vorder, at lade annamme sin Gaard gedagte Kimestad, og deraf oppebære dens afgaaende Landskyld og Rettighed med første Bygsel og Holding, naar det falder, sig selver til Bedste, eftersom fornævnte Gaard skal følge Sognepresterne sammesteds En efter Anden, medens Verden staar. — Mén hvad ovennævnte Gaard Graagaas Narum angaar, saa have Borgermestere og Raad, som nu ere eller herefter kommendes vorde, ved de Fattiges Forstandere aarlig at lade oppebære samme Gaards afgaaende Landskyld og Rettighed med første Bygsel og Holding, naar det falder; og eftersom den aarlig Rettighed er 10 Rdlr., som forbemeldt, da have Borgermestere og Raad at disponere det, de sex Rdlr. aarlig hver Paaskeaften til 6 ret nødtørftige Husarme, 1 Daler til hver, og de øvrige 4 Rdlr. til fattige Skolebørn blive udbyttet, og naar første Bygsel og tredje Aars Holding falder, det ogsaa Paaskeaften til fattige, mest vedtørvende Skolebørn til deres Nødtørft at distribueres. Og skal hos dette Gavebrev efter min Død findes en Vidisse af høibemeldte hans kongelige Majestæts Skjøde paa saavidt den Gaard Bagstevold er vedkommende, og paa de andre twende Gaarde Kimestad og Graagaas Narum skal Adkomstbreve, som jeg Godset efter haver fulgt, derhos være tilstede, at forsvare Godset med; og derover kjærligen formodes at de velærede Borgermestere og Raad, som nu ere eller herefter kommendes vorde, lade sig være angelegen til at have god Opsigt med ermeldte godvillig Gave, at den ikke til Andet bliver anvendt, end som til det den er forordnet og det saalunde, som de for den alvidende Gud med en god Samvittighed vil være bekjendt. — Og eftersom denne min velmente ringe Gave haver Henseende til Guds Æres Befordring og min Næste til Hjelp og Bistand, da næst flittig Ombedelse forbydes alvorligen, at Ingen derimod med nogen Uvilje eller Viderværdighed lader sig bete, som og ikke forhaabes (efterdi forgedagte min elskelig Broder, som min eneste Arving, Gaven fuldkommeligen consenteret haver), saafremt de, derimod gjøre, ikke vil indfalde under Guds Hevn og Vrede; men langt hellere vil formode, a denne min frivillige Gave og Fundats af alle retsindige, høie og nedrige Øvrighedspersoner udi verdslig og geistlig Stand, som nu e eller herefter kommendes vorde, bliver vedligeholden, og efter Gud Befaling haandhævet og forsvaret, saa oftbenævnte Gave ikke til Ande

ead som forskrevet staar, henvendes, mens udi sin fulde esse og tilforordnet Brug til Verdens Ende forbliver. — Dets til Bekræftning haver jeg Peder Lauritsøssen trykt min Signet her nedenfor, og mit Navn med egen Haand hosskrevet, og kjærligen ombedet ærlige, æragtbare og velfornemme Mænd Ivèr Madsen og Mogens Henrichsen, Borgermestere her udi Tunsberg, dette mit udstedte Gavebrev og oprettede Fundats med mig til videre Certification at underskrive og forsegle, hvorom trende enslydende Breve ere forfattede, deraf det ene forvares udi Byens Kiste, Borgermestere og Raad til Efterretning, det Andet leveres til St. Laurentii Kirkes itzige Sognepræst, den hæderlige og vellærde Mand Hr. Niels Mathissen Bundtzou (eller til hans Eftermand, om han da ikke var udi Live), som stedse udi Sognepresternes Bevaring skal forblive, ej alene til deres egen Interesses Opagt, men endogsaa til den Ende, at fattige, Husarme og Skolebørn bekomme den Del, dennem her udi er tillagt, hvortil de hæderlige Prester som gode Tilsynsmænd udi Guds Nafyn sig villig ville lade befinde, hvilket jeg paa Guds Vegne hermed kjærligen og indstændigen af dennem er begjerende; mens det tredje Brev forbliver udi min egen Gjemme, mine Arvinger til Underretning. Actum Tunsberg den 13 Octobris anno Christi et Tusinde sex Hundrede halvfjerdsindstyve og et.

Peder Lauritsøssen,	Iver Madtsen,	Mogens Henrichsen,
egen Haand.	egen Haand.	egen Haand.
(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)

Eftersom jeg Peder Lauritsøssen efter dette Brevs Bemeld haver givet til fattige Skolebørn og Husarme her udi Tunsberg indbenævnte Gaard Graagaas Narum, paa Thoten udi Kollebo Anner liggende, saa vil jeg endnu derforuden give til fornævnte fattige Skolebørn og Husarme en anden Gaard ved Navn Vestre Gran, som Ragnild og Peder nu paabo, paa bemeldte Thoten i Leinsbygden og liggende, skyldende (foruden en Fjerding, der er affsat) 1½ Skippund og 1 Fjerding Bygmalt og en Daler Fornødspenge med Bygsel og Herlighed over al Gaarden, eftersom Andre eje derudi halvandet Skippund uden Bygsel, samme Gaard haver jeg fulgt til Ejendom fra anno 1641 og til dato udi 35 Aar, hvilken Gaard Vestre Gran med dens afgaaende Landskyld i Bygsel og Herlighed, som forcsiges, og aarlig betales for Landskylden 10¼ Rdlr. og en Daler Fornødspenge, jeg godvilligen af et christeligt Betænkende til fattige Skolebørns Behjelpning og til Husarme vil have foræret og bortgivet til evindelig Ejendom, og det i saa Maade, at naar Gud allermægtigste mig arme Synder fra denne usle Verden haver bortkaldet, de

velvise Borgermestere og Raad, som nu ere eller herefter kommende vorde, samme Gaard fattige Skoleborn og Husarme til Fremtarv (lade annamme og udi de Fattiges Bog lade indskrive, Vedkommende i Efterretning, og saa dets aarlig Landskyld lade oppebære med første Byg sel og tredje Aars Holding, naar det falder. Og eftersom den aarli Rettighed er halv tolvte Rdlr., som forbemeldt, da have velbemeldt Borgermestere og Raad halvniende Daler deraf aarlig hver Paaskeafte til fattige og vedtorvende Skoleborn tilligemed de 4 Daler, forskrevn andet Brev omformelder, tilhobe halvtrettende Rdlr., at lade uddytte, sa og derhos første Bygsel og tredje Aars Holding, naar noget falder, og de øvrige 3 Daler til 3 ret fattige Husarme med samt de 6 Rdlr., de andet omtalte Brev foreskriver, saa ni Husarme bekomme de 9 Rdlr. hvilket altid saaledes skal efterkommes, eftersom forbemeldte Gaard Bestr Grans Indkomst stedse skal anvendes til fattige Skolebørns og Husar mes Gavn og Bedste, og ikke til nogen anden Brug henvendes, og ellers udi andre Maader dermed at forholdes, ligesom det andet ovenskrevn Brev omstændelig udviser; hvormed at have gebørlig Indseende, flitti begjeres, de velvise Borgermester og Raad ville lade sig være angelege saasom de for Gud allermægtigste med en god Samvittighed ville ve bekjendt. Adkomstbrevene paa fornævnte Gaard skal findes tilstede ho den anden gedagte Gaards Adkomst til Godsets Forsvar. Dets t Bekræftning haver jeg Peder Lauritssen trykt mit Signet her nedenund og mit Navn med egen Haand hosskrevet samt venligen ombedet ærlig æragtbare og velfornemme Mand Iver Madtsen, Borgermester her i Tunsberg, Jens Laugeson, Raadmand, og Christien Hanson, By- og Raa stuskriver, denne min velmente Gaves Forfatning med mig til vide Certification og Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Tonsbe den 17 Augusti anno 1676.

Peder Lauritssen, egen Haand. (L. S.)	Iver Madsen, egen Haand. (L. S.)	Jens Laugessøn, egen Haand. (L. S.)	Christen Hanso man. propria. (L. S.)

Fru Anna Urups Testament til Domkirken og fattig Husarme i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

57. 26 Marts 1672. Throndhje

1) Det er min Vilje og Begjering til mine Børn og og re Arvinger at lade gjøre mig en hæderlig, adelig Begravelse efter d

Tids Lejlighed, da bedst sig kan ske. — 2) At Dagen for Begravelsen skal strax udgives et halft Hundrede Rigsdaler til min salige Mands og min Begravelse her udi Throndhjems Domkirke efter udgivne Brevs Lydelse. — 3) Og skal gives til fattige Husarme 1 Hundrede Rdlr., som skal i Kirken udgives til vis Tid hvert Aar Renter deraf. — 4) Der skal og gives til Kjerlinge-Huset et halft Hundrede Rdlr. — 5) Der skal, samme Dag Begravelsen holdes, hensendes og uddeles iblandt de elendige Syge, som ere hjelpeløse og ligge stedse ved Sengen, 1 halft Hundrede Rdlr. — Dette at være min Vilje, haver jeg min egen Haand underskrevet, og ombedet min kjære Søn Oberst Reinholdt von Hoffuen samt Mester Erik Bredal og Mester Søfren Hansen til Vitterlighed med mig at underskrive. Throndhjem den 26 Martii anno 1672.

Salig Fredrik Buddes Anne Urop, egen Haand. — Reinholdt van Hoffuen, manu propria. — Erik Bredal. m.ppria. — Søfren Hansen.

Kongeligt aabent Brev om Skattefrihed for det, af Claus Tronsen til et Fattighus paa Bragernes skjenkede, Jordegods.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

58. **8 Decbr. 1673. Kjøbenhavn.**

Vi Christian den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjør Alle vitterligt: Eftersom Claus Tronsen, Indvaaner udi Bragernes i Vort Rige Norge, hos os allerunderdanigst haver ladet anholde om Odelsskat-Frihed paa ti Skippund fire Lispund Tunge, liggende udi Akershus Amt paa Hadeland, som han haver givet og perpetueret til et oprettet Fattighus og dersudi allerede indkomne Lemmers Underholdning, saa have vi allernaadigst forundt og bevilget, saa og hermed forunder og bevilger, at forskrevne 10 Skippund 4 Lispund, som bestaar udi efterskrevne Jordegods, nemlig: Røen, et halvt Skippund Tunge uden Bygsel; Horgen, fire Skippund med Bygsel; Egge, et Skippund med Bygsel; Vindmarken, en Fjerding med Bygsel; Reken, femten Lispund uden Bygsel; Dælen, et Skippund atten Lispund med Bygsel; Sørum, et halft Skippund og udi Tuf et Skippund uden Bygsel, maa lige med andet Fattig-

Hospitals Gods der udi Riget være fri for Odelsskat. Hvorefter Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette, ej gjørendes herudi Hinder eller Forfang udi nogen Maade. Givet paa vor kongelige Residens udi Kjøbenhavn den 8 December anno 1673. Under vort Signet.

Christian.

(L. S.)

H. Wind.

Iver Jenssen Vandsbils og Hustrues Gavebrev til de Fattige i Hedrums Hovedsogn i Laurviks Fogderi.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

59. 17 Marts 1674. Amsterdam.

Udi den hellige Trefoldigheds, Fader, Søn og Helligaands Navn kjendes vi Iver Jenssen Vandsbil, boendes udi Amsterdam, og Inger Jacobsdotter, Iver Jenssen Vandsbils, og vitterliggjøre for Alle dennem, dette vores Brev forekommer, at naar vi udi Guds sande Frygt overveje og betænke de mangfoldige Velgjerninger, Gud allermægtigst af idel blot Naade og Barmhjertighed uden al vores, som kjødelige og strebelige Menneskers, Fortjeneste og Værdighed, os paa vor Sjels og Legems Vegne fra vores Undfangelse i Moders Liv til denne nærværende Stund faderlig haver bevist, da uanseet vi, saavidt den grundgode Gud har givet Aand og Naade til, stedse ihukomme alt det Gode, os er bevist, udi vores daglige Taksigelsesbønner til Gud, befinde vi dog, at vi aldrig noksom kunde takke, love, ære og prise hannem, som det sig bør, og vi hjerteligen ønske, det vi og stadig haabe og tro, at hvis som i saa Maader sker, af et oprigtigt og lydigt Hjerte ikke skal forskydes, men være ham behageligt, og udi Naade ansees. Og efterdi Gud saa underlig harført os fra den Tid, vi komme af Moders Liv, til denne vores høje Alderdom, og os saa rigeligen med Naturens og Lykkens Gaver til vores Legemers daglige Fornødenhed og Ophold begavet, og os end derforuden saa rundelig velsignet, at vi endog har haft tilovers ideligt, naar begjeredes, at give de Fattige, vores Medchristne, som det behøver, hvorom Gud har bedst Videnskab; da paa det vi end ydermere kunde bevise vor christen Kjærlighed imod Guds fattige Lemmer, vores Jevn-Christen og Næste, efterdi vores fromme Gud og Fader ikke haver sligt fornødent, have vi til Guds hellig og høje Navns Ære og til fattige nødtørftige Menneskers Hjelp udi det velsignede Jesu Navn foræret

til fattige husarme Enker og fader- og moderløse Børn udi Hedrums Hovedsogn, hvor vi efter Guds Forsyn boede nogle Aar, to Hundrede Rdlr., som nu staa paa Rente hos vores kjære Broder Thomas Jenssen Bandsbil, kongelig Majestets velbestaltet Commissarius udi Norge, og det paa den Maner, at samme Penge stedse skal blive bestaaendes paa Rente hos visse Folk imod saadan Forsikring, at de Fattige intet derover komme til kort, og Renten deraf aarligen uddeles til mest behøvendes fromme fattige Mennesker udi forskrevne Hedrums Hovedsogn af bemeldte vores kjære Broder, saalænge han lever, og efter hans Bortkaldelse til Gud af vores Slægt eller Svogere, som ere der ved Stedet, udi Sognepræstens til Hedrums Prestegjeld, som nu er eller herefter kommendes vorder, Nærværelse, som uden Tvivl har god Kjendelse om de Nødtørftiges Tilstand udi hans Menighed, nogle Dage før Jul udi Klæder, Mad eller Penge, eftersom Enhver bedst behøver, eller og twende Gange om Aaret, om det gavnligere eragtes, og det uden al Vilje og sær Hensende til Noget, være sig hvad det være kan, saasom de agte for Gud at forsvare og for alle oprigtige ærekjære Mennesker være bekjendt, af de Fattige berømmes og forvænte Guds Velsignelse. Og efterdi vel kan hendes, at vores Slægt og Svogere enten kunde flytte der fra Stedet eller ganske uddø, saa der Ingen af dennem blev, som kunde have Omsorg, at al Ting, som før er meldt, gaar skikkelig og vel til, og at forskrevne Capital stedse bliver staaendes hos visse Folk, som Renten deraf kunde betale, og siden aarlig uddeles, da forlade vi os til, at Sognepresterne udi Hedrums Prestegjeld, en efter anden, antage sig de Fattige og have saadan kjærlig Omsorg for dennem, at dennem ikke aleneste ingen Skade tilføjes, men endog udi deres Medhjelperes Nærværelse en Gang eller to om Aaret uddele forskrevne ringe Rente til forskrevne fattige Mennesker, saavidt dennem christeligt og ret synes. Og paa det saaledes, som forskrevet staar, udi alle Maader kan rettelig efterkommes, have vi skrevet twende ligelydende Fundatser, hvoraf den ene skal blive hos vores efterkommende Slægt og Svogre, og den anden udi Prestens Forvaring udi Hedrums Præstegjeld, Mand efter Mand. Vi ville ingenlunde formode, at noget Menneske, høj eller lav, geistlig eller verdslig, sig skulde understaa, under hvad Skin eller Ret det kunde forebringes eller optænkes, eller til hvad anden Brug kunde foregives, lad være hvor nyttig den end kunde ansees, at fravende de Fattige foreskrevne ringe Hjelp, eller i ringeste Maader udi Rentens Uddelelse handle anderledes, end christeligt og billigt, uden sær Profit; thi som vi af christen Kjærlighed elske alle Mennesker, skulde vi ikke gjerne se at Nogen formedelst de Fattiges ringe Fratagelse skulde forhverve dennem Guds Forban-

delse og Unaade, dennem til timelig og, uden sand Omvendelse, evig Fordærvelse, hvorfra Gud naadelig alle Mennesker befri og bevare. Til Vidnesbyrd og Bekræftning have vi vores egne Hænder her neden underskrevet og vores Signeter paatrykt. Datum Amsterdam 17 Martij 1674.

Iver Jenssen Vandsbil, m. p. (L. S.)

Inger Jacobsdotter, egen Haand. (L. S.)

Peder Olufsson Normands Enke, Mette Nielsdatter Mengs Gavebrev til de Fattige og Husarme paa Frederikshald.

Efter Orig. p. Perg. i Rigsarkivet.

60. 1 Novbr. 1677. Frederikshald.

Mette Nielsdotter Meng, residerende paa Frederikshald, kjendes og hermed for Alle vitterligt gjør, at eftersom min kjære og nu salige Mand Peder Oluffsen Normand, fordum kongelig Majestets bestalter Obrist-Lieutenant, haver (nogen Stund førend Gud allermægtigste hannem heden kaldet) med mig besluttet og forabskediget at ville testamentere de Fattige og Husarme her paa Frederikshald fem Hundrede Rigsdalers Capital, som efter vores dødelige Afgang, enten med rede Penge eller Jordegods, erlægges og betales skulle, mens formedelst den salig Mands paakommende store Svaghed og omsider dødelige Frafald er samme Testament i hans levende Live ej bleven fuldfærdiget, som man ellers gjerne havde seet og ønsket. Ikke desto mindre, paa det at baade velermeldte min gode salig Mands, saavelsom mit eget Løfte tilbørlig kan vorde efterlevet, saa og at de Fattige ved Testamentets uformodelige Forhal ingen Afgang eller Skade i denne Tilfælde lide skal, da vil jeg hermed, Gud til Ære og de Fattige til Nytte og Fremtarv, have forberørte Frederikshalds Byes Fattige og Husarme testamenteret og forært, saasom jeg og nu (med denne Fundats) af en christelig og god Intention dennem udi Jesu Navn testamenterer og forærer dette efterskrevne Jordegods, nemlig i Eidsberg Sogn Næritsrød, skylder Mel et Skippund, Krosby, skylder Mel halvandet Skippund, Skaarer, skylder Mel et Skippund; udi Orskog Prestegjeld Finnestad, skylder Mel et halft Skippund, Store Lier, skylder Mel et halft Skippund; udi Løken Sogn i Høland Østre Komnes, skylder Malt femten Lispund, alt forskrevne Gods med Bygsel og Herlighed, samt efterskrevne Gods uden Bygsel:

udi Rakkestad Sogn Linnestad, skylder Mel fer Lispund, og udi Ingedal Sogn Vold, skylder Korn ni Lispund tre Remaal, gjør tilsammen fer Skippund tvve Remaaler — til at forblive her ved Stedet, ut supra meldt, saasom en evigvarende og uigjenkaldelig Capital, under slig Condition og Vilkaar, som her efter meldes, at Renten af forskrevne Capital (som er tredive Rigsdaler) aarligen paa hver Allehelgensdag til forbemeldte Fattige og Husarme prompt og præcise skal distribueres og uddeles udi rede Penge og ikke udi Vare. Mens forinden denne Uddeling sker, skal af Vedkommende med min eller (efter min Død) mine Arvingers Vilje og Videnskab forfærdiges en rigtig Specification paa de Fattiges Navne, som udi denne Almisse kan eragtes at vorde delagtige, hvorefter Uddelingen da ved de Fattiges Forstandere udi Magistratens og Sognepræstens samt min (eller mine Arvingers) Overværelse ske skal. Og paa det forberørte tredive Rigsdalers Rente til den determinerede Tid uimodsigelig kan vorde erlagt og afbetalt, som det sig bør, saa følger derfor ved denne min Fundations Extradition tredive Rigsdaler, som skal være det første Aars Rente af forskrevne fem Hundrede Rigsdalers Capital, beregnet fra forleden Aar Allehelgensdag anno 1676, ved hvilken Tid Gud allermægtigste forbemeldte min gode salig Mand bortkaldede, og til nærværende Allehelgensdag. Landskylden og Indkomsten af forindført Jordegods følger og de Fattige for nærværende Aar og siden fremdeles til evig Tid, hvorved Forstanderen som dets Oppebørsel under Magistratens og Sognepræstens samt min eller mine Arvingers Inspection og Tilsyn er betroet, gives Tid og Lejlighed nok (fra Juleaften, Rettigheden forfalder, og til Michaelis Aften, da Interessen contant bør være i Beredskab) at gjøre Landskylden, om Bonden den in natura skulde ville levere, udi Penge, hvormed den aarlige Rente, som forbemeldt, betales bør. Ellers hvad første Bygsler og tredje Aars Tage etc. angaar, da skal alt dette være Forstanderen for sin Umage, Tilsyn og Reise forundt og deputeret, hvormed han og bør lade sig nøje. — Imod al Forhaabning, dersom jeg eller mine Arvinger nogensinde skulle fornemme eller befinde, at denne velmente Fundats efter min gode Intention ej saa tilbørligen skulle vorde efterrettelig holdet, som jeg (og de) gjerne saa og vilde, og som aldeles forhen mentioneret og indført er, da skal det staade mig (eller efter min Død) mine Arvinger frit for, oven specificerede Jordegods at tage fra dette Sted og til et andet Sted (hvilket jeg eller de bedst lyster og behager) at henlægge, dog at det forbliver til de Fattiges Gode og Vederkvægelse. Og skulle samme Husarmes Forstandere aarlig under deres Hænder indgive rigtig Designation paa deres Navne, som samme Almisse bekommet have, hvad og hvor meget

enhver haver faaet, hvorpaa det Bisoppen og vilde give dennem en Bevis, at Alting dermed des rigtigere kunde agtes og ved Magt forblive; og til denne Ende skal denne Fundats paa Capitulet i Oslo i god Forvaring, de fattige Husarme til Gavn og Gode, indleveres, paa det der Hovedbrevet sikkerlig kunde findes, naar Nødtørften og Lejlighed det udfordrer. Ombeder og formaner, paa Guds og egne Vegne, al høj og nedrig Øvrighed, christelig og verdslig (som nu er eller herefter kommendes vorder) under Guds evige Vrede og Hevn, samt al den Pøn og Straf, alle Fundatser indeholde og omformelde, tilbørligen og uforanderligen at holde over denne min velmente Fundats, (hvilken alene til Guds Ære og de Fattiges evigvarende Fremtarv er gjort og given) at den ej til nogen anden Nytte og Brug vorder anvendt, ej heller tilsteder, at enten Hovedstol eller Rente, Jordegodset eller dessen Indkomst forandres, forrykkes eller bortdør, eller og i andre Maader dermed anderledes lader forholde, end denne min forfattede og velmente Fundats indeholder og forklarer, saasom de det for Gud paa den yderste Dag agte forsvarlig. Og skal saa denne Fundats ved Magt blive og forskrevne Capital eller Jordegods være for mig, mine Arvinger og Efterkommere (som før er meldt) en udødelig Amindelse til de Fattiges evigvarende Fremtarv og Nytte uforanderlig til evig Tid. Des til ydermere Stadfestelse, haver jeg ombedet mine kjære Brødre, de Herrer Hans Nielsen Meng, Sognepræst udi Frederiksstad og Provst over Nedre Borgesyssels Provsti, og Knud Nielsen Meng, fornemme Handelsmand her paa Stedet, denne Fundats med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Frederikshald Alle Helgenes Dag Aar et Tusinde sex Hundrede halvfjerdesindstyve og syv.

Mette Nielsdotter Meng,
salig Peder Olsøn Normands.

Til Vitterlighed: Hans Nielssøn Meng Knud Nielssøn Meng.

C. C. Schøllers Gavebrev til Frederiksstads Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

61. 30 Mai 1678. Frederiksstad.

Christopher Caspersøn Schøller, kongelig Majestets constituerede Vice-Lagmand over Throndhjems Lagdømme og fiţhaftig paa Gjølme Gaard udi Orkedalen i bemeldte Throndhjems Amt, kjendes og hermed for Alle og Enhver vitterliggjør, at saasom min salig Værfader

og Moder, salig Borgermester Anders Olufssøn samt hans kjære Hustru salig Bergithe Rasmusdotter, have for rum Tid siden af deres egne Midler ladet opbygge et Stenhus her udi Byen udi en christelig Intention og god Mening, den med Tid og Lejlighed til et Hospital og Fattighuses Brug at ville have stiftet og disponeret, som for adskillig forefaldende Impedimenter og tilføjede Molestationer, imedens de begge levede, ikke er bleven fuldbyrdet eller med Alle cederet, mens saaledes ubebrevet sig efterladt, henstaaet, og nu imod en Part deres Formening og Tilegnelse af itzige Sterveboens deputerede kongelige velvise Herrer Commissarier, til deres Arvinger at henhøre, retmæssig dømt, tilkjendt og frit hjemfalden er, og hvor vel de salige afdøde Forfædres Liberalitet og Gavmildhed ikke aleneste herudi, men endog derforuden imod Kirken, Skolen og de Fattige i mange Maader declareret og med betænkt, er Gud og denne Byes Menighed noksom bekjendt, saasom og nu velbevidst og fornummet, hvad Ære og Tak de salig Mennesker derfor af en Part nu tillægges, og hvorledes deres Børn og Arvinger saadant til Gode undt og nydt, mi i Steden med adskillig Importuniteter og Viderværdighed begegnet og tilføjet (som Gud i sin Tid at dømme hjemstillet er); ikke desmindre og paa det de salig Guds Menneskers gudelige Intention og saa velmente Forsæt med denne opbyggede Stenhus kunde med Tiden komme til sin Effect og Brug, Gud til Velbehag, de fattige syge Lemmer til et Hospital og Husværelse, saavelsom de salig Forfædre til god Eftermæle og Amindelse, da haver jeg ermeldte Christophersøn Scholler paa egne, saavelsom min kjære Hustru Maren Andersdotter og hendes salig Systers Søn Mons. Mads Stubs Vegne, af egen velberaad Hu og fri Vilje tilligemed mine nu her tilstedeværende Medarvinger nemlig Laurits Kjeldsen Stub og Anders Thommesen Blix, paa sin egen og deres kjære Søskendes Vegne, deres fuldkomne Ja og Samtykke, overdraget, givet og foræret, som og nu med dette aabne Brevs Kraft aldeles overdrager, giver og forærer denne By og Menighed bemeldte Stenhus (som Gudstjeneste forrettes udi nu) til et Hospital at skal have, følge, nyde, bruge og beholde frit og ubehindret efter denne Dag og gjøre sig den saa nyttig og gavnlig, som denne Byes geistlig og verdslig Øvrighed bedst rammer og vide kan udi alle Maader, dog med slig Condition, at naar denne By med Kirke forsynet vorder, da samme Stenhus til ingen anden Brug, end som til et Hospital og fattige syge Lemmers Udiværelse at maa forbruges og skal henvendes, men continuerlig dertil forblive, holdes og eragtes, under Guds Vrede, Hevn og Formaledidelse, om anderledes sker. Des til ydermere Stadfestelse have vi trykt vores Signeter her nedenfor

og vores egne Hænder underskrevet. Actum Frederiksstad den 30 Maii anno 1678.

Christopher C. Scholler. (L. S.) Laurits Stub. (L. S.) Anders Thomesen Blix. (L. S.)

U. F. Gyldenløves Gavebrev til Laurviks Kirke.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

62. 19 Septbr. 1679. Laurvik.

Kongelig Majestets til Danmark og Norge Geheime og Etats-raad, Statholder udi Norge, Feltmarschalk, Ober-Kammerherre, Guvernør og Stiftamtmand over Akershus og underliggende Amter, Ulrich Fridrich Güldenlew, Herre til Grevedømmerne Laurvik, Jarlsberg saa og til Hirtzhorn, Ridder, gjør hermed alle Vedkommende vitterlig, at jeg til Guds Ære og en ringe Erkjendtlighed af des mangfoldige ufortjente Velgjerninger haver foræret og givet, som og hermed forærer og giver for mig og mine Arvinger til den nye Laurviks Treenigheds-Kirke 2000 Rdlr. Capital, hvoraf den aarlig skal have at nyde Rente 5 pro cento, dog saaledes, at Capitalet hos mig, mine Arvinger og efterkommende possessores af Grevskabet Laurvik paa Rente skal blive staaende, saa længe de 5 pro cento (gjørende 100 Rdlr. aarligen) til den 19 September rigtigen erlægges; hvilke Penge tilligemed anden Kirkens Indkomst til des Vedligeholdelse og Forbedring, især Chorets, som for Alting deraf skal holdes ved Magt og efterhaanden, naar saa meget Forraad med Tiden kunde tilveiebringes, med Bly tækkes, skal employeres. Fremdeles skal og herefter til en sær Amindelse paa Frederi[illegible] Dag, hvilken gemenligen indfalder den 14 November, holdes udi sam[illegible] Kirke en kort Prædiken og anden sedvanlig Gudstjeneste, sjunges for [illegible] efter Prædiken paa bemeldte Dag: alene til dig Herre Jesu Chr[illegible] o. s. v., for hvilken extraordinarie Tjeneste Presten skal have at nyde for hv[illegible] Gang, han der forretter, 1 Rosenobel udi Guld og Degnen 1 Rdlr[illegible] som dennem af forbemeldte Summa skal vorde godtgjort. Paa det [illegible] Kirken for udlovede Capital maa vorde forsikret, sætter jeg hende Bru[illegible] las Hovedgaard med tilhørende Ejendoms Herlighed og tvende Gaard[illegible] paa Nesset nemlig Lingjem og Thveten til Underpant, og skulle det [illegible] imod Forhaabning tildrage, at bemeldte Rentepenge i Fremtiden paa d[illegible] længste i det andet Aar ikke vorde betalt, skal de, som Capitalet inde-have, forpligtede være, samme med forfalden Interesse til Byens Ma-

giſtrat eller de, ſom over Kirkens Midler Directionen have, uvægerlig ſtrax at indlevere, og ſkal denne Donation fra i Dag angaa og have Kraft. Ombedende og advarende mine Arvinger Succesſorer og efterkommende udi Grevedømmet, at de denne min Vilje og Forſkrivning tilbørligen efterkomme, ſom de det for Gud i Himmelen og jordiſke Konger og Regenter agte at forſvare. Til ydermere Stadfeſtelſe givet under min Haand og Segl. Laurvik den 19 September anno 1679.

U. F. Güldenlew.

(L. S.)

Laurits Pederſſøn Sverdrups og Huſtrues Gavebrev til Skole- og Fattigvæſenet i Vangs Preſtegjeld paa Hedemarken.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

63. 9 Auguſt 1683. Vang.

Laurits Pederſøn Sverdrup, Hereds-Provſt over Hedemarken og Øſterdalen og Sognepreſt til Vang, med min hjertekjære Huſtru Sophia Toller kjendes og hermed for Alle vitterligt gjør, at vi til den allerhøjeſte Guds Æres Forfremmelſe og fattige Børns Undervisning i deres Børnelærdom og videre Guds ſalige Kundſkab haver ladet opbygge en lille Skole ved Vangs Hovedkirke, beſtaaende af tvende Huſe og en lille Have derhos, og til ſamme Skoles Vedligeholdelſe teſtamenteret af de Midler, den naadige Gud os forlenet haver, en Capital af fem Hundrede Rdlr., ſom hos visſe Folk imod god Forſikring aarlig ſkal forrentes ſaaledes, at den ordinære Rente 6 pro cento rigtig ſvares i Penge til Børnenes Underholdning; hvilket nu fra dette nærværende Aar 1683 in Augusto angaar, paa hvilken Tid den vellærde Mand og studiosus Hans Monſøn blev i Skolen indſat og beſtikket ſom Skolemeſter, Børnene at informere, fra hvilken Tid Renten af ovenbemeldte Capital 500 Rdlr. af os i vores Livstid til Børnenes Koſt og Underholdning ſkal ſvares, og ſiden af Andre efter vores Død, ſom supra meldt. End er og af os til ſamme Skoles inventarium lagt ſom følger: trende Melkekjør, derhos Sengeklæder, Kjøkkentøj, Træboſkab, Brygger- og Bagerredſkab og adſkilligt Andet, ſom altſammen i Skolens Bog specialiter forfattet er. I lige Maade have vi og til en Skolemeſters aarlige Løn,

som Børnene skal undervise, aflagt som følger. — 1) Haver jeg bygslet under samme Skole en Huds Jord i den Gaard Rogstad, som Vangs Prestebol tilhører, hvilken Skolemesteren, saalænge han er i Embedet, skal nyde og bruge fri foruden Skat og Landskyld. Hans kongelige Majestets Skatter skal af Skolens Rente betales. Landskylden skal han være fri for i vores Livstid. — 2) Til samme Jordbrug i Rogstad er lagt efterfølgende inventarium, som Skolemesteren beholder og bruger, saalænge han er i Embedet: en Hest med Sæle, Faritsslæde og alt behørende, fem gode Melkekjør, fire vorne Sauder, to vorne Svin, Sædekorn: Byg to Tønder, Blandingskorn to Tønder, Rug en halv Tønde, Erter en halv Tønde, foruden hvis videre til hans Løn i Skolens Bog specificeret er; hvilket altsammen Skolemesteren beholder, saalænge han er i Embedet og sig derudinden saaledes anstiller, som hans medgivne Instrux tilholder, mens naar han enten ved Døden afgaar eller fra Skolen forloves, skal han gjen fra sig levere alt Skolens og Rogstads inventarium saa bygtigt og godt, som det annammet er. Med denne Skole skal saaledes forblive i min og min kjære Hustrues Livstid, mens som det er at befrygte, at enten med Tiden Kjærlighed til Guds Ord eller og den forælderlige Omsorg for Børnenes Undervisning i deres Saligheds Sag saaledes skulde aftage, at Ingen mere skulle være omhyggelig, deres Børn til Skole at holde, som desværre allerede fornemmes, eller og med Tiden efter vores Død den tilbørlige Omsorg og Opsigt med Skolen ikke saaledes flittig skulle tages i Agt, at det Maal og den gode redelig Aarsag, for hvilken dette af os stiftet er, ikke skulde opnaaes, synes da bedst, saasom og hermed vores Vilje er, at Skolemesteren forloves og at Skolens og Rogstads inventarium gjøres i Penge, item Skolens Huse til gudfrygtige og skikkelige Folk imod aarlig Afgift bortlejes, og Alt hvis heraf kan bringes i Penge at lægges til den forrige Capital, de 500 Rdlr., dets aarlige Rente hver Sophiæ Dag, som er den 15 Mai, til fire og tyve af de Fattigste og Elendigste i denne Menighed at uddyttes saaledes, at Enhver bekommer aarlig en Rdlr., somme halvanden Rdlr., og tre eller fire af de Nødlidigste to Rdlr., eftersom Renten kan tilstrække og deres nødtørftige Tilstand udkræver. — Og som dette af mig og min hjertekjære Hustru i en god og christelig Mening stiftet og sluttet er, vil jeg hermed allerydmygest bede den ædle og højærværdige Herr Biskop, som nu er, og hans ædle Efterkommere, i lige Maade de ærværdige Herreds Provster og hæderlige Sogneprester til Vangs Menighed, mine Efterkommere, de ville drage tilbørlig Omsorg for dette vores Testamente, at de Fattige nyde dette, dennem i saa Maade af os tillagt, som de for den allerhøjeste Gud agte at forsvare. Ellers forbliver Directionen

over denne Capital efter vores Død hos vores kjære Børn, saalænge de leve, som og det betimelig recommenderes andre fromme gudelskende Mennesker den tilbørlig Opsigt hermed efter deres Død, at de Fattige ingenlunde miste Deres. Og dersom Nogen skulle sig understaa ved en eller anden forevendt Aarsag at forringe eller bortvende denne vores ringe Gave fra de Fattige, da tvivle vi ingenlunde derpaa, den retfærdige Gud, alle Fattiges Dommer og Forsvar, jo skal lade saadanne vederfares efter hans egen Ord og Trusel, prov. 22: Røver ikke den Fattige; thi Herren skal udføre deres Sag og han skal berøve deres Sjele, som berøve dennem, og Sirach 34: den Fattige haver ikkun lidet Brød, hvo som tager det fra hannem, han er en Manddraber. Dette saaledes af os sluttet og samtykt og uryggelig efter vores Død skal holdes, stadfeste vi med vores egne Hænder og Signeter. Actum Bangs Præstegaard den 7 Augusti anno 1683.

L. P. Sverdrup, m. m. (L. S.)

Sophia Toller. (L. S.)

Jens Friis's Enke, Anna Eilertsdatters Gavebrev til gamle og sengeliggende Fattige i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

64. **4 Juni 1684.** Stavne.

Anna Eilertsdotter salig Jens Friises, forrige canonici og notarii her udi Throndhjems Capitel, Efterleverske, kjendes og hermed for Alle vitterlig gjør, at eftersom velbemeldte min kjære nu salige Husbonde Jens Friis og jeg for nogle Aar siden udi hans levende Live imellem os indbyrdes have besluttet, Gud til Ære og vores fattige Jevnchristne til Husvalelse, at bortforære en vis Del af vores fælles Midler til visse vedtørftige Almisselemmer her udi Byen, da paa det merbemeldte min salig Husbondes og min Vilje og i Gud fattede Forsæt kan i Gjerningen blive af mig nu efter hans Afgang fuldkommet, haver jeg efter Raadføring med mine Paarørende og Arvinger skjenket og bortgivet af de Midler, som Gud min salig Husbonde og mig med velsignet haver, saasom jeg og med dette mit aabne Brev skjenker og som en frivillig Gave i Jesu Navn bortgiver to Hundrede Rigsdaler, siger 200 Rigsdaler, udi grov Mynt til fattige gamle sengeliggende Personer, med hvilken Capital jeg saaledes vil have i mit Live og efter min dødelige Afgang fra dette Liv for-

holdes skal, som følger: 1) At jeg selv, saalænge jeg efter Guds gode Velbehag maa leve, skal beholde forskrevne 200 Rigsdalers Capital hos mig og den aarlige Rente nemlig 6 Rdlr. af 100, som er tilsammen 12 Rdlr., til den 5 October, som er næste Mandag efter St. Michels Dag anno 1685, og saaledes fremdeles hvert Aar til Sognepresten til Domkirken, som nu er eller herefter kommendes vorder, imod Kvittering lade levere samt med forskrevne Rente en Fortegnelse paa de fattige og mest vedtørftige Lemmer, til hvilke jeg vil at forskrevne Rente, eftersom de mig hver for sig med deres Navn benævnt vorder, paa forskrevne den 5 October skal uddeles. — 2) Naar Gud behager mig fra denne usle Verden til sig at hedenkalde, da skal forskrevne 200 Rdlr. Capital af mine efterladte Midler og Bo næst al lovlig Gjeld udtages og overleveres til en af mine næstpaarørende Venner og Arving eller og til nuværende Sogneprest til Domkirken, som dennem til visse og vederheftige Folk her i Byen og særdeles mine egne Paarørende imod nøjagtig Forsikring og Underpant skulle raade at udsætte, og den forbemeldte Rente deraf at lade indfordre, hvilken som forskrevne Sogneprester til Domkirken til den 5 October hvert Aar skal uddele til fattige Sengeliggende, som enten mine egne efterladte Paarørende eller Sognepresten selv om han paa nogens Navn indgive, for Gudfrygtighed og Livs og Levnets Ustraffelighed kjende og vide denne min Almisse at være værdige. Hvorfor jeg og paa det Venligste og Indstændigste vil have nuværende saavelsom efterblivende Superintendent over Throndhjems Stift og Sognepresten til Domkirken, saalænge Verden staar, ombedet, at de som Guds Mænd, hvilke først og fremst bør sig alle fattige Guds Børns Nød og Trang at antage, ville bære en christelig Omsorg og Omhed for at forskrevne Capital med sin aarlige Rente ikke forkommes, forrykkes eller til anden Brug, end jeg den til beskikket haver, og med dette mit Brev tilbeskikker, forvendes, saasom de det for Gud med en god Samvittighed kunde og ville ansvare. — At jeg forskrevne Anna Eilertsdotter, salig Jens Friises, canonici og notarii her i Throndhjems Capitel, hans Efterleverske vil dette mit godvillige Gavebrev og i Jesu Navn udgivne Almisse udi dets indforfattede enfoldige Mening og Puncter fast ubrødeligen, uforrykt og uforkrænket ved fuld Magt have holdet, saalænge denne Verden staar, det bekræfter jeg med min salig kjære Mands Signet her undertrykt og min egen Haand underskreven, og venligen ombedet min kjære Syster den ærdyderige og gudfrygtige Matrone Maren Eilertsdotter, salig Morten Larssøns, og min kjære Svoger og Brodersøn agtbare og velforstandige Mand Jan Wessel dette mit Gavebrev at un-

beskrive og forsegle. Skrevet paa Stafne Gaard den 4 Juni anno 1684.

Anne, salig Jens Friis's. (L. S.) Jan Wessel. (L. S.)

Maren, salig Morten Lauritsons.

Jørgen Phillipsens og Hustrues Testament til Skolen og de Fattige i Christiania. (Jfr. No. 73. 103.)

Efter Originalen i Rigsarkivet.

65. **1 Juni 1685. Christiania.**

Vi Efterskrevne, nemlig jeg Jørgen Phillipsen, Hans kongelige Majestets Lagmand udi Oplandske Lagdømme, og jeg Anne Bentsdotter, forbemeldte Jørgen Phillipsens Egtehustru, kjendes hermed og vitterliggjør, at eftersom vi en rum Tid have levet med hverandre udi christeligt Egteskab, og Gud os med ingen Børn eller Livsarvinger imidlertid haver begavet, da have vi af den oprigtig og trohjertig Omsorg, som Egteskab for hverandres og næste Tilhøriges Velstand er genegen til at drage, og udi Kraft af Hans kongelige Majestets vores allernaadigste Herres og Konges dertil givne allernaadigste Brev og Bevilling, med hverandre vedtaget, besluttet og foraffskedet, saa og hermed vedtager, beslutter og foraffskeder, at om det behager den alvidende gode Gud, at jeg Phillipsen først af os begge ved Døden afgaar, da skal min kjære Hustru Anne Bentsdotter al vores Middel og Formue, være sig rørendes eller urørendes, Land eller Kjøbstedgods, Sagbrug, eller alle andre Midler, ved hvad Navn det helst er, eller nævnes kan, aldeles Intet undtagen i nogen Maade, til evig og uryggelig Ejendom for sig og sine Børn og Arvinger beholde, og aldeles hendes eget at være, foruden nogen mine Arvingers Prætention eller Arvssøgning i alle Maader, undtagen tre Tusinde Rdlrs. Værdi, som forbemeldte min Hustru skal betale udi saadan Jordegods, som hun selv godt finder dennem at tillægge, og det hver Skippund Tunge beregnet til et Hundrede fem og tyve Rdlr.; og hvis af Godset udi Huder skylder, skal to Huder imod et Pund Tunge beregnes og hver Hud til to og tresindstyve Rdlr. to Ort anslaaes; foruden og skal de være efterladt, hvis de udi Boet efter Obligation eller i andre Maader kunde befindes skyldige, samt og tre Tusinde Rdlr. til Skolen og de Fattige udi Jordegods med lige Vilkaar og Taxt.

Medens om jeg Anne Bentsdotter først ved Døden afgaar, da s
min kjære Egtefælle Jørgen Phillipsen al vores Middel og Formu
være sig ved hvad Navn det nævnes kan, saasom heroven meldt
uforseglet, uregistreret, uvurderet, alene som sit eget frit nyde og behold
og dermed i alle Maader skalte og valte, undtagen at han skal gi
hver af mine levende Sønner tre Tusinde Rdlr., og til min salige S
Hr. Christopher Stochflets Børn tre Tusinde Rdlr., som dennem udi v
res Jordegods skal udlægges efter hans eget godt Tykke og Behag, hv
han for sig bekvemmeligst dennem agter at udlægge; og skal Skippund
til et Hundrede fem og tyve Rdlr. beregnes, og hvis af Godset ud
Huder skyldes, skal to Huder imod et Pund Tunge beregnes, og hve
Hud til to og tresindstyve Rdlr. og to Ort anslaaes; samt til hver a
mine tvende Døtre femten Hundrede Rdlr. Herhos er særligen ogsa
besluttet og foraffskedet, at hvilken som helst af begge, der overlevende
vorder, skal uden nogen Formindskelse udi alt det ovenskrevne pligti
være, til al vores bortskyldige Gjeld at svare, og derfor den Afdøde
Arvinger kraves- og skadesløs holde. Endeligen er hermed fuldkom
meligen sluttet og foraffskediget, og af mig Jørgen Phillipsen uryggeligen
og stadeligen testamenteres, at ovenbemeldte min kjære Hustrues Børn
samt hendes salig Søns Herr Christopher Stochflets Børn og deres Ar-
vinger skulle, om bemeldte deres kjære Moder før mig ved Døden e
afgaaen, efter min Død arveligen tiltræde og til fuld Ejendom erlange
og beholde alle mine efterladte Midler, Gods og Formue, rørendes og
urørendes, ved hvad Navn det helst er eller nævnes kan, undtagen et
Tusinde Rdlr. skal forlods aftages til Sophie Stochflets Dotter Else
Cathrine Hansdotter Rosentorn, som af Barnsben haver været opdragen
i vores Hus som vores eget Barn, saa og til Eggert Stochflets Søn
Jørgen Stochflet, som er kaldet efter mit Jørgen Phillipsens Navn, skal
gives et Tusinde Rdlr., og Maren Stochflets Dotter, Anne Sophie, som
er opkaldet efter mig Anne Bentsdotter, hendes Mormoder, skal og gives
et Tusinde Rdlr. forud, og ligevel derforuden være berettiget med de an-
dre deres Børn, hvis deres Lod kunde være berettiget, eftersom Boets
Vilkaar og Tilstand da kan befindes. — Iligemaade skulle de til mine
Arvinger udlægge tre Tusinde Rdlr. Værdi udi Jordegods, hvor de det
selv godt finde dennem at udvise, efter den samme Tart og Pris, som
før er meldt, nemlig et Skippund Tunge anslagen til et Hundrede fem
og tyve Rdlr., og tvende Huder som imod et Skippund Tunge bereg-
nes skal, hver Hud for to og tresindstyve Rdlr. og to Ort anslaget,
foruden og som forbemeldt være fri al den Gjeld, de kunde være til
Boet medbeheftet; saa og tre Tusinde Rdlr. til Skolen og de Fattige

paa lige saadan Maade og Tart, som nu sagt er. Og saafremt saa meget Jordegods ej befindes, da skal af Boets anden Midler dertil udlægges, dog udi det som bemeldte min kjære Hustrues Børn og Arvinger helst vilde udlægge, samt at de svare og betale al min bortskyldige Gjeld, saa mine Arvinger derfor i alle Maader skal være fri og skadesløs. At denne forskrevne Vedtægt, Beslutning og Afsked er begge vores Vilje, hvorefter den Overlevende samt begge vores Arvinger sig i alle Maader haver at rette og forholde, haver vi den med vore egne Hænder herneden underskrevet, og vores Signeter hostrykt, samt af mine Anne Bentsdotters tilstedeværende Børn ladet underskrive og forsegle. Christiania den 1 Juni 1685.

Jørgen Phillip, eghd. (L. S.)	Anna Bendtsdatter, egen Haand. (L. S.)	Hannibal Stockflet. (L. S.)
Eggert Stockflet. (L. S.)	Sophie Stockflet. (L. S.)	Marie Stockflet. (L. S.)

Testamentet er konfirmeret af Kongen med den sedvanlige Formel ved aabent Brev, dat. Laurvik 16 Juli 1685. (Bekr. Gjenp. i Rigsark.)

Laurits Christensøns og Hustrues Gavebrev til Frederiksstads Hospital, med et senere Tillæg. (Jfr. No. 75.)

Efter bekræftet Udskrift (i Rigsark.) af Hospitalets Protokol.

66. **10 August 1685. Frederiksstad.**

Kjendes jeg Laurits Christensøn, Borger og Indvaaner udi Christiania, samt min kjære Hustru Sidsel Olsdotter, og gjør hermed for os og vores Arvinger alle og enhver med dette vores aabne Brev vitterligt, at eftersom jeg nogen Tid haver haft min Handling udi Frederiksstad og nydt Guds naadigste Velsignelse, er jeg allerskyldigst at erkjende hans faderligste Godhed med Taksigelse og Kjærlighed imod min fattige Næste; haver jeg og min kjære Hustru derfor i Dag den 10 Augusti anno 1685 nu vi, Gud være lovet og takket i Evighed, ere udi vores Velmagt, ved Sundhed og Karskhed, med fri Vilje og beraad Hu i Henseende Gud til Ære og Lov, i den Herres Jesu Navn, givet og foræret, saa og hermed forære og give efter vores dødelige Bortgang fra denne Verden af vores fælles Formue udi efterladne Midler og

Ejendom fem Hundrede og aatte Rdlr. til Frederiksstads H
hvilke 508 Rdlr. min kjære Hustru Sidsel Olsdotter, om Gud r
lever mit Liv oder, sin Livstid efter min Død hos sig nyttig gjø
hun bedst ved og eragter; mens naar hun efter Guds faderlige
hagelige Vilje ved den timelige Død saligen hensover, da fornævn
Hundrede og aatte Rdlrs Capital henforfalder til Frederiksstads
tal, og dets Rente 6 pro cento derefter at følge og være til
Guds fattige og forarmede Mennesker, som dertil efter Guds B
den gunstige Øvrighed udi fornævnte Hospital vorder beneficeret i
lemmet, som dets Interesse til deres Livs Ophold ugentlig skal
beholde og meddeles, og fra den Tid, før er meldt, og siden deref
længe Verden staar, af dertil forordnede Hospitalsforstandere u
hvortil af Gud beskikkede, høje og nedrige, geistlige og verdslige
hed for Gud allermægtigste haver paa Guds Vegne god Opsig
syn og Indkvirering, saa at bemeldte 508 Rdlrs Capital annam
igjen hos gode og vederheftige Folk efter min og min kjære H
Død udsættes, at Capitalen bliver ved lige Behold, saavelsom
retsindeligen til de tvende arme Mennesker, som i Frederiksstads
tal vorde indlemmet, ugentlig uddeles, som er en halv Rdlr. og
Skilling Danske til begge, eller og tyve og aatte Skilling Danske
lig til hver Person, hvilket ved Guds naadigste Hjelp ufejlbar
ubryggeligen skal holdes, omendskjøndt Gud allernaadigste med B
Livsarving os forinden vores Død naadelig ville velsigne og
Forbandet ere de, efter Mosi femte Bogs 28 Capitel, som forna
Fattigmennesker herudi forfalde eller besnilde, og alt Folket ska
Amen, ja sandelig saa. Mens naar Enhver herudi troligen og
ligen handler og gjør og ere de Fattige, disse og andre, behje
saasom for Guds allerhelligste Aasyn, som ser, kjender, randsager
alle vores Tanker, Ord og Gjerninger, da skal den naadefulde G
al Barmhjertigheds Fader for sin elskelige Søns Skyld, som er al
heds Elsker og Lærer, Eder bevare og saliggjøre og lade ny
gode Herrens Velsignelser, som forbemeldte 28 Capitel i 5 Mose
andre hellige Skriftsteder naadeligen tilsige, og efter dette forgj
Liv, for Jesu Christi Skyld, samle vores dyrekjøbte Sjele i den
Glæde og Salighed Amen! I al Godheds Vældekilde! anse os
dige i Naade! lade sig dette tækkes, vellykkes, være og blive sig
ligt for sit allerhelligste Navns Skyld, Amen! Halleluja! — Og
at fornævnte Frederiksstads Hospitals tvende fattige Mennesker o
Forstandere, som nu ere eller herefter kommende vorde, kan va
desløsholden, da skal de hermed for fornævnte 508 Rigsdalers

være prioriteret og forsikret udi min iboende Gaard og Tomt udi Christiania, beliggendes paa Hjørnet nordenfor Henrich Skomagers Gaard, og skal være dennem et frit, fuldkommen og uforhinderlig Underpant, indtil Capitalen bliver erlagt. At saa for Gud er sluttet og gjort, ubrydeligen holdes og ved Guds faderlige Bistand efterkommes skal, have vi dette vores udgivne Gavebrev til Vitterlighed og Sandheds Bekræftelse vore Navne med egne Hænder underskreven og Signeter undertrykt, og tjenstvenlig ombeder alle velvise, høiagtbare og meget velfornemme Mand Herr Bernhardus Cramerus, Præsident udi Frederiksstad, saa og hæderlig og vellærde Mand Herr Laurits Jensøn Dal, Sogneprest sammestedes, til Vitterlighed med os at forsegle og underskrive, og dennem dette Brevs Original overantvordet, som paa denne Sted ere de Fattiges og Hospitalslemmers Værge og Forsvar, desligeste en ligelydende vidimeret Gjenpart annammet min kjære Hustru til Efterretlighed. Actum Frederiksstad den 10 Augusti anno 1685, som før er meldt, siger serten Hundrede firsindstyve og fem.

Laurits Christensøn. Sidsel Olufsdotter, Laurits Christensøns.
(L. S.) (L. S.)

Efter Begjering til Vitterlighed testerer:
Bernhardus Cramerus. Laurits Jensøn Dal.

Eftersom det haver behaget vores allernaadigste Arveherre og Konge (siden dette Brevs Dato) at forordne [1], at herefter ej mere maa tages eller gives udi Rente af Penge, end som aarligen fem pro cento, saa have vi af christelig Kjærlighed og Omsorg for indbemeldte 2de Fattiges Ophold endnu i alle forestaaende Maader, foruden ombemeldte 508 Rdlr., i Jesu Navn tillagt og herhos forære til Frederiksstads Hospital et Hundrede Rdlr., er da tilsammen 608 Rdlr., hver Rdlr. til 96 Skilling Danske; hvilke 608 Rdlr. herhos betales, hvoraf merbemeldte 2 Fattige skal nyde Renten, hvilket vi saaledes have completteret, saa det hver af dem dog efter Løfte kan nyde ugentlig tyve og aatte Skilling Danske. Des til Bekræftelse under begge vores Hænder og Signeter. Actum Christiania den 27 Januar 1703.

Laurits Christensøn. Sidsel, Laurits Christensøns.
(L. S.) (L. S.)

[1]) Frdn. 19 Februar 1695.

Laurits Hanssøns og Hustrues Gavebrev til den lati ske Skole i Tønsberg.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

67. 10 August 1690. Tønsber

Kjendes jeg Laurits Hanssøn, kongelig Majestets Tolder i
Tønsberg, at jeg med dette mit Brevs Kraft for Alle vitterlig gjør,
som Gud i Himmelen haver begavet mig og min kjære Hustru med
høj Alder, og med det daglige Brød benaadet, og fra mange Ulykker
Forfølgelser til Lands og Vands naadeligen bevaret og udfriet hav
(hans Navn ske evig Ære!), hvorfor jeg og min kjære Hustru Christen
Jensdotter Bang til Guds Navns Ære vil forære efter vores Død t
den latinske Skole her paa Steden to Hundrede Rigsdaler, som skal sæ
tes udi godt Jordegods, hvoraf de fattige og nødlidende Skolebørn, som
derudi gaa, enten de læse Latin eller Dansk, skal nyde de tre Part
af Renten til Klæder af Kjersey, Bay, Valmer og Andet for Kulde o
Vinterens Haardhed, saa længe Verden staar; hvorimod en af Skole
børnene hver Dag, naar Bønnen holdes i Kirken, efterat Capitelet a
Bibelen paa Kirkegulvet er udlæst, med det samme skal læse denne gu
frygtige Bøn: O, Du Guds Lam, som bar al Verdens Synder, for
barme dig over os! og det 3de Gange, og slutte saa: Gud Fader, Sø
og Helligaand forbarme dig over os! — Hvilken forskrevne Rente Sk
lemesteren selv haver at annamme og til hver St. Michelsdag levere t
fattige Skolebørn deraf deres Klæder, som forbemeldt, og ikke Penge, so
de med en god Samvittighed for Gud i Himmelen vil ansvare; hvo
imod Skolemesteren nyder den ene Fjerdepart for havende Umage og fli
tig Tilsyn, at forbemeldte Bøn ikke blive forsømt. Til forbenævn
200 Rdlr. velvillige Gave leveres først min Gaard-Vestre Gjenestad
beliggende i Sked Sogn i Stokke Prestegjeld udi Tønsberg Len, som
skylder aarlig fem Pund og sex Marker Smør med Bygsel og Herlig
hed, item min nye Løkke, jeg haver her ved Byen, som Byens Øvrig
hed og Borgerskab under deres Hænder og Byens Segl haver bevilg
og forundt mig at indhegne, for mig, min Hustru og vores Efterkom
mere for hafte store Umage, Besværing og Bekostning at have væ
Byens Capitain over 20 Aar, hvilken Løkke jeg med stor Bekostnin
haver opryddet og indhegnet med et Stengjerde mestendelen omsat, By
til Zirat, og kostet mig over 200 Rdlr.; saa og den sextende Part i
Vejrmøllen her ved Byen, samt en Vindkvern deri staar, saa at Re
ten af forbemeldte 200 Rdlr. deraf fuldkommeligen hvert Aar udre

kan, saalænge Verden staar, og hvis Indkomsten af forbemeldte Gods kunde beløbe højere, med Bygsel og udi andre Maader, end 6 pro cento af Hundrede, skal Skolebørnene i lige Maade nyde de 3 Parter deraf, som forbemeldt, og Skolemesteren den fjerde Part; dog skulle vores Arvinger være næst at nyde og bruge forbemeldte Løkke, og være fri for Bygsel og ikkun betale deraf til Skolen 6 pro cento, og holde Gjerder og Grinder vel vedlige. Og skal dette originale Gavebrev tilligemed Borgermesters og Raads samt Borgerskabs Bevillingsbrev in originali altid forblive udi Skolemesterens Gjemme, og Gjenparter deraf udi Borgermesters og Sognepræstens Gjemme til Efterretning, at de fattige Skolebørn ikke skulle forurettes. Bedende alle vores Arvinger herudi ej gjøre nogen Forhindring, saalænge Skolemesterne og Børnene forholde sig efter forskrevne Gavebrev, saasom de svare vil os for Gud i Himmelen. Udi lige Maade ville vi have alle høje og nedrige Standspersoner, som dette vores velmente Gavebrev til Guds Navns Ære haandhæve og confirmere, udi Guds kraftige Beskjermelse til Liv og Sjel evindelig befalet, og til desbedre Stadfestelse ombedes Herr Borgermester Iver Madsøn, hæderlige og vellærde Mand Herr Michel Michelsen, Sognepræst til St. Laurentii Kirke, Jochum Lauritsen Thurman, Byfoged, og Henrich Mogensen, Kirkeværger, ville underskrive og forsegle dette velmente Gavebrev med mig til Vitterlighed. Datum kongelig Majestæts Toldbod for Tønsberg den 10 Augusti St. Laurits Dag anno 1690.

Laurits Hansøn,
egen Haand.
(L. S.)

Anno 1691 den 6 Junii er dette Gavebrev tydeligen læst paa Tønsberg Bything, hvorda ædle og velvise Herr Magistrat derimod protesterede saaledes, at hvad sig den Løkke er angaaende, som salig Tolder til fattige Skolebørn her paa Stedet haver bortgivet, at han til saadant ingen Magt have kunde, Noget fra Byens Takmerker eller Ejendele at bortgive, mens som samme Løkke var ham ikkun bevilget at bruge sin Livstid, og derfor ikke noget Odelseje for ham eller Arvinger, enten at bortgive, bortsælge eller afstaa, men samme Løkke endnu, som før, under Byen at forblive, og Magistraten derover at disponere og raade, og ingen Anden. Formoder derfor, at den Gave, som den gode Mand med sin Kjæreste til bemeldte fattige Skolebørn haver lovet at ville give, bliver vel fuldbyrdet, saa de nyde den aarlige Interesse af 200 Rdlr. af egen Middel, denne merbemeldte Løkke ganske fri og ubeskaaret i alle

Maader. At saaledes protesteret og i Protocollen fol. 4. indført testerer.

Peder Hanson Lund, egen Haand.

P. J. Hegelunds og Hustrues aabne Brev om P. Myschens Legat til Fattige i Holmestrand.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

68. 1 April 1692. Holmestrand.

Kjendes vi Underskrevne og hermed for Alle vitterligt gjøre, at vores kjære nu salig Fader Peter Myschen, forrige kongelig Majestets Tolder her i Holmestrand, af et christeligt og kjærligt Gemyt haver paa sin Syge- og Sotteseng, nogle Dage førend han salig udi Herren hensov den 17 Marts anno 1692, testamenteret og foræret til de Fattige i Holmestrand et Hundrede Rigsdaler, hver Daler beregnet til 96 Skilling Danske, paa denne Condition, at bemeldte 100 Rdlr. ved den vedkommende Magistrats Direction vorder udsat til vederheftig Folk imod nøjagtig Pant og Forsikring, for aarlig Rente sex pro cento, at betales til hver Paaske; hvilken aarlig forfaldne Rente de Fattiges Forstander, eller hvem vedkommende Magistrat dertil anordner, haver paa de Fattiges Vegne i rette Tid at indkræve og efter velbemeldte Magistrats gode Disposition og vores Indseende at uddele til de Fattige, Husarme og mest Nødtørvende her i Holmestrand, og Capitalet fremdeles stedsevarende at blive urørt og uformindsket paa aarlig Rente udsat, som ovenbemeldt. At saaledes er testamenteret og aftalt imellem velbemeldte den salig Mand og mig, hans Svogersøn, saavelsom hans Datter min kjære Hustru, som eneste og sande Arving, bekræfte vi til Stadfestelse under begge vores Hænder og Signeter. Datum Holmestrand den 1 April 1692.

P. Jensen Hegelund. Anne Cathrine Myschens.
(L. S.)

Laurits Christenssøns og Hustrues Gavebrev til Christiania Latinskole. (Jfr. No. 74.)

Efter en Gjenpart i Rigsarkivet.

69. 21 Oktbr. 1698. Christiania.

Udi den hellige Treenigheds, Gud Faders, Søns og Helligaands Navn. Jeg underskrevne Laurits Christensøn, Borger og Ind-

udi Christiania, kjendes hermed og gjør vitterligt for Alle, at jeg
eraad Hu med min kjære Hustrues, Sidsel Olufsdotters gode
og Samtykke haver givet, som jeg og hermed giver til Christiania
n Almisse paa tre Hundrede Rdlr. Courant, Daleren beregnet til 96
; udi Betragtning over min Christendoms Pligt til at erkjende
nelig, end ogsaa i Gjerningen, Guds mangfoldige Naade og Vel-
over mig uværdige Synder, idet den grundgode Gud af sin
jertighed haver ladet mig ej aleneste fødes i den christen Kirke,
derudi opfødes og oplæres i den evangeliske Lærdom og udi
mme naadelig opholdes og bevares, saavelsom ogsaa naadelig be-
ig fra adskillige Farligheder, og udi disse vanskelige Tider beskje-
delig sin Velsignelse for mig og Mine til daglig Næring, og en-
adet mig opnaa en god Alder med Helbred og Styrke, for hvil-
ngfoldige Godhed Herrens Navn være lovet og priset evindelig.
over jeg ogsaa hermed beskikker og stifter bemeldte 300 Rdlr. til
sevarende staaende Almisse for Fattige her i Skolen paa efter-
Vilkaar, at Renten deraf 5 eller 6 Rdlr. pro cento, som den ef-
ernes Lejlighed falder, aarligen skal lige uddeles til twende fat-
ikkelige og lærvillige Discipler af de nederste Lectier, som der kan
od Forhaabning om efter Biskoppens og rectoris i Skolen gode
og Kjendelse, naar de ere komne saa vidt, at de nogenledes kan
g forstaa deres Børnelærdom, saasom mit fornemste Henseende
er, at fattige Børn derved maatte drages fra Ørkesløshed, og
tres til Flittighed udi at lære Gudsfrygt og christelige Dyder.
aatte Uddelingen ske saaledes, at Hver af dem hver fjerde Uge
ver Maaned, at regne 13 Maaneder i Aaret, bekommer en halv
og de øvrige Penge, som bliver to Rdlr. eller mere efter Rentens
ives dennem ved Aarets Udgang til St. Michelsdag; men der-
ogen af dem imidlertid, uden i Sygdoms eller andet lovligt For-
orsømmer Skolen eller Kirken, den da at miste Pengene for samme
ville derimod andre skikkelige Børn, som kunde være der til Er-
iter, gives i de Andres Nærværelse. Og maa samme Discipler
enne Rente i 4 eller 5 Aar i det Længste, saafremt de sig stedse
forholde; men hvis Nogen af dem tager ilde afsted eller Pen-
nyttig fordøjer og det i Sandhed befindes, da en anden skikkelig
el dennem i hans Sted at bekomme. Hvis og nogen af mine eller
jærestes Paarørende findes her i Skolen, som er vedtørvende, from
tig udi sine Studeringer, da skal han nyde samme Almisse frem-
dre, saalænge indtil han fra Skolen forloves, saasom vi og ellers
ave os selv forbeholden Fremmede, eftersom meldt er, saa længe

vi leve, dertil at udnævne, om Ingen der skulle findes os paarørende. Paa det da denne Almissestiftning kan stedse haandhæves og blive ved Magt, da ville vi paa det Kjærligste og Ydmygeligste have ombedet hans kongelige Majestets højtbetroede Stiftamtmand her ved Stiftet, saavelsom Biskoppen og samtlige capitulares, som nu ere, eller herefter kommendes vorde, at de sig samtlig dens Forsorg ubesværget ville antage, saasom vi og hermed give dennem, som Forstandere derover, Fuldmagt bemeldte tre Hundrede Rdlr. at oppebære, til sig annamme, og dennem hos visse Folk imod god og skadesløs Forsikring at udsætte, og Renten at optage, som til Rector i Skolen itide til Aarets Udgang maatte leveres, at den af hannem til sin beskikkede Brug kan vorde uddelet; og særdeles, hvis nogen Vanskelighed enten med Capitalen at udsætte eller med dens Sikkerhed, hvor den er udsat, ved uformodentlig Tilfælde maatte forefalde, eller med den saavelsom Renten at inddrive, hvortil Proces og Vidtløftighed maatte behøves, de da Alle som En, og En for Alle ville bære muligst Forsorg for at bringe det til Rigtighed, at Capitalen altid bliver uformindsket, og de gode Mænd saa ville stedse holde over dette vores Testamente, det forsørge og udføre, som de agte for Gud at svare med en god Samvittighed, og som de ville Guds Velsignelse skal bo hos dennem, paa det at vores gode og christelige Forsæt maa stedse geraade til Guds Ære og Fattige til nogen ringe Trøst og Undsætning, men ikke udi nogen Maade forandres eller forrykkes; hvilken Velgjerning den grundgode Gud visselig vil belønne og rigelig velsigne. Men skulde nogen Tid imod Forhaabning denne vor Almissegave til anden Brug forvendes, eller Renten deraf ikke paa forskrevne Maade aarligen anvendes og uddeles, da skal vore Paarørende have Magt til Capitalen igjen at indkalde, og den til anden gudelig Tjeneste at beskikke, saa at den dog stedse kan komme og forblive vedtørvende Mennesker til nogen Hjelp og Husvalelse, hvortil Gud selv forlene Lykke og Velsignelse for Christi Skyld. At dette saaledes udi alle Maader hermed er vores Stiftning og Vilje, det bekræfte vi begge med vores Signeter undertrykte og egne Hænder underskrevne. Givet og skrevet i Christiania den 21 October Aar efter Christi Fødsel 1698.

Laurits Christensøn. Sidsel Olsdatter.
(L. S.) (L. S.)

els Tollers Enke, Kirsten Tonsbergs Fundats for Moders, Karen Olufsdatters Legat til Sogne- sten ved St. Laurentii Kirke samt fattige Skolebørn og husarme Enker i Tønsberg.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

10 April 1700. Christiania.

Kirsten Tonsberg, salig Assessor Niels Tollers, gjør vitterligt i dette Brevs Kraft og Indhold, at min høitærede, hjertekjære, nu sa- Moder Karen Olufsdotter, afgangne commissarii Anders Madssøns Tønsberg, haver i levende Live, af ret christeligt Gemyt og gudelig rtænkning, særlig destineret og foræret til St. Laurentii Kirkes Pre- , fattige Skolebørn og husarme Enker i Tønsberg et Capital af tre ndrede Rigsdaler Courant i Croner, hver Rigsdaler til 96 Skilling ske, at de dennem saa længe Verden staar skal nyde til Fremtarvs m og Bedste, ligesom dette Fundationsbrev indeholder og forklarer følgende Maade. — Først skal forskrevne Capital 300 Rigsdaler til og sikker Betaling blive hos mig paa Rente staaende, saa længe d lader mig leve; imidlertid er jeg forpligtet at aarlig svare og be- til den 5 October retmæssig Rente deraf, nemlig femten Rigsdaler, imod Kvittering skal leveres til Sognepresten, der nu er eller herefter er, til St. Laurentii Kirke i Tønsberg og maa han selv nyde aatte daler af disse Rentepenge hvert Aar. Resten, som er syv Rigsda- skal med nuværende og herefter vordende Tønsbergs Magistrat, be- gode Betænkning, uddeles af St. Laurentii Kirkes Sognepresteſ nder, nemlig til fattige og mest nødtørftige Skolebørn tre Rigsdaler til husarme Enker fire Rigsdaler, som aarlig skal og bør ske til den ctober eller næste Onsdag derefter, og Uddelingen at forrettes i Kir- efter Prædiken er endt, saa og imidlertid at synges det første Vers en Kirkepsalme: Min Sjel nu lover Herren etc.; samme Rentes lling angik fra velbemeldte min salige Moders Afgang den 5 Oc- r anno 1698. — Andet: Som denne Gave af min hjertekjære salig er er alene i Henseende til Guds Ære og den fattige Næstes Hjelp , og nu saaledes kraftig bebreves, da skal St. Laurentii Kirkes Sog- st, som nu er eller herefter kommendes vorder, være tilforpligtet, Sogne-Onsdag der i Kirken efter Prædiken at lydeligen oplæse Prædikestolen den 23de Davids Psalme, den almægtige gode Gud re og Lov samt hosværende Guds Børn til glædelig Trøst, hvilket des skal continuere og forrettes, mens Verden staar; og om Presten

ikke enten selv eller ved den, som i hans Sted prædiker, det efterkommer, eller og nogen Onsdag det forsømmer fra den Tid, dermed er begyndt den 5 October anno 1699, da være han tiltænkt og skyldig at svare og betale for hver Gangs Forsømmelse aatte Rigsdaler til de Fattige i Tønsberg, og derforuden blive vedbørlig Søgning undergiven. — Tredje: Naar Gud naadelig behager at ved Døden henkalde mig, da skal berørte 300 Rdlr. med resterende Rente først og fremmest af mine efterladte Midler svares i rede Penge uden al Modsigelse af mine Arvinger i ringeste Maade, og maa da Capitalet leveres til Magistraten i Tønsberg og Sognepresten til St. Laurentii Kirke imod vedbørlig Kvittering for des Annammelse. Derefter skal de udsætte disse Penge paa Rente hos vederheftige Folk, at den aarlige retmæssige Rente, femten Rigsdaler, kan blive hvert Aar i rette Tid rigtig betalt og anvendt til forskrevne christelige Brug; de og deres Efterkommere, Borgermestere og Raad i Tønsberg samt Sognepresterne til St. Laurentii Kirke, hver for sin Tid, vilde ombyggelig besørge, at Capitalet og des aarlige Rente aldrig formindskes, medens Verden staar, saafremt de ikke selv vil svare dertil, og særdeles vænte sig Guds Hevn og Straf, om formedelst deres Tilsyns Forsømmelse skulde ske nogen Forandring med Capitalets eller Rentens Forkommelse. Og paa det vedbørlig fornøden Underretning stedse til Rigtighed kan vides og være bekjendt om Capitalet, hvor det staar til Sikkerhed, saa og om Rentens aarlige visse Betaling i rette Tid, da bør Sognepresten til St. Laurentii Kirke give Superintendenten over Agershus Stift udførlig vis Videnskab derom, hver Gang han forretter sin Visitats i Tønsberg, saasom det og i Særdeleshed tillides[1], at deres Høiærværdigheder Superintendenterne, enhver udi sin Tid, saalunde vil behage at lade sig altid være angelegen, dette at fremme og overholde. — Fjerde: Efterdi denne velmente beskrevne Gave skal anvendes paa forberørte christelig Maade, saa formodes og særlig ombedes alle verdslige og geistlige Øvrigheder, som nu ere eller herefter komme, at de af christelig Omhu og Consideration ej tillade eller samtykke, at samme Gaves Capital og Rente bliver herefter i nogen Tilfælde anlagt eller brugt anderledes, end denne Fundatses udtrykkelige Ord og Tilhold foresiger. Saa skal og herved være advaret og forbudet mine Arvinger og Anrørende, hvem det være kan, at de ingenlunde maa understaa sig herimod noget det Allerringeste at indvende, mens drage tilbørlig Omsorg at herover rettelig og forsvarlig kan vorde holdet og haandhævet. — Bekræftende denne Gaves Fundation med min egen Haand og hostrykte Signet, og til ydermere Stadfestelse begjeret mine højtærede Svigersønner, General=

[1]) sic.

major Hans Ernst Trützschler samt Brigader og Obrister Caspar Herman Hausmann, at underskrive og forsegle, end og formaaet Hans velædle Højærværdighed Doctor Hans Munch, Biskop over Akershus Stift, til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Christiania den tiende Aprilis Aar sytten Hundrede.

Kirsten, sal. Niels Tollers. (L. S.)

Hans Ernst Trützschler. (L. S.)

Caspar Herman Hausmann. (L. S.)

Hans Munch. (L. S.)

Johannes Colstrups Testament til fattige Børn i Nes Sogn i Øvre Romerikes Provsti.

Efter bekræftet Udskrift i Rigsarkivet af Legatets Protokol.

71 a. 6 Juni 1703. **Nes.**

Af den Velsignelse, som den naadige Gud, efter saa ulykkelig Ildsvaade i andet Egteskab, naadigst har anseet mit tredje Egteskab med min salig Hustru Else Iversdotter Tyrholm, har jeg efter hendes Vilje og Lovens Anledning pag. 794 og 714[1] i Herrens Navn testamenteret efterskrevne herfor kjøbte Gaarder og Gaardparter, i Nes og Ullensaker Pastorater beliggende, til Nes Pastorats fattigste og yngste fader- og moderløse Børn, som er Katterud, der skylder 3 Fjerdinger med Bygsel over al Gaarden, Aas et halft Skippund uden Bygsel, Finnholt-Engen et halft Pund Tunge med Bygsel over det samme, udi Nes Pastorat; og udi Ullensaker Pastorat Grøndalen, skyldende 3 Fjerdinger med Bygsel over det samme, hvoraf de fattige Børn sidst Michelsdag og nød Indkomsterne udi begge vores Overværelse og min Søns, Herr Jonæ Colstrups, samt Medhjelpernes og de Fattiges Forstanderes Præsentie den første Gang, og dette med de Vilkaar aarlig herefter, at Christen Taraldsen Katterud, der for sig og Sine, som min forrige Tjener, har Odelsløsenen og Besiddelsen, han giver aarlig 24 Alen Vadmel og 24 Alen Strie; Lars Aas, som har egtet min forrige Tjeners Ole Sandakers Datter og har Besiddelse-Retten for dem og Deres, saavidt Loven tillader, giver aarlig 16 Alen Vadmeel og 16 Alen Strie; Christopher Erichsen Holtet er og det halve Pund i Finnholtengen saalunde tilgodekjøbt, som det der tilforn har været Et med Holtet, at han nyder den Odel og Besiddelse, som derhos ligger, tilligemed Holtet, som han bor paa, for sig og Sine, ligeledes mod 16 Alen Vadmels og 16 Alen Stries Svarelse

[1]) N. L. 5—4—15, 5—2—13.

en Rdlr. svaret saasom Rente, indtil det vinder sin fulde Rigtighed, hvilket saa underskrives [1]).

Joannes Colstrup. D. M. Landsberg.

[1]) Denne Bestemmelse maa paa Grund af dens Plads i Protokollen rimeligvis være afgivet, som anført, i 1717.

Mats Gregersens og Hustrues Gavebrev til Hospitalet i Tønsberg.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

72. 19 Septbr. 1703. Tønsberg.

Mats Gregersen, kongelig Majestets forrige Tolder udi Tønsberg, gjør vitterligt, at saasom det forrige Hospital eller Fattighus, hvorudi 3 Fattiglemmer, som aarlig nyde Pension af det lovlige Jarlsberg Grevskab til deres Underholdning, skulde logere og have Husværelse, for længst er forandret og i Grund ødelagt, hvilket muligens er skeet af den Aarsag, at samme Pension af fordum Byens Øvrighed er bleven henlagt til saadanne Personer, som ikke har villet boet og tilholdt udi forнævnte Hospital; da paa det at samme Hospital eller Fattighus kan komme paa Fode igjen, Byen til Ære, haver jeg med min Kjæreste, Karen Pedersdatters Raadføring og Samtykke til en gudelig Amindelse givet og foræret, saasom vi med dette vores frivillige Gavebrev forære og give til forbemeldte trende fattige Lemmers Husværelse og Bolig vores ejende Hus, her for Byen beliggende nordenfor Borgermesterløkken ved Leergraven, saasom det nu forefindes med al Indretning, med den venligste Tilforsigt, at Byens velbeskikkede Magistrat, som nu er eller herefter anordnet vorder, ikke alene vil bearbeide det saa, at forhen meldte Fattiges Del, som aarlig udredes af Grevskabets høj- og velbaarne Herre, ej anderledes vorder bortgivet, end til saadanne nødtørftige Lemmer, som kan bebo samme Hus, at det ikke desaarsag skulle forfalde og staa øde, som tilforn skeet er, mens endog af Byens Mark deromkring nydes Indhegning til et par smaa Kaal- og Urtehauger; desligeste at samme Hus maatte aarlig af de Fattiges Midler vorde repareret og tilseet, saa denne vores velmente Gave kunde blive ved Magt holden med ligesaa god Vilje, som vi dette fra os og vores Arvinger bortgive og foræe. Til Bekræftelse have vi begge dette vores Gavebrev med egne Hænder og Signeter stadfestet, som skede i Tønsberg den 19 Septembris anno 1703.

Mats Gregersen. Karen Pedersdatter.
(L. S.) (L. S.)

Fundats for Jørgen Phillipsens og Hustrues Legat til Christiania Latinskole og Oslo Hospital. (Jvfr. No. 65. 103.)

Efter Orig. paa stempl. Perg. i Rigsarkivet, med vedhængende Segl i sort Ibenholts Kapsel. — Trykt samtidig i Patent-Folio og i Engelstofts Univers.- og Skole-Annaler for 1809 I 71. ff.

73. **9 Januar 1705.** **Bragernes.**

I den hellige Treenigheds Navn. Vi Underskrevne, salig Jørgen Phillipsens og Anne Bentsdotters Børn og Arvinger, kjendes hermed og gjøre vitterligt for Alle, at eftersom bemeldte vore højtærede salige Forældre, den velædle og velbyrdige Jørgen Phillipsen, kongelig Majestets Assistence-Raad ved Overhofretten og Lagmand udi Oplandene og Hedemarken, samt hans salige Hustru og velædle Frue Anne Bentsdotter ved deres Testamente, oprettet den 1 Junii 1685 og af hans kongelige Majestet allernaadigst confirmeret den 16 Julii samme Aar 1685, have iblandt Andet af et gudeligt og christeligt Betænkende legeret og givet til Skolen og de Fattige udi Christiania tre Tusinde Rigsdalers Værdi udi Jordegods, som deres Arvinger selv for godt befinde dertil at udlægge efter Testamentets videre Formelding, dog derover ingen Deling eller Fundats af de salige Afdøde er bleven udfærdiget, da have vi, som ere forbundne til saadan deres gudfrygtige Vilje efter deres Død at exsecutere, i Herrens Navn til at fuldbyrde samme deres Testamente i bedste Maader, samtlig for godt befundet, at bemeldte Jordegods, bestaaende til Capital tre Tusinde Rigsdaler efter den anslagne Tart udi Testamentet, nemlig hvert Skippund Tunge eller to Huder derimod beregnet for et Hundrede fem og tyve Rigsdaler Mynt, deles i to lige Parter, saa at Skolen deraf overgives Jordegods for femten Hundrede Rigsdaler, og de Fattige udi Oslo Hospital den anden halve Part, efter de ved Stiftet derover forfattede og extraderede og her ligeledes indførte Jordebøger; efter hvilke vi hermed fra os og vore Arvinger overgive og afhænde til Christiania Cathedral-Skole efterskrevne Jordegods og Gaarde, nemlig Jevnaker Sogn paa Hadeland: Molden, Peder skylder med Bygsel Tunge et halft Skippund; Gran Sogn: Rosken, Enken skylder til Stervboet tre Skippund Tunge med Bygsel over 2 Skippund, andre Medejeres; Ringerike, Norderhofs Sogn: Lo, Thorger med Bygsel et Skippund halvtredje Lispund, Hole Prestegjeld: By, Guré med Bygsel to Skippund tre Fjerding Tunge; Gudbrandsdalen, Lesje Sogn: Raanaa, Lars og Alf med Byg-

sel tre Huder, Bjørlien, Ole med Bygsel tre Huder, Skott
Embret med Bygsel en Hud et Skind, Lien med Bygsel en H
Bjølverud, Finn med Bygsel en halv Hud, Aavangen, Eri
med Bygsel aatte Skind. I lige Maader overgive vi hermed til H
talet i Oslo efterfølgende Gaarde og Jordegods, nemlig Gudbran
dalen, Lesje Sogn: Søndre Enebo, Christopher med Bygse
Hud, Endstad, Povel med Bygsel to Huder, Endstad, Marit
Bygsel syv Skind, Sæter, Erik med Bygsel sex Skind, Sæt
Endre med Bygsel sex Skind, Brandslien, Jacob med Bygsel
Skind, Bjølverud, Ellef uden Bygsel et Skind, Øvre Lien,
med Bygsel en Hud, Sletten, begge Pladser med Bygsel aatte Sk
Stuefloten, Ole med Bygsel en Hud ti Skind, Bangen, Eri
med Bygsel sex Skind, Motterud, Jørgen med Bygsel fem Skind,
Marker Fisk, og af en Bekkekvern tolv Skilling, Rudi med Bygse
Skind, og af en Bekkekvern aatte Skilling, Sveen, Jon med By
ni Skind, Løftingsmoen, Arne med Bygsel fire Skind, Løftin
moen, Peder med Bygsel tre Skind, Lida, Ole med Bygsel en
sex Skind, Horvold, Peder og Kjøstel med Bygsel sex Skind, a
Marker Fisk, og af en Bekkekvern tolv Skilling, Hofde, Engle
Bygsel sex Alen Vadmel, Torstensgaard, med Bygsel tre Sk
aatte Alen Vadmel, Hvam, Endre med Bygsel en Hud sex Ski
Skarphol, Peder med Bygsel en Hud, og af en Bekkekvern a
Skilling; Fron Sogn: Kvegstad, Peder med Bygsel to Huder
Skind, Haverstad, Engebret med Bygsel ni Skind, et Bismerp
og ni Marker Fisk; paa Hadeland i Thingelstad Fjerding: Gri
med Bygsel Tunge en Fjerding. — Hvilket forskrevne og specifice
Jordegods, som beløber sig til femten Hundrede Rigsdaler for
Part, gjør tilsammen efter Testamentets foresagte Taxt den fulde Cap
paa tre Tusinde Rigsdaler, hvorudover vi og hermed beskikke og stifte
sagte tre Tusinde Rigsdalers Værdi udi Jordegods, og deraf for
ten Hundrede paa hver Del til en stedsevarende staaende Almisse
bemeldte Skole og Hospital, saa at Indkomsten deraf aarlig bliver r
lig anvendt paa hvert Sted til sin beskikkede Brug, hvormed vi ville
det saaledes forholdet. — Først, Skolens Andel angaaende, at re
scholæ cathedralis i Christiania, nu værende eller herefter komme
som oppebærer Rettigheden af Godset, bestaaende i Landskyld, 3dje A

[1]) Ifølge en gammel Kopi-Protokol over Christiania Latinskoles Legater (i
lens Arkiv) skulde denne Gaard foruden, som anført, at skylde 1 Hud og 1
tillige tilkomme $1/_{2}$ Skind i underliggende Grønved paa Lesjeskogen, hvilket
stators egenhændige Bygselseddel udviste.

Penge, og svarer dertil efter de satte, saavelsom aarlige
rnes Lejlighed og Godsets Tilstand, Indkomsten af Godset
ge Aar (efterat de højst fornødne lovlige og sedvanlige Ud-
ıdragne) uddeler aarligen til Botholphi Dag, den 17 Junii,
consistorio udi Stiftamtmandens, Bisskoppens og samtlige
ım Nærværelse til 2de fattige, skikkelige og lærvillige Disciple
e Lectie, som der kan være god Forhaabning om efter Bi-
ectoris gode Skjøn og Kjendelse, saa at Pengene enten til
eller til deres Venner, som dertil kunde være ansvarlige,
ıstligst for Ungdommen eragtes, vorde erlagte, og saadan
er Gang den sker, udi consistorii Protocol til Underretning
dersom Indkomsten skulle beløbe sig højere end til tyve Rdlr.
de to før ommeldte Personer, da skal det øvrige gives til
:ledes skikkelig Discipel, som kunde være exspectans til
:ndium efter de Andre at nyde, naar de afgaa, saasom og
nyde det længere end tre Aar eller fire i det længste, naar
:kommet det aarlige fulde Kvantum; men dersom Nogen af
ikkede Disciple tage ilde afsted, eller Pengene unyttig for-
:t saaledes sikkerlig befindes, da en anden skikkelig Discipel
n at nyde. Forsømmer han modvillig Skolen og Kirken,
an saa meget, som for den Tid hannem kunde tilreg-
hans Sted exspectanti gives; men continuerer han i
kkelighed, da udelukkes han derfra aldeles, saasom vo-
: Henseende hermed er, at de Studerende, som nyde dette
ın opmuntres til at beflitte sig alvorlig paa Skikkelighed
ighed til Guds og Menighedens Tjeneste, saa at de frem
ın give gode Prøver derpaa, førend de til Akademiet forlo-
ilken Ende vi og ville, at dersom Nogen, som kan være af
og Skikkeligste iblandt dem, der kunde dimitteres, vil over-
en efter de Andre, for at gjøre sig desmere dygtig, at han
ıyde sin Andel af bemeldte Indkomst fremfor Andre, saafremt
da kan være ledigt, og ellers de beskikkede Personer i dette
: det endogsaa det fjerde Aar, og maatte da Pengene forud
:em ved den offentlige Examen i Skolen i Bisskoppens Nær-
eres Reise og Studeringers Fortsættelse paa Akademiet.
ıet Hospitalet tillagte Gods oppebærer Forstanderen, som nu
nende vorder, den aarlige Rettighed i lige Maader af Land-
Tage og Bygsel-Penge, og derfor (efter at de højstfornødne,
:dvanlige Udgifter ere fradragne) i rette Tider som for an-
s Gods gjør Rede og Regnskab efter Taxten, og samme

aarlig hos en halv Rdlr. i Penge for Tredjeaars Tage hvert 3
og derfor har og Lars Michelsen, som nu det halve Pund bebor,
dere Bygselseddels Indhold, end saa længe han svarer samme U
anstiller sig saa, at han det bebo kan lovlig, da i vidrigt Fald
yher giver ham sine Bygsel-Penge igjen ser Daler, og saa foresta
sen under Holtet, som han og Hans til Conservation eragte l
bygslende dette halve Pund hos de Fattiges Forstander de F
Gode, ligesom de Mand efter anden tiltræde. Og hvad G
angaar, den er ligeledes Ambjørn Grøndalen, som nu bebor den,
Kone og Børn til Besiddelse med næst fornævnte lige Villkaar
for desbedre Obagt og Vedligeholdelse, som deres eget, saalæn
Bygsel - Penge og tredje Aars Tage svares, og aarlig ligedan
24 Alen Vadmel og 24 Strie for Alt, de Fattige tilgode. Pe
som baade med Godset og Afgifterne for Godsets Brug aarlig efter L
de Fattiges Vegne har Indseendet, ere, under Statholderens og B
Over- og Provsternes Under-Tilsyn, Pastoratets Prester med
perne og de Fattiges Tilsynsmænd, og Tiden er hvert Aar, so
begyndt, St. Michelsdag efter Prædiken, da Vadmelet og St
gen før i Prestens Hus leveres, først opmaales fra Hver, som d
rer, som forbenævnt, og derpaa under aarlig rigtig Rede og R
som i Capitelsretten indgives, uddeles til de fattigste og yngs
og moderløse Børn i Pastoratet efter Hvers Nød og Trang, sa
Gud kan ansvares, da og de Fattiges forordnede Blok i Kirken
og deraf faaes Pengene, som samles fra de Fattiges samtykte Omgan
af Sognets Communicanter, saa meget, som tilbehøves til Skr
nen, forblivende Resten af disse Tavle- og Blok-Penge til
ABCer, Catechismer, Psalme-, Bønne- og Evangelie - Bøger t
dem og andre fattige Forældre, som ikke formaa at kjøbe disse
arme Børn, saavelsom til Skolemesterløn for at lære disse, alt
Kundskabs og Tjenestes Forfremmelse i Menigheden, ogsaa for d
ellers maatte vorde af Armod forsømmede i deres hertil bedste
ste Ungdoms Aar. Og at saa er og urygget forbliver i Herren
baade efter min salig Kones og min stadige Skyldigheds Vilj
underskriver jeg dette med min egen Haand, som og sætter mi
hos hendes, og ombedes Rettens høiagtbare Betjente af kongeli
stets Foged og Sorenskriver, at de hos Skjødernes Publication
Sted vilde lade dette vores Testament blive oplæst og publi
desmere Stadfestelse af dem ogsaa underskrives og forsegles, hvi
den 10 September næstkommende, da Skifterettens ærværdige
med mine to ældste Sønner, begge Prester, ydermere for Capi

stadfæstet gjører ved Skifte sluttet efter min salig Kone, som med de andre min salig Kones egne Børn, naar de til deres myndige Aar komme, har af Arveretten den Pligt hos sig med deres Efterkommere for Posteriteten til at efterse, at dette deres Forældres Testamente ved Magt bliver holdet og dermed tilbørlig handlet altid Sognets Fattigste til bedste Nytte og Fremtarv i det velsignede Jesu Navn, for det almindelige Bedste. Nes den 6 Junii 1703.

Jens Kraft. Joannes Colstrup. Min salig Kones Signet.
(L. S.) (L. S.)
Niels Colstrup. Jonas Colstrup. Peder Holter
(L. S.)
Thomas Rosing. Hans Hesde. Hans Thomesen. Hans Giedde.
(L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.)

Testators senere Bestemmelse om samme Gave.

Efter Udskrift af samme Protokol.

71b. [1717.] [Nes.]

Eftersom forrige Testamente ikke har kunnet nyde sin Confirmation, saa skal herefter være fastsat for Nes Sogns Fattige det Capital til 200 Rdlr., og bestaar Capitalet i Efterskrevne. — 1) Er indkommen fra Christen Katterud 120 Rdlr., som han kjøbte Katterud for, og disse 120 Rdlr. ere igjen overdragne til Seign. Schlambusch paa Eidsvolds Verk, hvoraf aarlig 6 Rdlr. i Rente indkommer til Uddeling for de Fattige herefter; men i dette Aar var ikke mere end 3 Rdlr., som er et halft Aars Rente, fordi velbemeldte Schlambusch efter Obligationens Datering ikke har haft Hovedsumma inde længer end et halft Aar. — 2) Indløser Lars Aas et halft Skippund uden Bygsel i sin paaboende Gaard Aas for 60 Rdlr., hvilke 60 Rdlr. blive hos Lars Aas selv indestaaende, og svarer han aarlig Rente deraf, ligesom i Aar blev svaret 3 Rdlr., ligeledes at uddeles til de Fattige. Adkomstbrevet for bemeldte Part i Aas saavelsom for Finnholt-Engen er udi et Instrument af salig Peder Sørensen forfattet, som afhændede Godset, og findes nu hos Sorenskriveren Seigneur Edvard Roring pantsat fra Søren Andersen Finnholt-Engen, men ligelydende Copi udaf samme Adkomstbrev vorder af Sorenskriveren under Rettens Betjenters Vidimering meddelt Lars Aas, naar han det begjerer. — 3) Lægger jeg selv 20 Rdlr. til, for at fylde Capitalets 200 Rdlrs. Summa, og derudaf blev og af mig i Aar

en Rdlr. svaret saasom Rente, indtil det vinder sin fulde Rigtighed, hv ket saa underskrives [1]).

Joannes Colstrup. D. M. Sandsberg.

[1]) Denne Bestemmelse maa paa Grund af dens Plads i Protokollen rimelig være afgivet, som anført, i 1717.

Mats Gregersens og Hustrues Gavebrev til Hospital i Tønsberg.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

72. **19 Septbr. 1703.** **Tønsberg**

Mats Gregersen, kongelig Majestets forrige Tolder udi Tøn berg, gjør vitterligt, at saasom det forrige Hospital eller Fattighus, hvo udi 3 Fattiglemmer, som aarlig nyde Pension af det lovlige Jarlsbe Grevskab til deres Underholdning, skulde logere og have Husværelse, fo længst er forandret og i Grund ødelagt, hvilket muligens er skeet af de Aarsag, at samme Pension af fordum Byens Øvrighed er bleven he lagt til saadanne Personer, som ikke har villet boet og tilholdt udi fo nævnte Hospital; da paa det at samme Hospital eller Fattighus ka komme paa Fode igjen, Byen til Ære, haver jeg med min Kjæreste, Ka ren Pedersdatters Raadføring og Samtykke til en gudelig Amindelse g vet og foræret, saasom vi med dette vores frivillige Gavebrev forære g give til forbemeldte trende fattige Lemmers Husværelse og Bolig vor ejende Hus, her for Byen beliggende nordensor Borgermesterløkken v Lergraven, saasom det nu forefindes med al Indretning, med den ve ligste Tilforsigt, at Byens velbeskikkede Magistrat, som nu er eller he efter anordnet vorder, ikke alene vil bearbeide det saa, at forhen meld Fattiges Del, som aarlig udredes af Grevskabets høj- og velbaarne Herr ej anderledes vorder bortgivet, end til saadanne nødtørftige Lemmer som kan bebo samme Hus, at det ikke desaarsag skulle forfalde og bl øde, som tilforn skeet er, mens endog af Byens Mark deromkring ny Indhegning til et par smaa Kaal- og Urtehanger; desligeste at samm Hus maatte aarlig af de Fattiges Midler vorde repareret og tilseet, f denne vores velmente Gave kunde blive ved Magt holden med liges god Vilje, som vi dette fra os og vores Arvinger bortgive og foræ Til Bekræftelse have vi begge dette vores Gavebrev med egne Hænd og Signeter stadfestet, som skede i Tønsberg den 19 Septembris anno 170

Mats Gregersen. Karen Pedersdatter.
(L. S.) (L. S.)

Fundats for Jørgen Phillipsens og Hustrues Legat til Christiania Latinskole og Oslo Hospital. (Jvfr. No. 65. 103.)

Efter Orig. paa stempl. Perg. i Rigsarkivet, med vedhængende Segl i sort Ibenholts Kapsel. — Trykt samtidig i Patent-Folio og i Engelstofts Univers.- og Skole-Annaler for 1809 I 71. ff.

73. 9 Januar 1705. Bragernes.

I den hellige Treenigheds Navn. Vi Underskrevne, salig Jørgen Phillipsens og Anne Bentsdotters Børn og Arvinger, kjendes hermed og gjøre vitterligt for Alle, at eftersom bemeldte vore højtærede salige Forældre, den velædle og velbyrdige Jørgen Phillipsen, kongelig Majestets Assistence-Raad ved Overhofretten og Lagmand udi Oplandene og Hedemarken, samt hans salige Hustru og velædle Frue Anne Bentsdotter ved deres Testamente, oprettet den 1 Junii 1685 og af hans kongelige Majestet allernaadigst confirmeret den 16 Julii samme Aar 1685, have iblandt Andet af et gudeligt og christeligt Betænkende legeret og givet til Skolen og de Fattige udi Christiania tre Tusinde Rigsdalers Værdi udi Jordegods, som deres Arvinger selv for godt befinde dertil at udlægge efter Testamentets videre Formelding, dog derover ingen Deling eller Fundats af de salige Afdøde er bleven udfærdiget, da have vi, som ere forbundne til saadan deres gudfrygtige Villie efter deres Død at exsecutere, i Herrens Navn til at fuldbyrde samme deres Testamente i bedste Maader, samtlig for godt befundet, at bemeldte Jordegods, bestaaende til Capital tre Tusinde Rigsdaler efter den anslagne Tart udi Testamentet, nemlig hvert Skippund Tunge eller to Huder derimod beregnet for et Hundrede fem og tyve Rigsdaler Mynt, deles i to lige Parter, saa at Skolen deraf overgives Jordegods for femten Hundrede Rigsdaler, og de Fattige udi Oslo Hospital den anden halve Part, efter de ved Stiftet derover forfattede og extraderede og her ligeledes indførte Jordebøger; efter hvilke vi hermed fra os og vore Arvinger overgive og afhænde til Christiania Cathedral-Skole efterskrevne Jordegods og Gaarde, nemlig Jevnaker Sogn paa Hadeland: Molden, Peder skylder med Bygsel Tunge et halft Skippund; Gran Sogn: Røken, Enken skylder til Sterboet tre Skippund Tunge med Bygsel over 2 Skippund, andre Medejeres; Ringerike, Norderhofs Sogn: Lo, Thorger med Bygsel et Skippund halvtredje Lispund, Hole Prestegjeld: By, Gure med Bygsel to Skippund tre Fjerding Tunge; Gudbrandsdalen, Lesje Sogn: Raanaa, Lars og Alf med Byg-

sel tre Huder, Bjørlien, Ole med Bygsel tre Huder, Skotte[1], Embret med Bygsel en Hud et Skind, Lien med Bygsel en Hud, Bjølverud, Finn med Bygsel en halv Hud, Aavangen, Erland med Bygsel aatte Skind. I lige Maader overgive vi hermed til Hospitalet i Oslo efterfølgende Gaarde og Jordegods, nemlig Gudbrandsdalen, Lesje Sogn: Søndre Enebo, Christopher med Bygsel en Hud, Endstad, Povel med Bygsel to Huder, Endstad, Marit med Bygsel syv Skind, Sæter, Erik med Bygsel ser Skind, Sæter, Endre med Bygsel ser Skind, Brandslien, Jacob med Bygsel tre Skind, Bjølverud, Ellef uden Bygsel et Skind, Øvre Lien, Ole med Bygsel en Hud, Sletten, begge Pladser med Bygsel aatte Skind, Stuefloten, Ole med Bygsel en Hud ti Skind, Bangen, Erland med Bygsel ser Skind, Motterud, Jørgen med Bygsel fem Skind, ni Marker Fisk, og af en Bekkekvern tolv Skilling, Rudi med Bygsel to Skind, og af en Bekkekvern aatte Skilling, Sveen, Jon med Bygsel ni Skind, Løftingsmoen, Arne med Bygsel fire Skind, Løftingsmoen, Peder med Bygsel tre Skind, Lida, Ole med Bygsel en Hud ser Skind, Horvold, Peder og Kjøstel med Bygsel ser Skind, aatte Marker Fisk, og af en Bekkekvern tolv Skilling, Hofde, Engle med Bygsel ser Alen Vadmel, Torstensgaard, med Bygsel tre Skind, aatte Alen Vadmel, Hvam, Endre med Bygsel en Hud ser Skind, Skarphol, Peder med Bygsel en Hud, og af en Bekkekvern aatte Skilling; Fron Sogn: Kvegstad, Peder med Bygsel to Huder ser Skind, Haverstad, Engebret med Bygsel ni Skind, et Bismerpund og ni Marker Fisk; paa Hadeland i Thingelstad Fjerding: Grini, med Bygsel Tunge en Fjerding. — Hvilket forskrevne og specificerede Jordegods, som beløber sig til femten Hundrede Rigsdaler for hver Part, gjør tilsammen efter Testamentets foresagte Taxt den fulde Capital paa tre Tusinde Rigsdaler, hvorudover vi og hermed beskikke og stifte bemeldte tre Tusinde Rigsdalers Værdi udi Jordegods, og deraf for femten Hundrede paa hver Del til en stedsevarende staaende Almisse for bemeldte Skole og Hospital, saa at Indkomsten deraf aarlig bliver redelig anvendt paa hvert Sted til sin beskikkede Brug, hvormed vi ville have det saaledes forholdet. — Først, Skolens Andel angaaende, at rector scholæ cathedralis i Christiania, nu værende eller herefter kommende, som oppebærer Rettigheden af Godset, bestaaende i Landskyld, 3dje Tage

[1]) Ifølge en gammel Kopi-Protokol over Christiania Latinskoles Legater (i Skolens Arkiv) skulde denne Gaard foruden, som anført, at skylde 1 Hud og 1 Skind tillige tilkomme $1/3$ Skind i underliggende Grønved paa Lesjeskogen, hvilket Testators egenhændige Bygselseddel udviste.

Bygsel = Penge, og svarer dertil efter de satte, saavelsom aarlige
...ter, Tidernes Lejlighed og Godsets Tilstand, Indkomsten af Godset
... det forrige Aar (efterat de højst fornødne lovlige og sedvanlige Ud=
...ter ere fradragne) uddeler aarligen til Botholphi Dag, den 17 Junii,
...tlig paa consistorio udi Stiftamtmandens, Biskoppens og samtlige
...sistorialium Nærværelse til 2de fattige, skikkelige og lærvillige Discipler
...den øverste Lectie, som der kan være god Forhaabning om efter Bi=
...pens og rectoris gode Skjøn og Kjendelse, saa at Pengene enten til
...nem selv eller til deres Venner, som dertil kunde være ansvarlige,
...rsom tjenstligst for Ungdommen eragtes, vorde erlagte, og saadan
...deling, hver Gang den sker, udi consistorii Protocol til Underretning
...fort; dog dersom Indkomsten skulle beløbe sig højere end til tyve Rdlr.
... hver af de to før ommeldte Personer, da skal det øvrige gives til
... 3dje ligeledes skikkelig Discipel, som kunde være exspectans til
...me Stipendium efter de Andre at nyde, naar de afgaa, saasom og
...gen maa nyde det længere end tre Aar eller fire i det længste, naar
... haver bekommet det aarlige fulde Kvantum; men dersom Nogen af
...dertil beskikkede Discipler tage ilde afsted, eller Pengene unyttig for=
...e, og det saaledes sikkerlig befindes, da en anden skikkelig Discipel
...s Portion at nyde. Forsømmer han modvillig Skolen og Kirken,
... mister han saa meget, som for den Tid hannem kunde tilreg=
..., som i hans Sted exspectanti gives; men continuerer han i
...dan Uskikkelighed, da udelukkes han derfra aldeles, saasom vo=
... fornemste Henseende hermed er, at de Studerende, som nyde dette
...endio, kan opmuntres til at beflitte sig alvorlig paa Skikkelighed
... sær Dygtighed til Guds og Menighedens Tjeneste, saa at de frem
... Andre kan give gode Prøver derpaa, førend de til Akademiet forlo=
...; til hvilken Ende vi og ville, at dersom Nogen, som kan være af
... Lærdeste og Skikkeligste iblandt dem, der kunde dimitteres, vil over=
...e i Skolen efter de Andre, for at gjøre sig desmere dygtig, at han
...r de da nyde sin Andel af bemeldte Indkomst fremfor Andre, saafremt
...ipendium da kan være ledigt, og ellers de beskikkede Personer i dette
...d at nyde det endogsaa det fjerde Aar, og maatte da Pengene forud
...eres dennem ved den offentlige Examen i Skolen i Biskoppens Nær=
...relse til deres Reise og Studeringers Fortsættelse paa Akademiet.

2) Af det Hospitalet tillagte Gods oppebærer Forstanderen, som nu
... eller kommende vorder, den aarlige Rettighed i lige Maader af Land=
...d, tredje Tage og Bygsel=Penge, og derfor (efter at de højstfornødne,
...lige og sedvanlige Udgifter ere fradragne) i rette Tider som for an=
... Hospitals Gods gjør Rede og Regnskab efter Taxten, og samme

Indkomst efter den Ordonnants, som nu er eller herefter maatte gjøres, uddeler saaledes, at en skrøbelig, fattig og nødtørvende Person, som dertil vorder beskikket, nyder deraf en fuld Portion og Tractemente, saa meget som de andre Hosspitals-Lemmer nyde, og hvis af Indkomsten kunde overblive, falder til en Anden, som kunde være exspectans i Hospitalet, indtil et Sted for den derinde ret kunde falde; hvilken Almisse de saa have at nyde deres Livs Tid, saafremt de den ikke med Uskikkelighed og Ugudelighed forbryde. Sengestederne til bemeldte tvende Hospitals-Lemmer ville vi selv strax for det Første lade indrette, som siden tillige med de andre maatte vedligeholdes: Saa ville vi og have os selv den Ret forbeholden for os og vores Arvinger, at iblandt os den Bedste, som bekvemmeligst dermed kan have god, behørig og skjønsom Indseende, skal have Magt til at udnævne de Personer, som samme Almisse baade i Hospitalet og Skolen skulle nyde. Men hvis Ingen af vores Familje ved Tidens Længde dertil skulle findes, da Udnævningen ved Skolen at bero paa Biskoppens og rectoris Godtbefindende, og ved Hospitalet paa dets Patroner, alt efter forskrevne Skikkeligheds og Nødtørftigheds Vilkaar. — Paa det da denne Almisse-Stiftning stedse kan haandhæves og blive ved Magt, da ville vi paa det Kjærligste og Ydmygste have ombedet Hans kongelige Majestets høibetroede Stiftamtmand her ved Stiftet og Biskoppen saavelsom samtlige consistoriales og Magistraten udi Christiania, som nu ere, eller herefter kommendes vorde, at de samtlige dens Forsorg ubesværget sig ville antage, saasom vi og hermed give dennem som respective Forstandere derover Fuldmagt at antage samme Jordegods, eftersom det til hvert Sted er beskikket, under Forsvar og Indseende, saa at Intet deraf forrykkes, eller nogen des rette Tilliggende Skolen eller Hospitalet fravendes, særdeles hvis imod Formodning nogen Vidtløftighed eller Trætte ved Godset skulle kunde forefalde, de da samtlige med Raad og Daad vilde søge det at rette, og til Rigtighed at bringe, og i det Øvrige En for Alle og Alle for En holde over denne vores velmente Fundats saaledes, som de agte for Gud med en god Samvittighed at svare, og som de ville at Guds Velsignelse hos dennem skal bo, paa det at dette vore gode salig Forældres saavelsom vores christelige Forsæt maa stedse geraade til Guds Ære og fattige Studerende og nødlidende Lemmer til Tarv og Behjelpning, hvilken deres Omsorg og Velgjerning den grundgode Gud visseligen vil belønne og rigeligen velsigne. Men skulle nogen Tid imod Forhaabning denne vores salig Forældres Almisse-Gave til anden Brug forvendes, eller Indkomsten deraf ikke paa forskrevne Maade aarlig anvendes og uddeles, da ville vi og vore Paarørende have Magt, dette Gods igjen

Gods skal til fornævnte 4 Fattiges Hjelp her i Byen oppebæres og uddeles af de salig velædle Folkes egne Anrørende, og her i Byen boende, saalænge Nogen af dennem dertil findes vederheftige og bekvemme, og de for deres Møje og Umage at nyde, hvad lovlig Bygsel eller Stedsmaal af Godset kan tilfalde, — saasom de og skal være forpligtede at have god Opagt til Godsets lovlige Hævd og besørge Rettighedens aarlige Indfordring til Uddeling. Mens naar Ingen af de salig velbaarne Folkes Anrørende paa besagde Maade maatte her i Byen være bohaftig, da skal Oppebørselen og Uddelingen samt Godsets Opagtning dirigeres og forsynes af Sognepresten til St. Laurentii Kirke tilligemed Magistraten her i Tønsberg saaledes, som de for Gud og den høje Øvrighed agte at ansvare; hvilket Alt er Indholden af den indrettede Fundats, som de salig velbaarne Folkes højrespective Arvinger have hos sig, og er sidst bleven leveret til høiædle Herr Brigadier og Obrist Hausmann til Underskrift. Oppebørselen af Godset, saavelsom dettes Direction efter de salig velbaarne Folkes Død haver deres gode Søn Herr Etatsraad og Stiftamtmand Mathias Tonsberg paa Bragernes sig antaget, og saalænge han levede, indtil 1704 Aars Udgang, uddelet Indkomsten til samme Tid, efter Ansigende af hans Frue Kjæreste derom. Mens efter velbemeldte salig Herr Stiftamtmands Død er leveret en forfattet Jordebog af hans Stervbo til forrige Tolder Seign. Mads Gregersen her i Tønsberg, som er salig velædle Herr commissarii Anders Madsøns afgangne Broders Søn, efter hvilken Jordebog Sr. Mads Gregersen Godsets Rettighed oppebærer og uddeler til Begyndelse for indeværende Aar 1705, og fremdeles, som i denne Bog skal indføres, og er Jordegodset efter Ditto Jordebogs original Udvisning dette Eftermeldte.

Sæm Sogn. Lænsberg, Nordre, skylder med Bygsel ½ Skpd Mel og 1 Løb Smør, Domning og Fornød 1 Rdlr. og 6 Læs Ved. Betaler aarlig Rettighed med ¼ Del Holding (Odelsskat fortet) . . . . 5 Rdlr. 1 ℔ 4 ß
og leverer de 6 Læs Ved in natura til de Fattige.

Grete, Østre, uden Bygsel 1 Bpd Smør. Svarer aarlig, naar Odelsskat er fortet, . . . = — 2 = 12 =

Nøtterøen. Østre Smidsrød med Bygsel ¼ Skpd Mel og 1 Løb Smør, Domning og Fornød 1 Rdlr. og 6 Læs Ved. Svarer aarlig med ¼ Del Holding efter Odelsskats Affkortning . . . . 5 — = = 12 =
og leverer de 6 Læs Ved til de Fattige.

Stiftning kan stedse og evindeligen haandhæves og blive ved Magt, s jeg paa det Venligste og Ydmygeligste have ombedet Hans kongelige M jestets højtbetroede Stiftsbefalingsmand her ved Stedet, saavelsom B skoppen og samtlige consistoriales, som nu ere eller herefter kommend vorde, at de sig samtlig dens Forsorg ubesværget ville antage, saaso jeg og hermed giver dennem Fuldmagt, bemeldte sex Hundrede Rigsdal at oppebære, til sig annamme og dennem hos visse Folk imod god skadesløs Forsikring at udsætte og Renten at optage, som til Rector Skolen betids maatte leveres, at den af hannem til sin beskikkede Bru kan vorde uddelt, og særdeles hvis nogen Vanskelighed enten med Capi talen at udsætte, eller med dens Sikkerhed, hvor den er udsat, ved ufor modentlig Tilfælde maatte forefalde, eller med den saavelsom Renten a inddrive, hvortil Proces og Vidtløftighed maatte behøves, de da sam lige bære muligste Forsorg for at bringe det til Rigtighed, at Capitalen altid bliver uformindsket, og de gode Mænd saa ville stedse holde ove dette mit Testamente, det forsørge og udføre, som de agte for Gud at svare med en god Samvitighed, og som de ville Guds Velsignelse skal bo hos dennem, paa det at mit velmente Forsæt maa stedse geraade til Guds Ære og den studerende Ungdom til nogen ringe Trøst og Und sætning. Men skulde nogen Tid imod Forhaabning disse 600 Rdlr. Gave til anden Brug forvendes, eller Capitalen ikke skulde mod sikkert Pant vorde udsat paa Rente, eller Renten deraf ikke paa forskrevne Maade aar ligen skulde vorde anvendt og uddelt, da skal velbemeldte Alexander Brygman og hans (saasom mine) næste Paarørende have Magt til, Capitalen igjen at indkalde og dennem til anden gudelig Tjeneste beskikke. — Til Bekræftelse haver jeg venligen ombedet kongelig Majestets Assistentsraad Morten Bonzen og Generalfiscal Hieronymus Brygman, saavelsom Over Toldinspecteur Christen Tobiesen dette Gavebrev til Vitterlighed at m derskrive og forsegle. Actum Christiania den 29 Augusti anno 1705

Sidsel Ollesdatter, salig Laurits Christensøns.

M. Bonzen. H. Brygman. Christen Tobiesen.

Paa Foden af Dokumentet er tilføjet følgende skriftlige Paategning: Anno 170 d. 26 Septembris er denne Fundats udi consistorio bleven oplæst, imod taget og approberet med den Restriction, at Slutningen derudi er til anderledes at forstaa (det og Monsieur Alexander Brygman i sene consistorii Session mundtlig forklarede), end at Capitalen, naar den e ter foregaaende lovlig Opbydelse ikke kan mod nøjagtig Pant vorde u sat, bliver bestaaende uden vores Skade, som Loven om slige Capital er formeldende. Dette ligelydende er indført i consistorii Protocoll

43 og her med vore Hænder, som tilstede vare paa ovenskrevne
g, bekræftes.

H. J. Heins, Hans Munch, dr. J. Trellund.
a tilforordnet udi Hans Excell. Jacob Rasch.
. Vice-Statholders Fraværelse.

---

aurits Christensøns Enke, Sidsel Olufsdatters Gavebrev til Frederiksstads Hospital. (Jfr. No. 66).

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

5. 29 August 1705. Christiania.

Jeg underskrevne Sidsel Olufsdotter, salig Laurits Christensøns, rger og Indvaaner her udi Staden, hans Efterleverske, kjendes her- d og for Alle vitterligt gjør, at som min salig Kjæreste før hans dø- ige Afgang tilligemed mig haver givet til Frederiksstads Hospital 608 lr., hvoraf 508 Rdlr. ere erlagt den 29 Januarii 1703 og 100 Rdlr. t 3 Februari næst efter, alle til Magistraten og Sognepresten der paa eden, saa haver den allerhøjeste Gud givet mig i Sinde endnu at e fornævnte Hospital hosfølgende 608 Rdlr. til evigvarende Brug og tte paa efterskrevne Vilkaar. — 1) At Renten af ovenbemeldte Capi- 1216 Rdlr., til 5 af Hundrede aarligen, skal lige uddeles til 4 fat- e og nødlidende Mennesker, saa at de deraf kunde nyde deres Ophold ntlig, som er daglig til Hver 4 Skilling Danske, mens dersom Nogen Slægten skulle findes nødlidende, skal 4 eller 2 af dem nyde al nten, saa længe de den have fornøden. — 2) Saa længe jeg lever, jeg have mig selv forbeholden at udnævne de, som denne Rente skal de; siden skal min kjære Fætter Advocat Alexander Homfredson Bryg- m, og efter hans Død hans næste Paarørende have Magt og Ret til bevilge og forunde denne Rente, hvilken de ville, og som dennem sy- s at være nødlidende udi Frederiksstads Hospital. — Da paa det me Fundats og Stiftning kan stedse og evindelig haandhæves og ve ved Magt, vil jeg paa det Venligste have ombedet Magistraten Sognepresten udi Frederiksstad, som nu ere eller herefter kommendes rde, at de sig samtlig dens Forsorg ville antage, saasom jeg og her- d giver dennem Fuldmagt, bemeldte 608 Rdlr. at oppebære, til sig namme og dennem tilligemed de forhen givne 608 Rdlr. hos visse f imod skadesløs Forsikring at udsætte og Renten at optage, som til spitalsforstanderen betids maatte leveres, at den af hannem til sin be-

stiftede Brug, som ovenmeldt, kan vorde uddelt; og særdeles hvis nogen Vanskelighed enten med Capitalerne at udsætte, eller med deres Sikkerhed, hvor de ere udsatte, ved uformodentlige Tilfælde maatte forefalde, eller med dem saavelsom Renterne at inddrive, hvortil Proces og Vidtløftighed maatte behøves, de da en for alle og alle for en vil bære mueligste Omsorg for, at bringe det til Rigtighed, at Capitalerne altid blive uforminddsket, og de gode Mænd saa ville stedse holde over dette mit Testamente, det forsørge og udføre, som de agte for Gud at svare med en god Samvittighed, og som de ville Guds Velsignelse skulle bo hos dennem, paa det at min salig Kjærestes og mit velmente Forsæt maa stedse geraade til Guds Ære og endel fattige Mennesker til nogen ringe Trøst og Undsætning, hvorover ydmygst beder Stedets høie verdslige og geistlig Øvrighed, som nu eller herefter kommendes vorder, ville have vedbørlig Indseende efter Loven. Mens skulde nogen Tid imod Forhaabning indbemeldte Capitalers Gave til anden Brug forvendes eller Capitalerne ikke skulde imod sikker Pant vorde udsat paa Rente, eller Renterne deraf ikke paa ovenskrevne Maade til Vedkommende skulde vorde uddelt, da skal velbemeldte Alexander Brygman, og hans, saasom mine næste Paarørende have Magt til, Capitalerne igjen at indkalde og dennem til anden gudelig Brug og Tjeneste beskikke. — Til Bekræftelse haver jeg venligen ombedet kongelig Majestets Assistentsraad Morten Bonzen og Generalfiscal Hieronimus Brygman saavelsom Ober-Toldinspecteur Christen Tobiesen dette mit Gavebrev til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Christiania den 29 Augusti anno 1705.

Sidsel Olufsdotter, salig Laurits Christensøns. M. Bonzen.
H. Brygman. Christen Tobiesen.

Underretning om Anders Madsføns og Hustrues Legat til 4 fattige Enker i Tønsberg.

Efter bekr. Udskrift (i Rigsark.) af Legatets Protokol, auktoriseret nedenanførte Dag.

76. 30 August 1705. Tønsberg.

Af salig velædle og velbaarne Herr Commissar Anders Madsføn og hans Frue, Kjæreste Karen Olsdotter, her i Tønsberg, er af Christi kjærlig Betænkning til Guds Ære og fire fattige Enkers og Husarmes Opholdshjelp givet efterskrevne Bønder-Gaarde og Jordegods paa saadan Condition, at det aldrig fra Steden maa komme, eller anderledes distribueres, end at den aarlige Landskylds Rettighed af samme

ds skal til fornævnte 4 Fattiges Hjelp her i Byen oppebæres og ud-
es af de salig velædle Folkes egne Anrørende, og her i Byen boende,
længe Nogen af dennem dertil findes vederheftige og bekvemme, og
for deres Møie og Umage at nyde, hvad lovlig Bygsel eller Steds-
il af Godset kan tilfalde, — saasom de og skal være forpligtede at
e god Opagt til Godsets lovlige Hævd og besørge Rettighedens
ige Indfordring til Uddeling. Mens naar Ingen af de salig vel-
me Folkes Anrørende paa besagde Maade maatte her i Byen være
aftig, da skal Oppebørselen og Uddelingen samt Godsets Opagtning
jeres og forsynes af Sognepresten til St. Laurentii Kirke tilligemed
gistraten her i Tønsberg saaledes, som de for Gud og den høie Ov-
ed agte at ansvare; hvilket Alt er Indholden af den indrettede Fun-
, som de salig velbaarne Folkes høirespective Arvinger have hos sig,
r sidst bleven leveret til høiædle Herr Brigadier og Obrist Haus-
n til Underskrift. Oppebørselen af Godset, saavelsom dettes Direc-
efter de salig velbaarne Folkes Død haver deres gode Søn Herr
sraad og Stiftamtmand Mathias Tønsberg paa Bragernes sig an-
t, og saalænge han levede, indtil 1704 Aars Udgang, uddelet Ind-
len til samme Tid, efter Ansigende af hans Frue Kjæreste derom.
s efter velbemeldte salig Herr Stiftamtmands Død er leveret en
ttet Jordebog af hans Stervbo til forrige Tolder Seign. Mads
jersen her i Tønsberg, som er salig velædle Herr commissarii An-
Madsøns afgangne Broders Søn, efter hvilken Jordebog Sr. Mads
jersen Godsets Rettighed oppebærer og uddeler til Begyndelse for
værende Aar 1705, og fremdeles, som i denne Bog skal indføres, og
rdegodset efter Ditto Jordebogs original Udvisning dette Eftermeldte.

rem Sogn. Lænsberg, Nordre, skylder med Bygsel ½ Sk℔ Mel og 1 Løb Smør, Domning og Fornød 1 Rdlr. og 6 Læs Ved. Betaler aarlig Rettighed med ¼ Del Holding (Odelsskat fortet) . . . . 5 Rdlr. 1 Ort 4 ß
og leverer de 6 Læs Ved in natura til de Fattige.

Grete, Østre, uden Bygsel 1 B℔ Smør. Svarer aarlig, naar Odelsskat er fortet, . . . — 2 ; 12 ;

kerøen. Østre Smidsrød med Bygsel ½ Sk℔ Mel og 1 Løb Smør, Domning og Fornød 1 Rdlr. og 6 Læs Ved. Svarer aarlig med ¼ Del Holding efter Odelsskats Afkortning . . . . 5 — ; ; 12 ;
og leverer de 6 Læs Ved til de Fattige.

Tandstad, Nedre, med Bygsel 15 L℔ Mel. Domning og Fornød 1 Rdlr. 4 Læs Ved. Betaler aarlig med $\frac{1}{3}$ Del Holding (Odelsſkat kortet) . . . . 3 Rdlr. 3 Ort 2
og leverer in natura de 4 Læs Ved til de Fattige og et Lam.

Nordre Sande med Bygsel 5 B℔ Smør, 7 L℔ Mel, Domning og Fornød 1 Rdlr. Betaler aarlig med $\frac{1}{3}$ Del Holding (Odelsſkat kortet) . . . . 6 — 2 = 1
leverer derforuden til de Fattige in natura 1 Lam og 6 Læs Ved.

Borre Sogn. Vestre Adal med Bygsel 16 L℔ Mel, Domning og Fornød 1 Rdlr. Svarer aarlig med $\frac{1}{3}$ Del Holding (Odelsſkat kortet) . . . . 4 — = = 1
og giver 1 Lam til de Fattige.

Nykirke-Sogn. Øvre Kjerran med Bygsel 15 L℔ Mel, Domning og Fornød 1 Rdlr. Betaler aarlig med $\frac{1}{3}$ Holding (naar Odelsſkat er kortet) . . . . 4 — = =
og giver 2 Lam aarlig in natura til de Fattige.

Andebo Sogn. Venildrød med Bygsel 3 B℔ Smør, Domning og Fornød $\frac{1}{2}$ Rdlr. Betaler aarlig med $\frac{1}{3}$ Holding . . . . . . 4 — = =
giver 1 Lam til de Fattige, som dem leveres.

Tjeraas med Bygsel 6 B℔ Smør, Domning og Fornød 2 Rdlr. Svarer aarlig med $\frac{1}{3}$ Holding . . . . 8 — 2 = 1
saa og leverer til de Fattige 2 Lam in natura.

Vaale med Bygsel 1 Sk℔ Mel, Domning og Fornød 1 Rdlr. Betaler aarlig med $\frac{1}{3}$ Holding (efter Odelsſkats Affkortning) . . 4 — 3 =
og leverer 1 Lam til de Fattige in natura.

Aasen med Bygsel 2 B℔ Smør, Domning og Fornød 1 Rdlr. Svarer aarlig med $\frac{1}{3}$ Holding uden Affkortning . . . . . . 3 — = =
og leverer in natura 1 Lam til de Fattige.

Ramnes Sogn. Store eller Vestre Hole med Bygsel $4\frac{1}{2}$ B℔ Smør, Domning og Fornød

1 Rdlr. Betaler aarlig med ½ Holding efter Odelsskats Affortning	4 Rdlr.	1 ℔	6 ß
og leverer in natura 1 Lam til de Fattige.			
Vestre Bakke med Bygsel 6 L℔ Mel, Domning og Forenød ½ Rdlr. Svarer aarlig med ½ Holding, uden Affortning	2 —	1 =	8 =
og leverer in natura 1 Lam til de Fattige.			
Aaserud uden Bygsel 4 L℔ Mel. Betaler aarlig efter Odelsskats Affortning	= —	2 =	4 =
Skaar med Bygsel 12 L℔ Tunge, Domning og Fornød 1 Rdlr. Svarer aarlig med ½ Holding uden Affortning	4 —	1 =	8 =
Sande Hered. Thorrestad med Bygsel 1½ B℔ Smør og Fornød 1 Rdlr. Betaler aarlig med ½ Holding (uden Affortning	2 —	=	= 16 =
Lingelem med Bygsel 1 Hud, Domning og Fornød ½ Rdlr. Svarer aarlig med ½ Del Holding (uden Affortning)	2 —	=	= 16 =
Slagens Annex. Tverved med Bygsel 1½ B℔ 4 ℔ Smør, Fornød ½ Rdlr. Betaler aarlig med ½ Holdning	1 —	2 =	20 =
Summa den aarlige Indkomst af for indførte Jordegods, Penge	67 Rdl.	3 ℔	7 ß.

H. Lachmanns Gavebrev til et Lem i Oslo Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

7. 22 Mai 1706. Drammen.

Monsr. Stub.

Som jeg haver givet til Gammel-Byes Hospital til en fattig
[Le]ms Underholdning 350 Rdlr., saa haver jeg i Dag til dets Fornøielse
[s]tedt her indsluttede Verel derpaa, tillast Monsr. Wilster Apotheker i Chri-
[stia]nia, som jeg beder Mr. Stub for hannem ville anvise til Acceptation, det
[u]paatvivlende formoder sker, saa og at Betalingen til Forfaldstiden
afølger. Concepten til Gavebrevet følger ligeledes herhos til nær-

betroet. — Naar som noget muret Begravelsessted, inden eller uden K
ken, aaabnes til Ligs Nedsættelse, da gives:

for et fuldvorent Lig	4 Rt		
for et halvvorent Lig	2	—	
for et Barn	1	—	

Udi begge Vaabenhusene gives:

for et fuldvorent Lig	3 Rdlr.		
for et halvvorent Lig	1	—	2
for et Barn	1	—	⸗

Et fuldvorent Lig beregnes fra femten Aar og derover, et halvvo
fra femten til ti, et Barn fra ti Aar og derunder. — Paa Kirkegaar
gives paa den søndre Side fra Kirkeveggen til midt paa Kirkegaarde

for et fuldvorent Lig	2 Rdlr.		
for et halvvorent Lig	2	—	2
for et Barn	1	—	⸗

For midt paa Kirkegaarden til den søndre Kirkegaards Mur:

for et fuldvorent Lig	1 Rdlr.		2
for et halvvorent Lig	1	—	⸗
for et Barn	⸗	—	3

Paa øvre og nedre Ende af Kirken gives:

for et fuldvorent Lig	1 Rdlr.		1
for et halvvorent Lig	⸗	—	3
for et Barn	⸗	—	2

Paa nordre Side af Kirken gives af den nærmeste Del ved Kirken:

for et fuldvorent Lig	1 Rdlr.			
for et halvvorent Lig	⸗	—	2 ß	16
for et Barn	⸗	—	1 ⸗	8

Den øvrige Del af den nordre Side er for de Fattige, der have ing
Vilkaar at betale Jorden. Ellers forholdes med Fremmede paa Kir
gaarden, som om deres Lig i Kirken meldt er, hver efter sin Proporti
Til Kirkens Fremtarv og Nytte er det eragtet for billigt, at naar Lige
udi de murede Begravelsessteder i Kirken har staaet paa et halft Hu
drede Aars Tid, eller og saa længe, at Ligene ere ganske forraadne
da maa de tørre Been samles i en liden Kiste, og igjen ved Enden
Graven nedsættes, og de Dødes Arvinger at være nærmest til sam
Begravelse fremfor nogen Anden, om de bo her i Menigheden, d
for Betaling efter Taxten, om de det begjere. Men findes der ingen A
vinger, der vil kjøbe, da maa det forundes til Andre, som vil give d
for, som nu er anordnet. Hvem der begjerer at lægge Ligsten paa K
kegaarden, giver dobbelt saa meget, som Begravelses-Stederne koste,

nogen anden Nytte og Brug vorder anvendt, ej heller tilstede, at Hovedstol eller Rente forandres, forrykkes eller bortdør eller i rin- Maade anderledes dermed lader forholde, end denne min forfattende lmente Fundats indeholder og forklarer, saa som de det for Gud n god Samvittighed agte forsvarligen, og skal denne Fundats ved blive og forskrevne 350 Rdlr. Capital være for mig, mine Ar- og Efterkommere, som før er rørt, en udødelig Amindelse til en Lems fri Seng og Underholdning til evig Tid. Dets til Vitter- under min Haand og Segl.

---

s Ovessøns Gavebrev til Aftensangs-Presten i Tønsberg[1].

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

4 Septbr. 1707. Tønsberg.

Den Glæde og Fornøjelse, som ofte og idelig haves ved de Guds Kirketjenester, der udi den ældgamle og nu liden By Tøns- edbørlig forrettes, og at jeg udi samme By Tønsberg fra min m er bleven opdragen og undervist i Guds sande Frygt, tillige at nmeldte Kirketjenester findes ganske liden og ringe Middel til Un-), er den Aarsag saa rørlig og bevægelig, at jeg undertegnede Ovesøn, boende paa Bø-Gaarden i Sandehered udi det lovlige ks Grevskab, kjendes og hermed for Alle, besynderlig mine Arvin- m nu ere eller herefter blivendes vorde, lovlig vitterligjør, det jeg Vilje og velberaad Hu i min Velmagt og hidindtil forlente Sund- ter Hans kongelige Majestets Lovs Anledning og Bevilling, giver amenterer, saasom jeg ved dette mit Brevs Kraft fuldkommeligen nterer og giver til Løns Behjelpning for den Aftensangstjeneste, entlig forrettes i Vor Frue Kirke i ovenmeldte Tønsberg By, den l to Hundrede Rdlr., hver Daler til 96 Skilling Danske beregnet, illaar og Maade, som efterfølger, nemlig at strax efter min Død meldte Capital 200 Rdlr. tages forud af min efterladte Hoved- rend Nogen af mine Arvinger Noget maa eller skal arve, hvortil rgs Byes Magistrat tilligemed Sognepresten til ovenmeldte Frue som den Tid lever, hermed berettiges, ovenmeldte Capital ej alene amme og modtage, men og strax være omhyggelige imod lovlig ng at udsætte den paa Rente hos visse Folk, saa den deraf gaa-

[1] Se Reskr. 15 Apr. 1785.

bruges i Kirken, 1 ℔ 8 ß. De, som selv give Lys til Kirken, nyde de b
af Kirkens Lysestager fri.

Naar noget fuldvorent Lig begraves udi Kirken eller i de mu
Begravelsessteder paa Kirkegaarden, eller og i den bedste Jord, som
ster 2 Rdlr., da betales for det bedste Ligklæde med hvidt Atlaskes s
paa og Silkefryndser om, hvad enten det bruges eller ikke, 2 Rdlr.

Naar noget fuldvorent Lig begraves i den Jord, som koster 6 Ort, betales det sorte Ligklæde med hvid Taftes Kors paa, uden Fryndser om, hvad enten det bruges eller ikke, ...	1	—	
Et slet Ligklæde med sorte Silkefryndser om, gives udi Leje	⸗	—	3 ℔
Et Ditto med mange Flekker paa	⸗	—	2 ⸗
Et mindre slet Ditto, uden Fryndser	⸗	—	1 ⸗
Et lidet Ditto med hvid Taftes Kors paa, som er ganske nyt	⸗	—	3 ⸗ 8

Naar som noget Ligklæde begjeres til Leje udenfor Menigheden, da
ves dobbelt saa meget, og forskaffes skadesløs tilbage, men af Strø
Menigheds Lemmer gives ej mere, end af Bragernes Indbyggere, al
Stund der nydes samme Vilkaar hos dem.

Belangende Pulpiturerne og Skolestaderne, er denne Indrettelse
Anordning gjort:

Paa hver Side af Orgelverket ere 2de Pulpiturer, og gives for h udi Kjøb.	50 R
Udi den søndre Vinge ere 2de Pulpiturer; for det paa vestre Hjørne udi Kjøb	130 -
for det paa østre Hjørne udi Kjøb	100 -
for det over den søndre Kirkedør	60 -
Udi den nordre Ving ere iligemaade 3de Pulpiturer; og gives udi Kjøb for det paa vestre Hjørne	120 -
for det over den nordre Kirkedør	60 -
for det over den østre Side	40 -
Neden i Kirken ved den søndre Dør ere 4 lukte Stole; for hver af de to paa den vestre Side	50 -
for den ene paa den østre Side nærmest ved Gangen . .	50 -
for den ene nærmest ved den østre Vinge	50 -
Ved den nordre Dør er iligemaade 4 lukte; og gives for hver af de to paa den vestre Side	50 -
for den ene paa den østre Side nærmest ved Gangen . .	50 -
for den ene nærmest ved Veggen	50 -

Under Orgelverket ere 2de lukte Stole; for hver Stol tilligemed Indgangen dertil gives udi Kjøb	50	—
Udi den brede Gang fra Choret ned til Korsgangen er paa Mandssiden 8 Stole, i de fem øverste ere 8 Sæder, hvert Sted udi Feste	5	—
I de øvrige ere 7 Sæder, hvert Sæde	6	—
Men fra Korsgangen til Taarnet ere 10 Stole og en halv, den øverste er fri Stol for Herskabet.		
I de fire efterfølgende ere 7 Sæder, hvert Sæde	6	—
I de fem underste 8 Sæder, hvert Sæde	5	—
I den halve Stol 4 Sæder, hvert Sæde	5	—
Udi den søndre Gang ere 6 Stole, i den fremmeste 8 Sæder, hvert Sæde	5	—
I de fire mellemste ere 9 Sæder, hvert Sæde	4	—
I den nederste 8 Sæder, hvert Sæde	5	—
Stolene paa Kvindfolksiden ere af lige Beskaffenhed, alene at der i de fire første, nærmest ved Choret, er ikkun udi hver Stol 6 Sæder.		
Under Taarnet ere paa Mandssiden 7 Stole, i de 2de fremmeste 3 Sæder, i de andre 4 Sæder, hvert Sæde	3	—
Paa Kvindfolksiden ere 6 Stole og en lukt Stol, i de 2de fremmeste Sæder, i den anden 4 Sæder, hvert	3	—
Naar Opgangen til Taarnet blive forferdiget, da mister den lukte Stol moren den tredje Del, og kan ej ansees for sin ringe Commoditet mere end for	16	—

Ingen Pulpitur eller lukt Stol maa bruges til Leje, men alene festes; men i alle de andre Stole staar det Enhver frit for at feste eller leje. Af de festede gives aarlig udi Kjendelse to Skilling af hver Rigsdaler, men udi Leje 8 Skilling af hver Rigsdaler. — De, som ej tilforn har været berettiget til Pulpiturer eller lukte Stole, skal betale dem efter den Tart, som nu er sat, og fornøje Kirken den Bekostning, som er gjort for Bygningen; men de, som dertil har været berettiget, ere fri for Bygningens Bekostning, og skal nyde andre isteden derfor for den Tart, som nu er sat, dog saaledes, at om Pulpiturerne eller de lukte Stole koste mere end de forrige, skal det betales til Kirken; koste de mindre, skal det blive dennem godtgjort. Alle de, som tilforn har haft Sæder udi de aabne Stole, skal nyde Vederlag derfor med samme Vilkaar, som før er meldt. — De, som have ladet se sin Gavmildhed til Kirkens Opbygning, skal nyde Pulpiturer, lukte Stole for dem, deres Hustruer og Børn, og aabne Stole for dem og deres Børn, dog at deres Børn ikkun betale

den halve Del af den første Feste, men Kjendelsesskillinger af den fulde Summa; de, som herefter komme til Menigheden og ej har contribueret Noget til Kirkens Bygning, skal nyde dem for sig og deres Børn, dog saa, at deres Børn betale den fulde Feste. Ingen har Ret til nogen Pulpitur eller Stolested, førend de har betalt, hvad som de koste udi Feste eller Leje, til Kirkeværgeren, som bør kvittere paa de Feste- eller Kjøbebreve, som udgives af dem, som Kirkens Direction er betroet, men paa Lejesteder giver Kirkeværgeren alene Bevis. Flytter Nogen aldeles fra Menigheden og haver ingen Børn, da forfalder hans Pulpitur, lukte Stol eller Stolesæder til Kirken; men efterlader han sig Børn, da nyde de dem fremfor Andre med de Vilkaar, som herefter ommeldes. Men dersom det hender sig, at Nogen flytter fra Byen og haver Forhaabning at komme til Byen igjen at bo, da skal hans Pulpitur, lukte Stol eller Stolested holdes ham et ganske Aars Tid tilgode, saafremt han betaler den tilbørlige Kjendelse. Naar nogen Mand eller Kvinde, som haver festet Sted udi de aabne Stole, ved Døden afgaar, og haver Livsarvinger efter sig, som Søn eller Datter, da bør samme Børn og ingen Anden herefter at arve Forældrenes Sæder for halft Igjenkjøb efter Kirketarten, nemlig ældste Søn arver Faderens Sted og ældste Datter arver Moderens, men alle de Andre skulle være pligtige at betale fuldt Kjøb; ej heller bør Søn at arve Moderens Sted eller Datter Faderens Sted, langt mindre Mand efter Mand, Kvinde efter Kvinde arve deres Formænds Ret til Stolerne uden fuldt Igjenkjøb til Kirken. Naar Mand og Kvinde, som haver festet lukt Stol eller Pulpitur ved Døden afgaar, og haver umyndige Børn efter sig, saa bør de at nyde deres Forældres Sted for aarlige Kjendelsesskillinger til Kirken, saafremt deres Formyndere vil betale den; og naar de komme til deres myndige Aar, bør de tvende ældste, enten det er Sønner eller Døtre, nyde deres Forældres Steder for halft Igjenkjøb efter Tarten; hvis de ikke vil kjøbe dem, bør tvende af deres andre Syskende nyde dem med samme Condition, og dersom de enten ikke har Vilje eller Vilkaar dertil, da forfalde de igjen til Kirken. Ingen bør til Kirkens Præjudice og Skade bortleje eller gjøre Fremlaan af sine Stolesteder til Nogen, hvo det er; men hver, som behøver Stolested, søge det hos Vedkommende. Af de Stolesteder, som lejes, maa det første Aars Leje altid forud betales, men Pulpiturernes, lukte Stoles og andre Stoles Rettighed bør aarlig til St. Johannes Dag betales; og skal Aaret forstaaes og herefter regnes fra Nyaarsdagen 1709 til Nyaarsdagen 1710, og saa fremdeles. Fester nogen Sted fra St. Johannes Dag, da er han for dette Aar fri. Lejer Nogen Stolesteder før ovenmeldte Tid, da betaler han Lejen for det fulde Aar,

men sker det efter den Tid, da betaler han den halve Leje for dette Aar. Naar Nogen et Lejested vil kjøbe, da gaar Kjøb altid for Leje, medmindre den Person, som Stedet har haft til Leje, selv vil kjøbe det, da bør han at være nærmest dertil fremfor nogen Anden. De, som ej har haft Ret til Pulpiturer eller lukte Stole, nyde den nederste Del af Bygningen, saavel som Andre neden i Kirken fri; men for den øverste Del betale de for en hel Stol eller Pulpitur med 3 Vinduer 8 Rdlr., men de med flere Vinduer 10 Rdlr., hvilket Kirkeværgeren bør udi sin Kvittering paa Stolebrevene vel iagttage og udi sit Regnskab forklare. Og som Kirken hidtildags Lidet eller Intet har nydt af dem, som vorde copulerede, saa skal herefter af hvert Par, som bliver copuleret uden Kongebrev, gives til Kjendelse fra 16 Skilling til en Sletdaler, men af dem, som efter kongelig Tilladelse vorde sammenviede uden Lysning af Prædikestolen, gives fra en Sletdaler til 4 Rdlr., og maa ikke Presterne sammenvie Nogen enten i Husene eller Kirken, førend Kirkeværgerens Kvittering bliver anvist, at Kirkens Contingent er bleven betalt. Bragnes den 2 Januar 1709.

Hans Angell.
Otto von Cappelen.
David Henrik Brandt.
Søren Povelsen.
Andreas Jensen Hofgaard.

Efter hans kongelige Majestets allernaadigst Tilladelse, som Fuldmægtig paa Raadmand Jens Nielssens Vegne.
Niels Lærschou.

Denne Fundats er med de sedvanlige Udtryk kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 14 Decbr. 1709 og senere sammesteds 17 Novbr. 1766.

Mads Gregerssøns og Hustrues Gavebrev til Sognepresten ved St. Laurentii Kirke i Tønsberg [1].

Efter Originalen i Rigsarkivet.

80. 22 Marts 1712. Tønsberg.

Udi den hellige Trefoldigheds Navn haver jeg underskrevne Mads Gregerssøn med min elskelige kjære Hustru, Karen Pedersdotter, af den Velsignelse, som Gud os naadelig tilsammen medforlenet, ladet af Ny opbygge en Prestegaard paa Provsti-Tomten her sammesteds, og samme som en velment christelig Gave givet til nuværende og herefter kommende St. Laurentii Kirkes Sogneprestens Beboelse her i Tønsberg

[1]) Se Reskr. 7 April og 22 Decbr. 1752, jfr. Reskr. 15 April 1785.

af eftermeldte Aarsager. — Da nuværende Sognepræst Hr. Magister Thomas Gerner kom til dette Prestekald, var ingen vis Bolig for ham beskikket, som ej heller i lang Tid for hans Formænd været, mens de ofte maatte flyttet fra en Sted til andet, og dertilmed været saare vanskeligt for dennem at faa bekvemme Værelser i dette lille Sogn. Hvorfor vi saadant udi en christelig Consideration have overvejet og talt med itzige Sognepræst Hr. Magister Thomas Gerner, at som den gamle Provsti-Tomt laa ganske øde uden noget Hus og Herberg, og samme henhører til Grevskabet Jarlsberg, han da ville hos Deres højgrevelige Excellence Hr. Feltmarschalk Wedel, nu Herre til fornævnte Grevskab, formaa, at paa samme Tomt maatte opbygges en Prestegaard, hvilket ogsaa er bleven samtykt, dog med saadan Vilkaar, at Sognepresten deraf skal aarlig svare to Rdlr. Tomteleje til Herskabet. Paa saadan forhvervet Bevilling have vi da strax i det Aar 1704, udi Jesu Navn, til Guds Ære, hans hellige Ords Tjeneres Hjelp og Nytte, bekostet og ladet opbygge paa bemeldte Provsti-Tomt, til Gaden, lige for Laurentii Kirke, et bekvemt Hus af Trælasts Bygning, med nyt Tegltag, twende Loft høj, samt behørige afdelte Værelser, Stuer og Kammere, oven og neden, saa og en grundmuret hvælvet Kjelder under den nordre Stue, en ny Skorsten og Bagerovn i Kjøkkenet, desligeste forsynet Studerekammeret med en Jernkakelovn og tilhørende Rør opsat, saa og bekostet fornøden nagelfast Indredning, Vinduer med tilhørige Beslag, Døre med Laaser og videre fornøden Beslag, ligesom det sig alt vel udviser; endog forsynet samme Husebygning med behørende ny Klædning af Bord vel befestet, saavelsom og af Ny ladet fuldferdige Svaler til Gaarden for Bygningen, item Gaarden og Haugen med dygtig Plankeverk indhegnet; men de andre tre Bygninger udi Gaarden haver den nuværende Sognepræst Magister Thomas Gerner selv paa egen Bekostning ladet opbygge efter egen Vilje; saa dette vores velmente Gavebrev nu indrettes og lyder paa denne Prestegaards Bygning til Gaden, som den fuldferdiget befindes, den vi nu udi Herrens Navn frivillig og velment hermed bebrever og giver til fri Beboelse og Værelse for nuværende og herefter kommende Sognepræster til St. Laurentii Kirke, den ene efter den anden at nyde og besidde, saalænge hver for sig som Sognepræst dette Kald betjener, dog at de selv betale den aarlige Tomteleje to Rdlr. til Grevskabets Herre. Og ville vi herhos ydmyg bede, som og visselig formode, at hvad Brøstfældighed der i Tiden kunde komme paa denne Prestegaards Bygninger, den da af Laurentii Kirkes Midler bliver repareret og bekostet, paa det bemeldte Prestegaard, som uden ringeste Tillæg af Kirkens Midler er nu bleven opbygt, ikke skal med Tiden igjen forfalde

og gaa under, men blive stedse Guds Ords Tjenere til fri Bolig og Værelse vedligeholdet, som vi og ingenlunde paatvivle, at jo Kirkens høje Forsvar og Patroner det ikke alene for billigt eragte, men og med deres høigunstig Befaling stadfeste, i Betragtning efter Lovens 2den Bogs 21 capit. 62 artic., som tilbedes høigunstig bliver considereret til samme Prestegaards Bygningers stedse Vedligeholdelse. Og som vi bemeldte Bygning have bekostet af en christelig Intention, med Kjærlighed til Guds Ære og hans hellige Ords Tjeneres Gavn og Nytte, saa baade vi visselig og ydmyg bede, at denne Gave bliver aldrig Sognepresterne fravendt til anden Brug, ej heller vorder forsømt med betimelig Reparations Vedligeholdelse. — Til ydermere Bekræftning paa denne Gave have vi dette Gavebrev med vores egne Hænder underskrevet og forseglet, og begjeret Deres Velærværdighed Provsten, magister Thomas Gerner (der nu, som værende Sogneprest til St. Laurentii Kirke, selv bebor Prestegaarden) at verificere med Haand og Signet dette Gavebrevs sande Indhold, saa og ombedet de twende gode Mænd, Sr. Herman Melhop her i Tønsberg og kongelig Majestets Byfoged Niels Trustrup, med os til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Tønsberg den 22 Martii anno sytten Hundrede og tolv.

Mads Gregersøn. (L. S.) Karen Pedersdatter. (L. S.) Thomas Gerner. (L. S.)

Herman Melhop. (L. S.) Niels Trustrup. (L. S.)

Fundats for Jochum Lobes's Legat til et Lem i Oslo Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

81. 2 Januar 1713. Christiania.

Vi Underskrevne kjendes og gjøre vitterlig, at som vores Broder og Morbroder salig Jochum Lobes paa sit Yderste begjerte, at af den Velsignelse, som Gud af Naade haver forlenet ham med, skulde udgives aatte Hundrede Rigsdalers Capital og hensættes til Guds Ære, af hvis Rente til evig Tid skulde opholdes et fattigt Lem, enten af Familjen eller hvem Arvingerne vil ordinere, enten i Hospitalet eller hvor den bedst kunde forsynes, saa er det mellem os samtlig hans efterladte Arvinger sluttet, denne hans Forlangende at fuldbyrde, og derfor anmeldes nuværende og efterkommende Oslo Hospitals høje Inspectorer, at samme Ca-

pital er i vores Svogere og Fættere Willum Cornisch og Hans A
sens Værge, saaledes at de og Arvinger den forrente efter en F
velse og Forsikringsbrev, særdeles af dem udstedes og det paa den M
at samme Capitals Rente herefter som tilforn aarligen erlægges til
sten Hansdatter Griis af vores egen Familje, saa længe hun lever.
ter hendes Død staa samtlige Arvingerne eller Willum Cornisch og
Andersen frit for i den nu Levendes Sted at ordinere Renten til e
den Nødlidende, hvem de selv behage, enten om Nogen af vores
Familje findes dertil trængende eller andre af Vennerne, som det
behøve, og saa fremdeles, saa længe Nogen i saa Maade findes. Og
Ingen af dem oppebærer Renten, henlægges den til Oslo Hospital
værende eller efterkommende Forstander under de høje Inspectorers
spection med den Frihed, at vi eller vores Arvinger da maa indsætt
i Hospitalet en nødlidende fattig Lem, som imod samme Rente
fri Ophold og Opvartning i Hospitalet efter kongelig allernaadigst
dats, og naar den Ene er bortdød, haves lige Frihed for en A
fremdeles, saa længe Renten til Hospitalet erlægges. Paa saadan M
bliver denne Capitals Rente stedse forsikret aarlig til hver Nytaar a
veres dessen Forstander, alt saalænge dets høje Inspectorer tillade
Frihed for salig Jochum Lobes's Arvinger, som ovenmeldt. Men s
anderledes befindes at forskrevne 800 Rdlrs. Rente anvendes, da
ingerne forbeholden at henvende den til et andet Sted, hvor de sel
hage til hellig Brug, og formode vi allerydmygeligst, at nuværende
efterkommende Hospitalets høje Øvrighed dermed har saadan Indse
at Renten alle Tider bliver anlagt til Guds Ære, som de i sin Ti
Gud agte at ansvare, da Capitalen efter denne Fundatses Indhol
evig Tid stedse forrentes til Hospitalet til en udødelig Amindelse ti
fattig Lems Seng og fri Underholdning, det vi samtlige bekræfte
vore Hænder og Signeter. Christiania den 2 Januar 1713.

Johan Lobes.
(L. S.)
Willum Cornisch.

Paa min Broder Josts og egne V
Herman Leopoldus.
(L. S.)

Hans Andersen.
(L. S.)

Kongeligt Missiv til Kammerraad og Amtmand Hans Nobel angaaende Reknes Hospital. (Jfr. No. 111. 128.)

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet. — Trykt i Bergs Reskriptsaml. I. 391.

82. 16 August 1713. Gottorp.

Vi Frederik den Fjerde o. s. v. Vor Naade tilforn! Saasom vi allernaadigst have approberet Dit til Os af den 7 April sidst afvigte indgiven allerunderdanigst Project angaaende de fattige spedalske Lemmer, som findes udi det Dig allernaadigst anbetroede Amt, deres Underholdning, og at et Hospital tilligemed et Capel for dem maatte indrettes, saa er Vores allernaadigst Vilje og Befaling, at Du til samme Hospitals og Capels Indrettelse og fornævnte Lemmers Føde, Klæde og Underholdning gjør efterfølgende Anstalter, nemlig: 1) At forbemeldte Hospital og Capel for disse fattige spedalske Lemmer udi Amtet paa den Gaard Reknes ved Molde Ladested i Romsdalen med Forderligste vorder indrettet. — 2) Haver Du, som Amtmand der paa Stedet, strax at indsætte en Hospitalsforstander, som kunde indcassere alle de Sigt- og Sagefalds-Bøder, som falde udi Amtet, forsaavidt tilforn har været bortforpagtet, og som Andre ikke ere berettigede til, hvilke samtlige Bøder lige paa den samme Maade, som de tilforn Os have følget, Vi allernaadigst ville fra dette indeværende Aars Begyndelse og siden herefter at skal følge Hospitalet; og haver Du at tilholde Forstanderen, at han af dem, saa og af de Collecter, hvilke enten allerede ere indkomne, eller herefter indkommendes vorde, samt af hvis videre dertil bliver given, lader opbygge bemeldte Hospital og Capel for Lemmerne og dennem ellers af Bøderne og Collecterne, forsaavidt de kunde strække sig, klæde og spise. — 3) Skal Du have nøje Indseende med fornævnte Benaadninger og Collecter, at de lovligen blive inddrevne, i Tiden indfordrede, og derover af Hospitalsforstanderen forsvarligen disponerede. — 4) Skal Presten til Vevens Kald [1] af Dig tilholdes at undervise og betjene ovenmeldte Lemmer i deres Salighedssag, saa ofte han gjør Prædiken paa Molde, og Chorsdegnen sammesteds ligeledes daglig at holde Bøn for dennem, med hvilke Du og skal have Indseende, at de saadan deres Embede med den Troskab og Flid, som det sig bør, forrette; og paa det de for saadan deres Arbeide og Møje noget kunde soulageres, saa give Vi Dig hermed tilkjende, at Vi have befalet Os elskelige Vores De-

[1]) Se Reskr. 29 Oktbr. 1756, 18 Juli 1794, 10 Aug. 1798 og 27 Juni 1806 samt Resol. 5 Decbr. 1806 og Prom. 27 Oktbr. 1810.

[2]) Molde, Bolsø og Kleve Menigheder bleve under 14 April 1751 skilte fra Veø Prestegjeld, saa at dettes Sogneprest nu ikke har med Hospitalet.

... den Anstalt, at Fogden i Romsda ... Indtrader erlægger imod Kvittering ... Rigsdaler, og til Chordegnen ri Rd ... og fornøden Opsyn, at det bliver eft ... aarligen af Dig attesteres og paaskriv ... uden Forsømmelse Aaret igjennem har berj ... da skal bemeldte Kvitteringer Fogden i be ... Rentekammer godtgjøres. — 5) Haver Du og b ... og Prestens Overværelse at revidere Hospita ... skaber, og siden naar de ere reviderede og til Be ... ned til Vores Rentekammer, hvor de da nærmere ... Haver Du at forfatte en Bog, som af den, der ... i Vort Rige Norge, skal igjennemdrages og forsegl ... haver at lade indføre alle de Beneficier, som Enhver i A ... villigen vil give, det være sig Jordegods, rede Penge ell ... Alt bør komme disse Fattige til Gode. — 7) Skal Du, ... alvorligen tilholde Fogderne, Sorenskriverne, Lensmænden ... og flere Vedkommende, at de i Alt gaa Hospitalsforstanderen ... og uden Betaling betjene hannem i at inddrive og indsam ... skrevne Boder og Collecter, saa og se derhen, at ingen Svig ell ... hemmelige Affoninger derved underløbe. — 8) Haver Du iligemaade, ... derhen, at der bliver accorderet med Opsidderne paa den Gaard Re nes, hvor Hospitalet bliver opbygt, at de, for at betjene merbemeld fattige Lemmer med nogen Brændeved, samt for at føre deres Døde t Graven og ellers i andre Maader at behjelpe dem i deres Sygdom Svaghed, nyde 4 a 5 Rigsdalers Eftergivelse i deres aarlige Skatter. — 9) Og ville Vi allernaadigst at fornævnte Forstander bliver eximeret f alle Skatter, saasom Indkomsterne ikke ere saa store, at han kan f nogen Løn. Dermed sker Vor Vilje, befalende Dig Gud. Skrevet Gottorp 16 August 1713.

Knud Manns Gavebrev til Reknes Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i topogr.-stat. Saml. I. 1. 123—125.

83. 21 Juli 1714. **Borgund**

Knud Knudsøn Mann, Provst over Søndmøre og Sognepr til Borgunds Prestegjeld, kjendes og hermed vitterlig gjør, at jeg m min kjære Hustrues Ja, Vilje og Samtykke haver testamenteret, saasc jeg og hermed testamenterer fra mig, min Hustru og begge vores san

Arvinger til det i Romsdalen oprettede Hospital Husstad Sædegaard med underliggende Gods, som i Romsdals Fogderi i Stims Sogn og Baags Fjerding er beliggende, nemlig: Husstadgaard skylder femten Voger Fisk og Husstadremmen en halv Vog, i Malo fem Voger, Nerland syv Voger, Feten to Voger, Skarset to Voger, Houe en Vog og et Pund, Brevik en Vog, Rødal en Vog med Bygsel halvanden Vog, Sandvik to Pund tolv Mark, Kolmandskoug en Vog, Hostad fire Voger, Batsenden to Voger, Ekren tre Voger, Tverfjeld to Voger, Herskalstøl to Pund, Bergset to Voger, Gule to Voger med Bygsel over den hele Gaard fire Voger, tilligemed under Hustad liggende Lareværper samt Strand- og Husmandssæder, nemlig: Skudholm, Knibenberg og Viken; hvilke forskrevne Gods og Gaarder, som bedrage tilsammen tre og femti Voger tolv Mark Fiskeleie, bemeldte Hospital hermed til evindelig Odel og Ejendom af mig og min Hustru testamenteres, med alle de Herligheder, Holmer og Øer, af hvad Navn de nævnes kan, som nu tilligge og af Alders Tid tilligget have, med første og tredje Aars Bygsel samt Landskyld og Arbeidspenge, Ager og Eng, Skov og Mark, Elver og Fosser, Fiskevand og Fægang, Vaadt og Tørt fra Fjelds til Fjære, Intet af alt det undtages, som nu tilliggar og af Alders Tid tilligget haver, Alt efter højædle og velbaarne salige Herres Christian Urnes Skjøde, udgivet til salige Johan Frimann, og velædle Johan Tesmanns til mig udgivne Skjødes Formeld, saa at forskrevne Sædegaard Husstad med forbemeldte underliggende Gods skal uryggelig, uforanderlig og uigjenkaldelig af mig, min Hustru og begge vore Arvinger, til bemeldte Hospitals spedalske Menneskers Underholdning være og forblive til et evindelig Odel og Ejendom. — Og dersom Nogen enten søger deres egen Profit og Nytte af dette de fattige Spedalskes Gods, eller og af Skjødesløshed lader det formindskes, eller og forkorter forbemeldte Hospitalslemmer deres tilbørlige Underholdning, saavidt samme Godses Indkomme kan tilstrække, da være de forbandede og ansvare det for Guds strenge Dom. — Og skal fornævnte Hospital tage forskrevne Husstadgaard med fornævnte underliggende Gods efter mit Skjødes Formeld i Possession den 1 Januar 1715 til evindelig Odel og Ejendom. Dette mit Testament stadfester jeg med min egen Haand og Signet, samt venligen ombeder Monsieur Michael Storm og kongelig Majestets Sorenskriver over Søndmøre Hr. Henning Tygesen Castberg dette til Vitterlighed med mig ville underskrive og forsegle. Actum Borgund 21 Juli anno 1714.

K. Mann.

Til Vitterlighed efter Begjer: Michael Storm. Henning Castberg.

Anordning angaaende de Søfarendes Fattighus i Bergen. (Jfr. No. 10. 175).

Efter Frimanns Stift. og Gavebr. II. 129—134.

84. 25 April 1715. Berg

Andreas Undal, kongelig Majestets Stifts-Befalingsmand o Bergens Stift, Justitsraad, saa og Amtmand over Bergenhus A Magister Niels Smed, Superintendent over Bergens Stift, Christ Krog, Præsident, Christian Turen og Claus Fasting, Borgermest Carsten Bagge, Peter Rumohr, Magnus Schiøtte og Johan Bag Raadmænd udi Bergen, gjøre vitterligt, at som vi til de Søfarnes F tighuses Conservation og Opkomst samt dets Indkomsters Forbedr have eragtet fornøden at foranstalte en vis Skik og Orden med de P soner, som i de Søfarnes Fattighus til Underholdning skulle indtag paa det ej alene Huset kunde blive ved Magt, men endog dets Indkt ter aarlig nogenledes overskyde Udgifterne, og saaledes Capitalen forn res, hvoraf baade Husets Reparation og Braadbænkens Vedligeholde samt begge Deles Restitution i Fald af ulykkelige Hendelser, dem G naadelig afvende, kunde bekostes; da have vi, som allernaadigst tilforo nede Inspectorer over de Søfarnes Fattighus, paa hans kongelige M jestets, vores allernaadigste Arveherres og Konges allernaadigste Beh forfattet efterskrevne Poster til en Instrux for nuværende og efterko mende Forstandere, og til en Anordning, hvorledes det med samme F tighuses Lemmers Underholdning samt dets Indtægter og Udgifter Fremtiden skal forholdes. — 1) Det er de Søfarnes Fattighuses Ga fornøden eragtet, at herefter og indtil videre ej flere Lemmer i de S farnes Fattighus blive indtagne eller af dets Indkomster underholdet, e i det højeste 60 Personer, med mindre Inspectorerne for en og and merkelig Aarsag, hvorved Fattighuset kunde have i det mindste 100 Rdl Fordel, maatte bevilge en eller flere Personer over det ansatte Tal skulle antages, da det ved særdeles skriftlig Ordre til Forstanderen s blive foranstaltet. Men naar saaledes en og anden Person extraordina indtages, og en af de ordinaire Pladser derefter bliver vacant, bli samme Plads suppleret ved den saaledes extraordinarie indtagne Pers og med de øvrige Sollicitanter, som begjere gratis at indtages, be det, indtil en anden Plads er bleven vacant, hvorudi de kan succede saa det saaledes alternerer, naar en Plads bliver vacant, at den ved af dem, som for Penge er indtagen, bliver suppleret, og naar atter anden Plads bliver vacant, suppleres den af den, som dertil i Folg

de næstfølgende 3, 4 og 5 Poster bevilges derudi at indtages. — 2) Blandt de Personer, som i Fattighuset bor være og underholdes, bør i det mindste den ene Fjerdepart være Mandspersoner og de tre Fjerdeparter Kvindespersoner, saa at naar det fulde Antal Kvindespersoner, som er 45 ialt, er complet, bliver ej nogen flere Kvindespersoner indtagen, uden i de Tilfælde, som i den 1ste Post ommeldes, førend nogen af Kvindernes Plads bliver vacant; og saafremt en af Mandfolkenes Plads bliver vacant, og der ingen af de Mandspersoner, hvilke den 3die Post ommelder, gjør Ansøgning om den vacante Plads at nyde, bliver dog ej nogen Kvindespersoner tilladt i den Sted at indtages, men Pladsen forbliver ledig, paa det Husets Capital kan formeres, indtil en af de søfarne Mandspersoner eller andre deslige, som kunde agtes bekvemme til at nyde de Fattiges Penge, derom gjør Ansøgning. — 3) Som de Søfarnes Fattighus fornemmelig er indrettet til de søfarende Folks Hjelp, særdeles de, som udi Skibsarbeide kunde være bleven lemlæstede, eller have taget Skade paa deres Helbred, eller ved Søen og Ildskade mistet deres Velfærd, saavelsom de, der ellers ere uformuende, gamle, svage, saa de ikke med Sejlads eller andre Maader kunde fortjene deres Brød, da er det besluttet, at saadanne først og fremmest i Huset skulle indtages og fremfor Andre til deres Føde og Ophold sammestedes forhjelpes; dog tvivles ej paa, at jo Skipperne eller Rederne, i hvis Tjeneste saadanne søfarende Folk har taget Skade paa Lemmer eller Helbred, komme Huset til Hjelp med en billig Kjendelse ved saadanne Personers Indtagelse, naar de derom af Forstanderen blive anmodet. — 4) Og omendskjønt det efter foregaaende 2den Postes Indhold er for godt befunden, at blandt de Personer, som i de Søfarnes Fattighus skal underholdes, i det mindste den ene Fjerdepart bør være Mandspersoner, saa skal det dog ikke dermed være forment, at jo flere Mandspersoner end de 15, som er den ene Fjerdepart, og mindre Kvindespersoner, end de 45, som er de tre Fjerdeparter, i Huset maa underholdes, men det er tvertimod vedtagen og besluttet, at om det i Fremtiden formedelst en og anden extraordinær Hendelse skulde indfalde, at mange kvæstede, lemlæstede, skibbrudne eller andre søfarende Folk skulde trænge til denne de Fattiges Almisse, da bør de fremfor alle andre og fremfor nogen Kvindesperson indtages i Huset, og af dets Indkomster nyde Underholdningen. — 5) Iblandt Kvindespersoner, som i samme Hus indtages, skal de først og fremmest hjelpes, hvis Mænd har været Skippere eller Borgere her i Staden, som formedelst ulykkelige Hendelser til Søs har mistet deres Velfærd, hvorover deres Enker ere komne i den Nød og Trang, saa de ikke er god for at betale deres Kost, eller kjøbe sig ind udi Fattighuset; dernæst de, hvis Mænd har været Styrmænd,

Baadsmænd eller andre søfarende Folk, og ere geraaden i saadan N
og Trang, at de behøve Ophold af Fattighusets Indkomster, og ende
Andre, som dertil kunde trænge, og hvilke af Inspectorerne bevilges
indtages, og bør dog Ingen tillades at nyde denne de Fattiges In
komster, med mindre den er bekjendt af et skikkeligt Forhold samt
et ærbart og godt Rygte. — 6) For at forekomme den sevnli
Overløb, som Inspectorerne hidindtil har haft af deres Sollicitat
ner, der søge om at indtages i Fattighuset, da er det besluttet,
Inspectorerne 4 Gange hvert Aar, nemlig næste eller anden F
dag efter Jul, Paaske, St. Hans-Dag og St. Michels-Dag,
samles og conferere sammen over de Memorialer, som indleveres af
Sollicitanter, der søge om at indtages i Fattighuset, og efter tagen U
derretning af Forstanderen, hvor mange Pladse der ere vacante, resolv
re, hvor mange og hvilke de vacante Pladse igjen skal modtage. —
Alle og Enhver af dem, som herefter i Fattighuset indtages, skulle ny
ugentlig deres Kostpenge, som hidindtil sedvanligt været haver; og bl
ve de ordinære Kostpenge, som enhver Person herefter bevilges til den
Underholdning, ugentlig 24 ß, med mindre Inspectorerne formedel
nogen merkelig Aarsag af saadan Anledning, som Fattighuset kunde ha
Fordel ved, skulde eragte det tjenligt, en eller anden Person mere Ko
penge at tillægge, hvilket dog ikke mere maa overgaa 2 ℔ ugentlig; m
skulde Fattighuset med Tiden komme i saadan god Tilstand, at dets In
tægter merkelig skulde overskyde Udgiften, vil Inspectorerne være betæ
paa, Kostpengene for dets Lemmer at forbedre. — 8) Naar fremme
skibbrudne Folk her til Staden ankomme, og ingen Venner eller Ky
dinge have, skulle de i Huset have Værelser og Underholdning paa 2
3 Ugers Tid, eller og hjelpes med en liden Kjendelse paa 1 Rdlr.
Reisepenge, naar de det begjere, og de kan forskaffe 2de skikkelige Bo
geres Attest eller anden lovlig Bevis, at de ere skibbrudne og nødl
dende. — 9) Naar nogen af Fattighusets Lemmer ved Døden afgaa
da bør den Afdødes Efterladenskab af Forstanderen udi tvende Mænd
Overværelse registreres, vurderes og efter sedvanlig Brug i Huset au
tioneres, og derover en Forretning forfattes, som af tvende Mænd til
gemed Forstanderen underskrives og forsegles; hvis Penge saaledes af d
Afdødes Efterladenskab komme, anføres Huset til Indtægt, som hidind
til sedvanligt været haver. — 10) Og paa det Inspectorerne kan ha
vedbørlig Underretning om de Udgifter og Bekostninger, som til de Fa
tiges Underholdning aarlig udfordres, da er det fornøden eragtet, at de
udi hvert Regnskab en Specification bliver anført paa enhver Person
Navn, og hvad Tid han eller hun i de Søfarnes Fattighus er indkom

men, saa og hvad enhver ugentlig nyder; udi hvilken Specification vil høstegnes, naar Nogen uddør, hvad Tid og Dag det sker, saa og nedentil anføres, hvad Tid og Dag Nogen paa ny indtages, og paa hvad Condition, og hvad Ordre der er fore. Samme Specification vil hver Gang af Presten tilligemed Forstanderen underskrives, og dets Rigtighed attesteres. — 11) Og efterdi saaledes den behørige Anstalt er bleven gjort, hvorved de søfarende Folk fremfor Andre herefter i Huset skal indtages og underholdes, saavelsom fremmede skibbrudne Folk kan nyde nogen Hjelp til Reisepenge eller til Underholdning paa en kort Tid, saa bør nuværende saavel som efterkommende Forstandere med Flid at have Omsorg for, at de Penge, som til de Fattige enten i Fattigbøsser eller i andre Maader til Skibs blive udgiven eller udlovet, vorde iblandt de Søfarnes Fattighus Midler indsamlet og de Fattige til Bedste anvendt, hvorom de ej alene Skipperne, som her i Staden hjemmehøre, men endog fremmede Skippere, naar de sig til Braadbænken angive, og paa god Maner bør erindre, og dennem om denne Anordnings Indhold, saavidt dem deraf kunde vedkomme, forstendige. Dette til Vitterlighed under vore Hænder og Signeter. Bergen den 25 April anno 1715.

A. Undal. (L. S.) N. Smed. (L. S.) C. P. Krog. (L. S.) C. Turen. (L. S.)

C. Fasting. (L. S.) P. Rumohr. (L. S.)

P. H. Mengs Gavebrev til Frederiksstads Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

85. 12 April 1716. Sundby.

Udi den hellig Trefoldigheds Navn haver jeg besluttet, saafremt jeg af Verden skal kaldes uden Børn, som er Livsarvinger, at vil give og hermed testamenterer til Frederiksstads Hospital Penge et Tusinde og fyrgetyve Rdlr., siger 1040 Rdlr., hvilke Penge skal være følgagtig efter høi Øvrigheds Ordre og sættes imod fast Jordegods-Forsikring, og skal samme Penge være prioriteret udi mine Midler, før Noget arves skal, og uddeles af den, som Øvrigheden dertil beskikker, og til Efterskrevne, at min Tjener Hans Erichsen nyder ugentlig to Ort og serten Skilling, som er 64 ß, sin Livstid, og min Tjenestepige Torbor Hansdotter nyde en Ort og 8 ß, som er 32 ß Danske, til en Hukommelse for deres lange og tro Tjeneste og Skrøbeligheds Ophold. Og naar nogen af for-

nævnte tvende Personer ved Døden afgaar, da den Rente at betales den Igjenlevende, saa den Igjenlevende nyde ugentlig sin Livstid Rdlr., som er 96 ß; og naar disse mine Tjenere begge ved Døere afgaaen, skal den uddeles til tvende fattige og nødlidende Mennes at Enhver af dem nyder en Ort og 8 ß, som er 32 ß, ugentlig til res Føde og Ophold, og det til evig Tid, saa længe Verden staar. commenderes dette mit Velmente (som et Laan og Velsignelse af min G til al christen Øvrighed at have Indseende med, at Intet deraf formi skes for de Fattige, og at de nyde efter ovenmeldte mit Gavebrev. De deres Omhyggelighed derfor vil visselig den almægtige Gud belø Saa og vil jeg have recommenderet hos den gunstige Øvrighed, n mine Tjeneres Tid er exspireret, og Nogen af min Slegt eller Pa rende skulde være fattige og nødlidende, og sig anmelde, at de da ma være delagtig saavelsom Andre af samme Rente, som af mig givet Formoder udi alt Ovenskrevne den gunstige Øvrighed haandhæver Fattige, at de nyde det, dem bebrevet er, væntende Løn af Gud i H melen derfor. Det udi Hast, som intet andet Papir[1] var at som ej bliver disputeret, saasom det angaar de Fattige, thi det bør des. Sundby udi Odalen d. 12 April 1716.

P. H. Meng.

(L. S.)

[1]) Originalen var nemlig skrevet paa ustemplet Papir.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 9 Juli 1717.

Henr. Jørgen Hvitfeldts og Hustrues Gavebrev Ellinggaards Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

86. 3 Novbr. 1716. Ellinggaa

Barmhjertighed imod de Fattige at bevise, er vor Christendo Pligt og Skyldighed, hvorudover jeg underskrevne Henrich Jørgen H feldt til Elling- og Kjolberg Gaarde, bestalter Oberst-Lieutenant ved Smaalenske Regiment her i Norge, med dette mit aabne Brev vitterl gjør, at jeg med min Kjæreste, Fru Birgitte Christine Kaases V og Samtykke haver til det Hospital eller Fattighus, staaende paa K berg-Eje oppe mod Kirken her paa Onsø, et halft Hundrede Rigsdal iligemaade haver min kjære Broder velb. Hartvig Hvitfeldt, bestal Oberst over det Bergenhusiske Regiment i Norge, ogsaa til bemeldte F

tighus et halft Hundrede Rdlr. foræret, hvilken Capital, tilsammen et Hundrede Rdlr. hos mig Henrich Jørgen Hvitfeldt, som Ellinggaard nu beboer, eller hvem efter min og min Kjærestes Død samme Gaard i sin Tid ejendes vorder, urøggelig skal blive staaende, og skal den deraf gaaende aarlige Rente nemlig 5 Rdlr. hvert Aar i 2 Terminer, nemlig den ene halve Del til Jul, og den anden til Paaske dernæst efter, ved lige Deling erlægges til Fattige, som nu ere eller herefter kunde blive bevilgede at være i bemeldte Fattighus, hvor altid fire nødtørftige Personer af mig eller mine Arvinger, eller hvem Ellinggaard i sin Tid eiendes vorder, skal bevilges at nyde deres Værelse, at de saaledes nogen vis Hjelp til deres Underholdning og Ophold kan have. Desforuden haver jeg Henrich Jørgen Hvitfeldt aarligen lagt til ermeldte Hospital tre Tønder godt Havremel, som og hvert Aar i to Terminer, Halvdelen til Jul, og Halvdelen til næst følgende Paaske, til bemeldte Fattige af mig og mine Arvinger eller hvem Ellinggaard i sin Tid ejendes vorder, udgives skal; ydermere ogsaa til samme Fattighus foræret aarlig tredive Læs Brændeved, udaf god Stokkeved forsvarlig læsset, Opsidderen paa en mine Bøndergaarder nemlig Vestre Utne, den, som nu samme Gaard bruger eller herefter kommer til at bruge, hver Vinter istedenfor den Brændeved, han hidtil min Sædegaard burde skaffe, til bemeldte Fattighus skal levere; hvilken Brændeved man vil formode, at de, som Ellinggaard efter min Tid ejendes vorde, iligemaade altid lade de Fattige nyde. Og naar tidtbemeldte Hospitals Bygning enten bliver brøstfældig, eller og med Tiden ganske forfalder, da iligemaade forpligter jeg herved mig og mine Arvinger, eller hvem Ellinggaard efterdags ejendes vorder, samme Bygning altid at holde vedlige, dens Brøstfældighed at forbedre, og naar Fornødenhed det udkræver, af Ny opbygge lade, hvorimod de Fattige i samme Hus altid skal være tiltænkte et christeligt og forligeligt Levnet at føre, og ingenlunde forglemme deres Bønner og Gudfrygtigheds Øvelser. Og paa det bemeldte Fattige desbedre kan være forsikret om, samme Gaver og Anordning, ligesom ovenskrevet staar, stedse at nyde og beholde, da gives ogsaa Sognepresten for Onsø Menighed, saavel den nuværende som alle hans Efterkommere udi samme Kald, en stedsevarende Fuldmagt sig disse tidtbemeldte Fattige at særdeles antage, deres herudinden tillagte Penge i rette Tid til sig at annamme, og dennem derpaa igjen til de vedkommende Fattige, som ovenmeldt, uddele; og ellers om nogen Tid eller i nogen Maade (som dog ikke formodes) bemeldte Fattige deres herudinden beskikkede Del enten skulde forsømmes eller fravendes, da de Vedkommende mine Arvinger, eller hvem som Ellinggaard paa den Tid ejendes vorder, vedbørligen derom at erindre, og til en christelig

Kjærlighed imod de Fattige at opmuntre. Endelig, at det med indbemel[t]
Anordning og Gaver til de Fattige, saasom herovpen optegnet er, af n[...]
Henrich Jørgen Hvitfeldt og min Kjæreste Birgithe Christine Kaas ur[y]
gelig holdes skal, bekræfter jeg med egen Haand og hostrykte Sign[...]
har derhos venlig ombedet min kjære Svoger højædle og velbaarne H[...]
Etatsraad og Stiftamtmand Wilhelm de Tonsberg, saavelsom og højæ[...]
og velbaarne Herr Justitsraad og Amtmand Niels Werenschiold, dette m[...]
mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle, vil ogsaa bede og f[...]
mane dem, som min Død overleve og efter mig Tid efter and[...]
Ellinggaard skal ejende vorde, at de med ovenmeldte Gaver og Ano[r]
ning for de Fattige saa oprigtig omgaaes, som de for Gud agte at f[...]
svare. Gavebrevet leveres nu in originali til den nuværende Sognepræst [...]
Onsø Menighed, hæderlige og vellærde Herr Hans Omsted, at det h[...]
hannem og hans Efterkommere i Kaldet stedse forbliver, hvorimod h[...]
mig en rigtig Copi deraf under sin Haand tilbageleverer. Actum Ellin[g]
gaard den 3 November anno 1716.

H. Hvitfeldt.

(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer:

W. de Tonsberg. N. Werenschiold.

(L. S.) (L. S.)

P. S. Efterat dette Gavebrev saaledes var sluttet, underskrevet, f[...]
seglet og thinglyst, haver indbenævnte min kjære Broder velbaarne Ha[...]
vig Hvitfeldt, bestalter Oberst over det Bergenhusiske Regiment, til sam[...]
udi dette Gavebrev benævnte Fattighus her paa Onsø, foruden ovenl[...]
nævnte 50 Rdlr. endnu foræret et halft Hundrede Rdlr., med hvilke [...]
gesom i dette Brev tilforn indført skal forholdes, nemlig hos mig og de[...]
som Ellinggaard efter min Tid ejendes vorder, blive staaende og den aa[r]
lige Rente deraf 7½ Rdlr. til de Fattige rigtig erlægges; og som [...]
Capitalen er stegen saameget højere og kan maaske med Tiden endn[u]
ydermere forøges, saa eragtes billigt, at flere Fattige deraf nyde go[d]
og er betænkt, at udi Fattighuset altid skal være 6 Fattige og deribla[n]
i det ringeste En af nogen Førlighed, der kunde hjelpe og tjene de a[n]
dre, som skrøbeligere ere. Man har og for godt eragtet at gjøre n[o]
gen Forandring i Tiden, naar Renten af Pengene saavelsom det benævn[te]
Havremel til samme Fattige aarlig skulle uddeles, nemlig en Tredjedel [...]
Jul, en Tredjedel til Paaske, og en Tredjedel til St. Hansdag, hvilket [...]
nes at være dem tjenligere, end at det ved de 2de forhen ansatte Te[r]
miner skulle forblive. I det Øvrige forholdes det i alle Maader lig[...]
som i Gavebrevet tilforn indført er. — Til Vitterlighed under min Haa[nd]

og hostrykte Signet, samt venlig ombedet de 2de ovenmeldte fornemme velbaarne Mænd dette med mig endnu som tilforn at ville underskrive og forsegle. Ellinggaard den 11 November 1717.

H. Hvitfeldt.
(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer:
W. de Tonsberg. (L. S.) N. Werenschiold. (L S.)

Til ovenbenævnte Capitaler, som til de i dette Gavebrev indbenævnte Fattige ere givne, er endnu et halft Hundrede Rdlr. tillagt, som min kjæreste Pige salig Marta Sophia Worm til samme Fattige og Fattighus foræret havde, og skal Renten af herbemeldte 50 Rdlr. fra den 3 November 1721 af Ellinggaards Ejermand lige paa samme Maade, som tilforn om de andre Capitaler i dette Brev meldet er, i rette Tid svares og erlægges, hvilket jeg med min egen Haand og hostrykte Signet bekræfter, venlig ombedende Sognepresten Herr Hans Omsted dette med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Ellinggaard den 4 November 1721.

H. Hvitfeldt.
(L. S.)

Efter Begjering til Vitterlighed:
H. Omsted.
(L. S.)

Til ovenbemeldte Capital forærer jeg og min kjære Hustru Birgithe Christine Kaas 30 Rdlr., siger tredive Rdlr., som velbaarne Frue Maria Christine Krabbe, salig Herr Generalmajor Christian Ulrich Kruses efterladte Frue, betalte til os for hendes salig Mands og 2de Børns Lig, som bleve indsatte her i Ellinggaards Begravelse ved Onsø Kirke, hvilke ermeldte 30 Rdlr. uryggelig med den øvrige Capital blive staaende hos Ellinggaards Ejermænd og Besiddere, og deraf svares rigtig Rente 5 af Hundrede om Aaret til dette indbemeldte Fattighus. Til ydermere Bekræftelse haver jeg ombedet nuværende Sognepræst, hæderlige og vellærde Herr Anders Bing, til Vitterlighed at underskrive og ligelydende paa hans ihændehavende originale Gavebrev at paategne. Ellinggaard den 4 April anno 1728.

H. Hvitfeldt.
(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer underskriver
A. Bing.
(L. S.)

Nicolay Christian Reichveins Testament til Thron hjems Hospital.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

87. 23 August 1717. Throndhjem

Udi allerdybeste Underdanighed nedlægger jeg denne min all underdanigste Supplik for Deres kongelige Majestet, at som jeg con nuerlig af Sten saa smertelig er plaget, at jeg ej andet kan slutte formerke, end at mit Liv formedelst samme Svaghed inden kort Tid b ver afskaaret; thi har jeg endnu i levende Live udi det allerunderdanig Haab at nyde Deres kongelige Majestets allernaadigste Approbation et Testamente besluttet, at med mine efterladte ringe Midler, naar j ved Døden skulle afgaa (som jeg nu baade er ugift og uden Livsarv ger og andre rette Arvinger) paa følgende Maade maatte forholdes, sa fremt jeg herefter som hidtil bliver ugift og uden Livsarvinger. 1) den resterende Tractemente, jeg haver tilgode hos Deres kongelige M jestet fra første halve Aar 1711 til denne Dato, allerunderdanigst maatte være henfalden til Deres kongelige Majestets Krigscassa. — Al rigtig Skyld og Gjeld efter mig Enhver til Fornøjelse at afbetale saa og at jeg efter min Stand nyder en nogenledes reputerlig Begra velse. — 3) Hvis saa udi Alt af mine ringe Midler tilovers bliver, na samme af upartiske Skiftesforvaltere rigtig er registreret saaledes, som t det for Gud og Eders kongelige Majestet vil være ansvarlige, vorder t lige Skifte og Deling udi tvende Parter, deraf den ene Part eller halv Del af Boen at gaa til mine Halvsyskende og Udarvinger, og den andr halve Del af ermeldte mine Midler at være til de fattige Guds Lemm udi Throndhjems Hospitals Hus, hvorda Hospitalsforstanderne perpetu ellement dermed uden Svig og Egennyttighed saaledes omgaaes de med til de Fattiges Subsistence, som de vil være mig til Ansvar fo Guds store Domstol. Allernaadigste Arveherre og Konge, som en Fade og Forsvar for alle fattige Guds Lemmer bønhør denne min allerun derdanigste Sollicitation og allernaadigst approbere dette mit Testament som er grundet paa Eders kongelige Majestets allernaadigste Lovs 5t Bogs 4 Capitels 14. 15. 16 og 17 Articuler, efter hvilken sidste Artic denne min allerunderdanigste Supplik tillige bliver underskrevet af tvend Prestemænd, Hr. Hans Pedersen Evroppidan og Hr. Peder Blix, som o denne min Vilje ere trofaste Vidner. En lige vidimeret Copi af det mit Testamente skulle efter min Død findes udi Stervboet. Deres ko gelige Majestets allernaadigste Bønhørelse for disse fattige Guds Lem

mer udbeder jeg med allerstørste og dybeste Soumission, som jeg til min Grav med Liv og Blod stedse forbliver

Throndhjem den 23 Augusti 1717. Deres kongelige Majesté, min allernaadigste Arve-herre og Konges allerunderdanigste tro Tjener.

Nicolay Christian Reichvein.

Dette Testamente, som af saa gudelig og christelig Medlidenhed for de Fattiges Underholdning med mere efter Indhold forfattet af velbaarne Hr. Obrister Reichvein og til Deres kongelige Majestets allernaadigste Confirmation fremstillet, bliver efter Begjer attesteret.

Hans Pedersøn Evroppidan, uværdig Medtjener til Verdals Menighed.

Peder Olsøn Blix, allernaadigst bestikket Feltprest ved velbaarne Hr. Obrist Reichveins Regiment.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 21 Januar 1718.

Kongeligt Reskript om Accidentier for Christiania Katinskole[1] ved Brudevielser, Børnedaab og Begravelser.

Efter en Kopibog i Skolens Arkiv, sammenholdt med Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

88 a. 25 Septbr. 1719. Kjøbenhavn.

Vi Frederik den Fjerde, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, De Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at Vi angaaende Christiania Skoles Accidentier, som ved Brudevielser, Børnedaab og Ligbegjengelser falde, allernaadigst have fundet for godt efterfølgende Anordning at gjøre, om hvor meget Enhver efter Stand og Condition i saadan Fald skal betale.

1) Af Brude-Folk, som efter kongelig Bevilling uden foregaaende Trolovelse og Lysning vies i Kirken eller i Huset, gives til Skolen:

Rangspersoner	6	Rdlr.
af andre Bestillingsmænd, Negotianter og Handelsmænd .	4	—
af Haandverks Folk og deslige	3	—
af gemene Folk, som uden kongelig Bevilling vies i Kirken	1	—
af de i slettere Stand	2	Ort.

2) Ved Børnedaab, om Nogen derved begjerer Skolens Tjeneste, da betales, ligesom Oppvartningen sker:

[1]) Nu Waisenhuset, se Reskr. 14 Marts 1800, 27 Jan. 1804, 27 Decbr. 1805 samt Resol. 30 Decbr. 1808.

for Koral-Musik 1
for Figural-Musik 3
Dog maa Orgelverket ek bruges uden rectoris Forevidende paa Sk
Vegne.

3) Ved Begravelser og Ligbegjengelser:

1ste Classe.

Betales, enten Klokkerne bruges eller ikke, og enten Begravelsen sker om Dagen eller om Aftenen,
for Rangspersoner 10
for smaa Børn 6
for Bestillingsmænd, Negotianter og Handelsmænd . . . 6
for smaa Børn 4

2den Classe.

for Haandverksfolk og deslige, naar der ringes med alle Klokkerne: 4
for smaa Børn 3
naar der ringes med halve Klokkerne 3
for smaa Børn 2
naar der ringes med Stor-Klokken alene 2
for smaa Børn 1
naar der ringes med de to smaa Klokker . . . . . . $1\frac{1}{2}$
for smaa Børn 3
naar der ringes med Tolv-Klokken alene 2
for smaa Børn 1
Om for nogen af disse i den anden Classe Benævnte, som ikke nyder fri Jord, om Dagen af en eller anden Aarsag ikke med Klokker skulde blive ringet, da betales uden Forskjel
for en voxen Person . . . .
for smaa Børn . . . .
men Fattige, som nyde fri Jord, betale Intet til Skolen.

Efter forskrevne Taxt skal af Alle, som bo eller logere ud ania By og dens tilhørende Grunde, af hvad Stand de og Brudevielser, Børnedaab og Begravelser betales, som ommeld de ville bruge Skolens Tjeneste eller ikke, og enten slige F sker udi Byens Kirke, Slots-Kirken, Akers Kirke, Hospitals-K paa deres Kirkegaarde. Men naar Skolens Tjeneste bruge Kirke, da betales efter Sedvane en tredje Del mere, end for retningen sker i Byens Kirke, formedelst Vejens Længde di sciplerne og Skolebetjenterne; og maa ingen Kirkeværger ti graves til noget Lig, hvorfor til Skolen betales bør, føre

rectoris Kvittering at Skolen er betalt, med mindre han selv til Skolen vil erlægge, hvad i saa Maade betales burde; ej heller bør Nogen af Presterne til Byen, Slottet, Akers Sogn og Hospitalet, saa vidt angaar Indbyggere og Logerende udi Christiania og dens Grunde, nogen Copulation i Husene eller Kirkerne, Børnedaab, Ligprædiken og Jordspaakastelse, hvorfor til Skolen bør betales, forrette, førend fremvises ligeledes Bevis fra rectore, Skolen at være fornøjet, eller de selv til Skolen at betale det, den efter denne Anordning bør nyde, og derforuden udi Straf til fattige Presteenker, hvergang deres Forseelse her udi skulle findes, betale to Rigsdaler. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette. Forbydendes Alle og Enhver herimod, efter som forskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 23 Septembris anno 1719.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Frederik R.

(L. S.)

D. Vibe.

Stiftsdirektionens Bestemmelse om visse Moderationer i de foranførte Taxter.

Efter den samme Kopibog.

88 b. 4 Decbr. 1719. Christiania.

Hvad denne forlangede Moderation udi Skolens Accidentier angaar, formedelst Klagemaal, Tvistigheder og Processer at evitere, da som baade conrector og collegæ, som deraf nyde deres Andel, ligesaavelsom rector det selv billig og til deres egen Nytte agte, heller at nyde noget Mindre, end dem tillagt er, med Vished og Rolighed, end at kunne paastaa Mere med Tvist, Modsigelse og Besværlighed, og til den Ende have med Rector underskrevet denne Memorial [1], og Discipler i Skolen tilhobe af Accidentierne ikkun, som af Arildstid sedvanlig været haver og alle gamle Regnskaber forklare, alene tilkomme den attende Del, og derimod Rector den halve Del, Conrector en attende Deel og collegæ samtlig tvende attende Dele; saa findes saadan Moderation tjenlig, nemlig at for smaa Børns Lig betales af dem udi den

[1]) Dat. Christiania 24 Novbr. 1719.

1ste Classe.

Af Rangspersoners smaa Børn . . . . 2 Rl

Og for Bestillingsmænd og Negotianters smaa Børn . . . 1 –

Udi den 2den Classe.

För smaa Børn, naar der ringes med Klokker og Skolen gjør Opva ning, da betales for store og smaa Børn efter Fundatsen; men naar ringes, og Skolen dog ingen Opvartning gjør, da betales for smaa B den halve Del af Fundatsens Tilhold ved de fire første Anordninger i 2den Classe, nemlig 1 Rdlr. 2 ℔, 1 Rdlr., 2 ℔, 1 ℔ 12 ß.

Og naar hverken ringes eller Opvartning gjøres, saa betales

for de bedste Folkes smaa Børn af den 2den Classe . . 1 Ort 8

Og for de ringe Folkes smaa Børn udi samme Classe . 1 =

Og for de Ringestes af samme Classe 12

Men med vorne Børn forholdes det, som udi Fundatsen om smaa B er meldt. Og skulde nogen Moderation ved Brudefolk og Begravelse visse Tilfælde endelig gjøres fornøden, da kan det alene ske ved saada Forretninger, som i disse Tilfælde kunde forefalde udenfor Christia Byes Menighed, som ved Akers=, Slottets= og Hospitalskirken, naar S len ingen Opvartning gjør; men gjør den Tjeneste, da forholdes ef Fundatsen uden nogen Forevending, hvilket saaledes af de udi denne M morial anførte Skjel anordnes, eftersom de, Pengene skal nyde, selv s dan Moderation forlange. Og hvad som betales udi disse modere Tilfælde, det maa bevises med conrectoris og collegarum Kvittering paa egne og Skolens Vegne udi den anordnede Skolens Kvitantse=B og haver rector, conrector og collegæ under denne vores Resolution tegne, om de dermed selv saaledes ere fornøiede. Christiania den 4 I cember anno 1719.

W. de Tonsberg. B. Deichmann.

Denne Øvrigheds=Anordning samtykke vi Underskrevne.

Jacob Rasch, rector.	Johan Schrøder.	D. Poscholan, colleg 5ti class.
Søren Essendrup, colleg. 4ti class.	Iver Brinch, colleg. 3ti class.	Laurits Promm, collega et cantor.

Peter Vogts Gavebrev til det nye (Sagbankens) Fattighus i Christiania. (Jfr. No. 134.)

Efter bekræftet Gjenpart i Christiania Stiftsprovsties Arkiv.

89. 27 Septbr. 1719. Christiania.

Jeg underskrevne Peter Vogt, Deres kongelig Majestets Cancelliraad og Assessor udi Overhofretten, transporterer og overdrager hervéd til det nye Fattighus her i Christiania et halft Skippund uden Bygsel i den Gaard Thokkebøl i Enebak Sogn paa Nedre Romerike, af hvilket ½ Skippund Landskylden fra dette indeværende Aars Begyndelse og fremdeles, saalænge Fattighuset i Stand holdes, oppebæres af den, som velædle og velærværdige Herr Magister Andreas Hof dertil beskikker, eller af hans Eftermænd beskikket vorder, og anvendes til en liden Hjelp til bemeldte nye Fattighuses Læsers Underholdning, og skal denne min Transport af mig og mine Arvinger være og blive uigjenkaldelig, saalænge bemeldte Fattighus vedbliver. Christiania den 27 September anno 1719.

P. Vogt.

(L. S.)

Peder Grøns Gavebrev til det nye (Sagbankens) Fattighus i Christiania.

Efter Originalen hos Stiftelsens Forstander.

90. 10 Oktbr. 1719 Christiania.

Jeg underskrevne Peder Grøn kjendes og gjør vitterligt, at som den almægtige Gud har hjulpet mig og meddelt mig sin rige Velsignelse, saa jeg derimod foresat mig at betænke de Fattige, hvorfor jeg hermed giver og forærer til det saakaldte nye Fattighuses Lemmer en Capital af to Hundrede Rigsdaler, til at udsættes imod tilstrækkelig Pant, saa at de Fattige deraf kan nyde den aarlige Rente; men Capitalen bliver stedse uforrykt, dog mig og Arvinger forbeholden den Frihed: 1) At naar nogen Sted i samme nye Fattighus bliver ledig, efterat Capitalen har forrentet sig et Aar, da maa jeg eller mine Arvinger være berettiget at lade indsætte en nødtørftig og skikkelig Lem, som der nyder lige Ret til Ophold, som de øvrige, og saaledes fremdeles vedholde En efter Anden, saalænge nogen af mine Arvinger er til. — 2) Dersom jeg eller mine Arvinger skulle blive tilsinds nogen Tid selv at ville forrente denne Ca-

pital, da maa det staa os frit for, at lade den indkalde fra hvem sam maatte have paa Rente, dog skal vi ligesaavel derfor stille Pant og Fo sikring, som de Fremmede forhen har gjort. — 3) Naar Nogen maa bortdø, der denne Capital har været betroet, som kunde aarsage at C pitalen skulle forflyttes, eller og Renten ikke i sin rette Tid aarlig bl svaret, da maa Pengene ikke sættes til Andre, forend jeg eller mine A vinger det samtykker, paa det vi kan have Opsyn, at derfor sker ve børlig og tilstrækkelig Forsikring, saa at Capitalen ingen Tid maa kom i Urigtighed, med mindre den Provst eller de af Øvrigheden, som tag sig de Fattiges Ret an, ej selv dertil vil være ansvarlig. — 4) Den Capital skal stedse være til de Fattiges Underholdning af Renten blive uforrykt til evig Tid, dog skal hver Provst ved Embedes Tiltr delse tilligemed den Øvrighed, som da er i Betjeningen, være forplig at meddele mig eller Arvinger deres Bevis paa Copien af dette Test mente, at Capitalen er i Behold og i god Tilstand, og at de samty mig og Arvinger forestaaende Frihed; skulde Nogen derimod findes v gerlig eller gjenstridig, da mig eller Arvinger forbeholden at kalde C pitalen tilbage og siden ordinere den, hvor vi selv lyster til andet gud ligt Brug. — 5) Imidlertid og saalænge mig og Arvinger tillades h foranført forlanges, bliver dette Original-Testamente, saavelsom Origin Obligationen under Provstens eller Øvrighedens Forsorg til Bevarin hvor de selv forsynligst eragte, alene mig eller Arvinger deraf meddel verificeret Copi med Paaskrift, som i den 4de Post er anført; men i Fa at mig eller Arvinger blev vægret nogen af de i 1ste, 2den og 3dje P anførte Forbeholdenheder, da begge Dele at være ukraftig for Fattig set og dessen Forsvar til nogen videre Rentes Oppebørsel efterda saa at jeg og mine Arvinger da igjenkalder Capitalen og forflytter for vores Regning indsatte Fattiglem; ogsaa bliver Fattigstuens Ska paa den Provst og den Øvrighed, som samme aarsager, deres Sam tighed, til Ansvar for Gud, eftersom de forvolde om Capitalen gaar f Fattigstuen og til anden gudelig Brug, og stiller jeg og Arvinger Hevn til Gud, om Nogen skulde berige sig af denne Capital eller dets Rent de Fattige til Skade, saasom jeg har givet samme til de fattige Lemmer Hjelp og Underholdning og ingen Andens Benyttelse, til evig Tid; he jeg bekræfter under min Haand og Signet. Christiania den 10 Oct ber 1719.

Peder Grøn.

(L. S.)

Hans Munchs Enke, Anna Andersdatters Testament til det gamle og nye (Sagbankens) Fattighus og Husarme i Christiania, samt til Oslo Hospital og Fattige i Gjerdrums Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Christiania Stiftsprovstiets Arkiv.

91. 30 Novbr. 1719. Christiania.

Almægtigste, evige, naadige, barmhjertige Gud og hjertekjære, fromme, himmelske Fader; jeg takker Dig af mit inderste Hjerte for alle Dine store Velgjerninger, Du af blot Naade mig haver bevist fra min Ungdom indtil denne Dag. Iblandt dine mangfoldige gode Gaver haver du rigeligen velsignet mig med Levnets Midler, som jeg ikke haver anvendt saa vel og rigelig, som jeg burde; hvorfor jeg af en christen Pligt udi Jesu Navn, Gud til Ære og de Fattige til en liden Hjelp og Undsætning haver frivillig givet og foræret, som jeg hermed giver og forærer, som efter min Død forud af mine Midler da skal udtages, og af Øvrigheden og Sognepresten udi mine Arvingers Nærværelse uddeles, som en evig, uigjenkaldelig og bestandig Gave og Capital og til en Amindelse under efterskrevne Conditioner, nemlig: — Til Gjerdrums Hovedkirke, hvor mine gode salig Forældre hvile, den Gaard Brodal, beliggende udi Gjerdrums Sogn, som skylder et Skippund Tunge med Bygsel og Herlighed, over en Fjerding og 3 Høns mere, med den Condition, at af den Landskyld, tredje Aars Tage og Bygsel, deraf falder, skal mine kjære salig Forældres Gréftested og Kister udi samme Kirke aarlig holdes vedlige, og for forbemeldte Gréftested for ulykkelig Ildebrand gjøres en bekvem og bygtig Jerndør; det Overskydende at lægges sammen til en liden Prydelse i Kirken, mine gode Forældre til Amindelse. — Saa giver jeg hermed (foruden de 200 Rdlr. grov Courant jeg St. Michaelis Aften 1719 til det nye Fattig-Enkehus eller saakaldet Vaterlands Hospital har givet, og til Provsten, Magister Anders Hof, imod hans Missive har leveret) endnu til ermeldte nye Fattig-Enkehus 200 Rdlr., og til Fattighuset her i Christiania 200 Rdlr., og til denne Byes paa Gaden omløbende Fattige samt nødlidende Enker og Husarme 200 Rdlr., til Gjerdrum Sogns Fattige og Husarme 100 Rdlr., Alt udi Courant, hvilke Capitaler maa forundes min Datter Inger Must, hendes Mand og Arvinger, om de det forlange, at have paa Interesse, saalænge nogen af dem er her ved Stedet, imod fuld og fast Forsikring og Pant, og Renterne deraf til hver Jul at betales, nemlig af de 400 Rdlr., som udi Alt til det nye Fattig-Enkehus er givet, 20 Rdlr.

Rente, som til den daværende Forstander leveres; nok af de 200 Rdl til Fattighuset her i Byen 10 Rdlr. Rente, som til den Forstander, de til er beskikket, leveres; iligemaade til Hospitalet her i Gammel-By 2(Rdlr., hvoraf de 10 Rdlr. Rente til samme Hospitals Forstander levere hvilket ovenmeldte alt til hver Jul skal uddeles udi en af mine Arvi gers Overværelse eller En, som de paa deres Vegne dertil vil beskik Af ovenmeldte Capitaler forundes Renterne de Fattiglemmer, som der af min Værsøn Claus Bendecke eller min Datter Inger Must's Arvi ger efter min Død vorder recommanderet. Den Rente af de 100 Rdl til Gjerdrums Sogns Fattige, nemlig 5 Rdlr., bliver uddelt af Sogn presten der paa Steden til Nyaar. — Iøvrigt ombeder og formaner j mine Arvinger samt Magistraten og Sognepresterne paa begge Steder, der l ere eller efterkommendes vorde, at holde over denne min velmente Gave og T stamente, som alene til Guds Ære og de Fattige til evigvarende Fremtarv en Amindelse er given, at den ej til nogen anden Nytte og Brug vorder a vendt, ej heller tilstede, at enten Hovedstol eller Renterne forandres, fr rykkes eller bortdør, eller og i ringeste Maader anderledes dermed lad holde, end denne min forfattede Skrift indeholder og forklarer, saasom for Gud med en god Samvittighed agte at forsvare. Og skal denne Ga som før er meldt, og forskrevne Gaard og Capital forlods udtages mit Stervbo efter min Død og hensættes paa visse Steder, Alt med fr skrevne Condition, og til Evighed forblive uigjenkaldelig fra mig og mi Arvinger. Saa ville og Øvrigheden behage udi Sognepresternes og A vingernes Nærværelse at lade forbemeldte Gaard og Capital udi de Pr tocoller og Bøger, dertil ere ordinerede, indføre, som ikke forkommes kan. - Jeg vil ikke formode, at nogen af mine Arvinger eller Efterkommere fyldestgjør denne min Vilje og Testamente i alle Maader, som forskre staar, hvilket Ingen hverken bør eller kan imodsige. Til Vitterlighed u der min egen Haand og Signet. Christiania den 30 November 1719.

Anne sal. Hans Munches.

(L. S.)

Gores Michelsen Künings[1] Testament til det nye (Sag bankens) Fattighus i Christiania.

Efter Originalen i Rigsarkivet. Paa flere Steder dunkelt og tildels meningsløst.

92. [1721—15 Juni 1722.] Christiani

Eftersom jeg Underskrevne er barnfød udi Christiania, og l

[1]) Han døde 15 Juni 1722.

fra min Ungdoms Tid været omkring i fremmede Lande og fortjent mit Brød ved Sjøen møjsommelig blandt Indianer og Hedninger over aatte og tredive Aars Tid, jeg siden min Hjemkomst paa 1709, den 7 Juni ved 12 Aars Tid har fornummet, det mine egne Syskende ere mig ikke mere til Tjeneste og Hjelp, end at drage til sig selv, hvad de kan faa i største Praktik og List af det, jeg med megen Møje slæbet for i Forfølgelse, som var fremmed, ikke kjendt mig i Svaghed og Sygdom, ikke kommet til mig, hvorover jeg har maatte betjent mig af Fremmede, som og været mig meget mere til Tjeneste end mine Egne, særlig i min Svaghed nu det er i Alderdommen, ej anseet ved min Hjemkomst ved Foræringer og Gaver, som Broder opofrede, ilde belønne, som videre Memorie og optegnet skal findes saavelsom Kvitteringer for Huslejen, jeg i stor Tvang haver beboet, som den 3 November 1716 om Aftenen min yngste Broder kom paa mit Kammers, i min Svaghed med Brytalhed rev mine Klæder sønder paa mit Liv, den anden Broder behjelp, saa at jeg maatte fly af mit Kammer med sønderrevne Klæder, for de ikke kunde faa hvad de vilde have; og det ikke har været Guds behagelige Vilje, at jeg skulde komme i Egteskab, eller efterlade mig nogen Livsarving, eller efterdags ikke skulle komme i Egtestand, saa ligesom Gud af sin rige Naade har meddelt mig det Ringe, jeg er forlent med, har jeg i min Svaghed eftertænkt derimod at ville betænke de Fattige, om det er Guds Vilje at jeg i en Hast skulde hendø, og derfor giver Ledning af Lovens 5 B. 4 Cap. 14de og 16de Art., vil indrette følgende Testament, at som mine ringe Midler bestaa i en Del rede Penge, en Del smaa Sager af Guld og Sølv, en Del smaa Kjøbmandskab urede, dog Alt betalt og ingen Gjeld, som rigtig Notitie og herhos skal findes, hvor og hvad det er, altsaa giver og belover jeg til de Fattige i Christiania, nemlig den nye Fattigstues Lemmer. Resten hvad som overskyder af mine Midler saameget, som er i Beholdt af siden, gives som af min Efterladenskab indkommer, naar mig er skeet en sømmelig Jordefærd, eftersom jeg er i ingen Gjeld, det belover jeg til Jens Jonsen Skredder eller 40 Rdlr., imod at han og Konen de se mig til Gode til min Dødsdag, og skal have den mindste af hans Barn 15 Rdlr., den anden 10 Rdlr. Skal min Syster Magrete nyde 200 Rdlr., siger to Hundrede Rigsdaler. Og skal de Midler, som jeg efter min Død ovenmeldt saaledes har testamenteret til de Fattige, udsættes paa Rente at være evigvarende af det Navn, at jeg har givet dem des til og henvendt dem til mine rette Arvinger, efterdi ej contribueret Noget til min Velfærd eller villet hjelpe mig til Rette; saa at Renten vorder anvendt, men Capitalerne være

uforrykt. Til hvilken Ende og paa det at ikke disse Capitaler skal nogen Tid vorde fravendt de Fattige, eller og om Nogen efter min Død gjøres nogen Hinder i hvis jeg dennem for deres mig beviste Godhed og Tjeneste haver tillagt, jeg allerunderdanigst beder, at Deres kongelige Majestæt allernaadigst vil confirmere denne min frivillig gjorte Testamente til ubrødelig Holdelse og Efterkommelse uden nogen Modsigelse af mine Arvinger. Det jeg bekræfter med yderste Villie under min Haand og Signet samt venlig ombedet de tvende Dannemænd Baltzer Svensen og Jens Jonsen Skredder med mig som overværende videre til Vitterlighed at stadfeste. Christiania d. [1]

Gores Michelsen Küuningh.

(L. S.)

Efter Begjering til Vitterlighed underskriver og forsegler:

Baltzer Svendsen Roes. (L. S.) | Jens Jonsen. (L. S.)

[1]) Datoen mangler.

Den kongelige Konfirmation (Kancellikonc. i Rigsark.) herpaa er udfærdiget i Kjøbenhavn 31 Oktbr. 1722 med den Klausel, at Testators tvende Brødre af sær kongelig Naade maatte offereres hver 200 Rdlr. af den Afdødes efterladte Midler, men hvis de dermed ikke vilde lade sig nøje, skulde de Fattige beholde Midlerne tilsammen.

F. W. von Gabels Gavebrev til de Fattige i Tønsberg.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

93. 3 Mai 1723. Kongsberg.

Hans kongelige Majestets til Danmark og Norge o. s. v. bestalter Ober-Berghauptmand udi Norge samt Etats-, Justits- og Berg-Raad, jeg Friderich Wilhelm von Gabel kjendes og hermed vitterlig gjør at have skjødet, bebrevet og givet, saasom jeg og hermed ved dette mit Gavebrev fra mig og mine Arvinger skjøder, bebrever og giver til de Fattige udi Tønsberg en Huds Skyld uden Bygsel udi Øde Vaale, beliggende udi Vaale Prestegjeld i Jarlsbergs Grevskab, hvilket bemeldte Øde Vaale alle Tider bruges og hidindtil haver været brugt under Vaale Prestegaard, hvorfor Sognepresterne paa Vaale ogsaa stedse svare den aarlige Landskyld; hvilken ene Huds Skyld udi Øde Vaale uden Bygsel de Fattige udi Tønsberg efterdags evindeligen, saa længe Verden staar, til Ejendom skal følge med lige Ret, som jeg mig selv paa Auction, med andet mere Gods, efter salig Herr General-Lieutenant Trützschler tilforhandlet haver; hvorfor jeg og mine Arvinger ogsaa ere samme Tønsbergs

Fattiges fulde og faste Hjemmelsmænd, og som Sognepresten paa Vaale, Herr Hans Clausøn indestaar med 3 Ort 4 ß Landskylds Restance fra anno 1722, saa skal samme 3 Ort 4 ß ogsaa følge forbemeldte Fattige. — Directionen og Oppebørselen af dette Øde Vaale skal være under Magistraten og Øvrigheden i Tønsberg, som nu er eller herefter kommendes vorder, hvilke den efter Loven deraf aarlig faldende Landskyld lader oppebære, og aarligen hver St. Thomæ Dag udi begge Sognepresternes i Tønsberg Overværelse, som dermed iligemaade bør have tilbørlig Indseende, til de fattige og mest nødlidende Lemmer tilligemed andre Fattiges Midler efter Sedvane uddele, og iagttage, at denne lille Gave dennem ikke til nogen Tid forrykkes, men saalænge Verden staar til Gode bliver, ligesom de det med en god Samvittighed for Gud i Himmelen agte at forsvare. — Og paa det, at dette Skjøde og Gavebrev ikke skal forkommes, bliver det udi Tønsbergs Byes Raadstue-Kiste under Magistratens Forvaring, og derforuden til desbedre Sikkerhed i Byens Panteprotocol indført, iligemaade de nuværende Sogneprester anvist og ligesaa ved Dødsfald deres Efterkommere, paa det at det stedse kan være i de Efterlevendes Minde. Ligeledes lader Magistraten i Tønsberg det paa Vaale Sogns Thingstue, udi hvilket dette Øde Vaale er beliggende, for menige Mand publicere og thinglyse, at denne de Fattiges Rettighed Alle og Enhver kan blive kyndig, til bemeldte Fattiges Tarv og securité, at de ubeskaaret kan nyde Deres. Til Stadfestelse haver jeg dette med min egen Haand underskrevet og mit sedvanlige Segl hostrykt, som er skeet paa Kongsberg den 3 Mai anno 1723.

F. W. von Gabel.

(L. S.)

At dette Gavebrev er os Underskrevne til Observation anvist, testerer.
Tønsberg den 24 Mai 1723. T. Gerner. Nils Kraft.

Fundats for Søren Bygbals og Hustrues Legat til Fattighuset i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

94. **1 Juni 1723.** **Throndhjem.**

Gjøres vitterligt, at til en Erkjendelse udaf Guds store Miskundhed og rige Velsignelse have vores elskelige kjære Forældre, nu salige i Herren hensovede velædle og velbyrdige Herr Cancelli-Raad Sø-

ren Bygdal, saavelsom velædle og velbyrdige Frue Sara Hammond, ud christen Medlidenhed og Kjærlighed mod de skrøbelige Husarme i Fatti huset her udi Throndhjem, enhver af dem ved deres salige Hedenfalde foræret og testamenteret et Tusinde Rigsdaler Courant, er tilsammen m et Hundrede og halvtredsindstyve Rigsdaler, indestaaende 3 Aars Ren af det ene 1000 Rdlr. den Capital 2150, siger to Tusinde et Hundre og femti Rigsdaler, hvorom vore salige Forældres sidste Villie var, at Renterne skulde aarligen 20 Rdlr. lægges til Capitalen, og 20 Rdlr. en skikkelig Læsers Underholdning anvendes, og at de øvrige Renter skull ved Husets Forstandere dispenseres og uddeles til de Nødlidende u Fattighuset, deres Subsistence og Underholdning, reserverende sine Arvi ger den Magt, at maa have Tilsyn, at denne deres sidste Vilje rigtige efterkommes. Til hvilken Ende vi Undertegnede ogsaa efter velbemeld vores kjære salige Forældres sidste Vilje dette Testament-Brev til P steritetens Efterretning have opsat og forfærdiget, at bemeldte to T sinde et Hundrede og femti Rigsdaler, som herved udi Capitelet conta leveres, skal være og forblive til en evindelig og uryggelig Almisses L gatum for ovenmeldte Fattighuses nødtrængende Lemmer. Og ikke ale til en udødelig Amindelse af saa christelig en Velgjerning, som kunde væ andre Christne til Exempel, men særligen paa det at Capitalen des va agtigere og alle Tider uforkrænket og uforandret maa forblive, ved d alle Folk Vitterlighed kunde derom have, da er det vores Vilje og B gjering, at iblandt andre Legaters Benævnelse maa ske aarlig Anmeldn udaf Prædikestolene om dette vores salige Forældres legato, paa det i alene vi, men ogsaa vores Børn, Arvinger og Efterkommere derom nøja tig Kundskab maatte have, og derom holde og tilse, at end ogsaa i d tilkommendes Tider efter testatorum Vilje lovligen dermed vorder handle Vi leve udi den gode Tillid, at Fattighusets høirespective Inspecteur ville have Omsorg for alt dette, og ærbødigen anmode, at samtlig Ca pitelet, Stiftamtmanden, Bisfoppen, og de fire Byens Prester, saa samtlig Magistraten, Præsident, Borgermester og Raadmænd, som nu e eller herefter kommendes vorde, de ville være ephori over dette legatu og ved deres Myndighed og gode Forsorg haandhæve det samme saal des, som de det for Gud ville forsvare, saa at baade Capitalen maa co serveres og paa visse Steder udsættes, og Renternes Dispensation m efter ovenmeldte vores salige Forældres velmente christelige Foranstaltni uforanderlig forblive fra Tid efter anden den Stund at Verden staar, Guds Navn herved alletider maa helliges og æres, og dette Fattigh ses Lemmer udi deres Trang, Jammer og Elendighed, saa vidt muli er, soulageres og trøstes. Dette altsammen til Stadfestelse, er af de

Testament-Brev 3 enslydende Gjenparter forfærdiget, hvoraf Originalen paa 1 Rdlrs Papir forbliver udi Capitelets Forvaring, og af Copierne det ene udi Magistratens og det andet udi Arvingernes Gjemme, hvilke de Gjenparter vi paa egne og Medsyskendes Vegne med vore Hænders Underskrift og hostrykte sedvanlige Signeter have bekræftet. Throndhjem den 1 Juni 1723.

N. A. Krog. Lor. & Thom. Angell.
(L. S.) (L. S.) (L. S.)

Paul Henis Enke, Ingeborg Gisvolds Gavebrev til Sagbankens Fattighus i Christiania.

Efter Originalen hos Stiftelsens Forstander.

95. 16 Septbr. 1724. Christiania.

Jeg underskrevne Ingeborg Christensdatter Gisvold, salig Poul Henis Efterleverske, bekjender hermed og for Alle vitterligt gjør, at min salig Mand Poul Johansen Heni in anno 1721, da han med saa heftig Svaghed paa sin Sygeseng var bleven beladen, at han selv ikke havde noget Haab om sit Liv, af kjærlig Consideration for de Fattiges Forsorg, forend han i bemeldte Aar 1721 ved Døden afgik, har skjenket og givet til det ny opbygte Fattighuses Lemmer, paa Sagbanken her for Byen beliggende, fem Hundrede Rigsdaler, og det udi min og Sr. Christen Tordsens Overværelse; med hvilke 500 Rdlr. han saaledes vilde have forholdet, at samme hos mig skulde forblive saa længe den Allerhøjeste behager at lade mig leve, paa det jeg selv de deraf aarlig faldende og avlende Renter iblandt fattige Lemmer, efter mit eget Tykke, kunde uddele, hvilket og af mig hidindtil er bleven efterkommet, og fremdeles efterkommes skal, indtil den Allerhøjeste behager mig herfra at hedenkalde. Og som bemeldte min salig Mand Intet heller forlangede, end at atter fornævnte 500 Rdlr. efter min dødelige Afgang ved Øvrighedens Assistence og forsynlige Forsorg blive besørget og sat udi saa fast Jordegods, at bemeldte Fattighuses Lemmer af fornævnte Capital udi stedsevarende Tider kunde deraf nyde deres lovlige Interesse og Rente, og det saa fast og urygge-lig, at disse Penge aldrig blive fra tidtbemeldte Fattighuses Lemmer bortvendt eller abalieneret, altsaa og efterdi jeg nu er panteberettiget udi den halve Del af Sr. Christen Tordsens ejende Gaard Falla og de 2de derunder tilhørende Sager, i Fit Sogn beliggende, for den Summa 1990 Rdlr. efter ihændehavende thinglyst Obligation, saa er det min frie

Vilje og faste Forlangende, at atter fornævnte 500 Rdlr. til dette nye Fattighuses Lemmers Interesse og Nytte udi fornævnte mit Pant i Gaarden Falla og 2de underliggende Sager udi stedsevarende Tider blive bestaaende med første Panteprioritet, saa at ihvem end Gaarden Falla og underliggende Sager sig kunde tilforhandle og blive Ejer af, alle Tider erlægger og betaler af disse 500 Rdlr. aarlig og i rette Tid 5 pro cento. Thi haver jeg denne min salig Mands frivillige Gave udi dette af mig nu oprettede Gavebrev for Alle og Enhver villet kundbar gjøre, til mine Arvingers og alle andre Vedkommendes Efterretning, saasom jeg og hermed i alle Maader stadfester atter fornævnte min salig Mands Gave med lige saa god Vilje, som min salig Mand dette givet og anordnet haver. Og som jeg stedse siden min salig Mands Død haver nydt store Tjenester af Mette Sophia Jørrisdatter, som haver gaaet mig til Haande udi mit Hus baade udi en og anden mig paakommen Upasselighed, og der bemeldte Mette Sophia Jorrisdatter baade er af temmelig Aar og Alder og hun derforuden er af saa svag en Constitution, at hun ikke har Kræfter til at tjene for sit Brød, mindre er noget ejende til Subsistence, saa er det og min frie Vilje, hvilket jeg og hermed for Alle og Enhver declarerer, at benævnte Mette Sophia Jørrisdatter efter min dødelige Afgang skal ubehindret nyde al den Rente og Interesse, som aarlig avles og indrentes af atter fornævnte 500 Rdlr., og det uden nogen Skillings Afgang, hvilket skal continuere for hendes ganske Livstid; siden lader jeg det bero paa Øvrighedens og de Fattiges Forstandere i benævnte nye Fattighus, deres Anordning, at Renten mellem samtlige det Fattighuses Lemmer bliver uddelt. — Til ydermere Bekræftelse haver jeg denne min salig Mands Gave og nu af mig oprettede Gavebrev med min egen Haand underskreven og min salig Mands Signet hostrykt, samt venligen ombedet de 2de Dannemænd Sr. Christen Tordsen og Niels Hammer, i hvis Overværelse dette er oprettet, med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Christiania den 16 September 1724.

Ingeborg sal. Poul Henis.

(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer:

Niels Hammer. Christen Tordsen.

(L. S.) (L. S.)

Ellef Thomasons Enkes Bestemmelse om sin og afdøde Mands Gave til 3 sengeliggende Husarme i Arendal og til trængende Børn i Fattigskolen sammesteds.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

16. 29 Septbr. 1725. Arendal.

I den hellige Treenigheds Navn, den almægtige Gud til Ære, og
nis nødtørftige Husarme og sengeliggende Lemmer til nogen Hjelp og
Vederkvægelse udi deres Elendighed, haver min allerkjæreste, nu hos Gud
lige, Mand salig Ellef Thomason sidstafvigte 30 Januar, strax efter
han til sin Sjels Saligheds sidste Forberedelse i det høiværdige Alterens
Sacramente var delagtiggjort, i vore Sjelesørgeres og andre høifornemme
Manners Overværelse med god og sund Fornuft samt et ubehindret Maal
og Mæle kundgjort og tilkjendegivet denne imellem ham og mig, sin efterladte
hjertebedrøvede Enke, forhen velbetænkte og ved Guds Aands Drift besluttede
sidste Villie som et Testamente for dette Steds Husarme, Sengeliggende
og Fattigskole af følgende Indhold. Hvad Gevinster, som af de
de kongelige Lotterier, det Lollandske Transportskattens Lotteri saavel-
som og det kongelige perpetuerede Kjøbenhavnske Lotteri, maatte for
Sterboet indkomme, Lidt eller Meget, hvor høit det end kunde lyk-
kes og gelinge til, skal være given til dette Steds Husarme, Sengelig-
gende og Fattigskole, saaledes, at samme indkomne Gevinster, hvor
store de end maatte blive, som en evigvarende og urørlig Capital skal
blive bestaaende til aarlig Rentes Nydelse for dennem. Men i Fald
mod Forhaabning Intet eller og mindre end et Tusinde Rdlr. af oven-
bemeldte 2de Lotterier skulde indkomme, da var forbemeldte min salig
Kjærestes sidste Villie denne, at jeg hans efterladte Enke udreder af Bo-
ets Midler saameget, at Capitalen bliver fulde et Tusinde Rdlr. til evig-
varende Forrentelse, som meldt. Som de forbenævnte tvende Lotterier
ere komne til Endskab, det Lollandske Transportskattens Lotteri fuldkom-
men tilendebragt, hvoraf en ringe Del til bemeldte gudelige Brug ind-
kom, og af det perpetuerede kongelige Kjøbenhavnske Lotteri intet videre
ved de af min salig Kjæreste indsatte Lodder kan være at vænte, altsaa,
at de Nødlidendes Tarv skal ikke lide videre Ophold, haver jeg herved
forbemeldte min salig Kjærestes sidste Villie villet se fuldbyrdiget, og
derfor Kraft dette Testamente mig herved forbinder, samme et Tusinde
Rdlr. til de Fattige at forrente fra nærværende St. Michelsdag 1725
og saa fremdeles min Livstid. Og naar saa Gud efter sin behage-
lige Villie mig af denne Verden henkalder, nyder forbemeldte Capital et

Tusinde Rdlr., baade efter Loven og Kraft dette Testamente, som
Fattiges ret lovlige Fordring i mit Stervbo sin fulde Prioritet til I
læg, hvilken Capital da dette Steds Kirkeværger og Fattiges Forstand
se paa Rente udsat hos vederheftige godt Folk, en eller flere, saaled
som bedst eragtes og saadan Capital betrygges bør, hvorved da Sogn
presten, som Omsorg for de Fattiges Tarv og Nytte efter Loven
sit Embedes Pligt paaligger, ej lader mangle vedbørlig Opsyn. — Hv
dernæst Dispositionen over den aarlige Rente angaaar, er min Vilje
Forlangende, at hvo Capitalen haver inde at forrente, aarligen lever
til Stedets Sogneprest af Renten ni og tredive Rdlr., og det i twen
Terminer, Michelsdag og Paaske, hver Gang 19 Rdlr. og 2 Ort, hvil
Sognepresten til twende Husarme og Sengeliggende, Arendals Meni
hed tilhørende, hver Løverdag ugentlig uddeler, en Rigsort til hver; o
naar en af bemeldte 3de ved Døden afgaar, da en anden, som m
værdig til saadan Almisse kan eragtes, i den Afdødes Sted at bestikke
der fra den Afdødes Dødsdag samme Andel af Renten nyder; og
jeg altid, saalænge jeg lever, have mig forbeholden, samme 3de Per
ner, dog efter Sogneprestens Forslag, som Enhvers Tilstand bedst bør vi
at udnævne. — Eftersom da de 39 Rdlr. af Renten saaledes til
Husarme ere disponerede, saa vil jeg, at de øvrige elleve Rdlr. af Re
ten ligeledes til Stedets Sogneprest leveres, og det ved hver Michel
dags Tid, som dem da til Arendals Fattigskoles mest nødtørftige D
scipler uddeler, at de sig deraf et nødtørftig Klædemon kan anlæg
som Sognepresten og haver Tilsyn med, paa det de ikke af dennem i
blive anvendt. — Som da Renten, halvtredsindstyve Rdlr., af den
Capital, saavidt mig bedst synes og den tilstrække kunde, er i en g
frygtig Oprigtighed og en gudelig Intention disponeret, saa er da al
til Slutning dette at erindre, at Sognepresten, Kirkeværgeren og
Fattiges Forstandere i sand Gudsfrygt og oprigtig Flid se derhen,
Capitalen hos vederheftige Mænd mod fast og urygelig Forsikring b
ver paa Rente hensat, og Renten rigtig og upaaklagelig i Tide erl
og distribueret, paa det at saa gudeligt et Verk, der af Guds Aan
Drift og til Guds Ære og hans fattige Lemmers Hjelp i en fa
Tro for Guds Aasyn er indrettet, ikke ved Tidens Længde bliver
Intet og ødelagt, men i evigvarende Brug og Nytte indtil Verde
Ende. Saa haver jeg da dette til lovlig Bekræftelse med min eg
Haand og Signet stadfestet, og venlig ombedet dette Steds Sognepr
Herr Didrich Stelling samt de højagtbare og højfornemme Venner S
Peder Thomæson, Sr. Jacob Torgrimson og Sr. Niels Pederson de

med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Arendal St. Michelsdag 1725.

Diderich Stelling. Margrethe salig Ellef Thomason.
(L. S.) (L. S.)
Peder Thomason. Jacob Torgrimson.
(L. S.) (L. S.)

Efter Begjer underskrives dette Indbemeldte (som udi min Nærværelse er udlovet) til Vitterlighed.

Niels Pederson.
(L. S.)

Henrich Lachmanns Enkes Gavebrev til et Lem i Sagbankens Fattighus i Christiania.

Efter en af Testatrix bekræftet Gjenpart hos Stiftelsens Forstander.

97. 10 August 1726. Dælen Gaard.

Dorthea, salig Henrich Lachmanns, gjør hermed vitterligt, at jeg i Jesu Navn, Gud til Ære, og den Fattige til nogenledes Hjelp, frivillig med mine Børns Samtykke, giver og forærer til det nye Fattighus, staaende paa Sagbanken ved Christiania, et Hundrede Rigsdaler, som efter min dødelige Afgang da først til fornævnte nye Fattighus hjemfalder, og af vedkommende Skifteforvaltere eller mine Arvinger af Stervboet forlods ud først tages, førend Nogen arve kan, og til daværende nye Fattighuses Øvrighed og Forstandere leveres, og derved at forblive som en uigjenkaldelig og bestandig Capital, med de Conditioner, at samme Capital ved Inspecteurernes Tilsyn til vederheftige Folk med forsikrende Underpant sig lader forsyne, at Renten til en Fattiglem hvert Aar kan erholdes og til den uddeles. Saa skal og Fattighusets Inspecteurer og Forstandere, som nu ere eller herefter kommendes vorde, have god Opsyn at samme aarlige Interesse med lige saa god en Vilje vorder uddelt, som jeg denne Almisse med mine Børns Vilje og Samtykke velment til Guds Ære og nogenledes til en Fattigs Nødtørft givet og foræret haver. Af indbemeldte et Hundrede Rigsdaler betaler jeg selv aarlig, saalænge Gud forlener mig Livet, den afgaaende Rente hvert Fjerdingsaar til et Guds Barns Underholdning, af mig kan erholdes og oppebæres, paa den Condition, at naar en af Fattighus-Lemmerne ved Døden afgaar, da at give mig, medens jeg lever, og mine Arvinger efter min Død det tilkjende, som en anden af mig eller dem i den Afdødes

Sted, hvilken jeg eller de for godt synes, kunde lade indsætte. Den[...]
dende og inderlig vil have formanet alle enhver høie og nedrig Øvri[g]
hed, som nu er eller herefter kommendes vorder, at dette velmente i al[le]
Maader maatte efterkommes, eftersom det alene betræffer Guds Ære o[g]
en Fattig efter den anden til evigvarende Fremtarv, saa at Hovedstole[n]
ej forandres, forrykkes eller bortdør, men bliver saaledes omgaaet, so[m]
de med en god Samvittighed agte at ansvare. Efter forskrevne Maade
skal disse et Hundrede Rigsdaler forlods udtages af Sterboet efter min
dødelige Afgang, og til det nye Fattighus, som før er meldt, henlægges,
til en udødelig Amindelse til evig Tid forblive, uigjenkaldelig fra mig
mine Børn og deres Arvinger. Dælengaard [1] den 10 August 1726.

D. sal. Henrich Lachmans.

(L. S.)

[1]) Nu Lakkegaarden ved Christiania.

Fundats for Frederici qvarti legatum, tilhørend[e] Christiania Latinskole.

Efter Skolens Legatprotokol, sammenholdt med Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

98. 31 Januar 1727. Frederiksborg

Vi Frederik den Fjerde, af Guds Naade Konge til Danma[rk]
og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Sto[r]
marn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre A[lle]
vitterligt, at eftersom Vi efter Vores allernaadigste Ordre, dateret Kjø[-]
benhavn den 16 Juli 1723, til Os elskelig Wilhelm de Tonsberg t[il]
Ulveland Gaard, Ridder, Vores Conferents- og Etatsraad, saa o[g]
Stiftsbefalingsmand over Christiania Stift i Vort Rige Norge, o[g]
Herr Bartholomæus Deichmann, Vores Conferents-Raad og Bisko[p]
over bemeldte Christiania Stift, haver for Christiania latinske Skole[s]
Discipler af de til Skolehusets Kjøb og Bygning givne Kirkepenge
erigeret 800 Rdlr. til en staaende Capital under det Navn Frideric[i]
qvarti legatum, hvoraf Renterne aarlig den 13 Juli skal uddeles
til 2de lærvillige, skikkelige og fattige Discipler i den øverste Classe,
saa at hver nyder aarlig 20 Rdlr. og det udi 2de Aar; saa ville V[i]
allernaadigst ved denne Fundats, at Rector med Biskoppens Samtykk[e]
skal udnævne de 2de Discipler, som denne Rente nyde skal, og skulle Ren[-]
terne, naar de ere uddelte, strax i Skolens Kvitteringsbog, som altid sk[al]
være ved Skolen, paa den nu der indrettede Maade indskrives med de

res Navne under, som Renten nyde, og derhos attesteres af en eller tvende Hørere. Og paa det saavel denne af Os nu legerede Capital, som andre legata, eller andre Christiania Skoles Midler ikke efterdags i nogen Maade skal forkommes, eller til anden Brug henvendes, saa ville Vi og, at ikke Nogen, som hos Skolen Noget haver at fordre, maa derfor gjøre sig betalt i Skolens legerede Capitaler og deres Renter, ej heller udi Degnepenge, Accidentier, eller udi noget af Skolens andre Midler, saa og ikke heller rectoribus være tilladt noget Aar at forskyde og udgive noget merkeligt over de Indkomster, som samme Aar til Indtægt kunde falde. Skulde ellers af de gamle Degnepenges Restancer, som endnu staar under Proces, eller deslige noget indkomme, som kunde agtes tjenlig til at oprette større end 800 Rdlr. Capital af, saa skal det Alt under Friderici qvarti Navn siden til de 800 Rdlr. anføres, og Renterne til en eller flere Disciple uddeles med samme Omstændighed, som foranført. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette, ej gjørendes herudinden Hinder eller Forfang i nogen Maade, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Frederiksberg den 31 Januarii anno 1727.

Under Vor kongelig Haand og Signet.
Frederik R.
(L. S.)

C. Møinichen.

Michael Erichsens Enke, Bodil Hansdatters Gavebrev til tre Lemmer i Sagbankens Fattighus i Christiania.

Efter Originalen hos Stiftelsens Forstander.

99. 18 Februar 1727. Christiania.

Underskrevne Bodel Hansdatter, salig Michael Erichsens, kjendes og hermed vitterlig gjør, at som jeg og min salig Mand nylig førend hans Dødsfald ere bleven enige om at begave de Fattige med en Del af vor fælles Boes Formue, mens som samme ikke formedelst min salig Mands Svaghed i hans levende Live blev fuldbyrdet, altsaa fuldkommes det nu herved af mig som sidst Gjenlevende paa egne og min salig Mands Vegne, at jeg i Jesu Navn i Kraft dette Gavebrev giver og til en stedsevarende Almisse til Christiania nye Fattighus perpetuerer af min og min salig Mands samlede Boes Midler Capital et Tusinde Rigsdaler god gangbar Courantmynt, som den Dannemand Ole Jensen paa Gaar-

den Brotnov i Ullinsaker Sogn til os er skyldig efter hans Obligat af 30 October 1726, med første Forpantning udi benævnte Gaard Br nov, og det paa efterfølgende Conditioner, at saalænge den Allerhøi mig Livet forunder, da jeg selv at være raadig over Renterne til at i dele iblandt hvilke fattige Lemmer jeg selv behager, enten de findes i nye Fattighus indskreven eller ikke, men derefter skal 3de fattige og g frygtige Personer, som jeg enten selv dertil i levende Live har udnæv og iblandt nye Fattighusets Lemmer sig ladet indskrive, eller og and 3de, som Tid efter anden ved dødelig Frafald forandres og dertil agt værdige, alene underholdes af Renterne, saaledes at hver af denne ugentlig nyder 30 Skilling Danske til Livs Ophold, hvorved især m iagttages, at hvis det skulde hende sig, det nogen af mine eller min sal Mands paarørende Venner skulle falde i saadan Armod, at de dert maatte trænge, de da fremfor Andre maa nyde Frugten af denne Gav naar nogen af de dertil først antagne Lemmer skulde frafalde. Og so fornemmes, at den største Del af samme nye Fattighuses Rente ti 4 Terminer aarlig betales, da skal Ole Jensen Brotnov, eller hvem den Gave-Capital maatte faa paa Rente, aarlig erlægge dessen Interesse ti 4 Terminer, som tager sin Begyndelse fra Obligationens Dato, hvilk saaledes skal continuere evindelig paa det nye Fattighuses nuværend eller herefter kommende Directeurers og Forstanderes Ansvar, baade fo Gud og Mennesker. Til hvilken Ende Ole Jensens Original-Obligatio herved tilligemed dette Gavebrev overleveres til velærværdige Hr. Cons storialraad og Provst Hr. Anders Hoff, som efter sin Nidkjærhed o hans Eftermænd efter hannem besørger Gaven iblandt det nye Fattig huses Midler, saavel Capitalens Sikkerhed, som Renternes Inddrivel i behørig Tid til Distribution til hvis Fattige jeg nu i mit levende Liv til samme at nyde udmelder. Til Vitterlighed haver jeg ombedet Jo Olsen og Ole Hansen Brager dette tilligemed mig at underskrive og for segle. Christiania den 18 Februarii 1727.

Bodel Hansdatter sal. Michael Erichsens.

(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer:

Jon Olsen. (L. S.) Ole Hansen. (L. S.)

Lars Nagels Gavebrev til Nykirken i Bergen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 283—285.

100. 23 Mai 1727. Bergen.

Højædle og velbaarne, velædle og højærværdige, velædle og velbaarne, velædle og velvise samtlige Nykirkens Inspecteurer! Der findes de af Nykirkens Lemmer, som af Christen-Kjærlighed vil forære et Sølvfuntebækken til bemeldte Nykirke paa følgende Conditioner: 1) Naar samme Sølv-Funtebækken bliver leveret til Kirkens Værge, da giver han til Vedkommende derfor sit Bevis, at det er annammet, hvorefter det med Tilhørende stedse indføres iblandt andet Kirkens Inventarium og de aarlige Kirkens Regnskaber. Det maa derefter ikke i nogen Tilfælde Kirken frakomme, men stedse forblive uforandret Kirkens Ejendom. — 2) Alle de, som behage samme Sølvbækken, med dertil hørende Funteklæde med Kniplinger om, til deres Barns Daab at bruge, skal Alle og Enhver, uden nogen Forskjel, være forpligtet derfor at betale til Kirkens Værge aatte Skilling, dog staar det Enhver frit for om de derfor mere vil betale; deraf de 6 ß af Kirkens Værge indlægges udi en dertil forordnet Bøsse, hvilken tillige med Sølvbækkenet og Funteklædet forbliver udi Kirkeværgerens Forvaring; de øvrige 2 ß nyder den, som efter Klokkerens Anmodning paa hans Ansvar hver Gang henter Sølvbækkenet til sit Brug fra Kirkeværgen og bærer det til ham igjen til god Forvaring; og skal han drage Omsorg for at holde Bækkenet smukt rent, og lade det ikke stødes, fordærves eller forkommes under vedbørlig Straf, foruden det at han, ifald derpaa nogen Brøst kommer, bør erstatte Skaden, hvormed Kirkens Værge bør have vedbørlig Indseende. — 3) Til forbemeldte Bøsse, hvorudi de anmeldte 6 Skilling blive nedlagt, skal være tvende diverse Laase og Nøgler, hvoraf den ene Nøgel forbliver hos Kirkens Værge og den anden Nøgel hos Sognepresten for Nykirken, som og selv personlig bør være tilstede, naar Bøssen aabnes, uden i lovlig Forfald beskikker han en anden god Mand dertil paa sine Vegne. — 4) De udi samme Bøsse indsamlede Penge skal anvendes til Funteklædet, at det altid vedligeholdes, saa og om bemeldte Sølv-Funtebækken af Ælde bliver brøstfældigt, da skal det af samme Penge igjen forfærdiges, ligesom det tilforn har været. — 5) Denne ommeldte Bøsse skal aabnes ved hvert Aars Udgang, og blive hvis Penge i samme Bøsse samles, af ritige og efterkommende Kirkens Værger for sig selv udi deres Regnskaber anført, naar og til hvem det er brugt, hvoraf da først afkortes, om Noget samme Aar af disse Penge egentlig Vedkommende ere udlagte, saa den

rette Beholdning ved Aarets Udgang alle Tider i de aarlige Regnskaber findes at se. — 6) Naar da Capitalen skulde opnaa 20 Rigsdaler, bør den paa Rente udsættes, paa det Pengene ej staa frugtesløse. — Herom ydmygst og ærbødigst tilbeder Kirkens Forsvar deres behagelige Resolution, om det saaledes kan accorderes, Alt til nærmere Efterretning og Gjerningens Fuldførelse. Forbliver højædle og velbaarne, velædle og højærværdige, velædle og velbaarne, velædle, ædle og velvise Herrer Inspecteurers ydmyge og ærbødigste Tjener

Bergen den 23 Mai 1727. L. Nagel.

Indbemeldte Forslag, som hensigter til Kirkens Nytte og Fordel, approberes hermed i alle Maader, hvilket itzige saavelsom efterkommende Kirkeværgere haver at holde sig efterrettelige. Bergens Raadstue den 23 Mai 1727.

A. Undal. C. Fasting. Magnus Schiøtte.
Johan Bager. Chr. Sørensen.

Ovenmeldte Funtebækken, vægtigt 192¼ Lod, overleveres herved tilligemed et Kniplings Funteklæde og Læderpung Nykirkens Værge Seign. Haane Benchen, som haver at iagttage, at forbemeldte Poster følges, til nærmere Fundats af samtlige Inspecteurerne derover bliver indrettet. Bergen den 26 Mai 1727.

L. Nagel.

Folchersahms Enke, Else Kaas's Gavebrev til Skolehjelp for fattige Børn paa Moss.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

101. 14 Juli 1727. Moss.

Else Kaas, salig Generalmajor von Folchersahms, kjendes og gjør hermed vitterligt, at jeg har skjenket og givet til arme, nødlidende, fader- og moderløse Børn udi Moss, at de for den aarlige Rente kan sættes til Skole og blive oplyste udi deres Christendom, som ellers for Mangel af Skoleløn maatte hengaa og tiltage udi Ørkesløshed og Uvidenhed, saasom jeg hermed skjenker og giver dem 200 Rdlr., skriver to Hundrede Rdlr. Courant, som hos mig selv ere beroende, indtil jeg for godt synes at betale dem til den der paa Stedet forordnede Øvrighed mod Kvittering, som dem igjen til den Fattiges Forstander lader levere, og imod suffisant Pant udsætte, at det kan blive en udødelig Capital; imidlertid, saalænge jeg beholder Pengene, svarer jeg deraf aarlig Rente, 5 pro cento. Foruden har jeg til bemeldte fattige forarmede Børn ef-

ter min Død destineret endnu 100 Rdlr., skriver et Hundrede Rdlr., og til Sengeliggende og Husarme 50 Rdlr., som Alt rigtig skal blive betalt. Recommanderende dennem, som derover have Inspection for nærværende Tid, og de, som herefter maatte komme, at de alvorlig se derhen, at fattige Børn, saavidt Revennerne kan tilstrække, blive satte til Skole, at de kan lære at kjende Gud. Ej paatvivlende, at andre christelige Gemytter jo Noget efter Evne til dette gudelige Verk contribuere, at Capitalen kunde blive forøget, og de Uoplyste i deres Christendom maatte tiltage, hvortil jeg ønsker megen Lykke og Velsignelse. Moss den 14 Juli 1727.

Salig Folchersahms E. Kaas.

(L. S.)

Dorothea Gjords Gavebrev til Sagbankens Fattighus i Christiania.

Efter Originalen hos Stiftelsens Forstander.

102. 30 Januar 1728. Christiania.

Saasom jeg Underskrevne med velberaad Hu og Hjertelag, udi den store Guds Navn og af en inderlig Taknemmelighed imod hannem haver besluttet til det nye Fattighus her udi Christiania til en evigvarende Almisse at give og forære en Capital 400 Rdlr., siger fire Hundrede Rigsdaler Courant klingende Mynt, saa haver jeg i Dag den 30 Januar overleveret til Stiftsprovsten og Sognepresten her sammesteds, Hr. Andreas Hoff, en til mig udgiven Obligation dato 19 Mai 1721, formedelst hvilken Madame Anne Heide, salig Christian Clausens, haver forpligtet sig til at være mig skyldig 400 Rdlr. og derfor pantsat mig sin Gaard, beliggende i Kirkegaden paa Hjørnet lige overfor Mons. Kaumans Gaard ved Kirken, med Herr Peder Holter, Sogneprest til Stroms Prestegjeld her udi Akershus Stift, hans underskrevne Caution for berørte Capital. Altsaa formedelst dette mit Gavebrev giver, afhænder og afstaar jeg forberørte Capital 400 Rdlr. med Pantet udi ermeldte Gaard til besagte Fattighus og dets fattige Lemmers Underholdning, og hvor skal indføres udi ditto Fattighuses indrettede Bog og Protocol under det Navn: „Jomfru Dorthe Gjords Gave til det nye Fattighus i Christiania“. — Saa ville Sognepresterne og Provsterne her i Byen, den her nuværende og herefter kommende, samt hvo det være kunde, som Directionen over samme Hus skulde have at forvalte, for den højeste Guds Skyld og i Henseende til min velmenende og gudelige Intention

være en christelig Omsorg for min til Fattighuset, som sagt er, giv Capital, at den altid kan staa sikker og uformindsket, og deraf gaaend Rente til merbemeldte Fattighuses Lemmers Underholdning blive an vendt, som de paa den store Doms Dag for de Levendes og Døde Dommer agte at forsvare. Christiania den 30 Januarii anno 1728.

Dorthea Gjords.

(L. S.)

Kongelig Fundats for Jørgen Phillipsens og Hustrue Legat til sex Disciple i Christiania Latinskole. (Jfr. No 65. 73.)

Efter Skolens Legatprotokol, sammenholdt med Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

103. 19 Novbr. 1728. Kjøbenhavn

Vi Frederik den Fjerde af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at som afgangne Assistentsraad og Lagmand Jørgen Phillipsen med Frue, afgangne Anne Bentsdatter ved Testamente, allernaadigst confirmeret den 16 Juli anno 1685, givet haver til Christiania Skole 1500 Rdlr., og for samme Capital efter oprettet Fundats, dateret Bragnes den 9 Juni [1] 1705 under afgangne Etatsraad og Lagmand Hannibal Stochfleths Haand, som Søn og nærmeste Arving, udlagt Jordegods, endel paa Ringerike og udi Hallingdalen endel paa Lesje udi Gudbrandsdalen efter den Taxation, som formeldte Fundats indeholder, af hvilket Gods formedelst baade dets Slethed den liden Afgift, aarlig deraf er falden, man ej har kunnet bekomme aarlig Distribution til Disciplerne stort Mere end 40 Rdlr., og det allernaadigst for godt befunden efter holdte Auctioner at sælge Godset, derpaa efter Vores allernaadigste Ordre, dateret Kjøbenhavn den August 1727, af Vores Conference-Raad og Stiftsbefalingsmand, elskelige Hr. Wilhelm de Tonsberg til Ulveland Gaard, Ridder, Vores Conference-Raad og Biskop, Os elskelig Hr. Bartholomæus Deichmann, udstedte Skjøder haver for Christiania latinske Skoles Discipler, Skolen til desto større Gavn og Nytte, erigeret fire og tyve hundrede Rigsdaler til en staaende Capital under det Navn „Phillipsens Legatum," og det med saadanne Vilkaar ladet denne nye Fundats conformere efter den første her anførte og af Hannibal Stochfleth oprettede Fundats, som følger. — 1) At Renterne aarlig den 17 Juni uddeles til 6 lærvillige, skikkelige og fattige Discipler, fornemmelig

[1] Skrivfejl for 9 Januar, se No. 78.

de øverste Classer, som der kan være god Forhaabning om efter Biskoppens og rectoris Skjøn og Kjendelse, saa hver nyder aarlig 20 Rdlr. og det udi trende Aar, som til dennem selv eller til deres Venner, som dertil kunde være ansvarlige, eftersom tjenligst for Ungdommen kunde agtes, vorde erlagte; og skulle Renterne, naar de ere uddelte offentlig i Skolen, strax i Skolens Kvitterings-Bog indskrives med deres Navne under, som Renterne nyde, og derhos attesteres af en eller tvende Hørere; men skulde nogen af de beskikkede Discipler forsømme Skole eller Kirke, saa mister han saa meget af sin Portion, som ham fra den Tid kunde tilregnes, og det gives en anden skikkelig Discipel, og continuerer han i saadan Forsømmelse eller Ulærvillighed, da udelukkes han derfra aldeles. Skulde ellers nogen Capital blive staaende uformodentlig renteløs, da tage for det Aar alle Sex lige Del i den Afgang, som kan foraarsages derved. — 2) Som den forrige Fundats forbeholder den Bedste (som er Fundatsens Ord) blandt de Stochfleths Arvinger, som bekvemmeligst med Donationen kan have god, behørig og skjønsom Indseende, at skal have Magt at udnævne de Personer, som Renterne skulle nyde i Skolen, men efter deres Tid at bero paa Rectors Godtbefindende med Biskoppens Samtykke, saa er Vores allernaadigste Villie, at nu eneste Søn efter afgangne Etatsraad Hannibal Stochfleth, Os elskelig Cancelliraad Friderich Stochfleth, og efter ham den i Familien, som bekvemmest kunde af Stiftamtmanden og Biskoppen dertil eragtes, maa ej alene denominere de Personer, som skal nyde Renterne, men endog have Frihed (saasom og Biskoppen med Rector, naar det kommer til dennem at udnævne Personerne, maa ligeledes dertil være auctoriserede) at forunde dog ikkun En tillige af Phillipsens eller Stochfleths Familie, som i Christiania Skole studerer, alt efter forskrevne Skikkeligheds og Nødtørftigheds Vilkaar, Renten at nyde i fem Aar, nemlig fire Aar i Skolen, og om Personen bliver bekvem til Akademiet, før de fem Aar expirere, da at nyde et Aar paa Akademiet aarlig tyve Rigsdaler, som ligeledes i Skolens Kvitterings-Bog skal annoteres, førend samme stipendiarius til Akademiet dimitteres, og det for at opmuntre Andre til at vaage for deres Børns og Familiers eget Bedste, som Vi og for at opmuntre rectores at vigilere for Skolens Opkomst og Disciplernes Tarv, samt og i Henseende at itzige Rector, Vores Cancelli-Raad, Os elskelig Jacob Rasch, ej alene har aarlig den meste Tid til de 2de Discipler forud betalt og forskudt de aarlige uddelte 40 Rdlr., men ogsaa ved sin Flid bragt dette Gods til saa anseelig en Summa, allernaadigst tilladt og forundt rectoribus og for en af deres Sønner at maa nyde 4 a 5 Aar Renten af dette stipendio, og det med samme Vilkaar, som forbenævnte

testatoris Arvinger. — 3) Ville Vi allernaadigst efterdags saal
have anordnet, ej alene for denne Fundatses Capital, men og
de andre Capitaler, som findes nu ved Christiania Skole, at som
tilkommer Bisk oppen med Rector at staa til Ansvar for de aarlige I
ters Uddelelse efter Vores allernaadigste Ordre af 9 Maii 1718 [1], at
strax oprettes en Protocol paa Skolens Bekostning over alle Skolens
pitaler, hvilken under Dag og Datum skal underskrives og forsegle
Stiftamtmanden og Bisk oppen, Lector, Sognepræst og Rector, som
pitulares, og naar nogen af disse Fornævnte ved Døden afgaar, bør
Underskrift at ske af den Succederende under Dag og Datum, for at
Inspections-Termin; og skal udi samme Protocol, efter denne Funda
Publication paa Capitelet og Raadstuen, indskrives strax alle Capital
ligesom de indkomme, hvilke Capitaler igjen paa sikkert Pant og
lovlig Maade skal udsættes, som disse Inspectorer selv ville ansvare,
skal de oprettede Obligationer i bemeldte Skolens Protocol indskri
hvilken Protocol skal bevares i Stifts-Kisten, og Copi deraf ligge,
paa Raadstuen og en ved Skolen. Saa skal og ved hvert Aars Ud
trykkes en Liste paa de udsatte Capitaler med Navne paa Sum
Pantet og Pantsætteren, for hver af inspectores at have til Eftersyn
Capitalens Rigtighed, som ogsaa for den af Stochfleths Familie,
haver Denominations-Ret, og bør den samme Liste paategnes første
sion efter Nytaar udi Capitelet af notario, som ogsaa paa Raadstue
Raadstueskriveren, og derefter paategnet meddeles til de her udi d
Fundats inddragne inspectores og Denominations-Mænd, og skal i s
af denne Fundats værende eller efterkommende Stiftamtmand og B
have Fuldmagt og Myndighed til at paalægge Magistraten, som o
Ide af Borgerne at have Inspection og Omsorg for disse Pengers
kerhed og Udsættelse tilligemed capitularibus, naar Fornødenhed k
udkræve, at capitulares ikke kunde ret besørge Alt efter denne Anordning
medelst Alderdom, Svaghed, Uformuenhed eller andre skjellige Aars
Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette, ej
rendes herudinden Hinder eller Forfang i nogen Maade, under vor
dest og Naade. Givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 19 Nove
anno 1728.

Under Vor kongelig Haand og Signet
Frederik R.
(L. S.)

C. Meinic

[1]) Trykt i Bergs Reskriptsaml. I. 482.

Kongeligt Missiv til Stiftamtmand Jacob Bentzon angaaende Rektor Niels Krogs Gave til Throndhjems Latinskole.

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

104. 30 Mai 1729. Fredensborg.

Frederik den Fjerde. Vor Gunst tilforn! eftersom Vi af den til Os indkomne allerunderdanigste Forestilling, dateret den 7 hujus, have fornummet, at mag. Niels Krog, rector scholæ udi Vor Kjøbstad Throndhjem, siden Vi den 1 Aprilis sidstafvigte allernaadigst rescriberede Dig, at han for den af Os, angaaende de publike Husers Regnskaber i Vor Kjøbstad Throndhjem at efterse og decidere, allernaadigst anordnede Commission skulde aflægge sit Skoleregnskab, skal ved et sit skriftlig Indlæg af 20 Aprilis næst efter til samme Commission have proponeret ikke alene at ville eftergive al sin efter Regnskaberne til 1727 Aars Udgang havende Fordring af 1252 Rdlr. 8 Skilling, men endog skjenke Skolen de 300 Rdlr., som han udi næst afvigte Aar formedelst Skolens Indkomsters Udeblivelse skal have forskudt, saasom det nu efter saa mange Aars Forløb vilde blive hannem umuligt at kunne forskaffe alle de ved Regnskaberne udfordrende Beviser og Bilage, om hvilket hans Tilbud Commissarierne skal have berettet Dig, at de have foretaget sig Regnskaberne til nøjeste Eftersyn og Overvejelse og deraf befunden, at Revisionen ingenlunde kunde udfalde nær saa fordelagtig for Skolen, som forskrevne Rector Krogs frivillige gjorte Tilbud, det de ogsaa anse for meget raisonable og antageligt, da Skolen derved bliver skyldfri, faar en Capital i Behold af 1510 Rdlr. og saaledes kan sættes i bedre Tilstand, saa give Vi Dig hermed tilkjende, at Vi allernaadigst have approberet forommeldte af Rector Krog gjorte Tilbud, og naar han passerer sin fuldstændige Afstaaelse paa Alt, hvis han i saa Maade har offereret, maa han for sig og Arvinger fra Skolen nyde Vor fuldkommen og kravesløs Kvittering, hvorefter Du haver at besørge, at de 300 Rdlr., som er Skolens Indkomster fra anno 1728 og endnu hos Stiftamtskriveren og Fogderne skal indestaa, blive inddreven og til bedste Fordel for Skolen employerede. Derefter Du Dig allerunderdanigst haver at rette, og udi det øvrige indberettes af Dig, at Du denne Vores allernaadigste Ordre haver bekommet, befalende Dig Gud. Fredensborg Slot den 30 Maii 1729.

Kongelig Anordning for Sagbankens Fattighus i Christiania.

Efter Kancellikonc. i Rigsarkivet. — Trykt extraktvis i Bergs Reskriptsaml. I. 510 ff.

105. 6 Decbr. 1729. Kjøbenhavn

Frederik den Fjerde o. s. v. gjør Alle vitterligt, at eftersom Vi ere komne udi Erfaring, at det nye Fattighus udi Vor Kjøbstad Christiania ved gode Menneskers Gaver ej alene skal være bleven bragt saavidt, at Bygningen udi god Tilstand befindes, men endog at der til samme Fattighus skal være samlet en Capital af 6000 Rdlr., som imod tilstrækkeligt Pant paa Rente skal være udsatte, saa at der nu udi Fattighuset virkelig skal logere henved 50 fattige Lemmer, til hvilke Renten af forskrevne Capital efter Enhvers Tilstand og Mangels Proportion bliver uddelt, saa have vi allernaadigst funden for godt denne Anordning om forskrevne Fattighus at lade gjøre, som følger: 1) Skulle de nuværende og efterkommende Provster og Sogneprester til Vor Frelsers Kirke i Christiania samt Sognepresten til Slottet og Akers Menighed [1] og Byfogden der i Byen have Administrationen over forberørte Fattighus. — 2) Haver Magistraten i Christiania at anordne en redelig og vederheftig Mand til Forstander ved samme Fattighus, som de Gaver indkræver, hvorfor adskillige af Byens Indbyggere sig enten allerede have eller herefter ville antegne aarlig af Christenkjærlighed og Medlidenhed imod de Fattige at give, Renterne af dets nuværende Capitaler aarlig indcassere, Pengene, som de Fattige enten nu ere eller herefter vorde tillagt, ugentlig til dennem uddele, Fattighuset med fornøden Brændeved aarlig forsyne, de Lemmer, som ved Døden afgaa, hvis Begravelse ikke enten Paarørende eller Andre besørge, lade begrave og hvis Noget efter dennem befindes, lade gjøre udi Penge til Fattighusets Nytte, som det til Indtægt bør beregnes [2], saa og ellers have idelig og flittig Tilsyn baade med de Fattiges Forhold og Fattighusets Tilstand og dets Reparation, naar det behøves og han fornøden Ordre og Resolution derom haver indhentet, betimelig iverkstille, saavelsom og aarlig rigtig Rede og Regnskab for Indtægt og Udgift aflægge; ved hvilken Betjening han idetmindste i 3 Aar maa forblive og længere, om hans Flid og Troskab befindes og han godvilligen selv vil, hvorimod han for andre Byens Betjeninger skal være befriet, saalænge han dette Forstanderi [3] forestaar. — 3) Ved forskrevne Fattighus skal der stedse være en stille og gudfrygtig Person, som

[1]) Se Resol. 6 Mai 1823.

[2]) Jfr. Lovb. 2—19—13 og Frdn. 5 Decbr. 1749.

[3]) Se Reskr. 8 Febr. 1789.

lon og Sang hver Dag Morgen og Aften for de Fattige, og
g for dennem læse Forklaringen over Evangelium af dr.
Postil om Formiddagen og over Epistelen om Eftermiddagen,
de udi Kirkepsalmebogen forordnede Psalmer Gud til Ære
e Lemmer til Opbyggelse, hvorfor han nyder til Værelse det
om er qvenpaa, saa og sin Portion ugentlig ved Uddelingen
den af den Gaard Thokkebøl i Enebaks Sogn, udi Nedre Ro-
deri, som til den Ende Fattighuset er legeret [1]. — 4) Dette
Indtægter, som bestaa: — 1. udi adskillige af Indbyggernes
frivillige Gaver, hvorfor de sig have ladet indtegne, — 2. udi
f de udlaante Capitaler, — 3. udi Landskyld af Gaarden
— 4. af de Personer, som efter Vores allernaadigste Bevilg-
iede udi Husene uden foregaaende Trolovelse og Lysning og
allernaadigste Bevilgningers Tilhold ere pligtige at give no-
fattige, hvoraf og hidindtil af hvert Par er vorden fordret 1
uforment om de selv godvilligen ville give mere, saa og —
extraordinære Gaver, som adskillige Guds Børn selv Tid efter
sendt til Fattighuset, ligesom den gode Gud haver givet dem
, og — 6. udi Leje af de til det nye Fattighuses Brug befo-
æder, som undertiden af Andre til Brug ved Ligbegjengelser
forblive fremdeles som hidindtil ved Fattighuset til dets Un-
. — 5) Og paa det ikke nogen af Menighedens Lemmer skulde
e Tanker, at ved den nu indrettede Administration de Fattige
ndtægter maatte ske nogen Formindskelse eller Forandring, eller
es Gaver, som enten allerede givne ere eller herefter gives,
nogen Slags anden Brug at blive anvendt eller hentaget og
saadan gudelig Gavmildhed herefter indeholde eller den til
er henvende, saa ville Vi allernaadigst, at begge Sognepræ-
rædikestolene om denne Indretning underrette Menighederne;
traordinære Gaver Nogen ville give, skulle fremdeles af Sog-
modtages. — 6) Og paa det at til Visse vides kan, hvad
ivillige Gaver sig aarlig kunde strække, saa og samme efter
formeres til de Fattiges Nødtørft, som dagligen tiltager, og
Lemmer udi dette Fattighus kunde nyde deres Underholdning,
i allernaadigst, at naar den anmeldte Underretning er given
, at da begge Sognepresterne selv med en Bog besøge enhver
eds Lemmer med Formaning og Begjering, at Enhver vilde
te, hvad den af egen fri Villie og efter sine Vilkaar og Lejlig-
ttighusets Underholdning og videre Formerelse aarlig i fire

o. 89.

Terminer ville give til Nytaar, Paaske, St. Hansdag og Michaelis; de hos de og maa betyde dem, at det Nogen antegner sig for, det maa han og være tiltænkt virkelig i Gjerningen at svare, og at det ellers s en vitterlig Gjeld vilde blive udsøgt, saasom ellers med Løfter uden Fru ter ikkun foraarsagedes Besværinger og Forvirringer udi Regnskabern at Ingen kunde vide hvad rettelig Indtægten bør være; men skulde R gens egne Vilkaar saaledes forringes, at den ikke formaaede sit Løfte continuere, da maatte den have Frihed sin udlovede Gave til samtli Forbemeldte, som Administrationen er betroet, at opsige, som da udi Gav bøgerne skal antegnes; thi ellers kan ingen fuldstændig Rigtighed om Fattiges Indtægter i dette Fald haves. Og naar nogen Indbyggere he efter maatte sig her i bemeldte Christiania og dens Districter nedsætt skal de ligeledes med disse Gavebøger af Sognepresterne selv besøge hvilke Gavebøger og stedse herefter skal følge med de Fattiges Regnskab til deres Revision. — 7) Og som de Fattiges Tal dagligen i disse b sværlige Tider tiltager og vel behøver al den Hjelp, som mulig kan væ saa ville Vi allernaadigst, at hver Michaeli Fest [1] skal udsættes Bækken for begge Kirkedørene baade ved Vor Frelsers Kirke og ved Slotskirke at derudi kan indsamles hvad gode og medlidende Christne ville til det Brug derudi give, efterat Søndagen tilforn af Prædikestolene paa beva geligste Maade derfor var bleven af Presterne intimeret og saaledes aa lig stedse continueres. — 8) De Lemmer, som nu ere i Fattighuset o enten nyde Ugepenge ved de ugentlige Distributioner eller alene Husva relse som Exspectanter til Portioner, der kunde ledig blive, forblive de fremdeles, og om Fattighusets Tilstand ved de videre nu proponerede Mi ler kunde forbedres, saa ske de ugentlige Distributioner derefter baade t flere Lemmer og rundeligere til hver, dog saa at Ingen nyder højere en 28 ß ugentlig, som er det samme, som nydes udi Oslo Hospital. — 9) Hvad extraordinære Gaver Sognepresten maatte tilsendes, skal han an melde for de Øvrige, som ham udi Administrationen ere adjungerede, o derpaa lade dem indføre udi Gavebogen af de Fattiges Forstander og s enten lade dennem henlægges i de Fattiges Casse eller strax uddele, lige som Giveren selv kan have forlangt, hvad enten han vil have sit Nav bekjendt eller alene Gaven indføres uden Giverens Navn, om han de saa forlanger. — 10) Naar Lemmer efterdags skal indtages, sker det m alle deres Overlæg, som nu Administrationen er betroet og med nuvæ rende og efterkommende Stiftamtmænds og Biskoppers Samtykke og A probation, som skulle have Overdirectionen ved det ganske Væsen baade Henseende til Indtægt og Udgift, saa og decidere om mellem de til A

[1]) Se Frdn. 20 Oktbr. 1770.

ministrationen Beskikkede nogen Irring og Tvist maatte falde og ellers i alle Maader se paa og ramme de Fattiges Bedste og dermed have tilbørlig Inspection og Indseende, Enhver af dem efter sit Embedes Medfør. — 11) Det skal være Enhver tilladt, som nogen saa anseelig Gave vil give, at af Renten en fattig Lem kan nyde en ugentlig Portion, selv at udnævne hvo samme Penge skal nyde, og saadan Udnævnelse blive hos hans Arvinger efter den. — 12) Eftersom nuværende Sognepræst ved Vor Frelsers Kirke har funden Administrationen sig alene for meget besværlig, og ham derfor flere ere vorden adjungeret, saa skal han udi Magistratens Overværelse gjøre for dem fuldkommen Oplysning, Rede og Rigtighed for de Fattiges Capitaler og Regnskaber baade for Indtægt og Udgift; derefter skal de hidtil passerede Regnskaber af Magistraten først revideres og siden af Stiftamtmanden og Bispen decideres og saa tillige med alle Fattighusets Obligationer, Gave- og Regnskabsbøger og alt, hvad det vedkommer, nedlægges udi en jernbeslagen Kiste, som til den Ende skal anskaffes og indrettes med 3de Laase og Nøgler, hvortil hver af dem, som Administrationen er betroet, skal have sin Nøgel; hvilken Kiste og altid herefter hos Provsten og Sognepresten til Vor Frelsers Kirke skal være forblivende. — 13) Og endskjønt at bemeldte Provst og Sognepræst, nuværende og efterkommende, saaledes udi Administrationen ved Fleres Adjunction er vorden sublevered, saa skal han dog, eftersom dette Fattighus er udi hans Menighed, derfor drage efter hans særlige Embedes Pligt og Guds og Vores Lov en særdeles Omsorg og Omhyggelighed for dets Vedligeholdelse, Gavn og Bedste at befordre, og særdeles saa ofte som muligt er og idetmindste 2 Gange hver Maaned besøge de Fattige derinde og erfare, hvorledes deres Tilstand er og fornemmelig deres Forhold udi Guds sande Kundskab og Frygt og et christeligt Levnets Fremdrælse. — 14) De Fattiges Forstander skal til hver Philippi Jacobi Dag [1] aarlig forfatte sit Regnskab over al Indtægt og Udgift, ordinære og extraordinære, som da af dem, som Administrationen er betroet, først skal efterses og dets Rigtighed af dennem attesteres, og hvis de finde derpaa noget at mangle, da det af de Fattiges Forstander lade rette, før Rigtigheden af dem attesteres, eller om det ej efterkommes, da deres Betænkning derpaa skrive; derefter det Magistraten skal tilstilles, som, om de finde nødig, derudi videre Mangler gjøre, og siden indleveres det til Stiftamtmanden og Bispen, som decidere, hvad som Decisioner maatte udkræve, og det ellers med deres Paaskrift approbere; hvorefter det siden, som meldt, i de Fattiges Kiste skal nedlægges og der med Fattighusets øvrige Breve og Documenter bevares. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst

[1]) 1 Mai.

kunne vide at rette, ej gjørendes herudinden Hinder eller Forfang Maade, under Vor Hyldest og Naade. Givet o. s. v. Hafnia December 1729.

Abraham Wessels Testament til fattige Sengelig i Bergen.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. II. 196

106. 27 Januar 1730. B

Som den allerhøjeste Gud haver behaget at lade mig den Alder, i hvilken jeg har Aarsag dagligen at tænke paa mit og jeg allerede tilforn har indrettet mit Testamente, som tilligen allerunderdanigste Memorial i det kongelig danske Cancelli er ind men ej til denne Tid confirmeret, ved hvilket jeg har givet endel Midler, som Gud af sin Naade har velsignet mig med, til han og hans nødtørftige Lemmers Underholdning og Hjelp, saa ha saadan min sidste Vilje ej længere villet opsætte, da jeg Gud væ endnu er ved Sindets og Legemets Kræfter, og vil derfor pa kongelige Majestets allernaadigste forventede Approbation, at dern efterfølgende Maade forholdes skal. — 1) Naar det behager den tige Gud at henkalde mig og min kjære Hustru Margretha Joha fra dette Timelige, da skal af den Sidstlevendes efterladte rede udtages den Summa to Tusinde Rigsdaler Courant, af hvis R 50 Rdlr., som er den halve Del, aarligen til tre fattige Husar Sengeliggende skal uddeles i tvende Terminer, den første til Ju den anden til St. Johannesdag Midsommer, men de øvrige halvtr tyve Ridsdaler eller den anden halve Del af Renterne skal lægges til Capitalen for at formere den, og derefter den af samm lig gaaende Interesse til forermeldte Fattige paa lige Maade di res. — 2) De, som saadanne Penge nyde, skulle være af Byen fødte Børn og ej nogen Udenbyes eller Fremmed, saalænge no Byens Indfødte findes, som dertil kunde være trængende. — 3) af mig testamenterede Summa skal Stadshauptmanden tilligemed d Mænd i Bergen alene være anfortroet, som derhos skulle være tede at drage behørig Omsorg for, at samme mod sikkert eller for Pant, enten i Grunder eller andet uryggeligt Pantegods vorder lig Rente udsat, og paa det de med des større Omhu og Flid kunde drage Omsorg, bør saavel Stadshauptmanden som de sexten Mænd, som samme Capital imodtage, med Ed forbindes,

samme tilbørlig skal iagttage, saa og Alle for En og En for Alle være ansvarlige, om Noget deraf i deres Tid skulde forkomme eller vorde uvist, hvilken Ed og Forsikring Enhver, som bliver indtagen blandt de 16 Mænds Tal, saavelsom og Stadshauptmanden bør være pligtig at aflægge. — 4) Den Rede og Rigtighed, som aarligen bør gjøres for samme Capital og dens Renter, skal Stadshauptmanden og de 16 Mænd aflægge for Stiftsbefalingsmanden over Bergens Stift og ingen Anden, og bør samme Regnskab være aflagt inden Aarets Ende. — 5) Derimod skal Stadshauptmanden og de seksten Mænd alene være berettiget til at foreslaa de Lemmer, som saadan Gave skulle nyde, dog at saadant deres Forslag beror paa Stiftbefalingsmandens nærmere Approbation. Saafremt ellers nogen af min eller min Hustrues Slegt eller Paarørende her i Byen skulle findes nogen Tid at være geraaden i saa slet Tilstand, at de til saadan Hjelp bleve trængende, bør de fremfor nogen Anden dertil være berettiget. — 6) Saasom En og Anden heraf Byen haver ladet sig forlyde at være af den gudelige Intention at ville give Noget til et nyt Fattighuses Opbyggelse, da saafremt saadant velment Forsæt skulde gaa for sig, saa at et nyt Fattighus blev opbygget og indrettet, til de fattige Sengeliggende, som i samme Hus nyde Sted og Værelse, og ellers ikke have Andet til Ophold, nyde aarligen Renterne af denne Capital paa saadan Maade, som før er meldt, saa at Capitalen ved dette indrettende Fattighus skal forblive, imidlertid uddeles deraf til de fattige Sengeliggende i Byen, hvor de forefindes og sig opholde. — 7) Naar Capitalens Indkomme er bleven formeret med 50 Rdlr.s Renter, som samme aarligen tillægges, skal de Fattiges Tal, som samme nyde, derefter indrettes, dog saa at Enhver af dem ej mere gives end 5 Rdlr. aarlig. — 8) Saafremt det skulle behage den alvidende Gud at bortkalde mig, forend min kjære Hustru ved Døden afgik, og hun efter min Død skulde blive tilsinds sig udi nyt Egteskab at indlade, da skal formeldte 1000 Rdlr. forud af Boet udtages, førend hun i Egteskab indtræder, men saalænge hun i Enkestand hensidder, beholder hun samme sin Livstid under sin Disposition. — Til Bekræftelse at dette er min sidste Vilje, haver jeg samme med egen Haand underskrevet og mit sedvanlige Signet hostrykt, samt allerydmygst ombedet højædle og velbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand Wilhelm August von der Osten samme med mig til Vitterlighed at underskrive. Bergen den 27 Januar 1730.

Til Vitterlighed efter Begjering: A. Wessel.
W. A. von der Osten. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 21 April 1730.

Johan Korens Gavebrev til en fattig Discipel i Christiania Latinskole.

Efter Skolens Legatprotokol. — Trykt i Engelstofts Univers.- og Skole-Annaler f. 1809. I. 282.

107. 1 August 1730. Stordøen

Johan Koren, Guds Ords Tjener og Sogneprest til Stordøens Prestegjeld udi Bergens Stift og Søndhordlands Provsti, gjør hermed vitterligt, at jeg med min kjære Hustrues Drude Marie Smeds Samtykke, af ret gudeligt og christeligt Betænkende, den hellige og treenige Gud til evindelig Ære og Taksigelse for den Naade mig er bevist, baade ved Forfremmelse til Etne Prestegjeld i forbemeldte Stift og ved Forflyttelse til et bedre Kald udi Stordøens Menighed, haver givet og legeret fra mig, min Hustru og Arvinger Capital 100 Rdlr., skriver Hundrede Rdlr., ad pios usus, og det med saadanne Vilkaar, som følger udi denne min Fundats, nemlig: 1) Skal bemeldte Capital 100 Rdlr. med sine Renter, aarlig 5 pro cento, være givne til Christiania latinske Skole til stedsevarende Tid. — 2) Skal Renten deraf betales til Michaeli Tider hvert Aar til en fattig, flittig, skikkelig og lærvillig Discipel i Christiania Skole, som maa nyde ovenmeldte Rente udi 4 Aar, uden saa er at han ej forholder sig tilbørlig, da Renterne at tillægges en Anden efter Skolens rectoris Godtbefindende. — 3) Til Renten at nyde denominerer jeg herved min egen Søn eller nærmeste Slegt, som maatte i sin Tid studere i Christiania Skole; og som jeg saaledes legerer Penge til et andet Stifts Skole, skulde jeg formode min Søn eller nærmeste Slegt derfor skulle være nogle Aar berettiget til at nyde Kosten ved Communitetet i Christiania og tillige denne Rente. — 4) Som Cancelliraad, Consistorial-Assessor, lector theologiæ og rector scholæ Christianiensis mag. Jacob Rasch har med sit Raad gaaet mig til Haande udi den allernaadigst kongelig Promotion fra et Kald til et andet i Bergens Stift, saa denominerer jeg nu for de første 4 Aar hans Søn ved Christiania Skole, om han Renten til et libet Taknemmelighedstegn vil antage. — 5) Denominationsret ved Skolen at udvælge en Discipel, som Renten skal nyde, forbeholder jeg mig selv, saalænge jeg lever, og ifald nogen af mine Børn eller Familje skulde efter min Tid ved Guds Forsyn blive bosat i Christiania eller Akershus Len, da Denominationsretten at blive ved den, som nærmest eller bekvemmeligst dertil kunde være, men i Mangel deraf, da skal nuværende eller herefter kommende Rector den have, dog saa, at han fremfor Fremmede lader en Discipel, der maatte være af min Familje, Renten nyde, naar han skikkede sig vel og

[Chr]istiania Skole maatte frekventere. — 6) Forhaabes, og med ydmyg [B]øn anmodes, at denne min Capital maa blive administreret og beva[r]et med samme Vilkaar, som andre Christiania Skoles publike Penger, [ef]ter den allernaadigste Ordre, som ved Skolen skal findes under dato [2]9 Novembris 1728 [1]. — 7) Men skulde imod Forhaabning nogen Tid [den]ne Gave til anden Brug forvendes, eller Renten ej, som sagt, anven[de]s, da vil jeg og mine Paarørende have fri Magt at udkalde Capitalen, [og] give den til anden gudelig Brug. — Hvilken min Fundats jeg under[dan]ier kongelig Protection og Naade, som jeg den her med egen Haand [og] sedvanlig Signet stadfester. Storðøens Prestegaard den 1 August anno [17]30. Johan Koren.

(L. S.)

[1]) Jfr. No. 108. S. 232.

[K]ongelig Fundats for Ludvik Munks Legat til Chri[st]iania Latinskole og Byens gamle Fattighus. (Jfr. No. 9.)

Efter bekræftet Gjenpart og Kancellikonceptet i Rigsarkivet.

[1]18. 22 Decbr. 1730. Kjøbenhavn.

Vi Christian den Sjette, af Guds Naade Konge til Dan[ma]rk og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, [S]tormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre [al]le vitterligt, at afgangne Ludvik Munk, Ombuds- og Befalingsmand [ov]er Akershus Len og Stift, med sin Hustru Ellen Marsvin have ved [de]res Fundats, dateret Oslo St. Michelsdag 1594, legeret 400 Rdlr. [Ca]pital, hvoraf Renten med 10 Rdlr. til 10 fattige Skolediscipler, og [me]d 10 Rdlr. til 10 hjelpeløse husarme Mennesker aarlig til hver Mi[chel]sdag skulle uddeles, og som samme Capital er vorden udsat hos af[ga]ngne Niels Lange og derfor ved Stiftecommissarier Knud Schinchel [og] Wilhelm Mechlenborg den 2 Mai 1667 for Capital og mange Aars [rest]erende Renter udlagt Jordegods, beliggende udi nuværende Laurviks [Gre]vskab i Brunla Amt i Sande Hered, hvoraf Østre Klepaker for [man]ge Aar siden er forfalden til Laurviks Grevskab for Skatternes Be[tal]ing, og de 3 øvrige udlagte Gaarder, navnlig Østre Rodsstad, skyl[den]de sex Bismerpund Smør med Bygsel over 5 Bismerpund og tolv [M]ark, deraf Skolen og de Fattige tilhørende fire Bismerpund og tolv [M]ark, Store Bergen med Bygsel tolv Bismerpund Smør, Nes med [By]gsel tre Bismerpund Smør, deraf Skolen og de Fattige tilhørende [ku]n to Bismerpund Smør, ikkun haver renderet aarlig 16 Rdlr. 2 ℔

og udi lang Tid har været i saadan slet Tilstand, at Landskylden er bleven udestaaende, og Distributionen af Renterne enten ganske udebleven eller og alene tildels distribueret, indtil Cancelli-Raad, Lector og Rector ved Skolen i Vor Kjøbstad Christiania, Os elskelig Jacob Rasch haver faaet det bragt i nogen Stand med den aarlige Distribution, og omsider faaet af Restancerne inddrevet en Capital paa 100 Rdlr., hvoraf nu 2 Aars Renter ere uddelt, saa haver Vores elskelig kjære Herr Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, til forbenævnte Fattiges Revenuers merkelig Forbedring allernaadigst resolveret den 18 Julii 1729 at lade benævnte udlagte Gods sælge ved offentlig Auction, anordnet ved Vores Conferentse-Raad og Stiftbefalingsmand over Agershus Stift, Os elskelig Herr Wilhelm de Tonsberg til Ulveland Gaard, Ridder, og forrige Biskop Bartholomæus Deichmann, som ogsaa skeet er den 30 September 1729 paa Capitelet i Christiania, hvor da Os elskelig Herr Ferdinand Anthon, Greve af Daneschjold og Laurvik, Edelherre til Varel, Herre til Kniphausen, Dorwerth, Hirtzhorn og Skjoldnesholm, Ridder, Geheimeraad, Kammerherre og Ober-Staldmester ved sin beordrede Fuldmægtig er bleven høistbydende for 600 Rdlr. Thi have Vi den gamle Ludvik Munks Fundats forsaavidt forandret, som til de Fattiges Bedste her anføres til større baade Capital og Renter; og som Capitalen er opstegen til 700 Rdlr., hvoraf Christiania latinske Skole tilkommer tre Hundrede og halvtredsindstyve Rigsdaler, og Byens Fattige i det gamle Fattighus, hvorhen Renterne ere lagt fra mange Tider, tre Hundrede og halvtredsindstyve Rigsdaler, saa skal efterdags Skolens Forsvar til sig tage de 350 Rdlr. og dem forsvarligen udsætte paa Rente efter den Ordre, som om Skolens Capitaler af Os er givet under denne Dags Dato [1], og de andre 350 Rdlr. skal Christiania Byes Magistrat til sig tage, og ligeledes til Renters Vindelse udsætte, som foresagt. Saa ville Vi allernaadigst, at Renterne, som ere fem og tredive Rigsdaler, Halvparten til Skolen 17 Rdlr. 2 ℔, til de Fattige 17 Rdlr. 2 ℔, fremdeles ved Michaels Dags Tide uddeles skal i Capitelet til 10 af de fattige Skolens Discipler, hvoraf hver nu nyder 1 Rdlr. 2 ℔ 16 ß, og de øvrige 3 ℔ 8 ß gives til Skolens Custos; ligesaa til 10 Lemmer i det gamle Fattighus, hver 1 Rdlr.

[1]) Ved ovennævnte Ordre af 22 Decbr. 1730 til Stiftamtmanden og Bispen i Christiania var det i Anledning af et Forslag fra Skolens Rektor J. Rasch om at udsætte Skolens Capitaler til Stiftets Prester mod Pant i deres Raadsensaar, hvilket Forslag ikke approberedes, derimod bleven Skolens Vedkommende paalagt, at Udsættelsen skulde ske „efter Loven og den kongl. Befaling af 18 Juli 1729", ved hvilken Befaling Stiftamtmanden og Biskopp i Christiania var bleven paabuden forskjellige Forsigtighedsregler ved Udlaan af Skolens Capitaler.

2 ℔ 16 ß, og til den, som holder Bøn Morgen og Aften, som sedvanlig 3 ℔ 8 ß, og bør rector scholæ indføre i Skolens Kvitterings-Bog vidnesfast denne Udgift aarlig, ligesom og det gamle Fattighuses Forstander i sine - Regnskaber, hvorfor og en af Magistrats-Personerne skal være ved Uddelelsen i Capitelet nærværende; hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette. Givet paa Vores Residens udi Kjøbenhavn den 22 Decembris anno 1730.

Under Vor kongelig Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

P. Neve.

Jørgen og Zacharias Simonsens Gavebrev til Skiens Kirke.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

109. 27 Decbr. 1730. Skien.

Udi den højlovede treenige Guds Navn, som alene er en Kilde til al timelig, aandelig og evig Velsignelse, have vi tvende Brødre Jørgen og Zacharias Simonsen af den Velsignelse, den allerhøjeste Gud ved sin egen Forsyn selv naadelig forundt os udi vor fælles Handling, tænkt til et lidet Taknemmelighedstegn, som vi udi vor Compagni-Handels Indtrædelse overlagt til Guds Ære at aflægge, og da i saa Maade vores efter Løfte til Gud dels nu at efterkomme, allerskyldigst hermed givet til denne Skiens Kirke den Summa fire Hundrede Rigsdaler courant paa efterskrevne Vilkaar: 1) At samme 400 Rigsdaler, som strax til erlægges indtrædende Nyaar 1731 til hvem Kirkens nærværende Forstander, den velvise Magistrat og velærværdige Sognepræst, samme anordner eller ved Kirkeværgeren eller Anden at lade annamme, imod saadan Forsikring, som herefter bliver mentioneret, da den af bemeldte Capital flydende aarlige Rente maa komme Kirken udi sine Udgifter til Hjelp, mens Capitalen altid og saalænge Kirken og Verden staar blive urørt, medmindre, det Gud naadelig forbyde, at Kirken selv ved Ildsvaade forulykkes, da samme Capital til dens Opbyggelse maa anvendes, mens paa ingen Maade til nogen Slags Reparationer forrykkes eller formindskes. — Vil vi bede og tjenstlig formode, at samme Capital maa, som andre Kirkens Midler, staa under den velvise Magistrat og velærværdige Sognepræster, de som ere og herefter kommendes vorde, deres Tilsyn og For-

svar, som de det for christen Øvrighed i denne Verden og for den aller høieste Gud paa den yderste Dag vil ansvare, reserverende os, saalænge vi leve og vore Hustruer efter os, om det saa Gud behager, eller i den Sted vore ældste Sønner, eller i den Sted vores Døtre og deres Mænd, saalænge de her paa Stedet ere beboende, som nærmeste Curatores til Capitalens Securité at have Votum og Inspection, hvorledes samme Capital bliver udsat; og Obligationen, som bliver udstedt, stiles til Kirken med dens Inspecteurers, os eller ovenmeldte vore Efterkommeres Consents, og uden Obligationen er saa indrettet, bør den ikke være antagelig eller Pantet forflyttes, og dersom den geistlige og civile Kirkens Inspecteur skulde derom blive uenige, som dog ikke formodes, naar Capitalen skulde nu og herefterdags udsættes, da gielder den Partes Votum, som har vores Samtykke, eller efter vor Død fornævnte vore Efterkommeres. — 3) Saa som det er bekiendt, hvorledes mange saadanne fordum gudelige Brugs Capitaler henfalde Tid efter anden ved et slet Pant, som er en og anden Fatalité undergiven, saa er vor allertjenstligste Begjering, Formodning og Paastand, at intet andet Pant maa tages for disse 400 Rdlr., enten hel paa et Sted eller separerede blive udsat, end første Priorité udi Gaarde eller Gaarder paa Landet, som ere istand at kan ansees fuld Værdi for slig Capital, og til dens Securité kan synes antagelig. Paa Kjøbstædsgaards Pant maa ikke høiere ansees, end hvad Tomten er værd, som først lovlig taxeres paa dens Bekostning, som forlanger Capitalen. Af dette vores Gavebrev skal vi ærbødigst udstede 3de ligelydende, Magistraten et, Sognepresten et og vi selv beholde et, da Originalen bliver hos Kirkeværgeren og Kirkens Bevaring, dem vi derpaa ville bede de paa en Copi ville behage at kvittere for Originalen og deres eget. Ønske vi tilsidst, at denne vor velmente Gave og Henseende til Guds Hus maa være Herren behagelig i vor velsignede Frelser, og maa blive Kirken tjenlig, som vi det hjertvillig har givet, og dette Gavebrev med vore Hænder underskrive og forsegle. Skien den 27 December 1730.

Jørgen & Zacharias Simonsen.

(L. S.)

Peter Vogts og Hustrues Testament til et Lem i det nye (Sagbankens) Fattighus i Christiania. (Jfr. No. 142.)

Efter Originalen i Rigsarkivet.

110. 12 Februar 1731. **Christiania.**

Undertegnede Peter Vogt, Deres kongelige Majestets allerundigst beskikkede Justits- og Canselliraad, Assessor udi Overhofretten i

lagmand over Christiania Lagdømme, tilligemed min kjære Hustru Elsebet Magdalena Heins gjøre vitterligt, at som det haver behaget den Allerhøjeste nu paa trettende Aar at lade os opleve et kjærligt Egteskab uden nogen Børn, vi og ikke kan vide hvad den Højestes Vilje kan være i Fremtiden, saa have vi med hinanden af fri Vilje og velberaad Hu indgaaet og oprettet følgende Testament til Efterretning for os og vore Arvinger, ifald vi uden Børn i dette vores Egteskab ved Døden skulle afgaa, nemlig: — at den af os, som hinanden maatte overleve, skal uden nogen Registering eller Optegning nyde, besidde og beholde al vores fællige Bo, af Løst og Fast, imod at den Længstlevende afbetaler al vores retmæssige Gjeld, og det uden ringeste Prætension og Præjudice for den Forstafdødes Arvinger, saalænge den Længstlevende udi Enkestanden bliver besiddende; og naar det da maatte behage den Allerhøjeste naadigst ved Døden at henkalde den Længstlevende af os, da skal efter al Gjeld er vorden afbetalt, først udtages to Hundrede Rigsdaler, siger 200 Rdlr. Courant, til det nye Christiania Fattighus, hvilken Capital til bemeldte Fattighuses Forstandere skal leveres, og af dem udsættes paa Rente imod suffisant Pant i Jordegods, og den aarlige Rente anvendes til en af samme Fattighuses Lemmers Underholdning, istedenfor det vi til samme Fattighus i levende Live aarlig erlægge. Dernæst skal efter begge vores Død af Boet udredes saa stor Capital, som rigtige Skiftebreve eller Lodsedler udvise, at min Kjæreste Elsebet Madalena Heins i Arv fra mødrene Side var tilfalden og ved Indtrædelse i Egteskabet med sig i fællig Bo indbragte, eller herefter ved videre faldende Arv fra mødrene Side tilfalde kan og i Boet indbringes, hvilken Arvecapital efter begge vores Død igjen skal henfalde til min Elsebet Magdalena Heins's Arvinger, hvorfra den er kommen eller herefter væntelig blive kan; og om nogen Arv mig herefter paa min salige Faders Side skulde tilfalde, som er uvæntelig, siden her i Landet ingen af min salig Faders Frænder eller Paarørende er, saa henfalder den igjen efter rigtige Lodsedler paa samme Sides Arvinger. Med samme mig efter rigtige Skiftebreve og Lodsedler enten allerede tilfalden, eller herefter tilfaldende og udi vores fællige Bo indbragte Arvecapital paa mødrene Side skal da saaledes efter begge vores Død forholdes, at min Elsebet Magdalena Heins's afdøde Morbroders, Amtmand og Bergraad Erik Must's Børn, om nogen af dem da er i Live, skal arve deraf de tre Femteparter, siger ⅗ Parter, min Morbroder Just Must eller ved hans dødelige Afgang hans Børn ⅕ Part, og min afdøde Moster Inger Must's Børn en Femtepart. Det Øvrige af vores Bo efter begge vores Død, naar ovenmeldte min Hustrues arvelige indbragte Capital er udredet, hvad

enten det bliver mere eller mindre (Alt efter den Allerhøiestes Villie Forsyn) henfalder til mine Peter Vogts Arvinger. Hvorved jeg og, s vel til min Hustrues som Boets Conservation, ifald jeg før hende Døden skulde afgaa, haver udmeldet min Broder Herr Assessor Domi cus Vogt eller ved hans dødelige Afgang en af mine næste Frænder være hendes Lagværge, der med Raad og Daad gaa hende tilhaa efter min Død, med hvilken gode Forsorg jeg Elsebet Magdalena He er meget vel fornøiet og samme antager til Efterretteligheb. Til kræftelse at dette vores oprettede Testamente skal være og forblive u geligen for os og Arvinger, som meldt, efter begge vores Død, ifald uden Børn udi dette vores Egteskab skulde afgaa, have vi 2de en dende heraf under vore Hænder og Signeter forfattet, hvoraf det til kongelig allernaadigste Confirmations Ansøgende allerunderdan skal vorde fremsendt, og det andet hos os beroende, samt til ydern Stadfestelse venlig ombedet velædle og velbyrdige Herr Major Frost s velædle og velbyrdige Herr Assessor Frederik Glad med os som o værende til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Christia den 12 Februarii anno 1731.

P. Vogt. Elsebet Magdalena Heins.
(L. S.) (L. S.)

At forestaaende Testamente af Hr. Justitsraad Peter Vogt og h kjære Frue Elsebet Magdalena Heins udi vores Overværelse af fri V paa begge Sider, efterat det lydelig for dennem var oplæst, er slut underskrevet og forseglet ved fuldkommen Sundhed og Fornuft, bekræ til Vitterlighed efter Begges Forlangende af os Undertegnede.

Frost. F. Glad.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 24 Februar 1731.

Kongeligt Missiv til Amtmand Christian Solgaard a gaaende Reknes Hospital. (Jfr. No. 82. 128.)

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet. — Trykt extraktvis i Bergs Reskriptsam ling I. 524.

111. 23 Novbr. 1731. Frederiksbo

Christian den Sjette o. s. v. Vor Bevaagenhed tilforn! tersom Os elskelig Michael Worm, forrige Amtmand over Romsda Søndmøre og Nordmøre i Vort Rige Norge, og nu Borgermest

Vores kongelige Residensstad Kiøbenhavn, ved en hans Memorial af 9 October 1730 haver allerunderdanigst andraget, hvorledes den allernaadigste Fundats af 16 August 1713, anlangende Reknes Hospital i Romsdalen, allernaadigst tilholder Amtmanden der ved Stedet at have Directionen over samme Hospital, samt hvert 3die Aar udi Provstens og Prestens for Veøens Prestegjeld, deres Overværelse, at revidere Regnskaberne, hvilket ikke skal være skeet mere end for de 3de første Aar; og desuden skal Fundatsen ikke i alle Poster være efterlevet, hvorover Vores elskelige kjære Herr Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, den 12 Maii 1730 allernaadigst haver befalet Herr Anders Heiberg, Sogneprest til Grøtens Prestegjeld, og Fogden over Romsdalens Fogderi Borge Eeg at revidere bemeldte Hospitals Regnskaber, og paadømme hvad Tvistighed som derudi kunde falde, til hvilken Ende fornævnte daværende Amtmand Michael Worm til bemeldte Commissarier skal have udleveret alle de Documenter, som fandtes ved Amtet, Reknes Hospital vedkommende, og derfor allerunderdanigst have anholdt, at han maatte befries for Ansvar for disse Regnskabers Revision for den forbigangne Tid; og formedelst Fundatsen ej rettelig skal være efterkommet: — 1) idet at Hospitalsforstanderen imod den 9de Post skal være tillagt udi Løn aarlig 100 Rigsdaler og til en Hest og Dreng 20 Rdlr., forestiller han, at Hospitalsforstanderen, saasom Hospitalet nu skal have Kræfter dertil, maatte nyde aarlig Løn 70 Rdlr. og til en Dreng og Hest 16 Rdlr. samt Frihed for alle Skatter, saasom det ville være betænkeligt uden Løn at betro en Forstander Hospitalets Midler. — 2) Tilholder Fundatsens anden Post, at Lemmerne i Hospitalet skal for de indkomne Bøder og Collecter spises og klædes, hvorudi af Directeuren skal være gjort denne Forandring, at de nyde aarlig tre Mark danske foruden Klæder, saa siden det ikke er i Fundatsen, haver han allerunderdanigst forestillet, at det og er bedre for de Spedalske at nyde hver ugentlig en halv Rigsdaler, og naar de maa nyde den, skal de og meget vel deraf kunde klæde sig. — 3) Som der i Hospitalet skal være antaget en Pige til at opvarte de Syge, som derfor er tillagt aarlig Løn 8 Rdlr. og til Kostpenge ugentlig tre Mark, saa forestiller han, at det formedelst de Syges slette Tilstand skal være høist fornøden og umistelig. – 4) Omendskjønt Loven befaler, at Hospitalsforstanderne skal være ugifte, saa skal dog den antagne Hospitalsforstander være en ung gift Mand, og som det vilde være vanskeligt at bekomme saadanne Personer, saa anholder han, at det maa være tilladt at antage gifte Personer til Forstandere ved Reknes Hospital. — 5) Tilholder Fundatsens 8de Post, at der skulde accorderes med Reknes Opsiddere om Brændeved til Hospitalet, imod 4 a 5 Rdlrs

Eftergivelse i Skatterne, hvilket ikke skal have været at erlange, hvorfo
Directeuren skal have tillagt Forstanderen for Ildstedet i Kjøkkenet
Rdlr., og for hver af de andre 2de Stuer 7 Rdlr., som ej ringere sk
kunne bekommes, og derfor forestiller, at de Syge, som ingen Kuld sk
kunne taale, samme Brænde maa tillades. — 6) Og endskjønt Fundatse
tilholder, at Bøderne til Hospitalet skal indsamles af Fogden, saa sk
dog Sigt og Sagefaldet i Søndmøres Fogderi af forrige Amtmand vær
bortforpagtet paa 3 Aar, og som det for Hospitalet skal være profitabel
forestiller han, at saavel Søndmøres som Romsdals og Nordmøres Fo
derier maatte bortforpagtes. — Thi have Vi efter slig Beskaffenhed sam
Os elskelig Jacob Benzon, Vores Stiftsbefalingsmand over Throndhjem
Stift og Amtmand over Throndhjems Amt, hans derover indkomne alle
underdanigste Erklæring allernaadigst funden for godt, derom efterfø
gende Anordning til fornævnte Fundatses Forbedring at gjøre, saasom
1) Skal Hospitalsforstanderen nyde udi aarlig Løn 70 Rdlr. og til
Dreng og Hest 16 Rdlr., tilsammen 86 Rdlr., saa og være fri for
betale Consumtion af sin egen Person, samt Consumtion og Folkesk
af den til Hospitalets Tjeneste havende Dreng, og Frihed for at sva
Skat af Heste-Stalden [1]; men dersom Forstanderen holder flere Folk t
anden Haandtering og Tjeneste, da at skatte for dennem ligesom And
efter Consumtions-Forordningen. — 2) Skal Lemmerne udi Hospital
nyde pro persona baade til Føde og Klæde ugentlig 3 ß, som er
Rdlr. om Maaneden. — 3) Til de i Hospitalet værende Sygelemmer
Røgt og Pleje skal i Hospitalet være en Kvinde, som nyder aarlig
Rdlr. og i Kostpenge 3 ß ugentlig, som derimod skal have Tilsyn me
alle Ting, samt gaa de Syge til Haande med god Røgt og Pleje. -
4) Angaaende fornøden Brændeved til Hospitalets Kjøkkenskorsten
2de Ovne for at holde Stuerne varme, da maa Forstanderen aarlig ny
in alles 30 Rdlr. for Brændeved til Hospitalets Tjeneste. — 5) Sig
og Sagefalds Bøder af Søndmøres, Romsdals og Nordmøres Fogde
rier, som Hospitalet allernaadigst er tillagt, anlangende, da som det
Hospitalet skal være tjenligst, at samme ved Auction til den Højstbyden
blev bortforpagtet, saa ville Vi allernaadigst, at fornævnte Sigt og Sa
gefalds Bøder af Inspecteurerne ved offentlig Auction hvert 3dje A
skal opbydes, ethvert Fogderi for sig selv, og den Højstbydende tilslaae
men saafremt Auctionsbudet ikke skulde opnaa til den Summa, som Sa
gefaldet forhen, at rendere, da skal Bøderne igjen komme paa Regnska
og Fogderne i saa Fald ved Retterne at aftinge Sagefaldet efter
Skyldiges Vilkaar, og det Alt paa Amtmandens nærmere Approbatio

[1]) Se Frdn. 9 Juli 1813 § 18, jfr. Frdn. 24 Jan. 1682.

Derefter Du Dig allerunderdanigst haver at rette, og herom i Alt strax den fornødne Anstalt gjøre, og refereres Os ellers strax allerunderdanigst, at Du denne Vores allernaadigste Rescript haver bekommet. Befalende Dig Gud. Frederiksborg den 23 November 1731.

Fundats for Toger Grøns Legat til et Lem i Oslo Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

112. 14 Decbr. 1731. Christiania.

Saasom vor kjære salig Svigerfader afgangne Toger Grøn, forhen Borger og Kjøbmand her i Staden, udi Aaret 1716 har udlovet til Oslo Hospital en Capital, stor fem Hundrede Rdlr. Courant, hvoraf han dog har reserveret sig at destinere Renten til hvem han eller hans Arvinger selv maatte for godt befinde, uden nogen Forespørgsel hos hvem det end være kunde, saa har vi Underskrevne, nemlig jeg Peter Deichmann, Hans kongelige Majestets bestalter Capitaine ved det Hans Excellence højædle og velbaarne Hr. General-Lieutenant Rømeling allernaadigst anbetroede Regiment Infanteri, og jeg Michael Ermandinger, kongelig Majestets Byfoged i Christiania, herved baade nu og for den tilkommende Tid, som eneste rette Arvinger paa begge vore kjære Hustruers, Anne Grøns og Christine Grøns, som vor salig Svigerfaders eneste efterladte Børns og Arvingers Vegne, fundet fornøden at declarere, at vi ej alene, da Skiftet den 25 November 1729 her af Magistraten blev sluttet, har vedblevet saadan vor kjære afgangne Svigerfaders Løfte og Gave, og dertil ladet gjøre Udlæg hos vore kjære Hustruers Farbroder Sr. Peter Grøn, som Kjøber og nuværende Ejermand af vores salig Svigerfaders Gaard her i Staden, men endog reserveret os den Tid den selvsamme Ret, som vor salig Svigerfader sig og sine Arvinger havde forbeholdt, angaaende saavel Capitalens Udsættelse som Rentens Uddeling efter den Fundation, som vi til nærmere Approbation af vedkommende høje Øvrighed maatte gjøre, hvilken vi og har aftalt og besluttet, som følger: — 1) At Capitalen 500 Rdlr. Courant nu er og skal blive bestaaende hos vore kjære Hustruers Farbroder Seigneur Peter Grøn mod 1ste Pante-Prioritet i den vor salig Fader forhen og nu hannem tilhørende og iboende Gaard her i Staden, og ej derfra, saalænge Renten aarlig bliver erlagt, opsiges eller forflyttes uden vor Foreviddende og Samtykke. — 2) Renten af denne Capital har vi tillagt afgangne Augustus Kreydahls Efterleverske, navnlig Mette Christensdat-

ter, saalænge hun lever; og naar hun ved Døden er afgangen, reserv vi os eller vore Arvinger at tillægge samme Rente den Person, s vi selv maatte finde for godt at udnævne, saalænge den sig saa skikke forholder, at vi eller vore Arvinger se Gaven rettelig at være empl eret; og saafremt nogen saadan Person skulle befindes uværdig til sam Rente at nyde, da forbeholde vi os og vore Arvinger Renten fra sa dan en uværdig Person at gjenkalde, og en anden værdigere i dens St at denominere. Og som alt dette saaledes baade til Capitalens Sikkerh ved Oslo Hospital, saa og til vor og vore Arvingers Disposition b være baade for de nulevende og efterkommende et stadig og urygget Fundament, saa har vi funden fornøden: — 3) Herved at stipulere, naar en af os ved Døden afgaar, da skal Søn eller Datter af An Grøn, som ældste Datter og min Capitain Deichmanns kjære Hustr som myndig er, have Magt til at udnævne den Person, som aarlig Renten skal nyde, fremfor Søn eller Datter af den yngre Datter Chr stine Grøn, som jeg Byfoged Ermandinger har til Egte; og saaled bør baade Samtykke om Capitalens Udsættelse og Dispositionen om Renten altid, naar en af os ved Døden afgaar, følge den ældste Da ters Linje af Mand og Kvinde, saalænge Nogen deraf igjen er i Liv og ikke tilfalde den yngste Datters Linje, førend den ældste Datters Lin af Mand og Kvinde i rette nedstigende Grad skulde udgaa, dog at al Mand gaar for Kvinde i Dispositionen og Denominationen i den først Linje, saalænge den er til, og siden i den anden, om den første gik u Skulde det og hende sig, at ved nogen af vores Dødsfald skulde find nogen Umyndig, som Dispositionen og Denominationen over denne Cap tal og Rente tilfaldt, da skal saadan Umyndigs rette fødte Værge hav Magt i den Umyndiges Navn og paa dens Vegne baade om Capitale ifald den efter høj Øvrigheds Befaling skulde forflyttes, at give sit Sa tykke, og naar Renten ved Dødsfald blev ledig at udnævne en Ande som samme til sin Fornødenhed og Underholdning kunde oppebære og b gaves med, saaledes som han for Gud og den høje Øvrighed med e god Samvittighed vil og kan forsvare, saasom vi for os og vore Arvin ger reservere os og dem saaledes, som før er meldt, at udnævne hva vi eller de finde for godt enten udi eller udenfor Hospitalet. — 4) Skul og behage Gud at lade al nedstigende Linje af vor kjære salig Svige faders Børn som vores kjære Hustruer aldeles uddø, saa at ingen Ma eller Kvinde deraf i Fremtiden skulde leve, saa overlades til Stiftsbef lingsmanden og Biskoppen her i Stiftet, som nu er eller herefter maa komme, over Capitalen saadan Disposition at gjøre, som de selv ef deres høje Embeders Pligt for Gud, Kongen og al Verden finde f

svarligt, dog at alle de med deres Consens forhen af os eller vore Arvinger gjorte Dispositioner om Renten blive ved Magt, indtil den Person, som samme da haver, efter deres gode Samvittighed og høje Retfindighed kan kjendes uværdig til Gaven at nyde. I dette haabe vi at finde den høje Øvrigheds behagelige Approbation til et fast Fundament for berørte legatum og Gave, saasom vi og forsikre, at vi af gode og velmenende Hjerter ved denne foreslagne Fundation ved det Retteste og Bedste, som os er bekjendt, at have efterlevet vor kjære salig Svigerfaders egen Bilje og Tanke, medens han levede. Til Bekræftelse af Alt har vi dette Document med egne Hænder underskrevet, og vore sedvanlige Signeter undertrykt. Christiania den 14 December 1731.

P. Deichmann. M. Ermandinger.
(L. S.) (L S.)

Denne Fundation approbere vi efter Begjering udi alle dens Artikler og Clausuler, og have Intet derhos at erindre undtagen dette, at siden det er legatum til Hospitalet udi Oslo, den Lem, som af Arvingerne bliver udnævnt Renten at nyde, naar indbemeldte Mette Christensdatter afgaar, og siden immerfort, skal være en ret Hospitalslem efter Lov og Oslo Hospitals Fundation, og som Hospitalslem skal bo i Hospitalet, og bliver under dets anordnede Inspection og Anordninger, hvilket naar iagttages, skal ogsaa af os holdes over denne Fundations ubrødelige Jagttagelse. Christiania den 18 December 1732.

L. Reichwein. P. Hersleb.

Herman Leopoldus's Gavebrev til Skiens Hospital.
(Jfr. No. 118.)

Efter Originalen i Rigsarkivet.

113. 24 Decbr. 1731. Bjørnethvet.

Kjendes jeg undertegnede Herman Leopoldus, Deres kongelige Majestets Cancelliraad og Secretær i det danske Cancelli, og hermed for Alle bekjendtgjør, at jeg med dette mit Brev til Hospitalet ved Skien overdrager og giver den Gaard i Skien beliggende, Monsieur Jens Gregersen tilforn voren ejende og nu bebor, med tilliggende øde Tomt næst østen for Huset samt en Kornløkke paa Blegebakken, ligesom jeg samme den 2 August 1729 paa offentlig Auction mig tilforhandlede efter Auctionsskjødes videre Formeld, som hermed leveres; dog at benævnte Monsieur Jens Gregersen samme Hus med øde Tomt og Løkken paa Blege-

bakken til Brugelighed beholder, saalænge han Huset med mere i de Stand holder, at samme med Ødepladsen og Løkken kan være de Peng værd, som jeg derfor betalt haver, der er sex Hundrede og en Rigsdale Courant, og til hvert Aars Udgang svarer saa mange Penge til Hosp talet, som Renten af bemeldte Capital er; iligemaade haver han fire Aa fra Dato-Tid at løse dette Forskrevne for den Capital, jeg derfor erlagt naar han først rigtig aflagt Afgiften, som ovenmeldt. Mens skulde Mons Jens Gregersen ikke holde Huset i saadan Stand, som forermeldt, og Af giften i rette Tid ej betales, besørge de Herrer Hospitals-Directeurer de saa, at Hospitalet derved ej skal tage Skade eller Afgang, enten Huse med tilhørende Ødeplads og Løkke til Andre bortsælge eller leje, lige som de det til Hospitalets Nytte og Gavn bedst eragte. Og skal denne min Overdragelse til Hospitalet være Hospitalets fulde Hjemmel, hvor for samme med min egen Haand underskrevet og mit Signet hos trykt Bjørnethvet den 24 December 1731.

Herman Leopoldus senior.

(L. S.)

Niels Volds Gavebrev til Skolen og Fattige i Østre Berums Annex.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

114. 7 August 1732. Vold

I den hellig Trefoldigheds Navn haver jeg underskrevne Niel Vold efter min salig Moder, afgangne Karen Vold, hendes sidste gudelig Ønske og Vilje, testamenteret og givet, saasom jeg hermed paa bemeldt min salig Moders Vilje og Vegne testamenterer og giver den Capita fem Hundrede Rigsdaler, Halvdel til en Fattigskoles Tillæg, og Halvde til de fattige nødlidende Lemmer her i Østre Berums Anner. Tillig haver jeg og paa egen Vegne tillagt og givet, som jeg hermed tillægge og giver endnu ommeldte Fattigskole og fattige Lemmer her i Øst Berum den Capital to Hundrede Rigsdaler, som gjør med min sal Moders forhen testamenterede ialt den Capital 700 Rdlr., hvilken 70 Rdlrs Capital nu er bestaaende her i Sognet i 2de Obligationer, so afgangne Ole Halvorsens Panteobligation til mig paa 300 Rdl., da den 9 Maii 1709, tilligemed hans Fornyelses Forskrivelse derpaa den December 1728; dernæst Rejer Henrikssen Løkens udgivne Panteob gation til mig paa Capital 400 Rdlr. den 28 Juli 1730. Hvilken C

pital efterdags stedse og altid uforrykt skal blive bestaaende her i Sognet for aarlig Rente, 5 pro cento det højeste, saaledes at den fattige Skole nyder den halve Del af Renten, som er aarlig 17½ Rdlr., og de fattige gamle Skrøbelige her i Østre Berum den anden halve Del, som er aarlig 17½ Rdlr. Og som jeg Nils Bold, her i Østre Berum boende, hvor denne Gave er stiftet, haver ledet og tilvejebragt denne min salig Moders sidste gudelige Bilje ved hendes Død, og først aabnet det for Skifteretten efter hendes Død, saa og været betroet Capitalen til Omsorg og udsat den for aarlig Rente, som den nu er bestaaende, samt til denne Tid udnævnt de Fattige og med Sognepræstens Bilje uddelt Renterne til dem, og ialt tillagt den øvrige Capital, som er 200 Rdlr., altsaa med den høje Øvrigheds naadigste Consens reserverer jeg mig og mine Arvinger den Raadighed at denominere og udnævne aarligen de fattige Lemmer, til hvilke ommeldte Capitals Renter er vorden destineret, hvilken Raadighed og Ret skal og tilhøre Efterkommerne nedad fra ældste Mandsperson i Slegtslinjen, saalænge Mandsperson er til, og ældste Kvindesperson, om Mandsperson er ikke til, saalænge nogen af dennem er i Sognet bosiddende; dog saa at Sognepresten derom skal være vidende, og Uddelelsen aarligen ske i hans og Medhjelpernes Overværelse, og derfor aarlig gjøre Regnskab i en Bog, som skal blive i Sognepræstens, en efter anden, hans Forvaring, i hvilken Bog, naar den af Biskoppen er gjennemdragen og forseglet, skal indføres først denne Fundats, Ord for Ord, siden det aarlige Regnskab, tilligemed al Rigtighed og Forklaring om Capitalen, hvor den bestaar, og Renterne til hvem og hvormeget er uddelt, som altsammen af Presten, mig eller mine Arvinger og behørige Vidner skal underskrives, hvilken Bog ogsaa altid ved Biskoppens og Provstens Visitats skal produceres, og af dennem derudi tegnes, at de den har efterseet og rigtig befunden. Til den Ende jeg paa egen og samtlige Arvingers Begne beder allerydmygeligst, at den christen Øvrighed naadigst vilde approbere, haandhæve og forsvare dette legatum og Fundats, og som de Fattiges Venner og høje Patroner derhen se, at dette Testamente altid ubyggeligt bliver holdet og efterlevet, som de for Gud vil ansvare paa Guds strenge Doms Dag og for deres Samvittighed og for Landets højeste Øvrighed; hvorfor Orginalen af denne Fundation efter Lovens Bydende bliver indleveret i Stiftskisten, der at forvares og henlægges tilligemed de 2de forhen ommeldte Obligationer, imod hans Højærværdighed Biskoppens Kvittering og rigtig Copi under hans Haand af alt dette, som nu indleveres. Og i saa Maade jeg paa egen og Medarvingers Begne dette med egen Haand og Signet verificerer og bekræfter, og tillige har jeg ombedet Sognepresten Herr Mads Hasfing med ministerii

Betjent Mons. Lorents Rolsdorph med mig dette til Vitterlighed under skrive og forsegle ville. Actum Vold den 7 Augusti 1732.

Niels Svendsen Vold.

(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer underskriver

Lorents Rolsdorph. Mads Hasfing.

(L. S.) (L. S.)

Mads Gregersens Gavebrev[1] til Fattige i Tønsberg.

Efter bekræftet Udskrift (i Rigsark.) af Byens Panteprotokol.

115. 18 Oktbr. 1732. Tønsberg

I Betragtning af den store Guds Forsyn og Velsignelse, jeg paa dette Sted har fundet for mig, haver jeg underskrevne Mads Gregersen til Guds Ære og fattige Mennesker her udi Tønsberg, deres Hjelp, legeret, som jeg og hermed i den hellige Trefoldigheds Navn legerer og overgiver de 2de mig tilhørende Jordestykker Søndre Evje og Nordre Evje, beliggende i Sandsvers Prestegjeld i Akershus Stift, som skylder aarlig sex Lispund Mel med Bygsel og Herlighed paa saadan Condition, at hvad aarlig Landskyld og Rettighed af samme Jordestykker kan falde, oppebærer en mig paarørende og her i Tønsberg boende vederheftig og dertil bekvem Mand, og indkjøber derfor Filt eller andre Klædesvare, som fattige Mennesker til Skjul og Varme for deres Legemer bedst kan være tjent med, og uddeler samme iblandt de her i Tønsberg værende mest trængende og fattige Lemmer ligeledes, som nu i tyve Aar af mig skeet er; samme skal og være forpligtet til at have god Opagt med at Godset lovlig behandles, og Rettigheden deraf aarlig indkommer, og i rette Tider uddelt bliver. Men naar ingen af mine Paarørende paa besagte Maade her i Tønsberg maatte være boende, da skal Oppebørselen og Uddelingen samt Gaardens Opagtning dirigeres og forsynes af Sognepresten til Laurentii Kirke tilligemed Magistraten her i Tønsberg, og har den ene saavelsom den anden herudi saaledes at handle, som de for Gud og den høje Øvrighed vil være ansvarlige; og som jeg ovenmeldte ringe Gaard i en christelig Tanke og Mening giver

[1]) Ved kgl. Resol. 23 Juni 1854 er der fra 1854 Aars Begyndelse og indtil Videre tilstaaet Forstanderen for Anders Madsens og Hustrues samt Mads Gregersens Legater (No. 72. 76.) i Tønsberg en aarlig Løn af 60 Spd. istedetfor den ham tilforn tillagte Godtgjørelse af 10 pCt. af bemeldte Stiftelsers Indtægter.

, saa haaber jeg vissélig og ydmyg beder, at den aldrig herfra
er, eller til anden Brug henvendt bliver. Til desmere Bekræftelse
jeg dette mit Gavebrev med egen Haand underskrevet og med mit
lige Signet forseglet. Actum Tønsberg den 18 October 1732.

Mads Gregersen.

(L. S.)

---

ds Gregersens Gavebrev til Uddeling af gudelige er iblandt Fattige i Vaale Sogn og Undrhemsdals Annex.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

18 Oktbr. 1732. Tønsberg.

I Betragtning af den store Vankundighed, som den gemene
e, i Særdeleshed Bønderne, nogle Steder paa Landet lever udi, der
formedelst Fattelse paa Skolemestere, saa og formedelst Fattigdom
langel paa gudelige Bøger ikke kan komme til den dem høistfor-
Salighedskundskab, haver jeg underskrevne Mads Gregersen le-
som jeg og hermed i den hellige Trefoldigheds Navn legerer og
iver til den fattige Almue i Vaale Sogn og Undrhemsdals Anner
vskabet Jarlsberg disse trende efterfølgende mig tilhørende Jorde-
, nemlig: 1) en Ødegaard Sigjorden kaldet, beliggende i Ramnes
i Jarlsbergs Grevskab, som skylder aarlig halvandet Bismerpund
med Bygsel, hvorfor, naar Skydsfærd, Holding og Ferskmad er
regnet, erlægges i Penge tre Rdlr.; — 2) 1 halv Ødegaard Lille
kaldet, beliggende i Undrhemsdals Anner i bemeldte Grevskab, som
r aarlig aatte Stykker hugne Bord med Bygsel, hvorfor, naar
sfærd og Holding er indberegnet, betales i Penge en Rigsdaler; —
Bismerpund Smør uden Bygsel i Nordre Lefsaker i ovenmeldte
hemsdals Anner, hvoraf betales aarlig en Rigsdaler; tilsammen
Penge fem Rdlr.; — for hvilke 5 Rdlr. den der nu værende Sog-
st, Herr Henrich Gerner, og hans Efterkommere i Kaldet aarlig skal
de Bibler, Ny-Testamenter, Psalmebøger, Bønnebøger, eller hvad
gudelige Bøger de til de Vankundiges Oplysning kan anse tjen-
og uddele iblandt de mest Fattige og dem, som ved Flittighed og
emmelse i Guds Kundskab sig dertil fremfor Andre kan gjøre meri-
e; og har herudi Sognepresterne, som retsindige Guds Tjenere, saa-
at handle, som de det for Gud og den vedkommende geistlige Ov-

righed vil være ansvarlige. Skulde ellers enten Ødegaarden Sigjordet eller den halve Ødegaard Lille Holt blive ledige til at bygsle bort, saa skal den der da i Kaldet værende Sognepræst for sin Umage nyde, hvad ledig Bygsel eller Stedsmaal deraf kan falde, saasom han og skal være forpligtet at have god Opagt med, at Godset lovlig medhandles og at Rettigheden deraf aarlig til ham erlægges. Og som jeg ovenmeldte ringe Pladser i en christelig Intention givet haver, saa haaber jeg vis-selig og ydmyg beder, at de aldrig blive bortsolgt eller derfra til anden Brug henvendt. Til des ydermere Bekræftelse haver jeg dette mit Gavebrev med egen Haand underskrevet og med mit sedvanlige Signet forseglet. Actum Tønsberg 1732 den 18 October.

Mads Gregersen.

(L. S.)

Christian von Barnholts Gavebrev til Skiens Fattigskole.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

117 a. 28 Januar 1733. Baldestad.

Christian von Barnholt, bestalter Capitain af Infanteriet, gjør hermed for Alle vitterligt, at jeg i Kraft af dette mit aabne Brev skjenker og giver til de udi den i Skiens By oprettede Fattigskole nu antagne eller herefter indkommende fattige, fader- og moderløse Børns Underholdning med Strømper og Sko et under min ejende og paaboende Gaard Søndre Baldestad beliggende og af mig af øde Mark opryddet Stykke Jord, kaldet Christians Flid, som er i Længden Øst og Vest 450 Alne og i Bredde Syd og Nord 275 Alne, hvilket bemeldte Jordstykke bliver da paa efterfølgende Maade bemeldte Skoles faste og uryggelige Ejendom: 1) Forbeholdes mine Børn og Arvinger den Ret, at naar de ditto Rydning og Plads efter min Død vil til sig løse, saadant skal dem uden nogen Modsigelse være tilladt imod Vederlag af 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler. — 2) Bliver Jorden imod 6 Rdlrs. aarlige Afgift, som præcise til hvert Aars Allehelgensdag skal rigtig være erlagt, og da, som ovenanført, de for disse ovenmeldte 6 Rdlr. anskaffende Strømper og Sko uddeles, først til Skolens indlemmede forældreløse og siden, om mere tilstrækker, til de andre nødtrængende Skolebørn, under min Kjærestes Disposition og Brug (om forlanges) udi vores Levetid. Som saaledes Alt af mig og Arvinger uryggeligen skal holdes og

efterkommes, stadfester med egen samt Kjærestes Underskrift og Forsegling. Actum Baldestad den 28 Januarii 1733.

C. v. Barnholt. Susanne Anne de Barnholt, née de Cappelen.
(L. S.) (L. S.)

---

en Sammes senere Bestemmelse angaaende ovennævnte Gave.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

7 b. 25 Marts 1761. Skien.

Christian von Barnholt, bestalter Major af Infanteriet, gjør terligt at have solgt til Gjermund Gjermundsen det af mig ved min boelse af Søndre Baldestad, som en lovmæssig Ejer og ret Odelsmand, Gaardens Udmark og ulænde Jord opryddede Plads, beliggende paa re Side af Lerkuppe Elven, og strækker sig ifra Baldestadbroen, som ger over benævnte Elv, lige udi Øster langs det Gjerde, som skiller øndre og Nordre Baldestad Gaarders Udhavne fra hinanden, og hvilket jerdes aarlige Vedligeholdelse sker for den halve Part af Nordre Bal-stads Opsiddere, alt hen til Grønnerød Gaards Gjerdesgaard, og a igjen fra samme Gjerdes havende Grind, hvor den almindelige Vej aar imellem hen udi Sønder, indtil de af Rettens Betjente nedsat te Skjelnestene og Delestederne imellem Søndre Baldestads Ejendele g denne Plads, alt efter Alnemaal, som bestaar fra Vester til Øster af 00 Alne og fra bemeldte Skifte gaar i Sønder 275 Alne. Nu havde g vel den 28 Januar 1733 som en Gave bebrevet Skiens Fattigskole d ermeldte Plads under det Navn „Christians Flid", dog med den rbeholdenhed, at om jeg eller Arvinger vilde nogensinde igjen til os ge denne Gave, skulde Skolen den uden Modsigelse extradere, imod at olen derfor blev betalt 100 Rdlr., hvilke jeg da allerede til Skolen r erlagt, og med vedbørlig Paategning erholdt mit Gavebrev tilbage. hi eftersom foranbenævnte Gjermund Gjermundsen har betalt mig den accorderede Kjøbesum 200 Rdlr., og derhos efter Accordens Indhold binder sig aarlig til Skiens Skole at betale 2 Rdlr. som en Afgift, r følge og altid skal vedvare og erlægges til Skolen af Pladsens Ej-r, hvem han blive maa, til hvilken Ende selve Ejendommen for de 2 lr.s aarlige rigtige Betaling borger. Skulde imidlertid Pladsens rette r blive tilsinds at ville ifra sig kjøbe anførte Kjendelse, de 2 Rdlr.,

saa bliver ham samme tilladt, imod at Skolen nyder betalt 40 Rd. siger fyrgetyve Rdlr. Endelig er og saaledes forenet og aftalt, at Gjermund Gjermundsen og Arvinger skal være pligtige, om de ville igjen fra sig sælge Pladsen, da først at tilbyde mig samme, og ifald jeg maatte være ved Døden afgangen, saa til min Datter Susanne Juliana Barnholt, som til Indløsning fremfor mine andre Børn skal være berettiget imod Betaling af lige Summa, som Pladsen Gjermund Gjermundsen eller Arvinger haver kostet. Thi paa Grund af alt Indbemeldte og udi Kraft af dette mit Kjøbebrev sælger, skjøder og afhænder jeg til tilforn meldte Gjermund Gjermundsen og Arvinger Pladsen Christians Flid tillige med de af mig afvigte Sommer opbygde Huse, bestaaende af Lade, Laave samt et lidet Stuehus med Skorsten udi, Alt udi den Stand, som de nu befindes, hvoraf saavelsom af selve Pladsen han og de maa gjøre sig saa nyttige, som de for godt finde, uden at han og Arvinger skal til Nogen betale mindste Skillings Rettighed eller Afgift mere, end som de herudi anført er til Skiens Fattigskole; for hvilket udi alt jeg og mine Arvinger skal være og forblive Gjermund Gjermundsens og Arvingers trygge og faste Hjemmelsmænd og Skadesløsholdere udi alle Maader og paakommende Tilfælde. Til Bekræftelse med min egen Haands Underskrift og hostrykte Signet. Skien den 25 Marts 1761.

C. v. Barnholt.

(L. S.)

Herman Leopoldus's Gavebrev til tre Lemmer i Skiens Hospital. (Jfr. No. 113.)

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

118. 28 Decbr. 1733. Bjørnethvet.

Jeg underskrevne Herman Leopoldus senior, Deres kongelige Majestets Justitsraad, boende paa Bjørnethvet udi Eidanger, tilstaar ved dette mit Gavebrev at give til Skiens Hospital, som herved i rede Penge følge, fire Hundrede Rigsdaler, siger 400 Rdlr., foruden de sex Hundrede Rigsdaler, jeg den 24 December 1731 til samme haver given, og bestod i Penge 200 Rdlr. og i Jens Gregersens iboende Hus med dertil liggende Ødetomt og Kornløkke paa Formarken for 400 Rdlr., saa at disse tvende Gavebreve udgjøre den Summa af et Tusinde Rigsdaler, som jeg nu til Skiens Hospital givet haver; da som jeg tænker, at Renten af denne Capital skal være tilstrækkelig til trende Lemmers mere Holdesse

Hospitalet, som hidindtil, da er hermed min tjenstvenlige Begjering til den velvise Skiens Magistrat samt Sognepresten til bemeldte Skien, som samme Hospitals Directører, at de ville behage at overlægge og udvælge, om nogen af Skiens Byes borgerlige Enker eller Døtre, som opnaa de Aar, da de ej ere bekvem at forhverve deres Brød, findes, som dertil kunde tages; hvis ikke af den Stand, da af bemeldte Byes Haandverksfolks Enker eller Børn, og derfor nyder hver af disse 3de Lemmer af denne min Gave dobbelt Portion imod de forrige, som er 1 Rdlr. maanedlig med fornøden Brændeved, iligemaade at deres Sjel forsynes med fornøden Bøn og Læsning, særdeles i deres Sygdomstid, og Læseren derfor bliver tillagt 2 a 3 Rdlr. til sin Løns Forbedring. Og som Ingen bedre om samme Folks Tilstand og Forhold kan være vidende, end som Sognepresten, da vil jeg den nuværende Sognepresť, velærværdige og vellærde Hr. Iver Hesselberg, samme i bedste Maade have recommanderet, at de, som dertil udvælges, maa være saadanne Personer, som det meritere; og naar Nogen af disse, som hertil antages, bortdø, at Andre isteden skulle antages, haaber jeg den daværende Sognepresť saadanne foreslaar, som baade for deres Tilstand og Levnet samme kan undes. Hvad de nu her leverede 400 Rdlr.s Capital angaar, beder saaledes maa udsættes, at de ikke blive borte, og hvis derfor i Pant tages, maa være saadanne Ting, som hverken den timelige Ild eller Vand kan berøve Værdien af; iligemaade vil jeg haabe, at naar den Tid er erspireret, at Penge for Jens Gregersens Gaard skal svares, samme Capital paa lige Maade bliver udsat, saa disse Hospitalslemmer dermed ikke skal miste deres Indkomster; in summa, som denne Gave i christelige og gudelige Tanker er given og til de 3de Fattiges Brug at emplojeres, formoder jeg, at de Herrer Directørerne sørge for samme Midlers Conservation, som de for Gud, den christelige Øvrighed og deres egen Samvittighed kan tilsvare. Bjørnethvet den 28 December 1733.

Herman Leopoldus senior.

Jacob Nielssens og David Chrystïes Gavebrev til Breviks Kirke.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

119. 8 Februar 1734. **Brevik.**

Underskrevne Jacob Nielssen et David Chrystie, Borgere til Skien og vonhaftige her udi Brevik, kjendes og gjøre hermed vitterlig, at

som der befindes til Dato ingen Grundebrev for den Grund, Kirk her udi Brevik, saa kaldet Hellig Trefoldigheds Kirke, staar paa, ej hell for Kirkegaarden, ikke heller for Bryggeplads, hvorpaa kunde sæt en Brygge til Kirkens Nytte, saa have vi, som Sylterøens Grun ejere, hvor bemeldte Kirke staar paa, ved dette vores Gavebrev, af vore Kjærlighed til Kirkens Tarv, og med vores Hustruers Samtykke, fri villigen givet fra os og vores Arvinger in perpetuum som en fri Gav til Kirken Kirkegaardens Grund, som det nu findes indhegnet, nemlig udi Syd og Nord paa vestre Kant 90 Alen og udi Syd og Nord paa østre Kant 90 Alen og udi Øst og Vest paa nordre Kant 58 Alen og udi Øst og Vest paa søndre Kant 73 Alen, og ifald samme Kirkegaard eller bemeldte Maal til Kirkegaards Strækning skulde nu eller forefter findes forliden, da tillægges et Stykke af en Enghage syn for nu indhegnede Kirkegaard, som pro tempore bruges af mig David Chrystie, og af mig brugendes vorder uden ringeste Afgift, saalænge som Kirkens Forstander ej for godt befinder samme Stykke til Kirkegaarden at lade indhegne; og bemeldte tillagte Stykke er udi Øst og Vest 23 Alen og udi Syd og Nord 90 Alen, gjør udi alles til Kirkegaardens Udmaaling 7965 Kvadratalen. Samt have vi (foruden ovenbemeldte Maal) som en fri Gave til Kirken frivilligen givet, som vi og herudi frivilligen give fra os og vores Arvinger in perpetuum at tilhøre Kirken en Plads ved Stranden at bygge Brygge paa, alt fra Iver Iversens Bolverk eller Brygge og sønderefter til Thor Michelsens Brygge, som er i Syd og Nord 8½ Alen, med det Vilkaar, at 5 Alen deraf bliver med Bryggen bebygget, og at de overskydende 3½ Alen blive ødeliggende imellem bemeldte Kirkebrygge og Thor Michelsens Brygge til en Slæbebrygge, baade til Kirkens Tjeneste, samt til Indvaanerne paa Øen, deres Tømmer og andet derigjennem at ophale, og i Særdeleshed til vores egen og vores efterkommende Arvingers Nytte, naar vi samme behøve; dog at Kirkens Materialier skal i nogen Tid forhindres at opkjøres. — Til dette ydermere Stadfestelse og Uryggelse er dette Gavebrev (som iblandt de andre Breviks Kirkes vedhørende Papirer til sikker Bevaring vorder henlagt) af os begge saaldes udstedt med vores Underskrift og Forsegling udi Brevik den Februarii 1734.

Jacob Nielssen & David Chrystie.

(L. S.)

...der Michelsens Gavebrev til Stiftelse af en ny Fattigstue i Christiania.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

... 20 Februar 1734. Christiania.

Jeg underskrevne Peder Michelsen, Borger og Hjulmager i ...tiania, gjør hermed vitterlig, at, som paa dette Sted findes saa ...Mængde af fattige nødlidende Mennesker, at de twende her oprettede ...ghuse ikke kan forslaa eller have Sted for dem alle, saa har jeg af ... og andre Guds Børns frivillige Gave samlet en liden Summa, ...or jeg næstleden 24 Juli 1733 ved offentlig Auction tilforhandlede ...n liden Gaard, beliggende imellem Peder Taraldsen Postmagers og ...gne Doctor Gunerii Gaard paa Sagbanken ved Christiania, efter ...s følgende Auctionsskjødes Formeld, som er rigtig Copi efter ...inalen; samme Hus, som jeg siden har ladet reparere, og med flere ...lser forsyne, eftersom det er kjøbt for godt Folkes frivillige Gave, ... vanføre skrøbelige og nødlidende Mennesker, som i de andre Tvende ...ghuse ikke kan rømmes, destineret, saa transporterer jeg det med ...onsskjødet hermed fra mig og mine Arvinger til at være og ...en stedsevarende Ejendom og Brug for saadanne Fattige, som oven..., dog med den Reservation, at saalænge jeg lever, beholder jeg ...Disposition derover at indtage, hvad Fattige jeg med en god Sam...hed for godt befinder, saa og at reparere og se Huset tilgode ef...n Lejlighed, som enten nu kan være af det, der allerede er givet, ...herefter kunde gives; saa skal jeg og til den Ende forfatte en liden ... hvorudi jeg kan antegne baade hvormeget der allerede er givet til ...e Hus, saa og hvad herefter vorder givet, at, om saa skede, Huset ...delst Gavmildhed, kunde komme i den Stand, at det havde tilovers ... fornødig Forbedrig var gjort, det da kunde anvendes paa saadan ...e, at Husets Lemmer nød af Renten enten Hjelp til Brændeved, ...r eller deslige Fornødenheder; saa skal og i samme Bog indtegnes ...Navn og Tal Husets Lemmer, og hvad Forandring med dennem ...e ske, Huset vedkommende, paa det at Stiftsprovsten af samme ...kunde, naar han maatte behage, se Husets Tilstand, hvilken Bog ... Stiftsprovsten overleveret, som ville behage at tage dette Hus ...e andre Fattighuse under Opsyn, og efter min Død at have sam...aadighed og fri Disposition, som jeg mig ovenmeldt har reserveret, ...t Mand efter Mand til en vedblivende og uforanderlig Rettighed. ...om jeg paa saadan Maade transporterer samme Hus fra mig og

mine Arvinger med min egen Haand og hostrykte Signet, saa er min allerunderdanigste Ansøgning og Begjer, at Deres kongelige Majestet denne min Transport og Donations-Brev, som jeg i min velmente Enfoldighed har forfattet, allernaadigst ville confirmere, og, som det er en Gave til et gudeligt Brug, samme Confirmation mig uden Bekostning allernaadigst at bevilge og meddele, samt allernaadigst tillade, at dette Donations-Brev, efter at det er thinglyst, i Stifskisten til sikker Forvaring maa henlægges og mig en vidimeret Copi deraf meddeles, og derover af Magistrat og Stiftsprovst samt Stiftsbefalingsmand og Biskop paa deres Embedes Vegne ubrødelig holdes, at denne Eiendom ikke til andet Brug eller imod denne Fundatses Indhold nogen Tid bliver anvendt eller i nogen Maade misbrugt. Christiania den 20 Februar 1734.

Peder Michelsen.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 2 April 1734.

Kongelig Fundats for Christianssands Hospital[1].

Efter Kancellikonc. i Rigsarkivet. — Trykt i Bergs Reskriptsaml. I. 567—569.

121. 22 Mai 1734. Altona.

Christian den Sjette o. s. v. gjør Alle vitterligt, at eftersom Os elskelige Johan Albrecht With xc., mag. Jacob Kjærup xc. og Peder Wium xc., som allernaadigst anordnede Directører over Domkirken og Hospitalet i Vor Kjøbstad Christianssand, deres Midler, til Hospitalets Gavn og Bedste have forfattet et Project til en Fundats, da have Vi efter den fra Os elskelige Hr. Christian, Greve af Rantzau xc., hans herover indhentede Erklæring allernaadigst funden for godt, at Fundatsen for Hospitalet i Christianssand skal bestaa af efterfølgende Poster. — 1) Skal, indtil Vi anderledes tilsigendes vorder, enten Kirkeværgeren eller en anden fornuftig og vederheftig Borgermand, som kan stille nøjagtig Caution, efterdags ligesom hidindtil betjene dette Forstanderskab, imod at nyde alene de nødvendig behøvendes Skrivematerialier godtgjort, og skal han, saalænge han derved forbliver, være fri for alle andre Byens Bestillinger. Samme Hospitalsforstander skal efter Vores allernaadigste Lovs Bydende og efter den Instrux, ham i hans Constitution vorder given, sit Embede forsvarligen forrette og inden medium eller ultimum Januarii

[1]) Jfr. Christianssands Privil. 30 Juli 1662 og Reskr. 24 Febr. 1786.

rlig aflægge tilhørlig Regnskab og Rigtighed for Indtægter og Udgif-
r i det næstforbigangne Aar og samme Regnskab in duplo forfatte,
oraf det ene Exemplar forbliver ved Hospitalet og det andet med sin
ittering hos Forstanderen. — 2) Saasom Hospitalsforstanderen efter fore-
aende Post ingen Løn nyder, saa ville Vi hermed allernaadigst have
penseret udi Lovens 2den Bogs 19de Cap. 1 Art., saa at hans Hu-
u og Børn, om han nogen haver, skulle arve hvis han sig maatte efter-
e; dog have Directørerne at vigilere for, om det er muligt, at faa en
ift Mand og uden Børn, hvis Midler i Anledning af forhen allege-
e Lovens Artikel kunde hjemfalde Hospitalet. — 3) Om saadan For-
der er en god, vittig og ærlig Mand, men ikke kan stille Directørerne
forlangte tilstrækkelige Caution, da skal paa Hospitalets Bekostning
kaffes et vel jernbeslagen Skrin eller Kiste med 3 sterke Laase og der-
værende 3de Nøgler, hvoraf en skal være i Stiftamtmandens, en i
koppens og en i Præsidentens Gjemme, for deri at forvare Hospita-
s originale Obligationer og Midler og i rette Tid udtage deraf, hvis
en paa Rente imod fast Pant og Obligation kan ved Omslagstermi-
ne vorde udsat eller hvis til aarlig Distributs for Lemmerne behøves,
r til anden Udgift ved Hospitalet anlangende dets Reparation eller i
re uforbigjengelige Maader udkræves, og Intet derudi enten nedsættes
r udtages, uden enten samtlige Directørerne eller i deres Sygdoms-
Forfaldstid en vis dertil af dem beskikket Fuldmægtig, hver med sin
gel, ere tilstede. Samme Skrin eller Kiste, for des sikrere som sit eget
forvares, kan staa i Stiftamtmandens eller Biskoppens Kammer, og
rsomhelst en eller to af dem maatte være udi Embedets Forretninger
iste, da at forblive udi Præsidentens Forvaring, og den eller de
ærende Directører imidlertid tryggeligen betro en anden god og sikker
lig eller verdslig Mand ved Stedet deres Nøgler. — 4) De nuvæ-
e og efterkommende Directører skal, ligesom de befinde at Hospitalets
italer og Indkomster, visse og uvisse Renter og Tillæg, aarlig enten
til eller af, forøge eller formindske Lemmernes Tal i Hospitalet,
det at Capitalen eller Hovedstolen ikke skal vorde angreben. — 5)
snart Hospitalsforstanderen paa ovenskrevne Tid sit aarlige Regnskab
r indlagt, skal Directørerne strar træde tilsammen for nøie at gjen-
e samme Regnskab, derudi, om fornøden gjøres, give skriftlig og til-
g deres Mangelsposter inden 4 a 6 Uger, og om før kan ske, dem
anderen til bevislig skriftlig Besvaring tilstille og siden forsvarlig
re samme Regnskab; hvorefter Forstanderen, naar Decisionerne ere
m fornøiede og betalte under samtlige Directørers Hænder og Segl,
Regnskabets ene Exemplar skal gives tilbørlig Kvittering, hvilken

ligelydende bør skrives, underskrives og besegles af Directørerne, for at bevares til Efterkommerne iblandt Hospitalets Breve i et ordentligt dertil indrettet og vel forvaret Brevskab. — 6) Lemmerne i Hospitalet enten de, som nu befindes ere 9, eller kan med Tiden blive flere, maa ikke udvælges uden af Christianssands Byes og Districts forarmede, udlevede, svage og skrøbelige men derhos, efter Sognepræstens og Capellanens i Christianssand deres trofaste givne skriftlige Vidnesbyrd, gudfrygtige, skikkelige og høinødtrængte Borgere, Borgerenker, Børn og Indbyggere, som ikke med Arbeide kan ernære sig selv, men af Directørerne udvælges og paaskjønnes at være efter Loven rette og værdige Hospitalslemmer, hvilke, om de siden deres Indkomst i Hospitalet forholde sig utilbørlige imod Loven, Directørerne have Magt at udvise af Hospitalet og andre bekvemmere Lemmer i deres Sted igjen at indlægge. — 7) Forstanderen maa ikke uden efter Directørernes skriftlige Ordre og Tilladelse modtage nogen Lem i Hospitalet, og skal der forfærdiges en Mandtalsbog, hvori Aar og Dag skal tegnes, naar Lemmerne efter bemeldte Ordre indkom i Hospitalet, hvad gode Sengeklæder og andre Klæder, de med sig indbragte, som ved Hospitalet efter deres Død bør forblive til Indtægt ved Auction eller til Uddelelse blandt de andre Hospitalslemmer efter Directørernes Godtfindende, hvorfor i samme Bog deres Dødsdag ogsaa accurat maa tegnes og deres efterladte Gods, som Directørerne skriftlig tilkjendegives. — 8) Hvis saadanne Hospitalslemmer nogle Arvemidler skulde tilfalde, da tilhøre de og Hospitalet[1]. — 9) Hver af Hospitalslemmerne, som nu ere eller herefter vorde indlagt, nyder, naar den i Hospitalet nærværende Provision er opspist, ugentlig 2 ß. Danske i Penge, som Forstanderen hver Løverdagsformiddag til Enhver især udleverer; dog skal Hospitalsforstanderen have nøje Indseende med Lemmerne, at de ikke snarere kjøbe sterkt Øl, Brændevin og Tobak for deres Ugepenge, end maadeligt Øl og Mad til deres nødtorftige Ophold, saa og have Tilsyn dermed, at Alting i Hospitalet gaar skikkelig og ordentlig til iblandt Lemmerne. — 10) Ved hver Maaneds Begyndelse gives Forstanderen 4 Ugers Distributspenge til saamange Lemmer, som leve i Hospitalet, hvis Navne han i bemeldte Bog optegner, som da af Directørerne mod Bevis, at de til Lemmerne skal uddeles, imod Forstanderens Kvittering udtælles, og saaledes continueres. Distributsen sker i Sognepræstens eller en af Capellanernes Nærværelse og imod hans Attest i Bogen. — 11) Skulde nogle formuende Guds Børn blive tilsinds før deres Død at forære nogen vis Capital til dette Hospital, da, om Capitalen strækker sig saavidt, at en Lem ugentlig af dens aarlige Rente kunde underholdes

[1]) Jfr. Frdn. 5 Decbr. 1749.

hvert Aar, da kan det og være saadanne tilladt mod Capitalens Forbindelse ved Hospitalet at stifte saadan skriftlig Fundats, at de i Live selv udvælge efter Loven en saadan Hospitalslem, ja endog deres Børn efter dem, dog med de Vilkaar, at Capitalen maa idetmindste være 250 Rdlr., as og at et Aars Renter haves forud af Capitalen til Distributs og at Directørerne skriftlig tilkjendegives den foreslaaede Hospitalslem, som da lle Ordre til Forstanderen at indtage den, hvis efterladte Gods og Arv ter Døden forbliver ved Hospitalet. — 12) Til at prædike hver Søng, Bededag og en af de tre store Højtidsdage i Hospitalet for Lemmerne skulle Capellanerne ved Byens Kirke og de trende Hørere ved olen med hinanden alternere. — 13) Stadens Prester skulle efter Lon besøge Hospitalslemmerne flitteligen med Guds Ords Undervisning Trøst og dennem med Salighedsmidler uden Belønning forsvarligen jene. — 14) Disciplerne i Skolen skulle imellem hverandre alternere ed at synge i Hospitalet, naar Prædiken holdes, samt holde Morgen- Aftenbøn for Lemmerne, og det uden Betaling indtil Hospitalet kommer i bedre Stand, og især skal de Discipler hertil bruges, som nyde en ler anden Slags Penge og stipendia af Skolen [1]. — 15) Iligemaade al der være en Opvarterske eller Gangkone i Hospitalet, som kan rede enge, holde Hospitalet rent og skikkeligt, saavel i Kirken som Lemmers Værelser, samt naar Lemmerne blive syge, hente deres Mad, røgte em og rede under dem, og om de dø, skikkelig to, klæde og besørge des døde Legemer lagte i Kiste; saa skal hun og ligeledes give Agt paa ld og Lys, at Hospitalet derved formedelst Skjødesløshed eller i andre aader ej tager Skade. — 16) Naar Hospitalslemmerne dø, ganske uden de have Paarørende eller Venner, som ville antage sig deres Begravelse paa egen Bekostning, da skal Hospitalets Casse med menagerligste gift deres Ligkiste bekoste. Begravelsen nyde de da ganske fri udi ospitalets Kirkegaard uden nogen Betaling enten til Kirken, Presten, olen eller Klokkeren; dog betales til Graveren 20 ß for at opkaste aven. — 17) Udi denne Fundats maa ingen Forandring ske, førend vom Vores allernaadigste Approbation allerunderdanigst er bleven indntet. — Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst ve at rette, ej gjørendes herudinden Hinder eller Forfang i nogen Maade, der Vor Hyldest og Naade. Givet etc. Altona den 22 Mai 1734.

[1]) Se Reskr. 27 Decbr. 1805.

Fundats for Benjamin Volqvartz's Legat til Fattige i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

122. **31 Decbr. 1734.** **Throndhjem.**

Gjøres vitterligt, at vores elskelige kjære Broder, fordum Borger og Negotiant her udi Staden, nu afgangne salig Benjamin Carstensen Volqvartz haver udi sin sidste Sygdom givet og testamenteret til de Fattige i Throndhjem 300 Rdlr., og udi vores Underskrevnes, saavelsom Herr Kammerraad og General-Toldforvalter Just Wides og Herr Thomas Angells, samtliges Nærværelse, Søndagen den 15 August 1734 efter Aftensang derom declareret sin Mening og Villie omtrent med de Ord: „Kjære Venner! I ville være Vidne til denne min sidste Villie, saa og se den efter min Død fuldbyrdet, dersom Gud allermægtigste mig ved denne Sygdom heden kalder, da til en Erkjendelse af hans guddommelige mod mig beviste store Miskundhed og Velsignelse giver jeg til de Fattige tre Hundrede Rdlr., som de Herrer Inspecteurer over de Fattiges Væsen dispensere over, dog ville jeg ikke de til Tugthuset skulle komme“; hvilken sin Villie han os siden adskillige Gange baade til os og Andre haver gjentaget, givende dermed tilkjende at han derudi aldeles ingen Forandring ville have gjort. — Derpaa er den salige Mand udi samme sin Sygdom den 28 September 1734 ved Døden hensoven og inden 8 Dagers Tid derefter hans kjære Hustru Elisabeth Bergitha Sverdrup, efter at hun den 2 October 1734 med en Søn var bleven forløst, ogsaa den 5te samme October Maaned ved en salig Død bleven hedenkaldet, efterladende sig som begge deres rette og eneste Arving ikkun den nys ommeldte 4 Dage efter Faderens og 3 Dage før Moderens Død fødte unge Søn, som i Daaben er bleven kaldet Benjamin. — Over saadan vor salig Broders kjære Hustrues saa hastige paafulgte Dødsfald haver denne hans sidste Villie ikke kunnet hverken af hende efterkommes, ej heller af os førend nu fuldbyrdes, forformedelst den behøvende lovlige Omgang med deres efterladte Boes Forsegling, Registratur, endel dets Effecters Auction og videre forud fornødne Forretninger til den testamenterede Sums Indsamling. — Da paa det nu denne ovenanførte vor salig Broders sidste Villie vedbørligen kan vorde efterlevet, have vi Underskrevne, baade som dertil paa ovenmeldte Maade beskikkede Executores, saa og som næste fødte Værger for det efterladte spæde Barn, dette Testamentbrev derover forfattet og sammes Rigtighed end ydermere ladet attestere ved de fornævnte 2de

: Venners Underskrift, som vare tilstede, da vor salig Broder denne
dste Villie declarerede, og det alt til denne Ende, at Posteriteten
ave fornøden Underretning derom, og paa det denne Gave, de
Rdlr. Courant (som af vor salig Broders og hans salig Hustrues
dte Boes Midler herved til de nuværende Herrer Inspecteurer
e Fattiges Væsen, Deres Excellence højvelbaarne Herr Stifts-
gsmand Jacob Benzon og Deres Højærværdighed højædle Herr
Eilert Hagerup overleveres) maa efter Testatoris Villie forbli-
en evindelig og uryggelig Almisses legatum for De Fattige i
dhjem. — Vi leve derhos udi den gode Tillid og erbødigst an-
ej alene de nuværende, men og alle efterkommende Herrer Inspec-
over de Fattiges Væsen, Stiftsbefalingsmænd og Bisskopper udi
dhjems Stift, at de ville være ephori over dette legatum og ved
Myndighed og gode Forsorg haandhæve det samme saaledes, som
for Gud ville forsvare, saa at baade Capitalen maa conserveres
i visse Steder udsættes, og Renternes Dispensation, efter oven-
vor salig Broders velmente christelige Intention og Hensigt, ufor-
ig forblive til de Fattiges Nytte i Throndhjem fra Tid efter an-
den Stund at Verden staar, at Guds Navn derved alletider
æres og Fattige udi deres Nød og Elendighed, saavidt muligt
ulageres og trøstes. — Overladende ellers til de høje Herrer In-
rers eget Godtfindende, efterdi vor salig Brøder saadant ingenlunde
forlangt, men det snarere depreceret, som en Ting, der syntes han-
t medføre ikkun Vanitet og forfængelig Æres Søgning, om det
ke kunde eragtes tjenligt, at iblandt andre Legaters Benævnelse
: ske aarlig Anmelding af Prædikestolene om dette var salig Bro-
egato, saavel at andre Christne til Medlidenhed og Godgjøren-
od Fattige opmuntres af dette gode Exempel, saa og fornemmelig
et Capitalen des varagtigere og altid uforkrænket maatte forblive,
t til sin rette Brug anvendes ved det, at testatoris Arvinger og
ende saavelsom alle andre Folk kunde derom Vitterlighed have. —
altsammen til Stadfestelse, er af dette Testamentbrev 2de ensly-
Gjenparter forfærdiget, hvoraf Originalen paa 1 Rigsdalers Pa-
liver udi de Herrer Inspecteurers Forvaring, og Copien paa 1
Papir udi vores Gjemme, hvilke 2de Gjenparter vi med vores
rs Underskrift og hostrykte Signeter have bekræftet. Actum Thrond-
den 31 December anno 1734.

Volqvart Carstensen Volqvartz. Carsten Volqvartz.
(L. S.) (L. S.)

lt salig Benjamin Carstensen Volqvartz sin Gave og Testamente

til Fattige i Throndhjem, saaledes som herooven anført er, udi vores saavelsom hans 2de Brødres Overværelse, tydeligen haver declareret, det attestere vi med vores Hænders Underskrift i alle Maader rigtigt at være. Throndhjem ut supra.

Just Wide. Th. Angell.

Fundats for Herman Treschows Enkes Gave til fattige Enker og Vaisenhuset i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

123. **29 April 1735.** **Throndhjem.**

Gjøre vitterligt, at vores elskelige kjære Moder nu salige Mette Margaretha, afgangne General-Toldforvalter Herman Treschows, haver i hendes levende Live givet og testamenteret til de Fattige her i Throndhjem den Summa 150 Rdlr., som er bestaaende i efterfølgende Grunder:

No. 1, beliggende i Veiten for St. Jørgens Hus, hvoraf Christen Constabel betaler aarlig Grundleje . . . 2 Rdlr. 3 Ort.

No. 2, beliggende i Veiten ved Rector Schanches Haves Plads, hvoraf Jon Erichsen, Sagmester paa Leren, svarer aarlig . . . . 1 — 2 ,

No. 3, beliggende i Veiten bag Hr. Justitsraad Schiøllers Haveplads, hvoraf Torris Lods betaler aarlig Grundleje. 2 — ,

No. 4, beliggende paa Baklandet twert overfor Bent Smed, hvoraf en Garnisonssoldat ved Navn Henrich Bentsen Strøm svarer aarlig Grundleje . . . . 1 — 1 ,

Af disse forbemeldte 4 Grunde svares den aarlig Leje 7 Rdlr. 2 Ort, som er Rente af de ovenmeldte 150 Rdlr. Og endskjønt vores salige Moder i hendes Liv gav os at forstaa, at hun ej vilde, at denne Gave efter hendes Død skulde blive bekjendt for Nogen uden os, som hendes Børn, og derfor og især overgav samme Gave til mig Carsten Bilqvartz og min Hustru Maria Treschow, at vi dermed, medens vi levede, skulde have Indseende, og Renterne deraf aarligen svare og uddele til fattige Enker og Nødlidende, som og af os hidindtil trolig er efterlevet, saa dog have vi tilligemed de andre hendes efterladte Børn for godt befunden til de Fattiges desto større Sikkerhed i Fremtiden, samme Gave nu fra os herved til de høje Herrer Inspecteurer over de Fattiges Kasser

i overlevere. — Men i Henseende vores elskelige afgangne kjære Mo-
er har nævnt, at Renterne af de 100 Rdlr. til de fattige Enker skulle
ddeles, og Renterne af de øvrige 50 Rdlr. efter vore Tanker allerbedst
l Waisenhusets Nytte kunde gives, saa formode vi allerydmygst, at de
ige Herrer Inspecteurer hertil gunstigst give deres Bifald og Samtykke.
Og paa det denne Gave af et Hundrede og femti Rigsdalers Værdi,
m herved til de nuværende Herrer Inspecteurer over de Fattiges Væsen,
res Excellence højvelbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand Jacob Bentzon,
; deres højædle Højærværdighed Hr. Bisskop Eilert Hagerup overleve-
s, maatte efter ovenmeldte vores salige Moders Villie forblive til et
dsevarende Almisses legatum for de Fattige i Throndhjem, saa anmode
i største Ærbødighed ej alene de nuværende, men og alle efterkom-
nde Herrer Inspecteurer over de Fattiges Væsen, Stiftsbefalingsmænd
; Bisskopper udi Throndhjems Stift, at de ved deres Myndighed og
de Forsorg ville haandhæve det samme til de Fattiges Bedste saaledes,
m de det for Guds Dom ville forsvare. Dette altsammen til Stad-
felse, er af dette Gavebrev tvende enslydende Gjenparter forfærdiget,
oraf Originalen paa en Rigsdalers Papir bliver udi de Herrer In-
ecteurers Forvaring, og Copien paa en Orts Papir udi vores Gjemme,
ilke 2de Gjenparter vi med vore Hænders Underskrift og hostrykte
igneter have bekræftet. Actum Throndhjem den 9 Aprilis anno 1735.
asmus Graa. Herman Treschow. Carsten Carstensen Volqvartz.
(L. S.) (L. S.) (L. S.)

. Lerches Fundats for Ditlev Vibes Legat til 3 Lem-mer i Sagbankens Fattighus i Christiania.

Efter Originalen hos Stiftelsens Forstander.

24. 4 Juni 1735. Kjøbenhavn.

Som salig høj- og velbaarne Hr. Ditlef Vibe til Freyenfelt
; Rosendal, Ridder af Elephanten, Hans kongelige Majestets Geheime-
ad og Statholder udi Norge, før sin Død paa sin Sygeseng haver
lovet til de Fattige i det nye Fattighus i Christiania tre Hundrede
Rdlr., saa haver jeg foranstaltet at bemeldte 300 Rdlr. skal af den sa-
; Herres Stervbo udbetales til denne gudelige Brug, og paa egen og
mtlige den salig Hr. Statholder Vibes Arvingers Vegne derover for-
ttet efterfølgende Fundation og Anordning. — 1) Skal de nuværende
; herefter kommende Directeurer for de Fattiges Hus i Christiania udi

Norge besørge denne Capital, tre Hundrede Rdlr., at udsætte paa Re
paa godt, suffisant og sikkert Underpant med første Prioritets Rettigh
saaledes at Capitalen aldrig skal kunne forgaa eller formindskes, hvor
Renten á 5 pro cento, som aarligen er femten Rdlr., bør svares.
2) Samme 300 Rdlr.s Capital maa aldrig af Nogen optages eller a
vendes, enten ganske eller endel deraf, under hvad Prætext det og maa
være, til nogen andenslags Brug, end den heri er stipuleret, men de
skal til evig Tid trende fattige Gamle af de elendigste Sengeliggende
bemeldte Fattighus i Christiania nyde Renten, nemlig hver af de tre
aarlig fem Rdlr. — 3) Directeurerne for bemeldte Fattiges Hus u
Christiania skal være berettiget til at nominere, hvilke Lemmer der skal
nyde denne Almisse, dog hvis nogen af den salig Statholder Vibes Ar
inger skulde ville nominere nogen af de Fattige i Christiania til at nyd
samme Almisse, da skal de nyde Præferentsen dertil. — 4) Dersom de
saa hendte sig, at nogen af de Fattige, som nyder denne Almisse, tilfald
nogen Arv, imedens de i forbemeldte Fattiges Hus ere, da skal samm
Arv lægges til dette legatum, og flere Fattige deraf nyde aarlig Almiss
efter Proportion lige ved de førstmeldte Trende. — 5) Den salig Her
Statholder Vibes Arvinger forbeholdes fri Magt til at paatale og e
terse, hvorledes denne Fundation af Vedkommende bliver efterlevet, ti
hvilken Ende Kvitteringen for denne Capital skal skrives paa Gjenpart
af denne Fundation. Datum Kjøbenhavn den 4 Juni 1735.

V. Lerche.

(L. S.)

Fundats for Johan Vibes Legat til Fattighuset i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

125. 6 Juni 1735. Throndhjem

I den hellig Trefoldigheds Navn! Vi Underskrevne kjend
og hermed vitterlig gjøre, at vore allerkjæreste nu i Herren hensovn
Forældre, den velbaarne Herre Herr Johan Vibe, Ridder, Geheimeraad
Vice-Statholder og General-Lieutenant i Norge samt hans velbaarne Fru
Fru Margaretha Garman have skjenket og givet et Hundrede Rdlr
til denne Byes Fattighus til en staaende Capital, at Renten deraf aar
ligen til et godt Slagternød for Husets Lemmer skulle anvendes, hvilk
Rente de vore kjære Forældre i deres levende Live bestandig udgivet h

ne, og vi deres Børn efter dem til denne Dag, saa vi her ved Staden har været bosatte, og som Guds Forsyn nu kalder os og vor Familie herfra, saa have vi til vore kjære salige Forældres christelige Villie at fyldestgjøre, og deres hæderlige Amindelse at conservere, nu betalt ovenmeldte Capital og Gave med contant et Hundrede Rdlr., gjørendes derom saadan Anordning: 1) At samme Capital bliver nu kaldt Johan Vibes Capital. — 2) At den til Fattighuset eller Kjerlingehusets Gavn og Nytte forbliver til evig Tid, saa længe denne By staar. — 3) At Renterne deraf aarligen anvendes til et godt Slagternød at uddele blandt Lemmerne, med mindre at Forstanderen eragter det mere fornødent at Renten i Penger til Enhver uddeles, da gjøre som godt synes. — 4) At Capitalen forbliver under Capitulets Forsvar, særdeles Fattighusets Overinspecteurer, nuværende og efterkommende, at besørge dens som de andres Conservation, som christeligt og ret være kan. Dette Gave-Brev vi underskrive og forsegle, takkendes Gud for alt Godt, som vore kjære Forældre og os paa dette Sted er vederfaret. Throndhjem den 6 Junii 1735.

Margaretha Maria Vibe, salig von Ahns.
(L. S.)
Margaretha Vibe, salig Ostens.
(L. S.)

Kongelig Fundats for Christiania Skoles Kommunitet eller det saakaldte Christiani 6ti stipendium, med tilhørende Spisereglement.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

126. **2 Septbr. 1735.** Frederiksborg.

Vi Christian den Sjette af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Goters og Venders, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjør Alle vitterligt, at som Vi fra Vores Regjerings første Tiltrædelse allernaadigst haver ladet Os være angelegent ved den allerhøjeste Guds Bistand og Velsignelse at se de Ting, som i forbigangne Tider kunde være komne i Uorden, igjen bragte udi god Skik, i Særdeleshed at de publiqve til Guds Ære, det Almindeliges Bedste, de Fattiges Hjelp og Studeringers Befordring, hensigtende Stiftelser, fra Misbrug kunde blive reddede, og baade i den og andre Maader forbedrede, saa haver og denne Vores

allernaadigste Forsorg strækket sig til Christiania latinske Skoles saakald-
de Communitet eller den Stiftelse, som af Vores høisalige Forfædre
Kongerne i Danmark og Norge, har været gjort til Skole-Disciplers og
Lærernes Spisning, ved hvilken Vi af indkomne allerunderdanigste
Forestillelser ugjerne har maattet fornemme, at adskillige Urigtigheder
fra langsommelig Tid sig har indsneget; og Vi derfor til saadant her-
efter at forekomme allernaadigst have fundet for godt saadan Forandring
til Skolens allerhøieste Fordel at gjøre baade i Oeconomien i sig selv
saa og at lade paa offentlig Auction sælge det dertil lagte Jordegods
hvorved saa stor og kjendelig Forbedring er vundet, at istedenfor de
fra Arilds Tid aldrig har spiset mere end ti Discipler, men ofte mindre
og det med jevnlig og uafladelig Klagemaal, og Communitetet endda Aar
fra Aar er kommet i Gjeld, saa er nu ved denne Vores allernaadig-
ste Forsorg Communitetet sat i den Stand, at ikke aleneste tredive Discip-
ler rigelig kan spises, Lærernes Kostpenge rigtig betales og forbedres og
endda adskillige andre Discipler med et anseelig Stipendium hjelpes
som udi denne Vores allernaadigste Fundation nærmere forklares, ud
hvilken Vi deels ville igjentage høistbemeldte Vores høilovlige Forfædres
Stiftelser, deels dem efter nærværende Tiders Beskaffenhed forandre og
forbedre, som Vi og hermed allernaadigst ville og befale, at denne Vo-
res nye forbedrede Fundation skal herefter være Christiania Skoles Com-
munitets Regel og Rettesnor. 1) Saa ville vi allerførst, at de Midler,
som altid har hørt Communitetet til, og istedenfor Jordegodset den der-
for ved Auction indkomne Capital skal fremdeles være og blive urygge-
lig perpetuerede til Christiania Skoles Communitet, saaledes at deraf til
andet Brug eller til andre Skolens Udgifter aldrig nogen Tid, under
hvad Prætext det være kan, det allerringeste maa anvendes, uden alene
til det, som i denne Vores allernaadigste Fundation udtrykkelig meldes:
saa skal der og for disse Indkomster gjøres aarlig aparte Regnskab, som
ikke maa beblandes med de øvrige Skolens Regnskaber og Stipendier,
paa det altid, naar paafordres, Vi og Vores kongelige Arve-Successorer
i Regjeringen kan have fuld og klar Oplysning om Communitetets Til-
stand, og hvorledes disse Capitaler og Midler ere bestaaende og an-
vendte. De Midler ere efterfølgende: 1. Den Capital 30000 Rdlr.,
hvilken ved de over Jordegodset holdte og af Os approberede Auctioner
og Vores derpaa fulgte allernaadigste Resolution af 1 October 1734
er udkommen, hvoraf Renterne à 5 pCt. aarlig til Communitetets efter-
følgende Udgifter skal anvendes; — 2. Birid Sogns Kongetiende, som fra
umindelig Tid dertil har ligget, hvilken Tiende Stiftsbefalingsmanden
og Biskoppen over Akershus Stift altid skal besørge ved offentlig Auction

laremaal til den Højstbydende at bortforpagte og til Com-
Savn saa højt udbringe, som muligt er, dog saa at Beta-
r sikker; — 3. De af Vores egen Cassa istedenfor Ringsakers
Kongetiender, som fordum har hørt Communitetet til, for
enlagte 200 Rdlr., hvilke Vores Casserer i Christiania aar-
der og uden videre Ophold og videre Ordre har at betale; —
pital 105 Rdlr., som Vores højstsalig Herr Fader af Kir-
shus Stift Communitetet allernaadigst haver tillagt [1], hvilken
Kirkerne bleve solgte, paa Kirkerne er reparteret, og i hver
kongelig Skjøde Enhvers Contingent er indført og af Bi-
kershus Stift tilligemed de øvrige Kirkernes Contributioner
og af ham igjen i rette Tid til Communitetet aarlig bør ud-
5. Istedenfor de Slagtenød og Faar, som af nogle Kirker i
gammel Tid til Communitetet har været leveret, svares nu
e Kirker visse Penger, som og i de kongelige Skjøder ere
løbende aarlig til 60 Rdlr. 48 ß. Alle disse Midler skulle
være og blive Communitetet tilhørende, og for de Revenuer
g rigtig og nøje Regnskab.
pitalerne, baade de forommeldte 30000 Rdlr., og hvad som
Overskud og Beholdninger kan lægges til Capitalen, paa
sætte og deres Sikkerhed at besørge, dermed skal forholdes
højsalig Herr Faders Anordning om Skolens Capitaler af
29, hvilken Vi i Vores allernaadigste Resolution af 12 Februar
nmunitetets Capitaler haver extenderet, at Stiftsbefalingsmand,

Indstilling fra Stiftamtmand W. Tonsberg, Biskop Deichmann og de Øvrige
loven blev det ved Reskript af 25 September 1719 (Kancellikoncept i Rigsar-
ngaaende Kommunitetet bestemt, at „formedelst den Afgang [1], det aarlig ha-
t ved Vangs og Ringsakers Sogns Kongetiender, og for at Communitetet
rlig Tillæg af 105 Rdlr. kan blive holdt vedlige, maa til dets Vedligehol-
arlig samme 105 Rdlr. tages af Kirkernes aarlige Beholdninger, hvor
t kunne udfindes, for hvilket Tillæg og al anden Indtægt Communitetets
der skal gjøre aarlig Rede og Rigtighed baade ved Indtægtens og Ud-
Beregning til Spisning, og bør saa udi Communitetet aarlig spises saa-
Personer og nødtørftige Disciples, som fra 1670, hvorfor skal være det
approberede og deciderede Regnskab aflagt, siden ingen Fundats findes,
r Beregningen baade ved Indtægt og Udgift til Spisning, ligesom fra
1670 til Dato skal have været brugeligt".

[1] Indstilling oplyste de Ovennævnte, „at Vangs og Ringsakers Kongetiender, som vare lagt
olen, bedrog ved Forpagtning aarlig . . . . 569 Rdlr.
Iden de ere tagne til Fæstningerne Kongsvinger og Elverum, nødes deri-
f Stiftamtstuen aarlig alene . . . . : . 197 —
altsaa aarlig Afgang 372 Rdlr.,
r Communitetet Aar efter Aar med Gjeld var bleven bebyrdet, saa det omsider maatte alde-
hæves, hvis ingen Hjelp udfandtes".

Bisfop, Lector, Stiftsprovst, Rector, alle samtlige skal sørge for Capitalens Udsættelse, og samtlige til lige Del være ansvarlig for Summen, om noget bliver borte, med mindre de tilstrækkelig kan bevise og documenterne at have præsteret summam diligentiam; og skal de i Udsættelsen alle have lige vota, og vota protocolleres, og at intet andet Pant antages uden Grunde og Jordegods, efter lovlig Bevis om Pantets Værdi. Men hvad Regnskaberne angaar, som for Revenuerne aarlig skal aflægges, da blive alene af Stiftsbefalingsmanden og Bisfoppen, som Directeurer over Skolens Midler, examincrede, deciderede og approberede. Iligemaade med at udnævne de Disciplер, som Kosten skal nyde, forbliver det herefter som hidindtil, og forholdes dermed som med alle de andre Skolens Legater og Beneficier efter Loven, Fundatserne og de kongelige Anordninger, at Bisfoppen med rectore (som de, der bør have Videnskab om Disciplernes Capacitet og den Forhaabning, der kan haves om dem at blive duelige til Guds Kirkes og Fædrenelandets Bedste) derover disponere saaledes, som de for Gud i Himmelen og Os og deres Samvittighed ville være ansvarlige; Regnskaberne, som hidindtil, da de meste Revenuer har bestaaet i Jordegodsets Producter, har været ført af Spisemesteren, som var tillige Jordegodsets Forvalter, skal herefter, da Spisemesteren intet har at gjøre uden alene med Spisningen og derfor at tage sine rede Penge efter Loven, føres af rectore scholæ, som Communitetets Revenuer ligesom alle andre Skolens Penge skal incassere, og til Spisemesteren og andre Vedkommende i rette Tid udtælle og deres Kvitteringer tage, og derfor aarlig Regnskab aflægge, hvilke Regnskaber in duplo skal udleveres, det ene at blive i Stifts-Kisten, det andet ved Skolens Documenter, som skal forblive i Forvaring i Capitlet indenfor den Jerndør i Muren, hvor de andre Skolens Documenter og Regnskaber efter forbemeldte kongelige Resolution af 18 Juli 1729 bør henlægges, og skal samme Regnskaber desforuden, naar de af Stiftsamtmanden og Bisfoppen ere examinerede og approberede, i en dertil indrettet Protocol indføres, og blive i rectoris Forvaring; dog dersom der skulde bæres nogen Tvivl om rectoris Vederheftighed til at oppebære saavel Communitetets som Skolens aarlige Revenuer, som udgjør en anseelig Sum, da skal det staa i Stiftsbefalingsmandens og Bisfoppens Magt, Caution af hannem at fordre og i Mangel af den, en anden vederheftig Mand at anordne samme Renter og Revenuer at indtage, og til Vedkommende efter deres Assignation at udtælle, dog Regnskabet at føres af rector scholæ; hvilken Mand, der i saa Maade til Communitetets Midlers Oppebørsler blev anordnet, dog ikke desformedelst for Byens egne og egentlige Bestillinger maa befries, men samme Mand

bør da nyde de 50 Rdlr. for sin Umage, som i den 4de Post tillægges rectori, naar han staar for Oppebørselen, og undertegnes da Regnskabet af samme Mand tilligemed rectori scholæ.

3) Af disse Communitetets aarlige Revenuer, som i 1ste Articel meldt ere, skal først tredive Discipler aarlig have deres Kost og Spisning, med tvende Maaltider hver Dag Aaret igjennem paa den Maade, som herefter meldes; og endskjønt vel et større Antal Discipler af disse Revenuer kunde spises, saa eragtes det dog ikke tjenligt efter nærværende Skolens Tilstand og paa det at dette saa store kongelige Beneficium ikke skal blive enten ringeagtet eller misbrugt, at de det nyde, som det ej saa høilig behøve; dog kan de Spisendes Tal af Os eller Vores kongelige Arvesuccessorer efter allernaadigste Behag forøges, om Skolens Tilstand og fattige derhos duelige Disciplers Mængde det skulle udkræve, naar derom af Vedkommende sker allerunderdanigste Forestilling. Det skal og staa i Vedkommendes Disposition at lade de Spisendes Tal paa nogen Tid være mindre end 30, naar ej saa mange fattige Discipler, som det høiligen behøve, befindes, heller end de skulde lade nogen nyde Kosten, som den ellers ej burde nyde og ej trænger dertil; og hvad som da ved saadan Defect spares, det vorder lagt til Capitalen for samme at forøge imod den Afgang, som ulykkelige Hendelser i Eftertiden udi samme muligens kunde forvolde.

4) Efterdi docentes i Skolen have hidindtil været meget maadelig aflagte, og det er Skolens fornemste Velfærd, at duelige og skikkelige informatores dertil kan faaes og have Lyst til nogen Tid i Skolen at tjene, saa ville Vi allernaadigst, at og de ved denne Skolens Revenuers store Tilvert skal finde nogen Forbedring, nemlig saaledes, at Conrector, som alene hidindtil har haft i Løn 120 Rdlr. og i Kostpenge 1 Rdlr. ugentlig eller 52 Rdlr. aarlig, skal herefter aarlig have i Løn og Kost tilsammen tre Hundrede Rdlr.; de trende Hørere, som ellers have deres liden Løn enten i Jordegods eller af Skolens andre Indkomster, men af Communitetet have haft deres Kostpenge hver 1 Sletdaler ugentlig, ville Vi allernaadigst, at de herefter skal til deres Løns Forbedring nyde hver af Communitetets Penge aarlig i Kostpenge 50 Rdlr., tilsammen et Hundrede halvtredsindstyve Rigsdaler. Og da den nederste Hører nu informerer i den første, anden og tredje Classe tillige, saa maa han dog ikke nyde mere, end een Hørers ovenbemeldte Kostpenge; men skulde Skolens Frekvents udfordre, at der endnu, som før har været, flere Hørere skulde antages, da nyde og de deres Løn af Skolens andre Indkomster, men Kostpenge af Communitetets Revenuer. Saa skal og Rector, hvis Møie og Ansvar nu tilvorer ved at indcassere Communite-

'tets Rentepenge og andre Revenuer, og dem til Vedkommende at betale, og derover aarlig Regnskab at aflægge, nyde (istedenfor det, som Communitetets Forvalter tilforn er godtgjort i Sportler og rede Penge) for Regnskabsførelse af disse Penge aarlig 50 Rdlr., men derimod maa han intet videre paa Communitetets Vegne godtgjøres, enten for Regnskabsførelse eller til Skrivematerialier eller Postpenge eller Provision, som alt beregnes udi forbemeldte 50 Rdlr., endogsaa i Tilfælde af hvad i den 2den Post er til Slutning meldt om den Mand, som til Oppebørselen, i Mangel af Caution, kunde blive anordnet.

5) For disse Kostpenge og denne Forbedring skal saavel Conrector som Hørerne være herefter, som hidindtil, forbundne til at omvexle med hinanden ugevis, og en af dem altid at være tilstede ved Spisningen, baade Middag og Aften, fra Maaltidets Begyndelse til dets Ende, og det uden Forsømmelse, for at give Agt baade paa Spisningen, om den er forsvarlig og lovlig efter Reglementet, og naar det anderledes merkes, det da strax for Vedkommende at anmelde, saa og for at give Agt paa Disciplernes Seder og Skikkelighed ved Bordet, at de holde god og christelig Bordskik, og at, naar Uskikkelighed fornemmes, de Skyldige derfor siden i Skolen hver af sin Lærer kan blive straffet, og endelig for at dirigere og forestaa Disciplernes Exercitier ved Bordet. Dersom Conrector eller Høreren, den hvis Uge og Orden det er, forsømmer en hel Uge at være tilstede, hvilket ingenlunde maa skee, da mister han første og anden Gang, det skeer, af sine Kostpenge to Rdlr., og hver Gang advares alvorlig af rectore, men skeer det tiere og af Forsæt, og han efter første og anden Paamindelse og Mulct ej det vil rette, da miste han aldeles sin Plads, og en anden i hans Sted antages; forsømmer han en hel Dag, det er baade Middag og Aften, uden des lovligere Forfald og uden at have begjert nogen af sine Colleger at være tilstede i sit Sted, da mister han 24 ß af sine Kostpenge. Til den Ende og at herover stricte kan holdes, skal ikke aleneste Rector dermed have flittig Indseende, og Biskoppen undertiden, naar det kan være hans Leilighed, uformodentlig i Spisetiden komme ind i Spisestuen og se, hvordan tilgaar, men ogsaa der skal til den Ende ligge i Spisestuen en dertil indrettet Bog med Pen og Blæk, hvorudi de øverste Discipler af Mesterlectie skal alternere maanedsvis ved hver Maaltid, inden der læses fra Bords, at tegne i Bogen, hvilken Docens var tilstede, og hvilke Discipler vare borte, hvilken Bog Rector kvartaliter skal anvise Biskoppen, og dersom det befindes, at Disciplen med urigtig Optegnelse vitterlig har gjort Svig, da bør han første Gang straffes i Skolen, anden Gang miste en Maaneds Kost, og skeer det tiere, da extruderes aldeles.

6) Og efterdi over 30 Disciplers Spisning og ovenmeldte Læreres Kostpenge og Forbedring endnu bliver af de aarlige Revenuer en anseelig Del tilovers, som kan komme Disciplerne til Nytte, da skal det, som aarlig bliver tilovers, gjøres til et Stipendium for tredive Discipler, hvoraf saadanne Discipler, som er godt Haab om at de ere duelige til Studeringer, som ej nyde Kosten eller kan have anden Lejlighed til Kost, enten i deres fattige Forældres Huse, eller at have fri Kost omkring Byen, eller af nogen af deres Venner og andre Medlidende unde dem fri Kost af Barmhjertighed, og dog trænger til Skolens Hjelp til Klæder, Bøger, Logemente og andre Nødvendigheder, skal nyde tyve Rdlr. aarlig pro persona, hvilket Stipendium (til at distingveres fra de andre Skolens Stipendier, som ere af samme Sum, og fra det stipendio, som i vores salig Herr Faders Tid iligemaade af slige Overskudspenge af Skolens Bygning blev erigeret, og nu nydes af 3 Discipler, twende à 20 Rdlr. og en à 12 Rdlr., og kaldes i Regnskaberne Frederici quarti legatum [1]) skal i Regnskaberne kaldes Christiani sexti stipendium, og Udnævnelsen af de Discipler, som skal nyde disse Penger, ville Vi allernaadigst at Stiftsbefalingsmanden og Bisskoppen skal gjøre Forslag derom først til Os, og naar Vi allernaadigst have approberet dem, de først nyde de stipendia, og tages dertil ingen uden fattige og trængende Discipler, ingen uden saadanne, som der kan være noget godt Haab, ingen af dem, som nyde Kosten, paa det de ikke af selvsamme Fond skal have dobbelt Beneficium, ingen af dem, som nyde de andre Skolens Beneficier, som Frederici 4ti legatum og Phillipsens [2], hvilke og ere hver paa 20Rdlr., og maa ingen have dette Stipendium længere end fire Aar; dog naar der er særdeles Fattigdom og derhos særdeles Duelighed, da i Henseende til at det falder slige Fattige allertyngest det første Aar paa Akademiet, inden de der kan nyde enten Kost paa Communitetet eller andre Stipendier, da maa det allernaadigst være tilladt, at en eller i det højeste twende om Aaret kan nyde dette Stipendium et Aar udenfor Skolen, efter at de ere komne til Akademiet, hvad heller disse har nydt Kosten eller det Stipendium tilforn, dog at Stiftsbefalingsmanden og Bisskoppen ligeledes derom først til Os skal gjøre Forslag og Vores allernaadigste Approbation derpaa indhente, saa og at deraf ikke gjøres nogen Ret og ej sker tidere end, som meldt er, naar der er særdeles bevægelige Omstændigheder og Meriter. Og som det er at vænte at vel ikke mindre, end som forhen er meldt, kan blive en Sum tilovers fra det, som disse Stipendiarier hvert Aar nyde, saa ville Vi, at samme enten skal lægges til Capitalen eller i fornøden Fald

[1]) Se No. 38. [2]) Se No. 108.

bøde paa, hvis Afgang ulykkelige Hendelser kunde forvolde i R
erne, eller supplere Spisningens Summa, ifald Tiderne blive sa
at Ingen vilde paatage sig den for en Sletdaler ugentlig pro pe
som den er tilslagen for; men naar Capitalen ved samme Oversk
højt var tilvoxen, at flere stipendia kunde uddeles af Renterne, og
omtrent en lige Summa aarlig overskyde, kunde Stipendiariernes
forøges, dog med Vores allernaadigste Approbation, ligesom i
Fundatsens 3dje Post om Kostpengenes Antal er meldt.

7) Efterdi der er intet vist Hus eller Bygning til dette Co
tet, men Disciplerne fra gammel Tid af har spiset i den Borger
som Oeconomien er bleven betroet, saa skal det og herefter ikke
til nogen vis Bestilling, hvorved ikkun ved Tidens Længde
Underslæb kan ske, men Spisningen skal fra sex Aar til sex Aa
naar den derimellem skulde opsiges eller ledig vorde, sættes paa
Auction og den tilslaaes, som for billigste Priis pro persona
vil spise og det forsvarlig efter det af Os allernaadigst approbe
herhos følgende Reglement, ligesom den nu for de første sex Aar
er tilslagen og ved Vores allernaadigste fulgte Resolution af 7
1735 for de Aar er fastsat til en Sletdaler eller fire Mark dansk
lig pro persona. Skulde den, som nu Spisningen er tilslagen
Aars Forløb ej Spisningen ville vedblive, da opsiger han Sp
til Directeurerne, Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen skriftlig
Aar før Phillippi Jacobi Dag, da Directeurerne atter lade den
offentlig Auction, efter at det ved trykte Placater betids forud
gjort, og til den Mindstbydende den forpagter; dog maa de tilse,
ningen altid bliver hos skikkelige og ikke altfor gemene Folk
danne, som ikke bo for langt afsides i Byen, Disciplerne til
Hinder i deres Skolegang; og ville Vi allernaadigst, at paa Spi
Bortforpagtning hver Gang, ligesom nu er skeet, skal tages Vor
naadigste Approbation, ifald det fornøden skulde eragtes. Ders
semesteren imod det ham givne og af ham underskrevne Regle
findes ikke forsvarlig at spise, og de Klager, som over ham kan
befindes grundede, og han det ikke efter første og anden Advars
da har Directeurerne Magt hannem endogsaa i Forpagtningstid
ningen uden Proces og Dom at opsige og til ny Auction slaa, d
ham, inden han skal Spisningen ophæve, et Fjerdingaar forud tilkje

8) Naar han Spisningen saaledes for en vis Penge uge
persona bliver ved Auction tilslagen, da godtgjøres ham side
Intet, enten til Husleje eller Varme eller Dækketøj eller Op
men alt det svares og bekostes af Spisemesteren; dog bør han

Hus herefter som hidindtil for Indkvartering og anden Byens Tyngde være fri, saa længe som Spisningen vedbliver.

9) Spisningen skal ske i en skikkelig ren Stue ud til Gaden, som om Vinteren til Spisetiden skal være varm, med twende eller flere Borde, Stoler eller Bænker, Dækketøj i det mindste en Gang rent om Ugen, Fader, Tallerkener og Skeer af Tin. Det skal være alle skikkelige Folk tilladt at gaa derind at høre og se, imedens der spises og exercitia holdes. Spisetiden skal fastsættes saaledes, som Biskoppen med rectore finder bekvemmeligst for Skolens og Kirkens Opvartning, efterdi der maa være andre Timer Skole- og andre Kirkedagene. Der skal spises med saadanne Retter, som det herhos følgende Reglement udviser; Maden skal være ren, vel tillavet og tilstrækkelig Portion til Mættelse med godt Brød af sammenmalet, ikke skibbruden, ikke oret Rug, og godt Bordøll, saaledes som det i skikkelige Folkes Huse til daglig Maaltid bruges. Skulde nogen Mangel merkes paa Kosten, enten i Bonitet eller i Kvalitet, da skal Conrector eller den tilstedeværende Hører strax derom venlig advare Spisemesteren, at han anden eller mere Mad giver; men sker det tidere, og at ej strax det, som fattes, anskaffes, da bør han det strax anmelde, og naar fordærvet Mad fremsættes, da Fadet med Maden strax lade til rectoris Hus henbære, som det søger at remedere, om han kan, eller det til Directeurerne andrager, at de derpaa raade Bod, hvorfor og Rector selv, det tideste ske kan, sig ved Spisningen indfinder og ser hvordan tilgaar baade med Spisning og Exercitier.

10) Disciplerne maa ikke understaa sig Spisemesteren eller hans Folk i Huset at tiltale for Kosten eller mod dem expostulere, at de ville have anden eller bedre Mad, men skulle i Spisemesterens Hus sig med al Stilhed og Ærbødighed forholde, og have de noget at anke, da melde det strax enten til Læreren, som nærværende er, eller siden til Rector, som det enten selv haver at rette eller til Directeurerne at andrage. Iligemaade maa Spisemesteren eller hans Folk ikke befatte sig med Disciplerne, enten at skjelde eller straffe eller dem tilrettesætte; men haver han over dem at klage, at de ere uskikkelige, uhøflige og utaknemmelige, da kan han det ikke aleneste til den nærværende Lærer strax melde, som ingenlunde dermed maa se igjennem Fingre eller paa Skolen fortie, men og Spisemesteren kan det til Rectoren andrage, som al Uskikkelighed haver at straffe eller straffe lade. Ellers har Disciplerne intet i Spisemesterens Hus eller Spisestuen at gjøre, enten før eller efter Maaltid, men skal ordelig indfinde sig til rette foresatte Spisetid, og strax efter Maaltid i Stilhed og god Orden, uden Bulder og Stimen forføje sig derfra.

11) Om en Discipel forsømmer sit Maaltid eller flere, da haver docens sig at informere, hvor han er og hvorfor han er borte, og da affortes Spisemesteren Intet, og Kosten betales ligefuldt; men naar en Discipel af Rector faar Lov at reise bort paa længere Tid end en Uge, eller og en Discipel afgaar fra Kosten og det varer længere end en Uge, inden hans Plads besættes, da skal Rectoren give Spisemesteren det tilkjende, paa det han sin Spisning derefter kan indrette, og da skal samme Vacance komme Communitetet tilgode, og Spisemesteren affortes. Derfor skal de Spisendes Tal og Navne maanedlig af Rector attesteres, hvilke Spisemesteren skal selv tage i Agt og affordre, saasom han uden saadan maanedlig attesteret Liste ej faar ved Aarets Udgang sin fulde Afregning og Betaling, og Rector med disse Lister skal belægge sit Regnskab; men naar det hender sig, at en Discipel bliver syg, da skal det staa Discipelen frit for sin Portion at lade hente hjem, dog saa at Disciplen selv besørger baade at lade det hente og de Kar, det skal hentes udi, og Spisemesteren har derved intet videre at sørge, uden at hans Portion bliver afdelt og den, som det henter, følgagtig; dersom Sygdommen varer længe, og er af den Art, at den Slags Spise ikke tjener den Syge, da skal det Spisemesteren tilkjendegives, og Rector ugentlig lade udtælle til den Syge fire Mark Danske, enten Spisetarten er derover eller under, og Spisemesteren affortes for ligesaa mange Uger; dog sker Affortningen ikke efter det, som Disciplen faar, men efter den Pris, for hvilken Spisemesteren skulde efter Auctionsbudet spiset Disciplene, om han havde været frisk.

12) Efterdi det falder Spisemesteren tungt at gjøre et helt Aar Forskud til Spisningen, førend han efter 1 Mai faar sin Betaling, saa kan han ikke alene til Nytaar, da Renterne af Capitalen falde, ske Forstrækning, saavidt for den forbigangne Tid allerede kan haves tilgode, men endogsaa det kan lettelig derhen laves, at af Beholdningen og forrige Aars Overskud kan være Noget in cassa til at gjøre ham nogen Forstrækning, dog aldrig over det, som allerede fortjent er; og observeres stricte, at intet avanceres forud, med mindre han dertil maatte være høilig trængende, da han derfor bør sætte tilstrækkeligt Pant, eller stille nøiagtig Caution; men saasnart Phillippi Jacobi er gaaet, bør han for det forbigangne Aar betales, hvad han tilgode haver, imod hans General-Kvittering for det hele Aar; ligesaa bør da til Conrector, Hørerne og de Discipler, som dette Stipendium skal nyde, fuldt udbetales, og hvers Kvittering tages; derpaa Rector aflægger sit Regnskab, som inden Mai Maaneds Udgang bør være indleveret og approberet, og i Protocollen indført, paa det og Bisskoppen ved sin Examen i Skolen om Foraaret, inden Dispositsen, Dimission og Translation i Skolen sker, kan efter-

spørge og erfare, om Enhver har nydt det ham allernaadigst tillagte, og siden des vissere Regnskabet approbere.

13) De Exercitier, som skal holdes under Maaltid af Disciplerne baade Middag og Aften under-conrectoris eller den Hørers Direction, som bør være tilstede, anordner Bisskoppen efter Overlæg med rectore, da derom en Tabel skal forfattes og i Spisestuen opslaaes; derfor antages ikke andre Exercitier end saadanne, som kan passe nogenledes efter Disciplernes Profect og kan være dem til nogen Nytte og Øvelse, enten ved Disputatser eller Colloqvier eller Kvæstioner, dog at det alt skeer paa Latin og med Alvorlighed, uden Larmen og Spøgen; derfor kan de nederste Discipler, som ere endnu ikke saa vidt komne, ikke antages til disse Exercitier, uden at de høre paa dem og give Agt paa, indtil de selv ere saavidt i Skolen avancerede, at de deraf kan have Nytte. Men Prædikedagene, som Søndag baade til Middag og Aften, og Fredag Middag, skulle under Maaltid overalt examineres af Prædiken, og Hver for sig, saavidt Tiden tillader, for den nærværende Lærer gjøre Rede for Prædiken, dens Disposition, exordio, Deling, Indhold, fornemste Lærdomme og hvad Enhver især deraf har lagt paa Minde; saa og Søndags Evangelium og Epistel af de Nederste paa Græsk skal oplæses og analyseres. Men alle Dage skal de øverste Discipler, som ere af Mesterlectie, skiftes ad Uge efter Uge at læse ved Bordet med lydelig Røst for og efter Maaltid deres Bordlæsning paa Latin staaendes; og efter at der er læst til Bords skal en af de Øverste læse et Capitel af Bibelen, som i Spisestuen bør ligge paa et Pulpet, og naar det er udlæst, da først Enhver sætte sig til Bordet, da den nærværende Lærer kortelig kan gjennemløbe, hvad de af det Capitel har observeret, og hvad de deraf bør lære; ligesaa efter Maaltid skal de Alle staa op fra Bordet, medens der læses fra Bords, og synges et eller to Vers af en dansk Psalme, som til hver Dag skal foreskrives, og inden der er læst og udsjunget, maa det ingen af de Spisende være tilladt at gaa bort.

14) Kosten paa Communitetet maa Ingen nyde for Vilje og Venskab, for Slægtskabs og Recommendations Skyld; Ingen, som har Midler eller formuende Forældre, for hvilke det er Velgjerning nok, at de have fri Information i alle Videnskaber; Ingen, som i Christiania By har Forældre, der selv har Raad til at holde ordentlig Bord, hvor da og deres Børn kan spise; men iblandt dem, som til Kosten at nyde kan være vidt nok avancerede i Skolen, skal altid fornemmelig reflecteres paa Fattigdom, og dernæst paa Duelighed, saa at den mere Fattige er altid nærmere dertil end den mindre Fattige, baade Ligemand og Overmand; og iblandt dem, som kan eragtes lige fattige, skal den præfereres, som har

gaaet længere i Christiania Skole og med Møje gaaet Lectierne op, fremfor dem, som nylig fra privat Information ere komne i Skolen, og derfor ikke strax kan vænte at nyde dette, som er Skolens første Beneficium, forend paa nogen Tid deres Duelighed og Flittighed er prøvet, og derfor bør opbie næste Translations Tid, om der da kan blive Rum og Lejlighed for dem at nyde Kosten ved dette Kongens Bord.

15) Ingen maa nyde Kosten paa Communitetet længere end fire eller i det allerhøjeste fem Aar, og derfor antages ikke lettelig Nogen til Spisning, uden han er saa vidt avanceret i Skolen, at der kan haves vis Formodning, at han i de fire Aar kan fuldføre sit curriculum, det er, der tages til Kosten af Mesterlectien, 5te Lectien og øverste Parten af den 4de Lectie, som det og agtes, at de, som derunder ere, hverken kan have Nytte af de Exercitier, som derved holdes, ikke heller kan være skikkede til at sidde ved et publik Bord uden particulær Tilsyn; men hendte det sig, at i de benævnte Classer ikke fandtes saa mange, som Kosten behøvede, da kunde i saadan Tilfælde Nogen tages af 4de Classes nederste Part.

16) De, som nyde Kosten paa Communitetet, som er Skolens største Beneficium, og desforuden har en af de største legata, enten Kong Frederik den Fjerdes, højlovlig Ihukommelse, eller Lagmand Phillipsens, de maa aldeles intet videre nyde af Skolens andre Beneficier, Legater eller Accidentier, under hvad Navn og Prætext det være kunde, saasom de da virkelig nyde over 50 Rdlr., foruden fri Information. De, som nyde Kosten paa Communitetet, og ikke have noget andet vist legatum, maa af de andre Skolens uvisse Indkomster, Degnepenge, Accidentier, Betjening ved Kirker, ikke nyde mere, end det allerhøjeste til tyve Rigsdaler om Aaret, og det ikke uden der er besynderlig Omstændigheder af sær Flittighed, sær Capacitet, sær Fattigdom, eller at de gjøre god Tjeneste ved Musiken, hvorpaa alene i Stipendiernes Distributs ved Skolen pleier og bør reflecteres, paa det de Andre, som ikke nyde endnu fri Kost, kan af slige Penge nyde noget tilstrækkeligt til deres Studeringers Fortsættelse. Saa ville Vi allernaadigst, at Originalen af denne Vores kongelige Fundation skal forblive i Stiftskisten i Forvaring, men af Stiftsbefalingsmanden og Bisskoppen vidimerede Copier deraf indleveres, først til Statholderen i vort Rige Norge, til at henlægges i Archivet paa Agershuus Slot, dernæst i Capitlet blandt andre Skolens Documenter at forvares, saa skal den og protocolleres i den Protocol, som i Rectors Gjemme ved Skolen skal forvares. Iligemaade ville Vi og, at denne Vores allernaadigste Fundation skal være og forblive, indtil Vi selv anderledes sigendes vorder, en Regel og Rettesnor for Christiania Skoles Communitet. Hver-

alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette, og i Særde- Vores Stiftsbefalingsmand og Biskop over Akershus Stift, nu- de eller kommende, dermed at have saa nøie Indseende, og derover præcise holde, som de for Os, naar Vi det ville lade undersøge og orge, og for Gud paa hans strenge Domsdag agte at ansvare. paa Vort Slot Frederiksborg den 2 Septembris 1735.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

J. L. Holstein.

---

ment, hvorefter Christiania Communitets Alumni, dagligen skulle spises.

Søndag Middag: Groffenbrad-Suppe, en Steg. Søndag n: Boghvede-Grød af Melk, Klipfisk eller Bergfisk med Smør til. — dag Middag: Sød Velling, en Ret Kjød med Senep. Man- Aften: En Vandgrød af Byggryn, en Ret Flyndre eller Sild eller — Tirsdag Middag: Kaal og Flesk, en Ret Kjød med Senep Julerødder. Tirsdag Aften: Boghvede Grød i Melk, en Ret Svedsker med Brød under. — Onsdag Middag: Suppe med udi, Peberrods Kjød. Onsdag Aften: En Ret sød Melk med udi, en Ret Kjød. — Thorsdag Middag: Groffenbrad-Suppe, eg. Thorsdag Aften: Byggryns-Vandgrød, en Ret kogte Sved- ied Brød under. — Fredag Middag: Sød Velling, en Ret Fredag Aften: Sød Grød, en Ret Flyndre, eller Sild, eller eller Pandekage. — Løverdag Middag: Reven Øllebrød med udi, Spege- eller Stegesild eller Kogesild, Smør og Brød. Lø- ag Aften: Sød Melk med Brød udi, en Ret Kjød. — Spiseme- kan vel iblandt give andre Retter, efter Aarets Tid og Beskaffen- taar de ere ligesaa gode og drøie, som de her oven specificerede. ofte Grød spises, skal han foruden deres Drikke give saa meget godt om behøves at slaa paa Grøden; ligeledes til de trende Høitider dem bedre Øl, fint Brød og bedre Mad, og paa alle Festdage som om Søndagene. Der skal gives saa meget Mad, at de spi- Personer vel kan mættes; især gives altid godt og nok velbagt sam- talet Rugbrød og godt Bord-Øl, saa meget som kan behøves, som s en halv Pot paa hver Person til Maaltidet i det Mindste. Ma- maa være ren, vel tillavet og ufordærvet; om Sommeren ikke me- alt og gammel Mad. Alle Varer, som Torsk, Sild, Klipfisk, Bergfisk,

saltet Kjød, skal være godt forsvarligt Kjøbmandsgods. Hvorefter Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette. Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 2 Seprembris 1735.

Christian R.

(L. S.)

J. L. Holstein.

Børge Nielsens Enke, Margaretha Borchmanns Gavebrev til tre, fra Throndhjems Latinskole dimitterede, Studenter ved Universitetet.

Efter Originalen i Throndhjems Centralarkiv.

127. 29 Septbr. 1735. Throndhjem.

I den hellige Trefoldighedс Navn. Jeg underskrevne Margaretha Maria Borchmann, efterlevende Enke efter den i Herren hensovede salige Mand Børge Nielsen, fordum kongelig Majestets Foged over Nordmøres Fogderi, gjør hermed vitterligt, at min hjertelskede Mand og Husbonde i levende Live med mig samtykte og besluttede at aflægge et aabenbare Taknemmelighedstegn for den Guds overflødige Godhed imod os med et fornøjeligt Egteskab, med utrængte Vilkaar, ja med mange Velgjerninger baade til Sjel og Legeme. Saadant haver min nu hos Gud salige Mand i sin sidste Livstid alvorligen befalet mig efter sin Død at fuldbyrde og verkstille, ligesom jeg og med ensstemmig Sind, Vilje og Velbehag det samme herved fuldbyrder og verkstiller med at henlægge til christelig Brug til hjelpeløse Menneskers Befordring og til Guds Æres Vedligeholdelse det, som vi efter Christi Befaling skyldige ere, og det, som vi efter vor Formue kan afstedkomme. Jeg da paa min salige Husbondes, Børge Nielsens Vegne som paa mine Vegne med dette mit aabne Gavebrev stifter og skjenker den Capital et Tusinde Rigsdaler Courant-Penge til en evig Skjenk, Gave og Ejendom for den fattige studerende Ungdom, som i den latinske Skole her i Throndhjem har ladet sig tugte og oplære i den rene sande evangeliske Lærdom og i boglige Kunster, og det paa efterfølgende Vilkaar og Maade: 1) At denne Capital bliver en staaende Hovedstol, den intet Menneske maa have Magt til at bryde, formindske eller aftage noget til noget Brug, hvad Navn det have kan, men at Hovedstolen bliver hel, holden, ubeskaaren og uformindsket, saa længe denne By med Kirker og Skole staaendes bliver under christen Øvrighed og Indbyggere, hvilket den naadefulde Gud lade staa til Verdens Ende. — 2) Skal samme Capital besørges altid at staa paa Rente, at der aarligen kan faaes fem pro cento,

n gjør aarligen halv Hundrede Rigsdaler til Uddelelse. — 3) Denne
nte skal uddeles til Hjelp, Trøst og Bistand for tre fattige Sko-
-Personer, som i deres Skolegang ved Lærvillighed og gode Se-
har gjort sig rosværdige, naar de til Akademiet sig begive, at en-
r af disse tre bekommer sexten Rigsdaler to Ort sexten Skilling aar-
n til sin Underholdning og til sine Studeringers Fortsættelse ved Aka-
iet. Samme Rentedel beholder enhver af disse tre i de to første
, om de ved Akademiet forblive; men dersom nogen af de tre begi-
sig fra Akademiet, da en Anden strax i hans Sted til dette Stipen-
n antegnes; item, om nogen af de tre bortdør, inden hans to Aar
ude, da en Anden i hans Sted antegnes; item, om nogen af de
skikker sig ilde, og ingen Prøve paa sin Forfremmelse i Studeringer
ser, da en Anden i hans Sted antegnes. Og naar tre saadanne
soner i to Aar har nydt dette Stipendium, da altid tre Andre at nyde
me Rentedel i deres Sted, men altid saadanne Personer, som fra
ondhjems Skole ere dimitterede, og ingen Anden nogen Ret dertil at
e. — 4) Ombudsmænd og ephori for denne Capital skal være
koppen i Throndhjem og Skolens Rector, som nu ere og herefter
mendes vorde, hvilke ærbødigst ombedes, at de af christen Kjærlighed
efter deres Embeders pligtige Tilsyn for Ungdommens Velfærd og
Fattiges Gavn ville med god Vilje og trofast Flid antage denne
ital, besørge dens Udsættelse, beregne den blandt Akademisternes Le-
er, indfordre Renterne, udnævne de Personer, som ere de fattigste og
or de værdigste til at nyde Del af dem, og med dette Gavebrevs
ft være de rette Fuldmægtige og Forstandere for denne Capital, at
vedbliver, forrentes, og til saadan Brug anvendes, som nu forskrevet
r, til Verdens Ende saaledes, som de for Gud og vor Frelser agte
svare. — Den almægtige, retfærdige Gud vældelig forhindre alle dem,
denne Stiftelse ville forrykke og fordærve, men rigeligen velsigne
dem, som den Stiftelse med Flid vedligeholde efter denne vores
dation og christelige Viljes Beskrivelse, hvilken i en christelig Mening
Forsæt skeet er, og med min egen Haand og Signet underskrives og
festes. Throndhjem Sanct Michelsdag Aar et Tusinde, syv Hun-
e, Tredive og Fem.

Margareta Maria Borchmann, salig Børge Nielsens.

(L. S.)

Til Vitterlighed underskriver og forsegler efter Begjer:

Hans Hagerup.

(L. S.)

Kongeligt Missiv til Amtmand Christian Solgaard angaaende Reknes Hospital. (Jfr. No. 82. 111.)

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet. — Trykt extraktvis i Bergs Reskriptsaml. I. 623, men med den urigtige Dato 28 April.

128. 23 April 1736. Frederiksberg.

Christian den Sjette o. s. v. Vor Naade tilforn! Af Din til Os nedsendte allerunderdanigste Forestilling, dateret den 17 Decembris udi næst afvigte Aar, have vi ladet Os allerunderdanigst forebrage, at Vores elskelig kjære Herr Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, anno 1713 allernaadigst haver funderet Reknes Hospital i Romsdalen for spedalske Lemmer i Amtet, og ej alene bevilget en Del Collecter til Husets og Capellets Opbyggelse og Indretning, men endog henlagt til Hospitalet Sigt og Sagefalds Bøder af Nordmøre, Romsdalen og Søndmøre, saavelsom og efter nogle Aars Forløb af egen Casse allernaadigst forbedret Hospitalets Revenuer, baade med 50 Rigsdaler aarlig til Des Prestes Belønning, som betjener de spedalske Lemmer med Salighedsmidler, saa og med 100 Rigsdalers aarlig Tillæg til Hospitalets og Lemmernes Hjelp og Underholdning, men at disse kongelige Benaadninger dog alligevel ikke ere tilstrækkelige til at bestride Husets Bekostninger, saasom Sigt og Sagefaldet de fleste Aar neppe har importeret 130 Rdlr., saa at Almuen og Indbyggerne i Amtet, efter Dine allerunderdanigste Tanker, derfor have indgaaet visse aarlige Tolde, det Du formener deraf at kunne sees, at Almuen i Romsdalen, Nordmøre og Søndmøre udi de tre første Aar, Hospitalet blev indrettet, skal have svaret frivillig Told aatte Skilling aarlig, da og andre Standspersoner skal have tilstaaet frivillige Gaver, men efter den Tid skal Almuen af Romsdalen og Nordmøre have opsagt de belovede Tolde og negtet til Hospitalet videre at svare; hvorimod Søndmøres Fogderis Indvaanere til Datum altid skal have assisteret Huset med frivillige Tolde og Gaver, som aarlig skal have indbragt 250 Rdlr., hvorved Hospitalet er i den Stand, at det nu underholder 23 Lemmer, alle fra Søndmøre, hvilket Fogderis Svage derudover altid skal have været præfereret fremfor de andres, som selv saaledes synes at have udelukt sig fra dette kongelige beneficio, saasom Hospitalets Indtægter ej heller ere tilstrækkelige til at underholde 3de Fogderiers spedalske Lemmer, naar Tolden ej svares, og Søndmøres Almue ej heller kan eller vil underholde de Andre Fogderiers Lemmer med deres frivillige Gaver; men ikke destomindre skal Du dog paa Almuen og Presterne i Nordmøre og Romsdalen, deres Angivende om endel derværende besængte Mennesker, have maattet accor-

de haardt befængte Svage Rum i Hospitalet, befrygtende at flere
r vil opdages, og at Tolden omsider af alle 3de Fogderier vil op=
g Hospitalet følgelig forfalde. — Da paa det at dette Hospital
les kan blive conserveret, saa give Vi Dig hermed tilkjende, at Vi,
Dit Os udi ovenanførte Din allerunderdanigste Forestilling gjorte
, allernaadigst have fundet for godt: 1) At Romsdalens og Nord=
Indbyggere skal, ligesaavel som Søndmøres Almue, betale de til=
Tolde og conseqventer nyde Hospitalets beneficium. — 2) Have
særdeles kongelig Clemence allernaadigst cederet Hospitalet Sigt
gefaldet af Vestnes Gods i Romsdalen. — 3) Betræffende det
Aftag paa de tvende Øde=Gaarde Husstad og Farstad, Ho=
tilhørende, da kan dertil ej nogen Afsfældning accorderes uden i
fælde, som det aarlig allernaadigst udgangne Skattebrev tillader. —
hvad sig den 4de Post belanger, da bevilge Vi hermed allernaadigst,
Chirurgus maa antages til forskrevne Hospitals Svage, der med
den og andre gavnlige Midler kunde gaa de Syge tilhaande, saa=
og distingvere og attestere, hvilke der ere rette befængte spedalske
r og Huset vedkommende, og hvilke ellers med anden curabel
ed ere beladne, og maa saadan Chirurgus nyde 60 Rdlr. til Løn.
er Du Dig allerunderdanigst haver at rette, og vænte Vi udi det
Din allerunderdanigste Relation, at denne Vores allernaadigste
er Dig tilhændekommen, befalende Dig Gud. Frederiksberg 23
1736.

---

a Colbjørnsdatters Testament til Oslo Hospital.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

19 Juli 1736. Gudsgaarden.

Anna Colbjørnsdatter, salig Magister Jonas Ramus, fordum
epræst til Norderhofs Prestegjelds Menighed paa Ringerike, hans
leverske, gjør vitterligt, at næst min Sjels Besørgelse, som det ene=
nemste jeg vil have i Hukommelse til Salighheds Forarbejdelse, vil
r jeg (for at forekomme det, jeg ellers ser forud at kunne oprinde
n eneste Arving, min kjære Datterdatter Anna Larsdatters Fortræ=
eder og hvad andet hende til Skade kunde møde, saa og til at
e bemeldte min Datterdatters Nytte og Gavn, Sits Forøgelse og
s Fornøjelse, ligesom jeg nu hermed alvorligen og fornufteligen af
ed mig selv er betænkt paa og vist resolveret til at gjøre saameget

til mig staar, endnu jeg lever, dog jeg ved, min Dødsstund vil snarlig, Gud give, som jeg haaber, salig!) gjøre mit Husets Be hvorledes jeg efter min Død allerhelst mit Efterladenskab ville forholdes, da jeg endnu, Gud være lovet! er ved min fulde S sunde Fornuft og gode Eftertanke, saaledes: — 1) Jeg er aller forundet efter kongelig Bevilgning, dateret Fredenborgs Slot Mai 1730, at disponere, som jeg selv lyster, over de Midl kunde tilfalde min yngste Søn Christian Ramus, der gik bort ej mere spurgt, til Arv efter mig som Moder og efter sal Daniel Ramus som Broder, der forlængst er død; og nu m Ingen bedre disse ommeldte Midler, saavelsom og alle min Midler og alt hvad jeg ejer og efterlader mig end den, som eneste og kjæreste, samt til samme Midler den rette og lovli ing alene efter min Død, min Datterdatter merbemeldte Anna La som nu er i mit Hus, det vel forestaar og mig til al Fornøjelse og vil da, at hun skal nyde og beholde alt det, jeg nu ejer og Død ejendes vorder, samt alt hvad jeg efter Døden efterlader løst og fast Gods, Penge og Penges Værd, Intet undtagen, m Navn det nævnes kan. — 2) Dog skal min Datterdatter strax efter min Død udtælle 300 Rdlr., siger tre Hundrede Rdlr., til let udi Christiania, som er den Gave, jeg forlængst har været paa at give til Fattige og Nødtorftige samt gudelig Brug efter allernaadigst givne Bevilgning af forbemeldte 22 Mai 1730. — Jorde- og faste Gods, som jeg efterlader mig, vil jeg ikke at m sælges, men dermed at forblive efter min Død, ligesom før m Thi lad være det kunde sælges med Profit, og Renten af Cap Godset henstaar eller ved at sælge kunde faaes, maatte blive st den Landskyld, der af Godset kan oppebæres, saa vil jeg dog, set ikke af min Arving maatte bortsælges, saasom de rede Penge kunde nydes, lettere og snarere med al sin Indkomme kunde ved en og anden Hendelse, end nu, da Pengene staa faste i Thi om Ildebrand skulde overgaa Gaardene (som Gud dog naa vende) saa bliver dog Jorden igjen, og derpaa er Skov til 2 undtagen til min paaboende Gaard Gudsgaarden, og slaar Jor et eller flere Aar med Grøden, saa giver den dog siden igjen Hvad rede Penge, jeg kan have udlaant paa tilstrækkelig Pant u der paa Landet, vil jeg efter min Død at skal være Debitorer terede, imod og saa længe der ikke med Billighed kan bæres I Pantets Tilstrækkelighed, og Rentens Erlæggelse af Capitalen b og redeligen svares til min Arving Anna Larsdatter. Men n

blev engang gift, og hendes Mand sig og hende til større Nytte samme kunde bruge, da falder det af sig selv, at samme maatte indkræves hos de Skyldige og bruges af Ejerne. — 5) Det maa og være bekjendt, at mit Bo er i ingen Gjeld, naar jeg fratager de 300 Rdlr. til Hospitalet, som før meldt. Mine Egne, i hvo og de ere, har jeg intet affaaet, eller er dem skyldig, ikke heller skyldig til nogen Fremmed, og Folkeløn har jeg betalt i rette Tid. — 6) Jeg er betænkt paa, om Gud saa længe sparer mig Livet, at lade optegne alt, hvad jeg ejer og samme lade vurdere ved 2de Mænd her paa Stedet, som under deres Hænder tilligemed under min egen Haand og Signet i Pennen skal forfattes, hvilken Optegnelse eller Registration, paa det behørige stemplet Papir skreven, jeg vil have overleveret min Datterdatter Anna Larsdatter til Gjemme og Forvaring til og efter min Død. Samme skal tjene hende til en Regel og Rettesnor, at hun deraf kan vide, hvad hende til Arv kan tilfalde, som til Thinge kan læses og protocolleres uden videre Skifte og Deling af Rettens Betjente efter min Død, betragtendes min Datterdatter er den eneste Arving og ingen Anden er at skifte til. Skulde jeg saa hastig ved Døden affalde, førend saadan Optegnelse kan ske, da bliver dog min Datterdatter mine efterladende Midler paa lige Maade naadig og arvfalden, og staar til hende, om hun samme endda ved 2de Mænd vil lade opskrive og vurdere. — 7) Og som min Datterdatter er kommen til den Alder og Forstand, at hun sine Arvemidler selv kan forestaa og bruge til Nytte, og det staar i Guds Haand, naar hun med Mand kan blive forseet, saa ønsker jeg, at Deres kongelige Majestet allernaadigst ville tillade fornævnte min Datterdatter Anna Larsdatter at være sin egen Værge og over sine Arvemidler, som hun efter mig tilfalder, selv at disponere under en Curators Tilsyn, hvilken Curator hun selv maatte udvælge, hvad enten det bliver en af mine Egne eller en anden fremmed, den jeg vil paa det kjærligste og indstændigste have ombedet saaledes at tilse, handle og gjøre til hendes Bedste at fremme og ikke at hindre, at Omgangen kan vise Menneskene, at der handles som for den altseende Faderløses Fader, og som vil svares paa hin Dag for al Jordens retfærdige Dommer. — 8) Det gjøres vel Behov for min kjære Datterdatter formedelst visse Ting, herudi anførte, og i Henseende at dette i Alt desbedre kan opfyldes, at paa denne min sidste Vilje er allerunderdanigst søgt allernaadigst Confirmation af Deres kongelige Majestet, og da vil jeg denne min Vilje (som jeg stedse har været betænkt paa, og ej anderledes har villet eller herefter vil, om det kan staa til mig, som Gud ved jeg af Hjertet attraar, at maatte blive efterfulgt, til min kjære Datterdatters Fordel og Nytte) paa det kraftigste

til Forekommende recommenderet have, der ville paatage sig at faa udvirket kongelig Confirmation derpaa. — Alt dette under min egen Haand og Segl tilligemed Deres Velærværdighed Stedets Sognepræst, Herr Hans Rosing, og Jacob Wist, som her paa Stedet er boende, deres Underskrivelse og Forsegling, hvilke vare overværende som Vidner efter indstændig Begjer. Actum Gudsgaarden den 19 Juli anno 1736.

Anna Colbjørnsdatter.
(L. S.)

At denne foreskrevne Madam Rami sidste Vilje var saaledes af hende selv udi sund Fornuft og god Samling besluttet og forlangt forfattet, som for hende Ord til andet tydelig blev oplæst, og som hun med egen Haand derpaa underskrevet haver og hendes Signet hostrykt i egen Paasyn, det kan vi sandfærdelig attestere. Gudsgaarden paa Ringerike udi Akershus Stift i Norge den 19 Juli 1736.

Hans Rosing. (L. S.) Jacob Wist. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 29 Oktbr. 1736.

Grev Ferdinand Anton af Danneskjold-Laurviks Fundats for Laurviks Hospital. (Jfr. No. 193).

Efter en af Udstederen bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Tillæg til Jarlsbergs og Laurviks Amtstidende for Mai 1849.

130. 7 August 1736. Kjøbenhavn.

Ferdinand Anthon, Greve af Danneschiold og til Laurviken, Edle Herre til Varel, Herre til Kniphausen, Dorwerth, Hirtzhorn og Stjernesholm, Ridder af Elephantorden, Hans kongelige Majestets til Danmark og Norge ɔc. betroede Geheimeraad, Overstaldmester og Kammerherre, gjør hermed for Alle vitterligt, at jeg udi den hellige Trefoldigheds Navn, og til den høilovede treenige Guds allerhelligste Ære, samt ende hans fattige Lemmers nødtørftige Forsorg, Trøst og Underholdning, haver foranstaltet og besluttet, ligesom jeg og hermed ved denne min Fundation til bestandig Efterlevelse for mig, mine Arvinger, og efterkommende Successorer og Lens-Følgere udi Grevskabet Laurviken uryggeligen og uigjenkaldeligen foranstalter, anordner og beslutter:

1) At udi Laurvikens By i forbemeldte mit Grevskabet Laurviken herefter stedse skal være og forblive et Hospital saaledes og paa lige

Maade, som det nu af mig indrettet og bekostet er, eller af mig og Efterkommere i Tiden forbedret kunde blive.

2) At til dette Hospital og de derudi indkommende Lemmers bestandige Vedligeholdelse og Underholdning samt andre Hospitalet vedkommende Personers aarlige Belønning alle Tider bør være og forblive Indkomsten eller Renterne af ti Tusinde Rdlr. Capital, som jeg dertil haver skjenket, og nu herved skjenker, beregnet til fem pro cento aarlig, der ialt gjør hvert Aar fem Hundrede Rdlr., hvilket saaledes, som i efterfølgende Poster forklares, aarligen skal vorde distribueret og Hospitalets Capital til Indtægt beregnes.

3) Forbemeldte fem Hundrede Rdlr. skal herefter, og første Gang fra hvaar indeværende Aar 1736 at regne, tages af mit Grevskab Laurvigens redeste Revenuer og af den pro tempore værende Forvalter, eller hvem Jordebogens Indkomster oppebærer, imod Kvittering til Hospitals-kassen udleveres, hvormed til evig Tid skal vorde continueret. Til hvilken Ende jeg ikke aleneste i Kraft af dette dertil obligerer og forbinder mine egte Lensarvinger og Efterkommere til Grevskabet Laurvigen med dertil og underliggende Fridsesse Jernverk og Sagbrug (som altid med hinanden, som et Len-Corpus, forblive sammenknyt og consolideret), men endog i manglende Fald, naar min rette Lens Posteritet efter Guds Behag ganske skulde uddø, til den da regjerende kongelige Majestæt til Danmark og Norge, som retmæssig Lensherre, eller hvem de allernaadigst maatte behage igjen dermed at belene, haver den respective allerunderdanigste og sikre Tillid, at de allernaadigst og bestandig holde over denne min Fundation, og derudi ingen Mangel eller Forkortelse lade ske, allerhelst det er ganske klart af det kongelig allernaadigste Lens-Patent af 27 Februar 1692 [1], hvorledes Forleningen er skeet under den Condition, at det er Greverne og Grevinderne til Laurviken tilladt at bortskrive, forpante eller testamentere bort saa mange Penge, som fem Aars Intrader af Grevskabet udgjør, ihvorvel jeg (den Allerhøjeste være derfor Tak) ej endnu har nødig det da existerede Len-Corpus dermed at besvære; thi med vedliggende af min itzige Overinspecteur og Forvalter verificerede Designation bliver bevist, at jeg i den Tid, saa længe jeg Lengrevskabet har possideret, til dato af mine øvrige frie Revenuer har paa tilkjøbte Gaarde, i Grunder og andre Herligheder allerede anvendt over sytten Tusinde Rdlr., og derved i saavidt merkelig har forbedret Len-Corpus og de aarlige Intrader, foruden hvad jeg endnu herefter, saafremt Gud vil forlene sin Naade og Velsignelse, er ganske

[1]) Trykt i Saml. t. d. N. F. S. o. H. VI. 564—572.

inclineret for paa dessen videre Opkomst og Forbedring at anvende, saa at ovenbesagte 500 Rdlr. ej for nogen Afgang eller Besværing kan, maa, eller skal vorde anseet.

4) Skulde ellers nogen Anden, til Guds Æres Udbredelse, og de i Hospitalet indkommende fattige Lemmers desbedre Underholdning, fatte det gudelige Forsæt at ville give og henlægge noget mere til Hospitalet og Lemmerne, end af mig ved denne min Fundats nu allerede givet og henlagt er, da skal saadant Alle og Enhver være tilladt, og hvad enten det er lidet eller meget, Penge eller Jordegods, vorde Hospitalets Casse til Indtægt beregnet og komme Lemmerne til Nytte; og ifald nogen Gave var af den Capital eller Storlighed, at en Lem i Særdeleshed ved den deraf faldende Rente eller Interesse kunde blive underholdt, da skal Gaven, om det er rede Penge, imod vederheftig Pant og fast Jordegods blive underholdt, strax udsættes paa Rente og Giveren for den første Gang have Frihed selv at nævne og udvælge, hvem han finder for godt at deraf i Hospitalet skal underholdes; mens siden sker Udnævnelsen og Udvælgelsen af mig selv eller mine Arvinger og efterkommende Lensfølgere udi Grevskabet Laurviken [1].

5) Om og Nogen, der saa megen Middel og Formue kunde have, at de selv af dets Renter og Indkomster udi Hospitalet kunde blive underholdt, sig med sine Midler i Hospitalet ville indgive, da skal saadant iligemaade være tilladt, imod at Midlerne, som paa Rente imod vederheftig Pant skal udsættes og efter den Indkommendes dødelige Afgang hjemfalde til Hospitalet som Hospitalets virkelige Ejendom, fra den Tid, de derudi indkomme, Hospitalet til Indtægt vorde beregnet, da jeg og vil have mig og mine Arvinger og efterkommende Lensfølgere af Grevskabet Laurviken alene forbeholden i den Afdødes Sted at udnævne en anden Hospitalslem, hvem vi selv finde for godt, hvilket og saaledes skal forholdes med alle de andre Lemmer og øvrige Personer, som til nogen Slags Tjeneste baade inden og uden Hospitalet blive antagen.

6) De Lemmer, som da i dette Hospital bør indtages, skal for det første være 8 i Tallet, nemlig fire Mands- og fire Kvindes-Personer, eller flere i Fremtiden, om det for godt skulde befindes at Hospitalets Casse og Indkomster det kunde tillade, samt en Mand og en Kvindesperson, som ved Hospitalet og Lemmerne skal have Tilsyn og Opvartning; mens hvad Lemmerne angaar, da bør alle Tider, saavidt muligt er, paasees, at de ere rette nødtørftige Lemmer, som ej i noget Egteskab

[1]) Ifølge kgl. Resol. 18 Oktbr. 1823 besættes nu de ledige Pladser af Laurviks Amtsinspektion, med Approbation i ethvert Tilfælde af Stiftsdirektionen.

er forseet, eller og gamle bedagede Egtefolk, som ingen smaa Børn have eller sig kan vænte, bestaaende i efterfølgende Personer, saasom: 1. af Malmbryderne og Arbeidere saavel ved mine Arendalske og andre Gruber, som og ved Fridse Jernverk med underliggende Hammere, Hytter og Fabriker, hvilke formedelst Alderdom og Svaghed sit Brød ikke mere kan fortjene, men leve i en nødlidende Tilstand, eller og de, som ved mit Arbeide nogen Skade kan være tilføjet, og derover maa søge at komme til sin Sundhed og Helbred igjen; — 2. af mit Sagbrugs Betjentere eller Arbeidere, som maatte findes af lige Beskaffenhed med de i nemmeldte Punct anførte; — 3. af nødlidende Bønder eller Husfolk i mit Grevskab Laurviken, som sig alle Tider vel og skikkeligen udi Liv og Levnet har opført, og ej formedelst Ladhed og Drukkenskab eller anden Liderlighed deres Middel og Formue have forødet, og derover i en slet og armelig Tilstand ere geraaden, hvilke ikke heller have nogen bemidlede Venner og Blodsforvandte, som dennem vil eller kan antage at forsørge; — 4. og endelig, naar ikke nogen af de i foranførte 3 Puncter skulde findes, da af Laurviks Byes Fattige og Forarmede, som sit Liv og Levnet christeligen og vel have fremdraget, der formedelst Alderdom og Svaghed nu ej videre formaa at fortjene til sit Ophold, eller have nogen Venner af Formue til at hjelpe sig. — Hvilke forbenævnte Classers Personer tilligemed Opvarteren og Opvarterinden samtlige ethver for sig skal være forpligtede med sandfærdige Attester fra deres Sogneprester og foresatte Øvrighed eller Forvaltere deres Liv og Levnets gode Forhold at bevise, førend de til nogen Indtagelse i Hospitalet maa foreslaaes.

7) Naar nogen af de i Hospitalet indtagne Lemmer en Arvedel skulde tilfalde, imedens de der ere, hvoraf de sig selv kunde ernære, da maa saadan en Lem ikke udi Hospitalet længere forblive, mens dens Plads vorder da strax med en anden nødlidende Lem igjen forsynet, uden det skeer, at den Arvfaldende lader sin Arvelod til Hospitalet være hjemfalden, da og saadan Arvelod straxen Hospitalscassen til Indtægt skal beregnes, og med de øvrige Capitaler til Cassens Formerelse paa Renter udsættes.

8) Skulde og nogen af Hospitals-Lemmerne enten med Ondskab, Uenighed, Klammeri, Fylderi eller i andre Tilfælde foretage sig at føre et forargeligt og uskikkeligt Levnet, og saadanne ikke efter Vedkommendes Advarsel og Formaning sig derfra vilde entholde, da skal den eller de, hvis Brøst i saa Maade findes, ansees som uværdige Lemmer til at nyde den Forplejning og Tilsyn, de udi Hospitalet var tiltænkt og beskikket, samt efter Sagens Forhør og Beskaffenhed enten af Directeurerne

tilstrækkelig mulcteres, eller og aldeles af Hospitalet at udvises, hvo og til Hospitalet skal være hjemfalden, hvad saadan forargelig Le Mulct kan blive tilkjendt at betale, eller med sig derhen kunde have i bragt, og en Anden da i den Forvistes Sted at indtages.

9) Af de i Hospitalet indtagne Lemmer og Personer nyde: — twende tilsammen et Kammer med en Kakelovn og en liden Camin Skorsten udi, samt enhver for sig et Sengested, et Bord og twende Træstoler, saavelsom ugentlig en halv Rdlr. eller 48 ß danskt i Penge, som dennem af Hospitalets beskikkede Forstander hver Løve udi Hospitalet skal betales, hvoraf de da selv forpleje sig med nødt tig Mad og Drikke; mens hvad Senge- og Gangklæder, de hel indbringe og forsyne de sig selv med udi Hospitalet, hvilke med videre de ere eller kan vorde ejende forblive efter deres Død ved spitalet, og af Forstanderen Cassen til Ejendom og Indtægt bør be nes; — 2. dernæst nyde de og til hver Kammer fra primo Sept bris til ultimo Aprilis fornøden Lys og Brænde, saavelsom Brænd Vinter og Sommer til deres Mads Kogning, hvilket alt dennem af For deren skal leveres, og Brændeveden at tages af de ved Fridse Sag faldende Hun eller Bakhuner, som ved Sagbrugets Hester betideligen Hospitalet bør fremkjøres, — 3. ligesaa fri Prest i deres Svaghed Dødsstund, saavelsom paa andre Tider til at betjene dem i Hospi med det højværdige Alterens Sacramente, naar de ej ere af den Fo hed, at de udi Kirken kan hengaa; — 4. endnu frie Medicamente Tilsyn, chirurgus eller Feltskjær udi deres Svaghed, og endelig fri Ligkiste og alle andre udfordrende Ting til deres Begravelse, de ved Døden afgaa, hvilket alt (Brændeveden undtagen) af Hos lets Cassa skal udredes og betales.

10) Betræffende de twende Personer som efter 6te Postes skal antages til Opvartere i Hospitalet og ved Lemmerne, da skal de begge med fornødne Victualiers Indkjøb, og Kvindespersonen i S lesbed med Kogen, Vasken, saa og Mandspersonen ved at besørge B deveden betideligen i Stykker huggen og opstablet, og ellers begge andre fornødne Tilfælde være forpligtede at gaa de svage og skrøl Lemmer udi Hospitalet tilhaande, som ej ere af den Førlighed, sligt selv kan forrette; — 2. Skal og disse twende Personer have nøje syn, at enhver af Lemmerne, saavelsom de selv, med Lys og varligen omgaaes, og at Hospitalets Værelser, med hvad derudi fi holdes udi renlig Stand og ej ved skjødesløs Uagtsomhed utilbø spoleres eller forkommes, samt naar nogen af Lemmerne ved Døden afgaa, da give det Hospitalets Forstandere straxen tilkjende, og nøj

at ej noget af alt, hvis Lemmerne er ejende eller sig kan efterlade, nogen Tid forrykkes eller bortkommer, saafremt de ej derfor vil selv blive ansvarlig. — 3. De skal og have nøje Opsigt og Tilsyn, at intet uskikkeligt i Hospitalet forefalder, enten med Skjeldsord, Slagsmaal, eller i andre Tilfælde, og om imod Forhaabning saadant skulle ske, da ligesaade straxen at give det Hospitalets Forstander tilkjende, og ifald han ej saadant uopholdelig ser redresseret, ammelde det for Directeurerne, som da derimod skal føre al fornøden Anstalt til sligt at se afstraffet og forhindret. Saa skal de og selv entholde sig fra al uskikkelig og forargelig Levnet, saafremt de ikke lige med Lemmerne i saa Fald efter den 8de Post vil vorde anseet. — 4. Endelig skal de og med Bøn og Gudstjenestes Forretning i Hospitalet udi Alt forholde sig, som herefter i den 13de Post findes anført, og nøje tilse, at den ikke heller af eller ved nogen af Lemmerne bliver forsømmet. — 5. For saadan og andre deres udfordrende fornødne Tilsyn og Opvartning nyde de enhver for sig lige med Lemmerne fri Logement, Lys, Varme, Underholdning og videre, som i den 3de Post er anført, saa og derforuden Mandspersonen til aarlig Løn fire og tyve Rigsdaler og Kvindesopvartersken ti Rigsdaler, som dennem til Aarets Udgang betales skal.

11) Naar det ellers skulde hende sig, at en af de 2de Opvartere bliver syg, da skal deres Opvartning ved en af de 8 skikkeligste og og friskeste Lemmer uden ringeste Modvillighed eller Murren udi alt forrettes, hvorimod den af Lemmerne, som saadan Opvartning i den syge Opvarters Sted flittig, sømmelig og upaaklagelig forestaar, skal nyde noget pro qvota af den syge Opvarter eller Opvarterskers Løn for samme Tid, den saadan Tjeneste haver forrettet.

12) Og som Opvarterne saavelsom Lemmerne, tilsammen 10 Personer, i saa Maade udi Hospitalet nyde deres fulde og sømmelige Ophold, saa bør derimod ingen af dennem med Tryglen og Betleri lade sig, under Straf af 12 Skilling første Gang, 24 Skilling anden Gang og Cassation tredje Gang, hos Nogen indfinde, eller paa Gaden eller i Byens Huse omløbe, og skal ellers efter Enhvers dødelige Afgang, saavel deres Efterladenskab af Klæder, Boskab og Penge, som ellers hvis Arv og videre, de til denne Tid kunde være tilhørende, Hospitalet hjemfalde, alt efter den 7de og 9de Postes 1ste Puncts Tilhold, og ellers af Forstanderen som Regnskabsfører i høieste Maade udi contante Penge udbringes, og Cassen til Indtægt beregnes.

13) Angaaende Hospitalets Lemmers og deres Opvarteres daglige Bøn og Gudsfrygts Øvelse, da skal — 1. hver Morgen og Aften, nemlig om Sommer Morgenen Klokken 6 og om Vinter Morgenen Klokken

aatte, samt baade Sommer og Vinter om Aftenen Klokken 7, holdes Bøn udi Hospitalet, saavelsom før og efter Bønnen sjunges en Morgen- og Aften-Psalme af de, som til enhver Dags Brug anordnet ere, og paa en Tavle i Opvarterens Kammer bør være opslagen, hvorefter og hver Gang, naar Bønnen er sluttet, skal læses et Capitel af Bibelen. — 2. Denne Forretning skal og alle Tider ske af den i Hospitalet antagne Opvarter, saalænge han er ved Sundhed, eller i hans Svaghed af Opvarterinden (hvilke begge derfor bør være saadanne Personer, som udi Gud og hans hellige Ord findes oplyste, og til Gudsfrygt selv ere hengivne.) Men om det imod Forhaabning hender sig, at baade Opvarteren og Opvarterinden paa en Tid ere svage, da skal Guds Tjeneste og Bønnens Holdelse forrettes af en af Lemmerne, som bedst dertil findes bekvem. — 3. Bønnens Holdelse skal og, naar alle Lemmerne ere ved saadan Førlighed, at de af deres Kammere kan udgaa, forrettes i Opvarterens Kammer, hvor da alle Lemmerne med Opvarterinden paa de anordnede Bedetimer dem indfinde; mens naar en eller anden af Lemmerne formedelst Svaghed ikke til Bønnen med de andre sig kan indfinde, da skal Opvarteren, strax Bønnen og Sangen for de øvrige er forrettet, ligeledes holdes Bøn og Sang for de Syge, hvorhos han og bør læse de Bønner, som med den Syges Tilstand komme overens og kan tjene ham til Opbyggelse. — 4. Om Søn- Hellig- og Bede-Dage da skal alle Lemmerne, saa mange, som dertil Førlighed have, ved Prædiken og Gudstjenestes Holdelse i Laurvikens Kirke tilligemed Hospitalets Opvarter eller Opvarterinde sig der indfinde, og saasnart Gudstjenesten i Kirken er til Ende, da skal de samtlige strax forføie sig hjem udi Hospitalet igjen, og der med Bøn og Paakaldelse love og takke Gud for hans allerhelligste Ords Hørelse og den Trøst og Underviisning, de deraf haft have. Ligesaa skal de og, naar Bøn eller Aftensang om Eftermiddagen paa samme Dag i Laurvikens Kirke forrettes, være der tilstede; og ellers skal Opvarteren eller Opvarterinden paa forbemeldte Tider og imedens Gudstjenestе udi Laurvikens Kirke forrettes indfinde sig hos de svage Hospitalslemmer og om Formiddagen læse for dennem af Doctor Jesper Brochmanns Postil Dagens Evangelium med den derover hosføiede Forklaring, saa og om Eftermiddagen ligeledes læse Epistelen med Forklaringen derover, samt hver Gang slutte Læsningen med en særdeles for dem dertil indrettet Bøn samt Fader-Vor og Herrens Velsignelse, saa og siunge en Psalme før og en efter af de, som paa samme Dag til Hoimesse og Aftensang i Kirkepsalme-Bøgerne ere anordnede; desuden skal de og baade om Søn- Hellig- og Bede-Dagene, saavelsom

Kirkedagene, naar Bønnen og Læsningen i Hospitalet er forrettet, tillige læse et Capitel eller mere af Doctor Johan Arndts sande Christendom.

14) Paa det denne daglige Bøn og Gudstjeneste alle Tider saaledes, som nu forskrevet er, i Hospitalet og Kirken desbedre kan forrettes, saa skal enhver Hospitalslem nyde en Psalme- og Bønnebog og liden Catechismus, saa og desforuden i ethvert Kammer en dansk Bibel, og til samtliges Fornødenhed Doctor Johan Arndts sande Christendom, hvilke Bøger stedse skal være under Bevaring og Tilsyn af Hospitalets Opvarter, naar de ikke bruges, og af hannem igjen tilsvares, undtagen naar de af Ælde og Brug ere blevne forslidte.

15) Skulde det og imod Forhaabning hende sig, at nogen af Hospitalets Lemmer eller Opvarteren fandtes uvillig og forsætlig efterladen og forsømmelig til den anordnede Bøn og Gudstjeneste at forrette, da skal enhver, hvis Brøst i saa Maade findes, den første og anden Gang straffes med aatte Skillings Afkortning i deres ugentlige tillagte Underholdningspenge, som til Hospitalets Casse henfalde, mens om det imod Forhaabning skeer oftere, og de ikke efter Advarsel vil rette og bedre sig, da aldeles at udvises og udstødes af Hospitalet.

16) Til Forstander[1] og Regnskabsfører ved Hospitalet skal — 1. alle Tider være mit Grevskabs, Fritse Jernverks og Sagbrugets Forvaltere, hvilke trende Forvaltere, enhver for sig, trende Aar udi denne Tjeneste continuere, nemlig først den ene, saa den anden og derefter den tredie, ligesom de her findes anført, og imidlertid de udi denne Tjeneste forblive, skal enhver af dem være forbunden sig derudi saa troligen og redeligen at opføre, som de for Gud og mig samt mine efterkommende Arvinger og Lensfølgere udi Grevskabet Laurvik, som deres rette Herskab, vil være ansvarlig, og udi ingen Maade hemmelig eller aabenbar fravende Hospitalet og de derudi indsatte Lemmer eller deres Opvartere noget af alt hvis de ved denne Fundats er eller bliver tillagt, men af yderste Evne søge og ramme baade Hospitalets og Lemmernes Gavn og Bedste i alle optænkelige Tilfælde, og naar En sin Tid haver udtjent, da, om den anden, som Tjenesten i hans Sted skal antage, kan formaa den første i de efterfølgende 3de Aar derved at forblive, maa det og ske, alene at alle Ting saa troligen og redeligen forrettes, at Hospitalet og Lemmerne med øvrige Vedkommende udi ingen Maade fornærmes; mens, det imod Forhaabning anderledes skulde befindes, da den Skyldige der-

[1]) Ved kgl. Resol. 11 Marts 1835 bestemtes, at Forstanderen for Fremtiden efter Hospitalsdirektionens Forslag skulde beskikkes af Laurviks Amtsinspektion med Approbation af Stiftsdirektionen, samt at hans Løn fastsættes til 24 Spd. aarlig, hvorhos der indrømmes ham til Beboelse 2 Værelser i Hospitalet med frit Brænde.

for, som for anden Utroskab, vedbørligen at stande til Rette. — 2. Udi Hospitalet skal ham og gives et bekvemt Kammer til Contoir med et Bord, sex Stykker Træstole og et laasfærdig Skab, saavel til Brug for ham selv, som for Directeurerne ved deres Sammenkomst i Hospitalet, samt en med Jern beslagen Casse, hvorudi Hospitalets aarlige staaende Indkomster, forfaldne Bøder, og hvad som Nogen ellers dertil af christen Kjærlighed give ville, saavelsom hvis Arvemidler nogen af Lemmerne kunde tilfalde, tilligemed deres Efterladenskabs Beløb samt denne Hospitalets Fundats og andre dertil henhørende originale Documenter og Papirer skal nedlægges og bevares. — 3. Forbemeldte Casse skal være indrettet med 3de adskillige dygtige Laase for, hvortil Directeurerne beholde de 2de, mens Forvalteren som Forstander og Regnskabsfører den 3die Nøgel. — 4. Han skal og have en af Directeurerne igjennemdragen og forseglet Bog, hvorudi ej alene Hospitalets aarlig staaende Indkomster, og hvis Pengesummer eller andet, som Hospitalet Tid efter anden kan tilfalde, mens endog hvad Penge, som hannem til Lemmernes daglige Underholdning og Hospitalets fornødne Udgifter qvartaliter af Directeurerne imod hans Kvittering bliver meddelt, saavel med fulde Bogstaver som Ziffer-Tal ved Dag og Datum skal indføres, hvorefter han og en special Extract ved hver Kvartals Udgang forfatter, og af Directeurerne lader attestere, hvilken Extract med ovenmeldte igjennemdragne og forseglede Bog, saavel i Henseende til Indtægten som Udgifterne, skal komme overens, og, om den rigtig befindes, da for et fuld Bevis følge ved hans Hoved-Regnskab, naar det er fuldfærdiget, og til Directeurernes Eftersyn og Revision vorde indgivet. — 5. Skal han have flittig Indseende med Lemmerne og Opvarterne i Hospitalet saaledes, at de udi alt rette sig efter de udi denne Fundats foreskrevne Poster, og ifald de anderledes maatte befindes, da at se de Strafskyldige derefter vedbørligen tilrettesatte, saavelsom at Lemmerne og Opvarterne nyde den Pleje, som dennem tilkommer, saa at ingen billig Klage paa enten af Siderne derover skulde indløbe, hvorfor og vel bør observeres, om nogen af Hospitalslemmerne med nogen smitsom Sygdom skulde blive befængt, at han da saadant strar for Directeurerne tilkjendegiver, og med dem overlægger, hvorledes dermed til den Befængtes og de øvrige Lemmers Conservation bedst kan forholdes. — 6. Skal han og hver Løverdag selv komme i Hospitals-Contoiret, hvor han ved Opvarteren lader for sig indkalde alle Lemmerne med Opvarterinden, saa mange som friske ere, og dem hver saavelsom de Svage sine tillagte Kostpenge udi god dansk Courant Mynt, nemlig 48 Skilling pro persona efter Fundatsens 9de Postes 1ste Punct og 10de Postes 5te Punct, rigtigen og uden Affortning udtælle og betale,

og derefter Beløbet til Bog føre, hvorved da observeres, at, ifald noget mten af Opvarterne eller Lemmerne kan være begaaet, som de efter fore-staaende Poster bør mulcteres for, samme da fra den Strafskyldiges Anpel indeholdes og udi samtlige Lemmers Overværelse strax udi Bogen ved Dag og Datum antegnes, og uden nogen Slags Mislighed til Indtægt beregnes. Mens skulde det hende sig, at Forstanderen Betalingsdagen enten ved Svaghed eller anden lovlig Forfald var forhindret, da i lig Tilfælde maa han paa eget Ansvar Ovenstaaende, og hvis videre Hospitalet kan vedkomme, ved sin havende Fuldmægtig lade forrette; og endeligen tilser Forstanderen, at alle 10 Lemmer betimelig med deres forndte Lys og Brændeved efter Fundatsens Tilhold blive forsynet. — 7. Han skal og holde et rigtig Inventarium over Hospital-Huset med dessen Logementer, Døre, Vinduer, og in summa paa alt det, som derdi findes, hvad enten det er løst eller nagelfast, af hvad Navn er eller nævnes kan, saavelsom og aparte have antegnet hvis Sengeklæder og andet, som enhver af Lemmerne er eller bliver tilhørende; til hvilket sidste an dog ikke bliver ansvarlig, før nogen af Lemmerne ved Døden afgaar, da han det strax skal tage under Forvaring, og samme ved Auction il høieste Pris lade gjøre i Penge, og Cassen til Indtægt beregnes. — 8. Hvad store Hoved-Reparationer, som ved Hospitalet i Fremtiden kunde tilfalde, skal, førend noget derved foretages, mig selv eller mine Arvinger og efterfølgende Lenshavere af Grevskabet Laurvik forestilles, og derefter bero paa vores egen Approbation og Foranstaltning, mens smaa forefaldende Reparationer anmeldes alene for Ober-Inspecteuren, som en af Directeurerne, der først lader Brøstfældigheden lovlig besigte og taxere, hvorefter Forstanderen det da strax lader bekoste forfærdiget, samt paa alle Materialiers Indkjøb og Arbeidslønnen en rigtig Regning forfatter og med Vedkommendes Kvittering belagt, som han da af Directeurerne lader attestere, og derefter i Hoved-Regnskabet ved Aarets Udgang til Udgift fører. — 9. Hans Regnskaber skal han begynde fra primo Januarii og slutte til ultimum Decembris aarlig, hvorudi til Indtægt skal beregnes saavel de aarlige Renter af den Hospitalet tillagte Capital, som hvis Bøder Hospitalet enten hos Lemmerne eller Andre kan være tilfalden, med det videre, som efter denne Posts 2det Punct til Cassen henhører, dernæst alt Andet, være sig Lys, Brændeved og Hospitalets Inventarium saaledes, som det aarligen tilsager, hvoraf intet den foregaaende Besigtelse over dets Udueligbed maa udgaa, ligeledes hvis Materialier til Reparationer udi en eller anden Maade behøves, og endelig alt hvad som Hospitalet er og bliver tilhørende, mens alle hans

Udgifts-Beviser skal efter denne Posts 4de og 8de Punct qvartaliter af Directeurerne være efterseet og attesteret, desuden Intet, være sig hvad Navn det er eller have kan, til nogen Udgift i hans Hovedregnskab maa passere. — 10) Disse hans aarlige Regnskaber med alle sine tilhørende og numererede Indtægts- og Udgifts-Beviser skal han en Maaned efter Aarets Udgang, under Mulct af 4 Rigsdaler til Hospitalet for den første og dobbelt for hver af de andre Maaneder, Directeurerne i behørig Stand til Revision have indleveret; til hvilken Ende han sig og med deres Bevis og Attest for dessen Indleverelse forsyner, samt Antegnelserne en Maaned efterat de ham ere tilkommen, med sine Erklæringer og hvad videre derudi kan være at fordre, behørigen igjen tilbagegiver, og efter at Decision derpaa falden er, sig da for Regnskabet med aarlig Kvittance forsyner. — 11. For saadan Forstanderens og Regnskabsførerens ved Hospitalet havende Tilsyn og Forretninger samt Skrivmaterialier skal han aarligen til Løn godtgjøres fire og tyve Rigsdaler, som han tilligemed hvis Presten for sin Opsyn og videre hafte Umage ved Hospitalets Lemmer i næstfølgende Post aarligen er tillagt, saavelsom Opvarterens og Opvarterindens Løn, naar den til Enhver er betalt, ved Aarets Udgang imod deres Kvitteringer uden videre Approbation i Hovedregnskabet sig til Udgift beregner.

17) Til at betjene Lemmerne udi deres Svaghed og Dødsstund, saavel med Trøst og Underviisning af Guds Ord, som og med det høiværdige Alterens Sacramente, desligeste med Jords-Paakastelse, naar de skal begraves, og endelig med flittig Opsigt og Formaning, at de udi Liv og Levnet samt Gudsfrygt stedse opføre sig saaledes udi Hospitalet, som det sig bør, og kan være Gud til Ære og andre til Opbyggelse, da beskikkes herved Presten, som udi Laurvikens By nu er eller bliver boende, hvorfor ham af Hospitalets Casse ved Forstanderen hvert Aars Udgang imod hans Kvittering skal betales tyve, skriver 20 Rdlr., og naar Lemmernes Tal engang merkelig skulde formeres, et proportioneret Tillæg; mens dersom det hender sig, at samme Prest inden Aarets Udgang ved Døden skulle afgaa, da godtgjøres alene hans efterladte Enke eller Arvinger hvis deraf til hans Dødsdag kan være forfalden, og det øvrige henfalder til den Prest, som efterkommer eller udi den Afdødes Sted Lemmerne tilser og betjener.

18) Overdirectionen [1] over dette Hospital og Hovedreparationerne

[1]) Ved kgl. Resol. 18 Oktbr. 1823 bestemtes, at Hospitalet indtil Videre skulde bestyres af en Direktion, bestaaende af Fogden i Laurviks Fogderi og Sognepresten i Laurvik, under Overtilsyn af Stiftsdirektionen.

ı, hvorledes med Cassens Tilvært og Lemmernes Indtagelse
skal, forbeholder jeg mig selv og mine efterkommende Succes-
Lensfølgere udi Grevskabet Laurviken, mens den øvrige udfor-
ysigt og Direction ved Hospitalet samt Lemmerne bliver her-
agen og recommenderet nuværende og efterkommende Ober-In-
i mit Grevskab Laurviken tilligemed Presten til Laurviken,
m Directeurer idetmindste — 1. hver Fjerdingsaar skal træde
udi Hospitals-Contoiret, og da ej alene i nøjeste Maader
og undersøge, om samtlig Lemmerne med Opvarterne nyde
dem herudi er tillagt, saavelsom om de i deres Liv og Levnet
ylig i Gudsfrygt baade i Hospitalet og ved Kirkegangen med
e sig udi alt saa christelig og skikkelig forholde, som udi denne
er anordnet og enhver kan vedkomme, mens de skal endog ef-
standerens af dem meddelte og holdende Bog, om alle de Ting,
di af ham er indført, saaledes rigtig befindes, og om imod For-
noget skulde være udeladt eller urigtig tilført, da straxen lade
saadant i deres Overværelse redresſere og forandre. — 2. Der-
de og ved saadan deres Nærværelse i Hospitalet foretage sig
rens Kvartal-Extracter, Reparations-Regninger og Beviser til-
Hospitalets Inventarium og samme forsigteligen igjennemgaa,
Bogen confrontere, samt efter befindende Rigtighed saaledes
at hvis derudi er anført siden for en rigtig og tilforladelig
og Udgift i hans Hovedregnskab ved Aarets Udgang kan pas-
3. Til den Ende skal de og have en Protocol i Hospitalets
varet, hvorudi ved hver Forsamling i Hospitalet bør indføres,
dennem i saa Maade forrettes, saa og hvis Penge Tid efter
Hospitalets Cassa indkommer, tilligemed hvad Penge Hospitals-
ren til Lemmernes og Opvarternes vedbørlige Underholdning
fornødne Udgifter vorder leveret, som imod hans Kvittering
r bør ske, og Cassen derefter igjen tilsluttes og med saa for-
Laase og Lukkelser bevares, som i Fundatsens 16de Postes 3de
ides anført. — 4. Naar Forstanderen ved Aarets Udgang hans
nskab har sluttet, og han ikke samme en Maaned derefter, ifølge
ns 16 Postes 10de Punct, Directeurerne med alle sine vedho-
visser til paafølgende Revision indleverer, da bør han derfor,
for hvad Tid han dermed længere udebliver, betale til Hospi-
assa de Bøder, som udi samme Punct ere benævnt, og naar
et indkommer, og paa de udsatte Antegnelsers Besvarelse er
ecision (hvormed han dog ikke over et Fjerdingsaar bør opho-

des) da qvitteres for Regnskabet, som derefter med sine Beviser sa Antegnelserne og dets Besvarelse saavelsom den paafulgte Dicision Gjenpart af Qvitteringen udi Hospitalets Cassa til Bevaring skal, ne lægges. — 5. Endelig og overalt bør og skal Directeurerne saaled tilse og holde over denne Fundats, at den udi Alt kan efterleves, s de for Gud samt mig og mine efterkommende Successorer og Lensfølg udi Grevskabet Laurviken vil være ansvarlig.

19) Skulde ellers enten jeg eller mine efterkommende Lensarving og Successorer finde fornøden efter Tidens Lejlighed samt Cass Tilvært og Beskaffenhed noget videre ved Hospitalet at ville forord forandre eller forbedre, da forbeholdes os iligemaade saadant, og til Ende skal os aarligen en kort Extract over Hospitalets Indtægter Udgifter saavelsom Cassens endelige Beholdning fra Directeurerne u deres Hænder tilsendes, hvorefter de siden vores nærmere Resolution Foranstaltning til Hospitalets ydermere Opkomst have at forvænte.

20) Som nu denne forbeskrevne Fundation og Anordning er alvorlige og bestandige Vilje, hvilken jeg af bevægende Aarsager, al Vanitet, ved fuldkommen Sundhed og Fornuft, og efter god Betæ somhed med Gud haver begyndt og hermed beslutter, saa er heraf tre Exemplarier, ligelydende og af en Indhold, bleven udfærdiget, som mig egenhændig ere underskreven og med mit grevelige Signet beseglede hvortil jeg ogsaa har ombedet hans Excellence Herr Vincents af Lerd Ridder af Elephantorden, Hans kongelige Majestets Geheime Conferen raad, Ober Ceremoni-Mester og Ordens-Secreter, saa og Herr Cla af Reventlow, Ridder og Kammerherre, bemeldte 3de Exemplarier tillig med mig til Vitterlighed at undertegne og besegle; af hvilke Exempl rier da det ene Original, paa hvilket jeg er sindet allerunderdanigst udbede mig Hans kongelige Majestets, min allernaadigste Arvekonges Herres allernaadigste Confirmation, alle Tider i mit og mine efterko mende Lensarvingers og Successorers grevelige Archiv, det andet i H spitalets tillukte Casse, og det tredje hos Presten i Laurviken og ha Efterkommere in officio skal gjemmes og i god Bevaring være nedla ej paatvivlende, men meget mere af Hjertet ønskende, at den store G ville holde sin Naades Haand over denne Stiftelses bestandige Contin tion, og med sin Aand saaledes regjere mine Efterkommere i Grevskab at de Intet lade mangle eller fattes udi hvis herudinden forordnet men at de meget mere, naar deres Lejlighed og Omstændigheder det taale og tillade, maa tænke paa Hospitalets ydermere Forbedrelse endnu flere nødlidende Personers Underhold og Forsørgning. Dat

havn den 7 Augusti, Aar efter Christi' Fødsel et Tusinde syv
rde.sex og tredive.

F. A. Danneschiold Laurvig.
(L. S.)
Til Vitterlighed:
V. Lerche. C. Reventlow.
(L. S.) (L S.)

Den kongelige Konfirmation.

Eftersom Os elskelig Hrr Ferdinand Anthon, Greve af Dan-
ld og til Laurviken, Edel-Herre til Varel, Herre til Kniphausen,
rth, Hirtzhorn og Skjoldnesholm, Ridder, Vores Geheimeraad,
erherre og Ober-Staldmester, hos Os allerunderdanigst haver an-
g begjert Vores allernaadigste Confirmation paa denne af hannem
August 1736 oprettet Fundats paa et Hospital udi hans Grev-
aurviken, da have Vi samme Fundats udi alle dens Ord, Clau-
g Puncter, saasom den her indført findes, saavel for Os og Vore
ge Arve-Successorer i Regjeringen, som og for alle efterkommende
lgere udi Grevskabet Laurviken allernadigst confirmeret og stad-
saa og hermed confirmere og stadfeste; dog, saafremt der efter
rte Fundatses 19 Post nogen Forandring i Tiden skulle ske ved
Hospital, da skal derpaa allerunderdanigst søges om ny kongelig
adigst Confirmation. Forbydendes Alle og Enhver herimod, efter-
rskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre,
vor Hyldest og Naade. Skrevet paa Vort Slot Christiansborg
s kongelig Residensstad Kjøbenhavn den 22 Martii anno 1748.

Frederik R.
(L. S.)

J. L. Holstein.

s Sverdrups's Enke, Else Catharina Rosentorns ebrev til de Fattige i Vangs Sogn paa Hedemarken.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

11 Septbr. 1736. Kvæka.

Kjendes jeg under bekræftede Else Catharina, Herr Niels Sver-
, og hermed vitterliggjør, at som min-salig Mand Herr Niels Sver-

drup var fordum Sognepræst her til Vangs Menigheder, og Gud i min Enkestand efter hannem ikke alene har bevist sin faderlige Omsorg for mig, men endog for mine Børn, saa at jeg billig maa bekjende, at Gud har været Enkens Forsvar og de Faderløses Fader, saa har jeg ikke alene efter min Pligt, men endog til Taknemmelighedstegn for Guds overmaade Naade, af fri Villie og velberaad Hu, samt mine nærværende kjære Børns eensstemmige Samtykke herved bebrevet, ligesom jeg og hereved aldeles forskriver og overgiver til de Fattige her af Sognet den Capital 400 Rdlr. til deres Underholdning, som fra førstkommende Catharinæ Dag at regne skal saaledes omgaaes med, at Capitalen altid og evindelig skal staa paa Rente, og bemeldte Capital aldrig fra bemeldte Tid maa formindskes, men den deraf vorende Rente aarlig paa Catharinæ Dag [1] uddeles imellem de 20 Fattigste og Nødlidenste her i Sognet, saa at enhver af dem nyder 1 Rigsdaler til deres aarlig Subsistence, og paa det Alting saavel i mit levende Live som efter min Død rigtig kan forholde sig, og Capitalen ej skal forkomme, er da min Villie og Begjering, at Følgende til evindelig Tid maatte observeres og ved Magt holdes af Stedets nuværende eller herefter tilkommende Præster som de, der nu ved denne min Fundats recommenderes denne Capitals Beobagtning og Renternes Distribution: 1) At Capitalen, som jeg tilligemed denne Fundats og Bebrevelse til Deres Velærværdighed Herr Raphael Lund Juel, nuværende Sognepræst her til Vangs Menigheder, overleveret haver og nu af mig allerede er udsat paa Rente, nemlig paa Spaberg 200 Rdlr. og Arnset 200 Rdlr. imod Opsiddernes Gaarde til Underpant, stedse bliver staaende imod sikkert Pant paa Rente, saa de Fattige Intet i deres ringe Indkomme skal afgaa. — 2) At Renterne, der aarlig bedrage sig til 20 Rigsdaler, blive Catharinæ Dag hvert Aar distribueret udi 2de Medhjelperes Overværelse, der Regnskabet med Sognepræsten aarlig i Regnskabsbogen skal attestere og underskrive, og som 20 af de fattige Sognets indfødte Lemmer denne Interesse er destineret, enhver da af dem nyder en Rigsdaler aarlig til deres ringe Subsistence. — 3) At naar Capitalen af dem skulde blive opsagt, som den nu paa Rente bekommet have, skal de Samme et Aar før Betalingen samme opsige, paa det Sognepræsten kan have Tid til at faa Pengene paa et andet suffisant Sted igjen besørget udsat, saa de Fattige Intet i deres Interesse skulle afgaa, til den Ende Debitorerne ved deres Obligationers Udfærdigelse skal forbinde sig Capitalen et halft Aar forud at opsige, førend den af dem bliver betalt. — 4) At saalænge jeg enten selv lever, eller og nogen af mine Børn eller Børnebørn her i Sognet ere beboende, skal jeg eller de have

[1]) 25 November.

hed til at udnævne de fattigste Lemmer, som denne Almisse skal oppe- r og nyde, og naar nogen fattig indskreven Lem dør, skal vi ligeledes e Frihed til at udnævne en anden i den Afdødes Sted, hvilke Fattige) skal indføres i den Regnskabsbog, som til dette Brug bliver ind- t, ved Navn, Aar og Alder samt Svaghedens eller Legems Til- d saavelsom Aarsagen, hvorfor de ere indførte til Almissens Annam- e, paa det om den høie Øvrighed vilde efterse, om Andre nyde Al- e end de, som formedelst en eller anden Aarsag samme høilig behø- da af Regnskabsbogen kan erfares, at de, som ere antagne, ere til Ringe høit trængende, hvorved man og er forsikret, at ingen anden r herudi delagtig, end de høist trængende. — 5) Skal i denne nskabsbog, som over bemeldte Fattiges deres ringe Indkomme bliver ttet, rigtig indføres: 1. Capitalen, — 2. hvor den er udestaaende Rente, og mod hvad Pant, — 3. hvad Forandring med Capita- Omflyttelse fra et Sted til et andet maatte ske; hvorhos ydmygst re- nenderes de velærværdige Prester, at de nøie vigilere for, at Capi- ne strax besørges paa et andet Sted udsat, naar de af den blive gt, som noget af dem maatte have laant, Alt paa det de Fattige i deres ringe Indkomme skal afgaa, og i Betragtning at Gud, som er al tro Tjeneste, vil ikke lade deres kjærlige Omhu for de Fattige eres Indkommes Conservation blive ubelønnet. Jeg understaar mig mindre af Deres høiædle Høiærværdigheder, baade nuværende og her- tilkommende Biskopper, at udbede paa de Fattiges Vegne, at de al- olde Haand over denne Capital, at den ikke i nogen Maade bliver indsket, men stedse har et nidkjært Øie for, at de 20 fattige Lemmer, til denne Almisse enten ere eller herefter blive udnævnte, aarlig ny- n Del af Renten, som dem som meldt proportionaliter tilkommer, t de vil gunstigst have Inspection og Omsorg for at denne min Fun- bliver uryggelig holdet samt rettelig dermed omgaaet, og til den paa deres Visitation lade sig forevise saavel Regnskaberne som gationerne, og ellers drage al Omsorg for dette Legats Conservation tte Behandling saaledes, som de for den allerhøieste Gud vil an- , men i Besynderlighed beder jeg og de velærværdige Prester, som nu eller hid til Stedet allernaadigst voceret vorde, at de altid saa- holde Haand over Capitalen og Renterne, som de for Gud og al ghed vil være ansvarlig, og at de, naar ingen af mine Børn eller eborn længer her i Sognet er beboende, ikke inddrage Andre, end dtørftigste, Skikkeligste og Gudfrygtigste, som ere Sognets egne Fat- til at nyde godt af disse Renter, saasom de ei til Andres Under- ing er eller skal være destineret. Iøvrigt skulde det være mig en særde-

les Glæde, om det maatte behage Sognepresten, Herr Raphael Lund Jud, at udvirke herpaa kongelig Confirmation, som jeg haaber gratis kan forventes. Denne min Fundats og Bebrevelse jeg da ej alene selv egenhændig har underskrevet og forseglet, men endog ved min hertil antagne Lagværges og nærværende kjære Børns Underskrift og Forsegling vil have bekræftet. Kvæka i Vangs Sogn den 11 September 1736.

Else Cathrina salig Herr Sverdrups.
(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer underskriver og forsegler som Lagværge
Claus Olsen, m. p.
(L. S.)

Vores kjære Moders, Else Cathrina salig Sverdrups ovenstaaende Fundats vi ved denne vores Paategning og Forsegling aldeles samtykke, og derfor efter hendes Forlangende underskrive.

H. Sverdrup. (L. S.) F. Sverdrup. (L. S.)

Bestemmelse om Indtægterne for Throndhjems Kathedralskole[1] af Sangopvartningen.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

132. 8 Decbr. 1736. Throndhjem.

Reglement for hvad Throndhjems Kathedralskole nyde bør:

I. Af Bryllupper. 1) De, som efter kongelig allernaadigste Tilladelse lade sig copulere udi Husene og ere af Rangen, skal give til Skolen 5 Rdlr., men Bestillings- og Handelsmænd 3 Rdlr., dog hvis Haandverksfolk, Høkere og deslige saaledes lade sig vie, betale de til Skolen 2 Rdlr., og skal da Skolen være forpligtet, om det forlanges, at sjunge en dansk Psalme før og efter Copulationen. Men hvis Figuralmusik begjeres, bestilles det hos Cantoren, som foruden det Skolen bør have, gives 3 Rdlr., dog saa at Instrumentisterne særdeles betales. — 2) Dersom nogen af dem, som i forrige Articel vare meldede, skulde uden foregaaende Trolovelse lade sig vie i Kirken, betales dog efter den forskrevne Taxt, men hvis de efter foregaaende Trolovelse sammenvies, betales af alle til Skolen en Rdlr., Høkere og Haandverksfolk skal derimod give to Ort 16 Skilling, men Soldater, Arbeidsfolk, Tjenestefolk og andre deslige Fattige en Ort 8 Skilling. Skulde Figuralmusik tillige

[1]) Nu Fattigskolerne, se Plak. 22 Marts 1805 og Reskr. 27 Decbr. s. A. § 1

i Kirken forlanges, da betales 3 Rdlr., hvoraf Cantor for sin Umage
a halve Del bekommer og det øvrige Skolen tilfalder. — 3) Ingen
Byens Prester maa copulere Nogen enten i Husene eller Kirkerne, for-
d fremvises rectoris Seddel at Skolen rigtig efter foreskrevne Tart er
ven fornøiet, eller og de selv maa svare Skolen saa meget, som den af
Copulerede burde betales.

II. **Af Ligbegjengelser.** 1) Naar noget Lig vorder begravet i de
e Byens Hovedkirkers Chor eller murede Gravsteder, enten det sker
i Dagen eller efter særdeles allernaadigst Tilladelse om Aftenen, enten
kolens Tjeneste dertil bliver begjeret eller ikke, betales for hvert Lig 8
dlr. Men for de Lig, som begraves i Mulden neden i Kirkerne eller
eres Gange, betales til Skolen 4 Rdlr., naar ingen Klokker bruges,
g dersom der for samme Lig bliver ringet, gives 6 Rdlr. — 2) For
, som begraves paa Kirkegaardene ved bemeldte 2de Hovedkirker, naar
d begge Kirkers Klokker bliver ringet, betales til Skolen 6 Rdlr., men
ar den ene Kirkes Klokker bruges, erlægges 4 Rdlr., af hvad Stand
Vilkaar endogsaa forbemeldte Lig maatte være. — 3) Hvo, som be-
aves paa bemeldte Kirkegaarde uden Ringen, bør, naar han er Rangs-
rson, Bestillingsmand eller Handelsmand og Negotiant, betale til Sko-
i 2 Rdlr., men er han Høker eller Haandverksmand en Rdlr.; for
beidsfolk, Tjenestefolk og andre deslige skal gives derimod 2 Ort,
ar de nedsættes i Domkirkens bedste Jord, og i den slettere 1 Ort; men
i de i vor Frues Kirkegaards bedste Jord begraves, gives 3 Ort, og
ar de sammesteds nyde den middelmaadige eller sletteste Jord, betales
a naar de nedsættes i Domkirkegaarden. — 4) De, som udi den nye
irkegaard paa Løkkerne begraves, betale til Skolen 20 Skilling, men
is Høker eller Haandverksmand der begraves, gives en Ort 8 Skil-
g. — 5) Af Børns Lig, som ere under 14 Aar, betales paa alle Ste-
r og i forhen anførte Tilfælde alle Tider til Skolen en tredie Del
ndre end for vorne Lig; men for hvert Barns Lig, som er under 5
r, skal gives en Rdlr., naar det nedsættes i Kirken, og paa Kirkegaar-
, naar det er fornemme Folks Børn, to Ort og for ringere Folks en
t, men for deres af ringeste Stand 12 Skilling, hvilket og er at iagt-
e om den nye Kirkegaard, hvor man dog for et Barn under 14 Aar
er 16 Skilling. — 6) Naar Disciplernes Opvartning med Sang
de forlanges af dem, som paa ovenanførte Maade betale, da ordine-
for dem, som betale 8 og 6 Rdlr., 24; for dem, som betale 4 Rdlr.,
; for dem, som give 3 Rdlr., 12; for dem, som give 2 Rdlr., 10;
Rdlr., 8; 3 og 2 Ort, 6; og endelig for dem, som betale 1
t og derunder, 4 Discipler. — 7) Alle bør være forbundne og plig-

tige at rette sig efter den foresatte Taxt; men af dem, som formedelst Fattigdoms Skyld forundes paa bemeldte Kirkegaarde fri Jord eller af Byens Fattighuse der begraves, nyder Skolen Intet, hvilket og er at forstaa om alle dem, som efter Kirkestolen nyde fri Jord og Begravelse. — 8) Ingen Kirkeværge eller Ejer til den nye Kirkegaard paa Løkkerne maa tilstede, at der graves for noget Lig, som ej i forrige anførte 7de Articel er excipereret, førend forevises Rectors Seddel, at Skolen rigtig efter ansatte Taxt er bleven betalt, med mindre de selv til Skolen vil betale, hvad den for samme Lig burde nyde. Throndhjem den 8 December 1736.

Chr. U. B. Nissen. E. Hagerup.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 18 Januar 1737.

J. Treschows Testament til en theologisk Student ved Universitetet, til Vor Frelsers Kirke, Husarme og fattige Enker i Christiania samt til Akers Kirke.

Efter det originale Skiftebrev af 24 Juli 1754 i Rigsarkivet. — Trykt udtogsvis i Norske Univers.- og Skole-Annaler 2den Række VI. 148—153

133. 16 Mai 1737. Viborg.

Jeg underskrevne Johannes Treschow gjør hermed vitterligt, at eftersom den gode Gud ved Erindring om min Dødelighed har givet mig isinde, førend min Frasskillelsesstund kommer, i Tide at være betænkt paa min sidste Viljes Indrettelse angaaende de mig af hans faderlige Naade betroede Midler, som han har ladet mig arve efter mine salige Forældre, afgangne Admiralitetsraad Gerhard Treschow og Karen Lemmich, og jeg, som hidindtil har levet og fremdeles agter min øvrige Livstid at henleve udi den ugifte enlige Stand, ser mig af Deres kongelige Majestets allernaadigste Lov forundt den Frihed at gjøre Donation af hvad jeg efterlader mig, til gudelig Brug saaledes, som mig bedst synes og Gud selv giver mig isinde, saa har jeg i den hellige Treenigheds Navn besluttet hos mig selv, og ved dette mit Testamente, i Forventning af Deres kongelige Majestets allernaadigste Confirmation, declareret at være min sidste uryggelige Vilje, at hvad jeg ved min Død efterlader mig, enten af rede Midler udi Obligationer, eller af Bøger, som jeg kan have samlet mig, skal altsammen komme mine trængende Paarørende og publico tilgode; og eftersom det, jeg har at legere bort, er kun Lidet, og jeg dog gjerne vilde have det extenderet det længste muligt var, at ej alene min salig Broders, Justus Gothard Treschows

iterladte Enke og Børn, samt andre mine trængende Paarørende indtil
dje Led inclusive, saalænge der er nogen til af dem, men endog Hus-
rme og fattige Enker, Kirker og fattige danske Skoler, den studerende
ngdom ved Akademiet, samt det kongelige Vaisenhus i Kjøbenhavn og
n kongelig danske Mission i Ostindien, hver efter sin Fornødenhed, og
avidt mine Midler vil tilstrække, deraf kunde nyde deres Del, omend-
skjønt den blev kuns liden, til en kjærlig Amindelse efter mig, men for-
emmelig min naadige Gud, der anser mere Giverens Vilje og Hjerte
ed Gaven selv, til et lidet Taknemmelighedsoffer af mig for hans milde
elsignelse og andre hans utallige store og uforskyldte Velgjerninger mod
ig, saavelsom ogsaa, det jeg haaber af hans faderlige Barmhjertighed,
et lidet Middel, hvorved hans allerhelligste Navns Ære kunde blive
emmet; da paa det baade jeg desbedre kan naa dette mit Ønske og
jemerke og publico ogsaa derved desbedre kan blive tjent, skal i Kraft
dette mit Testamente og Deres kongelige Majestets derpaa forvente-
je allernaadigste Confirmation ej alene de legata, som publico derefter
nmediate tilfalde, men endog de, som i Fremtiden komme dertil af de
apitaler, som jeg har destineret min salig Broders Enke og Børn samt
andre mine fattige Paarørende først at nyde usum fructum af, være
ærlige og bestandige Capitaler, som reparteres til følgende Classer:

1) 1000 Rdlr., siger et Tusinde Rdlr., legeres til min salig Broders,
itius Gothard Treschows Enke i Christiania, Margrethe Glad, om
n overlever mig, at nyde aarlig Renten af, saalænge hun lever i
nkestanden, men efter hendes Død, eller og om hun skulde komme i et
t Egteskab, skal denne Capital saaledes deles, at deraf henfalder til
nyde aarlig Renten af: — 100 Rdlr., siger et Hundrede Rdlr., til vor
elsers Kirke i Christiania; — 100 Rdlr., siger et Hundrede Rdlr., lige-
a til Akers Kirke ved Christiania, imod at den holder min salige Fa-
ers murede Begravelse paa Kirkegaarden vedlige i samme gode Stand,
n den findes udi ved min Død, hvilken jeg og forsikrer mig om den
terlades udi af min salig Broders Enke, om hun overlever mig; —
00 Rdlr., siger fire Hundrede Rdlr., til rette trængende og derhos gud-
ygtige og skikkelige Husarme i Christiania, at nyde aarlig Renten af,
alænge de dertil ere trængende og leve christelig, dog uden at have
gen Del i næstfølgende legato, og skal denne Rentes Uddelelse pro-
rtioneres efter Enhvers Trang og anden Beskaffenhed, saaledes at In-
n faar mindre end fem Rdlr. og Ingen mere end ti Rdlr.; — 400
dlr., siger fire Hundrede Rdlr., paa samme Condition og Maade til fat-
ge Enker sammesteds, som da ingen Del maa have udi næstforegaaende
galo, ligesom ikke heller disse twende til Husarme og fattige Enker

legerte Capitaler vedkomme nogen af mine trængende Paarørende, som udi den 4de Classe skal aparte blive betænkte; dog maa Byens Fattige, som kun Lidet eller Intet nyde af den almindelige Byens Casse og af andre legatis (Vetlere undtagen) under disse Husarme og fattige Enker tillige være begreben og have Del i et af disse twende legatis, saafremt de ere ret trængende, gudfrygtige og skikkelige.

2) 500 Rdlr., siger fem Hundrede Rdlr., legeres til min salig Broders, Justus Gothard Treschows Søn Gerhard Treschow, om han overlever mig, at nyde aarlig Renten af, indtil han bliver forsynet eller imidlertid ved Døden afgaar, da denne Capital transfereres til Akademiet, hvor Renten deraf bliver et perpetueret lidet Stipendium for en af de skikkeligste, bedste og derhos mest trængende candidatis af Christiania Kathedralskole i sine tre første Studenteraar, at nyde saalænge han opfører sig skikkelig og flittig, for at habilitere sig desbedre in studio philologico et theologico, og siden blive ved Theologien; men hvis Nogen, medens han nyder dette stipendium, opfører sig uskikkelig og forsømmelig i sine Studeringer, da tages det fra ham og forundes en anden skikkelig flittig studioso, som facultas theologica dertil finder trængende og meriteret, at nyde det i de Aar, som ere tilbage af de tre Aar, i hvilke den Anden, om han havde været skikkelig og flittig, skulde beholdt det, efter hvilken Tid det igjen henfalder til en anden skikkelig og trængende studiosum fra Christiania Skole, og saa tidt ikke nogen saadan var at finde blandt candidatos, som komme derfra Skolen, da nyder en anden skikkelig, flittig og trængende candidatus fra de andre Skoler, som facultas theologica vil unde det, samme Ret dertil, men derhos med samme Conditioner, som før er meldt.

3) 500 Rdlr., siger fem Hundrede Rdlr., legeres til min salig Broders, Justus Gothard Treschows Datter, Maria Treschow, om hun overlever mig, at nyde aarlig Renten af, indtil hun bliver forsynet eller imidlertid ved Døden afgaar, da denne Capital saaledes deles, at deraf henfalder til at nyde aarlig Renten af: — 300 Rdlr., siger tre Hundrede Rdlr., til det kongelige Vaisenhus i Kjøbenhavn, — 200 Rdlr., siger tre Hundrede Rdlr., til den kongelige danske Mission i Ostindien.

4) 1000 Rdlr., siger et Tusinde Rdlr., legeres til mine trængende Paarørende indtil tredje Led inclusive, saalænge der er nogen af dem, hvilke Alle, ihvor de ere (min salig Broders, Justus Gothard Treschows Enke og Børn alene undtagen, som alt apart i de foregaaende Classer ere betænkte), skal, naar de sig anmelde, og deres Trang, christelige Forhold og Forvandtskab med mig ved gode og tilforladelige attestata eller paa andre Maader er vitterlig, nyde aarlig Renten af denne Capital, forsaavidt den kan tilstrække,

Proportion efter Enhvers Trang, saa Ingen faar mindre end ti Rigs-
aler og Ingen mere end tyve Rigsdaler, og det saa længe, som de op-
rè sig christelig og dertil ere trængende; i Særdeleshed skal til denne
ave være prioriteret salig Herr Peder Lunds Enke Anne Marie Tre-
jow, nu værende i Kvistrup her i Viborg Stift, og salig Simon Grams
orn paa Bragernes i Norge, isald baade hun og de overleve mig,
aledes at bemeldte salig Hr. Peder Lunds Enke nyder aarlig, saalænge
n lever i Enkestanden, tyve Rigsdaler, og en eller flere af Simon
rams Børn, som det mest kunde behøve, tilsammen ligesaa meget aar-
, indtil de selv kan forhverve deres Brød eller imidlertid ved Døden
gaa. Og paa det at dette mit legatum kan blive bekjendt for Alle og
nhver af mine trængende Paarørende, hvor de sig her i Rigerne maatte
holde, da besørge de, som denne Capital faa under Administration,
afnart de faa Notice om denne min sidste Vilje, at Indholden deraf,
ovidt dette legato er vedkommendes, enten i de trykte danske Aviser
er paa hvad Maade de bedst eragte, med mindste Bekostning, som de-
rteres i Renten, nogle Gange efter hinanden kan blive ved public
vertissement notificeret tilligemed Tiden, naar mine trængende Paarø-
nde sig derom hos dem kan anmelde, og paa hvad Maade de efter
enstaaende Forklaring kan vænte at nyde Del derudi; hvilken Notifica-
n ligeledes igjentages siden hvert Aar, saa længe der er Nogen af min
milje, som nyder Renten af dette legato, i hvilken Tid ogsaa de Por-
ner af Renten, som Ingen af min Familie indfinder sig til og nyder,
l hver Gang saadan Vacance indfalder lægges til Capitalen, at forøge
n med. Og naar Ingen mere af min Familie sig anmelder, som efter
den anførte Beskaffenhed til dette legatum er legitimeret, da anvendes
n hele Capital til at supplere de under den 1ste, 3die, 8de og 9de
asse anførte legata saaledes, at deraf henfalder til at nyde aarlig
nten af: — 200 Rigsdaler, siger to Hundrede Rigsdaler, til det kongelige
isenhus i Kjøbenhavn; — 300 Rigsdaler, siger tre Hundrede Rigsdaler,
den kongelig Danske Mission i Ostindien; — 100 Rigsdaler, siger et
ndrede Rigsdaler, til en af de rette trængende og derhos gudfrygtige
skikkelige Husarme i Christiania, at nyde aarlig Renten af, saalænge
n samme dertil er trængende og lever christelig, og saafremt samme
rson Intet tilforn nyder af det, som de Husarme sammesteds under den
e Classe af mig er bleven tillagt; — 100 Rigsdaler, siger et Hundrede
gsdaler, ligeledes og paa samme Condition til en af de fattige Enker
mmesteds, at nyde aarlig Renten af, saafremt samme Intet tilforn ny-
af det, som fattige Enker sammesteds under den 1ste Classe af mig
bleven tillagt; i det Øvrige maa det, som der blev erindret om de

til Husarme og fattige Enker i Christiania legerte Capitaler, ligeledes her ved dette og næst foregaaende legato blive iagttagen; — 200 Rigsda-ler til rette trængende, og derhos gudfrygtige og skikkelige Husarme her i Viborg, at nyde aarlig Renten af, saalænge de dertil ere trængende og leve christelig, dog uden at have nogen Del i næstfølgende legato, og skal denne Rentes Uddelelse proportioneres efter Personernes Trang og anden Beskaffenhed, enten at En nyder alene den hele Rente, eller at den deles lige mellem Tvende, saasom Ingen maa have mindre end fem Rigsdaler; — 100 Rigsdaler, siger et Hundrede Rigsdaler, ligeledes og paa samme Condition til en af de fattige Enker sammesteds, at nyde aar-lig Renten af, uden at have nogen Del i næstforegaaende legato, dog maa skikkelige og ret trængende Byens Fattige (Betlere undtagen), som kun Lidet eller Intet nyde af den almindelige Byens Casse og af andre legalis, ogsaa have Del i et af disse tvende til Husarme og fattige En-ker legerte Capitaler.

5) 100 Rigsdaler, siger et Hundrede Rigsdaler, legeres til Dom-kirken her i Viborg, at nyde den aarlige Rente af;

6) 100 Rigsdaler, siger et Hundrede Rigsdaler, ligeledes til Rom Sogns Kirke sammesteds;

7) 100 Rigsdaler, siger et Hundrede Rigsdaler, ligeledes til Sønder Sogns Kirke sammesteds

8) 300 Rigsdaler, siger tre Hundrede Rigsdaler, legeres til rette trængende og derhos gudfrygtige og skikkelige Husarme her i Viborg at nyde aarlig Renten af, saalænge de dertil ere trængende og leve chri-stelig, dog uden at have nogen Del i næstfølgende legato; og skal denne Rentes Uddelelse proportioneres efter Enhvers Trang og Beskaffenhed saaledes at Ingen faar mindre end fem Rigsdaler, og Ingen mere en ti Rigsdaler.

9) 400 Rigsdaler, siger fire Hundrede Rigsdaler, legeres paa samme Condition og Maade til fattige Enker sammesteds, som da ingen D maa have udi næstforegaaende legato; dog maa skikkelige og ret træn-gende Byens Fattige (Betlere undtagen), som kun Lidet eller Intet nyde den almindelige Byens Cassa og af andre legatis, ogsaa have Del i af disse tvende til Husarme og fattige Enker legerte Capitaler.

10) 500 Rdlr., siger fem Hundrede Rdlr., legeres til fattige Da
Skoler i Viborg By eller Stift, hvor, og naar Ungdommen ved g
og velskikkede Skoleholdere, samt andre nyttige Anstalter til Skolevæse
Forbedring bedst og troligst bliver underviist i den sande Guds Kundsk
og ført paa den sande Gudsfrygts og Christendoms Vei, da denne
pitals Renter skal tjene enten til gode og velskikkede Lærereres Løns

bedring, eller til fattige, skikkelige og lærvillige Disciple at holde i Skole og forsyne med gudelige Bøger og anden Fornødenhed, forsaavidt Renten kan tilslaa; men, hvor og naar saadan god Indrettelse af Skolevæsenet til Ungdommens grundige Undervisning og Anførelse til Guds sande Frygt og Kundskab, Dyd og Skikkelighed ej endnu findes, skal denne Capital indeholdes, og imidlertid vore ved Rentens aarlige Tillæggelse. Foruden disse i Obligationer bestaaende og, saaledes som i foranførte 10 Classer meldt er, legerede Capitaler, legerer jeg endnu tilsidst til det kjære Universitet i Kjøbenhavn, det jeg blandt jordiske Midler har haft allerkjæreste, mine Bøger, som af mig med egen Haand er forfattet Catalogus over med Taxt hos, hvoraf jeg vil have oprettet tvende stipendia academia: et paa 1000 Rdlr., siger et Tusinde Rdlr., til en fattig, men derhos gudfrygtig, skikkelig og flittig Student, i hvad Skole han er fra, naar der findes hos ham et godt ingenium og et Gud hengivent Sind med andre gode baade Naturens og Naadens Gaver, naar han og derhos alt forhen har lagt god Grund i sine Studeringer, da i tre Aar at nyde Renten af denne Capital ved Akademiet for at habilitere sig desbedre i Theologien og alt hvad der henhører til Prædikeembedet, paa det han i sin Tid kan blive et nyttigt og velskikket Redskab udi Guds Menighed; — et paa 500 Rdlr., siger fem Hundrede Rdlr., til en af de skikkeligste og bedste, og derhos mest trængende candidatis herfra Viborg Kathedralskole, i sine tre første Studenteraar at nyde Renten af, saalænge han opfører sig skikkelig og flittig, for at habilitere sig desbedre in studio philologico & theologico og siden blive ved Theologien; i det Øvrige skal med dette stipendio i alle Maader forholdes, som ovenmeldt er om det udi den 2den Classe mentionerede. Hvad der saa kan skyde over disse 2de Capitaler af mine Bøger, naar de ere solgte og Omkostningerne fradragne, skal, enten det bliver meget eller lidet, ved facultatis theologicæ og ephori collegii medicei gode Forsorg emplojeres til at kjøbe udvalgte gode Bøger for, saadanne som kan være mest nyttige og fornødne, fornemmelig in theologia & philologia sacra & profana, hvilke jeg vil have foræret til collegio mediceo i Kjøbenhavn [1], som jeg har været en alumnus af, til et lidet auctorium for dets Bibliothek; men ifald mine Bøger imod Formodning ikke skulde kunne, foruden Omkostningernes Betaling, fuldt indbringe disse femten Hundrede Rdlr. tilligemed det til collegii medicei Bibliothek destinerte auctorio, som ikke maatte være mindre end et halft Hundrede Rdlr.s Værdi, da indeholdes med disse legata saalænge, ind-

[1]) Collegium mediceum var det officielle Navn paa det saakaldte Borks Collegium for Studenter, stiftet af prof. medicinæ Oluf Bork i Kjøbenhavn.

til den summa, som bliver i Beholl af Bøgerne, ved Rentens aarlige Tillæggelse kan voxe til femten Hundrede og halvtredsinstyve eller sexten Hundrede Rdlr. Og paa det mit Øiemerke med den Donation, jeg saaledes her gjør af mine rede Midler og Bøger, desbedre kan naaes, og de Foranstaltninger gjøres, hvorved dette mit Testamentes Fuldbyrdelse efter min Død bedst kan blive befordret, saa har jeg endnu følgende Poster at erindre, som jeg dertil eragter tjenlige og fornødne, forsikrendes mig om, at ogsaa denne min sidste Vilje og Forlangende ved Deres kongelige Majestets allernaadigste Confirmation bliver auctoriseret og af Vedkommende, hvis Godhed jeg herudi udbeder mig, derved nyder saameget villigere og ombyggeligere Efterlevelse. Samme min sidste Vilje og Forlangende bestaar da herudi: — 1. At de udi de 3 første Classer af dette mit Testamente mentionerede Capitaler, først hele (saalænge som min salig Broders Enke og Børn i Christiania, om de overleve mig, efter samme Classers Indhold nyde Renten deraf) og siden naar disse Capitaler ere blevne delte, saa mange Parter deraf (som henfalde til Christiania Kirke, til Akers Kirke, til Husarme og fattige Enker i Christiania) blive under Stiftsbefalingsmandens, Biskoppens og Magistratens i Christiania, deres retsindige og ombyggelige Administration; saa og at den udi 4de Classe mentionerede Capital, først hel (saalænge som nogen af min Familie, efter samme Classes Indhold, nyder Renten deraf) og siden, naar den er delt, saamange Parter deraf (som henfalde til Husarme og fattige Enker i Christiania) bestandig bliver under samme Administrateurers gode Inspection og Forvaltning; ligesaa at de udi de 6 sidste Classer mentionerede Capitaler, tilligemed de efter den 4de Classes Indhold Husarme og fattige Enker her i Viborg siden tilfaldende, bestandig blive under dette Steds Stiftsbefalingsmands, Biskops og Magistrats, de til stipendia academia af mine Bøger legerede Capitaler tilligemed den til samme Brug, efter den anden Classes Indhold, siden henfaldende Capital under facultatis theologicæ Hafniensis, og endelig de til det kongelige Vaisenhus i Kjøbenhavn samt den kongelig Danske Mission i Ostindien, efter den 3die og 4de Classes Indhold, siden henfaldende Capitaler under Missions-Collegii og Vaisenhusets Directeurer i Kjøbenhavn, deres gode og retsindige Administration; — 2. At saasnart jeg ved Døden afgaar, dette Steds daværende Stiftsbefalingsmand og Bisop, som executores testamenti, antage sig mine legerte Midler, bestaaende i Obligationer og Bøger, til god Forvaring, lade dette mit Testamentes originale Gjenpart tilligemed Deres kongelige Majestets derpaa forventelige allernaadigste Confirmationsbrev blive i bestandig god Gjemme her ved Stiftskisten, og til desbedre Conservation

bføres i en Protocol, saa og deraf udstede saavel til dette Steds Ma- strat, som til de Andre, der enten i Christiania eller i Kjøbenhavn a mine legata under Administration, ligelydende vidimerte Copier, som jeldes blive i publik og bestandig Gjemme, hver paa sit Sted, og ind- res i Protocol; — 3. At de til executores testamenti Udnævnted rage bste Omsorg for, at mine paa Obligationer udestaaende Capitaler kan, t snareste muligt er, blive indcasserede og saa mange deraf, som for- re under deres Administration, igjen kan blive samme Omslagstid sik- rt udsatte, paa det Vedkommende des snarere kunde komme til at nyde enten deraf; til hvilken Ende de og, saasnart Capitalerne ere indsam- de, gjøre betimelig god Anstalt hos Vedkommende paa de andre Steder l de Capitalers Modtagelse, som falde under deres Administration; gesom og de, der faa under Hænder de Capitaler, som min salig Bro- rs Enke og Børn samt mine andre trængende Paarørende først skal de usum fructum af, paa bedste Maader sørge for, at de strax kan live sikkert udsatte, til at kunne des snarere distribueres Renten af, saa g naar disse Capitaler paa den Maade, som Testamentet ommelder, bli- e ledige, da give til Vedkommende, under hvis Administration de da alde, strax Notice derom, at derefter forderligst kan gjøres Anstalt til eres Annammelse; — 4. At facultas theologica Hafniensis, saasnart det ar faaet min sidste Vilje angaaende mine Bøger at vide, gjør forder- ligst god Anstalt til deres Annammelse her tilligemed den af mig med Pris hos derover forfattede catalogo, og siden med al mulig Flid og edste Menage videre besørger deres Overførelse til Kjøbenhavn, saavel- som at faa dem der, enten ved offentlig Auction, eller ved privat Un- derhandling med en Liebhaber, der vilde kjøbe dem under Et, udbragte til bedste Pris, at de deraf til stipendia academica samt auctorium bibliothecæ collegii medicei destinerte Summer des snarere kunde komme til den Brug og Nytte, som de af mig hengives til; — 5. At alle de, som faa under Administration de af mig legerede Capitaler, for Guds og deres Samvittigheds Skyld, med al Ombyggelighed og Retsindighed vigilere for samme Capitalers bedste Conservation, samt den aarlige Rentes rigtige Anvendelse til den af mig intenderte christelige Brug, og i det øvrige trolig se derhen, at denne min sidste Vilje, til mine fattige Venners Tarv og publici Bedste alene hensigtende og derfor ogsaa mere Guds end min Vilje, i alle Maader kan blive nøjagtig efterlevet og hans allerhelligste Navns Ære fremmet, hvorfor Gud selv, som de her- udi gjøre en behagelig Tjeneste, i mit Sted vil være deres naadige Be- lønner. Af samme barmhjertige Gud jeg og til Slutning tilbeder mig og haaber den Naade, at han vil lade sig den ringe Gavn, som jeg i

dybeste Hjertens Ydmyghed hermed frembærer for ham og helliger hans Ære og Tjeneste, for Christi Skyld vel befalde, og som han har givet mig Evnen og Viljen til at gjøre dette lidet Gode, han ogsaa vil frembeles bevare det, han har betroet mig, og saaledes vel den liden Sæd, jeg her har udsaaet til hans Ære, at den i sin Tid falde i god Jord hos dem, som skal nyde godt deraf, og bære ham, rette Høstens Herre, de behagelige Frugter, der paa den store Høs Dag kan findes til Lov og Priis i vor Herres Jesu Christi Aabe relse, Amen. — Til dette mit Testamentes ydermere Stadfestelse haver ej alene selv i mine Sundheds Dage med velberaad Hu det i Pe forfattet, underskrevet og forseglet, men endog venlig ombedet de vi værdige gode Guds Mænd, Herr Niels Hertzberg, Sognepræst Nørre Sogns Menighed her i Viborg, Herr Henrich Steuner, Me ner i Ordet for Domkirkens Menighed sammesteds, med mig til Vi lighed at underskrive og forsegle. I det Øvrige forsikrer jeg her for allerhelligste Ansigt, og paa kraftigste Maader forpligter mig selv t Troskab og Retsindighed at vise i denne min Forskrivning, saa at saalidt, som paa min Side ved uforsynlig Husholdning med Midler nogen Formindskelse skal ske i de af mig her legerede Capi ligesaalidt skal og i denne min sidste Vilje nogen Forandring til sidste Dødsstund af mig enten fattes i Sinde eller gjøres, mindre det skulde behage den gode Gud efter sit alvise og forund Forsyns Raad i den Tid, jeg endnu kan have at leve udi, enten at ringe eller forbedre min Tilstand, da den Forandring, som efter slig stændighed nødvendig maatte ske udi det, jeg her har legeret, ligel Kraft af min sidste Vilje skal blive paa den original Gjenpart, je beholder af dette mit Testamente, før min Død paategnet med mi Fleres Underskrift og Forsegling. Viborg den 16 Maii anno 1737

Johannes Treschow.

(L. S.)

Til Vitterlighed underskriver og forsegler:

Niels Hertzberg.

(L. S.)

Ligeledes til Vitterlighed underskrives og forsegles af

Henrich Steuner.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 12 Juli 1737.

Kongelig Fundats for Oslo Hospital [1].

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet, sammenholdt med Kancellikoncepten sammestedø. — Trykt i Bergs Reskriptsaml. I. 655 ff.

134. 28 Juni 1737. Fredensborg.

Vi Christian den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre vitterligt: Eftersom Vi fra Vores Regjerings første Tiltrædelse haver ladet Os besynderlig være angelegen, ved den allerhøjeste Guds Velsignelse og Bistand at faa de publiqve til Guds Ære, det gemene Bedste og de Fattiges Hjelp hensigtende gudelige Stiftelser forbedrede, fra indsnegen Misbrug reddede, og paa en ren, ordentlig og for alle efterrettelig Maade indrettede, saa har og denne Vores kongelige Omsorg strækket sig til det ældgamle Hospital i Oslo ved vor Kjøbstad Christiania i Norge, som af de fremfarne højlovlige Konger i Danmark og Norge har været stiftet til fattige Lemmers Underholdning, hvor der i fordums Tid har været 24 Lemmer spisede, men da saadan Spisning formedelst den derved befundne Urigtighed, Misbrug og Underslæb af Vores højst salige Farfaders Fader, højlovlig Ihukommelse, Kong Frederik den tredje er ophævet [2], og anordnet, at Lemmerne i den Sted skulle gives rede Penge ugentlig, skal dog atter adskillig Misbrug have sig indsneget: at Lemmerne ikke have faaet uden den halve Portion i Penge; at Hospitalet ikke ved saa anseelig Indtægt er forbedret, og Lemmernes Tal ikke er forøget, skjøndt adskillige Donationer ere tilkomne; at en stor Del af Indkomsterne paa adskillige Hospitalet uvedkommende, men Avlingen, som Forstanderen istedenfor Løn har været tillagt, vedkommende, Huse ere aarlig anvendte; at Indtægterne af Jordegodset ved Restancer og andre Tilfælde ere aarlig ikke tilfulde indkomne; i Særdeleshed at Hospitalet selv ikke af det vidtløftige, og i det hele Stift adspredte Jordegods har haft den Nytte, det burde have, eller med saadant Gods og dets Skove kunde haves den fornødne Tilsyn, hvorved Andre har gjort sig Fordel af Godsets Herlighed. Saa have Vi allernaadigst fundet for godt og til Hospitalets Fordel nyttigt ved allernaadigste Resolution af 30 September 1735 at lade ved offentlig Auction Jordegodset sælge og de omliggende og Hospitalet tilhørende Enger, Jorder og Gaards-

[1]) Se Reskr. 10 Septbr. 1734, 14 Juni 1736, 25 Jan. 1776, 31 Decbr. 1790, 14 Oktbr. 1796, 8 Novbr. 1799 og 27 Juli 1804, jfr. Reskr. 10 Septbr. 1734 og Resol. 6 Mai 1823, 29 Decbr. 1841 og 20 Decbr. 1846.

[2]) Ved Befaling af 8 Novbr. 1662, der for saa vidt hævede den ældre Fundats af 12 Juni 1654.

parter ved Auction bortforpagte, hvorved saa megen aarlig Revenu til Hospitalet er vundet, at vel fire Gange saa mange Lemmer der kan underholdes, og til den Ende ville Vi allernaadigst samme Oslo Hospital med denne Vores kongelige Fundation, efter den nu gjorte Forandring og efter nærværende Tids Beskaffenhed, forsyne, som skal herefter være alle Vedkommendes Regel og Rettesnor udi efterfølgende Puncter.

I Cap. Hospitalets Revenuer og Direction. 1) Foruden de uvisse Hospitalets Revenuer: af Bøder, som efter Domme skal betales til Hospitalet; af Mulcter, som kan falde ved selve Hospitalet; af det, som for kongelig Dispensation til Hospitalerne gives; af Hospitalets Blok saavel i Christiania som i Oslo Kirke, og en Blok, som udenfor Hospitalet ved den alfare Vei kan sættes; af de afdøde Lemmers Efterladenskaber; af frivillige Gaver til Hospitalet, bestaa nu Hospitalets Revenuer i efterfølgende Ting: 1. Renten af den for det solgte Jordegods indkommende, og ved Vor allernaadigste Resolution af 21 September 1736 fastsatte Hospitalet tilhørende Capital 60000 Rdlr.; — 2. Renten af de forrige Hospitalets Capitaler, som af Donationer og Beholdninger har været samlede, beløbende til denne Tid til den Summa 4385 Rdlr.; — 3. Afgiften af de omkring Hospitalet liggende usolgte frie Gaarde, Jorder, Enger: Mortensrud, Bøler, Braaten, Bougerud, Store Munke-Eng, Lille Munke-Eng, Bager-Engen, Munke-Braaten eller Lille Egeberg, Fæ-Havnen, hvilke nu paa visse Aaremaal ere ved offentlig Auction bortforpagtede, og altid, naar en Forpagtningstid er til Ende, ved ny Auction skal bortforpagtes og til høieste Afgift udbringes [1]; — 4. Grundlejen af de Hospitalet tilhørende Hustomter. — 2) Disse Revenuer skal Forstanderen aaarlig i rette Tide indkræve og oppebære, hvorimod han skal stille til Directeurerne vederheftig og paalidelig Caution for 4000 Rdlr., da disse Revenuer ham kan betroes til Aarets Udgang og Regnskabets Aflæggelse, men da Beholdningen, som ikke bliver paa Rente udsat, i Cassen nedsættes; men dersom Forstanderen, nuværende eller blivende, ikke kan stille suffisant eller saa stor Caution, da skal Renterne, som til en vis Tid om Aaret bør være forfaldne og alle Obligationer derefter indrettede, strax, naar de falde, nedsættes i Cassen udi Penge, med aftalte Summer, og Forstanderen maanedlig eller qvartaliter udleveres saa meget, som behøves eller som hans stillede Caution kan tilstrække eller som Directeurerne mene sig betryggede ham at betro. — 3) Til den Ende skal der indrettes en sterk Jern-Casse med trende sterke dirikfrie og diverse Laase, hvortil Stifsbefalingsmanden, Biskoppen og Forstanderen skal have hver sin Nøgel, udi hvilken skal nedlægges

[1]) Se Lov om benefic. Gods 20 Aug. 1821.

pitalets originale Breve, Donationer, Obligationer, saa og Behold-
jer og rede Penge, hvilken Jern-Casse skal blive i Hospitalet under
standerens Tilsyn i hans daglige Værelse, og han forbunden være,
;e om han nogensteds med Directeurernes Tilladelse bortreiser, paa
Sted, som de ham anvise, at hensætte, saa og allerførst og fremfor
:t, om ulykkelig Tilfælde paakommer, at redde og i Sikkerhed at
ge. — 4) Directeurerne over dette Hospital blive, som tilforn, Stiftbefa-
smanden og Biskoppen over Akershus Stift, som besørge Capitaler-
Udsættelse paa Rente, antage Lemmerne, gjøre ved Vacance aller-
:rdanigst Forslag om Forstander, examinere og approbere Regnskaber-
instruere Forstanderen, anordne leges til god Skik og Orden inden
pitalet, og ellers i alle Ting drage Omsorg for Hospitalets Gavn,
avext og Forbedring, som de agte at svare for Gud og Os og de-
egen Samvittighed; hvad Regnskaberne angaar, forbliver det herefter
før, at de først af Magistraten i Christiania skal nøje examineres,
ngler gjøres, og naar Manglerne ere besvarede, da Regnskaberne
deres Betænkning om hver Mangelspost til Directeurerne indsen-
, som da videre examinere og approbere. I lige Maade skal og Magi-
en og andre Betjenter i andre Ting med Pengenes Udsættelse, Pan-
ts Værdi og Sikkerhed at undersøge, saa ofte det forlanges, gaa
ecteurerne til Haande. — 5) Capitalerne skal, saavidt muligt er, ud-
es paa fast Jordegods eller saadant Brug, som lige ved Jordegods
s, og det aldrig uden paa første Prioritet efter lovlig Taxation, og
ig tillades, at Renterne paadrages; naar ej saadant Pant kan faaes,
Kjøbstedshuse maa tages i Pant, at Pengene ej til Hospitalets Ska-
kal staa frugtesløs, da maa altid foruden Pantet tages vederheftig
jerlig Caution, og maa Ingen, hverken Directeurer, Magistrat, For-
der eller Nogen, som har med Hospitalet og dets Regnskaber at gjøre,
en Tid noget af Hospitalets Capitaler betroes uden Pant, Taxation
thinglyst Obligation. — 6) Til sine Capitaler, Ejendomme, Panter og
emmer at forsvare og inddrive, nyder Hospitalet herefter, som hidind-
beneficium paupertatis [1]; dog maa Forstanderne, som efter Loven
t skal besørge, ingen Proces begynde paa Hospitalets Vegne uden
tlig Forespørgsel og Ordre fra Directeurerne.

II **Cap. Hospitalets Bygning.** 1) Efterdi Hospitalets Indkom-
er saa merkelig ere forbedrede, at vel et firedobbelt Antal af Lem-
: derudi kan forsørges, saa bliver nu og Hospitalets Grundmur-Byg-
g udvidet og forøget saaledes, at i den ene Ende af Bygningen er
forrige Lemmernes store Værelse, og deroven paa Forstanderens al-

[1]) Sportellov 13 Septbr. 1830 § 209 og Stempl Pap. Lov 9 Aug. 1839 § 21.

tid hafte Vaaninger; i den anden Ende af Bygningen bliver nu tilbygget et stort Værelse for Lemmerne, og derovenpaa indrettet Vaaninger for Presten, og midt imellem begge er den for tre Aar siden uden Hospitalets Bekostning af godvillige Gaver indrettede nye Kirke, altsammen i een Længde og under eet Tag, med Taarn og Sejerverk over Kirken. — 2) Denne grundmurede Bygning holder Hospitalet selv vedlige, saaledes at Muren, Taget, Taarnet, altid holdes i god Stand. Udi Lemmernes Værelse bekoster Hospitalet al fornøden Indredning, Skorstene, Kakkelovne, Sengesteder, Afdelinger, Laase, Vinduer samt al Reparation og Skorstenenes nødvendige Rengjørelse. I Forstanderens Værelser, som beholde sine Kakkelovne og Inventarium, som det nu har, og Prestens Værelser, som forsynes med nødvendigste Kakkelovne, holder Hospitalet vedlige Vægger, Trapper, Gulv og Lofter, Døre og Vinduer og Skorstene; men alt Flikkeri paa Vinduer og Laaser, Skorstenenes Rengjørelse, saavelsom anden Indredning eller Forbedring eller Prydelse i Værelserne gjøre de selv uden Hospitalets Bekostning. — 3) Hvad Kirken angaar, da som den er under samme Mur og Tag, saa holder og Hospitalet Muren, Taget, Taarnet og Sejerverket vedlige, men som Kirken nu fremfor tilforn har sine egne Indtægter af Stolestader, Pulpitur-, Tavle-, Lig- og Klokke-Penge, saa skal og Kirken selv uden Hospitalets Bekostning holde Vin og Brød og Lys til Alteret, bekoste al Indredning, Reparation i Kirken, Prydelser og Ornamenter, holde selv vedlige sine Stole, Pulpiturer, Døre, Vinduer, Malning og hvad andet Kirken kan være vedkommende; over hvilke Kirkens Indtægter og Udgifter Forstanderen aarlig skal gjøre aparte Regnskab, som Kirkeværger, og dem, naar de ere approberede og ligelydende Copi til Stifts-Kisten indleveret, i Kirke-Stolen eller Kirkens Regnskabsprotocol indføre. — 4) Saa skal og Hospitalet bekoste og vedligeholde et dygtigt Plankeverk, hvormed denne Bygning med sit Gaardsrum skal indelukkes, med sine Porter og Laager, som skal holdes lukte, at ikke Lemmerne kan gaa ud uden Forstandernes Vidende eller Forlov; men naar Prædikedag er, og den Tid Kirketjenesten holdes, skal Porterne være aabne fra det ringer anden Gang indtil al Tjenesten er til Ende; saa skal og Hospitalet holde Indhegning om den Baggaard, som er for Lemmerne til hver Stue og deres Kaalhave, samt det Brænde-Skjul, hvor hver Stues Brændeved skal indlægges og være tør, iligemaade Indhegningen om Hospitalets Kirkegaard og den halve Hospitals-Bro over Elven; flere Huse, Bygninger og Indhegninger at bekoste eller holde vedlige skal Hospitalet ikke bebyrdes med. Det nye for tre Aar siden efter da værende Oeconomies Maade bygte Brygger- og Bagerhus med sin

Bryggerkjedel og Bagerovn, overlades nu til Forstanderen og Prestens ...ing til deres Husholdning, dog saa at de selv holde det vedlige, ...den Hospitalets Bekostning; alle de øvrige Huse af Træ, som til For...nderens Avling før har været brugte, som Borgestue, Stolpebod, Laave ...g Lade, Hø- og Halmboder, Heste- og Kostalde, skal, om Forstande...n dem vil beholde, ham ved Syn leveres, og han dem selv reparere, ...dligeholde og svare Aabod for, eller og afbrydes og sælges. De ...dhuse og Bygninger, som Presten kan behøve uden for de Værelser, ...m for hannem i den grundmurede Bygning blive apterede, bekoster ...n selv, da de ham og siden tilhøre, at han dem kan flytte eller til ...ns Efterkommere for Betaling overlade; men ingen af slige Udhuse ...aa være indenfor den føromtalte Indhegning og Gaardsrum, som ...rer Hospitalet selv til, som skal være separeret fra alle Avlings- og Ud...se og holdes lukt, til at forhindre al egenraadig Indløb til og Ud... af Lemmerne uden Forstanderens Vidende og Tilsyn.

III Cap. **Om Forstanderen, hans Løn og Embede**[1]. 1) For...nderen, naar nuværende afgaar, bør efter Loven[2] enten være en ugift ...and, eller som har været længe gift og haver ingen Børn, og Hospi...let være hans Arving; og dersom han ved særdeles Vores egen kongelige ...ispensation tillades at gifte sig, da, om han avler Børn, skal han ved no...n vis Summa efter hans Tilstand, hvilken Summa Vi selv allernaa...igst ville determinere, afkjøbe Hospitalet den det efter Loven tilkommende ...veret, og maa da saadant hans Giftermaal ikke komme Hospitalet til ...gen Byrde, hverken i Løns Forhøjelse eller Vaanings Formerelse, men ...e sig nøje med det ham nu bliver tillagt. Saadan Forstander skal nyde ...rlig i Løn tre Hundrede Rigsdaler og frit Hus i Hospitalets Bygning, ...or han selv skal bo, for at have daglig Tilsyn med Lemmerne, og maa ...n ikke tilstedes der udenfor at bo[3], ikke heller maa han uden Direc...rernes Tilladelse reise nogen lang Vej fra Hospitalet. Han nyder og ...efter, som før, Frihed for Consumtion og alle personelle Skatter, og ...ere haver han ikke at fordre, under Navn af Fuldmægtig, eller Tjener ...r Regnskabs Førelse eller sligt, hvad Navn det have kan, dog blive Protocoller, som behøves, ham i Regnskabet godtgjort. — 2) Forstan...ren skal rette sig efter, og holde over, saavidt ham vedkommer, alle ...ncter i denne Fundats og Loven og den Instruction, som ham af Di...teurerne bliver givet, og de Ordres, som de Tid efter anden finde ...øden til Hospitalets Bedste og god Orden skriftlig ham at tillægge. —

[1]) Jfr. Plak. 10 April 1795.
[2]) N. L. 2—19—1 jfr. Resol. 4 Juni 1800 No. 9.
[3]) Forandret i Anledning af Ildebranden i 1794.

3) Han skal i rette Tid indkræve og inddrive Hospitalets Revenuer, baade Renter og udsatte Capitaler, Forpagtningspenge, Tomteleie og andre Indtægter, og naar nogen Urigtighed i Betalingen fornemmes, betids skriftlig anmelde det for Directeurerne, og deres Ordre da efterleve; saa skal han, saa vidt muligt er, flittig erkyndige sig om de Panter, som Hospitalet haver for sine Capitaler, og om nogen Mislighed eller Usikkerhed befrygtes, i Tide derom advare Directeurerne, saa og have Indseende at Hospitalets Jorder ikke blive ved Vanbrug forringede, og at Intet hugges i Skoven uden til Hospitalslemmernes Bedste. — 4) Han skal ugentlig hver Loverdag selv uddele til Lemmerne deres dem tillagte Portion, og derover holde aparte Betalingsbog, at deraf ved Regnskabets Forhør kan sees, hvad Afgang og Forandring der er skeet med Lemmerne eller hvad Strafpenge dem kan være decourteret, hvilken Bog skal maanedlig attesteres af Presten, som, inden han attesterer, skal forud altid have tilspurgt Lemmerne, om de rigtig og i rette Tid i rede Penge har faaet deres tillagte Portion; saa skal han og qvartaliter udbetale til Presten, Klokkeren og Andre deres Løn, og tage deres Kvittering i samme Bog. — 5) Sit Regnskab saavel for Hospitalet, som for Kirken aparte, skal han have færdigt strax efter Nytaar in duplo, saa at det inden Januarii Maaneds Udgang kan være med alle sine Beviser indleveret til Magistraten i Christiania, paa en Raadstuedag, da Magistraten skal være forbunden, strax i hans Nærværelse at paategne Indleverelsens Datum; skeer det ikke inden Januarii Udgang, og uden han beviser lovlig og gyldig Forfald, da mulcteres han paa 2 Rdlr. og siden paa 1 Rdlr. for hver Uge, Regnskabet over den Tid forhales. Magistraten skal inden 14 Dage eller i det længste 3 Uger fra Indleverelsens Dato have gjort deres Mangler og Observationer, saa at Regnskaberne kan være Directeurerne indleverede til 1 Martii, og naar da Regnskaberne ere deciderede og afgjorte, skal det ene Exemplar forblive i Stifts-Kisten, det andet henlægges i Hospitalets Jernskrin, efterat Forstanderen dem med alle sine Mangler, Besvarelser og Decisioner haver indført i den gjennembragne Hoved-Regnskabsbog, som bliver i hans egen Forvaring og altid skal til Eftersyn indleveres med det ny Regnskab; og i hvert Regnskab skal Inventarium til Slutning anføres og forklares, hvordan det er i Stand og hvad Forbedring dermed er skeet. — 6) Forstanderen skal og holde en Copi-Protocol, som skal være inddelt i to Parter; i den ene indføres denne Fundats samt Copi af alle Donationer og af alle Obligationer, paa det ikke Originalerne skal udtages og Cassen aabnes, saa tidt noget skal eftersees; i den anden Part Copier af alle Ordres, Resolutioner, Breve og Besvarelser. — 7) Han skal daglig have Tilsyn

udi Hospitalet, og ingen Dag, naar han er frisk, lade gaa forbi, at han jo har været inde i begge Hospitalsstuerne og efterseet, om alting der holdes skikkelig og i god Orden, renlig og stille, at der forsynlig omgaaes med Brænde og forsigtig med Ilden, at Lemmerne forliges vel, at de, som noget kan bestille, arbeide med deres Hænder og ej ere ørkesløse; om Søndagen og Prædikedage have Tilsyn, at de uforsømmelig tage Guds Tjeneste iagt, naar de ere i Stand at være over Sengen, at de indfinde sig til Catechisation, saa ofte den holdes, saa og holde i rette Tid Morgen- og Aften-Bøn endrægtig og ordentlig; saa og skal han have Tilsyn med Stuekvinderne, at de trolig gjøre det, som dennem foreskrives, og hos Lemmerne forfare, om disse Kvinder gjøre deres Pligt. — 8) Det er Forstanderen tilladt, at holde slige Victualier tilfals, som Lemmerne til deres Livs Ophold behøve og for deres Penge kjøbe, dog skal ingen Lem være forbunden hos ham at kjøbe, eller forment enten selv eller ved Stuekvinden det andensteds at kjøbe; ikke heller skal ham være tilladt dem Varer istedenfor Penge at give, men deres tillagte Portion i rede Penge at udtælle, og naar de noget hos ham vil kjøbe, dem saa christelig og billig behandle, at de heller tage det hos ham i Huset, end søge derefter hos Andre; men han maa intet Øl holde tilfals, uden Bord-Øl for 2 Skilling Potten og ringere for 1 Skilling, ikke heller holde tilfals for Nogen udenfor Hospitalet, meget mindre holde nogen Kro eller Tappen i sit Hus. Hverken Brændevin, Aqvavit eller nogenslags sterk Drik maa være tilfals i Hospitalet eller indenfor dets Indelukkelser, under hvad Prætext det være kunde; meget mere Forstanderen skal have nøjeste Inspection og iblandt selv inqvirere i Hospitalet, om der findes Nogen, som har Brændevin, eller at noget bringes ind til Lemmerne, hvilket da strax skal spildes og udkastes, og de, som det har, miste saa meget, som dets Værdi er, af sin Portion, og de, som det har indbragt, straffes efter Directeurernes Sigelse. Skulde Nogen i Nødsfald eller i hastig paakommende Tilfælde behøve noget Brændevin eller sterk Drik, da skal det med Forstanderens Vidende og Samtykke hentes udenfor Huset, uden saa er, han selv i slige Tilfælde noget af sit eget dem vil give; men sælge maa han aldrig. — 9) De frivillige Gaver, som i Hospitalet indsendes, saavelsom hvad i den Blok inden i Hospitalet eller udenfor findes, maa Forstanderen ikke til Lemmerne uddele, uden Giveren det expresse forlanger eller Giveren det selv vil uddele, som staar Enhver frit for, men ellers bør det føres til Indtægt og Regnskab; men er det Victualier og ædende Varer, som gives, da skal de strax til Lemmerne uddeles, at hver faar sin Portion deraf, eller om det ej er tilstrækkeligt, da en Stue en Gang, en anden en anden Gang, og maa Forstanderen intet

sligt af dem kjøbe eller sig tilforhandle, ikke heller lade nogen Anden, end Lemmerne selv alene derudi participere. — 10) Naar nogen Hospitals-Lem døer, skal han strax lade Presten det vide, som tilligemed ham sig ufortøvet skal indfinde, da han optegner og Presten attesterer[1] alt hvad den Døde sig har efterladt, saavelsom hvad den Afdøde af de ugentlig indeholdne Penge, hvorom siden meldes, har tilgode, hvoraf Begravelsens Omkostninger godtgjøres, og det øvrige kommer Hospitalet til gode. Alle slige Lemmernes Efterladenskaber kan vel strax taxeres, dog maa Ingen sig det underhaanden efter Taxten tilforhandle, men det skal hensættes i Forvaring og holdes Bog derover, og en Gang om Aaret paa beleilig Tid, efter Forespørgsel hos Directeurerne og deres Resolution, og efter 14 Dage forud paa Hospitalsporten og Kirkedøren anslagne Placater og Kundgjørelse i Hospitalsstuerne, holdes Auction derover, og til Høistbydende til Hospitalets Bedste bortsælges, hvilken Auction Forstanderen selv uden Betaling forretter[2] og Presten tilligemed ham holder Contrabog over. — 11) Forstanderen skal aarlig i rette Tid paa Hospitalets Bekostning i Hospitalets omliggende beholdne Skov lade hugge Brænde, saa mange Favne som efter Directeurernes Godtbefindende og Ordre eragtes at være uden Skade og Ruin, og det lade i rette Tid indkjøre, og under Skjul opstable, saa det til Vinteren kan være tørt, og hver Stue have sin Deputat for sig selv, hvoraf Intet dennem maa frakomme eller andenstedes brændes. Til hver Stues Skorsten og Kakkelovn om Vinteren godtgjøres halvtredsindstyve Favne Brænde af allehaande Birk, Or, Gran og Furu og intet mere, til begge Stuers Tvæt og Bøgen ti Favne; tilsammen godtgjøres for Lemmerne et Hundrede og ti Favne. Det, som ikke af Hospitalets egen Skov hertil kan faaes, det indkjøbes om Sommeren, naar bedste Kjøb er, og opstables med det andet, saa at hver Stue har Sit indlukt for sig selv, og Lemmerne saaledes dermed maa omgaaes, som de ikke vil fattes og fryse siden, naar det er til Uraad opbrændt, hvorom Forstanderen Lemmerne og Stuekvinderne ofte erindrer og har dermed Opsyn; men han skal og have Tilsyn med, at ingen Anden noget i Hospitals-Skovene lader hugge, som han og ikke selv maa tage sit Brænde deraf, men det kjøbe og have det aparte og ikke tilfælles med Lemmernes Brænde. — 12) De tvende næst ved Hospitalet liggende Engestykker, kaldet Pasberg og Lade-Løkken,

[1]) Ved kgl. Resol. 19 Jan. 1848 blev det bestemt, at Lønnen for den residerende Kapellan til Aker, som Prest ved Oslo Hospital, fra 1 Jan. s. A. skulde nedsættes til 20 Spd. aarlig, imod at han fritages for de ham i den ovenanførte § af Fundatsen paalagte Forpligtelser.

[2]) Jfr. Sportellov 13 Septbr. 1830 § 213.

[...]er af det ene er udviist et fornøden Gaardsrum og Have til Prestens [...]olig, saa og Gaardsrum og Kaalhave til nye Lemmernes Stue, som [...]n bygges, skal Forstanderen beholde uden Afgift og Betaling, hvorimod [...]n skal være forbunden hver Dag at lade kiøre til hver Stue, saa me[...]t Vand som Lemmerne kan behøve, saa og deres Klæder at føre til [...]ask, Bøgen og Blegen, saa og at lade Hospitalets Urverk opdrage. — [...]) Han maa ingen Reparation foretage uden skriftlig Forespørgsel og [...]restilling til Directeurerne, med Overslag om Bekostningerne og deres [...]paa tegnede skriftlige Resolution, hvormed hans Regnskab siden skal [...]lægges.

IV **Cap. Om Presten** [1] **og Klokkeren.** 1) Hospitals-Presten skal [...] sin Tieneste ved Hospitalet nyde til Løn aarlig to Hundrede Rigsda[...], som ham qvartaliter af Forstanderen skal udbetales, og frit Hus i [...] Værelser i Hospitalet, som nu bygges og ham anvises, hvormed [...]n skal lade sig nøie; men bygger han flere Huse paa den ham anviste [...]aards-Tomt, da høre de ham selv til, og kan dem flytte, eller overlade [...]m til sin Eftermand, som de om kan forenes; han beholder og den [...]gager paa ½ Tønde Sæd, som hans Formand forhen til Hustomt har [...]ret forundt. — 2) Til hver af de tre store Høitider nyder han Offer [...] hver Lem i Hospitalet aatte Skilling, som til Lemmerne selv af For[...]nderen Dagen tilforn skal leveres af de Penge, som dem ugentlig blive [...]eholdne; videre har Presten af dem aldeles ikke at fordre, men vil de [...] forbedre hans Offer af deres eget, er det dem uforment. — 3) [...]rimod skal han ikke alene prædike i Hospitalets Kirke hver Søndag, [...]ligdag og Fredag, og Tienesten saa betids begynde paa en fastsat [...], at alting præcis Klokken 12 er til Ende, og hver Søndag Efter[...]dag, istedenfor Aftensang, Sommer og Vinter efter Vores forhen [...]te allernaadigste Reglement af 10 September 1734 [2] holde Catechisa[...] og Repetition, men han skal og desforuden flittig have Tilsyn med, der bliver i begge Stuerne paa den anordnede Tid holdt ordentlig andægtig Morgen- og Aftenchor, og at der da tillige læses et Capi[...] af Bibelen, hvilken Bøn og Chorsang han selv iblandt skal holde, og [...]s, saa tidt det kan skee, bivaane idetmindste en Gang i hver Uge i [...] Stue, og tilse at det skeer ordentlig og sømmelig. — 4) Han skal [...]mellem flittig besøge Lemmerne i Hospitalet, dem formane til Gude[...]d, Taknemmelighed, Forbøn, Taalmodighed, Forligelighed, tale med [...]ver efter deres Beskaffenhed, trøste de Syge, undervise de Vankun[...]

[1]) Jfr. Reskr. 27 Juli 1804 § 8 og Resol. 22 Mai 1733, se og kgl. Resol. 5 April 1834 litr. c og den paa foranstaaende Side anførte af 19 Januar 1848.

[2]) Bergs Reskriptsaml. I. 575, jfr. Reskr. 14 Oktbr. 1796.

dige, paaminde og advare dem, som anderledes sig forholde end rette Hospitalslemmer anstaar, og i alle Ting bevise sig som en trofast Hyrde for denne daglig liden forsamlede Hjord. Merker han nogen Uskikkelighed og Ugudelighed, som efter hans kjærlige Formaning ikke rettes, da taler han med Forstanderen, at saadanne en og anden Gang kan mulcteres paa nogle af deres Ugepenge, inden det Directeurerne til anden Straf anmeldes. — 5) Han skal maanedlig i Forstanderens dertil anordnede Bog attestere og, inden han det gjør, i begge Stuerne Lemmerne lydeligen tilspørge, om de have faaet det, som dem er tillagt, og om Noget dem er decourteret og hvorfor, derefter han attesterer og tillige paa sin Samvittighed vidner om Lemmernes Forhold, saa og om deres Forseelser, som efter en og anden Advarsel ej har forbedret sig, men bør mulcteres, og om de ere mulcterede med smaa Mulcter, og ej har forbedret sig, eller om deres Misgjerninger ere grovere og til Forargelse, at de bør anderledes straffes. — 6) Naar en Hospitalspræst dør og efterlader sig Enke, da, som Kaldet ej kan taale nogen Enkepension af Indkomsterne, nyder hans Enke, saa længe hun i ærbar og christelig Enkestand forbliver, istedenfor Pension og Husleje efter Loven tvende Lemmers Portion udenfor Huset, af de Vacancer, som først blive. — 7) Der skal være en Degn eller Klokker til Hospitalet, som skal holde Sangen vedlige i Kirken, opvarte ved alle christelige Forretninger, og iagttage alt det, som en Degn eller Klokker vedkommer, desforuden holde Bøn i en af Stuerne daglig, i den ene Stue om Morgenen, i den anden om Aftenen, og det alternere, (da der desforuden skal i hver Stue udvælges en af Lemmerne selv, som dertil er bedst skikket, som i den Stue, hvor Klokkeren ikke er, eller i hans Forfald kan forrette Bønnen, og derfor nyde et lidet Tillæg aarlig). Saa skal og Klokkeren besørge Ringningen til al Kirkens Tjeneste, og at der ringes Klokken 12 hver Dag; men til at ringe sammen eller at ringe for Lig, eller saa ofte begge Klokkerne skal ringes, besørger Forstanderen, som hidindtil, ved en af sine Folk, eller en af Hospitalet den ene Klokkes Ringen. — 8) Klokkeren skal og daglig holde Skole i Oslo og informere i Christendommen, Læsen og Skrive alle de fattige Børn i Oslo uden Betaling, men andre paa Hospitalets Grund eller der udenfor, dog i samme Menighed boende, deres Børn som det forlange, for billig Betaling. — 9) For saadan sin Klokker- og Skolemestertjeneste nyder han af Hospitalet, som ham qvartaliter skal betales, aarlig halvtredsindstyve Rigsdaler, og af Kirkens Indkomster i Hus- og Skoleleje ti Rigsdaler; men om der med Tiden enten skal blive Kirkens Lejlighed eller af frivillige Gaver samles, at bygge Skolehus af Træ, da skal paa den for ommeldte Løkke nær ved Kirken og Prestens Hus dertil udvises fri Grund til Huset, lidet Gaarden

og Kaalhave. Klokkeren skal og nyde af hver Lem i Hospitalet til hver af de store Højtider to Skilling i Offer paa samme Maade, som før om Presten er meldet, da han intet videre af dem har at fordre eller at vente; men det Offer, Andre af Menigheden vil forunde ham som Klokker, det annammer han som sedvanlig i andre Kirker og Menigheder.

V Cap. Om Lemmerne og Stuekvinderne. 1) Udi dette Hospital, naar Bygningen er færdig og Capitalerne paa Rente udsatte, indtages af Directeurerne saa mange flere Lemmer, som Indkomsterne kan taale, naar Betjenternes Løn og anden nødvendig Udgift er fraregnet, dog saa at noget aarlig bliver i Beholdning til Husets Reparation og paakommende Tilfælde; hvilke Beholdninger, naar de ej behøves strax at bruges og beløbe til en Summa over 100 Rdlr., strax maa sættes paa Rente til Capitalens Forøgelse. — 2) De, som i Hospitalet skal indtages, maa være saadanne, som det ret højligen behøve, og ere enten særdeles gamle og syge, vanføre eller blinde, derhos saa fattige, at de sig ej selv kan underholde, og have paalidelig Vidnesbyrd, at de i deres Velmagt har været gudfrygtige, skikkelige og duelige Folk; hvorfor Directeurerne altid forud skal indhente vedkommende Magistraters og Presters Attest om deres Tilstand og Forhold. — 3) Det gemene Folk, som i deres Forlighed med grovt Arbeide og ordinair Tjeneste har søgt deres Føde, ere ikke Hospitals-Lemmer, om de end blive gamle, syge og vanføre, thi disse høre hen til hver Byes Fattighuse, og bør underholdes af hver Sogns eller Byens Almisser; men de, som tilforn har været i nogen Betjening, eller haft Handel og Kjøbmandskab eller gode Haandverker, eller har været skikkelige og ærbare Borgere, som ej med grovt Arbeide har søgt deres Føde, og ere uden deres Skyld kommen til Fattigdom, disse og deres Enker, naar de blive gamle, vanføre og meget skrøbelige, kan der indtages og for deres Livstid forsleges, eller og de, som ere af saadanne Folk, der ej agtes for ganske gemene, og ved stor Legems Svaghed og Vanførhed ej kan tage sig noget for, og have ingen Middel at leve af, og ingen saadanne Slegt, som ere pligtige dem at forsørge, kan, om de derhos ere gudfrygtige og vel opførte, indtages, dog ikke lettelig medens de ere unge, uden at deres Vanførhed og Svaghed er saadan, at den ej kan hjelpes, og ingen Forargelse ved Ungdoms Lyster af dem befrygtes. — 4) Saadanne gamle og skrøbelige Folk, som vel ere fattige, men har gifte Børn, der har deres tilbørlige Brød og Næring, saaledes at de kan til Nød føde deres Forældre, og efter Guds Ord, Christendom og Fornuft bør gjengjelde deres Forældre den Føde, de af dem har haft, bør ingenlunde i Hospitalet indtages, men Øvrigheden bør tilholde og paalægge de Børn at forsørge

deres Forældre, efterdi Guds Ord siger, at de, som det ikke gjøre og vil lade deres Forældre være publico og Stiftelser til Byrde, ere værre end Hedninger og har fornægtet Troen, i hvilken Ugudelighed de ikke maa styrkes; hvorfor altid, naar en Lem skal antages, Directeurerne ved Magistraten og Presterne, som skal attestere, bør lade undersøge og forklare om de Sogende har Børn i den Stand, at de Forældrene kan forsørge, og meddele Hus og den daglige Føde. — 5) Egtefolk indtages ikke lettelig i Hospitalet, om end en af dem, dersom den samme var ledig, kunde agtes skikket til Hospitalet, uden saa er at de begge ere saa beskaffede, at de kunne eragtes som Hospitalslemmer og derhos meget gamle; thi Hospitalet maa ikke skille Egteskab, og de, som ere friske og føre, maa ikke i Hospitalet indtages, men den ene bør efter Egteskabspligt gaa sin gamle og vanføre Egtemage tilhaande, og heller, naar det fornøden gjøres, nyde noget til Hjelp af Byens andre Almisser, end at den Friske for den Syges Skyld indlemmes i Hospitalet, eller den ene unddrager sig fra sin egtelige Pligt at bære Byrden med den anden, ved at bebyrde Publicum dermed. — 6) De, som har været skikkelige Borgere udi Christiania, der skattet og skyldet og baaret Byens Byrder og ere blevne forarmede, og nu ere gamle og svage, skulle fremfor andre være berettigede til dette Hospital; dog naar slige ikke findes, da ej være forment at indtage af andre Byer og Sogne i Stiftet dem, som til Hospitalet ere skikkede. — 7) De, som blive antagne for Hospitalslemmer, skulle selv føre ind med sig de Sengeklæder, de skal ligge paa, uden Hospitalets Bekostning, og skulle siden stedse blive og være i Hospitalet, og maa ingenlunde Nogen tillades, at nyde som Lem i Hospitalet sine Penge og dog bo andenstedes, hvormed adskillig Underslæb og Bedrageri kunde forvoldes, og Uværdige komme til det at nyde, men alle Hospitalslemmer skal være under den Tilsyn og Opagt, som denne Fundats ommelder. Det samme skal og agtes ved Donationer, naar der gives saadan Capital til Hospitalet, hvoraf en Lem eller flere skal stedse underholdes, og derhos Giveren reserverer sig og sine Arvinger den Ret, at udnævne saadan Lem, saa ofte den afgaar, da det ubrødelig skal holdes, og den Ret at udnævne, dem og deres Arvinger aldrig betages; dog maa de ingen anden udnævne, end saadanne, som efter forrige Articler og Loven ere, rette Hospitalslemmer, og derhos skulle blive og bo, herefter i Hospitalet, og rette sig efter dets statuta. — 8) Saasnart Nogen bliver antagen som Lem i Hospitalet, skal den samme strax for Forstanderen rigtig angive og forklare alt hvis den er ejendes af Klæder, Boskab, Penge, tilstaaende Gjeld, væntende Arv, hvorover Forstanderen skal holde en ganske rigtig Fortegnelse, i en dertil aparte indrettet Bog,

hvor hver Lem skal have et eller flere folia. Dersom det befindes siden, at en har vitterlig forsveget noget, da skal det agtes som ulovligt Gods, og høre Hospitalet til; men hvad en saaledes har angivet tilhører, ham selv saalænge han lever, maa og sælge det og benytte sig det til sin egen Nødtørftighed, dog at det skal ske med Forstanderens Vidende, hvortil det anvendes, som han da optegner; men en Lem har ikke Magt til noget at af til sine Venner eller Slegt at bortgive eller til Ødselhed og Unytte at bortklatre, Hospitalet til Fornærmelse, som dem skal forsørge og siden ... De, som give sig ind i Hospitalet, skal anse Hospitalet som ... Formynder, og naar de ved Døden afgaa, bør alt det, som de har efterladt sig, naar Begravelsens Omkostning deraf er taget, efter Loven Hospitalet tilfalde. — 9) Derfor skal og Lemmernes retmæssige Gjeld ... afgjøres inden de i Hospitalet indtages, saavidt deres Formue tilstrækker; men Ingen maa være beføjet at gjøre nogen Fordring for Gjeld efter en Hospitalslems Død, ej heller gjøre Beslag paa hans Mundportion og Ugepenge, medens han lever, som og Ingen maa borge en ... noget, siden han er indkommet i Hospitalet, end ogsaa til hans Føde, ... med Forstanderens Vidende, og det ikke mere end at det i en Maanedstid af hans Ugepenge kan betales, og den Lem dog ikke imidlertid ... Nød for Føde. — 10) Det tillades ingen af Lemmerne at have ... af sine Børn eller Slegt inde hos sig i Hospitalet om Natten, ... heller at saadanne daglig gaa ind til nogle af Lemmerne for at ... nogen Føde og Ophold af dennem, thi Lemmernes Portion er for Lemmerne selv alene, og hvad de kan spare, er efter deres Død og Begravelse for Hospitalet. — 11) Hver Lem i Hospitalet nyder ugentlig 2 ...igsort eller aatte og fyrgetyve Skilling Danske, som til dennem hver Løverdag i rede Penge skal udtælles, dog bliver deraf for hver Lem uden Forskjel ... Skilling ugentlig indeholdt, som i en aparte Casse hos Forstanderen bliver staaende, og i en aparte Bog holdes Regnskab over, at af den Casse ...ges baade det Offer til Presten og Klokkeren hver Højtid, som før er ...ldt, saa og naar nogen særdeles Fornødenhed udkræver nogen besynderlig Udgift for en Lem til Medicamenter eller saadant, eller de ganske ...anføre, Blinde og stedse Sengeliggende, som slet intet kan arbeide, ... have nogen Hjelp til Klæder, eller og til deres Begravelse; men ... som da efter en Lems Død kunde blive tilovers, føres Hospitalet ... det andet, han sig efterlader, til Indtægt. — 12) Lemmerne i Hospitalet, som har den Førlighed, at de noget kan arbeide, være sig med ... sy, spinde, knytte eller hvad andet Arbeide det er, hvorved de sig noget kan fortjene, skal det ikke alene være tilladt, og de ikke forbundne for Nogen, hvem det og er, inden eller uden for Hospitalet, at ...inde eller gjøre noget for intet, uden for Betaling; mens endogsaa de skal

dertil formanes, paamindes og tilholdes at holde sig fra Ørkesløs
læres hvad Synd det er, at den, som kan arbeide, af Ladhed
sømmer, dog skal de, som noget kan arbeide og har dertil Kræ
unddrage sig fra at hjelpe deres Medlemmer, som ere sengeligg
vanføre, og gaa Stuekvinderne til Haande i det, som er Husets
delige Nytte, som at holde rent, vaske og lette de Syge, hjelpe at re
Senger og flikke deres Klæder, som det selv ikke kan gjøre, og
Betaling, naar det af Forstanderen bliver paalagt nu en En m
dermed at skiftes ad. — 13) Enhver Lem i Hospitalet bør saa
melig omgaaes med det, som dem er tillagt eller de selv eje, e
deres Arbeide kan fortjene, saa de i Sygdom, dyr Tid eller and
vendighed kan have noget til Hjelp, og efter deres Død noget
sømmelig Begravelse uden Hospitalets Bekostning; thi de, som
efterlade, nyde vel fri Jord og Jordspaakastelse, saa og Kiste,
Opkastelse, fri Hentbærelse og en Klokke paa Hospitalets Bekostni
intet videre, hverken flere Klokker eller Sang, eller Ligprædiken
remoni, uden deres Slegt og Venner det vil bekoste; men naa
noget efterlade, da godtgjøres Presten for Ligprædiken en Rt
to Sletdaler efter Tilstanden, og Klokkeren for Sang to eller t
Danske, uden saa er, at den Afdøde af sine egne ersparede red
har henlagt noget aparte til Presten, som ham da ej bør forhol
14) Enhver Lem har Lov til at have ved sin Seng et lidet S
liden Stol, en Spinderok, eller i dens Sted noget andet, so
ger mere Rum; men hvad Boskab de mere have, kan ej fa
derinde, hvorimod hver Stue kan paa det øverste Loft have Ru
de sligt i Orden kan hensætte, saa hver ved at finde Sit igjen.
Der skal være i hver Stue en frisk, sterk, derhos skikkelig og gu
Pige eller Enke, som skal hede Stuekvinde, hvilke Forstanderen
tage, dog ikke bruge til nogen sin Tjeneste, men alene være til
nes Tjeneste, og hver saadan nyder en Lems Portion ugentlig
penge uden Affortninger, og aarlig aatte Rdlr. i Løn og inte
hverken af Hospitalet eller Lemmerne. Den samme skal fornem
varte de syge, blinde og vanføre Lemmer, lede og løfte dem, la
Mad, to deres Klæder og fly dem, rede deres Senge og
de. Hun skal og hente til de Syge, hvad de til deres
behøve, og naar hun til den Ende i Byen udgaar, skal hun f
alle Lemmerne i samme Stue det vide, om de ville have nog
inde forrettet samme Tid, paa det hun ikke ved saa ofte at ud
forsømme de Syge, til hvis Tjeneste hun fornemmelig er ant
16) Hun skal holde rent i Hospitalsstuen daglig, og drage Om
at alle Sengene ere redte og Huset fejet inden Kl. 9 om Mo

derefter skal det ryges i Hospitalet en Gang i det mindste om Dag, at al ond Stank kan afholdes; hun skal og gjøre Ild i Kakkelovnen og paa Skorstenen paa den Tid, som hende af Forstanderen befales, og tilse at med Brændet forsynlig omgaaes, saa og om Aftenen ikke gaa til Sengs, forend al Ild og Lys i Hospitalet er udsluft. En Gang hver Maaned skal hun bøge og to Lemmernes Klæder, og i alle Forretninger skal de Lemmer, som dertil har Kræfter, efter Forstanderens Anstalter stiftes ad at gaa hende til Haande; i det øvrige skal hun begegne Lemmerne høflig og venlig og de hende. Dersom hun ikke gjør det, som hun bør, eller med Haardhed og Skjelden anfarer Lemmerne, eller de hende, da maa ingen Strid derom anfanges, men den Fornærmede sige det til Forstanderen, naar han kommer i Stuen, som da tiltaler og advarer den Skyldige, og, naar det tidere sker, da med Pengemulct revse og om Stuekvinden ej efter Advarsel og Straf sig forbedrer, da kan hendes Tjeneste opsiges og en Anden antages.

VI **Cap. Lemmernes** leges, **Forseelser og Straf.** 1) Alle Lemmer, saa mange som kan være over Sengen, skal ufejlbarlig bivaane Gudstjenesten i Kirken paa det dem anviste Rum, og det Fredag saavelsom alle Helligdage, og Catechisationen Søndag Eftermiddag. Forsømmer Nogen, som kan være oppe, og ellers de andre Dage plejer at være oppe, uden Nødsfald Prædiken en Søndag eller Helligdag, miste derfor aatte Skilling af sine Ugepenge; det samme er og at forstaa om Catechisationen, som eragtes at være dem nyttig; for Fredags Gudstjeneste at forsømme uden lovlig Forfald miste de fire Skilling. De, som ere mesten Sengeliggende, skal have sine Senge, som ere Kirken nærmest i begge Stuer, at de der kan høre Sang, Prædiken og Bøn; og naar de kan sidde noget oppe, skjønt de ej tro sig til at komme i Kirken, og ej kan være iklædte, for dem skal indrettes Bænker i Hospitalet tæt ved Indgangen til Kirken, der at høre Prædiken. Ellers skal i begge Hospitalsstuerne under Gudstjenesten alting være ganske stille og ingen Samtale holdes, ingen Husgjerning gjøres, Intet hentes eller løbes ind og ud. — 2) Naar Bøn holdes Aften og Morgen, hvortil en vis præcise Tid skal sættes for Vinteren og en anden for Sommeren, som kan være bekvem for Lemmerne, og dertil gives Tegn ved den liden Klokke i hver Stue, da skal alle Lemmerne være tilstede, og maa Ingen tillades at gaa ud om Morgenen, før Bøn er holdet, og hvo som med Forlov har været ude, og ikke indfinder sig for Bøn holdes om Aftenen, mister fire Skilling; de, som ellers forsømme Bønnen eller ikke under Bønnen holde sig stille paa sit Rum og med Andagt høre til, miste to Skilling; de, som kan være oppe og pleje at være oppe, men af Ladhed blive liggende

til Bøn er holdt, miste for hver Gang en Skilling. — 3) Lemmerne kan efter eget Tykke om Dagen gaa ud og røre sig baade i Hospitalets rette indlukte Gaard og i Baggaarden til hver Stue. Det kan dem og tillades, naar de det anmelde, i godt Vejr udenfor Porten, saavidt Hospitalets Grund strækker sig, men over Hospitalsbroen eller til Byen maa de ikke komme uden Forstanderens Tilladelse, som skal vide, hvor de gaa hen, hvorlænge de ville blive ude og hvad deres Ærinde er, enten at indkjøbe sig noget, eller at besøge nogen af deres Venner, eller andet tilladeligt Ærinde; men de, som ere hengivne til Drik, faa ikke lettelig Forlov, og dersom Nogen ved saadan Forlov befindes enten at betle, eller at give andre Forargelse, nægtes siden Forlov, som og dem, der gjøre Vane deraf at løbe omkring og vil ofte gaa ud imod Lovens klare Bydende, bør det nægtes, og de Ærinder, som de paaskyde at have, kan ved Stuekvinden forrettes. Sniger nogen sig ud uden at anmelde det, bøde for hver Gang fire Skilling. Har nogen faaet Tilladelse at gaa ud, og bliver Natten ude, miste sexten Skilling; det samme og om nogen kommer drukken ind igjen, efterat Bøn er holdt. — 4) Lemmerne maa ej tillades uden Directeurernes Bevilling paa Landet at udreise, og naar det dem er tilladt, paa 1, 2, 3, 4 Uger i det højeste, og de sig ej til den foresatte Tid indfinde, miste de deres hele Ugepenge, saalænge de over Tiden udeblive, men hvis de udeblive over sex Uger, bliver deres Plads til en Anden bortgivet; som de og bør have deres Plads forbrudt, om det befindes at de har reist om til Betleri. — 5) Befindes nogen af Lemmerne at være hengiven til Drik og Fylderi, da formanes den samme af Presten nogle Gange, og saa offentlig for alle Lemmerne og foruden Advarsel af Forstanderen, om at udkastes af Hospitalet, straffes hver Gang, første Gang paa aatte Skilling, anden Gang paa 16 Skilling og tredje Gang paa 24 Skilling; kan det ikke hjelpe, og han ikke aflægger Drukkenskab, og især al Brændevinsdrik, da indsættes den samme i Arrest-Kammeret nogle Dage paa Vand og Brød efter Directeurernes Sigelse, efter Personens Styrke og Forlighed; kan og denne Straf, naar den et Par Gange er forsøgt og forøget, ikke hjelpe, da skal saadan Lem føres fra Hospitalet til Tugthuset, og ikke blive mere Hospitalslem. — 6) Skulde nogen Lem fordriste sig ikke alene at drikke Brændevin udenfor Hospitalet, men hemmelig at bringe Brændevinsflasker ind med sig i Hospitalet, hvorefter Forstanderen skal inqvirere, naar Mistanke er, og have Magt til at lade Lemmerne aabne deres Kister og Lukkelser; da ikke aleneste det Brændevin skal dem fratages og spildes, eller om det er Kvantitet, til Hospitalets Nytte strax udenfor Hospitalet sælges, men og dobbelt saa meget, som Brændevinet er værd, skal han miste af sine

e, en Mark hver Uge; sker det af samme Lem oftere, da ind-
Fængsel aatte Dage, foruden den anden Straf; sker det endda
a den samme uden Naade udkastes af Hospitalet og føres til
t. Dersom nogen enten Stuekvinde eller Lem skulde saa forgribe
have hemmelig Brændevin tilfals i Hospitalet og sælge det til
e, da skal, om det er Stuekvinden eller nogen af Forstanderens
olk, have sin Løn forbrudt til Hospitalet, og strax efter Direc-
Sigelse paa nogen Tid indsættes i Tugthuset og ej mere tjene
ilet; men er det en Lem, da strax miste sin Plads i Hospitalet
j mere komme derind, og hver af de Lemmer, som har kjøbt
k deraf, og ikke anmeldt det hos Forstanderen, mulcteres paa
Uges Penger. Skulde nogen, som er udenfor Hospitalet, bringe
e Brændevin hemmelig til, da ikke aleneste, naar de attraperes,
de indbringe for intet, og om de forud har faaet Penge derfor,
tilbage, men og bøde til Hospitalet for hver Gang to Rdlr.,
ar at bøde med, eller af deres Øvrighed, naar det af Forstan-
drages, paa anden Maade straffes. — 7) Det skal aldeles være
, for Skade at forekomme i Hospitalet, at røge Tobak paa Sen-
r afsides i Braaerne, eller at gaa ud paa Gaarden med tændte
iber; det maa Ingen være tilladt at have Lys tændt i Sengen
eller gaa omkring i Braaerne med tændt Lys om Aftenen; det
i tilladt at sidde oppe om Aftenen efter Sengetid, eller ud paa
ned tændt Lys og Tobakspibe, men alle skal gaa i Seng i rette
Lys og al Ild skal slukkes overalt og Spjeldet tillukkes, hvilket
den skal tilse og ej før gaa til Sengs, førend al Ild og Lys
(de Tilfælde undtagen, hvor Tilsyn udfordres om Natten hos
søden Liggende, da der altid nogen af Lemmerne skal skiftes ad
over dem.) Dersom nogen, efterat al Ild og Lys er slukt,
at tænde siden Lys eller slaa Ild, eller gaa omkring efter Ild,
d Ild, eller røge Tobak, den bør straffes med tolv Skillings
f sine Ugepenge, og de, som har været vidende, og ikke om Mor-
melder det for Forstanderen, skal miste to Skilling; dersom Nogen om
møger Tobak paa Sengen, miste to Skilling. — 8) Alle Lem-
spitalet skulle leve kjærlig, fredelig og forligelig med hinanden, saa at
ilder, Skjelden, Larmen, meget mindre Banden, allermindst Slags-
gen Tid derinde maa høres. Hvo, som ypper Trætte og Klam-
ade, bør straffes første Gang med aatte Skilings Forlis; den,
er sig at være fornærmet, maa dog ikke hevne sig med Skjelden
den, Skrigen og Raaben, men bør melde det til Forstanderen,
skaffe Ro i Huset, ellers straffe den Angrebne ligesaavel som

Angriberen; skulde det komme til virkelig Slagsmaal, da ikke aleneste mulcteres dobbelt, men den Skyldige, som slaar, skal strax gaa i Arrestkammeret, og der sidde efter Sagens Beskaffenhed i 2, 3, 4 Dage; for hver Banden, som høres derinde, bør betales fire Skilling, men har nogen vænnet sig til Banden og Klammeri og forvolder jævnlig Strid derinde, og ikke efter Formaning, Mulct og Tvang bedrer sig og tvinger sit onde Sind, bør til Tugthuset hensendes og der tvinges. — 9) Skulde nogen forgribe sig med Tyveri inde i Huset, den ene Lem fra den anden, hvor lidt det og er, da bør det aldrig gjennem Fingre sees, men mulcteres, betale de stjaalne, bøde ligesaameget til, og sættes i Arrestkammeret efter Sagens Beskaffenhed; sker det tidere, saa det merkes at være en Vane, eller stjæles udenfor Huset fra andre, og Tyveriet er ikke stort, da straffes dobbelt, men er det grovt Tyveri eller Nogen tvende Gange for Tyveri er straffet, og kommer igjen, da er den uværdig at være en Lem af Hospitalet, men skal indlemmes i Tugthuset. — 10) Hvo, som til Arrestkammeret er skyldig, skal paa Forstanderens Befaling strax gaa selv derind godvillig, da det lukkes til og Nøglen tager Forstanderen til sig, indtil Tiden er, at den skal udlades; vægrer nogen sig for at gaa derind, naar det dem er paalagt, da skal det til Stiftamtmanden meldes, at saadan Modvillig enten kan udvises af Hospitalet, eller med haardere og længere Fængsel straffes; gjør nogen, som derinde sidder, Allarm og Bulder, ved Nat eller Dag, at der ej kan være Stilhed og Rolighed i Huset, skal sidde derinde dobbelt saalænge som ellers, og saafremt de endda ikke vil være stille, har Forstanderen Magt med Tyrepidsk dem at lade straffe og bringe til Lydighed; den, som derinde skal sidde ikkun Dag og Nat, nyder imidlertid slet intet og intet at ligge paa; den, som 2, 3, 4 Dage skal være derinde, nyder for sine Penge Brød og tyndt Øl, men intet andet; men hvo som for Tyveri, Slagsmaal, Drukkenskab og slige grove Udyder skal der sidde paa Vand og Brød, maa intet andet nyde i al den Tid, end for to Skilling grovt Brød om Dag og Vand, som af Stuekvinden igjennem et Hul paa Døren skal rækkes; den øvrige Del af Ugepengene skal være Hospitalet hjemfalden; om Vinteren kan det tillades dem at faa sine Sengeklæder ind med sig. Den, som saaledes har været i Fængsel og kommer ud igjen, skal ved næste Chorsang derefter, saasnart Bønnen er holdet, afbede Lemmerne, som er i samme Stue, sin Forseelse, imod Begjering at de ville tilgive dem deres Brøst, og love herefter at forbedre sig, og saalænge de det ikke godvilligen gjøre, miste de deres Dag- eller Ugepenge. — 11) Alle de Poster i denne Fundats, som angaar Lemmernes Forhold og Pligt, saavelsom og hvad Loven om dem melder og leges, som Directeurerne kan finde fornøden dem til god Orden i Huset at foreskrive, skulle læse-

ligen skrives og paa en Tavle i hver Stue ophænges, og den første Søgnedag i hver Maaned strax efter Bønnen for alle Lemmerne tydelig af Klokkeren oplæses og forkyndes og ellers af Forstanderen alvorlig holdes derover, og af Presten haves dermed Tilsyn. — 12) De Bøder, som i slige Maader falde, saa og Lejermaalsbøder eller andre deslige, som ej gaa til Boeslod, som af Hospitalets Betjenter, deres Tjenere, Domestiqver, Husmændene paa Hospitalets Grund og Tomter skal betales, tilfalde Hospitalet.

Saa ville Vi da allernaadigst, at denne nye forbedrede Fundats skal være og forblive en Regel og Rettesnor for Oslo Hospital, saa længe Vi ikke selv anderledes sigendes vorder. Til den Ende skal denne Vores Original-Fundation blive i Stiftskisten i Forvaring, men Copier deraf, som af Stiftsbefalingsmanden og Bisskoppen skal vorde vidimerede, skal indleveres til Statholderen i Vort Rige Norge, til at henlægges i Archivet paa Akershus Slot, ligesaa en Copi til Christiania Raadstue, og skal den og protocolleres i den Protocol, som bliver i Hospitalet, samdt Hospitalets Documenter. Hvorefter alle Vedkommende sig have allerunderdanigst at rette, og i Særdeleshed vores Stiftsbefalingsmand og Bisskop, nuværende eller kommende, dermed at have saa nøje Indseende, og derover saa præcise holde, som de for Os, naar Vi det ville lade undersøge og efterspørge, og for Gud paa hans strenge Doms Dag agte at ansvare. Givet paa Vort Slot Fredensborg den 28 Juni 1737.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

J. L. v. Holstein.

Fundats for Fattigskolen „Christi Krybbe" i Bergen [1].

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt særskilt i Bergen in 4to, og senere i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 252—70.

[?]5. 21 Juli 1737. Bergen.

Udi den hellig Trefoldigheds Navn, Faders, Søns og Helligaands. Efter Hans kongelige Majestæt Kong Christian den Sjettes allernaadigste Tilladelse paa forhen gjorte allerunderdanigste Ansøgning af Korskirkens Prester med Overlæg og Tilstaaelse af ermeldte Menighed en Skole for de Fattiges Børn af Korskirkens Menighed at ind-

[1]) Jfr. Instr. 28 Febr. 1728, Reskr. 19 Aug. 1740, 12 Oktbr. 1742, 27 Oktbr. 1773 og 16 Juli 1777.

rette udi Bergen Nordenfjelds udi Norge, er denne Skole-Fundats saaledes indrettet, som følger:

I Cap. **Om Skolen i sig selv, som skal kaldes med det Navn Christi Krybbe.** 1) Det Hus, som i Aaret efter Guds Byrd 1737 er af den samtlige Korskirke Menighed tilligemed ermeldte Kirkes Prester ved Omgang og Indsamling bekostet, og skal bygges paa den nu indrømmede St. Martini Kirkegaard, som midt udi Korskirke-Sognet er beliggende, skal stedse og evindelig bruges til en Skole for fattige og uformuende Børn af samme Sogn alene, og skal Børnene derudi oplæres paa Rigets Maal i deres Catechismo og Børnelærdom med deraf flydende Christendoms Regler og Fundamenter, som stemme overens med den uforandrede Augsburgske Confession, som er den rene Lutherske Lærdom, Skrivning og Regnen for det første, saavidt de fire species angaar. — 2) Skal samme Hus aldrig bruges eller bortlejes til noget andet Brug end til de fattige Børns Underviisning, som sagt er; ikke heller besiddes af nogen anden, end af den Skoleholder (med hans Familie, om han er i Egteskab), som dertil bliver kaldet, og maa han ikke nogen andensteds have sin Bopæl, end i de Værelser, som dertil blive indrettede, hvilke han, saasnart ham Brev paa Embedet er leveret, strax skal tiltræde, og fra første Nat derefter og siden fremdeles sove i Vaanings-Værelserne under sin Bestillings Fortabelse. — 3) Den Stue, som kaldes Skolen, maa aldrig findes belemret med nogen Seng, Boskab eller Løsøre, men Børn, Bøger, Borde og Bænke skal være de eneste Bohave, som i den maa sees og findes. — 4) Maa aldrig noget andet Hus paa Kirkegaarden bygges, Skolen til Fortræd eller de Fattiges Gravsteder til Hinder (undtagen om der i Fremtiden et Benhus paa et belejligt Sted kunde fornødiges at opsættes); ikke heller maa nogen Slags Værelse, under hvad Navn og Skin det end være kunde, bygges til Skolen, efterat den sidste Haand paa denne nu forehavende Bygning er lagt, uden der forhverves kongelig allernaadigst Tilladelse dertil efter Presternes og Forstandernes Forslag, samtykt af Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen. — 5) Dersom, det Gud naadelig forbyde! enten ved Ildebrand, Fjeldbrud, Vandskyl, Lynild, eller anden uafværgelig Ulykke, dette gode og umistelige Skolehus skulde lide altfor stor Beskadigelse, aldeles forkomme eller fast lægges øde, da, ifald ikke strax vides Raad til dets Opbyggelse ved gode Christnes Hjelp, saa maa dog Levningerne eller Pladsen ikke til andet Brug destineres, men blive til forrige Brug forbeholden, indtil Gud sender Hjelp og Middel til dets Oprettelse.

II Cap. **Om Christi Krybbes Indkomster og Regnskabers Revision.** 1) Indkomsterne bestaa derudi: — 1, Hvad den alene vise Gud,

and er aldrig forkortet, vil selv efter sin faderlige Forsyn hente
til denne sin Helligheds Bolig fra Østen og Vesten, fra Søn-
Norden; thi det er den evige Guds Almagt en saare let Sag
Meget af Lidet, og røre alle deres Hjerter, som se og høre
vores Guds Hus, til Miskundhed og Godhed for sin egen store
rtigheds og de Umyndiges evige Saligheds Skyld. Og hvad
edes af Guds runde og milde Haand gives og indsamles, skal
maanedlige Forstander i den daglige Indkomst-Protocol indføres
for Presterne tilkjendegives, som (ifald Gaven til noget vist
given og destineret) med hinanden overlægge, hvorledes den
bedst kan anvendes, som det derefter i Hoved-Protocollen anfø-
hvis ikke Gaven skulde medføre saadan Beskaffenhed og egen
da tages den som andre Indkomme til Indtægt i det aarlige
blandt andre Skolens Midler og Indtægter. — 2. Bliver og
bestandige og uadskillelige Indkomster Alt hvad der kommer i Cate-
s-Tavlen, hvilken Tavle skal efter denne Fundatses allernaadigste
ation og paafølgende Publication have Frihed at frembæres for
den af Christi Krybbes Skolemester, ligesaa tidt som Kirkens
og saa snart Omgangen i Kirken er skeet, og Tavlen opkommen
, skal de udi den værende Penge strax udtømmes udi en med
Segl forvaret Bøsse, hvilken Bøsse følger Indkomst-Protocollen
hos den maanedlige Forstander, som aabnes saa tidt Presterne
anderne det nødig befinde udi deres fælles Nærværelse, da det
ærende under samtlige deres Hænder i Indkomst-Protocollen an-
r at tages til Indtægt udi det aarlige Regnskab; Nøglerne til
følger Hoved-Protocollen, som stedse er hos en af Presterne un-
egling af den ene Prest og 2de af Forstanderne. — 3. Skal de
r. som efter salig og høilovlig Kong Frederik den Fjerdes aller-
Bevilling af 17 October 1721 til daglig Morgenbøns Holdelse
rken i samme Sogns Menighed blev indsamlet, stedse og evinde-
enne Fundatses Confirmations Dato høre til Christi Krybbe, og
hørende Documenter strax derefter af den nuværende Bønne-
Forstander leveres til en af de Forstandere for Christi Krybbe,
il vorder beskikket. Og naar den nuværende anden Lecties Hører
ørenberg, som nu er Bønne-Holder, forflyttes eller ved Døden
a skal fra den Tid Morgenbønnen i Kirken af Christi Krybbes
rer og 8 Discipler (dem han af Drengebørnene skiftevis til sig
rrettes paa en halv Time efter den ham af Presterne givne For-
m i Hoved-Protocollen skal indføres; dog skal den nuværende

nu Lov af 7 Mai 1845.

anden Lecties Hører Hans Norenberg, saalænge han lever og i sin Station forbliver, forrette Bønnetjenesten, da og Renterne af de dertil lagte 670 Rdlr., indtil han afgaar, forblive til Udbetaling eftersom hidindtil er skeet; men efter den Tid, og naar Christi Krybbes Skolemester skal begynde at holde Morgenbønnen udi Korskirken, da blive disse Renter saaledes anvendte, som Presterne og Forstanderne det til bedste Nytte for Skolen, Disciplerne eller Skolemesteren for godt se og eragte, hvilken Beslutning da i Hoved-Protocollen indføres; og blive disse aarlige Renter, med hvad deraf udgives, og hvortil, i Skolens aarlige Regnskab til Indtægt og Udgift inddragne. — 2) Naar noget Menneske røres af Guds Barmhjertighed imod Christi Krybbe, og enten i Sønød, paa Sygeseng eller af andre Tildragelighedes og hellig Rørelse lover nogen Gave dertil, og samme Gave i Indkomst-Protocollen under den Lovendes Haand eller af paahørende Vidner er indført, da er den eller de Lovende pligtige saadant Løfte at holde ubrødeligt helligt paa den samme Maade, som det er indført. — 3) Dør Skoleholderen udi Embedet uden Hustru og Livsarvinger, da skal al hans Efterladenskab høre til Christi Krybbe, men hvad Presterne og Forstanderne angaar, da overlades det til deres egen fri Villie, hvad de, naar de uden Hustru og Livsarvinger bortdø, Christi Krybbe af deres Efterladenskab vil testamentere og meddele, dog at Ingen dertil nødiges eller besværes paa sit Yderste. — 4) Og som enhver Husbonde udi Korskirke-Menigheden, saavel formuende som fattige, ved den allerede skete Omgang af en frivillig Godhed og med en Hjertens Glæde haver givet og tegnet sig for visse Summer til Christi Krybbes Opbyggelse og dette høisornødne Verkes Begyndelse, saa tillades hermed, at de, som efter den Tid kan indtræde i Egteskab og sig bofast udi Korskirke-Sognet nedsætte, maa af den maanedlige Forstander anmodes, om de Noget til Christi Krybbe frivilligen ville give, hvorved aldeles ingen Tvang maa ske, hverken til Lidet eller Meget, saa at denne Artikel skal alene give Presterne og Forstanderne Frihed til at erindre de nye Bofæstende derom, men ingenlunde tillade dem at bruge nogen Tvang, om de endskjønt Intet ville give, og skal hvis i saa Maade enten gives eller ikke gives i Indtægts-Protocollen anføres. Paa samme Maade maa og enhver nykommen Prest, det være Sognepræst eller Capellan, anmodes, om han vil indskrive sig for noget Vist til Christi Krybbe, hvilket skal staa til hans egen Vilie, hvad enten han vil give det paa en Gang, eller den aarlig med noget aflægge. — 5) Christi Krybbes Indtægter og Udgifter skal altid behandles af Forstanderne under Presternes Tilsyn, men ingen af Presterne maa selv befatte sig med Pengene, uden de skulde forlange dem mod sikkert Pant paa Rente, som andre *debitores*; thi Forstanderne tilligemed Presterne skal idelig tilse, hvorledes de

deres Samvittighed for Gud og Kongen kan have Christi Krybbes
Penninger i god og sikker Behold. Saa skal og aarligen af den sidste
Maaneds Forstander paa de Samtliges Vegne aflægges rigtig Regnskab
til Christi Krybbes Indtægt og Udgift i det afvigte Aar, som inden
xii Maaneds Udgang skal indleveres til Presterne, hvilket Regnskab
ter paa den Maade, som i næstfølgende 6te Artikel er meldt, skal
eres og decideres, og maa ingen Udgift, som ikke udi Hoved-Proto-
l til en faststaaende Vedtægt findes indført og underskreven, af den
edlige Forstander gjøres, med mindre dets uomgjengelige Fornøden-
af dem samtlige, nemlig Presterne og de derefter i det 3dje Cap. ud-
te 4 Forstandere, overvejes, og i samme Protocol indføres og under-
s, ligesom det og paa samme Maade vil forholdes, naar noget til
ens Reparation kunde behøves, hvortil over 4 Rdlr.s Bekostning
: medgaa. Disse Regnskaber indrettes saaledes: Først tages Sko-
faste Capitaler, om den med Tiden nogen kan oplægge til Indtægt,
st Renterne, siden Tavlepengene, derefter frivillige Gaver og Løf-
annoteres inden Linjen, indtil de ere fuldbyrdede, da de i Linjen
es med videre, som til Indtægt kan blive. Til Udgift bliver at
e først de faststaaende Udgifter, saasom Skoleholderens Løn med
og Varme for Disciplerne paa de fornødne Tider af Aaret, dernæst
plernes aarlige Klæder, siden andre fornødne Udgifter af Repara-
: og deslige, hvorefter Udgiften suppleres med udestaaende Restancer
ente eller andet forfalden, om noget saadant imod Forhaabning ved
s Udgang maatte være med videre, og endelig den rene og con-
Beholdning med Anvisning hvor og hos hvem den er beroende,
i næste Aars Regnskab til Indtægt transporteres. Sidst i Regn-
: specificeres al Christi Krybbes Inventarium, saavel Boskabet af
e, Borde og andet, der tilhører Lærerstuen, som Protocoller, Bøger,
naler, Breve, Papirer og de foregaaende Aaringers Regnskaber, in-
ndtagen, saa at det altid kan haves for Øjne, at intet deraf skal
mmes, hvorhos tillige vil forklares, hvor og hos hvem ethvert er be-
e. Af dette Regnskab bliver en vidimeret Copi aarlig Aars Stifts-
ingsmanden og Bispoppen tilstillet, for samme udi Stiftskisten at for-
Renterne af de Capitaler, som Christi Krybbe kunde faa at ud-
skal erlægges og betales hvert halve Aar, nemlig den 11 Mai og
ovember, paa hvilken Maade og Obligationerne skal være indrettede.
aa det Posteriteten kan være vidende om denne Skoles første Op-
se og Fundation, da skal udi Hoved-Protocollen indføres — 1. Sup-
til Hans kongelige Majestet om allernaadigst Tilladelse til Om-
n i Menigheden for denne Skole, — 2. Hans kongelige Majestets

allernaadigste Bevillinger dertil, — 3. Special-Forklaring hvad af Menigheden dertil er givet og indsamlet, — 4. Christi Krybbes ganske Bekostning og Indretning. Paa det og Christi Krybbes Forstandere tilligemed Presterne ikke skal paadrage dem og deres Arvinger et uendeligt Ansvar, da naar nogen af dem enten i levende Live resignerer, forflyttes eller ved Døden afgaar, skal den, som succederer, strax og saa snart han Embedet enten som Prest eller Forstander tiltræder, gjøre sig Tilstanden om Christi Krybbe bekjendt, og igjennemgaa hvis, som ved hans Tiltrædelse uafgjort og uqvitteret maatte være, og om han noget, som han paatvivler, skulde befinde, forestiller han det de samtlige Øvrige til Oplysning for ham eller Rettelse ved de fleste Stemmer, hvorefter de da samtlige give enten den i Live Resignerede eller de Afdødes Arvinger fuldkommen Kvittering for alt hvad af Christi Krybbes Indkomster, Udgifter dependerer; men forsømmer den Succederende dette udi trende Maaneder, efterat han Embedet har tiltraadt, da være hans antecessor og hans Arvinger i alle Tilfælde angerløse. — 6) Naar Regnskab, saaledes indrettet, som i næst foregaaende Artikel er meldt, ved sidste Maaneds Forstander paa egen og de Øvriges Vegne er aflagt, og til Presterne indleveret, da tilsige de strax 12 af de bedste og regnskabskyndige Mænd i Menigheden at være tilstede efter Aftensangs-Tjenesten den første Søndag udi Februar Maaned, hvilke udi Choret i Korskirken med Presterne og Forstanderne forsamle sig, da de 12 Mænds Navne blive skrevne paa 12 Sedler, som sammenrullede udi en Hat skal omrystes, hvoraf da en af Christi Krybbes Discipler udtager sex af de 12 Sedler, og leverer dem til Presterne, som, efterat de have oprullet dem og seet, hvis Navne derpaa ere tegnede, levere til hver af de samme sex Mænd sin Seddel, som da skal være forbunden strax at revidere Skolens Regnskab for næst forrige Aar og Mangler til Vedkommendes Besvarelser udstede, og siden paa Besvarelserne decidere, hvad Ansvar deraf kan flyde, og af hvem bør refunderes, som derefter i det næste Aars Regnskab skal tages til Indtægt; til hvilken Ende de samme sex Mænd ved Regnskabet skal tilstilles alle de Documenter og hvad andet, som Regnskabet enten i Indtægt eller Udgift beraaber sig paa, og ifald disse 6 Mænd ikke skulde blive enige om Decisionen, da skal det forestilles Stiftsbefalingsmanden og Bisskoppen, som paa Forskjellen til Endelighed skal kjende, og maa ikke længere Tid til denne Forretning medgaa, end at baade Revisionen, Besvarelsen og Decisionen kan være færdig og aldeles expederet til Februar Maaneds Udgang under Straf af 4 Rdlr. til Christi Krybbe for den eller de, som i Opholdet kunde være Aarsag; men hvis de 6 Mænd intet finde at mangulere, da paategne de, at det er efterseet, og det strax

leveres, for derefter ad acta blandt andre Christi Krybbes Docu-
r i Forvaring at henlægges, hvilken Revisions-Maade saaledes
nogen Forandring stedse skal continuere.

III Cap. Om Christi Krybbes Forstandere. 1) De, som efter
i blive udvalgte til at være Presternes Medhjelpere, skulle tillige
denne Skoles Forstandere; ere Medhjelperne ikke 4 i Tallet, saa ud-
s de manglende til at være Forstandere og Medhjelpere af de
ygtigste udi Menigheden, saasom disse tvende Embeder, Medhjel-
og Forstandere, altid herefter i Korskirke Sognet skal være sam-
mdne; men ifald Medhjelperne ere, eller behøves flere end fire, da
ikkuns de 4 ældste Medhjelpere Skolens eller Christi Krybbes For-
re. — 2) Deres Forstanderskab over Christi Krybbe inddeles saale-
at hver Forstander skal have sin Maaned til Opsyn med Skolen,
aldes Christi Krybbe, i hvilken Maaned han skal være forbunden
Gange om Ugen, naar han selv vil og haver Lejlighed, i Lære-
ne at gaa udi Skolen, for der at iagttage baade Skolemesterens
isciplernes Forhold, og finder han da noget utilbørligt, som han
d Formaning selv kan rette, da give han det Presterne tilkjende,
illige skal være pligtige hver i sin Uge Skolen at besøge. Skulde
befindes, at enten Prest eller Forstander udi saadanne Besøgelser
sig til Tidsfordriv med Skolemesteren eller andre i Bopæls-Væ-
e udi Læsetimerne, da maa enhver, som saadan Mislighed og nan-
g Forhold bliver bekjendt, andrage det for Stiftbefalingsmanden
skoppen, som skal straffe de Skyldige med Mulct til Christi Krybbe
forseelsens Vigtighed. Saalænge saadan Forstanders Maaned varer,
Indkomst-Protocollen hos hannem til Antegnelse om forefaldne
gter, Løfter, Gaver eller andet deslige, og naar Maaneden er ude,
han den med rigtig Slutning, hvad i den Maaned er forefalden
kommen med hans Haand undertegnet, til hans Eftermand, da alle
s Navne skal ved datum findes antegnede. — 3) Korskirke-Prester-
igemed Christi Krybbes Forstandere skal altid have et hemmeligt
t og Øjemerke, at af dette begyndte Verk kan, om Gud vil, med
et lidet Waisenhus blive oprettet, hvorfor de altid skal omgaaes
rsynlig med Udgifterne, at der aarlig Aars ved Guds velsignede
kan lægges noget til Indkomsterne; og paa det Forstanderne eller
elperne med en villig og ufortrøden Sjel kan gjøre deres Gjer-
Herren til Guds Menigheds Opbyggelse, da skal de fra deres
dato, og saalænge de i denne Tjeneste forblive, have den aller-
ste Forskaansel for andre Byens og verdslige Bestillinger, som Lo-

ven Medhjelpere tilsiger, hvilken dem og bør at holdes. Men dersom det allernaadigst skulde behage Hans kongelige Majestet at beskikke en eller anden af disse Forstandere til noget Slags Embede, da aflægge de til Christi Krybbe for saadan Ophøielse i Kongens Naade 20 Rdlr., og stande dem frit for, om de derefter Forstanderskabet fremdeles vil vedblive, eller det godvillig resignere. — 4) Presterne til Korskirken tilligemed de 4 Forstandere skal En for Alle og Alle for En af yderste Formue staa til Ansvar for Christi Krybbes Indkomster, som forhen i det 2 Cap. 2 Art. er meldt, hvorfor de samtlige uden noget Prærogativ fremfor hverandre i Henseende til Opsyn med Midlerne, og deres Ansvar have at se nøie til med hverandre, at alting sikkert, fornufteligen og retfærdeligen behandles, som de for Gud og Kongen agte at ansvare og bekjendt være.

IV Cap. **Om Skolens Visitation og Protocollerne.** 1) Biskoppen over Bergens Stift skal engang om Aaret, nemlig paa St. Martini Dag den 11 November [1], eller naar den paa en Søndag indfalder, da næste Søgnedag derefter personlig komme udi Christi Krybbe, hvor da begge Presterne og Forstanderne skal være tilstede med Protocollerne og videre behøvende Documenter, om han dem forlanger til Eftersyn. Samme Tid blive og Børnene af Biskoppen i Alles Nærværelse overhørte, da og ethvert Barn ved Navn, samt hvorledes deres Forhold og Fremgang er, af Sognepresten indføres udi Hoved-Protocollen, som til næstkommende Aar bliver at iagttage, hvilket af Biskoppen underskrives. Denne Forretning begynder med den Psalme: I Jesu Navn skal al 2c., og sluttes med den: Min Sjel nu lover Herren 2c. Samme Tid skal og en af Presterne lydelig oplæse denne Fundats fra Begyndelsen til Enden. — 2) Trende Protocoller skal stedse høre til Christi Krybbe nemlig: — 1. en Hoved-Protocol, som stedse skal bero hos en af Presterne, og samme Prest skal skrive i den, naar Samling sker, men uden Samling af den anden Prest og Forstanderne maa slet intet skrives i den; thi alle Vedtægter skal enstemmig sluttes og af dem alle underskrives, naar ikke sær lovlig Forfald eller Svaghed foraarsager Fraværelse, — 2. en Indkomst-Protocol, som følger den maanedlige Forstander, hvorudi han indfører saavel hvad daglige Indkomster, som og de udfordrende Udgifter, og hvilken Bog bliver Fundament til de aarlige Regnskabers Aflæggelse, som i det foreslaaende 2 Cap. 5 og 6 Art. er om-

[1]) Ifølge kgl. Resol. 10 Decbr. 1845 skal denne Bestemmelse ikke være til Hinder for, at Børnenes Overhøring af Biskoppen kan ske paa en af Stiftsdirectionen nærmere bestemt Dag.

;, — 3. en Dag-Protocol eller Journal, som med andre Papirer for-
es i et udi Muren af Christi Krybbe dertil apteret Skab, hvortil den
mdlige Forstander har Nøgelen, i hvilken han antegner, hvad ved
lebesøgelserne maatte forefalde og ellers i andre Maader passere. —
3 Protocollerne auctoriseres og forsegles af Stiftamtmanden og
ppen.

V Cap. Om Skolemesteren og Disciplerne. 1) Skolemesteren,
kaldes og beskikkes af begge Korskirke-Presterne og Forstanderne,
n han er studiosus eller Lægmand, ung eller aldrende, skal være en
on, som af dennem er vel bekjendt for saadan Lærdom og Levnet,
pt og Forhold, som i alle Maader passer sig til saadant helligt
ede, paa det man med en god og rolig Samvittighed kan være sik-
paa, at Ungdommen skal af ham ikke se eller høre andet, end det
er opbyggeligt og christsedeligt; det samme være og sagt om hans
ru og Husgesinde. Er han ikke gift, men vil tage sig en Hustru,
aadføre han sig derom med Presterne og Forstanderne ligesaa fuldt,
de vare hans Forældre, men de maa ingenlunde befale ham nogen
gte. — 2) Han maa ingen Ting holde tilfals udi sit Hus, i
Navn det end have kan, som kunde foraarsage Sverm og Søgning;
dersom han eller Hustru haver nogen Videnskab om et eller andet
ligt Arbeide, da bære de det selv fra sig udaf Huset, naar det er
igt, men hans Skoletimer maa ikke bruges til andet end Bøn og
rvisning. Han maa ingenlunde tage imod Nogen til Logemente, uden
an være en fattig dog bekjendt skikkelig Mand eller Kvinde udi
stand; han maa heller ingen Gemenskab med Cammerat-Besøgelser
andet til Uro og Sverm tillade i hans Hus, men i hans ledige
er tillades ham at gjøre sømmelige Besøgelser hos skikkelige Folk, og
den Tid at komme til ham igjen; han maa og ikke foretage sig no-
Reise uden Presternes Tilladelse, for sær og forsvarlig Aarsag, og
al Presterne selv, naar ham saadan Tilladelse gives, skiftes til at
paa Skolen udi Læsetimerne for at se, hvorledes Børnene af den
olemesterens Sted Beskikkede undervises og behandles. Naar han
Disciplerne Lov, som dog sjelden bør ske, og ikke uden i godt Vejr,
lge han selv med dem i god Orden paa Gaden, føre dem hen,
ham selv lyster, lade dem i hans Nærværelse bruge sømmelig Leg
idsfordriv, og saa bringe dem i ærbar Orden til Skolen igjen,
ra naar Aftenandagt er holdt, enhver gaar hjem til sit. — Sko-
terens Forhold med Børnene skal ellers være denne, at foruden
der hører til deres Lærdom og Undervisning, efter som meldt er
1 Cap. 1 Art., skal han idelig og ved alle Lejligheder, som naar

han enten i Skolen eller Kirken catechiserer med dem, og ellers med største Omhyggelighed og gudelige Formaninger indprente i dem, at de med en hellig Frygt stedse holde Gud og hans Ord højt og i Ære, tage Anledning af alle Ting til at vise dem, at Vejen til al aandelig og timelig Lyksalighed er Gudsfrygt, Dyd, sand Kjærlighed, Ydmghed og Arbeidsomhed, tiltale dem stedse med hovifke og ærbare Ord, som smage af Gudsfrygt og kjærlig Omhyggelighed. Han maa ingen af dem foragtelig tiltale; thi i hvor gemene og fattige de end kan være, ere de dog Herrens Planter; han maa ingen slaa med Kjep eller Vaand, Oredask eller paa anden grov Maade, men alt faderlig, og naar Formaninger eller smaa Forhaaninger ikke vil frugte, da straffe han dem med Ris paa behorig Maade, paa det ikke Vanartighed skal feste Rødder i den spidsfindige Ungdom. Løgn maa aldrig blive ustraffet og Banden paa skarpeste Maade. Hvad ellers Sværgen, Banden og Guds Navns Vanhelligelse angaar, da skal han immer hen skjerpe den Materie for dem paa det allerforskrækkeligste (thi det er vitterligt desværre, at Sværgen og Banden er en Syndflod over vor Christendom); de skal og for Forargelses Skyld alvorligen indprædikes, at naar de høre ugudelige Ord af andre, skal de sukke i deres Hjerter, at Gud af Naade vil give dem Kundskab om deres Synder til Omvendelse. Skolemesteren maa ingen Foræring begjere af noget Barn, dets Forældre eller Paarørende, men lade sig nøje med sin Løn; dog ifald han har Begreb paa en eller anden Videnskab, som formuende Folks Børn kunde benytte sig af, da maa han have Frihed til at lade saadanne Børn komme til sig i sine egne Værelser, men ingenlunde i Læsetimerne. — 4) De, som i Christi Krybbe skal oplæres, skal være af Korskirke-Sognets fattige Almues Børn, først de som ere fattige fader- og moderløse, dernæst de faderløse, endog de kan have Moder, saavelsom de Forældres Børn, der formedelst deres ringe og fattige Vilkaar ikke kunne ved egen Bekostning have Lejlighed at holde dem udi Skole, hvilke (som alle skal være af Korskirke-Sognet) skal antages af Presterne og Forstanderne tillige, og deres Navne tilligemed den Dag, de sættes i Skolen, antegnes i Dag-Protocollen eller Journalen, fra hvilken Dag og fremdeles de uden Forsømmelse af Dag eller Timer under Straf stedse skal holde ved Skolen, indtil de efter befunden Dygtighed af Presterne fra Skolen forloves, da Presterne tilligemed Forstanderne efter god Overlæg om Barnets Bekvemmelighed skal sætte det enten i den latinske Skole (dog ikke uden hos Barnet befindes nogen særdeles og usedvanlig Færdighed af Nemme og judicio) eller til at lære anden lovlig Haandtering, hvormed han sit Brød i Fremtiden kan fortjene, saasom til Haandverk, Tjeneste paa Contoiret

Hennen eller Søfarten. Og hvilken Husbonde, som saadant Barn Christi Krybbe antager, skal forbinde sig med skriftlig Contract, op- et imellem ham, Presterne og Forstanderne, om at beholde Barnet i e Aar, holde ham fremdeles til Gudfrygtighed, forsyne ham med nød- tig Klæde og Føde, og imidlertid oplære ham i den Haandtering, Contracten omformelder, samt paa bedste Maade stræbe at besørge s Forfremmelse. Til saadanne Tjenere af Christi Krybbe at nyde antage skal Korskirke-Sognets Folk, som til dette gode Verk at ndre have været saa velvillige, stedse være de nærmeste; til hvilken e de, som saadanne Tjenere kunne behøve, skal anmelde sig hos Pre- te, som derom skal raadslaa med Forstanderne; men om nogen Hus- de forlokker, eller uden Contract antager noget Barn af Skolen, da e han til Christi Krybbe ved lovlig Nam 10 Rdlr. og levere Bar- strax tilbage igjen. Naar og noget saadant Barn saaledes til Tje- e begjeres, da maa det have Frihed at udvælge, hvilken Slags Haand- ig det helst vil slaa sig til, og ifald Ingen af Korskirke-Sognet e behøve et saadant Barn til Tjeneste, da, og ellers ikke, maa det n Sogns henstedes med Contract. Og ifald det skulde hende sig orpaa man, Gud være lovet, allerede haver seet Prøver) at en eller en uden Sognet kunde lade se sin Gavmildhed til Christi Krybbe og e høifornødne Verkes Fremvert, da skal saadanne af Uden-Sogns soner, naar de det maatte forlange, være de nærmeste efter Kors- Sognefolk til at nyde Tjeneste af Christi Krybbes Discipler efter tract paa den samme Maade, som sagt er; thi intet Drengebarn, haver sin fulde Forstand, samt friske og føre Lemmer, maa frigives Skolen, med mindre Presterne og Forstanderne sætte den til noget vist ig. Men Pigebørnene, naar de saavidt ere komne, at de af Sko- bør udelades, maa søge Tjeneste hos godt Folk i og uden Byen, r de bedst kan ankomme, og hos hvem dem vil have; dog skulde nogen sbonde eller Madmoder have Sindighed til et eller andet af Pige- nene til nogen fast Tjeneste, og derom paa forbemeldte Maade, som Drengebørnene er talt, vilde oprette Contract, skal ikke være for- en, og maa de Forældre eller Anrørende, hvis Børn saaledes under tract er gaaen af Skolen udi Tjenester, ikke ruske eller forlokke dem m fra deres Husbonder, eller forføre dem til Utroskab, eller andre seelser, mindre dølge det med dem, naar de derom vorde vidende, er vedbørlig Straf efter Loven. — Alle saadanne Contracter, som skrives paa behørig stemplet Papir, af Husbonden bekostet, skal ind- es saaledes, at dersom Husbonden skulde befinde nogen særdeles La- og Forseelser hos Barnet, da maa han have Frihed til i det første

Aar at sende ham til Skolen, for der af Skolemesteren at blive straffet, ligesom et saadant Barn i det første Aar nogle Gange, og paa de Dage, som Skolemesteren destinerer til Børnenes Catechisation, skal komme i Skolen for at overhøres, om det har glemt noget af det, det før har lært. Og naar Prest og Forstandere saaledes med Bøn, Takſigelse og Formaning har til Afsked antvordet de Unge til Guds faderlige Forsyn, da være de siden angerløse for deres Opførsel. — 5) Dersom nogen Forældre skulde være saa skjødesløse, at de lade noget Barn træde i sit 7 Aar, førend det begynder at læse og lære sin Christendom, da skal Forstanderne, som hermed efter muligste Flid maa have nøje Opsigt, enhver i sin Rode, have Magt til ligesom Overformynderne, enten Forældrene vil eller ikke, at sætte Børnene i Skolen, hvilket Forældrene, om de have Formue dertil, selv skal bekoste, som ved Udpantning uden Dom af Underfogden paa Presternes og Forstandernes Begjering (om ej mindelig Betaling sker) hos dem skal udtages; men ere Forældrene fattige, da tvinges Børnene alligevel i Skolen til fri Undervisning, som i den næstforegaaende Artikel er meldt. — 6) Hvormange eller hvor faa Klæder ethvert af de fattige Børn, som hører til Christi Krybbe, aarlig skal have, skal reparteres af Presterne og Forstanderne efter enhvers Fattigdom, ringe eller bedre Vilkaar, hvilken Repartition de St. Martini Dag, naar Biskoppen efter det 4 Cap. 1 Art. visiterer Skolen, hannem skal anvise, hvorefter Klæderne strax skal forfærdiges, saa at Børnene enten ultimo Novbr. eller den første Uge i Decbr. kan i de nye Klæder lade sig se i ordentlig Anførsel af Skolemesteren for Stiftbefalingsmanden, Biskoppen, begge Presterne og Forstanderne, hvorefter de forføje sig til Skolen, som, efterat Aftenandagt er forrettet, sjunger den Psalme: Dig bede vi Børnene dine ꝛc. — 7) Børnene af Christi Krybbe, saavel Drenge, som Piger, skal paa alle Søn- og Hellig-Dage saavel til Højmesse, som Aftensang, forsamle sig i Skolen, imedens det ringer til Prædikenen, og gaa, førend det ringer tilsammen, Par efter Par, først Drengene siden Pigerne, og Skolemesteren bag efter i sømmelig Orden til Korskirken, hvor hvert Kjøn paa sin Side i Choret skal staa eller sidde, imedens Guds Tjeneste forrettes; Skolemesteren skal have sin Plads udi Sognepræstens Skriftestol for at paaagte Børnenes Opførsel under Prædiken. Men som Skolemesteren efter det 2 Cap. 1 Art. skal ombære Christi Krybbes Tavle, da skal Klokkeren og Chortjeneren, som altid i Kirken og Choret er tilstede, imidlertid give Agt paa Børnenes Forhold, og om noget usømmeligt af dennem er begaaet, give det Skolemesteren tilkjende. Naar Tjenesten er til Ende, gaa de i forbemeldte Orden til Skolen igjen og der, førend hver gaar til Sit, sjunge den Psalme: Christe lad

ædle Fred ɔc. Ellers skal paa de Søndage, naar Presterne efter ensangs-Tienesten udi Kirken med de andre af Sognets Børn og jdom holde offentlig Catechisation, disse Børn af Christi Krybbe med s Skolemester forblive udi Kirken til Overhørelse tilligemed de an-. — 8) Skulde nogen Slags Fortrædelighed, som behøver Retters-g, ramme paa Christi Krybbe, da udføre Forstanderne Processen med eficio paupertatis for alle Retter, ligesom samme beneficium aller-digst er forundt Kirkerne og de publiqve Huse her udi Bergen, og Presterne og Forstanderne vel tage sig vare, at de ikke blande de-egne Sager i denne Frihed. — 9) Denne Fundats skal hermed al-aadigst være bevilget at maa trykkes i Bergens privilegerede Bog-keri til lige saa mange Exemplarer, som Presterne og Forstanderne de fornøden, hvoraf 4 nedsendes til det kongelige Segl at paatrykke, hvilke det ene bliver i Forvaring i Cancelliet, de andre 3 sendes al-aadigst tilbage for at leveres til Forvaring, et til Stiftamtmanden r Bergens Stift, et til Bispen sammesteds, og det 3die henlægges det murede Skab udi Christi Krybbe, som udi det 4 Cap. 1 Art. meldet om. Og dersom denne Fundats i Fremtiden skulde behøve e Artikler at forbedres med, skal det være Presterne til Korskirken og standerne for Christi Krybbe med nogle af Menigheden, som de til tage, allernaadigst tilladt samme at forfatte, og Hans kongelige Ma-et til allernaadigst Confirmation at nedsende, hvorefter saadande nye ikler, om de nogen Tid fornødiges, stedse skal følge denne Fundats. saaledes er denne Fundats til en fattig Skole (for Korskirke Sog-udi Bergen) kaldet Christi Krybbe, til Eders kongelige Majestets al-aadigste Approbation og Confirmation allerunderdanigst forfattet af res allernaadigste Arvekonges og Herres Deres kongelige Majestets runderdanigste Tjenere og tro Forbedere hos vor trofaste Gud. Ber-den 12 Juli 1737.

Jens Jonsøn Mariager. Christen Jensøn Thunboe.
F. Londeman. C. Flor. H. Matthiesen. Anders Erichsen Eide.
Philip Felgenhauer. Johan Barth. Hans Voht.
Johan Christian Becker. Friderich Ehlers. Lambert von der Ohe.
J. Meyer Gerz. Herman Friedr. Siemers. Gert von der Ohe.
Herman Laading. Herman Overhagen. Henrich Meyerhoff.
Jürgen Lammers. Hans Henrich Stamer. Claus Krohn.
Henrich Meyer Albertsohn. Allrich Wiers. Herman Schrøder.
Lyder Westerhoff. Marcus Molle.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksborg 29 August 1738.

Michel Michelsens Enke, Elen Mauritsdatters Gavebrev til Peder Michelsens Enkestue i Christiania.

Efter bekræftet Udskrift af Byens Skjøde- og Panteprotokol.

136. 14 Oktbr. 1737. Christiania

Naar jeg og min salig Mand i hans levende Live med hinanden overvejede den Lykke og Velsignelse os i Livet var vederfaret, falt vores enige, kjærlige og alvorlige Beslutning og Villie derhen, at vi den hellig Trefoldigheds Navn af den Formue, Gud havde forundet os vilde aflægge en kjærlig og christelig Gave til de Fattige; og som jeg nu fornemmer, at Livets og Dødsens Gud ved Alderdom og Svaghed ligesom tiltaler mig, at jeg skal beskikke mit Hus, saa, mens Gud forunder mig nogenledes Forstand og Kræfter, haver jeg fundet for godt, hermed at fuldbyrde forberørte min og salig Mands enige Beslutning og sidste Villie, derudi bestaaende, at herved af vores efterladte Formue gives til dette Steds nyeste Fattighus, eller saakaldede Enkehus, udenfor det ny Fattighus beliggende, 200 Rdlr., siger to Hundrede Rdlr., hvoraf skal avles Rente, saasnart jeg ved Døden er afgangen, hvilken aarlige Rente deles blandt de fattige Enker eller Lemmer, som udi samme Hus have Bolig, saafremt ikke Husets Vedligeholdelse uforbigjengelig fornødiger samme Renter, hvis Jagttagelse og bedste Overvejelse jeg i vidrige Fald overlader til dette Steds izige og efterkommende Provster, med hvem de og bliver Husets Inspectores, deres Forgodtfindende og christelige Overholdelse, men Capitalen at blive urørt og med første Prioritets Pant og Ret bestaaende udi min nu iboende Gaard, saalænge Enkehusets Forstander det til Capitalens Sikkerhed tjenlig eragter. Og ligesom dette er min salig Mands saavelsom min sidste Villie, saa skulde jeg ikke tro, at nogen af vores fælles Venner over saadan christelig Gjerning skulle bære ringeste Fortrydelse, da det ej heller skal staa udi nogen af vore Arvingers Magt herudi at gjøre nogen Hinder, men i Henseende til Kongens allernaadigste Lovs Kraft skal dette Løfte være og blive uryggelig. Dets til Bekræftelse under min salig Mands sedvanlig brugende Signet, som og tillige af min Lagværge bliver bekræftet, samt ombedet mine kjære Venner og Velyndere, saa mange, som her undertegnet findes, dette med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Christiania den 14 October 1737

Ædlen, salig Michel Michelsøn Smedt. (L. S.)

Som Lagværge B. M. Smidt. (L. S.)

Peder Larsen.	Lars Christophersen.	Mathias Olsen.
(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)

Diderich Jansen. (L. S.)

Carsten Volqvartz's Enke, Maria Treschows Bestemmelse om sin og afdøde Mands Gave til Throndhjems Vaisenhus eller tvende fra Latinskolen dimitterede Studenter samt til Ludviks Legat.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet, sammenholdt med en anden Gjenpart i mscr. fol. No. 40 paa Universitetsbibliotheket.

137. 8 Januar 1738. Throndhjem.

Jeg underskrevne Maria Treschow, salig Carsten Carstensen Volqvartz's, Borger og Indvaaner her i Throndhjem, hans Efterleverske, gjør hermed vitterligt, at eftersom min salig Kjæreste i levende Live tilligemed mig af velberaad Hu havde besluttet af de Gaver, hvormed Gud os havde velsignet, til gudeligt Brug, Fattiges og Nødtørftiges Hjelp og Underholdning, at skjenke sex Hundrede Rdlr., af hvilke et Hundrede Rdlr. ere efter min salig Mands Vilje og Forlangende Dagen før hans Begravelse offentlig i Throndhjems Vor Frue-Kirke til fattige og sengeliggende, nødtørftige Lemmer uddelte; altsaa vil jeg ikke mangle hermed ydermere at efterkomme dette vort christelige Forsæt, og derfor saavel paa min salig Husbonde som egne Vegne at testamentere og skjenke, som jeg og hermed i den hellige Treenigheds Navn fra mig og mine Arvinger testamenterer og skjenker til det af de 12 Mænd her i Staden først oprettede Vaisenhus tre Hundrede Rdlr., hvilken Capital som en evindelig, uigjenkaldelig og uryggelig Ejendom skal følge bemeldte Throndhjemske Vaisenhus, og dens aarlige Rente saaledes anvendes og uddeles, at saalænge i Throndhjems latinske Skole maatte findes nogen skikkelig og lærvillig Discipel, som i bemeldte Vaisenhus først er bleven opdraget og oplært, og derfra i Skolen indsat, da skal samme, naar han fra Skolen haver erholdt en skikkelig Dimission, i de 2de første Aar ved Akademiet nyde de aarlige femten Rdlr.s Rente af bemeldte tre Hundrede Rdlr., saafremt at Vaisenhusets Inspecteurer og Forstanderne ej Andet er vitterligt, end at samme Person haver opført sig, som det en Studerende vel egner og anstaar, og han desuden for det første Aar kan forevise den rectoris skriftlige og sandfærdige Skudsmaal om sin Duelighed, Lærvillighed og christelige Opførsel i Skolegangen, og for det andet Aar privati præceptoris og Provstens paa Communitetet, om han der haver Sted, deres Attester om sin Flittighed og hørsommelige Opførsel ved Universitetet; thi i videre Fald bør han aldeles ingen Del have i ermeldte Rente, men de bør i saa Maade komme Husets Lemmer til Gavn og Gode. Skulde det hende sig, at tvende saa-

danne Personer paa en Tid skulde opholde sig ved Universitetet, da skal de begge nyde lige Del af forbemeldte Rente, indtil hver af dem haver bekommet tredive Rdlr., som ere de tvende Aars Renter, enhver af dennem ere tillagte. Men saa ofte at ingen saadanne kan findes, som i Throndhjems Vaisenhus ere opdragne og forplegede og fra Skolen dimitterede, og siden ved Universitetet maatte fortsætte sine Studeringer, da skal Renterne af oftbemeldte Capital stedse komme Vaisenhusets nødtørftige og fattige Lemmer til Hjelp og Underholdning, indtil fra Skolen maatte vorde dimitterede saadanne Personer, som i Kraft af ovenanførte Foranstaltning ere bekvemme til at at nyde bemeldte Renter. — I lige Maade vil jeg og hermed, saavel paa min salig Mands, som egne Vegne, til evindelig og uigjenkaldelig Ejendom fra mig og mine Arvinger have skjenket og testamenteret Throndhjems Byes fattige Enker og andre husarme Lemmer to Hundrede Rdlr., af hvilke Renterne aarligen paa samme Tid skal uddeles, som Renterne af Stiftamtmand Ludvik Munks og Andres testamenterede Capitaler i Throndhjems Domkirke offentligen vorde distribuerede. Og skal alle Tider de, som af min salig Mands eller mine Paarørende maatte findes i en nødtrængende og hjelpeløs Tilstand, fremfor andre vare berettigede til at oppebære disse ti Rigsdalers Renter, som jeg og selv vil have mig forbeholdt, saalænge Gud under mig Livet, at udnævne hvilke i bemeldte Renter skal være delagtige; men efter min Død skal det være overladt til deres Disposition, som nu ere Ombudsmænd for bemeldte Ludvik Munks Legat, eller herefter kommendes vorde, at distribuere og forvalte over bemeldte Renter saaledes, som de for Gud agte at forsvare, da jeg og haver den sikre Forhaabning til benævnte Ombudsmænd, at saalænge nogen af min salig Mands eller mine Paarørende maatte findes, som kunde være nødtørftige og værdige til at nyde denne vor Almisse, de da have den Godhed for os, at samme efter min gjorte Stiftelse fremfor Andre til at nyde den vorde antagne. — For dette indeværende Aar svarer jeg selv Renterne for indbenævnte legerede fem Hundrede Rdlr., men ved Aarets Udgang skal Capitalen fra mig vorde udleveret, da jeg vil have saavel de velædle og velbyrdige, velærværdige samt højfornemme Inspecteurer og Forstandere for bemeldte Throndhjemske Vaisenhus, som de høje og velærværdige Ombudsmænd for ofte bemeldte Ludvik Munks Legat tjenstærbødigst ombedet, disse legerede Capitaler til sig at annamme, samme paa Rente mod godt og lovligt Pant at udsætte, Renterne i rette Tid at indcassere, og dermed efter min gjorte Foranstaltning at omgaaes; som jeg og sikkerligen vil forhaabe, at denne min salig Husbondes og min Vilje og Stiftelse vorder

ıder urygget og uforandret, samt at velbemeldte Ombudsmænd, e eller herefter kommendes vorde, med al mulig Omhu, Nid= z Oprigtighed se denne vor Gave til sit christelige Brug 'om stiftet er, i alle Maader anvendt, saa vist som de derfor vil Velsignelse af Gud i Himmelen. 'Gud lade denne Gave saa)e til hans Æres Udbredelse og de Fattiges Bedste og Under= saa vist, som den i en velment. og gudelig Hensigt er stiftet :t. — Dette til Bekræftelse under min Haand og Signet. m den 8 Januar 1738.

Maria Treschow, salig Carsten Carstensen Volqvartz's.

(L. S.)

Til Vitterlighed underskriver og forsegler

B. Dass.

(L. S.)

Schnell's Gavebrev til en Skole ved Nes Jern= verk.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

10 Oktbr. 1738. Christianssand.

nægtigste Monarch, allernaadigste Arvekonge og Herre.

Den liden Kundskab, som jeg har befunden at Ungdommen di Holts Sogn i Christianssands Stift beliggende Jernverk ha= ıud og hans hellige Ord for Mangel af Skolemestere paa Lan= underviſe dem udi deres Saligheds Sag, haver bevæget mig lidet end Verket udi disse slette Tider giver af sig, paa en rds Grund udi Holts Sogn, kaldet Slette, med Jordbrottens at ville paa min egen Bekostning lade opbygge et Skolehus og Skoleholderen og hans Familje, saa og henlægge aarlig et Rdlr. til hans Subsistence, for dertil at faa en desto bekvem= ıd, som har Hustru, der paa visse Timer om Dagen, naar ne hvilede af deres Læsning, kunde oplære dem udi Syning og ıandarbeide. Men allernaadigste Arvekonge og Herre! som denne z ved Stifterens Dødsfald kan blive forandret, naar det ikke)er forebygget, saa er jeg befojet udi allerdybeste Underdanig= bede mig Deres kongelige Majestets allernaadigste Confirmation nde Stiftelse derom, nemlig: — 1) At saavel nuværende som

efterkommende Ejere af Verket skulle være forpligtet til at holde Skolemester ved Verket, for at oplære og undervise Verksfolkene og deres Ungdom udi deres Saligheds Sag, dog med den Condition, at Ejeren selv maatte være tilladt at antage til Skolemester, hvem han syntes at kunne være tjent med, naar den Person, som han antog, først var examineret af Sognepresten og dertil baade udi Lærdom og Levnet befandtes duelig og skikkelig. — 2) Naar nuværende eller efterkommende Ejere af Verket fandt den antagne Person enten forsømmelig, opsætsig, ustikkelig eller saaledes, som Ejeren ikke længere kunde finde sig fornøjet med hans Tjeneste og Liv og Levnets Førelse, da at have Frihed til efter et Fjerdingaars Opsigelse før Paaske eller Michaeli at dimittere ham, og igjen antage en Anden til at forestaa Skolen, naar den, som blev antagen, var af Sognepresten bleven examineret og befunden bekvem dertil; — 3) Hvorimod nuværende eller efterkommende Ejere af Verket skulle være forpligtet at vedligeholde det Skolehus, som nu dertil vorder indrettet, samt forsyne Skolestuen med Ild og Lys om Vinteren og desuden forskaffe Skolemesteren udi aarlig Løn et Hundrede Rdlr.; og paa det de, som sig Verket efter mig forhandle, kunne vide, at denne Stiftelse er derved, og at saadan Udgift aarlig tilvejebringes, forpligter jeg mig heraf at afskrive 2de Exemplarer, den ene for at indlevere udi Over-Bergamtet til Oplysning ved Verkets Taxation i sin Tid, og den anden at tilsende Stiftbefalingsmanden og Biskoppen udi Christianssand for at henlægges til Forvaring udi Stiftskisten, hvoraf Sognepresten paa Holt kunde tilsendes en ligelydende Gjenpart til hans Efterretning. — Skulde nu Deres kongelige Majestet finde allernaadigste Behag udi denne min Stiftelse, saa behøver jeg uforbigjengelig, for at faa Hustømmer til Bygningen og aarlig Ildebrand til Skolehuset, den Huds Jordegods uden Bygsel, som Holts Prestebol har udi Gaarden Slette, beliggende udi Holt Sogn udi Nedenes Provsti, hvorimod jeg vil overdrage Prestebolet en Huds Jordegods uden Bygsel udi Gaarden Østre Kroken, der ligger udi samme Sogn, og skylder 3 Huder og er min egen Ejendom, hvilken Huds Jordegods udi Østre Kroken jeg allerunderdanigst kan forsikre er i alle Maader saa god, som den Huds Gods udi Slette. — Hvorfor jeg udi allerdybeste Underdanighed beder, at Deres kongelige Majestet formedelst bemeldte Aarsager dette allerunderdanigst ansøgte Mageskifte allernaadigst ville approbere, hvorved Prestebolet ej har ringeste Afgang, men mig er det til Lettelse udi mit Forehavende ved det jeg kan virke Bygningstømmer og aarlig Brændeved af den Gaards Skov, paa hvis Grund Skolehuset bliver opbygt thi paa Gaarden Østre Krokens Grund kan jeg ikke anlægge noget Skolehus formedelst Gaar-

den ligger for langt fra Ungdommens Forældres Boliger, des Aarsag jeg saa meget inderligere er befojet at udbede mig Deres kongelige Majestæts bønhørlig allernaadigste Resolution, og udi allerdybeste Devotion til min Dødsstund forbliver

Christianssand den 10 October 1738.

stormægtigste Monarch, min allernaadigste Arvekonge og Herres allerunderdanigste og pligtskyldigste tro Tjener

U. Schnell.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 2 Januar 1739 med den Klausel, at med Skoleholderen og Skoleholdet skulde forholdes efter den Anordning, som Kongen maatte finde for godt derom i sin Tid at lade udgaa.

Hans Steenbuchs Gavebrev til Universitetet[1].

Efter Engelstofts Univers.- og Skole-Annaler f. 1809 II. 62—64 og derefter ligeledes trykt i Norske Univers.- og Skole-Annaler, 2den Række VI. 99—100.

139. [1730—1740.[2]] Kjøbenhavn.

Udi Jesu Navn. Hans Steenbuch, sacrosanctæ theologiæ professor primarius ved det kongelige Universitet i Kjøbenhavn, kjendes og hermed vitterligt gjør, at jeg Gud til Ære og den fattige studerende Ungdom ved Universitetet til Nytte haver skjenket og givet, saasom jeg hermed skjenker og giver til 2 dobbelte Kammere paa Regentsen, hvorudi 4 studiosi ere indlagte, en Capital 1000 Rdlr. i Danske Kroner, for hvilken jeg udi Assessor Hellegaards Obligation, lydende paa 4000 Rdlr. Kroner, dateret 20 Junii 1722 og udgiven til det kongelige Universitet, er indtagen, at af samme 1000 Rdlr. aarlig Rente 50 Rdlr. Kroner skal uddeles til hver af dennem 12½ Rdlr. Kroner, den halve Del deraf Dagen for første Paaskedag, det øvrige Halve i lige Maade Dagen for Michaelis Fest. De Personer, som disse Penge nyde, bør have følgende Beskaffenhed: De maa være fødte i Throndhjems By eller Stift, dimitterede fra Throndhjems Skole, hvis Forældre ere eller have været skikkelige og fattige, saa og selv fremvise fra rectore scholæ Nidrosiensis richtig Bevis paa deres Skikkelighed og Fattigdom den Stund, de frequenterede bemeldte Skole, paa det af disse subjectis kunde Tid efter anden udvælges nogle, som i sin Tid dygtige og bekvemgjorte til missionem maatte vorde missionarii udi Finmarken. Dennem forundes at vorde antagne til dette Beneficium, saasnart kongelig Fundats det tillader ved Depositsen, saafremt Vacance da forefindes; hvis ikke, da, naar no-

[1]) Se kgl. Resol. 10 Jan. 1824.

[2]) Ifølge Engelstofts Ansættelse. Steenbuch døde i 1740.

gen forefalder; hvilken saa ofte sker, vilde daværende rector universitatis have den Godhed og denominere saadanne subjecta, som efter denne Fundatses Indhold ere conditionerede. Indbemeldte stipendiarii beholde dette Stipendium tre fulde Aar efter hinanden og ingenlunde længere, dog at de imidlertid forholde sig fromme og flittige. Denne Gave kunde kaldes legatum ad pauperes studiosos Nidrosienses, og saasom formodentlig dette samme vorder efter dmn. professorum Godtbefindende incorporeret i de smaa ephorias X legatorum, var det ønskeligt, om ephorus ubesværget, som sker ved adskillige andre stipendia, vilde beholde hos sig den indkomne Rente, og selv paatage sig den Umage tvende Gange om Aaret at uddele den til Vedkommende, uden at lade den levere til oeconomum communitatis, paa det man kan være des mere forsikret, at den i rette Tider vorder uddelt. Skulde findes Mangel paa Nidrosienses, antages først Bergenses, dernæst Christiansandenses, siden Christianienses, dog alle og enhver conform med denne Fundatses Formelding. Kjøbenhavn.

H. Steenbuch.

Kongeligt Reglement for Frederikshalds Fattigskoles[1] Indkomster.

Efter bekræftet Gjenpart og Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

140. **1 Juli 1740.** **Gottorp.**

Vi Christian den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Frederikshalds latinske Skole aldeles ingen Slags visse Indkomster, hverken af Jordegods, legatis, præbendis eller stipendiis, hverken for Lærere eller Disciple har været nogen Tid tillagt, men Rector baade selv har maattet subsistere og lønne Skolens fornødne Hørere af de blotte uvisse Indkomster og Accidentier, hvilke hidindtil ere faldne meget urigtige og skal være bleven ham ofte disputerede, saa have Vi allernaadigst funden for godt at forandre denne Skole til en dansk Christendoms-Skole, baade for Byens Skyld, at Indvaanerne kan have Lejlighed at lade deres Børn lære Christendom og nødvendig Guds Kundskab, saa og for Kirkernes og offentlig Gudstjenestes Skyld, at den paa alle Søn- og Helligdage samt med daglig Chorsang i Kirken kan af Sko-

[1]) Se Reskr. 28 Juni 1740, I. § 4 og kgl. Resol. 26 Septbr. 1846.

elig og for en Kiøbstad anstændig opvartes; til hvilken Ende aadigst have ladet forfatte et Reglement for denne Christendoms ndkomster, saaledes lydende som følger:

I. **For Brudevielser:**

llle Rangspersoner, som under Vores allernaadigste Dispensation uset copulerede, saa og Militaire til Capitainer inclusive skal Skolen, hvad heller Skolens Opvartning forlanges . . . . 4 Rdlr.

Militaire af Rangen nedenfor Capitainer, saa og Vore og Bestillingsmænd, fornemme Kiøbmænd og Andre ion skal betale til Skolen, naar de copuleres i Huset, 3 —

Borgere og Andre uden Bestillinger, Haandverksfolk Andre, som med Vores Tilladelse ville lade sig co- Huset, ... 2 —

De, som med sedvanlig Trolovelse og Tillysning blive ralet copulerede i Kirken, dog ikke paa de sedvanlige den offentlige Gudstjeneste eller Chorsang, da Sko- ruden bør opvarte, men paa andre Tider om Dagen, til Skolen . . . . 1 —

De, som ved den ordentlige daglige Chorsang eller of- Gudstjeneste blive copulerede i Kirken, saafremt de Følge ikke ofre, skal betale til Skolen, naar de ere og bosiddende Haandverksfolk, ... 2 ℔ 16 ß.

De ringeste Indvaanere, som dog have nogen Slags Næring, ... 1 ‚ 8 ‚

De, som ikke have nogen vis Næring uden Dagløn beide, skal betale til Skolen, naar de copuleres uden . . . . 1 ‚ ‚ ‚

Soldater, Tjenestefolk og deslige skal betale til Sko- opulationen . . . . ‚ ‚ 16 ‚

II. **Børnedaab:**

Ved Børnedaab maa Orgelverket ej bruges uden betalt, og da, naar Orgelet forlanges, skal beta- kolen, enten deres Opvartning forlanges eller ikke, . 1 Rdlr.

Af Andre, som ville ved Børnedaab have Orgel, . . 2 ℔ 16 ß.

Naar Børn døbes uden Orgel og uden Offer, men Tider af Dagen, end den offentlige Gudstjeneste og holdes, skal betales til Skolen af dem, som ere i . . . . 2 ‚ 16 ‚

4) Af Vore Betjente, fornemme Kjøbmænd og Andre af Stand uden Rang . . . . 2 ℔

5) Af Borgerstanden og bosiddende Haandværksfolk . 1 ⸗ 8 ß.

6) Men naar Børnedaaben skeer ved den ordentlige Gudstjeneste og Chorsang, da Skolen desuden skal være tilstede, om der intet Offer skeer, skal betales til Skolen af bedste . . . 1 ⸗ 8 ⸗
af ringere Borgere og bosiddende Haandværkere . . . . 1 ⸗ ⸗ ⸗
af de ringeste Indvaanere . . . . ⸗ ⸗ 12 ⸗
Af Soldater og fattige Folks Børns Daab ved den offentlige Gudstjenestes Tid, naar der ej ofres, skal Skolen intet have.

III. For Begravelser:

1) For Rangspersoners Lig, dog Militaire ikkun til Capitainer inclusive, skal betales til Skolen, enten deres Oppvartning forlanges eller ikke, ... 5 Rdlr.
for deres Børn over 10 Aar . . . . 2 —
Smaa Børn under 10 Aar . . . . 1 —

2) For de øvrige Officierers, item Vores Betjentes, fornemme Kjøbmænds Lig, naar enten de selv eller deres Hustruer begraves, skal betales til Skolen . . . . 3 —
Børn over 10 Aar . . . . 1 —
under 10 Aar . . . . 2 ℔ 16 ß.

3) For et Lig af de bedste Borgere, som begraves med Ligprædiken og fuld Ringen, skal betales til Skolen, som da skal gjøre Oppvartning, ... 3 Rdlr.

4) Af andre ringere Borgere, naar der er Ligprædiken og fuld Ringning, ... 2 —

5) For et Lig, som begraves med fuld Ringning uden Ligprædiken, skal betales til Skolen af Embedsmænd, Kjøbmænd og bedste Borgere, da der af den hele Skole skal gjøres Oppvartning, ... 1 — 2 ℔
af Haandværksfolk og deslige med fuld Ringen og Sang . 1 — ⸗ ⸗

6) Naar Lig begraves og ikke alle Klokker bruges, da ikkun nogle af Skolen eller Disciplene oppvarte, skal betales . 2 ℔

7) End forlanges ingen Sang og dog ringes med en Klokke, skal betales til Skolen . . . . 1 ⸗ 8 ß.

8) For alle andre Lig, som begraves uden Ringen og uden Sang, skal dog betales til Skolen . . . . ⸗ ⸗ 16 ⸗
Alle, som nyde fri Jord, saa og for Soldater skal Intet betales, og Skolen der ej heller være forpligtet at gjøre nogen Oppvartning. Naar de

ıaſaldede Teſtamenter eller Levnetsløb, ſom ved Ligprædiken oplæſes, al ſkrives, og Arvingerne det ej ſelv vil ſkrive, men til dem at opſætte ʒ læſelig at ſkrive vil bruge Andre, da tilkommer det efter Landets raris Degnen paa Landet, og altſaa Skolen, ſom Degnetjeneſten i ;jøbſtæderne forretter, og ſkal derfor til ſaadanne Teſtamenter at ſkrive ıgen Anden bruges, end Skoleholderen, ſom ſkal nyde for ſaadant Te: amente at ſkrive, af de Fornemſte eller i Rangen . 1 Rdl. 1 ℔ 8 ß.

ıf Andre, ſom Ligprædiken vil have, og dertil Teſtamenter lade ſkrive . . . . 2 ℔ 16 ß.

af andre fornemme Byens Indvaanere . . . . 1 Rdlr.

af Haandverksfolk og deslige . . . . 1 ℔ 8 ß.

Til Gravſkrift eller Skrift paa Pladen af Ligkiſten at give, ſtaar det Enhver frit for at bruge, hvem de lyſte. — For alle disſe Accidentier bør Vedkommende til Sognepreſten levere Skoleholderens Kvittering at Skolen er betalt, og bør han ej før gjøre Forretningen, hvis han ikke vil enten ſelv betale Skolen dens Ret, eller være pligtig af Vedkommende at forſkaffe det. Disſe ovenanførte Accidentier ſkal Skolen nyde af begge Kirker, Emanuels paa ſøndre og Chriſtians Kirke paa nordre Side, efterdi begge udgjøre en By og ſtaa under en Magiſtrat, og Skolen er for den ganſke Frederikshalds By; dog ſkal denne hans Oppebørſel for Kirketjeneſten paa nordre Side ej tage ſin Begyndelſe, førend nuværende gamle Klokker enten ved Døden afgaar, eller Embedet ledigt vorder, men efter hans Død ſkal Degnekaldet og Kirkens Betjening ved nordre ligeſom ved ſøndre Side høre Skolen til, da altid endel af Skolen ſkal betjene denne Kirke med Sang og al Opvartning, og Klokkeren ikke befatte ſig med Andet, end det ſom en Kjøbſtad-Klokker tilkommer, og ligeſom Klokkeren nu paa ſøndre Side betjener.

IV. For Information:

Skal betales til Skoleholderen, ſom ellers ingen Løn af Skolen nyder, for hver Diſcipel at informere i Skrivning og Regning tilligemed Chriſtendom og Læsning, aarlig . . . . 4 Rdlr.

for Chriſtendom at læſe og ſkrive aarlig . . . . 3 —

for Læsning alene og i Chriſtendom at informere . . . . 2 —

Til første Introduction i Skolen, hvad de ham godvillig unde, 2 Ort eller 1 Ort 8 ß for dem, ſom ſkal lære at ſkrive og regne, dog ſkal Skoleholderen Intet fordre, ej heller for ſaadan Introductions Mangel negte at antage Nogens Børn; desforuden ſkal af hvert Barn, ſom holdes til Skriven og Regnen, leveres hver Vinter til at holde Skoleværelſerne varme 2 Læs Brænde eller i Penge 10 ß Læsſet. — Byens fattige Børn ſkal antages i Skolen til at lære at læſe og underviſes i deres

Christendom uden nogen Betaling aarlig, uden Introduction, uden Brændeved at skaffe, naar de anvise Prestens Attest, at de ere af Byens fattige Børn, hvilke da skal nyde til Klæder og Hjelp det, som herefter § 6 melder.

V. Om Offer til de 3 store Højtider.

Skoleholderen skal ogsaa nyde Offer til de 3de store Højtider, som sedvanlig været haver, hvad Enhver af egen god Villie hannem vil forunde, og det ikke aleneste i Emanuels Kirke paa søndre Side, men og i Christians Kirke paa nordre Side, naar nuværende gamle Klokker ved Døden afgaar, efterdi han da ved Skolen skal forsyne begge Kirker med Sang, og ved alle Kirkeforretninger, saavel paa Hellig- som paa Søndage, lade opvarte; hvilket Offer ej anderledes kan reguleres, end at han selv ved sin Flid og gode Frugt i Skolen, god Omgang i Byen og exemplarisk Forhold forhverver sig Indbyggernes Yndest og Godbædighed.

VI. Indkomsternes Deling og Skoleholderens Pligt.

Paa det de rette Byens fattige Børn, som efter 4 § skal have deres Information fri, kan have nogen Hjelp i deres Skolegang til Klæder, da skal de nyde 4de Parten af de Accidentier, som i 1, 2, 3 § er meldt af Brudevielser, Barnedaab og Ligpenge, dog ikke forend Skoleholderen ogsaa nyder Nordsidens Kirkes Betjening efter Klokkerens Afgang, for hvilke 3de Slags Indkomster Skoleholderen aarlig til Paaske og Michelsdag skal aflægge Regnskab; iligemaade skal en Tavle [1] omgaa til samme Brug til Aftensang udi Emanuels Kirke, og hvad deri samles i en aparte dertil paa Kirkens Bekostning indrettet Blok, hvortil Magistraten og Sognepresten skal have hver sin Nøgel, henlægges, saa og 2 Gange om Aaret aabnes. Ligesaa skal deslige fattige Børn af Skolen efter Sedvane og Praxis i Norge være tilladte hver Dag mellem 11 og 12 at gaa omkring og synge et Vers for Dørene, og hvad da gives i den Jern-Sparebøsse, som de skal ombære (med 2de Laase for, til hvilke den ene Nøgel skal forvares hos Sognepresten, den anden hos Magistraten, og Sparebøssen indsættes hos Skoleholderen og der daglig annammes) skal iligemaade paa samme Tider 2 Gange om Aaret udtages, og skal til denne Omgang Byen saaledes inddeles, at ikkun visse Gader hver Dag besøges, og ingen Gade kommer tidere end en Gang om Ugen. Hvad der af denne Sparebøsse, Aftensangs-Tavlen og Fjerdedelen af Accidentierne indkomme, deraf skal til de fattige Børn ved Sognepresten og Skoleholderens Forsorg strar gjøres de fornødneste Klæder, som Sko, Strømper, Trøje med videre, som det kan tilstrække, hvormed de imod Vinteren skal forsynes, og derfor af Skoleholderen med Prestens Attest gjøre Regnskab aarlig, som af Provsten og Magistraten skal efterses

[1]) Se nu Lov af 7 Mai 1845.

approberes, og Copi deraf inden Nytaar indsendes til Stifts-Kisten. Dernæst skal Skoleholderen informere Skolebørnene i at læse og skrive og i deres Christendom, samt flittig catechisere, saa og med Flid præparere de, som skal første Gang til Guds Bord og Confirmation; dernæst skal han forsyne Skolen med en dygtig Skrive- og Regnemester, som skriver en skjøn og færdig Haand og er vel øvet i Regnekunsten, hvad heller den samme er Student eller ikke, og i dette skal han drage saa god Omsorg, at ikke Byen foraarsages at forsørge sig efter Loven med en aparte Skrive- og Regneskole, hvilket da vil blive hans egen Skade. Hermed skal alle Pugeskoler efter Lovens 2 B. 18 Cap. 13 Art. aldeles være forbudne og derover af Magistraten alvorlig holdes, saa at Ingen, hverken paa Syd- eller Nordsiden, maa befatte sig med at holde Skole, ikke heller Klokkeren paa Nordsiden, som hidindtil skeet er til Skolens Præjudice; men i det Øvrige skal det Ingen være forment i deres egne Huse at holde Skolemester til deres egne Børn, saasom ej heller Byen bør betages den Ret, som Lovens Pag. 361 [1] dem giver, nemlig at Magistraten forordner Skrive- og Regneskole, og det kan væntes, at den ene Skole med Tiden ej vil forslaa til alle Byens Børn, det og sømmer sig bedre, at der er en aparte Skole, hvor og Pigebørn kan indtages, og det overalt ikkun giver desmere Anledning til Pugeskoler, naar Alle skal være forbundne til en Skole, saa forbeholdes det Magistraten og Byen, naar de finde det fornødent, at forordne og besørge en aparte Byens Skrive- og Regneskole og Fattigskole, dog med de Observationer: 1) At naar det skeer, denne Byes nu anordnede danske Christendoms Skole da derved intet videre maa afgaa, uden blot det Salarium for den, som skriver og regner, som da og ovenmeldte Skoleholder forskaanes for at holde og lønne den forbemeldte Skrive- og Regnemester; men alle øvrige Accidentier, som følge med Kirkens Oppvartning, med Offer for Børnedaab, Brudevielser og Begravelser, skal tilhøre siden som før den danske Christendoms-Skole uformindsket og uforholdet, saasom den alene skal forsyne begge Kirker med Sang og al Degne-Oppvartning. — 2) At naar en Skrive- og Regneskole beskikkes, den samme da bliver for hele Byens nordre og søndre Side, og ikke alene for en Part af Byen, hvorved ikkun forvoldes, at den ene Part med Tiden aldeles vil unddrage sig fra den danske Christendoms-Skole, men at ligesom den danske Christendoms-Skole skal være for Frederiksbald og begge Sogne og nyde saadan Skolerret, saa og den Skrive- og Regneskole, naar Magistraten og Byen den anordner, være for den ganske By, og ej flere tillades, som de og da kan være tilstrækkelige nok, og de, som ikke ville benytte sig af den, kan forsyne deres Børn med Information i deres Huse. — 3) At naar saa-

[1]) N. L. 2-18-14.

dan Skrive- og Regneskole ordentlig beskikkes, den samme skal være lige saa vel som den danske Christendoms-Skole forbunden til at informere Byens fattige Børn, som skal nyde aldeles fri Information, paa det i den sidste Skole skal faa alle de Børn, for hvilke gives Betaling, og den danske Christendoms-Skole bebyrdes med alle fattige Børns Information. — 4) For disse Indkomster skal Skoleholderen være forbunden med Skolen flittig at opvarte Kirkerne, Emanuels Kirke selv med de ⅔ Dele af Skolebørnene, og Christians Kirke, naar nuværende Klokker afgaaer, med den øvrige Del af Skolen, ved al offentlig Gudstjeneste, baade Søn- og Helligdage, saa og daglig med Chorsang og ellers naar Forretninger forefalde, og dertil baade forud øve Disciplerne i Choralsang, saa og have Tilsyn med dem, at Alting i Guds Hus og paa Gaderne sker ordentlig og sømmelig, som han selv skal stande til Ansvar for; men paa det ikke Skolen skal opholdes og forsømmes, da skal den daglige Chorsang ske paa en vis Tid og Klokkeslet, fastsat for Vinter og Sommer, nemlig Kl. 8 om Sommeren og Kl. 9 om Vinteren og om Eftermiddagen Kl. 2 slet baade Vinter og Sommer, ved hvilket Klokkeslet Skolen allerede skal være i Kirken og Chorsangen begynde; og maa ikke Presten til Skolens Forsømmelse til nogen privat Forretning eller Nogen til Begefal (med privat Communion eller andre Forretninger at bie efter) opholde den offentlige Chorsang eller Gudstjeneste, men der skal altid ringes sammen paa den fastsatte Tid og strax med Tjenesten begynde. — 5) I Skolen skal Skoleholderen selv baade daglig og flittig informere og gjøre sin bedste Flid i de Tider, som ham ere eller foreskrives af Biskoppen, og paa det om hans Flid kan haves paalidelig Efterretning, saa Byen ej skal have Aarsag at klage over deres Børns Forsømmelse, da skal Provsten, som medbor i Byen, eller naar ingen Provst bor i Byen, da Sognepresten til Emanuels Kirke, som oftest i det mindste en Gang hver Maaned gaa ind i Skolen i Læsetimerne, efterse Disciplernes Skrive- og Regnebøger, udi hvilke skal sættes i Bredden Dag og Datum, naar hvert er gjort og rettet, saa og ellers fornemme, hvad Flid i Skolen er gjort, og iblandt examinere, og qvartaliter indberette til Biskoppen Skolens Tilstand, Lærerens Forhold og Disciplernes Freqvents. — 6) Skolehuset skal efter Lovens 2—21—63 holdes vedlige af begge Byens Kirker i Proportion af Kirkernes Formue, dog saa at Kirkerne ej bebyrdes uden med Skolehuset selv og Skoleholderens Logementer, men ikke med Udhuse, Fæ- og Foderhuse, heller ikke videre, end hvad Vægge, Tag, Gulv, Døre, Vinduer og Indhegninger angaar, saa og Skolestuerne, hvor der læses, deres Kakkelovne, Borde og Benke med anden Indretning samt Udhusene, skal Skoleholderen selv holde vedlige, og svare deraf Aabod. —

saakaldede Testamenter eller Levnetsløb, som ved Ligprædiken oplæses, skal skrives, og Arvingerne det ej selv vil skrive, men til dem at opsætte og læselig at skrive vil bruge Andre, da tilkommer det efter Landets Praxis Degnen paa Landet, og altsaa Skolen, som Degnetjenesten i Kjøbstæderne forretter, og skal derfor til saadanne Testamenter at skrive ingen Anden bruges, end Skoleholderen, som skal nyde for saadant Testamente at skrive, af de Fornemste eller i Rangen . 1 Rdl. 1 ℔ 8 ß.
af Andre, som Ligprædiken vil have, og dertil Testamenter lade skrive . . . . 2 ℔ 16 ß.
af andre fornemme Byens Indvaanere . . . . . 1 Rdlr.
af Haandværksfolk og deslige . . . . 1 ℔ 8 ß.
Til Gravskrift eller Skrift paa Pladen af Ligkisten at give, staar det Enhver frit for at bruge, hvem de lyste. — For alle disse Accidentier bør Vedkommende til Sognepresten levere Skoleholderens Kvittering at Skolen er betalt, og bør han ej før gjøre Forretningen, hvis han ikke vil enten selv betale Skolen dens Ret, eller være pligtig af Vedkommende at forskaffe det. Disse ovenanførte Accidentier skal Skolen nyde af begge Kirker, Emanuels paa søndre og Christians Kirke paa nordre Side, efterdi begge udgjøre en By og staa under en Magistrat, og Skolen er for den ganske Frederikshalds By; dog skal denne hans Oppebørsel for Kirketjenesten paa nordre Side ej tage sin Begyndelse, førend nuværende gamle Klokker enten ved Døden afgaar, eller Embedet ledigt vorder, men efter hans Død skal Degnekaldet og Kirkens Betjening ved nordre ligesom ved søndre Side høre Skolen til, da altid endel af Skolen skal betjene denne Kirke med Sang og al Opvartning, og Klokkeren ikke befatte sig med Andet, end det som en Kjøbstad-Klokker tilkommer, og ligesom Klokkeren nu paa søndre Side betjener.

IV. **For Information:**

Skal betales til Skoleholderen, som ellers ingen Løn af Skolen nyder, for hver Discipel at informere i Skrivning og Regning tilligemed Christendom og Læsning, aarlig . . . . 4 Rdlr.
for Christendom at læse og skrive aarlig . . . . 3 —
for Læsning alene og i Christendom at informere . . . . 2 —
Til første Introduction i Skolen, hvad de ham godvillig unde, 2 Ort eller 1 Ort 8 ß for dem, som skal lære at skrive og regne, dog skal Skoleholderen Intet fordre, ej heller for saadan Introductions Mangel negte at antage Nogens Børn; desforuden skal af hvert Barn, som holdes til Skriven og Regnen, leveres hver Vinter til at holde Skoleværelserne varme 2 Læs Brænde eller i Penge 10 ß Læsset. — Byens fattige Børn skal antages i Skolen til at lære at læse og underviises i deres

delige Renter skal til gudelig Brug for fattige Børn vorde anvendte. — 2) Skal bemeldte Capital til den Ende vorde udsat imod fast, suffisant, umisligt Pant, paa første prioriteret thinglyst Obligation og lovlige Renters rigtige og betidelige Erlæggelse, nemlig 5 Rdlr. pro cento, som da af den ganske Summa gjør 25 Rdlr. hvert Aar, uden nogen Decourt for Obligations-Papir, Thinglysningen eller deslige, som alt af den, som Capitalen til Laans maatte faa i Hænde, skal vorde bekostet. — 3) Skal de af denne Capital flydende Renter aarligen bestandig anvendes til at betale fornøden Skolegang og Undervisning for saa mange af Laurvigs Menigheds fattige Drenge- og Pigebørn, som Renterne kan aarligen tilstrække, uden nogen Tid eller i nogen Maade at gjøre noget Indgreb i Capitalen, der, som meldt, skal bestandig forblive en staaende Fond. — 4) Skal enhver af de fattige Drengebørn, som for disse Renter maatte holdes i Skole, ej alene være tilladt (efterat de første Gang af Vedkommende ere blevne udnævnte) at nyde af disse Renter deres Skoleløn betalt, indtil de kan vel læse i Bog og forstaa de fornemste og fornødenste Stykker i deres Christendom, mens endog indtil de have lært nogenledes at skrive og regne, saafremt de til disse sidste Øvelser maatte have Lyst, Nemme og Bekvemhed, hvormed af Vedkommende maa haves nøje Inspection og Opagt. — 5) Skal de fattige Børn, som for disse Renter aarligen vorde holdte i Skole, have deres Skolegang, Sommer og Vinter tillige, udi en af de herpaa Stedet værende danske Skoler, hvorsomhelst Vedkommende maatte finde dem bedst at blive lærte og snarest vel expederte, paa det at andre i deres Sted (som paa den i 4de Post næst foreskrevne Maade befindes udlærte) betids kunne antages. Dog hvad en hvis Skole angaar, da saafremt andre Formuende skulde herefter faa i Sinde at følge mit Exempel, og flere Gaver skulde i saa Maade tillægges denne, at endeligen Summa deraf skulde blive saa stor, at en particulair Fattigskole paa Stedet skulde kunne oprettes og vedligeholdes, da skal det staa Vedkommende frit for, at samle min givne Capitals aarlige Renter med Andres til denne Brug, alene at ingen Indgreb maa ske i Capitalen, eftersom foran er meldt i forestaaende 3die Post. — 6) Skal Intet af denne min Donations aarlige Renter anvendes til noget Andet end blot og bar til at betale, som meldt, fattige Drenge- og Pigebørns Skolegang eller Undervisning; men til Underholdning af Mad, Drikke, Klæder samt brugelige Bøger maa de imidlertid se sig om og søge hos andre christelige og medlidende Mennesker paa Stedet, indtil Gud naadelig maatte føje det, at andre Formuendes legata og Gaver kunde komme saadanne fattige Børn til nogen tilstrækkeligere Hjelp og Besørgelse. — 7) Skal Capitalens Udsættelse paa den

-aade, som herover er meldt i den 2den Post, saavelsom Renternes -modtagelse, item deres Dispensation, de fattige Børns Denomination, -at Inspection med deres Skolegang og Forfremmelse i fornøden Un-visning være overdragen til den, efter min dødelige Afgang, for Laur-s Menighed værende, og successive tilkommende Sognepræst samt -pellan her paa Stedet og Kirkeværgeren, hvilke samtligen have her-d efter foreskrevne Maade saaledes at handle, som de agte det for -d at ansvare, saavelsom og for deres foresatte Øvrighed, saasom i -ndelesshed Bisskop og Provst, der væntelig ved deres aarlige Kirke- og -ole-Visitationer vil forfare og eftergranske, hvorledes med denne og -lige tilkommende Donationer til publici Nytte vorder handlet og -penseret; mens Obligation paa Capitalen skal forblive i Forvaring -s forbemeldte Sognepræst, hvilket ved dens Thinglysning for rette -o skal i Thing-Protocollen til vedbørlig Observation altid anføres. — -delig at med dette, som Gud har givet mig i Sinde til sin Ære og -tige Børns Nytte, kan bestandig og uryggelig forholdes saaledes, som -orestaaende Poster foreskrevet er, saa haver jeg da forfærdiget 2de af -g selv og efter Lovens allernaadigste dictum 5 Bogs 4 Cap. 17 -t. af de 2de gode Mænd Sr. Iver Hesselberg og min Svoger Sr. -ichel Pedersøn egenhændig underskrevne og forseglede ligelydende Ex-plarer, hvoraf det ene skal forblive hos forbemeldte Sognepræst, til hvil-ı Ende det og ad interim er overleveret Hr. Ole Tideman, indtil -te nu vacante Sognekald med Sognepræst vorder forsynet, og det an-ı ligelydende Exemplar skal med Posten indsendes til Stiftets Bisskop, -ærværdige Hr. Niels Dorph, for at forvares i Stiftskisten til evin-ig Efterlevelse fra min dødelige Afgang at regne. Laurvik den 13 -arts 1741.

Christen Thuesen Friis.
(L. S.)

Forestaaende Donation, som udi Prestens Hr. Ole Tidemans og -res Nærværelse er den Testamenterende lydeligen forelæst til Underskri-se og Forsegling, som det og af os efter Begjer til Vitterlighed un-skrives og forsegles.

Michel Pedersen. Iver Hesselberg.
(L. S.) (L. S.)

Peter Vogts og Hustrues Testament til et Legat for Trængende af deres Familie.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

142. **17 Marts 1741.** **Christiania.**

Undertegnede Peter Vogt, Deres kongelige Majestets allernaadigste bestikkede Etatsraad og Lagmand over Christiania Lagdømme, med min kjære Hustru Elsebet Magdalena Heins, gjør herved vitterligt, at som den Allerhøjeste udi vores Egteskab nu paa 23de Aar ikke har velsignet os med nogen Livsarvinger, vi og forhen under Dato 12 Februar 1731 [1] have oprettet Forskrivelse og Testamente imellem os, hvorledes vores efterladende Midler imellem vores Udarvinger paa begge Sider, efter begge vores Død, naar al Gjeld er betalt, skal skiftes og deles, hvilket Testamente af Deres kongelige Majestet allernaadigst er confirmeret den 24 Marts 1731; saa have vi nu siden, imedens vi begge leve, eftertænkt, hvorledes vi og efter begge vores Død kunde bevise nogen perpetuel Kjærlighed imod Trængende enten udi vores egen Familie paa begge Sider eller Fremmede, som kunde mangle til sømmelig Subsistence, og allerhelst i Betragtning, at vores Arvinger paa begge Sider saare lidet kunde savne det, naar det imellem saa mange skulde deles, og at det er dennem derimod en Assistence og Lettelse, om nogen i Familien skulde mangle i Tiden nødtørftig Subsistence, de da derved udi deres christelige Pligt bliver lettet; hvorfor vi frivillig paa begge Sider have besluttet og hermed beslutte og indgaa, at naar vi begge ved Døden ere afgangne, og vores Efterladenskab efter det allernaadigste confirmerede Testamente og Forskrivelse er imellem vore Arvinger paa begge Sider separeret, skal der, før nogen Deling imellem dem paa enten af Siderne skeer, aftages et Tusinde Rdlr. af min Peter Vogts Arvingers Andel, og ligeledes et Tusinde Rdlr. af min Elsebet Magdalena Heinses mødrene Arvingers Andel, som gjør tilsammen to Tusinde Rdlr., hvilke 2000 Rdlr. Courant skal udsættes paa Rente imod suffisant Jordegods, saaledes at ej alene Renterne aarlig kan vorde erlagt, mens og Capitalen til evig Tid bliver conserveret; hvilke Renter aarlig til 2 eller højst 3 i Familien paa begge Sider, om de findes, som maatte trænge dertil (alt efter Beskaffenheden, gifte, ugifte eller udi Enkestanden) skal anvendes til nogen Hjelp udi nødtørftig Subsistence for dennem; mens saalænge Ingen udi Familien findes, som maatte behøve det, da til andre fremmede skikkelige Personer af begge Kjøn, der kunde mangle nødtørftig Ophold, indtil nogen af Familien maatte behøve det, da de altid præfereres og være nær-

[1]) Se No. 110.

mest dertil; dog forbeholde vi os selv, imedens vi leve, ved vores Paategninger herpaa, enten af os begge eller af den Længstlevende alene, at udnævne en eller flere i Familien eller udenfor Familien, som vi kan finde for godt at tillægge det efter vores Død enten alle eller tildels af disse Renter, paa en vis Tid, eller for deres Levetid. Men hvis saadan Udnævnelse eller Paategning ej enten af os begge eller den Længstlevende alene skulde være skeet, da disponerer en af vores herværende suffisanteste og nærmeste Arvinger paa min Peter Vogts Side, og en af mine Elsebet Magdalena Heinses paa mødrene Side herværende suffisanteste og nærmeste Arvinger, begge tillige derover saaledes, som de agte for Gud og os at være ansvarlig og selv saavel for Capital som Renter vil stande til Rette for, om noget skulde forkommes eller om Renterne ej efter denne vores velmenende Stiftelse udi alt bliver distribueret, ifald vi ikke før vores Død skulde have udnævnt ved Paategning herpaa andre executores til denne vores frivillige Stiftelse at behandle og conservere. Til den Ende skal denne vores velmenende og kjærlige Stiftelse efter begge vores Død registreres, udi Skiftebrevet efter os anføres, og de tvende af vores suffisanteste og nærmeste her eller i dette Stift værende Arvinger, som ovenmeldt, der sig samme skal antage og derover disponere, derfor give deres Bevis til Stedets Øvrighed, under hvis Jurisdiction vores Stervbo falder, hvilket Bevis til Thinge skal publiceres, paa det at Øvrigheden kan stedse være det bekjendt ved en eller anden Dødsfald af oftbemeldte executores, at samme da ikke med dem skulde bortdø, mens af deres Bo derfor gjøres Rede til nærmeste igjenlevende suffisanteste 2de Arvinger, som før er meldt; ligesom vi og til desstørre Sikkerhed ville at vores øvrige Arvinger og disses Descendenter altid skal have et vaaget Øje over, at denne vores velmente Indretning stedse bliver conserveret, og Renterne som meldt distribueret, saa og, ifald de imod Formodning skulde befinde nogen af dem, som samme haver under Disposition, enten utilbørlig dermed at omgaaes, eller de skulde komme i den Tilstand, at de ikke længere Dispositionen kunde betroes, da de have Magt at æske den vedbørlige Rigtighed, og samme udi andre suffisante Hænder at hensætte og Dispositionen at betro, dog alle Tider imod nøjagtig Jordegods i Pant, i hvilke Panteobligationer skal indføres vores Navne samt denne Stiftelses og derpaa forventende kongelige allernaadigste Confirmations Dato, paa det altid af Panteobligationen kan sees, hvoraf Capitalen deriverer og til hvad Brug det er henlagt, samt begge executores, deres Navne, som samme Tider maatte leve og denne Stiftelse forestaa; hvilke Pantobligationer ej alene Tid efter anden, som de forandres, skal vorde thinglyste, mens og Executo-

rerne deraf meddele Copi verificeret til 2de af de øvrige Arvinger, det vore Arvinger altid kan vide, hvor Pengene staa, og at Ren rigtig vorde uddelt, som meldt, og Familien derom bekjendt, til Nytte vi dette have saaledes indrettet, og derfor dennem selv sa og mest magtpaaliggende derfor at vigilere. Dersom vi og før Død kunde udfinde endnu større Sikkerhed til denne Capitals Cons tion udi Fremtiden, enten ved indkjøbende Gods eller i andre Ma at den aarlige Rente deraf fast kunde haves, vil vi have os det holden, ved Paategning af dette, saaledes at disponere derover, s enten begge eller den Længstlevende kan synes tjenligst og sikerst, h vores Paategning da i alle Maader skal være efterretlig. Særdel commendere vi dette til min Peter Vogts Broder, Cancelliraad nicus Vogt, og min Elsebet Magdalena Heinses Morbroder, Sr. Bendeke, om de os skulde overleve, at de da antage sig samm begge vores Død forsvarlig at disponere over til dessen Sikkerh til Renternes Betaling, som meldt; til hvilken Ende vi og venli bede dennem dette med os til Vitterlighed at underskrive og fo som vi det og med vore Hænder og Signeter bekræfte. Og da vi ag lerunderdanigst at ansøge derpaa en kongelig allernaadigste Confirn til Uryggelighed, saa have vi forfattet 2de enslydende heraf, den ene til allernaadigste Confirmation nedsendes og den anden h bliver. Actum Christiania den 17 Marts 1741.

P. Vogt. E. M. Vogt.
(L. S.) (L. S.)

Til Vitterlighed at dette udi vores Overværelse er indgaaet derskrevet:

D. Vogt. Claus Bendeke.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 7 April 1741.

Peder Madssen Falcks Gavebrev til de Fattige i berg.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

143. 19 April 1741. Tøns

Kjendes jeg underskrevne Peder Madsen Falck og herme terlig gjør at have foræret og givet, som jeg og ved dette mit

et velment, Hjertelag bebrever og giver til de Fattige her udi
g rede Penge 10 Rdlr., skriver ti Rdlr. Courant, som skal staa
eiende og iboende Hus og Tomt, beliggende her sammesteds udi
-Sogn ved den saakaldede Kirkegade og lige nedenfor Raad-
ldi samme Hus og Tomt skal de Fattige, saalænge jeg deraf er
rbesagte 10 Rdlr., dog uden Rentes Svarelse, fuldkommen være
; men efter min dødelige Afgang udsættes imod andet sikkert
mme 10 Rdlr., og Renten deraf, som er ½ Rdlr., erlægges
Thomæ Dag [1], saa at de Fattige her udi Tønsberg fra den
dse og saalænge Verden staar, af ovenbemeldte dem tilhørende 10
yde den deraf gaaende lovlige Interesse. — Og som Øvrighe-
udi Tønsberg, der nu er eller herefter kommendes vorder, haver
nen herover samt Renterne oppebærer, og dennem igjen til hver
mæ Dag udi Presterne her i Tønsberg, deres Overværelse, til de
og mest nødlidende Lemmer uddeler, saa er min visse Tillid saa-
Øvrigheden som Presterne, at de stedse iagttage og se derhen,
liden Gave bemeldte Tønsbergs Fattige ikke nogen Tid for-
nen saa længe Verden staar dennem tilgode bliver saaledes, som
med en god Samvittighed for Gud i Himlen agte at ansvare.
det at dette Gavebrev ikke skal forkommes, bliver det i Tønsbergs
ds Forvaring overleveret, og derforuden til destobedre Sikkerhed
ns Pante-Protocol indført, iligemaade de nuværende Prester an-
ligesaa ved Dødsfald deres Efterkommere, paa det at samme
n være udi de Efterlevendes Minde. Til Bekræftelse haver jeg
d min egen Haand underskrevet, samt mit Signet hostrykt, saa
gen ombedet de høiagtbare og velfornemme Mess. Jacob Bull
ents Stoltenberg med mig til Vitterlighed at underskrive. Tøns-
19 April 1741.

Peder Madsen Falck.
(L. S.)

Jacob Bull. Vincents Stoltenberg.
(L. S.) (L. S.)

[1] December.

Kongeligt Missiv til Stiftamtmand Bager og Biskop Bornemann angaaende en ny Kirke paa Askøen ved Bergen[1].

Efter Kancellikonceptem i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Savebr. II. 228—229.

144. 24 April 1741. Kjøbenhavn.

Christian den Sjette o. s. v. Vor Gunst tilforn! Os er allerunderdanigst bleven refereret, hvad I udi Anledning af Vores under 13 Januar næstafvigte til Eder ergangne allernaadigste Befalning, angaaende en ny Kirkes Opbyggelse udenfor Vor Kjøbstad Bergen paa Askøen, og hvortil skulde henlægges den der omkringboende Almue, som tilforn fra Landet haver søgt Byens Domkirke, ved allerunderdanigst Memorial, den 31 Marts næstafvigte dateret, have ladet forestille, at foruden samme Askøens Kirkes Opbyggelse og første Indretning vilde vel fremdeles udfordres en Fond til dens Vedligeholdelse, da en saadan Kirke, som af Tømmer opsættes, behøver nu ny Beklædning, nu Tjærebrædning, nu Tag og anden jevnlig Reparation, samt at skulle forsynes med Vin og Brød til Alteret med mere; derfor I og, i Henseende til at Vi selv blive Kirkens Ejer, allerunderdanigst foreslaa, om ikke til saadanne ommeldte Kirkens aarlige Udgifter at bestride allernaadigst maatte henlægges: — 1) de 150 Rdlr., som efter et Vores allernaadigste Rescript af Dato 19 Juli 1737 ere af Os elskelige Etatsraad og Præsident Lymels Gage blevne erlagte, uden til noget vist Brug at være destinerede, men paa Rente ere blevne udsatte, og at samme Capital med sine hidtil paaløbne Renter maatte blive en evigvarende og urørlig Capital, hvis aarlige Renter alene for Eftertiden paa Kirkens Nødtørft maatte employeres; — 2) om Vi ikke til samme Brug allernaadigst ville skjenke Vores Andel Kongetiende af berørte nye Askø Sogn, som i saa Maade kunde komme Kirketienden til Hjelp og Forbedring, hvilken ellers i sig selv til de aarlige Udgifter lidet vilde forslaa; — 3) At som denne Kirke intet videre var ejende, end hvis Vi saaledes af kongelig Naade den med vilde begave, saa indstille I derhos allerunderdanigst, om ikke berørte Kirke for alle ordinaire og extraordinaire de andre Stiftets Kirker i Almindelighed paaliggende Udgifter og Kirkeskatter allernaadigst maatte befries og forskaanes. — Thi give Vi nu Eder til allernaadigst Gjensvar og Efterretning herpaa tilkjende, at Vi saadan Eders allernaadigste Ansøgning efter den Os herom gjorte Forestilling hermed allernaadigst

[1]) Jfr. Reskr. 13 Januar og 5 Mai 1741, 9 Septbr. 1803 og 14 Marts 1814 samt kgl. Resol. 18 Januar 1819 og 10 August 1835.

ville have accorderet, dog at den udi 3die Post begierte Frihed for ordinaire og extraordinaire Udgifter og Kirkeskat at svare skal alene strække sig og vedvare udi tyve Aar. Hvorefter I Eder allerunderdanigst kunne vide at rette, og ellers strax at referere, at denne Vores allernaadigste Befalning Eder er indhændiget. Befalendes Eder Gud! Skrevet paa vort Slot Christiansborg udi Vores kongelige Residensstad Kjøbenhavn den 24 April anno 1741.

Henrik Velthusens Enke, Dorothea Hess's Testament til Nykirken i Bergen og dens Fattigskole.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 301—303

145. 18 Mai 1741. Bergen.

Udi den hellig Trefoldigheds Navn. Gud, som har behaget at lade mig undertegnede Dorothea Hess, salig Henrich Velthusens, leve uden Livsarvinger, har og ladet mig opleve en høi Alder, da jeg efter hans faderlige Vilje maa snart forvænte min Omskiftelse og Frafkillelse at være forhaanden, saa forinden har jeg været betænkt paa, at efterdi mine Arvinger, som tildels ere formuende, at de min ringe Del (Gud ske Tak) ikke have fornøden, dels ere de og saa mange og vidtløftige, at enhver vilde ikkuns falde en ganske ringe Skjerv til; har jeg derfor heller besluttet hos mig selv mit ringe Efterladenskab at bortgive og testamentere noget deraf til endel af mine Arvinger, som ere fattige og uformuende, noget til visse Personer, og noget til Kirken, Skolen og fattige Lemmer, og derfor dette mit Testamente paa efterfølgende Maade forfattet, ligesom det herefter af mig findes at være meldt og specificeret. Nemlig af min halve Boes Midler efter den mig kongelige allernaadigste Tilladelse, som Lovens 5 Bogs 4 Cap. 14 Art. siger, bortgiver jeg da til Maria, Abraham Nielsens, som en af mine fattige Arvinger, tyve Rdlr., siger 20 Rdlr.; til Anne Maria, Abraham Nielsens, 1 Silke Pollemittes afskaaren Skjort, 1 Nattrøie, 1 Forklæde, 1 Næsedug, 1 Strimmel, 1 Hue og 1 Serk, samt i rede Penge tredive Rdlr., siger 30 Rdlr.; til Elling Møllers Datter, navnlig Dorothea, som er opkaldt efter mig, og jeg selv har baaret til Daaben, et Hundrede Rdlr., siger 100 Rdlr; til Herr Raadmand Lars Nagel, som min Lagværge, for hans Umage 1 Stykke Guld, som er af Værdi til 16 Rdlr., siger seксten Rdlr; til Elen Mathisen 4 Serker, 4 Par Lagen, 3 Par Pudevar og i Penge

tyve Rdlr., siger 20 Rdlr.; til min egen Pige Dorothea Herslef et redt Sengested med fire blaa Gardiner og to Kapper til med sine tilhørende Sengeklæder af Linned og Ulden, samt Sørgeklæder, linned og ulden, og desforuden femti Rdlr. i Penge, siger 50 Rdlr. — Det øvrige af bemeldte halve Boes Lod tilligemed alle andre mine efterladte Midler, af hvad Navn de end have maa, mindste med meste Ejendom, testamenterer jeg noget til efterskrevne Fattige, og alt det Øvrige til Nykirken og dens fattige Børns Skole, saaledes: — til de fattige Sengeliggende i Nykirke-Sognet at uddele tyve Rdlr., siger 20 Rdlr.; — til de trende Fattighuse her i Byen, deres Lemmer, i 3 lige Dele at uddytte, femti Rdlr., siger 50 Rdlr., nemlig til de Søfarendes, Enkernes og Strange Fattighusets; — til Nykirkens Fattigskole en Obligation, udgivet af min Svoger Johan Berdenhalven for Capital 75 Rdlr. med Renter til hans Død, paa denne Maade, at da han ikke i denne hans Tilstand er formuende samme at afbetale, jeg ikke heller selv er af de Tanker, saalænge jeg ikke samme til min egen Ophold kunde behøve, i hans levende Live at ville afforbre, da bemeldte Penge skal paa Rente hos ham blive bestaaende, saa længe han lever; og skulde jeg efter Guds Vilje førend ham dø, skal dog bemeldte Obligations Summa med sine Renter hos ham forblive til hans Død, da det derefter er min alvorlige Vilje, at bemeldte Capital og Renter efter forberørte min Svogers Død skal hensalde til Nykirkens fattige Børns Skole, saa at mine Arvinger aldeles ikke maa dermed befatte sig, efterdi samme Penge er af mig til ovenbemeldte Skoles Forfremmelse aldeles beskikket og testamenteret; dog saaledes, at samme Penge blive en staaende Capital, hvoraf Renterne aarlig anvendes til Skolens Nytte, og Hovedsummen at forblive iblandt Skolens Capitaler. Til den Ende skal ermeldte min Obligation paa ovenberørte Capital af min Stervbo efter min Død blive overleveret til Nykirkens Skoles Forstandere, som da ved Berdenhalvens Død udi Stervboen efter ham skal paase at afforbre bemeldte Obligations Capital med forfaldne Renter. Desuden efterdi jeg og min salig Søster Judiths, salig Andreas Blanches, som eneste Arvinger efter bemeldte Johan Berdenhalvens Hustru, afgangne Anne Bastians, som var vores Søster, til denne Tid ingen Arv have oppebaaret, saa er min absolute Vilje, at saalænge Gud sparer ham Livet, han med samme mig tilfaldne Arv maa indesidde, men naar han dør, at den halve Boets Lod, som mig tilkommer, skal tilfalde den halve Del til Nykirken at pryde, og den anden Del til Nykirkens Fattigskole. — Ydermere er min Vilje, at naar Gud har behaget at henkalde mig, da skal strar forud af min Bo erlægges til bemeldte Nykirkes Skoles Reparation tyve Rdlr., siger 20 Rdlr. —

Endelig skal alt det Øvrige af mine Midler deles imellem Nykirken og Nykirkens Skole saaledes, at det, som Kirken tilkommer, den halve Del, skal med det ovenmeldte dertil Givne anvendes til Prædikestolen og Altertavlen at zire og forbedre; den anden halve Del, som Skolen tilkommer, skal udsættes til en fast Capital, hvoraf Renterne skal employeres til Skolens aarlige Udgifter. Og for at jeg kan være forvisset, at alting efter mig kan i alle ovenmeldte Maader rigtig efter min Død vorde fuldbyrdet, er jeg begjerende, at Sr. Abraham Forman, Berent Forman og Jørgen Forman udi mit Stervbo ville være Tilsynsmænd, og alting, som forskrevet er, fuldkomne min Villie udi og dette mit Testamente. — At dette er skeet af mig med egen Villie, med fuld Forstand og vel bestad Hu i Gud, haver jeg kaldet baade Capellanen Herr Niels Rømer til Vidne og begjeret af ham dette med mig og Sr. Abraham Forman og Berent Forman, som paa mine Vegne til Vitterlighed underskrive og sine tilligemed mit Signet forsegle, at underskrive og forsegle. Bergen den 18 Mai anno 1741.

Dorte, salig Henrich Velthusen.

(L. S.)

Efter Begjer kan jeg med al Sandhed Ovenmeldte bevidne, underskrive og forsegle.

N. Rømer.

(L. S.)

Dette af hende selv underskreven og med hendes Signet hostrykt, være vi til Vitterlighed.

Abraham Forman. Berent Forman.
(L. S.) (L. S.)

Dagen efter den 18 Mai erindrede ovenmeldte Dorothea, salig Velthusens, at hun havde 3 endnu sig paarørende Fattige, nemlig Maren Hess, gift med Edvart Vahl, Dorothea Magrete Hess Pige og Anne Hess Pige, og derfor vilde, at dem ligeledes efter hendes Død skulde af hendes efterladte Midler forlods udgives tilsammen tredive Rdlr., siger 30 Rdlr., hvoraf enhver skulde tilkomme og leveres 10 Rdlr. til egen Dispensation; og som hun i Overværelse af os foran Underskrevne tilligemed Madame Anne, salig Abraham von Erpecoms, og Maren, salig Jørgen Weinwichs, haver erklæret samme at være hendes sidste alvorlige Villie, saa have vi ikke kunnet andet, end derudi fyldestgjøre hendes Begjæring og den udi dette hendes Testamente tilsætte og bevidne med vore Hænder og Signeter. Bergen den 19 Mai 1741.

Ligesom jeg tilforn har underskrevet og bevidnet dette Testamente

efter Dorothea, salig Velthusens egen Begjering til mig, saa kan jeg om det, som dertil oven er anført, sandfærdelig attestere og underskrive, at det var og er hendes alvorlige Vilje. Bergen ut supra.

N. Romer.
(L. S.)

Ligeledes attesteres af os

Abraham Forman. (L. S.)
Berent Forman. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Hirschholm 7 Juli 1741.

Fundats for Jonas Angells Legater til Vaisenhuset, Fattighuset og Husarme i Throndhjem samt til Byens Domkirke og en, fra Latinskolen sammesteds dimitteret, Student ved Universitetet.

Efter en Duplikat-Original i Domkirkens Kapitel.

146. 20 Juni 1741. Throndhjem.

Gjøre vi Underskrevne hermed vitterligt, at vores salig Fader Sr. Jonas Angell haver paa sit Yderste givet os, hans Arvinger, denne sin sidste Vilje tilkjende, at han nemlig udaf Erkjendtlighed for Guds store Miskundhed og Velgjerninger imod ham, samt af Medlidenhed og Kjærlighed for de Fattige og Nødtrængende, vilde skjenke og legere til gudeligt Brug 2000 Rdlr., skriver to Tusinde Rigsdaler Courant, overladende for det øvrige til vores Disposition, hvortil in specie og paa hvilke Conditioner dette hans legatum skulde anvendes og indrettes; thi finde vi os derfor beføjet, saadant ved dette publike Gavebrev til Alles Efterretning at tilkjendegive, og saaledes derover at disponere, som følger: 1) Ville vi, at af ovenmeldte 2000 Rdlr. fem Hundrede Rigsdaler skal være skjenket og givet Vaisenhuset her i Throndhjem, og det saaledes, at Capitalen alle Tider bliver urøggelig, men Renterne alene til Skolens og de fattige Disciplers Bedste aarligen blive anvendt. — 2) Skal fem Hundrede Rigsdaler være skjenket og givet de Fattiges Hus her i Throndhjem, hvilken Capital iligemaade alle Tider skal blive urygget og uforkrænket, men Renterne aleneste de Fattiges Hus til Bedste aarligen at anvendes. — 3) Saa ville vi, at de fattige Husarme og Sengeliggende her af Byen skal have fem Hundrede Rdlr., og det paa efterfølgende Maade: — 1. Skal ovenmeldte Summa blive en bestandig og usvækket Capital; — 2. Skal Renterne aarlig ved St. Johannis Tider

deles til saadanne Syge og Nødlidende, som have ført et skikkeligt og
nmeligt Levnet; — 3. Forbeholde vi os og vore Arvinger den Fri-
, at foreslille en ellen anden Nødlidende at maatte nyde Del i Ren-
ne af ovenmeldte Capital. — 4) Skal Throndhjems Domkirke nyde
Hundrede Rigsdaler, imod at os bliver udviist et Begravelsessted i den
nle Kirke, som paa vor egen Bekostning skal fuldfærdiges. Over be-
dte 200 Rdlr.s Capital have de høje Herrer Directeurer, højædle og
baarne Hr. Stiftsbefalingsmand von Nissen og højædle og højærvær-
e Bisskop Eilert Hagerup, efter eget Godtbefindende at disponere, en-
Capitalen eller Renterne til Kirkens Nødvendigheder skal anvendes. —
Skal tre Hundrede Rigsdaler være Throndhjems latinske Skole skjen-
og givet, og det paa hosføjede Vilkaar: — 1. Maa Capitalen ej
es, men saaledes besørges, at 15 Rdlr. aarlig Interesse deraf bekom-
; — 2. Skal samme 15 Rdlr. være en af Skolens fattige Disciple
enkt, som til Akademiet bliver dimitteret, og som i sin Skolegang har
t Prøver paa sin Lærvillighed og viist Duelighed til Studeringer; —
Skal han beholde de ommeldte 15 Rdlr. i to Aar, om han ved Aka-
iet forbliver; skulde han enten dø eller forlade Akademiet inden be-
nte Tid, da en anden igjen af deposituris i hans Sted antages; —
Maa han ej nyde noget andet stipendium, som ved Legater kunde
e Skolen tilfalden. — Over dette Gavebrevs fire første Poster an-
es allerydmygst de høje Herrer Inspecteurer over de Fattiges Væsen,
nuværende og herefter kommende Stiftamtmænd og Bisskopper over
ondhjems Stift, at de ville være ephori og ved deres Myndighed og
e Forsorg saaledes holde derover, som de det agte at forsvare, paa
Capitalerne maa conserveres og Renterne aarligen rigtig uddeles. —
jemaade ombedes ærbødigst de nuværende og herefter kommende Bi-
per over Throndhjems Stift og rectores scholæ, de ville være Om-
smænd og ephori over den Capital, som Gavebrevets femte Post in-
older, at de ville drage al tilbørlig Omsorg for, at dermed omgaaes,
rsom foreskrevet er. — Dette altsammen til Bekræftelse, er af dette
vebrev tvende enslydende Gjenparter forfærdigede, hvoraf den ene paa
Rdlr.s Papir overleveres Capitelet tilligemed indbemeldte to Tusinde
sdaler Courant, og den anden bliver udi vores Forvaring, hvilke
nparter med vore Hænders Underskrift og hostrykte Signeter bekræf-
Throndhjem den 20 Juni anno 1741.

rich Angell.	Just Wide.	Lorents Angell.	Martha Angell,
(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)	salig Plates.

Jacob Nielsens og Hustrues Gavebrev til Breviks Skole

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

147. 28 Septbr. 1741. Brevik

Jacob Nielssen, Borger til Skien, boende i Brevik, gjør her ved vitterligt, at jeg udi gudelig Intention og Agt, samt efter foregaa ende Overlæg med min kjære Hustru Bol Axelsdatter har besluttet, ud visse Henseender Breviks Skole som en frivillig Gave at donere og til lægge 100 Rigsdaler til Betroelse udi sikre Hænder, saasom enten Bre viks Kirkes- eller Skoleforstanderes, imod aarlig Rente 5 pCt., hvilke Rente og da, ligesom Capitalen et Hundrede Rigsdaler bliver efter dags for mig og Arvinger en uigjenkaldelig Donation for Breviks Skole, skal efter dette mit Forslag og paa efterskrevne Maader uimodsigelig em plojeres: 1) At nuværende eller efterkommende Sognepræst til Eidan ger skal istedenfor den sedvanlige Contingent, jeg af mit Hus til hans Reisepenge, de 30 Rigsdaler aarlige Betaling af Breviks Indbyggere, til den Tid været paalagt og betalt haver, nyde af disse 100 Rigsda ler aarlig Rente 1½ Rigsdaler, uden efterdags derfor nogen anden og videre Ligning for disse Rejsepenge at være undergiven, ligesom jeg og Hustru udi vores Levetid for den Udgift vorde aldeles fri og forsk[…] nede. — 2) Skal og af samme Rentepenge paa lige Maader og [...] vores Livstid aftages og betales til Breviks Kirke den aftalte ordinair Stolekjendelse, saavel af det mit ved Orgelverket udi Kirken opbygd[…] Pulpitur, som er 1, en, Rigsort aarlig, som og af det andet mit ned[…] udi Kirken festede Stolested, aarlig 6, sex, Skilling. — 3) Naar [...] Prestens Reisepenge og Stolekjendelsen som meldt, tilsammen 1 Rdlr. 𝔑 6 Skilling, er af den aarlige Rente 5 Rdlr. bleven betalt, da bli[…] de deraf overflydende 3 Rigsdaler 18 Skilling for Breviks Skole til den Reparation og Vedligeholdelse, som udi en og anden Tilfælde maa[…] udfordres; men efter min og Hustrues Død beholder Skolen den fu[…] Rente, de 5 Rigsdaler, til saadan sin egen Nytte, uden nogen Afga[…] eller Udgift enten til Presten eller Kirken. — Og som besagte et Hundre[…] Rigsdaler, hvilke jeg til itzige Breviks Kirkes Værge, Mons. Wille[…] Schudtz, idag erlagt og betalt haver, og fra denne Tid avler sin Rent[…] ere af mig paa foranstaaende Conditioner foræret og tillagt Brevi[…] Skole, som en perpetuerende velvillig Gave, der udi ingen Maade [...] mig og Arvinger skal og kan fortrydes eller forandres, saa gjør jeg mig og saa meget mere forsikret, at ingen af Kirkens og Skolens Patro ner eller Forstandere, hvilke det tilkommer over Capitalens Betryggel[…]

ved Rigtigheds Aflæggelse for Renten at disponere, skal eller kan udi de efterkommende Tider have Magt til at gjøre noget Skaar eller anden Forandring enten udi Capitalens eller Rentens Distribution, end efter de Puncter og Forpligter, jeg derom nu saaledes fastsat haver udi dette mit Donations- og Gavebrev, hvilket jeg til den Ende og til des mere Stadfestelse med egen Haand underskrevet og forseglet haver, ligesom og Sognepresten Herr Frederich Meyer tilligemed Kirkeværgen Mons. Willem Schudtz og Skoleforstanderen Mons. Lars Schwint samme til dets Bekræftning og ubrødelig Holdelse udi Alt underskrive og forsegle. Brevik den 28 September 1741.

Jacob Nielsen.
(L. S.)

F. Meyer.	W. Schudtz.	L. J. Schwint.
(L. S.)	(L S.)	(L. S.)

Niels Hammers og Hustrues Testament til Sagbankens og Peder Michelsens Fattighuse i Christiania.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

148. 16 Marts 1742. Christiania.

Vi underskrevne Egtefolk, nemlig jeg Niels Hammer og jeg Anne Andersdotter, kjendes og hermed vitterligt gjøre, at da vores Børn, som vi udi vores sammenlevede Egteskab avlet have, ere forlængst ved Døden afgangne, og der nu for os ej mere Haab er om nogen Livsarvingers Forventelse i Henseende til vores opnaaede aldrige Aar, altsaa have vi paa Hans kongelige Majestæts allernaadigste Behag oprettet imellem os følgende Testamente, at naar det behager den almægtige Gud enten af os ved Døden at henkalde, da skal den Igjenlevende nyde al vores fælles Middel og Formue, af løst og fast, rørendes og urørendes Gods, intet undtagen i nogen Maade, af hvad Navn nævnes kan, uforseglet, uregisteret og uvurderet, og dermed uden nogen den Afdødes Arvingers Forhindring skalte og valte, saalænge den Efterlevende sidder udi enlig Stand; dog saa, at den Igjenlevende skal være pligtig af fælles Bo at svare og betale al vores bortskyldige Gjeld. Skulde jeg Niels Hammer, formedelst Guds behagelige Vilje, ved Døden afgaa, førend min kjære Hustru Anne Andersdotter, da om hun efter min Død maatte blive findet at indlade sig i nogen Egteskab, saa hvad det halve Bo, som ellers mine Udarvinger tilfalde burde, angaar, da skal det i saadant

Tilfælde saaledes skiftes og deles, at bemeldte min Hustru Anne Andersdotter, foruden hendes egen halve Hovedlod, skal nyde deraf den halve Del; den anden halve Del skal igjen skiftes i twende Parter, den ene Part deraf skal deles efter Loven imellem min afgangne Systers Kirsten, Anders Larsen Urnes sig efterladte fire Børn, som ere 2de Sønner og 2de Døtre; den anden Part skal de 2de Fattigstuer paa Sagbanken her for Christiania nyde hver sin halve Del af, som vedkommende Directeurer besørge paa Rente udsat imod nøjagtig Panteforsikring, paa det at de deraf aarlig avlende Renter kan komme Lemmerne udi bemeldte 2de Fattigstuer til Deling. Hvad mig Anne Andersdotter betræffer, da om det er Guds beskikkede Villie, at min kjære Mand Niels Hammer skulde overleve mig, og han derefter maatte blive sindet at indlade sig i Egteskab igjen, da hvad det halve Bo anbelanger, som ellers mine Udarvinger tilfalde burde, saa skal det i saadan Begivenhed saaledes skiftes og deles, at min kjære Mand Niels Hammer, foruden hans egen halve Hovedlod, skal nyde deraf den halve Del; den anden halve Del skal skiftes i twende Parter, den ene Part deraf skal min Halvbroder Peder Christensens 2de Pigeborn, nemlig Elsebet Margrete og Kirstine Pedersdøtre Weyer, til lige Deling nyde og beholde, uden nogen Hinder af mine øvrige Udarvinger; den anden Part skal de 2de Fattigstuer paa Sagbanken her for Christiania nyde hver sin halve Del af, med lige Vilkaar, som min kjære Mand ovenmeldt til merbemeldte 2de Fattigstuer for sig stipuleret haver. — Endelig, om den af os ovenskrevne Egtefolk længst levende, uden at indtræde udi noget nyt Egteskab, skulde ved Døden afgaa, i hvilket Tilfælde vores ganske Bo, som forbemeldt, til Dødsstunden følger den længst Levende, da skal alt vores Bo deles udi twende lige Dele; den ene Part deraf skal igjen skiftes i twende lige Dele; den ene Del deraf hjemfalder til mine Niels Hammers forommeldte Systerbørn, dennem imellem at skiftes efter Loven, og den anden Del skal de merbemeldte twende Fattigstuer være lige lodtagen udi. Ligeledes skal den anden halve Part af vores Bo, som min Anne Andersdotters samtlige Arvinger ellers tilfalde burde, skiftes i twende lige Dele; deraf skal min Halvbroder Peder Christensens forommeldte twende Døtre nyde den ene Part til lige Deling, og den anden Part skal tilfalde atterbemeldte 2de Fattigstuer til lige Lodning. Hvad i saa Maade fra enten af vores Sider de 2de Fattigstuer tilfalde kan efter dette vores Testamente, det paatvivles ikke, at jo vedkommende Directeurer besørge samme, som indbemeldt, paa Rente udsat imod nøjagtig Panteforsikring. — Til Bekræftelse have vi dette vores frivillige oprettede Testamente med egne Hænder underskrevet og vores Signeter hostrykt, samt venlig ombedet

velagte Dannemand Sr. Christen Tordsen samt Sr. Jess Carlsen
e med os til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Actum Christi-
a den 16 Marts 1742.

Niels Hammer. Anne Andersdotter.
(L. S.) (L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer:

Jess Carlsen. Christen Tordsen.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 6 April 1742.

---

undats for Fattigskolen Bethlehem i Nykirkens Sogn i Bergen [1].

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 304—309.

49. **11 Juni 1742.** **Bergen.**

I Cap. Om Skolens Indkomster og Regnskaber. 1) Efter et af højsalig Frederik den Fjerde Kjøbenhavn den 13 September 1719 allernaadigst udgivne Rescript, at der i Nykirke-Sogn ved Menighedens Gavmildhed skulde med Tiden sees en Fattigskole oprettet, skal det af Seigneur Mads Forman og hans Arvinger til en saadan Fattigskole 1739 den 12 October bortgivne og nu istandsatte grundmurede Hus, bestaaende øverst paa Ny-Almendingen, stedse være og forblive et offentlig Skole-hus til alle i Nykirke Menigheds Fattiges Børn, fra de ere 7 Aar gamle, at oplæres og undervises. — 2) Til samme Skole at vedligeholde og forfremmes bliver bestandig Renten af efterskrevne Capitaler: 1. af det saakaldede Clausens stipendio, som er 300 Rdlr. og Skolemesteren, som er Kirkens Bønnemand, tillige legeret og nu inddrages i Skolens Capi-taler; — 2. af den Capital, Skolen ifølge af det allernaadigst confirmere-de Testamente efter Dorothea Velthusen [2] er tilfalden, og allerede beløber til 600 Rdlr.; — 3. af Skolens Beholdnings Capital, som er nu 200 Rdlr.; — 4. ligeledes den Skolen allernaadigst tillagte Helligbrøde, samt hvad der ved Auctioner paa Huse og Gaarde i Sognet kan falde, saavelsom alt det der i de saakaldte Bønnemænds Catechisations-Tavler [3] aarlig

[1]) Jfr. Et Forslag angaaende Fundatsens Extension og Stiftsdir. Approbation der-paa, dat. 19 Febr. 1767 (hos Frimann I. 310—322), samt Reskr. 16 Juli 1777.

[2]) Se No. 145.

[3]) Se nu Lov 7 Mai 1845.

Tilfælde saaledes skiftes og deles, at bemeldte
dotter, foruden hendes egen halve Hovedlod, sk
Del; den anden halve Del skal igjen skiftes i
Part deraf skal deles efter Loven imellem min
Anders Larsen Urnes sig efterladte fire Born,
2de Døtre; den anden Part skal de 2de Fattig
for Christiania nyde hver sin halve Del af, s
rer besørge paa Rente udsat imod nøjagtig P
de deraf aarlig avlende Renter kan komme Le
tigstuer til Deling. Hvad mig Anne Andr
er Guds beskikkede Vilje, at min kjære M
leve mig, og han derefter maatte blive
igjen, da hvad det halve Bo anbel
tilfalde burde, saa skal det i saadan
at min kjære Mand Niels Hamme
skal nyde deraf den halve Del; d
Parter, den ene Part deraf
2de Pigeborn, nemlig Elsebet
er, til lige Deling nyde og
rige Udarvinger; den ande
ken her for Christiania ny
som min kjære Mand o ...er
stipuleret haver. — Er ...e og
levende, uden at indt ...nes Med
gaa, i hvilket Tilfæl ...ke flere og
den følger den lær ...ed at besørge
lige Dele; den ...e Regnskab derfor,
den ene Del d Bedste og fra deres
Systerborn, de ...e, al den allernaadigste
skal de merde ...erdslige Bestillinger, som
des skal de ...g skulle haandhæves. — 2) S
ters samtl ...om Presterne allernaadigst være
deraf ska ... og ere eller vorde bofæstede i Ny
nyde d ... meget til samme Skole godvillig vil
bemel ... som gives, i Skolens Indtægter rigtig
af ... Cap. Om Skolemesteren og hans E
me ... de Born, som sættes i denne de Fattiges
... saadan en, som de vel kjende og vide dyg
... helligt Levnet og med en grundig Lærdom
... leveres, og da, enten han er Student eller

med Rigtigheds Aflæggelse for Renten at disponere, skal eller kan udi de efterkommende Tider have Magt til at gjøre noget Skaar eller anden Forandring enten udi Capitalens eller Rentens Distribution, end efter de Puncter og Forpligter, jeg derom nu saaledes fastsat haver udi dette mit Donations- og Gavebrev, hvilket jeg til den Ende og til des mere Stadfestelse med egen Haand underskrevet og forseglet haver, ligesom og Sognepresten Herr Frederich Meyer tilligemed Kirkeværgen Mons. Willem Schudtz og Skoleforstanderen Mons. Lars Schwint samme til dets Bekræftning og ubrødelig Holdelse udi Alt underskrive og forsegle. Brevik den 28 September 1741.

Jacob Nielsen.
(L. S.)

F. Meyer. (L. S.) W. Schudtz. (L S.) L. J. Schwint. (L. S.)

Niels Hammers og Hustrues Testament til Sagbankens og Peder Michelsens Fattighuse i Christiania.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

148. 16 Marts 1742. Christiania.

Vi underskrevne Egtefolk, nemlig jeg Niels Hammer og jeg Anne Andersdotter, kjendes og hermed vitterligt gjøre, at da vores Børn, som vi udi vores sammenlevede Egteskab avlet have, ere forlængst ved Døden afgangne, og der nu for os ej mere Haab er om nogen Livsarvingers Forventelse i Henseende til vores opnaaede aldrige Aar, altsaa have vi paa Hans kongelige Majestets allernaadigste Behag oprettet imellem os følgende Testamente, at naar det behager den almægtige Gud enten af os ved Døden at henkalde, da skal den Igjenlevende nyde al vores fælles Middel og Formue, af løst og fast, rørendes og urørendes Gods, intet undtagen i nogen Maade, af hvad Navn nævnes kan, uforseglet, uregisteret og uvurderet, og dermed uden nogen den Afdødes Arvingers Forhindring skalte og valte, saalænge den Efterlevende sidder udi enlig Stand; dog saa, at den Igjenlevende skal være pligtig af fælles Bo at svare og betale al vores bortskyldige Gjeld. Skulde jeg Niels Hammer, formedelst Guds behagelige Vilje, ved Døden afgaa, førend min kjære Hustru Anne Andersdotter, da om hun efter min Død maatte blive sindet at indlade sig i nogen Egteskab, saa hvad det halve Bo, som ellers mine Udarvinger tilfalde burde, angaar, da skal det i saadant

kunde gives, hvorover hver af Kirkens Prester haver saa at holde nøi Opsyn og Regnskab, som Brug er og de paa sin Dag vil agtes at hav været tro. — 3) For deslige Tavlepenge, saavelsom og for hvad andr Skolens Indkomster, Presterne Aaret om fra 1ste til 1ste November in clusive oppebære, have de aarlig hver 2 November til Skolens Forstan dere at gjøre Rigtighed. Ligedan have og Forstanderne samme Dag som skal være deres Samlingsdag, at gjøre Presterne Rede for Skolen Indtægter og Udgifter samt dens Capitaler, hvor store de ere udsatt og hvordan de kunde være forøgede; saa have de og at se derhen, ingen af Skolens Penge og Beholdninger fra den 2 November Termi da Regnskabet skal være sluttet, staa frugtesløse hen. — 4) Skolen Regnskaber blive da saaledes indrettede af den Forstander, som d Aar forestaa dem, at deri paa den ene Side anføres Skolens Indtægter nemlig først dens Capitaler, dernæst Renter, derefter de annammede Ta lepenge og endelig hvad Gaver Skolen dette Aar maatte være tilfaldn paa den anden Side de Udgifter, der kan have været, nemlig først fastſtaaende, som Skoleholderens Løn med Lys og Varme for sig og D sciplerne, dernæst Disciplernes aarlige Klæder og hvad andet Fornøde til deres Kost, Bøger, Papir, Blæk og Penne samt til Husets Repar tion, hvorefter da det overskydende og den fulde Beholdning til paafølge de Aars Indtægt beregnes og anføres, som i den 2 Artikel meldt e Sidst i Regnskabet specificeres alt Skolens Inventarium af Borde, Benke

II **Cap. Om Skolens Forstandere og deres Embede.** 1) T som efter Loven udvælges til Presternes Medhjelpere, skulle tillige va Skolens Forstandere, men disse ikke flere og ikke mindre end 4, hvi skulle skiftes ad hver sit Aar med at besørge Skolens Indtægter og U gifter, med at holde og gjøre Regnskab derfor, ligesom de alle skal have fa les Opsyn paa Skolens Bedste og fra deres Kalds Dato, saalænge i den Tjeneste forblive, al den allernaadigste Frihed og Forskaansel f andre Byens og verdslige Bestillinger, som Loven Medhjelpere tilsige og dem ubrødelig skulle haandhæves. — 2) Skolens Forstandere skulle hermed ligesom Presterne allernaadigst være tilladt dem, som indtræde Egteskab og ere eller vorde bosæstede i Nykirke Sogn, om de nog lidet eller meget til samme Skole godvillig ville give, kjærligt at anmod og det, som gives, i Skolens Indtægter rigtig indføre.

III **Cap. Om Skolemesteren og hans Embede.** 1) Til Skolemest for de Børn, som sættes i denne de Fattiges Skole, skulle Presterne se ſi om saadan en, som de vel kjende og vide dygtig til at kunne baade me et helligt Levnet og med en grundig Lærdom anføre de nye Sjele, ba betroes, og da, enten han er Student eller ikke, ung eller aldrende

gift eller ugift, tillige beskikke ham til Lærer i Skolen, og deri kraftig betyde ham, at hvis han ikke findes gudfrygtig og tro i sit Embede, er det forbrudt, og de at sætte en anden dueligere og skikkeligere i hans Sted. — 2) Skolemesteren skal tilligemed det han lærer Børnene tydelig at læse og skrive Dansk samt vel at regne og forstaa deres Børnelærdom, lade sig dette være uafladelig angelegen, at han ved alle Lejligheder kan opvække dem til en inderlig Ærbodighed for Guds Ord og Sacramenter, erindre dem deres Daabes Pagt, erkyndige sig om deres særdeles Tilbøjeligheder og i sin Tugt og Tale til dem lade se en christelig og faderlig Ombyggelighed for dem langt fra al Hastighed og Bitterhed. Skulde han merke noget synderlig Forstands, Dyds eller Ondskabs Tegn i nogen af dem, haver han under Haanden og oprigtig at lade det Presterne vide og skjønne. — 3) Skolemesterens Løn skal foruden fri Hus i Skolen og Brænde til sin daglige Stue forblive, som hidindtil haver været, idetmindste 70 Rdlr. aarlig, og til denne hans Løn tages først Renten af Clausens stipendio og dernæst det øvrige af Bønnemands Tavlen, og maa han desuden ikke tage nogen Slags Gave af de fattige Børn, saalænge de undervises i Skolen. — 4) I Steden for den forhen holdte Bønneprædiken skal Skolemesteren herefter være forpligtet med sine Skolebørn eller idetmindste med 8 af dem at møde den sedvanlige Bønnetime i Kirken, at holde Sang og Bøn, som det i de andre Byens Kirker allernaadigst er forordnet.

IV **Cap. Om Skolebørnene og deres Forhold.** 1) De, som i forommeldte Skole skal oplæres, skal være af Nykirkens Sogns fattige Børn, først de, som ere baade fader- og moderløse, dernæst faderløse og endelig deres, som vel have Forældre, men ej Formue selv at bekoste deres Skoleløn, og skulle saadanne i Skolen antagne Børn i en dertil af Presten gjennemdraget Bog tegnes: 1. af deres Navn; 2. af deres Alder; 3. af den Dag, de ere satte i Skolen og endelig naar de deraf dimitteres. — 2) Skolebørnene skulle hver Søn- og Helligdag have sit visse Sted i Kirken, deres Lærere alle de Tider og til alle offentlige Catechisationer i en sømmelig Orden anføre dem, og efter Prædiken og Catechisationen efterforske, hvad de deraf have lært og lagt paa Hjertet. — 3) Naar Børnene ere saa vel oplærte, at de af Presterne kjendes dygtige nok til at udgaa af Skolen, skulle de med Forstanderne foreslaa dem i Menigheden, hvem det maatte vorde tilsinds, at tage dem i Tjeneste, og om de ville have dem paa visse Aar, oprette Contract med dem, og derefter blive de, som fortobbe dem fra deres Herrer eller hæle med dem i nogen Last, ligesom de, der gjøre det, mens de i Skolen undervises, straffede efter Lovens pag. 1035 Art. 3 og 4. — 4) Hvad ethvert Barn

skal have, mens det er i Skolen, til Klæder, og tillige om det er aldeles fattigt, til Føde, det reparteres tildels efter ethvert Barns Armod og tildels efter Skolens Indkomster, og bliver alt den 2 November, naar Presterne ere samlede til Regskabets Aflæggelse, lignet og afgjort. — 5) Skulde ellers noget i Fremtiden sees fornødent denne Skole-Fundats at tillægge og Skolens Tarv at befordre, have Presterne og Forstanderne det for Stiftamtmanden og Bisskoppen at andrage, som samme have at paakjende og stadfeste. — Ovenanførte Fundats til Nykirkens Fattigskole i Bergen haver jeg hermed, som den er forandret og i forskrevne Form indrettet, ydmygst dristet mig til højædle og velbaarne Herr Etatsraad, som constitueret Stiftsbefalingsmand, paa Skolens Vegne at overlevere, at samme til allernaadigste Confirmation af vor velsignede Konge maatte vorde forfremmet og velsignet. Bergen den 11 Juni 1742.

Niels Rømer.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksborg 14 September 1742.

Henrich Meinckes Bestemmelse om sin afdøde Hustrues, Elsebe Fichs Gave til Latinskolen og Husarme i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

150. 7 Novbr. 1742. Throndhjem.

I den Allerhøjestes Navn haver min nu ved Døden afgangne Hustru, salig Elsebe Fich, før sin Bortgang af Verden med min Samtykke og Tilstaaelse besluttet at legere til fattige Husarme og Enker, saa og til fattige Skolebørn i Throndhjems Cathedralskole endel Midler, der udi en Kiste ere henlagt, hvilken Capital ved skeet Optælling af velbaarne Brandmajor Søfren Wessing, velærværdige Provst Jacob Thode, og min Cousin Hilmar Meincke, Borger og Indvaaner her i Byen, er befunden til et Tusinde aatte Hundrede Rigsdaler Courant Mynt, hvoraf den halve Del skulde være til den latinske Skole, at Renterne deraf aarlig paa den Maade, som Ludvik Munks legati Renter, skulle uddeles i Domkirken til Skolediscipler, og den anden halve Del være efter bemeldte Ludvik Munks Orden for de Husarme, deraf Renterne ligeledes aarlig ved Provsten til Domkirken at uddeles, dog, saalænge jeg lever, efter min Designation, og efter min Død af min eller min Hustrues nærmeste igjenlevende Slægt og Paarørende, til Fattige ved den Tid, de andre Renter ogsaa i Kirken

bleveres. — Og paa det herom et vist Document kunde være til Efterden og Efterkommerne til Vitterlighed og Efterretning om dette legati Beskaffenhed, saa overleveres dette Legationsbrev af mig udi Throndhjems Domcapitel at forvares, hvorefter og i Kraft af forbemeldte min salige Hustrues sidste Villie berørte Capital, nemlig ni Hundrede Rigsdaler til den latinske Skole, stedse og altid skal blive til legerede Brug efter paaberørte Ludvik Munks legati Orden aldeles uforrykket og uforandret; hvorfor og til desto mere Forsikring, at ermeldte Capital ikke skal blive forrykket eller i nogen Maade forkomme, overdrages den hermed under høiædle og velbaarne Stiftsbefalingsmanden, høiædle og høiærværdige Herr Biskoppens, Præsidentens, Magistratens, og de øvrige capitularium curam og Ansvar, saavidt Skolefundationens Forordning byder, og bliver høiærværdige Herr Biskoppens Tilseende med rectore scholæ, at de fattige og duelige Disciple nyde Renterne rigtig, paa det denne Legatio kan efter Ludvig Munks legati Beskaffenhed i sin Orden og Rigtighed fuldføres; hvilket saaledes var min salig Hustrues Intention og sidste Villie. Dette til Bekræftelse under min Haand og Signet. Throndhjem den 7 November 1742.

Henrich Meincke,
Borger og Negotiant udi Throndhjem.
(L. S.)

Fundats for Ole Müllers Enke, Christine Ankers's Legat til fattige Skolebørn i Lands Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

1. 29 April 1743. Res.

I Følge af den Paastand og Forklaring, som Sognepresten til Land, Herr Niels Dorph, i Dag i Skifteretten paa Gaarden ... her i Lands Sogn efter afgangne vores salig Faster Madame Christine Müller har anmeldt, hvorved med Vidner er oplyst, at velbemeldte vores salig Faster nogen Tid før hendes Død har udlovet og tilsagt til de fattige Skolebørn her i Lands Sogn, deres Opdragelse og Forpleining, skulle af hendes efterladende Bo og Effecter, naar hun ved Døden afgik, forlods udtages den Summa et Hundrede Rigsdaler, som paa Rente til evig Tid skulde udsættes, og Renten deraf til saadanne fattige Skolebørns Forpleining eller Opdragelse aarlig af Stedets nuværende

og herefter kommende Sognepræster skulde employeres; saa har vi da, som velbemeldte vores salig Fasters eneste Arvinger, i Dag til Sognepræsten her til Land, velærværdige Hr. Niels Dorph, overdraget ej alene vores Prætension til Ole Ringstad her af Lands Sogn, der til vores salig Fasters Stervbo er skyldig 80 Rdlr., ligeledes 20 Rdlr., som Mads Michelsson af tidt bemeldte vores salig Faster havde laant, og hvorfor Ole Halvorsen Nordraak har caveret, men endog aldeles frasige os vores Ret efterdags til samme 2de bemeldte Summer, der ialt udgjør den af salig Faster udlovede Summa 100 Rdlr., saa at Sognepræsten skal have fuldkommen Magt til samme Penge fra bemeldte Debitorer til de fattige Skolebørns Tarv at indtale, eller og derfor af Debitorerne fordre vedbørlig Obligation, saafremt han af dem kan faa tilstrækkelig Pant og Forsikring. Og som vi saaledes have fuldbyrdet vor salig Fasters Villie, saa formode vi og, at Præst efter Præst her paa Stedet saaledes holder Haand over denne Capital, at den aldrig bliver formindsket, samt at den stedse maa avles Renter af, paa det de fattige Folks Børn deraf kunde finde nogen Frugt, saasom de blive den allerhøjeste Gud Regnskab pligtig, om noget heraf skulde forkomme eller til andet Brug employeres, end disse Penge nu ere ordinerede til. Og paa det man desbedre kan vorde betrygget, at dette, som i en gudelig Hensigt er givet, og saaledes, som ovenmeldt, til evig Tid bliver vedligeholdet, saa bede vi, at den nuværende Sognepræst, Hr. Niels Dorph, vilde formaa Hr. Biskoppen til, at han ved sin gunstige Paategning ej alene vilde approbere, det disse Penge ej anderledes employeres, end som oven er meldt, men endog anbefale, at Præst efter Præst her paa Stedet maa lade sig denne Summa være angelegen til stedsevarende Conservation for fattige Skolebørn. Nes udi Lands Sogn den 29 April 1743.

Paa egne og Syster Ingeborgs Vegne
H. Anker.

Paa egne og Syster Lisbeth Sophie Ankers Vegne, som selv er nærværende, underskriver

H. Sverdrup.

Paa Hr. Otto Holmboes og Hr. Peder Blegrafs Vegne
H. Schmidt.

udleveres. — Og paa det herom et vist Document kunde være til Eftertiden og Efterkommerne til Vitterlighed og Efterretning om dette legati Beskaffenhed, saa overleveres dette Legationsbrev af mig udi Throndhjems Domcapitel at forvares, hvorefter og i Kraft af forbemeldte min salige Hustrues sidste Vilje berørte Capital, nemlig ni Hundrede Rigsdaler til den latinske Skole, stedse og altid skal blive til legerede Brug efter paaberørte Ludvik Munks legati Orden aldeles uforrykket og uforandret; hvorfor og til desto mere Forsikring, at ermeldte Capital ikke skal blive forrykket eller i nogen Maade forkomme, overdrages den hermed under højædle og velbaarne Stifsbefalingsmanden, højædle og højærværdige Herr Biskoppens, Præsidentens, Magistratens, og de øvrige capitularium curatella og Ansvar, saavidt Skolefundationens Forordning byder, og bliver de højærværdige Herr Biskoppens Tilseende med rectore scholæ, at de fattige og duelige Disciple nyde Renterne rigtig, paa det denne Legation kan efter Ludvig Munks legati Beskaffenhed i sin Orden og Rigtighed fuldføres; hvilket saaledes var min salig Hustrues Intention og sidste Vilje. Dette til Bekræftelse under min Haand og Signet. Throndhjem den 7 November 1742.

Henrich Meincke,
Borger og Negotiant udi Throndhjem.
(L. S.)

Fundats for Ole Müllers Enke, Christine Ankers's Legat til fattige Skoleborn i Lands Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

151. 29 April 1743. Nes.

I Følge af den Paastand og Forklaring, som Sognepresten til Land, Herr Niels Dorph, i Dag i Skifteretten paa Gaarden Nes her i Lands Sogn efter afgangne vores salig Faster Madame Christine Müller har anmeldt, hvorved med Vidner er oplyst, at velbemeldte vor salig Faster nogen Tid før hendes Død har udlovet og tilsagt til de fattige Skoleborn her i Lands Sogn, deres Opdragelse og Forflegning, at skulle af hendes efterladende Bo og Effecter, naar hun ved Døden afgik, forlods udtages den Summa et Hundrede Rigsdaler, som paa Rente til evig Tid skulde udsættes, og Renten deraf til saadanne fattige Skolebørns Forflegning eller Opdragelse aarlig af Stedets nuværende

den til Kirken) foræret Skolen publico, og som da denne fastsatte Skole i Vik uforbigjengelig behøver et legatum, hvoraf de fattige Børn i Sognet kunde have lidt Sul og Brød til Hjelp, saalænge de Skolen freqventere og indtil de ere oplærte i ABC, Lutheri Catechismo og dmni E. P. [1] Catechismi Forklaring, da som jeg selv haver været et fattig Barn og er nu rigelig velsignet, og kan i al Sandhed sige, at jeg er ringere end al den Miskundhed, som Herren har beviist sin ringeste Tjener, haver jeg og i Jesu Navn givet et legatum, stor 600 Rdlr., hvoraf 8 smaa Drenge og 7 Piger skal aarlig nyde Renterne til Brød og Sul, medens de Skolen søge, og naar de have lært de mest fornødne Ting til Salighed, da andre at antages i deres Sted, saa Tallet altid skal være complet (og vil man tilforladeligst haabe, at andre gode Guds Børn ved Guds Aands Drift skulle og give en frivillig Gave til dette i den hellig Trefoldigheds Navn indviede Skolehus, hvorved Tallet i Fremtiden paa Børnene kunde blive større og Renterne rigere til deres nødtørftige Underholdning). Og er Hensigten alene denne, at disse fattige unge Drenge og Piger Tid efter anden kunde opdrages i Tugt, optugtes til et stille, stadigt og gudeligt Sind, formanes, afrettes og vænnes til et gudeligt Levnet og en sand Gudsdyrkelse, til Affald fra Laster og til christelige Dyders Øvelse, og at maatte opvore i dette Skolehus under Guds høire Haands Beskjermelse, Sønnerne som Planter i deres Ungdom og Døtrene som udgravne Hjørnestene, der i Fremtiden kunde udvise al god Troskab og stedse prise Gud og vor Frelsers Lærdom til Guds allerhelligste Navns største Pris og Ære og hans Menigheds Opbyggelse. Desuden vil jeg paa egen Bekostning holde disse unge Drenge og Piger med fornødne Skolebøger, imedens de ere i Skolen, samt holde Skolehuset med dets Ind- og Udredning i lovfor og forsvarlig Stand. Og er denne min allerunderdanigste Bøn og Begjering, at jeg uværdig Sogneprest til dette Viks Prestegjeld og de Sogneprester, som Tid efter anden allernaadigst vorde beskikkede af Gud og hans Salvede til dette fornævnte Viks Prestegjeld, maa staa for Skolen og legati Direction, dog under Stiftamtmandens og Biskoppens over Bergens Stift, deres Inspection, som de agte at forsvare for Gud og høi christen Øvrighed. I øvrigt nedkaster jeg mig i Støvet for Deres kongelige Majestets Naade-Throne, dybydmygst udbedende, at denne Fundation allernaadigst maatte vorde confirmeret for Eftertiden. Herren befeste Deres kongelige Majestets Hus og gjøre det som Nagle i en fast Stad! Gud give Kongen Styrke og ophøie sin Salvedes Horn! Herren lade under Deres Majestets høipriselige, allerchristeligste og mildrige Regjering Bjergene dryppe

[1]) Domini Erici Pontoppidani.

med Fred og Højene med Velsignelse! Herren bevare Deres Majestets Hus med al den kongelige Slegt fra Sygdom og al slags Onde! Herren vise den Miskundhed, at De maa leve og lade Dem nyde Deres Hjertes Begjering, hvilket idelig og inderlig tilønske saamange fader- og moderløse fattige Børn, saamange fattige Enker med sine umyndige Børn her ved Steden, som have ingen Hjelpere, med mig, der lever stormægtigste Monarchs, allernaadigste Arveherres og Konges allernaadigste Arveunderssaat og trofaste Forbeder hos Gud.

Viks Præstegaard Anders Daae,
d. 24 Mai 1743. Sognepræst til Viks Prestegjeld og Provst over Sogns Provsti.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksborg 12 Juli 1743.

F. Rannestads Gavebrev til to Studenter fra Christiania Stift ved Universitetet [1].

Efter Engelstofts Univers.- og Skole-Annal. f. 1809, II. 67-69. Derefter ligeledes trykt i Norske Univers.- og Skole-Annal. 2den Række VI. 98—99.

153. 21 Oktbr. 1744. Aarhus.

I den allerhøjeste treenige Guds Navn haver jeg Underskrevne til et ringe, dog oprigtig velment, Taknemmeligheds Tegn for de mange uforskyldte Velgjerninger, baade fornemmelig den Hellig-Aands Undervisning, Ledsagelse og Trøst, saa og Legems Sundhed, Ophold og Beskjermelse, som den trofaste Gud efter sin uendelige Barmhjertighed benaadigede mig uværdige med i de 10 Aar, jeg som præpositus communitatis og collegii regii [2] i megen Ufuldkommenhed og Skrøbelighed (hvilket den barmhjertige Gud mig for Christi Skyld tilgive) det besværlige Embede af al min mulige Flid betjente, nu besluttet at frembære 2de Skjerve til nogen liden Hjelp for fattige, gudfrygtige og flittige studerende unge Mennesker, og hermed nedlægger i Jesu Navn to Hundrede Rigsdaler for Guds Ansigt, hvilke 200 Rdlr. jeg indstændigen beder rector og professores, i Særdeleshed in facultate theologica, dennem, som nu ved det kongelige Universitet ere og herefter komme, at de for Guds og deres Embeds Skyld ville antage og besørge paa Rente udsatte, ligesom andre til Guds Ære og den studerende Ungdoms Bedste beskikkede Penge,

[1]) Se kgl. Resol. 10 Jan. 1824.

[2]) D. e. Provst for det af Kong Frederik den Anden stiftede Kommunitet eller Kloster og den dermed i Forbindelse staaende Regents, der førte Navn af collegium regium, som stiftet af Kong Christian den 4de.

og de deraf aarlig til den 11 Juni indkomne Renter hvert Aar October uddele til de 2de alumnos collegii regii, som bebo Kamre ovenover i den første Inspection, hvor præpositi før mig i min Tid havde daglige Værelser ud til Gaarden, saa at hver nem nyder Halvdelen, saalænge de i samme Kammere forblive holde sig sømmeligen. Dermed begyndes tilstundende Aar, at de 11 Juni med Capitalen hosfølgende ti Rigsdaler blive den 21 1745 til bemeldte 2de Personer uddelte af præposito communit saa siden aarligen af den, samme Embede forestaar. Saafremt n gjering maatte finde Sted, da ønskede jeg gjerne, at til denne ring at nyde helst maatte antages skikkelige norske Studenter fra Chr Stift, uden naar mig tillades maatte at foreslaa nogen Anden. som dette efter min maadelige Omstændighed er ikkun saa ringe gjerning, saa kan de, som den nyde, ikke forbindes enten til nog derligt Specimen derfor at give eller visse Studeringer at behandl forbindes ikkun ydermere til det, som de desforuden ere forbundne lægge Flid paa, en sand Gudsfrygt uden Hykleri og Særsindigh at vise et skikkeligt Forhold uden at blive lige skikkede efter denn den. Og skal de for Gud, den retfærdige Dommer, svare dertil, misbruge disse faa Penge, som alene til Guds Ære, Christi Rig fordring, Universitetets Bedste og fattige Studerendes Hjelp ere Enfoldighed. Aarhus den 21 October 1744.

F. Nannestad.

(L. S.)

T. G. Schlanbusch's Testament til Eidsvolds P gjelds Skole- og Fattigvæsen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

154. 11 Januar 1746. Eid

Som Deres kongelige Majestet under 11 December 17 lernaadigst mig haver bevilget og tilladt, at jeg efter mit Godtbef maa oprette et Testamente, hvorledes jeg det med min Ejendom og ler efter min Død vil have forholdet, saa gives herved tilkjende: i Guds Navn haver besluttet og min sidste Villie skal være, at min Syster Dorthea Elisabeth v. Schlanbusch efter min dødelige fremdeles, saalænge hun lever, skal bebo mit Hus og nyde hendes Underholdning af mine efterladte Midler; dog at deraf strax en G

8000 Rdlr. continuerlig imod sikker Jordegodspant skal blive bestaa-
:, hvoraf Revenuerne eller Renten, som af fem Procent gjør 400
:r. aarlig, saaledes skal emplojeres, nemlig at strax efter min Død
end Knudsen, der er bleven lam udi min Tjeneste og af mig er tilsat
holde Skole for Børnene her paa Eidsvolds Jernverk, aarlig deraf
sin Underholdning nyder 40 Rdlr.s Pension, og desforuden efter John
ortensens Død for sig, Kone og Børn deres Levetid skal beholde de
til hafte Løkker; men efter bemeldte Svend Knudsens Død skal den,
: i hans Sted til Skolemester paa Eidsvolds Jernverk antages, nyde
mme 40 Rdlr. aarlig Løn à Condition, at han derimod skal være obli-
ret alle Verkets Børn udi deres Børnelærdom fri og uden aparte Be-
ling troligen at informere, hvorhos jeg hjertelig ønsker, at Vedkom-
nde ville have Indseende, at dertil altid et skikkeligt Menneske maatte
oiseres, som ikke inclinerede til nogen Liderlighed, og hvorved Ungdom-
n uden Tyranni eller barbarisk Medfart, med Sagtmodighed tilbørligen
l kunde blive underviisede og udi deres Christendom rent og uforfalsket
aatte blive opdragne til Guds Ære og deres egen Salighed; thi i
rig Fald burde han strax casseres og ikke længere nyde min ham el-
s tillagte Gage. Det maatte og tillige altid være en ledig Person,
n til Verkets Skolemester antages, for at precavere at Verket ikke siden
nogen Skolemester-Enkes Underholdning skulde blive graveret. De da
mu af de 400 Rdlr.s aarlig indkommende Rentepenge overblivende 360
:lr. skal videre saaledes vorde emplojeret, at deraf aarlig de gamle
:r skrøbelige Eidsvolds Jernverks Arbeidere, Enker og Børn (der ikke
me fortjene deres Brød) skulle nyde deres Underholdning, samt at
ar nogen Uformuende af Verksfolkene med farlig Svaghed belægges,
til deres Cur behøver Feltskjer, saavelsom og naar nogen Ulykke ved
debrand eller Skade paa deres Kreaturer dennem betræffer, af disse
ntepenge at komme dem til Hjelp og Redning udi deres Nød; i lige
aade, naar det behøves, at tage deraf til min Begravelses Reparation
Kirken, saa den altid bliver i god Stand og Vedligeholdelse; item
l deraf tages aarlig 5 Rdlr. for at indkjøbe de fornødne Bøger til
rkets Skolebørn, saa og hvad til Skolens Conservation maatte erfor-
es, at hun altid bliver i den Stand og ei forfalder. Der bør og forfat-
s en Bog, hvorudi de 400 Rdlr.s Rentepenge (af de 8000 Rdlr.,
ilke jeg til bemeldte Brug destineret haver) aarlig til Indtægt vorde
regnet, og hvad derimod efter benævnte min Anordning vorder udgivet,
a man altid kunde se, at derover god Rigtighed holdes. Og som jeg
mmoder, at ved menagerlig Husholdning (saalænge Verket kan forblive
Drift og Arbeiderne derved finde deres Næring) af bemeldte 400 Rdlr.s

Rentepenge aarlig det Meste skulde overblive i Cassen, saa er Tanker derved at samle saameget, at mine Verksfolk deraf udi kommende Dyrtid og Hungersnød (som Gud naadelig forbyde) i blive conserveret, naar Kornet i Tide blev indkjøbt. — Samtlige indfødte Verksfolk og deres Livsarvinger skal uryggelig til Bru hed nyde og beholde de Pladser og Løkker, som hidintil af mi bleven dem udlagt og forundt, samt hvad dennem fremdeles af maatte vorde tillagt, hvorimod de intet videre skal svare eller erl end som deres sedvanlige Høstarbeide paa mine om Verket liggende Fossum Gaarde og Stavi, saalænge som disse fire Gaarde af min satte og udkaarne Arving, selv nærværende og her boende, bruges siden skal samme fire Gaarde i sig selv (ligesom de mig efter kon Skjøder allernaadigst ere solgte) ogsaa være de indfødte Verksfol Odel og Ejendom, saa de dermed kunne have desbedre Underholt ifald Næringen ved Verket i Fremtiden turde slaa dem fejl. Til Ende maa og aldrig tillades, at bemeldte fire Gaarde hverken af Arving eller Verksfolkene blive bortsolgte eller pantsatte, men som meldt til deres Underholdning skal blive conserveret. Imidlert forbemeldte min Syster efter mig lever, har jeg udnævnt min N Herr Jagtjunker Frederik Legard von Schlanbusch, at han efter Død skal besørge alting for hende, som forbemeldt, i bedste Maade nøje tilse, at alt hvad jeg udi dette mit Testamente foranstaltet h rigtig vorder efterlevet og fastsat, hvorefter han saa, naar det har get Gud mig fra dette Timelige til sig at henkalde, alene forbliver eneste og fulde Arving, undtagen at han dog skal være obligeret, til Systerdatter Sophie Catharina von Coucheron strax efter min Død Rdlr. at betale; item efterhaanden, naar saamange Penge af mine bitorer ere vorden incasseret, til min Neveu Herr Capitain Iver von cheron 800 Rdlr., til min Niece Fru Oberstlieutnantinde Dorthe M von Passow 500 Rdlr., og til min Niece Frøken Elisabeth Benedict Schlanbusch 500 Rdlr., samt til min Niece Fru Conferentsraad Margrethe Dorthea von Guden 500 Rdlr.; min kjære Neveu Herr jor Hans Philips von Coucheron skal aflægges med Revenuerne af G den Vik i Stange Sogn, samt af underliggende Kvernemøller, Pl og mig der tilhørende Husebygninger sin Livstid; min Neveu Bri major Jørgen Otto von Coucheron skal til sin Fortuns videre Fo ring af mine efterladte Midler nyde 2500 Rdlr., skriver 2500 Rigs Courant; min Neveu Herr Lieutenant Henrich von Schlanbusch skal 500 Rdlr. og Georg Casper von Schlanbusch 400 Rdlr. Slutteli efter min Død til mine daværende Domestiqver strax 120 Rdlr.

rret, som efter deres befindende Troskab, Flittighed og skikkelige Op-
sel imellem dem kan uddeles. Saa skal der og strax til mine Verks-
60 Rdlr. vorde skienket, naar først deraf de, som blive beordret at
age mit Lig til Graven i Kirken, hver for sig med 1 Rdlr. er vor-
aflagt. Hvilket foranførte udi allerunderdanigst Regard at Hans
gelige Majestæt pr. Avance allernaadigst haver confirmeret og stadfestet
ne min gjorte Disposition, alt exactement af forberørte min Neveu
rr Jagtjunker von Schlanbusch maa efterkommes og fuldbyrdes. Til
tterlighed haver jeg anmodet undertegnede 2de mine gode Venner dette
d mig at underskrive og forsegle. Actum Eidsvold Jernverk den 11
nuar 1746.

T. G. v. Schlanbusch.

(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer underskrive og forsegle vi

P. Todderud. F. W. Rich.

(L. S.) (L. S.)

Hvad mig af min Oncle er befalet udi dette Testamente skal jeg udi
e Maader stricte efterleve, saa sandt hjelpe mig Gud og hans hel-
e Ord.

F. L. v. Schlanbusch.

---

acob Nielsens og Hustrues Testament til Orgelet og rganisten i Breviks Kirke samt til aatte trængende Børn i Fattigskolen sammesteds. (Jfr. No. 163).

Efter Originalen i Rigsarkivet.

55. 10 August 1746. Brevik.

Udi den hellige Treefoldigheds Navn have vi underskrevne
acob Nielsen og Bodhild Axelsdotter, Borgerfolk til Skien og boendes i
revik i Christiania Stift, indgaaet følgende Forskrivelse, saasom: Vel
ave vi ved imellem os oprettede Forskrivelse af 1 Febr. 1730 tilkjen-
givet vores sidste Villie imellem vores Udarvinger efter vores Død, ef-
rsom vi ikke med nogen Livsarvinger af Gud vare benaadet, hvilken
res Forskrivelse, efter allerunderdanigst Ansøgning, af salig og høilov-
gste Ihukommelse Kong Frederik den Fjerde under 3 Marts næstefter al-
naadigst er bleven confirmeret; men som Gud allermægtigste endnu
ver sparet os Livet ved fuldkommen Fornuft og Legemers Helbred til
nne Tid, og der siden sidste Forskrivelse er indfalden adskillige Foran-
inger, hvoraf de betydeligste ere: 1. vores Broder Jacob Axelsens dø-

delige Afgang; 2. vores Systerson Lars Christensens Øiesyns Betagelse i Bornekopper, saa og 3. at det belovede Orgelverk i Brevik Kirke forlængst af os er bekostet, og den Capital af 1000 Rdlr., af hvis aarlige Renter sammes Opvartnings Belonning skulde tages, alt e udbetalt, ligesom og alt Haab om Livsarvinger efter denne Tid for os udi vores 38 Aars Egteskab aldeles er forsvunden; saa have vi efte indbyrdes enig og kjærlig Overlæg paa vores allernaadigste Konges al lernaadigste Behag besluttet for Fremtiden vores sidste Vilje paa saadan Maade sc.: At som vores nærmeste Arvinger paa begge Sider ere vores afdode Broders Lars Nielsens og Systers Gunhild Axelsdotters sammenavlede, efterladte, og i Live værende Born, 2de Sonner og 3de Dottre, navnlig Niels Larsen, Lars Christensen, Kirstine, Aase Maria og Anna Margaretha Larsdøtre, hvoraf Sønnerne fra deres spæde Aar har været opdraget i vores Hus og den ældste Niels Larsen, som nu allerede har indtrædet sine myndige Aar, ej alene kan være os udi vores Alderdom en Glædes og Troste-Stotte, men endog være en Fader efter vores Død for sin synløse Halvbroder Lars Christensen, Døtrene derimod alle tre forlængst ere gifte; saa have vi efter aparte idag oprettede skriftlig Transport og Contract overdraget til ermeldte min Jacob Nielsens kjære Brodersøn, Niels Larsen, alle vores ejende faste, flydende og løsore Midler og Ejendomme, af hvad Navn nævnes kan, med de Vilkaar: 1) At han efter begge vores Død, som prioriteret, deraf svarer eller giver til Vedkommende vis Forsikring for et Tusinde Rigsdaler, som vi vil have skjenket og givet saaledes: de 640 Rdlr. deraf blive en stedsevarende staaendes Capital, af hvis aarlige Renter 8 fattige Skoleborn i Brevik Skole aarlig skal klædes, og de øvrige 360 Rdlr. ligeledes en staaende Capital, af hvis aarlige Renter skal tages til Orgelverkets Reparation og Vedligeholdelse i sin Tid, for at lette paa Kirkens Udgifter. — 2) Antager han sig, som en huld og kjærlig Fader, til fuldkommen Agt og Forsorg sin synløse Halvbroder Lars Christensen, saa længe han lever; og som dette synløse Menneskes christelige Forsyn og Livsophold er i vores Alderdom os den storste Bekymring, og man ikke kan vide, om det maa være og blive Guds Vilje, at han saavel os, som sin Broder og Forsørger Niels Larsen efter vores Død maatte overleve, da ifald saa maatte ske, forbindes Niels Larsens Arvinger til, at svare og udrede til Lars Christensens Underholdning foruden hans egne Arvemidler aarlig et Hundrede Rdlr.; men skulde det imod Forhaabning hende sig, at han imod vores og Broders Niels Larsens Vilje skulde indlade sig i Egteskab, som kunde være ham utjenlig, da bliver Niels Larsen og Arvinger for saadan Udgift af deres egne Midler til ham aldeles befriet. —

Skal de trende vores Broders og Systers Døtre, Kirstine, Aase Ma- og Anne Margareta Larsdøtre, nyde efter begge vores Død, og ge den aparte idag med Niels Larsen oprettede Contract, hver et Tu- :e Rdlr., ifald de da er i Live, men skulde en eller flere af dem da Døden være afgangne, saa træde de Afdødes efterlevende Børn til ødrenes saalunde testamenterede Capital. Men Faderen eller de Børn, a i anden Egteskab kunde have, tage ingen Del derudi. Saaledes ve vi formedelst de indfaldende Forandringer, og iværende Tids Om- ændigheder fundet os beføjet at fravige vores forrige Forskrivelse af Febr. 1730 i allerunderdanigst Haab, at vores allernaadigste Konge Herre denne vores forskrevne sidste Vilje allernaadigst confirmerer. — il Bekræftelse have vi dette egenhændig underskrevet og Signeter hos- ykt, som tillige underskrives og forsegles af Sorenskriveren over Bamble ogderi, Christen Odderbech og Lars Schwint, Borger til Skien og bo- ndes i Brevik, som begge have været overværendes ved denne Forskri- elses Forfærdigelse udi Brevik den 10 August 1746.

Jacob Nielsen. (L. S.) Bol Axelsdotter. (L. S.)

Som overværende ved denne Forskrivelses Indrettelse af Jacob Nielsen og Hustru Bodhild Axelsdotter, da de vare sunde og ved fuldkommen Fornuft, samt seet at de selv begge egenhændig have skrevet deres Nav- ne og Signeter hostrykt, underskrive og forsegle til Vitterlighed.

C. Odderbech. (L. S.) Lars J. Schwint. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Jægersborg 18 November 1746.

J. Henrichsøns Gavebrev til en Fattig i Frederiksstad.

Efter bekræftet Udskrift (i Rigsarkivet) af Byens Hospitals Protokol.

156. 24 Decbr. 1746. Frederiksstad.

Udi Aaret 1690 haver min salig Fader, afgangne Raad- mand Henrich Borgeson, til denne Byes Fattige givet og skjenket en li- den Capital af halvtredsindstyve Rdlr., hvilke 50 Rdlr. hos mig ere be- staaende, hvoraf jeg aarlig til hver St. Thomæ Aften til dette Steds Fattiges Inspecteurer ladet betale den af ovenmeldte Capital afgaaende Rente med 2½ Rdlr., som til de Fattige paa bemeldte St. Thomæ Dag [1]

[1]) 21 December.

aarligen er bleven distribueret; og da jeg nu i Herrens Navn har resolveret, samme min salig Faders Gave at tillægge og forbedre ligeledes med 50 Rdlr., som gjør da tilsammen Capital et Hundrede Rdlr., hveraf aarlig hver St. Thomæ Dag skal svares og betales den aarlige Rente med 5 Rdlr., altsaa haver jeg mig resolveret fri Disposition over denne Rentes aarlige Uddeling og det saaledes, at saalænge nogen af min eller min Kjæreste Familie maatte findes i den trængende Tilstand, at de samme liden Rente til en nødtorftig Hjelp maatte behøve, skal den af vores Familie, som jeg, min Hustru eller Arvinger dertil udnævner, for sin Livstid samme Rente aarligen paa fornævnte Tid være berettiget at oppebære og nyde til en liden Hjelp og stedsevarende Amindelse; men naar jeg, min Hustru og Arvinger ved Døden maatte være afgangne, skal Dispositionen over Capitalen saavelsom den der af gaaende Rentes Uddeling overlades og vige til denne Byes geistlige og civile Øvrighed saaledes, som de med en god Samvittighed for Gud og den høieste Øvrighed vil være ansvarlig, dog skal en af vores Familie, saalænge nogen er til, og til saadan Rente findes nødtorftig og trængende, altid have Præferencen og være berettiget fremfor nogen Fremmed at oppebære. Og haver jeg dette mit Gavebrev med min kjære Hustrues Videnskab og Samtykke udstedt under min Haand og Segl, at det sig saaledes som ovenmeldt er, saalænge Verden staar, skal forblive og vedvare, og skal Vedkommende altid besørge, at Capitalen altid mod godt og vederheftigt Pant vorder udsat, saa at den aldrig enten forrykkes, forlises eller til noget andet end indbemeldte sit beskikkede Brug anvendes. Imidlertid er jeg med de respective Herrer Inspecteurer venligen forenet, at Capitalen, som er et Hundrede Rdlr., bliver hos mig, saalænge jeg lever, paa Rente staaende, hvorimod jeg i Kraft af dette mit Gavebrev forsikrer at holde de Herrer Inspecteurer skadesløs i alle optænkelige Maader, og naar det behager Gud mig ved Døden at bortkalde, skal denne Capital som en Gave til gudeligt Brug udi mit Stervbo være betrygget, og som en gudelig Gave fremfor al anden Gjeld være og blive forlods prioriteret. Datum Frederiksstad den 24 December anno 1746.

Iver Henrichsen.

(L. S.)

Ellen, salig Søren Pedersens Gavebrev til sengeliggende Fattige i Arendal.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

157. 28 Januar 1747. Arendal.

Undertegnede Ellen, salig Søren Pedersens, hermed kjendes og vedgaar, det jeg af egen Drift, frivillig og med velberaad Hu haver bortgivet, testamenteret og bebrevet, som jeg og hermed skjenker og foræerer til de fattige Sengeliggende udi Arendal en ved Gaarden Østre Færevik udi Thromø Sogn beliggende Ødegaard, skyldende 1½ Kalvskind, og det med samme Ret, som den mig maatte tilhøre, dog saaledes, som efterskrevne Conditioner maatte formelde, nemlig: 1) naar al anden bevislig Gjeld er vorden betalt, og saameget af mine Midler kunde blive tilovers, som den kunde udbringes til; — 2) at samme Gave ej fuldbyrdes, før jeg ved Døden er afgangen, og alle mine Creditorer ere afbetalte; — 3) at den deraf gaaende Interesse, i hvor ringe eller stor den bliver, aarligen erlægges for nærværende Tid til Sognepresten i Arendal, eller til den Fattigforstander, som for Eftertiden kunde anordnes, der samme uddeler og distribuerer til de fattige, sengeliggende, og allermest nødtrængende Mennesker, men ingenlunde til saadanne Mennesker, der kunne arbeide for sit Brød; — 4) at samme Færevik Ødegaard, eller den deraf kommende Capital bør altid staa urørt til de fattiges Nytte, men Interessen eller Renten deraf in perpetuum de fattige Sengeliggende at tilhøre; — 5) og naar al anden Gjeld kan udaf mit Stervboes Effecter betales, saa skal de Fattige og dernæst være prioriteret og berettiget, førend nogen Arv kan tages, til bemeldte Færevik Ødegaard eller saadan en Capital, som den kunde udbringes til, eller blive solgt for. — Og paa det indbemeldte Gavebrev kan ubrødelig holdes og efterkommes, haver jeg venligen formaaet og ombedet Provsten over Nedenes Provsti og Stedets Sognepræst, velærværdige Hr. Didrich Stelling, min Svoger Anders Dedekam og Hendix Peter Dyrhuus samme med mig til Vitterlighed at underskrive. Arendal den 28 Januar 1747.

Ellen, salig Søfren Pedersens.

(L. S.)

Dette ovenstaaende Gavebrev at være forfattet efter Madame salig Søren Pedersens eget Begjer og af egen gudelig Drift med hendes sunde Fornuft, testerer efter hendes egen Forlangende til Vitterlighed.

Didrich Stelling.

Til Vitterlighed efter min kjære Svigermoders egen Begjer testerer

Anders Dedekam.

Til Vitterlighed og saaledes efter hendes egen Drift er bemeldte Færevik Ødegaard bortgivet til de Fattige, som indbemeldte Gavebrev formelder, underskrives af mig som Lagværge.

B. P. Dyrhuus.

(L. S.)

A. Baars og R. Nielsen Schoufsgaards Gavebrev, paa deres Faders og Svigerfaders, afdøde Peder Pedersen Baars Vegne, til Skiens Kirke.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

158. 29 April 1747. Skien.

Udi den hellige Trefoldigheds Navn. Andreas Baar, Sognepræst til Solum og Melum Menigheder, og Rasmus Nielsen Schoufsgaard, Borger og Indvaaner udi Skien, kjendes hermed samt for Alle vitterlig gjøre, at som vores udi Herren salig hensovede Fader og Svigerfader Peder Pedersen Baar, i sin Tid Borger og Indvaaner samt Kirkeværger og Præstens Medhjelper udi Skien, haver længe før sin dødelige Afgang, den 15 Marts næstleden udi sin Alders 83 Aar 9 Maaneder 7 Dage, nemlig den 8 Juni 1743, da han den Dag netop fyldte sit firsindstyvende Aar, været betænkt paa at yde noget til gudelig Brug af den Formue og Velsignelse, Gud haver hannem med forlenet af de timelige Ting (hans Navn ske evindelig Priis og Ære), og for at undfly Verdens Roes, samt ikke at være bebyrdet med den Ombrage eller Besvær, saadan Donations Indrettelse med Brevs Oprettelse og hvad dessen videre med sig fører, haver han ikke udi levende Live sig dermed villet befatte, som den, der i de sidste hans høie Alders Aar alene hensaa til Tiden og Evigheden, naar Gud for ham dette Timelige med det Evige vilde omskifte, mens i den Sted foruden hans kjærlige Stipulationer til fremtidelig Efterrettighed haver han til sig kaldet os hans Arvinger paa egne og kjære Hustrues Anne Pedersdotter Baars Vegne, samt forkyndet, hvorledes han efter sin Død vilde have det med saadant forholdet, nemlig, at han af sit efterladte Sterveboes redeste Midler udi den Herres Jesu velsignede Navn, som er alle gode Gjerningers Begynder og Fuldkommer, haver givet, foræret og testamenteret til denne Skiens Kirke en Capital af 400 Rdlr. Courant, skriver fire Hundrede Rigsdaler, hvilken summam vi herved lader frembære og overlevere til Kirkens herværende nærmeste Forsvar, Magistraten og Sognepræsten, med efterskrevne Conditio-

Ellen, salig Søren Pedersens Gavebrev til sengeliggende Fattige i Arendal.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

157. 28 Januar 1747. Arendal.

Undertegnede Ellen, salig Søren Pedersens, hermed kjendes og vedgaar, det jeg af egen Drift, frivillig og med velberaad Hu haver bortgivet, testamenteret og bebrevet, som jeg og hermed skjenker og forærer til de fattige Sengeliggende udi Arendal en ved Gaarden Østre Færevik udi Throms Sogn beliggende Ødegaard, skyldende 1½ Kalvskind, og det med samme Ret, som den mig maatte tilhøre, dog saaledes, som efterskrevne Conditioner maatte formelde, nemlig: 1) naar al anden bevislig Gjeld er vorden betalt, og saameget af mine Midler kunde blive tilovers, som den kunde udbringes til; — 2) at samme Gave ei fuldbyrdes, før jeg ved Døden er afgangen, og alle mine Creditorer ere afbetalte; — 3) at den deraf gaaende Interesse, i hvor ringe eller stor den bliver, aarligen erlægges for nærværende Tid til Sognepresten i Arendal, eller til den Fattigforstander, som for Eftertiden kunde anordnes, der samme uddeler og distribuerer til de fattige, sengeliggende, og allermest nødtrængende Mennesker, men ingenlunde til saadanne Mennesker, der kunne arbeide for sit Brød; — 4) at samme Færevik Ødegaard, eller den deraf kommende Capital bør altid staa urørt til de fattiges Nytte, men Interessen eller Renten deraf in perpetuun de fattige Sengeliggende at tilhøre; — 5) og naar al anden Gjeld kan udaf mit Stervboes Effecter betales, saa skal de Fattige og dernæst være prioriteret og berettiget, førend nogen Arv kan tages, til bemeldte Færevik Ødegaard eller saadan en Capital, som den kunde udbringes til, eller blive solgt for. — Og paa det indbemeldte Gavebrev kan ubrødelig holdes og efterkommes, haver jeg venligen formaaet og ombedet Provsten over Nedenes Provsti og Stedets Sogneprest, velærværdige Hr. Didrich Stelling, min Svoger Anders Dedekam og Bendix Peter Dyrhuus samme med mig til Vitterlighed at underskrive. Arendal den 28 Januar 1747.

Ellen, salig Søfren Pedersens.

(L. S.)

Dette ovenstaaende Gavebrev at være forfattet efter Madame salig Søren Pedersens eget Begjer og af egen gudelig Drift med hendes sunde Fornuft, testerer efter hendes egen Forlangende til Vitterlighed.

Didrich Stelling.

Til Vitterlighed efter min kjære Svigermoders egen Begjer testerer Anders Dedekam.

denne Capitals Sikkerhed, men om det skulde hende i Kjøbstedga da ej for højere Værd, end Grunden kan ansees for efter lovlig tion paa dens Bekostning, som Pengelaanet er begjerende. Og vi tvende enslydende Gjenparter af dette vores originale Gavebre stedt til den Ende, at Magistraten og Sognepresten beholder et til a vares udi Raadstukisten, og Kirkeværgeren et, hos hvilke Originalen bliver, og vi selv beholde et, som maatte paategnes og qvitteres Capitalens Annammelse og deres erholdte Copi, hvormed vi slutteli ske, at denne vores gode og kjære elskelige salig Faders og Svigerf saa christelige og velmente Gave, henseende Guds Huses Nytte og B maatte være den Allerhøjeste udi vor dyre Frelser og Saliggjører Christo behagelig, udi hvis Naade og paa hvis Forjættelse dette er og hvilken den salig Mands sidste Vilje vi saa ærbødigst, som plig digst have efterkommet, samt dette hans Gavebrev under vores Ha og Signeter udstede og bekræfte. Datum Skien den 29 April anno 1

Andreas Baar. Rasmus Nielsen Schoufsgaard.
(L. S.) (L. S.)

A. Baars og R. Nielsen Schoufsgaards Gavebrev, deres Faders og Svigerfaders, afdøde Peder Pede Baars Vegne, til Skiens Hospital.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

159. 29 April 1747. S

Udi den hellige Trefoldigheds Navn. Andreas Baar, S prest til Solum og Melum Menigheder, Rasmus Nilsen Schoufsg Borger og Indvaaner udi Skien, kjendes hermed samt for alle vit gjøre, at som vores udi Herren salig hensovede Fader og Sviger Peder Pedersen Baar, i sin Tid Borger og Indvaaner samt Kirkev og Prestens Medhjelper udi Skien, haver længe før sin dødelige Afg den 15 Marts næstleden udi sin Alders 83 Aar 9 Maaneder 7 T nemlig den 8 Juni 1743, da han den Dag netop fyldede sit firsin vende Aar, været betænkt paa at yde noget til gudelig Brug af Formue og Velsignelse, Gud haver hannem med forlenet af de tim Ting (hans Navn ske evindelig Pris og Ære), og for at undfly dens Ros, samt ikke at være bebyrdet med den Ombrage eller Bes saadan Donations Indrettelse ved Brevs Oprettelse og hvad dessen dere med sig fører, haver han ikke udi levende Live sig dermed villet

itte, som den, der i de sidste hans høje Alders Aar alene hensaa til Tiden og Evigheden, naar Gud for ham dette Timelige med det Evige vilde omskifte, mens i den Sted foruden andre hans kjærlige Stipulatio-ner til fremtidelige Efterretteligbed haver han til sig kaldet os hans Ar-vinger paa egne og kjære Hustrues Anne Pedersdotter Baars Vegne, samt forkyndet, hvorledes han efter sin Død vilde have det med saadant forholdet, nemlig: at han af sit efterladte Stervboes redeste Midler udi den Herres Jesu velsignede Navn, som er alle gode Gjerningers Be-gynder og Fuldkommer, haver givet, foræret og testamenteret til Skiens Hospital en Capital af 200 Rdlr. Courant, skriver to Hundrede Rdlr., hvilken summam vi herved lade frembære og overlevere til Hospitalets herværende nærmeste Forsvar, Magistraten og Sognepresten, med efter-skrevne Conditioner og Vilkaar. 1) Disse 200 Rdlr. blive da ved for-nævnte Hospitals nærmeste Forsvar eller ved deres Foranstaltning af Hospitalsforstanderen imodtaget og annammet, samt udsat paa Rente imod 5 procento aarlig, som kommer Hospitalet til Hjelp udi sine Ud-gifter, og bliver da Forsikring for disse 200 Rdlr. enten udi Sager eller Jordegods fastsat, som kan være god og adnøjelig Værd og Bor-gen for denne Capital, hvilken altid skal følge Hospitalet in natura saa længe, som Verden staar, og ikke derfra abalineres, med mindre (som dog Gud naadelig forbyde) Hospitalet ved Ildsvaade skulde lægges i Aske og intet andet Middel blev da at gribe til, hvorved den igjen kunde blive opbygget, end ved denne Capital tillige, efter foregaaende Hospitalets Vedkommendes Foranstaltning og Forgodtbefindende, og da maa den dertil employeres og anvises, mens derimod udi ingen Slags Maade at bruges til nogen den mindste Reparation, eller dertil Capitalen at blive gjort ringere eller formindskes. — 2) Efter forhen velbemeldte vores sa-lig Herr Faders og Svigerfaders Vilje og Forgodtbefindende, som han efter sin Død vil have holdet og efterkommet, ere vi saa tjenstlig og venlig udbedende, at denne Capital 200 Rdlr. i lige Tilfælde, som an-dre Hospitalets publiqve Midler, maa staa og bero under nærmeste herværende Hospitalets Forsvars Dispensation, Magistratens og Sogne-prestens, som nu er eller herefter kommendes vorder, ligesom de det her i Tiden for den christne Øvrighed og paa hin Dag for den almægtige al Jorderiges Dommer vil ansvare, tilstaa og bekjendt være, forbehol-dende os ved denne Donation, at naar nogen af Mandslinjen, som bæ-rer og bruger det Stammenavn Baar, eller i deres Sted Descendenterne fra Kvindelinjen, deres Mænd, naar de her paa Stedet eller i District-tet under Skiens Byes Jurisdiction ere boende, imod saadan Forsikring, som forbemeldt, forlanger denne Capital, skal de altid være den nærmere

end nogen Fremmed imod benævnte Interesse at faa laant, og vi samt vore Efterkommere paa begge Sider udi videre Tilfælde skal have Votum og Stemme med Hospitalets Vedkommende Capitalen at hensætte, og med hvad Forsikring, paa det at hverken Vand eller Ild skal kunne gjøre den til Intet, mens for Hospitalets Gavn og Interesse være og blive, som forbemeldt, uryggelig, uforanderlig indtil Verdens Ende. — 3) Saasom det er bekjendt, hvorledes slige gudelige Stiftelser ved Tidens Længde og indfaldende Dødsfald blive formindsket, ja plat til Intet, som er at beklage, det Efterkommerne ikke bedre securere Forfædrenes christelige Erindringer til gudelig Brug, saa maatte nu og for Fremtiden tages i Agt, at hvad enten denne Capital separat eller alt bliver paa Rente udsat, det da, som meldt, fornemmelig sker i Sagbrug eller Jordegods for fuld og anseelig Værd med første Prioritets Ret til denne Capitals Sikkerhed, men om det skulde hende i Kjøbstedgaarder, da ej for højere Værd, end Grunden kan ansees for efter lovlig Taxation paa dens Bekostning, som Pengelaanet er begjerende. — Og have vi tvende enslydende Gjenparter af dette vores originale Gavebrev udstedt til den Ende, at Magistraten og Sognepresten beholder et til at forvares udi Raadstukisten, Hospitalsforstanderen et, hos hvilke Originalen forbliver, og vi selv beholde et, som maatte paategnes og qvitteres for Capitalens Annammelse og deres erholdte Copi, hvormed vi sluttelig ønske, at denne vores gode og kjære elskelige salige Faders og Svigerfaders saa christelige og velmente Gave, henseende dette Hospitals Nytte og Bedste, maatte være den Allerhøjeste udi vor dyre Frelser og Saliggjører Jesu Christo behagelig, udi hvis Navn og paa hvis Forjættelse dette er skeet, og hvilken den salig Mands sidste Vilje vi saa ærbødigst, som pligtskyldigst have efterkommet, samt dette hans Gavebrev under vore Hænder og Signeter udstede og bekræfte. Datum Skien den 29 April anno 1747.

Andreas Baar. N. Nielsen Schoufsgaard.
(L. S.) (L. S.)

Hans Grøns Gavebrev til Christianssunds Skolevæsen.

Efter bekræftet Udskrift af Byens Pantebog. — Trykt i Topogr.-Journ. f. Norge 16 Hefte 36—39.

160. 6 Marts 1748. Kvernnes.

Kjendes jeg Underskrevne og hermed vitterliggjør, at de paa Kirkelandet i Christianssund ved Kirken staaende Huse med alt hvis

Mur- og Nagelfast derudi nu findes, tilligemed 2de Kakelovne derudi staa, som jeg alt mig af velfornemme Herr Johan Winding den 27 Marts 1739 tilforhandlet haver efter hans derpaa mig meddelte Skjøde af samme Dato, som herved in originali følger, og hvilke Huse af Kirkedegnen og Skolemesteren Peder Brynnildsøn hidtildags har været beboede, jeg med min kjære Hustrues velberaad Hu og Samtykke herved skjenker og ugjenkaldelig overlader til et bestandigt Skolehus for Christianssunds Ungdom og Børn, som derudi skal underviises og oplæres af en god Skolemester, først og før alle Ting udi deres saliggjørende Guds Kundskab og Christendom, som og dernæst i andre fornødne og sømmelige Videnskaber. Og overdrages dette ovenmeldte Hus paa de Vilkaar til et Skolehus, at den Skolemester og Kirkedegn, som nu for nærværende Tid bebor Husene, og alle de, der herefter blive kaldet at være Skolemester og Kirkens Degn, tillige skal være forpligtede al den Tid de som Skolemester bebo Husene, paa egen Bekostning selv at holde bemeldte Huse vedlige med fornøden Reparation, for at forekomme større Brøstfældighed, hvilken, om saa skulde indfalde, jeg haver i Herren den Tillid til høje og lave samtlige gudfrygtige Christne paa Kirkelandet boende, at de alle findes enige og samdrægtige med hinanden at komme til Hjelp og disse Skolehuse i vedbørlig Stand igjen at sætte; hvorimod Skolemesteren altid frit bebor Husene uden at svare nogen Slags Afgift af dem, ligesom og ej alene velbaarne Herr Major Fredrich von Myhlenphort, som Landet ejer, udi sin Skrivelse af 15 Decbr. 1738, som ogsaa herved in originali følger, haver af christelig Kjærlighed for dette gudelige og højst magtpaaliggende Verk at befordre, befriet dette Skolehus for aarlig Grundleje, men det er endog af Christianssunds Byes nærmeste civile Øvrighed og Vedkommende fastsat og besluttet, at disse Skolehuse skal herefterdags og altid være og blive for alle Slags Byens Udgifter og Tyngsler forskaanede; hvilket altsammen, som foreskrevet staar, til videre at besørge og at holde vedlige, herved overlades udi de nuværendes og de, som herefter bestaltede og beskikkede vorde, Øvrighedens, Skoleforstandernes og Presternes bedste, retsindigste og christelige Omhu og Tilsyn, alt efter Enhvers Embedspligt, ligesom de for Gud og høje Øvrighed ville være ansvarlige. Iovrigt frakjender jeg mig og mine Arvinger herefter al videre Ret og Paastand til disse Skolehuse i nogen Maade at have, saasom de fra denne Tid af og saa fremdeles upaaanket af mig og Mine skal stedse forblive et altid varende og uforandret Skolehus til Christianssunds Ungdoms og Børns sande Gavn og Bedste, hjerteligen bedende og paakaldende Gud, han for sin store Barmhjertighed i Christo ville lade sig dette vel behage, bevare Huset

og Husets Folk fra al Slags Synd, Fare og Ulykke, og naadelig velsigne al den Ungdom, som derudi skal oplæres, at de med Christo maatte tiltage, ligesom udi Aar og Alder, saa og i Visdom og Naade baade hos Gud og Mennesker. Til ydermere Stadfestelse under min Haand og sedvanlige Signet. Kvernnes Prestegaard den 6 Marts 1748.

Hans Grøn.

(L. S.)

L. C. Stistrups og Hustrues Testament til Indkjøb og Uddeling af Bibler i Danmark og Norge.

Efter Hofmanns Saml. af Danske Fundationer og Gavebreve III. 89—101.

161. 2 Decbr. 1748. Hobro.

I den hellige Trefoldigheds Navn have vi underskrevne Egtefolk Laurits Christensen Stistrup og Christine Maria Sønderborg, boende i Hobro i Jylland, med velberaad Hu besluttet, samtykt og indgaaet med hverandre, at som vi i rum Tid ingen Livsarvinger have haft, vi da ville give og testamentere de af Gud os forundte Midler til gudelig Brug efter vores dødelige Afgang, som vi og hermed paa Deres kongelige Majestets allernaadigste Behag og forventende allernaadigste Confirmation give, og saalænge Tiden varer, henlægge:

A. Vores i den Kjøbenhavnske Bank havende syv Actier, lydende alle paa mit Laurits Christensens Fornavn, til Bibler for alle fattige Indbyggere paa Landet og i Kjøbstæderne udi Danmark, og det paa følgende Vilkaar og Maade: — 1) Saalænge Gud sparer os begge eller en af os ved Liv, saa beholde vi eller den Længstlevende ej alene hvis aarlige Uddeling, der maatte falde paa bemeldte syv Actier, men endog alle de Friheder og Prærogativer, som den for Interessenterne allernaadigst forundte Octroi og Reglement medfører; samme Friheder og Prærogativer følge stedse Actierne i Fremtiden, enten de ere udi en eller fleres Hænder. — 2) Til den Ende leveres i Banken bemeldte syv Actier, saasnart den kongelig allernaadigste Confirmation herpaa forundes, imod saadan et Bevis fra de samtlige Herrer Commissarier, som conserverer mig og Hustru al den forhen havende Ret efter forrige Post. Naar vi ere døde, skal samme Bevis og være død og kraftesløs, i hvor det findes. Derimod overgive velbemeldte Herrer disse Actier det hellige Missions-Collegium i Kjøbenhavn imod Bevis, som da alle blive

værende og efterkommende præsidis og Tilforordnede udi collegio
ı evangelii promovendo, deres gode Bevaring, for derefter at
:amme Pengene til efterskrevne Biblers Besørgelse. — 3) Naar
gge ere døde, saa falder og den kommende Uddeling til evig Tid
ltte syv Actier (hvilke altid blive som en urtyggelig staaende
l et nyt Oplag af høilovlig Kong Christiani qvarti store Bibel,
in octavo er udgaaet 1670, 1690, 1699, hvilke ej alene give
den tydeligste og forstaaeligste Dansk, men er og den, som de
ʒ mest ere vante til at læse udi, og derfor udvælge den yngste
af samme med sine Fortaler og korte Summarier, samt den
gske Confession til rigtigste og klareste Tryk i stor Octav, dog
de med mindre Bogstaver, naar Deres Majestet allernaadigst ville
re denne begjerte Bibel=Version efter det deraf gjorte Oplag i
octavo, saa at samme uden Forandring (Trykfejl undtagen, som
g maa corrigeres), i hvad anden Version ellers allernaadigst
live paabudet, in perpetuum maa oplægges saaledes, som den
den at forandre det ringeste i Texten selv, der altid maa blive
er, saalænge Dansken i samme Bibel=Version med Tidens Længde
uforstaaelig, i hvilket Tilfælde den da rettes efter den daværende
: og tydeligste Orthographi, dog saavidt at Texten med al Flid
nserveret og den samme. — 4) Naar da bemeldte Bibel kommer
'en, accorderes det kongelige Vaisenhus i Kjøbenhavn, hvilket,
det er til, paatager sig at levere de behøvende Oplag deraf
varlig godt og hvidt Papir, ingen Tid mere end en Sletdaler
Mark Danske for hvert Exemplar i raa Materie, hvilket vi
ʃbemeldte Collegium paatager sig at vigilere for. Skulde Vaisen=
Tidens Længde ej vedblive, da beskikker behageligst det høilovlige
=Collegium en af de fornemste Geistlige i Kjøbenhavn, som de
eragte til denne Sags Befordring; men om imod al Formod=
nden den Tid dette Collegium selv ophørte, da uden Forhaling
ı Actierne, eller, ifald Banken og ophører, da Obligationerne
: Fattiges Capitaler til den daværende Bisskop i Sjæland imod
ɔm vi haabe han imodtager, og blive da i hans og efterføl=
ſkopers gode Bevaring, for derefter at lade annamme Pengene
ʒe Biblerne paa lige Maade, som forskrevet staar, der og med
Correspondence uden ringeste Udgift kan lade Biblerne befordre
Sted ved Bogbinderen, som derfor til Bisskopen leverer hver
Bevis, at han Biblerne i gode tætte Kister har annammet, og
ı den fastsatte Betaling. Men maatte det hende sig, at Bi=

skopen herfra ville unddrage sig, da bliver vel summus theologus[1] Guds og den Fattiges Sag saa bevaagen og rækker dem Haanden derudinden, eller en anden professor theologiæ ved det Kjøbenhavnske Akademi dertil villig. — 5) Ligeledes søges en Bogbinder, som gjør det netteste og varigste Arbeide og vil levere Biblerne indbunden med mindst mulige Beskjerelse i godt, sterk, ordinaire saakaldet fransk Bind med Spender udi for to Mark Danske, dog saa at disse indbundne Bibler for samme Penge baade leveres i en tæt Trækasse til Skipperen og gjøres franco til hvert Stifts Bisskops Residens, og i Betragtning, at de til Ribe skulle paa den Maade gjøres fri over Land fra Haderslev did, og de til Viborg fra Hobro did, saa spares igjen Kiste og Fragt paa dem, som leveres til Bisskopen i Sjæland. — 6) For samme eller Sjælands Stift, og den Del af det Slesvigske, forsaavidt der prædikes og tales Dansk, blive tvende Actier, og for Fyens samt de fire Stifter i Jylland de øvrige fem Actier, saa hver af de fem Stifter beholder Uddeling af fem Actie til berørte Bibler, som efter forrige Post sendes hver Bisskop franco ved god Skibsleilighed først paa Sommeren hvert Aar. — Det samme er at forstaa om den Del, der skal til det Slesvigske. Med hvilken aarlige Bortsendelse begyndes to Aar efterat Missions-Collegium har oppebaaret tvende Aars Uddeling af Banken, hvorfor første Gang sendes for to eller tre Aar, ligesom Pengene ere indkomne, og Biblernes Forfærdigelse tage Tid til, og siden affendes hvert Aar ligesaa mange Bibler, som der falder i Rente eller Uddeling Rigsdaler, og dermed aarlig continueres, saalænge den aarlige Uddeling af de bekomne Bankactier renderer idetmindste tre Hundrede og halvtredsindstyve Rigsdaler; dog om en eller anden Tid ved en særdeles Hendelse noget mindre i et eller flere faa Aar til Uddeling skulde falde, da i Betragtning, at i de forrige Aar er indkommen til 450 Rdlr. à 550 Rdlr. og ligesaa meget kan følge efter, bør derfor Biblernes Forsendelse ingenlunde at efterlades; men skulde Actiernes ringe Uddeling imod al Vænte i nogle Aar efter hinanden continuere og gaa under forskrevne 350 Rdlr. og altsaa Biblernes Uddeling derover cessere, saa sættes samme Summa, i hvad den end bliver, ufortøvet paa Rente imod god Sikkerhed, indtil Biblernes Bortsendelse igjen kan ske, da den af berørte Summa imidlertid indløbne Rente forøger Biblernes Tal ved første Affendelse. Men skulde Banken blive ophævet, og den af disse til Biblernes Fond legerede Actiers indkommende Capital (hvilken da uopholdelig, saa snart ske kan, udsættes paa Rente mod godt Underpant, enten i Konge-Tiender eller andet sikkert Pant) ej blev saa stor, at de aarlige Indkomster deraf kunde beløbe sig til de fornævnte

[1] Universitetets første theologiske Professor.

udi da værende og efterkommende præsidis og Tilforordnede udi collegio de cursu evangelii promovendo, deres gode Bevaring, for derefter at lade annamme Pengene til efterskrevne Biblers Besørgelse. — 3) Naar vi da begge ere døde, saa falder og den kommende Uddeling til evig Tid af bemeldte syv Actier (hvilke altid blive som en urøggelig staaende Fond) til et nyt Oplag af høilovlig Kong Christiani qvarti store Bibel, som og in octavo er udgaaet 1670, 1690, 1699, hvilke ei alene give Almuen den tydeligste og forstaaeligste Danfk, men er og den, som de længst og mest ere vante til at læse udi, og derfor udvælge den yngste og sidste af samme med sine Fortaler og korte Summarier, samt den Augsburgske Confession til rigtigste og klareste Tryk i stor Octav, dog ingenlunde med mindre Bogstaver, naar Deres Majestet allernaadigst ville auctorisere denne begjerte Bibel-Version efter det deraf gjorte Oplag i 1699 in octavo, saa at samme uden Forandring (Trykfeil undtagen, som nødvendig maa corrigeres), i hvad anden Version ellers allernaadigst maatte blive paabudet, in perpetuum maa oplægges saaledes, som den nu er, uden at forandre det ringeste i Texten selv, der altid maa blive som den er, saalænge Dansken i samme Bibel-Version med Tidens Længde ei bliver uforstaaelig, i hvilket Tilfælde den da rettes efter den daværende brugelige og tydeligste Orthographi, dog saavidt at Texten med al Flid bliver conserveret og den samme. — 4) Naar da bemeldte Bibel kommer til Trykken, accorderes det kongelige Vaisenhus i Kjøbenhavn, hvilket, saalænge det er til, paatager sig at levere de behøvende Oplag deraf paa forsvarlig godt og hvidt Papir, ingen Tid mere end en Sletdaler eller fire Mark Danske for hvert Exemplar i raa Materie, hvilket vi haabe høibemeldte Collegium paatager sig at vigilere for. Skulde Vaisenhuset i Tidens Længde ei vedblive, da beskikker behageligst det høilovlige Missions-Collegium en af de fornemste Geistlige i Kjøbenhavn, som de tjenligst eragte til denne Sags Befordring; men om imod al Formodning forinden den Tid dette Collegium selv ophørte, da uden Forhaling overgives Actierne, eller, ifald Banken og ophører, da Obligationerne paa disse Fattiges Capitaler til den daværende Biskop i Sjæland imod Bevis, som vi haabe han imodtager, og blive da i hans og efterfølgende Biskopers gode Bevaring, for derefter at lade annamme Pengene og besørge Biblerne paa lige Maade, som forskrevet staar, der og med en liden Correspondence uden ringeste Udgift kan lade Biblerne befordre til hvert Sted ved Bogbinderen, som derfor til Biskopen leverer hver Skippers Bevis, at han Biblerne i gode tætte Kister har annammet, og nyder saa den fastsatte Betaling. Men maatte det hende sig, at Bi-

skopen herfra ville unddrage sig, da bliver vel summus theologus [1] Guds og den Fattiges Sag saa bevaagen og rækker dem Haanden derudinden, eller en anden professor theologiæ ved det Kjøbenhavnske Akademi dertil villig. — 5) Ligeledes søges en Bogbinder, som gjør det netteste og varigste Arbeide og vil levere Biblerne indbunden med mindst mulige Bekostning i godt, sterk, ordinaire saakaldet fransk Bind med Spender udi for to Mark Danske, dog saa at disse indbundne Bibler for samme Penge baade leveres i en tæt Trækasse til Skipperen og gjøres franco til hvert Stifts Bisps Residens, og i Betragtning, at de til Ribe skulle paa den Maade gjøres fri over Land fra Haderslev did, og de til Viborg fra Hobro did, saa spares igjen Kiste og Fragt paa dem, som leveres til Bispen i Sjæland. — 6) For samme eller Sjælands Stift, og den Del af det Slesvigske, forsaavidt der prædikes og tales Dansk, blive tvende Actier, og for Fyens samt de fire Stifter i Jylland de øvrige fem Actier, saa hver af de fem Stifter beholder Uddeling af sin Actie til berørte Bibler, som efter forrige Post sendes hver Bisp franco ved god Skibslejlighed først paa Sommeren hvert Aar. — Det samme er at forstaa om den Del, der skal til det Slesvigske. Med hvilken aarlige Bortsendelse begyndes to Aar efterat Missions-Collegium har oppebaaret tvende Aars Uddeling af Banken, hvorfor første Gang sendes for to eller tre Aar, ligesom Pengene ere indkomne, og Biblernes Forfærdigelse tage Tid til, og siden affendes hvert Aar ligesaa mange Bibler, som der falder i Rente eller Uddeling Rigsdaler, og dermed aarlig continueres, saalænge den aarlige Uddeling af de bekomne Bankactier renderer idetmindste tre Hundrede og halvtredsindstyve Rigsdaler; dog om en eller anden Tid ved en særdeles Hendelse noget mindre i et eller flere faa Aar til Uddeling skulde falde, da i Betragtning, at i de forrige Aar er indkommen til 450 Rdlr. à 550 Rdlr. og ligesaa meget kan følge efter, bør derfor Biblernes Forsendelse ingenlunde at efterlades; men skulde Actiernes ringe Uddeling imod al Vænte i nogle Aar efter hinanden continuere og gaa under forskrevne 350 Rdlr. og altsaa Biblernes Uddeling derover cessere, saa sættes samme Summa, i hvad den end bliver, ufortøvet paa Rente imod god Sikkerhed, indtil Biblernes Bortsendelse igjen kan ske, da den af berørte Summa imidlertid indløbne Rente forøger Biblernes Tal ved første Affendelse. Men skulde Banken blive ophævet, og den af disse til Biblernes Fond legerede Actiers indkommende Capital (hvilken da uopholdelig, saa snart ske kan, udsættes paa Rente mod godt Underpant, enten i Konge-Tiender eller andet sikkert Pant) ej blev saa stor, at de aarlige Indkomster deraf kunde beløbe sig til de fornævnte

[1]) Universitetets første theologiske Professor.

350 Rdlr., da cesserer Biblernes Uddeling saalænge, indtil Capitalen af de aarlig indkommende og tillagte Renter saaledes er opvoxen, at oftbemeldte 350 Rdlr. deraf aarlig med Vished kan udredes, da Forsendelsen af Biblerne igjen rigtig og stedse vedvarer. Kunde det ellers foraarsages ved en eller anden ulykkelig paakommende Hendelse (som Gud i Naade afværge), at den aarlige Affendelse blev opholdt, saa erstattes slig Ophold for de fejlende Aar paa en Gang ved første Affendelse, naar Gud giver bedre Tider, uden at de Fattige derved noget afgaar, med mindre de bortsendte Bøger undervejs maatte komme til Skade eller forulykkes, da Missions-Collegium og Vaisenhus blive uden Ansvar, naar ved troværdige Connossementer eller og andre gyldige Beviser godtgjøres, at de rigtig ere blevne bortsendte, ligesom det og ikke kommer nogen af Geistligheden til Last, om Biblerne efter Forsendingen formedelst Ildebrand og andre ulykkelige Hendelser hos nogen af dem kom til Skade, inden den Tid Uddelingen kunde ske, i hvilket Tilfælde Tabet bliver for de Fattige i det Sted, Stift og Provinds alene. — 7) Biskoperne overgive Biblerne til Provsterne efter Hereders og Sognenes Storlighed ved første Landemode; derfra tage de dem til deres Hereders Prester, som igjen gjøre Uddelingen i Degnernes og Medhjelpernes Nærværelse, efterat deres Navne, som bekomme Bibler, i en aparte Kirkebog antegnes og underskrives, saavel af Uddeleren, som Annammeren, hvilke sidste ved Biskopens og Provstens Visitation maa forevise hver sin Bibel, og ifald Ejeren af Sygdom eller anden merkelig Forhindring ej kan møde, da en Anden at fremkomme med hans eller hendes Bibel, for at erfare, om Enhver har sin efter Kirkebogen, og hvor flittig de læse i den, og endelig tage imod en god Formaning til videre Opmuntring. — 8) Til desto større Vished skriver Presten deres Navne og Bopæl, eller i Mangel deraf, deres Fødested ved Datum i Bibelen, som den imodtage, og naar saadan en, som har faaet Bibelen, skal meddeles Skudsmaal, indføres udi Skudsmaalet, at ham eller hende er givet en Bibel, hvilken siden ved hvert Skudsmaal maa forevises; men naar de, som har nydt slig Gave, omsider ved Døden afgaa, da beholde Arvingerne de Afdødes Bibler, som siden ingen Tid spørges mere efter. — 9) Uddelingen sker altid og uforanderlig paa følgende Maade: Først nyde de allerfattigste og skrøbeligste Bønder og Husfolk paa Landet hvert Hus en Bibel, saa længe til En og Hver ere blevne forsynede; — 10) dernæst de af ringe Formue og de, som ingen Bibel formaa at kjøbe, medens nogen Familie findes, som mangler. — 11) De, som ingen Bibel have, og dog vel kunde kjøbe denne Skat, nyde ligeledes hver sin Bibel, naar de Forrige alle ere forseet. — 12) Naar saaledes bemeldte paa Landet alle ere

blevne forsynet med Bibler, kommer først Raden til de fattigste og a ringe Formue i Kjøbstæderne Boende, ligeledes som oven meldt er om den paa Landet. — 13) Naar de da Alle har taget Del i denne Guds Gave falder Biblernes Uddeling i den Orden, som i den 9, 10 og 11 Po meldt er, til alle Bønder, Husmænd, Tjenestefolk og Inderster. — 14 Naar nu Ingen af disse mere mangler, nyder Geistlighedens, Herremænd og andre paa Landet Boende, deres Tjenestetyende Bibler, og begynde altid fra de Fattigste og Ringeste. — 15) Siden paa samme Maade kommer Uddelingen til alle Tjenestefolk i Kjøbstæderne. — 16) Dersom nogen af berørte ej selv kan læse eller se, skal samme dog hverken for disse eller andre Aarsager miste deres Bibel; thi der findes vel undertiden gamle eller unge, som kan læse for dem. — 17) Det bliver derhos at agte, at saalænge der findes Mand og Kvinde i Egteskab, som begge ere fødte af danske eller norske Forældre, gaa de stedse før dem, hvis Egtefælle er fød under et andet Tungemaal, endskjønt samme kunne tale Dansk, og disse igjen før dem, som begge ere fødte udenfor det danske Maal. — 18) De, som saaledes formedelst Guds synderlige Forsyn nyde Bibelen uden mindste Skillings Udgift, maa ingen Tid skille sig af med den, men bevare og betragte den som det Kostbareste, Verden ejer; og bede vi allerunderdanigst derfor, at de, som deraf i Fremtiden blive Ejere, maa og beholde den fri for al Udlæg, Pantning og deslige, og at Enhver, som disse Biblers Besørgelse, Forfærdigelse og Uddeling faar under Hænder, ville med al Flid, uden nogen Egennytte eller Hensigt paa Personerne, lige efter Bogstaverne befordre dette Verk, som de for Guds Ansigt paa hin store Doms Dag tænke at gjøre Regnskab for, den Allerhøjeste selv i Naade for Christi Skyld drive og fremme denne Handel til hans store Navns Ære og alle Vedkommendes timelige og evige Velfærd.

B. Give og testamentere vi paa Deres kongelige Majestets allernaadigste Behag og forventende allernaadigste Confirmation vores i Kjøbenhavn i Raadhus-Strædet beliggende Hus, som for 8 Aar siden af forrige Ejer er vurderet til Brandcassen for 2100 Rdlr., men ikkun forsikret derpaa fjorten Hundrede Rigsdaler, som den første Kjøbeskilling ligeledes til Bibler for alle Fattige paa Landet og i Kjøbstæderne i Kongeriget Norge. — Men som den af fornævnte Hus udkommende Summa synes ikke at være noget tilstrækkeligt for et helt Riges Fattige, og vi ønske dem dog saa vel forsynede, som muligst kan være, saa ville vi ej alene besørge Husets bedste Forhandling med yderste Flid, men endog om den gode Gud giver Evne, da tilskyde hvis vi kan spare og samle, forat vinde twende Actier til Bibler for denne redelige og paa mange Steder langt fra Kirken liggende Nation, hvilke da deles i fire lige Dele,

saa at ethvert Stift faar lige meget; og desuden, saafremt Gud fremdeles forunder Liv og Lykke, da i Tiden stræbe at faa endnu twende andre Actier samlet, paa det hvert Stift i Norge kunde faa sin Actie, ligesom i Danmark; og saafremt vi ved Døden eller andre Tilfælde blev hindret, forend vi kunde naa vores inderlig ønskende Øjemed med disse twende sidste Actier, da bliver efter vores Afgang Uddelingen af de øvrige ni Actier alene emplojeret til samme twende Actiers mindst mulige Indkjøb, eller forsaavidt der endda til sammes Indkjøb eller Afbetaling maatte fejle, dog for en ringe Summa under et Hundrede Rigsdaler, sker ingen Ophold med Biblerne, men fortes da i den næstfaldende Uddeling til Biblerne; twertimod hvad overskyder fra Actiernes Afbetaling, lidet eller meget, lægges til Biblernes første Uddeling, som imedens oplægges og forfærdiges. — Hvilket naar skeet er, da forholdes med disse sire Actier og Biblers Uddeling til de Norske paa selvsamme Maade, som for er fastsat for de Danske, men imedens vi leve, oppebære og nyde vi selv Uddelingen af disse, saavelsom af de forrige til Danmark givne Actier.

C. 1—15 [1].

At vi dette med fuld Forstand og velberaad Hu har overlagt og besluttet, og at samme uryggelig holdes og efterkommes skal, have vi dette med egne Hænder underskrevet og med vores Signeter forseglet, og venlig ombedet hans Velærværdighed, Hr. Jacob Timmermann, og hæderlige og vellærde Studiosus Poul Grum Arnkiel, her i Hobro, med os til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Hobro den 2 December anno 1748.

Lauritz Christensen Stistrup.	Christina Maria Sønderborg.
(L. S.)	(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjering:

Jacob Timmermann.	Poul Grum Arnkiel.
(L. S.)	(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 17 Januar 1749.

[1]) Angaar alene Stiftelsen af et Familjelegat i Viborg.

Fundats for Peter Højers og Hustrues Gave til Vaisenhuset og Fattigskolen i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

162. 31 Decbr. 1748. Throndhjem.

Vi Underskrevne gjøre hermed vitterlig, at vores salig Fader,

Herr Cancelliraad Peter Høier, saavelsom hans elskelige Frue, vores salig Moder, Bodel Marcus Nissen Angell, have paa deres Yderste givet os som Arvinger deres sidste Villie tilkjende, nemlig: At de udaf Erkjendtlighed for Guds store Miskundhed og Velgjerninger imod dem, samt af Medlidenhed og Kjærlighed for de Fattige og Nødtrængende, ville skjenke og give til gudeligt Brug 300 Rdlr., skriver tre Hundrede Rdlr. Courant, overladende for det Øvrige til vores Disposition, hvortil in specie, og paa hvilke Condition dette deres legatum skulde anvendes og indrettes; thi finde vi os derfor beføiet, saadant ved dette publique Gavebrev (fra hvis Dato, siden Skiftet først sidst i indeværende Aar er kommen til endelig Slutning, forbemeldte Summa skal udredes) til Alles Efterretning at tilkjendegive, og saaledes derover at disponere, som følger. 1) Ville vi, at af ovenmeldte 300 Rdlr. til Vaisenhuset her i Throndhjem skal være skjenket og givet to Hundrede Rigsdaler, og det saaledes, at Capitalen alle Tider bliver urygglig, men Renterne aleneste til Skolens og de fattige Disciplers Bedste blive anvendt. — 2) Dernæst skal den øvrige Del, som er et Hundrede Rigsdaler, være skjenket og givet det Fattighus her i Throndhjem, hvilken Capital iligemaade alle Tider skal blive urygget og uforkrænket, men hvoraf vi forbeholde os, til hvem Renterne aarlig skal distribueres, saalænge nogen af os eller Arvinger leve; iligemaade, ifald nogen af os eller Arvinger maatte fatte Kjærlighed for et fattig fader- eller moderløs Drenge- eller Pigebarn, samme da at skal nyde Sted og Rum udi Vaisenhuset, og tilligemed de andre Vaisenhusets Børn underholdes, opdrages og forfremmes udi sin Christendom med videre. — Altsaa anmodes herved allerydmygst de høie Herrer Inspecteurer over de Fattiges Væsen, de nuværende og herefter kommende Stiftsbefalingsmænd og Biskoper over Throndhjems Stift, at de ville være ephori og ved deres Myndighed og gode Forsorg saaledes holde over dette Gavebrevs Poster, som de det agte at forsvare, paa det Capitalerne strikse maatte blive conserverede, og Renterne aarligen, eftersom meldt, at komme Vedkommende til Nytte og Uddelelse. — Til Stadfestelse er af dette Gavebrev tvende enslydende forfærdiget, hvoraf det ene paa 1 Rdlr. Papir overleveres Capitelet tilligemed indbemeldte tre Hundrede Rigsdaler Courant og det andet bliver udi vores Forvaring; hvilket med vore Hænders Underskrift og hostrykte Signeter hermed bekræftes. Datum Throndhjem den 31 December anno 1748.

Paa egne og samtlige Syskendes Vegne.

M. Høyer. (L. S.)

B. Westermann. (L. S.)

Jacob Nielsens og Hustrues Gavebrev til Organisten i i Breviks Kirke. (Jfr. No. 155.)

Efter Originalen i Rigsarkivet.

63. 1 Juli 1749. Brevik.

Jacob Nielsen, boendes i Brevik inden Langesund, gjør vitter-
l, at som jeg og min kjære Hustru Bodhild Axelsdotter have efter
avebrev af 31 Marts 1733 udleveret de af os udi oprettede Testa-
mte af 1 Febr. 1730 udlovede 1000 Rdlr., hvis aarlig avlende 5 pCt.
nter betales til Organisten, som tillige er Breviks Skoleholder, hvilket og
n daværende høje Øvrighed Herr Generalmajor og Stiftsbefalingsmand
n Reichwein, saa og Herr Bisskop Hersleb ved deres Paategning have
n 4 Mai næstefter approberet, alt efter Gavebrevets videre Formeld.
en dá jeg og Hustru have af de egne Midler, den gode Gud har be-
get at velsigne os med, bekostet af ny det lille udi Breviks Kirke op-
gte Orgelverk til Guds Ære og Kirkens Prydelse, saa have vi og
dse hast i Eftertanke at udfinde nogen Midler, hvorved samme Orgel-
rk og dets Brug kunde i Fremtiden holdes vedlige, ligesom vi og ere
olveret til, om den naadige Gud sparer os saalænge Livet, af egne
idler at lade Orgelverket med flere Stemmer og i andre Maader for-
dre. Thi som det ikke er det Ringeste, at Orgelverket stedse bliver
synet med en habil og bekvem Person, naar den nuværende enten i
dre Maader eller ved Døden skulde afgaa, det og ikke alle Tider kan
kes at faa saadan Person dertil, som baade kan være en bekvem Or-
nist og tillige en god Skoleholder, hvorover en af Delene upaatvivle-
maatte lide og komme til kort, saa have vi i Guds Navn, og paa vo-
s allernaadigste Konges forventende nærmere allernaadigste Approba-
n besluttet, endnu af vores i Behold havende Midler at give til Or-
nistens Løn og Underholdning en Capital af et Tusinde Rdlr. med de
ilkaar, at samme Capital tilligemed forbemeldte, der tilsammen gjør
Tusinde Rdlr., stedse skal udsættes paa Rente for 5 pCt. aarlig fra
Januar hvert Aar, saa at Renterne ved Aarets Udgang skal betales
d et Hundrede Rdlr. til nuværende og efterkommende Organister uden
gang, hvorudi Skoleholderen for ingen Del skal participere, med min-
: han tillige er Organist, saasom Skoleholderen desuden bliver sala-
et. Og paa det denne Capital 2000 Rdlr. i Fremtiden stedse kan vorde
denne Udgift betrygget, saa forbeholder jeg mig og Hustru, saalænge
leve, og efter vores Død vores nærmeste Arvinger at være paa Raad
d Capitalernes Forflyttelse, og ellers formode vi, at Øvrigheden og

Kirkens Forstandere blive i Tiden paalagt al fuldkommen Forsigtighed at bruge, saavel til denne Capitals Betryggelse, som og at der stedse til Orgelverkets Brug og Opvartning, i forefaldende Forandringer, i den Afgaaendes Sted bliver antagen en bekvem og duelig Person. Dette vores Gavebrev vi allerunderdanigst udbede os af vores allernaadigste Konge allerunderdanigst confirmeret, hvorved de forrige Gavebreve aldeles ophæves og casseres. Dette ydermere bekræfte med Hænder og Signeter i Brevik d. 1 Juli 1749

Jacob Nielsen. Bol Axelsdotter.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 12 Septbr. 1749.

Edvard Londemann de Rosenkrones Erektionsakt for Stamhuset Rosendal, hvorved Kjøbenhavns (eller et det Norske) Universitet er givet en eventuel Arveret til dette Stamhus.

Efter den bekræftede Gjenpart ved Stamhusets Arkiv. — Artik. 15, vedkommende Universitetet, trykt i Hofmanns Saml. af Danske Gavebr. og Fundat. IX. 68—70 og i J. Badens Kjøbenhavns Universitets-Journal 2den Aarg., 1794. 158—161.

164. 9 Septbr. 1749. Bergen.

I den allerhelligste Treenigheds Navn. Da den forunderlige Guds ubegribelige faderlige Barmhjertighed haver iblandt mange og utallige andre Naadesbeviisninger mod mig usle Creatur, i Særdeleshed forundt mig Lykke, Raad og Udveje udi Aaret 1745 at blive en Ejer [1] af den frie adelige Herregaard Rosendal med tilhørende og underliggende Kirker og Jordegods samt andre Herligheder, udi Sonhordland, Kvindhereds Skibrede og Kirkesogn samt Bergens Stift i Norge beliggende, beløbende sig med det derunder tilkjøbte Jordegods til 579 Tønder 3 Kvarter, siger fem Hundrede ni og halvfjerdsindstyve Tønder og tre Kvarter Hartkorn, efter Dansk Maal samt det kongelige Erections Patent af 14 Januar 1678 [2] beregnet, og det tillige haver allernaadigst behaget, høilovlig Ihukommelse, Kong Frederik den Fjerde ved sit under 26 Marts 1725 udgivne allernaadigste Skjøde at benaade

[1]) Ved Skjøde, dat. Kjøbenhavn 3 Mai 1745 og undertegnet af Christian Lerche, Generalløjtn. af Kavalleriet og Deputeret i Landetatens Generalkommissariat.

[2]) Trykt med tilhørende Jordebog i Saml. t. d. N. F. S. o. H. VI. 236–250.

neldte Gaard Rosendal med saadanne allernaadigste Privilegier i alle
aader, som et oprettet Baroni udfordrer, saa maatte Posteriteten til-
jne mig det som en stor Fejl og Efterladenhed, om jeg ikke betime-
en saa derhen, at fornævnte Rosendal fremdeles og evindeligen kunde
ve conserveret med alle sine allernaadigst forundte Herligheder og
heder, samt forebyggede, saavidt til mig staar, at den til Fremmede
lde blive afhændet, enten ganske med alt sit Tilliggende, eller stykke-
gaardevis enten sælges eller og deles mellem mine 6 af tvende mine
jaaede Hustruer avlede og endnu i Live værende Børn, nemlig 2de
nner og 4 Døtre. Og som min ældste Søn af min salig Hustru, nem-
Hans Christopher Londemann de Rosencrone, nu kongelig Majestets Ma-
af Infanteriet, haver af mig erholdet Nørager Gaard i Nørre Jyl-
d; en fornem adelig Herregaard af de bedste i hele Landet med mange
lige Tiender og andre anseelige Fordele, og derudi tilligemed sine
e Fuldsystre tage deres Fædrene-Arv efter min derom gjorte og
nem tilmeldede Foranstaltning, af Dato 23 Mai indeværende Aar,
l skal derimod min yngste Søn, som mit første Barn af mit andet
teskab, nemlig Marcus Gerhard Londemann de Rosencrone med sin
dsyster tage deres Mødrene- og Fædrene-Arv udi attermeldte Rosendal
d dets underliggende Ejendomme, Herligheder og Rettigheder af Kir-
, Tiender, Jordegods, og hvad andet dertil hører, og det paa saadan
aade, at fornævnte Rosendal herefter og for evig indrettes og conser-
res som et lovmæssig oprettet Stamhus. Til hvilken Ende jeg her-
d i allerkraftigste og optænkeligste Maader i allerunderdanigste Følge
orges allernaadigste Lovs 5te Bog 2det Cap. 65 Art. erigerer og op-
ter attermeldte Rosendal til et lovligt Stamhus for mine egte Børn
er Descendentere med saadanne Vilkaar, som jeg nyttigst og bedst er-
ter, efterat jeg tilforn i Lovens Følge om samme Stamhuses Opret-
lse for Aar og Dag siden til Bergens Lagthing, under hvis Lagdom-
e fornævnte Gods er beliggende, haver ladet gjøre fornøden Publica-
on, som med sin Paategning lyder saaledes:

Som det for Alle er vitterligt, at jeg haver tilkjøbt mig Sædegaar-
n Rosendal, udi Søndhordland, Kvindhereds Skibrede og Kirkesogn
liggende, som beløber sig med det derunder henhørende Jordegods
l fem Hundrede halvfjerdsindstyve og ni Tønder tre Kvarter Hartkorn
Danmark, saa vil jeg og hermed for Alle og Enhver gjøre bekjendt,
t om jeg i Fremtiden, næst Gud, kunde faa i Sinde, til mine Børns og
uses Conservation af forskrevne Sædegaard og Jordegods et Stam-
us paa En i min Familje at oprette, jeg det da ifølge af allernaadigste
orske Lovs 5 Bogs 2 Cap. 65 Art., pag. 739, Aar og Dag tilforn

til Bergens Lagthing, i hvis Lagdømme samme Gods ligger, med dette mit Brev lader forkynde, dog de andre Rosendal allernaadigst forundte Privilegier ved saadan Lagthings Forkyndelse aldeles upræjudicerede. Og maatte det behage velædle og velbyrdige Herr Cancelli-Raad og Lagmand Herr Bager at lade denne min Forkyndelse for Bergens Lagthing blive læst, derefter protocolleret, paaskreven og mig igjen tilstillet. Rosendal den 4 Septembris 1747.

Edward Londemann.

(L. S.)

Publiceret udi Bergens Lagthings-Ret den 12 Januarii 1748, da det ordinaire Helligtrekongers Lagthing continuerede, udi Justits-Protocollen folio 380 extraheret, samt derefter udi Publicationsbogen folio 123 ordlydende indført, testerer C. Bager.

Thi skal 1) bemeldte Stamhus Rosendal tilhøre, følge, ejes og besiddes af min yngste Søn Marcus Gerhard Londemann de Rosencrone, som første Stamhuses Herre og successive al hans egte Affkom Mand og Kvinde, saalænge nogen deraf er til, og det paa følgende Villaar: 1. Tager han udi fornævnte Stamhus sin Arvepart efter hans salig Fru Moder, som er 2814 Rdlr. 2 ℔ 7⅔ ß, siger to Tusinde aatte Hundrede og fjorten Rigsdaler, to Mark, syv to Tredjedel Skilling. — 2. Tager han derudi sin Arvelod efter mig selv. — 3. Bliver han deraf ansvarlig til sin Fuldsysters Marie Christine Wielandt Londemann de Rosencrone hendes mødrene Arv 1407 Rdlr. 1 ℔ 11⅚ ß, siger et Tusinde fire Hundrede og syv Rigsdaler, en Mark, elleve fem Sjettedel Skilling, saavelsom hvad hende i Arv efter mig kan tilfalde, hvorforuden bemeldte af hannem til nogenlunde Jævnet betales endnu den Summa 4500 Rdlr., skriver fire Tusinde fem Hundrede Rigsdaler, med alle paaløbne og paaløbende Renter fra den Tid, bemeldte Midler saavel efter Moder som Fader hende ere tilfaldne og tilfalde maatte, og indtil hun Capitalen omsider efter Loven optager. — 4. Skal han forpligtet være at udbetale hvis Gjeld, saavelsom Udgifter til publique Ting, eller andet hvad dette maatte være, som jeg ved et andet Instrument af underttegnede Dato, der efter mig skal findes, og som kaldes min sidste Villie, forpligter hannem, som en ærlig og mig elskende Søn, fuldkommelig at efterleve og fyldestgjøre, saafremt han ikke vil underkaste sig Guds Vrede og udelukkes fra min faderlige Velsignelse, om han derimod handler; hvorimod han, saavelsom alle andre hans succederende Ejere af Stamhuset, nyder lige Lod efter Loven med andre sine Syskende og Medarvinger udi hvis hannem eller dennem udenfor Stamhuset til Arv og De-

ing lovligen bør tilfalde, og ikke allerede enten ved Testamenter, Donatio=
er eller andre Anstalter forhen er destineret. — 5. Og som jeg i hans Mino=
ennitet committerer og beskikker ham en Curator, nemlig hans Broder min
ldste Søn kongelig Majestets Major af Infanteriet Hans Christopher
ondemann de Rosencrone, som tillige fød Værge efter Loven, som for=
ævnte Stamhus, med hvad deraf dependerer og flyder, til hans Gavn
g Bedste samt Midlers Conservation skal dirigere og forestaa, saa
liver han ydermere ligeledes herved instrueret, befuldmægtiget og fader=
g ombedet, at han, saavidt til ham staar, og Tiden samt Lejligheden
llader, er betænkt paa saavel dette Stamhuses Erections=Brev, som
ornævnte min sidste Villie at efterleve og fuldbyrde. — 2) Skulde be=
eldte min Søn Marcus Gerhard Londemann de Rosencrone uden Livs=
rvinger være død, eller ved Døden afgaa, da skal min ældste Søn Ma=
or Hans Christopher Londemann de Rosencrone og successive hans
gte Afkom, eller om han ej er til, da hans egte Descendentere, Mand
ller Kvinde, saa længe nogen af dem er til, attermeldte Stamhus Ro=
sendal tiltræde paa samme Vilkaar, som min yngste Søn Marcus Ger=
ard Londemann de Rosencrone, saafremt samme af den sidst bemeldte
ke fuldkommeligen er bleven opfyldt, saa at hvis der ved min ældste
Søns Tiltrædelse ej maatte være fuldbyrdet, det maatte af ham selv hel=
igen og til Prikke efterkommes. — 3) Uddør denne min Søn, uden
t efterlade sig egte Afkom, da tiltrædes Stamhuset paa lige Vilkaar af
min Datter Fru Gudridur Pernille Duchers ældste Søn, og successive
al hans egte Afkom, eller om han ej er til, da hans egte Descendentere,
saalænge nogen Mand eller Kvinde af hannem igjen lever. — 4) Er
han og al hans egte Afkom død, saa arves og tiltrædes Stamhuset af
min Datter Fru Marie Margrethe Hoffs ældste Søn, og successive al
hans egte Afkom, eller om han ej er til, da hans egte Descendentere,
saalænge nogen Mand eller Kvinde af dem er tilovers. — 5) Er han
med al sin egte Afkom uddød, arves og tiltrædes Stamhuset af min Dat=
ters Edwardine Marie von Kalneins ældste Søn, og successive al hans
egte Afkom, eller om han ej er til, da hans egte Descendentere, saalænge
nogen Mand eller Kvinde deraf er tilbage. — 6) Er han endog med
al sin egte Afkom ligeledes ikke mere til, da arves og tiltrædes Stam=
huset af min yngste Datter Marie Christine Wielandt Londemann de Ro=
sencrone og successive hendes egte Afkom, eller om hun ved Døden er
bortfaldet, da af hendes egte Descendentere, Mand eller Kvinde, saalæn=
ge nogen af dem er til, men er hun og med al sin egte Afkom uddød,
da tiltrædes Stamhuset af den efter Fødselen nærmest fra mig nedsti=
gende Arving, dog at Svendbarn gaar for Møbarn, Mandslinje for

Kvindelinje, den ældste for den yngste i et og det samme Kjøn, Stamhusets sidste Besidders Børn for sammes Syskende, og saaledes forholdes efter denne Fundation med alle dem, som af mit Blod nedstige, saalænge nogen af dem i Verden er at finde, og maa ingen af mine egne eller af mine 2de salige Hustruers, nemlig Marie Christine Wielandt og Anne Christine Nygaards Slegtninger paa Fædrene eller Mødrene, men alene, som sagt er, de der fra os nedstamme, enten arve Stamhuset, eller derudi nogen Part, Del eller Lod at nyde. — 7) Slegfredbarn maa ej heller arve Stamhuset, og ikke derudi nyde nogen Del, endskjøndt det er lyst i Kuld eller Kjøn; iligemaade maa ikke den Jomfru, som har ladet sig i Uære beligge, eller som lovligen er overbevist og fældet for Tyveri, Rufferi, eller nogen saadan skammelig Udyd, ej heller den Jomfru, som har giftet sig med en liderlig, fordrukken og forschwenderisk Mand, have nogen Del i dette Stamhus, dog dermed ikke at udelukke hendes egte Descendentere, saafremt de i det øvrige efter dette Erections-Brev i alle Maader til Successionen ere skikkede. — 8) Ingen Banvittig, ingen Taabe, eller den, der haver kjendelig Mangel paa Forstanden, ingen Spedalsk, Ingen, som af Flod i Ansigtet er fortæret, Ingen, som haver Nedfaldssot eller nogen besmittelig og vederstyggelig Syge, eller og som er af Skabning monstreus, maa arve Stamhuset, men den næst berettigede sunde Arving skal Stamhuset tiltræde, og give den Svage en skikkelig aarlig Underholdning efter uvillige gode Mænds Skjøn, saa at den Svage ingen Mangel lider, saalænge den lever, og bør en Svag fremfor en Sund nyde Pension. — 9) Ingen, som har gjort Nederlag, endskjøndt han har faaet Opreisning, Ingen, som er dømt fra sin Ære, endskjøndt han igjen er bleven benaadet, Ingen, som har hengivet sig til Liderlighed, Drukkenskab, Spil, Dobbel, Fraadseri og anden saadan lastværdig Ødselhed, og derover af alle retsindige og dydige Folk foragtes, ja Ingen, som opfører sig anderledes, end det sig dens Stand og Person vel egner, maa possidere dette Stamhus, men skal, saafremt han ikke godvillig vil, ved Lovmaal tvinges at cedere den næste bekvemmere Arving. — 10) Saa maa og Ingen som Ejer besidde dette Stamhus, uden han er af vore Rigers rene evangeliske lutherske Religion; den, som haver antaget anden Tro, eller gifter sig med en Person af anden Troesbekjendelse, haver sin Ret forbrudt, men derimod skal den, som tænker at arve Stamhuset, lægge Vind paa Guds sande Frygt og alle christelige Dyder, gjøre hver Mand Ret, Ingen vitterlig forfordele, men vise sig for alt Landet at være retsindig i Handel og Vandel, elske, hjelpe og, saavidt muligt er, forbedre alle Stamhusets Bønder og Tjenere, og lade sig deres Velstand og Conservation være højst angelegen,

ogte sig, saa meget muligt er, fra Processer, og for alting fra Trætte-
jærhed, derimod søge ved gode Mænd at faa bilagt alle paakommende
Uvistigheder, bevare Gaard og Gods ved sine allernaadigste Privilegier,
om det sig bør en adelig fri Gaard og lovlig erigeret Stamhus, uden
Indpas, Indgreb og Fornærmelser, af hvem det og være maa, i nogen
Maade; han bør altid have tilbørlig Tilsyn med Stamhusets Bygninger,
ets Kirker og Inventarier, samt Bøndernes Huse, Bygningers over alt
Godset, for alting at paase, at saavel det ene som det andet holdes i
fuldkommen og vedbørlig Stand, hvorom han aarlig maa forfare og
vaagte, at Skovene ikke enten af Ladhed eller Gjerrighed forødes og
minceres, men heller forøges og formeres; saa vil der og haves Med-
lidenhed med de svage Bønder, og dennem gives nogen Frist til Thing-
restancens Afbetaling, uden at overile dem med Execution, saalænge der
Haab om deres Hjelp og Forbedring, kort sagt, Ejeren af Stamhu-
t Rosendal skal altid vise sig at være retskaffen, from og dydig, saa
Bønder og Tjenere baade kan have Kjærlighed og Ære for sit Her-
ib. — 11) Intet af Stamhuset maa imod Loven og den første Insti-
tion sælges eller abalieneres, ej heller i Gaard eller Gods ske nogen
dførsel, men om Ejeren behøver et Pengelaan, da forholder han sig
er Lovens 5te Bogs 2 Cap. 65 Art.; handler han eller hun derimod,
haver den til Successionen næst berettigede hannem eller hende lov-
jen at lade tiltale, og over dennem hænde Dom til Afvigelse, men
l nogen Ejer formere Stamhuset med mere Jordegods, eller kan træffe
lagestifte til Stamhusets kjendelige Fordel, da staar det hannem frit
r. — 12) Er der ved Stamhuset efter den sidste i virkelig Possession
værende Ejer enten Enke, eller og til Successionen ubekvemme, dog
laftelige egte Børn eller og baade Enke og saadanne Børn tillige,
a skal det ved gode og uvillige Mænd, saafremt mindelig Forening ej
an ske, paaskjønnes og afgjøres, hvad de af Stamhuset aarlig til søm-
melig Underholdning i Pension bør nyde og det saaledes, som de gode
Mænd efter deres Samvittighed rettest og billigst eragte, og paa hin Dag
ville tilsvare, og bør ingen af Stamhuset nyde nogen Pension, uden de
ertil ere høilig trængende, heller ikke bør Stamhuset, i hvor mange
trængende Pensioner den og maatte have, svare mere aarlig til dem alle,
nd 200 Rdlr., siger to Hundrede Rigsdaler, men vel mindre. — 13)
Dersom Stamhus-Ejeren skulde fare ilde med Godset, og med for stor
haardhed ødelægge eller alt for meget svække Bønderne, eller han skulde
ødelægge Hoved-Skovene til Gaarden eller Bøndernes Skove, saa han
ler hun øjensynligen fordærver og øder Stamhuset, da skal den davæ-
nde Kvindhereds Sognepræst tilligemed de fem Rosendals Lensmænd

indstændig mange Gange, alle eller de fleste tillige foreholde Ejeren slig Medfart, og lade ham eller hende holde inde dermed. Holder han eller hun inde dermed, og gjør hvad Ret er, saa er Gaard og Gods bevaret; men vil han eller hun ingenlunde adlyde deres Formaning, men bliver fremturende i Ødelæggelsen, da skal forskrevne Sogneprest og de fem Lensmænd saadant Ejerens ulovlige Forhold for den næst efter ham til Successionen berettigede Arving under Haand og Segl være forpligtede at anmelde, paa det han sin Ret tilligemed Stamhusets Conservation efter forestaaende 9de Postes Formeld betimeligen kan besørge. — 14) Saafremt Stamhuset nogen Tid tilfalder en umyndig Arving, da skal de næste myndige og vederheftige Frænder, som Ret til Successionen have, føje den Anstalt, at Ejeren vorder forordnet tvende redelige og vederheftige Curatorer, som Stamhuset udi Ejerens Minorennitet forsvarligen kunde forestaa, og til Ejeren i sin Tid derfor god Rigtighed aflægge, hvortil bør tages den næste vederheftige Frænde, som haver Haab til Successionen, item en ganske fremmed, dog nær ved Godset boende god Mand med Hovedgaard og Gods, samt andre underliggende Herligheder ved lovlig Syn af Rettens Middel afleveres, og Aaboden saavel paa Hovedgaard som Kirker af den Fratrædendes Midler, efter Birkedommerens og fer uvillige Mænds Sigelse, godtgjøres, hvorimod den Fratrædendes Arvinger saavel skal tilhøre deres øvrige Midler, som hvis Gods de udenfor Stamhusets Jordebog sig kan have tilkjøbt. — 15) Skulde efter Guds Vilje ved Tidens Længde al min egte Affkom ganske og aldeles uddø, og Ingen efter Aars Proclamation udi Gazetterne sig lovlig anmelder, saa der aldrig noget Menneske bliver tilbage i Verden til Stamhuset at arve efter denne Oprettelse, da har Gud indskudt mig i mit Hjerte, at naar den Tid i Verden kommer, at der er ingen Arving mere til dette Stamhus af mit Blod, at jeg Gud til Ære, Fædernelandets Nytte, Guds Kirkers Fremvert, Studeringens Forfremmelse, legerer, skjenker og bortgiver, som jeg ogsaa paa den Tid legerer, skjenker og bortgiver det ganske Stamhus Rosendal med alle dertil henhørende Herligheder, Ejendomme og Jordegods efter Skjøder og Jordebøger, til det kongelige Universitet i Kjøbenhavn, og det paa efterskrevne Vilkaar, at — 1. Stamhuset uimodsigelig og uryggelig skal være og forblive det af mig oprettede Stamhus, føre Navn af mig selv, og kaldes de Rosencroners Stamhus, funderet og stiftet af Londemann de Rosencrone, og maa ingenlunde bortsælges enten ganske eller tildels, enten hel eller stykkevis, men altid uforanderlig være, blive og kaldes de Rosencroners Stamhus uforandret til Verdens Ende, men — 2. At af samme Stamhuses aarlige visse Indkomster skal samles et Fond, hvoraf skal funderes, oprettes og i fuld Stand sættes et collegium aca-

emicum for nogle af de gudfrygtigste, dydigste og tillige lærdeste Stu-
enter ved Universitetet, hvilket oprettede collegium academicum skal bære
t Navn af mig, som dets Stifter, og kaldes de Rosencroners colle-
ium academicum, funderet og skjenket til Universitet i Kjøbenhavn af
Bisskop Edvard Londemann de Rosencrone; og skal i samme, naar det er
landbragt, hvilket paa den Tid, saasnart muligt er, skal fuldføres, frem-
r andre indtages de Lemmer, som tilstrækkeligen kan legitimere sig at
ære enten af mine egne, eller mine tvende salige Hustruers nemlig
Marie Christine Wielandt og Anne Christine Nygaards Slegtninge og
orvandte, naar de det meritere, da de med andre samme collegii Lem-
er nyde dobbelt stipendium og ellers de bedste Lejligheder og Fordele
Huset; dernæst reflecteres paa andre duelige og velfortjente Studenter
d Universitetet, som befindes at være de bedste philologi og Poeter, og
delig tvende Studenter af den islandske Nation, som ere skikke-
ge, lærde og kan give godt Haab. — Mine Tanker om dette collegii
ndrettelse og mit Forslag bliver, som følger: At om Stamhusets aar-
ge Afgifter, under god og forsvarlig Forvaltning af visse vederheftige
 ærlige Mænd, ere og blive aldeles visse, saa kan Indtægterne paa
gle Aar til den Summa sammensankes og opløbe, at deraf kan kjøbes
er bygges og indrettes et Hus med Gaardsrum og Haugeplads paa
 bekvemt Sted i Kjøbenhavn til oftbemeldte collegii Indrettelse, og
en, naar Collegiehuset var istandsat, derudi da kunde indtages til Lo-
ments og stipendiorum Nydelse enten mange Studenter med tarvelige
 maaadelige stipendiis, eller færre Studenter med større stipendiis, dog
 Enhver nyder lige meget, undtagen de, der bevise sig at være mig
ler mine salige Hustruer paarørende, som før er meldt. Det øvrige
verlades, og med denne min Forskrivning overgives til bedste Indret-
ing og Disposition til det samtlige Kjøbenhavnske consistorio, rectori
agnifico, samtlige professoribus, og den daværende Bisskop over Sjæland,
m alle med samlet Raad for Guds Skyld og til hans Ære ville for-
nstalte, indrette, vedligeholde og forbedre dette Collegium, som de aller-
edst og forsvarligst paa deres Samvittigheder og for Guds Domstol kan
ære gestændige, og bør de samtlige forbemeldte Stamhuses samt col-
egii Indtægter og Udgifter til Akademiets Patron god aarlig Rig-
ghed aflægge. Til Slutning maatte collegii Indrettelser forfattes om-
rent efter den Form og Stiftelse med stipendiis, item stipendiorum For-
øjelse i sin Tid, en aparte brandstød Cassa eller Fond, efter det saa
eget vel indrettede collegium mediceum[1] i Kjøbenhavn, og bør de-

[1]) Se foran S. 313.

meldte collegii Fundation [1], som af forbemeldte gode Herrer forf
synes med høikongelig allernaadigst Confirmation og Approba
collegii saavel indvortes som udvortes Istandsættelse og Forbed
16) Naar casus existerer, at der imellem Stamhusets Eier ell
Arvinger og den sidste Eiers Arve-Successorer om Arveretten
huset, om Stamhusets Forbrydelse eller Fratrædelse, nogen I
Tvistighed sig maatte reise, som ikke begge Parter til gode o
Mænd vilde voldgive, og ellers ikke dennem imellem kan blive
uden Proces afgjort, da anholdes hos Hans kongelige Majeste
lernaadigst bevilgede Commissarier, saasom det ikke er billigt,
af den Natur bør for Stamhusets Birkeret ordeles. — 17) B
huset skal altid findes twende velindrettede, indbundne, gjenn
nummererede og forseglede Jordebøger over Stamhuset, dets Kirk
tilhørende Jordegods, saa og et rigtigt Inventarium over alt d
som følger Stamhuset af Dødt eller Levende, Rørligt eller Urø
følger saavel Hovedgaarden, som Gaarden Om, de 2de und
adelige Gaarde Mel og Sæm. — 18) Af denne Stamhusets
eller Oprettelsesact skal Originalen med en Extract af Jordebo
i god Forvaring hos Stamhuseieren paa Rosendal, og følge M
Mand; en Gjenpart med en Extract skal tilstilles mine 4 egte
Danmark, og leveres min ældste Søn Major Hans Christoph
mann de Rosencrone, og nok en Gjenpart med Extract af J
skal leveres til Kjøbenhavns Universitet, og efterat samme un
sitetets Protocol verbotenus er indført, forblive under rectori
sitatis og consistorii Bevaring. — 19) Ingen Stamhuseier,
og blive maa, maa nogen Tid understaa sig, under sin Rets F
denne Erectionsact modvillig at overtræde, eller foragtelig at t
heller ikke maa han den Husholdings Skik og Godsets Behandlin
som har været brugt i forrige Eieres, nu afgangne Baron Ax
crantzes, Statholder Vibes, samt de Herrer Geheimeraad &
Lerches, og min Tid med at lade Bønderne paa Sommer-Thin
saa meget af Skatterne, som de formaa, og til Høst-Thinget
af Skat og Landskyld, med øvrige smaa Expenser, hvoraf de
staaende ved Lensmændene indkræves. — 20) Denne Original-
act maatte paa Bergens Lagthing oplæses, og, efter Publication
thingsbogen Ord efter andet indføres til uryggelig Fasthed. —
kaster jeg mig i Støvet for dine Fødder, du al Barmhjertighe
Fader for alt det, som kaldes Børn, og med hjertelig Taksigelse

[1]) Af 29 Juli 1689, trykt i Hofmanns Saml. af danske Fundationer
I. 77—84.

at dine Velgjerninger mod mig have været utallige; jeg priser din Naade, endskjønt i Ufuldkommenhed, endog især, at Du har forundt mig Liv og Lykke til at fuldføre dette Verk, hvis høieste Beskjermer og Haandhæver Du, som er stor i Raad og mægtig i Daad, stedse ville forblive; jeg overgiver Dig hermed til Velsignelse mig selv og al min Æt, indtil den sidste Mand, saavelsom og dette nu oprettede Stamhus med alle dets nuværende eller herefter kommende Beboere, Betjentere, Bønder og Tjenere. Lad hvad her er gjort, tækkes Dig, og altid blive dit allerhelligste og udødelige Navn til Lov og Ære, Amen. — Til Bekræftelse under min Haand og Signet. Tjenstlig ombedende de velædle og velvise Herrer Borgermestere Henrich Mathiesen og Peder Severin Garboe dette med mig til Sandheds Bekræftelse ville attestere og forsegle. Bergen den 9 September anno et Tusinde syv Hundrede ni og fyrgetyve. Til Bekræftelse under min Haand og Signet.

Edvard Londemann af Rosencrone.

(L. S.)

Til Vitterlighed paa Anmodning underskrive og forsegle

H. Mathiesen. P. S. Garboe.

(L. S.) (L. S.)

Realf og Peter Bøyesens Gavebrev til Skiens Fattigskole.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

165. 2 Januar 1750. Skien.

Underskrevne Realf Bøyesen og Peter Bøyesen gestændige herved: Ligesom vi særdeles tage Del i den Medynk, enhver Retsindig bør have, over at saamange fattige Børn midt i Christenheden gaa hen uden at faa den bogstavelige Guds Kundskab, der dog er saa saare nyttig og snart umistelig, saa tage vi saameget mere Del udi den Fornøielse at se denne Kundskab hos Mange forplantet, hvilket anlediger os, at da der, til dette Øiemerke ved Guds Naade i nogen Maade at erholde, allerede ved Skiens Fattigskole er banet en Plan, saa have vi ved samme Guds Naade besluttet at skjenke noget lidet til dette vigtige Verk af hvis timelige Gode os af Herren er meddelt, ligesom vi og ved dette vores ringe Gavebrev frivillig, ja endog med vore kjære Hustruers Samtykke skjenke og give bemeldte Skiens Fattigskole den Capital 100 Rdlr., og det paa følgende Villaar: 1) Bemeldte 100 Rdlr. blive hos os bestaaende imod 5

pCt. aarlig deraf at svare Fattigskolens vedkommende Directeurer eller Forstandere, indtil vi dem paa Rente sikkert kan faa udsatte. — 2) Dernæst disponere vi ikke alene selv, hvem vi disse 100 Rdlr. imod suffisant Pant og 5 pCt. Renters Svarelse aarlig til Fattigskolen vil betro, men endog — 3) vil have os og vore Arvinger forbeholden, hvorledes disse 5 Rdlr.s aarlige Interesse til Fattigskolen og dens fattige Børns Bedste skal anvendes. — 4) Capitalen skal bestandig imod trygt Pant og med vores og Efterkommeres Samtykke sættes paa Rente, saa at den ikke maa staa frugtesløs, naar den, som den først bliver betroet, ikke længere vil beholde den; derfor den og ikke — 5) maa brydes eller bruges, saalænge Fattigskolens Nytte med vores og Efterkommeres Samtykke det ikke uforbigjengeligen udkræver, og førend ingen anden Raad er at forekomme Skolens Undergang; paa hvilke forskrevne Conditioner dette vores forskrevne og frivillige udgivne Gavebrev af os, vore Hustruer og Arvinger efter vores Død ubrødelig holdes og efterleves. Dets til Bekræftelse under vores og Hustruers samt Messieurs Peter Juels og Hans Arnesens Signeter og Hænder. Skien den 2 Januar 1750.

R. Bøyesen. P. Bøyesen.
(L. S.) (L. S.)
Anna Chrystie. Gunhild Christina Grubbe.

Til Vitterlighed efter Begjer:

Peder Juel. Hans Arnesen.
(L S.) (L. S.)

Anund Erichsens og Hustrues samt Helvig Larsdatters Gavebrev til Fattige i Hedrums Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

166. 22 Decbr. 1751. Fjære.

Udi den hellige Treenigheds Navn bevidner hermed 1) jeg Anund Erichsen paa Fjære i Hedrum Sogn med min Hustrues Guri Gullikdatters Forevidende og Samtykke, og 2) jeg Helvig Larsdatter, salig Paul Mikkelsens Enke paa nordre Gjone i Kvelds Sogn, og Faster til ovenstaaende Anund Erichsen, at vi udi en ydmyg Taknemmelighed for Herren og i særdeles Betragtning af de vore gamle, afgangne, salig Forældre beviste, og paa os og vore Medarvinger arvede overflødigen timelige Velsignelser, have givet, og herved give til fattige husarme Enker samt fader- og moderløse Børn udi Hedrum og Kvelds Sogne, nu og i Fremtiden sig befindende, den Summa 100 Rdlr., skriver Hun-

de Rdlr., hvilken Capitals Medhandling vi saaledes beskikke: — Først fornemmelig skal Capitalen bestandig være udsat paa Rente hos suffi- ite og af Redelighed bekjendte bofaste Folk imod sedvanlig Forsikring den fuldkomne Adgang, som Loven allernaadigst giver dem, som be- ge Fattiges Penge, til deslige Penges prioriterede Erholdelse udi de behavendes Boer og Stervboer; og de deraf gaaende aarlige Renter saadanne Fattige, som ere forhen af Vilkaar og Sogn beskreven, til aar ved Sognepresten, som nu er og siden maatte blive, aarlig ud- es paa den Maade, som hidindtil skeet er med Bandsbils [1] Gave. — Der- k ville vi have de velærværdige Sogneprester for Hedrums Menighed om anmodede, at dersom med Tiden nogen af vor paarørende Slegt Frænder paa nogen af Siderne maatte ved Guds revsende Haand es udi trængende Tilstand, da de fremfor andre nyde disse Renter. — mdeles da vi for nærværende Tid have betroet vor kjære Sognepræst Sjelesørger, mag. Henrich Wissing Ørsted, omskrevne og nu til Fattige te Capital, at han denne imod lovlige Renters aarlige Erlæggelse in- ver, og fremdeles Capitalen hos sig saalænge bestaaende beholder, han den maatte behøve og forlange, saa forsikre vi os om, at han, r han denne Capital vilde maaske ilive udbetale, da og af en em- kjærlig Omsorg for at se de Fattige skadesløse, baade besørger Ho- stolens sikre og lovlige Udsættelse, som forhen er berørt, saa og ved- er at være dette Gavebrevs Executor udi alle Slags baade her an- e og ellers uventelig indfaldende Tilfælde. Ja vi forsikre os tillige et christeligt og kjærligt Haab til de samtlige brave Efterkommere Læreembedet, at de Mand efter Mand følge nuværende vor Sje- rgers retsindige Exempel udi alle Puncter, som vort Gavebrev ved- me, ligesom de for Gud og retskjønnende Mennesker agte at tilsvare, det at denne vor christelig mente Gave kunde endog efter os i mange lange Tider blive nogle Herrens Lemmer i bemeldte Sogne til en li- Vederkvægelse. — Endelig have vi holdt for bekvemmeligst, at dette t originale Gavebrev bliver i Hedrums Sogneprestes Gjemme iblandt re Embedet vedkommende Breve, og at trende af Sognepresten vidi- ede Copier deraf udstedes, hvoraf den første indsendes til højærvær- e Herr Bispen, for at være i Stiftskistens Forvaring, den anden liver paa Fjære, og den tredje paa Nord Gjone og følge begge e vore nærmeste Arvinger, saalænge nogle ere. — Ligesom vi denne Forskrivelse og Gavebrev hver for sig underskrive og forsegle, samt e formaaet de gode fire Mænd og Venner Sergeant Henrich Anund- Love, Lensmand Niels Jensen Love, Jens Colstrup og Abraham

[1]) Se No. 59.

Andersen Lyne tilligemed os til Bekræftelse at underskrive og forf
saa ville vi til Slutning ærbødigst have anmodet vor velærværdige
Sognepræst dette Gavebrev tilligemed at underskrive og forsegle [1]. F
i Hedrums Sogn den 22 December anno 1751.

Anund Erichsen Fjære. Helvig Larsdatter.
(L. S.) (L. S.)

[1]) De ovennævnte Medunderskriveres Navne ere ikke undertegnede i Gjenpar

---

Frederik Ferdinand von Hausmanns Gavebrev til F dingens Fattighus i Christiania.

Efter bekræftet Gjenpart i Christiania Stiftsprovstiets Arkiv.

167a. 22 Marts 1752. Christia

Jeg Frederik Ferdinand von Hausmann, Deres kongelige jestets General-Lieutenant af Infanteriet, Ridder, gjør vitterligt, at min salig kjære Frue Hedevig Catharina Wærnskjold har stedse forla at paa hendes Ligbegjengelse ej store Bekostninger skulde anvendes, i dens Sted, hvad spares kunde, skulde emplojeres til de Fattiges N saa ifølge min kjære salig Frues Begjering giver jeg herved til C stiania Byes almindelige Fattigvæsen tilhørende Fattighus her i F dingen 400 Rdlr., skriver fire Hundrede Rigsdaler, hvilke 400 R jeg forrenter fra 1 Januar 1752 og saa fremdeles indtil min Død, rende deraf aarlig Rente 5 pCt., dog saaledes, at jeg efter eget G findende Renten selv uddeler ved hver Julehøjtid, saalænge den Allerh ste behager jeg skal leve, som saaledes paa Obligationen afskrives; m efter min Død skal disse merbemeldte 400 Rdlr. med resterende Re førend nogen Arv tages, af mit Efterladte til Vedkommende udbetal og vil jeg ellers med samme Capitals Forvaltning og Rentens Ud lelse da have det saaledes forholdet: Capitalen skal forblive under St provstens og Slotsprestens, som nu ere og herefter i de Embeder be kede vorde, deres Direction, som og for Directionen skal vorde St øvrigheden ansvarlige, hvilke udsætte Capitalen paa trygt og paalide Jordegodspant, som det kan eragtes at være, der lovligen er vurd for $\frac{1}{3}$ mere end derpaa laanes, eller og, om saadan Lejlighed ej fi gives, da førend Capitalen skulde staa frugtesløs, kan det vel tillades, den udlaanes paa andet Pant tilligemed en eller 2de formuende Ma Caution. Renterne skal aarligen uddeles 5, 4 eller 3 Dage før Ju

de nødlidende, i de Fattiges Hus her i Fjerdingen sig Opholdende. Paa det at nu denne Capital med sine Renter i Tiden ej forrykkes eller til andet gudeligt Brug skal emplojeres, skal hvilken af mine Paarørende, nærværende er, Magt have i saa Fald Capitalen, de 400 Rdlr., at tilbagefalde og over samme at disponere efter eget Godtfindende. Endelig ombedes tjenstlig Herr Consistorial-Raad og Stiftsprovst Thomas Wegner samt Herr Otto Holmbo, at de mod Annammelsen af denne min Forskrivelse og Vilje ville behage at meddele mig deres Qvittering paa ligelydende Copi, og derpaa tegne, at de dette har vedtaget efter deres Embeder. Christiania 22 Marts 1752.

F. F. v. Hausmann.

(L. S.)

Den Sammes Testament, forsaavidt vedkommer fornævnte og en ny Gave til samme Fattighus.

Efter bekræftet Gjenpart i Christiania Stiftsprovsties Arkiv.

167b. 20 Mai 1754. Christiania.

Det Fattighus her udi Fjerdingen udenfor Christiania giver jeg efter min Død sex Hundrede Rigsdaler, hvorved forholdes skal ligesom med de 400 Rdlr., jeg efter min salig Kones Forlangende til de derværende Fattiges Underholdning givet og ordineret haver. Skulde Frøken Christine Cathrine de Cicignon ved Døden afgaa, førend hun blev gift, og Grev Ferdinand Moltke ej vilde antage og føre det Hausmanske Navn efter Stines Død, da skal af Stervboet til forommeldte Fattighus her udi Christiania udbetales fire Tusinde Rdlr., hvormed da saaledes forholdes skal, at disse 4000 Rdlr. tilligemed de 600 Rdlr., jeg desforuden efter min Død til dette de Fattiges Hus har destineret, skal med de 400 Rdlr., forhen givne, udsættes paa sikkert Pant à 5 pCt. under An- og Tilsvar af Provsten her udi Christiania og Slotspresten, under Opsyn af herværende Stiftsbefalingsmand og Biskopen. Renten da af samme Capital 5000 Rdlr. beløber til 250 Rdlr., som jeg vil aarligen saaledes uddeles skal, at der til 16 der høist nødlidende Fattige hver gives ugentlig 24 ß. Disse 5000 Rdlr. skal til ingen anden Brug eller Nytte emplojeres, end foranmeldt, hvis disse Penge ej skal hjemfalde til den her næst værende Arving af mine, som og dermed skal have Opsyn.

Fundats for Børge Nielsens Enke, Margaretha Maria Borchmanns Gave til fem trængende Enker i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

168. 22 Februar 1752. Throndhjem.

Rasmus Graa, Raadmand i Throndhjem og Peder Bredal Møinichen, Byfoged sammestedds, gjøre vitterligt, at som det ved Skiftets Afhandling efter Madame salig Margaretha Borchman, afgangne Foged Børge Nielsens Enke, er befunden, deels af hendes egenhændig efterladte skriftlig Optegnelse, og deels efter hendes mundtlige Foresigende for hendes i hendes sidste Svaghed hosværende Arvinger og andre hendes Venner, at af velbemeldte salig Madame Børge Nielsens er testamenteret en Capital af 500 Rdlr., skriver fem Hundrede Rigsdaler, til hellig Brug, efter hendes egne Ord i berørte hendes efterladte Skrift, hvilken Capital efter fornævnte hendes mundtlige Foresigende skal overleveres til dette Steds Herrer Inspecteurer over de Fattiges Midler, for at sættes paa Rente og Renten aarlig at deles og erlægges i lige Lodder til saadanne 5, skriver fem, trængende Enker, som højbemeldte Herrer Inspecteurer maatte tillægge Renterne, og samme Enker derefter deres Livstid skal nyde, dog saa, at disse efterskrevne Enker, nemlig Salome Ove Gierlofs, Stinchen Lasbyes, Alethe Margaretha Lethes, Maren Kroppes og Anne Frises (af hvilke nogle af salig Madame Børge Nielsen selv, og de øvrige, efter hendes Overdragelse, af hendes Arvinger ere udnævnt), maatte blive de første til at nyde Renten deres Livstid, og siden de Enker, som af de Herrer Inspecteurer, naar disse udnævnte ved Døden ere afgaaet, i deres Sted vorde antagen, ligeledes for deres Livstid og saaledes en efter anden, paa det stedse 5 Enker kan nyde Renten, saa have vi, efter Forlangende saavel af salig Madame Børge Nielsens fraværende Arvingers Fuldmægtiger, som af hendes nærværende Arvinger, idag inden Skifteretten udi Protocollen besluttet at udstede, ligesom vi og herved, paa salig Madame Børge Nielsens Vegne, udstede dette hendes Gavebrev, hvilket in duplo bliver overleveret til de nuværende Herrer Inspecteurer, højvelbaarne Hr. Frederich Rantzow, Stiftsbefalingsmand over Throndhjems Stift og Amtmand over Throndhjems Amt, og højædle og højærværdige Hr. Doctor Frederich Nannestad, Biskop over Throndhjems Stift. Det ene af disse tvende Gavebreve, som er paa halvanden Rigsdaler stemplet Papir, forbliver i Stiftets Archiv, hvor de flere saadanne Donationer bevares; paa det

andet, som er paa en Orts stemplet Papir, udbedes og forventes de høje Herrer Inspecteurers højgunstige paategnende Foranstaltning, angaaende af hvem Pengene skal annammes hos Stervboens Cassérer Hans Brun, mod dens ligesaa paategnet Qvittering, som samme modtager, hvorefter Stervboens Casserer i Skifteretten, til Indtagelse i Skifteacten, indleverer den saaledes med paategnet Ordre og Qvittering forsynet Gjenpart, mod hvilken hannem af Skifteretten skal vorde meddelt Bevis paa en ligelydende Copi af samme. Throndhjem den 22 Februar anno 1752.

R. Graa. (L. S.) — P. B. Møinichen. (L. S.)

Fundats for Bragernes Fattigskole.

Efter Koncellikoncepten i Rigsarkivet.

169 — 27 Oktbr. 1752. — Bragernes.

Den faderlige Omsorg, som vores allernaadigste Konge bærer for fattige Børns Underholdning til Guds Ære og Fædrenelandets Bedste, forpligter alle retskafne Undersaatter at iagttage, hvad til dette Hans Majestets allernaadigste Øjemerkes Befordring udkræves. Til hvilken Hensigt her udi Bragernes at opnaa vi Underskrevne allerunderdanigst have til Byens fattige Børns Oplysning paa Hans Majestets forventende allernaadigste Confirmation besluttet og indbyrdes fastsat efterfølgende Plan, hvorudi vi, saavidt Byens Omstændigheder har villet tillade, har foresat os de om Skolevæsenet allernaadigst udgangne Forordninger til en allerunderdanigst Regel, og i det øvrige forsikre os af den treenige Gud, i hvis Navn og til hvis Æres Befordring endog af Bragernes Byes Unge og Umyndige vi have begyndt dette, al Fremgang og Velsignelse.

Fundation for Bragernes Byes Fattigskole. I Cap. Om Skolens Indretning. 1) Der skal fra denne Tid af bestandig være og forblive en Skole paa Bragernes, hvor alle fattige Drenge- og Pigebørn, baade paa Landsfaldoen, Bragerøen og inden Byens øvrige District skal nyde fri Underviisning i Guds Kundskab og oplæres i at regne og skrive. 2) For fattige Børn skulle Efterskrevne ansees: 1. De, hvis Forældre nyde Almisse af Fattigkassen; 2. Fader- moderløse Børn, som nyde Almisse; 3. Andre fader- og moderløse Børn, som ere trængende, skjønt

en dertil indrettet Lade forvares, til hvilken skal være 2de Nøgler, den ene hos Inspecteurerne, den anden hos Forstanderen; og skal den af Inspecteurerne, hos hvilken Laden bliver bestaaende, gjøre sig al Flid, om ulykkelig Hendelse skulde paakomme, at redde samme. — 8) Naar en af Inspecteurerne forflyttes eller bortdør, og en anden i hans Sted udvælges, da skal Successor strax med de øvrige forsamles, for at overlægge om noget paa den Afgangnes Ansvar skulde hvile; thi i Mangel deraf skal alle Ting paa Successor selv ankomme. Men naar intet den Afgangne til Ansvar er at finde, da skal samtlige Inspecteurer give hans efterladte Børn og Arvinger en kravesløs Kvittering, om de det forlange.

IV **Cap. Om Forstanderens Embede.** 1) Til Forstander for denne Fattigskole udvælger Magistraten eller Øvrigheden udi Bragernes af Byens Borgere en gudfrygtig, retsindig og vederheftig Mand, som mere af Kjærlighed end Tvang paatager sig dette Embede; men om Ingen godvillig dertil kan formaaes, haver Øvrigheden Magt at befale en af Byen dertil, hvem de selv for bedst og tjenligst eragte, enten han tilforn har haft Byens Ombud eller ikke. — 2) Dette Forstander-Embede skal han forestaa i 3 Aar uden derfor at nyde nogen Belønning, og vil Forstanderen længere, end de bemeldte 3 Aar, vedblive, kan det hannem tilstedes, men findes han forsømmelig i Embedet skal Inspecteurerne efter rigtig Regnskabs Aflæg give ham Afsked og en Anden i hans Sted udvælges. — 3) Naar Forstanderen tiltræder Embedet, skal hannem ifølge foregaaende 2 Cap. 3 Art. overleveres en af Inspecteurerne gjennembragen og forseglet Bog, hvorudi han alle Skolens Indtægter og Udgifter ved Dag og Datum skal rigtig indføre. — 4) Vel skal Forstanderen efter forbemeldte 2 Cap.s 3 Art. oppebære alle Skolens Indkomster og derfor være pligtig at aflægge vedbørlig Rigtighed, dog naar enten udlaante Capitaler betales, anseelige Gaver skjenkes, da bør han strax derom underrette Inspecteurerne, paa det de tilligemed ham ifølge foreſtaaende 3 Cap. 3 Art. kan bære Omsorg for at se dem paa Rente udlaant; saa maa og Forstanderen, uden Inspectionens Forevidende og Samtykke, ikke udlaane nogle af Skolens Penge, eller paaføre Skolekassen betydelige Udgifter, hvis han ikke selv vil staa til Ansvar for det, som Inspectionen skjønner at være mishandlet herudi. Men hvad de nødvendige og smaa Udgifter angaar, da kommer det an paa Forstanderens retskafne Conduite at bestyre dem, til hvilket Brug den i foreſtaaende 2 Cap. 3 Art. ommeldte Summa bliver under hans gode Deposition. — 5) Med Forstanderens Regnskabers Aflæg skal det uden mindste Limitation forblive som i 3 Cap. 5 Art. meldt er, efterdi det er den nærmeste Vej til at befri baade Inspectionen og For-

...nderen for alt Ansvar. — 6) Dersom nogle christelig-sindede Men-...sker skulde tilsende Forstanderen enten Penge eller Klædevarer, Skolen ...og Børnene til Bedste, skal han oprigtigen føre dem til Indtægt, og bære Omsorg for at Varerne blive gjort i Klæder til de høistrængende Børn; ...tier han saadanne Gaver, og det hannem overbevises, da skal han ...ar fra Embedet afsættes, betale Varernes Værdi dobbelt, og des-...den straffes som den, der har ladet sig finde i Bedrageri. — 7) For det ...vrige skal og Forstanderen i alle Ting vigilere for den fattige Skoles ...nde Bedste og Fremvert, saavidt det staar til ham, indfordre Renterne ...f de udlaante Capitaler i rette Tid, have Tilsyn med Skolemesteren, ...vorledes han sig i Embedet opfører, holde Skolehuset i god Stand, og ...ere Omsorg for, at det Manglende i rette Tid bliver repareret; og ...m det med Skolens Indkomster for en stor Del ankommer paa For-...nderens egen Redelighed og gode Intension, efterdi det ikke er muligt ...en altfor stor Vidtløftighed at se ham i alle Ting paa Fingrene, saa ...ive alle de, som til dette Embede antages, herved alvorligen erindrede, ... de saaledes denne Skole forestaa, som de for den retfærdige og alvi-...nde Gud agte at forsvare.

V Cap. Om Skolemesteren. 1) Til Skolemester for de fattige ...ørn skal antages en habil Person, som kan informere Børnene i Guds ...undskab, samt i at regne og skrive. Samme Person skal af de samtlige ...nspecteurer først examineres, og naar han er befunden bekvem, da gives ...m Inspecteurernes skriftlige Antagelse paa slet Papir; men om han ...refter ikke findes bekvem til dette Embede, afsættes han efter et halft ...ars foregaaende Opsigelse. — 2) Ved hans Tiltrædelse til Embedet ...il ham overleveres den kongelige allernaadigste Instruction for Skole-...lderne paa Landet af 23 Januar 1739, hvilken han sig, saavidt hans ...mbede med Skoleholdernes paa Landet kommer overens, allerunderda-...igst holder efterretlig. Ellers skal Skoleholderen formane Børnene til ...ikkelighed, Renlighed og Nethed i Klæder, omgaaes dem med Mildhed ...g Alvorlighed, og ikke med Haardhed og Myndighed, uden særdeles For-...ødenhed det udkræver, tilholde dem at søge Kirken alle Dage, naar ...udstjeneste med Prædiken eller Catechisation forrettes, og selv følge med dem; ...l hvilken Ende Skolemesteren og Børnene skal af Sognepresten udvises ...Sted i Kirkens Chor, hvor de kunde sidde. — 3) Findes Skolemesteren ...forsømmelig og Inspecteurernes givne Formaninger ikke kan frugte, da ...afsættes han, og en anden i hans Sted udvælges. — 4) Skoleholderen ...al nyde foruden den Løn, som af Inspecteurerne vorder ham accorde-...t, til fornøden Brændeved for Skolestuen ti Rigsdaler, hvilke ham af ...orstanderen qvartaliter skal betales, hvorimod han under sit Embedes

Forlis ikke maa fordre Skilling eller Skillings Værdi af de fattige Børn eller deres Forældre; ligeledes maa han ikke antage andre Børn, end ham af Inspectionen befales, og ingenlunde ved privat Information forsømme de Fattige. — 5) Paa det at denne funderede Skole kan forsynes med duelige Skoleholdere, da bliver den i allerhøjstbemeldte Instruction af 23 Januar 1739, dens 23 og 25 Art., belovede kongelige Naade imod de Skoleholdere, som i den fastsatte Tid troligen og vel have forrettet sit Embede, herved stadfestet for Bragernes Byes fattige Børns Skolemestere. Saaledes have vi med vores bedste Skjønsomhed efter Byens Omstændigheder indrettet og besluttet, hvad til Byens Fattiges Skole har kunnet tjene, og herpaa allerunderdanigst ansøge vores allernaadigste Konges Confirmation til dens bestandige allerunderdanigste Efterlevelse. Bragernes den 27 October 1752.

Lars Smit. Niels Omsted. Jens Bruun. Christen Gad.
Casper Suur. Peter Tyrholm. Jens Hofgaard. P. Losz.
Peter Koch. Gabriel Smit. Poul Sørensen.
Hans Jørgen Pettersen. Thue Bentzon. Jacob Jacobsen.
Christoph. O. Thorne. Ove Daniel Chr. Hofgaard. Christian Astrup.
Christen Hjort. Niels Kolt. Casper Holm. Just Must.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 28 September 1753.

C. Volqvartz's Enke, Maria Treschows, Testament til Latinskolen, Vaisenhuset og Husarme i Throndhjem.

Efter Originalen i Throndhjems Centralarkiv.

170. 9 Marts 1753. Throndhjem.

Jeg underskrevne Maria Treschow, salig Carsten Carstensen Volqvartzes Efterleverske, gjør hermed vitterligt, at jeg af velberaad Hu, til Guds Ære, mine Slegtningers og andre Fattiges Hjelp og Underholdning, haver besluttet, af de Midler, den naadige Gud haver velsignet mig med, at skjenke og give, som jeg og hermed skjenker og giver tre Tusinde Rigsdaler i gangbar Mynt, hvoraf to Tusinde fire Hundrede Rigsdaler skal tilhøre de Capitaler, hvoraf Renterne aarligen, under Navn af de saa kaldede Ludviks Penge[1], i Throndhjems Domkirke offentligen blive uddelte, men af de øvrige sex Hundrede Rigsdaler skal tre Hundrede Rigsdaler være skjenkede til Throndhjems Latinskole, og tre Hundrede Rigsdaler til det af Byens 12 Mænd her i Staden først op-

[1]) Se No. 8.

de Kost, da dennem i dette Fald en Husholderske skal beskikkes, som Maden for dem kan tillave og ellers i andre Maader have Tilsyn med Børnene, twætte deres Linned, reparere deres Klæder og holde dem nette og skikkelige i alle Maader. Skulde Skolehuset til denne Indretning ikke være stort og rummeligt nok, saa skal bekvemme Værelser dertil opbygges, hvilket paa Inspecteurernes og Forstanderens gode Anstalt og Overlæg maa ankomme, som i dette og andet sørge for Skolens Fremvært.

III Cap. **Om Directionen og Inspectionen.** 1) Directionen tilkommer, efter kongelig allernaadigst Rescript af 25 September 1744, Stiftets høie Øvrighed, til hvilken Vedkommende med al Redelighed gjør Rede for Skolens Administration. — 2) Inspectionen over denne Fattigskole betroes den nuværende og herefter kommende Sognepræst, Stedets Byfoged, en af Overformynderne og en af Byens vederheftige Borgere, som Borgerskabet dertil udvælger. — 3) Inspecteurernes Forretning skal være, med al Nidkjærhed at drage Omsorg for denne Fattigskoles Istandsættelse og Vedligeholdelse efter den Maade og Indretning, som herudi foreskrives, og alle Tider med Forsigtighed overlægge og med Vigilance iverksætte det, som kan befordre de fattige Børns aandelige og timelige Tarv og Bedste. — 4) Med Forstanderen skal Inspecteurerne stedse have godt Tilsyn, at Skolens Capitaler, itzige og tilkommende, blive udsat paa Rente udi suffisant Jordegods eller andet sikkert Pant imod første Prioritet. — 5) Der skal aarlig, inden Januar Maaneds Udgang, holdes en Samling af forbenævnte Inspecteurer, for at imodtage Forstanderens Regnskaber, revidere dem og efter befunden Rigtighed at kvittere for dem. Til hvilken Tid Forstanderens aarlige Regnskaber in duplo, under Straf af 20 Rdlr.s Mulct til Skolekassen, skal indleveres, hvorimod Forstanderen ikke heller bør opholdes efter Kvittering, men Inspecteurerne skal 14 Dage, efterat Regnskaberne ere dem tilstillede, under lige Mulct enten efter befunden Rigtighed kvittere, eller opgive ham Mangelsposterne til Besvarelse, hvilke derefter skal Directionen til Decision indsendes. — 6) I denne Samling skal og delibereres om Fattigskolens Forbedring, og hvad Vigtigt, som bliver besluttet, indføres i den Protocol, som Inspectionen stedse hos sig beholder og af Stiftets høie Øvrighed er auctoriseret; samme Protocol skal tjene til en bestandig Oplysning om alt det, som denne Fattigskole vedkommer, hvorfor ogsaa denne Fundation Ord fra andet i samme skal indføres, saavelsom Testamenter og Donationer, som enten allerede eller herefter Skolen til Bedste kunde været skeet, samt Skolens aarlige Indtægts- og Udgifts-Summa. — 7) Denne Protocol saavelsom Skolens øvrige Papirer og Documenter skal i

1752 svarer, saalænge de begge leve; men naar en ved Døde gaar, da falder ikkun 25 Rdlr. paa den igjenlevende, som saaledes til dens Dødsdag vedvarer, og siden bliver strax enten Halvdelen, lig de fem og tyve Rigsdaler, efter den Førstes Død, eller og den Rente 50 Rdlr. efter begges Død, saavel til disse 2de gamle Børnebørn, om nogen af dem findes trængende, syge og hjelpeløse, og til Andre af min salig Mands Slegt, eller i Mangel deraf, til egen Slegt, unge eller gamle, som ellers ingen Tilflugt have, alt som Enhvers baade skikkelige Forhold, saavelsom nødlidende Tilstan give dem Fortrin til større eller mindre Portion af samme 50 Rdlr. lige Rente. — Thi vil jeg hermed have de høje Herrer Inspecteur Ombudsmænd for de Fattiges samtlige Penge og Capitaler, som n eller herefter kommendes vorde, allerydmygst ombedet, ommeldte tr finde Rigsdaler, som af mit Boes redeste Midler skal udtages, strax min Død til sig at annamme, imod at mine Arvinger paa en ligelydende (part af dette Gavebrev derfor gives fuldkommen Kvittering samt Forsi at det i alle sine Puncter skal blive holdet og efterlevet; samme] mod godt og forsvarligt Pant at lade udsætte, om i mit Bo ej | skulde findes saa gode Panteobligationer, som de høje Herrer kunde sig fornøjede med; Renterne deraf ved enhver af ommeldte Capitale Huses Forstandere at lade i rette Tid indcassere, og dermed efter gjorte Foranstaltning i alle Maader omgaaes saaledes, at min E Margaretha Lund og Syster Abel Catharina salig Knudsens, samt salig Mands Syster Maria Dass og hendes Mand Jacob Benjam Dass deraf nyde Renterne deres Livstid paa den Maade, som f er meldt og beskrevet, ligesom jeg gjør mig den faste Forhaab at denne min Vilje og Stiftelse bliver i alle Maader stedse urygg uforandret, samt at højbemeldte Inspecteurer og Ombudsmænd tilli velbemeldte Forstandere, som nu ere eller herefter kommendes vorde, al Omhu og Nidkjærhed se denne min Gave til sit christelige Brug ledes efter min gjorte Stiftelse i alle Maader anvendt, som de for i Himmelen og deres højeste Øvrighed paa Jorden vil være ansva og derfor vil vænte sig Velsignelse baade i Tiden og Evigheden. — lade da denne Gave saa vist, geraade til hans Navns Udbredelse de Fattiges Bedste og Underholdning, saa vist som den i en velme christelig Hensigt af mig er stiftet og funderet. — Dette til Bekr under min Haand og hostrykte Signet. Throndhjem den 9 Marts

Maria Treschow, salig C. C. Volqvartz.

(L. S.)

At ovenstaaende Gavebrev af Madame Maria Treschow, salig C. C. Volqvartz's, med god Villie, velberaad Hu og sund Fornuft er underskrevet og forseglet i vor Overværelse og Paasyn, bevidne vi Underskrevne med vore Hænder og Signeter. Throndhjem den 9 Marts 1753.

M. F. Bang. Mathias Gartner.
(L. S.) (L. S.)

I Anledning af mit foreskaaende Testamente, som melder, at de legerede tre Tusinde Rigsdaler strax efter min Død af mit Boes redeste Midler skulde udtages, da, siden jeg er vorden til Sinds, medens jeg lever, selv at aflevere og udtælle bemeldte Capital til sit Sted, særdeles for at faa samme incorporeret i det Pengelaan, som min allernaadigste Konge har rekvireret af de publike Capitaler, saa annulleres herved det, som i bemeldte Testamente er anført at skulle ske. Jeg selv af Testamentets Capital i mit Stervbo oppebærer, ligesom og uddeler, saalænge jeg lever, alle Renterne saaledes, som jeg selv finder for godt; men efter min dødelige Afgang, da tilfalder Dispositionen over disse Renters Uddelelse til min salig Datters Mand og min Svoger, Hr. Marcus Frederik Bang, saalænge han lever, og efter hans Dage, i hans og hendes Sted, deres Søn Carsten Gerhard Bang samt hans Descendenter i Mands- og Kvinde-Linje, saalænge nogle ere til, i hvis umyndige Aar, saavelsom om der Ingen af dem mere er i Live, da maa min og min salig Mands nærmeste Slegtninger, som selv ere her bosiddende og suffisante, alternativ eller vexelvis disponere usumfructum eller Renterne af tidtbenævnte Capital saaledes, som videre i Testamentet er fastsat, til min og min salig Mands nærmeste Forvandte og mest trængende Slegt, En eller Anden. For det øvrige bliver Testamentet i sin fulde Kraft. — Dette til ydermere Stadfestelse under min Haand og Signet. Throndhjem den 19 April 1759.

Maria Treschow, salig C. C. Volqvartz's.
(L. S.)

At Ovenstaaende atter siden er paategnet, og af Madame Maria Treschow selv med egen Haand skrevet og underskrevet i sund Fornufts Tilstand, det bevidne vi under vore Hænder og Signeter. Throndhjem den 19 April 1759.

M. F. Bang. Mathias Gartner.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig Konfirmation paa en af Hartvig Huitfelts Enke, Karen Wærnskjold, oprettet Fundats for et Vaisenhus og en Skole paa Hafslund.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

171. 16 Marts 1753. Kjøbenhavn.

Vi Frederik den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Os elskelige Frue Karen Wærnskjold, Vores forrige General af Infanteriet, afgangne Herr Hartvig Huitfeldt, hans Efterleverske, som under 27 October næstafvigte haver erholdt Vores allernaadigste Bevilling, for sig og efterkommende Ejere til Hafslund Gaard at nyde jus vocandi til Skjæberg Sogns Hovedkirke og det dertil hørende Ingedals Anner, hvorunder bemeldte Hafslunds Hovedgaard skal være beliggende, imod at hun, efter allerunderdanigst Tilbud, i Sognet oprettede et lidet Vaisenhus og Skole til et Antal fattige Børns Opdragelse, og til hvilken Indretning at vedligeholde hun udi den derover forfattede Fundats agtede at forbinde bemeldte Hafslund Gaards Ejere, nu til Vores nærmere allernaadigste Approbation haver indsendt saadan af hende allerunderdanigst forfattede Fundats, lydende Ord efter andet saaledes:

Stormægtigste Monarch! Allernaadigste Arvekonge og Herre! Som min salig Mand, salig General Hartvig Huitfeldt, udi Aaret 1728 haver udlovet til gudelig Brugs Anvendelse en Capital af 500 Rdlr. Courant, hvilken Capital med Rente og Rentesrenters Tilvorelse skulde in salvo hos os blive bestaaende, indtil saalænge at Capitalen kunde opløbe til en Summa, af hvis Rente noget til Guds Ære kunde iverksættes og vedligeholdes, der nu og altsaa er opvoret til den Summa 1600 Rdlr., saa har jeg ikke paa anden Maade eller i mine Tanker, til min salig Mands sidste Vilje at opfylde, et nyttigere Brug kunnet optænke at anvende denne Capitals efterdags aarlig faldende Revenue end til sammes Distribution at oprette her ved Østre Sarps Brug under Sædegaarden et lidet Vaisenhus og Skole, hvorved endel fattige Børn der ingen Tilflugt have, kan underholdes og udi Guds Kundskab undervises og oplyses, saavelsom til publici Nytte for Enhver, som vild Information sine Børn der indsætte, alt efter den herhos tydeligere Forklaring og forskrevne Instruction. Men som jeg har befundet ovennævnte Capitals Renter ej vilde blive tilstrækkelige til dette Huses bestandige Vedligeholdelse, saa har jeg endnu forbedret den med

. . . .	250 Rdlr.
til givet af Madame Elen Qvidsler, salig Soren-	
:rsens Efterleverske	50 —
gden Hans Rested	100 —
ltsaa den fulde Capital	2000 Rdlr.

:et at denne Capital, to Tusinde Rigsdaler, ej paa nogenslags
'forkommes eller formindskes, da skal den stedse og altid blive
udi Hafslund Gaard som en første prioriteret Gjeld, saa at
Hafslund Gaard ved Skifte og Dele, eller om den imod
g nogensinde skulde fra vores Familje og til Fremmede vorde
skal ovenmeldte Capital (næstefter den kongelig allernaadigst
Afgift 50 Rdlr. til 5te Lecties Hører udi Christiania latinske
t og forlods udi Hafslund Gaard udtages og excipereres, som
ıfløselig, som meldt, udi Sædegaarden blive bestaaende til et
e, i hvis Hænder eller Eje Gaarden end maatte komme, da
Rente 5 pCt. af Ejeren for Hafslund aarlig til det opret-
- og Skolehuses Lemmers Ophold og Information udbetales,
:m, som derover kan blive antagen at have Direction. Ligesaa
'g tillagt dette Vaisenhus en Husmandsplads paa Hafslund
:und, kaldet Thorpsbraaten, som ligeledes stedse fri og uden
'ts Svarelse til Hafslunds Ejer skal følge, og af hvilken
: Skoleholder, en efter anden, betjener sig til Fourage for
kjør, som af dens Avling kan fødes, til deres egen og de sat-
mmers Underholdning. — Skulde og ellers nogle andre Guds
ristelig Omsorg for fattige Børns Opdragelse ville offerere
: til dette gudelige Verks Formerelse, da antager Hafslunds
:, og enten hos sig selv eller Andre imod suffisant Pant og
rrelse nedsætter; og ligesom nu en ligelydende Gjenpart af
Indretnings Fundats overleveres dette Stifts Stiftsbefa-
og Biskop, saa anmeldes og hos dem, naar nogen Gave her-
alde, af hvem, hvormeget, hos hvem det hensættes og imod
kring, hvorefter Vaisenhusets Udgifter paa følgende Maade
beforbres: 1) Skolecassens aarlige visse Indkomster blive
ıde Capital 100 Rdlr. — 2) Bliver denne Skole tillagt den
lund grændsende og saakaldede Borgen-Fjerding, bestaaende
: Gaarde, der aarlig betale til Skolecassen af hver fuld
skilling, samt deres Husmænd, Inderster, Tjeneste- eller ledige
:rksfolk betale ligeledes til Skolecassen ifølge kongelig aller-
jivne Skoleforordning af 23 Januar 1739, dens 33 Art.; og
e maatte til hver ultimo April aarlig en Ligning ske ved

Samling af Hafslunds Ejer eller hans Fuldmægtig samt Sognepresten og 2de af de vittigste Bønder i Børgen-Fjerdingen, hvad Enhver efter Stand og Vilkaar kunde svare til Skolecassen, saavel de ovenmeldte Bønder i Børgen-Fjerdingen med deres Husmænd 2c., som Hafslunds Grunds Beboere, hvilket altsaa aarlig paa bedste Maade maatte reguleres. — 3) Betales aarlig af Hafslund Gaard til Skolevæsenet i Skjæbergs Sogn 3 Rdlr., som efterdags blive denne Skole tillagt, samt af Skjæbergs og Ingedals Kirker, saavelsom af Kjøbstedkirker, betales aarlig til Skolevæsenet for Lyseholb 2c. ialt 12 Rdlr.; deraf tillægges denne Skole $\frac{1}{4}$ Part, som er 3 Rdlr. — 4) Efter en af min salig Mand til Brugsfogden Christian Rested given Instrux, dateret Hafslund Gaard den 23 Marts 1743, er han anbefalet at have Opsigt ved Sarpsbrug: 1. At Ingen uden de bevilgede Øltappere eller Kromænd maatte understaa sig at holde noget Øl eller Brændevin fal til at skjenke for Penge; befindes Nogen dermed, da Varerne at confisceres, og derforuden at bøde 2 Rdlr. — 2. Om nogen af de bevilgede Kromænd skjenker noget til Overflødighed, hvorved Brugsfolkene enten forsømme deres Arbeide, eller i saadanne Krohuse holdes med Kort eller andenslags Spil, hvorved nogen Ondskab eller Guds Fortørnelse forøves, da skal Kromanden, første Gang han derudi findes skyldig, bøde 4 Rdlr., anden Gang ligesaameget, og derforuden de i Huset befindende drikkende Varer at være forbrudt. — 3. De af Brugsfolkene eller Brugsarbeidere, hvad enten de paa Hafslund Grund ere boende, eller paa andre Steder, naar de udi overflødig Fylderi befindes, hvorved deres Arbeide forsømmes, eller anden Uskikkelighed forøves, da skal den eller de, første Gang mulcteres med 1 Rdlr., anden Gang 2 Rdlr. og tredje Gang dobbelt, hvilke Bøder efter bemeldte Instructions Formeld skulle deles imellem Hafslund Grunds Fattige, saa blive disse faldne Bøder efterdags tillagt denne Skoles Casse, da det og vil paaligge Skoleholderen, naar han skulde formerke eller blive bekjendt noget herimod at forøves, da strar tilmelde Brugsfogden det, som efter sin Instrux Bøderne udersekverer med videre. Ligesaa om der skulde befindes enten ved eller udenfor Bruget i denne Skoles District, at Nogen vilde holde det saakaldede Øl- eller Brændevins-Kast, da skal ej alene Varerne være forbrudte, men aparte mulcteres med 1 Rdlr. Skulde saadant ej blive bekjendt førend Kastet alt var holdet, og Varerne fortærede, da mulcteres de med 2 Rdlr., af hvilke ovenanførte Bøder Angiveren nyder $\frac{1}{4}$ Part, og Skolecassen de $\frac{3}{4}$ Parter. — 5) Indtages udi denne Skole af Hafslunds Grunds Fattige fer Børn, der enten ere fader- og moderløse, og ingen Tilflugt have, eller saa fattige Forældre, at deres Vilkaar ej er til at underholde og bekoste deres

n i Skolen, hvilke 6 Børn da underholdes af Skolecassen med Klæ-
, Føde og Information, hvortil da beregnes pro persona for deres
t 8 Rdlr. aarlig og aparte Klæder af Cassen. — 6) Skoleholderen
er for alle denne, som forbemeldt, Skoledistricts Børns Underviisning
Information udi aarlig Løn 40 Rdlr. og frit Hus udi Skolen for sig
Familie, samt den foranførte og her tillagte Plads med 2de Kjør,
saa fri Brændeved af den ved Sagene faldne Baghun, som han
selv om Sommeren besørger sammenlagt. — 7) Skolen forsynes af
ssen med de fornødne Bøger til de fattige Børns Underviisning samt
Bibel, 1 Huspostil, 2 Regnetavler, 1 Regnebog og fornøden Papir. —
Til Skoleholder antages stedse saa skikkelige og habile Personer, der
e selv ere vel oplyste, som og selv føre et sømmeligt og christeligt
et, samt vel forstaa at oplære Børn udi Læsning, Skriven og Reg-
. — 9) De 6 fattige Skolebørns Klæder skal bestaa af graat eller
t mosefarvet Vadmel, aarlig en Vest og 1 Par Burer med sorte
phuller, 2de Strikkjorter, 2 Par graa Uldstrømper, 2 Par Sko, Lue
Halsklud. — 10) Naar nogen af disse Børn ere saaledes tilfulde
rt i deres Christendom og Børnelærdom, og kommen til den Alder,
e kan fortjene deres Brød, udsættes den eller de af Skolen til en
bonde at tjene, og igjen andre af lige Vilkaar, som i 4 Post er
t, indtages. Skulde og nogen af disse Børn befindes bekvemme til
n Tjeneste, eller at sættes til et og andet Slags Haandverk, da op-
s tillige den eller de udi Skriven og Regning, saavidt dertil kan
ødiges. — 11) Skulde og nogen Gave efterdags fra En eller Anden
ristelig Kjærlighed blive denne Skole tillagt, hvoraf saamange Re-
er kunde falde, at flere fattige Børn derved kunde underholdes og
res, da bliver deres Tal formerede, dog saa at ingenlunde Capitalen
svækkes eller formindskes, mens heller, om saa skulde ske, at paa
slund Grund (hvis Fattige ere prioriteret) eller i denne Skoles Di-
ikke fandtes saamange forarmede og nødlidende Børn, som til dette
førte Tal udfordres, da bliver, hvad derved i Cassen spares, lagt
apitalen til dens Formerelse eller til Skolehusets nødvendige Repa-
ner. Og til desmere Sikkerhed at denne Skolecasses Indkomster
rettelig distribueret, forfattes ved hvert Aars Udgang en rigtig
ing over al Cassens Indtægt og Udgift, som attesteres af Stedets
epræst, og derefter Provsten overleveres. — 12) Naar dette Skole-
som nu for første Gang er opbygt og bekostet med al dets Inven-
n, uden nogen Afgang af dets tillagte Capital eller Tilhjelp af
ns District, skulde ved Tidens Længde af Forraadnelse forfalde el-
d ulykkelig Hendelse af Ildebrand, som Gud naadelig afvende, for-

komme, da, for ikke at svække den Skolen tillagte Capital, naar Cassen ej uden des var i Stand til Skolens Opbyggelse, maatte da med Informationen og Skoleholdet ophøre 1 a 2 Aar, for i værende Tid af Cassens Revenuer at betjene sig til Skolens Opbyggelse, eller om dertil ved nogen særdeles kongelig allernaadigste Benaadning kunde indsamles nogen Tilhjelp, da formodentlig Enhver af Skolens District vilde contribuere efter Evne og Formue til dens Fuldbringelse og Istandsættelse. — 13) Skolehuset med al dets Inventarium overleveres Skoleholderen ved Specification imod hans derpaa tegnede Kvittering, hvoraf 3de ligelydende forfattes, da den ene følger med Fundationen til Forvaring i Stiftskisten, den anden forbliver hos Hafslunds Ejer, og den tredje beholder Skoleholderen hos sig. Skulde ellers noget deraf formedelst hans Efterladenhed bedærves eller forkommes, bliver han derfor ansvarlig at skaffe istand igjen. — Hvad Reparation, som maatte fornødiges til Skolehusets Vedligeholdelse, bekostes af Cassen, ligesaa dets Inventarium, som af Ælde maatte forfalde, hvilket Skoleholderen bør observere og i Tide bekjendtgjøre.

Instruction.

1) Skoleholderen skal være forpligtet for den ham her tillagte Løn, fyrgetyve Rigsdaler aarlig, at undervise og oplære ej alene de forommeldte 6 fattige Børn, men endog alle denne Skoles Districts Børn, det være sig Bønders, Husmænds, Indersters, eller deres Tjenestefolk, som Underviisning maatte behøve. — 2) Skal han med Flid lære Børnene, først vel at stave og rent at læse i Bog, dernæst at lære udenad, siden alt hvad som til deres Børnelærdom og sande Oplysning udfordres og behøves, og om de ere ham saa nærværende, naar de komme til den Alder, at de kan blive bekræftede udi deres Daabes Pagt ved den hellige Confirmation, da ligeledes at komme dem til Hjelp med deres Underviisning. — 3) Skulde og ellers nogen af denne Skoles District forlange deres Børn udi Skriven og Regning informerede, nyder han derfor aparte Betaling, følgelig Forordningen af 23 Januar 1739, dessen Instructions Art. 24, samt de der ommeldte Introductionspenge, og ej videre. — 4) Forlanger og nogen udenfor denne Skoles District sine Børn hos ham til Information at nedsætte, da bliver det dem imellem, hvorom de derom bedst kan accordere. — 5) Omendskjøndt den her til Skolen lagte Borgen Fjerding ej er saa langt fraliggende, at jo deres Børn vel kan med nogenledes Commoditet samles i Skolehuset, saa dog, naar saa smaa Børn maatte findes hos Bønderne, som ej vel kunde ansees at gaa til Skolen, da naar Skoleholderen haver nogen af sine Di-

ciple, der ere saavidt oplærte, at de kunde lære saadanne smaa Børn
t begynde at læse, og det af Forældrene forlanges, da lader Skolehol-
eren en af sine Discipler, som han dertil kjender bedst duelig, holde
Skole i Bøndernes Huse, hvor den omliggende smaa Ungdom samles
aa et Sted, og saaledes nogen Tid forflyttes fra en Gaard til anden,
a Bønderne imidlertid holde denne Informator med Kost og Seng;
og paaligger det Skoleholderen en eller to Gange om Ugen selv at se
erhen, hvor den udsendte Discipel holder Skole, om han og der udret-
r noget til Børnenes Forfremmelse. Iøvrigt holder han sig i alle
ing efterretlig den ved Forordningen af 23 Januar 1739 heftede In-
ruction, forsaavidt som paa denne Skole kan appliceres. — Og ende-
g som dette saa vel intentionerede Verk hensigter til Guds Æres Ud-
edelse, og til saamange herved og omkring Sarps Brug værende Børns
pdragelse i Guds Kundskab, saa paa det samme kan blive stedse og al-
) bestandig og ikke i Længde af Tiden, eller ved Omskiftelse af Ejere
r Hafslund Gaard paa nogenslags Maade forkommes, skal en ligely-
nde Gjenpart heraf overleveres til dette Stifts Stiftsbefalingsmand og
iskop, Hans Excellence Herr Jacob Benzon og hans Højærværdighed
err Niels Dorph til Forvaring udi Stiftskisten, følgelig forommeldte
rordnings 36 Art. og 5 Mai 1741, Art. 3, der og formodent-
g en efter anden udi Successionen derhen se, at dette bliver vedlige-
ldt; ligesom og formodes, at ej alene Sognepresten for Skjæberg Me-
ghed derover haver nøje Opsyn, mens endog at Provsten ved holdende
isitationer nøje examinerer, om dette i alt bliver efterlevet og opfyldt.
tormægtigste Monarch, allernaadigste Arvekonge og Herres trolydigste
g allerunderdanigste Tjenerinde.

Hafslund Gaard den 16 December 1752. — K. Huitfeldt. née de Wærnschiold.

Da ville Vi indbemeldte Fundats udi alle dens Ord, Clausuler, saa-
m samme herovenanført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfe-
t, saa og hermed confirmere og stadfeste, forbydendes Alle og Enhver
rimod, eftersom forskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade For-
ng at gjøre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Chri-
ansborg udi Vores kongelige Residentsstad Kjøbenhavn den 16 Marts
53.

Under Vor kongelige Haand og Signet
Frederik R.
(L. S.)

Sognepræst til Stange, Thomas Boesens [1] Testament til Sognets Kirke, Skolebørn og Fattige.

Efter vedkommende Skifteprotokol i Rigsarkivet S. 302—304.

172. [Septbr. 1752—4 Septbr. 1753.] [Stange.]

Efter den mig af Deres kongelige Majestet allernaadigst forundte facultatem testandi [2] testamentererer jeg endel af mine faa Midler til Efterskrevne, som er min sidste Villie og Anordning, som ej i nogen Maade maa forandres: — 1) til Sognets Fattige et Tusinde og fem Hundrede Rigsdaler; herhos er denne Observation, at ikke alene fattige Bondebørn og Bønder skal nyde Godt heraf, men endog andre Nødtrængende, som har været i liden Stand og Vilkaar, skal og have sin Del deraf, som for Exempel den fattige Skrædder paa Stor skal nyde 10 Rdlr. og flere saadanne, hvilket alt forbliver under Directeurernes Disposition, som over Cassen have at raade; — 2) til Kirken tre Hundrede Rigsdaler, som alene under Sognepræstens og den residerende Capellans Direction skal forblive, og derfor alene kjøbe Ornamenter til Kirken, ligesom Renterne stige til, som for Exempel Funten og Alter-Tavlen med Prædikestolen, deres propre Forgyldning, alt ligesom Renterne tilstrække; men Kirkeejerne har aldeles intet med disse Penge at skaffe; — 3) til de fattige Skolebørn tre Hundrede Rigsdaler, som skal være til Klæder, Underholdning, Skolegang med videre; — 4) til Jomfru Nernst to Tusinde Rigsdaler, nemlig hun, som har været i mit Hus, og sættes der suffisant Formynder for bemeldte Summa.

[1]) Han døde 4 Septbr. 1753.

[2]) Dateret 15 Septbr. 1752.

Fundats for en Skole i Kvernnes Prestegjeld.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt særskilt i Throndhjem 1756, 4to.

173. 4 Septbr. 1753. Kvernnes.

I den allerhøjeste og allerhelligste treenige Guds, Faders, Søns og Helligaands, Navn bliver denne Skole-Fundation for Kvernnes Prestekalds trende Kirkesogne paa Landet, som er Kvernnes, Kornstad og Bremsnes i Throndhjems Stift, saaledes indrettet, som den til nærmere Revision af dette Stifts Stifsbefalingsmand og Biskop underdanig indsendes, og derefter til Deres kongelige Majestets allerchristeligste og al-

lernaadigste Confirmation allerunderdanigst vedlægges. Da det allerede ved Guds forunderlige Forsyn og Velsignelse, og med Guds alvorlige Paakaldelse og muligste Flid er for nærværende Tid kommet saavidt, at en Capital, henved et Tusinde Rigsdaler, er samlet hertil, hvoraf den største Del er bestaaende i noget Jordegods, hvilket Tid efter anden er kjøbt som en fast Ejendom for dette Skolevæsen, og den øvrige Del er sat paa Rente imod vedbørlig Forsikring, saa gjøres det fornøden, at saadan Indretning bliver iagttaget og for den efterfølgende Tid fastsat til dette gudelige Verk at conservere, som følger: — 1) Sognepresten for Kvernnes Prestekald bør stedse og altid være en bestandig Forstander for denne Skole-Casse, og være betroet at indsamle Indkomsterne sanvelsom og i rette Tider at uddele til enhver Skolemester i ethvert af disse trende Sogne paa Landet sin fastsatte Løn, og iøvrigt saa redelig og oprigtig at behandle alle Ting herved, som han paa hin Dag vil være ansvarlig for Gud, Kongen og al sin anden Øvrighed og disse Menigheder, som ham bliver betroet; i hvilken Henseende han bør og ved sit Embedes Tiltrædelse aflægge til Bispen for denne Post saavelsom for al anden sit Embedes Betjening og opbyggelige Opførsel sit hellige Løfte, som for Guds allerhelligste Ansigt. — 2) I denne Henseende bør Kvernnes Sognepresten paa Skolecassens Bekostning indrette fire Bøger in qvarto indbundne, og i enhver Bog tvende Bøger rent Papir, som alle maa være numererede, igjennemdragne, forseglede og auctoriserede af Stiftsbefalingsmanden og Bispen. — Da i den første Bog, som er Hovedprotocol, bliver af Sognepresten anført: 1. Alt dette Skolevæsens Ejendele, det være sig Jordegods, som allerede er indkjøbt og herefterdags kan blive indkjøbt, med enhver Gaards aarlige og fastsatte Landskyld og Rettigheder, da og ved enhver Gaard anføres efter Skjødernes Forklaring, hvormeget for enhver Gaard er givet, hvad Tid og af hvem Gaarden er kjøbt, item Gaardenes Jordskyld og Leje. — 2. Anføres de Penge, som mod tilstrækkeligt Underpant og Forsikring allerede ere og kan blive udsatte, og hos hvem Pengene staa, da og maa rigtig anføres den Forandring, der kan blive ved de udsatte rede Penge, naar de maatte behøves til at kjøbe en eller anden Gaadspart, ved hvilket Kjøb altid maa tages iagt, at Gaarden er af liden Leje, af den Bonitet, at den alle Tider kan besiddes, og for saadan billig Kjøb, at Skole-Cassen ej derved for meget svækkes, men at fire pro cento i det mindste alle Tider kan bekommes ved Landskylden og Rettigheden. — 3. Bliver og ligeledes ved hvert Aars Slutning anført de Beholdninger, der kan blive udi ethvert Aar, efterat Skolemesterens Løn er udbetalt, hvilken Beholdning altid maa lægges til Capitalen, som ikke maa formindskes, men

at Hovedcapitalen hvert Aar kan voxe saavidt, som muligt kan blive og Gud af Naade vil lægge sin Velsignelse hertil. — I den anden Bog, som er Indkomst-Protocol, bliver ved Slutningen af hver Maaned specifice indført af Sognepresten paa hans Samvittighed alt det, som den Maaned ved Accidentier, Bygsel, Gave, den confirmerte Ungdoms Gave til Skolen, naar den confirmeres, og andet deslige kan være samlet, paa det at man ved ringe Umage og ved første Eftersyn kan gjøre strax Beregning over, hvad Indkomsterne og Udgifterne kan blive, naar Skolemesterne skal lønnes. — I den tredje Bog, som er Jorde- eller Landskyld-Bog, skal korteligt anføres enhver Gaardpartes Leje, Landskyld og Opsidderens Navn distinct for sig selv, og derunder strax afskrives hver Gang Opsidderen betaler sin aarlige Landskyld, ligesom det og strax skal afskrives og kvitteres i den Bog, som Opsidderen haver i sin Forvaring, at det ene kan rigtig komme overens med det andet, og at Irring og Trætte kan forekommes; ellers bliver og herved at observere, at mellem enhver Gaardspart og dens Opsidder bliver anført, skal alle Tider følge 4 á 5 rene Blade efter hinanden, hvorpaa Landskylden Aar efter andet afskrives. — I den fjerde Bog, som er Regnskabs-Protocol, skal generaliter paa den ene Side anføres al Skolecassens Indkomme, og summeres for hvert Aar, som maa i alle Maader rigtig komme overens med Indkomstprotocollen, og tvert over paa den anden Side af enhver Skolemester egenhændig kvitteres for den Løn, han har oppebaaret, ligesom Capellanen og altid skal være nærværende ved Lønnens Uddeling og det under sin Haand attestere. Lønnen skal udtælles til Skolemestrene i tvende Terminer, nemlig den 1 Juni og 1 December og saaledes hvert Aar continueres. Skulde noget overskyde, da skal den Beholdning, som før er meldt, anføres til Hoved-Capitalen i Haab, den derved kan formeres. — 3) I enhver af disse Bøger skal alle Ting skrives rent og tydeligt uden mindste Maculatur og Radering saaledes, som alle Ting kan forevises Bispen ved sine Visitationer, hvilken da efter foregaaende Revision og Examination tegner i enhver Bog, at den er ham forevist, og i den fjerde Bog enten approberer Regnskabet, eller anfører, hvad derudi kan mangle; ligesom disse Bøger ogsaa paa samme Maade hvert Aar forevises Provsten, og ifald Kvernnes Sognepræst skulde selv vorde bestikket at være Provst, da blive disse Bøger hvert Aar anviste for tvende nærmestboende Sognepræster, hvilke da ligesom Bispen og Provsten revidere og underskrive alle Ting ved Dag og Dato. Naar disse Bøger blive fuldskrevne, skal Bispen og Provsten eller de tvende Præster i Provstens Sted slutte Bøgerne, og andre nye igjen af Sognepresten anskaffes paa Cassens Bekostning, hvilke ligesom de forrige skal aucto-

feres af Stiftamtmanden og Bisſopen. Alle disse Bøger, Papirer og Documenter, som hertil henhøre, item beholdne Penge ſkal for Sikkerheds Skyld for Ildsvaade, som Gud naadelig afvende, forvares i et dertil indrettet Skab, som ſkal hænge paa Veggen i Kvernnes Kirke ved Alteret, da enhver Bog og Papir deraf udtages, naar Behov gjøres, og strax deri igjen indlægges til vedbørlig Forvaring. — Hvad Indkomsterne angaar, som til denne Skolecasse ſkal henhøre, da blive efterfølgende at anføre: — 1. Landſkylden af Jordegodset tilligemed de Bygsler, som ved de ledige Gaardsparter kan falde, da Sognepresten i Bygselsedden udtrykkelig nævner den Bygsel, som den Bygslende med en god Villie giver og efter Billighed; — 2. Renten af de Penge, som alle Tider med saadan Forsigtighed og imod saadant tilstrækkeligt Pant udsættes, ligesom Sognepresten vil selv være ansvarlig for Capitalen; ifald noget vidrigt skulde indfalde, da Skolens Fond ikke bør formindſkes, men heller formeres, ligesom Gud i Naade vil velsigne dette Verk; — 3. Den confirmerede Ungdoms Gave til Skolen, naar de confirmeres, ligesom det findes anført i Skoleforretningen, af Amtmand Tønder og Provsten for Nordmøres Provsti forfattet den 21 og 22 September 1744. — 4. Enhver, som anmelder sig til Trolovelse, betaler ligesom hidtildags med fri Villie og efter Enhvers Lejlighed er ſkeet, 6, 8, à 10 ß, — 5. ved ethvert Barns Daab 2 à 4 ß, ligesom Enhvers gode Andagt og Hjertelag tilsiger, — 6. ved Ligbegjengelser for et Barn til 15 Aar 1 ß, fra 15 til 30 Aar 8 ß, fra 30 Aar og saa fremdeles 12 ß, dog excipéres de Fattigste herfra, som efter Sognepreſtens Mandtal nyde aarlig sin Del af de Fattiges Penge. — 7. Enhver, som publice absolveres, betaler idetmindſte 1 Ort 3 ß, eller lidet mere, ligesom Enhver frivillig vil give, og deres Formue tillade. — 8. Gode Christnes frivillige Gaver til dette højst magtpaaliggende Verk, enten de ere af Sognet eller Fremmede, hvilke Penge, enten de ere faa eller mange, ſkal lægges i den Skoleblok, som ſkal staa tæt ved Skabet paa Veggen i Kvernnes Kirkes Chor, og ligesom Skabet være vel forvaret med Laas og Nøgel, da samme Blok ej oftere ſkal aabnes end den 1 Juni og den 1 December, da Skolemesterne faa deres Løn, som før er meldt, hvilken Blokkens Aabning ſkal ſke i Capellanens og Medhjelpernes Nærværelse, som da tilligemed Skolemestrene strax undertegne og anføre i den anden Bog, som er Indkomst-Protocollen, hvad enten der bliver meget, lidet eller intet at finde. — 9. Til Slutning af disse Skolens Indkomster bliver at anføre den ene Rigsdaler, som efter Hr. Stiftbefalingsmand von Nissens og Hr. Bisſop Hagerups Repartition af den 4 December 1739 ſkal aarlig svares af Kvernnes, Korn-

stad og Bremsnes Kirker, saa og de to Rigsdaler, som efter forommeldte Skoleforretning ved Amtmand Tønder og Provsten af den 21 og 22 September 1744 i allerunderdanigst Følge af Skoleforordningen om Lysepengene ligeledes aarlig bør af disse 3 Kirker svares til Skolen, hvorimod Kvernnes Sogneprest i Henseende til hans oprigtige Flid, Omsorg og Umage med disse Skoler at holde Haand over, saavelsom og saa i Henseende til de Gaarde og Pladser af Mensalgodset, som han afstaar til Bopæl for Skolemestrene, som herefter anføres i den 7 Artikel, bliver befriet for at svare de to Rigsdaler, som han hidtilbags efter forbemeldte Øvrighedens Repartitioner har været pligtig at svare til Skolen. — 5) Skolemesteren maa nyde udi hver Mands Hus, hvor han bliver begjert, eller hvor Sognepresten beskikker ham hen at læse for Børn, fri Underholdning. Skulde nogen Mand ellers forlange, at et Barn skulde læres til at skrive, da nyder Skolemesteren derfor aparte 6 à 8 ß ugentlig. Vil nogen skikkelig og formuende Mand ellers gjøre Skolemesteren noget tilgode, som opfører sig opbyggelig og flittig i hans Hus, maa det ikke være ham forment. — 6) Skolemestrenes Løn af Skolecassen reguleres paa denne Maade, at Klokkeren, som læser for Børn, skal i Henseende til sin Degnetold og Accidentier, som han nyder, lade sig nøje med sex Rigsdaler, Substituten eller Underklokkeren, hvis Degnetold og Accidentier beløbe sig saa meget mindre, skal nyde ti Rigsdaler. De andre Skolemestere, som ingen anden Indkomme have, skal ligesom deres Duelighed, Flittighed med Børnene og Skikkelighed i Liv og Levnets befindes, nyde efter Skolecassens og Indkomsternes Tilstand fersten til tyve Rigsdaler, og endda haabe ej alene at deres Løn skal vore ligesom Gud naadelig vil velsigne dette Værk, men endog fremfor nogen anden ved forefaldende Vacance at nyde Substitutens og Klokkerens Tjeneste. — 7) Og paa det at dette Verk kan i muligste Maader faciliteres, og Skolemestrene kan have en vis Bopæl, især naar de sig i et lovligt og anstændigt Egteskab med Sognepresteens Raad og Samtykke agte at indlade, saa skal Kvernnes Sogneprest med kongelig allernaadigst Tilladelse være forpligtet at lade den halve Del af Husmandspladsen ved Kvernnes Prestegaard, Troen kaldet, være følgagtig til Underklokkeren uden nogen Afgift, hvilken Plads ved Hjelp af Kvernnes Hovedsogn maatte forsynes med skikkelige og nødvendige Huse, ligeledes den første Skolemestere i Kornstad Sogn den liden Gaard Lille Raanes, og den anden Skolemester i samme Sogn en af Pladserne i Aarsbogen, naar disse Steder enten ved Dødsfald blive ledige, eller Opsidderne til et andet bekvemt Sted kan forflyttes. For Skolemesteren i Bremsnes Sogn

skal den liden Gaard Kristvik eller Morgenvik være perpetueret, hvilke Gaarde og Pladser, som de alle ere Kvernnes Mensal allernaadigst beneficerede, saa skal de og uden Bygsel overlades til enhver Skolemester i sit Sogn, som for sin Livstid, eller saalænge han Tjenesten upaaanket forretter, bebor Stedet, og ganske skal være befriet for at svare nogen Landskyld og Rettighed deraf, saavidt som Kvernnes Sogneprest ellers kunde tilkomme at oppebære, hvorimod enhver Skolemester bliver forpligtet at svare de aarlige højkongelige Skatter, holde Stedet vedlige med forsvarlig Husbygning, Bordklædning, Tagenes Conservation og Jordens Dyrkelse, og at svare til alt det, som efter Lensmandens og to skjellige Mænds Eftersyn og Beskrivelse over disse Huses udvendige og indvendige Tilstand, Indredninger og Boskab enten ved Tiltrædelsen annammes, eller og ved Dødsfald og Fraflyttelse i Aabodsfald bør betales. — Skulde nogle af Husene ved ulykkelig Ildebrand, som Gud naadelig afvende, ødelægges, bliver det ganske Sogns Almue forbunden til, efter Christendoms Pligt og Kjærlighed, at sætte Husene i vedbørlig Stand igjen; derhos bliver det ikke forment i saadant Tilfælde ved Sognepræstens bedste Recommendation at søge andre gode Folk i de andre Sogne i Prestegjeldet om en frivillig Gave og Hjelp til Opreisning for den Skadelidende. Hvad Skolemesteren for den Del af Hovedsognet ved Kvernnes, som bor i Batnefjorden, angaar, da kunde for ham bekvemmelig udmaales en Plads af Astad Gaardsgrund, hvoraf nogle tilhøre Kvernnes Mensal og den største Del Kvernnes og Kornstad Kirker, da enhver Opsidder maatte med Kongens Fogeds og 4 Dannemænds tillimed Lensmandens bedste Skjøn efter Proportion af Opsidderens Brug og Gaardens Leje overlade saa megen Jord, som skulde indhegnes, hvoraf Skolemesteren kan føde en Ko og 2de Faar; samme Plads bør ligeledes med nogen Hjelp af Bønderne i Batnefjorden forsynes med sømmelige og nødvendige Huse, og Skolemesteren være fri for al Afgift. I det øvrige maatte i alle Maader omgaaes med denne Plads, som næst forhen i denne samme Artikel er meldt om de andre Skolemestrenes Boliger. — 8) Kvernnes Sogneprest maa ikke paa egen Haand enten kjøbe nogen Gaard til Skolen, eller sælge nogen af Skolens Gaarder ifra Skolen, omendskjøndt han kunde skjønne sligt at være tjenligt til dette Skolevæsens Bedste, men altid hertil indhente saavel Stiftbefalingsmandens og Bispens som Provstens Raadførsel og Samtykke, efterat han paa det redeligste og tydeligste har forestillet dem al Sagens rette Omstændigheder til Skolevæsenets sande Nytte og Fordel, hvilket han ved Guds Naade ret besynderlig skal lade ligge sig paa Hjertet at befordre. — 9) Naar Kvernnes Sogneprest enten ved Døden afgaar eller an-

denstedts forflyttes, skal Provsten og tvende Prester fordre rigtig Regnskab for dette Skolevæsens Administration og giøre en egen aparte Forretning derover, som in triplo maa forfattes under alle deres Hænder og Forsegling paa slet Papir, hvoraf det ene Exemplar leveres til Stiftskisten at forvares, det andet til den efterfølgende Sognepræst, hvorefter han retter sig i sin Tid, og det tredje beholder Provsten iblandt Provstiets Papirer. Skulde nogle af dette Skolevæsens Midler befindes at være indestaaende hos den forrige Sognepræst, det være sig enten af Capitalen eller Renterne, maa det altsammen næst kongelig Debet fremfor anden Gield udsøges af Boet enten i rede Penge eller i allerbedste Udlæg, som strax maa indløses eller auctioneres, ligesom Provsten og de 2de Prester selv dertil ville være ansvarlige, saasom Skolen intet maa miste; det overskydende af Auctionspengene, naar Auctions-Salarium derfra er afdraget, tilhører den forrige Sognepræstes Bo, som billigt er. Ellers fra den Tid, Kvernnes Sognepræst enten døer eller forflyttes, antager Kvernnes Capellan sig dette Skolevæsen med al Alvorlighed og Oprigtighed, og omsider for sin Husholdning giør Rigtighed til den efterfølgende Sognepræst, og forsyner sig med hans Kvittering. — 10) Hvad som ved denne Fundation og Indretning kunde efter Tidernes Forandring blive fornøden enten at forbedres eller forandres, det maa Stiftbefalingsmanden og Bispen efter dertil erholdet kongelig allernaadigste Tilladelse alle Tider have Magt til at indrette og sætte i vedbørlig Stand, efter Sognepræstens bedste Forklaring og indgivne Ansøgende, hvilken Forandring strax skal trykkes og tilføjes denne Fundation, som da i alle Maader maa være ligesaa gyldig, som denne Fundation i sig selv. — 11) Endelig og til Slutning maa denne Fundation allernaadigst være bevilget at trykkes i Throndhjems privilegerede Bogtrykkeri til saamange Exemplarer, som kan eragtes at være fornøden, hvoraf tvende nedsendes til det kongelige Segl at paatrykke, af hvilke det ene bliver forvaret i det Danske Cancelli og det andet at sendes for at lægges i Throndhjems Stiftskiste; de øvrige Exemplarer, hvoraf Kvernnes Sognepræst bekommer et Exemplar til denne Skolefundatses Papirer, Nordmøres Provst et Exemplar at henlægges i dette Provsties Papirer, Kvernnes Capellan et Exemplar til sin Efterretlighed, Nordmøres Foged og Sorenskriver hver sit Exemplar til deres Underretning og at efterleve i Fremtiden, blive allesammen af Stiftbefalingsmanden og Bispen i Throndhjem paategnede og verificerede, at de ere ordlydende med Originalen, som er allernaadigst confirmeret. — Og saaledes er da denne Skole-Fundation i Herrens Navn til forhaabentlig Nytte for den menige og kiære Almue og i Særdeleshed for den kiære og elskelige Ungdom i de trende Kvern-

nes, Kornstad og Bremsnes Sogne udi Kvernnes Prestekald forfattet og sluttet, ligesom den og herved til Deres kongelige Majestets nærmere allernaadigste Approbation og Stadfestelse allerunderdanigst nedlægges af allernaadigste Arvekonge og Herre, Deres kongelige Majestets allerunderdanigste Arveundersaattere og uafladelige Forbedere hos Gud

Kvernnes Prestegaard i Throndhjems Stift den 4 Septbr. 1753. Hans Grøn. Eiler Peter Holck.

Kongelig konfirmeret paa Gottorp 3 Juni 1754.

Thomas Elitaus Testament til en fattig Blind i Bergen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 224—229.

174. 13 Oktbr. 1753. Bergen.

I Jesu Navn har jeg gjort dette mit Testament. Ifald jeg dør ugift og uden Livsarvinger, skal fattige Blinde have alt mit Efterladenskab, baade af rede Penge og andet, intet undtagen, naar derfra er afdraget saameget, som behøves til en ærlig og sømmelig Begravelse, og det saaledes, som følger. 1) Skal mine Bøger, Gangklæder (undtagen den Seng og Sengested, jeg selv haver brugt, hvilken de fattige Blinde skal have og bruge, den ene efter den anden) Linned og Uldent, Kjøkkentøj og in summa alt, jeg efterlader mig, sættes paa offentlig Auction, og skal catalogus over Bøgerne trykkes, skikkes til Kjøbenhavn og ellers troligen uddeles baade til inden- og udenbyes Lærde, paa det Bøgerne desbedre kan blive afsatte, de Fattige til Bedste; saa kan ogsaa bemeldte catalogus indrettes efter den Maade, som Bøgerne forefindes i Reolerne, nemlig at hver Science bliver trykt for sig; men alle de Exemplarer, som findes i Stervboen af den liden Tractat: Det aandelige Israels Reise fra Ægypten til Canaan, skal uden Betaling uddeles til Enhver, som har Lyst at have et Exemplar deraf. — 2) Skal den hele Summa Penge, som deraf faaes, saavelsom og de efterladte rede Penge, sættes ud paa aarlig Rente af fem pro cento mod 1ste Prioritet i godt forsvarligt Pant saaledes, som Vedkommende, der sætte dem ud, vil være ansvarlig dertil. — 3) Skal Stiftsprovsten og den ældste Borgermester her i Staden til alle Tider være ephori derover, hvilke begge skal komme tilsammen i Stiftsprovstens Hus, naar en fattig Blind skal udvælges; og skal de første Gang efter min Død, saasnart Capitalen er bleven ud-

sat paa Rente (ifald jeg selv i levende Live udvælger den første) komme tilsammen og udvælge en fattig stokblind Mand, som hverken har Kone Venner eller Frænder, der kan eller bør hjelpe ham noget, men er forladt af al menneskelig Hjelp, af det Sogn, hvor jeg dør. Hannem skal den hele Rente af den hele paa Rente staaende Capital aarligen, saalænge han lever og er fattig og blind, gives til sin Underholdning og det saaledes, at han derfor aarlig skal lægges i Kost, Kammertiljyn og Renlighed hos ærlige og gudfrygtige Folk her i Staden, da Vedkommende ogsaa hvert halve Aar skal forhøre hos ham, om han nyder for hans Penge, hvis han bør nyde efter Indlægningen; thi hvis ikke, skal han sættes til andre gudfrygtige Folk, som upaaklageligen vil give ham det, som han bliver indtegnet hos dem for. Skulde der blive noget af Renterne tilovers efter slig Indlægning, skal det anvendes til hans Klæder og Linned; og vil jeg have ham saaledes indtegnet for denne Aarsag: thi dersom man gav ham Pengene bort, at han selv derfor skulde forsyne sig, kunde de, som ere hos ham, snart, da han er blind, stjæle Pengene fra ham, og saaledes havde han Intet at leve af. Ellers beder jeg hjertelig de ovenbemeldte Herrer ephoros, at de ej for Gunst, Vilje Venskab eller Recommendation tage nogen blind Mand eller Kvinde, som ellers kunde have anden Tilflugt, men aleneste den allerfattigste og allerelendigste Stokblinde, som kan findes, saa sandt som de engang agte med en god Samvittighed at se Guds blide Ansigt; thi jeg giver herved mine Midler bort til de elendige Fattige, som ej paa anden Maade kan hjelpes, og ikke til de Rige eller dem, som have velhavende Venner og Slegtninger, der kan og bør hjelpe dem. — 4) Naar en bemeldt fattig stokblind Mand har haft dette sin Livstid, skal en fattig stokblind Kvinde, som ligeledes er ugift og nødlidende, saa at hun, som ovenfor er meldt, hverken har Mand, Venner eller Frænder, der kan eller bør hjelpe hende noget, men er forladt af Alle, tages i hans Sted i det Sogn, hvori jeg dør, og nyde det samme, som i næst foregaaende 3die Punct er specificeret, sin Livstid, og saaledes verelvis Mand og Kvinde til Evighed. — 5) Men skulde der ingen fattig stokblind Mand eller fattig stokblind Kvinde være i det Sogn, hvori jeg ved Døden afgaar, da skal de tages af et andet Sogn her i Byen, saa at dersom jeg dør i Domkirkesognet, og ingen fattig blind Mand eller Kvinde findes der den Tid jeg dør, skal den første stokblinde Mand tages af Korskirkesogn, og hvis ingen er der, da af Nykirkesogn, men hvis der ingen stokblind Mand hverken i Kors- eller Nykirkesogn er, da tages en fattig stokblind Kvinde af Korskirkesogn, og ifald ingen er, da tages hun af Nykirkesogn; dog saasnart der bliver en fattig stokblind Mand eller en fattig stokblind Kvinde

t Sogn, hvori jeg er død, skal disse tages fremfor de andre i de e Sogne; thi saalænge der ere arme elendige stokblinde Folk, Mand Kvinde, i det Sogn, hvori jeg dør, skal disse tages og ingen anden; skal den af de andre Sogner, som allerede har faaet det, beholde det livstid, og vil jeg at En skal have den ganske Rente af den ganske tal, enten den bliver liden eller stor; thi saa ved jeg, at denne ene have Godt og Husvalelse deraf, da derimod, dersom det blev ud- til mange, kunde der ikkun blive lidet til Hver, og følgelig kunde de hel- ske have ret synderlig Godt deraf. Ifald den Tid skulde komme at der ingen fattig stokblind Mand eller fattig stokblind Kvinde saa elendige attige, som jeg ovenfor har beskrevet dem, at findes i den ganske Stad, kal Renten forvares og siden slaaes til Capitalen, paa det den deraf blive større, og saaledes ogsaa Renten større, og følgelig ogsaa den linde Mand eller fattige stokblinde Kvinde, naar der bliver nogen , have mere at leve af om Aaret og, i Proportion deraf, tinges i be- og rigeligere Kost og Opvartning, end tilforn. — 6) Sætter jeg her- ovenbemeldte ephoros, nemlig Stiftsprovsten og den ældste Borger- r, til executores testamenti, og da kongelig Confirmation vilde tage or Del bort fra de Fattige, saa mener jeg, at den ikke behøves i Testamente, da det er gjort lige efter Loven og det efter den 5te s 4 Capitels 16 Artikel, som tilsteder den, der ej har Livsarvinger, ve til gudelig Brug alle sine Midler. — 7) Endelig er det en me- hristelig og opbyggelig Skik, som desværre i vore Tider er kommen t af Brug, dog ej i mit Fædreneland, undtagen Kjøbenhavn, at der ig holdes Ligprædiken over den Døde, ej for enten at rose eller la- Samme, men for at formane Folk, altid at tælle deres Dage og at Døden for Øjnene, hvorudover jeg ogsaa selv altid gjerne har vil- ore Ligprædikener, saasom intet af alle de Ting, man ser paa Jor- saa kraftig kan røre og bevæge et Menneskes Hjerte til at foragte y denne Verdens forfængelige Væsen, som ved det, at han ej kan forsikret om en Time, ja ej om en Minut, førend han ved Døden rafalde alt det, som han elsker og gjør sig det saa surt for i Ver- og at det da ej nytter ham det allerringeste, og herimod intet saa gen opmuntrer ham til at søge det sande Gode, som efter Døden evig hos Gud; herudover kan der ogsaa til de Efterlevendes Op- else holdes en christelig Ligprædiken over mig. — Ellers har jeg elsket den Lignelse imellem Israels Guds Pagter: Folkets Reise fra pten til Canaan og Guds Pagtes Børn, det aandelige Israels, Reise enne Verdens Ægypten, som ret er et Trældoms Land for dem, til det elske Canaan; hvorfor jeg ogsaa til min og andre Gudsbørns Op-

vækkelse har givet ovenberørte liden Tractat paa Vers, som jeg h
det: Det aandelige Israels Reise fra Ægypten til Canaan, hvori j
sat den sande ved Guds Aand virkende saliggjørende Tro, uden
Fortjeneste af Guds Naade at blive salig formedelst vor Frelse
su Christi Værdskyld og Fortjeneste, til Veiviser paa denne Reise
nye Jerusalem, saasom den, der ved den Helligaands salige Virk
Bistand har været min Veiviser, saa at jeg, Gud være evig lovet
har skrevet dette baade med Pen og Hjerte, hvorudover min Ligt
være af Dommernes Bogs 2 Cap. 1 Vers: Jeg haver ført ede
Ægypten og ført eder ind i det Land, som jeg har svoret eders
og exordium dertil af 5te Mosebogs 9 Cap. 23 Vers: Gaa
og indtager Landet, som jeg har givet eder; hvorved da ogsaa
andet kan vises Guds Børns forunderlige og salige Førelse pa
Reise, ved hvilken Gud endnu mere viser sin vældige Arm og
Bistand, end da han indførte Israel i det jordiske Canaan, hvor
selv er et Exempel, saa at jeg ligesom smelter hen i Forundring
naar jeg, min naadige Gud til evig Lov, Pris og Ære, tænker paa h
underlige Førelse og Redning i Henseende til mig, hvilket Gud
selv er bedst bekjendt. Hvad ellers det saakaldte Testament anga
imellem exordium og Texten plejer at oplæses af Presten, da
altid har holdt sligt for noget unødvendent, saa kan det ogsaa lad
men Presten kan ikkuns blive ved hans Text ligesom i en ander
diken. — Dette mit Testamente haver jeg skrevet med min egen Ha
bekræftet det med min egen Haands Underskrift og mit eget Sig
og ladet det bekræfte med nedenfor benævnte tvende gode Mænds
skrivelse, som Vidner. Bergen den 13 October 1753.

Thomas Clitau,
kongelig Majestets Auditeur og notarius publicus udi Berg
(L. S.)

Henrich J. Fasmer. Jan Frochen.
(L. S.) (L. S.)

Plakat, udstedt af Bergens Stiftsdirektion, anga de Søfarendes Fattighus sammesteds. (Jfr. No. 1

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gav 165—166.

175. **3 Novbr. 1753.** P

Det tjener til almindelig Efterretning, at Directionen fo

Stads publique Huse ofte anmodes om at indlægge i de Søfarendes Fattighus saadanne gamle og skrøbelige Mennesker, som efter Stiftelsens Øjemerke ere Huset ej vedkommende, efterdi hverken de eller deres Forældre kunne bevises at have været søfarende Folk. Af denne Aarsag tilbyde sig de samme undertiden at erlægge nogle Hundrede Rigsdalers Capital for derved at tilkjøbe sig en Rettighed, som de ellers ikke kunde beraabe sig paa. Vilde nu Directørerne tage mod alle slige Tilbud, da kunde det vel ske til Husets merkelige Fordel, men derimod maatte Stiftelsens Øjemerke sættes tilside, rette søfarende Folk gaaes forbi, og i de fattige Lemmers Sted antages saadanne, som kunde holdes for nogenledes velhavende Folk, hvilket man altid haver holdt for ubilligt, og derfor ladet adskillige saadanne Tilbud gaa tilbage. Ikke destomindre, da man alvorlig er betænkt paa, saavel at hjelpe og tjene Enhver efter Billighed, som og fornemmelig at beholde det sedvanlige Tal af 60 Lemmer for Søfarende alene, uden mindste Fornærmelse, saa haver Directionen i afvigte Sommer ladet opføre en maadelig Bygning, forenet med forbemeldte Hus, og det til den Ende, at i fire smaa Kamre kunde fire enlige Personer, og i fire dito noget større aatte, være sig Egtefolk eller andre gamle Mennesker, have deres Ophold, Guds Ords Hørelse, Varme, Pleje og Tilsyn, samt ugentlig 28 Skilling Dansk, ligesom de øvrige Lemmer. Derimod er den Pengesumma, som en saadan Person giver de Søfarendes Fattighus til Arv og Ejendom, 200 Rdlr. Courant, uden videre Prætension paa deres øvrige Arvemidler, da ikkun det Bohave og andet, som de bringe med sig i Huset eller sig der efterlade, forbliver der. Denne Sags offentlige Kundgjørelse sker da hermed til saadan Ende, at de, som efterdags anmode Directionen om at antages, kunne forud vide at gjøre Overslag paa deres Formue og derefter skriftlig Ansøgning under deres Haand, samt hosføjede Vidnesbyrd, at de ere Aar gamle, ærlige og upaaklagelige Folk, helst af borgerlig Stand her i Byen; thi saalænge disse findes, blive ingen Fremmede antagne. Bergen den 3 November anno 1753.

U. F. v. Cicignon. E. Pontoppidan.

Peder Nielsen Hess's Enke, Maren Kamphs Testament til Kirken, Hospitalet og fem fattige Enker i Frederiksstad, samt til en Annexkirkes Opbyggelse, og Fattige i Enebaks Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

176 a. 27 Decbr. 1753. Frederiksstad.

Vi Christian den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Maren Kamph, afgangne Peder Nielsens Efterleverske, af vor Kjøbstad Frederiksstad, hos Os allerunderdanigst haver begjeret, at, da alle hendes Børn, som hun med fornævnte hendes afgangne Mand i Egteskab havde avlet, ere bortdøde, og hun nu udi Enkestand og uden Livsarvinger henlever, Vi da allernaadigst ville tillade hende over hendes ejende Midler at oprette saadan Disposition, som hende godt synes, og at samme af hendes Arvinger og andre Vedkommende efter hendes Død uryggeligen maatte holdes og efterkommes; thi have Vi, efter saadan fornævnte Maren Kamph, afgangne Peder Nielsens Efterleverske, hendes herom allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begjering, allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at hun over hendes Midler og Formue, ved Testamente, Codicil eller anden deslige Forskrivelsesmaade, hvorved hendes sidste Vilje klarligen og tydeligen sees kan, saaledes maa disponere og derom slig Anordning gjøre, som hun selv lyster og godt synes, og skal saadan hendes sidste Vilje og Anordning, som hun i saa Maade i levende Live gjørendes vorder, efter hendes Død, saafremt hun sig ingen Livsarvinger efterlader, af hendes andre Arvinger og samtlige Vedkommende saa uryggelig og saa fuldkommen holdes, ligesom den her Ord for Ord kunde have været indført og af Os i alle dens Ord, Clausuler og Puncter confirmeret og stadfæstet, hvorfor Vi herudinden ville have hende dispenseret fra Alt hvis udi Loven og kongelige i saa Maade allernaadigst udgangne Forordninger kunde findes herimod at stride; dog Sjette- og Tiende-Penge samt al anden Os tilkommende Arvefaldsrettighed i alle Maader uforkrænket, samt at der med Odelsrettigheden efter Landsloven forholdes. — Forbydende Alle og Enhver herimod, efter som forskrevet staar, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa

rt Slot Christiansborg udi Vores kongelige Residentsstad Kjøbenvn den 19 Marts anno 1745.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

J. L. v. Holstein.

Som Hans kongelige Majestet ved foranstaaende og herhos heftede ernaadigste Bevilling de dato 19 Marts 1745 mig tillader selv mine idler og Formue til en Deling og særdeles gudelig Brug at dispore og uddele, saa sker derfor herved til enhver Vedkommendes Efterretng (særdeles min Arving og Systerson højædle og velbaarne Herr Justsraad Hans Juell), som jeg denne min sidste Vilje udi Følge den mig eddelte hojbemeldte kongelige allernaadigste Bevilling til Efterlevelse lar være angelegen, som han for Gud vil ansvare, og haver jeg saadan in sidste Vilje og Testamente herved selv med god Fornuft og Forands Samling udi Pennen dicteret, ligesom eftermeldes: Frederiksads Kirke testamenteres 1500 Rdlr., Frederiksstads Hospital 200 Rdlr.; — l efterskrevne Enker og videre nemlig: Madame salig Herr Henrich Küses, Madame Klaumanns, Guldsmed salig Møllers Enke, Else Mølers og Anna Carsten Storhammers nyde tilsammen, som besorges for dem indcasseret og saaledes tildelt af Frederiksstads respective Magistrat og Sogneprest, en Capital af 2000 Rdlr., sammes Renter aarlig indelt udi lige Dele, og naar nogen af dem ved Døden afgaar, nyder i dens Sted samme Del En af min Familje, som det haver mest nødig; Capitain Schjerdals Hustru og 3de Døtre 500 Rdlr., Jacob Juell separat 500 Rdlr., Maren Juell separat 500 Rdlr., Jens Hammers Søn Peder Christian Hess 500 Rdlr., salig Christian Grønbechs Børn, som avlet med salig Helvig Maria Hess, nemlig Hans Grønbech, Maren Sophia Grønbech, og Helene Maria Grønbech, Broder og Syster igemeget, dog inddelt efter Skjønsomhed og Enhvers mest Fornødenhed, 500 Rdlr.; — efter mit gudelige Forehavende til en Annexkirke, som fornødes af min Eftermand at consenteres og tillades at opsættes og opbygges paa Tange-Haugen, med det Navn Mariæ Kirke, hvortil Menigheden selv forskaffer Tømmer og samme lader fremføre, til Kirkens Opbyggelse, Ornamenter, Kirkeklokker og Prestens Underholdning samt Kirkens Vedligeholdelse 3000 Rdlr., hvilken til dette gudelige Brug estinerede Capital, samme at istandbringe, disponeres af hans velædle Velærværdighed Sogneprestcn og fire af bedste Mænd i Menigheden, som de for Gud vil forsvare, og dertil de selv udvirke kongelig Tilla-

delse; item til Enebaks Menigheds Fattiges aarlige Almisse, na 500 Rdlr., som til dem af denne Capitals Interesse af Sognepr forsvarlig og efter Enhvers Nødtørft uddeles, item til fattige fa og moderløse Børns Underholdning; til Fændrik Helle Juell med 2de Systre, Broder og Syster lige inddelt og af Capitalen ligemege nyde, 500 Rdlr.; til Catharina Holst 500 Rdlr., Tjenestefolk 200 R min Husholderske paa Vestby, Massi Trane, 50 Rdlr., Ole Johan -sens Søn Christen Olsen 20 Rdlr., de andre Tjenestefolk paa Ve naar deres forfaldne Løn er betalt, nyder hver derover et Aars foruden Sophia Tangen alene 20 Rdlr., de andre Tjenestefolk i derikSstad foruden deres forfaldne Løn nyde derover hver et Aars undtagen Pigen Bente faar foruden tilkommende Løn to Aars bedragende foruden endel af Tjenestefolkene, som ej er udført og forbemeldt, til den Summa 10990 Rdlr., siger ti Tusinde ni Hun og halvfemsindstyve Rigsdaler. Ole Salthvet, Knud Holt, Ole U nes, Gudmund Rustad og Hans Tangen, disse eftergives hvad Bog de ere skyldig; og ligesom min kjære Systersøn højædle og velbaarne Justitsraad Hans Juell tilkommer og arver alt Overblivende af rørlige og urørlige Gods og Midler, saa maatte det ogsaa behage nem at besørge, og, saasnart gjørligt, at tildele, saavidt hannem ved mende, og Enhver Sit efter dette mit Testamente at se udbetalt og nøjet. Denne min sidste Vilje og Testament, som af mig, ligesom bemeldt, ved god Fornuft og uden Sinds Tab er dicteret, haver je gjort mine kjære Svogere Capitain Schjerdahl og Sr. Frederich G bech med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle, ligesom en Gjenpart heraf paa stemplet Papir og under min Haand og samt ermeldte Capitain Schjerdahls og Sr. Frederich Grønbechs U skrift og Forsegling med mig til Vitterlighed herom til enhver Ve mendes Efterretning er til Capitain Schjerdahl leveret, mens Origi under min Forvaring og Gjemme forbliver indtil udi sin Tid. D Frederiksstad den 27 December 1753.

M. salig Hess's.

Denne af vores kjære Svogerske Madame salig Peder Nielsen Efterleverske, Maren Kamph, oven underskrevne Testamente og sidste dens Indhold desuden mundtlig udsagt, at være skeet ved god Fo Forstand og uden Sinds Tab, det kan paa Forlangende med Sa bekræftes. Frederiksstad ut supra.

O. T. Schjerdahl. (L. S.)

Frederik Grønbech. (L. S.)

ipt til Akershus Stiftsdirektion om Opførelsen af fornævnte Kirke [1] i Enebaks Prestegjeld.

r Kancellikonc. i Rigsarkivet. — Trykt i Bergs Reskriptsaml. II. 262—263.

b. 15 Decbr. 1753. Kjøbenhavn.

Fredericus qvintus, etc. Vor synderlige Gunst tilforn! Ef-
t Herr Johan Wilhelm Røder, Sogneprest til Enebaks Menighed,
med Holm Holmsen Wiig, Povel Hellesen Næs, Otter Thorsen
nd og Hans Hansen Rustad af bemeldte Enebaks Prestegjeld udi
er allernaadigst anfortroede Akershus Stift for Os allerunderdanigst
adet andrage, hvorledes Maren Kamph, afgangne Peder Nielsen Hess's
everske, af vor Kjøbstad Frederiksstad, efterat hun under 19 Marts 1745
erholdt allernaadigst Tilladelse over sine efterladende Midler at
saadan Anordning, som hun for godt og tjenligt maatte eragte, har
prettet Testamente af 27 December 1753 iblandt Andet legeret og
t tre Tusinde Rigsdaler til at bygge en Annexkirke paa den under
s da ejende Vestby Gaards Grund beliggende Plads Tange-Haugen
, imod at Menigheden dertil selv forskaffede Tømmer og samme lod
re, de legerede 3000 Rdlr. alene anvendes til Kirkens Opbyggelse,
menters, Kirkeklokkers og Prestens Underhold, samt Kirkens Vedli-
else, og, for at se denne Indretning istandbragt, Capitalen dispo-
af Sognepresten og 4 af de bedste Mænd i Menigheden, som til
Kirkebygning havde at udvirke Vor allernaadigste Tilladelse, og
onte Holm Holmsen Wiig, Povel Hellesen Næs, Otter Tostensen
ud og Hans Hansen Rustad, som ifølge Testamentet skal være
e til at se ommeldte Maren Kamph's sidste Villie fuldbyrdet, nu
s allerunderdanigst have tilbudt sig, at som Provsten over Nedre
rike Herr Peder Bleggraf, saavelsom fornævnte Sogneprest Herr
t Wilhelm Røder allerede udi Aaret 1754 have efterseet og befun-
alene at denne Annexkirke er højt fornøden paa det udi Testamen-
nævnte Sted, men og at den næstboende Almue findes villig til at
e og fremføre det fornødne Bygningstømmer, saa imod at dennem
dbetalt et Tusinde Rdlr. af den legerede Capital ville de paatage
) for disse forlangte 1000 Rdlr. og ikke videre ej alene at lade
ge paa det Sted paa Tange-Haugen i Enebaks Sogn, som af Ved-
nde maatte vorde anvist, en ny Annexkirke af Størrelse og Længde,
omter Annexkirke i Haabøl Sogn, men endog for samme Summa
kaffe de dertil fornødne Ornamenter og alt andet ved en saadan
kirke brugelige Tilbehør; — 2) besørge Arbeidet saa forsvarlig

[1] Se Reskr. 29 Juni 1764 og 24 Febr. 1804, jfr. Reskr. 13 Juli 1767.

Peder Nielsen Hess's Enke, Maren Kamphs Testament til Kirken, Hospitalet og fem fattige Enker i Frederiksstad, samt til en Annexkirkes Opbyggelse, og Fattige i Enebaks Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

176 a. 27 Decbr. 1753. Frederiksstad.

Vi Christian den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Maren Kamph, afgangne Peder Nielsens Efterleverske, af vor Kjøbstad Frederiksstad, hos Os allerunderdanigst haver begjeret, at, da alle hendes Børn, som hun med fornævnte hendes afgangne Mand i Egteskab havde avlet, ere bortdøde, og hun nu udi Enkestand og uden Livsarvinger henlever, Vi da allernaadigst ville tillade hende over hendes ejende Midler at oprette saadan Disposition, som hende godt synes, og at samme af hendes Arvinger og andre Vedkommende efter hendes Død uryggeligen maatte holdes og efterkommes; thi have Vi, efter saadan fornævnte Maren Kamph, afgangne Peder Nielsens Efterleverske, hendes herom allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begjering, allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at hun over hendes Midler og Formue, ved Testamente, Codicil eller anden deslige Forskrivelsesmaade, hvorved hendes sidste Vilje klarligen og tydeligen sees kan, saaledes maa disponere og derom slig Anordning gjøre, som hun selv lyster og godt synes, og skal saadan hendes sidste Vilje og Anordning, som hun i saa Maade i levende Live gjørendes vorder, efter hendes Død, saafremt hun sig ingen Livsarvinger efterlader, af hendes andre Arvinger og samtlige Vedkommende saa uryggelig og saa fuldkommen holdes, ligesom den her Ord for Ord kunde have været indført og af Os i alle dens Ord, Clausuler og Puncter confirmeret og stadfestet, hvorfor Vi herudinden ville have hende dispenseret fra Alt hvis udi Loven og kongelige i saa Maade allernaadigst udgangne Forordninger kunde findes herimod at stride; dog Sjette- og Tiende-Penge samt al anden Os tilkommende Arvefaldsrettighed i alle Maader uforkrænket, samt at der med Odelsrettigheden efter Landsloven forholdes. — Forbydende Alle og Enhver herimod, efter som forskrevet staar, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa

stad ved Lyseren, Mulerud, Østby, Jar, Sullerud, Opsal, Omberg, Solberg, Berger, Huseby, Kjølstad, Nordby, Bjerke, Kjepperud, Gjevelsrud, Foss, Ungernes, Vestby, Rudstad ved Langen, Nes, Mjerskog, Ubberud, Vik med alle samme Gaarde underliggende Husmandspladser skulle henhøre og søge til denne Kirke; — 7) de øvrige 2000 Rdlr. skulle efter Testamentet til Sognepresten og de bemeldte 4 Mænd udtælles, hvilke med Stiftamtmandens, Bispens og Provstens for Nedre Romerikes Provsti, deres Raad og Samtykke, skulle udsættes paa Rente, saa at den aarlige Rente af 1300 Rdlr., som er 65 Rdlr., bliver Prestens aarlige Løn, Renten af 200 Rdlr., som er 10 Rdlr., bliver Klokkerens aarlige Løn, og Renten af 500 Rdlr., som er 25 Rdlr., bliver henlagt til Kirkens Bygnings Vedligeholdelse [1], og om dertil mere skulde behøves, det da af Ytre Bygdens Indvaanere vorder tillagt; — 8) Ytre Bygdens gaardbrugende Indvaanere forsyne Prest og Klokker med Skyds og Natteholdefter Loven; — 9) at Enebaks Hovedkirkes Ejere som fremdeles hæve Tiende af Ytre Bygden og forskaffe Brød og Vin til denne Kirke. — 10) Gudstjeneste fra Michels Dag til Pintse Dag forrettes hver tredje Søn- og Helligdag i denne Kirke; — 11) den liden Vaaning til Prestens og Klokkerens Natteherberge bygges, indrettes og vedligeholdes af Ytre Bygdens Menighed; — 12) denne Kirkes aarlige Regnskab Provsten for Nedre Romerikes Provsti at skulle igjennemse og kvittere samt tilse, hvorledes Kirkens Bygning og Andet bliver holdt vedlige, hvorimod han nød det, som Lovens 2 B. 16 Cap. 10 Art. ham tillægger, hvilke aarlige Regnskaber til Stiftets Archiver skulle indsendes. — Da ville Vi herved allernaadigst have approberet og bevilget, at for den Del af Enebaks Sogns Menighed, som saaledes bebor den fra Enebaks Hovedkirke længst bortliggende Ytre Bygd, maa, imod at anførte 12 Poster ved denne Indretning vorde i Agt tagne, en saadan ny Annexkirke opbygges. Hvorefter I Eder allerunderdanigst kunde vide og rette og Vedkommende sligt til Efterretning at bekjendtgjøre. Dermed etc. Christiansborgs Slot den 15 December 1758.

[1]) Se Reskr. 2 Novbr. 1764.

Idus Gjerdings Enke, Margretha Kobrings Testament til fem fattige Enker af Borgerstand i Bergen.

Efter Origin. i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 336 ff.

177. 10 Marts 1754. Bergen.

I den hellige Treenigheds Navn haver jeg undertegnede Margretha Kobring, Enke af salig Idus Gjerding, efter et altid af bemeldte

delse; item til Enebaks Menigheds Fattiges aarlige Almisse, nemlig 500 Rdlr., som til dem af denne Capitals Interesse af Sognepresten forsvarlig og efter Enhvers Nødtørft uddeles, item til fattige fader- og moderløse Børns Underholdning; til Fændrik Helle Juell med sine 2de Systre, Broder og Syster lige inddelt og af Capitalen ligemeget at nyde, 500 Rdlr.; til Catharina Holst 500 Rdlr., Tjenestefolk 200 Rdlr., min Husholderske paa Vestby, Massi Trane, 50 Rdlr., Ole Johannessens Søn Christen Olsen 20 Rdlr., de andre Tjenestefolk paa Vestby, naar deres forfaldne Løn er betalt, nyder hver derover et Aars Løn, foruden Sophia Tangen alene 20 Rdlr., de andre Tjenestefolk i Frederiksstad foruden deres forfaldne Løn nyde derover hver et Aars Løn, undtagen Pigen Bente faar foruden tilkommende Løn to Aars Løn; bedragende foruden endel af Tjenestefolkene, som ei er udført og dog forbemeldt, til den Summa 10990 Rdlr., siger ti Tusinde ni Hundrede og halvfemsindstyve Rigsdaler. Ole Salthvet, Knud Holt, Ole Ungernes, Gudmund Rustad og Hans Tangen, disse eftergives hvad Boggjeld de ere skyldig; og ligesom min kjære Systersøn høiædle og velbaarne Herr Justitsraad Hans Juell tilkommer og arver alt Overblivende af mine rørlige og urørlige Gods og Midler, saa maatte det ogsaa behage hannem at besørge, og, saasnart gjørligt, at tildele, saavidt hannem vedkommende, og Enhver Sit efter dette mit Testamente at se udbetalt og fornøiet. Denne min sidste Vilie og Testament, som af mig, ligesom forbemeldt, ved god Fornuft og uden Sinds Tab er dicteret, haver jeg begjert mine kjære Svogere Capitain Schjerdahl og Sr. Frederich Grønbech med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle, ligesom ogsaa en Gjenpart heraf paa stemplet Papir og under min Haand og Segl samt ermeldte Capitain Schjerdahls og Sr. Frederich Grønbechs Underskrift og Forsegling med mig til Vitterlighed herom til enhver Vedkommendes Efterretning er til Capitain Schjerdahl leveret, mens Originalen under min Forvaring og Gjemme forbliver indtil udi sin Tid. Datum Frederiksstad den 27 December 1753.

M. salig Hess's.

Denne af vores kjære Svogerske Madame salig Peder Nielsen Hess's Efterleverske, Maren Kamph, oven underskrevne Testamente og sidste Vilie, dens Indhold desuden mundtlig udsagt, at være skeet ved god Fornuft, Forstand og uden Sinds Tab, det kan paa Forlangende med Sandhed bekræftes. Frederiksstad ut supra.

O. T. Schjerdahl. (L. S.) Frederik Grønbech. (L. S.)

Missiv til Akershus Stiftsdirektion om Opførelsen af fornævnte Kirke[1] i Enebaks Prestegjeld.

Efter Kancellikonc. i Rigsarkivet. — Trykt i Bergs Reskriptsaml. II. 262—263.

176 b. 15 Decbr. 1753. Kjøbenhavn.

Fredericus qvintus, etc. Vor synderlige Gunst tilforn! Eftersom Herr Johan Wilhelm Røder, Sognepræst til Enebaks Menighed, tilligemed Holm Holmsen Wiig, Povel Hellesen Næs, Otter Thorsen Ubberud og Hans Hansen Rustad af bemeldte Enebaks Prestegjeld udi det Eder allernaadigst anfortroede Akershus Stift for Os allerunderdanigst have ladet andrage, hvorledes Maren Kamph, afgangne Peder Nielsen Hess's Efterleverske, af vor Kjøbstad Frederiksstad, efterat hun under 19 Marts 1745 havde erholdt allernaadigst Tilladelse over sine efterladende Midler at gjøre saadan Anordning, som hun for godt og tjenligt maatte eragte, har ved oprettet Testamente af 27 December 1753 iblandt Andet legeret og skjenket tre Tusinde Rigsdaler til at bygge en Annexkirke paa den under hendes da ejende Vestby Gaards Grund beliggende Plads Tange-Haugen kaldet, imod at Menigheden dertil selv forskaffede Tømmer og samme lod fremføre, de legerede 3000 Rdlr. alene anvendes til Kirkens Opbyggelse, Ornamenters, Kirkeklokkers og Prestens Underhold, samt Kirkens Vedligeholdelse, og, for at se denne Indretning istandbragt, Capitalen disponeres af Sognepresten og 4 af de bedste Mænd i Menigheden, som til denne Kirkebygning havde at udvirke Vor allernaadigste Tilladelse, og fornævnte Holm Holmsen Wiig, Povel Hellesen Næs, Otter Tostensen Ubberud og Hans Hansen Rustad, som ifølge Testamentet skal være nævnte til at se ommeldte Maren Kamph's sidste Villie fuldbyrdet, nu derhos allerunderdanigst have tilbudt sig, at som Provsten over Nedre Romerike Herr Peder Bleggraf, saavelsom fornævnte Sogneprest Herr Johan Wilhelm Røder allerede udi Aaret 1754 have efterseet og befunden ej alene at denne Annexkirke er højt fornøden paa det udi Testamentet benævnte Sted, men og at den næstboende Almue findes villig til at anskaffe og fremføre det fornødne Bygningstømmer, saa imod at dennem blev udbetalt et Tusinde Rdlr. af den legerede Capital ville de paatage sig: 1) for disse forlangte 1000 Rdlr. og ikke videre ej alene at lade opbygge paa det Sted paa Tange-Haugen i Enebaks Sogn, som af Vedkommende maatte vorde anvist, en ny Annexkirke af Størrelse og Længde, som Tomter Annexkirke i Haabøl Sogn, men endog for samme Summa at anskaffe de dertil fornødne Ornamenter og alt andet ved en saadan Annexkirke brugelige Tilbehør; — 2) besørge Arbeidet saa forsvarlig

[1]) Se Reskr. 29 Juni 1764 og 24 Febr. 1804, jfr. Reskr. 13 Juli 1787.

min salig Mand og mig hafte Forsæt, nemlig at om vi begge uden Livsarvinger ved Døden skulde afgaa, da til fattige Enker at give og forære en vis Summa efter vores Formue, hvoraf de kunde nyde de aarlige Renter, resolveret at legere og skjenke, ligesom jeg og hermed legerer og skjenker den Summa 1000 Rdlr., skriver et Tusinde Rigsdaler, Dansk Courant til fattige Enker, at nyde den aarlige Interesse af paa efterskrevne Maade. Naar jeg ved Døden skulde afgaa, da skal til Følge og i Kraft af den Fuldmagt, som Lovgiveren allernaadigst forunder udi Lovens 5 Bogs 4 Cap. 16 Art. den, som uden Livsarvinger er, udi den der foreskrevne Orden, førend noget af mit Efterladenskab skal komme til Arv og Deling, af mit Stervbo udredes den ovenbemeldte Summa 1000 Rdlr., som paa Rente skal udsættes, og uryggelig til evig Tid tilhøre fattige Enker saaledes, nemlig: 1) Fem Enker af Borgerstand af et uberygtet og christeligt Forhold skal nyde aarligen hver Renterne af 200 Rdlr. af merbenævnte Capital, og altsaa Enhver af dem ti Rigsdaler, skriver 10 Rdlr., Dansk Courant, som er lige meget pro persona. — 2) Men saalænge som Catrina Nyensted, et fattigt sengeliggende Fruentimmer af velbemeldte min salig Mands Slegt, skulde være i Live, da skal hun bestandig nyde aarlig en dobbelt Portion, nemlig tyve Rigsdaler og saaledes hendes Livstid; de øvrige tredive Rdlr. deles i tre lige Dele mellem trende andre saadanne Enker, som oven er meldt. — 3) Efter bemeldte Catrina Nyensteds Død, da skal hendes hafte dobbelte Portion deles til 2de Enker, saa at fra den Tid af og fremdeles til evig Tid fem i Tallet, som før sagt, nyder hver aarligen ti Rdlr., da ogsaa saadanne Enker, ifald trængende og christelige af min salig Mands eller egen Familie skulde melde sig, at samme kunde foredrages andre. Og paa det at dette mit Testamente til fattige Enker kan efter min sidste Villie (ifald det skulde behage Herren i denne min Svaghed at bortkalde mig) bliver uryggelig og evindelig exeqveret, saa ombeder og overdrager jeg hermed til dette Stifts nuværende højædle højærværdige Bisop Doctor Erich Pontoppidan og hans successoribus i Embede, Mand efter Mand, saavelsom til nuværende, velædle og højlærde Stiftsprovst Ole Tidemand og hans successoribus i Embede, ligeledes Mand efter Mand, conjunctim at antage sig dette mit legatum til evindelig Fuldbyrdelse, saavel hvad angaar Capitalen de merbemeldte 1000 Rdlr. at se af mit efterladte Stervbo udredet, som og paa trygt Pant ved dem selv, eller hvem[1] de paa eget Ansvar for Gud og højere Øvrighed paa Jorden maatte be-

1) Ved kgl. Resol. 26 April 1755 bestemtes, at Magistraten skal beskikke borgerlige curatores for Legatet, og at Biskopen og Stiftsprovsten have at modtage Renterne deraf til aarlig Distribution.

stad ved Lyseren, Mulerud, Østby, Jar, Sullerud, Opsal, Omberg, Solberg, Berger, Huseby, Kjølstad, Nordby, Bjerke, Ljepperud, Gjevelsrud, Foss, Ungernes, Vestby, Rudstad ved Langen, Nes, Mjerskog, Ubberud, Vik med alle samme Gaarde underliggende Husmandspladser skulle henhøre og søge til denne Kirke; — 7) de øvrige 2000 Rdlr. skulle efter Testamentet til Sognepresten og de bemeldte 4 Mænd udtælles, hvilke med Stiftamtmandens, Biskopens og Provstens for Nedre Romerikes Provsti, deres Raad og Samtykke, skulle udsættes paa Rente, saa at den aarlige Rente af 1300 Rdlr., som er 65 Rdlr., bliver Prestens aarlige Løn, Renten af 200 Rdlr., som er 10 Rdlr., bliver Klokkerens aarlige Løn, og Renten af 500 Rdlr., som er 25 Rdlr., bliver henlagt til Kirkens Bygnings Vedligeholdelse[1], og om dertil mere skulde behøves, det da af Ytre Bygdens Indvaanere vorder tillagt; — 8) Ytre Bygdens gaardbrugende Indvaanere forsyne Prest og Klokker med Skyds og Natteholdt efter Loven; — 9) at Enebaks Hovedkirkes Ejere som fremdeles hæve Tiende af Ytre Bygden og forskaffe Brød og Vin til denne Kirke. — 10) Gudstjeneste fra Michels Dag til Pintse Dag forrettes hver tredje Søn- og Helligdag i denne Kirke; — 11) den liden Vaaning til Prestens og Klokkerens Natteherberge bygges, indrettes og vedligeholdes af Ytre Bygdens Menighed; — 12) denne Kirkes aarlige Regnskab Provsten for Nedre Romerikes Provsti at skulle igjennemse og kvittere samt tilse, hvorledes Kirkens Bygning og Andet bliver holdt vedlige, hvorimod han nød det, som Lovens 2 B. 16 Cap. 10 Art. ham tillægger, hvilke aarlige Regnskaber til Stiftets Archiver skulle indsendes. — Da ville Vi herved allernaadigst have approberet og bevilget, at for den Del af Enebaks Sogns Menighed, som saaledes bebor den fra Enebaks Hovedkirke længst bortliggende Ytre Bygd, maa, imod at anførte 12 Poster ved denne Indretning vorde i Agt tagne, en saadan ny Annexkirke opbygges. Hvorefter I Eder allerunderdanigst kunde vide og rette og Vedkommende sligt til Efterretning at bekjendtgjøre. Dermed etc. Christiansborgs Slot den 15 December 1758.

[1]) Se Reskr. 2 Novbr. 1764.

Idus Gjerdings Enke, Margretha Kobrings Testament til fem fattige Enker af Borgerstand i Bergen.

Efter Origin. i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 336 ff.

177. 10 Marts 1754. Bergen.

I den hellige Treenigheds Navn haver jeg undertegnede Margretha Kobring, Enke af salig Idus Gjerding, efter et altid af bemeldte

thi saa ofte, som jeg haver betragtet mig selv, strax befunden, at jeg ikke havde flere Meriter at pukke paa, end mange af de Nødlidende, og at Guds Forsyn havde altsaa tildelt mig uforskyldt noget Godt, som saa mange andre maatte savne. Dette haver saa kraftig rørt mit Hjerte, at jeg, indtagen af Admiration over saadan Guds kjerlige og naadige Forsyn imod mig, haver med oprigtig Taknemmelighed velsignet og ophøjet saadan guddommelig Naade i mit Hjerte. Denne Betragtning har og stedse gjort, at jeg aldrig har kunnet seet eller tænkt paa saadanne Slags nødlidende Mennesker, uden tillige at røres til inderlig og hjertelig Compassion over dem, i hvilken Henseende jeg allerede for lang Tid siden haver besluttet at komme dem i deres Omstændigheder nogenledes til Hjelp med noget af det, som Guds Forsyn haver tildelt mig, hvorfor jeg ved dette mit Testament udi den Helligtreenigheds Navn og i Kraft af Lovens allernaadigste Bydende udi 5 Bogs 4 Cap. 16 Art. beslutter og fastsætter: — 1) Naar det behager Gud ved Døden at afforbre mig, da skal der forlods af min efterladte Boes Formue udtages en Summa af 500 Rdlr. Courant, hvilke fem Hundrede Rigsdaler stedse skal blive en urørlig Capital, som paa bestandig Rente udi suffisant fast Pant skal udsættes af den for de Husarme og Sengeliggende udi Domkirke=Sognet beskikkede Forstander Sr. Willads Dankertsen. — 2) Berørte 500 Rdlr. skal saaledes stedse blive en fast Capital, som denne Byes velforordnede Magistrat, der nu er eller herefter komme kan, stedse skal have under deres Inspection, og derfor staa til Ansvar, paa det den altid kan blive conserveret, og det af den Aarsag, at de paa deres egen An= og Tilsvar beskikke de for de Husarme og Sengeliggende tilforordnede Forstandere. — 3) De af denne Capital faldende Renter skal saaledes anvendes, nemlig: a) Ti Rigsdaler, skriver 10 Rdlr., skal aarlig fra Tid til anden stedse lægges til Capitalen, saa at den faste og urørlige Capital bliver aarlig forøget med 10 Rdlr., hvilken Forøgelse de forbemeldte Fattiges Forstandere skal vigilere for, paa Rente og sikkert Pant at faa udsat, saasnart den er opvoren til 50 Rdlr. eller derover, ligesom Omstændighederne kan være. — b) De øvrige Renter skal hvert Aar ved Paaskeitider af den nuværende og herefter kommende Forstander uddeles til de Husarme, Sengeliggende og Nødlidende i Domkirke=Sognet alene, og det efter Samvittighed, og som de for Gud og Øvrigheden vil tilsvare og bekjendt være. Iblandt dem, som skal nyde godt heraf, vil jeg især, at et gammelt fattigt Kvindemenneske, ved Navn Margaretha Robertsdatter Antelet, skal, saa længe hun lever, nyde en dobbelt Portion i Proportion af de andre Fattige. — 4) Derforuden skjenker og bortgiver jeg til samme Fattige alle de smaa Huse og Røste=

hage, udsat, og endeligen Renterne saaledes aarligen, som foreskreven er, uddelt. Ligeledes jeg skulde dem ombede og overdrage, at hvis nogen Ting efter min dødelige Afgang skulde møde, som kunde blive til Hinder i dette mit legati og sidste Villies Fuldbyrdelse, der da maatte hos Hans kongelige Majestet gjøres allerunderdanigst Ansøgning om allernaadigst Confirmation derpaa udi alle sine Poster og Clausuler, paa det denne min velmente christelige Intention, forfattet med velberaad Hu og ved sund Sind og god Sands, kunde vinde sin Fremgang og fuldkomne Opfyldelse. End om jeg i denne min Svaghed skulde afgaa, skal aparte tages af mit efterladte Boes beholdne Formue, førend arves af Nogen, den Summa et Hundrede Rdlr., som nuværende Hr. Biskop og Stiftsprovst efter deres bedste Villighed og Samvittighed den ganske Summa, det snareste ske kan, til fattige Husarme uddele. Til Vitterlighed haver jeg formaaet højædle og velbyrdige Hr. Justitsraad Lyder Schultz og Sr. Johan Christie dette med mig at underskrive og forsegle. Bergen den 10 Marts 1754.

Margretha, salig Idus Gierdings.
(L. S.)
Til Vitterlighed efter Begjer:
Lyder Schultz.

Da Sr. Johan Christie ikke var nærværende, er det af Madame Gierding, som nærværende, af mig anmodet, at jeg i hans Sted dette til Vitterlighed villet underskrive, som herved og af mig sker.

Ramshart.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksborg 24 Mai 1751.

Herman Henrich Feifs Testament til Fattige i Domkirkesognet i Bergen.

Efter Frimanns Stift. og Gavebr. II. 199—202.

178. 10 April 1754. Bergen.

Iblandt de mange store Velgjerninger, som den guddommelige Forsyn haver beviist mig, og som mangen Gang haver sat mit Hjerte udi saadan Bevægelse, som bedre kan fornemmes, end udtrykkes, er og dette en, at jeg ved Guds Forsyn er bragt saavidt igjennem Verden, uden at friste det, som sengeliggende og nødlidende Mennesker maa prøve;

det behaget ham, at jeg ved min Komme til denne Verden skulde medbringe Brøst og Skrøbelighed; samme har og, ligesom Aarene, stedse tiltaget og formeret sig, og endelig merker jeg nu, at den ligesom vil forekomme Alderen med at svække, nedbryde og haste med at reducere dette mit usle Legeme til sit forrige Støv igjen. Nu, Guds Vilje ske og staa mig bi med Tro og Kraft til at overstride dette Forkrænkelige og af Naade at indgaa i en salig Evighed. Jeg er da i saadanne Omstændigheder uvis paa, hvor lang min Levetid endnu vil blive, forinden jeg derfor skilles fra denne Verden, og medens den naadige Gud endnu forunder mig Fornuft og Forstand, saa paa min allernaadigste Konges Approbation (da jeg stedse har levet i enlig Stand uden Egteskab og Livsarvinger) opretter jeg dette mit Testamente og sidste Vilje, hvorledes efter min Død med min Begravelse og Efterladenskab skal forholdes, ej tvivlende paa, at jo samme af alle Vedkommende efter Pligt og Samvittighed nøjagtig bliver efterkommet og iagttaget. — 1) Naar jeg ved Døden afgaar, er dette min Vilje, at mit Legeme uden nogen Pragt, saa snart muligt, befordres i sin Kiste og tillukkes, derefter paa sedvanlig Tid henbringes til sit Hvilested uden stort Følge eller Ligprædiken; dog bør Byens Kirker og den latinske Skole Intet afgaa af det, som ved slig Lejlighed ellers til dem plejer at ydes. — 2) Legerer jeg af min Boes Formue og til Erindring om min egen Tilstand, som en bestandig staaende Capital (under Direction og Inspection som andre publike Husets Midler i Byen) den Summa 2500 Rdlr., siger to Tusinde og fem Hundrede Rigsdaler, hvis aarlige Renter skal employeres til Underholdning og Forflegning for trende vanføre Krøbling-Drenge i Nykirke-Sognet, som aldeles ere usle fattige Almisselemmer, og hverken kan erhverve sig Brødet selv, ej heller har Paarørende, som dem dermed bør og kan forsyne; findes ej saadanne Krøblinge i Nykirke-Sognet, maa de tages af de andre Byens Hovedsogne. Til den Ende bør den, som til Curator for dette legatum bliver beskikket (hvori og Sognenes Prester, om forlanges, maa være ham assisterlig) nøje observere, at han til de høje Herrer Directeurer, Stiftsbefalingsmanden og Biskopen, indgaar med Forslag paa de mulig mest værdige og trængende Lemmer dertil, samt efter deres Valg og med deres Approbation indlogerer dem til Underholdning og Forflegning hos skikkelige Folk, og stedse har Indseende med at legati Hensigt kommer dem tilgode. Var det og saa vel, at af Renterne, uden bemeldte Lemmers Præjudice, kunde noget aarlig blive tilovers, da er jeg enig med at samme bliver anvendt til Kur og Lægedom for andre Fattige, som paa Lemmer eller Helbred kunde have taget Skade, hvorimod en saadan Curator for sin Møje bør være fri for andre personelle

rder, fremmede Formynderskaber eller Forstanderskaber i Byen. Skulde rs de mine Venner, som ere dette Testamentes executores, finde sig ediget at recommendere Nogen enten til Lem af dette legato eller til rator for samme, saa ønsker og vil jeg at derpaa maatte vorde ecteret. — 3) Ligeledes, som en staaende Capital, legeres til fattige r sengeliggende Husarme i Nykirke-Sognet 1000 Rdlr., siger et Tu- e Rigsdaler, for hvilke en Forstander beskikkes (eller og kan betroes i foranførte 2den Post ommeldte Curator), der bør besørge Capitalen jat, og Renten deraf til bemeldte Fattige aarlig hver St. Martini Tid delt, og derfor efter Anordningerne, og som Directeurerne for de Fat- es Midler i Byen det determinere, aflægge vedbørlig Regnskab med ciel Forklaring over, hvem og hvormeget Enhver har nydt. — 4) stamenteres til de fattige Husarme i Byen 100 Rdlr., siger et Hun- de Rigsdaler, hvoraf til hver af Forstanderne for de Husarme i de e Byens Sogne leveres en Tredjedel, som derpaa til bemeldte Fattige r vorder uddelt. — 5) Til de 2de Fattighuse her i Byen, nemlig range-Fattighuset udi Klostret og Enkehuset ved Stadsporten, skjenkes ver 200 Rdlr., tilsammen fire Hundrede Rigsdaler, hvilke bestandig e en staaende Capital, men den aarlige Rente deraf kommer ethvert ses Lemmer udi deres maanedlige Deputat tilgode. — 6) Offereres Nykirken, som min Sognekirke, den Summa 200 Rdlr., siger to Hun- de Rigsdaler, hvilke kan anvendes enten til Orgelverkets Forbedring Istandsættelse eller til en Lysekrone og anden Sirlighed, som maatte oves. — 7) Ligeledes foræres til Nykirkens Fattiges Skole den mma 200 Rdlr., siger to Hundrede Rigsdaler, som en staaende Ca- al, hvis aarlige Rente dog til Skolens og Disciplernes Nytte maa ployeres. — 8) I Consideration af min Nabo Anders Jansen Dis- gthouns slette Omstændigheder, eftergives ham hvis Rente paa hans s mig beroende Panteobligationers Capitaler maatte til min Dødsdag ere. Ligeledes af Godhed foræres Cordt Andersens Søn Andreas (i tragtning af hans Moders lange tro Tjeneste i mit Hus) den Summa 0 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler. Skulde bemeldte Barn i sine yndige Aar ved Døden afgaa, tilfalder samme Gave den næste hans Fuldsystre; imidlertid leveres Gaven til Faderen, bemeldte rdt Andersen, som for samme, uden Andres Ansvar, bliver Værge og beholder Renten til Barnets Lærdom. — 9) Hvad angaar min sbetroede og øvrige Tjenere, som ved mit Dødsfald maatte være i n Tjeneste, da har jeg derom mundtlig talt med mine Venner, exe- tores af dette Testamente, og hvad de efter Omstændighederne, til en indring af mig, tillægger dem som et præmium, foruden deres tilgode-

havende Løn, bør i mit Skifte aldeles validere. — 10) Mit iboende Hus og Baghus med tilliggende trende Søboder og ovenstaaende Lofter ned i Søgaarden ved bemeldte mit Hus, alt med tilhørende Grunde og Herligheder, ser jeg gjerne at en af Descendenterne fra Forfædrene, som samme har beboet, fremdeles maatte komme til at eje, hvorfor jeg samme hermed efter min Død overlader og skal tilhøre min Cousin Consul Henrich Jansen Fasmer, imod at han derfor betaler til min Stervbo den Summa 2300 Rdlr., siger to Tusinde og tre Hundrede Rigsdaler, og bliver ham denne Post i Testamentet som fuldkommen Hjemmel og Skjøde derpaa. — 11) Til executores af dette mit Testamente og som Skifte-Commissarier min Stervbo at forvalte, har jeg formaaet min Morbroder Hr. Borgermester Henrich Forman og min Cousin Hr. Consul Henrich Fasmer (hvilke jeg har min Fortrolighed til) at paatage sig den Møje, og til Erindring for deres Umage og kjærlige Omgang skal Enhver af dem nyde af min Stervbo, som de selv maa udlægge sig, den Summa 300 Rdlr., tilsammen sex Hundrede Rigsdaler, og skulde en af dem under Skiftets Behandling ved Døden afgaa, tager den igjenlevende en anden god Mand til sig og med ham befordrer Skiftet til Endskab (dog bør Rettens Middel, som ellers efter Loven tilkom dette Skifte at forhandle, Intet i deres salario afgaa, ej heller Raadstuskriveren, skjønt han Skiftebrevet paa Forlangende bør besørge forfattet og renskrevet). Videre beskikker jeg og herved, under Direction af forbemeldte executores testamenti, min fortrolige og assisterlige Ven Hr. Jochim Dissingthom at være Tilsynsmand eller curator bonorum i min Stervbo, for hvilken hans Møje han og skal nyde, som sedvanlig, to pro cento af min Boes Formue, og skulde executores testamenti efter Beskaffenheden end tillægge ham desuden en videre Douceur, da gives dem og hertil aldeles Frihed. — Endelig 12) Naar de i foranførte Poster ommeldte Summer, item Creditorernes billig indkomne Fordringer, samt Begravelsens, dette Testamentes og Skifte-Omkostninger, tilligemed hvad executores til Udgift for Stervboen maatte eragte fornøden at anføre, er min Boes Formue af- eller fradragen, da skal den øvrige Beholdning tilhøre mine Arvinger efter Loven, og siden disse Arvinger alene bestaa i min Slegfredsysters 2de efterladte umyndige Børn, en Søn, navnlig Jørgen Weinwich, og en Datter, navnlig Maren Weinwich, saa er dette min alvorlige Villie, at denne Arv skal blive til lige Deling imellem dem uden Distinction af enten Broder- eller Systerlod. Og da jeg dernæst nødig ser, mindre ønsker, at nogen af min Stervboes Debitorer, særlig de efter Pantebreve, skal efter min Død og under Skiftets Behandling, formedelst ej at kunne præstere Betaling, blive oprykkede, saa maa slige Forskrivninger efter Pan-

ve in natura udlobdes paa Arvingerne, og saalænge saadanne De-
er conservere og ikke forrykke Pantet, samt ellers aarlig betimelig
re deres Rente, saa bør Værgerne ej strænge dem med Opsigelser
Forfølgelser, og skulde derover i sin Tid mod Formodning Noget
e til kort, da skal det være Myndlingernes fælles Skade uden Præ-
: for Værgerne, som jeg heller ej paatvivler jo paase deres Bedste,
ðt muligt er. — Over alt dette besørger executores en lovlig Skif-
etning forfattet, samt ellers paase, at dette mit Testamente i alle
r behørig vorder efterkommet. — Hvornæst allerunderdanigst udbe-
at min allernaadigste Arveherre og Konge ville efter min Død denne
idste Villie med sin høje Approbation allernaadigst confirmere og
ste. — Dets til Bekræftelse har jeg dette Testamente med velberaad
læg underskrevet og forseglet i Overværelse af notario publico her
iden cum teste, som og paa min Forlangende dette med mig til
:lighed underskrive og attestere. Bergen den 4 Juni anno 1754.

Hans Weinwich.

(L. S.)

At dette Testamente er idag den 4 Juni 1754 af Testator Sr. Hans
wich egenhændig underskrevet og forseglet, samt at velbemeldte
Hans Weinwich i min notarii og Sr. Olsens, Borger og Indvaaner
Staden, vores Paahør og Nærværelse, med sund Fornuft og For-
saavelsom med velberaad Hu declarerede, at det saaledes, som i
Testamente er indført, var hans sidste og alvorlige Villie, det at-
:r jeg hermed under min Haand og hostrykte Signet. Actum Bergis
et die ut supra.

Ole Olsen. (L. S.)

Nils Griis Alstrup,
Notarius publ. const. civit. Bergensis.
(L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Frederiksborg 12 Juli 1754.

---

gelig Konfirmation paa en Fundats for Fattigsko-len [1] i Frue Sogn i Throndhjem.

r bekr. Gjenp. og Kancellikonc. i Rigsarkivet. — Trykt særskilt i Throndhjem.

12 Juli 1754. Frederiksborg.

Vi Frederik den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark

Jfr. Reskr. 13 Aug. 1790 B § 1, og kgl. Resol. 17 Septbr. 1845.

og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation paa efterskrevne, af Sognepresten til det saakaldede Vor Frue Kirkes Sogn udi vor Kjøbstad Throndhjem, Hr. Niels Tønder, forfattede Fundats for en Skole for fattige Børn og andre Vankundige af bemeldte Vor Frue Sogn til fri Underviisning udi deres Saligheds Kundskab, lydendes Ord efter andet saaledes:

Af daglig Erfarenhed lærer man, at der saavel for Kirken, som for Staten er ingen sterkere og bedre Grundvold, end at Børn itide og andre vankundige Mennesker anføres til at kjende og frygte Herren, og at det er den allerfornemste, nyttigste og fornødenste Omsorg, at søge for Fattige deres Sjels aandelige og evige Velfærd. Derfor har jeg længe baade pønset, saa og arbeidet paa, iblandt de ellers mange andre skjønne Anstalter og gode Indretninger her i Byen udi andre Tilfælde, at faa i den mig allernaadigst anbetroede Menighed oprettet en Skole, i hvilken udarmede Folks og tildels afdøde Forældres Børn tilligemed vorne vankundige Mennesker kunde nyde fri Underviisning til høistfornøden Kundskab i deres Saligheds Sag, og Børn i deres bedste Alder afdrages fra Ørkesløshed og andet deraf flydende syndigt Væsen, helst efterdi denne Byes Vaisenhus formaar langt fra ikke at modtage alle, som dertil vel kunde trænge. Og da jeg nu endeligen under Guds naadige Forsyn, næst ved Hjelp og Understøttelse af adskillige fornemme Venner og mine fromme Tilhørere, er kommen saavidt, at ikke alene Gaard og Grund til dette Verk tilligemed Skolemester er forskaffet, men og allerede med Indretningen og Underviisningen paa 3die Aar siden gjort Begyndelse og god Nytte befunden, saa, paa det at dette Verk maa blive ordentligt og ved Guds Naade bestandigt for Fremtiden, haver jeg derover forfattet denne Fundats, i efterfølgende 6 Capitler inddelt.

I Cap. Om Skolen i sig selv, hvad Hus og Gaard med mere dertil hørende betræffer. 1) Den til dette Brug for 800 Rigsdaler allerede tilkjøbte og nu anviste Gaard og Grund, beliggende nede i Frue Kirkes Sogn, og herefter, som hidtil, fri for Huse-, Grund-, og andre Byens Skatte, Indkvartering og andet deslige, af hvad Slags Navn eller Udgift det være maa, bliver lagt til og under Frue Kirke, at være og forblive Kirkens egen Skole. — 2) Frue Kirkes Værge, nuværende og tilkommende, antager sig denne Skole med dens Inventarier, Indkomster, Bygning ꝛc. under Opsyn og Reparation, ligesaavel som Kirken selv, og aflægger aarlig et aparte Regnskab over Inventarier, Capitaler, Indtægt, Udgift og Beholdninger, hvilket Regnskab han altid flutter

) Aarets Udgang den 31 December og indgiver til Sognepresten til
[illegible]følgende Kyndilsmesse in duplo. — 3) Begge Prester til Frue Kir-
, som inspectores, revidere og approbere Regnskabet, som derefter
[illegible]er fuldkommelig confirmeret og qvitteret af dettes, som Byens
[illegible]re publike Huses Oberinspecteurer eller Directeurer, Herr Stift-
[illegible]manden og Herr Bisskopen, som og decidere de Mangler, ved
[illegible]isionen kan blive gjorte, efterat de ere blevne besvarede af Kirke-
[illegible]gen.

II Cap. Om Underviisningen og dem, som skal nyde Underviisning i
[illegible]ne Skole. 1) Alle de fattige Børn, som have i det mindste hørt
[illegible]e Sogn til i 3 Aar, ere kommen i det ringeste til 8 eller 12
[illegible]s Alder, og før have lært at læse indentil den lille Catechismus,
hvis Forældre enten ere ganske arme, saa at de formaa ikke at be-
Børnenes Skolegang, eller og ere ved Døden bortkaldede og have
[illegible]ladt Børnene i Armod; saa at ikke andre end virkelig fattige Børn
[illegible]Sognet komme derind: saadanne, som — 2) begge Frue Kirkens
[illegible]ster med deres Medhjelperes Raad og Underviisning kjende i Sand-
og efter en god Samvittighed (som de det for Gud paa hin Dag
[illegible] ansvare) agte at være trængende dertil, og derfor med skriftlig An-
[illegible]ning under Dato og begges Hænder sende til Skolen, dog har
som Stifter, for mig ene i al min Tid denne Rettighed forbehol-
; — 3) saadanne Børn nyde fri Underviisning i at lære vel inden
[illegible]den Bog at læse, sær Lutheri lille Catechismus og den over samme
[illegible]rde forfattede og overalt anbefalede Forklaring, Sandhed til Gud-
[illegible]tighed kaldet, saaledes, at hvis de før have lært at læse rent og
[illegible]avere ret, de da ogsaa anføres til at stave vel og læse tydelig og
, ligesom og ethvert Barn (med Tiden og saa snart, item saalænge
[illegible]sen det formaar) nyder en liden Catechismi Bog, en Forklaring over
[illegible]chismum, et ny Testamente og en fuldkommen Kirke-Psalmebog
[illegible] Betaling, saavelsom og (hvis Skolens Casse i Fremtiden kunde
[illegible] til at taale det) nogen Frokost og Mellemmad alle Dage, de gaa i
[illegible]len. — 4) Af Presterne henvises og til denne Skole alle de af Sog-
som efter Lov og Samvittighed ere befundne at maa afholdes fra
hellige Nadver, enten for Vankundigheds Skyld at de ikke forstaa
[illegible]røve sig selv og at bruge Sacramentet værdeligen, eller for Lejer-
l og andre deslige aabenbare Laster og Forargelser, at de her lære
[illegible]synderlighed Lutheri lille Catechismum vel uden til, at fatte Orde-
[illegible]sunde Forstand og Mening og at tage sig Meningen nøje til Hjerte
[illegible]Eftertanke, saa de siden hos Presterne kan blive nærmere præparere-

de, inden de admitteres til Sacramentets Brug eller offentlig Afløsning.

III Cap. **Om Skolemesteren og hans Embede.** 1) I denne Skole skal altid være og bo en duelig og gudfrygtig Skolemester, der forsvarligen med Flid og Troskab kan undervise de fattige Børn og andre Vankundige, og baade ved Ord, saa og egne Exempler føre dem an til at frygte og elske Herren. Men skulde med Tiden de Unges Tal, som undervises skal, blive saa stort, at en Skolemester ikke kunde tage dem alle vel over (hvilket dog ikke letteligen er at formode, saalænge han ikke har med at lære Børn fra første Begyndelse af, saasom at kjende Bogstaverne, at lægge sammen og inden til at læse ABC Bogen, aleneste den lille Catechismum, i saa vidt i næstforegaaende 2 Cap. 3 Art. er meldt), da antages tillige en Underskolemester til Hjelp, hvis Skolecassen kan holde at lønne ham; og da kunde vel ogsaa nogle af de fattigste Børn i Sognet antages til at lære fra Førstningen af at stave og læse i Bog. — 2) Til Skolemester (saavelsom og til Underskolemester) udse Sognets begge Prester tilsammen den allerbedste og skikkeligste Person, de kan finde, uden Vilje og Venskab, Recommendation, Gave &c., som de for Gud tænke at staa til Ansvar for. Og beholde Presterne Frihed til uden Lov og Dom at afsætte kjendelig uduelig og forargelig Skolemester og en anden i Steden at antage, aleneste jeg i min Tid vil have mig ene reserveret Rettighed til at udvælge Skolemester, om fornødent gjøres, i dens Sted, som jeg allerede har antaget og beskikket dertil. — 3) Skolemesterens Embede bliver alle Sognedage om Ugen, Vinter og Sommer, nemlig Mandag, Tirsdag, Thorsdag og Fredag fra 7 til 11 Slet Formiddagene og fra 1 til 5 Slet Eftermiddagene, saavelsom Onsdags og Løverdags Formiddagene fra Klokken 7 til 12, at undervise de Unge i det, som forhen er rørt om Cap. 2 Art. 3, da han anvender en Time i det ringeste af Onsdags og Løverdags Formiddagene paa at overhøre Børnene i det, de have læst de næste Dage foran, og at catechisere for alle efter Enhvers Kundskab og Begreb. Dernæst haver han for sig alle Uger, 2 til 3 Gange om Ugen, og det 1 til 2 Timer hver Gang, de Børne eller Gamle, som henskikkes til ham, at undervise dem i det, som foran Cap. 2. Art. 4 findes nævnt, og dertil anvender han først og fornemmelig Søndagene, dernæst Onsdagene, med mindre Onsdagen kan skiftes om med en Helligdag, som kan indfalde paa en Tirsdag eller Thorsdag, og endelig 3dje Gang om Ugen, naar Helligdag indfalder paa Fredag, paa det at disse Mennesker maa bringes til at kjende Gud og sig selv, og ikke formegen Tid

des for dem i deres verdslige Kald og Tjenester. — 4) Skolemeste- begynder altid om Morgenen, og om Aftenen slutter Læsningen med elig Sang og Bøn, og imellemstunder med et Capitels Læsning af det e Testamente, da han særdeles har at agte paa Børnene, at deres hold er skikkeligt, adstadigt og andægtigt, og at de læres og vænnes saadan Gudsdyrkelse ikke blot for det Udvortes i Hykleri og af Sed- e, men af og i en sønlig Ærbødighed og Lyst til Gud, hans Ord hellige Vilje. — 5) For saadan sin aarlige Tjeneste nyder Skoleme- en fri Bolig og Tilhold, uden nogen Leje eller Reparation at svare, i forskaffede og anviste Gaards Underværelser overalt, undtagen at echeten og hans Confirmations-Børn for et Par Gange om Ugen, i Vinterens Tid og for et Par Timer hver Gang, overdrages en nedentil at catechisere udi; men Værelserne ovenpaa Loftet, saa ge som dertil kan fornødiges, blive reserverede fornemmelig til en echet i Fremtiden at logere paa, om Behov gjøres. Dernæst til- ges ham i aarlig Løn 80 til 100 Rdlr. efter Cassens Tilstand, item Rdlr. til Lys og 12 Rdlr. til Varme for dem, han underviser, hvor- d han forsyner sig selv med Kost og hvad andet han behøver, og ikke n antager Børn at undervise i Skriven eller Regnen, eller andre ndervise i Læsning uden eller inden til, end dem, som efter det Fo- aaende i denne Fundats blive ham tilsendte, med mindre det ham for eller anden sær betydelig Omstændighed bliver paa visse Maader dt.

IV Cap. Om Inspectionen over Skolens indvortes Væsen. som Bispen og Provsten ifølge Lov og Forordninger over denne, andre publike Skoler, beholde Over-Inspectionen, saa haver Frue- kens begge Prester saavelsom Catechet Under-Inspectionen og nær- e Tilsyn med Skolemester, Discipler, Undervisningen, Skoletugten ꝛc. r mine Dage, da ellers jeg i min Tid vil have fornemmelig at raade di, som den Skolemesteren allerede givne Instrux indeholder, eller en en og bedre Instrux kan vise.

V Cap. Om Skolens Indkomster. Efterdi der udkræves noget an- igt til denne Skoles Underholdning, saasom til Bygningens Reparation Vedligeholdelse, Skolemesterløn, Lys, Varme og Bøger for de fattige n, saa, til disse Udgifter at bestride, henlægges: — 1) Hvad Behold- g jeg kan have ved Nyaar 1755, da jeg tænker til, under Bispens vstens Opsyn, og imod deres Kvittering, at overlevere Kirkeværgeren ne Skole. Og skulde det forinden behage Gud at henkalde mig, skal for mine Arvinger findes efter mig Rigtighed til denne Skoles Clare- g og Overleverelse. — 2) Ligesom jeg allerede af gode Venners fri-

villige Gaver haver noget lidet, nemlig 300 Rdlr., til Fond, hvoraf den aarlige Interesse anvendes til Skolens nødvendige Udgifter, saa haaber jeg og at flere fromme Hjerter opvækkes herefter til Godgjørenhed og frivillige Gaver, enten i deres levende Live, eller ved Testamente efter deres Død, da saadanne Gaver blive henlagte til Capital at samle og ikke røres uden høieste Nød eller Trang, men Renten deraf bruges til de aarlige Udgifter. — 3) Kommer Skolen i sine aarlige Udgifter til Hjelp det, som endel i Frue Sognet, der ikke have formaaet efter Villie at give paa engang noget synderligt til Skolen, have derimod frivillig hos mig forskrevet sig til eller herefter maatte forskrive sig til aarlig at svare til Skolen, saalænge de leve og Gud forlener dem Vilkaar og Evne at udrede det. — 4) Kommer og Skolen aarlig tilgode 25 Rdlr., som Byens gamle danske Skolemester tilforn har nydt af Byens Skatter, og som den gunstige Herr Magistrat samt Byens tolv Mænd allerede have bevilget og tillagt denne Skole. — 5) Nyder Skolen efter Hr. Stiftsbefalingsmandens og Herr Bispopens Bevilling en Collect for alle Frue Kirkens Døre, hver Gang der i Kirken holdes Confirmation, hvorom ved Confirmationens Tillysning forud kunde ske en kort Erindring til Menigheden af Prædikestolen til Opmuntring.

VI Cap. **Om Skolens og Skoleindretningens Vedligeholdelse i Fremtiden.** Da man og til dette Skoleverkets Bestandighed for Efterkommerne bør forud være betænkt paa tilkommende Tider, i saavidt det staar til Mennesker, saa staar jeg i den faste Forhaabning, hvis ulykkelig Ildebrand eller anden saadan Tilfælde skulde overgaa denne Skole, hvilket Herren dog af Naade ville afvende, at Skolens Casse med Tiden ved Guds Forsyn og godgjørende Menneskers Hjelp, skulle vore fremdeles og endelig komme i den Tilstand, at Skolen kunde bygge sig selv op af egne Midler; men dersom dette ikke skulde blive muligt, og det heller ikke skulde da blive Frue-Kirkens (som nu er fattig og stikker i Gjeld) dens Leilighed at ophjelpe Skolen igjen, vil jeg have denne Sag fornemmelig recommenderet i daværende Prester til Frue-Kirken, deres kjærlige og christelige Omhu, bedende paa det allerkjærligste, at de for vor Herres og Frelsers Jesu Christi Skyld ville tage sig dette Skoleverk alvorlig an, og ved Tilhørernes og egen Gavmildhed se det stedse befordret, saa det maa vedligeholdes paa samme Maade, som det er begyndt, og at saa fornødent og nyttigt Verk ikke maa forfalde til deres Beskjemmelse paa hin store Doms Dag. — Denne Fundats bør i alle Maader af alle Vedkommende holdes nøie efter alle dens Ord og Mening, dog saaledes, siden Tiderne forandres og man Tid efter anden faar bedre Indsigt i alle Ting, at det maa staa Frue-Kirkens Prester frit for, med Øvrigheds

aad og Samtykke, efter Lejlighed og Omstændigheder, at gjøre Foran-
inger, men ikke uden til kjendelig Forbedring, og da at forfatte samme
iftlig under Alles Hænder og føje den til denne Fundats, som en Re-
l og Rettesnor, samt derudi opgive Forandringen, hvorudi den bestaar
hvorfor den er skeet. — Naar det allernaadigst maatte behage Hans
ngelige Majestet, som jeg allerunderdanigst forhaaber og agter at sup-
cere om, at confirmere denne Fundats, vil jeg lade den trykke til Alles
derretning, og henlægge Originalet til Forvaring i Byens Domcapitel,
af de trykte Exemplarer nedlægge et hos Herr Magistraten i Raadstu-
hivet, et hos hver af Frue-Kirkens Prester, til at følge Mand efter
and i Embedet, et Exemplar at følge Frue-Kirkens Værger, og et i
olen til Skolemesternes Efterretning efter hverandre. — Den fromme
alvise Gud, som selv bedst ser, at der ved denne Indretning sigtes til
søges intet Andet, end hans egen allerhelligste Ære og fattige samt
kyndige Menneskers Salighed, han lade sig dette Verk vel befalde i
elskelige Søn Jesu Christo, og med sin elskelige Søn Jesu Christo
med sin Aand begave alle dem, som i nogen Maade have med dette
rk at bestille noget, samt velsigne og af Naade belønne i Tid og
ghed Alle og Enhver, som allerede have givet noget og som herefter
tribuere noget dertil, Amen. Throndhjem den 30 Januar anno 1754.

N. Tønder.

Da ville vi foreſtaaende Fundats efter Biskopens over bemeldte
rondhjems Stift, Os elskelige Hr. Frederich Nannestad, hans derpaa
e Vedtegning, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og
ned confirmere og stadfeste, dog at Frue Kirkes Prester, som med
es Medhjelperes Raad og Underviisning opgive og anvise de Børn
Bankundige, som efter Fundatsens 2 Cap.s 2 Art. til Skolen maa
endes, skulle, naar Stifteren, nuværende Sognepreſt Hr. Niels Tøn-
enten ved Døden afgaar, eller han Sognepreste-Embedet ved for-
one Menighed ej længere forestaar, først indstille saadanne deres For-
til Stiftamtmanden og Biskopen, for at fornemme, om de noget der-
d havde at erindre, forinden at Vedkommende udi Skolen vorder ind-
met; desligeste, at naar det efter indbemeldte Fundatses 3 Cap.
Art., skulde agtes fornøden at afsætte Skolemesteren for Forsømmelse
r anden hans Forseelses Skyld, derved da først iagttages de fornødne
mindelses-Grader, at en saadan til en eller anden Brøst eller Last
falden Skolemester udi Medhjelpernes Overværelse først advares og erin-
s; men naar ingen Rettelse og Paamindelse finder Sted til Forbedring eller
andring hos den Skyldige, hans Brøst og Fejl da af Presterne med

villige Gaver haver noget lidet, nemlig 300 Rdlr., til Fond, hvoraf den aarlige Interesse anvendes til Skolens nødvendige Udgifter, saa haaber jeg og at flere fromme Hjerter opvækkes herefter til Godgjørenhed og frivillige Gaver, enten i deres levende Live, eller ved Testamente efter deres Død, da saadanne Gaver blive henlagte til Capital at samle og ikke røres uden højeste Nød eller Trang, men Renten deraf bruges til de aarlige Udgifter. — 3) Kommer Skolen i sine aarlige Udgifter til Hjelp det, som endel i Frue Sognet, der ikke have formaaet efter Villie at give paa engang noget synderligt til Skolen, have derimod frivillig hos mig forskrevet sig til eller herefter maatte forskrive sig til aarlig at svare til Skolen, saalænge de leve og Gud forlener dem Vilkaar og Evne at udrede det. — 4) Kommer og Skolen aarlig tilgode 25 Rdlr., som Byens gamle danske Skolemester tilforn har nydt af Byens Skatter, og som den gunstige Herr Magistrat samt Byens tolv Mænd allerede have bevilget og tillagt denne Skole. — 5) Nyder Skolen efter Hr. Stiftsbefalingsmandens og Herr Bisskopens Bevilling en Collect for alle Frue Kirkens Døre, hver Gang der i Kirken holdes Confirmation, hvorom ved Confirmationens Tillysning forud kunde ske en kort Erindring til Menigheden af Prædikestolen til Opmuntring.

VI Cap. **Om Skolens og Skoleindretningens Vedligeholdelse i Fremtiden.** Da man og til dette Skoleverkets Bestandighed for Efterkommerne bør forud være betænkt paa tilkommende Tider, i saavidt det staar til Mennesker, saa staar jeg i den faste Forhaabning, hvis ulykkelig Ildebrand eller anden saadan Tilfælde skulde overgaa denne Skole, hvilket Herren dog af Naade ville afvende, at Skolens Casse med Tiden ved Guds Forsyn og godgjørende Menneskers Hjelp, skulle vore fremdeles og endelig komme i den Tilstand, at Skolen kunde bygge sig selv op af egne Midler; men dersom dette ikke skulde blive muligt, og det heller ikke skulde da blive Frue-Kirkens (som nu er fattig og stikker i Gjeld) dens Lejlighed at ophjelpe Skolen igjen, vil jeg have denne Sag fornemmelig recommenderet i daværende Prester til Frue-Kirken, deres kjærlige og christelige Omhu, bedende paa det allerkjærligste, at de for vor Herres og Frelsers Jesu Christi Skyld ville tage sig dette Skoleverk alvorlig an, og ved Tilhørernes og egen Gavmildhed se det stedse befordret, saa det maa vedligeholdes paa samme Maade, som det er begyndt, og at saa fornødent og nyttigt Verk ikke maa forfalde til deres Beskjemmelse paa hin store Doms Dag. — Denne Fundats bør i alle Maader af alle Vedkommende holdes nøje efter alle dens Ord og Mening, dog saaledes, siden Tiderne forandres og man Tid efter anden faar bedre Indsigt i en Ting, at det maa staa Frue-Kirkens Prester frit for, med Øvrigheds

Raad og Samtykke, efter Lejlighed og Omstændigheder, at gjøre Forandringer, men ikke uden til kjendelig Forbedring, og da at forfatte samme skriftlig under Alles Hænder og føje den til denne Fundats, som en Regel og Rettesnor, samt derudi opgive Forandringen, hvorudi den bestaar og hvorfor den er skeet. — Naar det allernaadigst maatte behage Hans kongelige Majestet, som jeg allerunderdanigst forhaaber og agter at supplicere om, at confirmere denne Fundats, vil jeg lade den trykke til Alles Underretning, og henlægge Originalet til Forvaring i Byens Domcapitel, og af de trykte Exemplarer nedlægge et hos Herr Magistraten i Raadstuarchivet, et hos hver af Frue-Kirkens Prester, til at følge Mand efter Mand i Embedet, et Exemplar at følge Frue-Kirkens Værger, og et i Skolen til Skolemesternes Efterretning efter hverandre. — Den fromme og alvise Gud, som selv bedst ser, at der ved denne Indretning sigtes til og søges intet Andet, end hans egen allerhelligste Ære og fattige samt vankundige Menneskers Salighed, han lade sig dette Verk vel befalde i sin elskelige Søn Jesu Christo, og med sin elskelige Søn Jesu Christo og med sin Aand begave alle dem, som i nogen Maade have med dette Verk at bestille noget, samt velsigne og af Naade belønne i Tid og Evighed Alle og Enhver, som allerede have givet noget og som herefter contribuere noget dertil, Amen. Throndhjem den 30 Januar anno 1754.

N. Tønder.

Da ville vi forestaaende Fundats efter Biskopens over bemeldte Throndhjems Stift, Os elskelige Hr. Frederich Nannestad, hans derpaa givne Vedtegning, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste, dog at Frue Kirkes Prester, som med deres Medhjelperes Raad og Underviisning opgive og anvise de Børn og Vankundige, som efter Fundatsens 2 Cap.s 2 Art. til Skolen maa forsendes, skulle, naar Stifteren, nuværende Sognepræst Hr. Niels Tønder, enten ved Døden afgaar, eller han Sognepreste-Embedet ved forskrevne Menighed ej længere forestaar, først indstille saadanne deres Forslag til Stiftamtmanden og Biskopen, for at fornemme, om de noget derimod havde at erindre, forinden at Vedkommende udi Skolen vorder indlemmet; desligeste, at naar det efter indbemeldte Fundatses 3 Cap. 2 Art., skulde agtes fornøden at afsætte Skolemesteren for Forsømmelse eller anden hans Forseelses Skyld, derved da først iagttages de fornødne Paamindelses-Grader, at en saadan til en eller anden Brøst eller Last henfalden Skolemester udi Medhjelpernes Overværelse først advares og erindres; men naar ingen Rettelse og Paamindelse finder Sted til Forbedring eller Forandring hos den Skyldige, hans Brøst og Fejl da af Presterne med

Medhjelpernes Paaskrift til Bekræftelse derom, dog uden nogen Retter-gang derved at maa bruges, skriftlig indberettes til Stiftsbefalingsmanden og Bispen til deres forsvarlig Decision og endelig Slutning, om han fra sit Skolemester-Embede skal afsættes eller ikke. — Forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom forskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 12 Juli anno 1754.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Frederik R.

(L. S.)

J. L. v. Holstein.

Peder Herslebs Gavebrev til en Student fra Throndhjem ved Universitetet.

Efter J. Badens Kjøbenhavns Universit.-Journ. II. 138—140. Ligeledes deraf trykt i Norske Univers.- og Skole-Annaler 2den Række VI. 172—174.

181. 25 Marts 1755. [Kjøbenhavn.]

Jeg holder det ikke alene for en Billighed, men ogsaa en Skyldighed og Samvittighedspligt, at de, som i deres Ungdom og fattige Tilstand har nydt noget af publike Stipendier i Skolen eller paa Akademiet, bør, naar Gud sætter dem i Velstand, at de af timelig Gods har mere end Nødtørft, endskjønt de har Børn, gjøre det mod Andre, hvad Publicum har gjort mod dem, og refundere til Trængende det, som de i deres Trang har faaet, hvilket og nogle Fundatser udtrykkelig foreskrive, og kunde være mange fattige Studerende paa Akademiet til stor Hjelp, naar derover blev stricte holdet; ja endog hvor Fundatsen det ikke byder, var det godt, at de bleve om saadan Pligt erindrede, som har nydt slige Penge, og ere siden komne i nogen kjendelig Velstand. Da, endskjønt jeg ikke haver nydt noget af de legatis, hvor saadan Refusion er foreskreven, saa har jeg dog eftertænkt Alt, hvad jeg paa Akademiet har nydt, (thi i Skolen har jeg ikke oppebaaret nogen Skilling), og da mindes jeg at have 1) spist paa Klosteret i $3\frac{1}{2}$ Aar, men de $\frac{3}{4}$ Aar kjøbte jeg en decani Kost, for hvilken Kost, hvor slet den var just i de Tider, jeg hjertelig takker Gud, da jeg ellers ikke kunde have holdt ud i 4 Aar paa Akademiet, og jeg derfor ønsker, at der altid blev Spisning, som er de Fattige til langt større Nytte, end Penge, som uddeles; denne Kost regnes for . . . . 150 Rdlr.

2) Paa Regentsen i salig Windings Kammer havde jeg et Aar,

jeg troer ikke det var længer, ...	10 Rdlr.	
og lidt Brænde, regnes for	15 —	
3) De Scheelers stipendium fik jeg ubegjert af salig Winding et Aar	21 —	4 Mrk.
4) Udi Elersens collegio blev jeg blandt de Første indtaget, og laa der ikke fuldt 1½ Aar, og skulde aarlig nyde 30 Rdlr.; jeg erindrer ej, om jeg nød mere end et Aar, men for Sikkerhed regnes . .	45 —	
Disse	241 Rdlr.	4 Mrk.

fylder jeg, enten som Rente eller Gave, indtil 400 Rdlr., hvilke 400 Rdlr. tilbydes consistorio, om det af Godhed for Akademiet vilde paatage sig den Møje og Omsorg at sætte dem paa Rente og give Renten til en fattig Student fra Throndhjem, som dertil af min Familje udnævnes. — Men vil Consistorium ikke tage derimod, fordi der er intet præmium ved, saa besørger mine successores, Bisperne i Sjælands Stift, det. — Med Udnævnelsen forholdes saaledes: min Hustru, saalænge hun lever, udnævner dertil en Person, som nyder Renterne i 2 Aar, medens han studerer her paa Akademiet til sine examina, især mellem examen philosophicum og theologicum; thi ingen andre end theologiæ studiosi maa nyde det. Efter min Hustrues Død udnævner den af mine Børn og Descendenter, som bo ved Stedet, og om der ere flere, da den, som er fornemmest af Værdighed, Søn eller Datter. Naar ingen af mine Descendenter i lige Linje bo her i Kjøbenhavn, da falder Udnævnelsen til Biskopen i Sjælands Stift. Saaledes har dette været længe betænkt og optegnet, men nu atter til min 67de Fødselsdag den 25de Marts 1755 fornyet og stadfestet af

Peder Hersleb.

Ole Børgesens Testament til Fattige i Bergen.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

182. 23 Juni 1755. Bergen.

Da jeg undertegnede Ole Børgesen, Borger og Indvaaner her i Bergen, haver hidindtil fremdraget mit Levnet udi enlig og ugift Stand og paafølgelig uden Livsarvinger, ligesom jeg heller ikke tænker samme min Stand at forandre, og det imidlertid har behaget Gud at betro mig udi dette Timelige noget af hans Velsignelse ved Lykkens Forsorg, som

jeg efter min Død udi en god Hensigt gjerne vilde se mine Næstpaarørende og isærdeleshed de fattige Nødtrængende forhjulpne ved, saa haver jeg hos mig selv efter den Tilskyndelse, Gud har givet mig, besluttet og afgjort, som jeg og herved, i min Helbredsstand og medens jeg endnu er ved fuldkommen Sands og Fornuft fuldkommeligen beslutter og afgjør som min sidste Vilje, der efter min Død skal holdes, ifald jeg i denne min enlige Stand og uden Livsarvinger, som jeg intet andet haaber, ved Døden skulde bortkaldes, nemlig: 1) Da jeg heller ingen Sysksende efterlader mig, men ikkun haver i Live en Halvsysters Datter ved Navn Emerentze Hermansdatter, der er gift med Mesterskredder Hans Jacobsen Berg her i Staden, saa skal først bemeldte min Halvsysters Datter nyde af min Bo sig udbetalt 200 Rdlr., skriver to Hundrede Rigsdaler, Courant og ikke mere, istedenfor den Arv hun ellers skulde tilfalde; dernæst skal hendes twende i Egteskab med samme hendes Mand avlede Børn, en Søn, navnlig Jacob Hansen, og en Datter ved Navn Gurine Hansdatter, tilfalde hver 100 Rdlr., skriver et Hundrede Rigsdaler, Courant, hvilke sidste 200 Rdlr. hos suffisante Værger skal udsættes paa Rente efter Loven, indtil de komme til deres myndige Aar; og skulde det hende sig, at bemeldte deres Moder ved Døden førend jeg skulde afgaa, da skal samme hende tiltænkte 200 Rdlr. tilfalde bemeldte hendes Børn foruden de sidstommeldte dennem tillagde 200 Rdlr., dog til lovlig Mellemdeling, saaledes at Sønnen nyder en Broderlod af Moderens Arv og Datteren en Systerlod; og ifald ikkun en af Børnene Moderen skulde overleve forinden min Død, forstaar det sig selv, at Moderens Arv nemlig de hende testamenterede 200 Rdlr. tilfalde da den eneste Igjenlevende tilligemed den afgangne Systers eller Broders aparte tilsagte 100 Rdlr. Men skulde ingen af Børnene Moderen overleve, da skal disse ovenskrevne 400 Rdlr. tilfalde Husarme, Fattige og Sengeliggende udi Byens 3de Kirkesogne saaledes, at Capitalen stedse skal blive urørt og paa Rente bestaaende og den deraf gaaende Rente ikkun imellem dennem aarligen blive uddelt, ligesom udi eftermeldende 3dje Post er mentioneret. — 2) Skal min afdøde Broders Børge Børgesens efterladte Enke, navnlig Gjertrud Nielsdatter, ifald hun mig overlever, nyde aarlig Renter til hendes nogenledes Subsistence, fra min Dødsdag at regne, af den Capital 600 Rdlr., nemlig 30 Rdlr. aarlig, hvilke 30 Rdlr. jeg gjerne saa, at hende til hver Michelsaften blev udbetalt, dog ikkun saalænge hun sidder i Enkestand, men efter hendes Død eller ifald hun forinden sig i Egteskab skulde indlade, da — 3) saavel disse 600 Rdlr. Capital, som al anden min øvrige Boes Formue, Intet i nogen Maade undtagen, efter at den ved Rettens Middel paa lovlig Maade er bleven gjort i Penge og min

egravelses Bekostning tilligemed min lovlige og beviislige Gjeld med ifftes- og andre Omkostninger er fradragen, lægges til en samlet Summa ; de deraf gaaende aarlige Renter uddeles til Byens husarme, fattige ; sengeliggende Folk i alle 3de Hovedsogne saaledes, at hvert Sogns usarme, Fattige og Sengeliggende, uden Hensigt til Mængden i det ene ogn fremfor det andet, nyde ligemeget. Og skal denne min beholdne ves Capital, efterat alt forindførte er fradragen, til den Ende stedseva- nde blive paa Rente bestaaende under en god og suffisant Borgermands syn af hvert Kirkesogn, som Øvrigheden paa eget Ansvar beskikker, uden Capitalen til noget andet Brug, end forskrevet staar, maa eller skal vendes, ligesom jeg og vil at Renterne ved hvert Aars Michaeli-Tider disse Nødtrængende rigtig blive uddelt, eftersom enhver i sine Om- ndigheder trænger til, og hvorved Vedkommende efter min Død saa- es bør have Indseende, som de i sin Tid i alle Tilfælde vil være an- rlig; ellers og som min Efterladenskab saaledes stedsevarende paa Ren- imod 5 pCt. aarlig skal blive udestaaende, saa vil jeg ikke at nogen mine nuværende eller blivende Debitorer efter Panteobligationer skal er min Død blive opryffede eller tvungne til Betaling, saalænge Pan- ne kan ansees suffisante, og de Renterne aarlig i rette Tid betale. utelig vil jeg, at den Mand til Tilsynsmand udi min Stervbo skal tages og bruges, som jeg selv før min Død enten skriftlig eller mundt- ; dertil udnævner og beskikker, imod den Betaling for samme hans Møje, n jeg ligeledes selv godvillig hannem maatte tilsige. Dette mit Te- mente, som bliver min sidste fuldkommen og uforanderlige Villie, og illet jeg saaledes i Helbredsstand og med sund Fornuft og velberaad 1 haver besluttet, underskriver jeg med egen Haand og mit Signet hos- ikker i Overværelse af de 2de gode Mænd, kongelig Majestets Pro- rator Johan Reuß og velfornemme Sr. Abraham von Erpecom, til itterlighed, og tilsidst allerunderdanigst ombeder Hans kongelige Maje- t, min allernaadigste Arvekonge og Herre, dette mit Testamente allernaa- gst at ville confirmere og stadfeste. Bergen den 23 Juni 1755.

Ole Børgesen.

(L. S.)

At Sr. Ole Børgesen dette sit Testamente med egen Haand har un- skrevet og forseglet i Helbredsstand og med sund Fornuft, efter han samme os lydelig oplæste, testere til Vitterlighed udi Bergen ut supra

J. P. Reuß. (L. S.)

Abraham von Erpecom. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 5 Septbr. 1755.

Ditlef Bucha's Enke, Anna Munchs Gavebrev til Langesunds Kirke.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

183. 5 Juli 1755. Kjøbenhavn.

I den hellige Trefoldigheds Navn kjendes og hermed vitterlig gjør jeg underskrevne Anna Munch, salig Ditlef Buchas Enke, nu boende paa Lille Rafsnes ved Svendborg i Fyn, at, siden min salig Mand og jeg i hans levende Live ofte har aftalt imellem os og dernæst altid været enssindede, det vi efter vores Død af christen Kjærlighed og uden nogen Ros for os til Langesunds nye opbygte Kirke i Norge vilde forære en Capital af sex Hundrede Rigsdaler, altsaa siden det har behaget Gud at lade mig overleve min salig Mand uden Livsarvinger paa enten af Siderne, og jeg i min Enkestand, medens jeg endnu lever, gjerne vilde se dette vores fælles for Gud givne Løfte opfyldt, skjenker og giver jeg hermed af fri Villie og velberaad Hu til ovenmeldte Langesunds nys opbygte Kirke i Norge en af Mons. Peder Adslew, Kjøbmand udi Skien i Norge, til min salig Mand og mig udgivne Panteobligation, de dato den 7 December 1747 paa Capital 600 Rdlr., for samme sex Hundrede Rigsdaler bemeldte Mons. Adslew til Forsikring pantsætter 3 Sager, nemlig No. 19 og 20 Langefos-Sager kaldet, og No. 27 Spege Sag kaldet; dog reserverer jeg mig, saalænge jeg lever, Renterne af ovenmeldte Capital med 5 pCt. aarlig, som Mons. Adslew ifølge Obligationen er pligtig til mig, som længstlevende, at betale, hvorimod Mons. Adslew fra min Dødsdag af bliver pligtig at svare til Langesunds nys opbygte Kirke Renter af ermeldte Capital med 3 pCt. aarlig, alt efter hans udgivne Obligations Indhold. Imidlertid skal Capitalen blive urørt for Kirken, og Renterne fra min Dødsdag af til dens Nytte alene til evig Tid erlægges og anvendes, overdrager fremdeles til ermeldte Kirkes Forstander at forsyne sig paa Kirkens Vegne med al den fornødne Forsikring udi forommeldte 3 Sager, der paastaaes fra efter Indholdet af den Obligation, som Mons. Peder Adslew til min salig Mand og mig udgivet haver, ligesom jeg ikke heller paatvivler, at jo de høje Herrer Oberdirecteurer for samme Kirke, som enten nu ere eller kommendes vorde, vigilere for, at Capitalen ej skal forkommes, saafremt de og deres Arvinger, en for alle og alle for en, ej dertil ville svare, men at de saaledes holde over dette mit legatum, som de for Gud paa hin Dag agte at gjøre Regnskab. Og da min salig Mand paa sin Sygeseng ej alene i kraftigste Maader bad mig erindre ermeldte og

ofte imellem os omtalte legatum, men endog anmodede mig om ne Gave at forbedre, saafremt Evnen det kunde tillade, saa er det og, baade i Henseende min salig Mands sidste Begjering, som og rørt af en højere Drift, fremdeles af fri Vilje strax bortskjenker og r til bemeldte Langesunds Kirke en af højvelbaarne Hr. Johan Fre-ch von Løvenhjelm, Amtmand over Bratsberg Amt i Norge, til min g Mand og mig udgiven Pante-Obligation, de dato 31 Mai 1746 Capital to Hundrede Rigsdaler i Kiær Gaard, udi Bamble Sogn i ge beliggende, tilligemed resterende og ubetalte 8 Aars Renter, der Aar 1747 den 31 Mai til Aar 1755 den 31 Mai à 5 pCt. aarlig de sig til 80 Rdlr. Dansk Courant; samme Obligation bliver straxen, Forlangende, de høje Herrer Directeurer for samme Kirke imod de-Kvittering herpaa udleveret, med fuldkommen Myndighed, at ifald de Kirkens Vegne ej kan finde sig med Pantet for Capital og Renter, vel allerede forfaldne, som herefter aarlig forfaldende, aldeles skades-holdne, da samme Capital med Renter lovlig at opsige og derefter d lovlig Inddrivelse at fortfare, samt siden den beløbende Capital saa rt, som ved slige Gaver sker, at udsætte, og iagttage saaledes, som de Gud paa Kirkens Vegne agte at tilsvare. Da Capitalens aarlige nte bliver Kirken, som forhen meldt er, til Bedste, og da jeg for det ige forlader mig til nuværende Biskop over Akershus Stift, hans ædle Højærværdighed Hr. Niels Dorph, hans bekjendte Nidkjærhed Guds Ære og hans Menigheds Bedste, saa er til ham min ærbødige tjenstlige Begjering, han strax vilde ansøge Deres kongelige Majestets naadigste Confirmation herpaa, dog uden mindste Bekostning for mig, derefter min Vilje og Hjertens Ønske i Henseende til Kirkens Bedste, vidt staar til ham, besørge. — Det til Bekræftelse under min, saavel-n hertil antaget Lagværges Haand og Signet, samt til Vitterlighed naaet underskrevne Venner med mig tillige at underskrive og forsegle. øbenhavn den 5 Juli 1755.

A. P. Falch, som Lagværge in h. c. (L. S.)

Anna Munch, salig Ditlef Bucha. (L. S.)

At dette Testamente af Madame salig Buchas med fri Vilje og d Fornuft er oprettet og underskreven, testere vi efter Begjer un-vor Haand og Signet. Kjøbenhavn ut supra.

N. P. Lindschow. (L S.)

Christopher Jensen Hall. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 29 August 1755.

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for Arendals Hospital [1].

Efter bekræftet Gjenpart og Koncellikoncepten i Rigsarkivet.

184. 5 Septbr. 1755. Fredensborg

Vi Frederik den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation paa efterfølgende Fundats, lydende Ord efter andet saaledes:

Da der ikke haver manglet paa nødtørftig Ophold for denne Menigheds sengeliggende fattige Lemmer, men denne Guds Menighed altid vist særdeles Gavmildhed, christelige Kjærlighed og Omhu for deres Underholdning, saa har man været betænkt paa, hvorledes samme fattige Sengeliggende med Guds Ord og Sjeleføde kunde saavel vorde forsynet, som med legemlige Føde; hvilket ej har kunnet ske saa fuldkommelig og tilstrækkelig, som sig bør, saalænge disse fattige Lemmer har ligget saa vidt adspredte paa Steder, hvor man ej saa lettelig og uden stor Møje har kunnet komme til dem. Da det nu ved Guds Forsyn og Menighedens meget priselige Gavmildhed er kommen saavidt, at et lidet Hospital paa bekvemmeste Sted midt i Byen inden Kirkegaarden er bleven opbygt, saa kan nu disse fattige Jesu Lemmer med Guds Ord blive forsynede til Gudfrygtigheds Øvelse, Taalmodigheds Opmuntring og god Disciplin dagligen blive anviste og anholdne, hvorfor følgende Fundats for samme Haspital paa høj Øvrigheds gunstige Approbation er bleven forfattet.

I. **Om deres Gudstjeneste og Gudsfrygt.** Alle Søndage, Helligdage og Bededage, naar Gudstjenesten i Kirken bliver forrettet, saavel til Aftensang som til Højmesse, skal den nuværende eller herefter blivende de fattige Børns Skoleholder være forbunden, naar det er ringet sammen eller 3die Gang, at medtage 3 eller flere af de fattige Skolebørn, som bedst kan synge, og sig i Hospitalet at forføje, og der først læse den anordnede Bøn for Prædiken, derpaa synges for dem paa Søn- og Helligdage først den Psalme: Aleneste Gud i Himmerig &c.; derpaa: Nu bede vi den Hellig Aand &c.; saa læses Herrens Bøn: Fader vor du, som er i Himmelen; saa til Højmessen Evangelii Forklaring af salig Doctor Brochmanns eller Müllers Postill; efterat Postillen er læst, Fader vor; saa den Psalme, som Psalmebogen tilholder; hvorpaa

[1]) Se Reskr. 11 Jan. 1793 og 23 Decbr. 1796.

Velsignelsen læses af Bogen: Herren være med os, Herren velsigne og bevare os ꝛc.; og endelig sluttes alting med den sedvanlige Bøn, som bruges efter al Tjeneste i Kirken: Herre jeg takker dig af mit ganske Hjerte ꝛc. og Fader vor; til Aftensang, efter foregaaende Bøn, ligesom til Højmesse, først den Psalme, som i Psalmebogen er anordnet og: Nu bede vi den Helligaand; saa Epistelens Forklaring af ovenmeldte Postill, derpaa Bøn og Psalme, ligesom til Højmesse. Efter Aftensang besøger en af Presterne Hospitalslemmerne, overværende Fattigskoleholderen og Forstanderen, erfarer af Skoleholderen deres Forhold ved den holdte Gudstjeneste, formaner dem til Gudsfrygt, christelig Taalmodighed og andre christelige Dyder. Paa Bededage, naar det er ringet sammen, synger Skoleholderen, efter foregaaende Bøn, som paa Søndagene, først den Psalme: Udi min Angest og Nød ꝛc., eller og en anden gudelig Psalme, som den nuværende eller herefter kommende Sognepresten det anordner; derpaa: Nu bede vi den Helligaand; saa læser han et Capitel eller flere af Doctor Johan Arndt's sande Christendom, eller af Nachskovs Religions Artikler, eller af en anden Dansk Bog, hvorudi findes extraordinaire Texter forklarede; derefter synges enten: Forlen os med Fred naadelig, eller: Behold os Herre ved dit Ord ꝛc., alternatim besluttes saa med Velsignelsen, Bønnen efter Prædiken og Fader vor, som ermeldt. Hver Dag skal holdes Morgen- og Aftenbøn, om Vinteren Kl. 8 om Morgenen, om Aftenen Kl. 5, om Sommeren Morgenbøn Kl. 7, og om Aftenen Kl. 7, som af Skoleholderen forrettes; Psalmer synges efter Psalmebogens Udvisning ved den daglige Chorholdelse i Kirken, Bønnen læses, hvorudi bedes for Guds evangeliske Kirke, for Kongen og al christen. Øvrighed, for begge Rigerne, for dette Stift og dette Sted, for de Søfarende og for det almindelige Bedste. Hvad Fattigskoleholderen for saadan sin Møje skal have til aarlig Recognition, maatte bero paa Biskopens Sigelse efter Hospitals-Revenuernes Tiltagelse eller Aftagelse, ligesom Biskopen ved Regnskabets Eftersyn finder taaleligt, hvilket dog ej maa overgaa 10 Rdlr. Communion angaaende, da forrettes den for Syge i Hospitalet, naar de det fornødige og forlange, men de, som ere saa friske, at de kunne gaa i Kirken, søge den offentlige Communion i Kirken, ligesom det og kan være dem tilladt undertiden, om de finde det opbyggeligt til mere Andagt, at høre Prædiken i Kirken paa Søndage, Helligdage og Bededage, hvilket de Forstanderskem skal give tilkjende.

II. Om Hospitalets Lemmer. Disse blive trende Slags: 1) Syge og Sengeliggende, som nyde ugentlig fuld Portion efter Kostens Ligelighed; — 2) Gamle og Skrøbelige, som dog noget kan arbejde, saa-

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for Arendals Hospital [1].

Efter bekræftet Gjenpart og Koncellikonceptet i Rigsarkivet.

184. 5 Septbr. 1755. Fredensborg.

Vi Frederik den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation paa efterfølgende Fundats, lydende Ord efter andet saaledes:

Da der ikke haver manglet paa nødtørftig Ophold for denne Menigheds sengeliggende fattige Lemmer, men denne Guds Menighed altid vist særdeles Gavmildhed, christelige Kjærlighed og Omhu for deres Underholdning, saa har man været betænkt paa, hvorledes samme fattige Sengeliggende med Guds Ord og Sjeleføde kunde saavel vorde forsynet, som med legemlige Føde; hvilket ej har kunnet ske saa fuldkommelig og tilstrækkelig, som sig bør, saalænge disse fattige Lemmer har ligget saa vidt adspredte paa Steder, hvor man ej saa lettelig og uden stor Møje har kunnet komme til dem. Da det nu ved Guds Forsyn og Menighedens meget priselige Gavmildhed er kommen saavidt, at et lidet Hospital paa bekvemmeste Sted midt i Byen inden Kirkegaarden er bleven opbygt, saa kan nu disse fattige Jesu Lemmer med Guds Ord blive forsynede til Gudfrygtigheds Øvelse, Taalmodigheds Opmuntring og god Disciplin dagligen blive anviste og anholdne, hvorfor følgende Fundats for samme Haspital paa høj Øvrigheds gunstige Approbation er bleven forfattet.

I. **Om deres Gudstjeneste og Gudsfrygt.** Alle Søndage, Helligdage og Bededage, naar Gudstjenesten i Kirken bliver forrettet, saavel til Aftensang som til Højmesse, skal den nuværende eller herefter blivende de fattige Børns Skoleholder være forbunden, naar det er ringet sammen eller 3die Gang, at medtage 3 eller flere af de fattige Skolebørn, som bedst kan synge, og sig i Hospitalet at forføje, og der først læse den anordnede Bøn for Prædiken, derpaa synges for dem paa Søn- og Helligdage først den Psalme: Aleneste Gud i Himmerig etc.; derpaa: Nu bede vi den Hellig Aand etc.; saa læses Herrens Bøn: Fader vor du, som er i Himmelen; saa til Højmessen Evangelii Forklaring af salig Doctor Brochmanns eller Müllers Postill; efterat Postillen er læst, Fader vor; saa den Psalme, som Psalmebogen tilholder; hvorpaa

[1]) Se Reskr. 11 Jan. 1793 og 23 Decbr. 1796.

lsignelsen læses af Bogen: Herren være med os, Herren velsigne og vare os ꝛc.; og endelig sluttes alting med den sedvanlige Bøn, som iges efter al Tjeneste i Kirken: Herre jeg takker dig af mit ganske erte ꝛc. og Fader vor; til Aftensang, efter foregaaende Bøn, ligesom Høimesse, først den Psalme, som i Psalmebogen er anordnet og: Nu de vi den Helligaand; saa Epistelens Forklaring af ovenmeldte Postill, rpaa Bøn og Psalme, ligesom til Høimesse. Efter Aftensang beger en af Presterne Hospitalslemmerne, overværende Fattigskoleholderen Forstanderen, erfarer af Skoleholderen deres Forhold ved den holdte udstjeneste, formaner dem til Gudsfrygt, christelig Taalmodighed og dre christelige Dyder. Paa Bededage, naar det er ringet sammen, synr Skoleholderen, efter foregaaende Bøn, som paa Søndagene, først den salme: Udi min Angest og Nød ꝛc., eller og en anden gudelig Psal; som den nuværende eller herefter kommende Sognepræst det anordr; derpaa: Nu bede vi den Helligaand; saa læser han et Capitel eller re af Doctor Johan Arndt's sande Christendom, eller af Nachskovs Regions Artikler, eller af en anden Dansk Bog, hvorudi findes extraordinære Texter forklarede; derefter synges enten: Forlen os med Fred naalig, eller: Behold os Herre ved dit Ord ꝛc., alternatim besluttes saa d Velsignelsen, Bønnen efter Prædiken og Fader vor, som ermeldt. ver Dag skal holdes Morgen- og Aftenbøn, om Vinteren Kl. 8 om Morgnen, om Aftenen Kl. 5, om Sommeren Morgenbøn Kl. 7, og om ftenen Kl. 7, som af Skoleholderen forrettes; Psalmer synges efter salmebogens Udvisning ved den daglige Chorholdelse i Kirken, Bønn læses, hvorudi bedes for Guds evangeliske Kirke, for Kongen og al ristel. Øvrighed, for begge Rigerne, for dette Stift og dette Sted, for Søfarende og for det almindelige Bedste. Hvad Fattigskoleholderen for dan sin Møie skal have til aarlig Recognition, maatte bero paa Bispens Sigelse efter Hospitals-Revenuernes Tiltagelse eller Aftagelse, esom Biskopen ved Regnskabets Eftersyn finder taaleligt, hvilket dog ej a overgaa 10 Rdlr. Communion angaaende, da forrettes den for ge i Hospitalet, naar de det fornødige og forlange, men de, som saa friske, at de kunne gaa i Kirken, søge den offentlige Communion Kirken, ligesom det og kan være dem tilladt undertiden, om de finde opbyggeligt til mere Andagt, at høre Prædiken i Kirken paa Sønge, Helligdage og Bededage, hvilket de Forstandersken skal give tilde.

II. **Om Hospitalets Lemmer.** Disse blive trende Slags: 1) ge og Sengeliggende, som nyde ugentlig fuld Portion efter Kostens ighed; — 2) Gamle og Skrøbelige, som dog noget kan arbejde, saa-

som sy, spinde ꝛc., hvorved de noget til Ophold selv kan fortjene, at de ej skal aldeles slaa sig til Ladhed; disse tvende Slags Lemmer have deres Senge i den nederste Stue; — 3) Arbeidsføre, som kan arbeide enten inden eller uden Hospitalet, disse nyde ingen Portioner, men saasom de ere fattige Enker, der maa betale Husleje, bekoste sig Brænde og Lys, hvor de nu have deres Herberge, saa nyde de i Hospitalet saadant frit, som ej er liden Hjelp for dem, hvorimod den Almisse, som paa kongelig Majestets Toldbod af de Søfarende bliver erlagt og hidindtil blandt saadanne fattige Husarme til Husleje er bleven uddelt, men ej til Brænde og Lys har kunnet være tilstrækkelig, henfalder til Hospitalet, nemlig for dem, som nyde frit Hus derudi; derved kan da Menigheden altid vide at finde Arbeidsfolk til et og andet Arbeide at forrette. Over disse 3 Slags fattige Lemmer holder Forstanderen rigtig Liste og Navnetal af Aar, Alder og Tilstand; disse Slags Lemmer have Sted i de tvende øverste Stuer. For alting maa det iagttages, at Ingen antages blandt disse 3 Slags Lemmers Tal uden de, som ere heraf Menigheden, og har et upaatvivleligt Skudsmaal af Presten for Gudsfrygt og et skikkeligt og ærbart Levnet.

III. **Om Hospitalets Forstander.** Da dette lidet Hospital ej formaar at lønne nogen Hospitals-Forstander, ej heller at give ham Bolig i Hospitalet, saa haver Stifts-Øvrigheden ved naadig og gunstig Resolution af 1 December 1752 efter derom gjorte underdanige Forslag, følgelig Loven pag. 267, saaledes stipuleret, at de tvende Prestens Medhjelpere skal betjene baade Kirkeværgeriet og Forstanderskabet for Hospitalet, og saaledes alternere med hinanden, mens begge imidlertid ere Prestens Medhjelpere, og hvert Aar in Januario, naar Kirkeværgeren aflægger sit Regnskab, Forstanderen da og tillige fremlægger sit Forstander-Regnskab til Revision af Stedets Øvrighed, Sognepresten og tvende af de 6 Mænd, som Stedets Øvrighed dertil udnævner, hvilket da videre til den høje Stifts Øvrigheds Approbation indsendes in triplo, hvoraf et Exemplar forbliver i Stiftsbefalingsmandens Archiv, det andet i Biskopens Stiftskiste, det tredje i Hospitalets Gjemmer; for hvilken Umage Forstanderen, som ingen Løn nyder, maatte vorde dispenseret for Lovens 2 Bogs 19 Cap. 1 Art., at hans Arvinger beholde, hvis Midler han sig efterlader, samt at han for andre Byens Bestillinger bliver fritagen. Forstanderen bør ej have Magt, selv alene nogen Obligation paa Penge eller Gave, som Hospitalet tilhører, at transportere, kvittere eller kvitteret erindre, uden Sogneprestens og Stedets Øvrigheds Underskrift tilligemed hans paa slige Documenter udstedes. Hvad han behøver til ugentlig Distribution iblandt Lemmerne udtælles ham hvert Fjerdingaar i rede

enge af hvad godvillige Gaver, eller hvis der kan samles i den dertil indrettede Almisse-Blok eller Kirketavle [1], som for Stedets Fattige nyder Omgang i Kirken. De frivillige Gaver leveres til Hospitalets Forstander, som det i sin Protocol til Indtægt anfører, og eragtes bedst, at i Kirken bliver en god og sterk Blok indrettet, i hvilken hver Søndag lægges, hvad der i den Tavle, som bæres for Hospitalet, vorder indsamlet, som da kvartaliter aabnes, overværende Sognepresten og Medhjelperne, og da samme Kvartal til Forstanderen udtælles og med ham i hans Protocol attesteres, men Renterne af Obligationer oppebærer Forstanderen, som tilligemed forbemeldte Gaver til ugentlig Distribution anvendes efter Conference med Sognepresten. De fastſtaaende Capitaler blive altid uberørte og maa ej formindskes, men den ugentlig Distribution og andre nødvendige, enten Reparation, eller Udgifter til Lys, Brændsel, Sengeklæders Vedligeholdelse 2c. sker alene af Renter og andre Gaver, som kan samles, og bliver da Distributionen iblandt Lemmerne derefter proportioneret.

IV. **Angaaende en Husholderske.** Det er fornødent, at der er en Forstanderske eller Husholderske, som er gudfrygtig og af et godt Rygte, som kan have Opsyn med Hospitalslemmerne, rede de Sengeliggendes Senge, saavelsom de Syges, der ligge paa Sygekammeret, se til at de Syge og Sengeliggende faa for deres Penge, som dem ugentlig udtælles, nødtørftig og upaaklagelig Øl og Mad, ej kiøbe dem bort i Brændevin og Tobak eller sterkt Øl, leve ædruelig, gudelig og fredelig med hinanden, ej bande, sværge eller bruge Skjeldsord og utugtig Snak, men som Christi-Lemmer langt mere opbygge hinanden, styrke og formane hinanden i det forestaaende herlige Haab, og naar nogen af de syge Sengeliggende ved Døden afgaar, da at klæde deres Legemer og besørge deres Legemer lagt i Ligkisten, give Agt paa Ild og Lys, at derved ej af Uagtsomhed og Skjødesløshed noget fordærves, eller nogen Ulykke foraarsages; hertil adjungeres hende en Pige eller Kone af Lemmerne, som nyde fri Bolig, Lys og Varme, hvilke ugentlig alternere med hverandre ved Omgang af Lemmerne i den 3dje Classe, som meldes i den 2den Post; og da saadan en Pige eller Kone, der gaar Husholdersken til Haande, for den Uge, hun subministrerer, ej kan faa Tid arbeide for sit Brød, saa nyder hun for den Uge en hel Portion ligesom en af de Sengeliggende; men er hun en af de Lemmer, der ellers nyde halv Portion, efter 3dje Classes Formeld, da nyder hun alene en halv Portions Tillæg, hvorimod hun da er forbunden at være tro, flittig og ufortrøden til sin Gjerning. Hvad Husholdersken eller Lemmerne

[1]) Se en Lov 7 Mai 1845.

sig efterlade ved Dødsfald, det hjemfalder til Hospitalet efter Loven og derom udgangne allernaadigste Forordning, hvilket da af Fattigstoleholderen strax bliver registeret og i Hospitalet under Forstanderens Opsyn auctioneret.

V. **Angaaende Begravelse.** Naar nogen af Lemmerne ved Døden afgaar, nyder den fri Begravelse, fri Jord i Hospitalets Kirkegaard, den mellemste Klokke at ringe med for Liget; Graveren betales 20 ß for Graven at opkaste, nødtørftig Ligsvøb og Kiste. Skulde nogen af den Afdødes Venner ville have Liget med flere Ceremonier begravet, da gjøre de selv Bekostningen.

VI. **Om Lemmernes Forfremmelse.** Naar nogen af Lemmerne ved Døden afgaar, som var sengeliggende, da antages af den anden Classe en i dens Sted, som er ældst, til at nyde fuld Portion, og ligesaa en af den tredje Classe i dens Sted, som udgik af den 2den Classe, at nyde halv Portion; og paa saadan Maade tages altid af den ene Classe at forflytte i en anden, som enten dør, eller paa anden Maade afgaar, om de ere skikkelige; dog, dersom nogen af Menighedens Lemmer skulde ved uformodentlig og ulykkelig Hendelse forarmes eller ved langvarig Sygdom komme til agters, at den skulde trænge til at antages i Hospitalet, kan det vel tillades, omendskjøndt den ej tilforn har været et Lem i 3dje eller 2den Classe, dog dette maa ske efter Stedets Øvrigheds, Sognepræstens, Forstanderens, og 2 af de 6 Mænds Raad og Godtfindende.

VII. **Angaaende Lemmernes Forflegning.** Da kan for det første ingen Husholdning og Spisning anlægges, men Lemmerne gives ugentlig rede Penge, som for nærværende Tid er 36 ß en fuld Portion, og 18 ß en halv Portion, Husholdersken ugentlig 48 ß, og aarlig Løn 6 Rdlr., hvilket man forhaaber skal falde bedst ud, efterdi man formoder, at en og anden af andægtige og christelige Hjerter vel sender de fattige Christi Lemmer nogen Spisning undertiden, som man nu ser endel at gjøre, lade bære Mad til de Sengeliggende did, hvor de herbergeres, hvilket naar sker, de 36 ß da blive desto tilstrækkeligere til deres Udkomme for de øvrige Dage i Ugen. Ellers er der i Hospitalet et godt Kjøkken og 3 smaa Kaminer, som de kan betjene sig af, til at lade koge eller opvarme, hvad de af Madvare lade kjøbe for deres Ugepenge; saa er og med en skikkelig Kone gjort Aftale, og kan videre sluttes Contract med hende om at holde altid til Haande Madvarer, besynderlig Øl og Brød, efterdi der ingen Lejlighed er i eller ved Hospitalet at faa Bryggerhus og Bagerovn i Hospitalet.

VIII. **Angaaende Disciplin i Hospitalet.** Da haver Husholdersken, som daglig er hos Lemmerne og haver Kammer og Seng i Hospi-

let, flittig Tilsyn med dem, baade hvad Renlighed angaaende i Klæ-
r, i Huset Renholdelse, at al Stank forekommes, saa og med deres
delige og skikkelige Forhold i Levnet og Omgjengelse med hinanden, og
e Lemmerne ved den daglige Bønholdelse Morgen og Aften være til-
de under Pengemulct for hver Gang den forsømmes, som af deres
entlig Portion aftrækkes, nemlig 2 ß for hver Gang. De, som kunne
beide uden Hospitalet i Byen, maa det være tilladt, dog skal de give
rstanderskeu det tilkjende, hvor de i Byen arbeide, maa ej antage no-
t Arbeide uden Byen, at de ej under den Prætext skal faa Lejlighed til
) Omsvævelse og Omløb at betle, og maa det ej være nogen af Lem-
rne tilladt, at gaa i Godtfolks Hus eller for Døren at betle; vil no-
t give dem Almisse, da maa det modtages i Hospitalet. Alle Lem-
rne skal indfinde sig til Aftenbøn Kl. 7 om Sommeren og Kl. 5 om
nteren; til Morgenbøn skal de være tilstede Kl. 7 om Sommeren, og
gaa nogensteds ud, og præcise være til Bønholdelse Kl. 8 om Vin-
n, og derefter ej gaa nogensteds ud, undtagen de, som kan have
beide i Byen, som før er meldt, hvilket de skal give Husholdersken til-
de, som og altid skal ske, naar de kan have noget Ærinde ud. Skulde
sholdersken, imod Forhaabning, forsømme Morgen- og Aftenbøn, eller
ikketiderne, eller noget til Forargelse for de Andre begaa, da være
des Pengemulct dobbelt, og hvilken af Parterne, Husholdersken eller
le af Lemmerne, som ikke ved Formaninger eller Pengestraf lader sig
e, skal rent af Hospitalet udvises.

IX. Angaaende et Sygekammer. Det er fornødent, at der paa
rværelserne indrettes et Sygekammer med Kakkelovn udi for dem af
merne, som kunde falde i hidsig Sygdom, eller formedelst Svaghed af
tflod behøve Salivations Cur, at de andre Lemmer ej skal infice-
eller incommoderes af Stank og Hede; saa maa dette fastsættes,
aadant et Sygekammer eller flere, om kan indrettes og skulle fornø-
s, blive alene for Hospitalets Lemmer og ej for Andre og Fremmede,
Stads-Chirurgus kunde ville have der indlagt.

Diderich Stelling,
ost i Nedenes Provsti og
Sognepræst i Arendal.

Henrich Arnoldus Thaulow,
kongelig Majestets allernaadigste Byfoged
og ringe Tjener udi Arendal og
Østerrisør.

Anders Dedekam.

Thomas Pedersen.

Da ville Vi efter derom allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begjering,
Os elskelige Hr. Frederich Adeler, Ridder, Vores Stiftbefalingsmand
Christianssands Stift, saa og Conferents- og Etatsraad, saa og
mand over Nedenes Amt, og Hr. Rasmus Paludan, Biskop over

bemeldte Christianssands Stift, deres indhentede allerunderdanigste Erklæringer, forskrevne Fundats udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saasom samme her indført findes, allerunderdanigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste. Forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom forskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Fredensborg den 5 September 1755.

Under vor kongelige Haand og Signet.

Frederik R.

(L. S.)

J. L. v. Holstein.

Lars Busch's Gavebrev til Fattighuset, Wessels-Stuen og Hospitalet i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

185. 2 Mai 1757. Throndhjem.

Siden den naadige Gud har ladet mig opnaa en temmelig høi Alder, og af de timelige gode Ting meddelt mig en ønskelig og rigelig Udkomme, hvorved jeg ej alene til denne Tid, men endog for det øvrige af mine Levedage nogenledes ved Guds naadige Forsyn forhaaber ej at blive Nogen til Trængsel, saa har jeg til Erkjendtlighed derfor, nu da den Allerhøjeste har givet mig saamegen Tid og Rum at betænke de Fattige og Nødtrængende, ikke bedre kunnet agte det, end efter Evne og Vilkaar at meddele til publici Nytte, imedens jeg endnu lever og er ved sund Fornuft, den Gave, Gud haver givet mig i Sinde og udi følgende bestaar: 1) Meddeles af et godt og kjærligt Hjertelag til den saakaldede fattige Wessels-Stue den Summa tre-Hundrede, siger 300 Rdlr., Dansk Courant, hvorimod jeg vil ydbede mig, at de herefter først forfaldne ledige Rum maatte blive forundt de 2de fattige nødtrængende Systre, nemlig Anna Catharina og Maren Paul Axelsdøtre, samt at Renterne af det ene Hundrede Rigsdaler skal fra dessen Betalings Dato alene og ingen anden aarligen tilfalde, end de 2de fattige Kvindemennesker til lige Deling, hvad enten de forblive uden eller inden Huset, og naar saa sker, at en ved Døden afgaar, da Interessen, som er 5 pCt., at tilfalde den Efterlevende, saa længe hun lever, og siden samme Hus at være hjemfalden, saalænge dette Hus fører Navn af Wessel-Stue og bliver fremdeles et publik Hus, men i dessen Mangel saavel Capital som Rente at være forfalden til Byens Fattige, dog herved ikke at be-

ges dennem, hvad ellers Huset kan tilfalde. — 2) Dernæst gives og til dette Steds publike Fattighus den Summa tre Hundrede Rigsdaler, som paa sedvanlig Maade udsættes, og Interessen deraf Vedkommende aarlig at tildeles. — 3) Endelig gives til dette Steds Hospital en Capital af et Hundrede Rigsdaler, dog med Vilkaar, at et fattigt Kvindemenneske ved Navn Martha Paulsdatter, der før nogle Aar siden har tjent mig, og nu for Alderdom ej længer kan tjene for sit Brød, men hun er ellers fød her i Byen af skikkelige Borgerfolk, maatte forundes det i Huset først faldende Rum. — Naar nu de høje Vedkommende maatte behage saaledes min Forskrivelse at samtykke, som jeg underdanigst formoder, leveres Pengene eller Beløb af den hele Capital, som er 700 Rdlr., herved in natura. Det til Bekræftelse under min Haand og Signet. Throndhjem den 2 Mai 1757.

Lars Busch.
(L. S.)

Frederik Nannestads Gavebrev til Opførelse af en Bispegaard og en Bygning for Latinskolen i Throndhjem, samt til Seminarium Laponicum og Kapitelets Notarius sammesteds.

Efter bekræftet Gjenpart i Throndhjems Centralarkiv.

186. 31 Marts 1759. Oslo.

Til et skyldigt Taknemmeligheds Tegn for de mangfoldige Velgjerninger, som den barmhjertige og trofaste Gud haver af faderlig Naade bevist mig Undertegnede, i Særdeleshed i de 10 Aar, som jeg var Biskop i Throndhjems Stift, og at han, som ser og kjender alle Ting og saa grant, at mit skrøbelige Legeme ikke længere kunde udstaa de vidtløftige og farlige Reiser i samme Stift, haver kaldet mig til Aggershus Stift, hvor, endskjøndt andre daglige Forretninger ere næsten dobbelt saa mange, Vejene dog findes mindre vanskelige, haver jeg i Herrens Navn besluttet til Throndhjems Stifts almindelige Nytte at give et Tusinde et Hundrede og tresindstyve Rigsdaler, hvilke 1160 Rdlr. jeg og hermed giver paa følgende Maade: — 1) at af samme 1160 Rdlr. syv Hundrede og tredive Rdlr., hvilke 730 Rdlr. nu ere i min forhen tilhørende Gaard i Throndhjem bestaaende, til Hjelp, saavidt de kan strække, til en grundmuret Residents for Biskoperne i Throndh-

hjem paa den Plads ved Domkirken, hvor Bispegaarden tilforn haver staaet, skal anvendes; samme 730 Rdlr. nuværende Biskop i Throndhjem nyder i 3 Aar uden Rente, men efter de 3 Aar forrentes aarligen af Biskopen, saa at Renten hvert Aar lægges til Hovedstolen og følgeligen Rentens Tilvert, indtil der andensteds kan findes tilstrækkelige Midler til en sømmelig Bispe-Residents at opbygge; og saalænge ville venerabile capitulum Nidrosiense lade sig aarligt Regnskab for samme 730 Rdlr. og deres Tilvert forelægge. — 2) Af samme 1160 Rdlr. skal to Hundrede og tredive Rigsdaler, hvilke 230 Rdlr., nu hos kongelig Majestets Foged Hr. Niels Colstrup, efter medfølgende Skrivelses Indhold af de Herrer Skoleforstandere i Throndhjem annammes og paa Rente udsættes, og samme aarlige Rente til Hovedstolens og følgeligen Rentens Tilvert beregnes, tjene til en liden Hjelp til en grundmuret Skolebygning i sin Tid i Throndhjem at opføre, da imidlertid de Herrer Skoleforstandere samme Hovedstol med sin Forøgelse i deres aarlige Regnskaber ville behage at anføre. — 3) Gives af merbemeldte 1160 Rdlr. et Hundrede Rigsdaler, hvilke 100 Rdlr. nu hos Hr. Christen Qvislin, Sognepræst for Thingvold Prestegjeld, ere efter hans hosfølgende Obligation udsatte til seminarii Laponici Fredericiani Capitalers Formerelse, for hvilke 100 Rdlr. Biskopen til collegium de cursu evangelii promovendo i Kjøbenhavn aflægger aarlig Regnskab. — 4) Anvendes af samme 1160 Rdlr. et Hundrede Rigsdaler, hvilke 100 Rdlr. tages af de Penge, som velærværdige Hr. Laurits Lund af mine haver i Forvaring, til notarii capituli Nidrosiensis aarlige Løns Forbedring, hvilke 100 Rdlr. notarius capituli selv besørger paa Rente udsatte og derfor aflægger aarligt Regnskab til Capitelet for Capitalen, hvor den er udsat, og selv nyder Renten til en ringe Belønning for sin Umage med foranførte fire Capitalers aarlige Regnskaber at indfordre, saa og at besørge den ene Gjenpart af denne Stiftelse i Capitelet indlagt, og den anden til Magistraten overleveret til Bevaring paa Raadstuen i Throndhjem. Den almægtige Gud velsigne, glæde og beskjerme Throndhjem i Almindelighed og alle Vedkommende i Særdeleshed, som med denne min velmente Gave vil have christelig Indseende. Oslo Bispegaard den 31 Marts 1759.

F. Nannestad.
(L. S.)

:rik Bogvads Gavebrev til Lekness Sogns Skolevæsen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

9 Mai 1759. Ytre Øje.

Jeg underskrevne Diderich Bogvad tilstaar og herved vitterlig at da jeg af fri Vilje og velberaad Hu har resolveret at yde no: den fattige Skolecasse i Lekness Sogn, saa haver jeg tillige be det var bedre, den kunde nyde noget aarlig til de fattige Børns m &c., end at give det altsammen paa engang, hvorfor jeg med æg af Provstiets nuværende Provst, velædle velærværdige Magister el Tyrholm, Sognepræst til Vanse Kald, i Herrens Navn har re et til bemeldte fattige Skolecasse at bortgive og forære et mig tilgodekommende Krav hos Anbjørn Anbjørnsen Lille Gjersdal i Thingsted og Hereds Sogn, stor 55 Rdlr., efter mit derfor havende Pantebrev af 10 Febr. 1756, thinglyst den 6 Juli sam ar, efter hvilket jeg for disse Penge haver 1ste Prioritet i 7½ En Skindvare i bemeldte Lille Gjersdal, hvilken Capital fornævnte Lek Sogns Skolecasse for Følgetiden skal tilhøre, upaaanket af mig nine Arvinger, og blive en urørlig perpetueret Ejendom for Skole, hvoraf de aarlige Renter hæves og til Skolebørnenes Nytte an. Hvorfor jeg og hermed lader hosfølge og transporterer for Pantebrev aldeles ugjenkaldeligt af mig eller Mine, og følger deraf fra 10 Febr. 1759 og fremdeles, men den anden og allere faldne Interesse haver jeg mig forbeholden. Og som Provsten, ıeldte Hr. Magister Tyrholm, af Embeds Nidkjærhed for Skoles Nytte og Fremvert har været saa gunstig, efter min ydmyge ging og Forlangende at paatage sig Inspectionen over denne min og jeg formoder, ligesom jeg og ydmygst beder hans Efterkom Provstiets Forretninger, for Guds og de fattige Børns Skyld, re det samme, saa bliver og Obligationen med denne Transport Provst Tyrholm overleveret og fremdeles følger Provstiets Proto eller Papirer, for at dette mit legatum til den sidste Eftertid kunde bestandig, da velbemeldte Hr. Provsten og Efterkommere vel ere ınstige, for Følgetiden at æske fra nærværende og efterkommende prester i Hvinesdal Skoleholderens Regning for Børnenes Lære gnepresterne attesteret, hvorefter disse Renter, som Provsterne oppebære, igjen til den fattige Ungdoms Lærdom og Nytte ud. Skulde ellers Provsterne finde for godt af nogen Aarsag

at lade æske disse Penge ud af Gaarden Lille Gjersdal, som derfor ligger til Sikkerhed, ere de vel og saa gode at se dem i en anden Ejendom nedlagt mod lovlig Interesse, paa det mit Øjemerke kunde blive bestandig baade nu og i Eftertiden, saa at ingen Forandring derudi skeer, uden højeste Nødvendighed saadant skulde udfordre, hvilket jeg da saaledes vil indstille under de Herrer Provsters eget Godtbefindende saaledes, som de med deres Samvittigheder selv finde for godt, uden at de derfor skal være underkastet videre Ansvar eller Regnskab. Stemplet Papir til denne Transport med dens Thinglysning og videre, tilsammen 1½ Rdlr., er forskudt af det 1ste Aars Interesse, som velbemeldte Hr. Provsten i det første Aars Rente decourteres. Til Bekræftelse under min Haand og Signet. Ytre Øje den 9 Mai 1759.

D. Bøgvad.

(L. S.)

Claus Kiemmelers Testament til en studerende Discipel i Throndhjems Vaisenhus.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

188. 22 Decbr. 1759. Gullestad.

Jeg Claus Kiemmeler, Sorenskriver over Vesteraalen og Anden, finder mig forpligtet efter min nu svagelige Omstændighed, der paaminder mig, at mit Endeligt snart tilstunder, og derfor, medens jeg endnu er ved saamegen Helbred, giver min sidste Vilje tilkjende, hvorledes med den ringe Formue, Gud har givet mig, efter min Død skal forholdes, og det ifølge Lovens Tilladelse, at den som dør uden Livsarvinger og udi Ektemandsstand kan frit disponere over sit halve Bo og det, til hvem han vil, testamentere. Og efterdi da den gode Gud har bevist saa stor Naade og Velsignelse mod mig i dette Liv, for hvilken jeg aldrig tilfulde kan takke ham, og derfor skulde og af mig være ubilligt, ej at ihukomme de, som have været mine Velgjørere og bevist mig tro Tjeneste, medens jeg levede, da er min Vilje, at der med den halve Del, som efter forrige Testamente skulde tilhøre mine Arvinger, maatte saaledes forholdes: Efter at Boets hele Massa er gjort i Penge, bliver min salig Hustrues Arvinger leveret sin tilhørende halve Part; den anden halve Part, mig tilhørende, deles igjen i tvende lige Dele, nemlig den ene at dele til lige Deling imellem min Syster Anna Kiemmeler, salig Borgermester Hagerups Efterleverske, dog desuden at nyde sin Andel med de andre mine Arvin-

den anden halve Boets Lod, som bliver delt imellem dem efter
, og min tro Tjener Ulrich Molsoug den anden halve Del af mit
ied min fornævnte Syster, om saa er han ved mit Dødsfald i min
ste forbliver; i vidrig Fald, eller og han skulde ved Døden afgaa,
mine Andel at være forfalden til Throndhjems Vaisenhus, og lige-
ain Systers Andel, om hun før mig ved Døden skulde afgaa. Om
ulde hende, at disse Penge skulde tilfalde Vaisenhuset, da maatte
alen sættes paa Rente, og Renterne deraf employeres til at under-
en eneste af bemeldte Vaisenhuses Drengebørn, som var duelig til
eringer, da han derved Skolen igjennem kunde nogenledes hjelpes, og
ved Akademiet nyde samme Hjelp i 3 Aar, om han ellers i Kjøben-
saalænge maatte opholde sig, men ellers ikke; thi da falde samme Ca-
; Renter til den, som efter ham i bemeldte Vaisenhus til at studere
e findes bekvem, som ligeledes nyder Renterne, som sagt er. Des-
bliver min tro Tjener bemeldte Ulrich Molsoug, ifald han ved mit
fald i sin Tjeneste forbliver, overleveret de Møbler, som findes i
:ammer eller Værelse, hvor jeg opholder mig, tilligemed mine Gang-
inklæder saavelsom Kaarde, Ur og andet, jeg dagligen har brugt,
ad Slags Metal det end maatte være, hvilket altsammen hammem
videre Eftersyn og Taration skal leveres. Dersom min Tjener Ul-
Molsoug skulde overleve min Tid, men efter Aar og Dags Forløb
ler ved Døden afgaa, da skal dette Testamenterede ikke tilfalde hans
ager, men, som før er sagt, tilfalde Throndhjems Vaisenhus. — Be-
ydmygst, at Rettens Middel, som mit Skifte tilkommer at forrette,
den Prest, hvor jeg døer, som executores at se denne min sidste
: og Testament fuldbyrdet og stricte efterkommet, saasom de i Tiden
Gud agte at forsvare. Min Sognepræst, som Executor, nyder rai-
bel Betaling af Boet for sin Møje, idetmindste lige ved den Summa,
Skifteforvalterne nyde, hvilket forlods af mit Bo skal udtages.
e til Stadfestelse med min egen Haand og Segl, tillige venligst om-
nde deres Velærværdighed Hr. Danqvart Paasche Raanes, Pastor til
nes, og Lensmanden Erik Mogensen Steilo, at de dette til Vitter-
d ville underskrive og forsegle. Gullestad den 22 December
).

Claus Kiemmeler.
(L. S.)

At dette Testamente af velædle Hr. Sorenskriver Kiemmeler i sund

Helbredsstand er forfattet og underskrevet ovenskrevne Dato, bevidne vi Underskrevne med vore Hænder og Signeter.

Danqvart P. Raanes. (L. S.) Erich Mogensen. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Jægersborg 6 Marts 1761.

Gjert Torrissens Enke, Karen Fredriksdatters Testament til fattige Enker og Skoleborn i Mandal.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

189. 14 Mai 1760. Mandal.

I den hellige Trefoldigheds Navn haver jeg underskrevne Karen, salig Gjert Torrissens, forrige Kjøb- og Handelsmands Efterleverske paa Mandals Toldsted under Christianssands Stift i Norge, med ikke mindre velberaad Hu og Sind, end med god Betænksomhed, i min fulde Helbredsstand besluttet følgende Testamente til en hjertelig lydig Taknemmelighed mod Gud for sin rige Velsignelse og mig erteede mange naadige Velgjerninger til ikke liden Trøst i min Enkestand: — At som nu efter bemeldte min salig Mand er holdt og sluttet et lovligt Skifte mellem mig og mine dels ugifte og dels gifte myndige Børn, hvorved de alle har nydt deres Fædrenearv efter Loven, saa testamenterer, giver og skjenker jeg herved af mit eget Tilfaldne en Summa af to Hundrede Rigsdaler Dansk Courant Mynt til gudeligt Brug, hvilke 200 Rdlr. strax efter min Død skal udredes af mit efterladte Bo og paa Rente udsættes til 5 pro cento pr. 100 aarlig, ifald 6 pro cento ej var at erholde, hvilke avlende Renter aarlig efter min Død, som bemeldt, oprigtig skal uddeles imellem nødlidende Enker og Husarme her paa Mandals Toldsted; og paa det samme kan komme deslige rette Almisselemmer til Nytte, derhos at de mest Trængende deri kan blive delagtige efter mit Øjemerkes oprindelige Sindelag, skal det i saa Maade være Sognepresten og Capellanen for Mandals Prestegjeld, som nu ere eller herefter allernaadigst beskikkede vorde, og som formodentlig bedst kjende de Nødlidendeste, overdraget, baade at sørge for Capitalens Sikkerhed, at den ikke betroes insuffisante Folk, eller formedelst ugyldigt Pant forringes, saavelsom Renternes, Gud behagelige, Uddeling til hver 11 Decem-

, og det saaledes, som de i sin Tid for den alvidende Gud agte at svare; og i dette Tilfælde skal dette Testamente henlægges i Christi-sands Stiftskiste til Forvaring, Opfyldelse og Efterretning i Fremti-, samt over den aarlige Uddeling af Renter af Presterne holdes en nnemdragen og af Bispen auctoriseret Bog, som ved hver Visitats evises Biskopen og Provsten. — Ligeledes testamenterer jeg et Hundre-Rigsdaler Dansk Courant Mynt, der iligemaade efter min Død skal edes af mit efterladte Bo (efterat al retmæssig Gjeld er betalt, og inden noget arves maa, hvilket og er at forstaa om den første Punct) udsættes paa Rente imod rigtigt og betrygget Pant, under samme syn, Forvaltning og Behandling, som herudinden om Enkerne er be-ønt, hvilken Rente aarlig skal anvendes til dette Steds fattige, fader-moderløse Børns Skolegang og Underviisning i deres Salighedss Sag i Mandals Skole. — At alt Forestaaende paa Hans kongelige Ma-ets nærmere allernaadigste Confirmation gratis, uryggelig og ubrødelig des og efterkommes skal, haver jeg dette med egen Haand og Signet ræftet i Nærværelse af Sognepresten for Mandals Prestegjeld, velær-:dige og højlærde Hr. Jacob Schavland, samt Capellanen udi bemeldte :stegjeld, velærværdig Hr. Otto Lino, som foruden min Lagværge, ns kongelige Majestets Tolder Niels Wisløff, med mig til ydermere terlighed og Stadfestelse underskrive og forsegle. Mandal den 14 ii anno 1760.

Karen, salig Gjert Tørrissens.

(L. S.)

Som Enkens Madame Karen, salig Gjert Torrissens, formaaed Lag-rge, og som den, der fuldkommen er bekjendt, at hun denne gudelige ve af egen Drift i Helbredsstand og med god Betænksomhed har ind-iet, underskrevet og forseglet.

N. Wisløff.

(L. S.)

At Madame Karen Frederiksdatter, salig Gjert Tørrissens efterle-de Enke, i god Helbredsstand og med god Betænksomhed har i vores asyn gjennemlæst og med egen Haand underskrevet og forseglet fore-ende hendes Testamente, bevidne vi Underskrevne med egne Hænder Signeter. Mandal ut supra.

J. Schavland.	Otto Lino.
(L. S.)	(L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 10 Oktober 1760.

Paul Vogts og Hustrues Testament til Vor Frelsers Kirke og Fjerdingens Fattighus i Christiania.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

190. 9 August 1760. Christiania.

Underskrevne Poul Vogt, Deres kongelige Majestets Justitsraad, og Karen Holter bekjende og gjøre hermed vitterligt, at vi i Betragtning af den Omsorg, kjærlige Egtefolk bør i Sundheds- og Helbredsdage have for hinandens Tarv og Bedste, naar Gud behager at gjøre Skilsmisse, have fundet fornøden paa Hans kongelige Majestets, vores allernaadigste Arvekonges og Herres væntende allernaadigste Confirmation og Sadfestelse at oprette dette Testamente, hvorved besluttes, at saafremt vores Egteskab ikke bliver velsignet med Livsarvinger, og jeg Poul Vogt først ved Døden afgaar, da beholder, ejer og besidder min Egtehustru Karen Holter det hele fælles Bo af faste og løse Midler, uden nogen Slags Registering eller Skifte og Delig, imod at hun betaler til de 2de Døtre af Vejer og Maaler Henrich Bronsdorph paa Strømsø, til hver fem Hundrede Rigsdaler, som er tilsammen et Tusinde Rigsdaler; og ifald saa sker, at jeg Karen Holter først ved Døden bortkaldes, beholder ligeledes min Egtehusbonde Poul Vogt det samlede Bo af Løst og Fast uden nogen Registering, imod at han erlægger til min Broder Peder Holter et Tusinde Rigsdaler, hvormed vores Arvinger paa begge Sider skal lade sig nøje, uden at kræve Arv, om end den Igienlevende indlader sig udi nyt Egteskab. Men naar vi begge ved Døden ere afgaaede, da skal den Sidstes og Længstlevendes enten rette eller ved da oprettede Testament adopterede Arvinger være forpligtet af Sterrboet at udbetale til det almindelige Fattighus i Fjerdingen fire Tusinde Rigsdaler. Ligeledes er imellem vor Oncle Hr. Conferentsraad Peter Vogt og os stipuleret, at naar han og Hustru samt vi begge ere afdøde, skal enhver af vores Stervboer betale til Kirken to Hundrede Rigsdaler til vores fælles Begravelses Vedligeholdelse, hvorimod Kirken bliver paalagt, strax at lade igjenmure Begravelsen, saa at ingen flere Lig der indsættes, og for Renten at holde Begravelsen vedlige. Dette vores frivillige og med godt Overlæg sluttede Testament have vi bekræftet med vore Hænder og Signeter, samt begjeret Hr. Sorenskriver Hjort og Hr. Procurator Brøndlund dette med os til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Christiania den 9 August 1760.

Poul Vogt. Karen Holter.
(L. S.) (L. S.)

Efter Hr. Justitsraad Vogts Forlangende have vi Underskrevne været overværende ved forestaaende Hr. Justitsraad Vogts og Frues oprettede Documentes Tilstaaelse, Bekræftelse og Forsegling, hvilket bekræftes med vore Hænders Underskrift og hostrykte Signeter. Christiania den 9 Aug. 1760.

Hjort. Gerh. Brøndlund.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Jægersborg 18 Martii 1761.

Realf Bøyesens Gavebrev til Skiens Fattigskole.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

191. **13 Juli 1761.** **Skien.**

Underskrevne Realf Bøyesen gestendiger herved, at da enhver Christen maa tilstaa, at den bogstavelige Guds Kundskab er meget fornøden og nyttig, og der allerede er lagt en Plan dertil her i Byen ved Skiens Fattigskole, saa har jeg besluttet at skjenke og give til dette vigtige Verk, hvorved Skiens fattige Børn kunde faa den fornødne Guds Ords Kundskab, foruden hvad jeg og min Broder Peter Bøyesen forhen har skjenket [1] dertil, af den timelige Formue, Herren har forundet mig, ligesom jeg herved skjenker og frivillig giver til bemeldte Fattigskole 100 Rdlr., skriver et Hundrede Rigsdaler Dansk Courant, og det med følgende Vilkaar: 1) at bemeldte Capital nu strax bliver udlaant paa prioriteret Pant udi Langerud Gaard udi Gjerpens Sogn, hvor Capitalen til evige Tidere bliver staaende imod aarlige Renters Aflæggelse til Skolens Nytte; og om Skolen endog skulde rent gaa under (som Herren af Naade forbyde), da samme Renter at uddeles til Skiens umyndige fattige Børns Underviisning udi Guds Ords Kundskab og deres Underholdning; 2) ifald jeg eller Arvinger kan faa samme 100 Rdlr. udlaante imod sufficient Pant udi Jordegods eller deslige, for stedsevarende at blive staaende, om det endog ikkun var imod 4 pro cento aarlig, da vil jeg, at samme Capital der urygg elig skal blive staaende og alene Renterne deraf brugés. — 3) Vil jeg og have mig og 2de af mine nærmeste Arvinger efter min Død forbeholden, hvorledes denne aarlige Interesse til Skolens Nyttte eller fattige Børns Underholdning skal anvendes. — Til Bekræftelse under min Haand og Segl. Skien den 13 Juli 1761.

Realf Bøyesen.

[1] No. 165.

Knud Sehested's Enke, Frederikke Heusners Gavebrev til Begges Begravelse i Holms Kirke.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Dato in blanco.

192. Marts 1762. Thorse.

Jeg Friderica Augusta Heusner, salig General-Lieutenant Knud Gyldenstierne Sehesteds efterladte Enkefrue, bekjender og hermed vitterlig gjør for mine Arvinger, at som jeg er Ejer af Holms Kirke, og min salig Herre med mig der haver ladet oprette vores Begravelse, da paa det vores jordiske overblevne Levninger der i Rolighed kan blive bestaaende, tillægger jeg den Begravelse 160 Rdlr., hvilken Capital altid skal følge Ejeren af Thorse Gaard; dog skal ingen Renter af forbemeldte Capital svares, ej heller Regnskab, men derimod skal efterkommende Ejer af Thorse Gaard og Holms Kirke fuldkommen være forpligtet at vedligeholde den ved Holms Kirke under Taarnet oprettede Begravelse, hvilken nu findes i god Stand, saa at, dersom samme Begravelse efterdags maatte behøve nogen Reparation, liden eller stor, inden eller uden, af hvad Navn gives kan, da skal Ejermanden af Thorse Gaard og Holms Kirke uden nogen Exception være pligtig at fuldføre slig Reparation paa egen Bekostning, paa det Begravelsen altid kan være i saa god Stand, at det kan forsvares. Til saadan Ende skal ovenmeldte et Hundrede og tresindstyve Rdlr. findes i en af mig forseglet Pung, som leveres min Søn Johan Frederik Sehested, som derover holder og er ansvarlig. Til Vitterlighed haver jeg ombedet Sognepresten, Niels Arctander, med mig at underskrive og forsegle. Thorse Gaard den Marts anno 1762.

Friderica Augusta Heusner, salig General-Lieutenant Sehesteds Enke.
(L. S.)

Paa Forlangende underskriver til Vitterlighed Sognepresten af Stedet
Niels Arctander.

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 30 April 1762.

reve af Daneskjold, Frederik Ludvigs forbedrede Fundats for Laurviks Hospital. (Jfr. No. 130.)

fter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Tillæg til Jarlsbergs og Laurviks Amtstidende for Mai 1849.

3. 10 Juli 1762. Lübeck.

Frederik Ludvig, Greve af Daneskjold og til Laurvik, Ædelrre til Varel, Herre til Kniphausen, Dorewerth, Hirtzhorn og Skjoldholm, Ridder, Hans kongelige Majestets til Danmark og Norge roede Generallieutenant af Infanteriet, Kammerherre, Ober-Staldmester commanderende Chef ved den kongelige Livgarde til Fods, gjør her- vitterligt, at min salig Herr Fader, Geheimeraad og Ober-Staldter Grev Ferdinand Anthon af Daneskjold Laurvik den 7 August 16 har funderet et Hospital udi Laurvik for gamle, trængende og svage eidere af Fridse Jernverk og Sagbruget samt Bønder i Grevskabet, den 22 Marts 1748 er bleven allernaadigst confirmeret, udi hvis e Post i Særdeleshed sig og efterkommende Lensfølgere er forbehol-, ved Tidernes Omstændigheder og Cassens Tilvext og Beskaffenhed forandre og forbedre noget videre ved Hospitalet. Da nu den konge- allernaadigste Confirmation udtrykkeligen tilholder og anbefaler alle rkommende Lensfølgere udi Grevskabet, at, saafremt efter den i Funionen anførte 19de Post nogen Forandring i Tiden skulde ske ved bete Hospital, derpaa allerunderdanigst skulde søges ny kongelig alleradigst Confirmation, saa har jeg til forventende allernaadigste Confirtion herudi forfattet følgende Forandringer for min salig Faders Stifse, som Fornødenheden ved Tidens Længde har udkrævet at foretages, tillige en ny Fundation til et Hospital for trængende Lemmer, hvortil salig Dronning Anna Sophia ved hendes dødelige Afgang in anno 43 har legeret en Fond, som den Tid udgjorde 4068 Rdlr. 4 ℔ 4 og siden efter, saavel med paaløbende Renter, som med en Gave, min lig Fru Moder dertil in anno 1754 frivilligen har skjenket, er anvoren Aarets Udgang 1761 ialt til 8496 Rdlr. 3 ℔ 4 ß. — I Anledng heraf, og siden Hospitalet i Laurvik, foruden den første donerede yggelige Fond af 10,000 Rdlr. i Grevskabet, til Aarets Udgang 1761 de samlet en forbedret Capital af 5445 Rdlr. 72 ß, den gamle ospitals-Træbygning og allerede var saa meget brøstfældig og forfal- , at den uden stor Bekostning ej kunde sættes i Stand til Beboelse r nærværende Hospitalslemmer, allerhelst den gamle Bygning ej enng paa Auctionen kunde blive udbragt og bortsolgt for 120 Rdlr.; saa r jeg ladet opbygge i Laurvik et nyt Hospital af Grundmur, som i

afvigte Aar er bleven færdig til Beboelse, og har, foruden endel andre Udgifter af omtrent 3 a 400 Rdlr., som jeg ei har ladet beregne Hospitalet til Last, kostet efter indgivne Bygnings-Regning over 10,405 Rdlr. 4 Mk. 11 ß, for efter nuværende Beskaffenhed (siden derudi, foruden Opvarteren og Opvarterskens, kan rummes over 30 Lemmer) at augmentere Lemmerne udi min salig Faders Stiftelse, og derhos at tillægge høistsalig Dronning Annæ Sophiæ legatum dette Hospital, og saaledes at combinere begge Stiftelser efter følgende Repartition og Inddeling. — Efterdi Bygnings-Bekostningen imod Formodning og Overslaget er oploben langt høiere, end Bygmesteren samme i Begyndelsen har angivet, saa har jeg for at facilitere Indretningen desbedre, reparteret samme for begge Stiftelser saaledes: Af den samlede og forbedrede Capital af det Laurvikske Hospital afgives til den nye Bygning 4000 Rdlr.

af høistsalig Dronningens Annæ Sophiæ legato 3000 —

og jeg skienker Resten af Bygningsbekostningen,

som en ren Gave til Hospitalet . . . . . 3405 — 4 Mk. 11 ß.

som udgiør Bygningsbekostningen, efter Forvalter Heegaards Regning . . . . . . 10405 Rdlr. 4 Mk. 11 ß.

Ved saadan Inddeling blev af den første Stiftelses forbedrede Capital ved Aarets Udgang 1761 omtrent udi Alt tilovers 1445 Rdlr. 82 ß., som udgiør med den af min salig Herr Fader i Grevskabet legerede uryggelige Fond tilsammen 11445 Rdlr. 82 ß; og af høistsalig Dronningens Annæ Sophiæ legato blev, efter de fradragne 3000 Rdlr.s Bygningsbekostning, som af indkomne Beregning bevisligt er giort, tilovers ved afvigte Aars Udgang 5496 Rdlr. 52 ß. I Betragtning at jeg tilfølge Forvalter Heegaards Bygnings-Regning, foruden hvad dertil ellers er medgaaet, som ikke er bleven anført, som en ren Gave har skienket denne Bygning over 3400 Rdlr., beregner jeg høistsalig Dronningens Annæ Sophiæ legatum for en ¾ Del imod min salig Faders første Stiftelse, og skal derfor, naar i det ældre eller Laurviks Hospital indtages 12 Lemmer, i den nye eller Dronningens Stiftelse derimod indtages 9 Lemmer, som er den Proportion fra 9 til 12, hvilken jeg ved denne Indretning har iagttaget, og vil, at den saavel med Lemmernes Indtagelse, som med de aarlig overskydende Renter, Bøder og andre Indtægter, der ellers Hospitalet end videre maatte kunne falde til Last eller Fordel, stedse skal følges efterdags, saalænge ikke nogen af Delene med en besynderlig Gave maatte vorde forbedrede, som denne Indretning kunde forandre. — Efterat jeg saaledes i muligste Korthed har givet Anledning og Aarsagen til Forandringen og Forbedring ved det gamle og Indretningen til det nye Hospital i Forveien tilkiende, saa følger nu:

orbedringsposterne for min salig Herr Faders Hospital, som gs skal kaldes den grevelige Laurvikske Stiftelse. 1) Min)err Faders Fundation af 7 August 1736 bliver en Regel og or for begge Stiftelser at efterfølge, for saavidt samme efter nu: e Omstændigheder ej findes forandret, og Fundationen ved konge: :rnaadigst Rescript af 22 Juli 1757, i Henseende til det udi dens mentionerede tilkjøbte Jordegods, ej allerede er bleven nærmere et. — 2) Ved Capitalens nærværende Forbedring holdes, paa fór: de kongelig allernaadigst Confirmation, udi Alt i den Laurvikske e med Opvarteren og Opvartersken 14 Personer af begge Kjøn, ligemed Lys og Brænde nyde deres Ophold efter Fundationen. — Sognepresten, Feltskjæren og Forstanderen betales herefter ved rnes nærværende Augmentation en proportioneret Tillæg, som for evelige Laurvikske og højstsalig Dronningens Annæ Sophiæ Stif: ı saaledes for Eftertiden er fastsat og reguleret, nemlig: a) Nær: e og efterkommende Sogneprest i Laurvik nyder aarlig for begge ser 36 Rdlr., men ej videre, i hvormange Lemmerne end med Ti: ıde blive, for at betjene dem udi deres Svaghed og Dødsstund ans Embedspligt og med Jords Paakastelse ved deres Begra: b) Feldskjæren, Apothekeren, eller med hvem derom bedst maatte ıccorderes, som forsyner Lemmerne ved begge Stiftelser med fri n, for Medicamenterne og for hans Opvartning ialt, i hvor Lemmernes Tal end med Tiden kunde blive, 40 Rdlr. aarlig. c) ıderen nyder herefter aarlig 30 Rdlr. for begge Stiftelser og ej siden Arbeidet bliver næsten et og det samme. — 4) Saafremt en ter og Opvarterske ved Lemmernes Tiltagelse ved begge Stiftelser e kunne bestride Opvartningen ved de svage og sengeliggende Lem: aa kan efter Directionens og Forstanderens Godtbefindende i saa: id noget Vist for en Pige eller Kone til Opvartning godtgjøres; m en Pige til Hjelp ved Opvartningen herefter uforbigjengeligen fornødengjøres, da haver Directionen og Forstanderen efter Om: hedernes Beskaffenhed paa menagerligste Maade at udfinde, hvor: dertil aarligen skal afgives. — 5) Om det maatte hende sig, at varter eller Opvarterske formedelst Alderdom, Svaghed eller anden g Tilfælde ej længere forsvarligen skulde kunne forrette, hvad den: ter Fundationen tilkommer, da skal de, saafremt paa deres Liv og samt øvrige Forhold ej noget er at udsætte, præferablement nyde i Hospitalet, saasnart Vacance forefalder, og i deres Sted igjen s friske og dertil bekvemme duelige Folk efter Fundationen. — 6) rne af Mandkjønnet placeres med deres Opvarter i den ene Fløj

af Hospitalet, og af Kvindekjønnet med deres Opvarterske i den anden Fløj, siden Bygningen er indrettet med 2de Fløje, dog saaledes, at hver Stiftelse bliver for sig og begge Dele begynde fra Enderne og gaa til Midten, og paa Dørene og Sengestederne males F. A. D. L., for dermed at betegne den grevelige Laurvikske Stiftelse, og saaledes at distingvere den ene Stiftelse fra den anden, paa det ved forefaldende Dødsfald med Sikkerhed kan vides, til hvis Stiftelse den vacante Plads henhører, og af hvem samme skal udnævnes og completteres.

Anbelangende Fundationen for højstsalig Dronningens Annæ Sophiæ **Stiftelsen**, da haver Højstsamme udi den 4de Art. af hendes Testament, de dato Clausholm den 5 Januar 1743, desangaaende saaledes allernaadigst ordonneret: „Iligemaade er Vores Villie, at Pengene, som af Kirkeblokken af Slots-Capellen tildels paa Rente er bestaaende, eller og endnu udi samme Kirkeblok befindes (som ved den høje testamentricis dødelige Afgang udgjorde 4008 Rdlr. 4 ℔ 4 ß), af Fru Grevinde Laurvik skal anvendes til at stifte og indrette et Hospital paa hvad Sted hun for godt befinder, Provindsen Jylland undtagen; dog skal udi saadan Hospital aleneste indtages yderlig fattige, trængende og nødlidende sygelige Lemmer af begge Kjøn, for at nyde Godt af saadan Stiftelse.“ — Dernæst har min salig Fru Moder Ulrica Eleonora, Grevinde af Daneskjold Laurvik, født Grevinde af Reventlow, udi den 10de Post af hendes Disposition under 28 Marts 1754 ombedet nu min ligeledes salig Herr Fader, at han vilde antage sig det Hospitals Anlæggelse og Indretning, som hende ved den højstsalig Dronnings Annæ Sophiæ Testament var anbefalet at drage Omsorg for, og hvortil da allerede en Capital af 5800 Rdlr. var samlet og paa Rente udestaaende (som med det af velbemeldte min salig Fru Moder dertil skjenkede og paa Auctionen solgte Porcellain er bleven augmenteret med 762 Rdlr. 3 ℔ 9 ß), hvor hun tilkjendegiver, at „naar den hele Capital med sine Renter saaledes er tilvoxen, at samme eragtes tilstrækkelig til at fundere et Hospital for et maadeligt Antal Lemmer, saa jeg vel helst, at samme paa Skjoldnesholm, eller idetmindste nogensteds her i Nærværelsen, blev anlagt, paa det vore egne og Familjens Domestiker, som dertil maatte være trængende, fremfor Andre og Fremmede nyde saadan Stiftelse godt af, og at den høje Fundatrice, som haver gjort Begyndelsen med at lægge saa god Grundvold til dette Hospitals Indretning, hendes Æreminde hos Efterkommerne i Tiden tilbørligen kunde vorde conserveret.“ — Imidlertid da min salig Herr Fader, som bekjendt, nogle faa Dage efter min salig Fru Moder ligeledes forlod dette Timelige, har jeg, saasnart min med Skiftet var saa vidt avanceret, strax været betænkt paa at foretage

rørte Hospitals Anlæg og Indrettelse. Jeg har og nøie overveiet, om adan Indrettelse, efter min salig Fru Moders Eragtning, bekvemmeligst nde ske paa Skioldnesholm; men siden dets Anlæg der og vilde finde ne Vanskeligheder, og man desuden heller ikke ved, om dette Gods ved amilien stedse kan vorde conserveret, saa har jeg i Guds Navn beslut- t at indrette det i Laurvik, og combinere denne Stiftelse med min salig aders anno 1736 der oprettede Hospital, hvor man dog kan have Haab n, endskiønt Grevskabet i Tiden faldt fra den Laurvikske til en anden inie, at samme dog alligevel, om ikke stedse, saa dog formodentlig for rum Tid, ved Familien forbliver; og til den Ende har jeg allerede, m i Begyndelsen er bleven meldt, ladet opbygge der en solid grund- uret Bygning til begge disse Stiftelser, men formedelst indfaldende onjuncturer og min Fraværelse ved Armeen i Holsten samt paakom- ende Svaghed bleven forhindret fra, indtil nu at forfatte Fundationen rover. — 1) Efter den høistsalig Dronning Annæ Sophiæ og min salig oders gudelige Forsæt og dertil legerede og forbedrede Fond, funderer stifter jeg da hermed udi den hellige Treenigheds Navn, Gud alene Ære, og en Del trængende fattige Lemmer til nødtørftig Soulage- ent og Ophold, et Hospital, der skal kaldes høistsalig Dronningens nnæ Sophiæ Stiftelse, og som med min salig Herr Faders første Stif- lse sammesteds nu skal være bestandig combineret, og derved usepareret standig forblive, alt efter denne Fundations videre Indhold, som uryg- eligen og uigienkaldeligen af efterkommende Lensfølgere i Grevskabet, ine Arvinger og de Laurvikske Descendenter skal vorde efterlevet. —) Til berørte Stiftelses Vedligeholdelse og Lemmernes Underholdning al anvendes den af Bygningens Bekostning tiloversblevne Summa 5496 dlr. 52 ß, som jeg, saasnart den kongelig allernaadigste Confirmation erover erholdes, strax udi Hans kongelige Majestets Zahlcassa i Kiø- nhavn skal lade betale med 5500 Rdlr., i det allerunderdanigste Haab, t merallerhøistbemeldte Hans Majestet samme med 5 pCt. aarlig lader rente, og som en uryggelig Fond der stedse blive staaende, ligesom jeg til samme Tid til fornøden Brænde skal lade betale sammesteds en apital af 600 Rdlr. af mine egne Midler, af hvis Renter det fornødne rænde, som af Directionen og Forstanderen forklares, hvor meget aar- g være skal til høistsalig Dronningens Stiftelse, med Tiden kan vorde skaffet; men Capitalen skal uryggeligen blive der bestaaende, hvorhos er agte, at den aarlige Rente af disse tvende Capitaler skal mod den o tempore værende Forstanders Kvittering med paategnede Attest af irectionen vorde udbetalt, og formoder jeg allerunderdanigst, at Hans ajestet lader til Lettelse for Hospitalet Renten ved Assignation fra det

kongelige Rentekammer eller Zahlcassen ved en af de for Hospitalet nærmeste kongelige Casser i Norge anvise, som jeg, saa længe Gud sparer mig Livet, skal besørge fra Kjøbenhavn til Laurvik opsendt, ej paatvivlende, at mine efterkommende Successores i Grevskabet saadan Føjelighed ligeledes ufortroden efterkomme. — 3) Saa længe det behager Gud at forunde mig Livet, eller den Laurvikske Linje succederer i Grevskabet, disponere Greverne af Laurvik over begge Stiftelser, aleneste at efter den første Fundations 6te Post saadanne Fattige og Nødlidende af Jernverket, Sagbruget og ellers indtages udi min salig Herr Faders indrettede Hospital, som han udi berørte Fundation har mentioneret. Men udi høјstsalig Dronning Annæ Sophiæ Stiftelse udvælges saadanne nødlidende Lemmer af begge Kjøn, som min Broder og jeg, og vores Descendenter efter os for godt befinde; dog skal dertil udvælges og præfereres: — 1. de nødlidende og trængende Domestiker, der har tjent vores salige Forældre, os selv eller Familjen, om nogen findes og der vil tage imod; — 2. en eller anden Nødlidende, som vi saaledes ville have hjulpen og soulageret; og endelig — 3. de Nødlidende af Jernverket og Sagbruget, samt Borgerskabet og Bønderne i Grevskabet, naar ingen nærmere vides. — 4. Men naar Lengrevskabet skulde falde fra den Laurvikske til en anden Linje, da, endskjønt Lenfølgeren disponerer over den Laurvikske Stiftelse, saa dependerer det dog aleneste af de Laurvikske Descendenter, hvem de i sin Tid ved forefaldende Vacance for godt befinde at indtage og udvælge til Hospitalslem i høјstsalig Dronningens Stiftelse. — 4) For det Første indtages 8 Lemmer af begge Kjøn udi 4 Kammere, som skal nyde det selvsamme pro persona, nemlig 48 ß hver Uge, fri Lys og Brænde med videre, hvad min salig Herr Fader har tillagt Lemmerne udi den 9de Post af Fundationen de anno 1736, og den selvsamme Opvartning, som den første Stiftelse for dem haver ordineret; dog skal de med troværdige Attester forinden deres Indtagelse være forsynede, og ellers udi Liv og Levnet, Bøn og Guds Paakaldelse samt øvrige Forhold saaledes forholde sig, som forberørte Fundation fra den 11te til den 15de Post inclusive udførlig formelder, saafremt de vil nyde godt af denne Stiftelse, og ej exponere sig selv den Ulejlighed, efter ommeldte Fundations 8de Post at vorde forvist og igjen udstødt af Hospitalet, i hvilket Fald og Hospitalet hjemfalder, hvad de ved Indtagelsen har indbragt. Men efter et eller to Aars Forløb skal ved Capitalens Tilvert endnu indtages 2 Lemmer, og altsaa tilsammen af begge Kjøn ti Personer, som placeres saaledes udi begge Fløje, at Mændene er for sig udi den ene og Kvinderne for sig udi den anden, saa at hver Stiftelse bliver for sig, og begge Dele begynde fra Enden

og gaa til Midten, hvorhos stedse iagttages den Orden for begge Stiftelser, at, naar samme ved Capitalens Forøgelse med Tiden tillader flere Lemmers Indtagelse, man saalænge dermed indeholder, indtil 2de Lemmer tillige kan indtages, for at menagere Lys og Varme, som ligefuldt for et eneste Menneske udi et Kammer som for 2de tillige maa anskaffes; dog forstaar det sig selv, at, naar en eller anden Hospitalslem ved Døden afgaar, Dødsfaldet da strax for Vedkommende anmeldes, og udi den vacante Plads i saa Fald, saasnart gjørligt, en Anden efter Fundationen indtages; ellers males Dørene og Sengestederne med den høie Testamentrices Navn og Chifre A. S., for at vide, til hvilken Stiftelse Lemmerne henhøre. Og endelig observeres, hvad Enhver ved Indtagelsen af Seng- og Gangklæder med videre udi Hospitalet indbringer, samt om dem imedens en Arv maatte tilfalde, hvilket alt efter deres dødelige Afgang i Hospitalet forbliver, og begge Stiftelser, som meldt, tilgode beregnes. — 5) Fornøden Brænde leveres denne Stiftelse, ligesom min salig Herr Fader udi sin Fundations 9de Post og dens 2den Art. ordonneret haver, fra Sagbruget, hvilket ved Sagbrugets Heste efter Fornødenhed fremkjøres til Hospitalet, saalænge Lenet forbliver ved de Laurvigske Descendenter; men naar Grevskabet maatte falde til en anden Linie, da tilkjøbes fornøden Ildebrand af Renterne af de udi 2den § dertil af mig donerede 600 Rdlr., hvorhos er at agte, at Renten beregnes til fælles Nytte til Indtægt, indtil forberørte Casus existerer; dog observeres i Regnskabet, hvor meget denne Capital fra Tid til anden med Rentesrente andrager, for i sin Tid derefter at holde Beregningen med Brændeindkjøbet. — 6) Angaaende Directionen og Forstanderskabet[1], da forholdes dermed, ligesom min salig Herr Fader udi Fundationens 16de og 18de Post de anno 1736 ved den første Stiftelse ordonneret haver, og hvad Stedets nærværende og efterkommende Sognepræst for hans Embedes Forretninger i Hospitalet, saa og Feldskjæren samt Forstanderen for Medicin, Opvartning og Regnskabsføring efterdags er bleven tillagt for begge Stiftelser, giver den 3die § af Forbedringsposterne ved min salig Herr Faders Stiftelse udførligen tilkjende, som tager sin Begyndelse med Lemmernes Indtagelse udi den nye Stiftelse. — 7) Alt hvad En eller Anden i gudelig Hensigt maatte give til denne combinerede Stiftelse, eller om Nogen med Midler derudi skulde indkomme, da henfalder Sligt til begge Stiftelser og fælles Forbedring, ligesom og, hvad ved tildømte Bøder, Dødsfald og videre maatte indløbe, begge Stiftelser til Indtægt beregnes, hvori al den Udgift (Brændeveden udi paakommende Tilfælde undtagen) begge Stiftelser til Last og Udgift anføres; dog for-

[1]) Se foran S. 297 og 300 og det der Citerede.

beholdes Enhver, efter eget Behag at testamentere og skjenke noget, til hvilken Stiftelse man helst for godt befinder, fuldkommen Frihed, i hvilket Fald og saadan Gave den ene Stiftelse i Særdeleshed tilgode beregnes. — 8) Ligesom min salig Herr Fader udi Fundationens 4de Post de anno 1736 har anordnet og fastsat, at hvad af Hospitalets Midler udi rede Penge maatte indløbe, mod vederheftig Pant udi Jordegods skulde udsættes paa Rente, saa skal og efterdags forholdes med Rentepengene og anden Indtægt, ved begge Stiftelser forefalder, som efter alle Udgifters Bestridelse ved Aarets Udgang maatte blive tilovers, saafremt tilstrækkelig Sikkerhed for en liden Summa i Jordegods kan erholdes, men hvis ikke, da udi Huspant, som udi Brandcassen er forsikret. Og ifald saadan Sikkerhed heller ikke skulde kunne erlanges, maa det af Renterne og videre aarlig Overskydende til Grevskabets Jordebogs Casse udbetales, som der mod 5 pCt. aarlig Rentes Svarelse saa længe bliver staaende, indtil Directionen og Forstanderen kan finde Lejlighed, enten udi en liden eller større Summa paa et eller andet Sted, mod tilbørlig Sikkerhed samme at udsætte paa Rente; og formoder jeg allerunderdanigst, at Deres kongelige Majestet forunder saadan deponeret Pengelaan i Jordebogs-Cassen, som alene sker til de Fattiges Bedste, skadesløs Betaling, næst efter de kongelige Contributioner, fremfor andre Fordringer udi paakommende uformodentlige og ej forudseede vidrige Tilfælde. — 9) De fornødne Borde, Stole og Sengesteder, som ved de nye Lemmers Indtagelse endnu behøves anskaffet, besørger Forstanderen af Hospitalsrenten forfærdiget, ligesom og den aarlige smaa Reparation, dog med Directionens Forevidende og Samtykke, af hannem foranstaltes, men de faa Bøger, som den første Fundation udi den 14de Post foreskriver, at Lemmerne skal være forsynede med, vil jeg i al Fald her lade indkjøbe, og for den første Gang, ligesom min salig Herr Fader, uden Betaling for Hospitalscassen med Skibslejlighed herfra lade afgaa. — 10) Naar de Laurvikske Descendenter ej længere besidde Grevskabet, men samme med Tiden skulde falde til en anden Linje, saa forholdes det dog med Directionen og Forstanderskabet saaledes, som Fundationen af 1736 udi den 16de og 18de Post formelder, aleneste at derved iagttages følgende Forandringer efter Omstændighedernes Beskaffenhed. I saa Fald tilmeldes a) Lensbaveren, hvad den Laurvikske Stiftelse, og de Laurvikske Descendenter, hvad højstsalig Dronningens Stiftelse vedkommer, hvorefter b) de vacante Pladse i Hospitalet af Enhver, som dertil er berettiget, igjen udnævnes. c) Naar Hovedreparation med Tidens Længde ved Hospitalet skulde fornøden gjøres, eller en betydelig Forandring foretages, da skal ikke noget ske eller tillades, med mindre saadant for begge Stiftelsers pro

npore værende Oberdirecteurer først er bleven andraget, og af dennem gge samtykket, hvilket og skal iagttages ved Cassens formodentlige Tilrt i sin Tid, hvorover af begge Parter til fælles Nytte maa deliberes og concluderes, og efter befindende Omstændigheder kongelig allerabigst Confirmation indhentes; og endelig d) skal Forstanderen ved er Aars Slutning give de Laurvikske Descendenter en kort Generaltract over dette combinerede Hospitals fælles Indtægt og Udgift, med rklaring, med hvor mange Lemmer samme af hver Stiftelse er forsyt, hvor megen Capital der er udsat paa Rente, og ellers hvad samme r begge Stiftelser kan være faldet til Last eller Fordel, som af Dictionen skal være paategnet og attesteret. — 11) De Laurvikske Descennter ere min og min Broders egte Børn og Afkom i nedstigende Linje, i mange der er til, hvoraf den ældste af Mandkjønnet, saafremt nogen til, men hvis ikke, da af Kvindekjønnet, skal forestaa Oberdirectionen igemed daværende Lenssuccessor for den combinerede Stiftelse, saa have Magt og Myndighed til at fordre Regnskab af Vedkommende rover; men om samme efter Guds behagelige Vilje med Tiden rent de udds, da forbliver Oberdirectionen aleneste ved Lenfølgeren i Grevbet Laurvik, og efterkommende Lenssuccessorer disponere i saa Fald, r begge Fundationers videre Indhold, over begge Stiftelser. Til kræftelse haver jeg denne min Fundation og Anordning, som er min orlige og bestandige Vilje, egenhændig underskrevet og forseglet, saa anmodet Efterskrevne samme med mig til Vitterlighed at underskrive forsegle. Lübeck den 10 Juli 1762.

Laurvig.
(L. S.)

Til Vitterlighed: Ahlefeldt. (L. S.) Lohenschiold. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 12 November 1762.

Fundats for Holmestrands Fattighus.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

14. 29 Juli 1762. Holmestrand.

Deres Excellence højbaarne Hr. Statholder, samt højædle og ærværdige Hr. Bisskop, naadige og højgunstige Herrer!

Da vi for nogle Aar siden befandt, at en for rum Tid siden af afgangne Tolder her paa Stedet, Samuel Tralow, til bemeldte Steds Fattiges Nytte given Husevaaning af 4 smaa Kammere var, formedelst deels Ælde og tildels at der ingen Anordning var gjort til dens Vedligeholdelse, bleven saa brøstfældig, at den befandtes aldeles ubeboelig og ej værd Reparations Bekostninger, saa have vi af egen Formue og nogle af vore Medborgeres dertil formaaede Gaver, samt og nogle Tid efter anden samlede Fattigkasses Overskudsbeholdninger, saavelsom og endeligen af andre forefaldne Hjelpemidler, ladet opbygge og bekoste en ny Husevaaning, bestaaende af 8 Værelser eller Kammere, de Fattige til Nytte, som er i fuldkommen Stand og har kostet ialt henimod 700 Rdlr. Ved hvilken enfoldig velment Gjerning vi vel fornøje os paa de Fattiges Vegne, men vi skjønne og herhos, at der udfordres en fastsættende Orden, hvad Slags Fattige udi dette Hus, til fri Huseværelse, der bør indtages med mere, saavelsom og en fornøden Omsorg for Husets bestandige Vedligeholdelse, at det ikke i Fremtiden i Mangel af Tilsyn, ligesom det forrige Hus, skulde forfalde. Da udi saadan Overvejelse have vi opsat vedheftede Forslag, som vi underdanig ansøge maatte nyde Deres Højvelbaarenheds og Deres Højædle og Højærværdigheds højgunstige Approbation, til Efterlevelse for nærværende og efterkommende Tider. Til dette Haabs desmere Befordring isinueres dette for Stedets Sognepræst Hr. Provst Schielderup og Stedets Byfoged Hr. Schindtler, med ærbødig Begjer, at attestere og recommandere foregaaende underdanige Ansøgning til den forønskede Resolution og Approbations Erholdelse. Vi forblive med største Submission Deres Excellence højbaarne Hr. Statholder, samt højædle og højærværdige Hr. Biskop, naadige og højgunstige Herrers underdanige og allerydmygste Tjenere

Holmestrand den 11 Juni 1762. — Paa egne og nogle af vores Medborgeres Vegne:

Jørgen Pedersen. O. Hegaard. Hans Hansen. Anders Falch.

Ligesom det i sig selv er en priselig Gjerning, som Reqvirenterne, af christelig Kjærlighed og Omhu for deres Fattige og nødlidende Næste, have besørget og bekostet istandsat, nemlig ved at opbygge og fuldfærdige indbenævnte Fattighus til fri Husværelse for saadanne Fattige, som dertil mest ere trængende, saa er det og højst fornøden, at en vis Orden bliver fastsat, saavel i Henseende til hvad Slags Fattige, herudi bør delagtiggjøres, som og til Husets bestandige Vedligeholdelse. Hvorfor vi, efter Forlangende, underdanig og allerydmygst herved udbede Deres Excellences og højædle Højærværdigheds bifældige Resolution og Appro-

aa denne underdanige Ansøgning og derved følgende forfattede herom. Holmestrand den 29 Juli 1762.

B. Schielderup. Schindtler.
(L. S.) (L. S.)

Forslag,

s det med det nye opbyggede Fattighus i Holmestrand, dets mer og Husets bestandige Vedligeholdelse bør forholdes.

De af Indvaanerne, som befindes saa fattige, aldrende, vanføre lige, og selv intet Hus eie, ei heller have saadanne nær paarørende e Venner, som kunde være dem til Hjelp, de og ingen andre skal fri Husværelse indtages, saalænge noget Rum ledig er. — nogen af saadanne Slags Fattige anmelder sig om fri Hus ds, da skal Stedets Sognepræst og Byfoged, eller hvem de paa egne befuldmægtige, tilligemed de Fattiges Forstander, saavel- udnævnte retsindige Borgermænd, samtlige som Fattighusets erede, skjønne paa, om den Søgende er af de i ovenmeldte 1ste ævnte hertil berettigede Fattige, eller ikke, og hvis de Committe- alle kunne blive enige herom, da forholdes hermed efter de Fle- , og førend saadan Examen og Samtykke er foregaaet, maa il fri Huseværelse der indtages. Fremdeles bør og de Commit- ndersøge, om de i Huset allerede indkomne Fattige er af de Slags som bør forblive der, eller ikke. — 3) Disse fattige Lemmer enige og fredelige med hinanden, ædrue og skikkelige, agtsomme og Lys, samt i rette Tid feie deres Skorstenspiber, item holde rene ind- og udvendig; men hvis nogen herimod handler, eller Maader begaar noget usømmelig i Ord eller Gjerning, og ikke varsel afstaa sine Feil, bør de paa lige Maade som i næst for- n Post er anordnet om deres Indtagelse, igjen af Huset udvi- 4) Udi ethvert Værelse bør ikke være mindre end to Personer, naar nogen af dem maatte have smaa Børn, eller andre ind- besynderlige gyldige Aarsager. — 5) Naar der ikke befindes e saadanne Slags Fattige, at alle Værelserne dermed ere be- a skal de øvrige ledigstaaende Værelser lejes bort til Andre, som vil, imod saadan Leje, som gjengs er, eller saa høit, som de Forstander bedst kan accordere dem bort, og hvilken Husleje de Forstander hvert ½ Aar indkræver; og naar det da nogen Tid at Huset haver saadanne Fattige, der maatte være ældgamle, eller sengeliggende, saa uddeler de Fattiges Forstander saadan til Brændevedsindkjøb til dem om Vinteren, efter Fornøden-

Da vi for nogle Aar siden befandt, at en for rum Tid siden af afgangne Tolder her paa Stedet, Samuel Tralow, til bemeldte Steds Fattiges Nytte given Husevaaning af 4 smaa Kammere var, formedelst deels Ælde og tildels at der ingen Anordning var gjort til dens Vedligeholdelse, bleven saa brøstfældig, at den befandtes aldeles ubeboelig og ej værd Reparations Bekostninger, saa have vi af egen Formue og nogle af vore Medborgeres dertil formaaede Gaver, samt og nogle Tid efter anden samlede Fattigkasses Overskudsbeholdninger, saavelsom og endeligen af andre forefaldne Hjelpemidler, ladet opbygge og bekoste en ny Husevaaning, bestaaende af 8 Værelser eller Kammere, de Fattige til Nytte, som er i fuldkommen Stand og har kostet ialt henimod 700 Rdlr. Ved hvilken enfoldig velment Gjerning vi vel fornøje os paa de Fattiges Vegne, men vi skjønne og herhos, at der udfordres en fastsættende Orden, hvad Slags Fattige udi dette Hus, til fri Huseværelse, der bør indtages med mere, saavelsom og en fornøden Omsorg for Husets bestandige Vedligeholdelse, at det ikke i Fremtiden i Mangel af Tilsyn, ligesom det forrige Hus, skulde forfalde. Da udi saadan Overvejelse have vi opsat vedheftede Forslag, som vi underdanig ansøge maatte nyde Deres Højvelbaarenheds og Deres Højædle og Højærværdigheds højgunstige Approbation, til Efterlevelse for nærværende og efterkommende Tider. Til dette Haabs desmere Befordring isinueres dette for Stedets Sogneprest Hr. Provst Schielderup og Stedets Byfoged Hr. Schindtler, med ærbødig Begjer, at attestere og recommandere foregaaende underdanige Ansøgning til den forønskede Resolution og Approbations Erholdelse. Vi forblive med største Submission Deres Excellence højbaarne Hr. Statholder, samt højædle og højærværdige Hr. Biskop, naadige og højgunstige Herrers underdanige og allerydmygste Tjenere

Holmestrand den 11 Juni 1762. Paa egne og nogle af vores Medborgeres Vegne:

Jørgen Pedersen. O. Hegaard. Hans Hansen. Anders Falch.

Ligesom det i sig selv er en priselig Gjerning, som Reqvirenterne, af christelig Kjærlighed og Omhu for deres Fattige og nødlidende Næste, have besørget og bekostet istandsat, nemlig ved at opbygge og fuldfærdige indbenævnte Fattighus til fri Husværelse for saadanne Fattige, som dertil mest ere trængende, saa er det og højst fornøden, at en vis Orden bliver fastsat, saavel i Henseende til hvad Slags Fattige, herudi bør delagtiggjøres, som og til Husets bestandige Vedligeholdelse. Hvorfor vi, efter Forlangende, underdanig og allerydmygst herved udbede Deres Excellences og højædle Højærværdigheds bifældige Resolution og Appro-

bation paa denne underdanige Ansøgning og derved følgende forfattede Forslag herom. Holmestrand den 29 Juli 1762.

B. Schielderup. Schindtler.
(L. S.) (L. S.)

Forslag,
hvorledes det med det nye opbyggede Fattighus i Holmestrand, dets Lemmer og Husets bestandige Vedligeholdelse bør forholdes.

1) De af Indvaanerne, som befindes saa fattige, aldrende, vanføre eller deslige, og selv intet Hus eje, ej heller have saadanne nær paarørende formuende Venner, som kunde være dem til Hjelp, de og ingen andre skal der til fri Husværelse indtages, saalænge noget Rum ledig er. — 2) Naar nogen af saadanne Slags Fattige anmelder sig om fri Hus sammesteds, da skal Stedets Sogneprest og Byfoged, eller hvem de paa deres Vegne befuldmægtige, tilligemed de Fattiges Forstander, saavelsom 2de udnævnte retsindige Borgermænd, samtlige som Fattighusets Committerede, skjønne paa, om den Søgende er af de i ovenmeldte 1ste Post benævnte hertil berettigede Fattige, eller ikke, og hvis de Committerede ikke alle kunne blive enige herom, da forholdes hermed efter de Flestes vota, og førend saadan Examen og Samtykke er foregaaet, maa Ingen til fri Huseværelse der indtages. Fremdeles bør og de Committerede undersøge, om de i Huset allerede indkomne Fattige er af de Slags Fattige, som bør forblive der, eller ikke. — 3) Disse fattige Lemmer bør leve enige og fredelige med hinanden, ædrue og skikkelige, agtsomme over Ild og Lys, samt i rette Tid feje deres Skorstenspiber, item holde Husene rene ind- og udvendig; men hvis nogen herimod handler, eller i andre Maader begaar noget usømmelig i Ord eller Gjerning, og ikke efter Advarsel afstaa sine Fejl, bør de paa lige Maade som i næst forrige 2den Post er anordnet om deres Indtagelse, igjen af Huset udvises. — 4) Udi ethvert Værelse bør ikke være mindre end to Personer, undtagen naar nogen af dem maatte have smaa Børn, eller andre indfaldende besynderlige gyldige Aarsager. — 5) Naar der ikke befindes saamange saadanne Slags Fattige, at alle Værelserne dermed ere besatte, saa skal de øvrige ledigstaaende Værelser lejes bort til Andre, som dem leje vil, imod saadan Leje, som gjengs er, eller saa højt, som de Fattiges Forstander bedst kan accordere dem bort, og hvilken Husleje de Fattiges Forstander hvert ½ Aar indkræver; og naar det da nogen Tid befindes, at Huset haver saadanne Fattige, der maatte være ældgamle, vanføre eller sengeliggende, saa uddeler de Fattiges Forstander saadan Husleje til Brændevedskjøb til dem om Vinteren, efter Fornøden-

hed, men i Mangel af saadanne Omstændigheder beregnes bemeldte Husleie til de Fattiges almindelige Casse. — 6) Paa det Huset i Mangel af fornøden Tilsyn og Reparation ikke i Fremtiden skulde forfalde, saa skal de Fattiges Forstander en Gang hvert Foraar med de øvrige Committeredes Forevidende besørge en Besigtelse over den nødvendige Reparation, som Huset maatte fornødige paa Taget, Ildsteder, Mure og videre, som beskrives, tareres, og derefter besørges istandsat, og hvilken Bekostning indbrages udi den aarlig lignende Fattigskat og deraf Forstanderen igjen erstattes. — 7) Paa Fattighusets Bekostning indrettes en Skriverbog, hvorudi indskrives alt hvis de Committerede angaaende Husets og dets Lemmer beslutte, hvilken Bog, tilligemed denne Stiftelse, forbliver i god Forvaring i Fattigforstanderens eller en af de øvrige Committeredes Hus, til Efterretning for Eftertiden.

Forestaaende Forslag om Fattighusets Indretning, Vedligeholdelse og Tilsyn i Holmestrand, samt hvilke deri skal indtages, og hvorledes Lemmerne deri sig skal forholde, bliver hermed samtykket og stadfestet. Christiania den 20 September 1763.

Storm. F. Nannestad.

Thomas Angells Testament til Fattigskolen i Frue Sogn i Throndhjem samt til Vaisen- og Fattighuset og til Oprettelse af en Stiftelse for Fattige sammesteds.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Throndhjem in 4to og senere under Titel „Afgangne Thomas Angells Testament med tilføiede Codiciller o. s. v. tilligemed senere udgangne kgl. Rescripter, bemeldte Stiftelse vedkommende. Throndhjem 1797", 73 Sider in 4to.

195 a. 28 Septbr. 1762. Throndhjem.

Jeg underskrevne Thomas Angell, boende i Throndhjem, gjør vitterligt, at jeg, ifølge den mig af Hans kongelige Majestets allernaadigst forundte Bevilgning [1], at disponere over mine eiende Midler, saa at min sidste Vilje uimodsigelig skal efterkommes, saa har jeg af christelig Omhu og Kjærlighed, saavidt dette Timelige er angaaende, villet ved en skriftlig forfattet Disposition bekjendtgjøre, hvad jeg forlængst udi mine Tanker haver besluttet, hvorledes de af den Allerhøiestes Velsig-

[1]) Dat. Kjøbenhavn 3 Febr. 1753.

else mig forundte Midler og Eiendele skulle efter min Død forholdes.
) Alle mine Efterladenskaber, være sig contante Penge, Bergparter, Jordegods, Obligationer med videre, af hvad Navn nævnes kan, giver og skjenker jeg til de Fattige, saaledes at de nyde aarlig de deraf faldende Renter og Revenuer. — 2) Min iboende Gaard og Grund samt underliggende Brygger, item mine Bøger, saavelsom mine Skibsparter opbydes ved Auction og gjøres i Penge; det deraf Udbringende udsættes paa Rente, dog sælges ikke Gaarden, førend de øvrige Ting ere bragt i Rigtighed. — 3) Mine i Røraas ejende 18 Bergparter og en Bergpart udi Løkens Verk sælges ikke, men er min Vilje, at samme Bergparter uden nogen Bortforpagtning skal forlægges af En (hvorom skal meldes); det deraf udbringende fri Udbytte tilfalder aarlig de Fattige. —) Mit ejende Odels-Jordegods i Helgeland, saavelsom udi Selbo, og andre her omliggende Gaarder og Sagbrug [1], samt Grunder her i Byen, ligesaa min ejende ½ Del udi Lofotens og Vesteraalens Kongetiende, il jeg ikke at maatte sælges, men stedsevarende som et fast og usvigelig Ejendom at tilhøre min Gave, saa at den aarlig oppebaarne Landskyld g Herlighed af Indkomster uddeles blandt de Fattige. — 5) Mine ejende Actier udi Compagnierne i Kjøbenhavn samt mine Parter udi Tobakspinderiet her i Byen sælges til den Højstbydende, men mine 5 Actier udi Sukkerhuset her i Byen sælges ikke, saalænge deraf nogen Fordel synes aarlig at kunne hæves. — 6) Alle de udestaaende publicerede Rante-Obligationer blive som forhen hos alle sikre Debitorer fremdeles staaende, saalænge Debitorerne dermed maatte være tjent, og Pantet inet Tab lider; men hvor der findes uvederheftige Debitorer, opsiges Kapitalen og samme udsættes udi andet suffisant Pant. Ligeledes alle e befindende Verel-Obligationer indløses straxen af Debitorerne eller give for dens Summa et sikkert og usvigeligt Pant. — 7) Før noget videre foretages, udtælles af de in Cassa værende Penge 1000 Rdlr., iger et Tusinde Rigsdaler, som jeg skjenker og giver til den oprettede Fattigskole i Vor Frue Kirkes Sogn, af hvis Renter aarlig skal anvendes til en duelig Skoleholders Løn. — 8) Naar alle Ting ere bragt i rigtig Orden og Renterne af Obligationer, Revenuerne af Bergparterne, Jordegodset og Grunderne i Byen, ere for hvert Aar indsamlet, saa er det min Vilje med samme saaledes at forholdes [2]: En Sjettedel skjenker og giver jeg aarlig til Vaisenhusets Børn i Throndhjem, hvoraf jeg ønskede at maatte lønnes tvende duelige Skoleholdere, paa det flere af

[1]) Jfr. 1ste Kodicil § 12, se og kgl. Resol. 10 Oktbr. 1822, 26 Oktbr. 1831 samt 17 Mai og 17 Aug. 1848.

[2]) Jfr. Reskr. 2 Febr. 1770, kgl. Resol. 14 Juni 1844 og 7 Juni 1845.

Byens fattige Børn kunde indtages og oplæres udi en grundig Undervisning i deres Christendom, det øvrige af denne Del skal være for Husets Børn at underholde; — en Sjettedel gives aarlig til Fattighusets Lemmer[1], for at underholde gamle af Alder og Sygdom beladne Mennesker, som ved Sengen ere beheftede, og ønskede jeg at flere Senge, end de tilforn oprettede, maatte af dette mit legatum indrettes, for der at indlægges flere saadanne af Alder og Sygdom nedlagde Byens Fattige; — tvende Sjettedele uddeles aarlig til alle skikkelige fattige Enker og andre Husarme og Nødlidende i Throndhjem, om hvis Levnet ej findes noget, som til denne Gaves Nydelse kunde gjøre uværdig[2]; de øvrige to Sjettedele tillægges aarlig Capitalen, for samme at formere[3]. — 9) Dette mit legatum beder jeg stedse at maatte bære mit Navn saaledes, at den kaldes Thomas Angells Gave, og at dens Uddeling aarlig maatte ske separat fra alle andre Uddelinger paa en efter Øvrigheden fastsat Dag i Aaret. — 10) Til alle disse Ejendele at forestaa og besørge, være sig med Bergparterne at forlægge og Kobberet at annamme, Jordegodsets Oppebørseler at hæve, Leje af Grunde at oppebære, samt at bygsle og frelse til Opsiddere, ligesom af mig udi levende Live er bleven gjort, indsætter og beskikker jeg min tjenende Karl Morten Simonsen Hoff som en Forstander, hvilket skal være som en Gave og Belønning for hans lange og tro Tjeneste, samt redelige Opførsel udi mit Hus, (desforuden skjenkes og gives hannem mine faa ejende Hus- og Gaards Meubler); til hvilke forestrevne Ejendele at forestaa han straxen efter min Død, uden nogen Dispute eller Caution, til- tiltræder, og sin Livets Tid samme betjener, imod at nyde udi aarlig Løn af de udbragte Renter 500 Ridsdaler, siger fem Hundrede Rigsdaler, hvorimod han skal være forpligtet til at reise omkring paa Godset, for med Opsidderne at have god Tilsyn. Og som jeg er forsikret om, at han efter Samvittighed leverer alle Ting, som efter mig findes, saa skal han og for videre være fri og utiltalt. — 11) Forstanderen Morten Simonsøn Hoff haver hvert Aar at fremvise rigtig Regnskab over Indtægt og Udgift til Stiftamtmanden og Biskopen, som Hoved Directeurer, samt de andre Herrer Med-Inspecteurer, som med dette mit legatum have Tilsyn, saa at alle Ting efter mit inderlige Ønske blive efterkommet, ligesom ej paatvivles de samtlige høje Herrer, som nu ere eller herefter

[1]) Jfr. 1ste Kodicil § 13.

[2]) Jfr. 3dje Kodicil I og Reskr. 3 April 1789.

[3]) Se Reskr. 1 Juni 1770 § 1, 21 April 1774 (jfr. Reskr. 21 Jan. 1778), 18 Jan. og 5 Juni 1776, 19 Decbr. 1781 § 3 (trykt under No. 238 b. jfr. Reskr. 30 Decbr. 1809), 28 Jan. 1786 og 10 Oktbr. 1788.

kommendes vorde, drage al Flid for dette mit Legates bestandige Flor og Vedligeholdelse, som de baade i Tid og Evighed agte at forsvare [1]. — 12) Forstanderens Løn fradrages først af de indsamlede aarlige Indkomster, før de i den 8de Post benævnte Uddelinger ske, paa det at alle Ting kan have sin Rigtighed. — 13) Skulde nogen findes af mig at være beslægtede og udi fattige Omstændigheder, da nyde de fremfor Andre Del af Udbyttet aarlig, ligeledes de, som have tjent mig ærlig og tro [2]. — 14) Til mine Sager at føre i Rigtighed udvælger jeg Hr. Assessor Ole Wahl og Hr. Niels Tønder, som forestaa og besørge alle Ting i en rigtig Orden; for hvilken Umage dennem skjenkes og gives en Belønning efter Consistorii billige og raisonable Sigende. — At dette er mit Testamente og sidste Vilje, som jeg udi den Allerhøjestes Navn overlader til de Herrer Directeurers og Inspecteurers gode Opsyn, som de efter Samvittighed paa hin Dag ville forsvare, det bekræfter jeg under min Haand og brugende Signet. Throndhjem den 28 September anno 1762.

Thomas Angell.
(L. S.)

Efter Budsendelse idag indfandt vi Underskrevne os hos Hr. Thomas Angell, hvor Ovenstaaende for os tydelig blev oplæst, af Hr. Angell selv tilstaaet at være hans fuldkomne Vilje (undtagen hvis han for Eftertiden kunde faa i Sinde noget hernedenunder videre at determinere) dernæst dette Testamente af ham selv at være underskrevet og forseglet, ifølge den os foreviste kongelige allernaadigste Bevilling til at disponere sine Midler efter eget Behag af 3 Februar anno 1753; og befandt vi da velbenævnte Hr. Angell ved god Sundhedstilstand baade i Henseende til Sinds- og Legemskræfter, begge Dele vi herved efter Begjering attestere og alle Tider med god Samvittighed kan bekræfte. Throndhjem den 25 October anno 1762.

O. Wahl. N. Tønder.
(L. S.) (L. S.)

[1]) Se Reskr. 21 April 1774, 18 Jan. 1776, 28 April 1779, kgl. Resol. 28 Juni 1814, 25 Mai 1818 (jfr. 13 Aug. 1790 D), 11 Marts og 10 Aug. 1835 og Instrux af s. D. (jfr. kgl. Resol. 27 Febr. 1820 og 17 Novbr. 1829) samt 30 Marts 1836 og 10 Septbr. 1853.

[2]) Se 1ste Kodic. § 13 og 3dje Kodic. I § 5.

1ste Kodicil.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

195 b. 31 Oktbr. 1763. Throndhjem.

1) Jeg vil hermed endnu bekræfte, foruden mit herhos hæftede Testamente af 28 September 1762, som dog herforuden i alle sine Poster ej lider nogen Afbræk, at jeg af de til Capitalens Forøgelse i mit Testamente denominerede og henlagte Penge giver og skjenker 200 Rdlr., siger to Hundrede Rigsdaler, aarlig til en Lærer, som vel og grundig kan oplære den studerende Ungdom udi Geometriens og Mathematikkens Videnskab [1], og ønskede jeg, at de unge Mennesker, som nyde sit Ophold af mit legato til Vaisenhuset, hvor de have fri Underholdning samt Underviisning i sin Christendom, item Regnen og Skriven, maatte imedens de der opholdes, (saafremt de baade have Lyst og Nemme til disse Kunster at lære) da være berettigede uden Betaling fremfor andre at underviises, ligeledes de i den latinske Skole værende Discipler, som dertil findes bekvemme og ere fattige. — 2) Til Hans Excellence Hr. General-Lieutenant Mangelsen, som er i Egteskab med min Syster Catharina Bygdal, eller til deres Descendenter forærer jeg som Erindring af en Broder ti Tusinde Rigsdaler, hvilke som forlods udtages af mit efterladte Bo. — 3) Til en erkjendtlig Taknemlighed for Guds rige Velsignelse ved Røraas Verkets bestandige Drift, skjenker og giver jeg aarlig 50 Rdlr., siger halvtredsindstyve Rigsdaler, som af Sognepresten og Bergskriveren ved bemeldte Røraas Verk uddeles aarlig til alle sammelige Verkets indfødte fattige og nødlidende Mennesker, hvilket continuerer saalænge, som Verket bliver i Drift og yder sin Velsignelse. — 4) Min Tjenestedreng Ole Pedersen samt Tjenestepige Siri Olsdatter nyde, saalænge de leve, hver aarlig tyve Rigsdaler; det samme nyder og den tilforn i min Tjeneste værende Karen Larsdatter til Hjelp og Underholdning udi deres tiltagende Alderdom. Skulde ellers andre Tjenestefolk herefter antages i min Tjeneste, og samme sig skikkelig opføre, da gives dem ved deres Afsked af Tjenesten, hver tredive Rigsdaler. — 5) Saavidt forandrer jeg herved mit Testamente af 28 September 1762, at min ejende og beboende Gaard og Grund med underliggende Brygger sælges ikke, men skjenkes og foræres til min tjenende Karl Morten Simonsen Hoff som en fuldkommen Ejendom, tilligemed de deri værende Hus- og Gaards Meubler, af hvad Navn det end haves, som og min ejende Odelsgaard paa Strinden, Ekle kaldet, med al sin Herlighed. — 6) Til

[1]) Jfr. Konfirm. 27 Jan. 1769 og Reskr. 19 Decbr. 1781 § 2 (trykt under No. 238 b.)

ndhjems Domkirke, hvor jeg haver mit Arve-Begravelsessted, giver jenker jeg aarlig 10 Rdlr., siger ti Rigsdaler, og det saalænge, som Lig i samme Begravelse ind eller nedsættes, uden de rette Arvin- :il attermeldte Begravelse. Men skulde nogen Uvedkommende, under Navn det end maatte være, ind eller nedsættes, da ophører straxen e aarlige Gave og tilfalder de Fattige. Skulde min Medejer udi ameldte Begravelse blive til Sinds at sælge sin Andel, da kjøbes ie af mit legato, paa det Gravstedet siden alene maatte ejes af mig, aar saa skulde ske, da Gravstedsdøren at tilmures (paa det de der- nde Ligkister kunde blive urørte), hvilket formodes bliver af Øvrig- ı bevilget, i Betragtning af at Kirken aarlig nyder til Indtægt af egato 10 Rdlr. Naar nogen Brøstfældighed paa Gravstedet maatte lde, da skal Forstanderen for min Gave samme lade vedgjøre, saa n derved ej nogen Udgift skal tilføjes. — 7) Forstanderens Løn til- ıed de til Røraas Verkets Fattige givne femti Rigsdaler, samt den jenestefolkene skjenkede Gave fradrages de indsamlede Penge, førend den 8de Post udi mit Testamente ommeldte Uddelinger ske, ligeledes ages de til Domkirken givne aarlig ti Rigsdaler. — 8) Naar min :s Uddeling af Øvrigheden er berammet, beder jeg, at samme maatte Gang paa Prædikestolen i Throndhjems Domkirke bekjendtgjøres lles Efterretning, ligeledes at Uddelingen maatte ske i Lagthinget bemeldte Kirke, hvor jeg haver mit Begravelsessted. — 9) Ved min es Uddeling til de Fattige skal den af mig indsatte Forstander være ærende, og nøje have Indseende med Uddelingens Rigtighed til de nødlidende fattige Enker og andre Husarme, hvad enten de ere jøj eller ordinair Stand, dog ingenlunde Betlere eller de, som ny- f mit legato til Fattighuset. — 10) Naar den af mig indsatte For- er Morten Simonsøn Hoff ved Døden afgaar, da nyder den, som hans Sted maatte antages, i aarlig Løn tre Hundrede Rigsdaler, et da siden saaledes fremdeles continuerer. — 11) Skulde attermeldte iig indsatte Forstander Morten Simonsøn Hoff, enten formedelst Syg- eller Alders Tiltagelse, ej være istand til at forestaa Embedet, da es ham en Anden udi sin Sted at udvælge og til samme afstaa, en- mod en aarlig Pension af den Tiltrædende eller paa anden Maade, bedst for sin Levetid kan eragte, dog at til Embedet en duelig og ant Mand bliver antaget med tilbørlig Caution [1]. — 12) Ligesom di mit Testamente af oftommeldte 28 September 1762 har meldet, ine Bergparter ikke skulde blive bortforpagtet, saa forstaaes ligele- med mine Sage og underliggende Gaarder, aldrig til nogen at

[1] Se de foran S. 509 citerede Bestemmelser.

bortforpagtes, under hvad Navn det end maatte være, men samme tilligemed det Mere af den indsatte Forstander at forestaaes; dog hvad betræffer det paa Helgeland værende Gods, da kunde samme til den mest Bydende blive forpagtet [1]. — 13) Udi attermeldte mit Testamente af 28 September 1762 [2] har jeg legeret aarlig til Fattighusets Lemmer ½ Part af Renterne, som af mine Capitaler, Ejendele og Efterladenskaber maatte falde. Dermed fastsætter jeg forud at skal forholdes, hvad Fattighuset angaar, at som jeg er kommen i Erfaring om, at en Stue endnu deri, foruden de 6 som ere der, kan blive indrettet for sexten fattige Lemmer at antage, saa er det herved min Vilje, at strax efter min Død forlods udbetales til samme Stues nødvendige Indretning og Istandsættelse, med Kakelovns, Skorstens og Kjøkkens Bekostning, samt Sengers, Benkers og Bords Indrettelse; hvorefter da sexten gamle og nødlidende men skikkelige Personer af begge Kjøn indtages, dog af Byens egne tilhørende, som ere af Borgerstand, og ej mindre. Men hertil præfereres dog de, om nogen sig anmelder, som enten ere mig beslægtede, eller og de, som har været skikkelige Tjenere, enten hos mig eller mine Forældre, hvorfor alle Tider, naar nogen Lem i den Stue indtages, den eller de skal være forsynet med Forstanderen over mine Efterladenskaber, hans Consence og Paaskrift, efter hvilken hans Tilladelse den eller de straxen indtages. Til hver Lem, som indtages, bliver maanedlig at uddele 1 Rdlr. 2 Ort [3], siger en Rigsdaler to Ort, er for 16 Stykker om Maaneden 24 Rdlr., eller aarlig to Hundrede otte og firsindstyve Rigsdaler, som min Forstander enten aarlig eller maanedlig, ligesom de Herrer Forstandere for Fattighuset det bekvemmeligst maatte eragte, betaler imod deres Kvitteringer. Ligesom Stuen og Gaven da bær Navnet efter mig, saa ønskede jeg hjertelig, at denne Indretning ved min Gave maatte vedligeholdes, saalænge Tid er til. — Naar nogen af disse Lemmer (som da blive skikkelige Borgerfolk) ved Døden afgaar, ønskede jeg, at hvad de kunde efterlade sig, maatte anvendes til en lidt smukkere og anseelig Begravelse, end ellers til andre Fattige bruges, og det øvrige af de Dødes Efterladenskaber alene at tilhøre den Stues Lemmer til Deling. Skulde herved ellers falde mere Opvartning for de ved Fattighuset værende 2de Tilsynsmænd, maatte og dennem noget aarlig tillægges, af 2 à 3 Rdlr. hver aarlig; endelig ønskede jeg gjerne, at i denne Stue, og maaske Lemmerne i næste Stue ogsaa deraf kunde profitere, blev holdet maanedlig Prædiken for disse gamle skrøbelige Mennesker, saaledes som kunde passe

[1]) Se Testamentets 3dje og 4de Post. [2]) Dets 8de Post.
[3]) Ifølge kgl. Resol. 17 Aug. 1821 bestemt til 6 Ort, men ved kgl. Resol. 27 Mai 1854 fra dette Aars Begyndelse forhøjet til 1 Spd. 72 β.

sig paa deres Omstændigheder og Tilberedelse, da dertil kunde udvælges dels en Højtidsdags Aftensang, dels en Søndag og dels en Fredag, naar det ikkun blev 12 Gange om Aaret, ligesom Prestens Lejlighed det tillod, og han forud gjorde bekjendt. — Saafremt dette kunde iverksættes, og Presten i Hospitalet samme kan og vil paatage sig, tillader jeg at ham af min Forstander derfor aarlig betales 20 Rdlr., siger tyve Rigsdaler, som af samme mit legato til Fattighuset, og ligesom jeg haaber at dette kunde give Anledning for Andre i Eftertiden ogsaa at forsyne de andre Stuer med Prædikener. — Det øvrige af den ¼ Parts Renter bliver, som jeg forhen har disponeret, at distribueres til de øvrige Lemmer i og udenfor Fattighuset. — 14) Skulde enten Hr. Assessor Wahl eller Pastor Tønder, som jeg i mit Testamente har meldet om, ved Døden henkaldes, medens jeg endnu lever, og jeg imidlertid være i saadan Svagheds Tilfælde bestedt, at jeg ikke mægtede da nogen Anden udi den Afdødes Sted at beskikke, saa er det min alvorlige Villie og venlige Begjering, at velærværdige Hr. Lauritz Lund, Diaconus til Frue Kirke, om han da lever, vilde træde i den Afdødes Sted. — For saadan deres Umage nyder hver 800 Rdlr., siger aatte Hundrede Rigsdaler. — 15) Dette mit Codicil er da, hvad jeg til denne Tid har kunnet forfatte til en nærmere Oplysning paa mit af 28de September 1762 gjorte Testamente, hvilket jeg ønsker og beder saa hjertelig udi alle Ting nøje og uryggelig at maa efterkommes til den Allerhøjestes Ære. Throndhjem den 31 October 1763.

Thomas Angell.
(L. S.)

IIdet Kodicil.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

195 c. **4 Januar 1765.** **Throndhjem.**

Jeg vil herved endnu, foruden mit forhen og herhos værende Testamente af 28 September 1762 samt Codicil af 31 October 1763, gjøre følgende Anordninger: — 1) Da jeg nylig af en hæderlig Ven er bleven underrettet om, at Vor Frue Kirke her i Byen højlig trænger til et Orgelverk, for derved ikke alene at forbedre Sangens Harmoni for Menigheden, men som det Fornemste, at være den Allerhøjeste til Ære og hans Hus til Prydelse, saa har jeg i Anledning heraf, som og for den hæderlige Vens Forbøn, til dette Verk hermed villet have efter min Død af de in Cassa værende Penge givet 3 à 400 Rdlr. til et Orgel-

verks Indkjøb, hvilket da til min Erindring foræres bemeldte Vor Frue Kirke i Throndhjem. — 2) Skulde min Fætter Lorentz Lorentzen Angell, som nu ellers i hans gamle Alder og skrøbelige Omstændigheder af mig underholdes, efterleve mig, da nyder han, saalænge han lever, af mit Legates Renter saa meget, som tilforn til hans nødvendige Underholdning af mig forhen er bleven betalt, og naar han ved Døden afgaar, da til en efter hans Stand sømmelig Begravelse. — 3) Til Andreas Simonsøn Hoff, som nuværende Discipel i den latinske Skole her i Byen, og hvem udi nogle Aar har været i mit Hus og nydt fri Underholdning, hannem skienker og forærer jeg til Hjelp imedens han ved Akademiet i Kjøbenhavn opholder sig, 300 Rdlr., siger tre Hundrede Rigsdaler, hvilket til ham eller Ordre udtælles. Ligesaa har jeg ham belovet, at om det skulde behage den allerhøjeste Gud at betro ham med Tiden et geistligt Embede, da foræres ham til Presteklæder 50 Rdlr., siger femti Rigsdaler, hvilket da tages af min Legates Renter. Lever jeg imidlertid selv, da gjøres efter mit eget Behag og Godtfindende, hvorved da denne Post ved min Død ophører. — 4) Til Karen Larsdatter, som nu atter udi min Tjeneste er antaget, for at opvarte mig i min Alderdom, gives som Dusør (for sin Fattighed og gudfrygtige Forhold) ved min Død femti Rigsdaler, og ellers Del aarlig med tyve Rigsdaler ifølge mit forrige Codicils Formeld af 31 October 1763, dens 4 Post. — 5) Paa min Begravelsesdag uddeles et Hundrede Rigsdaler saaledes: til St. Jørgenhusets Lemmer 20 Rdlr. og Vaisenhusets Børn 20 Rdlr., Hospitalets Lemmer 40 Rdlr., af hvilke Penge den Dag enhver udi bemeldte Huse maatte bespises til min Erindring. Overladende dette tilligemed de forhen af mig gjorte og stiftede Anordninger under mine Herrers gode og retsindige Behandling hvortil jeg ønsker bestandig Lykke og Velsignelse. Throndhjem den 4 Januar 1765.

Thomas Angell.

(L. S.)

IIIdje Kodicil
angaaende Stiftelsen af et Fattighus i Throndhjem.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

195 d. 18 Oktbr. 1765. Throndhjem.

I. Da jeg med megen Omhed har fornummet, hvorledes adskillige af de her i Byen Throndhjem værende, af Fødsel fornemme, men formedelst Fattigdom elendige Mennesker, som ofteſt af Mangel paa Husværelse samt Livets Ophold geraade udi ynkværdige Omstændigheder, saa

eg herved haver besluttet, ligesom jeg og efter min Død ville have
met, at af de udi mit gjorte Testamente af Dato 28 September
henlagte twende Dele af mine Capitalers ꝛc. Indkomster, aarlig
Begravelsessted udi Throndhjems Domkirke til de Husarme skulle
deraf først maatte aftages, hvad jeg herved haver besluttet, nem-
1) Næsten lige imod Domkirken haver jeg en ejende Grundstræk-
m for Nærværende beboes af 5 Opsiddere; samme Grund, som
r en anseelig Vidde, er det jeg ville straxen ved min Død af de
værende Penge lade opbygge en Bygning af Anseelse og nød-
Indretninger ved Afdelinger saaledes, at 4 Kammere blive var-
en Kakkelovn, og dertil et Kjøkken. Ellers erindres, at en Stue
drettes til at henlægge de Døde til Begravelsens Dag, i hvilken
gsaa den maanedlige Uddeling til Lemmerne kunde ske. — Byg-
Anordning og dens Istandsættelse besørges af mine Testamentes
ores tilligemed den af mig beskikkede Forstander Morten Simonsøn
r alle tilfælles drage den fornødne Omsorg til mit Ønskes Fylde,
er til de Fattiges Bedste. — 2) Naar denne Bygning efter bedste
er forfærdiget og indrettet til 16 afdelte Kammere, da indtages
oner af begge Kjøn, hvortil hver udvises et Kammer; men skulde
Egtefolk indkomme, da have de et Kammer tilsammen, om samme
s. Enhver Lem, som her antages, medbringer selv de fornødne
ler, hvilket efter deres Død, tilligemed videre dem tilhørende faa
, tilfalder Huset. — 3) Hver Person af de indtagne Lemmer
aanedlig til Underholdning fire Rigsdaler, som bliver for serten
: maanedlig fire og tresindstyve Rigsdaler. — 4) Den af mig,
Testamente af 28 September 1762, indsatte Forstander Morten
n Hoff skal ligeledes være dette Huses Forstander, ligesom det
s efter hans Tid skal forestaaes af den følgende Successor. Og
standeren flittig have Tilsyn med, at al Orden til Enighed og
lig Kjærlighed indbyrdes blandt Lemmerne øves, til Guds Æres
melse. — 5) Til Antagelse i dette Hus præfereres alle de, som
Slegt maatte findes, og sig anmelde; dernæst alle skikkelige og
nkefruer, Presteenker, Kjøbmænds- og kongelige Betjenteres En-
ledes gamle Frøkener og Jomfruer, samt gamle skikkelige dette
ærende Borgermænd, der udi sin rørende Tid kunde have været
Nytte. Alle de, som hertil antages, maa medbringe gode Atte-
deres skikkelige Levnetsførelse, hvorefter den eller de, naar Rum
der, da efter Stiftamtmandens og Biskopens Tilladelse indtages;
den af mig indsatte Forstander Morten Simonsøn Hoff, ime-
ts Ste Post.

dens han lever, alene være tilladt at indtage de Lemmer, som sig anmelde med vedbørlige Attester, saavel om Stand, som gode Rygte fra vedkommende Prester og Øvrighed. Efter hans Tid skal Udvælgelsen og Indsættelsen dirigeres af den forommeldte høje Øvrighed. — 6) Befindes nogen af de antagne Lemmer at opføre sig ulydig og uskikkelig, eller henfalder til nogle forargelige Laster, da skal Forstanderen den Strafskyldige tiltale og kjærlig formane til Skikkelighed; hjelper saadant ikke efter 3 a 4 Ganges Tilrettesættelse, da Forstanderen saadant for Stiftamtmanden og Biskopen at angive, hvorefter, naar Forseelsen efter Examination er betydelig, da den Strafskyldige at fravises Huset og dets nydende Gode. — 7) Naar en Lem ved Døden afgaar, da anvendes til dens Begravelse paa en sømmelig Maade, ligesom dens Efterladenskaber kunde findes istand til at bekoste; hvad derefter i Behold findes, skal tilhøre Huset og af Forstanderen gjøres i Penge; det deraf Udbringende udsættes paa Rente, hvilken aarlige Rente uddeles blandt Lemmerne til Ved- og Lysindkjøb, eller naar saadant med Tiden kunde opvore til en liden Capital, da af Renterne tillige at anvende til en Piges aarlige Løn, som kunde opvarte de gamle syge Lemmer. — 8) Til en Læser, som daglig kunde holde Morgen- og Aftenbøn for Lemmerne, tillige hver Søndag dens indfaldende evangeliske Forklaringer, gives aarlig af mit legato tyve Rigsdaler. Kunde og vilde, for ikke at hindres i andre Ting, en af Hørerne i de nederste Lectier udi den latinske Skole paatage sig dette at forrette, da var saadant til Opbyggelse, hvis ikke, da en anden bekjendt forstandig gammel Mand, der saavel ved Levnet som Forlæsning kunde være til Opbyggelse. — 9) Skulde nogle gavmilde Mennesker af christelig Kjærlighed i Eftertiden ville give noget til dette af mig stiftede Hus, da skal Forstanderen den aarlige Rente oppebære, og maa over saadanne Gaver holdes en aparte Bog. Kunde saadanne Legaters Rente stige til at indrette flere Kammere og derudi antages flere af Byens Fattige, da vilde saadant være ligesaa prisværdigt som nyttigt, hvilket da alt efter Øvrighedens Godtbefindende ordineres, dog saaledes at Huset, saalænge Tid er til, beholder min Stiftelse tilligemed mit Navn og kaldes Thomas Angells Hus; ligeledes at ej af Stand ringere Personer antages, end hvad af mig er foresat. — 10) Den længst i dette Hus værende Lem, hvoraf de andre have Gehør, gives den Magt og Myndighed, til i sit Kammer at lade indhænge Nøglerne til Port og Døre, hvilke skal være tillukket Klokken ni om Sommeren og Klokken syv om Vinteren, inden hvilken Tid alle Lemmer skal være tilstede ved den da holdende Aftenbøn; findes Nogen over den Tid af ugyldige Aarsager at være ude, da efter 3de Ganges Forseelse afvises Huset; og det

ille Ting nøje eftersees at indbyrdes Kjærlighed blandt Lemmerne oves holdes, den allerhøjeste Gud til Ære.

II. Skulde Herr Pastor Tønder, som nu værende udi sygelig Omstændigheder, ved Døden henkaldes, da er det herved min Vilje og Bestemning, at den, der udi hans Embede maatte bestikkes, skal og være t Testamentes Executor, saafremt samme er en retsindig og paalidelig and; hvis ikke han samme sig vilde paatage, da udvælger Herr Asses-Wahl sig selv en Medexecutor, paa det alle Ting maa ske og fuldbdes efter mine Beslutninger; ønsker dertil Guds Naade, Lykke og Velnelse, til hans Æres Forfremmelse. Throndhjem den 18 October 1765.

Thomas Angell.

(L. S.)

---

iderich von Cappelens Gavebrev til Skiens Fattigskole.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

)6. 7 Januar 1763. Skien.

Diderich von Cappelen, Borger og Kjøbmand her udi Skiens By, kaar og bekjender, ligesom jeg med dette mit Gavebrev stadfester, at ve givet til Skiens Fattigbørns Skole, til hvis Oplysning, at de kan re at kjende Gud og den af ham udsendte Jesum Christum, her alle-e er en priselig Indretning, og det er en Sandhed, at den bogstave-e Kundskab ere Fordele og en Naade, som er os skjenket som Lys Lygte paa vor Vej; thi hvorledes skal de tro paa den, om hvilken de : have hørt? Saa, paa det denne priselige og nyttige Anstalt kan ve lidet understøttet, at fattige Folks Børn kan om Frelseren faa Kund-b samt Klæder til at skjule sig udi, er det jeg med 1ste Prioritet af-ter i min iboende Gaard og Tomt her i Byen, beliggende imellem Sr. ach Brodahls Gaard paa nordre og Herr Byfoged Kraghs Gaard ı den vestre Side, 200 Rdlr. paa følgende Vilkaar: 1) Udi bemeldte aard, som er solgt til Mr. Ulrik Frederik Cudrio efter Skjøde af Dato 5te Januar indeværende Aar 1763, haver jeg affat mod Renters arelse 5 pCt., hvorfor bemeldte Cudrio strax udsteder sin Panteobliga-i med Forklaring, at disse 200 Rdlr. med 1ste Prioritet udi Gaard Tomt skal blive staaende, saalænge han og Hustru samme er ejende, Renterne 5 pCt. rette Tid betales, men efter ham min ældste Arving r Descendent Frihed at forflytte samme 200 Rdlr. udi fast Jordegods r anden suffisant Ejendom her i Egnen. — 2) Renterne af denne

min Død, at de alle kunde nyde deraf saameget, som til enhver er nu anført, da nyder den først, som heri er anført og staar først, og saa fremdeles nedad, den ene at opstige, ved Vacance af den Andens Død, i samme Sted til samme Summa aarligen at nyde. — Dernæst om de Personer, som heri ere ovenanført, naar nogen af dem bortdør, da skal en anden af min Familie og Slegt, enten Mands- eller Kvindesperson, af Stedets Sognepræst, Kirkeværger og Hospitalsforstander udvælges, som kunde behøve det, da nyde det ligeledes for sin Livstid, og er der ingen af min Slegt eller Familie, da et andet fattigt nødtørftigt Menneske, enten Mands- eller Kvindesperson, som er barnfød i Arendal; og maa Ingen flytte fra et andet Sted herhid i Tanke til at nyde noget heraf, omendskjøndt det var af min Familie eller Slegt, thi Byen er opfyldt nok tilforn. — 2) Behager det Gud, at min Capital, naar jeg er død, bliver større og kan udgjøres til mere end forovenmeldte aarlige Udgifters Beløb af Renterne (thi Capitalen maa aldeles ikke røres, enten den er stor eller liden), da om Renterne kan tilstrække, da de Fattiges Forstander i Arendal, efter Sognepræstens og Kirkeværgerens Udnævnelse dertil, har at klæde 12 Stykker af Arendals Byes indfødte fattige Børn, Halvdelen Drenge- og Halvdelen Pigebørn, til 10 Rdlr. pro persona, og det i Uniformdragt aarligen, dersom Renterne dertil kan tilstrække, hvis ikke, da saa mange eller faa Børn, som Renterne kan taale at klæde aarligen, og har Forstanderen derfor at aflægge Regnskab aarligen ved sit øvrige Regnskabsholdelse, mod Sognepræstens Attest i Arendal; og begjerer jeg, at disse Børn maa være skikkelige og fødte af skikkelige og gudfrygtige Forældre, thi ellers er det at styrke Ondt med Godt. Skulde der endnu blive noget af Renterne tilovers, da at deles mellem Byens Sengeliggende, efter Enhvers Nød og Trang. — 3) Skulde det hende sig, at nogen af foranførte Mænd, navnlig velædle og velbyrdige Herr Capitain Hans Olsen Falch og Sr. Johan Etters Bech, som jeg begjerer alene at maatte, efter min Død, behandle og administrere mine Efterladenskaber paa foranførte Maade, skulde ved Døden afgaa førend jeg selv, da det at være mig tilladt i levende Live at udsøge og overtale en eller to andre at indgaa isteden, og paa foranførte Maade at forrette Skiftet efter min Død, uden Nogens Forhindring eller Indsigelse i nogen Maade. — 4) Endnu vil jeg, at denne Observation skal henhøre til min sidste Vilje, nemlig naar nogen af de første 5 Personer i dette Testamente ved Døden afgaar, og en anden som Pensionist skal antages, da ikke Nogen at blive antaget, uden i Overværelse af begge Stedets Præster, Fattig-Forstanderen og Kirkeværgeren, og det med fælles Samtykke, og begjerer jeg, at min Familie præfereres

for Fremmede, som af dem altid maatte observeres, samt at dette Gavebrev og min sidste Vilje maatte en Gang om Aaret oplæses i Arendals Hospital af de Fattiges Skoleholder, nemlig Dagen før St. Hansdag, i en af Stedets Presters, Forstanderens og Kirkeværgerens Overværelse, saa det ikke skal komme i Langdrag, og om Nogen skulde begjere Copi heraf, at den da maa gives, mod Betaling til den, som skriver det. — At denne min sidste Vilje og oprettede Testamente, paa Deres kongelige Majestets allernaadigst forventende Confirmation, skal være en tydelig Regel og Rettesnor for mine Arvinger, hvormed de, uden nogen Forhindring eller Imodsigelse i nogen Maade, aldeles skal lade sig nøje, haver jeg ej alene dette med velberaad Hu og sund Fornuft og Forstand egenhændig underskrevet og forseglet, men endog formaaet dette Steds nuværende Prester, højædle og højærværdige Herr Dr. Eiler Hagerup og velærværdige og vellærde Herr Andreas Distelberg, dette med mig til Vitterlighed ville underskrive og forsegle. Arendal den 7 Januar 1763.

Hans Sørensen Tysch.
(L. S.)

At Mons. Hans Sørensen Tysch haver udi vores Overværelse med velberaad Hu og fuldkommen Sands og Samling oprettet, ladet sig tydelig forelæse, selv underskrevet og forseglet ovenstaaende Testament, og til de derudi mentionerede fem Personer legeret sine efterladte Ejendele, kan vi med Sandhed med vore Hænders Underskrift og hostrykte Signeter efter Begjer stadfeste. Arendal ut supra.

Eiler Hagerup. (L. S.) Andreas Distelberg. (L. S.)

Efterat Hans Sørensen Tysch, som døde i Arendal den 9 Januar næstafvigte, havde den 7 næstforhen oprettet sit Testamente, hvorved endel Personer, efter Testamentets Indhold, er legeret af visse derudi benævnte Capitaler at nyde den aarlige Rente til nødtørftig Subsistence, saa kan vi Undertegnede med Sandhed tillige bevidne, at Hans Sørensen Tysch om Løverdagen den 8 Januar, i Begge vores Paahør, selv erindrede, at denne Clausel tillige i Testamentet maatte inddrages til Confirmation, at det legatum, som enhver Person aarlig er tillagt at skal nyde af de faste staaende Capitaler i hans oprettede Testamente, skulle være befriede for alle Slags Heftelser, Arrester og Executioner med alt hvad derom nævnes kunde, saaledes at enhver Pensionist, efter Testamentet, selv aarlig skulle nyde til nødtørftig Mundportion den tillagte

Rente, uden nogen Forevending. Det attesteres herpaa allerunderdanigst af os. Arendal den 10 Januar 1763.

Hans Olsen Falch. (L. S.)

Andreas Distelberg, residerende Capellan i Arendal.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 25 Februar 1763.

Sti Andersen Grønhoffs og Hustrues Gavebrev til tvende fattige Enker i Tønsberg By og Borre Sogn.

Efter den originale Konfirmation i Rigsarkivet. — Trykt extraktsvis i Bergs Reskriptsaml. II. 347.

198. 16 Januar 1763. Aasgaardsstrand.

Vi underskrevne Egtefolk, Sti Andersen Grønhoff og Susanna Thorsdatter Lange, boende i Aasgaardsstrand udi Borre Sogn i Grevskabet Jarlsberg, tilstaa herved og vitterlig gjøre paa Vor allernaadigste Konges Confirmation, at dette er vor sidste Vilje med vore Midler og Formue, til tvende fattige Enkers Hjelp paa følgende Maade: — 1) Skal efterskrevne Gaarde tages fra fælles Bo, og ved offentlig Auction bortsælges til Høistbydende. — 2) Skulde disse Gaarde:

udi Sæms Hovedsogn

¾ Gaard Nordre Berg, som skylder med Bygsel 3 L℔ Smør og 5 L℔ Mel	500 Rdlr.,
udi Slagens Anner	
den ½ Gaard Nordre Roberg, som skylder med Bygsel 2½ B℔ Smør	200 —
den ⅛ Gaard Lestestad som skylder med Bygsel 4 L℔ Tunge	125 —
Pladsen Øde Lestestad, med al Herlighed	50 —
den ⅛ Gaard Skibrekke, som skylder med Bygsel 4 L℔ Tunge	125 —
som gjør den Summa	1000 Rdlr.

ved holdte Auction udbringes til høiere Pris end 1000 Rdlr., falder det Overskydende, som anden mer Efterladenskab, til Deling imellem efterladte Arvinger; men skulde Prisen stige til 1000 Rdlr., skal sammes Rente blive til lige Deling imellem 2de fattige Enker. — 3) Skulde Gaardepriserne saaledes have declineret, at de 1000 Rdlr. af høieste Pris ej kan udkomme deraf, bliver de 2de Pensionister til lige Deling af den udkommende Capital uddelt aarlig 4 pCt. Rente. — 4) Pensionisterne blive 2de fattige og skikkelige Enker, af hvilke den ene skal være i Tønsberg By bosat, og efterladt af en saadan Mand, som haver væ-

ret underkastet Byens aarlige Byrder, og ej en saadan Enke, der i sin Enkestand har flyttet til Tønsberg; den anden Enke skal være boende i Borre Hovedsogns District, enten i Aasgaardsstrand, eller andensteds under Borre Hovedsogns Circumference, hvorved og tages i Agt, at om sidste Enke har et lidet Jordebrug og 2de Børn under 9 Aar, kan hun antages til Pensionist. — 5) Pensionisterne skal fremvise Attester om deres fattige Tilstand og christelige Forhold, som skal gratis udgives af Sognepresten, og skal Enken i Tønsberg desuden ved Attest fra Tønsbergs Byes Øvrighed godtgjøre, at hendes afdøde Mand har været en Indvaaner i Tønsberg, og efter Omstændighederne der har baaret Byens publica onera. — 6) Naar de i første Post ommeldte Gaarde, hvis Priis til 1000 Rdlr. inclusive skal være den Fond, som udsættes paa Rente imod 4 pCt. aarlig til de 2de Enkers Pension, skal til Auction exponeres, skeer dette i Overværelse af Stiftets Provst, Øvrigheden i Tønsberg, Sognepresterne i Tønsberg og Borre Sogn, samt legati Forvalter, hvilke alle skal, til de Fattiges Bedste, dirigere Auctionen, og efter Godtbefindende per plurima vota lade Tilslaget skee. — 7) Opsidderne paa ovenmeldte Gaarde skal være Gaardene nærmest, naar de vil give høieste Priis, med 1ste Prioritet Panteobligation at lade Capitalerne staa i dem, saalænge administrator legati erfarer det tjenlig, men i Mangel deraf maa de Panthavende omgaaes efter Loven, og Pengene udsættes i andet Jordegods med første Prioritet og 4 pro cento aarlig Interesse. — 8) Naar Capitalen saaledes skal forflyttes, skal det skee efter Administrators Raadføring med Provsten, Tønsbergs Byes Øvrighed, Sognepresterne i Tønsberg og Borre Sogn, hvor da og plurima vota decidere. — 9) Administrator legati skal baade antage Pensionisterne efter forrige 4de og 5te Art., saa og distribuere til fastsat Tid i efterskrevne 13de Art. Pensionen imod Enkernes med deres Lagværgers paategnet Qvittering. — 10) Administrator legati bliver vores fælles Svigersøn Hans Hansen, boende i Holmestrand, hans Børn og Descendenter, saalænge de ere i Jarlsbergs Grevskabs Jurisdiction boende, eller og inden Tønsberg eller Holmestrand, og findes suffisante; skulde her i denne Linie feile Descendenter, bliver Administrationen betroet Hans Nielsen, boende i Holmestrand, Skriver [1] Laurviken, der er gift med min Hustru Susanna Thorsdatter Langes Datter, avlet i Egteskab med Friderich Nørholm, og ligeledes blive ved den Linie, som bemeldte Hans Nielsen har avlet med denne min Stifdatter Petronella Maria Nørholm, der nedstiger fra dem, saalænge nogen af dem er saa nær boende og suffisante; mens naar Descendenter og der skulde feile, skal Administra-

[1]) Her mangler formodentlig et „i".

tion og Forsvar med mere, som deraf kan dependere, paalægges dem, som cura pauperum er eller bliver paa Grund af Lov og Forordninger. — 11) Skulde af dette legato foraarsages nogen Proces, som ej kunde afgjøres uden en Retsdecision, og derfor medtage Omkostninger, maa Administrator, saasnart ske kan, forsvare Capital og Renter; dog maa det ske med de Fattiges Forsvars Forespørgsel og deres Raadføring. Omkostningerne, som derpaa gjøres, skal behørig bevises og erstattes, ej af Capitalen, som ikke under nogen Prætext maa røres, men af de aarlige Pensioner ved en Decourt i det høieste af ⅓ af Proportion, paa det at Pensionisterne maatte og have en liden Hjelp; og skal hermed aarlig continueres, indtil Omkostningerne ere erstattet, da igjen den fulde Pension skal udredes. — 12) Hvo som end bliver curator legati, skal de staa under Regnskab for Biskopen og Provsten ved deres Visitatser, saavel for Pensionernes lovforsvarlige Udbytte, som Capitalens Omstændigheder. — 13) Inscription til Pensioners Nydelse sker ej førend Aaret efter vi begge ere døde; mens skulde Dødsfaldet ske saa silde paa Aaret, at til første Nytaar ej alle Ting kunde sættes istand til Capitalens Frugtbringelse, skal det bero til næstkommende Nytaar, fra hvilken Tid Renten skal svares, og Pensionerne distribueres til næste Nytaar, enten Dagen før eller siden, som og stedse skal være den fastsatte Tid til Pensionernernes Afbetaling. — 14) Pensionisterne blive tilladt at flytte til det Sted, hvor de bedst synes, dog skal de have, den ene i Tønsberg og den anden i Borre Sogn, en saadan Mand med Fuldmagt forsynet, der er istand til, ej alene at modtage Pensionen, mens og derfor at qvittere. — 15) Exspectantser maa ej antages, for at forebygge al Mistanke og Mistillid. — 16) Dette instrumentum legatarium skal forstaaes i alle sine Puncter og Clausuler, som Ordene lyde, men dersom noget synes i Fremtiden tvetydigt, bliver dette en Grundregel, at Forklaringen skal ske favorabel til de fattige 2de Pensionisters Nytte; og naar det er benaadet med kongelig allernaadigst Confirmation, skal det confirmerede instrumentum legatarium indleveres i Stiftskisten, og af Hr. Biskoppen gives tvende verificerede Copier, en til Grevskabets Provst, en til Tønsberg Byes Arkiv. Hr. Provsten giver atter verificerede Copier til Sognepresterne i Tønsberg og Borre Menigheder, ligesom vi selv besørge verificerede Copier til administratores et curatores legati, som skal følge Samme Mand efter Mand til nøje Efterlevelse. — Saaledes er da vores sidste Vilje, og da vi ej forud kan se, hvad i Fremtiden kan forekomme til Præjudice, binde vi herved Vedkommendes Samvittighed saaledes at paase vor christelige Institutions Fuldbyrdelse til Pensionisternes Nytte, som de vil ansvare i den store Guds og vor Frelseres herlige Aabenbarelse

Under vore Hænder og sedvanlige Signeter. Aasgaardsstrand
e Sogn den 16 Januar 1763.

Sti Andersen Grønhoff. Susanna Torsdotter Lange.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 22 April 1763.

Jens Laursens Testament til Kragerø By.

: bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Thues Beskrivelse af Kragerø S. 59—66.

a. 25 April 1763. Kragerø.

I Kraft af den mig allernaadigst meddelte kongelige Bevilling estamente at gjøre, dateret 18 Februar 1763, gives hermed min ge Vilje tilkjende, hvorledes med mine efterladte Midler efter min rykkelig skal holdes. Det er da hermed sagt, at mine efterladte :, med hvad Navn nævnes kan, er af mig bortgiven til Kragerø Navn og Bedste, og skal kaldes Jens Laursens Gave. — 1) 1. Alle lenge, Obligationer, Reverser, og alle udestaaende og tilgodehavende ter, — 2. alle de efter mig befindende Kramvare, af maalende, vei-g tællende, og ellers med hvad Navn nævnes kan, skal registeres, es og auctioneres, og den derfor udkomne Summa (naar Omkost-ne for Auctionen ere fradragne) tillægges de i 1 Art. omtalte rede . — 3. Guld, Sølv, Skibsparter, alle Slags Husmøbler, Klæder, og Uldent, samt Sengeklæder, skal tillige vurderes og sættes paa n, og det derfor Udkomne ligeledes tillægges de i 1 Art. ommeldte lenge. Dog undtages herfra efterskrevne, som skal blive usolgte, t i min efterladte Gaard, nemlig i Stuen, Speilet med Lampet-Skilderierne, Bordet, det Chatol, som er indlagt, et Dusin Rys-Stole og den store Kiste med bedste Laas for, Sølvkanden, som og skal staa i Chatollet, gjort af engelsk Kronsølv, bekostet af mine dre, med Navn Borge Erichsen, Margaretha Augustinidatter og af mig, da den var 100 Aar gammel, ladet forgylde, til else efter dem og mig. — 4. Denne min nu iboende Gaard, efter sedel No. 30, skal med alle sine Pertinentier og Herligheder, af , Brygge, Urte- og Frugthave, og sine tilhørende Lasteplad se, asen i Kalstad-Kilen, Midtfjordskjer paa Bærø Fjorden, som alt aarlig Grundleje; ligeledes Tarte-Bugten med Brygge over paa

Øen, som ingen Grundleje svarer, men er kjøbt fri fra det Hus, so beboes af Kobberslager Andreas Rendler, hvilket alt ikke maa sælges e ler separeres fra Huset, men skal stedse bortlejes aarlig, eller paa vis Aar til den Høistbydende, som maa være net og forsynlig med Gaa den, at den ikke af Skjødesløshed fordærves, og denne min Gaard sk altid kaldes Jens Laursens Gaard i Byen. — 5. Min ejende Gaa paa Øen, Grundseddel No. 11 og 12, med twende Søboder, Brygg Havestykker, samt 2 smaa Engepladse imellem Bergskorterne, maa hell ikke bortsælges, men bortlejes, og skal altid kaldes Jens Laursens Gaa paa Øen. Og som et Hus vesten for den store Søbod, Grundsedd No. 14, og er mig tilhørende, da maa det heller ikke bortsælges, m bortlejes, og det af den Aarsag af Ildebrand, og at intet andet ell større Hus der skulde opsættes, saasom dette Huses Grund støder lige paa Sø boden. — 6. Min ejende Odelsgaard Heidbø i Sandøkedals Sogn skal, me alle sine tilhørende Herligheder af Pladse og Skov, og tilhøre Kragerø By ti evindelig Odel og Ejendom paa efterskrevne Maade. Den skal altid kaldes Jens Laursens Gaard paa Landet. Denne Gaard maa aldrig bortsælges, men bortlejes paa visse Aar eller Livstid, ligesom for Byen synes nyttigst, men Bonden maa holde Husene og Jordvejen i god Stand, og langt heller forbedre end forringe den; men i ingen Maade maa Bonden eller Byen hugge ringeste Last derudi, uden alene raadne og fordærvede Træer til Brændeved. Men skulde den i Tiden, Skoven, saaledes tilvore og blive i saa god Stand, at deraf kan tages saa god Last eller store Træer, som ellers ikke lettelig kunde faaes i Nærheden, da maa Bonden hugge slige Træer mod Betaling eller Arbeidsløn, og hvad derpaa kan profiteres, bliver til Byens Nytte og Fordel. Skulde ellers en ulykkelig Ildebrand, den Gud i Naade afvende, indfalde, at mine Gaarde enten i Byen eller paa Øen afbrændte, da maa alt det Træverk, som dertil behøves, hugges i Heidbøskoven, ligesom og Renterne af hele Kapitalen da skal indeholdes saalænge, indtil Husene igjen fuldkommen og forsvarlige ere opsatte og forfærdigede. — 7. Skulde der indfinde sig duglige Mænd, helst slige, som kan Haandverk, der ville oprydde Myrer og og Marker til Ager og Eng, som og tillige ville bo der paa slige Pladse, da tillades det, og Husverket dertil maa hugges i Skoven, samt at dem sker en og anden Understøttelse, som Tagsten &c., ligesom jeg haver givet Exempel og gjort med to Mænd, som nu sidde paa Gaardens oprydde Marker. De første Oprydere skal have det for en billig Leje, og deres Børn være nærmest at bo der efter Forældrene, men de at svare Leje efter to uvillige Dannemænds Skjønsomhed, men i Mangel af dette, da hvad Fremmede vil give. — 2) Efterat alle Ting ere samlede til-

sammen og indbragte til en ren beholden Capital af Renter, Husleje og af Gaarden Heidbo, da maa Capitalen ej gives nogen i Hænde, men stedse og altid staa paa Rente i godt forsvarligt thinglyst Jordegods og andet Pant, og af Renterne, samt Husleje og Gaardens Indkomst, maa da betale hvad bedst og nyttigt kan være til Kragerø Byes Gavn og Bedste; ligesaa, naar nogen Extraskat falder, item By- og Inqvarterings-Skat; dog hvad fornemme og rige Folk angaar, de betale for sig selv Skatterne, men mine Stervbo-Renter skal alene betale, hvad de formaa, for de andre Byens Indvaanere. — 3) Ifald en Vanlykke skulde træffe paa en af Byens Borgere, særdeles af de handlende, enten ved ulykkelig Ildsnød eller Vandsvaade, og deraf blev rent forarmet, da maa ham gives af Renterne og den anden Indkomme 50 til 100 Rdlr., eller flere Rigsdaler, ligesom Kassen er istand til, og Mandens Omstændigheder ere. — 4) Endskjøndt Hans kongelige Majestet i ovenmeldte allernaadigste Bevilling haver givet mig Frihed at udnævne exsecutores af dette mit Testamente, saa vil jeg dog ikke betage mine Medborgere den Myndighed at udnævne visse exsecutores, men de kan imellem sig selv i en Forsamling udvælge 1, 2, 3, ja flere duelige, ærlige og suffisante Mænd dertil, og det af de Slags, som har været enten Overformyndere, Fattiges Forstandere, Kirkeværger, Taxerborgere eller Kæmnere, eller og kan vente at blive det, hvilke Mænd da maa blive ansvarlige for Capitalen og dens Udsættelse, nøje tilse, at Renterne blive som ovenmeldt vel anvendte, og at Gaardene ej staa og forfalde, men altid holdes i god Stand og reparerede. — 5) Min Pige, Anne Jacobsdatter, der har tjent hos mig i mange Aar ærlig og tro, og derforuden er noget svagelig, skal, saalænge hun lever, af Renterne aarlig hvert Aar nyde 15, skriver femten, Rigsdaler, og derforuden skal hun strax efter min Død gives og overleveres to Underdyner, en Overdyne, to Puder, to Par Strilagen og Pudevar, og skulde der findes nogle Serker i Boet efter min salig Moder, da skal hun og have dem; ligesaa maa hun og nyde noget smaat og ringe Boskab, saasom et Par Gryder, Potter, Stenfade og Tallerkener, samt smaat Trætøj, Truge og deslige, som hun kunde forlange og have nødig, item hvad spisende Vare, som findes bestemt til Husholdningen, skal hun og nyde. Saasom hendes Venner ikke er i den Stand, at de kan hjelpe hende med noget Husværelse, saa tillades hende, saalænge hun lever, at bo ovenpaa den lille Søbod næst ved min Gaard paa Øen, i hvis Kammer er en liden Skorsten og et Bord med Skuffe under; den underste Part af denne Søbod maa hun og stedse bruge til sine Madvare og Brændeved, og det uden ringeste Udgift af den hele Søbod, og at hun nyder fri Indgang og Bryggegang uden ringeste For-

trængsel af dem, som ellers leje den hele Gaard; men efter hendes Død bliver Boden igjen til Byens Nytte bortlejet. — 6) I Henseende til den Umage, som Monsr. Bärnholdt haver haft med den kongelige Bevillings Anskaffelse, samt dette Testamentes Forfærdigelse med videre, da maa han uden Betaling udsøge de af mine efterladte Bøger, som han synes bedst og bedst lider. — Saaledes haver jeg i en kjærlig og god Mening bortgivet alle mine efterladte Midler og Formue til Kragerø Byes stedsevarende Gavn og Bedste, haabende ikke alene, at enhver retsindig Indvaaner vil finde sig velfornøjet hermed, men endog udbedende exsecutores at handle saa viselig og redelig med denne min Gave og Stiftelse, som de for Gud og Byen vil være ansvarlig og bekjendt. Lever alle gudelige og velfornøjede! Kragerø den 25 April 1763. Under min egen Haand og hostrykte Signet.

Jens Laursen.
(L. S.)

Dette mit til Kragerø gjorte Testamente begjeres af 2de Messieurs Marcus Bärnholdt og Engelbret Resen med mig til Vitterlighed ville underskrive.

Jens Laursen.
Undertegnet til Vitterlighed af
M. Bärnholdt. Engelbret Resen.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig Anordning til Kammerherre og Stiftsbefalingsmand Albr. Phil. Levetzau angaaende Bestyrelsen af ovenanførte Legat.

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

199 b. 27 August 1779. Kjøbenhavn.

Som det er fornummen, at en ugift Kjøbmand i vor Kjøbstad Kragerø, navnlig Jens Laursen, som siden ved Døden er afgangen, har ifølge det ham under 18 Februar 1763 forundte facultas testandi den 25 April næstefter oprettet et Testamente, hvorved han har givet sine Midler og Ejendomme til Byens Gavn og Bedste, men at det ej er paalagt de nuværende eller herefter af Borgerskabet udmeldende Exsecutorer at aflægge Rede og Rigtighed for deres Administration af ovenmeldte legatum, omendskjønt de ej heller derfor ere fritagne, saa at Byen ikke har nogen Sikkerhed for at Testamentet i alle dets Ord, Puncter og Clausuler bliver efterkommet til dens Bedste, saalænge der for Administrationen ikke

aflægges Rigtighed, ligesom det og synes overensstemmende med Testators Villie, at der haves den nøieste Opsigt med Capitalens sikre Udsættelse og Renternes rigtige Brug, saa give Vi Dig hermed tilkjende, at Vi i Anledning heraf, samt efter den fra Dig derover indhentede Erklæring, allernaadigst have funden for godt, at der foruden den imellem Borgerskabet allerede indgangne Convention om bemeldte legati Administration, derved skal iagttages følgende: 1) Capitalernes Bestyrelse og Omsættelse samt Renternes Anvendelse skal fremdeles, som hidindtil, være under 3de Borgeres Bestyrelse, hvoraf den ene skal være Forstander for dette legato, saaledes at de første udsættes paa den Maade, som i Almindelighed om publike Stiftelsers Midler er anordnet, og de sidste anvendes paa den Maade, som Testamentet fastsætter, men aldeles ikke anderledes, hvorudi Administratorerne maa have fri og fuldkommen Raadighed uden nogen Modsigelse, og naar Capitalerne ere øiensynlig betryggede, maa det endog være tilladt at vige fra de almindelige Regler, om en bedre Udsætningsmaade eller anden Fordel derved kunde vindes. — 2) Da Borgerskabet har Adgang til at vælge Administratorer, saa maa de paa en vis Dag, som fremdeles maa være den ved Conventionen fastsatte 6 Marts hvert Aar, eller om samme skulde indtræffe paa en Søn- eller Helligdag, da Dagen efter, møde i Forstanderens Hus for at bestemme, om nogen ny Administrator skal udvælges eller de forhen værende vedblive, hvilket ved de fleste Stemmer iblandt de Tilstedeværende skal afgjøres, da tillige enhver Borger, som forlanger det, maa underrettes om, hvor Capitalerne staa til Byens Sikkerhed; og ville Vi derhos, at under det Navn af Borgerskab alene skal forstaaes de Handlende, som de, der paa den Tid, da Testamentet blev oprettet, vare de eneste Borgere der i Byen. — 3) Til den Ende skal Forstanderen i den dertil indrettede Protocol indføre Gjenpart af alle Obligationerne samt Beregning over Renternes Anvendelse, for hvilke han dog ingen Regnskab skylder Andre, end hans Medadministratorer eller den, som afløser ham i Forstanderskabet, saa længe de ikke blive anvendte paa anden Maade, hvilken Protocol aarlig paa forskrevne Dag skal fremlægges, og derudi indføres Alt, hvad legati Bestyrelse og Administratorernes Udvælgelse eller Afgang angaar, dog uden at nogen Protocollation til Ufornødenhed derudi maa indføres, ligesom og Stiftsbefalingsmanden over Akershus Stift ved sin Nærværelse i Kragerø maa være beføiet til at efterse samme, for at erfare, om alting rigtig tilgaar, hvorhos der og aarlig til ham skal indsendes Fortegnelse over Stiftelsens Midler og hvorledes de bestyres, paa det derved kan haves den fornødne Sikkerhed imod sammes Forødelse. — Derefter du Dig allerunderdanigst haver at rette og Vedkommende sligt

til Efterretning at tilkjendegive, befalende ꝛc. Christiansborg den 27 August 1779. Ad mandatum.

Joseph Kellers og Hustrues Testament til Liders Præstegjelds Skole- og Fattigkasse.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

200. 21 Septbr. 1763. Gjellebek.

Udi den hellig Treefoldigheds Navn have vi underskrevne Egtefolk, jeg Joseph Keller, barnefød udi Keiserdømmet Østerrige, og jeg Christine Simonsdatter, fød udi Jylland, begge nu boende i Lider Præstegjeld og Buskeruds Amt, oprettet og indgaaet følgende Forening og Testamente: — 1) Efterdi det ikke har behaget den Allerhøjeste at forunde os ved Livet vores sammenavlede Barn, hvorover vi begge nu leve uden Livsarving, og ikke kan efter Naturens Orden vænte os flere Børn, saa siden vi have oplevet en temmelig Alder udi en god Forstaaelse og et kjærligt Egteskab, samt herefter bør vænte, at Døden snart kan adskille os, have vi med velberaad Hu, sund Fornuft og retskaffen Kjærlighed til hinanden besluttet og herved ville fastsætte, at naar det behager den allerhøjeste Gud ved Døden at henkalde en af os, skal den Længstlevende ene beholde al vores fælles Bo og Midler til fri Disposition og Raadighed sin Livstid, uden nogen Rettens Middels Registering, Skifte eller Deling. Men om jeg Joseph Keller først ved Døden skulde afgaa, skal min Skriverkarl Falk til et Amindelsestegn efter mig aarlig nyde Rente af Tusinde Rigsdaler med 50 Rdlr., saalænge han lever, hvilke af min Hustru ham betales, og siden af de, som herefter meldes vore Midler skal have under deres Opsyn og Ansvar; videre omendskjøndt den Længstlevende af os ikke formodes vil sig i nyt Egteskab mere indlade, bør dog Ingens Frihed i saa Maade være betagen. Og da vi begge agte paa dette Sted at leve vore Dage til Ende, betaler den Længstlevende, hvad Gjeld og Udgift Boet paahefter, med Rettens Betjentes lovlige Gebyr, samt siden og i sin Velmagt selv lader forfatte en Fortegnelse under sin Haand over al Boets Formue, paa det deraf ved dens dødelige Afgang kan sees, hvori Boets Midler fornemmelig bestaa, og til den Ende kan overleveres Stedets Skifteforvalter, som strax efter den Længstlevendes Død besørger al Boets Effecter registeret og ved Auction til den Høistbydende bortsolgt; hvorefter vi ville — 2) at naar

den da paa Boet heftende Gjeld og Udgift derfra er dragen, skal de samtlig vores overblivende fælles Boes Midler antages af Stiftamtmanden og Biskopen her i Stiftet under Opsyn og Direction, samt efter deres Anordning ved Sognets Prester besørges paa Rente mod sikkert Pant i Jordegods udsat, til den Ende, at vores fælles Slægtninge, som bevise sig at være mine Joseph Kellers kjødelige Fuldsyskende paa Fædrene- og Mødrene-Side, og saaledes mine rette og nærmeste Arvinger, nemlig min afdøde Fader og Moder, Johannes Keller og Medel Kellerins twende Sønner, mine Brødre Bernhard og Hans Peter Keller, samt twende Systre Malene og Anne Maria Kellersdøttre, som ere opholdende sig paa Stedet Heilligen Kreutz i Østerrige, ikke langt fra Staden Wien, eller deromkring, skal og maa oppebære den halve aarlige Rente, men ikke mine Halvsyskende, af den hele Capital eller fælles Bo, til lige Deling imellem sig, og den anden halve Del min Christine Simonsdatters Halvbroder Niels Christensen Aaby, eller om han er død, da hans Børn, som mine nærmeste Arvinger, til lige Deling imellem sig, saalænge de leve; og naar nogen af disse vores Arvinger ved Døden afgaar, og efterlader sig Børn, maa de og i Forældrenes Sted Renten oppebære, saalænge nogen af deres Forældres Medarvinger lever, til lige Deling imellem sig, nemlig den Part, som deres Fader eller Moder i levende Live nød og oppebar af Renten; hvorhos det forstaar sig selv, at naar en af vore Arvinger maatte ved Døden afgaa uden Livsarvinger, beholde de andre vore igjenlevende Arvinger eller deres Børn hele Renten alene deres Livstid, indtil alle Hovedpersonerne, som ellers efter Loven nu skulle arve os, ere døde, da Rentens Oppebørsel af vore Arvingers Børn ophører. — 3) Men som jeg Joseph Keller har haft den Ære og Lykke at være Finder af de Marmorsten-Brud og Verker, som i dette Prestegjeld ere anlagte, og nu paa det Fuldkomneste drives samt tilhøre Fru Oberstinde von Eigtvedt og Hofbygmester salig Jacob Fortlings Enke [1], hvorved vi have for største Del erhvervet de Midler, Gud haver givet os, og vi ere ejende, saa haver jeg været betænkt paa for disse Verkers fattige Arbeidere og deres umyndige Børn med vore Midler at gjøre nogen nyttig Indretning, der baade kunde forfremme den sande Guds Ære og disse Verkers sande Nytte; til den Ende vil jeg og foreconte min kjære Hustru, at naar vores fælles næste Slegt og Arvinger alle ere døde, skal Renten af vores fælles Boes hele Capital anvendes til deraf at bekoste oprettet et Skolehus ved Marmorsten-Verket, og desuden at underholde en Skolemester, hos hvilken samtlige Marmorbrugernes Arbeideres umyndige Børn uden Betaling skal læres og undervises i

[1]) Se Privil. 8 Aug. 1744 og 13 Decbr. 1745 samt Bevil. 7 Decbr. 1764.

den Guds sande Kundskab og christelige Dyder, samt om Renten dertil kan blive tilstrækkelig, skal der tillige opbygges et Hus til Bolig for de af Verkernes Arbeidere, som har tjent ved Verkerne saalænge de har kunnet arbeide i nogle Aar, og ere blevne saa gamle og skrøbelige, at de ikke kan mere arbeide eller ernære sig, og skal da de, saavelsom de fattige Arbeideres fornævnte umyndige Børn nyde noget maanedlig eller ugentlig, de Første til Føde og de Sidste til Klæder, ligesom Renten kan blive tillængelig, hvorover fornævnte Skolemester, som bør være en edtagen og skrivkyndig Person, skal holde Regnskab, og samme aflægge til Sognets Prester, efterat de have bevilget, hvo berørte Hjelpepenge skal nyde; ligesom det skal staa til dem, enten selv at modtage Renten, og den igjen efter Skolemesterens indgivende Liste paa Persouernes Navne, som samme bør nyde, ugentlig eller maanedlig udtælle, eller hannem dertil at betro; for hvilken hans Tjeneste han da nyder, hvad Stiftamtmanden og Biskopen approbere af Renten billig bør ham tillægges, da hans aarlige Regnskab af dem og Presterne eftersees og kvitteres, hvorhos de for al Ting derhen se, at Hovedcapitalen ikke forkommes eller formindskes, men stedse vorder staaende paa sikre Steder mod suffisant Pant, saasom vi ville, at ingen af vore Slegtninge eller Arvinger maa samme hæve eller til sig tage, men skal forblive, saaledes som sagt, til Guds Æres Fremme og de Fattiges Hjelp og Understøttelse her i Landet, ligesom vor brugte Flid og Møie udi Verden saaledes fornemmelig har sigtet til at befordre det almindelige Bedste og vor trængende Næstes Nytte. — Endelig ifald det skulle hende sig, at disse Marmorsteen-Verker engang mod Forhaabning skulde cessere og blive nedlagt, saa at ej flere Folk og Arbeidere derved blev holden, eller Børn avlet, som kunde behøve Lærdom og christelig Opdragelse, da skal vores fælles Boes Hovedcapital være dette Sogns indrettede Skole- og Fattigcasse til lige Deling henfalden, dog saaledes, at Capitalen altid skal være conserveret for samme, og Renterne alene at komme de Fattige og Skolevæsenet til Nytte, samt menige Mand i Sognet til Soulagement udi hvad som maa aarlig af dem dertil contribueres. — Til Slutning overlade vi denne vores velmente Anordning til fornævnte Øvrigheds Tilsyn og Disposition saaledes, som de bedst og rettest befinde, samt for Gud og vor allernaadigste Konge vil være ansvarlig, ligesom Stedets Skifteforvalter, naar den Længstlevende af os ved Døden er afgaaen, bekjendtgjør saavel for Øvrigheden som vore Arvinger paa Boets Bekostning dette vores Testamentes Indhold til deres Efterretlighed. Og til Bekræftelse herpaa have vi begge dette vort oprettede Testamente, som vi allernaadigst haabe og bede vores allernaadigste Konge vil approbere, med vore egne Hænder

3 Signeter underskreven og bekræftet, samt derom til Vitterlighed for-
aaet den residerende Capellan her i Sognet Hr. Hans Grønbech og
stedets Sorenskriver med os at underskrive og forsegle. Datum Gjel-
bek i Lider den 21 September anno 1763.

J. Keller. Christina Simonsdatter Kellerin,
(L. S.) med paaholden Pen.

At dette Testamente er læst for testatores, da de vare ved sund For-
ift, hvorved de tilstod, at samme saaledes var indrettet efter deres gode
ilje og Mening, samt derefter af dem selv egenhændig underskreven,
t bekræfte vi som derved tilkaldede Vitterligheds Vidner.

Hans Grønbech. D. M. Thams.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 6 Januar 1764 med den Klausel, „at da det
forskrevne Testamentes 2den Post er meldet, at Stiftamtmanden og Biskopen skal
je Boen i sin Tid under Opsyn, da skal den Fortegnelse over Boets Formue, som
er Testamentets 1ste Post skal leveres til Skifteforvalteren, iligemaade indleveres til
iftamtmanden og Biskopen i Akershus Stift, for at forblive til Efterretning og Be-
ring ved Stiftkisten".

---

ongelig Konfirmation paa en Fundats for Skolerne i Ore og Frædø Annex i Thingvolds Prestegjeld.

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

01. 27 Juli 1764. Fredensborg.

Fr. 5tus gjøre Alle vitterligt, at eftersom hos Os allerunder-
migst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation
aa efterskrevne af Hr. Jens Lemvig Lyster, forhen Medtjener og Ca-
llan til Thingvolds Prestegjeld udi Throndhjems Stift, men nu Sog-
prest til Averøs Prestegjeld udi bemeldte Stift, forfattede Skolefun-
ats for Øre og Frædø Anner Sogner under forskrevne Thingvold Pre-
gjeld, lydendes Ord efter andet, som følger:

I den hellige Treenigheds Navn, Faders, Søns og Helligaands,
rettes herved, til nogenledes at afhjelpe den Mangel paa betimelig
dervisning for Ungdommen i de tvende Anner-Sogner Frædø og Øre
der Thingvold Prestegjeld i Throndhjems Stift, en Skolefundats, som

den Guds sande Kundskab og christelige Dyder, samt om Renten dertil kan blive tilstrækkelig, skal der tillige opbygges et Hus til Bolig for de af Verkernes Arbeidere, som har tjent ved Verkerne saalænge de har kunnet arbeide i nogle Aar, og ere blevne saa gamle og skrøbelige, at de ikke kan mere arbeide eller ernære sig, og skal da de, saavelsom de fattige Arbeideres fornævnte umyndige Børn nyde noget maanedlig eller ugentlig, de Første til Føde og de Sidste til Klæder, ligesom Renten kan blive tillængelig, hvorover fornævnte Skolemester, som bør være en edtagen og skrivkyndig Person, skal holde Regnskab, og samme aflægge til Sognets Prester, efterat de have bevilget, hvo berørte Hjelpepenge skal nyde; ligesom det skal staa til dem, enten selv at modtage Renten, og den igjen efter Skolemesterens indgivende Liste paa Personernes Navne, som samme bør nyde, ugentlig eller maanedlig udtælle, eller hannem dertil at betro; for hvilken hans Tjeneste han da nyder, hvad Stiftamtmanden og Biskopen approbere af Renten billig bør ham tillægges, da hans aarlige Regnskab af dem og Presterne eftersees og kvitteres, hvorhos de for al Ting derhen se, at Hovedcapitalen ikke forkommes eller formindskes, men stedse vorder staaende paa sikre Steder mod suffisant Pant, saasom vi ville, at ingen af vore Slegtninge eller Arvinger maa samme hæve eller til sig tage, men skal forblive, saaledes som sagt, til Guds Æres Fremme og de Fattiges Hjelp og Understøttelse her i Landet, ligesom vor brugte Flid og Møie udi Verden saaledes fornemmelig har sigtet til at befordre det almindelige Bedste og vor trængende Næstes Nytte. — Endelig ifald det skulle hende sig, at disse Marmorsteen-Verker engang mod Forhaabning skulde cessere og blive nedlagt, saa at ej flere Folk og Arbeidere derved blev holden, eller Børn avlet, som kunde behøve Lærdom og christelig Opdragelse, da skal vores fælles Boes Hovedcapital være dette Sogns indrettede Skole- og Fattigcasse til lige Deling henfalden, dog saaledes, at Capitalen altid skal være conserveret for samme, og Renterne alene at komme de Fattige og Skolevæsenet til Nytte, samt menige Mand i Sognet til Soulagement udi hvad som [illegible] aarlig af dem dertil contribueres. — Til Slutning overlade vi denne vores velmente Anordning til fornævnte Øvrigheds Tilsyn og Disposition saaledes, som de bedst og rettest befinde, samt for Gud og vor allernaadigste Konge vil være ansvarlig, ligesom Stedets Skifteforvalter, naar den Længstlevende af os ved Døden er afgaaen, bekjendtgiør saavel for Øvrigheden som vore Arvinger paa Boets Bekostning dette vores Testamentes Indhold til deres Efterretlighed. Og til Bekræftelse herpaa have vi begge dette vort oprettede Testamente, som vi allernaadigst baade og bede vores allernaadigste Konge vil approbere, med vore egne Hænder

Signeter underskreven og bekræftet, samt derom til Vitterlighed for- ıet den residerende Capellan her i Sognet Hr. Hans Grønbech og dets Sorenskriver med os at underskrive og forsegle. Datum Gjel- k i Lider den 21 September anno 1763.

J. Keller. Christina Simonsdatter Kellerin,
(L. S.) med paaholden Pen.

At dette Testamente er læst for testatores, da de vare ved sund For- :, hvorved de tilstod, at samme saaledes var indrettet efter deres gode :e og Mening, samt derefter af dem selv egenhændig underskreven, bekræfte vi som derved tilkaldede Vitterligheds Vidner.

Hans Grønbech. D. M. Thams.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 6 Januar 1764 med den Klausel, „at da det forskrevne Testamentes 2den Post er meldet, at Stiftamtmanden og Bispen skal Boen i sin Tid under Opsyn, da skal den Fortegnelse over Boets Formue, som Testamentets 1ste Post skal leveres til Skifteforvalteren, iligemaade indleveres til :amtmanden og Bispen i Akershus Stift, for at forblive til Efterretning og Be- ıg ved Stiftkisten".

---

ngelig Konfirmation paa en Fundats for Skolerne i Øre og Fræðo Annex i Thingvolds Prestegjeld.

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

1. 27 Juli 1764. Fredensborg.

Fr. 5tus gjøre Alle vitterligt, at eftersom hos Os allerunder- :gst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation efterskrevne af Hr. Jens Lemvig Lyster, forhen Medtjener og Ca- m til Thingvolds Prestegjeld udi Throndhjems Stift, men nu Sog- :est til Averøs Prestegjeld udi bemeldte Stift, forfattede Skolefun- ' for Øre og Frædo Annex Sogner under forskrevne Thingvold Pre- :eld, lydendes Ord efter andet, som følger:

I den hellige Trefoldigheds Navn, Faders, Søns og Helligaands, ettes herved, til nogenledes at afhjelpe den Mangel paa betimelig ervisning for Ungdommen i de twende Annex-Sogner Frædo og Øre r Thingvold Prestegjeld i Throndhjems Stift, en Skolefundats, som

under høje Øvrigheds Revision og derefter allergunstigste Forestilling vorder nedsendt til Deres kongelige Majestets allernaadigste Confirmation. I de 14 paa 15 Aar jeg som Capellan i Thingvolds Præstegjeld særdeles havde med Ungdomens Oplysning i bemeldte 2de Sogner at bestille, og det der fornemmelig paalaa mig at berede dem til Confirmation, merkede jeg, til største Hinder i deres Forfremmelse i Salighedsʼ Kundskab, og at mange ej saa betids, som de ellers burde, kunde antages til Confirmation, der vare forsømte i unge Aar at lære inden i Bog, og derfor ofte 20 Aar gamle og derover, før de derudi kunde lære noget tilgavns, og undertiden saa godt som Intet. Mangel paa fornødne Skolemestere ansaa jeg strax for Hovedaarsagen, da den ved Øvrigheden lignede Skoleløn paa Almuen dels ej var tilstrækkelig at lønne flere, som behøvedes, dels var omgiven med Modstand og Urigtighed i den aarlige Betaling af Almuen, saa Skolemesteren ofte før Tiden fjedede og blev utaalmodig derover. Til at raade Bod derpaa i Fremtiden, henvendte jeg derfor mit Øjemerke med at indsamle noget efterhaanden ved frivillige Gaver af Almuen, for derved at lægge en Fond til saadan Capital i Fremtiden, hvoraf Interessen aarlig kunde lønne Underskolemestere, foruden de før anordnede, som lønnes af Almuen. Min Formand i Embedet, velærværdige Hr. Bastian Engelhart, begyndte først dermed, og efterlod sig 8 Rigsdaler 22 Skilling til fattige Børns Skolegang, dels ved Tavlens Omgang i Kirken 1 a 2 Gange om Aaret, dels i Bryllupper, ved Unges Confirmation, smaa Bøder for Forseelser og deslige Lejligheder indsamlede. Under Guds Velsignelse har Opmuntringer og idelige Formaninger næst Guds Paakaldelse hjulpet til at disse smaa Gaver og Tilskud har i disse Aar opsteget til en lille Capital, henimod 200 Rigsdaler. Almuen i disse 2 Sogner, som hertil har ladet sig bevæge af mig, har derfor nu ved min Afsked gjort Anordning om, at jeg tilsidst ei skulde aflade, forend jeg efter mit Løfte, under Forestilling for høj Øvrighed og dens videre Assistence, fik se Pengene paa saadan fast Fod sat, at de og deres Børn kunde i Tiden se og høste Frugten ej alene af den begyndte Gavmildhed, men og hvad herefter under flittig og forsynlig Beobagtning og Aarvaagenhed dertil videre kunde indkomme; til hvilken Ende gjøres fornødent, for dette gudelige Verk at fastsætte følgende Indretning at iagttage: — 1) Min Efterkommer, der modtager Cassen og dens Regnskab af mig, ligesom jeg efter Formand, maatte stedse ved alle Lejligheder sørge for dens bedste Tilvert og Bestandighed, saalænge han dertil viser sig aarvaagen, forsigtig og redelig, som han for Gud og høj Øvrighed vil forsvare, dog

under Tilsyn af Sognepresten og Regnskab aarlig for Provsten over Indtægt og Udgift og hvert Aars Beholdning; men skulde der mangle paa Capellanens Accuratesse, da maa Sognepresten, der ellers haver Hovedsognets Skolepenge under Tilsyn og Regnskab, tillige antage sig denne Annexernes Skolecasses Bedste og, under samme Ansvar og aarlig Regnskab, forestaa det. — 2) Indsamlingen sker, som hidtil, efter Tillysninger og Paamindelser ved alle Lejligheder og efter Skoleindretningen, med Amtmanden og Provsten 1744 forfattet, dens 4de Post. Over aarlig Indtægt og Udgift holdes rigtig Bog. Bogen dertil indrettes og bekostes for Skolecassens Regning, gjennemdrages og forsegles af Biskopen. Pengene besørges paa sikker Maade udsat til aarlig Rente, og tvivles der om, at godt Pant enten haves eller faaes for Capital og Renters Sikkerhed, da raadføre sig med Provst eller Biskop, hvorledes Pengene til bedste Fordel og Cassens Tryghed kan bruges, uden at de maa staa frugtesløse eller usikre hos Nogen. Og for desto mere Sikkerheds Skyld, for Capitalen, naar den ikke er udsat eller paa anden Maade anvendt til Skolecassens Bedste, forvares i Kirken i en dertil indrettet Blok, som Skolecassen selv bekoster, og hvortil Capellanen bekommer en og Cassereren den anden Nøgel, hvilke begge tilligemed Capellanen maa være nærværende, naar Pengene nedlægges eller Blokken aabnes, ligesom de og tilhobe bør derfor være ansvarlige. Kan der kjøbes Jordegods eller andre faste Ejendomme, hvorved Capitalen og tilstrækkelig Rente kan betrygges og udbringes, da desbedre. Capitalen maa derfor altid være urørt; thi af Renterne ikkun maa for det første lønnes en Underskolemester, der betjener begge Øre og Fræds Sogner, indtil Cassen faar stige til den Sum, at en saadan for hvert Sogns Ungdom kan beskikkes og deraf lønnes, hvorfor der maa holdes adskilt Regnskab for hvert Sogns Indkomster hertil, ligesaa Udgifter, da hvert Sogn nyder Tjeneste af Skoleholdet i Proportion af Sognets Indskudsrente. — 3) Skolemesterne, som antages helst af Bygdens egne skikkeligste og dueligste Ungdom, der er ugift, naar saadan en findes, hvorpaa de bekomme Provstens Bevis, efter Forestilling og Overhøring, at han er kjendt dygtig og skikket; derpaa bør han, naar han opfylder hvad bør, være fri for Enroullering efter Skoleforordningen, og ved forefaldende Vacance have, efter Beskaffenhed, Fortrin til anden Skoletjeneste af mere Løn eller Klokkerembedet at befordres. — 4) Skolebetjeningen maa Presten, der ellers har Tilsyn med Sognets Ungdom og deres Oplysning, saaledes regulere i Bygden, at hvert Sogn eller Hus ikke mister den aarlige Omgang af Skolemesteren, som efter Ordenen tilfalder og bør nydes, uden at den ene Skolemester kommer i Vejen for den anden derved, men at saavel den før be-

skikkede og af Almuen lønnede Skolemester, som denne nye har, saadan ordentlig Omgang, Gaard fra Gaard efter Fornødenhed, at alle, mest de vankundigste og fattigste, Børn kan søge Skolen, efter Tillysning, saa meget muligt er aarlig. Derfor maa ingen Gaardmand, enten han har Børn eller ej, udi sit Hus undslaa sig for, naar Touren kommer til ham med Skoleholdet, at modtage det og midlertid kostholde og herbergere Skolemesteren. Sker det ikke, eller med Knur og Fortrædelighed, da bør vedkommende Øvrighed strax, naar derpaa klages, raade Bod og den Skyldige at mulctere til Skolecassen efter befundne Omstændigheder. — 5) Til denne Casse lægges alle de Penge, der efter Skoleindretningen af. 21 og 22 September 1744 bør samles i Bryllupper, Trolovelser, al frivillig Gave af confirmeret Ungdom og Andre, hvis Andagt og gode Hjerte tilsiger det; hvad af Kirkeejere og Presten, efter høj Øvrigheds Repartition og Skoleforordningen, skulde svares; alle smaa Bøder, der ej gaa højere end en halv Rigsdaler, for nogen Forseelse endog paa Thingstederne, naar nogen Uorden og Usømmelighed øves med Banden, Svergen, Skjenden, Drik, Klammer og anden Uskikkelighed mod Retten eller Andre, til hvilken Forargelse at hemme der er befalet, at paa hvert Thingsted skal være en Sparebøsse med Laas for, hvortil alle de Bøder, som ej ere større, strax maa inddrives af Rettens Betjente og henlægges, saa at Skolecassereren efter Thingenes Slutning kan tage den til sig, ligesom han bør bringe den med sig til Thinget, under Prestens Segl forvaret og med Laas og Nøgel for, som siden aabnes i Prestens og Medhjelpernes Nærværelse, og, saa snart ske kan, lægges Cassen til Forbedring. — 6) Hvo, som derudi efterlader sin Pligt og med Vidende og Vilje ser igjennem Fingre, uden at angive eller eresekvere, samt forsømmer den paalagte Incassation og Paamindelse til Cassens bedste Tilvert, i hvo det være maa, enten i Kirken eller Husene, ved Bryllupper, Vertskaber og andre Lejligheder efter sidstberørte Skoleindretning og denne Fundatses Indhold, besynderlig naar Forældre og Husbonder formene og forsømme Børnenes Skolegang efter Tillysning og anden Tilsigelse, samt modvillige Børn, der ej vil lære eller søge Skolen, bør strax, naar derpaa klages, ved Øvrighedens Hjelp, der ingenlunde maa vægres, afstraffes og mulcteres efter Fortjeneste til denne Casse. — 7) Hvad, som kan overskyde af den fastsatte Løn, som indkommer af unge og gamle Almuesfolk, efter tidtberørte Skoleindretnings 5te Posts første fem Stykker, til den for beskikkede Skolemesters fulde Belønning, maa siden henfalde til denne Casse, hvorfor Presterne nøje maa vigilere med at se Restancerne under sit Ansvar i rette Tid inddrevne ved Cassererne, eller i Mangel deraf ved Udpantning efter Øvrighedens Foranstaltning hos de Uvillige, for at

Uorden og Urigtighed med Skolelønnens aarlige Betaling.
tages hver Gang Skolemesterens Kvittering, ligesom for ov=
Udgifter, til Regnskabets des tryggere Beviislighed; og Kvit=
elsom Regnskab attesteres af Sognepresten og Medhjelperne,
p eller Provsten tilstilles. Det samme bør ske, naar det
under Sognepresteus Forvaltning. Ligeledes naar denne
i Tiden opstige til saa stor Beholdning, at Interessen kunde
re, end Underskolemester for hvert af disse Sogner at lønne,
Løn idetmindste maatte være 12 a 16 Rigsdaler, mer eller
Cassens Tilstand og Personernes Bekvemhed og Flittighed,
at, at de tilgavns og uden for tidlig Kjedsommelighed kan
bede inden og uden Kirken, hellige og andre Dage, ligesom
de fornødent at anordne, og Menighedens Lettelse det udkræ=
r disse ere fuldlønnede, dog ikke før, kunde Overskuddet kom=
til Hjelp og Lindring i den før ved Øvrigheden fastsatte
en findes der fattige Børn i Sognet, der hverken har Mid=
, Venner eller Fosterforældre, der vil eller kan antage sig
foruden fri Skolegang behøve til Bøger og nødvendige
kulde først saadant Overskud, efterat begge Underskolemesterne
komme dem til Hjelp, førend nogen Forskaansel i Almuens
kolelon kan ventes. Derimod haver Fattigblokken i Kirken
s, ligesom nu befindes, efterat de gamle og mest Trængen=
Omstændigheder deraf ere nogenledes understøttede, da skulde
gode Aaringer, efter Overlæg af Prest med Medhjelperne
attige Børn det Fornødne til fri Skolegang, Bøger og Op=
esom Omstændighederne det taale og tillade, naar de fattige
s Nogen i Menigheden kan faa Tjeneste og Opdragelse med
. Have Børnene derimod Venner eller andre Fosterforæl=
have antaget sig dem eller det paaligger, saa bør de ikke
eller fri Skolehold, men derudi, som i mere, sørge for dem,
Haanden af dem. Er Blokkens Overskud saa stort, at det
aa Rente til aarlig Interesse tilligemed de øvrige Skole=
ør det med største Omhyggelighed og Forsigtighed ske, for
bedre de fattige Skolebørn Haanden. — 8) Endelig for denne
hastigere Opkomst, og at vise min skyldigste Hengivenhed for
g uafladelige Skjønsomhed paa disse kjære Sogners christelige
Gavmildhed samt prisværdige Velvillighed mod mig og
te Forestillinger, til deres Velfærd at adlyde, har jeg beslut=
re for det Første al Interesse af de 4 Lodder, jeg har tilkjøbt
ivold Kirke, hvis Regnskab jeg har forestaaet og deraf merket,

efterat Kirken inden og uden ved mig er bragt i Stand, at den aarlige Beholdning, naar al Udgift er fradragen, kan for samtlige Ejere kaste saa meget af sig, at Renten vel af Capitalen haves, saalænge Kirken og dens Ornamenter ellers blive under god Tilsyn og betimelig Vedligeholdelse. Ungdommens Oplysning er Kirkens bedste Ornament, derfor ønsker jeg Kirkens Formue ej bedre anvendt. For at se, imedens jeg lever og ej længer er fraværende, end jeg hermed kan have Opsyn, dette mit Ojemerke desbedre efter Ønske opfyldt, skal jeg besørge enten ved mig selv eller en anden paalidelig Mand paa Stedet aarlig, ligesom hidindtil, og det under mit Ansvar til Vedkommendes Rigtighed og Fornøjelse, at al Indtægt rettelig og lovlig, saavidt muligt er, i rette Tid inddrives og derefter i Tide til Kirkens Conservation, Gavn og Sir anvendes; hvorpaa betimelig Regnskab skal aflægges i min Nærværelse, paa det Overskuddet derfor til Skolecassens Hjelp og Forbedring kan udkomme. For Umage og Bekostning med Tilsyn og fornødne Reiser, Kirken og dens Regnskab til Bedste, begjeres intet videre, end som hidindtil er skeet, uden Kirkebøndernes frie Skyds efter Loven enten af dem selv eller med Penge, ligesom forlanges efter Fornødenhed og Billighed af mig eller den Forstander, som efter min Tid dertil af Stiftamtmand og Biskop efter Provstens bedste Forestilling beskikkes, og med tilbørlig Accuratesse iagttager sin Pligt. Iøvrigt ønskes, at Gud i Naade vil velsigne og forfremme dette Verk saaledes, som jeg oprigtig dertil har sigtet og vil sigte, at Gud kan æres, og disse kjære Menigheder lettes og fornøjes, især den elskelige Ungdoms Velfærd og Salighed befordres; tilbedende mig allerunderdanigst Deres kongelige Majestets Naade for dette Verk at confirmere samt, om Noget ved Tidernes Forandring, efter indhentet Erklæring fra mig og Vedkommende, skulde fornødiges forandret og forbedret derudi, da samme til vedbørlig Istandsættelse maatte allernaadigst approberes, og med denne Fundation til Trykken tillades, hvoraf fornødne Exemplarer atteslerede maatte i Archiverne henlægges og til flere Vedkommende uddeles. Forblivende udi dybeste Soumission, allernaadigste Arveherre og Konge, Deres kongelige Majestets allerunderdanigste Arveundersaat og tro Forbeder hos Gud

Jens Lemvig Lyster.

Da ville Vi forskrevne Skolefundats udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saasom samme her oven indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste, forbydendes etc. Fredensborg den 27 Juli anno 1764.

---

n Friedliebs Gavebrev til tolv Fattige af Molands Prestegield.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

8 Decbr. 1764. Christianssand.

Jeg underskrevne Søren Friedlieb, sacrosanctæ theologiæ pro- ved Kjøbenhavns Universitet, Stiftsprovst over Christianssands Stift, over Mandals Provsti og Sognepræst til Christianssands Dom- gjør vitterligt, at jeg med min kjære Hustrues, Ellen Kirstine Du- rie Vilje og Samtykke haver legeret og skjenket, saasom jeg og legerer og skjenker til Vestre Molands Prestegjelds Fattige, under s Provsti og Christianssands Stift, Capital 60 Rdlr., siger tre- ve Rigsdaler, med saadan Condition og Vilkaar: — Først, at samme l altid conserveres urørt, og under Opsigt og Disposition af Sog- erne til Vestre Molands Sogns 12 Kirkens Mænd bliver altid i jeldet bestaaende paa fast Jordebrugs Pant og imod lovlig Rente o cento beregnet; — dernæst, at den deraf indkommende Rente, nemlig . aarlig, bliver af Sognepresten saaledes uddelt, at de 12 fattigste elige Lemmer af Sognets egne Fattige, foruden hvad anden Almisse es kunde have, nyde deraf pro persona til hver Juleaften 1 Rigsort, ir Vestre Molands Hovedsogns Fattige har 2de Aar efter hveran- odtaget bemeldte Rente, nyde ligeledes 12 af Høvaag Annersogns : 1 Rigsort hver 3die Aar pro persona ved Sogneprestens Di- on til Juleaften; — og endelig, at saalænge jeg lever og er i Stif- nde, det maatte behage Sognepresten aarlig at tilsende mig en cation paa deres Navne, som Renten have modtaget, men naar lde dø eller, om Gud saa behager, i levende Live flytte fra Stif- atte saadan Specification aarlig med andre publike Ting sendes vsten over Nedenes Provsti, og fra ham igjen til Stiftets Biskop, t ovenmeldte 60 Rdlr. hverken med Tiden skal forkommes eller til end den herudi af mig destinerede Brug henvendes, da jeg og ig forsikret, at enhver Vedkommende herudi saaledes i Fremtiden idle, som de med god Samvittighed i sin Tid agte at møde mig rren. — For bemeldte Capital (der ikkun er en liden Erkjendtlighed en store Forbindtlighed, mit Hjerte altid skal bære til disse 2de Menigheder, hvis Sognepræst jeg haver været i 19 Aar, og for- na megen Kjærlighed, jeg har modtaget af dem, har erfaret deres hed til at istandsætte deres Kirker og Degnebolig, samt til at faa æsenet oprettet og deres Fattiges Væsen indrettet) extraderer jeg

til min elskelige kjære Successor, nuværende Sogneprest til Vestre Molands Kald, velædle og velærværdige Herr Andreas Bjørn, og imod hans Kvittering derfor, en mig tilhørende Panteobligation paa Summa 60 Rdlr., udstedt af Christen Christensen Sandsnes, boende i Vestre Molands Sogn, den 30 September 1748 og thinglyst paa Møglestue Thingsted den 14 October samme Aar, med behørig Transport og Paategning, at jeg eller Arvinger herefter ingen videre Prætension skal have paa dens indeholdende Capital og Renter, men at samme skal tilhøre Vestre Molands Prestegjelds Fattige fra førstkommende Jul af at regne, paa det den stipulerede Rente første Gang til Juleaften 1765 kan blive distribueret. Og som nu denne ringe legerede Capital staar i Sognet paa suffisant Pant, dependerer det af Sognepresten og de 12 Kirkens Mænd og vedkommende Pantgiver, om den længere paa samme Sted skal blive staaende, eller de finde for godt den hos Andre at udsætte. Men paa det denne liden Skjerv til Guds Kiste kan for Eftertiden desbedre forvares, bliver dette in triplo forfattet, hvoraf det ene henlægges til Forvaring i de Geistliges Stiftskiste, det andet tilsendes Provsten over Nedenes Provsti, og det tredje forbliver hos Sognepresten paa Moland. Til Slutning formaner jeg disse tvende Menigheder, for hvilke, som vedkommende, jeg ydmygst beder dette maa bekjendtgjøres, med disse Ord til Ebræerne i 13 Capitels 7de samt 17de og 18de Vers: Kommer Eders Ledere ihu, som have sagt Eder det Guds Ord, etc. Lyder Eders Ledere, og værer dem underdanige; thi de vaage over Eders Sjele, ligesom de skal gjøre Regnskab, at de kunne gjøre det med Glæde og ikke med Suk; thi dette er Eder ikke gavnligt. Beder for os, thi vi forlade os til, at vi have en god Samvittighed, som de, der vil have god Omgjengelse i alle Ting. — Ligesom jeg og al min Levetid troligen skal bede for disse Menigheder med deres nuhavende og efterkommende Lærere, at de maa være velsignede for Herren til Verdens Ende og staa med Glæde i deres Del ved Dagenes Ende. Til Bekræftelse haver jeg dette egenhændig underskrevet og med sedvanlig Signet forseglet. Christianssand den 8 December 1764.

S. Friedlieb.
(L. S.)

rederik Rannestads Gavebrev til en Skoleholder i Eidsbergs Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

3. 8 Februar 1765. Oslo.

A και Ω. I gudelig og taknemmelig Erindring, at jeg Under-
vne paa Eidsberg Prestegaard er fød og bragt til Verden, at jeg i
sberg Kirke er døbt og antaget i Naadens Rige, og at jeg i Eids-
gs Menighed er oplært i den saliggjørende Tro og Jesu Christi min
lsers Kundskab, haver jeg i samme Jesu Christi Navn besluttet at
lægge en Skjerv til at befordre fremdeles i Eidsbergs Menighed og
Andres christelige Undervisning i den samme herligste Tro og Be-
delse; til hvilken Ende jeg hermed i Herrens Navn giver to Hundrede
sdaler, af hvilke den ældste og formodentlig den bedste af Skolehol-
ne i Eidsbergs Prestegjeld, som viser tilbørlig Flid og Omhyggelig-
for Ungdomens Undervisning og Oplærelse til at kjende og elske
istum i Uforkrænkelighed, skal til sin Løns Forbedring nyde den aar-
Rente. — Fornævnte to Hundrede Rigsdaler ere til Sognepresten,
erværdige og høilærde Herr Magister Lauritz Bjerregaard leverede, med
ligst Begjering, at han og efterfølgende Sogneprester ville med mu-
le Redelighed og Troskab, tilligemed den residerende Capellan og Med-
pernes Raad besørge samme 200 Rigsdaler imod godt og fast Pant
Forsikring paa Rente udsat, saasom de for Gud, den retfærdige
mmer, ville være ansvarlig, paa det at Renten hvert Aar ufeilbarlig
udbetales til Skoleholderen, hvilken derved forbindes til, med saa
jen større Alvorlighed og Gudsfrygt at arbeide paa at indplante grun-
Salighedens Forstand om vor Guds Barmhjertighed i den undergivne
jdoms Hjerter, ligesom han for sine Foresatte tænker at forsvare, og
emmeligen vænter at nyde den bedste og tilstrækkeligste Løn af den
e Faarenes Hyrde, vor Herre Jesu Christo. Herren selv i Naade
teligen befordre sin Gjerning, og kjendeligen velsigne Enhver, baade
oprigtigen arbeider paa at udbrede Guds sande Kundskab, og som
er retsindig Tilsyn med Arbeidets Forfremmelse og Fortgang! Amen.
lo Bispegaard den 8 Februar 1765.

F. Rannestad.

(L. S.)

H. Hornemans Enke, Anna M. Hammonds Testament til St. Jørgens-Hus, Vaisenhuset, Latinskolen, Fattighuset og Ludviks Legat i Throndhjem, samt til Meldals og Rennebos Fattige.

Efter bekræftet Gjenpart i Throndhjems Domkirkes Kapitel.

204. 30 Juli 1765. Throndhjem.

Anna M. Hammond, salig Hornemans, gjør vitterligt, at som Hans kongelige Majestet ved allernaadigst Bevilgning af 20 Mai 1763 har tilladt mig at opsætte Testamente, uden videre Confirmation, over mine Midler mig tilhørende, saa vises nu af efterfølgende Poster, hvo og hvilke, som mine Midler skal arve: 1) Skal Capt. Augustinus Meldahls Datter, Aasille Meldahl, som nu er her i mit Hus, have 2000 Rdlr., siger to Tusinde Rigsdaler, i klingende Mynt; desuden skal hun ogsaa have alle mine Klæder, af hvad Navn de nævnes kan, som jeg selv har vurderet for 500 Rdlr. — 2) Skal salig Brandmajor Christian Collins Datter, Anna Margaretha, have 500 Rdlr. — 3) Skal min Broderdatter Major Hammonds Datter, Hanna Margaretha, have 500 Rdlr. — 4) Skal Hanna Margaretha Hammond, gift med Lagmand Rist, have 500 Rdlr. — 5) Skal Meldalens og Rennebos Fattige have 400 Rdlr. tilsammen; 20 Rdlr. deraf skal gives til Capt. Junghanses Enke, Resten skal strax deles ud til fattige Enker af Bonde- og Husmandsstand; og skal disse 400 Rdlr. leveres til Stedets Sognepræst, som strax har at uddele dem, og vil han have noget derfor, saa tager han af samme Penge 20 Rdlr. — 6) Skal Throndhjems St. Jørgens-Hus have 500 Rdlr., og er der nogen af min Slegt, som trænger til at komme derind, haaber jeg de komme derind fremfor nogen Anden, naar de betale til Huset de sedvanlige Indtrædelsespenge. — 7) Skal Throndhjems Vaisenhus, Blaaskolen kaldet, have 500 Rdlr. — 8) Skal Throndhjems Latinskole have 1000 Rdlr., og skal 2de af Disciplerne, som ere expederede og dimitterede fra Skolen, have disse Renter til Reisepenge og nyde dem i 2de Aar; siden skal 2de andre igjen nyde dem. Men om der ere nogle af min Slegt i Skolen, som trænge til disse Renter, skal de fremfor Andre nyde dem. — 9) Skal Throndhjems Fattighus have 500 Rdlr. — 10) Naar alt hvad, som skal betales, er betalt efter ovenanførte Poster, skal Resten af mine Midler tages imod af vedkommende Øvrighed og sættes paa Renter, og de Renter skal uddeles samme Tid, naar de saakaldede Ludviks-Penge [1] uddeles, og skal denne Gave have den samme Ret som de saakaldede Ludviks-Penge; af disse Renter skal Fru

[1]) Se No. 8.

Major Heydemanns have aarlig, saa længe hun lever, 20 Rdlr., og Henrik Beckes Datter, som er gift med Hans Holst, 30 Rdlr., saa længe hun lever. Raadmand Tullin, som min særdeles gode Ven, sætter jeg til at være dette mit Testamentes Exsecutor, og haaber jeg, at han dette paatager sig, imod at han nyder derfor 300 Rdlr. for sin Umage; og disse 300 Rdlr. tages af mit Bo, førend den 10de ovenanførte Post bliver taget til Enkerne. — Alt dette haver jeg skrevet med min egen Haand og forseglet med mit eget Signet. Throndhjem den 30 Juli 1765.

Anna Margaretha Hammond, salig Hornemans.

(L. S.)

William Walckers Testament til Oprettelse af et Arbeidshus for Fattige i Frederikshald.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

205. 12 Novbr. 1765. Østgaard.

Da det er enhver Christen raadeligst udi den Tid, som den Allerhøieste velsigner os med den ønskelige Helbred og med sund Fornuft, i Tide at beskikke sit Hus; saa vil jeg nu og i den hellige Trefoldigheds Navn herved anordne og beskikke, hvorledes det efter min Død med det mig af Gud anbetroede timelige Gods skal forholdes. I Henseende til de mange beklagelige Exempler paa mange Familiers Undergang, er jeg resolveret, bestandig at conservere En udi Familien, saa at den ikke alene kan være en Støtte for sit Hus, men endog derved gives mere Lejlighed at blive det høikongelige Hus og sit Fædreneland til allerunderdanigst Tjeneste. Og ifølge af denne min tagne Resolution vil jeg da, — 1) at min halve Part udi Søndre Frederikshalds Grunde tilligemed Hus og Hauge, samt mine fire ene ejende Bryggestøer og min Søbod, saavelsom mine Grunde udi Uddevalla af min hernæst nævnte Arving og exsecutores testamenti skal blive solgt, og Pengene derfor tilligemed den Summa, som de ved min Død forefindende Obligationer, og hvad for øvrige Effecter løses, udgjør, skal sættes imod sikker Jordegodspant paa Renter, (eller og om muligt er, sikker at faa 5 pCt., at sætte dem i Festigheder), og saaledes at forblive en bestandig Capital, hvoraf min Arving aarlig skal oppebære Renterne paa hans eller hendes Levetid. Derimod skal — 2) mine Gaarde Østgaard og Krosgaard, udi Berg Sogn beliggende, (hvoraf den første med Forbedring og Bygning haver nu kostet mig tre Tusinde fem Hundrede Rigsdaler, og den sidste femten Hundrede Rigs-

daler Danſk Courant, ſom og er deres faſtſatte Pris, ifald jeg havde været ſindet at ſælge dem) tilligemed Strandkjøre eller ſaakaldede Helvedesbakke i Modums Sogn, ikke ſælges eller pantſættes; men Øſtgaard tilligemed Kroſsgaard ſkal beboes, og af Helvedesbakken aarlig indtages de der faldende Revenuer, og det af mig underſkrevne Inventarium ſkal ſtedſe følge med Gaardene, naar de efter min Diſpoſition fra en Arving til en anden blive leveret og arvet. — 3) Skulde den p. t. Arving ſtaa i Hans kongelige Majeſtets Tjeneſte, eller en Arving af Kvindekjønnet være gift med ſaadan en Mand, og Omſtændighederne ikke tillade hannem eller hende at bebo Gaarden, da maa de ved Forpagtning gjøre ſig Gaardene eller Helvedesbakken ſaa nyttig, ſom de bedſt ved og kan, naar de aleneſte derved drage tilbørlig Omſorg, at Bygningerne ikke forfalde, men ſtedſe blive holdt i tilbørlig Stand. En af Kvindekjønnet ugift Arving derimod maa abſolut, ſaaſnart hun er 20 Aar gammel, bebo Gaarden, eller og tabe ſin Arveret, ſom falder da til den nærmeſte, ifald hun ikke inden et Aar fra den Tid af, at Arven er hende tilfalden, tager Gaarden i Beſiddelſe. — 4) Min kjære Niece Wilhelmine de Stochfleth, ſom fra hendes ſpædeſte Alder er opdragen i mine ſalig Forældres Hus, og fremdeles er forbleven udi mit Hus, indtil hendes Indtrædelſe udi Egteſkab med Hr. Capitain Georg Fredrik Rode, haver jeg antaget i Barnets Sted, ſiden jeg ingen Livsarvinger haver; og følgeligen i den almægtigſte Guds Navn, af en kjærlig Omſorg for hende, beſlutter og faſtſætter, at hun og hendes Egtehusbonde Herr Capt. Rode begge ere mine førſte Arvinger, og for deres Levetid ſkal eje og beſidde Øſtgaard og Kroſsgaard, ſamt nyde Renter og Revenuer af den ovenmeldte Capital og Helvedesbakken, ſaaledes ſom udi foreſtaaende 1ſte, 2den og 3dje Poſt af mig er bleven anordnet. Efter begge deres Død tiltræder — 5) deres ældſte Søn William Walcker Rode paa ſamme Maade Gaarden, og nyder Renterne og Revenuer, ligeſom hans Forældre, i ſin Levetid. Skulde han uden Livsarvinger dø, da falder Arven til den i Alder paa ham følgende Søn, eller i dens Ermangling, paa ældſte Datter; og ifald min kjære Niece Wilhelmine de Stochfleth og hendes Mand Herr Capt. Georg Fredrik Rode ſlet ingen Livsarvinger ſkulde efterlade ſig, da ſkal min bemeldte Arv falde til hendes Syſter Fru Anna de Stochfleth, gift med Herr Major Severin de Fine von Krog, og hendes Arvinger; i Mangel deraf, tilfalder det min Syſterſøn Herr Lieutenant William Walcker de Stochfleth og hans Arvinger; dernæſt til afgangne Maria Hedevig de Stochfleth, ſom var gift med Herr Oberſtlieutenant Fredrik Dietrichſon, hendes efterladte Søn Johan Wilhelm Dietrichſon og hans Arvinger; og derefter til Herr Hofjunker Hannibal de Stochfleth og hans

nger, som skal saaledes, som før sagt er, bebo og have samme Godses
omster for deres Levetid, og tage de alle Arven efter nu anførte
r, saa at Døttre af Søn gaa før Søn af Datter, og følger saale-
ndtil 10de Led og in infinitum. — 6) Befindes der ingen af disse
førte Systerborns Descendenter at være i Live, da skal samme Gods
enter blive anvendt at understøtte et Arbeidshus udi Frederikshald,
ıdi fattige Folk kan gives Lejlighed at fortjene sit Brød. Dog skal
smukt Epitaphium (ifald intet Epitaphium skulde befindes opsat)
tages et à to Aars Renter, som skal opsættes over mine salig For-
s William Walcker og Hedevig Lembach og mig, over vores Be-
else udi Emanuels Kirke paa Frederikshald under Kongens Stol, og
e sig lige paa begge Hjørner af Murene, hvor da dette Arbeidshuses
else maa antegnes. — 7) Skulde imod Forhaabning nogen Tvistig-
m Arvelinjen forefalde, da udbedes allerunderdanigst, at den højeste
Øvrighed i Christiania med hans Højærværdighed Herr Biskopen
sammesteds, samt de Herrer Assessorer udi den kongelige Overhof-
ed plurima vota ville samme decidere. Endelig — 8) til at være
utores testamenti ombedes Herr Cancelliraad Johan Fredrik Riis
oger Christian Friis Eilskow, som denne Disposition tilligemed mig
itterlighed underskrive, og Sidstlevende af dem en Anden at ud-
. Østgaard den 12 November 1765.

William Walcker.

(L. S.)

Til Vitterlighed underskrive og forsegle

J. F. Riis. Christian Friis Eilskow.

(L. S.) (L. S.)

ongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 13 Mai 1768 med den Klausel, at „i Henseende
d den 7de Post i forberørte Forskrivelse indeholder angaaende Tvistighed om Ar-
n, dermed forholdes efter Lands Lov og Ret.“

Fundats for Strømsø Fattigskole.

r Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Hammonds Historie af denne Skole
1768, 4to, 127—143.

18 Novbr. 1765. Strømsø.

Stormægtigste allernaadigste Arveherre og Konge!
Da Religionen til alle Tider, gjennem alle Verdens Aldre
æret og er Staternes Nytte, Rigernes bedste Grundvold og det
kelige Selskabs Baand; da Ungdommens christelige Opdragelse,

omhyggelige Undervisning, i Forbindtlighed af Pligterne mod Gud Deres kongelige Majestet, Fædrenelandet og Næsten, ifølge af Naturens og Christendommens Love er et Plantested, hvorfra man ene kan vente den ærlige, arbeidsomme Borger, den tapre Helt, den tro og, som for Guds Ansigt, for Deres kongelige Majestet og Landet nidkjære Undersaat, saa have vi Underskrevne indbyrdes samtykt efterfølgende Plan til en Fattigskoles Oprettelse i Strømsø By, i Haab om allernaadigst Confirmation af Deres kongelige Majestet, som Fædrenelandets Fader, der ved sin allernaadigste Omsorg for de Fattiges Undervisning til Guds Ære og Statens Bedste opmuntrer og forpligter alle retskafne Undersaatter til at gjøre alt hvad de kan til at Deres kongelige Maiestets Øjemerke opfyldes. I den Allerhøjestes Navn, saavidt Byens Omstændigheder det tillade efter de om Skolevæsenet allernaadigst udgangne Forordninger, have vi begyndt og, for at forebygge de menneskelige Passioner Lejligheder til at ødelægge de christelige Indretninger, fastsat følgende Fundats for Strømsø Byes Fattigskole.

I **Cap. Om Skolens Indretning.** 1) Der skal efterdags bestandig være og forblive en Skole i Strømsø By, hvor alle fattige Drenge- og Pigebørn af Strømsø By og den ganske Strekning som paa Strømsø Side tilhører Drammens Sognekald, skal nyde fri Undervisning i Guds Kundskab, og oplæres i at regne og skrive. — 2) Efterfølgende skulle ansees for fattige: 1. de, hvis Forældre nyde Almisse af Fattigcassen; 2. fader- og moderløse Børn, som nyde Almisse; 3. andre fader- og moderløse Børn, som ere trængende og de ingen Almisse nyde; 4. de fattige Børn, som ej her ere fødte, men dog har været her udi trende Aar, hvorunder indbefattes uegte Børn; 5. de Børn, hvis Forældre skjønnes at være saa uformuende, at de ikke have Lejlighed at betale Skoleløn, i hvilken Henseende den residerende Capellan paa Strømsø og Skolens Forstander skal skjønne, naar de have erholdt troværdige Naboers Vidnesbyrd om saadanne Folks Tilstand. — 3) Paa det man siden kan vide, hvilke efter forestaaende Artikel ere berettigede til fri Skolegang skal, saasnart denne Fundats allernaadigst er confirmeret, Prestens Medhjelpere, de Fattiges Forstander, Underfogden og Kvartermesterne, ifølge Tugthusanordningen nøje inkvirere i alle Huse inden bemeldte Byes Districter, hvilke og hvormange saadanne fattige Børn findes, da et Mandtal over dem forfattes in duplo, hvoraf det ene leveres Presten og det andet Byens Øvrighed, som derefter strax, uden videre Forevending og langvarig Omsvøb, skal gjøre Anstalt til at Børnene blive satte i Skolen. Samme Inkvisition skal desuden ske saa ofte, som det kunde synes fornødent, og Vedkommende uden Forhaling deri være behjelpelige. —

Forældre eller de, i hvis Hus saadanne Børn opholde sig eller nyde t, maa ej hindre eller fraholde Børnene deres daglige Skolegang, t meget mere tilholde dem at være flittige, lydige og lærvillige. De rmuende, som herudi forse sig, bøde for hver Dag til Skolecassen lge den 2den Post udi Rescriptet af 25 September 1744. Med de odvillige og Uformuende forholdes efter Forordningen af 23 Januar '39 den 17de Art., og maa Ingen, være sig Forældre eller Paarørende, we Magt noget Barn af Skolen at udtage uden Inspecteurernes Samtte. — 5) Alle de Børn, som ved forommeldte Inkvisition forefindes, al i deres Alders 6te Aar sættes i Skolen, og have fri Skolegang indl deres Alders 12te Aar; dog skal det ej være forment de Børn, som igen Hjelp af Fattigcassen nyde, at søge Skolen indtil de har naaet den ilde Underviisning, ej alene i deres Christendom, men endog i at regne g skrive, at de til Tjeneste hos Byens Indvaanere, til Søs eller andre aandteringer kan agtes tjenlige. Og dersom ved den første Inkvisition ilde befindes Børn af højere Alder, end saadanne, som Tugthusanordingen tillader Almisse af Fattigcassen, der ikke have den fornødne Kundab, saa skal de i et á twende Aar, imedens de søge Skolen, nyde Forning af Cassen, saafremt Forældre, Fader eller Moder, ej kan underdem i den Tid; fremdeles skulle alle de, som have haft Frihed at ge Skolen, være tilladt at søge den i det mindste en Gang om Ugen, og n Vinteren oftere, endskjønt de forhen har kvitteret den, paa det de ej il glemme hvad de har lært, og det saalænge indtil de have været første ang til Alters. — 6) Paa det man saa meget sikrere kan erfare, om emmeldte fattige Børn ere flittige i at søge Skole, skal Fattigfogden glig hos Skolemesteren forhøre, om nogle af dem forsømme, da han ar skal forføje sig til de forsømmelige, for at forhøre Aarsagen til de Udeblivelse, og, naar ikke Sygdom forhindrer dem, med Magt bringe n til Skolen; skulde Skylden befindes hos Forældrene eller dem, i hvis ise de ere, saa at de gjøre Fattigfogden Modstand, og saaledes styrke modvillige Ungdom i Ondskab, betale de en Rigsort første Gang, siden dobbelt til Fattigskolens Casse, hvilke Bøder Øvrigheden strax Udpantning skal indfordre. Fattigfogden nyder for sin Møje et Belag af Skolecassen, ligesom Inspectionen vil tillægge ham aarlig. — Naar nu Børnene, som meldt, har bekommet fornøden Underviisning, Skolemestrene underrette den residerende Capellan paa Strømsø det, t derefter giver Overformynderen og de Fattiges Forstander det tilde, paa det disse sidste ifølge Tugthusanordningens 1 Cap. 5 Art. bære Omsorg for, at Drengene blive satte til ærlige Haandteringer, rved de i Fremtiden kan ærligen erhverve deres Brød, og Pigerne til

Tjeneste. De Børn, som til Haandverker eller andre Haandteringer saaledes hensættes, ere for Skriverpenge, stemplet Papir til Contracten og de ellers sedvanlige Cautionister befriede ifølge af den sidste Post i høistbemeldte Rescript af 25 Septbr. 1744. — 8) Til et bekvemt Hus for Fattigskolen har Byens Indvaanere betænkt at kjøbe Mesterskomager Henrich Holbechs Hus i Baggaden nærved Kirken, imellem Jomfru Wiels paa nedre og Christopher Nielsens Hus paa den øvre Side. Om dette Huses Pris, som forsynet med fornødne Værelser, saavel til Skolens som Skolemesterens Nytte, ere vi allerede med Ejeren contraherede. — 9) Dette Hus bliver for nærværende og efterkommende Tid fritaget for alle Skatter og Paalæg, med hvad Navn nævnes kan.

II Cap. **Om Skolens Indkomster og hvorledes samme skal forvaltes.** 1) Til denne fattige Skoles Indretning er Tid efter anden af christeligsindede Mennesker foræret en Capital, som til 1200 Rdlr. er opvoret; men da disse 1200 Rdlr. er den eneste faste Capital, som Skolen nu haver, og aldeles utilstrækkelig til at fortsætte dette gudelige Verk paa saadanne Fødder, at den forønskede Frugt kunde opnaaes, saa haver den største Del af Byens Indvaanere udlovet en frivillig Gave, hvis Overskydende, naar Skolehuset er betalt, skal udsættes paa Rente, Skolen til Bedste, Capitalen til Forhøjelse. — 2) For desbedre at understøtte dette Verk, og at den samlede Capital ikke skulde angribes til de fornødne Udgifter aarlig, bliver efterfølgende fastsat: 1. Ifølge Tugthusanordningen skal Byens Fattigcasse aarlig contribuere til Skolen tredive Rigsdaler, hvilken Summa, om Gud velsigner Byens Handel og Borgernes Velstand, forøges indtil halvtredsindstyve Rigsdaler aarlig; denne Summa, som Fattigcassen svarer, betales i tvende Terminer, Halvparten hvert halve Aars Udgang, til Skolens Forstander imod hans Kvittering. 2. De arbitraire Mulcter, som ved Strømsø Byes Rettergang paalægges, enten Parter eller Procuratores, og Loven ej til noget vist Brug haver henlagt, bliver Fattigskolen til Bedste. 3. Paa de trende store Højtiders alle tre Helligdage skal Skoleholderen selv ombære en Tavle[1] i Kirken for Fattigskolen. Samme Tavle ombæres af en af Skolens Discipler, dertil bekvemmest, alle Fredage, ligesom han og alle Søndage og Helligdage, undtagen de trende store Højtider, skal ombære en Bøsse paa alle Pulpiturerne og de lukte Stole neden i Kirken ved Kirkedørene; derfor skal den samme Discipel nyde frie Klæder af Skolecassen. 4. Foruden den Bøsse, som i alle Trolovelser og Bryllupper er anordnet at ombæres for Fattige, skal i lige Maade en Fattigskole-Bøsse indrettes, som i alle saadanne Vertskaber af et Skolebarn ombæres. 5. St. Michaelsdag berammes efter forhen vedtagen Skik og Brug en Offerdag

[1]) Se nu Lov 7 Mai 1845.

ert Aar for Skolen, for at give christelige medlidende Hjerter Lejlighed at nedlægge deres kjærlige Gaver paa Herrens Alter; til denne Of-rdag skal den Prest, som næstforrige Søndag prædiker, intimere, for at muntre Menigheden til christelig Gavmildhed; ligesaa den, der af rammens Sognekalds Prester paa St. Michaelsdag forretter Gudstje-esten i Strømsø Kirke, skal ifølge af Texten, som forestiller os de smaa Børns efterfølgelsesværdige Egenskaber i Uskyldighed, Ydmyghed, Foragt r Verden og Lærvillighed, tale om Gavmildhed, Medlidenhed og Barm-jertighed i Almindelighed, og sær mod disse uskyldige Sjele, som ofte ersømmes, da deres Opdragelse er dog til Guds Ære og Landets Nytte. Saa skal han og i Slutningen af Prædiken give Menigheden tilkjende og Efterretning om Skolens Indkomster næstforrige Aar, og hvortil de ere anvendte, hvor mange Børn der ere i Skolen, og hvor mange udgangne, og endelig erindre de christelige Sjeles Gavmildhed med Taknemmelighed paa Skolens Vegne, som enten ved Gaver eller Testamenter har forøget dens Capitaler forrige Aar. 6. Alle de, som tage Borgerskab i Byen, skal erlægge til Skolecassen efter deres Evne fra en Rigsort til to Rigs-daler, efter Øvrighedens Sigende. 7. Udenfor Fattigskole-Huset og Dram-mens Toldbod oprettes Blokker med en sømmelig Overskrift, hvorudi christelige Mennesker kan ved Lejlighed nedlægge deres Gaver efter Hjer-telag. — 3) Foruden den ommeldte Omgangsbøsse skal en større indret-es, og til begge skal være twende Nøgler, hvoraf den ene forbliver hos Strømsø Byes Prest, og den anden hos Forstanderen, hvilken sidste skal oppebære alle forommeldte Indkomster, og udi en af Inspecteurerne gjen-nemdragen og forseglet Bog ved Dag og Datum rigtig indføre, samt indlægge dem i den ommeldte store Bøsse. Dog paa det ikke, hver Gang n eller anden pressant Udgift behøves, Bøssen da skulde aabnes, skal orstanderen under sin Disposition til Skolens nødvendigste Udgifter idse have 30 a 40 Rdlr., for hvilke han, saavelsom og for Skolens øvrige Indtægter, aflægger aarlig Rigtighed. — 4) Naar Skolens Ind-komster under Guds Velsignelse saaledes maatte med Tiden tilvore, at de arlige Renter og øvrige Intrader skulde beløbe sig til mere, end hvad l Skolemesterens Løn, fornødne Bøger, Skrivematerialier og Brændeved l Skolen samt Noget til Klæder for de høist trængende Børn udfordres, a skal samme Overskud, saasnart den kan udgjøre en Summa 100 Rdlr., ar udsættes paa Renter, og saaledes den ene Capital lægges til den nden, indtil man ser, at Skolecassens Fond bliver saa tilstrækkelig, at oget mere til de fattige Børns Bedste kan foretages, hvilket da skal ske aa efterfølgende Maade: 1. De fattige Børn af begge Kjøn skal gives glige Klæder af graat Vadmel, Drengebørnene Trøjer med blaa Op-

flag samt Burer, Pigebørnene Skjørt og Trøjer, item Strømper, Sko og Linned, ligesom Cassen det efterhaanden kan taale; herforuden skal dem og gives Helligdagsklæder, nemlig Drengebørnene af blaat Vadmel eller Kjersey med sorte Opslag, og Pigebørn Skjørt og Trøje af samme Tøj, ved hvilken Klædedragt det fremdeles skal forblive uden Forandring, paa det de fra andre Børn kan kjendes, da det desuden er smukt og sømmeligt, at de fattige Børn kan i Klæder være uniform. 2. Bliver Skolecassens Fond med Videre ved Guds Forsyn tilstrækkelig, da skal Inspecteurerne tilligemed Forstanderen udvælge nogle af de fattigste og skikkeligste Børn, som ingen Forældre have i Live, og for dem ordinere Logement i Skolehuset, hvor de tillige skal nyde Kost, da dennem i dette Fald en Husholderske skal beskikkes, som Maden for dem kan tillave, og ellers i andre Maader have Tilsyn med Børnene, tvette deres Linned, reparere deres Klæder og holde dem net og skikkeligen i alle Maader; skulde Skolehuset til denne Indretning ikke være stort og rummeligt nok, da skal bekvemme Værelser dertil opbygges, hvilket paa Inspecteurernes og Forstandernes gode Anstalt og Overlæg maa ankomme, som i dette og andet sørge for Skolens Fremvert.

III Cap. Om Directionen og Inspectionen. 1) Directionen tilkommer efter kongelig allernaadigst Rescript af 25 September 1744 Stiftets høje Ovrighed, til hvilke Vedkommende med al Redelighed gjøre Rede for Skolens Administrationen. — 2) Inspectionen at bestaa af Sognepresten paa Bragernes, den residerende Capellan paa Strømsø, Byfogden sammesteds, Oberformynderen og en af Strømsø Byes vederheftige Borgere, som Presten dertil enten godvillig kunde formaa, eller i dets Mangel af Borgerskabet udvælges. — 3) Inspecteurernes Forretning skal være med al Nidkjærhed at drage Omsorg for denne Fattigskoles Istandsættelse og Vedligeholdelse efter den Maade og Indretning, som herudi foreskrives, og alle Tider med Forsigtighed overlægge og med Vigilence iverksætte det, som kan befordre de fattige Børns aandelige og legemlige Bedste. — 4) Med Forstanderen skal Inspecteurerne stedse have god Tilsyn, saa at Skolens Capitaler, nærværende eller tilkommende, blive udsatte paa Rente udi tilstrækkeligt Jordegods eller andet sikkert Pant imod første Prioritet, hvorom Forstanderen indhenter samtlig inspectorum skriftlige Consens hver Gang en Capital paa ny skal udlaanes; og skal ingen af Inspecteurerne have nogen af Capitalerne enten under Hænder eller til Laans, paa det Renterne kan stedse prompte uden Undseelse fordres af Forstanderen. — 5) Medio Februarii skal aarligen samtlige inspectores forsamles i Fattigskole-Huset, Samlingsdagen fastsættes af Sognepresten paa Bragernes, som af de øvrige Inspecteurer det rekvirer, da

e udeblivende Directeurer, som ej møde uden at have lovligt Forfald, om de i Samlingen skriftlig skal give tilkjende, bøde til Skolecassen 10 Rdlr. I denne Samling skal Inspecteurerne modtage Forstanderens Regnskaber, revidere dem, og efter befunden Rigtighed at kvittere for em; til hvilken Tid Forstanderens aarlige Regnskaber in duplo (under Straf af 20 Rdlr. Mulct til Skolens Cassa) skal indleveres, hvorimod orstanderen ej heller bør opholdes efter Kvittering. Men Inspecteurerne skal, 14 Dage efterat Regnskaberne ere dem tilstillede, under lige Mulct, enten efter befunden Rigtighed kvittere, eller give ham Mangelsosterne til Besvarelse, hvilke derefter skal Directionen til Decision indndes aarligen. — 6) I denne Samling skal og delibereres om Fattigolens Forbedring, og hvad vigtigt, som bliver besluttet, indføres i den Protocol, som stedse forbliver i den residerende Capellans til Strømsø orvaring, og af Stiftets Øvrighed er auctoriseret. I denne Protocol al indføres: 1. Skolens Fundats; 2. Skolens nuhavende Capitaler, vo samme givet haver; 3. hos hvem disse Capitaler ere staaende, og vad Panteforskrivelser derfor haves, Ord for Ord indført; følgelig naar edkommende indfrier deslige Forskrivelser, at saadant anføres i Protocollen og afskreven, med Forklaring til hvem de ere igjen udsatte, og vad Rigtighed derfor haves; saa skal og alle Testamenter og Donatioer indføres, som herefterdags gives, samt Skolens aarlige Indtægtsg Udgifts-Summa. — 7) Denne Protocol, saavelsom Skolens øvrige Papirer og Documenter, skal i en dertil indrettet Lade forvares, som bliver under den residerende Capellans Forvaring og Ansvar; til Laden al være 2de Nøgler, en Nøgel hos Presten, den anden hos Forstanderen, og om ulykkelig Hendelse skulde indtræffe, bør Presten gjøre sig al Flid for at redde Laden. — 8) Naar en af Inspecteurerne forflyttes ller bortdør, og en anden i hans Sted bliver beskikket, da skal Successor rar med de øvrige forsamles, for at overlægge om Noget paa den Afangnes Side skulde hvile, thi i Mangel heraf skal alle Ting paa Successor selv ankomme; men naar Intet den Afgangne til Ansvar er at ade, da skal samtlige Inspecteurer give hans efterladte Børn og Arvinr en kravesløs Kvittering, om de det forlange.

IV Cap. Om Forstanderens Embede. 1) Den residerende Capellan paa Strømsø skal ifølge af sit Embede være forbunden til, altm ofteste og flittig at besøge Skolen, selv at examinere Børnene, for t prøve baade Skolemesterens Flid og Børnenes Progres, for at vide vis Skyld det er, om Forsømmelse sker, saa og for at undersøge om oget til Skolens Fremtarv burde forestilles; saa skal han og, naar en y Forstander behøves, og den forrige efter et halft Aars Opsigelse til

Inspectionen vil kvittere, søge med al mulig Flid at overtale en af Byens bedste vederheftigste og gudfrygtigste Mænd, som med Retfindighed og Kjærlighed til Stiftelsen kan godvillig paatage sig Forstanderskabet; men kan Ingen godvillig dertil overtales, skal Inspectionen melde det for Stiftet, navngive En, som, enten han forhen har haft Byens Ombud eller ikke, skal af Stiftets Øvrighed, efter Inspecteurernes samtlige Opgivelse, beskikkes. — 2) Dette Forstanderembede skal han forestaa i 3 Aar, uden derfor at nyde nogen Belønning, og vil Forstanderen længere end de bemeldte 3 Aar vedblive, kan det hannem tilstedes, saafremt der Intet paa hans Duelighed er at udsætte; men findes han forsømmelig i Embedet, skal Inspecteurerne efter rigtig Regnskabs Aflæg give ham Afsked, og en anden i hans Sted udvælge, dog skal Forstanderen, saalænge han i dette Embede forbliver, være fri for alle andre Byens Ombuder og derved faldne Forretninger. — 3) Vel skal Forstanderen efter forbemeldte 2 Cap. 3 Art. oppebære alle Skolens Indkomster, og derfor være pligtig at aflægge vedbørlig Rigtighed, dog naar enten udlaante Capitaler betales, anseelige Gaver skjenkes, da bør han strar derom underrette Inspecteurerne, paa det de tillige med ham, ifølge forestaaende 3 Cap. 3 Art., kan bære Omsorg for at se dem paa Rente bortlaant; saa maa og Forstanderen, uden Inspectionens Forevidende og Samtykke, ikke udlaane nogle af Skolens Penge, eller paaføre Skolecassen betydelige Udgifter, hvis han ikke selv vil staa til Ansvar for det, som Inspectionen skjønner at være mishandlet herudi; men hvad de nødvendige smaa Udgifter angaar, da ankommer det paa Forstanderens retskafne Conduite at bestyre dem, til hvilken Brug den i forestaaende 2 Cap. 3 Art. ommeldte Summa bliver under hans gode Disposition. — 4) Ved Forstanderens Regnskabs Aflæg skal det uden mindste Limitation forblive, som i 3 Cap. 5 Art. meldet er, efterdi det er den nærmeste Vej til at befri baade Inspectionen og Forstanderen for alt Ansvar. — 5) Dersom nogle christeligsindede Mennesker tilsende Forstanderen enten Penge eller Klædevare, Skolen og Bornene til Bedste, skal han oprigtig anføre dem til Indtægt, og bære Omsorg for at Varerne blive gjort i Klæder til de høist trængende Børn. Fortier han saadanne Gaver, og det hannem overbevises, da skal han strar fra Embedet afsættes, betale Varernes Værdi dobbelt, og desuden straffes som den, der har ladet sig finde i Bedrageri. — 6) For det øvrige skal Forstanderen i alle Ting vigilere for denne fattige Skoles Bedste og sande Fremvert, saa vidt det staar til ham, indfordre Renterne af de udlaante Capitaler i rette Tid, have flittig Tilsyn med Skolemesteren, hvorledes han sig i Embedet opfører, holde Skolehuset i god Stand, og bære Om-

; for, at det manglende bliver i rette Tid repareret; og som det med
olens Indkomster for en stor Del ankommer paa Forstanderens egen
elighed og gode Intension, efterdi det ikke er muligt, uden alt for
Vidtløftighed, at se ham i alle Ting paa Fingrene, saa blive alle
som til dette Embede antages, herved alvorligen erindret, at de saa-
es denne Skole forestaa, som de for den retfærdige og alvidende Gud
e at forsvare.

V Cap. Om Skolemesteren. 1) Til Skolemester for de fattige
rn skal antages en gudfrygtig og sædelig habil Person, som har go-
Vidnesbyrd baade om sin Skikkelig- og Duelighed, at kan in-
nere Børnene i Guds Kundskab og i at regne og skrive; sam-
Person skal af samtlige inspectores først examineres, og naar han
befunden bekvem, da gives ham af Inspecteurerne skriftlig Antagelse
slet Papir. Men om han derefter ikke befindes bekvem til dette Em-
e, afsættes han efter et halvt Aars foregaaende Opsigelse; og for at
komme den skamløse Begjerlighed efter at ernære sin egen Ladhed af
dres Sved, og dumdristige Taabelighed i at tilstede saadant paa de
ntlige Stiftelsers Bekostning, da forbydes Inspectionen nogensinde at
ede, være hvem det vil, at oppebære Skolemesterens Løn eller Bo i
olehuset, uden at han selv personlig forestaar Embedet. Den, som an-
es til Skolemester, skal selv forrette sit Embede, og ham ej tillades at hol-
Substitut; derfor skal og Inspectionen være meget varsom i at antage
gen Student, efterdi man har at befrygte, at de, som ej til andet tjene,
heller tjene dertil, og de, som tro om sig de vare mere værdt, for-
mme sit Embede. — 2) Ved hans Tiltrædelse til Embedet skal ham
erleveres den kongelig allernaadigste Instruction for Skoleholderne
a Landet af 23 Januar 1739, hvilken han sig, saavidt hans Embede
d Skoleholderne paa Landet kommer overeens, allerunderdanigst efter-
er. Han skal omgaaes Børnene med Mildhed og Alvorlighed, og ej
d Haardhed og Myndighed, uden særdeles Fornødenhed det udkræver,
drig med Grovhed og umenneskelig Ubesindighed; han skal ej alene
rmane, men og tilholde og ansvare for Børnenes Renhed i Klæder,
rnet med smukke Sæder, men fredelig og høvlig Væsen; han skal al-
ig tilstede dem at nedsætte sig i Skolen, førend de have kjæmmet deres
aar, toet Hænder og Ansigt, før de komme hjemme fra; han skal for-
mle dem i Skolen paa alle Prædikedage og Catechisations Tider, følge
d dem i Kirken, og der se til, at de med Stilhed, Ærbødighed og An-
gt forholde sig under Gudstjenesten, og gaa med dem fra Kirken til
kolehuset, for der i Korthed at høre hvad enhver har gjemt af Prædi-
l, af Texten, eller Evangelio; endelig skal han lade dem, som bedst ere

avancerede, tvende Gange om Ugen, Formiddage, skiftes til at læse et Capitel i Bibelen af de historiske Bøger, og siden at examinere, hvad Enhver har beholdt i Hukommelsen; følgelig skal Kirkens inspectores anvise dem et bekvemt Sted til at sidde i Kirken. — 3) Findes Skolemesteren forsømmelig, og Inspecteurernes givne Formaninger ikke kan frugte, da afsættes han, og en anden i hans Sted udvælges. — 4) Skoleholderen skal nyde foruden den Løn, som af Inspecteurerne vorder ham accorderet, til fornøden Brændeved for Skolestuen ti Rigsdaler, hvilke ham af Forstanderen kvartaliter skal betales, hvorimod han under sit Embeds Forliis ikke maa fordre Skilling eller Skillings Værdi af de Fattiges Børn eller deres Forældre; ligeledes maa han ikke antage andre Børn, end han af Inspectionen befales, og ingenlunde ved privat Information forsømme de Fattige. — 5) Paa det denne funderede Skole kan forsynes med duelige og skikkelige Skoleholdere, da bliver den i allerhøjstbemeldte Instruction af 23 Januar 1739, dens 23 og 25 Art., belovede kongelig Naade imod de Skoleholdere, som i den fastsatte Tid troligen og ret have forrettet sit Embede, herved stadfestet for Strømsø Byes fattige Skolemestere. — Saaledes have vi efter vor bedste Insigt, efter Byens Omstændigheder, i Haab til den Forsyn, som bestyrer de menneskelige Sager og velsigner gode Forsætter, søgt at forebygge alt det, som Ugudelighed, Skjødesløshed, nedrig Interesse og falsk selvantagen Myndighed kunde gjøre i sin Tid til denne Stiftelses Undergang, hvorfor vi og, for næst Guds Bistand at faa Stiftelsen sat paa fast Fod, allerunderdanigst udbede os vor allernaadigste Konges Confirmation, ligesom samme Naade er bevist Bragernes By anno 1752 den 28 September [1]. Strømsø den 18 November 1765.

Nicolaus Arboe. B. Plade. L. Tange. Hans Thomas Weyer. Jacob Wilder. Christen Tidemand. Anders Olsen. Johannes Arboe. Ole Alsing. J. F. Brønstorph. Peter Treschow. J Riegels. C. Larsen. Johan Friderich Hofmann. M. Fabricius. Peter Elster. Morten Blom. Lorents Elster. H. J. Priebst. Johan Henrich Lassen. Hans Elster. Christian Biering. Peter Lorentzen Elster.

[1]) Se No. 169.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 1 August 1766.

Christian Anchers Enke, Karen Eliesons Gavebrev til Peder Michelsens Enkestue i Christiania.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

207. 4 Decbr. 1765. Christiania.

Jeg Karen Elieson, Enke efter salig Justitsraad Christian Ancher, gjør hermed vitterligt, at som min salig Mand i levende Live i December 1764 havde lovet at give 2000 Rdlr. til Enkestuen paa Sagbanken, som salig Peder Michelsen Hjulmager først har lagt Grund til, saa forbinder jeg mig og mine Arvinger herved til at svare Rente 5 pCt. af samme to Tusinde Rigsdaler aarlig fra min salig Mands Dødsdag den 9 Januar 1765, hvorimod jeg forbeholder mig, og efter min Død den ældste af mine Børn eller Efterkommere, til at indsætte 2de fattige Personer, som tilforn har ført et skikkeligt Levnet, samt boet eller tjent her nogle Aar i Byen; skulde nogen saadan være fød i Lands Prestegjeld, hvorfra baade min salig Mand og Peder Michelsen ere komne, da skal saadanne Fattige hertil have Fortrinet fremfor andre, naar samme har de foranførte Egenskaber. Af disse Renter kan tillægges de nuværende Lemmer, som nu nyde 12 ß ugentlig, 6 Skilling, saasnart Provsten og Forstanderen skjønner, at Huset kan have en Capital til dets Reparation og sømmelige Vedligeholdelse, saa at enhver kan komme til at nyde 18 Skilling ugentlig. Skulde nogen af Lemmerne blive syge og saa usle, at de ej kunde leve af samme 18 ß ugentlig, da kan nuværende eller efterkommende Provster, som ere Directeurer tilforn over dette Fattighus, tillægge samme Syge saa meget ugentlig, som den i sin Sygdom nødtørftig kan komme ud med; paa samme Maade maa og tillægges en eller anden Fattig, som kunde være kommen af brave Borgerfolk eller andre skikkelige Familjer, noget mere end de andre Lemmer, dog ikke over 48 Skilling ugentlig; og som af Renterne ugentlig bor ske Uddeling til de Fattige, da vil jeg herefter til Lettelse for Forstanderen levere Renterne 4 Kvartaler, 25 Rdlr. hver Fjerdingaar, saalænge jeg bliver tilsinds selv at beholde Capitalen, men skulde jeg nogen Tid deraf ville betale noget eller alt, skal samme et Fjerdingaar tilforn blive Provsten tilkjendegivet, at samme paa et andet Sted mod sikkert Pant kunde blive udsat, som de forrige Capitaler dette Hus tilhørende. I det øvrige forholdes med disse 2000 Rdlr. i et og alt efter den kongelige

allernaadigste Fundats[1] for dette Fattighus af 2 April 1734. Dette bekræftes hermed af

Christiania den 4 December 1765. Karen, salig Christian Anchers. (L. S.)

[1]) Se No. 120.

Peter Flors og Stifdatter Henriette Kemlers Testament til Lønning af en Skoleholder i Sandefjord.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

208. 29 Decbr. 1765. Sandefjord.

I den hellige Trefoldigheds Navn, og paa vor allernaadigste, Landets Faders allernaadigst af os ventede, Stadfestelse ere vi undertegnede, Peter Flor, uværdig Sognepræst til Sandehereds Præstegjeld i Laurviks Grevskab, og min yngste nu eneste hos mig havende og ej i Egtestanden forsynede Stifdatter, Henriette Clausdatter Kemler (som 1757 den 2 Decbr. har nydt kongelig allernaadigst Dispensation, at være under mit Curatel selv sin Mødrenearv raadig) saaledes i Gudelighed og retsindig Kjærlighed forenede med hinanden, at hvilken af os Dødens sidste Kald skulde træffe, den igjenlevende beholder da, til fuldkommen Ejendom og Eneraadighed, uskift af ellers vedkommende Øvrighed, den Afdødes efterladte Formue, af hvad Navn det nævnes kan, i Penge eller Penges Værdi, naar standsmæssig hæderlig Begravelsesomkostninger og al retmæssig Gjeld er fradragen. Dog er herudi med faderlig og datterlig enstemmig Vilje indbefattet, at naar Gud behager i Naade at bortkalde mig Peter Flor, der da, naar Naadsens Aaret er omme, skal udleveres 200 Rdlr., siger to Hundrede Rigsdaler, under geistlig Jurisdictions Opsyn, af Renterne at lægge til en Skoleholders (hvoraf og en og anden lærvillig, derhos fattig, i Sandehereds Præstegjeld kunde profitere) Løn, og naar ingen er, da Renten oplægges til nogen kommer, og da deraf betales, som ellers, for visse fattige Børns Information, alt som Renten kan tilrække. Men skulde Livets og Dødens Herre forflytte os begge i ugift Stand fra dette dødelige til et bedre Liv, er vort christelige og indstændige Forlangende, at den geistlige Jurisdiction, næst benævnte Sum til Sandefjords Skolehold, antager sig, som de vil møde os paa sidste Regnskabsdag, det overblevne, med redelig Skifte og i Sikkerhed at sætte, til lige Deling uden Kjøns Forskjel

til hver af Hr. Worsøes i Schive og Capitain Garbens i Laurviken da levende Børn, dog ingen at blive sin Arvcparts Capital mægtig, før de efterhaanden, og for Alt christelig og duelig sig skikkende, blive sted- og bosatte, desimidlertid hvers Del staar under det geistlige Formynderskabs Opsyn og Ansvar. — Hvad mig Peter Flor angaar, da viste jeg, som ældste Broder, mod mine Søskende i Skiftet efter vores salig Forældre, sluttet 1739, dem al Føjelighed med Forlodders Tilstaaelse, samt Deling af Linned og Andet, uden nogen min Del derimod; desuden er ingen af dem i trængende Omstændigheder (Gud at takke!), og 2 af dem, da de havde Trang, har (uroft for Gud!) nydt langvarrig og anseelig Hjelp til Underholdning saa godt, som jeg og Mine havde det selv inden mine Døre, saa at jeg ser ingen Billighed, Mindre Berettigelse, at jeg dem skulde tillægge Noget. — Og hvad mig Henriette Kemler angaar, da maa mine 2de ældre forhen fra min kjære Faders Hus udgiftede Søstre tilstaa, at de ej har fundet Stiffader i Gavn, saasom han langt over Formue i virkelig Haandrækkelse har vist den Agt og Elsk, han bar for vor salig Moder, paa dem, som sidde nu i god Stand og altsaa ere ganske utrængende for sig eller Sine at tage nogen Del efter mig, om jeg ugift forlod Verden før min kjære Fader, hvilken jeg ene holder mig forpligtet isaafald at unde det lidet efter mig for det meget større, hvori han har vist sig min virkelige Velgjører. — Dette vort paa begge Sider Forenings- og sidste Viljes Instrument haver jeg Peter Flor med god beraad Hu baade selv skrevet, underskrevet og forseglet, saa og jeg Henriette Kemler med ligeledes god beraad Hu egenhændig undertegnet, samt formaaet de gode Naboprester Hr. Gerhard Johan Winge, Sognepræst til Stokke Prestegjeld i Jarlsbergs Grevskab, og Hr. Nicolaus Annæus Krog, Capellan pro persona til bemeldte Prestegjeld, dette til fuldkommen Vitterlighed med at underskrive og forsegle. Skrevet paa Sandeherreds Prestegaard ved Sandefjord i Laurviks Grevskab anno 1765 den 29 December.

Peter Flor. Henriette Clausdatter Kemler.
(L. S.) (L. S.)

Til Vitterlighed, og at vi selv har seet at Jomfru Kemler dette med egen Haand har underskrevet, underskrive og forsegle

Gerhard Johan Winge. Nicolaus Annæus Krog.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 7 Septbr. 1767.

Christen Carlsens Gavebrev til Drøbaks Fattige.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

209. 4 Marts 1766. Drøbak.

Siden Gud haver behaget at lade mig fødes paa dette Sted Drøbak og opleve indtil udi min Alders 59 Aar, og imidlertid velsignet med mere af det Timelige, som jeg nogensinde havde formodet, saa er det jeg til en Erindring, og til et Tegn af min Taknemmelighed imod Giveren, fra nu og til evig Tid overdrager, fra mig og mine Arvinger, til Drøbaks Fattige den 26[1] Del i Kongetienden udi Follo Fogderi, som bestaar af Kraakstad, Nesodden, Aas og Vestby Prestegjelde, som mig af Bente Tønder, salig Hagerups, efter Skjøde under 25 Mai 1737 er bebrevet, og efter den med Almuerne sluttede Forening aarligen giver Indkomme 26 Rdlr. 2 ℔ 7 ß, hvilken Indkomme, samt hvad den udi Tiden højere kan blive, de udi min Sted have fra Nytaarsdag 1766, og næste Aar i Marts Maaned, udi Overværelse af Sognepresten for Aas Prestegjeld samt Slotsfogden tilligemed mig, saalænge det behager Gud jeg skal leve, til de Nødlidenste her af Drøbak bliver uddelt. Og naar jeg ved Døden afgaar, skal den her paa Stedet værende kongelige Tolder udi min Sted være overværende ved Pengenes Uddeling, for at paase de blive de Nødlidenste tildelt. — Skulde det hende sig, at nogen af mine Paarørende kommer udi trængende Omstændigheder, og opholder sig her i Drøbak, nyde de af denne Indkomme aarlig 10 Rdlr., og den øvrige Rest, som meldt, uddelt. Dette mit Gavebrev, hvoraf en vidimeret Copi til Sognepresten for Aas Prestegjeld Hr. Henrich Stoltenberg er leveret, beder jeg underdanigst udi Stiftskisten maa blive indlagt, til Underretning for Efterkommerne. Til Stadfestelse under min Haand og hostrykte Signet. Drøbak den 4 Marts 1766.

Christen Carlsen.

(L. S.)

[1]) Jfr. Reskr. 21 Januar og 15 Juli 1785.

Christen Bendtsøns og Hustrues Gavebrev til en Skoleholder og fattige Skoleborn i Ladestedet Søn.

Efter den originale Konfirmation i Rigsarkivet.

210. 19 April 1766. Søn.

I den treenige Guds Navn, til hans Ære og min Næstes

te, har jeg undertegnede Christen Bendtsøn med min kjære Hustrues
e Grams Villie og Samtykke skjenket og givet til Ladestedet Son, i
by Prestegjeld i Agershus Stift beliggende, dets fattige Ungdom den
nma 1500 Rdlr., siger femten Hundrede Rigsdaler Dansk Courant,
efterfølgende Maade: 1) At af de af samme Capital flydende Renter
s aarlig 30 Rdlr. til en bekvem Person, som underviser Ungdom i
æse, skrive, regne og fornemmelig i Guds Kundskab og deres Pligter
d Gud, sig selv og Næsten, da samme Person ikke desmindre nyder
som paa de formuende Indbyggere bliver lignet, til hans Løn, og
Forældre, hvis Lejlighed tillader det, for deres Børns Underviisning
betales. — 2) De øvrige Renter anvendes til fattige Børns Opla-
e i det, som de med Tiden kunde behøve til at erhverve deres Brød
blive sig selv og andre til Nytte; og da Landet i Almindelighed fat-
dem, som ret forstaa at forarbeide Uld, som dog er det almindelig-
og nødvendigste til at klæde sig med, saa blive de for det første an-
dt paa et paa Stedet hjemmehørende Menneske at opholde i Christi-
a, at den samme af de i bemeldte Stads Tugthus værende Mestere
underviises i at sortere, kjemme, karde og spinde Uld, da samme Per-
ved sin Hjemkomst underviser fattige Børn paa Stedet i det, som
haver lært, uden Betaling. — 3) Den Person, som underviises, ar-
der i den Tid til Tugthusets Nytte, og haaber jeg de høje Herrer
recteurer for de Fattiges Væsen formaa Mesteren, om ej for Intet, dog
en ringe Douceur, trolig at underviise samme. — 4) Naar det kommer
til, at Børnene underviises her paa Stedet, nyder den, som underviser
, Betaling for hvad Uld der kjemmes, kardes eller spindes, saavel af
lingerne, som af ham selv, og ingen anden Belønning; men ethvert
rn, som viser sig lærvillig og flittig, nyder efter Omstændighederne
6 Rdlr. aarlig af de fra Skoleholderens Løn overblevne Renter. —
Det maa og tillades at kjøbe Rokke, Kamme, Karder eller Uld, naar
udfordres og Renterne tilstrække, til fattige Børns Brug, saalænge
lære, hvormed de, som underviise dem, har Indseende, at de ikke for-
ves, men siden kan tjene Andre til Brug. — 6) Saa længe jeg lever,
er jeg selv Renterne af bemeldte Capital, men naar Gud behager at
e mig herfra, skal samme i gode Obligationer af mit Bo udleveres,
ke af Sognepresten til Vestby Prestegjeld imodtages, som siden Renterne
forbemeldte Brug besørger inddrevne og uddelte. — 7) Intet af Ca-
len maa udlaanes uden tilstrækkelig Panteforsikring i godt Pantegods;
saasnart enten den ganske eller endel af Capitalen bliver opsagt, skal
gnepresten være forbunden, saadant paa Kirkebakkerne i Nærheden at
oplyse, og, om fornøden gjøres, derefter til Thinge, paa det den

ikke nogen Tid frugtesløs maatte blive henstaaende, ligesom han og hvert Aar har at indberette de høie Directeurer for de Fattiges Væsen her i Stiftet, hvor samme Capital er staaende og imod hvad Forsikring. — 8) Skoleholderen, som altid maa være en bekvem og ædruelig og flittig Person, kvitterer aarlig i en dertil indrettet Bog for de ham betalte 30 Rdlr.; men hvad der til fattige Børn uddeles, da blive Børnene, som Uddelingen sker til, ved Navn anførte i en anden Bog, og Uddelingen, som sker af Sognepresten, tillige af en paa Stedet boende Borger attesteret. — 9) Skulde det udfordres, at Capital og Renter nogen Tid med Proces maatte inddrives, da bør det ske alene paa Sagvolderens Bekostning, uden mindste Afgang paa Capital eller Renter; og — 10) endskjønt det ikke er at formode, at nogen Sognepræst saa- vidt skulde forglemme sig selv og sit Embede, at han saadan Capital eller Renter enten skulde forkomme, eller til andet end det fastsatte Brug forvende, saa er dog min underdanige Ansøgning til de høie Herrer Directeurer for de Fattiges Væsen her i Stiftet, at de ville have et vaaget Øie over, at denne min ringe Stiftelse paa foranførte Maade bestandig maa komme dette fattige Sted til Nytte. Endelig til des større Sikkerhed ansøges i allerdybeste Underdanighed, at Hans kongelige Majestet dette mit Gavebrev allernaadigst ville confirmere. Son den 19 April 1766.

Christen Bendtsøn. Helle Gram.

P. S. At og ikke enten for faa Lærlinge, eller Mangel paa Uld at forarbeide, skulde nogen Tid komme den til Skade, som i dette nyttige Arbeide underviser de Unge, maa det, naar Omstændighederne udfordre det, være tilladt, at tillægge samme en Løn aarlig af 10 til 12 Rigsdaler, foruden det han selv og de, han underviser, kan fortjene.

Christen Bendtsøn. Helle Gram.

Kongelig konfirmeret paa Hirschholm 11 Oktober 1766.

Andreas Duus's og Hustrues Testament til Trængende i Sandehereds Prestegjeld.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

211 a. **12 Mai 1766.** **Sandefjord.**

Stormægtigste allernaadigste Arvekonge og Herre!

Underskrevne Andreas Duus, bestalter Oberstlieutenant af Infanteriet, tilligemed min Hustru Annichen Sophia Stochfleth, bekjender hermed, at

have in anno 1746 den 7 Februar gjort allerunderdanigst Ansøgning til salig, højlovlig Ihukommelse, Kong Christian den 6te, at naar en af os ved Døden afgik, skulde den efterlevende al dens Middel og Formue, af hvad Navn nævnes kan, intet i nogen Maade undtagen, uforseglet, uregistreret, uvurderet og uskiftet, alene som sit eget frit nyde og beholde, og dermed uden den Afdødes Arvingers Prætension og Arvs Søgning eller Forhindring i alle Maader, saalænge den lever, efter eget Behag og Godtfindende nyttig gjøre, som af allerhøjstbemeldte Deres kongelige Majestet er bleven confirmeret under Dato 28 hujus samme Aar, ligesom og er gjort allerunderdanigst Ansøgning under 4 Februar 1757 til salig, højlovlig Ihukommelse, Kong Frederik den 5te, som og formedelst Dødsfald med nogen anden Forandring med først Udtagelse af Boet til Trængende i Familien og indførte Paarørende allernaadigst er bleven confirmeret den 5 April s. A., som Alt af medfølgende Copi kan erfares. Og da vores nu allernaadigste Konge, Kong Christian den 7de, allernaadigst haver befalet, at alle Benaadninger, som ere given af nu salig, højlovlig Ihukommelse, Kong Frederik den 5te, skal vorde confirmeret, saa er det vi nu med vores allerunderdanigste Ansøgning indkomme til vores allernaadigste Konge om at erholde allernaadigst Confirmation paa denne vores sidste Vilje, som formedelst Dødsfald ved en liden Forandring vorder anført, som følger: At, naar den af os Sidstlevende ved Døden afgaar, skal der af vores Bo og Midler først og fremst udtages et Tusinde Rigsdaler, skriver 1000 Rdlr., som imod suffisant Pant i Jordegods skal udsættes paa Rente, og Renterne for det første at hæves af en af vores Anrørende, Sergeant Ole Grønberg, saalænge han er Underofficier eller Fanejunker og skikker sig vel, mens om han kan avancere til Overofficier og komme i fuld Gage, skal Renterne henfalde til de mest Trængende af vores Familie, og om ingen Trængende af Familien er, da til andre Nødtrængende, som ere komne af skikkelige Folk, som af vores indførte Arvinger skal indsættes og af Sognepresten for Sandeheredѕ Kald haves Indseende med. Derefter maatte det Beholdne af vores Bo og Midler, af hvad Navn haves kan, med Samfrænder skiftes og deles imellem begge vores Paarørende udi 2de lige Dele, som herefter vorder anført, som allernaadigst bedes at maatte ske uden den civile Øvrigheds Hosvær, enten med Forsegling, Registering, Vurdering og Sallariums Nydelse, saasom: af mit Andreas Duus's halve Bo: — 1) Istedetfor den i forrige Testamente indførte Hans Michael Berg, som ved Døden er afgangen, bliver da først udtaget af mit halve Bo til min Broderdatter Johanne Michael Duus, Herr Lieutenant Lindbergs, aatte Hundrede Rigsdaler, siger 800 Rdlr.; — 2) til min Systerdatters Søn Andreas

Duus Lindberg et Hundrede Rigsdaler, siger 100 Rdlr.; — 3) og til en mig anrørende Sergeant Ole Grønberg et Hundrede Rigsdaler. — Alt det øvrige af bemeldte mit halve Bo bliver skiftet udi tvende lige Dele imellem min Systersøn Premierlieutenant Andor Berg og min Systerdatter Elen Johanne Berg, Bendt Lindbergs, og ifald Herr Lieutenant Berg, førend den Sidstlevende af os, uden Livsarvinger ved Døden skulde afgaa, da henfalder samme til hans Systerbørn Andreas Duus Lindberg og Systerdatter Helvig Christine Lindberg lige delagtig. Derefter bliver af mit Annichen Sophia Stochflets halve Bo først udtaget til Sergeant Ole Grønberg, som udi vores Hus fra Barndom er optrukken, et Hundrede Rigsdaler. Dernæst deles det øvrige af mit halve Bo til efternævnte mine Paarørende udi 3de lige Dele, nemlig: — 1) min Systerdatter Margarethe Sophia Sehested, Herr Jagtjunker Schlanbusches, en Systerlod; — 2) mine begge Broderdøtre Bolette Kirstine Stochflet, Herr Hiorthes, og Anne Kirstine Stochflet, Herr Peder Binges, begge lige delagtig, en Systerlod; — 3) min Broderdatter, Annichen Huus Stochflet, Albret Seebergs, en Systerlod; — som allerunderdanigst bedes allernaadigst at maatte blive confirmeret. At dette er vores fuldkomne Villie bekræfte vi med vores Hænders og fulde Bogstavers Underskrift samt Signeters Hostrykkelse, og ombedet Herr Oberstlieutenant Coucheron og vores Sognepræst Herr Peter Flor med os til Vitterlighed at ville underskrive og forsegle. Actum Sandefjord den 12 Mai 1766.

Annichen Sophia Stochflet.	A. Duus.
(L. S.)	(L. S.)
J. Coucheron.	Peter Flor.
(L. S.)	(L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 27 Juni 1766.

Kongelig Konfirmation paa nogle af nysnævnte Oberstlieutenant Duus's Enke foretagne Forandringer i det ovenstaaende Testament.

Efter bekræftet Gjenpart og Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

211 b. 28 Juni 1775. Kjøbenhavn.

Vi Christian den 7de, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt,

at Vi efter Os elskelige Fru Annichen Sophie Stochflet, afgangne Herr Oberstlieutenant Duus's Efterleverske, af Vores Kiøbstad Tønsberg i Vort Rige Norge, hendes herom allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begjering, samt den fra Os elskelige Justitsraad Colbjørnsen, som constitueret Stiftsbefalingsmand over Akershus Stift, derover indhentede Erklæring, allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og herved bevilge og tillade, at den udi det mellem hende og forbenævnte hendes Mand den 12 Mai 1766 oprettede og af os under den 27 Juni næstefter confirmerede Testamente, maa formedelst indløbne Omstændigheder nu ske saadan Forandring: — 1) At Renterne af de allerførst i samme Testamente benævnte 1000 Rdlr., der var bestemt Sergeant Ole Grønberg, saalænge han stod i Vores Tjeneste som Underofficier eller Fanejunker og skikkede sig vel, maa nu da han er udsat og aldeles ude af Krigstjenesten, efter hendes Død deles mellem fornævnte Ole Grønberg og hendes Broderdatter Annichen Huus Stochflets, der nu er Enke efter Albret Seeberg og behøver den Assistence, og paa saadan Maade, at Capitalen 1000 Rdlr. deles i lige Dele, og den ene halve Del, hvoraf Ole Grønberg nyder Renterne, skal udsættes imod Renters Sparelse og forsvarlig Pant i Jordegods under Tilsyn af nuværende eller herefter kommende Sognepræst i Sandehered udi Grevskabet Laurvik, og den anden halve Del deraf skal udsættes paa samme Maade i Jordegods under Opsyn af nuværende eller efterkommende Sognepræst i Tønsberg, af hvilken sidste halve Del forbemeldte hendes Broders Datter skal nyde Renterne, men efter sammes Død skal Renterne henfalde til bemeldte hendes Broderdatters Datter Margarethe Seeberg, der skal nyde samme saalænge, som hun dertil kan ansees at være trængende; men naar bemeldte Margarethe Seeberg ej kan agtes længere at behøve samme, da skal disse 500 Rdlr. Renter tilfalde hendes Broder Christian Seeberg, der for nærværende staar i Vores Tjeneste som Underofficier, og efterat han samme haver nydt saalænge, han maatte behøve, skal med dem forholdes efter Testamentets Indhold. — 2) At den Systerlod, som i forberørte Testamente findes destineret til bemeldte Suplicantindes Broderdatter Annichen Huus Stochflet, Enken af Seeberg, til Arv, maa, om hun skulde dø førend Suplicantinden, henfalde til lige Deling mellem forbemeldte hendes 2de Børn, Sønnen Christian Seeberg og Datteren Margarethe Seeberg, saaledes at enhver af dem nyder den halve Del af den deres Moder tiltænkte Systerlod, men iøvrigt skal det med Testamentet i alle Maader have sit Forblivende. — Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette, ej gjørende herudinden Hinder eller Forfang i nogen Maade, under Vores Hyldest og

Naade. Givet paa Vores Slot Christiansborg udi Vores kongelige Residensstad Kjøbenhavn den 28 Juni 1775.

Under Vort Signet.

(L. S.)

Efter Hans Majestets allernaadigste Befaling

Luxdorph. Aagaard.

Hans Nissens og Hustrues Gavebrev til Lemmerne i Throndhjems Fattighus.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

212. **23 Mai 1766.** **Throndhjem.**

Jeg underskrevne Hans Nissen, Kjøb- og Handelsmand her i Byen, gjør hermed vitterligt, at som mig paa Skiftet efter min salig Fader Niels Hansen Nissen, der blev tilendebragt og sluttet den 22 October 1764, er tilfalden udi Jævnet og Arv efter min Fader og min før ham hendøde Moder Johanna Kirstina Lind tilsammen den Summa . . . . 3051 Rdlr. = ℳ 17¼ ß,
herfra afgaar:

1) Den mig udlagte ⅛ Del af den udestaaende Gjeld . . . 41 Rdlr. 3 ℳ 15¾ ß.
2) En Gave til en af mine Paarørende . 250 — = = 291 — 3 = 15¾ =

2759 Rdlr. 1 ℳ 1¾ ß,

saa har jeg med min kjære Hustru (som og derfor underskriver), hendes Vilje og Samtykke, foræret og givet, ligesom jeg og ved dette Gavebrev forærer og giver til denne Byes Fattighus og dets Lemmer ovenmeldte to Tusinde syv Hundrede femti og ni Rigsdaler en Ort og en samt tre Tredjedel Skilling, dog med og paa efterskrevne Conditioner: — 1) Saalænge jeg eller min Hustru lever, og vi vil og finde det for godt, forbeholde vi os selv at udsætte denne Gave paa Rente, uden nogen Forspørgsel hos eller Ansvar for samme hos Husets høie Herrer Directeurer, og maa de eller Husets Forstander, naar den Tid kommer at bemeldte Gave skal være og blive under deres Opsyn, Direction og Forvaltning, hvad enten som sker i vores levende Live, om det af os skulle findes for godt, eller efter vores Død, være forbunden, uden mindste Modsigelse, at modtage for fulde og istedenfor Penge de Pantobligationer, hvorudi findes indført, at Capitalen er bleven Vedkommende laant af

denne Gave, uagtet Pantet, mod Formodning, paa en eller anden Maade, efterat Pengene derpaa var laante, kunde være bleven forringet eller mindre Værdi. — 2) De aarlige Renter af denne Gave-Capital betales til os, saalænge nogen af os lever; følgelig tilkommer Huset eller dets fattige Lemmer ej nogen videre Rente af bemeldte Gave, end den, som maatte befindes efter begge vores Død at være ubetalt og paa Panteobligationerne ej afskrevet. — 3) Jeg og min Hustru forbeholde os, saalænge vi begge eller en af os lever, at disponere over Renterne saaledes, som vi finde det for godt, hvoraf følger, at vi ej i mindste Maade ere pligtige at gjøre Nogen derfor Rede eller Regnskab. — 4) Naar vi begge ved Døden ere afgaaet, og min Syster Anna Maria Nissen, nu gift med Kiøbmand Christopher Bendix Heide, skulde være gift eller derefter blive Enke, nyder hun aarligen af denne Capitals Renter 40 Rdlr., skriver fyrgetyve Rigsdaler, saalænge hun i Enkestand forbliver, men indtræder hun i nyt Egteskab, ophører samme; skulde hun anden Gang blive Enke, nyder hun atter fyrgetyve Rdlr. aarlig af forbemeldte Capitals Renter, og saa længe hun lever i Enkestand. De overskydende Renter blive da tillagt bemeldte Fattighuses Lemmer, saa at deres Maanedspenge blive større, end de nu ere, og naar bemeldte min Syster Anna Maria Nissens aarlige 40 Rdlr. ophøre, nyde de i Huset værende Lemmer ogsaa samme til maanedlig Tillæg, som for er meldt. — 5) Dersom nogen af denne min Gaves Capital skulde, naar den længstlevende af os ved Døden afgaar, befindes ny at være paa Rente udsat, da bliver Stervboet og Arvingerne dertil ansvarlig, dog uden Renters Erlæggelse. — 6) Dette originale Gavebrev leveres til Capitulets notarius, velærværdige og veledle Herr Christian Schnitler, som indlægger det udi Throndhjems Domcapitul og udsteder heraf 2de bekræftende Gjenparter, hvoraf den ene bliver min kjære Syster Anna Maria Nissen overleveret, og den anden i mit Bevar, og endelig tilstiller han Throndhjems Fattighus-Forstander en Copi, for at følge med de øvrige Husets Papirer. — Endelig anmodes ej alene Fattighusets høje Herrer Directeurer, men og dets Inspecteurer og Forstander, som nu ere eller herefter samme Embeder beklædе, at de denne min Vilje og havende Intention med al Flid og Troskab ville efterkomme og se fuldbyrdet saaledes, som de for Gud og Enhver kan forsvare. Til Bekræftelse under vores Hænder og Signet. Throndhjem den 23 Mai 1766.

Hans Nissen. (L. S.)

Maren Boysen. (L. S.)

Justitsraad Bernt Gundersens Enkes Gavebrev til Lemmerne i Strange Fattighus i Bergen.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

213. 9 Juni 1767. Bergen.

Stormægtigste allernaadigste Arvekonge og Herre!

Til Nykirkens højst fornødne Bygnings Istandsættelse, for at befordre Gudstjenestens Holdelse derudi, haver jeg efter daværende Stiftsbefalingsmand Herr Geheimeraad von Cicignons høje Forlangende og min Søn Gunder Berentsen Fessers Persvasion imod behørig Kirkens Obligation, af daværende Kirkens Værge udgiven og af Hans Excellence Herr Geheimeraaden ratificeret den 28 Marts 1763, udlaant et Tusinde Rigsdaler, hvoraf Rente 5 pCt. aarligen uden Ophold skulde erlægges. Denne Capital, et Tusinde Rigsdaler, haver bemeldte min da elskelig og eneste, men den 16 April sidstleden afgangne Søn, paa min Approbation forlanget i levende Live at give eller og at testamentere til det saakaldede Strange Fattighus (her i Bergen), hvis Lemmer næsten Intet nyde til Underholdning. — Allernaadigste Konge! Da jeg lever i enlig Stand, haver ingen Livsarvinger og med Guds Hjelp og Bistand ser mit Udkomme, er jeg ej aleneste redebon at opfylde min salig Søns Forlangende til at bortgive eller skjenke den til Nykirken udlaante Capital, et Tusinde Rigsdaler, men ønsker jo før jo heller at kunne have den Fornøjelse, imedens jeg lever, at se min, i Gud salig hensovede, Søns christelige Omsorg og Intention befordret, naar det med Deres Majestets allernaadigste Tilladelse og Approbation kunde ske saaledes, som jeg ønsker. I den Henseende beder jeg allerunderdanigst: — 1) At Deres Majestet, af særdeles kongelig Naade og Omsorg for de Fattige, allernaadigst ville behage ved allernaadigst Rescript at anbefale nuværende Herr Stiftsbefalingsmand og Bisp, samt alle efterkommende Stiftamtmænd og Bisper her i Bergen for denne Capitals Sikkerhed at vigilere, og nøje at paase, at samme, naar Kirken den ej længere skulde behøve, af Husets Forstander eller anden dertil beskikket Borgermand bliver paa saa sikkert Pant i liggende Grunde eller saaledes paa første Prioritet paa Rente udsat, at Capitalen altid kan være sikker og i alle paakommende Tilfælde conserveret, samt Renterne i rette Tid erlagte. — 2) At denne, Nykirken af mig laante, men Strange-Fattighuset nu skjenkede Capital, istedetfor efter det af Deres Majestets Herr Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, den 8 Juli 1763 allernaadigst ergangne Rescript [1], tilligemed de af Herr

[1]) Bergs Reskriptsaml. II. 352.

Geheimeraad von Cicignon og Herr Consul Henrich Jansen Fasmer til bemeldte Kirke laante 2000 Rdlr. efterhaanden og aarligen med 200 Rdlr. af Auctionsvæsenet at blive afbetalt, maatte enten, efter Deres Majestets allernaadigste Befaling, i en samlet Summa nu strax udbetales, eller saa længe hos Kirken bero, indtil det saaledes ske kunde, dog at Renterne imidlertid uden Ophold og aarligen i rette Tid blive betalte [1]. — 3) At den Afdødes, nemlig min Søns, Sysskendebarn paa Faders Side, Maren Wulff, som nu er i yderlige og fattige Omstændigheder, maatte iøvrigt gratis udi bemeldte Strange Fattighus ind- og antages, samt der tilligemed de andre fattige Lemmer nyde Husets Gode og derforuden de halve Renter af denne til bemeldte Fattighus skienkede Capital, et Tusinde Rigsdaler Dansk Courant, da den anden halve Del af Renterne efter benævnte Maren Wulffs dødelige Afgang samtlige Husets Lemmer til lige Deling aarligen skulle tilfalde. — 4) At denne Gave, nemlig et Tusinde Rigsdaler, med sine Renter, som saaledes herved til det saakaldede Strange Fattighus og dets Lemmer vorder givet og overdraget, maatte i Protocollen over Stiftelserne og Huset til Fonds og Indtægt anføres under Navn af Gunder Berentsen Fessers legatum. — Allernaadigste Arvekonge! Herom er det jeg til Hjelp og Nytte for de Fattige og til en gudelig Stiftelses Forøgelse allerunderdanigst soliciterer, allerunderdanigst udbedende mig derpaa Deres Majestets allernaadigste Approbation og Confirmation, da Overdragelsen af bemeldte Capital eller Kirkens Obligation skal ske, saasnart jeg af Herr Stiftsbefalingsmand Scheel faar at vide, at denne allerunderdanigste Ansøgning og Gave allernaadigst er approberet og confirmeret, i hvilket allerunderdanigste Haab jeg lever med Liv og Gode. Stormægtigste allernaadigste Arvekonge og Herre! Deres Majestets allerunderdanigste Tjenerinde

Bergen den 9 Juni 1767.

Anna, salig Bernt Gundersens.
Som Lagværge underskriver
Otto Ocken.

[1]) Med Undtagelse af denne Post, blev Gavebrevet forøvrigt kongelig konfirmeret ved Reskr. 30 Oktober 1767, (trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 326–328.)

...titsraad Bernt Gundersens Enkes Gav... merne i Strange Fattighus i ...

Efter Originalen i Rigsarkivet

9 Juni 1767

13.

Stormægtigste allernaadigste Ar...
Til Nykirkens høist fornødne Byg...
ere Gudstienestens Holdelse derudi, ...
falingsmand Herr Geheimeraad v...
Søn Gunder Berentsen Fessers
gation, af daværende Kirkens
Geheimeraaden ratificeeret der
hvoraf Rente 5 pCt. aar...
pital, et Tusinde Rigs...
men den 16 April s...
langet i levende Li...
Strange Fattigh...
Underholdning.
haver ingen ...
komme, er ...
til at bor...
Rigsdal...
dens j...
sorg ...
ste ...
He...
de...
l...

paa ...

Eikemark.

... efter afgangne ... at som det ved ... faststat, at ... Sterbboes rette ... Frederik Lar... naar siden var ... og uddele Ren... ...ter paa Berums ... Summer, hvilke i ... aarte Rigsdaler, ... og i Vestre Berum ... gudelige Bi... ... nødvendigt des... ... kristlige Fund... ... Sterdags, imod le... ... 1ste Prioritet ... By, udi Be... ... over Sterboe... ... saadan Condit... ... Capitals Rent... ... fælles Overs... ... erfolgende, i... ... derfor aa... ...estens, en ... Fogner ... , naar ... intere... ... Be... ... Capital ... skal ... hvor ... Distrik... ... den ... um og

...n Øvrighed naadigst ville haandhæve og for-
...er derhen se, at dette Testamente altid
...net, som de for Gud vil ansvare og
høieste Øvrighed, til hvilken Ende
...Bydende indleveres i Stiftskisten,
den originale Panteobligation,
...s Høiærværdigheds Biskopens Kvit-
...af alt dette, som indleveres. Dets til
...non ikke alene af os underskreven og for-
...nte Sr. Johan Frederik Larsen i Henseende
...an forhen til de Fattige paa Berums Jernverk
...ette legato ere indbefattede. Dikemarks Jernverk

...a, salig Wallørs. Alhed Sophia, salig Felbers.
(L. S.) (L. S.)
...a, salig Braumans. H. Brønstorph. M. N. Wogelius.
(L. S.) (L. S.) (L. S.)
Wogelius. C. Krefting. P. V. Krefting. Johan Frederik Larsen.
(L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.)
Som Assessor Kreftings fødte Curator underskriver
Peter Vogt.
(L. S.)

...s Christensens Enkes Fundats for sin Mands Gave til fem fattige Skoleborn i Sandefiord.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

13 Juli 1767. Sandefiord.

Efter et imellem min, nu i Herren salig henkaldede, Mand ... Christensen, Borger og Indvaaner i Sandefiord, og hans første Hustru Johanne Tidemand oprettede Testamente, dateret 27 Juni ... og af Hans kongelige Majestet, høilovlig Ihukommelse, salig Christian den Sjette confirmeret den 28 August samme Aar, be... at naar de begge uden sammenavlede Livsarvinger ved Døden af... ...alde af den Sidstlevendes efterladte Effecter, naar Stervboet det taale, forlods udtages den Summa 300 Rdlr. til det gudelige ... som den Sidstlevende før sin Død foranstaltede. Da Gud nu behaget næstafvigte 11 April at henkalde fornævnte min salig Mand,

Fundats for Herman Kreftings Enke, Anna Vogts, og Johan Fredr. Larsens Gaver til fattige Enker paa Berums Jernverk.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

214 **10 Juni 1767.** **Dikemark.**

Vi Underskrevne, samtlige myndige Arvinger efter afgangne Madame Anna, salig Herman Kreftings, gjøre vitterligt, at som det ved Skiftets Aabning og Papirernes Revision efter bemeldte vores salig Moder og Farmoder befandtes, at hun blandt andre legata havde fastsat, at to Hundrede Rigsdaler skulde efter hendes Død af hendes Sterboes rede Midler udtages og tillægges de 168 Rdlr., som Sr. Johan Frederik Larsen i Christiania til Berums Jernverks Fattige for nogle Aar siden har givet og hende overleveret for at disponere Capitalen og uddele Renterne, samt at de fattige, nødlidende og husarme Enker paa Berums Jernverk skulde nyde den aarlige Rente af begge disse Summer, hvilke i en samlet Capital, stor tre Hundrede tresindstyve og aatte Rigsdaler, skulle prioriteret blive staaende udi en af hendes ejende og i Vestre Berum beliggende Gaarde, saa, paa det at denne hendes sidste gudelige Villie desbedre og sikrere kan fuldbyrdes, have vi holdt det nødvendigt desangaaende at oprette, ligesom vi hermed oprette følgende skriftlige Fundation og Testamente: — At forbemeldte 368 Rdlr. skal efterdags, imod lovlig Rentes Svarelse og udgivende Panteobligation, med 1ste Prioritetsret stedse og altid uforrykket blive bestaaende i Gaarden By, udi Vestre Berum beliggende, ligesom og samme Gaard ved den over Sterboets Jordegods den 2 September 1766 holdte Auction med saadan Condition er bleven solgt til Sikkerhed for de Fattige, som denne Capitals Renter ere destinerede, hvilke Renter aarligen skal uddeles efter fælles Overlæg af Sognepresten for Asker Menighed, nuværende og efterfølgende, samt af det Berumske Jernverks Ejer eller Fuldmægtig, og derfor aarlig gjøres Regnskab i en Bog, som altid skal blive i Sognepestens, en efter anden, hans Forvaring i Asker Prestegaard, i hvilken Bog, naar den er numereret, igjennembragen og af Biskopen forseglet, skal indføres først Copi af denne Fundation, derefter aarlig Forklaring, hvor Capitalen staar, hvordan Renterne betales, hvordan Distributionen sker, som alt af dem skal underskrives og tillige et Par Mænd, som Distributsen kan bevidne, hvilken Regnskabsbog, saa ofte Biskopens Visitats sker, fremlægges, af Biskopen eftersees og tillige af ham paategnes, at den har været ham anvist, og han den har efterseet. — Dette legatum og Stiftelse bede vi

nygst, at den christen Øvrighed naadigst ville haandhæve og for-
g som de Fattiges Venner derhen se, at dette Testamente altid
igt bliver holdet og efterkommet, som de for Gud vil ansvare og
es Samvittighed og for Landets høieste Øvrighed, til hvilken Ende
riginale Fundation efter Lovens Bydende indleveres i Stiftskisten,
henlægges og forvares tilligemed den originale Panteobligation,
: Capitalen udstedes, imod Hans Høiærværdigheds Biskopens Kvit-
og Copi under hans Haand af alt dette, som indleveres. Dets til
kelse bliver denne Fundation ikke alene af os underskreven og for-
men endog af velbemeldte Sr. Johan Frederik Larsen i Henseende
168 Rdlr., hvilke han forhen til de Fattige paa Berums Jernverk
et og nu udi dette legato ere indbefattede. Dikemarks Jernverk
Juni 1767.

Catharina, salig Wallørs. (L. S.)			Alhed Sophia, salig Felbers. (L. S.)
arina, salig Braumans. (L. S.)	H. Brønstorph. (L. S.)		M. N. Wogelius. (L. S.)
Bogelius. (L. S.)	C. Krefting. (L. S.)	P. B. Krefting. (L. S.)	Johan Frederik Larsen. (L. S.)

Som Assessor Kreftings fødte Curator underskriver
Peter Vogt.
(L. S.)

Christensens Enkes Fundats for sin Mands Gave til fem fattige Skolebørn i Sandefjord.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

13 Juli 1767. Sandefjord.

Efter et imellem min, nu i Herren salig henkaldede, Mand
Christensen, Borger og Indvaaner i Sandefjord, og hans første
Hustru Johanne Tidemand oprettede Testamente, dateret 27 Juni
og af Hans kongelige Majestet, høilovlig Ihukommelse, salig
Christian den Sjette confirmeret den 28 August samme Aar, be-
at naar de begge uden sammenavlede Livsarvinger ved Døden af-
lde af den Sidstlevendes efterladte Effecter, naar Sterboet det
aale, forlods udtages den Summa 300 Rdlr. til det gudelige
som den Sidstlevende før sin Død foranstaltede. Da Gud nu
behaget næstafvigte 11 April at henkalde fornævnte min salig Mand,

og jeg erkjender den Allerhøiestes Naade, af hvilken vi tilsammen har nydt det meget Gode, at de testamenterede tre Hundrede Rigsdaler af mig kan udtælles, bekjendtgjøres herved, at denne salig Afdøde har efterladt sin Vilje og Foranstaltning skriftlig, hvorledes med samme 300 Rdlr. skal forholdes, hvilken saaledes lyder Ord til andet, som følger:

„Jeg her underskrevne Hans Christensen, Borger til Laurvik og Indvaaner i Sandefjord, kjendes og hermed for Alle vitterligt gjør, at efterdi formedelst et imellem min salig afdøde Hustru, Johanne Christensdatter Tidemand, og mig oprettet, og ved allernaadigst paafulgte Confirmation stadfestede Testamente, er bleven besluttet og vedtagen, at om den af os Længstlevende blev betænkt paa til et eller andet gudeligt Brug at ville give en Gave, da skulde saadan Gave under samme Længstlevendes forgodtbefindende Foranstaltning af vores fælles Boes Formue forlods udtages med 300 Rdlr.; altsaa haver jeg da til en inderlig Erkjendtlighed for den barmhjertige gode Guds rige Laan og saa mange mig beviste og uforskyldte Velgjerninger i Herrens Navn besluttet at ville donere og bortgive, ligesom jeg og hermed til fem af dette Steds Sandefjords fattige Børns Lærdom af deres Læsning og Skolegangs aarlige Afbetaling herved fuldkommen donerer og bortgiver ovenmeldte Capital paa følgende Maade, nemlig: — 1) Skal denne Gave-Capital, de forhen ommeldte tre Hundrede Rigsdaler, fra denne min udstedende Donations Dato indskrives og anføres udi min Sognekirke, Sande Kirkes Bog eller Kirkestol, for der som en fastſtaaende og stedsevarende Capital, der aldeles ingen Formindskelse eller Forringelse, enten udi min Levetid eller den efterkommende Tid, maa eller bør være undergiven, at vedvare og continuere, eftersom de deraf drejende Renter aarlig alene skal employeres til denne min Gaves egentlige Hensigt. — 2) Denne her ovenmeldte Gave-Capitals aarlige affastende Renter tage da ligeledes sin Begyndelse at dreje fra denne Donations Dato aarlig med femten Rigsdaler, hvilke aarlig saaledes skal distribueres, at deraf til fem af dette Steds, Sandefjords, mest nødlidende fattige Børns Læsnings Lærdom og Skolegangs Afbetaling aarlig betales til dette Steds nuværende eller herefter kommende, af Sognepresten antagne Skoleholdere, for ethvert af de fem Børn 2 Rdlr., som for dem alle udgjør 10 Rdlr.; og Resten af Capitalens aarlige Renter, som da bliver 5 Rdlr., skal da ligeledes aarlig uddeles til ovenbenævnte fem fattige Børn, saa at enhver af dem deraf kan nyde, som en Hjelp og et lidet Tilskud til deres Klæder, en Rigsdaler eller 96 Skilling Danske aarlig, og hvormed dette Steds nuværende Sogneprest, samt Fattigforstander og Prestens Medhjelpere, som enten nu ere eller kommende vorde, behagentlig stedse have og holde saadan kjærlig og

god Opsigt, at dette velmente Verk udi alt kan gelange til Guds Ære og de fattige Børns christelige Underviisning. — 3) Denne Gave-Capital forbliver altsaa hos mig udi Hænder imod den aarlige Rentes Svarelse paa foreskrevne Maade, indtil jeg tilsinds vorder, at, naar denne Capital af mine Hænder vorder udtalt, da skal samme overleveres til dette Steds Sognepræst og den her paa Stedet beskikkede Fattigforstander, som da behagentlig besørge den imod fast og sikkert Jordegodses Underpant saa vel udsat, at den ej alene som en faststaaende og ubrækket Capital stedse i Behold bliver, men endog at de deraf drejende Renter aarlig og betimelig rigtig kan blive afbetalt, og igjen udtalt og udleveret efter den næstforestaaende 2den Postes Indhold, paa det at dette velmente Verk saaledes idelig kan blive understøttet, at det i alt til Guds Ære kan blive befordret og vedligeholdet".

Herhos fandtes bilagt ½ Ark Papir med den salig Mands egen Haand skrevet og underskrevet:

„De heraf aarlig faldne Renter har jeg saaledes udbetalt og uddelt aarlig, som jeg efter Tiderne og Omstændighederne agtet convenabelt, som jeg og aarlig agter at gjøre, at ingen Renter skal hefte ved Capitalen forinden min Død. Dette saaledes har jeg villet annotere til Alles Efterretlighed, og bliver underskreven af — Hans Christensen."

Men da nu Renterne efter den kongelige allernaadigste Forordning, dateret 13 Februar dette Aar, ere nedsatte fra 5 til 4 pCt., overlades det til dette Steds velædle og velærværdige Sognepræst Herr Peter Flor, om 5 Børn med mindre Summa, end ansat er, skulle paarepparteres efter Renternes Beløb, eller 4 Børn alene antages, som kunde nyde Del af det Anførte, 2 Rdlr. til Skoleløn og 1 Rdlr. til Klædehjelp; ligesom dette udstedes af mig til fornævnte min kjære Sognepræst, til hans Efterretning og videre trofjærlige Omsorg, saalænge Gud forunder Livet til denne gode og christelige Hensigts Opfyldelse; og til Vitterlighed, at dette saaledes i alle Maader er conform med den salig Mands efterladte Foranstaltning, som hos mig under hans Haand er i Forvaring og min Sognepræst in originali er bleven forevist, underskrives dette af Herr Wilhelm Broager, som min Lagværge, og Sr. Poul Conrad Bøchman, som min salig Mands Systersøn, i Sandefjord den 13 Juli 1767.

Kirsten, salig Hans Christensens.

(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer underskrives dette og forsegles af

W. Broager. Poul Conrad Bøchman.

(L S.) (L. S.)

bemeldte Bevillings allernaadigste Medfør, der er saalydende:[1] . . ., saa er det jeg i Kraft af allerhøistbemeldte Bevilling herved tydelig til alle og enhver Vedkommendes Efterretning vil have min sidste Villie tilkjendegivet, som er, at med min Efterladenskab skal forholdes og omgaaes lige efter den Disposition, som i efterfølgende Artikler bemeldes: — 1) Mit ganske Bo og efterladne Midler, være sig løst eller fast, rørligt eller urørligt, enten in natura eller udestaaende Fordringer, med hvad Navn nævnes kan, skal, saa længe min Cousine, som jeg her erklærer for en kjær Syster, Witte Sophia Sørensen lever, blive hende til fri Raadighed uden nogen Andens Forvaltning eller Meddisposition. Herimod maa ingen Exception gjelde eller finde Sted, enten af de, som efter Loven formene sig at være mine Arvinger, eller deres Formyndere. Ingen skal have Magt at indse Syster Witte Sophia Sørensens Forvaltning over mit Bo, Ingen at kræve hende til Regnskab for Noget, Ingen at paatvinge hende Tilsynsmand eller Curator, Ingen at æske Caution eller Forsikring af hende for hendes Disposition, men hun følger mig i Dispositionen over Boet ligesom det var mig selv, og Boet uregistreret at forblive hos hende, samt ansees ligesom jeg selv levede til hendes Død uindskrænket, efterdi jeg fuldkommen er forsikret, at hun med sin Villie Boet ikke anderledes disponerer, end som med min Villie kunde være overensstemmende. Og som jeg i næstfølgende 2den Post indsætter min kjære Systersøn Anders Stranger til eneste Arving af mine efterladne Midler efter Syster Witte Sophia Sørensens Død, saa om det skulde hende, at bemeldte Stranger før hende ved Døden maatte afgaa, da skal det staa i Syster Witte Sophia Sørensens frie Magt og Villie i hans Sted at vælge og indsætte til Arving, hvilke af mine, enten paa Broder- eller Systersiden, hun selv finder at meritere det; imidlertid er jeg noksom forsikret, at bemeldte Syster Sørensen opfylder min Villie derudi, og giver besagde min Systersøn Stranger alle behøvende Oplysninger om mit Boes Tilstand og continuerlige Disposition, dog saaledes, at det sker uden Nogens Tilkaldelse, mindre med nogen Tvang, men med den oprigtigste Kjærlighed paa begge Sider indbyrdes. Tilsidst har jeg i denne Post eragtet for billigt, at naar Syster Witte Sophia Sørensen ved Døden afgaar, skal hendes Begravelse paa lige den selv samme Maade, som min Begravelse sker, af mit Bo bekostes. — 2) Naar Syster Witte Sophia Sørensen ved Døden afgaar, da træder ingen Anden i hendes Sted end min kjære Systersøn Anders Stranger, og det som eneste, rette og sande Arving, ifølge første Posts Formeld, til mit Boes forefindende Midler og Formue; og som jeg til Nødtrængendes Understøttelse bered-

[1]) Den her i sin Helhed følgende facultas testandi ansees det ufornødent at indtage.

ger og destinerer den Capital 10,000 Rdlr., saa skal bemeldte min Sysersøn Stranger ved Tiltrædelsen af Boet ej alene opfylde, alt hvad der aatte staa tilbage af denne min sidste Villje, som af Syster Witte Sohia Sørensen ikke til Fuldkommelighed kunde være opfyldt, men endog ære forbunden at sætte mine faste Ejendomme (Gjetemyren i Akershered ndtagen) til Forsikring for ermeldte Capital ti Tusinde Rigsdaler, og et saaledes, at i enhver Ejendom bliver reparteret og fastsat en vis summa, som evigvarende derudi først og fremst prioriteret skal blive staaede, og den aarlige Rente, som ej førend Syster Witte Sophia Sørenn ved Døden er afgaaen tager sin Begyndelse, nemlig af de ni Tusnde Rigsdaler med Vilkaar, at Udvælgelsen sker for første Gang af Syster Witte Sophia Sørensen, derefter af Monfrere Anders Stranger, aa længe han lever, og siden bestandig efter DHrr. Directeurer for de fattiges Væsen, deres Velbehag og Godtbefindende, at blive til lige Deling imellem fem af Christiania Byes trængende Enker af borgerlig Stand og ligesaa fire aldrende ugifte Fruentimmer af brave Forældre, er føre et sømmeligt Liv og Levnet, men i fattige Omstændigheder, dog m Nogen i min Familje, enten i eller udenfor Byen, som dertil ansees ærdige, og kunde trænge, da at være præfererede fremfor Fremmede eller Beslegtede, i hvad Stand de end maatte være. Den aarlige Rente af de øvrige et Tusinde Rigsdaler tillægges denne Byes almindelige Fattige og tager sin Begyndelse næste Nytaar fra min Død, da den af Syster Sørensen eller successive Monfrere Stranger i deres Levetid betimelig erlægges til saadan Udbytte, som højbemeldte Herrer Directeurer selv ertagte billig og rettest iblandt de Fattige at uddele. — 3—8) [1] . . . Saaledes har jeg med Ihukommelse af Guds Godhed og ved at tænke paa den Dag, da man i Tiden ikke mere er til, hermed udtrykkelig givet min sidste Villje tilkjende, saa og til Lovens Opfyldelse underskrevet dette Testamente med min egen Haand, samt mit sedvanlig brugende Segl hossat, og desuden formaaet de velædle Venner Messieurs Jens Hjort samt Leonhard Schejtlie dette tillige til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Christiania den 17 Februar 1769.

Jess Carlsen.

(L. S.)

Som overværende, da Herr Jess Carlsen selv bekræftede og forseglede dette med tydelig Tilkjendegivende, at dette er og bliver hans sidste Villje, tilstaaes med Haand og Segl af

J. Hjort. Leonhard Schejtlie.
(L. S.) (L. S.)

[1]) Disse Poster indeholde udelukkende private Dispositioner.

Raadmand i Throndhjem, Kancelliraad Jacob Thullins Postskript til sit Testament, angaaende en Gave til Levvikens Fattige.

Efter den af exsecut testam. Raadmand Thorkill Myhre i Throndhjem under 30 Decbr. 1771 derom udstedte Kundgjørelse (i Rigsarkivet.)

218 a. 9 Marts 1769. Throndhjem.

Videre angaaende mine faste Ejendele i Levvikens Prestegjeld og udenfor paa Landet efter mine derover havende Optegninger, da skal Levvikens og Strandens Kirker saavelsom den første Kirkes Jordegods i Levviken, Mosviken, Veran, Inderøen og paa Frosten, samt mit Odelsgods og mit Sagbrug i Levviken og paa Stranden aldrig skilles ad, men stedse blive tilsammen, og, naar min Syster Jomfru Salome Thullin er død, in natura tilfalde til lige Deling mine twende Systersønner, Hr. Cancelliraad og Sorenskriver Daniel Mathias Thams samt Presten Hr. Johan Peter Thams og deres Arvinger, saa at min Systerdatter Anna Barbra Thams, Provsten Buschmanns Kone, ej skal have Noget in natura deraf, men alene rede Penge derimod efter den hende tillagte Lod, ligesaa stor, som en af hendes Brødre følgelig dette Testamentes 3dje Post. — Bemeldte Kirker med tilliggende Gods, samt bemeldte Odelsgods med tilliggende Sagbrug, item Vinje Gaards Besætning og Inventarium skal bemeldte Cancelliraad Thams og Presten Thams ej alene tage i deres Arvelodder for 10,000 Rdlr., skriver ti Tusinde Rigsdaler, men de samt deres Arvinger og alle andre efterkommende Ejere, om denne faste Ejendom nogen Tid skulde komme i Fremmedes Hænder, skal endog aarlig svare Rente af 600 Rdlr., skriver sex Hundrede Rigsdaler, efter 4 pCt. saasom 24 Rdlr., skriver fire og tyve Rigsdaler, aarlig, af hvilke Penge aarlig skal i min salig Kone Helene Thullins og mit Jacob Thullins Navn uddeles 20 Rdlr., skriver tyve Rigsdaler, til Levvikens Bygds Fattige, eftersom de ere nødtørftige, ved hvert Aars Julehøjtid. Uddelingen skal ske af Levvikens Sognepræst i Overværelse af begge Medhjelperne og 2de af de bedste Bønder i Levviken, som kan give Presten nøje og upartisk Oplysning om enhver af de Fattiges meste Nødtørftighed. Vil Kirkernes og Odelsgodsets Ejere have En paa deres Vegne ved Delingen, skal det ikke være dem formeent. For Umagen med Delingen (som maa ske for sig selv og ikke blandt det, Almuen plejer at give, samt uddeles ved Juletider) skal Presten have de øvrige 4 Rdlr., skriver fire Rigsdaler, hvorimod han ej alene skal med Mændene paa billigste Maade gjøre Uddeling, men endog forfatte 2de Lister over det Uddelte, underskrevet tilligemed ham af bemeldte Medhjelpere og Mænd, af hvilke den ene Liste skal ligge hos Pre-

sten og hans Eftermænd blandt Prestekaldets Papirer, den anden Liste skal leveres Kirkernes og Odelsgodsets Ejere; foruden denne Deling og disse 2de Listers Forfærdigelse skal Presten, den ene efter den anden, være pligtig, paa hans Embedes Vegne og paaliggende Omsorg for de Fattige, at paadrive, at disse fire og tyve Rigsdaler rigtig og i rette Tid til ham mod hans Kvittering vorde betalt, og denne Betaling skal aldrig ophøre; og dersom Kirkernes og Odelsgodsets Ejere, i hvis Hænder det end er, skulde efterlade rigtig og i rette Tider at betale, skal Presten have Magt at tage disse fire og tyve Rigsdaler af den af Odelsgodsets Landskyld, som han synes bedst og snarest at kunne faa Betaling af, og, om nogen Hinder derudi gjøres, søge Øvrighedens Assistence, til hvilken Ende actor testamenti skal paa Obligations stemplet Papir meddele Presten (mod Kvittering paa næstefter bemeldte Copi ligesaa paa Obligations stemplet Papir) en vidimeret Copi af denne Postskript-Post, der stedse skal ligge hos den ovenmeldte Liste, som skal bevares blandt Prestekaldets Papirer. Denne af Presten kvitterede Copi skal actor testamenti lade publicere paa Lervikens Thing, derefter indføre den i Skifteforretningen og siden levere den til de Herrer Directeurer for de Fattiges Penge mod Bevis paa en Gjenpart at den er leveret, forat lægges i Throndhjems Capitul. — Skulde samme mine Systersønner ikke ville indgaa, naar jeg og min Syster ere døde, at beholde ovennævnte mit Gods paa Landet, skal det staa dennem frit for, Kirkerne tilligemed dets Jordegods, samt Odelsgodset og Sagbruget at sælge, men ikke uden samlet, som oven er foreskrevet, samt paa de Vilkaar, at Kjøberen og den eller de blivende Ejere, den ene efter den anden, ej alene skal erlægge til Presten og de Fattige i Lervikens Bygd ovenmeldte fire og tyve Rigsdaler aarlig uden Ophør, men endog for samme Renter og en Capital af 600 Rdlr. paa Obligations stemplet Papir pantsætte med første Prioritet Kirkerne og Odelsgodset, hvilken Obligation skal publiceres paa Lervikens Thing, derefter in copia leveres Lervikens Sognepræst mod Kvittering paa en Gjenpart-Copi til actor testamenti, som skal indføre Gjenpart-Copien og Kvitteringen i Skifteforretningen. Copien skal Presten bevare ved Kaldets Papirer og ej alene han og hans Bo efter hans Død være ansvarlig for samme, men endog hans Eftermænd og deres Boer; Original-Obligationen skal derimod indføres i Skifteforretningen og mod Bevis leveres de høje Herrer Directeurer for de Fattiges Penge. Til Bekræftelse under mit af mig selv underskrevne Navn og mit hostrykte Signet. Throndhjem den 9 Marts 1769.

J. Thullin.

(L. S.)

Missiv til Stiftamtmanden og Bispen over Throndhjems Stift vedkommende fornævnte Legat.

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

218 b. 24 Februar 1804. Kjøbenhavn.

Chr. 7. Vor synderlige Bevaagenhed! Da Vi allerunderdanigst er bleven foredraget en fra Os elskelig Capitain Hans Müller og Johan Peter Testmann af Skogns Prestegjeld i Throndhjems Amt indkommen Ansøgning, om at en af afdøde Canclliraad Thullin til Lervikens Prestegjelds Fattige skjenket Capital 600 Rdlr, der efter Giverens Villie skulde blive indestaaende i det ham tilhørende saakaldte Lervikens Gods, maatte indestaa mod 1ste Prioritets Panterettighed i Lervikens og Strandens Kirker i Stedet for i det hele Gods, og da I udi Eders herover afgivne Erklæring, som Os ligeledes er bleven foredraget, have ytret, at Ansøgerne, der have kjøbt det ommeldte Gods, og ikke kunne erholde Laan paa anden Prioritet, vilde finde sig i en uheldig Forfatning, om det Ansøgte ej maatte bevilges, samt at det anbudne Pant i Kirken synes at indeholde aldeles sikker Hypothek for Legatet, saa give vi Eder hermed tilkjende, at Vi, i Betragtning af de anførte Omstændigheder, allernaadigst ville have bevilget og fastsat, at fornævnte Capitain Müller og Johan Peter Testmann maa for det ommeldte Legat pantsætte med første Prioritet Lervikens og Strandens Kirker i Stedet for det hele saakaldte Lervikens Gods. — Derefter I Eder allerunderdanigst have at rette og Vedkommende saadant til Efterretning at tilkjendegive. Befalende rc. Kjøbenhavn den 24 Februar 1804.

Mads Graae's Enke, Anna Munchs, Gavebrev til Langesunds Kirke.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

219. 18 April 1769. Svendborg.

I den Herres Jesu Navn haver jeg Anna Munch, salig Mads Graaes Efterleverske i Svendborg, besluttet at opfylde det Gavebrevs Indhold, som 1755 af mig er udgivet [1] og til salig Biskop Dorph da blev overleveret, til at forvares i Stiftskisten, og for at give Oplysning om de baade der og her meldede Sager, og hvo der har dem i Brug for nærværende Tid. Da jeg og min salig Mand Ditlef Bucha bedte

[1]) Se No. 183.

Norge i Bamble Sogn ved Langesund og vare øjensynlige Vidner
il den besværlige Sogneferd for gamle Folk, frugtsommelige Kvinder og
naa Børn, besluttede min salig Mand og jeg at bortgive til Lange-
nds Kirke, beliggende i Akershus Stift, Bamble Provsti, en Capital
600, siger sex Hundrede, Rigsdaler, som jeg og i min salig Mands
erste maatte love at skulle blive efterkommet, hvilke 600 Rdlr. staa i
nde Sagbrug ved Skien, det ene kaldet Spege Sag No. 27, som
tilhører Mons. Joachim Adzlew og de andre twende, kaldet Langefos
ager No. 19 og No. 20, tilhørende de Messieurs Capellerne & Cudrio,
ed de Vilkaar, at samme 600 Rdlr. skal blive staaende i benævnte
Sager, i hvo der end kjøber dem, og være og blive uadskillelige fra
Kirken; og omendskjønt, saa længe jeg lever, skulde der af hvert 100
Rdlr. betales 5 pCt. efter Obligationens Lydende, og ej noget af Ren-
terne komme Kirken tilgode førend efter min Død, saa dog skal fra dette
mit Gavebrevs og medfølgende Obligations Udlevering disse Renter be-
tales til Langesunds Kirke nu og herefter med 3 pCt. aarlig, saa længe
Kirken er til og de 3 Sager ere til. Beder derfor ydmygst, at baade
værværende højærværdige Biskop, højædle og højlærde Frederik Nannestad,
paa hvis Aarvaagenhed man intet twivler, saavelsom Efterkommere i Em-
bedet ville have Indseende med at baade Fond og Frugt ej forkommer;
ligemaade ombedes ogsaa de gode Mænd, som har Kirkens Indkomster
under Opsyn og dens Bedste til Øjemed, at bære Omhu for og se der-
en, at Renterne i rette Tid indkomme og forsvarlig anvendes. At
ette er min alvorlige Vilje, og med sund Fornuft, fornuftig Overlæg
g i christelig Hensigt er foretaget, haver jeg bedet disse twende gode
Mænd Messieurs Christopher Dam og Henrich Fich, Borgere og Han-
delsmænd her i Svendborg, til Vitterlighed og Bekræftelse dette med
mig at underskrive. Svendborg den 18 April 1769.

Anna, salig Mads Graaes.
(L. S.)

Lauritz Næraae, Sognepræst til Vor Frue Menighed,
underskriver tillige som Enkens Lagværge.
(L. S.)

Efter Begjering til Vitterlighed underskrive
Christopher Berthelsen Dam. Henrich Fich.

Fundats for Sander Kaae's Stiftelse i Bergen.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. I. 177—188, og senere særskilt, Bergen 1785, 4to, i Forbindelse med No. 220 b og c.

220 a. 23 Mai 1769. Bergen.

Da nu ved Døden afgangne Sander Kaae havde erholdt Hans kongelige Majestets allernaadigste facultatem testamenti, dateret Travendal den 27 Juni 1760, hvorved ham blev tilladt at disponere over sine Midler og Formue ved Testamente og Codicil saaledes, som hàn maatte finde for godt, haver bemeldte Sander Kaae den 30 Juli næstefter ved et oprettet Testamente givet sin sidste Villie tilkjende, og forsaavidt denne Stiftelse vedkommer, indeholder følgende Puncter: — 1) at han giver den Capital 16,000 Rdlr., skriver sexten Tusinde Rigsdaler, Dansk Courant, til et Fattighuses Opbyggelse og Indretning for gamle, gudfrygtige og reputerlige Folk, der har levet skikkelig og have et ustraffeligt Navn og Rygte, men ere komne i Trang og Nødlidende, hvilke i bemeldte Fattighus skal indlemmes og nyde Underholdning, hvorom en ordentlig Fundats forlanges forfattet; — 2) at for disse 16,000 Rdlr. skal gives Udlæg i Pantebreve og Vexelobligationer, hvoraf Renterne fra den 30te Dag efter Testators dødelige Afgang skal tilhøre og følge Fattighuset; — 3) at de af Testator affattede Artikler, som han egenhændig haver underskrevet og hos Testamentet findes henlagt, ved Fundatsens Indretning stricte skal iagttages, og uryggelig og ubrødelig holdes og efterkommes, samme er dateret den 23 October 1763.

Ifølge af disse foreſtaaende Puncter ere altsaa efterskrevne Poster til en Fundats for Sander Kaaes Stiftelse eller Fattighus blevne forfattede: — 1) Siden dette Fattighus af de Herrer exseculòres testamenti er bleven besørget opbygt udi Domkirkens Grund i den Stand, som samme er forefundet ved skede Syns- og Afleveringsforretning, og Testator til Husets og Grundens Bekostning af den legerede Capital haver henlagt 3000 Rdlr., for hvilkes Anvendelse aparte Rigtighed aflægges, saa blive de øvrige 13,000 Rdlr., skriver tretten Tusinde Rigsdaler, Dansk Courant, den Summa, som efter Testators udtrykkelige Villie og Anordning skal ved trygt Underpant blive en uryggelig Capital til evig Tid for dette Sander Kaaes Fattighus, og Renten deraf at være perpetueret og henlagt til de i Huset indtagne Menneskers Underholdning, og aldrig til noget andet Brug henvendt; dog at heraf tillige udredes de af Testator aparte fastsatte Lønninger, hvorom i følgende Poster bliver meldet, forsaavidt Renternes Beløb maatte findes tilstrækkelige. — 2) Den af Magistraten indsatte Tilsynsmand i Stervboet, Ratje Harmans, som til

haver forestaaet Boets Midler som Forstander, paaligger det at af-
ge Rede og Rigtighed for de opløbne Renter af den legerede Capi-
13,000 Rdlr., fra 30te Dag efter Testators Død indtil den Dag, Hu-
Lemmer ere udnævnede og indtagne, ved en særdeles Beregning over
ıtægt og Udgift; hvorefter Beholdningen udi første Aars aflæggende
ɔedregnskab for Husets Capital, Renter og oeconomiske Udgifter med
:re bliver at tage til Indtægt og komme Stiftelsen tilgode efter Te-
ɔrs Villie og Anordning. — 3) Udi dette Sander Kaaes Fattighus,
er indrettet saaledes, at 16 Personer derudi bekvemmelig kan rum-
efter Testators gjorte Fastsættelse, indtages 12 Personer som virke-
Lemmer, og nyde fra den Dag, de indlemmes, frit Hus, saa og
ntlig af Renterne Underholdningspenge, hver 56 ß, skriver halvtred-
styve og sex Skilling Dansk Courant, som gjør pro persona for et
Aar 30 Rdlr. 32 ß og for dem Alle aarlig 364 Rdlr., foruden
ıøden Brænde, samt Bekvemmelighed til Brændevedens Gjemme og
s Madvarers Conservation. De øvrige 4 Personer, som efter Te-
ɔres Villie skal indtages i Huset, nyde alene Hus og Varme frit, ind-
Vacance forefalder, da dennem gives de tillagte Ugepenge i de Afdø-
Sted, ligesom de findes indtegnede, hvorimod andre Exspectanter i
s Sted blive indtagne. — 4) Siden udi forbemeldte Fattighus bli-
indtaget ej alene gamle Egtefolk, Enker og Enkemænd, men endog
ende ugifte Personer af begge Kjøn, saa er og efter Testators Villie
ɔid Hansen Faye (dog uden Consequence for Andre) tillagt af Husets
komme fra Sander Kaaes Dødsdag aarlig 30 Rdlr., i hvor han sig
older, enten inden eller uden Byen, som fremdeles betales ham kvar-
:er imod Kvittering af Forstanderen, og beregnes Huset til Udgift;
s Indlemmelse sker, naar han det maatte forlange ved første Vacance,
ɔlertid nyder han disse 30 Rdlr. aarlig, saalænge han udi et af de 4
pectance-Kammere maa forblive, og naar han ved indfaldende Vacance
der blandt de 12 virkelige Personer indlemmet, da ugentlig lige med
andre Lemmer, hvorimod de hannem forhen tillagte 30 Rdlr. ophø-
— 5) Stiftamtmanden og Biskopen føre Directionen for denne
ftelse, ligesom ved de øvrige publike Huse og Stiftelser her i Byen;
den Ende udvælge og antage de til Husets virkelige Lemmer og
pectanter de Personer, som befindes at være mest værdige og træn-
de til at nyde dette Gode, holde sig det kongelige allernaadigste
script af 3 Juli 1739 [1] (udgivet in specie for Bergens By om de
like Stiftelsers Regnskaber, Capitaler og Bygningsreparationer med
ere) allernaadigst efterrettelig, og ellers paase og foranstalte Alt

[1]) Se Bergs Reskriptsaml. I. 723.

hvis til Stiftelsens Nytte og Fremtarv maatte efter Tid og Omstændig, hed ansees for tjenlig og fornøden, ligeledes at god Orden og Deconomi, saavel i Henseende til Stiftelsens indvortes Dele, som i Henseende til dens udvortes Bestyrelse, vorder iagttaget og haandhævet. — 6) Magistraten udi Bergen skal have Inspectionen ved denne Sander Kaaes Stiftelse paa lige Maade, som ved de øvrige publike Fattighuse og Stiftelser, især at det kongelige i næstforrige Post benævnte Rescript af 3 Juli 1739 bliver iagttaget, saavel i Henseende til Regnskabernes Revision og Antegnelsers Udstedelse, som i Henseende til Capitalernes Betryggelse og sikker Udsættelse med videre. Forstanderen ved dette Fattighus antages af Magistraten, som Inspecteurer, men alt hvad som af Vigtighed skal foretages ved dette Fattighus, dets Bygninger, Reparationer, Forandringer, Overslage eller indvortes Indretninger vedkommende, derom afgive Inspecteurerne deres Formening og Forslage til Directionen, som derpaa efter befindende Omstændigheder resolverer. — 7) Efter Testators udtrykkelige Villie skal Forstanderens aarlige Løn være 50[1] Rdlr., hvilken angaar fra den Dag, at han imodtog Leverancen for den testamenterede Capital, hvorimod ham tilkommer at gjøre vedbørlig Rigtighed efter foregaaende 2den Post, og ellers ved ethvert Aars Udgang at levere, i det Længste inden 6 Uger efterat Aaret er udløbet, rigtigt documenterede Regnskaber over Husets Indtægter og Udgifter til Revision og paafølgende Decision; han skal ellers nøje paase Fattighusets Gavn og Bedste i alle mulige Maader, ugentlig eller kvartaliter, ligesom det af Vedkommende maatte blive begjeret, udbetale til Lemmerne deres Underholdningspenge, og derover holde ordentlig Bog, af Directionen igjennemdraget og forseglet, ligeledes en Protocol, hvorudi indføres alt hvad af Inspectionen eller Directionen bliver foranstaltet, enten i Henseende til Fattighusets udvortes eller indvortes Oeconomi henhørende, eller og i andre Tilfælde kunde forefalde; han bør sørge for Capitalernes Betryggelse og sikker Udsættelse med Inspectionens Forevidende og Samtykke; han bør i Tide inddrive Renterne; han bør kvartaliter udbetale de ved denne Fundats fastsatte eller videre i Fremtiden fastsættende Lønninger til Vedkommende imod Kvittering; han bør sørge for Brændevedens Indkjøb i rette Tide, naar Priserne falde lettest, og lade samme besørge i Huset indbragt, skaaret og oplagt under Laas i de dertil indrettede Rum; han bør have Opsigt med Husets Lemmer og Tjenere, og se al Uorden rettet og hemmet, og naar Fornødenheden det skulde udkræve, eller noget betydeligt forefalde, da samme for Inspectionen anmelde, for at indhente vedbørlig Forholds-Ordre og Foranstaltning; med

[1]) Se 18de Post.

sebygningernes Vedligeholdelse og Reparation bør han ligeledes have e Opsigt, og ellers i alle Tilfælde vise sig nidkjær og vindskibelig for ttighusets Bedste og Fremtarv, saa og uden Modvillighed eller Efterenhed efterleve og se fuldbyrdet, hvad ham af Inspectionen eller Ditionen maatte blive befalet, efter den Instrux, som ham af Inspecteune vorder meddelt. — 8) De 2de Tjenere, som efter Testators Anning skal antages til Lemmernes Opvartning imod skikkelig Løn og kpenge, vorde af Inspectionen udvalgt og beskikket, nemlig et Par tefolk, som ere bekjendte af et skikkeligt Levnets Førelse, da Manden ages under Navn af Portner, og hans Hustru som Raadskone i Huhvilke nyde frit Hus og Varme og saadan aarlig Løn, som med kan accorderes om, og for Stiftelsen kunde falde taalelig at udrede; skal gaa Huset og Lemmerne tilhaande med Arbeide, Tilsyn og foren Opvartning, og holde Porten lukket i rette Tide, alt efter den trux, som dennem herom af Inspectionen vorder givet. — 9) Hvad af Trævare eller andre Meubler til Fattighusets Oeconomi maatte oves, derom indgiver Forstanderen en Optegnelse til Inspectionen, refter, naar samme er undersøgt og beregnet hvad deres Indkjøb el Anskaffelse vil koste, gjøre Inspecteurerne deres Forestilling til Directen og indhente vedbørlig Approbation. — 10) Paa hvor mange ne Brændeved til Fattighuset aarlig maatte behøves, kan ikke i Foren noget vist fastsættes, men vil blive at erfare af det første Aars sholdning, dog at samme føres paa den mest sparsommelige Maade; refter Forstanderen indgiver sit Forslag til Inspecteurerne, som efter e Undersøgelse og Overlæg gjøre deres Forestilling og indhente Ditionens Approbation. — 11) Efter Testators Vilje og Anordning skal mkirkens øverste Capellan, for at betjene Lemmerne i deres Saligsag, og dennem paa deres Sygeseng med Trøst og Raad af Guds d at gaa tilhaande, aarlig tillægges 30[1] Rdlr., og en Skolesperson, n af Rector udnævnes, for at holde Børn i Huset, aarlig 12[1] Rdlr., lke Lønninger saaledes blive at udbetale, naar Husets Indtægter af nterne dertil findes tilstrækkelige. — 12) Hvad som af Renterne, naar Husets nødvendige Udgifter ere fradragne, maatte overskyde, lægges r Testators Vilje til Capitalen, og udsættes, imod sikkert Pant af ste Prioritet paa Rente, naar saadan Beholdning ikke til Husets Reation maatte udkræves. — 13) Naar nogen Lem dør i Fattighuset, r Forstanderen Forskud til en sømmelig Fattigbegravelse af Cassen, imod de Ejendele, som den Afdøde i Fattighuset haver indbragt og efterlader, bør være Huset hjemfalden, registeres og vurderes, samt

[1]) Se 18de Post.

ved Auction gjøres i Penge, og Beløbet tages til Indtægt i Forstanderens Regnskab. Tilfalder en Lem nogen Arv, efterat den i Fattighuset er indkommet, leveres samme af vedkommende Skifteret eller Boets Tilsynsmand, hvor Arven er falden, til Fattighusets Forstander, som besørger den paa Rente udsat, hvilke Renter den Lem, som Arven tilhører, trækker sin Livstid, være sig som Exspectant eller Pensionist, men efter dens Død tilhører Arven Fattighuset uden Nogens Paaanke eller Tiltale. I saadan Henseende bør Forstanderen i de aarlige Regnskaber inden Linje anføre slige Arvemidler, efter hvem de ere arvede, hvad Tid, deres Beløb, Arvingernes Navne og hvorledes Capitalen er udsat; men naar samme ved Dødsfald Huset hjemfalder, da udi Regnskaben Arven at udføre, og blandt de øvrige Capitaler tage til Indtægt med paaløbende Renter. Skulde en virkelig Lem, naar den nogen Arv er tilfalden, ville begive sig ud af Fattighuset, maa det vel være tilladt, dog saa, at forinden til Huset betales, hvad en saadan Lem haver nydt i Pension af Stiftelsens Penge fra det første den kom derind, og af det Overskydende en fjerde Part af Arvecapitalen til Vederlag for frit Hus, Brænde og Opvartning, hvilke sidste og er at forstaa, om en Exspectant nogen Arv skulde tilfalde og af Huset vilde udgaa. — 14) Fire Gange om Aaret, eller naar Fornødenheden det ellers maatte udkræve, indfinde Inspecteurerne sig i Fattighusets Forsamlingsværelse, for at efterse Forstanderens Protocoller, især den, hvorudi bør være indført Lemmernes Navne og hvad Tid de ere indkomne, tilligemed deres Pensioners Betaling ved Dag og Datum, saavelsom andre Lønninger og til Oeconomien bevilgede Udgifter, endelig og alle Husets Capitaler, hvor de ere udsatte med deres Renter, hvis Betalingstid ved Dag og Datum indskrives med videre, som til Husets Indtægter kunde forefalde, saasom ved tilfaldne Arvecapitaler, Dødsfald og deslige, hvorunder tillige er at forstaa de Ejendele, som af Lemmerne i Huset ere indbragte, hvilke speciel maa indføres, saavelsom deres Beløb, naar samme efter en Afdød ere auctioneret og gjort i Penge, alt saa ordentlig af Indtægt og Udgift, paa Side imod Side, at den rigtige Balance alle Tider uden Vanskelighed eller Vidtløftighed kan sees. Inspecteurerne undersøge da tillige Omstændighederne af Husets indvortes Oeconomi, og om nogen Klage er imellem Lemmerne indbyrdes, eller over Forstanderen og Portneren, eller hans Hustru som Raadskone, samme forhøre og se bilagt ved at tilrettesætte de Brødefyldige, og ellers føje saadan Anstalt, som tjenligst kunde eragtes, til at forekomme al Uskik og Uorden; i hvilke Tilfælde en af Inspecteurerne fører Protocollen, hvor deslige Ting indskrives med Inspectionens Resolution og føjede Foranstaltning, som derefter tilstilles

irectionen til Approbation. — 15) De Sager, som Forstanderen nødes
l at anlægge paa Fattighusets Vegne for Hovedstol eller Renter, og
lers til dets Nytte, dermed anmelder han sig hos Directionen, da i saa
ald af Stiftamtmanden beskikkes en Procurator, som slige Sager frit og
den Betaling kan udføre. Disse Fattighusets Sager maa og føres paa
stemplet Papir, uden at betale Rettens Gebyr, Dom eller Skriverpenge.
Og naar Forstanderen skulde behøve Attest eller anden Oplysning enten
af Byens eller Landets Panteboger og Protocoller, bør samme meddeles
ham paa ustemplet Papir i sedvanlig Form, frit og uden Betaling; dog
begge ovenanførte Tilfælde med saa Skjel, at den tabende Part ved
Sagens Uddrag tildømmes at erstatte baade det stemplede Papir, Ret-
ns Gebyr og Skriverpenge, saa og Procuratorens billige Salarium,
gesom i andre Sager, hvor Omkostningerne tildømmes. — 16) Dette
attighuses Lemmer og Exspectanter bør flittig besøge Kirken og høre
uds Ord, saa og frygte Gud med Morgen- og Aftenbønner, enten hver
sit Kammer, eller 2de og flere samlet, som de kan forenes om; for de
vage, som ej kan komme i Kirken, læses i Forsamlingsværelset om
on- og Helligdage af Huspostillen, og synges en Psalme før og efter.
vorigt bør de at føre et gudfrygtigt, stille, ærbart og fredsommeligt
vnet uden Dobbel eller Drik, holde sig fra Sladder og Snak, saavel
n Folk i Almindelighed, som om hinanden indbyrdes, og ellers holde
g stille i deres Kammere, og ej med ufornøden Udløben i Byen, el-
r med at imodtage Besøgelser forurolige hinanden. Skulde herimod
ive handlet, og efter Forstanderens Advarsel vises Fremturenhed og
anartighed eller Ondskab, da skal slige Lemmer, efter Inspectionens
Undersøgelse og herom gjørende Forestilling, af Directionen vorde anseede
fter Fortjeneste med Udvisning af Fattighuset eller anden vilkaarlig
Straf, naar først de mildere Midler, ved Tilrettesættelser og Paamindel-
ser af Inspectionen, intet have villet frugte. — 17) Husets Lemmer bør
vise Hørsomhed og Lydighed imod Forstanderens Embede og Person, og
ellers vise sig flittig i at arbeide, hvad de kan formaa og vide at forrette,
for at undgaa Ørkesløshed, og i den Sted se at fortjene sig noget til
desto bedre Ophold, men Høkeri, Kjøbmandskab, eller anden borgerlig
Næring maa ikke i dette Fattighus falholdes eller drives, ej heller maa
nogen af Lemmerne Natten over blive ude af Fattighuset, men være
hjemme til Klokken 10 slet, da Porten bør lukkes. — 18) Siden Ren-
terne af den legerede Capital 13,000 Rdlr., naar 5 pCt. beregnes, be-
løbe sig aarlig 650 Rdlr., men naar ikkun 4 pCt. var at erholde, aar-
lig 520 Rdlr., de staaende Udgifter derimod beløbe sig efter Testators
Anordning saaledes: Tolv virkelige Lemmer, à 56 ß ugentlig, eller

aarlig 30 Rdlr. 32 ß, er — 364 Rdlr., David Faye, med mindre han som et virkeligt Lem forlanger at indkomme i Huset, da denne Udgift ophører, aarlig — 30 Rdlr., Forstanderens Løn — 50 [1] Rdlr., Presten — 30 [1] Rdlr., en Skoleperson — 12 [1] Rdlr., Portneren og Raadskonen kan vel ikke ventes at faaes for mindre Løn end aarlig — 30 Rdlr., til Brændeved at indkjøbe, opkjøre, sage og indlægge vil idetmindste medgaa om Aaret — 80 Rdlr., foruden de Udgifter, som vil medgaa til Bøgers, Træevarers og andre Meublers Anskaffelse, hvilke dog for denne Gang kan tages af de Renter, som ere opvundet af Capitalen fra 30te Dag efter Testators Død og indtil Stiftelsens Oeconomi efter den 2den Post tager sin Begyndelse, og altsaa her forbigaaes at udføre, tilsammen 596 Rdlr., — saa sees heraf, at man ikke anderledes, end skeet er, haver kunnet i værende Tid ved denne Fundats fastsætte endel af de Udgifter, som Testator haver omskrevet, da ellers, naar ikkuns 4 pCt. i Renter var at erholde, Udgifterne maatte overstige Indtægterne, og derved Stiftelsen bringes paa Vejen til Undergang, imod den sande Hensigt af Testator og til Tab i Fremtiden for Byens trængende Indvaanere, naar Stiftelsen ikke længere kunde soutinere sig. Naar det derimod af Forstanderens gjørende Rigtighed for de opløbende Renter kan sees, hvad Summa Capitalen maatte blive at tillægge, for at udsættes paa Rente, og saaledes forøge Indtægten, ligeledes af Forstanderens første Aars Regnskab Forholdet af Indtægten imod Udgiften, saa falder det af sig selv, at Enhver bør nyde efter Testators Villie og Anordning uden Forandring eller Affortning, hvad dem er tillagt, naar dertil findes Udkomme. — 19) Dette Fattighus bør, efter taget Vurdering, forsikres udi den af Hans kongelige Majestet allernaadigst anordnede Brandkasse; ligeledes om Stiftelsen i Fremtiden skulde blive af den Formue, at den med nye Husebygninger kunde forøges til flere Lemmers Indtagelse, i hvilket Fald det tillades at indlemme en eller anden, som efter Omstændighed og Vilkaar, for at vorde et Lem i dette Fattighuses Tilbygning, paa lige Maade, som denne Fundats foreskriver angaaende de nu fastsatte Pensionister eller Exspectanter, kunde ville give en Capital af nogle Hundrede Rigsdaler til dets Fond, efter Inspectionens Overvejende og Directionens Approbation, samt videre Foranstaltning angaaende deslige Capitalers Udsættelse paa Rente, Husets Indtægter til Fordel. — 20) Hvad ellers Fornødenheden i et eller andet Tilfælde kunde udkræve at indrette eller anordne, denne Stiftelse vedkommende, og ikke i Forvejen er muligt at indse eller fastsætte, bliver efter Overlæg og Undersøgelse, samt gjørende Forestilling fra Inspectionen, af Directionen foranstaltet og approberet

[1]) Se foran Post 7 og 11, samt No. 220 b Post 4, 5 og 6.

efter Tid og Omstændighed, samt i fornøden sær betydelige Tilfælde allerunderdanigst nedsendt til kongelig allernaadigst Resolutions Erholdelse, ligesom vi og allerunderdanigst indstille denne af os, efter bedste Overlæg og Indsigt, forfattede Fundats til Hans kongelige Majestets allernaadigste Velbehag og Confirmation. Til Bekræftelse under vore Hænder og hostrykte Signeter. Bergen den 23 Mai anno 1769.

Christian Petersen. Frederik Arentz.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 7 Juli 1769.

Bergens Stiftsdirektions Resolution vedkommende samme Stiftelse.

Efter den ovenberørte i Bergen trykte Udgave af Fundatsen.

220 b. 20 April 1779. Bergen.

Efter at Directionen havde forestillet det kongelige danske Cancelli, hvorledes den af afgangne Sander Kaae oprettede Stiftelse ikke var i Stand til, efter Forstanderen Kiøbmand Gerdt Hagelsteens Indberetning og den af de Herrer Magistrat derover meddelte Betænkning, at bestride de bestemte aarlige Udgifter, der i mange Maader overstige Indtægten, haver højbemeldte Collegium under 27 forrige Maaned tilskrevet os, at det falder af Fornødenhed, ligesom og overensstemmende med Fundatsens 18de Post, naar Renterne ej til videre kan tilstrække, og paa det der altid til de uvæntede Udgifter af Indkomsten kan være noget tilovers, at Udgifterne paa den af Directionen foreslagne Maade indskrænkes. I Følge heraf blive de aarlig staaende, og i den under 7 Juli 1769 allernaadigst confirmerede Fundatses 18de Post benævnte Udgifter, i Forhold med Indkomsterne saaledes af os til bestandig Efterretning, fra indeværende Aars Begyndelse at regne, herved bestemte: 1) De 12 virkelige Lemmer bør, i Steden for de enhver af dem forhen ugentlig tillagde 56 Skilling, fra dette Aars Begyndelse at regne og fremdeles ej mere ugentlig nyde end 48 Skilling, der udgjør aarlig [1] 312 Rdlr. — 2) Ligeledes tillægges Portneren og hans Hustru, der tillige er Raadskone, og hvilke begge ugentlig have haft 56 ß, ej mere end 48 ß ugentlig, er aarlig 26 Rdlr. — 3) I Steden for de 12 virkelige Lemmer og 4 Exspectanter have tilligemed Portneren, hver for sig, været aarlig

[1]) Denne og følgende Post er igjen forandret ved No. 220 c. 1ste og 5te Post.

tillagt 2½ Favn Birkeved, bør de for den følgende Tid ikkun aarligen fra indeværende Aars Begyndelse at regne, nyde 2 Favne, med hvilke de til Nødtørft kan udkomme. — 4) Forstanderen, der hidtil i aarlig Løn haver været tilstaaet 50 Rigsdaler, tillægges ej mere for Eftertiden, end 30 Rdlr. — 5) Domkirkens øverste Capellan haver hidindtil af Stiftelsen bekommet 30 Rdlr., men fra indeværende Aars Begyndelse og fremdeles tilstaaes, i Medhold af Fundatsens 11te Post, ej mere end 20 Rdlr. — 6) Ligeledes, og paa samme Grund, bekommer den Skoleperson, som hidtil for at holde Bøn haver nydt 12 Rdlr., ej aarlig mere end 8 Rdlr.; og — 7) bør Kirkeskriveren, i Steden for de ham forundte 12 Rdlr., ikkun nyde 8 Rdlr., — hvilket, der alt fra indeværende Aars Begyndelse er, og fremdeles bliver for alle Vedkommende en bestandig Regel, vi tjenlig maa anmode de Herrer Magistrat, Forstanderen til vedbørlig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse for Lemmerne, Portneren med Raadskone, Bønnemanden og Kirkeskriveren at tilkjendegive, og hannem deraf bekræftet Gjenpart, til Forelæsning for Lemmerne, at meddele, da den øverste residerende Capellan haver derom af os, for saavidt det ham vedkommer, erholdt den fornødne Communication; hvorhos vi endvidere maa anmode de højstærede Herrer, denne vores Bestemmelse, som et Tillæg til Fundatsen, udi Stiftelsens Bog, til Alles Efterretning, ordlydende at lade indføre. Bergen den 20 April 1779.

Schouboe. H. Mossin.

Dankert Krohns Gavebrev til samme Stiftelse.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Forbindelse med den fornævnte Udgave af Fundatsen, og extraktvis i Bergs Reskriptsaml. III. 196.

220 c. 21 Februar 1785. Bergen.

Ærbødigst Promemoria [1]

Som jeg med min Kones Vilje og Samtykke haver besluttet af de Midler, Forsynet haver forundt os, saaledes til Lettelse for de Trængende at forbedre den af afgangne Sander Kaae oprettede Stiftelse, at samme, der nu bestaar af 12 virkelige og 4 exspecterende Lemmer, hvoraf enhver af de første nyder efter Directionens Resolution af 20 April 1779 foruden 2de Favne Brænde ugentlig 48 ß, for Eftertiden skal bestaa af fjorten virkelige og fire exspecterende Lemmer, hvoraf enhver af

[1]) Til Overdirektionen for de publike Stiftelser i Bergen.

virkelige nyder ugentlig 56 ß og aarlig trende Favne Brænde, have
esstemt en Capital af sex Tusinde Rigsdaler dertil paa følgende Vil
at henlægge: — 1) at jeg og min Kone strax maa indlægge twende
ner, hvilke tilligemed de nuværende virkelige Lemmer nyde trende
le Brænde aarlig, og ugentlig, fra den 22 forrige Maaned at regne,
? ; — 2) at vi, naar nogen af anførte atten Lemmer afgaar, maa
gge hvem vi dertil anse trængende, og hvilken efter sin Tur, naar
rige Exspectanter ere blevne virkelige, nyder Stiftelsens Gode; —
t det paa lige Maade bliver os, og efter vores Afgang vore Brø
og Systre, den Ældre at have Fortrin for den Yngre, fremdeles for
den, saa længe nogen af os eller dem er til, hver tredje Gang Va
e indtræffer, at foreslaa hvem vi og de ønske indlemmede, og hvilken
Directionen maa udnævnes; — 4) at om nogen af vore Paarørende
e i sin Tid, efter at vi med vore Brødre og Systre ere afgangne, ønske sig i
stelsen at indkomme, de da dertil stedse maa have Fortrin; — 5) at Portne
og hans Kone, siden Stiftelsen efter dette Tillæg saadant kan bestride, lige
s nyde, fra den 22 forrige Maaned at regne, ugentlig 56 ß, da den under 7
li 1769 allernaadigst confirmerede Fundats tilligemed Directionens
solution af 20 April 1779 blive iøvrigt alle Vedkommende til Efter
ning; og — 6) at denne bestemte Capital maa hos os, saa længe min
ne og jeg lever, uopsagt forblive, mod deraf aarlig til Forstanderen
erlægge de sedvanlige Renter, da ellers Capitalen, om vi finde det
godt forinden vores Død at udbetale samme, af Forstanderen mod
es og saaledes behandles, som Anordningen om de offentlige Stiftel
Midler bestemmer. — Og som denne vores Disposition fra oftnævnte
Januar dette Aar, fra hvilken Dato Renten af den legerede Capital
gnes, tager sin Begyndelse, maa vi ej alene have samme den høje
ection tilmeldet, men endog udbede os den fornødne Foranstaltning derefter
stigst føjet, da vi, naar med første maa underrettes om twende Kam
e i Stiftelsen ere indrettede, skal indberette de twende Lemmer, vi der
efter den første have udseet. — Vi undergive det Alt Directionens
mere Forgodtbefindende og indstille om ikke højkongelig Confirma
t derpaa maatte udvirkes. Bergen den 21 Februar 1785.

Danckert D. Krohn.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 27 Mai 1785 med Tilføjende, at det allernaa
t bevilges, „at bemeldte Stiftelse maa føre Navn af **Den af afgangne Sander
e oprettede og af Hofagent Dankert D. Krohn forbedrede Stiftelse**".

tillagt 2¼ Favn Birkeved, bør de for den følgende Tid ikkun aarligen, fra indeværende Aars Begyndelse at regne, nyde 2 Favne, med hvilke de til Nødtørft kan udkomme. — 4) Forstanderen, der hidtil i aarlig Løn haver været tilstaaet 50 Rigsdaler, tillægges ej mere for Eftertiden, end 30 Rdlr. — 5) Domkirkens øverste Capellan haver hidindtil af Stiftelsen bekommet 30 Rdlr., men fra indeværende Aars Begyndelse og fremdeles tilstaaes, i Medhold af Fundatsens 11te Post, ej mere end 20 Rdlr. — 6) Ligeledes, og paa samme Grund, bekommer den Skoleperson, som hidtil for at holde Bøn haver nydt 12 Rdlr., ej aarlig mere end 8 Rdlr.; og — 7) bør Kirkeskriveren, i Steden for de ham forundte 12 Rdlr., ikkun nyde 8 Rdlr., — hvilket, der alt fra indeværende Aars Begyndelse er, og fremdeles bliver for alle Vedkommende en bestandig Regel, vi tjenlig maa anmode de Herrer Magistrat, Forstanderen til vedbørlig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse for Lemmerne, Portneren med Raadskone, Bønnemanden og Kirkeskriveren at tilkjendegive, og hannem deraf bekræftet Gjenpart, til Forelæsning for Lemmerne, at meddele, da den øverste residerende Capellan haver derom af os, forsaavidt det ham vedkommer, erholdt den fornødne Communication; hvorhos vi endvidere maa anmode de høistærede Herrer, denne vores Bestemmelse, som et Tillæg til Fundatsen, udi Stiftelsens Bog, til Alles Efterretning, ordlydende at lade indføre. Bergen den 20 April 1779.

Schouboe. H. Mossin.

Dankert Krohns Gavebrev til samme Stiftelse.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Forbindelse med den fornævnte Udgave af Fundatsen, og extraktvis i Bergs Reskriptsaml. III. 196.

220 c. 21 Februar 1785. Bergen.

Ærbødigst Promemoria [1]!

Som jeg med min Kones Villie og Samtykke haver besluttet af de Midler, Forsynet haver forundt os, saaledes til Lettelse for de Trængende at forbedre den af afgangne Sander Kaae oprettede Stiftelse, at samme, der nu bestaar af 12 virkelige og 4 exspecterende Lemmer, hvoraf enhver af de første nyder efter Directionens Resolution af 20 April 1779 foruden 2de Favne Brænde ugentlig 48 β, for Eftertiden skal bestaa af fjorten virkelige og fire exspecterende Lemmer, hvoraf enhver af

[1]) Til Overdirektionen for de publike Stiftelser i Bergen.

antages, naar de med Sognepræstens, Byfogdens og de Fattiges Forstanderes Skjønne bevise, at de leve et gudeligt og ædrueligt Liv og ere høist trængende og har ingen Venner, der vel formaa at og underholde dem. Slige Folk antages langt fremmenfor de Slags Folk, som har ved Fylderi, Horeri, Trætte, Kortenspil, Leddiggang ...hed selv forvoldet sig Armod og Svagheden. Dog maa det altid observeres, at om en Mand og hans Kvinde og deres Børn ere trængende, saa nyder dog ikkun en af dem, og den, som trænger mest, Gave, og dermed maa de lade sig nøie, saasom en Familje ellers oppebære Alt, og altsaa andre Trængende maatte miste. — 2) De ...meldte Tilstand og Vilkaar engang antagne Personer maa ikke ude... fra denne Gave, saalænge de leve, og dertil ere meget trængende, ...aasnart det maatte befindes, at Nogen af dem skulle forse sig med ...i, Tyveri, Horagtighed eller andre Udyder, og de ikke strax efter ...epræstens, Byfogdens eller de Fattiges Forstanderes Advarsler og ...indelser rette og forbedre sig, udelukkes de som uværdige, da an... af ovenmmeldte Slags Fattige, som leve et gudeligt Levnet, strax i de Udelukkedes Sted antages overalt bør dertil hensees, at ind... eller i lang Tid værende Fattige i Kragerø fremfor hidflyttede antagne; men fremfor Alle antages, om nogen af vore egne ...gtede eller Besvogrede nogen Tid til denne Gave blive trængende, ...e sig af slig Aarsag bevislig anmelde, og det hvad enten de sig i ...gerø eller andensteds opholde, omendskjøndt de end ikke ere saameget ...ude og svage, som i 1 Art. er meldt, men dog meget trængende. ...de de forse sig i nogen Udyder og ikke efter Advarsler rette og for... ...e sig, da ansees de ikke mere end Andre, men heller mindre og uvær... ...e, og udelukkes fra denne Gave. De Fattiges Forstandere ville ...r (med Sognepræstens og Byfogdens Samtykke, som endelig maa være Alles Antagelser og Udelukkelser) naar nogen af vor egne Beslegtede Besvogrede anmelder sig, igjen udelukke de af de allerede Antagne, som synes mindst at trænge, paa det at de af vore Egne, som og er billigst, ...t kunne antages, saasom herved dog skal forstaaes, at ikke flere end halve Del af vore Egne maa antages, og den anden halve Del skal ...a af Fremmede og os Ubeslegtede. — 3) Efter de i 1 Art. omtalte Fat... præfereres det ene Slags for det andet, saa at Antagelsen sker efter der anførte Orden. — 7) Iblandt de Fattige, som strax efter begges ...s Død skal antages, udnævne vi nu selv efterskrevne: 1. Petronella ...sdatter Ording, mit Syskendebarn, født døv og dum, men ikke saa... ...ge Niels Torstensen eller Hustru Idde Karhoff lever, men ere de ...t, da nyder hun denne aarlige Gave; 2. Dorthea Jensdatter Trost,

Marcus Bärnholts og Hustrues Testament til Kirken, Skoleborn og Fattige i Krageroe.

Efter Originalen i Byens Arkiv. — Trykt i Thues Beskriv. over Krageroe 1789. 66—81.

221. 29 Novbr. 1769. Krageroe.

Hans kongelige Majestet, salig og høilovlig Ihukommelse Kong Christian den Sjette, haver allernaadigst confirmeret [1] et imellem mig Marcus Bärnholt og min Hustru Catharina Mortensdatter oprettet Testamente, dateret 31 Decbr. 1738, hvorved vi have gjort os til hinandens eneste Arvinger. Hans kongelige Majestet, vor nuregjerende allernaadigste Konge Frederik den Femte, haver af Dato 22 September 1758 allernaadigst bevilget os facultatem testandi eller Bevilling paa Testamente at gjøre. Altsaa i Kraft af allerhøjstbemeldte twende kongelige allernaadigste Bevillinger give vi herved tilkjende, hvorledes med begge vores efterladte Midler og Formue efter begge vores Død uryggelig skal forholdes.

I. 1) Vores efterladte Midler af Obligationer, rede Penge, Guld, Sølv, Mobilier, Hus, Klæder af Uldent og Linned, Bøger og andet, med hvad Navn nævnes kan, skal altsammen ene og alene tilhøre visse efterskrevne Slags Fattige og Andre i Krageroe, der ere af efterskrevne Tilstand og Vilkaar: — 1. fattige ganske Blinde, og som ingen Venner har, der kan formaa at hjelpe dem, enten de ere unge eller gamle, dog gaa de gamle før de yngre; 2. Fattige, som ere ganske daarlige og fra al Forstand, saa at de ikke kan gaa ud at betle, men maa indsættes ligesom i en Daarekiste; 3. Fattige, som ere saa aldrende og svage, at de maa stedse ligge paa Sengen, eller som det kaldes ligge i Kvarleje, dog at det er ingen fingeret Svaghed; 4. Fattige, som ere saameget aldrende og svage, at man øjensynlig kan se de formaa ikke at arbeide for sit Ophold og Føde; 5. Fattige vanføre Krøblinger, der er saa beskadigede paa deres Lemmer, at de umulig kan arbeide for sit Ophold og Føde; 6. en à to fattige smaa fader- og moderløse Børn, omendskjøndt de ere nokfaa smaa, ja nyfødte, skal indtil deres fuldendte 14de Aar antages, men ej længere, naar de ingen Venner har, der formaar at hjelpe dem, dog skal egtefødte Børn antages fremfor løse Børn; 7. en fattig men skikkelig Enke maa og antages, men besynderlig slig Enke, som maatte have smaa og uopdragne Børn. — Forommeldte Slags Fattige, enten de ere gifte eller ugifte, hvad enten de ere paa Mands- eller Kvindesiden,

[1] Hirschholm 31 Juli 1739.

maa antages, naar de med Sognepræstens, Byfogdens og de Fattiges Forstanderes Skjønne bevise, at de leve et gudeligt og ædrueligt Liv og Levnet, ere høist trængende og har ingen Venner, der vel formaa at føde og underholde dem. Slige Folk antages langt fremmenfor de Slags Godtfolk, som har ved Fylderi, Horeri, Trætte, Kortenspil, Lediggang og Ladhed selv forvoldet sig Armod og Svagheden. Dog maa det altid vel observeres, at om en Mand og hans Kvinde og deres Børn ere lige trængende, saa nyder dog ikkun en af dem, og den, som trænger mest, denne Gave, og dermed maa de lade sig nøie, saasom en Familie ellers kunde oppebære Alt, og altsaa andre Trængende maatte miste. — 2) De i ovenmeldte Tilstand og Vilkaar engang antagne Personer maa ikke udelukkes fra denne Gave, saalænge de leve, og dertil ere meget trængende, men saasnart det maatte befindes, at Nogen af dem skulle forse sig med Fylderi, Tyveri, Horagtighed eller andre Udyder, og de ikke strax efter Sognepræstens, Byfogdens eller de Fattiges Forstanderes Advarsler og Paamindelser rette og forbedre sig, udelukkes de som uværdige, da andre af ovennmeldte Slags Fattige, som leve et gudeligt Levnet, strax igjen i de Udelukkedes Sted antages overalt bør dertil hensees, at indfødte, eller i lang Tid værende Fattige i Kragerø fremfor hidflyttede blive antagne; men fremfor Alle antages, om nogen af vore egne Beslegtede eller Besvogrede nogen Tid til denne Gave blive trængende, og de sig af slig Aarsag bevislig anmelde, og det hvad enten de sig i Kragerø eller andensteds opholde, omendskjøndt de end ikke ere saameget aldrende og svage, som i 1 Art. er meldt, men dog meget trængende. Skulde de forse sig i nogen Udyder og ikke efter Advarsler rette og forbedre sig, da ansees de ikke mere end Andre, men heller mindre og uværdigere, og udelukkes fra denne Gave. De Fattiges Forstandere ville derfor (med Sognepræstens og Byfogdens Samtykke, som endelig maa være ved Alles Antagelser og Udelukkelser) naar nogen af vor egne Beslegtede eller Besvogrede anmelder sig, igjen udelukke de af de allerede Antagne, som han synes mindst at trænge, paa det at de af vore Egne, som og er billigst, igjen kunne antages, saasom herved dog skal forstaaes, at ikke flere end den halve Del af vore Egne maa antages, og den anden halve Del skal bestaa af Fremmede og os Ubeslegtede. — 3) Efter de i 1 Art. omtalte Fattige præfereres det ene Slags for det andet, saa at Antagelsen sker efter den der anførte Orden. — 7) Iblandt de Fattige, som strax efter begges vores Død skal antages, udnævne vi nu selv efterskrevne: 1. Petronella Boiesdatter Ording, mit Syskendebarn, født døv og dum, men ikke saalænge Niels Torstensen eller Hustru Idde Karhoff lever, men ere de døde, da nyder hun denne aarlige Gave; 2. Dorthea Jensdatter Trost,

i Skien, mit andet Syskendebarn, en Pige noget aldrende og stedse sva-
gelig; 3. Birgitta Ruhland, os ubeslegtet, kommen i vores Tjeneste
anno 1750, og har tjent os ganske vel, flittig, tro og ærlig; 4. mit
Catharina Bärnholts Syskendebarn Ole Pedersen af Arendal, hans Dat-
ter Anna Olsdatter, gift med Johan Gustav Lund; 5. Hans Hansen,
min Fosterson [1]. — Disse Personer skal være de allerførste, som antages,
og stedse, saalænge de leve, nyde denne Gave, nemlig aarlig 30 Rdlr.
hver; forse de sig, maa de dog ikke udelukkes, men vel straffes med ¼
eller ½ Aars Pensions Mistelse, ligesom Forseelserne ere store til. Om
nogen af dem blive gifte, skal de dog i deres Egteskabsstand, ja saalænge
de leve, som før er meldt, nyde denne Gave.

II. Det af mig efterladte Vegt og Maal, bestaaende af Jernbal-
lance, Skaaler, Buk, store og smaa Vegtskaaler, stor Skippundsbismer,
smaa Bismere, Salt- og Kultønder, Korn- hele og halve Tønder, Skjep-
per, Bærebalger ꝛc., efter herved lagte Specification, tilhører mig selv,
og er af mig betalt, men ej tilhørende Vejerbetjeningen, derfor skal ikke
det ringeste deraf udlaanes, hverken til efterkommende Vejer og Maaler
eller Andre. Vil han kjøbe det, om end med nogen liden Forlis for
Stervboet, er han det nærmest, hvis ikke, bortsælges det ved Auction el-
ler i andre Maader, ligesom tjenligst eragtes. Endskjøndt disse oven-
meldte Vegter, Lodder, Tønder ꝛc. har kostet mig 150 Rdlr., maa det
dog bortsælges for 100 Rdlr.

III. Mine temmelig mange og rare Bøger maa aldeles ikke ved
Auction udi en Slump opraabes og bortsælges, men ganske stykkevis og
separate, men vilde en Mand kjøbe dem alle, maa de dog ikke uden efter
de separate Buds Summer hannem tilslaaes; i det øvrige sees i hver
Bog, hvad de har kostet, dog kan vel ikke den Summa derfor opnaaes.
Overalt maa Opraabet paa den ganske Auction ske ganske langsomt og
ordentlig, at Liebhaberne kan i alle Ting se sig for, og Auctionsslaget
ikke ske for hastig, Stervboet og de Fattige til Skade, hvilket bør vel
overvejes og retsindigst betragtes.

IV. 1) I et lidet rødt malet Skab findes mine Guld- og Sølv-

[1]) Herefter tilføjes i det formodentlig i den Hensigt ved Testamentets Nedskrivning aabenladte Rum følgende: 6. Tilsætter jeg nu efter min salig Mands Død Bøye Karhoff, som opdragen i vores Hus fra hans Barndom, at nyde efter min Død samme aarlige Gave, nemlig 30 Rdlr., som de ovenmeldte og udnævnte Personer. Den 31 August 1773.

Catharina, salig Bårnholts.

7. Udnævner jeg og nu samme Tid Anne Karhoff, som er øster ved Drammen, som og skal nyde 30 Rdlr. aarlig efter min Død. Den 31 August 1773.

Catharina, salig Bårnholts.

medailler samt rare Penge, hvorhos ligger en Specification, hvormange der ere, saa og hvad de have kostet mig; denne Samling er rar og burde nødig separeres. Kan den Summa ikke opnaaes, de har kostet mig, da bortsælges de ikke ved Auction, men Forstanderen skal dem til sig tage under sit An- og Tilsvar, da han søger Lejlighed at faa dem for Kjøbesummen udsolgt, da de andre rare Sager af udstoppede Fugle, Conchylier, Ertser, Glasse og Andet, som kan synes noget rart, skal gratis følge med ovenmeldte Penge. — 2) I sidstmeldte lille røde Skab findes og mine Obligationer 2c.

V. 1) Vores efterladte Guld, Sølv, Meubler, Bøger, Klæder og alt Andet, med hvad Navn nævnes kan, og som i dette Testamente eller med et andet, af os begge eller en af os underskrevet, Document ikke bevises at være bortgivet, skal efter begge vores dødelige Afgang sættes paa Auction[1], og den derfor udkommende Summa Penge, tilligemed de i Stervboet befindende gangbare Penge, Obligationer 2c. skal saaledes strax overleveres de Fattiges Forstandere udi Kragerø. — 2—4)[2]. — 5) Af selve Capitalen maa aldrig noget til de Fattige uddeles, men vel af Renterne, og skal da hver af forskrevne Fattige af Renterne aarlig nyde tredive Rigsdaler og det i 4 Kvartaler, eller hver 13de Uge, saa at da 7½ Rdlr. til dem bliver betalt i rede Penge og aldeles ingen paatvungne Varer imod deres Villie. — 6) Hvad de fattige fader- og moderløse Børn angaar, omtalte i I Posts 1 Art. 6 §, da skal hver af dem nyde aarlig 20 Rdlr. (indtil de har fuldkommen oplevet sine 14 Aar) til Ophold, Klæder, Skolegang, Læsen, Skrivning og Regnen. Er det Drengebørn, maa, bør og skal de endelig sættes hos en brav Haandverksmester i Lære, og da skal de, saalænge de staa i Læren, aarlig nyde 10 Rdlr. til Klæder og saa ganske nødvendige Udgifter; men det Aar, de komme af Læren, skal der gives dem 20 Rdl. til da behøvende Udskrivning og Lærebrev samt andre behøvende Udgifter. Er det Pigebørn, skal dem ligeledes gives 10 Rdlr. aarlig til Ophold, Klæder, Skolegang, Læsen, Skriven og Regnen, og naar de blive saa store, at de kan lære noget, skal de endelig sættes hen at lære Syning, Knipling, Vævning og deslige, og dertil skal dem i 4 Aar hver gives 10 Rdlr. aarlig. Det 5te Aar skal hver nyde 15 Rigsdaler til Klæder eller andet, som de selv lyste eller behage. — 7) Efter Capitalens aarlige indbringende Rente bliver de

[1]) Jfr. Post VIII.

[2]) Disse Artiklers Indhold er i Testamentet overstreget, og i Margen tilføjet følgende Anmerkning: „Som Hans kongelige Majestet har nu gjort denne Forandring med Banken, at han selv har taget den til sig, og derfor i Steden for Bankactier, som han af mig er overleveret, har udstedt sine Obligationer, saa udgaar denne V Postes 2, 3 og 4 Art., saavidt Banken og dens Actier angaar. — Bárnholt".

fattige Personers Antal at regulere. Naar nu hver Person nyder 30 Rdlr. og ej mindre, da kunde de øvrige Renter, som ej beløbe til fulde 30 Rdlr., aarlig tillægges Capitalen saa længe, indtil Summen blev saa stor, at den gav 30 Rdlr. aarlig Rente, saa og naar der bliver nogen Vacance, og der ikke saa lige efter I Posts 1 Artikels omtalte Slags Fattige vare indskrevne, kunde og de i saa Fald sparede Renter ligeledes tillægges Capitalen, paa det i sin Tid flere fattige Personer kunde antages, og saaledes stedse og altid derhen sees, at Capitalen og de Fattiges Antal i saa Maade kunde forøges. — 8) For den fulde Capital af Obligationer, rede Penge &c. samt for Renternes rette og foreskrevne Uddelelse blive de Fattiges Forstandere, Mand efter Mand, til fuldkommen Ansvar og Regnskab efter Lovens 2 Bogs 19 Cap. 15 Art. pag. 371, ligesom for alle andre Fattiges Penge og Capitaler. — 9) Denne vores Gave maa aldrig iblandt den forrige Byens almindelige Fattiges Capital indlemmes, men stedse være for sig selv; til den Ende bekostes en stor, ny og vel indbunden Fattigbog, hvorudi alt hvad af os er givet og indkommet, baade Obligationer og rede Penge samt Banksedler til Indtægt beregnes, og Udgifterne og Udbetalingerne derimod paa den anden Side anføres tilligemed de Fattiges Ind- og Udskrivelser og derved faldende Forandringer, hvilken Bog den geistlige og verdslige Øvrighed, naar forlanges, forevises til Eftersyn og Revision, dog altid i de Fattiges Forstanderes Overværelse, som tage Bogen med sig tilbage igjen for sin egen Sikkerhed. Saa skal og dette vort Testamente med sine kongelig allernaadigste Bevillinger, efter at de først straxen efter vores Død ere blevne thinglyst, foran i samme de Fattiges Bog ordlydende indføres, alt til en Regel og Rettesnor for denne vores Stiftelses vedbørlige og nøje Efterlevelse og Jagttagelse. I Frygt for Ildebrand eller andre ulykkelige Tilfælde skal nok en ligesaadan Bog indrettes og forvares i Kirkeskabet eller hos Kirkeværgerne. — 10) Til en Erkjendtlighed for den Møje og Umage de Fattiges Forstandere maatte have med de Fattiges, deres Capital og Renters Udbytning og Udbetaling, skal 400 Rdlr.[1], skriver fire Hundrede Rigsdaler, af vore efterladte rede Penge udtages, hvilke 400 Rdlr. de, Mand efter Mand, for sig selv paa Rente udsætte, og derfor blive ansvarlige, men af selve Capitalen, de 400 Rdlr., maa de aldeles intet til sig tage, saasom de Penge stedse skal staa paa Rente og være for Forstanderne, Mand efter Mand, for deres Umage, som oven er meldt. Vi haabe, at de Fattiges Forstandere, Mand efter Mand, med

[1]) Ifølge en Anmerkning i Margen af Testator var Summen først bestemt til 500, men nedsat til det ovenanførte Beløb paa Grund af at Rentefoden i Mellemtiden var forhøjet fra 4 til 5 pCt.

et gudeligt, redeligt og christeligt Hjerte og Sindelag gjøre sig al Umage for de Fattige, ligesom vi af et medlidende og kjærligt Hjerte vore efterladte Midler til de Fattige bortgivet have, da vi nu og saaledes have overleveret dem udi deres Hænder. De højædle og velbaarne højærværdige Herrer Bisskoper, de velædle og velærværdige Herrer Provster og Sognepræster samt Byfogder bedes ydmygst, ærbødigst og hjertelig, de i gudfrygtig Kjærlighed ville stedse se og have god Indseende med denne vores Stiftelses Holdelse og Efterlevelse, saasom meget beklagelig, hvad man i en god Intention hengiver, meget ofte bliver anderledes forklaret end Givernes sande Mening haver været, ja og forrykket og til eget Brug og Nytte privat borttaget.

VI. Kragerø Kirke skal af de rede Penge have 200 Rdlr., skriver to Hundrede Rigsdaler, hvilke tvende Hundrede Rigsdaler til Kirkeværgeren leveres, og hans derfor udstedte Bevis til de Fattiges Forstandere overleveres. Disse Penge sætte Kirkeværgerne paa bestandig Rente for Kirken.

VII. Ingen af begge vores Arvinger, enten paa Fædrene- eller Mødrenesiden, (som dog alle fra os ere langt ude i Slegten, eftersom vi begge aldrig have haft enten Broder eller Syster) skal arve det allerringeste efter os, medmindre det enten i dette vort Testamente bliver af os begge eller og en af os anført, eller med et andet aparte Document af os begge eller en af os underskrevet og lovlig stadfestet.

VIII. Vel have vi i foregaaende V Posts 1 Art. af dette vores Testamente meldet, at vores nu ejende og iboende Hus og Gaard skulde sættes og opraabes til Auction, naar vi begge ved Døden ere afgangne, men som vi begge siden med hinanden have besluttet, at vores Svoger Sr. Niels Thorstensen og Hustru, efter deres Begjering, skal nyde og beholde strax efter begge vores Død ovenmeldte vores Gaard, uden samme at sættes paa Auction, naar Sr. Thorstensen eller Hustru betaler til vores Stervbo den Summa 1500 Rdlr., skriver et Tusinde og fem Hundrede Rigsdaler, med derpaa faldende aarlig Rente, og at Kjøbesummen betales inden 10 Aar fra Tiltrædelsens Dato, da Gaarden imidlertid pantsættes med 1ste Prioritets Rettighed til Stervboets Betryggelse. I ovenmeldte Kjøb og for samme Summa skal følge alt Brandredskabet af Spande, Stiger og Kroger ꝛc., item de i Stuen opslagne 16 kongelige Portraiter og 6 speilglasserede Lampetter, item Klæderullen med Tilbehør, item alt det Redskab af Presser ꝛc. tilhørende Tobakspinderiet, som det da befindes, intet undtagen, item den forgyldte Sølvkande, hvorpaa staar vores og Forfædrenes Navne, dog se vi gjerne at den uden noget Salg blev hos dem bevaret; mit forgyldte Sølvbæger med Laag til skal

og følge i ovenmeldte Kjøb. Gaarden tiltræde og bebo de strax efter begge vores Død, og indtræde udi alle de Rettigheder i Brandforsikringsvæsenet, som vi have haft, da Gaarden af os er assureret for den Summa 1000 Rdlr.; paa Kjøbesummen maa intet mindre end 200 Rdlr. aarlig betales. Kragerø den 29 November 1769.

M. Bärnholt. Catharina Bärnholts.

Ovenstaaende af Mons. Marcus Bärnholt og Kjæreste Madame Catharina Bärnholts efter vor egen Begjering og gjorte Tilbud indgaa og tilforpligte vi os i alle sine Ord og Indhold ubrødelig at holde og efterkomme, og saafremt vi ikke betale den fulde Summa femten Hundrede Rigsdaler med sine foreskrevne Renter, da, naar Huset og de tillagte Ting af Sølv, Skilderier, Tobakspresser ꝛc. desaarsag maatte sælges, og ikke den fulde Summa med sine Renter kunde udbringes, indestaa vi at betale, hvis derpaa i alle Maader maatte reste. Kragerø den 29 Novbr. 1769.

Niels Thorstensen.

De kongelige Obligationer, vi nu have, ere de første 10 Stkr. i Tallet fra No. 1067 til 1076 à 400 Rdl. med 4 pCt. aarlig Rente, noch 15 Stkr. i Tallet fra No. 226 til No. 240 à 350 Rdlr. med 5 pCt. aarlig Rente. [1] ombedes at antage sig dette vores Testamente og Stervbos Forvaltning som Executor, da vi gjøre os om hans gudelige og retsindige Behandling al Forsikring; han ville da strax og uopholdelig efter den af os Sidstlevendes Død til sig tage de Fattiges Forstander og en anden brav Mand, nemlig Sr. Niels Thorstensen, og saa vidnesfast forsegle Stervboet og dets Effecter, besørge den Afdøde sømmelig og tarvelig begravet i Kirken, ganske dybt i Jorden, og det paa den nordre Side, næsten lige under Prædikestolen eller den saakaldede Pigestol, hvor nogle af vore Forfædre tilforn ere begravede; men skulde der ikke være Rum, da et andet Sted eller lige ud for Indgangen til vort Stolested i Kirken; derefter, naar Liget er begravet, strax at lade de optagne Stole eller Gulv igjen lægges med gode Furubord. Naar dette er skeet, ville han igjen til sig tage de Fattiges Forstander og bemeldte Sr. Niels Thorstensen og saa igjen aabne Stervboet, registere og vurdere Stervboet og alle dets Effecter, og derefter saasnart muligt faa alting solgt ved Auction, selv indcassere Auctionspengenes Beløb, som da alle tilligemed de i Stervboet befindende rede Penge, Obligationer ꝛc. overleveres til Vedkommende efter V og VI Post. For sin Umage hermed udtager han selv 100 Rdlr., skriver et Hundrede Rigsdaler, men saa be-

[1]) Aaben Plads for et Navn, se nederst paa følgende Side.

regner han sig ingen Procenter for de indcasserede Auctionspenge. Han betaler og en billig Kjendelse til Fattigforstanderen samt Sr. Niels Thorstensen, item Auctionssalarium ꝛc. saavelsom og Begravelsens Bekostning til alle Vedkommende, alt for Sterboets Regning; og alt hvad saa bliver tilovers annammer de Fattiges Forstander, da for alle Leverancer og Udgifter annammes alle behørige Kvitteringer, som blive dette Testamente vedheftet, hvilket dette vores Testamente, efter det er thinglyst, tillægges de Fattiges Bog og Regninger. Dette vores Testamente begjeres meget gjerne de Herrer Søren Keyser og Andrew Thomson med os til Vitterlighed ville underskrive og forsegle, ligesom vi det selv egenhændig have underskrevet og forseglet. Kragerø den 29 November 1769.

Marcus Bärnholt. Catharina Bärnholt.

(L. S.)

At ovenanførte Testamente saaledes er indgaaet og besluttet af Mons. Marcus Bärnholt og Hustru Catharina Mortensdatter i god Helbred og Sundhedsstand i vores Overværelse, det bekræfte vi.

Søren Keyser. And. Thomson, sen.

(L. S.) (L. S.)

Som vi have gjort denne Forandring i dette Testamentes VIII Post med at lade Sr. Niels Thorstensen og Hustru nyde vores efterladte Hus og Gaard paa de i samme Post ommeldte Conditioner, saa ombedes Herr Postmester Daniel Barth og Sr. Henrich Bjørn dette Testamente, som det nu befindes, med os til Vitterlighed ville underskrive og forsegle. Kragerø den 29 November 1769.

M. Bärnholt.

Til Vitterlighed som begjert:

D. Barth. H. O. Bjørn.

1773 den 15 Juli bleve vi Underskrevne kaldede af samme Dag afdøde Vejer og Maaler Marcus Bärnholts Enke, Catharina Bärnholts, da for os blev tiljendegivet, at hendes salig Mand i nærværende os forevisite Testamente ej har tegnet den af ham bestemte exsecutor testamenti, derfor tilkjendegav, at han i levende Live har dertil udvalgt og navngivet velædle Sr. Halvor Heuch, som ogsaa var hendes fuldkomne Vilje efter forhen gjort Aftale med hendes salig afdøde Mand, og ligesom dette er hendes egen mundtlige Declaration, underskriver hun og det med os med velbetænkt Overlæg og fuldkommen Samling af alle Sandser.

Catharina, salig Bärnholts.

J. Lund. And. Erboe.

Da ej alene den Forandring med Bankactier er skeet, som i dette Testamentes V Posts 2, 3 og 4 Art. er ommeldt, men endog de konge-

lige Obligationer siden ere opsagte, saa giver jeg hermed tilkjende, at det er min Villie, at min efterladte Capital skal efter min Død endelig udsættes i godt forsvarlig Jordegods eller andre faste Effecter til Pant for Capital og Renter, til desstørre Sikkerhed for de Fattige. Kragerø den 20 Januar 1775.

Catharina, salig Bärnholts.

Anno 1775 den 1 Mai blev dette Testamente paa Kragerø Bything publiceret, efterat Madame Bärnholt som længstlevende ved Døden var afgangen, hvorda tillige af Byfoged Wamberg blev oplæst og publiceret, som han med corporlig Ed for Retten bekræftede, som følger:

Da forrige Vejer og Maaler her i Kragerø, Marcus Bärnholt, som i Aaret 1773 ved Døden afgik, havde erholdet allernaadigst facultatem testandi og sine Midler til gudelig Brug bortskjenket, alt saaledes, som hans og salig Hustrues efterladte Testamente udviser, men endnu for sin Død stedse tænkte paa hvad derudi til Forbedring kunde være at forandre, overleverede han mig i sit sidste Leveaar dette hans Testamente med Begjering, jeg samme nøjagtig ville igjennemgaa og hannem mine Tanker derover meddele med videre. Jeg eftertænkte da alting nøje og fandt det ganske vel indrettet, dog syntes mig et Par Forandringer eller Tillæg kunde være at iagttage, hvoraf den fornemste var følgende: Kragerø har i forrige Tider ingen Kirke haft førend udi Aaret 1652, da Byen selv byggede sig en Kirke, der som et Anner blev lagt under Bamble Prestegjeld, hvilket omsider saaledes er bleven delt, at Kragerø og Sandøkedal udgjør et Kald og har faaet sin egen Prest, som, naar han ingen Student har holdt til Medhjelp, kuns har prædiket 2de Søndage i Byen, og den 3dje, naar han prædikede i Anneret Sandøkedal, var ingen Prædiken i Byen, indtil jeg for et Par Aar siden fik Skolevæsenet saaledes indrettet, at Byens danske Skoleholder, som af Byfogden antages, skal tillige prædike her i Kirken den Søndag, Presten prædiker i Sandøkedal, for hvilken Prædiken jeg formaaede Indbyggerne at tilstaa ham en Offerdag om Aaret, og saaledes bliver her nu hver Søndag prædiket. Efterat jeg dette saaledes havde faaet tilvejebragt, benyttede jeg mig af forbemeldte gamle Testators mig givne Frihed at ytre mine Tanker om hans Testamente og iblandt andet foreholdt ham, at ligesaa priseligt, som det var, af hans erhvervede og sammensparede Midler at tænke paa de Fattige, saa rettænkende, gudeligt og højst opbyggeligt vilde det være, om der tillige, og uden at berøve de tilkommende Almisselemmer formeget af det dennem Tiltænkte, kunde gjøres en Indretning til Guds Ords Forplantelse og saavel de Gamles som de Unges Lærdom og Opbyggelse-

Og som man her ingen Aftensang haver, hvoraf Tjenestefolk og de, der under Høimessen nødes at være hjemme af Kirken, sig kunde benytte, kunde man ved en god Catechisation om Søndags Eftermiddag, hvorudi den halve Time Aftensangsterten skulde forklares og udi den anden halve Time endel af Catechismi Hovedlærdomme, samt før og efter synges en af de til Dagens Aftensang henhørende Psalmer, opnaa ligesaa god Nytte, som af en Aftensangsprædiken, hvilken Catechisation til Stedets Skoleholder at forrette kunde henlægges, imod af hans legato aarlig at nyde 30 Rdlr., der dog kuns var en Almisselems Portion. Han fandt strax Smag udi dette mit Forslag, som jeg tillige gav ham skriftlig, og omsider forsikrede mig, at det i hans Testamente skulde blive indført, derhos forsikrende sig, at baade den geistlige og verdslige Øvrighed herover i Fremtiden vilde holde Haand og dermed gudelig Tilsyn have. Men da hans Maade var, længe at speculere paa en Ting, førend han det sit Testamente tilførte, som sees deraf, at facultas er af 1738, Testamentet begyndt 1763, men dog ikke i Henseende dets Tillægge, hvortil han havde ladet staa aaben Rum henimod 10 Aar, ved hans Død bleven færdig, saa biede han nogen Tid førend han dette vilde tilføre, muligens for at se, hvordan det med Skolevæsenet vilde tilgaa, især da den første ikke opførte sig efter Ønske, hvilket og hos mig opvakte en Frygt for, at han igjen skulde frafalde sit mig herom givne Løfte, hvorfor jeg gik til ham og med Beklagelse talte om den Skjebne, at jeg ikke havde været saa lykkelig at træffe paa et godt Subject, men haabede dog at faa en Anden, som skulde blive bedre, hvilket han ogsaa beklagede saa meget mere, som han syntes Skolevæsenet nu endel Aar havde været meget vanheldig, da man siden Klokker Greens Død ikke havde haft nogen retskaffen Skoleholder. Jeg spurgte ham derpaa, om han vilde vedblive sit Forsæt i Henseende til Catechisationens Stiftelse, hvortil han svarede, at det vel havde sat ham i nogen Betænkning, men dersom det i Testamentet saaledes kunde indføres, at, om nogen Skoleholder hertil gjorde sig uværdig, maatte han intet heraf nyde, men det dertil henlagte skulde indeholdes, indtil en skikkelig blev antaget, vilde han dog sit Forsæt vedblive. Dette forsikrede jeg ham baade kunde og skulde saavel lade sig indføre, som af nuværende og efterkommende Inspecteurer blive iagttaget og overholdet, hvorpaa han gav mig sin Haand og helligen forsikrede, at det saaledes skulde blive indført, og hans Vilje herudi ikke blive forandret. Men da hans Dødsfald kort derefter saa hastig indtraf, at jeg en Dag omtrent Kl. 12 var hos ham og, som sedvanligt, talede med ham, da han endog saa igjennem en Kikkert ud paa Søen efter Baadene, en halv Time derefter var død, blev intet videre Testamentet tilføiet,

skjønt Adskillige nok have hørt tale herom. At dette sig saaledes i Sandhed forholder, bekræfter jeg saa sandt hjelpe mig Gud og hans hellige Ord. Kragerø den 17 April 1775.

N. Wamberg.

Christopher Sjursen Hjeltnes og Hustrues Gavebrev til Oprettelse af en Stiftelse for fattige Børns Opdragelse paa Gaarden Hjeltnes i Gravens Prestegjeld.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Grimanns Stift. og Gavebr. II. 242—252.

222 a. 27 Januar 1770. Hjeltnes.

I Jesu Navn skeer dette i det allerunderdanigste Haab, vores allernaadigste Konge og Herre denne vores Stiftelse allernaadigst approberer, da det skeer alene til Guds Ære og Næstens Bedste, at jeg Christopher Sjursen Hjeltnes med min kjære Hustru Marita Sjursdatter, ved Guds Naades Bistand, efter vores enfoldige Overvejende, Overlæg og Betænkende, har vi været omhyggelig for at oprette en liden Stiftelse her i Ulvviks Kirkesogn til fattige fader- og moderløse og trængende Børns Opdragelse saaledes: Vi ere ejende ved Skjøde af 12 October 1765 en Tredjepart af Kongetienden udi Vosse Prestegjeld, samme maa og kan, naar vor ringe Stiftelse allernaadigst bliver confirmeret, hverken af mig, min Hustru eller vore Børn og Descendenter paa nogen Maade afhændes, men ligge til Grund for bemeldte liden Stiftelse paa følgende Maade: — 1) Naar Tienden paa bemeldte Tredjepart i Aaret 1787 er indkommen, bliver 50 Rdlr. i rede Penge at afgive til denne Stiftelse, ligesaa i Aaret 1788, men før 1789 og Eftertiden, saalænge jeg eller min Hustru Marita Sjursdatter lever, 12 Tender Korn, Vossemaal, og 26 Rdlr. i Penge, saaledes at Kornet annammes paa Voss for Stiftelsens Regning, og af samme udredes efter Andel af det den Tildelte, hvad til Oppebæreren maa ydes. Resten af denne ⅓ Kongetiendes Indkomst beholder jeg Christopher Hjeltnes, mens jeg lever, og om min Hustru overlever mig, da hun ligeledes saaledes, saalænge hun som Enke lever. — 2) Naar vi begge ere døde, ydes til Stiftelsen, ligesom ved 1789 er meldet, fremdeles udi 9 Aar fra vor Dødsaar, men det tiende Aar falder al denne Tiendedels Indkomst hel og holden til Stiftelsen, mod at den svarer de kongelige Skatter og al anden paaløbende Udgift for samme Aar af Tienden. Saale-

[redacted], medens Descendentere af [redacted] hver 9 Aar falder, saalænge [redacted] dem uden Forskjel paa [redacted] mine Børn og efterlader sig [redacted] i Forældrenes Sted, saalænge [redacted]ykkende, mine Børn, lever; men en Aften[illegible]erlade sig Børn, falder dens Del at forrett[illegible] alle mine Børn ere uddøde, og in-lr., der dog [illegible]nedstammende af mig ere til, ydes Af-udi dette [illegible]som i anden Post er bestemt, men de sikrede [illegible]blive delt til 2de, høist trende af mine nde sig, [illegible]ende aarlig, saaledes at dertil udvælges den vilde [illegible] trængende, helst ønskende at de ville an-Maade [illegible]opdrage deres Børn i Gudsfrygt og nyt-ente til[illegible]Næringsveie eller og til nødtørftig Ophold t 1764 [illegible] det ej længere nydes som nogen Arveret, paa [illegible]Gave. — 4) Naar endelig al min nedstigende de [illegible]le denne Tredjedeel Kongetiendes Indkomster rdan [illegible]Med denne Stiftelse er vores Hensigt og In-g efter [illegible] 1) Af 1787 og 1788 Aars Indkomster bygges fulde [illegible]Hus efter Landets Maade, og til samme anskaf-[illegible]og Kreaturer til en liden Husholdning at sætte, [illegible]en Brochmanns Postil, 2de Kirke-Psalmebøger, 2de [illegible]Pontoppidans Psalmebog, en De Bedendes Kjede, [illegible]sens Vej og Troens Kamp og Sejr, en Paradises [illegible]chs Guds Børns christelige Bordskik, en Fresenii Com-[illegible]briges sande Gudfrygtighed, samt af Luthers Catechis-[illegible]ige Forklaring, samt ABC Bøger hvad behøves; og naar [illegible] kjøbes til Stiftelsen andre til Gudsfrygt og Lærdom nyt-[illegible]mme Bøger, og deriblandt Statii de Troendes aandelige [illegible] — 2) Huset bygges paa den Gaarden Hjeltnes tilhørende [illegible]et Skjel[illegible], hvis Grændser er fra Søen ved Aasmunds-efter [illegible]veien til Tommerløbets øverste Ende, derfra følg[illegible]sten i lige Linje, strax under det øverste Skjel-[illegible]ræ, [illegible]-Bytte, følgende samme Bytte til Søen i To-[illegible]er. [illegible]Plads skal med Ager, Eng, Febeite og Løvved Br[illegible]ore Stiftelsen, imod aarlig Leje eller Afgift til rd[illegible] Rdlr. i Penge eller Arbeide; derimod skal Hjelt-[illegible]rken sælge eller bortleje Pladset fra Stiftelsen, saa [illegible]nvise Furuskov til Stiftelsens Husers fornødne Op-

byggelse og Vedligeholdelse; men skulde Stiftelsen i Fremtiden behøve flere og større Huse, faar den betale derfor, og maa Bygjerdet ej udflyttes uden Ejerens Tilladelse, som de og altid maa bevise Kjærlighed og Lydighed. — 3) Til at foranstalte foregaaende Indretning, føre Regnskaberne derved, som og at udvælge dem, som skal indtages i Stiftelsen, ønske vi at Gravens Prestegjelds daværende Sognepræst ville tilligemed mig, om jeg samme Tid oplever, paatage sig Directionen; men skulde jeg forinden den Tid ved Døden være afgangen, som og i Eftertiden, tages tillige 2de Mænd af min eller Hustrues Slegt, Paarørende eller Svogre, som føre et gudfrygtigt Levnet og dertil skjønnes at have den fornødne Indsigt, men, i Mangel af saadanne, 2de af de skikkeligste og forstandigste Prestens Medhjelpere i Ulvviks Sogn, hvilke skal forestaa denne Stiftelse, saa den efter vor Hensigt maa komme til Guds Ære og vore umyndige fattige Medmenneskers Opbyggelse og Lærdom i den sande Guds Kundskab og lovlige Næringsveje. Skulde det mod Formodning hende, at Sognepresten enten ikke vilde eller for nogen Aarsag, saasom Uformuenhed eller andet, ikke kunde føre Directionen med mig eller bemeldte Mænd, bede vi allerunderdanigst, at Amtmanden og Biskopen over dette Sted, der desuden Omsorg for saadanne Stiftelser er opgivet, maatte anordne, hvem som med mig eller benævnte Mænd skulle føre Directionen og Regnskaberne ved denne Stiftelse, som og at samme Oberdirecteurs ville høigunstig in duplo modtage hvert tredje Aar, gjennemse og decidere Stiftelsens Regnskaber over Indtægt og Udgift, af hvad til den herved er skjenket, eller af et eller andet christeligsindet Menneske dertil siden kunde skjenkes, anført rigtigt ved Dag og Aar, (dog maa Almisser og smaa Gaver under en Rdlr. Værdi ej deri befattes). Det ene Exemplar af Regnskabet maatte da i Stiftets Archiv blive bevarende, og det andet med Oberdirecteurernes Kvittance hos Directionen her hjemme, som derfor bliver ansvarlig. — 4) Da Stiftelsens Hovedhensigt er at opdrage trængende Børn af begge Kjøn, saa at de maatte opvore til Guds Ære, sin egen og Næstens Nytte, saa behøves saavel hertil som Pladsets Bestyrelse og Dyrkning Forstandere udvalgte. Disse ville vi skulle være for det første en Mands og tvende Kvindes-Personer, noget aldrende, dog rørige og arbeidsføre, gudfrygtige, forstandige og bekvemme til at opdrage Børnene til Gudsfrygt og nyttige Haandteringer efter Landets Brug; den ene af dem (om ikke alle Stiftelsens Forstandere) maa vist kunne læse vel i Bog og være bekvem at tilholde Børnene samme at lære. Til saadanne Forstandere og Forstanderinder udvælges af Directionen helst trængende eller frivillige Personer, særdeles af min eller Hustrues (og vores nedstigende Linjes) Slegt eller Nær-

besvogrede med os her i Hardanger, besynderlig i Ulvviks og Eidfjords Sogne. Er saadanne ej til, ser man i Valget paa saadanne, som have tjent mig eller min Familie tro og vel, og opholde sig i Gravens Prestegjeld. Mangle og disse, tages bekvemme andre Folk af Ulvviks Sogn paa Valg; blive Directeurerne ej enige om Valget, ophæves al Misforstaaelse strax ved Lodkastelse. — 5) Disse Personers Forretning og Pligt bliver foruden at dyrke Pladset, og det saavelsom Husene i bedste Maade at tilse, fornemmelig at paase og antage sig Børnenes Opdragelse og Oplærelse saavel i Gudsfrygt, som i Agerdyrkning, Jords Forbedring, Plantning, Haandarbeide og nyttige Haandteringer, Manden med dem af Mandkjønnet, og Kvinden med dem af Kvindekjønnet, men for alle Ting lære dem deres Christendom, holde Børnene stedse til Gudsfrygt, Morgen og Aften, og saa ofte de gaa til eller fra Spisebordet at love, prise og takke Gud, stedse at opofre sig til Gud, og give Gud alene al Ære, Lov og Pris for alle hans Velgjerninger, at tugte og fraholde Børnene fra alt det, som er vor Christendom uanstændig, holde dem fra Letfærdighed, Dans, og fra alle forargelige Selskaber, Lediggang, og vænne Børnene i Tide til at gjøre noget godt efter Alders Maade; herpaa stræbes ved Guds Aands Bistand af yderste Kræfter og Formue. — 6) Forstander og Forstanderinderne nyde i Stiftelsen fornøden Hus og fri Underholdning, Mad, Drikke og Klæder, mod at alt deres Arbeide kommer Stiftelsen til Nytte, og det saalænge de have Lyst at blive i Stiftelsen; og naar de formedelst Svaghed eller Alderdom ej formaa at bestyre Stiftelsen, og andre blive indsatte i deres Sted, nyde de, som før er meldt, fri Underholdning, Agt og Tilsyn, som Fædre i Stiftelsen til deres Dødsdag, og af Stiftelsen sømmelig at begraves, men hvad de da efterlade sig, kommer Stiftelsen til Gode. — 7) Saasnart foromtalte fornødne Foranstaltninger ere komne i Stand, og Stiftelsens Kasse dette kan taale, antages af Directeurerne fattige Børn, helst fader- og moderløse, saa mange man kan tænke skikkelig at forsyne og opdrage, som ikke ere under 3 og ikke over 9 Aar gamle, som nyde frit Hus, Klæder og Føde og Oplærelse for Stiftelsens Regning; ombedes og ej paatvivlende, at Directionen jo ser til, alting bliver paa det retmæssigste anskaffet og behandlet efter Stiftelsens Hensigt, at der intet spildes, men bliver anvendt paa det sparsommeligste, dog saa at Stiftelsens Lemmer ingen Mangel lide. Børnenes Antal kan ej fastsættes, da samme beror paa Tidernes Beskaffenhed og om andre christeligsindede Mennesker vil komme Stiftelsen til Hjelp. — 8) Naar Børn til at indlemmes i denne Stiftelse skal bestemmes, maa Directeurerne i deres Valg paase det samme, som ved Forstandernes Valg er meldt, da samme af Børnene her skal

skjønt Adskillige nok have hørt tale herom. At dette sig saaledes i Sandhed forholder, bekræfter jeg saa sandt hjelpe mig Gud og hans hellige Ord. Kragerø den 17 April 1775.

N. Wamberg.

Christopher Sjursen Hjeltnes og Hustrues Gavebrev til Oprettelse af en Stiftelse for fattige Børns Opdragelse paa Gaarden Hjeltnes i Gravens Prestegjeld.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. II. 242—252.

222 a. 27 Januar 1770. Hjeltnes.

I Jesu Navn sker dette i det allerunderdanigste Haab, vores allernaadigste Konge og Herre denne vores Stiftelse allernaadigst approberer, da det sker alene til Guds Ære og Næstens Bedste, at jeg Christopher Sjursen Hjeltnes med min kjære Hustru Marita Sjursdatter, ved Guds Naades Bistand, efter vores enfoldige Overvejende, Overlæg og Betænkende, har vi været omhyggelig for at oprette en liden Stiftelse her i Ulvviks Kirkesogn til fattige fader- og moderløse og trængende Børns Opdragelse saaledes: Vi ere ejende ved Skjøde af 12 October 1765 en Tredjepart af Kongetienden udi Vosse Prestegjeld, samme maa og kan, naar vor ringe Stiftelse allernaadigst bliver confirmeret, hverken af mig, min Hustru eller vore Børn og Descendenter paa nogen Maade afhændes, men ligge til Grund for bemeldte liden Stiftelse paa følgende Maade: — 1) Naar Tienden paa bemeldte Tredjepart i Aaret 1787 er indkommen, bliver 50 Rdlr. i rede Penge at afgive til denne Stiftelse, ligesaa i Aaret 1788, men før 1789 og Eftertiden, saalænge jeg eller min Hustru Marita Sjursdatter lever, 12 Tønder Korn, Vossemaal, og 26 Rdlr. i Penge, saaledes at Kornet annammes paa Voss for Stiftelsens Regning, og af samme udredes efter Andel af det den Tildelte, hvad til Oppebæreren maa ydes. Resten af denne ⅓ Kongetiendes Indkomst beholder jeg Christopher Hjeltnes, mens jeg lever, og om min Hustru overlever mig, da hun ligeledes saaledes, saalænge hun som Enke lever. — 2) Naar vi begge ere døde, ydes til Stiftelsen, ligesom ved 1789 er meldet, fremdeles udi 9 Aar fra vor Dødsaar, men det tiende Aar falder al denne Tiendedels Indkomst hel og holden til Stiftelsen, mod at den svarer de kongelige Skatter og al anden paaløbende Udgift for samme Aar af Tienden. Saale-

des vedligeholdes det bestandig for Eftertiden, medens Descendentere af mig er til, men det øvrige af Indkomsten i hver 9 Aar falder, saalænge mine Børn leve, til lige Deling mellem dem uden Forskjel paa Søn eller Datter. Dør en eller flere af mine Børn og efterlader sig Børn eller Børnebørn, træde Børnene i Forældrenes Sted, saalænge en eller flere af deres Forældres Sysskende, mine Børn, lever; men dør nogen af mine Børn uden at efterlade sig Børn, falder dens Del til de andre Sysskende. — 3) Naar alle mine Børn ere uddøde, og ingen uden Børnebørn eller længer Nedstammende af mig ere til, ydes Afgiften til Stiftelsen i et og alt, som i anden Post er bestemt, men de øvrige hver 9 Aars Indkomster blive delt til 2de, høist trende af mine Børnebørn eller længer nedstammende aarlig, saaledes at dertil udvælges de gudfrygtigste og tillige mest trængende, helst ønskende at de ville anvende denne lille Gave til at opdrage deres Børn i Gudsfrygt og nyttige Videnskaber og lovlige Ernæringsveje eller og til nødtørftig Ophold i Svaghed og Alderdom, da det ej længere nydes som nogen Arveret, men alene som en frivillig Gave. — 4) Naar endelig al min nedstigende Afkom er uddød, falde hele denne Tredjedeel Kongetiendes Indkomster aarlig til Stiftelsen. — Med denne Stiftelse er vores Hensigt og Intention, som følger: — 1) Af 1787 og 1788 Aars Indkomster bygges et boeligt og bekvemt Hus efter Landets Maade, og til samme anskaffes fornødent Bosskab og Kreaturer til en liden Husholdning at sætte, saa kjøbes en Bibel, en Brochmanns Postil, 2de Kirke-Psalmebøger, 2de Udtoge af den nye Pontoppidans Psalmebog, en De Bedendes Kjede, en Jersins sande Livsens Vej og Troens Kamp og Sejr, en Paradises Urtegaard, en Rostochs Guds Børns christelige Bordskik, en Fresenii Communionbog, en Dobriges sande Gudfrygtighed, samt af Luthers Catechismer dens brugelige Forklaring, samt ABC Bøger hvad behøves; og naar Lejlighed gives, kjøbes til Stiftelsen andre til Gudsfrygt og Lærdom nyttige og bekvemme Bøger, og deriblandt Statii de Troendes aandelige Skatkammer. — 2) Huset bygges paa den Gaarden Hjeltnes tilhørende Plads, kaldet Skjellevik en, hvis Grændser er fra Søen ved Aasmundsnesset og efter Tømmervejen til Tømmerløbets øverste Ende, derfra imod Øst, følgende Braatrusten i lige Linje, strax under det øverste Skjelleviks Træ, lige i Hvales-Bytte, følgende samme Bytte til Søen i Tove-Skjer. Samme lidet Plads skal med Ager, Eng, Fedeite og Løvved eller Brænde-Skov tilhøre Stiftelsen, imod aarlig Leje eller Afgift til Gaarden Hjeltnes fire Rdlr. i Penge eller Arbeide; derimod skal Hjeltnessets Ejermand hverken sælge eller bortleje Pladset fra Stiftelsen, saa og uden Betaling anvise Furuskov til Stiftelsens Husers fornødne Op-

byggelse og Vedligeholdelse; men skulde Stiftelsen i Fremtiden behøve flere og større Huse, faar den betale derfor, og maa Bogjerdet ej udflyttes uden Ejerens Tilladelse, som de og altid maa bevise Kjærlighed og Lydighed. — 3) Til at foranstalte foregaaende Indretning, føre Regnskaberne derved, som og at udvælge dem, som skal indtages i Stiftelsen, ønske vi at Gravens Prestegjelds daværende Sognepræst ville tilligemed mig, om jeg samme Tid oplever, paatage sig Directionen; men skulde jeg forinden den Tid ved Døden være afgangen, som og i Eftertiden, tages tillige 2de Mænd af min eller Hustrues Slegt, Paarørende eller Svogre, som føre et gudfrygtigt Levnet og dertil skjønnes at have den fornødne Indsigt, men, i Mangel af saadanne, 2de af de skikkeligste og forstandigste Prestens Medhjelpere i Ulvviks Sogn, hvilke skal forestaa denne Stiftelse, saa den efter vor Hensigt maa komme til Guds Ære og vore umyndige fattige Medmenneskers Opbyggelse og Lærdom i den sande Guds Kundskab og lovlige Næringsveje. Skulde det mod Formodning hende, at Sognepresten enten ikke vilde eller for nogen Aarsag, saasom Uformuenhed eller andet, ikke kunde føre Directionen med mig eller bemeldte Mænd, bede vi allerunderdanigst, at Amtmanden og Bispen over dette Sted, der desuden Omsorg for saadanne Stiftelser er opgivet, maatte anordne, hvem som med mig eller benævnte Mænd skulle føre Directionen og Regnskaberne ved denne Stiftelse, som og at samme Oberdirecteurs ville høigunstig in duplo modtage hvert tredje Aar, gjennemse og decidere Stiftelsens Regnskaber over Indtægt og Udgift, af hvad til den herved er skjenket, eller af et eller andet christeligsindet Menneske dertil siden kunde skjenkes, anført rigtigt ved Dag og Aar, (dog maa Almisser og smaa Gaver under en Rdlr. Værdi ej deri befattes). Det ene Exemplar af Regnskabet maatte da i Stiftets Archiv blive bevarende, og det andet med Oberdirecteurernes Kvittance hos Directionen her hjemme, som derfor bliver ansvarlig. — 4) Da Stiftelsens Hovedhensigt er at opdrage trængende Børn af begge Kjøn, saa at de maatte opvore til Guds Ære, sin egen og Næstens Nytte, saa behøves saavel hertil som Pladsets Bestyrelse og Dyrkning Forstandere udvalgte. Disse ville vi skulle være for det første en Mands og tvende Kvindes-Personer, noget aldrende, dog rørige og arbeidsføre, gudfrygtige, forstandige og bekvemme til at opdrage Børnene til Gudsfrygt og nyttige Haandteringer efter Landets Brug; den ene af dem (om ikke alle Stiftelsens Forstandere) maa vist kunne læse vel i Bog og være bekvem at tilholde Børnene samme at lære. Til saadanne Forstandere og Forstanderinder udvælges af Directionen helst trængende eller frivillige Personer, særdeles af min eller Hustrues (og vores nedstigende Linjes) Slegt eller Nær-

besvogrede med os her i Hardanger, besynderlig i Ulvviks og Eidfjords Sogne. Er saadanne ej til, ser man i Valget paa saadanne, som have tjent mig eller min Familie tro og vel, og opholde sig i Gravens Præstegjeld. Mangle og disse, tages bekvemme andre Folk af Ulvviks Sogn paa Valg; blive Directeurerne ej enige om Valget, ophæves al Misforstaaelse strax ved Lodkastelse. — 5) Disse Personers Forretning og Pligt bliver foruden at dyrke Pladset, og det saavelsom Husene i bedste Maade at tilse, fornemmelig at paase og antage sig Børnenes Opdragelse og Oplærelse saavel i Gudsfrygt, som i Agerdyrkning, Jords Forbedring, Plantning, Haandarbeide og nyttige Haandteringer, Manden med dem af Mandkjønnet, og Kvinden med dem af Kvindekjønnet, men for alle Ting lære dem deres Christendom, holde Børnene stedse til Gudsfrygt, Morgen og Aften, og saa ofte de gaa til eller fra Spisebordet at love, prise og takke Gud, stedse at opofre sig til Gud, og give Gud alene al Ære, Lov og Pris for alle hans Velgjerninger, at tugte og fraholde Børnene fra alt det, som er vor Christendom uanstændig, holde dem fra Letfærdighed, Dans, og fra alle forargelige Selskaber, Lediggang, og vænne Børnene i Tide til at gjøre noget godt efter Alders Maade; herpaa stræbes ved Guds Aands Bistand af yderste Kræfter og Formue. — 6) Forstander og Forstanderinderne nyde i Stiftelsen fornøden Hus og fri Underholdning, Mad, Drikke og Klæder, mod at alt deres Arbeide kommer Stiftelsen til Nytte, og det saalænge de have Lyst at blive i Stiftelsen; og naar de formedelst Svaghed eller Alderdom ej formaa at bestyre Stiftelsen, og andre blive indsatte i deres Sted, nyde de, som før er meldt, fri Underholdning, Agt og Tilsyn, som Fædre i Stiftelsen til deres Dødsdag, og af Stiftelsen sømmelig at begraves, men hvad de da efterlade sig, kommer Stiftelsen til Gode. — 7) Saasnart foromtalte fornødne Foranstaltninger ere komne i Stand, og Stiftelsens Kasse dette kan taale, antages af Directeurerne fattige Børn, helst fader- og moderløse, saa mange man kan tænke skikkelig at forsyne og opdrage, som ikke ere under 3 og ikke over 9 Aar gamle, som nyde frit Hus, Klæder og Føde og Oplærelse for Stiftelsens Regning; ombedes og ej paatvivlende, at Directionen jo ser til, alting bliver paa det retmæssigste anskaffet og behandlet efter Stiftelsens Hensigt, at der intet spildes, men bliver anvendt paa det sparsommeligste, dog saa at Stiftelsens Lemmer ingen Mangel lide. Børnenes Antal kan ej fastsættes, da samme beror paa Tidernes Beskaffenhed og om andre christeligsindede Mennesker vil komme Stiftelsen til Hjelp. — 8) Naar Børn til at indlemmes i denne Stiftelse skal bestemmes, maa Directeurerne i deres Valg paase det samme, som ved Forstandernes Valg er meldt, da samme af Børnene her skal

og bør have Fortrinnet, nemlig min og Hustrues Familie, som dertil er trængende, og opholder sig her i Hardanger; dernæst vores og Familjes troe Tjeneres Børn, som opholde sig i Gravens Prestegjeld, og endelig fattige Husmænds og fararmede Jordbrugeres helst fader- og moderløse Børn her af Ulvvik Sogn, naar ingen lige trængende af Forbemeldtes findes, forhaabendes, at Directeurerne handle uden al Passion, som de for Gud og Øvrigheden bedst ville forsvare; i Mangel af Enighed derom, bestemmes og Valget her ved Lodkastelse. — 9 Til Børnenes Oplærelse saavel til at læse i Bog som i deres Gudsfrygt, og endelig i Skrivning og nyttige Videnskaber, formodes og udbedes, at Sognets Skoleholder paa visse bekvemme Tider bliver tilholdet samme at besørge, og i dette fornødne Tilfælde maatte ske Understøttelse af Gravens Kalds Fattigskolecasse, paa det ej Børnene skulle fattes den fornødne Lærdom og Underviisning; vi vil og kjærlig bede, ingenlunde paatvivles, at Kaldets Prest ivrig lader sig dette være angelegent at paase, som meget hans Embede saa nær anrørende, baade inden Stiftelsen og i Kirken at blive til Gus Ære opfyldt ved Overhørelse og Underviisning af sig, Klokker og Skoleholder. — 10) De i Stiftelsen antagne Børn af begge Kjøn skal iagttage følgende Pligter: at lære, kjende, frygte og elske Gud, tilforladelig overgive sig til ham og frivillig underkaste sig hans behagelige Vilje, være tro og lydige mod alle dem, som have at byde og raade over dem, bede godt for dem, elske og ære dem, anse Stiftelsens Forstandere og Forstanderinder som de vare deres Forældre, dem al Kjærlighed og Lydighed bevise, omgaaes Næsten i Fredelighed, Kjærlighed og Ydmyghed, og stræbe med al Flid ved Guds Hjelp og Bistand at føre et Christendommen anstændigt Levnet til Guds Ære, Kongens Behag og Landets Nytte, skal og, om de i Fremtiden blive i Nærværelsen, være villige at se Stiftelsen til Gode, undervise Børnene i hvad de selv have lært, og, om de faa Formue dertil, da at betænke efter eget Godtbefindende Stiftelsen med en liden Gave. De sidste Aar Drengebørnene forblive i Stiftelsen, bør de og lære sig at plante Træer, og at forsyne dem med Gjerde, da hver Dreng planter 2 Træer, enten Alm eller Frugttræer, et Par paa det til Stiftelsen forlente Plads, det andet paa Gaarden Hjeltnes, som Forstanderen og Hjeltnes Ejermand underviser og hjelper dem at fuldføre, da baade Børnene lære derved og faa Lejlighed at udvise en liden Erkjendtlighed. Naar Børnene have opholdt sig i Stiftelsen til de ere 15 eller 16, høist 18 Aar, eftersom Fornødenhed udfordres, og der nydt deres Pleje og Oplærelse, udgaa de af Stiftelsen, da samme forsyner dem med en ny Klædning efter Landets Maade og 2 eller 3 Rdlr. i Reisepenge, eftersom de have op-

ørt sig til. — 11) Naar Børnene, som sagt er, gaa ud af Stiftelsen, a gjør Directionen strax Anstalt at indlemme i Stiftelsen saamange Børn, den paa en skikkelig Maade kan underholde, gjør og sin største Flid t faa de af Stiftelsen udgangne Børn til forsvarlig Tjeneste, helst hos olk her hjemme, eller anden nyttig Haandtering befordret; skulde og no- en iblandt dem findes duelig at forrette Skoleholderens Embede her i llvviks Sogn, bedes ydmygst, at samme maatte forlenes dermed fremfor ndre. — 12) Skulde Forstanderen eller Forstanderinderne eller nogen f de Børn, der blive indlemmede i denne Stiftelse, føre et uskikkeligt evnet, eller og forsømme sine Pligter, eller Barnet være ulydig, alkagtig, hengiven til Udyder, har godt Hoved til at lære, men vil ej, a advares Forstanderen, Forstanderinden eller Barnet med Formaning g Tiltale af Sognepresten til at rette og forbedre sig, og at sky for den edhængende Last, og det sker efter første og anden Gangs Formaning, a udvises den som en raaden Lem, uværdig til at nyde Frugten af enne Stiftelse, der sigter alene til Guds Ære. — 13) Skulde nogen alig Person, af begge Kjøn, have Lyst at bo hos de i Stiftelsen værende emmer, og er bekjendt at føre et christelig og gudelig Levnet, og Di- ectionen kan kjende, at det ej er Stiftelsen til Fornærmelse, kan det illig tillades; men efterlader den sig noget, naar den ved Døden af- aar, da betale dens Arvinger til Stiftelsens Casse en billig Huseleje. Skulde og nogen godvillig med sine Midler ville give sig til denne Stif- else, for at have sit Ophold til sin Dødstid og en anstændig Begravelse, g Directionen kan kjende, at det er Stiftelsen til Fordel, kan det tilla- es. Skulde og nogen af vores Slegt, Paarørende og Efterkommere ller andre ville gjøre et Løfte eller frivillig Gave, enten nu til at amle en liden Fond for Stiftelsen eller naar Stiftelsen har taget sin Begyndelse, bede vi til Guds Ære at ihukomme denne liden Stiftelses Befordring og Understøttelse, paa det de fattige Børns Lemmer til Frug- ens Nydelse kan formeres og indtages; mine Efterkommere skal og be- enke, at det lidet som til denne Stiftelse er bortskjenket, er paa en lov- g Maade samlet og os ved Guds Velsignelse meddelt, uden at for- inddske noget af det Gods, som os er arvelig tilfalden, da maa i saa Tilfælde desmere al Misundelse og Fortrydelse ophøre, om Nogen vilde øde sig derover. — 14) Sognepresten med de 2de Mænd, der føre Directionen, eller de, som den høje Øvrighed anordner at føre den, alt ned Nidkjærhed og Flid, som for er meldt, nyde for deres Umage med Directionen og Regnskabs Aflæggelse 4 Rdlr. pCt. af Stiftelsens visse Indkomme, men ej af frivillig Gave, hvad heller den sker i Penge eller Vare. — 15) Vil Sognepresten paatage sig, dog med kongelige aller-

naadigst Tilladelse, aarlig i Ulvviks Kirke at holde en Extraprædiken, og forklare noget af vor velsignede Frelsers Bjergprædiken Math. 5, 6 og 7de Cap. og Christi Afskedsprædiken Joh. 13, 14, 15, 16 og 17de Cap., og give samme tydelig beskreven, paa det Stiftelsen de betydeligste og opbyggeligste Prædikener kunde bekoste at lade trykke, da betaler Stiftelsen til Sognepresten for hver aarlig holden Prædiken 3 Rdlr., siger tre Rigsdaler. Skulde og noget i Fremtiden forefalde, som efter grundig Overlæg kunde behøves at forandres, udbeder jeg mig allerunderdanigst, at samme maatte mig tillades, imens jeg lever. Til Slutning udbede vi Usle og Uværdige, i en sand Ydmyghed og uskrømtet Gudsfrygt, den Allerhøjestes Naade, Velsignelse og Bistand, det Forestaaende uden al Forargelse maatte blivè til hans hellige Navns Ære. Vil og paa det Ydmygste anmode vor christelig højgunstige Øvrighed, at ville behage denne vores Stiftelse at recommendere til allernaadigst Approbation, derefter at tilholde vore Arvinger og Efterkommere og andre Vedkommende samme at fuldbyrde og ubrødelig at holde, som de vil være ansvarlig paa den store Guds og vor Frelser Jesu Christi Herligheds Aabenbarelse og retfærdige Domsdag. Dette til Bekræftelse paa egne og min Hustrues Vegne under min Haand og Signet. Skrevet paa Hjeltnes Gaard i Ulvviks Kirkesogn og Gravens Prestegjeld udi Hardanger i Bergens Stift den 27 Januar 1770.

Christopher Sjursen Hjeltnes.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 18 Januar 1776.

Testators senere Bestemmelse om samme Stiftelse.

Efter en til Kirkedepartementet indsendt bekræftet Gjenpart.

222 b. **10 Marts 1801.** [Hjeltnes.]

Den 10 Marts 1801 haver jeg i Herrens Navn med min Hustrues Villie og Vidende været omhyggelig at forbedre den af os den 27 Januar 1770 oprettede Stiftelse paa Pladsen Skjellevikeu, som erholdt kongelig allernaadigst Approbation den 18 Januar 1776, ved at skjenke samme til en uryggelig Ejendom, som ej maa sælges fra Stiftelsen, vores paaboende Gaard Hjeltnes med tilliggende Skoveteig Staursnes og Urdens og den halve Skeies Mølleste, Kvern, Kvernhus og Vandfald, og skal alle de Huse, som staa paa ovenmeldte Ejendom, som mig tilhører, tilhøre Stiftelsen i den Stand, som jeg og min Hustru efter vores Død

rlader os dem; men førend vi begge ere døde, nyder Stiftelsen ingen
dkomme deraf. Saa skal og alle de Kreaturer, som ere paa Gaarden
ltnes, mig tilhørende, af Kjør, Heste og Faar og de Gjeter, som fø-
af min Del af Hø og Løv af Staursnes og Urdens Teiger, tilhøre
fostringsstiftelsen, alle til Gaardens Brug tilhørende Redskaber, Træ-
, lidt Sølv og Messing, Gryder og Kjedler, lidt Tin og Stentøi og
i min Stue værende Inventarium, Geværer til stort og smaat Vildt,
til Fiskeri en gammel, dog brugbar Smaasildenot og en Aurenot med
Tilbehør, twende kasteføre Baade og twende Færinger, Sengeklæder
7 Senge. Et Exemplar af alle de Bøger, som jeg efterlader mig, skal
i Gaarden Hjeltnes og være til frit Brug for Stiftelsen og mine
rn og Børnebørn og deres Børn i Tilsyn af Gaardens Beboer, men
svare nye, naar de gamle ere forslidte, og hvad andet, som enten skrif-
eller mundtlig giver Anvisning paa, alt efter foreskrevne Maade, som
ger: — Først skal min Søn Christopher Vikness bestyre og bruge Gaarden
eltnes, som og ved Sognepresten og twende Mænd, som Stiftelsen
melder, at bestyre Stiftelsen og have Indseende med de i Stiftelsen
opholdende Forstandere og Forstanderinder og Børn, og efter ham
s Børn og nedstigende Linje. Ere ei disse bekvemme dertil, da ta-
af mine Børnebørn og deres Efterkommere, saalænge der er nogen
mine Efterkommere til; og om Tvist bliver, enten at de ei styre, som
bør, eller og om Valget, kastes Lod derom af dem, som bestyre Stif-
sen, og afgjøres uden Modstand. Naar min Søn efter sine Forældres
d modtager Gaarden med alt, som meldt er, skal der og følge frit
dekorn og 12 Tønder Korn til Sommerføde, som ligeledes leveres,
ar Gaarden afstrædes til Eftermand. Den aarlige Pladseleie af
jellevikens, Hjeltnesbøen og Nesset nyder Hjeltnes Beboer og derfor
rer Skatter og Udgifter af Gaarden og det øvrige, som medfølger,
get passende med det annammede. Og skal han aarlig give den Fjer-
part til Stiftelsen af Kornsorter og Poteter, saa og af Æbler, men ei
andre Slags Frugter, af Kreaturenes Dræt og Slagter ligesaa ¼ Del,
n af Gjeterne, som før er meldt, ½ Del. Hvad Fisk, som kommer paa
sternes Lod, deles i lige Dele med Hjeltnes Beboer og Stiftelsen, og
de Noterne vedlige paa fælles Bekostning; hvad Sagtømmer paa en for-
rlig Maade kan hugges og skjæres og gjøres i Penge, skal Stiftelsen have
n Fjerdepart af, men af Furu- og Egeskov, som Hjeltnes Beboer sælger
a Roden, skal han have en Fjerdepart og Stiftelsen de 2de Fjerdepar-
. Og de, som bebo Pladsen Skjellevik, skal imodtage sin Del af Æb-
ne i Haven og Poteter paa Ageren og Kornet, naar det er optærsket
Sædekornet aftaget, og den Melk, dem tilkommer paa Hjeltnes,

men af Gjeterne i Urden saa og Gjeter efter Andel. Og naar Husreparationer gaa over 2 Rdlr. om Aaret, da skal Stiftelsen svare eftersom de nyde Frugt deraf, Urden og til Fiskebrug en Halvdel, men de øvrige Huse paa Hjeltnes en Fjerdedel. Og da Hjeltnes og Stiftelsen have sin Del i Stølerne Slondal og Reineseter, da var det bedst at have Gjeterne paa Reineseter og kjøbe sig paa begge Sider nogle flere, paa det Stiftelsen kan have Melk om Sommeren og Slagter om Høsten, saa den ikke gjør sin Næste nogen Ulejlighed ved at kjøbe af dem det Fornødne. Og skal Hjeltnes Beboer og de i Stiftelsen sig Opholdende, naar Lejlighed gives, afrydde i Udmarken den forraadne Skov, nyde det til Brændeved, som duer dertil, og lægge det andet, saa det ej er for Beitet til Hinder, skal og opkradse Jorden, hvor der er Lyng og Mos, saa at Furufrøet kan falde deri. Var og godt, om et redeligt Kvindemenneske var at bekomme, der var lært til at spinde og spitte [1] og vaske Uld og Lin og lære Børnene deri, som Stiftelsen føder og lønner, medens det behøves. Skal og forskrive en brav Karl, der forstaar sig paa den bedste Landdyrkningsmaade, at undervise dem i Stiftelsen og Hjeltnes Beboer og Andre, da Enhver betaler efter Andel; thi Landet kunde meget ophjelpes derved. Og naar Hjeltnes Beboer lægger til Stiftelsen det Foreskrevne, da om han vinder noget, da hører det ham til saavelsom hans forrige Ejendele. Og skal den kongelige approberede Stiftelse være til Eftersyn og, saavidt muligt er, opfyldes, saa at en alvorlig Gudsfrygt, Maadelighed i Mad og Drikke og Tarvelighed i Klæder af samtlige de, som bebo Stiftelsen, iagttages til Guds Ære, deres Gavn og Bedste, og Næsten til Nytte. Dette er min sidste Vilje og Ønske, Herren give sin Velsignelse dertil i Tid og Evighed. Og da denne frivillige Gave grunder sig paa den kongelige approberede Stiftelses 13 og 14 Post, tror jeg ej behøves anden Bekræftelse herpaa, som paa min og Hustrues Vegne bekræftes under min Haand og Signet. Og skal min Søn have Indre Vikness til Hovedbøl.

Christopher Sjursen Hjeltnes.
(L. S.)

Til Vitterlighed: Lars Galtung. (L. S.) Christopher Christophersen. (L. S.)

Udførligere Forklaring over ovenstaaende Gave. Først hvad Sølv, som tilhører Stiftelsen og skal staa paa Hjeltnes til Brug for Hjeltnes Beboer og hans Hustru, som er: en liden Sølvkande, vejer 31 Lod $1\frac{1}{2}$ Kvintin, et stort Sølvbelte, et Sølvkjede med Medalje i, tvende Sølv-

[1] D. e. strikke.

skeer og en liden Theske, et sølvbeslaget Snusbus, en sølvholket Tollekniv, saa bliver og der min kongelige Naadestegn, om nogen af mine Efterkommere bestyrer Stiftelsen saa vel, at Øvrigheden agter ham værdig dertil at bære det; alslags Kobber, foruden twende Kjedler, Kirken tilhørende, som har været i Brug lidt her paa Gaarden, og er den ene kun til Brum [1]; af Messing: en stor Lyseblakkert og 3 smaa Lysestager; af Tin: en liden Kande, twende store Tinfade, 6 Tallerkener, 6 Tinskeer, 1 Trækpotte, 1 Do. af Stentøj, twende Natpotter og en justeret Tinpæl; og af Stentøj 10 Tallerkener.

[1]) Saaledes benævnes Kobber, som ikke er brugeligt uden efter fornyet Omsmeltning.

Fundats for Domkirkesognets Fattigskole [1] i Bergen, Graaskolen kaldet.

Efter Frimanns Stift. og Gavebr. I. 98—101.

223. **3 Marts 1770.** **Bergen.**

Da vi til denne Domkirkens allernaadigst bevilgede og anbefalede Fattigskoles Indrettelse, som er skeet strax efter foranførte kongelig allernaadigst Bevilgning [2], ikke har fundet nogen indrettet Fundats, som ellers er ved alle saadanne Skoler, saa have vi ifølge hans grevelige Excellences, Herr Geheimeraad Thotts Brev anseet tjenligt og fornøden at udgive til en Fundats efterskrevne Artikler: — 1) Provsten ved Domkirken tilligemed de andre twende Kirkens Prester ere de, som blive samme Skoles Inspecteurer, føre Directionen, og have Tilsyn saavel over Læreren som over Børnene. — 2) Til denne Skole ere 4 Forstandere antagne, som ere Presternes Medhjelpere, og for Skolens Capitaler maa være ansvarlige, saavidt menneskelig Omhyggelighed, Flid og Forsigtighed udfordre. Af dem er en, som staar for det aarlige Regnskab, saavel af Indtægt som Udgift, der aarligen hver 10 December aflægges, hvilket alt i den Skolen tilhørende Protocol nøje og accurat bliver anført, og Provsten med Presterne anvist til deres Approbation. Den af Forstanderne, som er Regnskabets Fører, beholder denne Møje i 3 Aar, eller saa længe han selv vil og Skolen kan være tjent med hans Regnskaber; ellers bør denne Byrde alternatim efter hvert 3dje Aar skiftes imellem Forstanderne. Den, som er Regnskabets Fører, bør lade sit Regnskab revidere af de 3

[1]) Jfr. Reskr. 16 Juli 1777.

[2]) af 15 Januar 1745, hvorved 30 Rdlr. aarlig af Stiftamtstuen tillægges Skolen.

andre Forstandere, og derefter af Stiftsprovsten og Presterne decideres. Imidlertid maa Forstanderne nøje sørge for Skolens Capital, dens Conservation og Forøgelse, og om de Lejlighed finde, gjøre al deres Flid at procurere noget hos Godtfolk til den Fattigskoles Fordel og Bedste, som i Regnskabsprotocollen maa til Indtægt føres. — 3) Skoleholderen bliver af Provsten og Presterne forsøgt, og af dem efter befunden Duelighed og Skikkelighed antaget, naar den forrige afgaar, og nyder da, saa længe han bliver ved Skolen, beviser sig flittig og omhyggelig med Børnene, saavel i Lærdom, som Skriven og Regnen, saa at intet Klagemaal i Sandhed kan sættes paa ham, sex og aatti Rigsdaler af Skolecassen aarlig, hvorfor han og baade Søndag og Fredag ombærer Skolens Tavle[1] i Kirken, og derfor maanedlig gjør Leverance til Forstanderen, som staar for Regnskabet, hvori samme til Indtægt beregnes. — 4) Her antages Ingen i denne Skole, uden saadanne Børn, som enten ere fader- og moderløse i fattige Omstændigheder, eller og, om de har Forældre i stor Fattigdom, som ej kan sørge for deres Oplærelse. Deres Alder maa være over 5 à 6 Aar, naar de antages. Deres Antal fastsættes ikke, men saa mange antages, som Skolemesteren kan med Flid give den fornødne Lærdom. — 5) Skolen har paa nogle faa Aar tilforn forsynet og klædet 24 af de Fattigste med Ulden og Linned; men da Skolens Indkomster ved de slette Tider aarlig formindskes og aftage, saa bliver deres Tal, som herefter kan nyde saadant, nedsat til saa mange, som Skolens Fond tillader, og maa da Forstanderen, som fører Regnskabet, nøje undersøge, hvilke ere mest fattige og mest trængende, der følgende Aar kan nyde Klæder i deres Sted, som ere komne af Skolen. Skoleholderen optegner betimelig de mest Fattige og Skikkelige, deres Navne, og samme til Forstanderen overleverer, da han igjen anviser dem for Provsten og Presterne, og derpaa forventer deres Approbation. Ligemaade haver Skoleholderen, hver Gang Examen af Biskopen holdes i Skolen, at indlevere en Optegnelse paa alle Børnene, Drenge og Piger, under visse Rubriker: 1. hvor gamle, 2. naar de paa Skolen indkom, 3. hvor vidt avancerede, 4. hvor flittige og lærvillige, hvor sædelige og skikkelige; og dersom nogen Brøst findes enten paa Lærerens eller Børnenes Side, skal de, naar en og anden Paamindelse ej kan hjelpe, efter Fortjeneste med Straf ansees, nemlig Skolemesteren med Mulct fra 1 Rdlr. til 3 Rdlr., og Børnene med Ris, som af Provsten og Presten dicteres. — 6) Det Skolehus, som af Catecheten Andreas Molde er skjenket, og ofte kan behøve Reparation, ere alle Forstanderne efter deres Lejlighed pligtige at have Tilsyn med, se det Manglende i Tide repareret, hvilket

[1]) Se nu Lov af 7 Mai 1845.

a ske af Skolens Casse, ligesom det paaligger dem, ved Lejlighed at
rhøre og eftersee, hvorledes det gaar med Skoleholderen og Børnene,
es Flittighed og Paapasselighed, og om nogen Mangel skulde findes,
samme for Provsten og Presterne at anmelde, som derpaa maa raade
d, saaledes som de vil forsvare. — 7) Fornødne Bøger til Børnene
it fornøden Brændeved til Skolen, saa og fornøden Lys, haver Skole-
steren at indgive til Forstanderen Beregning over, som Forstanderen
e efterser, saavidt Fornødenheden udkræver, og maa derefter af Skole-
sen bekostes Skrivmaterialier med 4 Rdlr. indberegnede i Skolemeste-
s Løn. — 8) Skulde noget videre findes fornøden, som i denne Fun-
s ej er anmerket, og dog være Skolen til Nytte, haver Forstanderen
igemed Stiftsprovsten og Presterne saadant at forestille Stiftamtman-
og Bisspen, som samme paaskjønne og approbere, og bliver da en
gel at efterleve. Til Bekræftelse under vore Hænder og hostrykte
gneter. Bergen den 3 Marts 1770.

C. Petersen. (L. S.) Frederik Arentz. (L. S.)

---

le Nielsens Enke, Johanne Bøy's Testament til fat- ge Enker og ugifte Fruentimmer i Christiania, samt til Byens almindelige Fattige.

Efter bekræftetede Gjenparter i Christiania Stiftsprovsties Arkiv og Rigsarkivet.

!4 a. 20 August 1770. Christiania.

Følgelig den mig allernaadigst forundte facultas teslandi vil
, at mine Midler efter min Død skal disponeres paa følgende Maade:
Tillægger jeg Byens almindelige Fattige 500 Rdlr., siger fem Hun-
de Rigsdaler. — 2) Til brave Folks Enker og ugifte Døtre her af
en, som ere fattige, og ej formedelst Svaghed eller Alderdom kan for-
e sig selv, giver jeg 6000 Rdlr., skriver ser Tusinde Rigsdaler, som
være under Magistratens og Provstens Disposition og kaldes Ole
elsens og Hustrues Gave til Hjelp for Fattige, hvoraf de 3000 Rdlr.
id skal blive staaende i Øvre Foss og de øvrige 3000 Rdlr. i Bøjen
od 1ste Prioritet i bemeldte Ejendomme, saa at disse Capitaler ej no-
Tid maa opsiges, men stedse blive første prioriterede i forbemeldte
ne 2de Ejendomme imod lovlig Rente, som uddeles først og fornem-

meligst til min salig Mands og mine trængende Slegtninge. Til den Ende maa der bekjendtgjøres i Aviserne eller paa anden Maade, naar noget af Renten er ledig, paa det forbemeldte vores Slegtninge, bekjendte og ubekjendte, derom kunde faa Kundskab og sig anmelde og legitimere; derefter skal brave Folks Enker og ugifte Døtre her af Byen nyde Renten, dog maa af denne Rente ej nogen tillægges mindre end 20 Rdlr. og ej mere end 30 Rdlr. aarlig; især vil jeg at Fru Magdalena Cornisch, afgangne Krigsraad Blixes Efterleverske, deraf skal nyde 20 Rdlr., afgangne Jens Schrams Enke, Marie Catharine Clausen, 30 Rdlr., afgangne Ole Lyches 4 Børn, Annichen, Friderica, Olea Maria og Antonette, hver 20 Rdlr., Marie Bjering 20 Rdlr., afgangne Peder Andresens Datter Livia 20 Rdlr., afgangne Jacob Jørgens Enke 10 Rdlr., Jacob Jensens Datter, Kirstine Maria, 10 Rdlr., hvilke Gaver enhver af dem nyder, saalænge de leve, Magdalena Jacobsdatter Kruse, saa længe hun i ugift Stand forbliver, 20 Rdlr., Capitain Lützows 3de Pigebørn, Beata, Mette og Elisabeth, hver 20 Rdlr., saalænge de leve og ere uforsynede; det samme gjelder og, om Fru Lützow endnu skal faa flere Pigebørn. — 3) Min Broder Jacob Boys 4 Børn, eller om flere blive, nyder hver 2000 Rdlr., min Systers tvende Sønner hver 1000 Rdlr., afgangne Kammerraad Blix's Datter, Anna Blix, 500 Rdlr., Feldtskjer Boys Datter, Johanne Boy, 500 Rdlr., Kammerherre Gustavus Stromboes Datter, Ingeborg Stromboe, 500 Rdlr., Boletta Andersen, som er i mit Hus, for sin Troskab 1000 Rdlr., Capitain Lützows Frue, Helle Broch, 1000 Rdlr., deres Datter, Olea Johanne Lützow, 1000 Rdlr., deres øvrige Børn tilsammen 1000 Rdlr., Herr Peder Brochs Datter, Johanne Olena, 500 Rdlr., men om hun dør tilfalder samme hendes Sysskende uden Forskjel af Kjøn, Niels Tobiesens Hustru 1000 Rdlr., Jomfru Marthe Jacobsdatter Tobiesen 100 Rdlr., Peder Wolners Datter Marthina 500 Rdlr. — 4) Nyder min Systerdatter Ragne Elisabeth Andresen 4000 Rdlr., saa at alle mine Pretiosa, Guld, Sølv, Gangklæder, Linned, Knippelstøj, med videre Brugeligt, Børneløjerter og hvad som er i Behold af Børnetøj, tilligemed min smale Kariol og Fruentimmerslæde med deres ganske Tilbehør, en sort mesfingbeslagen Kuffert, en engelsk Dragkiste, en sort lakeret Kuffert og en Natbordspeil paa Fod med sine Æsker. — 5) Efterat disse legata strax efter min Død ere udbetalte, tilfalder det øvrige Bo mine rette Arvinger efter Loven, dog at min Syster gaar i lige Arv med min Broder; det samme forstaaes og om hendes Børn. Dog bliver følgende herved at iagttage: — — —[1] 12) Til at behandle og forrette et lovligt Skifte efter mig og se Alting

[1]) De følgende 1—11 Poster udeladt som angaaende rent private Sager.

bragt i bedste Rigtighed, som for Guds Ansigt, haver jeg antaget og herved antager Krigsraad Bartholomæus Gram, som med sig tager hans Broder Procurator Mathias Egedius Gram, om han dertil kan formaaes, eller en anden duelig Mand, for hvilken Forretning de tilsammen nyde 1 pCt. af Boets beholdne Formue. Christiania den 20 August anno 1770.

Johanne, salig Ole Nielsens.

(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer

Hans Storm. (L. S.) J. C. Hjort. (L. S.)

Kodicil til fornævnte Testament.

Efter bekræftet Gjenpart paa de ovenanførte Steder.

224 b. 8 Decbr. 1779. Christiania.

Til ydermere Oplysning og Bestemmelse om følgende Poster udi mit under 20 August 1770 oprettede Testamente, har jeg skriftlig forfattet denne min Vilje, som er: 1) at de 500 Rdlr., jeg har givet til Byens almindelige Fattige og strax efter min Død forløbs udbetales af mit Bo, maa ej paa anden Maade anvendes til de Fattiges Bedste, end at de aarlig nyde Renterne af denne Capital, som bestandig skal staa udi rescriptmæssig Pant, dog allerhelst i Jordegods, naar samme kan erholdes, til Renters Avling, af hvilke Renter jeg vil, at Pigen Christence Olsdatter skal, naar hun fører sig skikkelig op, aarlig nyde 6 Rdlr. i 4 Aar efter min Død, til Hjelp til Klæder, samt en brunmalet Kiste, og skal Jomfru Bolette Andresen modtage Pengene og paase de blive anvendt til hendes Nytte; imidlertid bør hun stræbe efter en sand Gudfrygtighed og alvorlig Flid at være i den Stand selv at erhverve sig det Fornødne til Klæder og Føde, ved christelig at tjene for sit Brød. — 2) Dernæst hvad mit legatum angaar, hvorom er meldt i den 2den Post udi forberørte mit Testamente, og som skal føre Navn af Ole Nielsens og Hustrues Gave til Hjelp for de Fattige, da skal samme alene være og forblive for altid under Præsidentens og Stiftsprovstens Disposition i Christiania, hvilke 2de gode Mænd, saavel de nuværende som efterkommende, jeg hermed vil have aarligen ombedet at paatage sig den Møje at paase, at de Vilkaar, paa hvilke det er givet, blive i alle Dele nøje opfyldt, hvorhos vil blive at agte, at naar nogen Ny skal indtræde i de Personers Sted, hvilke allerede af mig ere udnævnte, bliver det først paa

den eller de Indtrædendes Andel at afdrage, hvad den forlangte Bekjendtgjørelse udi Aviserne i de fastsatte Tilfælde kan have kostet. Endskjønt jeg vist formoder, at de Herrer Præsidenten og Stiftsprovsten altid vil blive enige med hinanden i at vælge den mest Trængende og tillige nærmest Berettigede, saa dog i Tilfælde, at de ej herudi skulde blive lige stemmende, beholder den Person Fortrinnet, som Provsten maatte bifalde, i Betragtning af, at det er at formode, at han har bedst Anledning til nøjest at kunde kjende den mest Trængende. — 3) [1] . . . . . .
Christiania den 8 December 1779.

Johanne, salig Ole Nielsens.

(L. S.)

[1]) Indeholder Forføjninger angaaende de anførte Gaver til Private, og derfor udeladt.

Fundats for Marselle Ribergs Legat til Oprettelse af en Skole i Jelse Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

225. 6 Marts 1773. Jelse.

Siden Jomfru Marselle Riberg ved Døden afgik, før hendes sidste Villie af Hans kongelige Majestets allernaadigst blev confirmeret, saalydende:

Paa det jeg nogenledes i levende Live kan give min Mening tilkjende, hvorledes jeg gjerne ønskede mine efterladte Midler disponerede i Følge og Kraft af det mig allernaadigst meddelte Codicil [1], dateret 10 October 1755, saa har jeg fundet fornøden at optegne følgende: — 1) Revenuerne af Jelse og Sands Kirker, naar alle Expenser og fornødne Reparationer ere fradragne, tænker jeg, et Aar mere et andet mindre, aarlig at skulle beløbe 30 Rdlr; — 2) haaber jeg endnu, at der kan blive tilovers en Capital af 400 Rdlr., hvoraf Renten ligeledes bedrager 20 Rdlr., tilsammen 50 Rdlr. Som nu det kongelige Codicil egentlig melder, at mine Midler skulle bruges til Jelse Kalds Skoles Fortien, da, eftersom der nu allerede ved høj Øvrigheds Foranstaltning er gjort den fornødne Indretning der, som paa andre Steder, at der er antagne Skoleholdere, der lønnes af Almuen med 10 ß af hver fortbrugende Mand med videre, saa ønskede jeg helst, at der af Menighedens bedste og bekvemmeste Hoveder maatte udsøges 4 à 6 Styk, hvilke maatte oplæres saa duelig, at de kunde tjene som Skoleholdere

[1]) D. v. s. et af hende udstedt og under ovenanførte Dato konfirmeret Gavebrev.

paa de Steder, hvor deres Tjeneste i Provstiet kunde behoves, hvortil de og fremfor Andre maatte nyde Fortrin, naar der ellers intet paa dem var at udsætte. For denne aparte Umage tænker jeg Skoleholderen kunde nyde aarlig for hvert Barn 2 Rdlr, og for at opmuntre de unge Mennesker til des flittigere at lade sig undervise i det, hvorved de tillige kunde aarsage Andre at blive oplærede i Guds Kundskab, da skulle dem aarlig gives hver 6 Rdlr, altsaa til 6 Stykker ialt 36 Rdlr., hvilke Penge skulle leveres deres af Sognepresten foresatte Formyndere, ifald Bornenes Forældre ej selv vidste at anvende Pengene til deres Del; de overskydende 2 Rdlr. skulle bruges til dem gavnlige Bogers Indkjøb, hvilke dem maatte være forærede, naar de kvitterede Skolen, og da i deres Sted antaget andre Børn, der saaledes stedse skulle continuere. Men som denne ganske Indretning ikke sigter til andet, end Guds Æres Fremme, saa vil denne Sags rette Behandling for det meste dependere af Jelse Kalds velærværdige Sognepræst for nærværende og følgende Tid. Jeg vil ønske alle de kommende et lige Sind i Christo med den nuværende, saa haaber jeg, at denne Skole kunde ved Guds Hjelp bringe nogle behagelige Planter, Gud til Ære og Lov. Jeg forestiller mig, at dette vil aarsage en aparte Umage for Sognepresten, saavel i Henseende til Revenuernes Indcassation, Distribution, saa og de unge Menneskers Udvælgelse, Tilsyn og Examination, ja at paase, at Skoleholderen ej nyder sin Løn, uden at bevise ligesaa stor Nytte, som han aparte bliver salareret for denne hans aparte Møje, men jeg ved, at retsindige Prester søge sin Løn der, hvor alt godt skal belønnes. Jeg haaber og tænker, at der kan blive en liden Douceur for den Sognemand, der kan ansees bekvem til at forestaa Kirkernes Reparation og Revenuers Inddrivelse i belejlig Tid, gid den kun kunde blive saa stor, som jeg ønskede; og hvad de 400 Rdlr. Forvaltning angaar, da var det ønskelig, at de kunde blive udsatte paa saadanne sikre Steder, at Capital og Renterne stedse kunde være sikre, i hvis Mangel der for nogen Tid, alt efter Omstændigheder, maatte indskrænkes Bornenes Tal, som skal undervises, dog maatte det hvert Aar meldes Stiftet, hvad Sikkerhed der var for Capitalen, paa det der med samme immer kan holdes et vaaget Øje. Disse ere mine enfoldige Tanker, overladende iøvrigt til Guds og Kongens Øvrighed saaledes at behandle denne Sag, som de for Gud agte at være ansvarlig, og tænker jeg at disse Poster komme at tjene den ansøgende allernaadigste Fundats, af hvilken vænteligen en i Stiftskisten og en i Jelse Kalds velærværdige Sognepræstes Documenter altid bliver i Forvaring. Dette stadfæstes under min egen Haand. Itsten Kloster den 13 November 1759. Marselle Riberg.

Saa har vi Undertegnede, i Betragtning af Jelse Prestegjelds Situation og de installerede Omgangs-Skoleholderes Omstændighed, funden fornøden at proponere følgende Forandring udi bemeldte den salig Jomfrues sidste Villie. Ved Skiftets Slutning var Boets Beholdning Contant 500 Rdlr, foruden Jelse og Sands Kirker. Renten af Capitalen (som declineret til 4 pro cento pro anno) saavelsom Revenuerne af Kirkerne ere anvendte til Ornamenternes og Kirkernes complette Istandsættelse. Hoved-Reparation er i Aaret 1771 fuldført, saa at Indkomsten af det hele Fond kan fra 1772 Begyndelse emploieres til det Brug, den salig Jomfru har bestemt. Men 1) Antallet af de Personer, som til Skoleholdere skal præpareres, maa indskrænkes, de af den salig Jomfru proponerede 4 à 6 kan ikke for 6 Rdlr aarlig underholdes, eller hos Bonden ved Omgangsreiser nyde Kost, følgelig heller ikke saa hastig oplæres. Ikkun En antages for det første, denne udvælger Jelse Sogneprest af den Alder og Kundskab, at han efter et Aars bedre Underviisning kan blive duelig og skikket til paa den rette Maade at lære andre. Ham godtgjøres saa meget for Logi, Underholdning og Underviisning billig udgives. — 2) Efter Aars Forløb etablerer han sig paa Jelse Land, nyder til et bekvem Skolehuses Opførelse det overskydende af det hele Fonds Interesse til bemeldte Aars Udgang, derefter salareres han aarlig med de aarlige Indkomster af det hele Fond, imod at han i bemeldte Skolehus holder bestandig Skole for alle Omkringboende, og deriblandt altid 2de bekvemme Subjecter, som hos ham nyde frit Logi, Underholdning og Underviisning. Naar disse ere mature, fordeles de i andre Districter som Skoleholdere mod den Belønning, hvortil Almuen contribuerer. Naar Vacance paa Jelse existerer, succederer den dueligste, indtræden i Skolehuset, som den Afdødes Arvinger overlevere i lovfør Stand under Aabods Ansvar. — 3) De omkring Jelse boende Sognemænd og Andre, som lader sine Børn underviise hos Skoleholderen paa Jelse, yde til ham aparte Betaling, imod at befries for den fastsatte Udgift til Omgangsskolen. — 4) Kirkernes nuværende og kommende Tilsynsmand haver Indkomsten og disponerer de 500 Rdlr. saaledes, at de altid paa sikre Steder mod Rente er at emploiere; han aflægger aarlig skriftlig Regnskab og Rigtighed til Jelse Sognepreſt, som, efterat Regnskabet er revideret og rigtig befunden, meddeler skadesløs Kvittering. Denne nødvendige Forandring udi forbemeldte den salig Jomfru Marselle Ribergs sidste Villie understaa vi os at indlade under Stiftets høje Øvrigheds højere Eftertanke, for derefter allerunderdanigst at udvirke kongelig allernaadigst Confirmation, hvorunder vi tillige skulde ønske, at de udvælgende Personer, som til Skoleholdere skal præpareres, maatte for Udskrivning til Lands

og Vands allernaadigst vorde forstaanede. Jelse Prestegaard udi Ryfylke Provsti den 6 Marts 1773.

Hans Kongelige Majestets virkelige Cancelliraad og Sorenskriver over Ryfylke Georg Daniel Barth.

(L. S.)

Provst og Sognepræst for Jelse Prestegjeld

H. Abel.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 30 Juni 1773 med den Klausel, „at Sognepresten til Jelse Prestegjeld, som udnævnt Deponent, til Stiftelsens Betryggelse Fremtiden indsender til Stiftets Approbation sit aarlige Regnskab, med Provstens Paategning om sammes ved Revisionen befundne Rigtighed, og det in duplo, paa det at det ene kan vorde Sognepresten med behørig Approbation tilbagesendt, og det andet til Forvaring i Stiftskisten nedlagt."

Kongelig Konfirmation paa Generalkrigskommissær J. Leegaards og Hustrues Legat til Børn af Officerer og Regimentskvartermestere i 2det Vesterlenske Infanteri-Regiment.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Rosenstand Goiskes milit. Reskripter III. 507—13.

226 a. 4 Novbr. 1773. Kjøbenhavn.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst ꝛc. gjøre vitterligt, at som hos os er skeet allerunderdanigst Ansøgning om Vores allernaadigste Konfirmation paa efterstaaende Gavebrev, lydende Ord til andet, som følger:

Erfarenhed har lært os, at et og andet Officier-Barn og godt Geni hengaar uden at lære noget retskaffent til Kongens og Landets Tjeneste, forbi Forældrenes Omstændigheder ej vil tillade at bestride den fornødne Bekostning derpaa. Af den Aarsag har vi paa Grund af det os allernaadigst forundte facultas testandi i Guds Navn besluttet at skjenke og give, ligesom vi og herved legere og testamentere Størstedelen af den timelige Velsignelse, Gud har undt os, og alt det, der efter begge vores Død maatte blive tilovers fra hvad vi til vores fattige Paarørende og andet speciel Brug kan have testamenteret, og det til en paa Rente urygglig faststaaende Capital, af hvis Renter dels tvende, og med Tiden flere af de fattigste og skikkeligste Officier- og Regimentskvartermester-Sønner

af det andet vesterlenske nationale Infanteri-Regiment skulde nyde hver et Stipendium af 60 Rdlr. aarlig, imedens de enten ved den allernaadigst oprettede mathematiske Skole eller paa anden Maade holdtes til Information i de til Kongens og Landets Tjeneste fornødne og nyttige Videnskaber [1], deels og et ligesaadant forældreløst Pigebarn af samme Regiment kunde nyde en 40 Rdlr. Pension aarlig, saalænge hun uforsørget monne blive. At nu denne givne Capital desbedre kan conserveres fra Formindskelse i Fremtiden, og dens Renter uden Egennytte og Misbrug des sikrere blive anvendt til det destinerede Brug, ansøges allerunderdanigst: — 1) At dette legatum maatte tages under Deres kongelige Majestets og Successorers allernaadigste Protection, og at følgende Poster allernaadigst maatte bevilges og confirmeres: — 2) Regiments-Chefen for det 2det vesterlenske nationale Infanteri-Regiment ordinerer 2de af de redeligste, vittigste og os nærmest boende Regiments-Officierer, som, saa strax vi begge ere døde, tilligemed Regiments-Auditeuren forsegle vores Bo, og den videre efter Loven uden Ophold og ufornøden Vidtløftighed, med at verbotenus indføre Obligationer og andet i Forretningen, administrere samme, og bringe den til hastigste muligst Endskab, samt og Boets Contanter og først indkommende Auctions- og andre Penge, hvilke ej maa tillades uindcasserede at henstaa, strax udbetale vore Paarørende, og overlevere alle andre Vedkommende det dem efter vores sidste Viljes Indhold Testamenterede, og det alt under Directionen for dette legato, dens Opsyn og Ansvar, hvilken herved indsættes til executor testamenti. — 3) Directionen for dette legato committeres Regiments-Chefen og Regimentskvartermesteren ved det 2det vesterlenske Regiment tilligemed 3de af de i Regimentets Tjeneste længst vaarne redeligste og vittigste Regiments Compagnichefs, hvilke af Regiments og samtlige Compagni-Chefs samt Regimentskvartermesteren efter de fleste vota, og i Tilfælde af lige mange vota, ved Lodkastning udvælges [1] — 4) Samtlige legati Committerede blive, en for alle og alle for en, ansvarlige for legati Midler, hvilke hos dem skal have samme Prioritetsret, som Umyndiges Midler hos Formyndere efter Loven. Til den Ende modtage de legati Midler, deponere dem i Regimentscassen eller, om det skulde eragtes sikrere, i et aparte dertil indrettet og af legato forlods bekostet Skrin eller Skab med trende differente Laaser for, til hvilken Regiments-Chefen har den ene, en af de trende committerede Officierer den anden, og Regimentskvartermesteren den 3de Nøgel, og besørge dem efter 5 Artikels Indhold indcasserede og udsatte, saa at ikke under

[1]) Om Legatets Anvendelse og Bestyrelse se nu kgl. Resol. 16 Febr. 1835 og 2 Marts 1844, jfr. og kgl. Resol. 3 Januar 1818.

nogen Prætert tillades enten noget af legali Beholdning at staa udenfor Cassen, eller og, saasnart Beholdningen sig til 50 Rdlr. skulde beløbe, at samme uudsatte paa Rente skulde henstaa. — 5) Alt hvad det legerede af Capitaler Resterende (excypt nedenanførte Afgift til Madame Erdmand) til næste 11 Juni eller 11 December, efter begge vores Død, og alt andet maatte beløbe sig til, skal være og forblive en uryggelig og paa Rente stedse uformindsket staaende Capital, af hvilken hvad som ej maatte bestaa i kongelige Obligationer og andre thinglyste Pantebreve besørges af de Committerede indcasseret og mod tilstrækkelig Pant og thinglyste Pantebreve, som af Debitor bekostes, uden Ophold udsat paa Rente. — 6) Om de legato tilfaldende kongelige Obligationers Udbetaling maa ingen Ansøgning gjøres, men meget mere suppliceres allerunderdanigst, at samme Capitaler maatte allernaadigst tillades at blive staaende, og at hvis videre af legali Midler kunde blive at udsætte, maatte allernaadigst modtages til Forrentning. — 7) Hvad Capital, som af Debitor lovlig opsiges, besørge de Committerede igjen strax ved Udbetalingsterminen udsat paa Rente saaledes, som Artikel 5 er meldet. — 8) Skulde en legati Debitor ej til Forfaldstiden udbetale sin Debet, eller og ej i rette Tid efter sin Forskrivelse betale sin Rente, eller og ej efter lovlig Opsigelse, naar Capitalen med resterende Rente ej længer kunde eragtes sikker hos ham, udbetale samme, suppliceres allerunderdanigst, at saadanne Sager maatte sine exceptione fori sortere under Regimentets Jurisdiction og Regiments-Chefen maatte være tilladt at anordne en Commission af et Par Officierer og Auditeuren, som dem uden Vidtløftighed og Bekostning for legato kunde efter Lands Lov og Ret paadømme og lade exsekvere. — 9) Af den $167\frac{1}{2}$ Rdlr. Rente, som til hver 11 Marts faaes af 5 kongelige Obligationer de dato 11 Marts 1767, ialt paa 2000 Rdlr., og af en ditto Obligation de dato 15 Marts 1773, paa 1750 Rdlr., udbetales forlods aarlig til min Leegaards Svigersyster Helena Frederikke Refen, afgangne Herr Erdmands Enke, nu i Stavanger, saalænge hun lever, hvilket med hendes Sognepræstes Attest maa bevises, 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler, og det fra den sidste 11 Marts af, til hvilken den Længstlevende af os selv har oppebaaret samme Rente. — 10) Naar meldte salig Erdmands Enke dør, eller om hun ej vores Død skulde overleve, udbetales aarlig til et efter andet fattigt og forældreløst Officier-Pigebarn udi Pension 40 Rdlr., siger fyrgetyve Rigsdaler aarlig, og det saalænge hun uforsørget bliver og sig sømmelig opfører, hvilket med vedkommende Sognepræstes Attest maa bevises. — 11) Al den øvrige Rente, saavel af næstmeldte kongelige Obligationer, som og af alle andre legato efter os tilfaldende Midler, anvendes,

saavidt samme kan tilstrække, til et Stipendium af 60 Rdlr., siger tresindstyve Rigsdaler, for hver Officier-Søn aarlig, og hvad som derfra maatte overblive, lægges til Capitalen, saaledes for Exempel, at om legati indkommende Rente skulde beløbe sig til 250 Rdlr. aarlig, da betales, saalænge Madame Erdmands lever, til hende aarlig 100 Rdlr. og til 2de stipendiarios hver 60 Rdlr., men efter hendes Død gives trende Sønner hver 60 Rdlr. Stipendium, og en Datter 40 Rdlr. Pension; de øvrige 30 Rdlr. lægges, naar Regimentskvartermesterens neden anførte Douceur er fradraget, til Capitalen og sættes paa Rente, indtil en stipendiarius mere kan antages. — 12) Til næstmeldte stipendia og Pension at nyde, maa ej andre antages end de fattigste, skikkeligste, lærvilligste og bekvemmeste Officier- og Regimentskvartermesters Sønner, hvis Forældre enten staa i, eller ere døde i, eller uden Forflytning til et andet Regiment ere i Naade dimitterede fra det 2det vesterlenske nationale Infanteri Regiment, og det fattigste, skikkeligste forældreløse og uforsørgede Officer- eller Regimentskvartermester-Pigebarn af samme Regiment, undtagen det nogensinde skulde hende sig, at et fattigt og skikkeligt ungt Menneske af vor Familie skulde, for paa denne Maade at søge sin Fortun, antage Underofficier-Tjeneste i dette Regiment, da maa han nyde lige Adgang med ovenmeldte Personer til det anførte Stipendium. — 13) Det 60 Rdlr.s Stipendium maa ej gives nogen længere, end som han enten ved den allernaadigst oprettede mathematiske Skole, eller anden publik Stiftelse nyder virkelig Information, og nogenlunde perfectionerer sig i de til Kongens og Landets Tjeneste fornødenste og nyttigste Videnskaber, hvortil han selv kan have naturlig Tilbøjlighed, hvilket med de vedkommende inspectorum Attest maa bevises, ligesom og dette Stipendium ej gives nogen længere end i det højeste udi 3de Aar. Men den 40 Rdlr.s Pension beholder Pigebarnet, saalænge hun sig skikkelig opfører og uforsørget bliver. — 14) Naar Cassens Indtægt det vil tillade, kan den af stipendiariis, som ved en Slags Prøve beviser sig at have gjort en særdeles Fremgang fremfor andre i nogle Videnskaber, tillægges et Honorarium af 10 til 20 Rdlr.s Værdi eller noget mere, alt i Proportion af hans Fremgang. — 15) Saasnart en stipendiarius forfremmes til Oberofficier, eller paa anden Maade employeres, udgaar han fra stipendio, men skulde han skikke sig saa ilde, at der lidet eller intet Haab var til Forbedring, udslettes han, og en anden udvælges. — 16) Forflyttes en stipendiarii Fader fra Regimentet, beholder dog Sønnen dette Stipendium den determinerede Tid; men skulde Sønnen eller Faderen ved Arv eller paa anden Maade tilfalde en anseelig Capital, indsættes en Trængende i den Rigeres Sted. Ligeledes forbeholdes med

Pensionisten i sidstmeldte Tilfælde. — 17) Naar ingen Anden i Regimentet haves, kan en Broder efter anden eller 2de Brodre tillige antages til stipendiarius. — 18) Skulde ved Regimentet findes et fattigt til Studeringen bekvemt og lysthavende Subject, da, naar han bevislig holdes til samme, maa han ej alene nyde dette Stipendium udi 3de Aar, før han dimitteres til Akademiet, men endog fremdeles beholde det saalænge (dog derhos ej længere end udi 3de Aar) som han med vedkommende professorum Attest beviser sig at have ved Universitetet med Vindskibelighed lagt sig efter studia, hvortil han sig applicerer. — 19) Saalænge ved Regimentet intet til ovenmeldte Stipendium og Pension trængende og værdigt Subject findes, lægges samme til Capitalen og sættes paa Rente. — 20) Samtlige legati Committerede udvælge, uden al privat Hensigt eller Persons Anseelse, dem, som af de deponerede subjectis skal nyde stipendia honoraria og Pension, samt udsætte dem, som derfra i foreskrevne Tilfælde bør excluderes, og det alt efter de fleste Stemmer, men i Tilfælde af lige mange Stemmer ved Lodkastning, hvorhos os dog som Legerende reserveres selv at denominere den første Pensionist og 2de stipendiarios. — 21) Den Correspondence, som maatte blive fornøden at føres i Henseende til legati Effecter, Pensioner og stipendia, maatte allernaadigst tillades at være fri for Postporto. — 22) Ved Regimentet skal for dette legatum haves en mindre, pagineret, gjennembraget og af samtlige Committerede forseglet Casse-Protocol og en ligesaadan større Regnskabsprotocol, hvilke af legato forlods bekostes, da det overlades til de Committerede, om flere saadanne Protocoller for desbedre Ordens Skyld skulde eragtes fornødne. Udi Casse-Protocollen indføres først disse Articuler med den allernaadigste Confirmation, hvilke denne Protocol sub litr. A kunde annecteres, dernæst ej andet end hvad legato efter os er tilfaldet efter summarisk mentionerede og Protocollen sub visse literis annoterede Documenter, ungefær saaledes som (mutatis mutandis) hosføjede Schema litr. A udviser; og endelig indføres Aar efter Aar ved Dag og Datum alt hvad til legati Midler og Beholdning til hvert Aars 31 December kan henhøre, saasom dens Capitalers Forflytning, Udsætning paa Rente og Tilvert med videre; til hvilken Ende kan ved hver Capital, hvormed nogen Forandring sker, in margine henvises til den Datum, under hvilken, eller det Pagina, paa hvilket Forandringen er anført, ungefær saaledes, som (mutatis mutandis) hosføjede Schema litr. B udviser. Udi Regnskabs-Protocollen anføres alt det øvrige, som maatte kunne henhøre til dette legatum, saasom de til hvert Aars Udgang aarlig forfattede Regnskaber over legati Indtægt, Udgift og Beholdning, de Committeredes Beslutninger om Capitalers Opsigelse og Udsætning paa Rente og om deres Antagen og Udsætning, som skal nyde

stipendia honoraria og Pension med videre. — 23) Regimentskvartermesteren ved Regimentet fører Pennen i alt hvad dette legatum vedkommer, inddriver og indcasserer under de øvrige Committeredes Opsigt de ved vores Død resterende og siden aarligen faldende Rente i rette Tid, mod Kvittering og Afskrivning paa Obligationerne, udbetaler alle Vedkommende hver Sit uden nogen Slags Afgang eller Ophold, mod deres Kvitteringer paa mentionerede Attester, forfatter til hvert Aars Udgang en ordentlig Balance over legati Indtægt og Udgift, bilægger samme med formeldte Kvitteringer, som sub literis den annecteres og vedheftes, deponerer strax Overskuddet i Cassen, samt naar Regnskabet er af de øvrige Committerede revideret og under deres Hænder manguleret og approberet (hvilket i det seneste inden Marts Maaneds Udgang næstefter skal være skeet) indfører det i og sub No. og annecterer det ved Regnskabsprotocollen. Derforuden forfatter han til hvert Aars Udgang en summarisk Extract over hvad legati ganske Capital og Beholdning da er og bliver, hvad Summa deraf er udestaaende for 5 pCt. Rente, hvad for 4 pCt., og hvad contant i Cassen, hvad Indtægten har været og hvad Udgiften, hvilken Extract circulerer i Regimentet til Alles Underretning og underskrives af alle Committerede. Til en Recognition for saadan Umage nyder Regimentskvartermesteren (foruden den Adgang, som hans Børn maa, ceteris paribus, have til ovenmeldte stipendia fremfor Andre) af hvis Renter han indcasserer og inddriver 4 pCt. aarligen, hvilke han legato til Udgift beregner. — 24) Naar en Regimentschef eller en Regimentskvartermester afgaar, overleveres legati Casse med Alt hvad dertil hører den Succederende ved en Commission; men naar en af de andre Committerede afgaar, udvælges, ligesom Art. 3 er meldt, i hans Sted en anden, hvilken gives al fornøden Underretning om dette legato og hvad dertil hører. — 25) Skulde Regimentet nogensinde vorde commanderet tilfelts, maatte denne Casse med hvad dertil hørte overleveres Stiftamtmanden i Christianssands Stift, som tilligemed 2de af Christianssands Byes vederheftigste Magistratspersoner (hvoraf den ene kunde føre Pennen, og derfor nyde den Regimentskvartermesteren Art. 23 tillagte Douceur) imidlertid skulle have Directionen og Jurisdictionen over dette legato, paase dets Bedste, i alle Maader holde sig foreskrevne Poster saavidt gjørligt paa det nøjeste efterretlig, og ved Regimentets Hjemkomst aflægge til legati Committerede en vedbørlig Rigtighed derfor. — 26) Naar nu begge ere døde, lader Regimentschefen en verificeret Afskrift af disse allernaadigst confirmerede Artikler circulere i Regimentet til Bekjendtgjørelse for Alle. — 27) Udi alt Foranførte maa uden kongelig allernaadigst Approbation ingen Forandring ske, til hvilken Ende det allernaadigst maatte være, saavel

legati Committerede, som de øvrige Compagnichefer af Regimentet tilladt til kongelig Approbation allerunderdanigst at forestille, hvad som efter Omstændighederne kunde udfindes til Hovedøiemerke, nemlig Capitalens Conservation og Tilvert, og Rentens rette Distribution des sikrere at opnaa; men skulde nogen enten af legati Committerede eller de øvrige Compagnichefer mod Forhaabning fornemme til nogen saadan Misbrug eller Desorden, som kunde være eller geraade meldte Hovedøiemerke til Nachdel, maatte den eller dem herved allernaadigst være befalet det uden Ophold for Deres Majestet til allernaadigst Remedering at anmelde, ligesom og samtlige legati Committerede herved allernaadigst maatte være paalagt, under Deres kongelige Majestets høieste Naades Fortabelse, uden al Slags Egennytte og Misbrug saaledes efter foreskrevne Regler at paase legati Bedste og distribuere dens Renter, at de for Gud kan have en god Samvittighed og for Deres Majestet kan trøste sig til at være ansvarlig, om det angaaende nogen Ansøgning skulde vorde foranlediget at anstilles. Allerunderdanigst

J. Leegaard. T. M. Leegaard, fød Resen.

Da ville Vi bemeldte Gavebrev udi alle dets Ord, Puncter og Clausuler allernaadigst have confirmeret og stadfestet, ligesom vi og samme hermed allernaadigst confirmere og stadfeste, dog med efterfølgende Forandringer og Modificationer, nemlig: 1) at det § 8 Ansøgte, at enhver Debitor til Stiftelsen maatte sine exceptione fori svare for det 2det Vesterlenske Regiments Ret, ei allernaadigst bevilges; — 2) at den § 21 forlangte Frihed for Brevporto i den Correspondence, som maatte blive fornøden i Henseende til legati Effecter, Pensioner og stipendia, bestemmes saaledes, at denne Correspondence føres under det 2det Vesterlenske Regiments Segl, hvor legati Administration er henlagt; — 3) at det § 25 Forordnede, at naar ovenmeldte Regiment nogen Tid skulde commanderes tilfelts, legati Forvaltning da imidlertid skulde overgives til Stiftamtmanden i Christianssands Stift og 2de Magistratspersoner i Christianssands By, indskrænkes med den Clausel, saafremt de godvillig ville paatage sig sligt. Skrevet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores kongelige Residensstad Kjøbenhavn den 4 November 1773.

Under Vores kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

Hauch. Ahlefeldt.

Jacob Leegaards og Hustrues Testament til 2det Besterlenske Regiment og Landmilitær-Etatens Pensions-Kasse, samt til Krigsskolen og Aa's Kirke og Fattigskole.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

226 b. 29 Januar 1783. Østre Rom.

Jacob Leegaard, kongelig Majestets General-Krigscommissair, og Thale Margrethe Resen, bemeldte Leegaards Egtefælle, gjøre hermed vitterligt, at vi i den allerhøjeste Guds Navn have paa Grund af det os allernaadigst forundte og herved Litr. A lagde facultas testandi, de dato 22 September 1762, gjort følgende Disposition over efterladende Midler:

I. Den Længstlevende af os beholder uden al Registering og anden Rettens Behandling vores fælles Bo uskiftet og udelt.

II. Efter begge vores Død antager Directionen for den, sub 4 November 1773[1] allernaadigst confirmerede, og herved Litr. B 1 a lagte Stiftelse, sig vores Bo som exsecutor testamenti, og lader samme eftermeldte Stiftelses 2den Artikels Forskrift administrere samt det hastigste muligt udbetale efterfølgende, som

III. hermed testamenteres: 1) til vores Paarørende nemlig: a. min Leegaards Svigersyster Helena Frederikke Resen, afgangne Herr Erdmands Enke, nu boende i Stavanger, 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler, hvilke dog henfalde til Stiftelsen, om hun os ej skulde overleve. Herforuden udbetales hende, efter Stiftelsens 9de Artikels Forskrift, af den Rente, som falder af de da i Kongens Casse, men nu i den norske Kvæsthus-Casse staaende 5200 Rdlr. Capital, aarligen et Hundrede Rigsdaler, og det fra den sidste 11 December af, til hvilken den Længstlevende af os selv har oppebaaret Rente, indtil den sidste 11 December, hun maatte opleve. I det Øvrige forholdes med denne 100 Rdlr.s Afgift efter Stiftelsens 9de og 10de Artikels Medfør. — b. Afgangne Herr Jens Fog, Capellan paa Hiterø, hans tvende Døtre, nemlig Christiane Marie Fog, nu ugift, og opholdende sig paa Hiterø, og Magdalena Sophie Fog, havende Degnen paa Hiterø, Andreas Homme, tilegte; til hver af dem eller deres Arvinger 500 Rdlr., tilsammen et Tusinde Rigsdaler. - c. Klokkeren i Ekersund, Johannes Fog, eller om han før vi dør, til lige Deling mellem hans Arvinger 800 Rdlr., siger aatte Hundrede Rigsdaler, — d. Dorthe Sophie Fog, afgangne Skipper Jacob Flensborgs Enke, nu boende i Ekersund, eller hendes Arvinger, 800 Rdlr., siger aatte Hundrede Rigsdaler. Men skulde meldte Dorthe Flensborg

[1]) Se No. 226 a. — De øvrige, som vedlagte, paaberaabte Aktstykker anses det overflødigt at aftrykke.

heller ville have 40 Rdlr. aarlig til sin Subsistence, beholder Stiftelsen litr. B 1 a hvad som af det hende Testamenterede maatte blive tilovers fra hendes, efter herved litr. C 4 annecterede Opskrift, til os iværende Gield, hvilken hende i saa Fald eftergives, imod at hende, saalænge hun lever (hvilket med hendes Sognepræsts Attest bevises), aarligen fra vores Død af Stiftelsens tilfaldende Renter udbetales fyrgetyve Rigsdaler; — e. den paa Lund ved Christianssand vaarne og afdøde Sømand Mathias Fogs trende efterlevende Børn, nemlig Jens Fog, Christen Fog og Else Cathrine Fog, enhver af dem eller deres Arvinger 400 Rdlr., tilsammen tolv Hundrede Rigsdaler. Fra det ovenmeldte, Christiane Marie Fog og følgende Personer, Testamenterede afgaar Enhver, hvis han eller hun efter Opskrift, herved litr. C 1 til 7 inclusive annecterede, er skyldig. — 2) Testamenteres til vores Domestiker, nemlig: — a. Jomfru Lisbeth Cathrine Zernichow 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler; herforuden udnævnes hun til at nyde af Landmilitair-Etatens Pensionscasse (som nu efter Fundation af 30 August 1775 er indlemmet under den almindelige Enkecasse) efter herved litr. D 1 lagte kongelige Resolution af 5 April 1769, den allernaadigst bevilgede 40 Rdlr.s Pension aarligen, og det fra den sidste 11 Juni, til hvilken den Længstlevende af os selv har oppebaaret Renten af den meldte Casse overleverede Capital, indtil den sidste 11 Juni, hun oplever; men skulde meldte Jomfru Zernichow før vi do, henfalder de 100 Rdlr. til Stiftelsen litr. B 1; — b. hver af vore Tienestefolk en Gave af 4 Rdlr. til ti Rigsdaler, hvilken den Længstlevende af os fastsætter, hvem skal have og hvor meget hver. — 3) Testamenteres til: — a. Hr. Capitain Christopher Henrik von Hoelfeldts Jomfru Datter Thale Margrethe Resen 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler; — b. Sergeant Jon Jonsen Kvællands Søn, Jacob Jonsen Kvælland, 20 Rdlr., siger tyve Rigsdaler; — c. Wraae Jonsen i Herdal, hans Datter Thale Margrethe, gift med Peder Danielsen Lechne, tyve Rigsdaler. Skulde nogen af sidstmeldte 3de Personer ej overleve os, henfalder det dem Testamenterede til Stiftelsen litr. B. — 4) Testamenteres til Aa Kirke i Lyngdal 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler, med Condition: — a. at den af os selv bekostede Stol i Kirken uden nogen aarlig Afgift enten følger Gaarden Østre Roms Eier, om det skulde blive en kongelig Betjent eller anden distingveret Mand, eller og bliver en saakaldet Kongsstol for Sognets Officierer og deres Familjer; — b. at Kirkens halve Del af Sacristi-Graven bliver et Begravelsessted for vores Lig, ligesom den anden os tilhørende halve Del er for Schoutbynacht Resen og hans Frues Lig; modtages ikke meldte Conditioner, henfalder disse 100 Rdlr. til Stiftelsen litr. B 1. — 5) Testamenteres Aa Sogns

Fattigskole 500 Rdlr., siger fem Hundrede Rigsdaler, til en Slags staaende Capital, hvis Renter anvendes til aarlig at betale Kosten for en 4 à 5 af Sognets fattigste Bønders Børn, medens de for Degnen lære tilgavns at læse i Bog, og til at give hver af meldte Børn en Pontoppidans Catechismus og en Psalmebog for. Hvad som bliver tilovers af Renten, lægges til Capitalen, indtil flere Skolarer kan antages. Denne Donation ansøges de høie Stiftsherrer at ville ved sin nærmere Ordineren og Foranstaltning saaledes understøtte, at Capitalen kunde conserveres og med Tiden forøges, samt Renten rettelig anvendes. — 6) Testamenteres Landmilitair-Etatens Pensionscasse, som nu efter Fundation af 3 August 1775 er indlemmet under den almindelige Enkecasse, 1200 Rdlr., siger tolv Hundrede Rigsdaler, til en uryggelig Capital, hvoraf efter den kongelige allernaadigste Resolutions Forskrift de dato 5 April 1769, herved sub litr. D 1 annecteret, udbetales aarligen fra den sidste 11 Juni af, til hvilken den Længstlevende af os selv har oppebaaret Renten, en bestandig vedvarende 40 Rdlr.s Pension. Benævnte 1200 Rdlr. ere, efter herved sub litr. D 2, 3 lagte det kongelige Generalitets og Commissariats Skrivelser af 6 Mai og 24 Juni 1775, da til ovenmeldte Casse overleverede, ligesom og vores nærmere Disposition i Henseende til den perpetuelle 40 Rdlr.s Pension aarligen deraf er herved sub litr. D 4 annecteret. — 7) Testamenteres den mathematiske Skole udi Christiania til en fast staaende Capital, hvis Renter anvendes til en des dygtigere Informator i de fornødne Videnskaber ved Skolen, hans des bedre Løn om Aaret, eller til hvad andet speciel Brug Kongen selv allernaadigst maatte foreskrive at være nødvendigst og nyttigst til meldte Skoles og dens Disciplers Bedste; hertil testamenteres da: a. de denne Skole overleverede Capitaler, nemlig efter det Norske Generalitets og Commissariats-Collegii Skrivelse af 13 October 1775, samt Regnskabsføreren ved meldte Skolecasse, Krigssecretair Smiths Skrivelse af 9 Februar 1776, herved litr. E, 1, a og b annecterede, 2000 Rdlr., og efter det Norske Generalitets og Commissariats Skrivelser af 18 December 1778, 7 Januar 1780, item 14 September og 14 December 1781, herved sub litr. E, 1, c, d, e, f annecterede, 700 Rdlr., tilsammen to Tusinde syv Hundrede Rigsdaler, tilligemed den deraf resterende Rente fra den sidste 11 December af, til hvilken den Længstlevende af os selv har oppebaaret samme; — b. de hos Herr Grüner med resterende Rente til 3 Juli 1769 tilgodehavende 125 Rdlr. 1 ß med deres endvidere paaløbende Renter fra 3 Juli 1769 til Betaling sker, hvilke efter min Leegaards Copi Skrivelse af 5 August 1776 samt Generalitets-Collegii Skrivelser af 25 October 1776 og 18 April 1777, herved litr. E, 2, a, b, c annecterede,

ere den mathematiske Skole overdragen med saa meget vissere et Haab, at Betalingen skulde kunne erholdes, som den gode Herr Pastor Grüner skal have et temmelig godt Kald at leve af. — 8) Testamenteres det Vesterlenske nationale Regiment til Fods til en paa Rente urørlig staaende Fond for den sub 4 November 1773 allernaadigst confirmerede, og herved sub litr. B 1 annecterede Stiftelse: — a. de (efter kongelig allernaadigste Resolution, herved litr. B, 2, a, b annecteret, og efter det Kiøbenhavnske og Norske Generalitets derpaa grundede Foranstaltning, herved sub litr. B, 3, a, b, c annecteret, samt efter Norske Generalitets Skrivelser, herved sub litr. B 4, a, b, c og d annecterede) udi den Norske Kvæsthuscasse til Forrentning deponerede 5200 Rdlr., siger fem Tusinde og to Hundrede Rigsdaler, saavelsom og, om noget videre af os skulde vorde sammesteds deponerede, tilligemed deres resterende Renter fra den sidste Omslagstermin, til hvilken den Længstlevende af os selv har oppebaaret samme; — b. alt det, som udi denne Disposition tilforn er meldt at skulle tilfalde Stiftelsen, saafremt de benævnte Casus skulde existere; — c. alt det øvrige, som fra foranførte Vorttestamenterede, samt vores Begravelse og Skiftebekostning, item Folkelon og anden smaa Gjeld, maatte kunne blive tilovers efter os.

IV. Efter Stiftelsens 10de og 20de Artikels Medfor udnævnes til den 40 Rdlr.s Pension efter Madame Erdmands Dod at nyde Herr Capitain Henrich von Hoelfeldts Jomfru Datter, Thale Margrethe Ressen, og til det 60 Rdlr.s Stipendium at nyde, bemeldte Herr Capitains Søn, Johan Natanael Hoelfeldt, naar han den udfordrende Alder opnaar. Skulde nogen af disse før vi do, reserveres den Længstlevende af os at udnævne en Anden i den Afdødes Sted, og derforuden at udnævne en Stipendiarius.

V. Skulde efter den kongelige allernaadigste Confirmation paa Stiftelsen litr. B 1, dens 3dje Modification, Stiftamtmanden i Christianssands Stift tilligemed de flere (i Tilfælde af Regimentets Udcommandering til Felts) sig ei imidlertid godvillig ville paatage Stiftelsens Forvaltning efter dens 23 Artikels Formeld, recommenderes Directionen for Stiftelsen derom at gjøre allerunderdanigst Forslag til allernaadigste Resolutions Erhvervelse, hvorledes dermed skal forholdes.

VI. I det Øvrige tvivles ingenlunde paa, at jo Directionen for tidtmeldte, herved litr. B, 1, a lagte, allernaadigste confirmerede Stiftelse, de dato 4 November 1773, saavel af Nidkjærhed for Kongens og Landets Tjeneste, som og af Kjærlighed til Regimentet, omhyggelig vigilerer for, og især nøie holder Haand over, deels at vores Stervbo saaledes, efter Stiftelsens 2den Artikels Formeld, administreres, som det kan være

menagerligst for den og fordelagtigst for Stiftelsen, deels at hvad Summer Stiftelsen kan tilfalde eller faar at udsætte paa Rente, vorde til Capitalens perpetuelle Conservation og Forøgelse, og deraf flydende Indtægters Formerelse (efter Stiftelsens 4de og 5te Artikel, samt den kongelige allernaadigste Resolution, herved litr. B 2, og Generalitetets herpaa grundede Foranstaltninger, herved litr. B 3 annecterede) uden Ophold overleverede den Norske Kvæsthuscasse til Forrentning, deels og endelig, at Stiftelsens aarlige Regnskaber vorde efter herved, sub litr. B, 1, b, c, annecterede kongelige Resolution og Generalitets Ordre indsendt det kongelige Generalitets og Commissariats Collegium i Kjøbenhavn til Revision. Til Bekræftelse, at ovenmeldte Disposition over vores efterladte Formue er vores sidste Villie, have vi dette egenhændig underskrevet og forseglet. Østre Rom den 29 Januar 1783.

J. Leegaard. T. M. Leegaard, fød Resen.
(L S.) (L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer:
Hoelfeldt. C. H. Hoelfeldt.

Anhang til foranførte min Kones og min sidste Villie.

1) Hvad som bliver tilovers af de afgangne Dorthe Sophie Flensborgs testamenterede 800 Rdlr., naar derfra er fradraget, hvis hun efter Regning, herved litr. C 4 annecteret, bliver til den sidste 13 December, jeg oplever, skyldig, det deles i trende lige Dele imellem Klokkeren i Ekersund, Johannes Fog, Degnen Andreas Hommes Hustru, og den ugifte Christiane Marie Fog. — 2) Foruden de Mathias Fogs trende Børn testamenterede 1200 Rdlr., gives endnu hver af dem et Hundrede Rigsdaler. — 3) Modtages det Aa Kirke gjorte 100 Rdlr.s Tilbud, frafaldes den derved sub litr. b anførte Condition om Begravelsesstedet. — 4) Til samme Brug ved den mathematiske Skole, som det ommeldte, gives en Herr Etatsraad Pavels Haandskrift for 154 Rdlr. 48 ß med paaløbende Renter (som formodes ej bliver disputeret) fra 10 December 1779, hvilken Haandskrift er overleveret til Skolen efter herved sub litr. E, 3, a, b annecterede Documenter. — 5) Mine Tjenestefolk gives hvis hvorefter den herved sub litr. F annecterede Fortegnelse er ordineret.

J. Leegaard.

---

hristen Flye's Gavebrev til en fattig Discipel i en af de nederste Klasser i Christiania Latinskole.

Efter en Kopibog i Skolens Arkiv.

!7. 14 Juli 1774. Kirkevaag.

Højædle Herr Canselliraad.

At jeg gjør mig den Ære at tilskrive Herr Cancelliraaden, er i Anning, at som min Rector salig Herr Cancelliraad Rasch altid erindrede Disciple om, som nød Skolens stipendia, hvoraf jeg og var en, at de :atte ikke forglemme saadan Velgjørenhed, men hvis den Allerhøjeste te dem nogensinde i Embede, og gav dem Lejlighed og Formue dertil, burde de give 100 Rdlr. til samme Skole; det haver og den gode ıd forundt mig, som nu er Pastor til Vaagens og Gimsø Menigheder Saltens Provsti i Nordlandene, derfor har jeg og lovet dette, og min ıstru, som nu er bortdød fra mig, tilsagde mig dette at skulle blive dbyrdet, hvis hun havde oplevet min Død; men som det ikke behagede ›ets og Dødsens Herre, saa vil jeg efterkomme Løftet, medens jeg lever, derfor haver indlagt denne Assignation paa Sr. Arnold Henrich Veer i Bergen paa samme Summa, at dens liden Interesse kan aarlig ıme en fattig, civiliseret og lærvillig Discipel til Del i en af de ne-ste Classer, som jeg og er forvisset saaledes efterkommes. Hvem min rre nu vil at Pengene skal adresseres til, imod hans egenhændige ittering, dette ville han behage at underrette ham om, da de efter et :rdingaars Dilation blive vistnok remitterede. Næst min Friheds Af-›else, haver jeg den Ære at være Herr Cancelliraads skyldigste Tje-:. Kirkevaag den 14 Juli 1774.

Christen Jensen Flye.

---

ans Speilbergs og Hustrues Testament til Homedals Prestegjelds Fattige.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

!8. 20 Februar 1775. Holt.

Undertegnede Hans Speilberg, Provst for Nedenes Provsti og gneprest til Holts Prestegjeld, gjør vitterligt, at jeg med min kjære stru Rigbor Christine Tybring, hendes fri Vilje og Samtykke, i taknemelig Betragtning af Guds forunderlige Førelse og mod os i saa-

mange Maader beviiste store Naades Velgjerninger, haver givet og skjenket, som jeg og herved giver og skjenker til Homedals Prestegjelds Fattige, hvis Lærer jeg haver været udi 24 Aar, 100 Rdlr., skriver et Hundrede Rigsdaler, nemlig til Landviks Sogn 50 Rdlr., til Eids Sogn 25 Rdlr. og til Hegrefos Sogn 50 Rdlr., med saadan Condition og Vilkaar, at denne samme Capital stedse og altid conserveres urørt og under Opsigt og Disposition af Sognepresten, Prestens Medhjelpere i hvert Sogn og de Fattiges Forstandere, bliver altid i Kaldet staaende paa et fast Jordebrugs Pant og lovlig Rente 4 pCt.; dernæst, at Renten af den halve Capital, 2 Rdlr., bliver af Sognepresten uddelt strax over Michelsdag til 3de husarme Mennesker, især dem, der have smaa Børn, som han med Raadføring af Medhjelperne kjender at være mest trængende, om de end desuden kunde nyde nogen Hjelp af andre Fattiges Penge i Sognet, nemlig til 1 Husarm i Landviks Sogn 1 Rdlr., til 1 Husarm udi Eids Sogn 2 Rdlr. og til 1 Husarm udi Hegrefos Sogn 48 Skill. Men Renten af den anden halve Capital, 2 Rdlr., henlægges aarlig for at samle udi 13 Aar en Capital 26 Rdlr., som da udsættes paa Rente, at Rentesrente en Rigsdaler kan blive uddelt til 2de andre Husarme, nemlig en udi Landviks Sogn 48 ß, og verelvis hver andet Aar til en Husarm udi Eids og Hegrefos Sogne 48 ß; saaledes henlægges da bestandig Renten og 50 Rdlr. udi første Capital, at hver 13 Aar i Fremtiden 2de andre Husarme kan noget blive lettet i deres Trang. Deres Navne, som nyde denne liden Gave, blive udi de Fattiges Regnskabsbog, som ligger ved Kaldet, indført. Saalænge jeg lever, og vil beholde Capitalen, bliver den under min Disposition og Raadighed henstaaende, mod jeg aarlig svarer Renten 4 pCt., der tager sin Begyndelse fra 1 Januar 1775, hvilken Rente for Eftertiden prompte skal betales inden ultimum December, men efter min Død skal Capitalen af mit Bo forlods udleveres med indestaaende Rente til Sognepresten for Homedals Prestegjeld, at blive under hans og de Fattiges Forstanderes Opsyn hensat til vederheftige Folk, især til Kirkerne, mod den sedvanlige Rentes Svarelse, der aarlig paa foreskrevne Tid og Maade til de Fattige skal uddeles, uden nogen Tid at gjøre Indgreb i Hovedsummen. Sognepresten paa Stedet haver den Godhed at samle den hvilende Rente, til den Summa 26 Rdlr. erholdes, at Rentesrente kan vorde uddelt. Endelig, og paa det denne liden Capital des vissere kan forvares, og til fornævnte Brug anvendes, bliver dette Gavebrev in triplo gjemt, et udi Stiftets geistlige Kasse, et ved Provstiets, og et ved Kaldet, som jeg og ingenlunde tvivler, enhver Vedkommende herudi saaledes vil handle, som de med en god Samvittighed i sin Tid agte at møde mig for Herren. Til

ydermere Bekræftelse haver jeg dette egenhændig underskrevet og med sedvanlig Signet forseglet. Holts Prestegaard den 20 Februar 1775.

Hans Speilberg.

(L. S.)

Kongelig Konfirmation paa Frederik Georg Adelers Fundats [1] for en Skole paa Gimsø Klosters Gods.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

229. 2 Novbr. 1775. Kjøbenhavn.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre Alle vitterligt, at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation paa efterskrevne af Os elskelig Frederik Georg Adeler, Vores Kammerherre og Amtmand over Bratsberg Amt i Vort Rige Norge, oprettede Fundation til en Skoles Indretning paa hans Gods Gimsø Kloster, sammestedes beliggende, lydende Ord efter andet saaledes, som følger:

Frederik Georg Adeler, Herre til Gimsø Kloster, Deres kongelige Majestets til Danmark og Norge bestalter Kammerherre og Amtmand over Bratsberg Amt, giør vitterligt, at da Intet danner Folk mere til at være flittige Borgere i Staten end Religionen, eftersom Dyden uden den er Intet, men ved den opnaar just sit Maal; thi hvorfra skal Folket lære Lydighed imod Kongen og deres Foresatte, Flittighed i deres Arbeide, Troskab, Ydmyghed, Ædruelighed? hvorfra læres den store Regel: gjører imod Andre, ligesom I selv vil hendes og have? hvorfra læres det at kjende Gud og sig selv, uden i Religionen? det er da en Pligt, som paaligger Forældre, at lade deres Børn lære de Grunde, hvorved de opnaa Kundskab om det, som ene kan tjene til deres Lyksalighed. Paa det nu de, som bebo Gimsø Kloster, ingen Undskyldning skal have, at de mangle Lejlighed til at kunne faa deres Børn oplyste, haver jeg til Guds Æres Udbredelse og til et Taknemmelighedstegn for den Højestes imod mig beviste Velgjerninger, givet til en Skole det mig efter Skjøde af 21 April 1772 tilhørende Hus paa Haugene under No. 12 Gimsø Klosters Grund, bestaaende af en Stue, Kammer og Kjøkken, med 2de Jernkakkelovne i Værelserne, samt et Fæhus og Lade, som bestandig

[1]) Ifølge vedkommende Sorenskrivers Attest skal denne Fundats hidtil ikke være thinglæst.

mange Maader beviiste store Naades Velgjern[illegible] ave er foruden et ket, som jeg og herved giver og skjenker t[illegible] e Abeler har skienket tige, hvis Lærer jeg haver været udi 2[illegible] aſo Kloster imod lovlig drede Rigsdaler, nemlig til Landv[illegible] arlig Løn for det første 30 25 Rdlr. og til Hegrefos Sogn 5[illegible] hvilken fastsættes til 12 Tyls- kaar, at denne samme Capital [illegible] res, men alt bruges til Skolens der Opsigt og Disposition af [illegible] er Naade og Lykke, at mine eller Sogn og de Fattiges Fr[illegible] eres Omstændigheder, blive bedre, vil fast Jordebrugs Pant [illegible] at forbedre dette nyttige Verk, men ingen halve Capital, 2 R[illegible] at, maa ske. Conditionerne, paa hvilke dette er gi- dag til 3die hus[illegible] 1) Klosterets Ejer beskikker alletider Skoleholdere, men da han med Ro[illegible] sigt bør være, at Børnene kan blive oplyste i deres sande om de en[illegible] bliver Skoleholderen forud examineret af Sognepresten for Sogne[illegible] ield og meddelt Attest om sin Duelighed; skulde Sogne- udi [illegible] Formodning ej finde den duelig, som Ejeren vilde beskikke, R[illegible] Klosters Ejer fremdeles vedblev sin Paastand, indsender Sko- [illegible]holderen til Bispen, der i Sagen deciderer. — 2) Til denne Skole [illegible] henhøre alle de paa Gimsø Klosters Grund værende Beboere, deres [illegible], saavelsom Holtene Gaard, Vindalen og Nedre Kjerlingeteigen. — 3) Gimsø Klosters Ejer med Sognepresten for Solum ligner og fastsætter, hvad enhver paa disse Gaarde og dessen Grunde aarlig skal give til Skolens nødvendige Udgifters Bestridelse, ligesom Gimsø Klosters Ejer har Udpantningsret for dem, som ikke betale, hvad de ere paalignede at svare. — 4) Alle Straffe for Udeblivelse af Skolen og Mulcter, der i saadanne Begivenheder kan falde, komme Skolecassen til Hjelp, da deres Inddrivelse hos de Skyldige ved Udpantning af Gimsø Klosters Ejer bliver foranstaltet, ligesom og en Sparebøsse ombæres i alle Bryllupper og Vertskaber, der holdes paa de Gaardes Grunde, som til Skolen ere henlagte, samt i Solums Kirke ved alle Brudevielser, Børnedaaber og Begravelser, der holdes af dem, som under Skolen sortere, en Tavle til Skolecassens Forbedring. — Instructionen, som Skoleholderen skal være forpligtet at holde sig efterrettelig, bliver følgende: 1) Fra Mikkelsdag til Paaske skal Skolen daglig holdes, fornemmelig i October og Marts Maaneder, fra 7 til 11 Formiddag og fra 2 til 5 om Eftermiddag, i November, December, Januar og Februar Maaneder fra 8 til 11 om Formiddagen og fra 1 til 4 om Eftermiddagen; fra ultimo Mai til Mikkelsdag bliver i Begyndelsen, og indtil Lønnen kan blive forbedret for Skoleholderen efter den her paa Landet brugelige Maade, ingen Skole holdt; men saasnart Gud giver Lykke til at Skolen kan taale større Udgifter, bliver efter Gimsø Klosters Ejers Overlæg med Presten fastsat,

' da med Børnenes Skolegang skal forholdes. — 2) Skolehol-
hverken nyde eller afforbre nogen Betaling af Børnene, som
'arders Grunde findes, eftersom han har sin visse aarlige
'an skal lade sig nøje; dog tillades ham af de Forældre,
'vne, og som vil have, at deres Børn skulle lære at
'koleholderens frie Timer, efter Overlæg med Gimsø
dets Sognepræst at nyde en liden Belønning. —
. han begynde Skolen med at synge en Morgen-
.. Morgenbøn samt et Capitel af Bibelen, og derefter
en Psalme, ligesom og om Aftenen, naar Børnene gaa af
.e. Imedens Aften- og Morgenbønnen læses, skal alle tilstedevæ-
e Børn ligge paa deres Knæ, ligesom de og alvorlig maa tilholdes
Andagt at synge Psalmerne, bede Bønnerne og høre Guds hellige
læse. Naar Morgenbønnen er holdet, skal han strax begynde at
for Børnene i deres ABC, Catechismus og Forklaring eller de Bø-
som Presten nærmere befaler ham at undervise Ungdommen udi.
skal ej vænne Børnene at lære saaledes udenad, at de ej forstaa,
de læse, men bør tidt og ofte forandre Spørgsmaalene, paa det
el kunne vide at gjøre Rede for hvad de lære, og flittig give Agt
de Passioner, de mest ere hengivne til, og de Laster, som i Besyn-
ghed gaa i Svang blandt de Gamle, for derefter at kunne indrette
Underviisninger til dem, og i Tide at give dem en alvorlig Affky
)r, og henfly til Gud med Bøn og Begjering at give dem Kraft og
rke til at imodstaa det Onde; til hvilken Ende han og over dem udi
faa Ord selv at gjøre Bønner enhver efter deres Tilstand. — 4)
holder Drengebørnene til, alle Søn- og Helligdage saavel Vinter
Sommer, naar Gudstjeneste til Solum forrettes og de ere ham saa
at møde i Skolen, hvorfra de, efter at have læst Morgenbønnen
den i første Post anførte Maade, tage med til Kirken; til hvilken
e der i Choret skal være Bænke, hvor han og Børnene skal sidde
og indfinde de dem i Kirken før Gudstjenesten begynder, samt for-
: til den ophører og Catechisationen, hvortil Børnene, saavel Drenge
Piger, maa træde frem, er forbi; de Søn- og Helligdage, ingen
viken er ved Solums Kirke, møde alle baade Drenge- og Pigebørn
kolen, da Skoleholderen, efterat Morgenbønnen, som forhen meldt, er
et, synger en Psalme og læser i Huspostillen en Forklaring over den
js Evangelium, samt ender denne gudelige Forretning med en Psalme,
det og skal være tilladt de Omkringliggende at gaa ind i Skolen, for
øre Gudstjenesten forrette. — 5) Forældrene paaligger det vel, at
rge deres Børn til og fra Skolen og være ansvarlige for dem, men

Skolemesteren bør ikke desto mindre give nøje Agt paa, at de, naar de forlade ham, enten Søgne- eller Helligdage, søge Vejen lige hjem og ikke samle dem sammen, bande, bruge Skjeldsord, utugtig Snak, støje, kives og slaaes, men strax formane dem til, ikke at synde imod den alvidende Gud, som ser alt hvad de foretage dem, da, om Ord ikke vil hjelpe, han maa straffe dem med Ris, Andre til Exempel, og ingenlunde se igjennem Fingre med dem, naar de begaa modvillige og forargelige Laster. — 6) Ved Skolens Sættelse skal ham gives et Mandtal over alle de Børn, der skal søge Skolen, hvorefter han, ifald nogle af dem skulde udeblive, hver Søndag anmelder saadant for Ejeren af Gimsø Kloster og deres Sognepræst, paa det der kan blive undersøgt, af hvad Aarsag de ikke har mødt, og Forældrene med Børnene blive afstraffede paa den Maade, den allernaadigste Forordning af 23 Januar 1739 befaler, og i Overensstemmelse med denne Skole-Fundatses 3die Post. — 7) Hver Maaned eller saa ofte Presterne finde det for godt, bliver Undersøgning foretaget om, hvorvidt Børnene fremgaa i deres Lærdom. — 8) Alle de Penge, som indkomme, Skolen tilhørende, blive overleverede Gimsø Klosters Ejer, eftersom han er ansvarlig for at Skoleholderen nyder sin Løn og Skolen vedligeholdes, da Ejeren alletider forbindes at holde Bog over saavel Skolens Indtægter som Udgifter, hvilken Presterne kan forevises saa ofte de det forlange, saa meget mere, som intet kan indkomme uden det, de ere vidende om, og intet skal Skolen fravendes, men alle Ting bruges til dens Nytte. Gimsø Kloster den 13 April 1774.

F. G. Adeler.

(L. S.)

Da ville Vi forskrevne Fundation til en Skoles Indretning paa Gimsø Kloster, udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter saaledes, som samme heroven indført findes, efter den fra Os elskelige Justitsraad Herman Colbjørnsen, som constitueret Stiftbefalingsmand over Agershus Stift, og Biskopen over samme Stift Herr Christen Schmidt, derover indhentede Erklæring, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste, dog saaledes: — 1) at den aarlige Ligning, som efter Fundationens 3die Post skulde forrettes af Gimsø Klosters Ejer og Sognepresten til Solum, skal rettes efter de Klosteret underlagte Beboeres Omstændigheder, og i Almindelighed blive i Forhold med, hvad Skoleanordningen for Norge af 23 Januar 1739 Art. 33 fastsætter, og at hvad derefter ikke udkommer, skal af Klosterets Ejer udredes; — 2) at Ligningen, i Tilfælde at de Lignede fandt sig derved fornærmede, maa til Forandring og Rettelse indklages, enten for Amt-

manden, naar han ej er Ejer af Gimsø Kloster, eller for Provsten og Fogden, som Skole-Inspecteurer; — 3) at Mulcten for modvillig og uundskyldelig Udeblivelse af Skolen, eller i andre Tilfælde, hvor Forordningen af 1739 henfinder samme til Skolecassen, maa ikke overstige, hvad bemeldte Forordning eller andre Anordninger fastsætter; og — 4) at Udpantningen skal enten forrettes uden Bekostning, som et Ombud, eller i det højeste efter Forordningen af 31 Januar 1769 om Vore Skatters Inddrivelse, og at Udpantningen, ligesaavel som Ligningen, maa til Afhjelpelse, af hvad derved kunde være forseet, være Paaklage undergiven. — Forbydende alle og enhver herimod, eftersom forskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Christiansborg udi vores kongelige Residensstad Kjøbenhavn den 2 November 1775.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

O. Thott.

Lurdorph. P. Aagaard.

Abraham Christian Willarst's Enke, Christine Volquarts Testament til tvende Fattigskoler i Domkirkens Menighed i Throndhjem.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

230. 4 Novbr. 1775. Throndhjem.

Da 2de fattige Friskoler her udi Throndhjems Domkirkes Menighed, ved den nuværende Biskops Omhu og adskillige gode Folks Hjelp og Tilskud, ere begyndte og oprettede, saa i Betragtning af den Ære og Kjærlighed, jeg Underskrevne med mange flere have til denne vor gamle og trofaste Lærer, nu højærværdige Biskop Bang, declarerer jeg herved, at jeg af velberaad Hu og gudelig Hensigt, til fattige Børns christelige Oplærelse og fri Undervisning, giver og skjenker til disse ovenbenævnte 2de Fattigskoler, en nemlig udi Forstaden Ilen kaldet, og den anden inde i Throndhjems By selv, begge Domkirkens Sogn og Menighed tilhørende, alt det lidet, som efter min dødelige Afgang fra min bevislige Gjelds Betaling og Begravelsesomkostning kan blive tilovers i sin Tid, saaledes at begge oftbemeldte Fattigskoler hver bekom-

me lige Dele, alt efter den Raadighed og nærmere Disposition, som jeg baade mundtlig og skriftlig haver aftalt med og overgiver til velbemeldte Herr Bisskop Bang, som jeg og hermed ene indsætter til Executor af denne min Gave og af min Vilje i Henseende til mit ringe Efterladenskab, der alene bestaar udi mit iboende Hus og Meubler, saasom jeg ingen faste Ejendele enten af Jorder eller Gjeldsbreve haver. Men da disse mine faa Effecter endog ere med Gjeld beheftede, saa vilde alting rent bortsmelte, saafremt ellers vedkommende Rettens Middel med Forsegling, Registering, Vurdering, Skifteact med videre Behandling i sin Tid skulde befatte sig. Thi beder og haaber jeg allerunderdanigst, at mit Bo efter min dødelige Afgang for saadan Rettens Middels Tiltale og Paastand i alle Maader maa vorde befriet, og alene overlades min Viljes Executor, oftbemeldte Herr Bisskop, som jeg er forsikkret, paa det Korteste og Sparsommeligste til disse Fattigskolers Tarv og Nytte vil behandle alle Ting, uden derfor i mindste Maade selv for sin Møje at ville nyde eller fordre nogen anden Betaling, end hvad der nødvendig maa være enten i Henseende til min sømmelige Begravelse, hvilken jeg og med ham haver aftalt, og til hans ene Bestyrelse overlader, eller og hvad i en og anden Begivenhed, som ved Dødsfald sedvanlig indtræffer, og til enten Executors egen eller og publike Sikkerhed kunde fornødiges. — Skulde ellers, det jeg vist ikke ønsker, forbemeldte Herr Bisskop Bang førend jeg ved Døden henkaldes, da forbeholder jeg mig, herpaategnet, i hans Sted at udnævne en eller to, der med samme Ret og Raadighed, som han, min Disposition og Vilje i et og alt skal efterkomme; og til ydermere Forsikring og Visshed under min Haand og Signet, at alt dette saaledes er min frie Vilje, haver jeg ombedet og formaaet atterbemeldte Herr Bisskop Bang, dette med sin Paaskrift at bekræfte og ledsage. Throndhjem den 4 November 1775.

Christine Volquarts,
Enke efter salig Generalmajor Abraham Christian von Willarst, fordum Commandant over Throndhjems Fæstninger.
(L. S.)

At overskrevne legatrix, velbaarne Frue Generalmajorinde von Willarst, hverken selv, ej heller efter hendes afdøde Mand haver Livsarvinger, at hun og ved formeligt Testamente, dateret 31 Mai 1763, allernaadigst confirmeret den 20 November 1772, alene haver fuld Ret og Raadighed at disponere det lidet, som hun i Tiden fra bevislig Gjelds Betaling kan efterlade, at hun ikke heller har anden Ejendom, end det, som ovenmeldt er, og nu af hende til gudeligt Brug for de 2de be-

nævnte nye oprettede Skoler legeres, det kan jeg altsammen, som hendes p. t. værende Lagværge, med Haand og Segl bevidne, allerunderdanigst derhos bedende, at Deres kongelige Majestet allernaadigst dette Gavebrevs Instrument vilde bekræfte og stadfeste, saaledes som det forfattet er, og af kongelig Naade det samme gratis paa ustemplet Papir lade udstede, alt til en liden Hjelp og Nytte for de 2de bemeldte Fattigskoler. Throndhjem ut supra.

M. F. Bang.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 8 December 1775.

Herman Løvenskjolds og Frues Arvingers Gavebrev til Gjerpens Sogns Fattige.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

231. 6 Februar 1776. Fossum.

Da 1761 den 31 Marts ved endelig Skifte og Deling efter vore afdøde Forældre og Svigerforældre, Cancelliraad Herman de Løvenskiold og Fru Margarete Deichman, blev imellem os, som myndige Arvinger, besluttet at skjenke og give til Gjerpens Sogns Fattige en Capital af 1000 Rdlr., dog at Renterne for en Tid saaledes skulde disponeres, nemlig af de 500 Rdlr., som hos mig Generalkrigscommissair Rasch, som en af Arvingerne, blive deponeret, at udbetale Renten aarlig med 25 Rdlr. til Stervboets forrige Forvalter, Christopher Knof, som en Pension, saa længe han levede, men efter den Tid at henfalde til Gjerpens Sogns Fattige, og af de øvrige 500 Rdlr., som vare bestaaende hos nu afdøde Capitain Fleischer med Panteforsikring i Gaarden Søndre Venstøp i Gjerpens Sogn, vare Renterne ligeledes skjenkede bemeldte Debitor, formedelst hans trængende Omstændigheder, for hans Livstid, men efter hans Død da denne Capital at henfalde til Gjerpens Sogns Fattige at deraf nyde Renterne, saa have vi underskrivne Arvinger paa egne og Fraværendes Vegne, saavel til Capitalens Sikkerhed som Renternes Hævelse og ordentlige Disposition i sin Tid, herom dette som et formeligt Gavebrev indrettet, for derved at stipulere og anordne, som følger: 1) At af ovenmeldte Capital, som ved Renterne, siden de ovenmeldte Pensionisters Herr Capitain Fleischers og Christopher Knofs dødelige Afgang, er efter den af os gjorte Disposition forøget med 200 Rdlr., foruden hvad til Fattige deraf er distribueret, og saaledes denne

Donation nu i alt bestaaende af Capital 1200 Rdlr., skriver tolv Hundrede Rigsdaler, skal Renterne 4 pCt. aarlig, fra sidstafvigte 11 December af at regne, aarlig uddeles til 8 Personer af Gjerpens Sogns Fattige, som en af de nærværende Arvinger med Presten skal være berettiget til at udnævne. — 2) Paa det denne til Gjerpens Sogns Fattige saaledes skjenkede og forøgede Capital, af Summa et Tusinde og to Hundrede Rigsdaler, hvoraf de 250 Rdlr. nu ere bestaaende hos Mr. Jørgen Møller i Skien med 1ste Prioritets Panteforsikring i hans ejende ½ Part i ovenmeldte Søndre Venstøp, og de øvrige 850 Rdlr. hos mig Generalkrigscommissair Rasch, og 100 Rdlr. hos mig Canselliraad Løvenskiold nu bestaaende, kan bestandig blive conserveret til dette Brug, saa maa de ej udlaanes eller udsættes uden til suffisante Folk, som kan tilsvare baade Capital og Rente, eller imod Pant i Jordegods til de ⅔ Dele af Godsets Værdi, hvormed saavel Stedets Sognepræst som en af de nærmeste Arvinger altid skal have fælles Direction, saavel til Capitalens Sikkerhed som Renternes Uddelelse, som forhen meldt, da jeg H. Løvenskiold pro tempore paatager mig denne Direction fælles med Herr Provst Monrad saaledes, at om noget eller alt af denne Capital maatte ved deres Uagtsomhed vorde forlist, skal disse Directeurer i sin Tid, en for begge og begge for en, blive dertil ansvarlige i Et og Alt, som herved under vore Hænder og Signeter bekræftes. Fossum Jernverk den 6 Februar 1776.

B. Rasch. (L. S.) H. Løvenskiold. (L. S.) B. H. Løvenskiold. (L. S.) S. Løvenskiold. (L. S.)

Haldor Tobiesen Hellands Gavebrev til Trængende i Kinnserviks Prestegjeld.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt i Frimanns Stift. og Gavebr. II. 252—258.

232 26 Marts 1776. Helland.

Jeg undertegnede Haldor Tobiesen Helland, Odels- og Selvejerbonde, haver af christelig Medlidenhed til mine fattige Medchristne skjenket og givet, ligesom jeg og herved fra mig og mine Arvinger med velberaad Hu, Vilje og Overlæg skjenker og giver til Kinnserviks Fattigcasse den Summa et Hundrede Rigsdaler Dansk Courant, hver Rigsdaler beregnet til 96 Skilling Danske, og det saaledes og paa de Vilkaar, som følger: — 1) Disse ovennævnte et Hundrede Rigsdaler tages forlods af min Bo efter min Død; thi saalænge jeg lever, blive de staaende

os mig, uden deraf at svare nogen Rente. — 2) Saasnart de efter
sin Død ere leverede til Sognepresten og Medcommitterede udi Kinn-
ervíks Prestegjelds Sognecommission, skal de, saasnart ske kan, udsættes
paa Rente imod første Prioritet i godt og forsvarligt Jordegods, og det
enten for sig selv alene, eller og med andre, Prestegjeldets Fattigcasse
tilhørende, Penge, dog aldrig udenfor Prestegjeldet, efterdi Sognecommis-
sionen kjender bedst Folket og Jorden i Prestegjeldet, og følgelig bedst
der kan se sig for, ligesom det og, ved Renters Udeblivelse eller anden
Rislighed, koster mindst Umage at søge ved Rettergang dem, som høre
til samme Thinglag. Skulde Pengene paa denne Maade ikke kunne ud-
sættes, kan de imidlertid laanes en vederhæftig Mand, som dog desuden
stiller nøjagtig Caution for Hovedstolen og Renterne, dog at saavel Laa-
neren som Cautionisten bo i Prestegjeldet. — 3) De tre Fjerdedele af
den aarlige Rente uddeles aarligen, men den fjerde Del holdes tilbage
og lægges til Hovedstolen. Skulde imidlertid Nogen, for en kortere
eller længere Tid, behøve en saadan liden Sum tillaans, eller og den
kunde tjene til at fylde en større af Fattigcassens udlaante Penge, sættes
den ligeledes ud paa Rente, dog paa de Vilkaar: — 1. at saadanne Ren-
tesrenter beregnes denne Gave tilgode; — 2. at naar Renterne udsæt-
tes tilligemed en større eller mindre Sum, Fattigcassen tilhørende, det da
i Obligationen udtrykkelig meldes, at saa og saa mange Penge deraf til-
høre denne Gave; — 3. og endelig, at de tre Fjerdedele af indkommende
Rentesrenter uddeles aarlig tilligemed de øvrige Renter, men at den
fjerde Part bliver beregnet denne Stiftelse til Indtægt og Forøgelse. —
4) Den Del af Renterne og Rentesrenter, som efter § 3 aarligen ud-
gives, deles aldrig, i hvor store de end i Tidens Længde maatte blive,
mellem flere, men alene gives til en eneste. — 5) De, som nyde disse
Renter, ere alene følgende: — a) jordbrugende Bønder eller deres Enker,
men aldrig nogen Vilkaarsmand eller Vilkaarskone, Husfolk eller Inder-
ster; thi da det er de Jordbrugende, som bære de offentlige Byrder mest,
saa holder jeg for, at der ved slige offentlige Stiftelser bør mest sees paa
deres Understøttelse; — b) og da det ofte hender sig, at baade geistlige
og verdslige Embedsmænd efterlade deres Enker i kummerfulde Omstæn-
digheder, hvilke ere saa meget værre farne, som de mere undse sig ved
at være deres Trang bekjendte, da maa ogsaa disse nyde godt af de
aarlige Renter, dersom a) deres Mænd have boet og ere døde i Preste-
gjeldet, og b) om saadanne Enker selv bo i Prestegjeldet; og er her at
merke, at ved Embedsmænds Enker forstaaes alene de kongelige Betjente-
res, dog indbefattes under de Geistliges ikke alene Sognepresternes og
Capellanernes, men ogsaa Klokkernes. Med fattige Enker af Skoleme-

sterne forholdes, som med andre Bønders, saa at de kan nyde godt af denne Gave, ifald de styre Jord, men ellers ikke. — 6) Dersom Nogen af min Slegt er ligesaa trængende som Andre, der begjere denne Almisse, da ere hine (nemlig de af min Slegt) berettigede dertil fremfor disse, dog skal altid sees derhen, — a) at de bo her i Kinnservik Præstegjeld, — b) at de ikke ved Liderlighed ere komne i Armod, da saadanne altid udelukkes, de maa være af min Slegt eller ikke. — 7) Den Rente, som aarlig uddeles, nyder Ingen i flere end et Aar efter hinanden; thi min Hensigt er, at Mange skulde understyttes; men efter et eller flere Aars Forløb kan den, som engang tilforn har nydt denne Almisse, faa den igjen, dersom Omstændighederne udkræve det. — 8) Ingen af disse 3 Sogne, Kinnservik, Ullinsvang og Odde, er udelukt fra at nyde godt af denne Gave, naar de enten ere Jordbrugende eller Enker af de i § 5 Benævnte og efter samme Berettigede; men skulde der imod Formodning i Fremtiden ske nogen Forandring med Præstegjeldets Inddeling, følger denne Gave altid Ullinsvang Sogn med det eller de dermed forenede Sogne uden nogen Affkortning i dets Andel i den øvrige Capital, som dette Præstegjelds Fattigcasse paa den Tid kan eje. — 9) Sognecommissionen, som den, der bedst kjender Enhvers Trang, er ene og alene berettiget til at skjønne, hvo der skal nyde godt af de aarligen uddelende Renter. Til den Ende skal Sognepresten, hver Gang den aarlige Samling sker af Sognecommissionen, foreslaa nogle efter § 5 Berettigede, da den nyder disse Renter, som har de fleste Stemmer af de tilstedeværende Medlemmer i bemeldte Commission, uden saa er, at Stemmerne ere lige, da Sognepresten gjør Udslaget; er Sognepresten ikke selv tilstede, da træder Capellanen i hans Sted, men skulde en besynderlig Omstændighed indløbe, at ingen af disse vare tilstede, men alene en fremmed Prest, berror Uddelingen til næste Aar og sker da dobbelt. — 10) Saasnart merbemeldte 100 Rdlr. ere indkomne, bekoster Fattigcassen en igjennemtrukken og af den daværende Sognepræst forseglet Protocol, hvori anføres alt hvad denne Stiftelse angaar; men da slig Protocol ved Ildsvaade eller anden Ulykke lettelig kunde forkomme, ønskede jeg ikke alene, at dette Gavebrev maatte indføres iblandt de Bergenske Fundationer, men forordner derhos til desto større Sikkerhed for Stiftelsen, at Obercommissionen i Bergen skal gives Underretning om følgende: a) at denne Capital er given, b) naar den er kommen ind, c) naar og hvor den er udsat, for hvad Renter og for hvad Forsikring, d) at Renten uddeles efter § 5, e) hvormeget Hovedstolen forøges. — 11) Skulde i Tiden ske nogen Forandring, at Sognecommissionen blev afskaffet, tager Sognepresten aarlig tvende Mænd af hvert Sogn tilligemed Lensmanden til sig og udde-

rne paa ovennævnte Maade. — 12) Nærværende Sognepræst, rik Christopher Glahn, til hvem dette Gavebrev nu strax bliver et, saasnart det er underskrevet og forseglet, ombedes, at han til Sikkerhed vil allerunderdanigst ansøge at dette Gavebrev maatte igst blive af Hans kongelige Majestet stadfestet. — 13) Og paa tte mit Gavebrev uden mindste Tvist rigtig kan blive opfyldt i til ovennævnte et Hundrede Rigsdaler, saa har jeg ikke alene tre af mine Sønner Ole, Johannes og Tobias at underskrive Gavebrev, men og formaaet dem til at paatage sig, En for Alle for En, at være ansvarlig for tidtnævnte 100 Rdlr.s Udbetaling, er til Sognecommissionen, og det første Gang at den efter min amlet, da Sognepresten og Medcommitterede, saa mange, som ærende, derfor udstede paa egne og Fraværendes Vegne deres bevis, da Sognecommissionen for Eftertiden bliver ansvarlig for ive. — 14) Til ydermere Sikkerhed har jeg ombedet hans Velbed Herr Marcus Schnabel og Peder Olsen, dette til Vitterlighed underskrive, samt Sognepresten Herr Glahn at love at efterkomme 11 og 12 er forordnet. Helleland den 26 Marts 1776.

Haldor Tobiesen.
(L. S.)

Cautionister og Selvskyldnere, at dette Gavebrevs Indhold, Hundrede Rigsdaler, efter vores Fader, Haldor Tobiesen Helleland, skal rigtig blive betalt til Kinnservik Prestegjelds Sognecommission, underskrive vi.

alborsen. Johannes Halborsen. Tobias Halborsen.
S.) (L. S.) (L. S.)

Til Vitterlighed:
M. Schnabel. Peder Olsen.
(L. S.) (L. S.)

Undertegnede lover at gjøre allerunderdanigst Ansøgning om Gavebrevs Stadfestelse, at melde Obercommissionen i Bergen, at ave er givet, og at sende en Afskrift til Udgiveren af de Bermundationer af dette Gavebrev, saasnart det allernaadigst er con

Henrik Christopher Glahn.

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 12 Juni 1776.

Fire Mænds Oplysning om Sigvard Kildals Gave til Fattige i Heglands Sogn.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

233 a. **25 Juni 1776.** **Hegland.**

Højædle og højærværdige Herr Professor og Stiftsprovst Herr Søren Friedlieb!

Vi samtlige Almue af Heglands Sogn indfalde med ydmygste Bøn til Hans store Naade, at vi først maatte lade Hans Højærværdighed vide, hvorledes det tilbrog sig, da Herr Sigvard Kildal skiltes fra sit Fødested og Heglands Sogn. Da han nu paa den Tid havde faaet Lov at prædike i Heglands Kirke, efter Prædiken anfaldt han Almuen i Heglands Sogn med Bøn og grædende Taare, at de vilde komme ham til Hjelp med en liden Reisepenge, hvorfor han lovede, om den almægtige Gud vilde forunde ham et lidet Brød, og hans Lejlighed maatte blive dertil, skulde han slet ikke forglemme de Fattiges Børn i Heglands Sogn til en liden Hjelp og Støtte. Han fik en stor Hjelp, langt mere end deres Lejlighed var, besynderlig af sin Broder, han laante 8 Rdlr. og gav ham. Nu meldes, hvorledes han belønnede disse Gaver, hvilke han saa højt trængende bekom. Først sendte han to Timeglas; det ene skulde staa paa Prædikestolen i Heglands Kirke og det andet i sin Broders Hus, og saa sendte han et Alterklæde, og saa et Skib, som endnu hænger i Heglands Kirke, og saa disse 100 Rdlr., som den halve Rente nu paa en Tid af 11 Aar har gaaet til Fremmede. Det, som meldt er, kan vi med 3 Mænd, som edelig vil aflægge deres Vidne at føre Sandhed med sig. Nu bedes saa ydmygelig, som vi hverken med Mund eller Pen kan fuldføre, som vi gjerne vil, om Hans Naade vilde tillægge den hele Rente de fattige Mænds Børn i Heglands Sogn, som vi med saa mange edelige Vidner kan bevise, som Gavebrevet baade har seet og læst. Skulde nu endeligen Anders Horresland have lidt mere, end nogen af de andre Skoleholdere i Prestegjeldet, som er 20 ß af Huden, da formene vi i vores Enfoldighed, at han skulde have det i det Sogn, han bor i, og af dem, som nyde Frugt af hans Lærdom. Vi kan intet mere, end vi bede om et naadigt Svar, og om at dette vores ringe Skrift maatte optages i Taalmodighed og Naade, og i Besynderlighed, da hans Broderbørn ere nu i dybeste Armod og Fattigdom, en Del af dem, saa formene vi, at Hans Naade skal tillægge de Fattige i Heglands Sogn hele Renten. Nu meldes, hvem i disse Tider vare tilstede og med edelig Forklaring kan bevise dette: Jens Gunlevsen Lovaas, Niels

Christensen Kile i den Tid, Niels Jensen Stensland. Intet mere, end vi samtlig Almue ønsker Hans Højærværdighed med sit ganske Hus under Guds trofaste Beskjermelse, henleve i dybeste Ydmyghed højædle og højærede Herr Professor og Stiftsprovsts underdanige Tjenere. Gaarden Hegland den 25 Juni 1776.

Vi 4 Mænd tilligemed vores samtlige Almue underskriver denne vores ringe Begjæring navnlig:

Sigmund Sandthvet. Aanen Homme. Anders Benesthet.
Aasmund Gaaseslaa.

Provst Søren Friedliebs nærmere Bestemmelse om Anvendelsen af foranførte Gave.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

233 b. 22 August 1776. Ovrebø.

Da det for Otternes Prestekald oprettede og approberede Skolereglement tillægger Skoleholderne i Ovrebø og Heglands Sogne til deres Løns Forbedring den aarlige Rente af de 100 Rdlr., afgangne Herr Sigvard Kildal har doneret til Heglands Sogn, med Clausul indtil nogen nærmere Oplysning kunde erholdes, hvortil bemeldte Renter efter testatoris Vilje skulle emplojeres, og det nu befindes, at endel af testatoris her værende Paarørende med edelige Vidner troste sig ved at godtgjøre, at de aarlige Renter af benævnte Capital ere destinerede Heglands Sogns Fattige, og tillige paastaa samme Renter til saadan Brug for Eftertiden at skulle anvendes, saa bør dermed saaledes forholdes, at den residerende Capellan Herr Reutz, som af sin Formand Herr Andreas Faye har imodtaget denne Capital, skal paa behørig Papir udlevere sin thinglyste Pante-Obligation, med Pant i hans Naadsens Aar, til Forvaring hos Hereds Provsten, og en under hans Haand verificeret Gjenpart deraf til testatoris Paarørende, men den aarlige Rente af 4 Rdlr. pCt. leveres af Herr Reutz til Sognepresten, som sammenkalder Heglands Sogns fattigste og mest nødlidende Lemmer og iblandt dem distribuerer og aarlig i en dertil indrettet Bog indfører, hvo der har faaet Del i disse Penge, og derudi for hvert Aar lader sig kvittere, alene med den Observation, at saalænge nogen lever af testatoris Familie, som dertil kan være trængende, bør han dertil være prioriteret. Men paa det Skoleholderne i Ovrebø og Heglands Sogne i deres tillagte aarlige

Løn intet skal afgaa, og det vilde blive for vidløftigt desaarsag at faa forfattet ny Repartition til Skolelønnen, tilpligtes Kirkeværgerne for Heglands og Øvrebø Sogner, af hver Kirkes aarlige Beholdning til hver af Skoleholderne at betale saa meget, han pro qvota til sin Løns Forbedring af disse Renter kunde tilkomme, i hvilken Henseende denne min Resolution følger nu og for Eftertiden Kirkens Regnskaber. Men som det for nærværende Tid befindes, at 3de nuværende Skoleholdere uden nogen Refusion frivillig har afstaaet deres Andel, uden alene Degn og Skoleholder i Øvrebø Sogn Anders Olsen, som paastaar sin engang tillagte Løn og intet derudi taaler at afgaa, saa nyde de andre nuværende Skoleholdere deraf intet, men Øvrebø Kirkeværger tilforpligtes for indeværende og følgende Aar af Kirkens Beholdning at betale ham 1 Rdlr. aarligen til sin Løns Forbedring i Stedet for det, han mister og af Renterne af Herr Sigvard Kildals legato kan tilkomme. Øvrebø Sangesland den 22 August 1776.

S. Friedlieb.

Peder Holms Gavebrev til trængende Enker i Frederiksstad.

Efter bekræftet Udskrift af Frederiksstads Hospitals Protokol.

234 a. **31 August 1776.** **Kjøbenhavn.**

Jeg Peder Holm, sacrosanctæ theologiæ doctor og professor primarius ved det kongelige Universitet her i Kjøbenhavn, giver herved i Jesu Christi Navn, Gud til Ære og fattige christelige Enker i Frederiksstad i Norge (hvor jeg i mine salig Forældres Hus er opdragen fra den Tid, jeg var omtrent 3 Aar gammel, til mod Enden af mit 18de Aar, samt i en meget tidlig Alder haver lært at kjende, frygte og tilbede Gud, hvis Navn være derfor og for alle mig beviste Velgjerninger evindeligen lovet) fem Hundrede Rigsdaler Courant, hvilke Penge herved leveres Sognepresten og Magistraten i bemeldte Frederiksstad, nemlig: — 1. et Hundrede Rigsdaler, staaende i Madam Clara salig Lars Dahls, hendes Grund og Hus, efter hosfølgende prioriterede Pantobligation, dateret 11 Marts 1768, thinglæst og paategnet den 2 Mai samme Aar, og — 2. fire Hundrede Rigsdaler, som herved følge i 4 Bancosedler, hver paa et Hundrede Rdlr., paa disse efterskrevne Vilkaar: — 1) Ligesom det ene Hundrede Rdlr. allerede staar i et af velbemeldte Magistrat og Sognepræst sikkert eragtet Pant, saa udsættes og de herhos føl-

ende 400 Rdlr. af velbemeldte Herrer curatoribus i forsvarlige Panter mod første Prioritets Rettighed og mod lovlige Rente, saa snart ske kan, og have de og deres Efterkommere i Embederne stedse tilbørlig Omsorg for at de 500 Rdlr. stedse maa staa i gode og faste Panter paa 1ste Prioritet, saaledes at Vedkommende alletider kunde faa de dem tillagte Renter i rette Tider, hvortil Guds gode Forsyn give Held og Lykke. — 2) Bemeldte Madame Clara Dahls er ikke alene fri for at betale de Renter, som vare forfaldne 11 Juni 1772, 73, 74, 75, 76, men hun bliver og sin Livstid fri for at betale Rente af det i hendes Hus og Grund staaende et Hundrede Rdlr. — 3) Madame Abellone C., salig Lars Hansen Tyrholms, nyder Rente af de fire Hundrede Rdlr., om hun lever her paa Jorden, naar Rente af dem indkommer, og det saalænge hun lever her paa Jorden. — 4) Jeg forbeholder mig og Ret til at udnævne andre til at nyde efter disse, om jeg lever og faar det i Sinde, og mener mig at kunne vælge saa, at det kunde haabes at være Gud til Behag. — 5) Ellers haver stedse Sognepresten i Frederikstad og Magistraten sammesteds Ret til ved faldende Vacancer at udvælge dem, som Renterne af de 500 Rdlr. nyde skulle, nemlig saadanne Enker, som til en Hjelp ere trængende, og hvis Forhold haver været og er saadant, at de Vælgende tro sig at gjøre et Gud tækkeligt Valg, enten de da tillægge al Renten af de 500 Rdlr. en Enke (ligesom bemeldte Madame Thyrholms nyder al Renten efter Madame Dahls Afgang) eller og de agte det billigere og Gud behageligere at tillægge 5 Enker hver Renten af et Hundrede Rdlr., eller hvorledes de formene Renten af de 500 Rdlr. rettest at kunne deles, efter Tiderne og fattige Enkers Omstændigheder, da og Enker, som med bestandig Svaghed ere beladne eller 60 Aar gamle, ere mere trængende end andre, naar alt iøvrigt er omtrent lige, saa vælges og saadanne fremfor dem, som bedre kunne undvære denne Almisse og ikke skjønnes værdigere. — 6) Skulde det hende sig, at Sognepresten og Magistraten ej blive af en Mening, naar Enker til denne Almisse kunde antages, da følges Sogneprestens i Henseende til de halve ledigtblevne, og Magistratens Mening i Henseende til den anden halve Del af ledigblevne Renter. — 7) Endskjøndt denne Stiftelse mest sigter til Hjelp for fattige og christelige Enker af Frederikstad, enten de bo i bemeldte Stad eller ej langt derfra, saa er det dog ingenlunde mod min Vilje, om Curatorerne eragte en Presteenke fra Borge og Thorsnes Prestegjeld, i Betragtning af hendes Kvaliteter og Trang, retteligen at kunne vælges fremfor andre til at nyde Renten af 2 eller 300 Rdlr. Jeg er fød paa store Moum og uden Tvivl døbt i Borge Kirke. — 8) Da Magistraten og Sognepresten stedse bør have saadan

Omsorg for Capitalens Conservation, Renters Erholdelse og Anvendelse, som for gudelige Stiftelser haves bør, og de for Gud i Himmelen, Alles Dommer, saavelsom for Øvrigheden agte at forsvare, saa kan en af dem selv aarligen modtage og til Vedkommende udlevere Renterne imod Kvitteringer i en indbunden Bog, som hertil indrettes paa min Bekostning, nemlig af de hosfølgende 5 Rdlr., af hvilke og den kan betales, som skriver en Gjenpart af denne Fundats, hvilken sendes mig med Magistratens og Sognepræstens Paategning, at de have annammet ligelydende Fundats og Madame Dahls Obligation tilligemed de 405 Rdlr. i Bancosedler, lovende for sig og sine Efterkommere at iagttage troligen Fundatsens Indhold, og en anden Gjenpart, verificeret af Sognepresten og Magistraten, som indsendes til Stiftets Bisskop og til at forvares i Stiftskisten, saa og en tredje Gjenpart i ovenmeldte Kvitteringsbog. Om oftmeldte Herrer curatores hellere ville lade Renterne modtages og udleveres af nogen anden god Mand, da kan og dette ske, hver Gang nye Kvitteringer for et Aar i Bogen ere indført, tegne Curatorerne i samme, at de derved intet have at erindre, nemlig naar intet falder at erindre.
Kjøbenhavn den 31 August 1776.

P. Holm.

Den Sammes Erklæring til Stiftamtmanden og Bisskopen over Akershus Stift angaaende samme Gave.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

234 b. 28 Septbr. 1776. Kjøbenhavn.

For Deres Højvelbaarenheds og højædle Højærværdigheds allerhøjstærede af 21 hujus, og især for den forsikrede og deels allerede viste Omhu for den ved Fundats af 31 August givne Capitals 500 Rdlr.s Conservation og Renternes Anvendelse efter samme Fundats, haver jeg den Ære herved pligtskyldigst og ærbødigst at takke. Ihvor gjerne jeg ellers ønsker, at fattige og christelige Enker stedse maa nyde den liden Hjelp, som af den Stiftelse kan falde, saa ser jeg dog ikke at jeg haver Ret til nu at bestemme videre, end af mig i Fundatsen skeet er, omendskjønt de allerhøjstærede Herrers Godhed synes endnu at tillade mig nogle nærmere Bestemmelser. Det, som derfor her svares paa de mig forelagte Spørgsmaale eller Forslag, maatte da alene ansees som mine Tanker, og ikke som Regler eller Dele af Fundatsen, i hvilken jeg ikke haver forbeholdt mig (som jeg og ikke mente, at jeg rettelig kunde forbeholde mig)

nogen Ret til flere Bestemmelser. Mig synes og, at Stiftelsens Hensigt under Guds gode Forsyn bedre kan opnaaes, naar Inspecteurer og Directeurer have al den Frihed og Myndighed, som kongelige Anordninger og den ringe Fundats tillader, end om jeg, som nu i 52 Aar har været her og desmindre kjender Frederiksstads Lejlighed, saadan som den nu er, da Ingen kan vide hvad den tilkommende Dag fører med sig, hazarderede nye Indskrænkninger, hvilke, skjønt Hensigten var den bedste, dog kunde have utjenlige og med Hensigten ikke overenskommende Følger. — Rettere forstaar jeg ikke angaaende — 1. at de 400 Rdlr. ikke maatte udsættes i andet Pant end Jordegods, og — 2. at de 100 Rdlr., som nu staa i Mad. Clara Dahls Gaard, paa samme Maade skulde udsættes, dog ikke førend efter hendes Død, — end at Jordegods vel i Almindelighed kan agtes for sikrere Pant, end Huse og Bygninger, og især de Bygninger i Norge, som for Ildsvaade ere langt mere exponerede, end grundmurede Bygninger; dog, da gode Jordegodspanter formodentligen ikke alle eller de fleste Tider kunne faaes, og de Fattige, som skulle nyde Renterne, ej ere tjente med at Capitalen altforlænge eller ofte skulde staa frugtesløs, og derved være adskillig Hazard underkastet, tør jeg ikke gjøre det til en Regel for denne liden Stiftelse. Inspecteurerne og Stiftets Øvrighed kan bedst nu og i Fremtiden skjønne, om det er raadeligere nu eller da at sætte Capitalen i godt Huspant eller det Jordegods, man muligen maatte kunde faa til Pant, eller lade Capitalen hos Værgen staa frugtesløs i den Tid, som forløb inden saadant Pant kunde faaes, som man helst vilde have. Dersom man og for Stiftets Kjøbstæder enten allerede haver, eller ved de højstærede Herrers gode Omsorg faar Brandassuranceanstalter, saa bleve da Huspanter des mindre usikre. Mange Slags ulykkelige Tilfælde kunde og forvolde, at Jordegods blev meget mindre sikkert, end det havde været, da det pantsattes. Rescriptet af 3 November 1774 befaler og ikke, at saadanne Capitaler maa alene udsættes i Jordegods. — Angaaende 3. at Capitalen skulde henlægges under Frederiksstads Hospital og dets Forstander, som derfor ligesom for andre deslige legata aflægger aarlig Regnskab: — De Ord i Fundatsens 3 Artikel „eller en anden god Mand" have ladet det i Inspecteurernes Frihed at lade Hospitalsforstanderen være Værge for denne Stiftelse. Jeg haver intet over Frederiksstads Hospitals Forstander at befale, og ved ej engang den gode Mands Navn, som nu haver det Embede. Da højstærede Herrer agte det tjenligst, at Hospitalsforstanderen stedse haver den foreslagne Omsorg for dette legatum, det og Sognepresten og Magistraten vides gjerne at se, jeg og selv forud haver agtet tjenligt, saa er det mig ganske kjært, om det regleres saaledes, at Hospitalsforstanderen

stedse bliver dette legati Værge, under Inspecteurernes og de Herrer Directeurers Indseende. De herhos følgende 50 Rdlr. beder jeg at maatte lægges til Capitalen, som da bliver 550 Rdlr., og kan da Hospitalsforstanderen stedse for den meldte Umage nyde Renten af de 50 Rdlr., som en liden Kjendelse, om han ikke agter den for ringe til at modtages; thi skulde dette ske, da anvendes Renten af disse 50 Rdlr., ligesom om Renten af de 500 Rdlr. meldes i Fundatsen. Da ej kan vides hvorledes de Ord: „henlægges under Frederiksstads Hospital“ kunde ville i Fremtiden forstaaes, tør jeg ikke gjøre dem til mine, som en Del af eller et Tillæg til Fundatsen. Denne indeholder intet, som forhindrer at jo Capitalen kan udsættes i gode Panter blandt Hospitalets Capitaler, saaledes f. Ex. at 1000, 2000, 3000 Rdlr. udsættes i et Pant, hvoraf Hospitalet ejer endel og denne min Stiftelse endel, i hvilken Casus det forstaar sig, at om noget tabes, da reparteres Tabet i Proportion af hver Stiftelses i det Pant satte Capital, saa at Stiftelserne nyde lige Ret. Fundatsen lader det i Vedkommendes gode Skjønsomhed at anvende Renterne saaledes, som den melder, og sigter ingenlunde til Hospitalslemmerne alene eller fremfor Andre, ligesom den heller ikke forhindrer, at jo Hospitalslemmer kunne komme i Betragtning, og nyde, naar de Vælgende ej vide andre Frederiksstads Enker, som de mene rettere at kunne vælges ved faldne Vacancer. — Angaaende 4. at dette legatum skulde betragtes i alle Maader som alle andre publike Midler, og for samme, ligesom hine med, tages saadan Sikkerhed ved Pengenes Udsættelse, som det allernaadigste Rescript af 3 November 1774 foreskriver: — Jeg ved ikke og behøver ikke at vide, hvad Beskaffenhed det haver med alle andre publike Midler i Stiftet. Der kan maaske nu eller i Fremtiden være nogle publike Midler, hvorover kan ganske anderledes disponeres, end Hensigten af min ringe Stiftelse taaler; tror derfor, at jeg ikke bør herom bestemme videre, end i Fundatsen er bestemt. Kongelige nuværende, eller i Fremtiden udstedet vordende Anordninger, som give gudelige Stiftelser den mulige Sikkerhed, forpligte alle Vedkommende, enten en particulair mener, at de ere uforbederlige, eller han maatte for sig have nogen anden Tanke. Et Stifts Øvrighed kan meget bedre nu vide og i Tiden erfare, hvad tjenligst er, end nogen, der er og i over 50 Aar har været paa et langt fraværende Sted occuperet med saa meget andet, end at han meget kan vide, hvad i det Stifter tjenligst angaaende Capitalers Udsættelse. Den menneskelige Ufuldkommenhed forvolder, at Forordninger og Rescripter undertiden eragtes af Kongen selv at behøve Forandring, og blive da ophævede eller forbedrede. Naar man vil forekomme en Ulejlighed, kan det lettelig hende sig, at en anden Ulejlighed

paafølger, naar end alt mentes forud at være paa det allerbedste betænkt. Skulde jeg være dristig nok til at melde mine intet gjeldende Tanker eller maaske ugrundede Tvivl, om Rescriptet i alle Dele kan formodes stedse at være saa tjenligt, at det ingen Forbedring nogen Tid kan behøve eller faa, da blev det, at Taxation hvert 3dje Aar paa Debitors Bekostning i Inspecteurernes Tilstedeværelse kunde maaske i Tiden forvolde, at de bedste Ejere, som havde de bedste Panter at sætte, søgte heller andre Penge end saadanne publike, som førte den Ulejlighed med sig, hvilken blev desstørre, om Inspecteuren (eller Inspecteurerne) havde 10 eller flere Mile at reise i den Forretning. Execution uden Lov og Dom, naar Rente er et halft Aar udebleven, kan i Tilfælde være haard og afskrække fra at søge saadanne Capitaler, eller end forvolde at man skiller sig af med et godt og sikkert Pant, og nødes derover til at at lade en Capital staa længe frugtesløs eller sættes i et mere usikkert Pant. Det: „maa Inspecteurerne strax besørge dem inddrevne hos Værgerne selv" synes og (skjønt der ikke staar „skulle", men „maa") betænkeligt og afskrækkende for adskillige, der anmodedes om at være Værger i den Mening, som Ordet synes i Rescriptet at være brugt. Muligen og den Tid, som kan medgaa, inden Pantsætteren kan faa Vished om at faa Penge i sit Pant af en publik Stiftelse, efter § 3 kan forvolde, at de bedste Panter ej faaes; thi det er skeet, alene fordi en føje Tid medgik, medens Proposition om Panter circulerede imellem Vedkommende, som dog alle boede der, hvor Pantsætteren var, at Pantsætteren, da ham bekjendtgjordes, at han kunde faa Capitalen, svarede, sig allerede at have andensteds faaet Forsikring om Pengene. Jeg vil hermed aldeles ikke have sagt, at Rescriptet behøver Forbedring, men kun have tilkjendegivet nogen Tvivl, da jeg saa lidet kjender Tilstanden i Egnen ved Frederiksstad, og da det synes ikke at anstaa mig, som ikke er berettiget dertil, enten at indskrænke eller udstrække Rescriptet ved forment Forklaring eller Application. Skulde jeg synes i noget, enten at have været dristig eller scrupuleur, da maatte det holdes mig tilgode, siden jeg ikke forstaar det bedre. Dersom jeg troede mig berettiget til anden og nærmere Bestemmelse, end i Fundatsen findes, da blev det maaske ved den 6te Art., nemlig at naar det Fald indtraf, da skulle Inspecteurerne indberette af hvad Aarsag hver af dem var saa determineret for en Enke, at de ej kunde forene sig i Valget; thi om ej Directeurerne selv have Agt derpaa, kunde det i Tidens Længde ske, at Sognepresten og Magistraten endog aftalede mellem sig, at den ene skulde stedse vælge alene til de halve Renter, den anden til de halve, og blev det da ej umuligt, at jo saadanne Enker kunde ofte vælges, som aldeles ikke burde vælges. Man har hørt tilfor-

ladeligen, at en vis Enke, som ejede 15,000 Rdlr., nød i mange Aar meget mere end andre af en Stiftelse, som var for de allerfattigste. Det var ikke i Norge. Jeg overlader den liden Stiftelse til Guds gode Forsyn og til de Herrer Directeurers samt Inspecteurers og Værgers gode Omhyggelighed. Næst al Velsignelses Tilønskning forblivende Deres og Deres højvelbaarne Højærværdigheds ærbødigste og tjenstskyldigste Tjener. Kjøbenhavn den 28 September 1776.

C. Holm.

I Henhold til ovenstaaende Skrivelse bleve Inspektørerne for de offentlige Stiftelser i Frederiksstad ved Skrivelse fra Akershus Stiftsdirektion af 12 Oktbr. 1776 paalagte følgende Poster til Jagttagelse: — 1) at dette legatum (nemlig de sidste givne 50 Rdlr.) maa henlægges under Frederiksstads Hospital, og dets Forstander herfor, ligesom for de øvrige, aarlig under Et at aflægge Regnskab; — 2) at de 400 Rdlr., som fra Giveren selv ere de højstærede Herrer tilsendte, saavelsom ovenmeldte herhos følgende 50 Rdlr., ikke udi andet Pant end Jordegods maa udsættes, der efter Taxationen maa være fuldkommen ⅓ Part mere værd, end det derpaa udlaanende, paa hvilken Maade disse 450 Rdlr. efter foregaaende Approbation fra Directionen, der ellers maa erhverves, saa ofte bemeldte Penge siden omsættes, allerforderligst besørges udsatte; — 3) at med de 100 Rdlr., som nu bestaaende udi Madame Clara Dahls Gaard, paa samme Maade skal forholdes, dog ikke førend efter hendes Død.

Niels Carlsens Fundats for Drøbaks Kirke.

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet.

235. 25 April 1777. Drøbak.

Da Told- og Ladestedet Drøbaks Indbyggeres Antal formedelst Handelens Udvidelse i de ældre Tider tiltog, have disse længe og lige fra Aaret 1739 adskillige Gange gjort Overlæg til og allerunderdanigst ansøgt om en Kirkes Opbyggelse for dem der paa Stedet, hvormed de kunde undgaa den store Besværlighed og Bekostning, som fulgte med at søge deres saa langt fraliggende Sognekirke Frons Annex. Men alle deres Bestræbelser har været forgjeves, sluttelig, fordi Ingen med alvorlig Flid sørgede for dette saa christelige som nyttige Værks sande Befordring; mindre fandtes der Nogen, hvilken af egen Formue vilde understøtte samme med de til Opbyggelsen udfordrende Penge. Derimod da jeg underskrevne Niels Carlsen, Borger til Christiania By og Handelsmand udi Drøbak, med ivrig Tilskyndelse af min elskelige Hustru Martha Zachariasdatter Simonsen, begge drevne af en christelig Hensigt til Guds Æres Forfremmelse og hans hellige Ords offentlige

Udbredelse, samt efter de bedste og fleste af Indvaanernes Anmodning paatog mig alvorlig at lægge Haand paa dette vigtige Foretagende, har den Allerhøieste hjulpet, at vores allernaadigste Konge paa min derom gjorte allerunderdanigste Ansøgning haver bevilget denne Kirke at opbygges saaledes, som de til Stiftsbefalingsmanden og Bispen over Agershus Stift under 6 Juli 1774[1] og 30 September 1776[1] allernaadigst ergangne Befalinger tilholde, af hvilke den første siger:

„Saa give vi Eder herved tilkjende, at Vi efter velbemeldte Niels Carlsen paa egne og øvrige Drøbaks Indvaaneres Vegne gjorte Ansøgning og Begjering samt forberørte Erklæring og vores General-Kirkeinspections collegii derover indhentede Betænkning allernaadigst have bevilget, at en ny Kirke af Træ (men helst af Sten, om Vedkommende dertil have Formue) maa opbygges i Drøbaks eller Vennebeks Grund, dog paa efterskrevne Vilkaar: — 1) at Niels Carlsen paa egne og øvrige Drøbaks Indvaaneres Bekostning besørger Kirkens Bygning fuldfærdiget og aarligen vedligeholdt, saa den ikke kommer andre Kirker til ringeste Bekostning, uden at det maatte være alene Tilfælde af Vaadeild. — 2) Skal Drøbaks Indvaanere tilkjøbe sig Nordby Kirke, hvorefter samme maa nedlægges, og dens Tiende med dens Ornamenter henlægges til den nye Kirke i Drøbak, hvorimod Nordby Sogns Almue tilstedes at søge enten Aas, Frons eller Drøbaks Kirker, siden de til samme skal yde Tiende, og maa ej formenes dem at begrave deres Døde ved nærmeste Kirke, naar de det forlange, hvorfor dem skal Stole- og Begravelsessteder ved den nye Drøbaks Kirke anvises. — 3) At Frons Kirkeejer skal erstattes alt bevislig Tab ved Drøbaks Indvaaneres Afgang, hvormed han har erklæret sig saaledes fornøjet. — 4) Skal der gjøres og herefter bestandig vedligeholdes en Karjolvej forbi Skofteslad og over Ekoldskoven til Drøbak for Prestens og andre Rejsendes Bekvemmelighed; og — 5) skal Niels Carlsen, efter hans gjorte Løfte og Tilbud, desforuden være pligtig at laane den nye Drøbaks Kirke 500 Rdlr. fri for Renter udi 10 Aar, paa det at den Indkomme med Kirkens Indkomst, samt hvad af andre christeligsindede dertil maatte erhverves, kan blive en Fond til Kirkens Vedligeholdelse. Ligeledes skal hans Arvinger være forbundne at indestaa for Kirkens Vedligeholdelse samt Istandsættelse, og om han forinden skulde bortdø, da at anstille 2de af Stedets bedste Mænd, der kunde sørge for Kirkens Vedligeholdelse efter en i saa Tilfælde forfattende Fundation". Og den anden lyder saaledes:

„Da Vi i Anledning af den paa Drøbaks udi Eder anbetroede Stift tiltagende Folkemængde under 6 Juli 1774 ved Rescript til den da constituerede

[1]) Begge trykte i Bergs Reskriptsamling, det sidste dog under 18 Septbr. 1776.

Stiftsbefalingsmand Os elskelige Christian de Schouboe, saavelsom Dig Biskop Schmidt allernaadigst have bevilget, at en ny Kirke i bemeldte Drøbak paa Niels Carlsens og øvrige Indvaaneres Bekostning maatte opbygges, hvorimod de skulle tilkjøbe sig Nordby Anner-Kirke, som maatte nedlægges og dens Tiende med Ornamenter henlægges til den nye Kirke i Drøbak, men bemeldte Nordby Sogns Almue nu ved Memorial, som Os er bleven refereret, allerunderdanigst hæver andraget, at det meget vilde nedslaa og bedrøve dem, om deres Kirke skulde forvandles til en øde Plads, og at Niels Carlsen allerede har opbygt Drøbaks Kirke, uden at bekymre sig om Materialier, Ornamenter eller Tiender af Nordby Kirke efter sin derom udstedte og vedfulgte skriftlige Tilstaaelse, ligesom og at Presten i Aas Prestegjeld er villig til at forrette Gudstjenesten der i Nordby herefter, som forhen, naar en Prædiken hver 3dje Søndag maa afgaa fra Hovedsognet, saa give Vi Eder herved tilkjende, at Vi efter forberørte Nordby Almues derhos allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begjering, saavelsom vores General-Kirkeinspections collegii Betænkning allernaadigst have fundet for godt, at Nordby Anner Almue maa fremdeles beholde deres Kirke med Ornamenter og Tiende, og deri prædikes hver 3dje Søndag, imod at samme Prædiken afgaar fra Hovedsognet".

I allerunderdanigst Følge heraf har jeg da og allerede uden noget Tilskud af Stedets andre Indbyggere (omendskjønt saadant dog ved første Anfang var lovet, især noget betydeligt fra en vis Haand, men hidtil uden Frugter) af egen Cassa og Formue ladet opreise og fuldkommen indrede en Korskirke af Træ, med blaa glasseret Teglstens Tag belagt, paa min ejende Drøbaks Grund, hvilken med sine Ornamenter, nemlig: 1 Sølv forgyldt Kalk og Disk, 1 ditto Oblatæske, 1 Par store Messingmalms Lysestager, 1 fint rødt Klædes Alteromhæng med Sølvgaloner, 1 ditto Messehagel, 1 Messeskjorte og Alterdug, 1 Alterbog, 1 Tinfad til Funten samt 1 stor og 1 mindre Klokke i Taarnet har kostet 4000 Rdlr., hvortil alene annammet, som uden Anmodning er givet af Herr Justitsraad og Lagmand Herman Colbjørnsen . . . . 100 Rdlr.
min salig Svigerfader Zacharias Simonsen . . . . . 300 —
og af min Svoger Zacharias Zachariasen . . . . . . 100 —
tilsammen fem Hundrede . . . . 500 Rdlr.,
af Herr Sorenskriver J. Rummelhof Bærøe en Messinglysekrone. Den øvrige betydelige Capital savnes altsaa i min Cassa, og hvorfor vel kunde søges nogen Opretning hos Indvaanerne, men da den almægtige og misskundelige Gud har paa dette Sted rigelig velsignet, ikke alene mig og min kjære Hustru, men endog mine Forfædre med Velstands Formue og

ts Afkom, saa bliver den Guds Tempel og Bolig, som ved sammes vielse den 29 October 1776 er kaldet Vor Frelsers Kirke, med sin gte og indhegnede Grund skienket til Publico i Almindelighed og Dro- Indvaanere i Særdeleshed. Dog som denne vores christelige Gjer- i Tidens Længde ikke kan bestaa, uden at dette Gudshus, som intet egods, mindre nogen Tienderettigheder, er beneficeret, bliver tillagt n vis aarlig Indkomst til sammes Vedligeholdelse, saa projecteres al- underdanigst følgende Indtægt: 1) Afgiver jeg, min Kone eller vores nger, efter gjorte Løfte, Renter af fem Hundrede Rigsdaler udi ti, 10 efterfølgende Aar, til 1786 Aars Udgang, som skal være priori- udi vores Ejendomme. — 2) Af alle, som maatte betjene sig af e Kirke, dens Stolestader, Klokker, Jord &c. bør det tilkomme at be- nemlig:

a. For Stolestader aarlig:

Af de tvende indelukte Familjestole ved den store Kirkedør for	3 Rdlr.		
hver af de 9 Mands- og 9 Fruentimmerstole paa oet i den store Kirkegang opad til Krybset . . .	2	—	2 ß.
hver af de 3de Mands- og 3de Fruentimmerstole i ne Gang nærmest Alteret	3	—	⸗ ⸗
en indelukt Familjestol ved den nordre Kirkedør . .	2	—	⸗ ⸗
de i nordre Vinge befindende 10 Mandsstole nemlig: paa vestre Side, numereret fra Døren opefter, sc. af			
No. 1	1	—	⸗ ⸗
⸗ 2 og 3	1	—	2 ⸗
⸗ 4 og 5	2	—	2 ⸗
til østre Væg af No. 1	1	—	⸗ ⸗
⸗ 2 og 3	2	—	⸗ ⸗
⸗ 4 og 5	2	—	2 ⸗
en indelukt Stol paa den østre Side i den søndre Vinge	2	—	2 ⸗
en Do. paa den vestre Side ibidem	2	—	⸗ ⸗
5 Fruentimmerstole i den søndre Vinge paa vestre , numereret nedenfra opad til Krybset, sc. af No. 1	1	—	⸗ ⸗
⸗ 2	1	—	2 ⸗
5 Do. paa den østre Væg, nemlig 3, 4 og 5 . .	1	—	3 ⸗
af No. 1, 2 og 3	2	—	⸗ ⸗
⸗ 4 og 5	2	—	2 ⸗
endelig for et Sæde paa det over den nordre Kirke- opbygte Chor eller Pulpitur	8 Skilling.		

her saavelsom i Gangene fri Plads for de Arme og Fattige.

b. For Begravelse paa Kirkegaarden.

Af et vorent Lig . . . . 1 Rdlr.
Af et halvvorent Lig fra 8 til 16 Aar . . . . 2 ß.,
Et Barn . . . . 1 , 8 ß,
de Fattige fri Jord.

c. For Klokkernes Brug.

For at ringe med Klokkerne ved Begravelser en Time, Ringerne aparte betalt, erlægges: For den store Klokke . . . . . 64 ß,
den mindre Do. . . . . 32 ,
og for begge tilsammen . . . . 1 Rdlr.
For at klemte med Klokkerne enten til Børnedaab eller Brudevielse . . . . 64 ß.

d. Til Vin-Værdi eller Brøds og Vins Holdelse

betales af hver Communicant hver Gang 4 Skilling, hvilke Penge leveres til Klokkeren, der siden afgiver samme til mig eller efterkommende Kirkeværger og ved Aarets Udgang Beløbet i Kirkeregnskaberne legitimeres med Sognepræstens Attest derom; og

e. For Kirkens Aabning og Lysenes Antændelse

paa andre end de Dage, som prædikes i Kirken, enten ved Børnedaab eller andre Ministerialforretninger gives . . . . 32 ß. — 3) Af Copulationer, som ske uden Lysning af Prædikestolen og efter Bevilgning enten i Kirken eller hjemme i Huset, nyder Kirken, uanseet hvor Vielsen sker, naar kuns Bruden hjemmehører i Drøbak . 1 Rdlr. Paa det nu at Kirken altid kunde være vis om disse Indkomsters prompte og rigtige Betaling, saa maatte samme allernaadigst være bevilget Udpantningsret hos Vedkommende, uanseet Stand og Character.

Hvad derimod angaar Kirkens Udgift, da som Kirken endnu mangler baade Klædning, Malning rc., hvilket dels er fortidlig at anbringe og dels af Nødvendighed maatte udstaa, indtil at samme kan iverksttilles og fuldføres, saa bliver for Tiden ikkun at anføre disse 2de Hovedposter: 1) Tilkommer Frons Annexkirke, ifølge foran allegerte allernaadigste Rescript, til Vederlag for Drøbaks Indbyggeres Afgang fra Frons Menighed og Kirkens derved tabte Rettigheder, aarlig efter opgjort bevislig Rigtighed med itzige Ejer, Herr Sorenskriver Jens Rummelhoff Børn, den Summa 20 Rdlr., siger tyve Rigsdaler, som udi Drøbaks Kirkes Indkomster skal til evig Tid være prioriterede, desuden frit Stolestel i Drøbaks Kirke; og — 2) tages af Kirkens Indtægter til Vinværdi eller Brøds og Vins Holdelse, item Lysehold samt Kirkens Pynt og Rengjørelse, aarlig 20 Rdlr. Herhos og da denne Vor Frelsers Kirkes Opbyggelse ikke er kommen andre Kirker eller Publico til den allermindste Be-

svær, dens Vedligeholdelse ej heller maa blive det, saa ansøges allerunderdanigst, at Deres kongelige Majestet allernaadigst ville fritage samme idetmindste udi de 10 første Aar fra alle publike og private Onera, af hvad Navn nævnes kan. — I det øvrige og siden jeg, som foranmeldt, ikke alene har lagt en saa anselig Capital udi denne Kirke, selv besorget alt til sammes Opbyggelse, samt dermed haft den besværligste Opsigt og Disposition, men endog til den fra Aas Prestegaard eller Gjestgiveriet Korsegaarden over Ekoldsskoven befalede nye Vejs Anlæggelse, i Steden for formente 40 à 50 Rdlr., anvendt meget mere end 100 Rdlr., men og dermed haft aparte personlig Byrde, saa at samme nu er bleven sat i fuldkommen god Stand og saa lige til, at den er bleven og herefter bliver en almindelig Stationsvej for alle Reisende til og fra samt igjennem Drøbak og over dets Færgested til alle vestenfor Follofjorden beliggende Steder, altsaa Publico til større Nytte i Almindelighed end Drøbaks Kirke i Særdeleshed, der ikkuns til Sognepræstens Befordring til Kirketjenesterne kan profitere af den, da derimod Reisende, den skydende og anden Almue i hele Landet og Prestegjeldet selv daglig finder Nytten af denne Vej, som (om Drøbaks Kirke aldrig havde bleven til) dog er og bliver saa uforbigjengelig fornøden, hvorfor allerunderdanigst haabes, at Almuen allernaadigst bepligtes at vedligeholde denne nye Vej ligesom andre alfare og Stationsveje alt uden videre Bekostning hverken for mig eller Drøbaks Kirke, end alt er skeet. Ligesom jeg (uden at tale om den store Umage og besværlige Omsorg, jeg i min Levetid og mine Arvinger efter mig, som saalænge de findes sufficiente, en efter hinanden, træde i mit Sted, paadrages ved Kirkeværgeriet) skulde ikke formode, at det fra nogen Side blev anseet for Uret eller ufortjent, at jeg for mig, Hustru og Arvinger alene forbeholder frit at bruge og benytte os af alt det, som Kirken tilhører, det være sig Stolested, den samme fra Gulvet ophøjede og indelukte, som jeg hertil har opbygt og nærværende Tid bruger, Begravelser, Klokkerne og de hellige Sacramenter, uden nogen den allermindste Betaling til Kirken. Forresten tager denne Fundation sin Begyndelse fra 1 Januar dette Aar 1777, og med hvilken jeg haaber alle og enhver af Drøbaks Indvaanere finde sig fornøjede. Drøbak den 15 April 1777.

Niels Carlsen.

Efter Kjøbmanden Herr Niels Carlsens Forlangende har vi Underskrevne, jeg Henrik Stoltenberg, Provst over Østre Borgesyssels Provsti samt Sognepræst for Aas Prestegjeld, og jeg Jens Rummelhof Bærøe, Sorenskriver over Follo, idag lydelig oplæst denne Fundats for Drø-

bakś Indvaanere, som til den Ende vare forsamlede udi Carlsens Hus, og hvilke da erklærede, ikke alene med sammes ganske Forfatning at være fornøjede, men endog, at ingen af dem, som havde givet hverken Penge eller Penges Værdi, mindre noget Arbeide til indbemeldte Vor Frelsers Kirkes Opbyggelse, derfor fandt de sig saa meget mere bevægede til at aflægge til Herr Carlsen og Kjæreste deres oprigtige Taksigelse for denne christelige Gjerning. Datum Drøbak den 4 November 1777.

H. Stoltenberg. J. R. Bærøe.

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 3 Juni 1778.

Elen Sophia Thilligners Testament til Borre Prestegjelds Fattige.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

236. 2 Oktbr. 1777. Søndre Bold.

Den faderlige Forsorg, som Gud saa trofast har vist mod mig fra min spæde Barndom indtil denne Tid, har gjort det, at jeg i Guds Navn har besluttet, at da jeg ingen Livsarvinger efterlader mig, og mine Syskende, som mine eneste Arvinger, behøve det ikke, saa skjenker og giver jeg, til en erkjendtlig Tak for Guds Godhed imod mig, min efterladende Ejendom, den nævnes med hvad Navn være kan, til Borre Prestegjelds Fattige paa saadan Maade, som følger: — 1) For nærværende Tid er jeg ingen Mand skyldig, men skulde mine Vilkaar fordre det, at jeg maatte gjøre Gjeld, da skal al min lovlig beviste Gjeld af mit efterladte Bo besørges betalt ved Stedets Sognepræst, i hvis Hænder Alt overgives, og jeg vil formode, at i hvem det end bliver, som overlever mig, han da ikke vægrer sig ved at opfylde denne min Anordning, de Fattige til Bedste, ligesom den nuværende Sognepræst, velærværdige Herr Søren Sigwardt, herpaa tegnet har tilsagt mig. — 2) Min Begravelse besørger Sognepresten ligeledes af mit Efterladenskab paa en sømmelig og tarvelig Maade uden Ligprædiken; hvad Presten for Jordpaakastelsen og Klokkeren for Sangens Forrettelse skal have, skal findes af mig selv bestemt, Resten overlades min daværende Sognepræst at besørge med forsynlig Sparsommelighed, som bedst synes. — 3) Naar saaledes min Gjeld er betalt og min Jordefærd besørget, da skal mine Efterladenskaber paa fordelagtigste Maade gjøres i Penge, og Pengene blive Borre Prestegjelds Fattige til Del under Sogneprestens An- og Tilsvar, som

følger. — 4) Skulde Gud saa velsigne min liden Formue, deels ved min egen Sparsomhed, deels ved Prestens forsynlige og forsigtige Behandling, at den kunde udgjøre en Capital, som kunde udsættes paa Rente, da skal den, saa snart ske kan, paa en sikker Maade udsættes, og Renten aarlig, helst til Jul, uddeles til de mest trængende Husarme i Sognet, som ikke har Lægd, efter Sognepræstens bedste Skjønnende og Medhjelpernes Raadførelse [1]. — 5) Men skulde mine efterladte Ting ikke bringes til saadan Summa, som jeg dog vil haabe Gud under mig Lykke til, da handler Sognepresten med sine Medhjelperes Raad saaledes, som han efter en god Samvittighed for Gud finder det bedst tjenlig for de Fattige, alene, i hvordan Omgangen bliver, saa iagttages, at saavel Borre som Nykirke Fattige tage Deel deri, saa at tvende af Borre og en af Nykirke sættes imod hinanden til Nydelse af denne min Stiftelse. — 6) Paa denne Maade skjenker, giver og forærer jeg Elen Sophia Thilligner, med velberaad Hu og fri Villie, alt hvad jeg ejer og ejendes vorder til Borre Prestegjelds Fattige, og er det min alvorlige uforanderlige Villie, at alt, som foreskrevet er, skal efterkommes, og ingen Anden maa i nogen Maade tilegne sig Ret til mit Bo, eller under hvad Navn nævnes kan, faa Deel deri, men samme skal ene og alene være overladt til Sognepræstens Bestyrelse, de Fattige til Bedste, som skal være mine eneste, sande og lovlige Arvinger, og nyde godt af denne min Stiftelse, saaledes som Presten med en uskad Samvittighed agter at svare for Guds Ansigt. — 7) Dog skal min Vært, eller den, som passer mig og gaar mig omhyggelig tilhaande med Pleje i tiltagende Alderdom eller paakommende Sygdom, nyde en Gave til Erkjendelse saaledes af Boet, som jeg forbeholder mig selv at fastsætte, og skal efter min Død findes bestemt, hvormeget det skal være. — 8) At intet af det, mig tilhører, skal formedelst Uvidenhed bortkomme, da er af mig under Dato 30 September forfattet en Fortegnelse paa alt, hvad jeg nu ejer, hvilken tilføres dette Document; hvad jeg herefter kunde enten tillægge eller fratage, skal jeg besørge til Vedkommendes Oplysning, saa meget mulig, tilkjendegivet, og her vedlagt. — 9) Endelig er denne min alvorlige Villie og nu gjorte Foranstaltning til denne gudelige Stiftelse ej alene af mig selv egenhændig underskrevet og forseglet, men til ydermere Bekræftelse har jeg og formaaet tvende Dannemænd med mig at underskrive, ligesom og nuværende Sognepræst Herr Søren Sigwardt har lovet, med sin Paategning at forbinde sig til, baade at holde over, at denne min Villie ubrødelig efterleves, saa og at antage sig mit Bo til bedste Fordel for de Fattige, hvilket jeg og ønsker og vist formoder hans Eftermænd i Embedet vil saa redelig efterkomme, at de

[1]) Forandret ved Konfirmationen, hvorom se Slutningsbemerkningen.

og i den Del kan gjøre Gud et godt Regnskab. Saaledes skal da alt mit Efterladenskab, naar jeg ved Døden er afgangen, være skjenket og givet uden mindste Undtagelse i nogen Maade, saaledes som nu forestrevet er, til de Fattige i Borre Prestegjeld efter Sognepresten bedste Foranstaltning og Godtbefindende. Søndre Bold den 2 October 1777.

Elen Sophia Thilligner.

(L. S.)

At dette er Jomfru Elen Sophia Thilligners frie Villie, og at hun med god Forstand og velberaad Hu har tilkjendegivet for os dette Foreskrevne, samt begjert, at vi som Vitterlighedsmænd ville underskrive dette af hende forfattede Document, hvorefter hun testamenterer Borre Prestegjelds Fattige sit Gods, det bekræfte vi. Datum ut supra.

Sti Grønhoff. Niels Wulfsberg.

Denne Jomfru Thilligners gudelige Stiftelse vil jeg (om Gud vil, jeg overlever hende) trolig efter Embedspligt, og som hun det herudinden begjert haver, efterkomme og opfylde, Menighedernes Fattige til Bedste, som bekræftes herved. Borre Prestegaard den 3 October 1777.

Sigwardt.

(L. S.)

Da min tiltagende Alder og indfaldende Omstændigheder lære mig, at jeg ikke finder mit fornødne Udkomme i min Pension, saa for at raade nogenledes Bod herpaa, og ikke forringe mit Efterladenskab, har jeg af de herudi[1] ommeldte 30 Rdlr., samt de herefter specificerede Ting, som jeg har solgt, udbragt en Capital af 100 Rdlr. og sat paa Rente, hvilken Sum skal med det øvrige Overblivende i sin Tid blive efter mit Gavebrev Prestegjeldets Fattige til Del. De her foranførte, men ei solgte Ting ere:[2] — Disse Ting findes da ikke in natura, men i deres Afgang blive de ovenanførte 100 Rdlr. til Vederlag, som herved bekræftes under min Haand. Søndre Bold den 12 Mai 1778.

Elen Sophia Thilligner.

[1]) Nemlig i en her udeladt paa Søndre Bold samtidig med Testamentet udstedt „Fortegnelse paa hvad jeg nu er Ejer af og efter min Død har givet Borre Prestegjelds Fattige nemlig: rede Penge ialt 30 Rdlr., Sølv: o. s. v."

[2]) Den følgende Fortegnelse udeladt.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 7 Mai 1779 under Betingelse af, „at den af hende til de Fattige skjenkede Capital skal inddrages under Fattigvæsenets Bestyrelse, lige med andre af samme Slags, men Renterne anvendes efter bemeldte E. S. Thilligners Hensigter."

følger. — 4) Skulde Gud saa velsigne min liden Formue, deels ved min egen Sparsomhed, deels ved Prestens forsynlige og forsigtige Behandling, at den kunde udgjøre en Capital, som kunde udsættes paa Rente, da skal den, saa snart ske kan, paa en sikker Maade udsættes, og Renten aarlig, helst til Jul, uddeles til de mest trængende Husarme i Sognet, som ikke har Lægd, efter Sognepresteus bedste Skjønnende og Medhjelpernes Raadførelse [1]. — 5) Men skulde mine efterladte Ting ikke bringes til saadan Summa, som jeg dog vil haabe Gud under mig Lykke til, da handler Sognepresten med sine Medhjelperes Raad saaledes, som han efter en god Samvittighed for Gud finder det bedst tjenlig for de Fattige, alene, i hvordan Omgangen bliver, saa iagttages, at saavel Borre som Nykirke Fattige tage Del deri, saa at tvende af Borre og en af Nykirke sættes imod hinanden til Nydelse af denne min Stiftelse. — 6) Paa denne Maade skjenker, giver og forærer jeg Elen Sophia Thilligner, med velberaad Hu og fri Villie, alt hvad jeg ejer og ejendes vorder til Borre Prestegjelds Fattige, og er det min alvorlige uforanderlige Villie, at alt, som foreskrevet er, skal efterkommes, og ingen Anden maa i nogen Maade tilegne sig Ret til mit Bo, eller under hvad Navn nævnes kan, faa Del deri, men samme skal ene og alene være overladt til Sognepresteus Bestyrelse, de Fattige til Bedste, som skal være mine eneste, sande og lovlige Arvinger, og nyde godt af denne min Stiftelse, saaledes som Presten med en uskad Samvittighed agter at svare for Guds Ansigt. — 7) Dog skal min Vært, eller den, som passer mig og gaar mig omhyggelig tilhaande med Pleje i tiltagende Alderdom eller paakommende Sygdom, nyde en Gave til Erkjendelse saaledes af Boet, som jeg forbeholder mig selv at fastsætte, og skal efter min Død findes bestemt, hvormeget det skal være. — 8) At intet af det, mig tilhører, skal formedelst Uvidenhed bortkomme, da er af mig under Dato 30 September forfattet en Fortegnelse paa alt, hvad jeg nu ejer, hvilken tilføres dette Document; hvad jeg herefter kunde enten tillægge eller fratage, skal jeg besørge til Vedkommendes Oplysning, saa meget mulig, tilkjendegivet, og her vedlagt. — 9) Endelig er denne min alvorlige Villie og nu gjorte Foranstaltning til denne gudelige Stiftelse ej alene af mig selv egenhændig underskrevet og forseglet, men til ydermere Bekræftelse har jeg og formaaet tvende Dannemænd med mig at underskrive, ligesom og nuværende Sognepresl Herr Søren Sigwardt har lovet, med sin Paategning at forbinde sig til, baade at holde over, at denne min Villie ubrødelig efterleves, saa og at antage sig mit Bo til bedste Fordel for de Fattige, hvilket jeg og ønsker og vist formoder hans Eftermænd i Embedet vil saa redelig efterkomme, at de

[1]) Forandret ved Konfirmationen, hvorom se Slutningsbemerkningen.

er hende skyldig 50 Rdlr., af hvilke halvtredsindstyve Rigsdaler, da det er et Laan af Skolens Casse, jeg fra Paaske til min Dødsdag betaler til Forstanderen den aarlige Rente 2 Rdlr., ligesom jeg og, saa længe Gud sparer Livet, betaler alle Skatter af Gaarden samt Brandstyr, og holder den med fornødne Reparationer vedlige. — 4) Skal bemeldte Skole af det Testamenterede udbetale den Gjeld, som efter lovmæssig Bevis kan hefte paa mit Bo ved min dødelige Afgang; og — 5) skal den Urtehauge, som efter Skjøde hører min Gaard til og ligger ved Raadstuen, være testamenteret Strømsø Kirke paa de Vilkaar, at den altid overlades Aftensangs-Prædikanten og rector scholæ paa Strømsø, imod 2 Rdlr. aarlig Afgift til Kirken; dog skal Aftensangs-Prædikanten selv holde Gjerdet om Haugen vedlige, uden Bekostning for Kirken. Og da jeg, uagtet jeg til min Dødsdag forbeholder mig fri Raadighed og Disposition over alle mine Ejendomme, hermed frasskriver mig Ret til at pantsætte bemeldte min Gaard, og haaber, baade at Skolen arver Gaarden frit til Ejendom, som og at der, naar alle ovenskrevne Poster ere opfyldte, endda bliver Noget tilovers, saa skal det, som overbliver, udsættes paa Renter imod Jordegodspant, og Renterne anvendes til at holde Huset bestandig vedlige, ligesom jeg er forsikret, at de nuværende eller efterkommende Skolens inspectores og Forstandere, efter min dødelige Afgang, i Et og Alt vil vigilere derfor til Guds Ære og Skolens Bedste. — At dette er min sidste fri Villie og lovmæssige Testamente, haver jeg til Vitterlighed ej alene formaaet min Lagværge, velædle og velbyrdige Herr Krigsraad Hans Thomas Weyer, med mig at underskrive og forsegle, men og som Vidner velædle og velærværdige, Herr Hans Hammond, Sognepræst, og Herr Peder Nyeborg Hesselberg, residerende Capellan i Drammen, ligesom jeg hermed under sedvanlig Haand og Segl selv underskriver og stadfæster ovenanførte Testamente. Strømsø den 6 Marts anno 1778.

Barbra Helena, salig Rumors.
(L. S.)

Som Lagværge og tillige overværende underskriver og forsegler
Hans Thomas Weyer.
(L. S.)

At foranførte Testamente udi vores Overværelse er, Ord til andet, for velbaarne Fru Barbra Helena, salig Capitain Rumors, lydeligen bleven oplæst, og af hende med sund Fornuft og Forstand declareret i alle Tilfælde, saaledes som anført, at være hendes fri Villie og velberaad Hu

rfattet, samt nu tillige af hende underskrevet og forseglet, det attestere
med vore Hænders Underskrift og hostrykte Signeter. Stromso
atum ut supra.

R. Hammond. (L. S.)   P. R. Hesselberg. (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 1 April 1785.

---

undats for Hilmar Meinckes Legat til Oprettelse af en Borgerskole og et Familjeinstitut i Throndhjem samt til Røraas Kobberverks Skole- og Fattigvæsen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt særskilt i Throndhjem.

38 a. 18 Marts 1778. Throndhjem.

Da vores salig Fader Herr Hilmer Meinche, Deres kongelige Majestets allernaadigst bestaltede Kammerraad og Handelsmand udi Throndhjem, til en skyldig Taknemmelighed for den store Naade og Velsignelse, hvormed det guddommelige Forsyn bestandig haver vejledet hans Foretagende og velsignet hans Hus, hans Brug og Handel til en høj Alder af 1 Aar, saavelsom og af Kjærlighed til det Folk, iblandt hvilket han i a lang Tid og lykkelig Alder haver været en Medborger, ved sin døelige Afgang, som skede den 21 Januar 1771, haver skjenket til offentg Brug og almindelig Bedste af sine Midler 10,000 Rdlr., skriver ti usinde Rigsdaler, hvilke han haver overdraget til os Undertegnede, ans efterlevende Børn og Arvinger, i Overensstemmelse med hans Tænmaade at disponere over og bestemme til nyttigste Brug og Anvendelse, a have vi efter bedste Overlæg med hinanden over denne af vor kjære salige Fader legerede Capital 10,000 Rdlr. gjort denne Disposition, samme deles i 3de Dele, nemlig 4000 Rdlr. anvendes til en borgerlig koles Oprettelse, 3000 Rdlr. hensættes til et Familjeinstitut, og de ovge 3000 Rdlr. til Røraas Kobberverks Fattigvæsen. Men da vor sa- Fader paa sin Dødsseng saa inderlig ønskede, at dette hans Legat, m han af et til Gud og sine Medborgere hengivent Hjerte havde jenket, maatte, saa længe Tid er til, under Lovenes Beskyttelse blive orkrænket og vedvarende, saa have vi, for at opfylde saavel dette vor lig Faders Ønske, som og den Tillid, han herudi haver sat til os, ved overdrage til os Udførelsen og den nøjere Bestemmelse af samme, udi nne vores Disposition af dette Legat tillige villet nøjere fastsætte og

bestemme Grundstøtterne til enhver af disse foranførte og af os gjorte Indretninger, saaledes som herefter følger:

I. 1) Formedelst den yderlige Mangel hidtil har været, især for den distingverede borgerlige Stands Ungdom, paa Undervisning, saavel udi Skrivning og Regning som andre Videnskaber, som skal danne de Unge til deres tilkommende Bestemmelser, saa at Adskillige har seet sig nødsagede til at sende deres Børn i de spæde Aar ud af Riget, og Andre have maattet med Græmmelse se deres Børn opvore i en uafhjelpelig Uvidenhed, saa have vi holdt det for den nødvendigste og nyttigste Anvendelse af vores salig Faders Legat at lægge Grund til en borgerlig Skoles Oprettelse, som iblandt de mange og rige Stiftelser udi Throndhjem hidtil er savnet, og derfor til dette bestemt 4000 Rdlr., skriver fire Tusinde Rigsdaler, foruden hvad den i Fremtiden af Familieinstitutet kunde vinde. — 2) Da Byens tvende Menigheder nu i de sildigere Tider allerede ere blevne forsynede med trende Fattigskoler, nemlig Domkirkens med tvende og Frue-Kirkes med en, hvori de ringere Folks og de Fattiges Børn oplæres udi Christendom, noget Skrivning og Regning, saa skal denne herved oprettede Skole alene være for Embedsmænds, de distingverede, anseelige og fornemme Borgeres Børn, hvorfra Embedsmænds og anseelige Proprietairers Børn fra Landet ikke skal være udelukkede, naar der for dem kan være Plads i Skolen. For det Første blive ikke flere end i det høieste 20 i Tallet antagne [1], men de, som antages til Undervisning her, maa forud kunne læse i Bog og Lutheri liden Catechismus udenad. Og da Skrivning og Regning er saa høist magtpaaliggende for Fruentimmeret, saa skal og de unge Pigebørn, for sig selv, paa sine bestemte Dage i Ugen, nyde Undervisning udi disse Videnskaber, og derhos anføres til en rigtigere Skrivemaade. — 3) Da den distingverede Stands Børn, efter deres forskjellige og høiere Bestemmelser, fremfor Haandværkere og den ringere Stand behøve flere og høiere Videnskaber, som kunde udbrede deres Indsigter og Virksomhed i det borgerlige Liv, saa skal der udi denne Skole gives Undervisning udi Christendommen, Skrivning, Regning, Historie, Geographi, de levende Sprog, saasom Tydsk, Engelsk og Fransk, Mathematik, Navigation (dog uden nogen Fornærmelse for nuværende Havnemester og Navigationsinformator), Tegning, Bogholderi, Handelshistorie, Naturlæren, Landhusholdningen, Bergvidenskaber og Chymien, saavelsom hvad der udfordres til Legemets Øvelser, der ere saa nødvendige til den artige Levemaade og

[1]) Denne Bestemmelse blev ved den kongelige Konfirmation forandret derhen, „at der skal indtages saa mange i Skolen, som Lærerne vel kan overtage".

for de Unges Helbred saa tjenlige [1]. — 4) Men da den her bestemte Fond til alt dette er utilstrækkelig, saa skal der for det første ikkun antages en Skrivemester, som underviser i Christendommen, Skrivning og Regning, Historie og Geographi, saavelsom i det tydske Sprog. Men naar Skolen deels ved veltænkende Menneskers Gaver, deels ved en sparsom Husholdning kan se sig istand til at udbrede Underviisningerne videre, da antages en Bogholder eller Mathematicus, Tegnemester, hvilken maa nyde Laugsrettigheder til ellers udenfor Skolen at arbeide i Maling og Skildring, Sprogmester med flere Lærere, alt som Skolens Omstændigheder det tillade. — 5) Til at befordre nyttige Kundskaber og Indsigter i det almindelige, som og især at lette og hjelpe Lærerne, skal Skolen forsynes med et Bibliothek af de bedste Skrifter udi fornævnte Videnskaber, til hvis Samling og bestandige Forøgelse noget Vist aarlig fra 10 til 20 Rdlr. af Skolens Indtægter skal anvendes, ligesom det og vilde være ønskeligt, om Skolen tillige kunde ved forefaldende Lejligheder blive forsynet med en Samling af alle Slags Mineralier og Jordarter, tilligemed Modeller af nyttige Maschiner og Indretninger. — 6) Til at indføre en almindelig smuk og reen Haand iblandt den opvorende Ungdom, saavelsom at lette Skrivemesterens Arbeide og tilvejebringe denne Skole aarligen en liden Indkomst, saa skal paa dens Bekostning stikkes i Kobber ABCer, Sammenskrifter og Forskrifter af danske, latinske og frakturske Bogstaver, hvilke siden efter en nærmere bestemt Priis med allernaadigste privilegio exclusivo denne Skole alene maa have Ret til at sælge i Norge. Til den Ende maa Skolen og Tid efter anden lade gjøre et tilstrækkeligt Oplag. Men paa det at Skolen saaledes kan nyde og forsikres om Erstatningen og en billig Fordeel for denne sin første Indretning og Bekostning, da skal den, som efterstikker eller lader aftrykke deslige Skrifter, til denne Skole betale 50 Rdlr., foruden at alle deslige Exemplarer skal confisceres og tilfalde Skolen. — 7) Endskjønt man havde ønsket, ved saadan Indretning at forskaffe Alle fri Adgang til de fornødne Underviisninger, saa seer man sig dog nødsaget til, for desmere at befordre denne nyttige Stiftelse og give den en hastigere Fremvext og Udbredelse udi flere Videnskaber, at bestemme en vis Skolepenge, som alle Formuende maa betale, nemlig 10 Rdlr. aarlig for 1 Barn, 15 Rdlr. aarlig for 2 Børn og 20 Rdlr. aarlig for 3 Børn eller flere, da de derefter intet mere betale, i hvormange Børn fra en Familie end holdes i Skolen; dog maa det være Directeurerne tilladt herudi efter Omstæn-

[1]) Angaaende denne Post blev det i den kongelige Konfirmation bestemt, at der skulde „af Skolens Directører forfattes og til Stiftamtmandens og Biskopens Approbation indsendes et ordentligt Reglement for Underviisningen".

digheberne at gjøre en Moderation. Men de Husarme og Fattige af den distingverede og fornemme Borgerstand alene nyde for deres Børn fri Undervisning i alle Ting, undtagen den halve Krone, som disse tilligemed de Formuende i det ringeste skal erlægge ved hvert Barns Indtrædelse til Læreren til dennes Opmuntring og liden Løns Forbedring. — 8) Til at bestyre denne Indretning, og paase saavel denne borgerlige Skoles, som og efterfølgende Familjeinstituts Bedste og Rettigheder, skal der altid være 5 Directeurer, hvortil 2de af os Undertegnede, nemlig jeg Oberstlieutenant Nicolai Frederich Krohg og jeg Henrich Meinche have indtraadt tilligemed trende andre veltænkende Mænd, nemlig Herr Jacob von der Lippe Parcelius, Diaconus ved Frue-Kirke og notarius capituli, Herr Niels Treschow, magister philosophiæ og Conrector ved den latinske Skole, og Herr Hans Knudtzon, Handelsmand i Throndhjem, som have tilbudt sin Tjeneste herudi at komme os til Hjelp. — 9) Naar nogen af disse enten formedelst Døden eller andre Forandringer i Livet skulde afgaa fra denne Direction, da have de Igjenblivende Ret til at vælge nye i den Afgangnes Sted, dog skal de altid se derhen, at der i Directionen bliver en af Byens Prester, en af den latinske Skoles Lærere, en af Byens Magistrat og twende af de mest erfarne Handelsmænd. Naar nogen af disse twende af Familjen afgaar, da beholder den Afgaaende Ret til at opnævne udi sit Sted en anden af Familjen og, om saadan ikke findes her paa Stedet, da en anden udenfor Familjen, som han har Fortrolighed og Tillid til. Men skulde den Afgaaende ej kunne eller ville udnævne en Anden efter sig, da vælge de andre fire Directeurer, først af Familjen og, om deri ikke findes nogen hertil skikket, da efter den første Regel, her i Almindelighed er bestemt, hans Eftermand. — 10) Disse 5 Directeurer, nuværende eller tilkommende, bestyre alle Ting efter plurima vota, Skolen og det efterfølgende Familjeinstitut vedkommende, saavel i Henseende til Skolens oeconomiske Indretning, som Lærerens Antagelse og Beskikkelse, Bøgers Valg og Anskaffelse med mere. De besørge og alle Capitaler paa den Maade, som for de offentlige Midlers Udlaan allernaadigst er foreskrevet, og saaledes, som de for Gud og Hans kongelige Majestet ville tilsvare, udsatte paa Rente udi Jordegodspant. Men naar dette er iagttaget, maa de være angerløse for hvad Tab der ved de uformodentlige Tilfælde i denne forgjængelige Verden kunde tilfalde. Og paa det nu Skolens Fond desuagtet bestandig kan vore og formeres og dens Undervisninger udbredes, da skal Directeurerne altid se derhen, at der aarlig kan ske efter Omstændighederne et Oplag, og altid se sig forsikret i Henseende til dette, førend en ny Lærer antages. — 11) De Regnskaber, som herover aarlig aflægges af den, som antages

til Forstander, eller af en af værende Directeurer, som paatager sig samme, skal de øvrige fire Directeurer, eller alle fem, om ingen af dem er Forstander, vexelvis aarlig antage sig at revidere og gjøre de fornødne Udsættelser udi; og naar samme af Forstanderen eller Regnskabsføreren ere besvarede, da skal samtlige Directeurer, om ingen af dem er Forstander, men i saadant Fald ikkun de 4, derpaa decidere [1] og Regnskabet kvittere, hvorefter Regnskabet i Skolens Arkiv nedlægges og bevares. — 12) Skulde der imellem Directeurerne entstaa Stridigheder formedelst ulige Meninger eller saadanne Beslutninger af Pluraliteten, som de tvende andre holdt aldeles stridige mod Fundatsen og at ville have skadelige Følger for Stiftelsens Velfærd og Hensigter, da skal de ulige Meninger voldgives til Stiftsbefalingsmanden og Biskopen, som høieste Øvrighed paa Stedet og Forsvar for alle offentlige Stiftelser, som da decidere dem imellem, hvilken af de ulige Meninger bør følges, som overensstemmende med Fundatsen. Iøvrigt bestyre og besørge de 5 Directeurer alle Ting ubehindret.

II. 1) For saavidt muligt at forekomme, at denne vores Familie i den fremfarende Tid og under de forskjellige Hendelser, som de menneskelige Slegter i dette skrøbelige Liv ere underkastede, ikke skal blive det Almindelige til Byrde og Last, saa have vi dernæst i Overensstemmelse med vores salig Faders ytrede Tanker og Hensigter, bestemt 3000 Rdlr., skriver tre Tusinde Rigsdaler, til et Familieinstitut, som paa følgende Maade skal bestyres og anvendes: — 2) Denne Capital, 3000 Rdlr., med dens oplagte Renter skal ved de fem den borgerlige Skoles Directeurer udsættes paa Rente under Skolens Værgemaal, paa samme Maade og under samme Lovens Beskyttelse og Rettigheder, som for Skolens og alle andre offentlige Stiftelsers Midler ere forordnede og bevilgede. — 3) Af de heraf faldende Renter betales først de 50 Rdlr., skriver halvtredsindstyve Rigsdaler, som af os ere tillagt Byens Jordemoder, og som hun, saa længe hun opfylder sine Pligter, for sin Tid alene nyder; dernæst 50 Rdlr., skriver halvtredsindstyve Rigsdaler, som fra vores salig Faders Død ere tillagt en ham nær Paarørende, nemlig Henrich Henrichsen Meinche i Flensborg, men om han skulde nyde Pension af anden Tilskydelse, da alene saa meget, som kan fylde den Summa firesindstyve Rigsdaler, og igjen ophøre, saasnart han paa anden Maade, saasom vi haabe, kunde blive forsørget. De øvrige overblevne tilligemed forommeldte 2de Summer, naar de ved indtræffende Forandringer faldt tilbage til Insti-

[1]) Dette blev ved den kongelige Konfirmation forandret derhen, „at Skolens Regnskab, af Direktørerne revideret og bemanglet, skal derefter ved hvert Aars Udgang indsendes til Stiftamtmandens og Biskopens Decision".

tutet, skal aarlig besørges udsatte paa Renter til Capitalens Forøgelse, hvilken saaledes skal formeres indtil en Summa af 10,000 Rdlr. — 4) Skulde der af Familien blive nogen saa trængende, forinden Capitalen er opstegen til denne Summa, maa der til disse ikke udbetales mere, end Renterne af 2000 Rdlr., da de øvrige altid skal oplægges til Formerelse. Men naar Capitalen til denne Summa er opsteget, da skal den ej mere forøges, men Renterne uddeles ganske, saaledes at de tre Fjerdedele deles imellem Familiens Trængende, om der ere saa mange, og den ene Fjerdedel henlægges til Skolen, tilligemed hvad der af de tre Fjerdedele kunde levnes, naar ej saa mange Trængende af Familien fandtes eller meldte sig dertil. Skulde der af Familien ikke befindes nogen udi de kummerlige Omstændigheder, at de kunde trænge til saadan Gave, da skulle alle Renterne til saadanne Tider tilfalde Skolen. — 5) Ingen uden de fra os lige nedstigende Linier maa af dette Familieinstitut nyde Del, saa at ingen af Sidelinierne maae anmelde sig. Enhver derfor, som heri vil nyde Andel, maa lovligen bevisliggjøre, at han er af den lige nedstigende Linie. Ingen maa heraf tilstaaes mere end 80 Rdlr., skriver firesindstyve Rigsdaler, hvad enten Renterne ere 4 eller 5 pCt., men vel mindre, alt efter Vedkommendes Stand og Omstændigheder, som af Directeurerne bedømmes. — 6) Den borgerlige Skoles 5 Directeurer samtlige ere de, som per plurima bestemme, hvilke skal nyde Del af denne Gave, og hvormeget til Enhver efter deres Stand og Omstændigheder skal uddeles, hvilken Gave Enhver derefter beholder, saalænge de føre et dydigt Levnet og blive udi kummerlige Omstændigheder, da vi ingenlunde ville, at vor salig Faders Legat maa føde enten Ørkesløshed eller andre Laster. De nærmeste af Familien, naar deres Liv og Forhold ellers svarer dertil, maa altid have Fortrinnet fremfor dem, som ere længere ude. — 7) Skulde der i Henseende til saadanne, som søge Andel af Legatet, blive ulige Meninger imellem Directeurerne, da skal de ulige Meninger dog ikke, uden der er 2de af Directeurerne af den anden forskjellige Mening, voldgives til Stiftsbefalingsmandens og Biskopens Decision, ligesom ved den borgerlige Skole § 12 er bestemt. — 8) Skulde det hende sig, som ofte sker i de menneskelige Slegter, at denne vores Familie skulde uddø, saa at ingen mere var til, som kunde gjøre retmæssig Anfordring paa denne Gave, da skal dette Familieinstitut ganske og aldeles henfalde til den borgerlige Skole og tillægges dens Fond.

III. 1) Da Røraas Kobberverk har været det Almindelige til en stor Velsignelse, men dets med mange Farligheder forenede Brug har gjort mange ulykkelige Arbeidere og er bebyrdet med mange Fattige, til hvis Understøttelse vor salig Fader i levende Live aarligen opsendte an-

lige Gaver, saa have vi bestemt de øvrige 3000 Rdlr., skriver tre Tu-
de Rigsdaler, til Røraas Fattigvæsen, som paa følgende Maade skal
tyres og anvendes. — 2) Denne Capital 3000 Rdlr. forbliver lige-
n Familjeinstitutet under Skolens Værgemaal og under samme Besty-
se og Rettigheder, som andre offentlige Midler. — 3) De heraf fal-
ıde Renter hæves hvert Aar ved den borgerlige Skoles Directeurer,
opsendes fra dem til Røraas Kobberverks Directeur, som igjen over-
erer en Tredjedel til Skolecassens Forstander og to Tredjedele til
ttigcassens Forstander, hvilke føre samme hver udi sit Regnskab til
ıdtægt, og siden igjen efter sin forskjellige Anvendelse til Udgift. —
Den til Skolecassens Forstander overleverede en Tredjedel Renter
l anvendes til fattige Skolebørns Underholdning. Af de to Tre-
dele, hvorover holdes Regnskab af Fattigcassens Forstander, an-
ndes den ene Tredjedel til Fattige, Udlevede, Vanføre, Husarme,
ortil især hører Enker, der sidde i Fattigdom med mange smaa
orsørgede Børn, og den anden Tredjedel til syge og sengeliggende Ar-
idere, som ofte ved langvarig Sygdom er uden Arbeidsløn og derfor
aa lide Mangel og Nød. — 5) Til at bestemme Anvendelsen af disse
enter til de Værdigste og mest Nødlidende maa i Overensstemmelse
ed den almindelige Indretning, som for Røraas Fattigvæsen er eller
aatte blive gjort, Stedets Prest tilligemed tvende af Verkets Betjente,
m efter Directeurens Forslag af Participanternes Deputerede ansees
rtil mest skikkede og derfor vælges, være Inspecteurer saavel ved Skole-
m Fattigvæsenet, hvilke skal besørge alle øvrige Skolens og Fattigcas-
ns Capitaler udsatte paa den for offentlige Midlers Udlaan allernaa-
gst foreskrevne Maade, paase begge Stiftelsers Bedste og Rettigheder,
videre og paategne Regnskaberne, og give deres Erklæringer om alle
ing, som desangaaende skal decideres. — 6) Disse tvende Inspecteurer
al paa bestemte Tider hvert Fjerdingsaar og oftere, om fornødiges, alt
ter deres egen Lejlighed og de Fattiges Omstændigheder, forsamles udi
ı Inspections-Commission, hvortil Forstanderne, Klokkeren, Skoleme-
erne og nogle af de mest beskedne Bergsarbeidere indkaldes for at give
rnødne Oplysninger om de Fattige og deres Omstændigheder. Da skal
er først tages i Overvejelse, hvad som findes fornødent i Henseende til
Skolevæsenets Bedste og de fattige Skolebørns Underholdning, hvilke af
em skal nyde Understøttelse, og hvormeget enhver af dem efter deres
Omstændigheder skal tillægges, hvorefter Skolemesterne dagligen eller
gentligen tildele Enhver sin Portion i Skolen af de ham af Skolefor-
anderen overleverede Penge, og derover giver Specificationer for hver
Maaned, hvilke skal siden følge Skoleregnskabet som Bilag. Herudi
aa Presten ved sine Besøgelser i Skolen nøje lade sig underrette og

have Tilsyn med, at alle Ting gaa rigtig og ordentlig til. Dernæst, eller naar Omstændighederne det fordrede, udi særskilte Samlinger, foretages og bestemmes, hvad som fornødent er i Henseende til Fattigvæsenet, hvilke af ethvert Slags Trængende skal ansættes til Fattigpenge at nyde og hvormeget Enhver efter sine Omstændigheder skal tilstaaes, hvilket derefter ugentlig eller maanedlig af Fattigcassens Forstander skal uddeles, da en af Inspecteurerne verelviis bør være overværende, for at paase at Alting gaar ordentlig til. For herudi at kunne gaa des ordentligere og lettere tilverks, skal Klokkeren og Skolemesterne, hver for sit District, holde Lister over disse forskjellige Slags Fattige, som skal forelægges Inspections-Commissionen udi dennes Samlinger, samt derhos holde Maanedslister for alle afgaaende, som ligeledes fremlægges for Commissionen. — 7) Skulde herudi imellem Inspecteurerne være ulige Meninger, eller iblandt dem Tvivl maa opkomme om et eller andet, saa skal Oberdirecteurerne for Røraas Verk decidere derudi, efterat Directeurens paa Røraas, hans Betænkning derom er hørt, og naar Sagerne maatte være af des større Vigtighed, eller nye almindelige Indretninger foretages, da tillige af Biskopen, hvilken ellers fælles med Oberdirecteurerne altid deciderer og kvitterer de aarlige Regnskaber. — 8) Men skulde, det Gud af Naade afvende, dette Røraas Verk nogensinde i Tiden ophøre, da intet Menneske mere paa Røraas som høieste Fjeldbyg kunde have Ophold, da skal de to Tredjedele af benævnte Capital henlægges til et andet Bergverk udi Throndhjems Stift efter fælles Overlæg med det Nordenfjeldske Bergamt og Directeurerne for den borgerlige Skole, og den ene Tredjedel til den borgerlige Skole, som en billig Løn for dens Omhu og Møie for Røraas Fattigvæsen. Men paa det at dette af vor salig Fader gjorte og herved af os nøiere bestemte Legat mod ulykkelige Vanheld desmere kan betrygges, saa skal den her anførte Summa, 10,000 Rdlr., samlet nedsættes mod første Prioritets Panterettighed udi min Generalmajor Sehesteds eiende Ladegaard i Christiania med alle dens tilliggende Herligheder, saaledes at samme aldrig maa udbetales, men alle tilkommende Eiere være og forblive forbunden til at svare Renter af disse 10,000 Rdlr. efter den Taxt, som ved de kongelige allernaadigste Forordninger er eller herefter kunde blive foreskreven, og det udi 2de Terminer, nemlig til 11 Juni og 11 December hvert Aar, hvilke ved hver Termin skal sendes eller anvises Directeurerne for den borgerlige Skole. Denne her af os, efter bedste Overlæg og i den kjærligste Hensigt til vore Medborgeres Gavn, gjorte og bestemte Disposition af vores salig Faders Legat, som tager sin Begyndelse fra 1 Januar 1778, hvilken bliver fremdeles den bestandige Termin fra og til for Regnskaberne

og Lønningerne, bede vi allerunderdanigst, at maatte blive af Deres kongelige Majestet allernaadigst confirmeret udi alle dens Poster og Dele til en bestandig og uryggelig Regel udi alle tilkommende Tider og Aldere. Throndhjem den 18 Marts 1778.

T. W. Sehested. N. F. Krohg. C. Meinche, salig Lysholms.
(L. S.) (L. S.) (L. S.)

Paa min fraværende Broders, Herr Justitsraad Lorents A. Meinches og egne Vegne Henrich Meinche.
(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 18 December 1781 med de Forandringer, som ovenfor ere anførte paa vedkommende Steder.

Reskript [1] angaaende Throndhjems Borgerskole.

Efter bekræftet Gjenpart, sammenholdt med Kancellikonc. i Rigsarkivet. — Trykt i den 1797 udkomne Udgave af Thomas Angells Testament 68—70.

238 b. 19 Decbr. 1781. Kjøbenhavn.

Christianus septimus etc. Vor synderlige Gunst tilforn! Da Vi under Dags Dato have meddelt Vores allernaadigste Confirmation paa en af afgangne Kammerraad Meinckes Arvinger oprettet Fundation over de af fornævnte afgangne Kammerraad Meincke til offentlig Brug og almindelig Nytte af sine Midler skjenkede 10,000 Rdlr., nemlig 4000 Rdlr. til en borgerlig Skoles Oprettelse i Vor Kjøbstad Throndhjem, 3000 Rdlr. til et Familjeinstitut og 3000 Rdlr. til Røraas Kobberverks Fattigvæsen, og saavel bemeldte Meinckeske Arvinger, som Throndhjems Byes 12 Mænd hos Os allerunderdanigst have ansøgt at til denne borgerlige Skoles Understøttelse maatte bevilges: — 1) at Vaisenhuset overlod til denne Skole dens Ejendomsgaard, som for nærværende Tid beboes af Capitain Rosbach, hvilken Ejendom, uagtet adskillige gjorte Forsøg, ikke har været at bortsælge, og som af Vaisenhuset gjerne skal kunne undværes; — 2) at Mathematicus Fester, som lønnes af de Angellske Stiftelser med 200 Rdlr. aarlig, for at undervise Vaisenhusets Ungdom i Mathematik saavelsom dem, som af den latinske Skole dertil maatte have Lyst, hans Station, med Løn af de Angellske Stiftelser, maatte henlægges til benævnte borgerlige Skole, og — 3) at de 100 Rdlr. Pension, som svares af de Angellske Stiftelser til forrige Sognepræst ved

[1]) Affendt til Stiftamtmand Johan Vibe von der Osten og Biskop Marcus Bang.

Frue-Kirke, afgangne Herr Herslebs Efterleverske, maatte efter hendes Død henlægges til denne borgerlige Skole, — saa, efterat saadan Ansøgning er bleven Os allerunderdanigst foredraget tilligemed Eders derover afgivne Erklæring, give Vi Eder hermed tilkjende, at Vi, paa det denne saa nyttige Indretning kunde blive bragt til den forønskede Fuldkommenhed, allernaadigst ville have bevilget: — 1) At den ledige Gaard, som Mette Dorothea Bing tilforn har beboet, men nu er Vaisenhuset tilhørende, skjønt den skal være samme Stiftelse mere til Byrde end til nogen aarlig Fordel, maa uden nogen Betaling overlades den borgerlige Skole til en fuldkommen og bestandig fri Ejendom, og maa dette Skolehus, saavelsom Skolens Lærere, ligesom andre Skolehuse og Skolebetjente, være fri for Byens Skatter. — 2) Mathematici Station ved de Angellske Stiftelser[1] maa, tilligemed sin Løn, henlægges til og combineres med den borgerlige Skole og dens Bestyrelse, imod at de af Vaisenhusets Børn og den latinske Skoles Disciple, som have Lyst og Nemme dertil og anmelde sig, forbeholdes de dem forhen bestemte Timer til fri Underviisning i de Dele af Mathematiken, som de ikke kunne lære hos deres egne informatores, og skal nuværende Mathematicus Fester, som bør gjøre Tjeneste ved dette Institut, være forpligtet til, uvægerlig at imodtage nærmere Instruction for sin Underviisning i denne Skole, hvor han, som beskikket Navigationsexaminator, tillige offentlig bør examinere, alt imod det ham belovede 100 Rdlr.s aarlige Tillæg til hans forrige Løn. — 3) Maa de faldne, men ej uddelte, Renter af de 5240 Rdlr., som ere tilbage af 1773 Aars udelte Beholdning, 10240 Rdlr., af de Angellske Stiftelser[2], tilfalde dette Institut fra den Tid af, at bemeldte 5240 Rdlr. i Aaret 1777 bleve udsatte paa Rente, imod at de Fattige og Husarme af borgerlig Stand nyde fri Underviisning for deres Børn i denne Skole, og maa disse Renter komme bemeldte Skole til aarlig Indtægt saa længe, som den ej af egne Midler og flere Donationer med Tiden selv kan bestride sine aarlige Lønninger og Udgifter[3]. — Derefter I Eder allerunderdanigst have at rette, og Vedkommende sligt til Efterretning at tilkjendegive samt herom den fornødne Anstalt at føje, befalende Eder Gud. Skrevet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores kongelige Residensstad Kjøbenhavn den 19 December 1781.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

O. Thott.

Luxdorph. P. Aagaard.

[1]) Se No. 195 b § 1. — [2]) Se No. 195 a § 8. — [3]) Se Reskr. 30 Decbr. 1809.

Skipper C. Bindrups Skrivelse til Bisskop Schmidt med Gave til Christiania Vaisenhus.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

239. 4 April 1778. Christiania.

Efter Deres Høiærværdigheds Begiering paa Predikestolen i Sondags og udi Intelligentsedlerne i Thorsdags, er det jeg hermed frivillig lader mig tegne for 500 Rdlr., skriver fem Hundrede Rigsdaler. Og da jeg ikke nu kan præstere saa mange Penge strar, saa lover jeg hermed, at vil Gud bevare mit førende Skib Karen & Mathea fra Ulykke i dette Aar, det Gud give, saa skal jeg ved Aarets Udgang frivillig indfinde mig med samme. Og skulde Skade for Skibet indløbe, som Gud forbyde, da skal jeg ved Aarets Ende hjemfalde ovenmeldte Penge og levere dem fra mig saa snart, som muligt; og skulde dette mit Løfte ikke blive opfyldt til den Tid, at samme behøves at bruge, da tilbyder jeg mig hermed at stille suffisant Pant for bemeldte Summa og svare den lovlige Rente. Men skulde jeg, førend dette mit Løfte bliver opfyldt, ved Døden afgaa, da er dette min Vilje at give et Tusinde Rigsdaler af mit Efterladte, ja endmere, om De da selv forgodt befinder, hvilket jeg testerer med denne min Haand og Segl udi Christiania den 4 April 1778.

C. Bindrup.
(L. S.)

Christopher Frederik Romelings Enke, Anna Brochenhuus's Gavebrev til Christiania Vaisenhus.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

240 a. 22 April 1778. Christiania.

Underskrevne Anna Jørgine Sophie Brochenhuus, Enke af Generalmajor Christopher Frederik Rømeling, tilstaar herved at have skienket 500 Rdlr., skriver fem Hundrede Rigsdaler, til det Vaisenhus, som Hans Høiærværdighed Herr Biskop Schmidt haver paataget sig at indrette til de fattige Børns Opdragelse her paa Stedet, hvilke 500 Rdlr. skal betales efter min Død og af mine redeste Midler forlods udtages; men skulde dette Vaisenhus enten ikke imod Forhaabning blive fuldført, eller fuldføres og igien ophøre førend min Død, da skal disse 500 Rdlr.

forfalde til Byens almindelige Fattigcasse. Dette mit Gavebrev, som bliver Herr Bisskop Schmidt overleveret til Forvaring, bekræftes med min Underskrift og Segl; desuden har jeg ombedet Herr Etatsraad Bernt Anker og Herr Cancelliraad Mogens Larsen Monsen at underskrive med mig til Vitterlighed. Christiania den 22 April 1778.

A. J. S. Brochenhuus, salig Romeling.

(L. S.)

Til Vitterlighed underskriver og forsegler

B. Anker. (L. S.) Mogens Larsen Monsen. (L. S.)

Den Sammes senere Gavebrev til samme Stiftelse.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

240 b. 8 Decbr. 1779. Christiania.

Jeg underskrevne Anna Jorgine Sophia Brochenhuus, Enke af Herr Generalmajor Christopher Frederik Romeling, gjør hermed vitterligt, at i den store og treenige Guds Navn, ham den Allerhøjeste alene til Ære og det nu i Christiania saa ønskelig oprettede Opfostringshus til Nytte, har jeg besluttet, foruden de allerede af mig ved et Gavebrev, dateret Christiania den 22 April 1778, til bemeldte Hus givne fem Hundrede Rigsdaler, endnu at skjenke, som jeg og hermed skjenker til samme Hus 700 Rdlr., skriver syv Hundrede Rigsdaler Dansk Courant, hvilken sidste Capital tilligemed den her forberørte da udgjør den samlede Summa 1200 Rdlr., skriver tolv Hundrede Rigsdaler Dansk Courant. Disse nu af mig til merbemeldte Opfostringshus bortskjenkede tolv Hundrede Rigsdaler skal efter min Død af mine rede Midler og Effecter strax forlods udbetales til dem, som have Inspection med forbenævnte Stiftelse, under hvis Direction denne ovenmeldte Capital, skriver tolv Hundrede Rigsdaler, ene og alene for altid bliver beroende, dog derhos paa den Maade tillige, at de, saasnart den er udbetalt, ufortøvet drage Omsorg for, at den med 1ste Prioritetsret udi sikkert Pant (dog fornemmelig i Jordegods) bliver udsat til Renters Avling, hvilke Renter de da ville paase at blive paa bedste Maade anvendte til de Børns Undervisning og Forflegning, som enten allerede ere, eller herefter blive indtagne udi ovtbemeldte Opfostringshus, i hvilket der allerede 50 Børn, 25 af hver Kjøn, skal med megen Omhyggelighed blive opdragne, Herren til Ære, dem selv

og det Almindelige til megen Nytte, hvis uophørlige Fremme jeg inderlig ønsker Herren selv vil stadfeste med sin uafladelige Velsignelse. Til ydermere Bekræftelse herpaa har jeg dette mit Gavebrev egenhændig underskrevet, saa og forseglet samme med mit sedvanlige Signet, hvorhos jeg har anmodet Herr Doctor Schmincke og Herr Stiftsprovst Lumholtz med mig til Vitterlighed at underskrive. Christiania den 8 Decbr. 1779.

A. J. S. Brochhuus, salig Romeling.

(L. S.)

Til Vitterlighed underskrive vi:

Lumholtz. Schmincke, med. dr.

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for Fattigskolen i Strøms-Fjerdingen og Aasiden under Bragernes og Strømsø Sognekald.

Efter Kancellikonceptet i Rigsarkivet. — Trykt i Christiania, 1778. in 4to.

241. 10 Juni 1778. Frederiksberg.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, gjøre Alle vitterligt: at eftersom Sognepresten for Bragernes og Strømsø Menigheder udi Akershus Stift i Vort Rige Norge, Herr Hans Hammond, hos Os allerunderdanigst haver ansøgt og begjeret Vores allernaadigste Confirmation paa en af ham og Districtets betydeligste Indvaanere forfattet Fundation for en Christendomsskole i Strøms-Fjerdingen og Aasiden, hvilken Fundation, saaledes som samme, efter den af Stiftamtmanden og Biskopen over bemeldte Akershus Stift herover meddelte Erklæring og Vores General-Kirkeinspections Betænkning, nu er forandret og nøjere bestemt, lyder som følger.

I Cap. **Om Directionen og Inspectionen.** 1) Der skal altid være en offentlig Skole for Ungdommen udi Districtet Fjerdingen, beliggende i Strøms-Godset, hvortil regnes alt, der tilhører Bragernes Sognekald [1], fra Gaarden Fjeld, grændsende til Skouge Kald og til Gaarden Pugerud, der grændser imod Eker, begge Gaarde inclusive, saa og for Ungdommen paa Aasiden, som ved kongelig Rescript af 27 De-

[1]) Nu Drammens Sognekald, jfr. kgl. Resol. 23 Aug. 1821.

tober 1774 er lagt til Bragernes Sognekald; men da disse Strækninger, undtagen nogle faa Huse, der ligge under Strømsø Byes [1] Jurisdiction, henhøre paa den ene Side Dramselven under Jarlsbergs Grevskab, og paa den anden Side under Buskeruds Amt, saa skal, ifølge Forordningen af 23 Januar 1739, dens 16de Post, Stiftets Øvrighed have øverste Inspection over denne Skoles første Indretning, men siden, naar denne Fundation er allernaadigst confirmeret, skal Skolens Forstander indsende Skoleregnskabet til Amtmanden over Buskeruds Amt, hvad Aasiden, og til Oberinspecteuren, hvad Strøms-Fjerdingen anlanger, som bedst kyndige om deres dem underlagte Districts Tilstand, og derefter til Biskopen, hvilke tilfælles den endelige Decision tilhører. — 2) Inspectionen over Skolen skal bestaa af Sognepresten paa Bragernes og fem andre af Beboerne, trende for Strøms-Fjerdingen, for nærværende Christian Braaman paa Austad, Anders Nielsen paa Skougen og Christian Klein paa Store-Moen, og tvende for Aasiden, for nærværende Anders og Halvor Kjøsterud. — 3) Naar nogen af disse Directeurer dø, flytte bort eller af Alder og Skrøbelighed frasige sig Inspectionen, da skal de øvrige træde sammen og efterse, om noget Ansvar hviler paa den aftrædende; hvis ikke, da gives ham eller Arvinger skadesløs Bevis for Befrielse af al Ansvar, foruden hvad derom i Skolens Protocol antegnes. — 4) Dernæst udvælge de en anden værdig Mand i den Aftrædendes Sted udi det District, som mangler, hvilken der er mest bekvem og sig godvillig dertil lader overtale; hvis ikke, befales han, efter Forslag til og Overlæg med Øvrigheden, af de andre Inspecteurer, enten af Amtmanden eller Oberinspecteuren, hvem det tilkommer herudi at raade Bod. — 5) Foruden al nøjagtig Efterlevelse, i al Underdanighed, af de om Skolevæsenet i Norge allernaadigste udgangne Forordninger og Rescripter, hvorpaa denne Fundation er grundet, skal Inspecteurerne være Forstanderen behjelpelige til at give Agt paa alt, der hører til Skolens Bedste, særdeles at underrette han om Alles Bolig, Tilstand og Navne, der bør betale til Skolen, være sig Husmænd, Inderster, Tjenestefolk med videre, og til den Ende aarligen, hver for sin Strækning, som de aftale indbyrdes, indlevere ham en Liste, hvorefter han kan indkræve Skolens tillagte Indtægter; endeligen skal de nøje give Agt paa, om Nogen hengaar i Vankundighed og Ørkesløshed, at der i Tide kan gjøres Anstalt. — 6) Samtlige inspectores skal, saa ofte det fornøden gjøres, samles efter Sognepræstens Overlæg med dem og Indbydelse paa et for alle bekvemt Sted og Tid, for at overlægge Alting til Skolens Bedste, men i Særdeleshed naar de aarlige Regnskaber indleveres af Forstanderen, skal de

[1]) Nu Kjøbstaden Drammen ifølge Reskr. 19 Juni 1811.

re samlede; velsigner Gud Stiftelsen, skal Samlingen ske paa et dertil drettet Værelse over Skolen. — 7) Der skal altid være en af Øvrigheden auctoriseret Protocol ved Skolen, som nedlægges udi en dertil drettet Kiste med tvende Laase, hvortil Sognepresten har den ene og rstanderen den anden Nøgel; herudi skal alle Papirer, Skolen vedkommende, forvares til Efterkommernes Efterretning, saasnart Skolens Casse maar denne Indretning; indtil saa længe bevarer Forstanderen dem. — Hver af Inspecteurerne have kuns et Votum; hvad fire beslutte, der strider mod Lov og Forordninger, skal gielde; den borteblivende ved amlingen melde lovlig Forfald og overdrage sit Votum til en Anden, m ham bedst synes. Ere Stemmerne lige, deciderer Øvrigheden; naar de dre ei kan komme, udfordres idetmindste tre inspectores til en Samg. — 9) Samtlige Inspecteurer staa til Ansvar for Skolens Midler Beholdninger, dog hver alene for det i hans Tid Passerede; ingen specteur maa selv laane eller cavere for Udlaan af Skolens Penge, dog der er Pant, og intet Pant imodtages uden taxeret Jordegodspant, bliver, saavel i Henseende til Taxationen som Udlaanet, Rescriptet af November 1774 og andre om publike Penges Udlaan udgangne Anninger til Regel. Indtil at Summen opstiger saa den kan udsættes, holder Forstanderen Pengene, imod Bevis og Renters Svarelse, om n vil; hvis ei, udsættes de paa Vexelobligation hos Vederheftige. Den indste Summa, der kan udsættes, er 50 Rigsdaler. Hvad der er mine, skal staa hos Forstanderen uden Renter.

II Cap. Om Skolens Forstander. 1) Til Forstander udvælges befvem, vederheftig, christelig Mand, som enten bebor eller ejer en af aardene i Districtet, og godvillig dertil af Inspecteurerne kan overtales, ilket Anders Smidt for det første haver paataget sig af christelig delmodighed, for at ophjelpe denne Indretning i sin Begyndelse. — Naar Forstanderen frasiger sig Forstanderiet eller døer, da skal han er hans Arvinger aflægge rigtig Regnskab til Inspecteurerne, udlevere enge, Papirer og alt Skolen vedkommende, og derefter ved befunden igtighed nyde skadesløs Generalkvittering. — 3) Vil Ingen godvillig de sig formaa til at være Forstander, da skal Øvrigheden paalægge En tte som et lovligt Ombud af Trende, der foreslaaes af Inspecteurerne, aledes at Oberinspecteuren i Jarlsbergs Grevskab beskikker den første, Amtmanden over Buskeruds Amt anden Gang, og saa fremdeles om nanden ved hvert Skifte. Findes ingen Indbygger i Districtet befvem, udvælges Ejeren af en Gaard, endog han bor udi Bragernes eller tromsø; thi hver Ejer bør bære alle de Byrder, der følge med hans jendom. — 4) Den af Øvrigheden befalede Forstander skal idetmindste

tober 1774 er lagt til Bragernes Sognekald; men da disse Strækninger, undtagen nogle faa Huse, der ligge under Strømsø Byes [1] Jurisdiction, henhøre paa den ene Side Dramselven under Jarlsbergs Grevskab, og paa den anden Side under Buskeruds Amt, saa skal, ifølge Forordningen af 23 Januar 1739, dens 16de Post, Stiftets Øvrighed have øverste Inspection over denne Skoles første Indretning, men siden, naar denne Fundation er allernaadigst confirmeret, skal Skolens Forstander indsende Skoleregnskabet til Amtmanden over Buskeruds Amt, hvad Aasiden, og til Oberinspecteuren, hvad Strøms-Fjerdingen anlanger, som bedst kyndige om deres dem underlagte Districts Tilstand, og derefter til Biskopen, hvilke tilfælles den endelige Decision tilhører. — 2) Inspectionen over Skolen skal bestaa af Sognepresten paa Bragernes og fem andre af Beboerne, trende for Strøms-Fjerdingen, for nærværende Christian Brauman paa Austad, Anders Nielsen paa Skougen og Christian Klein paa Store-Moen, og twende for Aasiden, for nærværende Anders og Halvor Kjøsterud. — 3) Naar nogen af disse Directeurer dø, flytte bort eller af Alder og Skrøbelighed frasige sig Inspectionen, da skal de øvrige træde sammen og efterse, om noget Ansvar hviler paa den aftrædende; hvis ikke, da gives ham eller Arvinger skadesløs Bevis for Befrielse af al Ansvar, foruden hvad derom i Skolens Protocol antegnes. — 4) Derefter udvælge de en anden værdig Mand i den Aftrædendes Sted udi det District, som mangler, hvilken der er mest bekvem og sig godvillig dertil lader overtale; hvis ikke, befales han, efter Forslag til og Overlæg med Øvrigheden, af de andre Inspecteurer, enten af Amtmanden eller Oberinspecteuren, hvem det tilkommer herudi at raade Bod. — 5) Foruden al nøjagtig Efterlevelse, i al Underdanighed, af de om Skolevæsenet i Norge allernaadigste udgangne Forordninger og Rescripter, hvorpaa denne Fundation er grundet, skal Inspecteurerne være Forstanderen behjelpelige til at give Agt paa alt, der hører til Skolens Bedste, særdeles at underrette ham om Alles Bolig, Tilstand og Navne, der bør betale til Skolen, være sig Husmænd, Inderster, Tjenestefolk med videre, og til den Ende aarligen, hver for sin Strækning, som de aftale indbyrdes, indlevere ham en Liste, hvorefter han kan indkræve Skolens tillagte Indtægter; endeligen skal de nøje give Agt paa, om Nogen hengaar i Vankundighed og Ørkesløshed, at der i Tide kan gjøres Anstalt. — 6) Samtlige inspectores skal, saa ofte det fornøden gjøres, samles efter Sogneprestens Overlæg med dem og Indbydelse paa et for alle bekvemt Sted og Tid, for at overlægge Alting til Skolens Bedste, men i Særdeleshed naar de aarlige Regnskaber indleveres af Forstanderen, skal de

[1]) Nu Kjøbstaden Drammen ifølge Reskr. 19 Juni 1811.

være samlede; velsigner Gud Stiftelsen, skal Samlingen ske paa et dertil indrettet Værelse over Skolen. — 7) Der skal altid være en af Øvrigheden auctoriseret Protocol ved Skolen, som nedlægges udi en dertil indrettet Kiste med tvende Laase, hvortil Sognepresten har den ene og Forstanderen den anden Nøgel; herudi skal alle Papirer, Skolen vedkommende, forvares til Efterkommernes Efterretning, saasnart Skolens Casse formaar denne Indretning; indtil saa længe bevarer Forstanderen dem. — 8) Hver af Inspecteurerne have kuns et Votum; hvad fire beslutte, der ei strider mod Lov og Forordninger, skal gielde; den borteblivende ved Samlingen melde lovlig Forfald og overdrage sit Votum til en Anden, som ham bedst synes. Ere Stemmerne lige, deciderer Øvrigheden; naar de Andre ei kan komme, udfordres idetmindste tre inspectores til en Samling. — 9) Samtlige Inspecteurer staa til Ansvar for Skolens Midler og Beholdninger, dog hver alene for det i hans Tid Passerede; ingen Inspecteur maa selv laane eller cavere for Udlaan af Skolens Penge, endog der er Pant, og intet Pant imodtages uden taxeret Jordegodspant, og bliver, saavel i Henseende til Taxationen som Udlaanet, Rescriptet af 3 November 1774 og andre om publike Penges Udlaan udgangne Anordninger til Regel. Indtil at Summen opstiger saa den kan udsættes, beholder Forstanderen Pengene, imod Bevis og Renters Svarelse, om han vil; hvis ei, udsættes de paa Vexelobligation hos Vederheftige. Den mindste Summa, der kan udsættes, er 50 Rigsdaler. Hvad der er mindre, skal staa hos Forstanderen uden Renter.

II Cap. Om Skolens Forstander. 1) Til Forstander udvælges en bekvem, vederheftig, christelig Mand, som enten bebor eller eier en af Gaardene i Districtet, og godvillig dertil af Inspecteurerne kan overtales, hvilket Anders Smidt for det første haver paataget sig af christelig Ædelmodighed, for at ophjelpe denne Indretning i sin Begyndelse. — 2) Naar Forstanderen frasiger sig Forstanderiet eller døer, da skal han eller hans Arvinger aflægge rigtig Regnskab til Inspecteurerne, udlevere Penge, Papirer og alt Skolen vedkommende, og derefter ved befunden Rigtighed nyde skadesløs Generalkvittering. — 3) Vil Ingen godvillig lade sig formaa til at være Forstander, da skal Øvrigheden paalægge En dette som et lovligt Ombud af Trende, der foreslaaes af Inspecteurerne, saaledes at Oberinspecteuren i Jarlsbergs Grevskab beskikker den første, og Amtmanden over Buskeruds Amt anden Gang, og saa fremdeles om hinanden ved hvert Skifte. Findes ingen Indbygger i Districtet bekvem, da udvælges Eieren af en Gaard, endog han bor udi Bragernes eller Strømsø; thi hver Eier bør bære alle de Byrder, der følge med hans Eiendom. — 4) Den af Øvrigheden befalede Forstander skal idetmindste

være det i tre Aar, forend han kan begjere at entlediges, og dog, naar Forslag eller Ordenen traf ham anden Gang, ej at kunne undslaa sig for Udnævnelse af Øvrigheden; den godvillige derimod kan frasige sig det efter et Aar, og et halft Aars Opsigelse til Inspecteurerne forud. — 5) Forstanderens Embede er, at holde Regnskab over Skolens Indtægt og Udgift, indkræve dens Indkomster til ultimum Juni og December hvert Aar, betale Skolemesteren sin Løn kvartaliter mod Kvittering og indlevere Restancelisterne til vedkommende Øvrighed, der strar besørger Execution. — 6) Forstanderen skal aarligen, hvert Aars ultimum Januar, indlevere sit Regnskab, sluttet for forrige Aar, til Inspecteurerne, som med deres Paategning affende det til Decision; Regnskabet indleveres in duplo, hvoraf det ene bliver ved Skolens Papirer, det andet beholder Forstanderen, naar det er decideret og kvitteret, eller og imod Inspecteurernes Generalkvittering henlægges i Skolens Kiste. — 7) Udi Regnskabet skal gjøres Forskjel paa Indkomsterne af Strøms-Fjerdingen og Aasiden, hver for sig adskilt for Decisionens Skyld, endog det hører alt til samme Casse, hvis Bestyrelse beror paa Inspecteurerne. — 8) Naar Forstanderen har indleveret Restancelisterne til Inspecteurerne til hver ultimum Januar for afvigte Aar, efter at han tvende Gange i Mindelighed har ladet Vedkommende advare, da staar han ej til Ansvar og Regnskab for Renterne. — 9) Udi Skoleinspecteurernes Forsamling fører Forstanderen eller Sognepresten Protocollen, samt tilligemed Presten gjør Forslag om det, der til Skolens Bedste skal beraadslaaes om; udi Protocollen skal aarligen en summarisk Extract af det deciderede Regnskab indføres.

III Cap. Om Skolemesteren. 1) Til Skolemester udvælges en christelig og ordentlig Bondekarl, som dertil er bekvem, forstaar sin Christendom og fører et bekjendt opbyggeligt Levnet; han udsøges og prøves forud af Sognepresten, som forestiller ham for de andre Inspecteurer, da han, efter fælles Samtykke, antages for et Aar til videre Prøve, forend han af Provsten ordentlig beskikkes. — 2) Befindes Skolemesteren tilfældig, forsømmelig og forargelig, afskediges han uden Barmhjertighed af samtlige Inspecteurer efter ½ Aars Opsigelse, og en anden udvælges. — 3) Er Skolemesteren fød i Lægd, da nyder han de samme Friheder, som Vi allernaadigst have forundt Skolemesterne paa Landet, men da skal han tjene med Flid i ti Aar, forend han kan frasige sig Tjenesten; saadan Opsigelse skal af hver Skolemester ske et halft Aar forud; afskediges han for ovenmeldte Laster, da nyder han ikke godt af sit Privilegium. — 4) Hver Skolemester, der afskediges eller afsættes, erholder Skudsmaal af samtlige Inspecteurer efter Fortjeneste. — 5) Skolemeste-

ren skal antage sig alle Børn udi de ham anviste Districter paa begge Sider af Dramselven, lære Børnene at stave, læse i Bog og forstaa sin Christendom, følge dem til Kirke med videre, og overalt gjøre sig synderlig Flid med dem, som gaa til Confirmation; han skal nøje efterleve den allernaadigste Instruction af 23 Januar 1739 samt alle andre allernaadigst udgangne Forordninger og Rescripter, Skolevæsenet anlangende, og desuden adlyde, hvad Inspecteurerne hannem efter Tid og Omstændigheder til Skolens og Oplysningens Fremgang befaler, der ej strider imod kongelig Anordning. — 6) Da man er denne Slags Ungdom alene pligtig Omsorg til Oplysning i Christendommen, saa skal de, der vil lære at regne og skrive, betale Skolemesteren derfor af deres egen Pung, og dette skal endog ikke tillades dem, førend de har lært deres Christendom, hvormed Sognepresten skal have Indsigt. — 7) Skolemesterens Løn fastsættes aarligen for det første til 30 Rdlr. og frit Hus; hjelper Gud Stiftelsen, og Skolens Casse kan taale det, staar det Inspecteurerne frit for at give ham Tillæg baade i Løn og til Brændeved, mere eller mindre, eftersom han er flittig og gjør Gavn, eller haver Familie at forsørge. — 8) Skolemesterens stadige Bopæl skal altid være paa et bekvemt Sted i Strøms-Fjerdingen, som lejes saa længe, indtil ved Guds Forsyn det bliver muligt af Skolens Midler eller christelige Gaver at kjøbe Grund og derpaa bygge en Skole, efter Forordningen af 23 Januar 1739, 22de Post, efter Lejlighed. — 9) Udi denne lejede eller opbyggede Bolig skal Skolemesteren, uden at fordre noget videre end sin tilstaaede Løn, forblive og holde Skole fra Paaske til St. Michelsdag, da han forføjer sig til Aasiden og holder Skole, efter Brug og Skik paa Landet i Norge fra Gaard til Gaard, aatte Dage hos hver Opsidder, eller længere, om Nogen vil beholde ham. — 10) Hver Opsidder, som er pligtig at holde Skolemesteren sin Omgang hvert Aar udi sit Hus, skal forsyne ham med en bekvem Stue til at samle Børnene udi, samt fornøden Mad og Drikke, Seng, Lys og Varme, saa godt, som Husbondens Lejlighed kan give. — 11) Hver af Opsidderne eller Ejerne af Gaardene paa Aasiden, som burde, men ej vil give Skolemesteren Hus og Kost in natura, skal udi Kostpenge betale en Rigsdaler Danst; dette skal hver betale, som ejer saa meget Jord af en Gaard, som kan ansees at udgjøre et for en Bondefamilie tilstrækkeligt Næringsbrug, og hvis Opsidder eller Ejer, som ej er Bonde, for saadant Brug svarer Consumtion. Og er saadan en Rigsdaler Kostpenge, der betales til Skolemesteren, hans Løn uvedkommende, og skal af ham anvendes til at forskaffe sig selv derfor en Uges Hus og Underholdning; thi han skal opholde sig saa mange Uger paa Aasiden, som der ere Opsiddere eller Gaarde,

førend han flytter over til sin Bopæl paa den anden Side. — 12) Dersom confirmandi eller anden Ungdom fra Aasiden komme af dem selv til Skolemesterens Hus, medens han holder Skole i Strømsø-Fjerdingen, skal han antage dem til Underviisning med al Troskab. — 13) De udi Strøms-Fjerdingen, der bo Strømsø By nærmest, have Tilladelse at søge Strømsø Byes Skoler, naar intet afgaar i denne Skoles Indkomster; thi det er lige meget, hvor Ungdommen oplyses, naar det kuns skeer.

IV Cap. **Om Skolens Indkomster.** 1) Bor Overinspecteuren eller Kongens Foged paa nogen af Districtets Gaarde, da, paa Grund af at de have Umage med Restancernes Inddrivelse, skal de være fri for Skolehold eller Udgift til Skolecassen, om de det forlange, men deres Husmænd, Inderster og Tjenere skal betale. — 2) Der skal ombæres en Bog til hver, der ejer nogen Gaard i Skolens District og ej bebor Gaarden, saa og til alle Beboere, som ej ere Bønder, hvorudi de indskrive sig for hvormeget de godvillig vil give aarlig til Skolen over det, de bør betale, da det, de give mer, skal og indbefatte det, de burde give; ved hver Forandring af Ejere forestilles Bogen af Forstanderen til den Nykomnes Paategning. — 3) Af hver Gaard udi Skolens ganske District betales aarlig 24 β til Skoleløn, og af hver Gaards Beboer eller Ejer, der ej tager Skolemesteren i Hus paa omskrevne Maade, desuden 1 Rdlr. i Kostpenge efter Forordningen af 23 Januar, den 39te Post, udi alt 1 Rdlr. 24 β aarligen, hvilke Indtægter fra Strøms-Fjerdingen betales til Forstanderen, for heraf at bestride Lønnen, men med Kostpengene fra Aasiden forholdes, som forhen er meldt. — 4) Deles, eller er nogen Gaard delt udi flere Parter, saa store, at enhver Del kan ansees for et til en Bondefamilje at ernære tilstrækkeligt Brug, og at Consumtion betales, om det ej var Bonde, som ejede den, betales af hver Part og Opsidder saa meget, som af den udelte Gaard, nemlig 1 Rdlr. 24 β aarligen, enten det er Borger eller Bonde. — 5) Udsælges, eller er der udsolgt fra Gaardene Jordstykker til Engløkker, da betale Ejeren af hver 1 à 2 Ort aarligen efter Størrelsen. — 6) De udi Lider-Sund, som ligge under Strømsø Byes Jurisdiction og have Børn, der bør oplæres, skal det staa frit for, enten de vil betale Skolemesteren for deres Børn ugentlig, som de med hannem kan forliges om, og siden være frie, eller indskrive sig for noget aarligen, og betale bestandig, saa længe de leve. — 7) Giver Nogen 50 Rdlr. til denne Skole, skal den for Livstid være fri for Afgift af deres Ejendom til Skolen; giver Nogen 100 Rdlr., da skal dens Børn, og giver Nogen 150 Rdlr. og derover, da skal dens Børnebørn, Søn eller Datter, være fri, om de det forlange og Ejendommen bliver i lige nedstigende Linje; men sælges eller arves den til

Sideliniien eller fremmed, da betales aarligen, som forhen er meldt. —) Alle Givernes Navne tilligemed Summen skal staa til Amindelse for Efterkommerne paa en Tavle udvendig over Skolehusets Dør, naar det m bygges. — 9) Alle Helvningsbrugere eller Husfolk paa Districtets Gaarde samt Inderster skal betale Skoleløn som Husmændene, da det er ornemmelig for deres Børn Skolen oprettes. — 10) Ifølge Forordnin- en af 23 Januar 1739, dens 33te Post, skal alle Haandverksfolk, som o udi Skolens District, betale efter deres Nærings og Brugs Beskaffen- ed 8 ß til 1 Mark hver Kvartal, hver Husmand og Inderste, som lv kan fortjene sit Brød, aarligen 4, 8 12 Skilling til 1 Mark i det øieste, og hver ugift Person over 15 Aar gammel, som ej er Ober- ller Underofficier ved Landmilitsen, eller selv holder Dug og Disk, hver alve Aar, en Karl 3 ß og en Pige eller Dreng 2 ß, enten de tjene el- r ej. — 11) Da der er Forskjel paa disse Haandverksfolks og Hus- ænds Omstændigheder, foruden det, at de, der har flere Børn at op- rage, bør forskaanes med mindre, saa skal Skolens Inspecteurer tillige- ed nogle af Districtets Indbyggere, som dertil indbydes, samles hvert lar i Juni Maaned, for at ligne paa Vedkommende efter den allernaa- igste Placat af 5 Mai 1741, hvad Enhver kan taale at betale til Sko- n; vil Ingen være nærværende, foretages dog Ligning af Inspecteu- erne, som leveres Forstanderen til Indkrævelse, og i Mangel af god- illig Betaling, leveres Restancelisterne til vedkommende Øvrighed, for t indfordres under Udpantning, uden mindste Bekostning eller Affortning or Skolen, paa samme Maade, som Skolers og Kirkers Indtægter pleje t indfordres der i Landet. — 12) Lensmand og Mænd, som for- ette Udpantningen efter Øvrighedens Ordre, skal nyde 2 ß af hver Rigsort, de saaledes inddrive, til Belønning for deres Møie, og Deling Proportion indbyrdes, hvilke Penge den Skyldige betaler uden Afgang or Skolen. — 13) Alle Selvejere, det ere de, som eje og bo paa Jord- ykker, bortsolgt fra Gaardene, skal betale, foruden hvad de bør betale om Husmænd eller Haandverkere, om de det ere, 24 Skilling aarligen; en med Husmænd, som tillige ere Haandverksmænd, forholdes efter æstforegaaende 11te § saaledes, at de i Hensigt til deres Næring blive ignede. Husmænd ere alle de, der eje eller leje Huse, enten der er Jord dertil eller ej; Inderster ere alle de, som ere til Huse hos Andre, g de skal betragtes som Husmænd, da de have samme Arbeide og For- jeneste i Kjøbstæderne, som Andre. — 14) Husejere eller Huslejere skulle ndestaa Skolen for alt, hvad Inderster bør betale; thi hver bør se sig or, hvem han tager ind i Huset, og ej bebyrde Districtet med Landlø- ere, Liderlige, eller fra andre Steder Forviste, som hidindtil er skeet. —

15) Af Skolemesteren eller en bekvem Skolediscipel skal en Bøsse ombæres ved alle Lejligheder, som Brug og Skik er til Skolernes Bedste i Kjøbstæderne. — 16) Alle Bøder og Mulcter, der falde i Districtet, og ej forhen ere bestemte ved Lovene, hjemfalde og dømmes til Skolen. — 17) Men da alle disse Indkomster langt fra ikke forslaa til at vedligeholde denne Skoleindretning til Bestandighed, særdeles da man ønsker at kunne komme de fattigste Børn til Hielp af Cassen, saa er det jeg Hans Hammond bortgiver og hermed frasskriver mig al den Rettighed og Indkomst af alle Husmænd, hvorunder og skal indbefattes Inderster, som Norske Lovs 2 Bogs 12 Capitel 7 Artikel tillægger mig som Sognepræst, allerunderdanigst ansøgende om, at denne Gave maatte fremdeles allernaadigst tillægges og følge Skolen altid udi mine Eftermænds Tid i Embedet; denne Høstedag ansættes i Penge for 24 ß aarligen og betales af Vedkommende, foruden det de bør efter ovenanførte betale. — 18) Indfordringen og Betalingen af ovenmeldte Skolens Indkomster begynder fra hvert Aars 1 Januar og beregnes til næste Aars 1 Januar, samt betales i tvende Terminer. — 19) Dersom nogen af Modvillighed ej vil betale, og af Ondskab gjemmer bort sine Sager, naar executores komme, eller af Liderlighed sætter sig i den Stand, at han ikke kan betale, da haver Skolen Ret til at gjøre Indførsel i Husets Bygning, og skal da Skolen nyde lige Prioritet med Umyndiges, Skolers og Fattiges Fordringer hos Forstandere og Værger, efter Lovens 5 Bogs 13 Capitel 35 Artikel. — 20) Alle Husbonder skal være Forstanderen behjelpelige til at indsamle hvad deres Helvningsbrugere, Husmænd, Inderster eller andre, der ere paa deres Gaard og Jord, bør betale; forlader nogen af disse Stedet, førend de har betalt Skolen sit tilhørende, da stande den Skolen til Regnskab, som Gaarden eller Huset ejer, thi de burde spurgt sig for hos Forstanderen, om noget resterede, førend de lode dem drage bort. — 21) Da Mange fortjene meget, og dog drikke alting op, saa haver Forstanderen Magt til at gjøre Forbud paa deres Arbeidslen, hos hvem de arbeide, af hvad Stand de ere, paa Landet eller i Byen, som skal være pligtige til at indeholde Regningens Beløb og levere det til Forstanderen, om det og var for flere end et Aar, thi det er bedre at det gaar til Skolen, end til Drikkehusene, som almindelig sker. — 22) Da Billighed bør have Fortrin for Ret, og man i denne gode Sag kunde gjøre Uret og betynge Fattige for meget, saa skal Inspectionen, der kjender dem bedst, have Magt at nedsætte og forlindre Udgifterne til Skolen for de mindre Formuende, saa at de Allerfattigste ere frie, Enker, gamle Folk og de, der have mange Børn, tages udi Betragtning. — 23) Denne Fundation, naar den allernaadigst er confirmeret, skal oplæses

til Thinget paa hvert behørigt Sted til alle Vedkommendes Efterretning og allerunderdanigste Efterlevelse. Derforuden skal hver Embedsmand, som herved haver noget at gjøre, tilstilles en af inspectores vidimeret Copi, og naar Skolecassen det kan taale, skal Fundationen trykkes og uddeles udi Districtet, i Haab at den Allerhøjeste bøjer Hjerterne, saa Guds Ære og de Unges Oplysning kan befordres. Strøms-Fjerdingen og Aasiden den 2 Januar 1777.

Da ville Vi foreskrevne Fundation udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saaledes som samme heroven indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste; og skal den Rettighed og Indkomst, som Bragernes og Strømsø Kald af Husmænd og Inderster efter Loven tilkommer, men nu af Herr Hammond i det 4de Capitel 17 § som en Gave er henlagt til Skolen, fremdeles følge Skolen i alle hans Eftermænds Tid i Embedet. Forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom forskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Frederiksberg den 10 Juni 1778.

Under Vores kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

O. Thott.

Luxdorph. P. Aagaard.

Paul Haslefs Gavebrev til Christiania Vaisenhus.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

242. 24 Juli 1778. Christiania.

I den treenige Guds Navn og paa min allernaadigste Konges Behag og tilsagte allernaadigste Approbation, haver jeg med fri Villie og velberaad Hu, efter forlængst gjorte Beslutning, paa efterskrevne Vilkaar legeret en Capital af ti Tusinde Rigsdaler Dansk Courant til et højstfornøden Børne- eller Vaisenhuses Oprettelse og Vedligeholdelse her i Christiania, nemlig: — 1) Skal bemeldte Capital ti Tusinde Rigsdaler Dansk Courant bestandig (imod aarlig af mig og efterkommende Ejere svarende fire pCt. Rente deraf til Børnehuset til hvert Aars 31 December) blive bestaaende paa første Prioritet udi efterskrevne mig tilhørende frie og frelse Ejendomme og Jordegods udi Sørum Sogn, Nedre Ro-

merikes Fogderi, Akershus Amt, sc.: — a. den hele saakaldte Bingens store Lense med sit Privilegium, nu skyldende af 10 Skippund Tunge, og tilhørende Vestby Lense, skyldende af 2 Skippund Tunge, men ikkun en Fjerdepart i Rømo Lense, skyldende hele Lensen af et Skippund Tunge; — b. Gaarden Vest Bingen med Bygsel, skyldende 1 Skippund 15 LA Tunge og 1½ BA Smør; — c. Gaarden Sennelrud, skyldende 1 Skippund ½ LA Tunge, med Bygsel samt løs Landskyld af 10 LA Tunge, og Bygsel over 18 Marker Smør; — d. 2de Hofsrud Pladser og tilhørende Fiskeri med Bygsel, skyldende 10 LA Tunge; — e. Gaarden Øst Bingen med Bygsel, skyldende 1 Skippund 4 LA Tunge, og endelig — f. den halve Del i Gaarden Sørum, Nordre-Sørum kaldet, med Bygsel, skyldende, nemlig samme halve Del, 1 Skippund 10 LA. Udi alle fornævnte Ejendomme og Jordegods skal det intenderende Børnehus her i Christiania for fornævnte dertil legerede Capital og Renter uigjenkaldelig være og blive første prioriteret, med — 2) denne allerunderdanigste Betingelse og allernaadigste tilsagte Benaadning, at fornævnte 3de Lenser, Bingens, Vestby og Rømo Lenser (men ej Jordegodset) ligeledes uigjenkaldelig, saalænge Børne- eller Vaisenhuset her i Christiania er til, og Renten, som meldt, til samme betales, maa og skal være og blive befriet og forskaanet for alle Slags ordinaire og extraordinaire Skatter og Paabuder, af hvad Navn nævnes kan, ingen undtagen, item for Dragon- og Soldaterhold, in summa at Lenserne af Matriculen aldeles maa udgaa, for at forebygge alle vrange eller tvetydige Meninger og Fortolkninger om, hvad ved alle Slags Skatter og Paabuder skal forstaaes; og for det — 3) at imod fornævnte allernaadigste Benaadning, som 2den Post bemelder, anfanger med indeværende Aars Begyndelse avancerer jeg i Forhaanden Renten for samme indeværende Aar, nemlig fire Hundrede Rigsdaler, til Børnehusets fornødne Indretning, Børnenes Klæder og andre behøvende Tings Anskaffelse, snarest muligt er, som væntelig vil animere Andre at efterfølge mit Exempel, paa det Stiftelsens Begyndelse, i Mangel af Penge dertil, ej skal standse eller forlænge udsættes. Gud give nu hertil Lykke og Velsignelse. Christiania den 24 Juli 1778.

Paul Haslef.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 1 Decbr. 1779 med Tilføjende, at der gjennem Rentekammeret vilde blive udfærdiget en formelig Bevilling angaaende Lensernes stedsevarende Skattefrihed. Denne Bevilling, dateret 13 December 1779 og thinglæst for Christiania Bything 8 August 1782, er trykt i Saml. t. d. N. F. o. S. H. IV. 80—83, se og Bergs Reskriptsaml. II. 812. Den indeholder forøvrigt ikke andet, end Gjentagelse af og Bekræftelse paa, hvad der findes i selve Gavebrevet.

Peder Christian Angells og Hustrues Testament til Bæjerens Annexkirke.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

243. 25 Juli 1778. Indyr.

Jeg Peder Christian Angell, boende paa Gaarden Indyr, priviligeret Gjestgiver udi Gildeskaals Prestegjeld og Anner Bæjeren, beliggende i Saltens Fogderi og Nordlands Amt, med min Egtehustru Karen Angell, neé de Bruun, der nu tilsammen udi 9 Aars Tid have levet et Egteskab, men ej med nogen Børn begavet, altsaa ere vi kjærlig med hinanden aftalt, besluttet og forenet, for at forekomme Vidtløftighed og til en Betryggelse for den Igjenlevende, at naar den Allerhøjeste behager ved Døden at gjøre Skilsmisse, saaledes med vores fælles Bo og Ejendele at forholdes, som følger: Hvilken af os der først ved Døden afgaar, beholder den Igjenlevende, uden nogen Registering, Vurdering eller Skifteholdelse, det hele Bo af faste og løse Ejendele med udestaaende Gjeld, af hvad Navn nævnes kan, som vi for nærværende Tid er ejende eller ejende maatte blive, Intet undtagen, men samme udi rolig Besiddelse sig saa nyttig at gjøre, som for godt synes, naar først afbetales vores retmæssige Gjeld, som vi ere eller maatte blive skyldige. Dernæst, naar en af os ved Døden afgaar, giver den Igjenlevende til Bæjerens Annexkirke, der ingen Indkomst haver, 50 Rdlr., skriver halvtredsindstyve Rigsdaler, som bliver en fast staaende Capital til Kirken til umindelig Tid, uden at forkommes, men paa Renter udsættes, og Renterne aarlig til Kirkens Nytte at anvende, det Stedets Prest, som i Kaldet er eller maatte komme, haver under Forvaltning, og derover dirrectionerer, og at have et vaagent Øje til Capitalens Conservation, og at Kirken aarlig deraf Interesse nyder, og at mit og min Hustrues Legeme maatte sættes i Begravelsesstedet udi Bæjerens Annexkirke, som min Svigerfader, Provsten Bruun, har opbygt og indrettet. Indlader den af os Igjenlevende sig udi nyt Egteskab, betaler den til den Afdødes Arvinger 50 Rdlr., skriver halvtredsindstyve Rigsdaler, til Deling efter Loven, da den Afdødes Arvinger ingen videre allermindste Prætension paa Boet, eller den Igjenlevende for Arveret, maa eller skal have. Skulde den Efterlevende sig ej i nyt Egteskab indlade, men udi enlig Stand ved Døden afgaa, altsaa bliver hele beholdne Bo, efter Boets Udgift og retmæssige Gjeld er afbetalt, vores fælles retmæssige Arvinger til lovlig Deling; dog derfra ogsaa at afgaa, om den Igjenlevende i levende Live noget til Fattige, Kirker, separat paarørende Venner bo-

nerer eller testamenterer, samme upaaanket skal have Frihed til, og af Boets redeste Midler, efter retmæssig Gjeld er betalt, udbetales, førend fælles Arvinger noget i Arv kunde tilfalde. Alt forestaaende af os udi kjærlig Forening aftalt og indgaaet, samt hinanden testamenteret, som vi allerunderdanigst ansøger, af allernaadigste Konge allernaadigst at nyde Confirmation paa, hvilket alt vi ikke alene egenhændig underskrive og med sedvanlig brugelige Signet hermed bekræfte, men og med tvende Mænds Underskrift, udi hvis Overværelse dette er skeet. Indyr i Gildeskaals Prestegjeld den 25 Juli 1778.

Peder Christian Angell. (L. S.)
Karen Angell, neé de Bruun. (L. S.)

At Forestaaende udi vores Overværelse af Peder Christian Angell og hans Egtehustru Madame Karen Angell, fød Bruun, med sund Fornuft og i god Helbredsstand aftalt og forenet, samt af enhver egenhændig underskrevet og forseglet, vi ikke alene herved i al Sandhed attestere, men og med vore Hænders Underskrift og brugelige Signet bekræfte. Indyr i Gildeskaals Prestegjeld, den 25 Juli 1778.

Peder Guttormsen. (L. S.)
Moritz Larsøn. (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 6 Novbr. 1778.

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for Strømsø Kirke.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

244. 29 Juli 1778. Fredensborg.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken og Oldenborg, gjøre Alle vitterligt, at eftersom Os allerunderdanigst er bleven foredraget, hvorledes Strømsø Kirke, formedelst Mangler i dens gamle Fundation, er geraaden i en uundgaaelig Gjeld, og at den behøver store Reparationer, til hvilken Gjeld at se afdraget, og de behørende Udgifter til Reparationerne bestride, det er eragtet fornødent en ny [1] Fundats at forfatte, hvilken saaledes som samme, efterat Stiftamtmandens og Biskopens Erklæring derover er bleven ind-

[1]) Den ældre var dateret 4 Juni 1673.

hentet, og derefter i adskillige Poster forandret, lyder Ord efter andet saaledes:

I Cap. **Om Directionen og Inspectionen.** 1) Directionen over Stromsø Byes Kirke og alt den vedkommende tilhører altid Stiftets høie Øvrighed, Stiftamtmanden og Biskopen, til hvis Decision alle Regnskaber aarlig indsendes, som Lov, Forordninger og forrige Skik tilholder. — 2) Inspectionen skal bestaa af Sognepresten, Byfogden og den residerende Capellan paa Strømsø, hvilke altid ifølge deres Embede ere bestandige inspectores. — 3) Foruden disse, skal der altid bestandig være 4 Kirkens Mænd, vederheftige, fornuftige, i Byen bosiddende, som tillige med samme Ret ere Kirkens inspectores, for nærværende Herr Krigsraad Hans Thomas Weyer og Kjøbmændene Johannes Arboe, Ole Alsing, Ole Helmen. — 4) Naar nogen af disse 4 Kirkens Mænd ved Døden afgaar, flytter fra Stedet eller skriftlig til de øvrige inspectores frasiger sig at vedblive Inspectionen formedelst Alderdom, Sygdom eller andre Aarsager, da skal de øvrige inspectores inden en Maaneds Forløb samles for at udvælge en Anden, som dertil godvilligen formaaes. Hvis de ei blive enige, da skal de votere og de fleste vota gjelde. Ere vota lige, da trækkes Lod. — 5) Naar nogen af inspectores dør, forflyttes, eller frasiger sig Inspectionen, skal de øvrige samles for at undersøge om noget Ansvar, Kirken vedkommende, hviler paa den forrige Medinspecteur, og i saa Fald strax gjøre Fordring, hvis ikke, da at give ham eller Arvinger skadesløs Kvittering. Denne Undersøgelse skal ske i Overværelse af den nyvalgte Inspecteur, som, naar han har overseet Sagernes Tilstand, enten gjør Paastand eller kvitterer, og siden staar til Ansvar med de øvrige for Kirkens Capitaler. — 6) Den første Uge efter Helligtrefoldigheds Søndag skal inspectores samles udi Kirken, for at raadslaa om dens Tarv og bese den ind- og udvendig, om der udfordres nogen Reparation til videre Skades Afværgelse. Besynderlig paaligger det den residerende Capellan at have med al Ting et vaagent Øie og opgive Brøstfældighederne for Medinspectores; thi de skal have nøie Indseende med at foranstalte baade Kirken og Skolen altid at holdes i forsvarlig Stand, særdeles at større Skade med ringe Udgift forekommes betimelig. Til den Ende skal forud i rette Tid bestilles og indkjøbes Materialier, saa der altid haves et lidet Oplag af Sten, Bord eller andet, som aarligen kan behøves, henlagt og bevaret paa bekvemme Steder, at Reparationen strax kan ske, hvor og naar den behøves. — 7) Ingen af Kirkens inspectores maa enten cavere for noget Pengelaan af Kirkens Capitaler, om den nogen Tid kommer i den Stand, at den kan, efter at dens Gjeld er betalt, oplægge noget, eller selv laane noget af

Kirkens Penge, endskjønt han kan have Pant at stille for Capitalen. — 8) Ingen af Kirkens Capitaler maa udsættes mod Pant udi Husebygninger eller Gaarde, men alene udi Jordegods, som er lovlig taxeret, og at Laanet er af Directeurerne samtykket. Den, der vil laane, skal først melde sig hos inspectores, som nøje skal overlægge Pantets Værd og alle Omstændigheder efter det, menneskelig Forstand kan indse forivejen. Til saadant Laan at erholde skal Byens Indvaanere have Fortrin; i alle Tilfælde skal de høje kongelige Rescripter om publike Midlers Udlaan nøje iagttages. — 9) Da smaa Summer ej kan udsættes paa Pant udi antageligt Jordegods, saa skal de Penge, Kirken oplægger, udsættes paa Rente mod Vexelobligation hos saa vederheftige Mænd, som inspectores en for alle og alle for en vil staa til Ansvar for, indtil Capitalen er saa stor, at Jordbrugeren kan være tjent dermed. — 10) Samtlige inspectores skal, saa ofte det fornøden gjøres, samles udi den residerende Capellans Hus, og efter hans Indbydelse og Overlæg med dem paa den for de fleste bekvemme Tid, for at raadslaa om Kirkens Fremtarv, men især naar de aarlige Regnskaber indleveres af Kirkeværgerne, skal de være samlede. — 11) Der skal altid være en af Directeurerne auctoriseret Protocol, hvorudi inspectores lade indføre alt det, de beslutte anlangende Kirken, hver Gang de ere samlede. Protocollen forvares udi den Kirken allerede tilhørende Kiste med 2de Laase, hvortil Capellanen beholder den ene og Kirkeværgeren den anden Nøgel. Denne Kiste, hvorudi alle Kirkens Papirer forvares, skal staa i Capellanens Hus paa saadan et Sted, at den i ulykkelige Tilfælde strax kan reddes. — 12) Enhver af inspectores haver kun et Votum; er nogen benaadet med Rang, da voterer og underskriver han først. Hvad fire beslutte, der ej strider imod Lov og Forordninger, skal gjelde. De ved Samlingen Borteblevne melde lovligt Forfald og overdrage sit Votum til en Anden, som hver bedst synes. Der udfordres idetmindste fire til en ordentlig Samling. Er der ulige Meninger og ingen Enighed i Beslutningen, da foredrager enhver Part sin Mening for directores, som decidere.

II Cap. **Om Kirkens Værge.** 1) Kirkens Værge, som udnævnes af Strømsø Byes Øvrighed, og som altid bør være en bekjendt sædelig, fornuftig og vederheftig Mand, skal som oftest, tilligemed den residerende Capellan, nøje have Tilsyn med Kirkens Bygning og med Skolen, der tilhører Kirken at bekoste at holde i Stand, saaledes at alle Ting iagttages, hvorved større Bekostninger kan forekommes, og strax melde det for inspectores, som give Værgen Forholdsordre. — 2) Kirkens Værge skal stande til Ansvar, om han er forsømmelig med at indcassere Kirkens Revenuer, og ej derover i betimelig Tid indgiver sin Restanceliste; thi

da bør han selv ansvare det Manglende og betale den Skade, som deraf kan foraarsages, ligesom og Kirken bliver prioriteret for sit Tilgodekommende saavel hos Kirken som hos inspectores, naar excipereS hvad Kongen eller det Publike haver at fordre, hvorfor han altid ved Afstrædelsen, efterat alting nøie er efterseet, skal forsyne sig med Kvitteringer af inspectores og sin Eftermand, hvis han vil være angerløs. — 3) Kirkens Værge maa (foruden til de aarlige fastsatte Kirkens Udgifter) altid have 50 Rdlr. i Cassse til at bestride uformodentlige Udgifter. — 4) Foruden Kvartalsextracterne over Kirkens Indtægt og Udgift, som indsendes af Værgen til directores, og hvoraf en ligelydende Gjenpart leveres til den residerende Capellan til Inspecteurernes Efterretning, skal han til Januar Maaneds Udgang aarligen, under 10 Rdlr.s Mulct til Byens Fattigkasse, indlevere sit Aarsregnskab [1] med alle originale Bilag til Inspecteurernes Revision, som derefter med deres Paategning indsende det til Stiftet.

III Cap. Om Kirkens Indkomster. 1) Naar Kirkens Jordegods, Gaarden Skinstad i Nes Sogn paa Hedemarken, skyldende $1\frac{1}{2}$ Hud, og Gaarden Breidstue i bemeldte Sogn, som skylder $1\frac{1}{2}$ Hud, begge med Bygsel, lovlig ledig vorder, skal med sammes Bortbygsling forholdes efter Loven og som sedvanligt. — 2) Af Gaarden Vestre Aas i Sande Sogn, som skylder 4 L℔ Havre, og Vestre Lærum udi samme Sogn, skyldende 11 L℔ 1 ℔ Havremel, begge uden Bygsel, hæves Kirkens Indkomst af Værgen efter hvert Aars Capitulstaxt, der bekjendtgjøres ham af den residerende Capellan. — 3) Vil Beboerne af de 2de Kirken tilhørende Gaarde i Strømsø By, hvoraf svares $2\frac{1}{2}$ Rdlr., kjøbe sig fri fra Afgiften, da er det dem tilladt, naar Værdien beregnes á 4 pCt., saa at Kirken intet taber. — 4) Da alle Pagter og Forbindtligheder bør holdes ubrødelige, saa skal det, saa snart denne Fundats allernaadigst er confirmeret, ved Tillysning af Prædikestolen saavelsom ved Proclama, som paa lovlig Maade publiceres, meldes Menigheden og Indbyggerne paa Strømsø, samt fraværende Prætendenter, at de inden 3 Maaneder indlevere deres Bygselbreve og Beviser for deres formente Ret til Gravsteder, Stolesteder eller Pulpiturer udi Kirken til daværende Kirkens Værge, som siden forelægger det til Inspecteurernes nøie Granskning, om deres Adkomst er rigtig eller grundet paa den gamle Fundats eller Adkomst i de senere Tider, da de skal beholde deres Ret ubeskaaret, uanseet det var Kirken til Skade. Men hvo der ikke efter saadan Bekjendtgjørelse anmelder sig og anviser de for sin Ret havende Documenter inden den her bemeldte Tid, han haver al sin Rettighed forloren; dog maa det tillades

[1]) Jfr. Reskr. 23 Januar 1784.

Vedkommende at paaanke de af Inspecteurerne saaledes affigende Kjendelser til Stiftamtmanden og Biskopen, som samme indsende til Vores allernaadigste Resolution. — 5) Paa Grund af den gamle Fundats skal alle de, der nu leve, bo i Strømsø By og høre til Strømsø Menighed og ere Børnebørn af dem, som understøttede Kirkens første Bygning, beholde deres Stole neden i Kirken, imod 1 Skilling af hver Rigsdaler, som Stolen har kostet, i Kjendelse til Kirken. Fremdeles, da Pulpiturerne Tid efter anden ere tilbygte, saa beholde Familjer, som kan bevise, at deres Forældre eller Bedsteforældre have bekostet Pulpiturets Opbyggelse, samme deres Forældres Pulpitur imod 5 pCt. af den Summa, som det under sit No. i denne Fundats er taxeret for, i aarlig Kjendelse til Kirken; ligesaa beholde de deres Begravelser imod 6 Skilling af hver Rigsdaler til Kirken, efter det Fortrin, Fædrene betingede for dem; dog er det alene de nulevende Besiddere af Stolen eller Pulpituret, der skal nyde godt heraf, men ikke deres Børn. — 6) Alle Pladser, som tilhøre udenbyes Personer, og ej selv eller ved deres Børn benytte sig af samme, endskjønt de ere Børnebørn fra de første Stiftere, skal være Kirken hjemfaldne til Bortbygsling og aarlig Afgifts Tagelse, hvorimod samme skal svare Ejeren den 1 Skilling af hver Rigsdaler, som disse ellers burde erlægge, imod at tilvende sig den større Fordel og Ejendommen; dog maa saadanne Prætensioner, ligesom i foregaaende 4 § er meldt, komme under Examination og Decision. — 7) Ligesaa om Nogen her efterdags flytter ind til Strømsø Menighed, som virkelig havde Ret efter den gamle Fundation, enten Mand eller Kvinde, skal de ansees som fremmede, der aldeles ingen Rettighed have. — 8) Ingen, endog af dem, der nu kjøbe eller bygsle, eller i forrige Tider have kjøbt eller bygslet Begravelse, Pulpitur eller Stolested i Kirken, haver nogen Rettighed mere, enten arvet eller kjøbt, saasnart han flytter fra Byen eller bor andenstedes udenfor Menigheden. Al hans eller hendes Ret er til Kirken hjemfalden. — 9) Følgende Taxt paa Bygsel eller Afgift aarlig af Kirkens Pulpiturer eller lukte Stole skal bestandig iagttages til Kirkens Bedste efter sine fastsatte Numere. De øverste Pulpiturer i Kirken:

	Bygsel	aarlig Afgift.
No. 1	40 Rdlr.	. . 2 Rdlr.
— 2	40 —	. . 2 —
— 3	20 —	. . 1 —
— 4	40 —	. . 2 —
— 5	30 —	. . 1 — 2 ℔
— 6	40 —	. . 2 —

— 7 Dette Pulpitur skal kaldes Kongens Stol og bør prydes

ed vores nu regierende allernaadigste Konges Chiffer med Krone over
rgyldt. Til Brug overlades den Stromsø Byes Øvrighed, til Er-
ıtning for dens Bistand i at inddrive Kirkens Restancer.

	Bygsel	aarlig Afgift.
o. 8	40 Rdlr. . . .	2 Rdlr.
- 9	40 — . .	2 —
- 10	40 — . .	2 —
- 11	20 — . .	1 —
- 12	20 — . .	1 —
- 13	30 — . .	1 — 2 ℳ
- 14	40 — . .	2 —
- 15 :	20 — . .	1 —
- 16	30 — . .	1 — 2 -
- 17	40 — . .	2 —
Pulpiturer paa Gulvet i Kirken:		
o. 18	40 Rdlr. . . .	2 Rdlr.
- 19	40 — . .	2 —
- 20	40 — . .	2 —
- 21	40 — . .	2 —
- 22	24 — . .	1 — 20 ß
- 23	16 — . .	= — 3 ℳ 6 -
- 24	24 — . .	1 — = - 20 -
- 25	16 — . .	= — 3 - 6 -

10) I Choret er en Stol for Aftensangs-Prædikanten, og lige over-
r en indlukt Stol for Bispen og Presterne, hvilke tvende Stolesteder
ligemed den aabne Stol langs med Funten, som bruges naar Daab
refalder, være fri for al Afgift til Kirken. — 11) Vil nogen feste eller
gsle paa sin Hustrues Levetid noget af ovenskrevne Pulpiturer, da be-
er han den ved hvert No. fastsatte Taxt og den aarlige Afgift til
rken imod Festeseddel paa 24 Skillings Papir, som den Festende selv
taler, udstedt af Kirkens Værge efter Inspecteurernes Tilladelse og alle
res Paategning. Men har nogen ikke Lejlighed at udbetale den fast-
te Taxt, da, naar ingen findes, som vil betale den, kan han dog nyde
ste- eller Bygselbrev imod at betale til Kirken den aarlige Afgift dob-
t; thi da nyder dog Kirken Renter af Festepengenes fulde Summa. —
) Ingen, der erholder Festebrev, nyder længere godt deraf, end han selv
Hustru lever, hvilket Vilkaar skal indføres i Feste- eller Bygselbrevet;
Børn have intet Fortrin til Forældrenes Pulpiturer, men ansees som
emmede, der skal feste paa ny; men vil Børnene give det samme i
ygsel eller Afgift, da skal de have Fortrin for Fremmede. — 13) In-

gen maa tage flere med sig i Pulpituret, end sine Børn og dem, der søge hans Bord og virkelig høre til hans eller hendes Hus og Familie. Vil han indtage Fremmede eller nær Beslægtede uden for hans Hus, eller de i Huset Logerende, endog de søge hans Bord, naar de betale Kosten, da skal Kirken nyde aarlig for hver enkelt Person, Mand eller Kvinde, en Rigsdaler. — 14) Naar noget Pulpitur vorder ledigt og Kirken til Raadighed hjemfalder, da skal Kirkens Værge strax lade paa Kirkens Dør opslaa en Placat derom til Alles Bekjendtgjørelse og bie 3 Uger forend det festes bort, paa det, om der findes flere end en Lysthavende, der vil give enten større Festepenge eller aarlig Afgift, den fattige Kirke da kan nyde godt deraf, og Pulpituret festes bort til den Høistbydende. — 15) Enkelte Personer og Enker skal det være tilladt at være 3 à 4 om et Pulpitur, paa de Vilkaar, at Kirken faar sin fulde Indtægt, og at den eller de Længstlevende betaler den fulde Afgift, indtil nogen anden træder ind i den Afdødes eller Fratrædendes Sted; ligesaa skal det være tilladt 2de Familier, men ikke flere end 2de, at bygsle eller feste et Pulpitur tilsammen, imod den fastsatte aarlige Afgift til Kirken, da den Længstlevende skal betale den fulde Afgift, indtil nogen anden træder ind i den Afgangnes Sted med den Efterlevendes Samtykke. — 16) Af Stolestederne neden i Kirken paa Gulvet skal af hver Person for hvert Sæde aarligen til Kirken betales, som følger, 6 Bisiddere i enhver Stol, hver Stol efter sit Nummer:

Fra Chorsdøren No. 1 til 5 inclusive paa Mands og Kvindesiderne, for hvert Sæde . . . . 24 ß,
fra No. 6 til 10 ligeledes paa begge Sider af hvert Sæde . . 20 „
fra No. 11 til 14, ligeledes Sædet . . . . 16 „
No. 15 og 16 paa Mandssiden og No. 16 paa Kvindesiden tilhøre Børnene af begge Kjøn i Strømsø Byes Fattigskole, uden Afgift til Kirken; Skolemesteren og hans Hustru have der og frit Sæde.
Fra No. 19 til 25 inclusive paa begge Sider for Kvindekjønnet alene, Sædet . . . . à 16 ß,
fra No. 27 til No. 33 inclusive paa begge Sider for Mandkjønnet alene, Sædet . . . . à 16 ß.

17) For Gangene ovenpaa ved Pulpiturerne, som og ved Orgelet, naar der er nogen, som der udvælger sig Plads, da betales for hver 8 Skilling aarligen. — 18) Alle kongelige Betjente enten ved Toldboden eller andre Betjeninger, som opholde sig i Strømsø Menighed, ligesom og de, der leve af deres Midler, skal være forbundne at feste sig Stol, og tage sig Plads i Kirken, den til Indtægt, enhver efter sin Stand og Vilkaar; og skal den aarligen kræves af dem som en vitterlig Gjeld,

de søge Guds Hus eller ikke. — 19) Alle de, der have taget Bor-
b til Strømsø og bo udi Byen, skal være forbundne at tage Plads
:irken, og deraf aarligen betale, hver efter sin Formue og Vilkaar;
a skal enhver, som herefterdags agter at tage Borgerskab, bevise
Attest fra Kirkens Værge, naar han om Borgerbrev melder sig hos
gheden, at han virkelig har festet Stol og Sæde i Kirken, under
dlrs Mulct til Byens Fattigcasse, og desuden at miste al Fordel
Borgerbrev, indtil han tager Plads og Sæde i Kirken, for sig og
ustru; men ifald de ej vil tage saadanne Pladse, der ere overens-
ende med deres Vilkaar, da have Inspecteurerne Ret at paaligne
hvad Stolesteder de skal have. — 20) Naar denne Fundation al-
digst er confirmeret og gjort Menigheden bekjendt, da skal den an-
om en sig selv indtrængende, der 3 Maaneder efter Bekjendtgjørel-
Datum, uden ordentligt skriftligt Bevis fra Kirkeværgeren, udstedt
et Papir, benytter sig af noget Sæde i Stolestederne neden i Kir-
den at betale det; og da skal Inspectores have Magt til at sætte
'or noget vist til Kirken, ligesom og den, der et Aar omkring haver
Pulpiturerne, uden at have erhvervet sig Festebrev, skal agtes som
er godvillig har samtykket udi at give den aarlige fastsatte dobbelte
ıf det Pulpitur, han oftest har søgt. — 21) Skulde nogen kongelig
ıt, med Rang benaadet, eller nogen, der formener sig ikke at hørt
ıandverks- eller den arbeidende Stand, finde for godt hverken at
Kirken, eller at betale for nogen Plads i Kirken, da skal inspecto-
rebrage Directeurerne denne Omstændighed, som skal ligne ham for
vist aarligen efter hans Stand, hvilket under Udpantning inddrives,
Vægring sker, som en lovmæssig Gjeld. — 22) Arbeidsfolk og Strand-
, under hvad Navn det nævnes kan, endskjønt de ej tage Borger-
enten de eje Hus eller ikke, men alene leje Hus hos Andre, skal
pligtige til at tage Sæde i Kirken og betale aarligen; hvis de ikke
lig vil, lignes de efter deres Tilstand, ikke mindre end 8 Skilling
: højere end 16 Skilling Danske, som inddrives af Øvrigheden,
Vægring sker. — 23) De, der holde alene en Tjener, Mand eller
e, kan lade deres Tjener sidde paa deres Sæde udi de aabne Stole
i Kirken, uden videre Betaling; de, der holde 2 Tjenere, skal be-
r en; den, der holder 3 eller flere Tjenere, betale Sæde i Kirken
e, uagtet Husbonde og Madmoder betale for sig selv. De, som
Pulpiturer og lade deres Tjenere sidde i Stolen paa Gulvet, skal
af deres eneste Tjener eller Tjenestepige. — 24) Hvo, der tager
i Kirken, skal leveres Nøgler paa Kirkens Bekostning af Kirkens
: tilligemed Bevis, at Stedet er ham eller hende bevilget. Bry-

des nogen Laas fra Døren, straffes han efter norske Lov som en Volds-mand. — 25) Haandverksmestere have en Dreng fri, men deres Svende skal tage og betale Sæde i Kirken, hvorfor Mesteren skal stande til Ansvar. — 26) Klokkeren skal have Hovednøgel til de 3 øverste Stolesteder paa Gulvet, paa det han kan lukke dem op til Tjeneste for dem, der gaa til Skrifte, og for Fredags-Communicanterne. — 27) Kirkens Indkomster af Pulpiturer og Stolesteder paa Gulvet skal indkræves i 2de Terminer, nemlig først i Juni og først i November. De, der ej til Aarets Udgang have betalt, sættes paa Restancelisten, og det Manglende inddrives, uden Kirkens Omkostning eller Tab, ved Udpantning efter Øvrighedens Foranstaltning. — 28) Dersom Nogen af Modvillighed ikke vil betale, og af Ondskab gjemmer bort sine Sager, naar exsecutores komme, eller af Liderlighed sætter sig i den Stand, at de ikke kan betale, da haver Kirken Ret at gjøre Indførsel i deres iboende Husebygning, og skal Kirken altid væreprioriteret udi alle Tilfælde fremfor al anden Gjeld, næstefter Kongen, publiqve Midler og thinglyste Panteobligationer, som altid have Fortrin. — 29) Efter døde Folk skal Kirken, efter indgiven Regning fra dens Værge, være saaledes prioriteret for hvad, som for et Aars Restance indestaar, da det iøvrigt bliver Kirkeværgerens Sag at se samme betimelig inddreven. — 30) Kirkens Værge haver Magt til at gjøre Forbud paa de Modvilliges Arbeidsløn, hos hvem de end arbeide, og af hvad Stand de ere, enten paa Landet eller i Byen, hvilke skal være pligtige til at indeholde Regningens Beløb og levere det til Kirkeværgeren, om det endog var for flere end et Aar; thi det er altid bedre at det anvendes til Gudshus, end til Drikkehusene. — 31) Ingen Prest maa understaa sig at egtevie nogen af Strømsø Menighed, enten i Kirken eller Huset, førend de have forevist Kirkeværgerens Beviis for at de have betalt til Kirken, hver efter sin Stand fra 24 ß til 2 Rdlr. — 32) Der skal optages et rigtigt Kart over de murede Begravelser i Kirken, hvoraf det ene Exemplar, auctoriseret af Directeurerne, forvares i Kirkens Kiste; det andet bliver hos Kirkens Værge til hans og alle Andres Efterretning. — 33) Følgende Taxt paa Kirkens murede Begravelser, hvilken er den samme, som den, der blev sat for over 100 Aar siden, da Kirken blev bygget, skal bestandig blive Regel til Betaling for Vedkommende:

No. 1 og 2 under Alteret, hvælvede Begravelser, hver for 100 Rdlr.
— 3 og 4 i Choret, hver Begravelse . . . . . . 60 Rdlr.

Disse 4 Begravelser forbeholdes Kirken saaledes, at de ikke sælges, men Enhver, der forlanger det, kan faa Lig der nedsatte, imod at betale 24 ß af hver Rigsdaler, Gravstedet er vurderet for, naar det er et voxent,

men ikkun 12 ß, naar det er et Barnelig eller under 15 Aar. Efterfølgende murede Begravelser i Kirken kan erholdes tilkjøbs efter denne fastsatte Taxt:

No. 5 og 6 nederst i Choret, hver Begravelse		40	Rdlr.
I Gangen nedad fra Chorsdøren under:			
— 8, 9, 10, 11, hver Begravelse		40	—
— 12. Et Gravsted midt i Korset		50	—
— 13. Et Do.		35	—
— 14. Et Do.		40	—
— 15. Do.		40	—
— 16. Do.		35	—
— 17 og 18 hver		35	—
— 19 og 20 udi Kirkesvalen ved den store Port	à	8	—
Fra den nordre Kirkedør til den søndre:			
— 21 taxeret for		16	—
— 22 Do. Do.		20	—
— 23		25	—
— 24		20	—
— 25		15	—
— 26, 27	à	40	—
— 28, 29	à	30	—
— 30, 31	à	16	—
— 32, 33 Svalgangen	à	8	—

— 34) Hvo der kjøber nogen af disse Begravelsessteder, holder det selv vedlige, uden Bekostning for Kirken, og beholder dem for sig og Børn alene, da de ere forfaldne til Kirken. Hver Gang Græften aabnes, betales 6 ß af hver Rigsdaler, det er taxeret for, enten det er Børn eller gamle Folk. Alle andre, der ikke kjøbe Gravsteder, betale som Fremmede 24 Skilling af hver Rigsdaler. — 35) Dersom intet Lig udi 20 Aar er indsat i nogen Arve-Begravelse, da bør Gravstedet fornyes med en Kjendelse til Kirken. Dersom Nogen, der formener sig Ret til Gravstedet, udebliver med denne Kjendelse, i det mindste saa stor som for et Ligs Nedsættelse, Aar og Dag efter de 20 Aars Forløb, da betales denne Kjendelse tredobbelt. Hender sig, at noget Lig strax efter nedsættes i Gravstedet, bør dog Kirken, foruden denne Fornyelses Kjendelse, nyde sin Rettighed efter Taxten; indfinder Ingen sig med Kjendelse til Fornyelse inden 25 Aar, efter at sidste Lig blev nedsat, da er Gravstedet forfaldet til Kirken. — 36) Naar de paa Kirkegaarden i Kirkens Hjørner staaende saakaldte Urtegaarde forfalde, maa Indhegningen ej mere repareres; thi man har befunden dem at være til stor Skade for

Kirkens Bygning. Vil nogen lade sine Døde der begrave, da betales 4 Rdlr. til Kirken for et voxent og 2 Rdlr. for et Lig under 15 Aar; vil nogen have særskilte Steder paa Kirkegaarden til Indhegning og Arve-Begravelse, skal det være i Hjørnet paa Kirkegaardens Indhegning, og derom accorderes med inspectores. — 37) Naar Orgelet bruges ved Ligbegængelser og fuld Musik opføres, da betales til Kirken 2 Rdlr., og der ikkun spilles tilligemed Skolens Sang, 1 Rdlr.; da disse Penge alene tilhøre Kirken, saa betaler Vedkommende desuden Organisten og øvrige Betjentere. — 38) Begraves Nogen ude paa Kirkegaarden, da betales Jorden paa østre Side eller ned ad Gaden 2 Rdlr. for et voxent Lig; for Jorden paa søndre Side eller til Austad 1 Rdlr. 2 ℳ, og for Jorden til vestre Side eller op ad Gaden 1 Rdlr. For Børn, der ikke ere confirmerede, betales alene ¼ Part, saaledes som det nu i 100 Aar har været. Desforuden er affat et Stykke til den saakaldede Fattigjord. — 39) Hvo, der lader lægge Ligsten over nogen Grav paa Kirkegaarden, betaler derfor 4 Rdlr. til Kirken for hver enkelt Sten og for hvert Lig, Stenen bedækker, og hvis Navn findes paa Stenen. Lader Nogen sætte Ramme af Træ omkring Graven, da betaler han det samme til Kirken, som der gaves for Jorden. De Rammer, som nu ere, maa ikke fornyes eller repareres, uden forommeldte Afgift til Kirken. — 40) For Klokkernes Ringning ved Begravelser betales, som forhen, baade for voxne Folk og Børn:

Alle Klokker paa engang og den store Klokke

forud	3 Rdlr.		4 Rdlr.
Ringerpenge	1 Rdlr.		
Alle Klokker paa engang	2 Rdlr.		2 Rdlr. 2 ℳ 16 ß
Ringerpenge		2 ℳ 16 ß	
Storklokken alene . .	1 Rdlr.		1 Rdlr. 1 - 8 -
Ringerpenge		1 - 8 -	
Tolvsklokken alene		1 - 8 -	2 -
Ringerpenge		16 -	

41) For den bedste Ligbaare betales til Kirken, enten den bruges eller ej . . . . 2 ℳ
for den ordinære Baare, naar Tolvklokken bruges . . 1 -
for det bedste sorte Klæde . . . . 2 -
for det ordinære Klæde . . . . 1 -
for de tvende sorte Skamler, naar forlanges, ... 12 ß

42) Lysekronernes og Funtens Rengjørelse besørger Kirkeværgeren aarlig for bedste Priis paa Kirkens Bekostning. Kirkens Ornamenter, Lysestager og Messeklæder holder Klokkeren rene for det, han nyder af

Kirken, men selve Kirkens aarlige Rengjørelse skeer, som hidindtil, af Byens Fattige. — 43) Med Kirkens Udgifter, som falde og stige, kan ikke fastsættes; de blive ved det sedvanlige og ved det, directores efter Inspecteurernes Forslag fastsætte, ligesom og, om noget heri til Kirkens Bedste er forglemt, Directeurernes Resolution skal gjelde og derved raade Bod paa det manglende. — 44) Hender det, at nogen fremmed eller reisende Person her paa Stedet ved Døden afgaar, da er dens Efterlevende forbunden efter Stand og Vilkaar at betale Kirkens Rettigheder, hvad enten Liget her paa Stedet bliver begravet eller til andre Steder bortført. — 45) Uagtet alle i Strømsø ere overbeviste om, at en Hovedforandring med Kirken var nødvendig, hvis den skulde kunne blive staaende og Byen beholde Kirken, uden at nødsages til at søge Bragnes, som skede i gamle Tider, saa dog, paa det alle unødvendige Spørgsmaal, Tvivlsmaal og Strid kan forekommes, skal denne Fundation, naar den allernaadigst er confirmeret, trykkes, og Exemplarerne sælges til de Lysthavende, at Kirkens Udlæg kan erstattes.

Da ville Vi, efter herom allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begjering, forestrevne Fundats, saaledes som samme herovenindført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste; forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom forestrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Fredensborg den 29 Juli 1778.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

O. Thott.

Luxdorph. P. Aagaard.

Bisskop F. Arentz's Testament til Fattige i Bergen.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

245. 4 Januar 1779. Bergen.

A και Ω. En Faders sidste Vilje til sine Børn.

Da min sidste og betydeligste Reise forestaar fra Tiden ind i Evigheden, og jeg ønsker før min Afreise at gjøre saadanne Foranstaltninger ej alene ved Guds Naades Hjelp og Bistand i de allervigtigste Ting, som angaar min Sjels og Samvittigheds Affairer, men og i det Gode,

som Gud af det Timelige har betroet mig, paa det end ikke dette som et impedimentum skulde besvære mig paa min Reise, men at jeg med et lettet Sind kan og i den Post sige Verden et glædeligt Farvel. Til den Ende giver jeg Eder, mine kjære Børn, hermed min sidste Vilje tilkjende, hvad jeg vil og hermed beslutter, hvad I efter min Afgang har at efterkomme, nemlig et Kjærligheds Offer af min Formue at udtælle til fattige, dog værdige Almisselemmer i vor By, hvilket I ikke maa tænke sker enten af en pharisæisk Aand til egen Ros, ei heller for at fortjene Eder nogen Velsignelse derved efter mine Dage, men af en ydmyg og evangelisk Aand, tvungen af Christi Kjærlighed, og af lutter Taknemmeligheds Pligt og Skyldighed for saa meget Godt, Gud endog i det Timelige har gjort imod mig sin uværdige og unyttige Tjener. Vel vil I, mine kjære Børn, langtfra finde de Skatte efter mig, som efter de fleste Nationers Dom og Talemaade kaldes Rigdom, og beregnes ikke i Hundredetal, men i tusinde mange Gange multipliceret, dog tilstaar jeg til Guds Pris, at han har gjort mig rig, som efter min Mening og Forklaring betegner en Mand, der har over det, han behøver til sin og sin Familjes Nødtørftighed, og saa rig har Gud allernaadigst behaget at gjøre mig, ja endog til Misundelse, saafremt Gud ikke skulde behage ved ulykkelige Hendelser at gjøre en betydelig Formindskelse i mine nuværende Ejendele, der ligesom alle jordiske Ting ere Forandringer underkastede. Jeg ved ogsaa ganske vel, at de fleste af Eder, mine Sønner, som Gud har begavet med mange smaa Børn, og har ringe Indkomster, saa og, at en i lang Tid svag og endnu høist plaget Datter behøvede ganske vist en Understyttelse af en Faders Formue; ikke destomindre ved jeg, at ingen af Eder er misnøjet over det, som jeg saaledes har besluttet i Jesu Navn at meddele, men at min Vilje er i saa Fald og Eders Vilje, som de, der har samme christelige Sind og Medlidenheds-drift, som har været hos mig i denne Beslutelse, vel vidende, at saadanne Offer behage Gud vel. Til denne min Pligt efter Guds egen Befaling at opfylde, holder jeg det ikke for at være nok, hvad jeg kvartaliter hidindtil har forbundet mig med andre Byens Indvaanere til almindelig Hjelp at udgive, ei heller hvad jeg i Særdeleshed til en og anden Trængende jevnlig kan contribuere og haandrække, men min Vilje og Beslutelse er, at give en vis bestandig Fond, af hvis Renter Fattige endog efter mine Dage kan noget lidet soulageres. Thi testamenterer jeg herved, og det af et godt, kjærligt og frivilligt Hjerte, tre Tusinde Rigsdaler, skriver 3000 Rdlr. Dansk Courant, som I, mine Børn, haver af mit Bo at udlevere, og hvortil jeg overdrager 3de Panteobligationer, hver paa et Tusinde Rigsdaler, efter den hermed udstedte Transport-Obliga-

tion. Til den Ende ansøges allerydmygst, at Hans Høivelbaarenhed Herr Stiftsbefalingsmanden ville gunstigst beskikke en særdeles Forstander, der var vittig, gudfrygtig og formuende, som bemeldte transporterede Obligationer kunde modtage, Renterne deraf aarlig indcassere, og saafremt Debitor efter lovlig Opsigelse samme ville indfri, da Capitalen igjen mod sikker Forpantning paa aarlig Interesse 4 pCt. udsætte, og derfor til den høie Oberdirection Regnskab aflægge. Formodende i det Øvrige, at dette pium corpus nyder al fornøden Assistence af den høie Øvrighed, saavel i Henseende til Renterne, som til Capitalen; og da Renterne af bemeldte legato, der aarlig vil beløbe sig til Hundrede og tyve Rigsdaler, skriver 120 Rdlr., skal anvendes til Fattige i de 3de Byens Hovedmenigheder, som hver herved vil faa en Gave af fyrgetyve, skriver 40, Rigsdaler, saa haver Forstanderen mod Kvittering at levere til Kirkernes Prester samme Offerte som til dem, der bedst ere istand at kjende, og følgelig efter Samvittighed at kunne uddele den efter Enhvers Nød og Trang. Omsorgen og Udøvelsen af denne Distribution og Uddeling bestemmer nok de Herrer Prester selv efter indbyrdes kjærlige Forening, hvoraf videre merkes, at denne Gave skal være separeret fra den Udgift af Fattigpenge, hvormed den hele By i Almindelighed er forbunden til at komme sine Fattige til Hjelp og til den Ende bestyres af en Obercommission, i den Sted at dette legatum, som en particulair Gave, bliver alene hvad Uddelingen angaar administreret af Menighedens Prester, som ikke paatvivles vil jo med god Vilje paatage sig denne Møie, ligesom man ei heller tvivler paa, at jo den høie Oberdirection vil patronicere dette testatoris Anlæg, som en gudelig Sag i alle mulige Tilfælde, hvad Forstanderskabet og Incassationen angaar. Endelig finder jeg og fornøden at gjøre Regnskab, hvorfor jeg fremfor andre mine Ejendele har funden for godt, til dette legatum at udnævne de tre transporterede Panteobligationer, da er hertil Aarsagen denne, fordi den testamenterede Capital ei kan udsættes paa sikrere Pant, end det Obligationerne indeholde, idet Svanø Birkets Herligheder af alle Slags Tiende, Segt og Sagefald, Leding etc. staa ved Magt og give sine aarlige Intrader, saalænge det Søndfjordske Fogderi staar ved Magt, og derfor, saalænge man har det Pant, er man ikke exponeret den Usikkerhed, ja Skade, som en Panthaver ved Husepant i Byen ofte maa friste. — At saaledes er min sidste Vilje, bekræfter jeg hermed, og ifølge den allernaadigste Forordning angaaende det stemplede Papirs Brug af 27 November 1775 § 25 underskriver og forsegler. Bergen den 4 Januar 1779.

Frederik Arentz.

(L. S.)

Peder Olsøns Gavebrev til Fattige i Kinnserviks Prestegjeld.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

246. 17 Juli 1779. Aarhus.

Jeg undertegnede Peder Olsøn, Klokker til Kinnserviks Prestegjeld i Hardanger, gjør hermed vitterligt, at da jeg er en gammel og barnløs Mand, saa har jeg i Jesu Navn besluttet herved at skjenke og give alt hvad jeg efter min Død kan efterlade, naar min Gjeld er betalt, til Kinnserviks Prestegjelds Fattigcasse paa følgende Vilkaar: — 1) At saasnart alle Ting i min Bo efter min Død ere bragte i Rigtighed, leveres Beholdningen til Kinnserviks Prestegjelds Sognecommission, som strax ser samme udsat i Prestegjeldet selv mod maadelige og billige Renters Svarelse. — 2) De tre Fjerdedele af den aarlige indkomne Rente uddeles til en eller flere af de af mine Arvinger eller deres Efterkommere, som ere og bo i Prestegjeldet, som maatte behøve denne Gave enten som en Almisse eller og for derved at forekomme yderlig Fattigdom. Den ene Fjerdedel af Renterne, som ikke uddeles, bliver lagt efterhaanden til Hovedstolen. — 3) En Protocol skal Sognecommissionen strax anskaffe, saafremt jeg, mens jeg lever, ikke har forskaffet den, hvilken af Stiftamtmanden og Biskopen bliver auctoriseret til deri at anføre dette Gavebrev og alt andet, som vedkommer denne Gave. — 4) Kinnserviks Sognecommission er alene berettiget til Bestyrelsen af denne Gave, under Stiftamtmandens og Biskopens Overbestyrelse. — 5) Til at bringe min efterladte Bo i Rigtighed, forbeholder jeg mig selv at udnævne saadanne Mænd, som jeg har mest Fortrolighed til, nemlig Iver Mathiesen Frønes, Lensmanden Jon Thorgilssøn Honso, Haldor Tobiæsøn Helleland og Mathis Mathiesen Frønes. Skulde en eller flere af disse inden den Tid være døde, tage de ellers Efterlevende, om de saa synes, en Mand i hver af de Afdødes Sted. — 6) Da altsaa min efterladte Bo ikke kommer under den dertil ellers berettigede Skifterets Behandling, saa have ovennævnte Mænd, som Boet betroes til, strax at give Skifteretten mit Dødsfald tilkjende og Afskrift af Gavebrevet. — 7) Skulde jeg, mens jeg endnu lever og har min fulde Fornuft, finde noget fornøden udi dette Gavebrev at forandre eller noget at tilsætte, og samme efter min Død befindes at være af mig optegnet som min sidste Vilje, da skal samme ligesaa fuldt staa ved Magt, som det her var indført. — 8) Til Vitterlighed har jeg ydmygst ombedet Deres Velærværdigheder, Herr Provsten

Schnabel og Kinnserviks nuværende Sognepræst Herr Rørdam dette at underskrive. Aarhus i Kinnserviks Prestegjeld den 17 Juli 1779.

Peder Olsøn.
(L. S.)

Til Vitterlighed underskriver

P. Schnabel. (L. S.) C. P. Rørdam. (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 10 Septbr. 1779.

En Ubenævnts (Professor H. C. Glahns) Gavebrev til Kinnserviks Prestegjelds Fattige.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

247. 19 Juli 1779. [Ullinsvang.]

En Ubenævnt har givet til Kinnserviks Fattigcasse den Summa et Hundrede Rigsdaler, siger 100 Rdlr. Dansk Courant, paa følgende Vilkaar: — 1) Herr Rørdam, som Stedets nærværende Sognepræst, tager strax imod dem og giver sit Beviis for dem paa dette Gavebrev. — 2) Dette 100 Rdlr. bliver altid staaende hos Kinnserviks Prestegjelds Sognepræst, imod at det fremfor al anden Gjeld, af hvad Navn den være vil, tages forlods af hans Bo, naar enten Dødsfald eller Forflyttelse sker, og leveres til Eftermanden i Kaldet. — 3) Sognepræsten i Kinnserviks Prestegjeld svarer af dette et Hundrede Rigsdaler aarlig Rente, men paa det at dette et Hundrede Rigsdaler ikke skal være til Byrde, saa skal deraf ikke svares uden 3 pro cento, og dersom Renterne endnu falde mere, svares altid en halv pro cento mindre, end de tilladelige Renter. — 4) Giveren vil, at Professor Glahn, som Stedets forrige Sognepræst, skal bestyre denne Gave, saa længe han lever, tage imod de aarlige Renter, derfor kvittere og meddele dem til hvem han vil, uden derfor at aflægge det ringeste Regnskab. — 5) Ligeledes gives ham Frihed at udnævne hvo eller hvilke, der skal nyde de uddelende Renter af denne Gave efter hans Død. — 6) Naar den eller de ere døde, som han har udnævnt til at nyde Renter af denne Capital, bestyres den af Kinnserviks Prestegjelds Fattigcommission, som aarlig udnævner, hvo der skal nyde de uddelende Renter. — 7) Naar denne Gave er kommen under Kinnserviks Sognecommissions Bestyrelse, forholdes med denne Gave og dens Renters Uddelelse paa samme Maade, som det er fastsat i Haldor Hel-

lelands kongelig allernaadigst confirmerede Gavebrev [1], saavidt det ikke strider imod de her oven nævnte 1, 2 og 3 §§. — 8) Renterne, som efter benævnte Haldor Hellelands Gavebrev § 3 skal aarlig spares, henlægges til Kinnservigs Fattigcasses øvrige Beholdning, og der føres til Indtægt. — 9) Professor Glahn skal forbinde sig til allerunderdanigst at søge om dette Gavebrevs allernaadigste Confirmation, efterat det til Vitterlighed er først underskrevet af Klokker Peder Olsøn og Medhjelper Peder Johannessøn Aga. — 10) Da dette Gavebrev er skrevet i Hast og just da, som Herr Professor Glahn vilde reise fra ovennævnte Præstegjeld, saa bliver det ham herved tilladt at gjøre i de ovenfor anførte Poster hvad Forandring, han finder fornøden, da Giveren har den Formodning, at ingen skeer som strider imod hans Hensigt. Skrevet den 19 Juli 1779.

At jeg af den ubenævnte Giver har modtaget det ovenmeldte et Hundrede Rigsdaler paa de anførte Vilkaar, det tilstaaes herved under min Haand og Segl. Datum ut supra 1779.

Christian Bolle Nørdam.

(L. S.)

Til Vitterlighed:

Peder Olsøn. Peder Johannessøn.

Jeg Undertegnede lover at søge dette Gavebrevs allernaadigste Confirmation og at bestyre de deraf faldende Renter saaledes, som jeg kan forsvare for Gud og Giveren.

Glahn.

[1]) Se No. 232.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 10 Septbr. 1779.

J. H. Daries's Enke, Magdalena Arntsdatters Gavebrev til Christiania Vaisenhus.

Efter Vaisenhusets Forhandlingsprotokol for samme Aar.

248. 2 Septbr. 1779. Christiania.

Jeg undertegnede Magdalena Arntsdatter, Enke efter salig Johan Henrik Daries, gjør hermed vitterlig, at i den store og treenige Guds Navn, ham den Allerhøjeste alene til Ære, og det nu i Christiania saa ønskelig oprettede Vaisenhus til Nytte, har jeg besluttet at give,

saa og hermed giver den Summa 300 Rdlr., skriver tre Hundrede Rigsdaler Dansk Courant, hvilken Capital skal et halft Aar efter min Død af mine rede Midler og Effecter udbetales til dem, som have Inspection med forbenævnte Stiftelse, under hvis Direction den ommeldte Capital, stor 300 Rdlr., ene og alene for altid bliver beroende, dog derhos paa den Maade tillige, at de, saasnart den er udbetalt, ufortøvet drage Omsorg for, at den med 1ste Prioritetsret udi sikkert Pant (dog helst udi Jordegods) bliver udsat til Renters Avling, hvilke Renter de da ville paase at blive paa bedste Maade anvendte til de Børns Underholdning og Forflegning, som enten allerede ere eller herefter blive indtagne udi ovenmeldte Opfostringshus, i hvilket der allerede 50 Børn, 25 af hvert Kjøn, skal med megen Omhyggelighed blive opdragne, Herren til Ære, dem selv og det Almindelige til megen Nytte, hvis uophørlige Fremme jeg inderlig ønsker Herren selv vil stadfeste med sin uafladelige Velsignelse. Til ydermere Bekræftelse herpaa har jeg dette mit Gavebrev egenhændig underskrevet, saa og forseglet samme med mit sedvanlige Signet, hvorhos jeg har anmodet Herr Conrector Monrad i Christiania, som min Lagværge, og Provst Lumholtz, som min Sjelesørger, med mig til Vitterlighed her at underskrive. Christiania den 2 Septbr. 1779.

M. Daries.

(L. S.)

Til Vitterlighed underskrive vi:

S. S. Monrad, som Lagværge. N. Lumholtz.

Hans Speilbergs Gavebrev til fire Trængende i Dybvaags og Flaugstads Sogne.

Efter Originalen ved Prestegjeldets Arkiv.

249 a. 29 Septbr. 1779. Holt.

Undertegnede Hans Speilberg, Provst for Nedenes Provsti og Sogneprest til Holts Prestegjeld, gjør vitterligt, at jeg med min kjære Hustru Rigbor Christine Tybring, hendes fri Vilje og Samtykke, i taknemlig Betragtning af Guds forunderlige Førelse og med os i saamange Maader beviste store Naades Velgjerninger, har givet og skjenket, som jeg og herved giver og skjenker til Holts Prestegjelds Fattige 200 Rdlr., skriver to Hundrede Rigsdaler. Holts Sogn var af disse Penge tilbudne 100 Rdlr., naar Almuen, som ejer Kirken, vilde forsikre Capitalen for Eftertiden til en uforanderlig Ejendom for Holts Sogns Fattige og aar-

lig deraf erlægge den faldne Rente; men da de skriftlig den 16 Januar 1779 have frasagt sig at modtage disse tilbudne Penge paa foreslagne Maade og vil være uden alt Ansvar for samme, hvorover var at befrygte Capitalen i Fremtiden ganske kunde forkommes, ere Pengene bleven delt imellem de tvende Annerer Dybvaag og Flaugstad Sogne, der have modtagen dem til uforanderlig Ejendom for deres Sognes Fattige og vedbørlig Renters Svarelse i rette Tid. Desaarsag bliver herved skjenket til Dybvaag Sogns Fattige 100 Rdlr. og til Flaugstad Sogns Fattige 100 Rdlr. med saadan Condition og Vilkaar, at denne samme Capital stedse og altid conserveres urørt og under Opsigt og Disposition af Sognepresten, Prestens Medhjelpere i hvert Sogn og de Fattiges Forstandere, bliver altid i Kaldet staaende paa et fast Jordebrugs Pant og lovlig Rente 4 pCt., dernæst at Renterne af den halve Capital, 4 Rdlr., blive af Sognepresten uddelt strax over Michelsdag til 4 husarme Mennesker, især dem, der have smaa Børn, som han med Raadføring af Medhjelperne befinder at være mest trængende, om de end desuden kunde nyde nogen Hjelp af andre Fattiges Penge i Sognet, nemlig til to Husarme i Dybvaag Sogn og to Husarme i Flaugstads Sogn hver 1 Rdlr. Men Renten af den anden halve Capital, 4 Rdlr., henlægges aarlig i hvert Sogn, for at samle i 13 Aar en Capital 50 Rdlr., som da igjen udsættes paa Rente, at Rentes Rente 2 Rdlr. kan blive uddelt til 2 andre Husarme, en udi Dybvaag og en udi Flaugstad Sogn, hver 1 Rdlr. Saaledes henlægges da bestandig Renten af 100 Rdlr. udi første Capital, at hvert 13de Aar i Fremtiden 2 andre Husarme kunde noget blive lettet i deres Trang. Deres Navne, som nyde denne liden Gave, blive udi de Fattiges Regnskabsbog, som ligger ved Kaldet, indført. — Allerede fra første Januar 1775 er den halve Rente af indbemeldte 200 Rdlr. aarlig bleven uddelt og den anden halve samlet; men da jeg nu til Kirkeværgerne haver udbetalt den belovede Capital med sine hvilende halve Renter, beder jeg venligst, at Pengene herefter af dem under Sogneprestens og de Fattiges Forstanderes Opsyn hensættes hos vederheftige Folk mod den sedvanlige Rentes Svarelse, der aarlig paa foreskrevne Tid og Maade til de Fattige skal uddeles, uden nogen Tid at gjøre Indgreb udi Hovedsummen. Sognepresten udi Kaldet haver den Godhed at se den hvilende Rente bliver henlagt udi Kirkens Blok, til den Sum 50 Rdlr. erholdes, at Rentes Rente kan vorde uddelt. Endelig og paa det denne liden Capital des vissere kan forvares og til fornævnte Brug anvendes, bliver dette Gavebrev in triplo forvaret, et udi Stiftets geistlige Casse, et ved Provstiet og et ved Kaldet, som jeg og ingenlunde tvivler enhver Vedkommende herudi saaledes vil handle, som de med en

›d Samvittighed i sin Tid agte at møde mig for Herren. Til ydere ere Bekræftelse haver jeg dette egenhændig underskrevet og med sedvanzt Signet forseglet. Holts Prestegaard den 29 Septbr. 1779.

Hans Speilberg.

(L. S.)

Den Sammes senere Bestemmelse om samme Gave.

Efter Originalen paa det ovenanførte Sted.

49 b. 30 Juli 1784. Holt.

Da det befrygtes at ville i Fremtiden føre nogen Vanskelighed ed sig for Kirkeværgerne udi Dybvaag og Flaugstad Sogner, om de ulde være bemøjet med at indtage udi Kirkernes Regnskab og besørge za Rente udsat den aarlig samlede halve Rente af min til Sognets attige skjenkede Capital, naar samme i 13 Aar voxer til 50 Rdlr., har g ikke villet negte at gjøre Forandring ved Gavebrevet saaledes, at den lde Rente, 4 Rdlr. af Capitalen, 100 Rdlr., bliver hvert Aar af irkeværgerne leveret paa Tiendetaget og lagt til de øvrige indsamlede enge, for at blive samme Tid til de Fattige uddelt, som er skeet 1783 g følgende Aar, da og de forrige henlagte ere ligeledes kommet Sognets Fattige til Nytte, hvorved Kirken og Kirkeværgerne fritages i Efterden for videre Omsorg med den tiltænkte Gaves Forøgelse af Rentes tente, ligesom og efterkommende Sogneprester i Kaldet blive ikke videre nmodet, end at paase den fulde Rente modtaget og med samme uddelt. ›olt den 30 Juli 1784.

Hans Speilberg.

(L. S.)

Ole Nielsens Enke, Johanne Boy's Gavebrev til Christiania Vaisenhus.

Efter Vaisenhusets Forhandlingsprotokol for samme Aar.

250. 29 Novbr. 1779. Christiania.

Jeg underskrevne Johanna Boy, Enke af salig Ole Nielsen, jør hermed vitterlig, at jeg i den treenige Guds Navn, ham alene til

Ære, har besluttet endvidere at give til det her i Byen saa ønskelig oprettede Opfostrings-Huses Nytte den Summa 500 Rd. Dansk Courant, ligesom jeg til den Ende giver, transporterer og overdrager den mig tilhørende Panteobligation, udstedt af Peder Anchersen Must, dateret 16 April 1777, for Capital 500 Rd., hvilken herefter skal tilhøre bemeldte Opfostrings-Hus, dog nyder jeg selv Renterne af samme til 16 April førstkommende, men skulde jeg forinden ved Døden afgaa, skjenkes Opfostringshuset iligemaade de da forfaldne Renter. Ovenmeldte Capital saavelsom min af Visiteur Ecklef udstedte og forhen [1] transporteret Panteobligation, dateret 7 August 1772, stor 600 Rdr., udbetales til dem, som have Inspection med forbemeldte Stiftelse, under hvis Direction disse 2 Capitaler ene og alene for altid blive beroende, dog derhos paa den Maade tillige, at de, saasnart samme ere udbetalte, ufortøvet drage Omsorg for, at de med 1ste Prioritetsret udi Sikkerhedspant (dog helst udi Jordegods) blive udsat til Renters Avling, hvilke Renter de da ville paase at blive paa bedste Maade anvendt til de Børns Undervisning og Forplegning, som enten allerede ere eller herefter blive indtagne udi forbemeldte Opfostringshus, i hvilket der allerede 50 Børn, 25 af hvert Kjøn, skal med megen Omhyggelighed blive opdragne, Herren til Ære, dem selv og det Alminbelige til Nytte, hvis uophørlige Fremme jeg inderlig ønsker Herren selv vil stadfeste med sin uafladelige Velsignelse. Til ydermere Bekræftelse herpaa, har jeg dette mit Gavebrev egenhændigt underskrevet og forseglet med mit sedvanlige Signet, hvorhos jeg har anmodet min Lagværge Peter Otto Boyesen tilligemed mig at underskrive. Christiania den 29 November 1779.

Johanne, sal. Ole Nielsens.

(L. S.)

Som Lagværge: P. O. Boyesen.

[1]) Under 2 April 1778.

Fundats for Kobervik-Tangens Kirke.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

251. 15 Decbr. 1779. Tangen.

Udi allerunderdanigst Haab om vores allernaadigste Konges Confirmation have vi for Gjenløserens eller Kobervik-Tangens Kirke, beliggende paa Gaarden Koberviks Grund udi Jarlsberg Grevskab, indrettet følgende Fundation i Steden for de gamle, hvilke, naar denne aller-

naadigst er confirmeret, ej mere skal gielde, undtagen hvad af dem i denne nærværende findes anført.

I Cap. **Om Directionen og Inspectionen.** 1) Da denne Kirke ligger paa Jarlsbergs Grevskabs Grund og endel af Menigheden henhører under Grevskabets Jurisdiction, saa tilsendes de aarlige Regnskaber til Ober-Inspecteuren i Jarlsbergs Grevskab og til Provsten i Jarlsbergs Provsti til Revision og af dem revideret tilsendes Stiftets høie Øvrighed til endelig Decision. — 2) Inspectionen skal bestaa af Sognepresten for Menigheden, som med Grevskabets Ober-Inspecteur corresponderer, naar det maatte behøves, og af Byfogden paa Strømsø, under hvis Jurisdiction og en Del af Tangens Menighed sorterer, samt af 3de vederheftige Mænd i Menigheden, for nærværende Tid Messieurs Jacob Mortensen, Hans Krum og Mathias Westbye. — 3) Naar en af disse 3de Mænd dør eller formedelst Alderdom og Sygdom frasiger sig Inspectionen, da vælges strax en anden i den afgaaendes Sted; vil ingen godvillig paatage sig samme, da bliver en af 2de, efter inspectorum Forslag, det af Byfogden paalagt som et Ombud, saafremt han henhører i Byens Jurisdiction, men i vidrig Fald af Grevskabets Oberinspecteur. — 4) Saasnart Kirken bliver i den Stand, at den kan oplægge noget, skal samme, saasnart Summen er 100 Rdlr., udsættes mod sikker Pant i Jordegods, men er Summen under 100 Rdlr., da paa Vexelobligation, hvormed inspectores skal have nøie Indseende, da de en for alle og alle for en skal staa til Ansvar for Kirkens Penge, som ingen af inspectores nogensinde selv maa tage tillaans, ej heller for nogen anden indgaa nogen Caution for Kirkens Penge. — 5) Samtlige inspectores skal, saa ofte det fornødiges, samles, for med hinanden at overlægge, hvad de agte tjenligt til Kirkens Fremtarv, men især naar de aarlige Regnskaber indleveres af Kirkens Værge. — 6) Udi den ved Kirken værende og 1699 auctoriserede Protocol skal inspectores ved deres Samlinger, nu som forhen, indføre alt det, de beslutte angaaende Kirken. Protocollen tilligemed de øvrige Kirkens Papirer og Ornamenter skal, nu som forhen, være i Kirkeværgerens Forvaring og henlagt paa saadant et Sted, at de i ulykkelige Tilfælde strax kan reddes. — 7) Enhver af inspectores haver ikkuns et Votum; hvad de fleste beslutte, som ej er stridende mod Lov og Farordninger, skal gielde.

II Cap. **Om Kirkens Værge.** 1) Kirkens Værge, som efter inspectorum Forslag udnævnes af Byfogden, dersom han tilhører Byen, men af Oberinspecteuren, ifald han henhører under Grevskabet, bør være en bekiendt sædelig, fornuftig og vederheftig Mand, hvis Pligt det bliver at

have nøje Tilsyn med Kirkens Bygninger og med Skolens, der tilhører Kirken at bekoste og holde i Stand, saaledes at alting iagttages, hvorved større Bekostninger kan forekommes, og strax melde det for samtlige inspectores, som give Værgen Forholdsordre efter Lovens 2den Bogs 21 Capitels 53 Artikel. — 2) Kirkens Værge skal staade til Ansvar, om han er forsømmelig med at incassere Kirkens Revenuer og ej derover i betimelig Tid indgiver sin Restanceliste, hvorfor han og altid ved Aftrædelsen, efterat alting er nøje overseet, skal forsyne sig med Kvitteringer af inspectores og sin Eftermand, hvis han vil være angerløs. — 3) Kirkens Værge maa, foruden de fastsatte aarlige Kirkens Udgifter, altid have 20 Rdlr. i Cassa til at bestride uformodentlige Udgifter. — 4) Inden December Maaneds Udgang skal Kirkens Værge, under 5 Rdlr. Mulct for hver Maaned, han efter den Tid udebliver, indlevere sit Regnskab in duplo til inspectores med alle dertil hørende Bilag, som af dennem skal igjennemsees og forsendes til Oberinspecteuren og Provsten, som derpaa giver sin Betænkning, foruden at det afgaar til Stiftets Decision, da saasnart samme erholdes, en summarisk Extract af Regnskabet indføres i Protocollen.

III Cap. **Om Kirkens Indkomster.** 1) Af Jordegods er denne Kirke ej noget ejende, men dens Indkomst er alene af Pulpiturer, hvorpaa ej forhen er sat nogen vis Taxt, da samme siden den første Indretning ere opbygte af Stolestader og Begravelser, hvis Taxt for følgende Tid saaledes fastsættes:

I. Af Pulpiturerne neden i Kirken:

Ved den søndre Kirkedør:

No. 1 . . . . 1 Rdlr. No. 5 . . . . . 1 Rdlr. 48 ß

Ved den nordre Kirkedør:

No. 11 . . . . 2 Rdlr. No. 12 . . . . . . 2 Rdlr.

II. Af Pulpiturerne ovenpaa:

Ved Orgelet i den vestre Ving:

No. 1 . . . . 2 Rdlr. No. 2 . . . . . . 1 Rdlr.

Nordre Ving:

No. 1 . . . . 2 Rdlr. No. 2 . . . . . . 2 Rdlr.
— 3 . . . . 2 — — 4 . . . . . . 2 —

Søndre Ving:

No. 1 . 2 Rdlr. No. 2 . 1 Rdlr. 48 ß No. 3 . 1 Rdlr. 48 ß.

2) Naar nogen af de nu bortlejede Pulpiturer bliver ledig, skal for Eftertiden ved Tiltrædelsen udi Bygsel eller Festepenge erlægges til Kirken af det Pulpitur, som svarer aarlig 2 Rdlr., 40 Rdlr. og saaledes ned ad i Portion af Afgiften, da, saasnart disse Penge ere betalte,

irkens Værge udsteder en Festeseddel paa 24 ß stemplet Papir, som
n Festende selv betaler, og skal samme af samtlige inspectores under-
ives. — 3) Har nogen ej Evne eller Vilje til at give foranførte
estepenge, da, paa det Kirken ej skal miste udi sine Indkomme, skal der
lægges aarlig dobbelt Pulpitur, og Festeseddelen meddeles Besidderen.
- 4) Ingen, der erholder Festebrev, nyder længere godt deraf, end han
lv og hans Hustru lever og søger Tangens Kirke, dog skal deres
ørn, naar de vil betale den forhen fastsatte Bygsel og Afgift, have
trin for Fremmede. — 5) Naar et Pulpitur, som er festet af tvende,
ver ledig, skal den Tilbageblivende ved Vacance betale den fulde Af-
ft, indtil han selv begjerer, at en anden meddeles Festebrev paa den
cante halve Del, men skulde der ej findes nogen, der samme kunde
høve, da betaler han ikkun den halve Afgift. — 6) Endskjønt det ej
rmodes, at nogen af Menigheden skulde formene at have nogen Arve-
t til Pulpiturerne, saa dog, for at faa samme oplyst, skal, saasnart denne
ndats allernaadigst er confirmeret, enhver, som kunde formene sig at
ve nogen Ret, af Prædikestolen indvarsles til at forevise deres Adkom-
r for inspectores. De, som ej efter saadan Bekjendtgjørelse indfinde
, eller ej kan fremlægge lovlige Beviser for deres paastaaende Ret,
a taale den fastsatte aarlige Forhøjelse. Have de at klage over in-
ectores, da deciderer Stiftets høje Øvrighed. — 7) Skulde nogen af
enigheden finde Lyst til paa egen Bekostning at lade bygge et Pulpitur
i Kirken paa et dertil bekvemt Sted, da skal samme være ham tilladt,
ar han først med inspectores har indgaaet Accord, om hvad han til
rken bør erlægge, saavel for Tilladelsen at bygge, som udi aarlig Af-
t, dog maa ham ingenlunde nogen Arveret tilstaaes til et saadant
ulpitur, men med samme forholdes, som forhen er meldt udi 4 §. —
Af Stolestederne neden i Kirken paa Gulvet skal af hver Person for
rt Sæde aarligen til Kirken betales som følger:

Mandsside fra Choret:		Kvindeside fra Choret:	
. 1 af hvert Sæde	24 ß	No. 1 af hvert Sæde	24 ß
- 2	24 -	— 2	24 -
- 3	24 -	— 3	24 -
- 4 Den saakaldte Herskabets Stol.		— 4	24 -
- 5	24 ß	— 5 Den saakaldte Herskabets Stol.	

. 4 paa Mandssiden og No. 5 paa Kvindesiden skal, nu som forhen,
rbrages Kobervits Ejere uden Betaling, da Kirken er bygget paa
es Grund og de desuden altid har haft fri Begravelse paa Kirke-
rden.

. 6	24 ß	No. 6	24 ß

No.	7	20 ß
—	8	20 -
—	9	16 -
—	10	16 -

Udi den søndre Ving ved den første Kirkedør.

No.	2	18 ß
—	3	18 -
—	4 En indelukket Stol, hvoraf svares aarlig 1 Rdlr.	
—	6	18 ß
—	7	18 -

No.	7	20 ß
—	8	18 -
—	9	18 -
—	10	16 -
—	11	16 -

Udi den nordre Ving paa vestre Side.

No.	13	15 ß
—	14	14 -
—	15	12 -
—	16	11 -
—	17	10 -
—	18	9 -

Paa østre Side.

No.	19	8 ß
—	20	8 -
—	21	12 -
—	22	12 -
—	23	12 -
—	24	14 -

9) Alle de, som have taget Borgerskab, skal være forbundne til at tage Plads i Kirken, og deraf aarligen at betale hver efter sin Formue, ligesaa skal og hver, der herefterdags agter at tage Borgerskab, beviise med Attest fra Kirkens Værge, naar han hos Øvrigheden melder sig om Borgerbrev, at han efter sin Stand og Formue har taget Plads eller Sæde i Kirken, under Mulct af 5 Rdlr. til Tangens Fattigcasse, og desuden at miste sin Fordel af Borgerbrev, indtil han tager Sæde i Kirken. — 10) Alle Arbeidsfolk og Strandsiddere, under hvad Navn de nævnes kan, endskjøndt de ej tage Borgerskab, enten de eje Huus eller ikke, men alene leje Huus hos andre, skal være pligtige til at tage Sæde i Kirken og betale aarligen; hvis de ikke godvillig vil, lignes de efter deres Tilstand, ikke mindre end 8 ß og ikke højere end 16 ß, som inddrives af Øvrigheden, naar Vægring sker. — 11) Hvo der tager Sæde i Kirken skal leveres Nøgel paa Kirkens Bekostning af Kirkens Værge, at Sædet er ham eller hende indvilget; bryder nogen Laas fra Døren, for selv at gjøre Nøgel, straffes han efter Norske Lov som en Voldsmand. — 12) Kirkens Indkomster af Pulpiturer og Stolesteder paa Gulvet skal indkræves til hvert Aars St. Hansdag; de, der ikke inden Michaeli indfinde sig med Betaling, naar de af Kirkens Værge ere paamindet, skal sættes paa Restancelisterne, som med inspectorum Paateg-

ng sendes til Stiftsbefalingsmanden, dersom de skyldige henhøre under hens Jurisdiction, men til Oberinspecteuren, dersom de ere under revskabets, hvilke, hver for sig, tillægge Vedkommende Ordre til Restan‑rnes Inddrivelse ved Udpantning uden Bekostning for Kirken, hvorfor t bør paaligge Værgen at indlevere en Liste over hver Jurisdictions estancer, hvis han ej selv vil staa til Ansvar. — 13) Følgende Taxt a Kirkens murede Begravelser, hvilken er den samme, der blev sat, da rken blev bygget, skal bestandig blive en Regel til Betaling for Ved‑mmende, og anføres saaledes:

I. Udi den Nordre Ving: a) Inderst næst ved Muren paa den re Side: af hver voxen Lig 12 Rdlr., for et halvvoxen do. 6 Rdlr. og r et Barn under 6 Aar 3 Rdlr.; b) Af det fremmeste Begravelsessted paa n østre Side: af et voxen Lig 10 Rdlr. og saaledes ned ad efter restaaende. c) Af inderste Begravelsesrum paa den vestre Side: af et ren Lig 11 Rdlr. og saa fremdeles ned ad; d) Lidet sønden for Ned‑ngen: for et voxen Lig 10 Rdlr. og saa fremdeles.

II. Udi den østre Ving: Af et voxen Lig 8 Rdlr. og saaledes, m foran anført, i Henseende til yngre og mindre.

III. Udi den vestre Ving er kun til smaa Ligkister og betales for ert Lig 2 Rdlr.

IV. For Begravelsen under Sacristiet: For et voxen Lig Rdlr., for et halvvoxen 6 Rdlr. og for et Barn under 6 Aar 3 Rdlr.

14) Naar Orgelet, som ved Menighedens Gaver er opbygget, bru‑s ved Ligbegjengelse, og anden Musik tilligemed opføres, da betales Kirken 2 Rdlr., og naar der ikkuns spilles med Skolens Sang, 1 dlr. Disse Penge tilhøre alene Kirken, da Organisten og de øvrige etjentere desuden betales af Vedkommende. — 15) Begraves nogen e paa Kirkegaarden, da betales saaledes:

I. For den bedste Jord: Af et voxen Lig 2 Rdlr. 48 ß, for halvvoxen 2 Rdlr., for et Barn under 6 Aar 1 Rdlr.

II. For næst bedste Jord: Af et voxen Lig 2 Rdlr., for et lvvoxen Lig 1 Rdlr. 48 ß, for Børn under 6 Aar 72 ß.

III. For den ringeste Jord: Af et voxen Lig 1 Rdlr., for et xen 72 ß, for et Barn under 6 Aar 36 ß. — Almisselemmer og andre ttige nyde Jorden fri.

16) Hvo der lader lægge Ligsten over nogen Grav paa Kirkegaar‑nt, betaler, naar det er et voxen Lig, 4 Rdlr., men er den Døde under Aar, da 2 Rdlr. Bedækker Stenen 2de Lig, eller flere end et Navn des derpaa, da svares for hvert især, hvad foran fastsat er. Sætter gen Ramme af Træ omkring Graven, da betaler han for et voxen

Lig 1 Rdlr., for et halvvoxen 72 ß og for et Barns Lig 32 ß. De Kammer, som nu ere, maa ikke fornyes eller repareres uden forommeldte Afgift til Kirken. — 17) For Klokkernes Rigning ved Begravelser baade for voxne Folk og Børn: For den store Klokke 1 Rdlr., for den mindre 48 ß, tilsammen for begge 1 Rdlr. 48 ß. — 18) For Ligklædet 64 ß, for den bedste Ligbaare 64 ß, for den anden 32 ß, for de sorte Skammeler 8 ß. Enhver, som haver Formue, skal for ovenmeldte betale til Kirken, hvad enten de bruges eller ikke. — 19) Hender det, at nogen fremmed reisende eller søfarende Person her paa Stedet ved Døden afgaar eller død hidføres, og han her begraves, da betales en Tredjedel mere, end Stedets Indvaanere, baade for Jord og Klokker af hvad fastsat er; men vil hans Efterlevende ikkun her bisætte ham for at bringe ham til Fædrenebegravelse eller og bortføre ham herfra, for at begraves paa et andet Sted, da skal de dog være forbundne uden nogen Forhøjelse at betale Kirkens Rettigheder efter Stand og Formue. — 20) Naar denne Fundation allernaadigst er confirmeret, skal den af Prædikestolen oplæses, samt en af inspectores verificeret Gjenpart tilsendes de Embedsmænd, som herved have at forrette. Tangen den 15 Decbr. 1779.

J. C. Godet. Peder Grønbech. Jens Krum. Peter Klein.
Mathias Westbye. Jacob Mortensen. Hans Krum.
Guner Bache. Ole Dahle.

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 15 Decbr. 1779 med den Klausel, „at intet Bygsel eller Feste paa Pulpiturstolene maa udstedes, eller noget nyt Pulpitur eller indelukt Stol i Kirken bygges, uden derpaa først er indhentet de nuværende eller efterkommende Directeurers Approbation."

Carl Deichmans Testament til Oprettelse af et offentligt Bibliothek i Christiania samt til Østre Porsgrunds Kirke- og Fattigkasse.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

252 a. 28 Februar 1780. Porsgrund.

Ifølge det imellem min afdøde Broder, Kammerraad Wilhelm Deichman, og mig oprettede reciproke og af Hans Majestet den 19 Mai 1769 confirmerede Testamente, hvorved jeg er bleven Universalarving af hans halve Del udi vores fælles Bo, haver jeg, da min tiltagende høje Alderdom nu minder mig selv om min Afsked fra Verden, og det altsaa paaligger mig i Hensigt paa mine mer eller mindre trængende Venner

; Paarørende at distribuere de efter min Død overblivende Midler ef-
r mit bedste Vidende, nu med fri Villie og velberaad Hu vedtaget og
sluttet, ligesom jeg herved paa min allernaadigste Konge og Herres
rventende allernaadigste Approbation vedtager, beslutter og declarerer
Kraft af dete mit Testamente og sidste Villie, at der med mit Efterla-
nskab, naar det behager den gode Gud at kalde mig fra dette Time-
ie, skal forholdes paa følgende Maade: — 1) Til min ældste Broder,
lig Generalmajor Deichmans Søn, Capitain Bartholomæus Deichman,
ver jeg, uden nogen videre Prætension paa mit Bo eller Arverettighed
ham, 1000 Rdlr. Skulde han før mig ved Døden afgaa uden Livs-
vinger, da indgaar Capitalen i mit Boes Masse. — 2) Til forbe-
eldte Capitain Bartholomæus Deichmans ældste Søn, som er hos sin
edstemoder Generalinde Deichman, giver jeg 2000 Rdlr., hvilke to Tu-
nde Rigsdaler ikke af ham eller Andre maa røres, førend han har fylct
25de Aar, men samme imidlertid enten af Helle Juel, eller hvem mine
secutores dertil finde paalidelige, at udsætte imod vederheftig Pant
a Rente, hvilken imidlertid anvendes til hans Opdragelse, om fornøden
øres. Skulde han ellers forinden min Død gaa af Tiden, da henfal-
r denne Gave til mit øvrige Boes Masse. — 3) Til Madame Helle
uels, Else Deichman, giver jeg, som forlods af mit Bo udtages, for-
en den hende ellers tilfaldende Arvelod, 800 Rdlr.; skulde hun hendø
r mig, da bliver denne min Gave hendes Børn til Del. — 4) Til
stitsraad Christian Rasch giver jeg ligeledes forlods foruden hans Ar-
lod, og i Tilfælde han før mig skulde bortdø, da til hans nulevende
nde Sønner Jacob, Vilhelm og Constantius, 1000 Rdlr. — 5) Til
itlev Rasch's nulevende trende Børn, Sønnen Søren og Døtrene Anne
orothea og Constance, giver jeg til lige Deling udi alt og saaledes, at
erken deres Fader eller de skal have videre Prætension paa Arv efter
g, 1500 Rdlr., og om en eller flere af dem førend min Død skulde
rtdø, da nyder den eller de Længstlevende af dem denne fulde bestemte
umma. — 6) Til Doctor Møllers ældste Søn, Carl Deichman, giver
, eller om han skulde dø før mig, til hans Søskende til lige Deling,
00 Rdlr. — 7) Til Hofjunker Jacob Løvenskiold giver jeg 1000 Rdlr. —
Da der er indtruffet mange Vanskeligheder ved Eidsfos Jernverk, siden
blev overladt, saa eftergives paa den af Kjøbesummen ved min Død
terende Summa 1500 Rdlr., saa at Generalkrigscommissair Rasch og
vinger blive saa meget mindre ansvarlige af den da efterstaaende Ca-
al. — 9) Til Østre Porsgrunds Kirke giver jeg 100 Rdlr. samt den
g i Birkedalen i Eidanger Sogn tilhørende Gaardepart, Ødegaarden
det, imod at den nærværende Opsidder nyder, hvad ham er tilsagt og

anskrevet paa Bygselbrevet. — 10) Til Østre Porsgrunds Fattigcasse skjenker jeg, hvoraf Renten aarlig uddeles, 100 Rdlr., og aparte, som strax uddeles, 50 Rdlr. — 11) Til de Tjenestefolk, som nu ere, eller ved min Død maatte være i Tjeneste hos mig, giver jeg til lige Deling 50 Rdlr. — 12) Til Jomfru Aalborg, om hun da er i min Tjeneste, eller i andet Fald til den, som forestaar mit Hus som Husholderske, giver jeg 50 Rdlr. — 13) Mine Bøger og Mineralier med videre, som findes anført i en af mig selv skrevet catalogo [1], og som befrygtelig ej vilde udbringes til noget synderligt, naar de skulde sælges ved Auction, skjenker jeg til et publik Brug i Christiania, saaledes som derom er anført i catalogo; og da der ere adskillige Bøger, som aarlig skal suppleres, og noget udfordres til nye Bøgers Indkjøb, for at gjøre Stiftelsen nyttig til alle Tider, saa skjenkes dertil aparte 2000 Rdlr., hvilke 2000 Rigsdaler maa staa uryggelige, og alene Renten deraf til forbemeldte Brug at emplojeres, hvormed saavelsom Stiftelsens øvrige Haandhævelse forholdes, som paa bemeldte Sted er anført, eller om forinden noget bedre kan udfindes. — 14) Imod at Herr Doctor Møller paatager sig — α) at bringe mine Bøger i Orden under deres Numere, samme at indpakke og til Christiania fremsende paa Boets Bekostning, samt — β) at besørge 10 à 12 Exemplarer af catalogo trykte paa Boets Bekostning til Efterretning for Vedkommende, og — γ) endelig ifald Maren Olsdatter, der i saa lang Tid har forestaaet mit Hus, men nu afskediget, skulde komme i trængende Omstændigheder, da, om saa skulde ske, da jeg ej tror hun for nærværende Tid det behøver, udbetaler han til hende aarlig saalænge hun lever 10 Rdlr., — nyder han forlods af mit Bo 400 Rdlr., men saafremt Doctor Møller for mig ved Døden skulde afgaa, da bliver det mine executores Pligt at se dette efterkommet, ligesom oven er meldt og paa samme Maade. — 15) Naar dette saaledes, som oven meldt, af mit Boes Formue er udtaget, bliver det øvrige at skifte og dele imellem mine Syskendebørn udi lovlig Orden, nemlig: 1. min salig Broder Generalmajor Deichmans tvende Døtre eller deres Børn, da Capitain Deichman og hans Søn have faaet til forlods og ej videre arve; — 2. Stiftsprovst Tancks Børn, som ere mig tildels ubekjendte; — 3. Herr Cancelliraad Raschs Børn, nemlig Generalkrigscommissair Rasch, Justitsraad og Tolder Rasch, Fru salig Justitsraad Juels, Fru Edel Margrethe Løvenskiold, Fru Doctor Møllers og salig Madame Frederica Sophia Aalls Børn. — 4. Salig Herr Cancelliraad Løvenskiolds Børn, nemlig Cancelliraad Løvenskiold, Herman Løvenskiold, Fru salig Schubarts og Fru Generalkrigscommissair Raschs. — Saaledes har jeg i Hensigt paa

[1]) Trykt i Christiania 1790 in 4to.

de mig bekjendte Omstændigheder søgt at distribuere mit Efterladenskab til de forbemeldte, hvoriblandt adskillige Trængende, hvorhos jeg haaber, at de øvrige, som i dette mit Testamente ikke ere benævnte eller inddragne, ikke vil tage det til Mistykke, da jeg dertil ingen anden Aarsag har haft, end denne, at deres Vilkaar tilforn ere saa gode, at de ikke enten kan behøve eller savne den ringe Dzl, der kunde falde paa deres Lod. Til exsecutores af dette mit Testamente og sidste Vilje, samt til at forrette Skifte og Deling mellem Arvingerne indsætter jeg herved Sorenskriveren udi Bamble, Herr Lucas Norss, og Nicolai Benjamin Aall her i Porsgrund, da jeg er forsikret om, at de i alle Dele vil se samme paa den redeligste og bedste Maade efterkommet; og da Sr. Nicolai Benjamin Aall har saavel i dette, som i andet deraf dependerende, gaaet mig trolig tilhaande og dermed haft Umage, tilstaaes ham forlods af mit Bo 200 Rdlr. foruden hvad ham maatte tilkomme som Exsecutor og Skifteforvalter; men skulde det hende sig, at nogen af disse herved udnævnte exsecutores og Skifteforvaltere skulde forinden ved Døden afgaa, da forbeholder jeg mig selv at udvælge en Anden i hans Sted, som herpaa i saa Fald skal blive anført. Til Bekræftelse herom og i allerunderdanigst Haab om kongelig allernaadigst Approbation, bliver dette af mig underskrevet og forseglet, samt og af de twende tilformaaede Mænd Mons. Nicolai Benjamin Aall og Herr Tolder Yberwasser, som Vitterlighedsvidner om denne min Hensigt og Vilje. Porsgrund d. 28 Februar 1780.

C. Deichman.

(L. S.)

At Testator, efterat dette Testamente for ham var oplæst og af ham selv underskrevet, haver med fri Vilje, velberaad Hu og sund Fornuft for os tilstaaet, samme at være hans sidste Vilje, det bekræfte vi hermed med vore Hænders Underskrift og brugelige Segl. Porsgrund ut supra.

Nic. Benj. Aall. A. Yberwasser.
(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 5 Mai 1780.

Kancelliskrivelse til Stiftamtmand A. Ph. Levetzau og Bisskop Chr. Schmidt angaaende Deichmans Bibliothek.

Efter Koncepten i Rigsarkivet.

252 b. 10 Juni 1780. Kjøbenhavn.

Da afgangne Cancelliraad Deichman har ved sit Testamente

skjenket sin Bogsamling med mere, som af vedlagte sees, til et offentlig Bibliotheks Indrettelse i Christiania, og betroet Doctor Møller i Porsgrund derfor at have Omhu, at samme kunde henbringes til sit Sted, men døde, førend han kunde gjøre videre Anstalt herfor, og Christiania, ja hele Norge intet offentlig Bibliothek haver, hvorfor saadan Begyndelse altid for Andre bliver Anledning til Efterfølgelse, saa har Hans kongelige Majestet med den allerbesynderligste Naade anseet denne Gave og vil have taget den under sin allerhøieste Omhu og Beskyttelse, hvilket Hans kongelige Høihed Arveprindsen har tilkjendegivet Cancelliet med Befaling at tilskrive Deres Excellence og Deres Høiærværdighed, at Kongen paa det allernaadigste anbefaler Dem den ømmeste og inderligste Omhu for at Donators Hensigt paa den fuldeste Maade opnaaes, og at derfor: — 1) modtage det, naar det kommer; — 2) endelig udfinde et godt og anstændigt publik Sted, hvor det ikke alene kunde opsættes, men og med Donators Berømmelse, saasnart det smukt er opsat og indrettet, ved en Tale af Deres Høiærværdighed høitidelig indvies og Andre derved opmuntres; — 3) at der sørges for dets Bevarelse og Brug, samt at Forslag dertil skeer, og — 4) at til Reolers Indretning og Skabe vil Kongen af sin Chatolcasse lade udbetale 200 Rdlr. og Hans kongelige Høihed med Fornøielse selv give 100 Rdlr., da andre gode Folk og vist vil følge Exempel. Thi har man Deres Excellence og Deres Høiærværdighed saadant herved tjenstligst skullet tilmelde, da man iøvrigt vil forvænte Efterretning, om hvad Tid efter anden ifølge ovenanførte Hans Majestets Vilje bliver foranstaltet. Det kongelige Danske Cancelli den 10 Juni 1780.

Kongeligt Reskript til de Samme med Regler for Bibliothekets Bestyrelse.

Efter Kancellikonceptet i Rigsarkivet. — Trykt i den ovenanførte Katalog.

252 c. 7 Marts 1781. Kjøbenhavn.

Chr. 7mus. Vor synderlige Gunst tilforn. Da Vi igjennem Vores Danske Cancelli haver tilkjendegivet Eder Vores allernaadigste Vilje, i Henseende til den af afgangne Cancelliraad Deichman skjenkede Bogsamling til et offentlig Bibliotheks Indretning i Vor Kjøbstad Christiania, og derhos befalet Eder at gjøre Forslag til dets Bevarelse og Brug, samt til en bibliothecarii Løn, og Os nu allerunderdanigst er

bleven refereret, at I have forment, denne Bogsamling bekvemmeligst kunde opsættes i den til Overhofrettens Holdelse kjøbte Gaard, ligesom og at I have formaaet Viceconrector Magister Rosted til at være Bibliothecarius ved berørte Bibliothek, som derfor kunde nyde 50 Rdlr. aarlig, saalænge Magister Winther, som har 200 Rdlr. aarlig Pension, lever, men ved hans Død et Hundrede Rigsdaler af denne Pension, hvilke halvtredsindstyve Rigsdaler maatte tages af Skolen og Communitetscassen, hvorimod Bibliothecarius maatte besørge følgende: 1) Hver Eftermiddag fra Klokken 5 til 7 maa han indfinde sig i Bibliotheket for at udlaane i det derved indrettede Kammer Bøger til dem, som paa Stedet selv kunne læse dem, og som de ikke kunne laanes til hjemme i deres Huse, allerhelst de meget store Verker, som mere tjene til Eftersyn, end til aldeles Gjennemlæsning, hvilke ingen Tid uden en særdeles Tilladelse fra Directeurerne og paa en kort Tid maatte udlaanes imod fuldkommen Sikkerhed. — 2) Ligesom Ingen maa faa af Bøgerne tillaans udenfor Byen, saa blive samme ej heller betroede til andre Personer end dem, som ere vederheftige og kan indestaa for Tilbageleveringen inden en Maaned, som den længste Tid Udlaanet maa ske udi, medmindre de kunne stille Caution derfor. Over disse Udlaan maa han i en dertil indrettet Protocol holde Rigtighed, og modtage Vedkommendes Bevis for Modtagelsen, til Hjemmel for sig og til Fremlæggelse for Directionen, naar forlanges. — 3) Ham vil og paaligge for denne Betaling Bøgernes Oppudsning, Renholdelse og Eftersyn, saa at, saafremt de ved Forsømmelse maatte lide Skade eller blive forliste, bør han forskaffe andre igjen, hvorimod han ikke indestaar for, om de af Brug eller Ælde blive forslidte. — 4) Den Fortegnelse, som ham ved Bøgernes Annammelse bliver overleveret, bør han fremdeles holde vedlige, samt besørge de Bøger, som skal continueres, og hvortil er henlagt 80 Rdlr. aarlig, forskrevne, indbundne og hensatte ved de øvrige, hvorefter de anføres paa Listen. — 5) Til hvert Aars Udgang besørger han, at alle Bøgerne ere tilstede, paa det Directionen enten selv, eller ved en paa dens Vegne committeret Person kan lade dem efterse og eftertælle, samt attestere Rigtigheden deraf i Protocollen, i hvilken Henseende intet Udlaan sker i de første 8 Dage om Aaret, dog maa det staa Directionen frit for, saasnart den anser det beleiligere, at forandre denne Eftersynstid fra om Vinteren til om Sommeren. — 6) Da intet Udlaan, men blot Fremvisning paa Stedet kan bevilges for Sikkerhedens Skyld af Mineralier, Conchylier og Medailler, ligesom ej heller af Manuscripter, uden efter en speciel Tilladelse af Directionen, saa maa han ej heller tillade, at Nogen uden hans Overværelse aabner de Lukkelser, hvorved samme forvares, og hvortil han selv

maa have Nøgelen, som han i Sygdoms- og Forfaldstilfælde enten indsender til Directionen eller betror til den, som denne imidlertid beskikker; — saa give Vi Eder hermed tilkjende, at Vi saadan Eders allernaadigste Forslag i alt allernaadigst ville have approberet, saavel i Henseende til dette Bibliothekes Opsættelse i den til Overhofretten kjøbte Gaard, som og i Henseende til Bibliothecarius, Magister Rosted, saa at han for det første for hans derved havende Umage maa nyde 50 Rdlr. aarlig af Skolens og Communitetets Casse, og naar den gamle Magister Winther ved Døden afgaar, da 100 Rdlr. aarlig af den Pension, han har, som bestandig skal følge bibliothecarii Forretning, saa at ved Magister Winthers Død bliver Lønnen saavel for Rosted, som efterkommende Bibliothecarier 100 Rdlr. aarlig, hvorimod Bibliothecarius i alle Maader skal holde sig de ovenanførte Poster efterretlig, ligesom og rette sig efter hvad mere Directionen til denne Indretnings Fremme i en eller anden Henseende maatte finde fornødent at paalægge ham. Hvad iøvrigt det fornødne Brænde og Lys til det til Læsning indrettede Kammer ved Bibliotheket angaar, da have I herom i Tiden med nærmere allernaadigst Forslag, hvorfra saadant kunde være at erholde, til Os at indkomme. Derefter I Eder allerunderdanigst have at rette, og Vedkommende sligt til Efterretning at tilkjendegive. Befalende etc. Christiansborg den 7 Marts 1781.

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for Throndhjems Vaisenhus. (Jfr. No. 32).

Efter bekræftet Gjenpart og Kancellikoncepten i Rigsarkivet. — Trykt særskilt i Throndhjem 1780, in 4to.

253. 2 August 1780. Fredensborg.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, gjøre Alle vitterligt, at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation paa en af Inspecteurerne for Vaisenhuset i Vor Kjøbstad Throndhjem forfattet Fundation for bemeldte Vaisenhus, hvilken Fundation, efterat samme paa nogle Steder er bleven forandret, lyder Ord efter andet saaledes:

I Cap. Om Vaisenhusets Directeurer og Inspecteurer [1]. 1)

[1]) Se Reskr. 13 August 1790 A og 25 Mai 1818 § 2, samt kgl. Resol. 10 Decbr. 1851.

Directeurer skal fremdeles være og blive de samme, som hidindtil, Stiftsbefalingsmændene og Biskoperne, som over alle publike Huse og Stiftelser i Kjøbsteder og paa Landet have øverste Opsyn, følgeligen og skal dirigere dette Hus saaledes, som dets nuværende eller tilkommende Omstændigheder, Midler og Formue kan tillade og udkræve. — 2) Deres Forretninger og Forsorg bliver herved i Almindelighed: a) at overveje med fælles Raad alt hvad der af Vedkommende bliver dem forestillet, hvilket de efter befundne Omstændigheder enten forkaste eller approbere, ligesom intet af Betydenhed maa foretages og sættes i Verk uden deres Vidende og Sämtykke; — b) Directeurer beskikke og antage Forstander, informatores og andre Betjente, som til Vaisenhusets Nytte maatte eragtes fornødne, dem de foreskrive saadanne Forholdsregler, som de til Husets Gavn, god Skik og Orden anse for de bedste og tjenligste, samt jevnligen have Indseende med og tilholde enhver at efterkomme deres Pligter; — c) saa ofte de holde det fornødent, maa de sammenkalde inspectores og andre, som med Vaisenhuset have at bestille, for at erkyndige sig om dets Tilstand, og efter befundne Omstændigheder at anordne de bedste Anstalter. — d) Husets aarlige Regnskab skal inden 1 Mai indleveres til deres nærmere Eftersyn, Decision og endelige Kvittering, naar det først af Vedkommende er revideret og paategnet og Udsættelserne af Forstanderen besvarede. — 3) Saavel til Lettelse for Directeurer, som og til desto vissere Nytte og Gavn for Huset, skal der altid være 3 inspectores, nemlig: 1. Borgermesteren, 2. den residerende Diaconus til Domkirken, 3. en af Byens deputerede Borgere eller tolv Mænd, som af Stiftamtmanden udvælges. De 2de første vedblive dette Inspections Embede pro officio uden Afverling, men den 3dje alene i 3de Aar, med mindre han selv vil, eller hans gode Tjeneste længere kan af Vedkommende erholdes. — 4) Deres Forretninger som Inspecteurer blive fornemmeligen disse følgende Poster: a) Undertiden at samles, for med hinanden at overlægge, hvad de af Erfarenhed og bedste Indsigt tænke at være Huset til Nytte og gavnligst for dets Indretning, Husholdning og Bestyrelse, det samme da Directeurerne at forestille skriftlig, naar Sagen er af Vigtighed, til derpaa følgende Resolution og Foranstaltning. — b) I saadan Henseende vil det være baade nyttigt og fornødent, at Inspecteurerne have en egen Protocol, som altid føres af inspectore 3tio, hvorudi ordentlig maatte indføres alle Foranstaltninger og Tildragelser, Vaisenhuset angaaende fra Tid til anden. — c) De skal have al mulig Indseende, at Forstanderen i rette Tid indkjøber alle Fornødenheder til Føde og Klæde, materialia, Brændeved og deslige, saa at alle unyttige Omkostninger spares, Tab og Afgang for Huset afværges, sande, gode, sun-

de og forsvarlige Varer anskaffes; og skulde herudi nogen Brøstfældighed hos Forstanderen befindes, skal de først forsøge saadant i Mindelighed at rette, men i Mangel af paafølgende Rettelse, maa de Sagen andrage for Directeurerne, som derpaa raade Bod. — d) De skal og jevnligen enten alle tillige eller og verelvis, dog til ubestemte og uanmeldte Tider, besynderlig ved Maaltids- og Skoletimerne, besøge Huset for deraf at erfare, om alt gaar sømmeligen og ordentligen til, om Børnene og Vedkommende faa deres tillagte Spise, om de ere flittige og lydige, om de holde sig renlige i Klæder, overalt om enhver i Huset efterkommer sine Pligter. I vidrigt Fald Inspecteurerne skal alvorligen tiltale de Skyldige og se derhen, at Øjemerket af saa nyttig og gudelig Stiftelse til det Almindeliges Tjeneste og Fornøjelse kan opnaaes. — e) De maa tilholde Forstanderen, hans aarlige Regnskab fra Nytaar til Aarsdagen til dem at indlevere, i det seneste inden Februar Maaneds Udgang, paa det samme, som før er meldt, inden 1 Mai af dem kan være vedbørligen revideret og med alle sine Bilag til Directeurerne overleveret. — f) Naar nogen Hovedbygning eller betydelig Reparation ved Huset foretages, skal de dermed, saa ofte som dem muligt er, have Tilsyn, at saavel forsvarligt Arbeide gjøres, som og at Arbeidsfolkene ere flittige og arbeide troligen, samt at alle Materialier til rette Tid blive indkjøbte.

II Cap. **Om Vaisenhusets Forstander og hans Embede.** 1) Efter Directeurernes Rekvisition opnævner Magistraten til Forstander for dette Hus en skikkelig, duelig og vederheftig Borgermand af Kjøbmands-Standen, som i det mindste i fire Aar, eller til en anden bekvem Mand i hans Sted kan erholdes, bør forestaa dette Embede og imidlertid være fri for andre borgerlige Bestillinger. Han maa være bekvem til at føre Husholdningen for Husets Regning, holde rigtig Bog og have Skjønsomhed saavel om de Ting, der til Huset skal indkjøbes, saa og naar den rette Tid er til Indkjøb, hvilket ikke maa forsømmes. — 2) Directeurerne meddele Forstanderen en skriftlig Bestikkelse, som indeholder hans Pligter ifølge denne Fundats, og hvad videre eragtes fornøden til Husets Gavn og Bedste, hvorefter han med al Oprighed og Redelighed beobagter dette Embede, saaledes som det en ærekjær Borgermand egner og anstaar og han agter at forsvare. — 3) Forstanderens Embede bestaar udi følgende Poster: a) at han i Almindelighed lader sig Husets hele Oeconomi være angelegen til vinskibelig og bedste Besørgelse, Husets Tarv og Gavn i alle Maader at ramme, og især deleshed — b) at han drager Omsorg for Bygningernes Reparationer og Vedligeholdelse, saa at de ikke henstaa og forfalde til dobbelt Skade og Udgift i

: Tid, men altid holdes i god Stand baade uden- og indentil; dog
ar nogen ny Bygning eller betydelig Indretning skulde vorde forn-
n, maa han derom tale med Inspecteurerne og siden dertil indhente
irecteurernes Samtykke, Ordre og Forskrift, hvorefter han retter sig og
det nødvendige gjør videre og fornuftige Anstalter; — c) at han efter
regaaende Overlæg med Skolemesterne og Husholdersken betids i Aa-
t, i Januar eller Februar Maaned, forfatter og til Inspecteurerne le-
rer et ongefærlig Overslag, efter Børnenes og Tjenernes Antal, paa
t, som af Rug, Byg, Malt, Humle, Gryn, Erter, Havremel, Smør,
ød, Flesk, Sild, Sirup og videre til Føde, samt blaa og sort Kjersey,
aat og hvidt Vadmel, Hør og Blaar-Lerreder, Sko og Strømper,
atter, Huer med mere, til Børnenes Klæder for et Aar maatte behø-
s, at det imellem Inspecteurerne og Forstanderen kan blive aftalt og
ervejet, paa hvad Maade Indkjøbet bekvemmeligst kan ske, enten naar
ilførsel sker af Skibene eller efter Bekjendtgjørelse for de Handlende,
r at erfare, hvem der vil levere Varerne af forsvarlig Godhed til de
jeste Priser, eller ved anstillede Licitationer, hvilke Forstanderen (lige-
m naar Auctioner maatte forefalde) forretter, da det kjøbte alt strax
nføres i Vaisenhuset under hans egen sikker og faste Bevaring; — d)
aanedligen eller ugentligen udleverer han af Magasinerne det, som til
economien forbruges, hvilket af Husholdersken imodtages efter rigtig
al, Vægt og Maal, og under hendes Lukkelse forvares; — e) at han
rsyner Huset med alle andre fornødne Ting, saasom Kjøkken- og Spise-
ar, Meubler, Borde og Bænke, Skabe, Stole og Sengesteder med
res Indredning; og skal han flittig agte paa, at intet forødes og for-
rves, men at alt i rette Tid vedgjøres og forbedres, eller naar noget
aldeles udslidt, at nyt anskaffes; — f) det er og Forstanderes Embede
hørende, Husholderske, Rygterkone og Tjenestepigen at stede, med dem
a bedste Maade om Løn at accordere og for alting se derhen, at saa-
mne antages, som baade ere tro og duelige samt skikkelige og uberyg-
de i alle Maader, paa det Huset ved deres Utroskab og Uduelighed
e skulde lide Skade og Børnene ved deres slette Forhold gives For-
gelse; — g) foruden det aarlige og fulde Regnskab, som til forbemeldte
id maa være færdigt og til Inspecteurerne overleveret, er det til Let-
lse for Vedkommende nyttigt, at Forstanderen indleverer ogsaa Kvar-
ls-Extracter, paa det Directeurer og Inspecteurer desto bedre kan være
dende om Huset og dets Oeconomi fra Tid til anden; — h) Forstan-
ren holder og aparte Protocoller over indkommende og udgaaende
orn, hvilke ved Dag og Dato derudi nøjagtig antegnes og med ved-
mmende Attester tilsidst i hans aarlige Regnskab noteres; — i) og paa

det hverken Directeurer eller Inspecteurer med idelige Ansøgninger og Overløb, som hidindtil skeet er, skal overvældes, skal Forstanderen holde en Bog under Navn af Indtagelses-Protocol, hvorudi han ved Datum anfører de Børns Navn, Alder og Fødested, som søge Plads i Vaisenhuset og dertil vise deres Trang med vedkommende Presters Attester, tegnede paa deres Ansøgninger, paa det, naar der bliver Plads ledig i Huset, han da kan tale med Inspecteurerne om hvem af disse antegnede, der er mest trængende til at indtages i Huset, da de først antegnede saavidt muligt præfereres, dog under Reservation, om nogen anden mere trængende efter Directeurers Resolution bør have Fortrin; — k) ligesaa bør han og ved hver Kvartals-Extract udi en hosføjet Fortegnelse til Directeurerne anmelde de Børn, som til Indtagelse ere bleven antegnet, med kort Forklaring over deres Tilstand og om de medfulgte Attester, og naar nogen af de antegnede Børn indtages i Huset, bortdør eller paa anden Maade hjelpes, tegner han det ved deres Navne in margine. — 4) Hvad Kapitaler der maatte indkomme og ikke strax paa Rente igjen kan udsættes, skal Forstanderen strax for Directeurerne anmelde, som føje Anstalt, at saadannne Penge, som Forstanderen ikke behøver til løbende Udgifter, kan vorde under Laas og Forvaring nedsatte paa Capitulet indtil de behøves. — 5) Om og hvad Sikkerhed Forstanderen efter sine Omstændigheder bør give fra sig for de Penge, han haver under Hænderne til Husets daglige og aarlige Nødtørft, det overlades Directeurernes eget Skjønne og Godtbefindende, efterat de herom, ligesom med Capitalers Udsættelse paa betryggelig Pant, have indhentet inspectorum Raad og Betænkende.

III Cap. **Om Vaisenhusets informatores eller Skolemestere, Husholderske, Vaagekone og Pige.** 1) Eftersom salig Thomas Angell, som Vaisenhusets Velgjører, haver forlangt [1], at tvende Skolemestere maatte lønnes til Børnenes Underviisning, hvilket og deres forøgede Antal udfordrer, saa skal der stedse til Informatorer eller Skolemestere antages 2de duelige og skikkelige studiosi theologiæ attestati, som udi dette møjsommelige Embede ville gjøre sig meriterede, efter nogle Aars Forløb af høj kongelig Naade at nyde videre Forfremmelse, alt efter de gode Skudsmaal, de om deres Forhold kunne tilvejebringe. — 2) Disse Læreres eneste Forretning bør være at informere Stiftelsens Børn i Christendom, Regning og Skrivning, danne deres moralske Forhold og have Indseende med deres Klædning og dertil hørende, hvorover de og tillige holde Inventarium, og skal den første eller øverste Skolemesters Forret-

[1]) Se No. 195 a, § 8, kgl. Resol. 14 Juni 1844, 7 Juni 1845 og 26 Septbr. 1846, se og kgl. Resol. 16 Febr. 1848.

ning bestaa udi følgende: a) at have de ældste Børn under Information, som optages af den nederste Skoles øverste Classe, naar de færdigen læse i Bog og 2de Gange har læst den lille cathecismum udenad, at de kan begynde med Forklaring, samt at skrive og regne, hvorudi han trolig og flittig underviser dem, saaledes som ved nærmere Instrux af Vedkommende bliver foreskreven og approberet, dog maa han ej befatte sig med at catechisere i Kirken, men saadant skal ske af Presten, som da derved faar Lejlighed at erfare, om Lærerne gjøre deres Embede; — b) at han stedse udenfor Lære- og Skoletimerne haver flittig Opsyn med Børnene, at de ikke vanke om paa deres egen Haand eller bete sig uskikkeligen med Slagsmaal, Skjelden og Stimen eller anden Usømmelighed, ej heller gaa nogensinde af Huset eller hen i Byen uden erholdt Tilladelse og til rette Tid komme hjem igjen, og til den Ende maa han ikke i de saakaldte Fritimer nogensinde forlade Huset, uden at have aftalt med den anden Skolemester, at han i den Tid kan være tilstede, paa det Børnene ingensinde skal mangle Tilsyn; saa skal og Portnøgelen altid være i denne Skolemesters Forvaring paa hans Kammer og han for dens Misbrug være ansvarlig; — c) hvad Mislighed som i en eller anden Post kunde indtræffe i Huset, være sig Børnene eller Tjenerne angaaende, skal han søge ved Forestilling og kjærlig Tiltale mindeligen at rette og ikke tillade nogen af Tjenerne at slaa Børnene; men følger der ingen Forbedring efter hans Tiltale, da maa han det for Inspecteurerne anmelde, som undersøge den paaankede Sag og afhjelpe det urigtige; — d) han maa holde Bog over alle de indkommende og udgaaende Børn, antegne, hvor de ved deres Afskedigelse komme hen, og den Dag, noget Barn saaledes udgaar, i alle de øvriges Tilstedeværelse holde en kort Formaningstale, erindre saadant Barn om sin Pligt og Skyldighed mod Gud, hvis Godhed og Forsyn har sørget for dets Opdragelse, om dets Kjærlighed til Huset, hvor det har nydt saadant Gode, om sit christelige og ustraffelige Forhold herefter iblandt Fremmede, hvormed Barnet skal ære Gud, glæde Husets Foresatte og bane sig selv Vej til Lykke og Held i Verden; — e) iøvrigt skal han omgaaes venlig med den anden Skolemester, som ikke skal være ham subordineret, men begge Ligemænd saaledes, at de ved indbyrdes Raadførsel ere hinanden behjelpelige og ellers have Husets Gavn og Børnenes christelige og sædelige Opdragelse til sit Øjemed, og hvad ham i den Henseende videre, end her foran er meldet, af Inspecteurerne bliver befalet, skal han stedse villig og trolig forrette. — 3) For saadan sin Tjeneste nyder han foruden Mad og Drikke, Kammer, Lys og Brændeved i Huset, udi aarlig Løn 60 Rdlr., som hannem af Forstanderen kvartaliter betales imod Kvittering. — 4)

Til anden Skolemester skal, som før er meldt, ligeledes antages en studiosus theologiæ attestatus, som har Vidnesbyrd om et skikkeligt Forhold i Liv og Levnet og er duelig og bekvem til denne Tjeneste. Hans Forretninger, bestaa i følgende: a) at lære de yngste Børn rigtig at stave og læse i Bog og den liden catechismum udenad, indtil de kan komme saavidt, at de kan optages i den øverste Skole og begynde at læse Forklaringen og at regne og skrive, og skal han i Undervisningen rette sig efter den Instrux, som Vedkommende regulerer og foreskriver; — b) han skal om Morgenen opvække Børnene og efterse, at de ordentlig paaklæde, vadske og kæmme sig og i rette Tid ere tilstede ved Morgenchor; om Nogen er bleven syg, siger han det til den første Skolemester og tilligemed denne skal han — c) stedse have Tilsyn med Bornene og formane dem til Skikkelighed, saa skal han og have Tilsyn med Børnenes Klæder, Hatte, Sko og videre, at det, som ikke bruges daglig, paa dertil anordnede Steder ordentlig ophænges og forvares, og naar noget behøver Reparation og Forbedring, skal han derom tale med den anden Lærer, at det kan blive besørget og de forefaldende Udgifter i Regning anført; han maa og refse de Børn med Ris, som har forseet sig og begaaet noget uskikkeligt; — d) han skal have Tilsyn med Lys og Varme, at Ingen gaar uden nogen Dør med blotte Lys, men stedse have det i Lygte, og om Aftenen, naar Børnene have lagt sig, efterse, at det er slukket, saa at ingen Fare deraf er at befrygte; — e) han maa ej forlade Huset, uden at sige det til den anden Lærer, paa det han i den Tid kan have nøjere Tilsyn med Børnene og ellers opføre sig saaledes mod denne, at der kan være Enighed og god Forstaaelse imellem dem til at befordre Husets Gavn og Børnenes sædelige og sømmelige Opdragelse i alle Maader, og ifald den første Skolemester imod Formodning viser nogen utidig Myndighed imod ham, da haver han det for Inspecteurerne at melde, som derpaa bør raade Bod. — 5) For saadan Tjeneste nyder han, foruden Kost, Kammer, Lys og Varme i Huset, udi aarlig Løn 40 Rdlr., som hannem af Forstanderen kvartaliter betales imod Kvittering. — 6) Begge disse Informatorer bør være ugifte og ledige Personer og sædelige i deres Omgjengelse, fredelige og forligelige, som med alle andre i Huset, saa og imellem hinanden indbyrdes, paa det de kan give godt og gudeligt Exempel og Ingen forarge, unge eller gamle. — 7) Det tillades ingen af Informatorerne til Undervisning at antage Privatister eller fremmede Børn enten for eller uden Betaling, paa det deraf ingen Uorden skal komme og Husets egne Børn lide Tab og Forsømmelse. — 8) Læreren skal og, naar Straf og Refselse for Ungdommen behøves, derudi holde Maade efter Børnenes Alder, Forlighed,

Sindsbeskaffenhed, Forseelsers Forskjellighed og deslige; og om af et Barn noget særdeles lastværdig skulde begaaes, som kunde fortjene at straffes haardere til Afsky for de øvrige, da maa det først for Inspecteurerne tilkjendegives, og deres Betænkning derom indhentes. — 9) Med Stiftelsens Reparation og Oeconomien bør Lærerne intet videre befatte sig, end, som nærværende under Spisningen, se til at Børnene faa sund og forsvarlig Føde. — 10) Da Directeurerne have eragtet fornøden, til Nytte og Gavn for samtlige publike Stiftelser i Throndhjem, at antage en medicus og for hans Bemøjelse, Tilsyn og de Syges Cur uden videre Betaling at tillægge ham en bestemt staaende Løn, saa skal og Vaisenhuset tage Del udi denne Foranstaltning og til medici honorarium aarligen contribuere 35 Rdlr., foruden de til Medicamenter og i anden billig Maade efter Regning paagaaende Omkostninger. — 11) Naar derfor et af Vaisenhusbørnene angribes af Sygdom eller i andre Maader tager Skade paa Lemmer og Helbred, bør den Informator, som haver Barnet under Opsyn, uden Ophold anmelde det til medicum, paa det de behøvende Hjelpe- og Lægemidler til Barnets Redning betimeligen kunde tilvejebringes; iøvrigt forholder medicus sig efter den ham af Directeurerne givne Instrux. — 12) Forstanderen antager og steder Husholdersken efter Raadførsel med Inspecteurerne for billig Løn, som han med hende accorderer; og maa han se derhen, at dertil faaes et stille og stadigt Fruentimmer, enten en Borger-Enke af Byen, som ej med smaa og uopfødte Børn er bebyrdet, eller og et andet skikkeligt og paalideligt Menneske, som baade kan og vil forsvarligen forrette de Ting, hende vedkommer, saasom: a) under hendes Laas og Lukkelse at bevare og svare til alle de Føde- og Drikkevarer, som hende af Forstanderen overleveres, saa at hun redelig og forsvarlig dermed handler; — b) at besørge hver Dags Kost og Føde for Børnene og de Øvrige saavel renligen og i rette Tid tillavet, fremsat og uddelt saaledes, som hun dermed tænker at ville bestaa for Vedkommende, som dermed have Tilsyn, og ikke paadrage sig billig Klage af Nogen, samt at hun ikke efter eget Godtbefindende fratager, tillægger eller forandrer noget, som i den fastsatte Spisetaxt vorder foreskrevet, men samme saa nøje følger, at enhver faar sin forsvarlige og nødtørftige Underholdning; — c) at hun jevnligen efterser Børnenes Klæder, Ulden og Linnet, drager Omhu for det brøstfældiges Vedligeholdelse og baade selv saa og med de mest vorne Pigebørns Hjelp, som derudi maa øves betimeligen, istandsætter det, som baade paa Pigernes og Drengernes Tøj maatte tage Skade; at hun modtager og efter Opskrift til bestemte Tider udleverer det urene Lintøj til Vasken, og naar det er reengjort, da atter leverer hver sit saaledes

og paa den Maade, som siden meldes; — d) at hun idelig paaser, at overalt i Huset, paa Skolerne, Sengeværelserne, Spisestuer ꝛc., holdes rent og ordentligt, saavel Gulve som Borde og Bænker ꝛc., paa det ej alene Directeurer, Inspecteurer og Forstanderen derover ikke skal finde Anledning til billig Klage, men og Fremmede uden Væmmelse kan besøge Huset, men især paa det Børnene fra Ungdommen af maatte vænnes og dannes til Renfærdighed; — e) at hun i Sygdoms og Svagheds Tid er omhyggelig for de Skrøbeliges Pleje saaledes og paa den Maade, som enten medicus tilsiger eller hun selv fornuftig skjønner for de Syge tjenlig kan være; — f) endelig at hun idelig haver Agt med Ild og Lys, hvor nogen Husets Gjerning forhandles, være sig Kogning, Bryggen, Vasken og deslige, hvortil Varme og Ild behøves, og ikke forsømmer saavel at se Ilden slukket, som og i rette Tid at lade Skorstene, Ildsteder og Kakkelovns-Rør renovere, hvorom hun Forstanderen erindrer, som dertil gjør Anstalt og af hvilken hun ellers i Almindelighed tager Ordre til alt det, som fornødent er, og ikke her stykkevis kan opregnes. — 13) Til Husholderskens Lettelse og under hendes Ordre steder Forstanderen en dygtig, frisk og før Tjenestepige, som forretter al hende mulig og daglig forefaldende Gjerning i Huset, holder rent og i alt retter sig efter Husholderskens Befalinger. — 14) Og da det daglige Arbeide i Huset vil overgaa de 2de Forbemeldte, deres Evne, saa skal altid 2de af de ældste dueligste Pigebørn gaa Husholdersken til Haande og hjelpe til, med hvad de efter deres Kræfter kan, at bestride de fornødne Gjerninger, saasom at vaske og med Pigen efter Maaltiderne holde rent i alle Værelser; dog skal dette saaledes indrettes, at de aldeles ikke forsømme de fornødne Læse- og Skrivetimer. Ikke heller maa de af Husholdersken til saadant udtages i Fleng eller efter eget Behag, men skal ske med deres Informatorers Forevidende og Samtykke, da han gjør Omskiftelse og Omverling ugevis, paa det de andre ogsaa kan lære noget i Husholdningen, og ved at vænnes til Arbeide blive duelige til at tjene Fremmede i Tiden. — 15) Til Børnenes Gavn, Helbred og Røgtelse skal Forstanderen antage en skikkelig og forstandig Enke eller en aldrende Pige, som forstaar vel at spinde, binde og i Huset nyder Kost, Løn og Tilhold, som billigt kan være; hendes Gjerning skal fornemmelig bestaa i følgende: a) Skal hun hver Onsdag og Løverdag kjemme, vaske og røgte alle Børn, dernæst have Tilsyn med de syge Børn og dem opvarte; til hvilken Ende hendes Værelse skal være saa stort og rummeligt, at derudi kan med Bredder gjøres Afdeling og begge Dele varmes med en Kakkelovn. De syge Drenge beholde det yderste og Pigerne det inderste Rum, i hvilket bas-

e Kakkelovn og Vartekonens Seng tillige skal være. Hvad Medicament g Lægedomsmiddel af medico nogen Syg bliver ordineret, skal hun be- are, og nøje passe, at den Syge rigtig og til bestemte Tider nyder sam- ne, samt og betimeligen lade Husholdersken vide, om nogen særdeles Spise bliver foreskrevet, paa det saadant kan vorde tillavet og fra Kjøk- enet afhentet. Iøvrigt bør hun pleje og vogte de syge Børn, at de ikke ed Skjødesløshed og Uforstand skulle forhindre deres egen Forbedring. —) Ligesom hun hver Dag bør holde disse Værelser rene, paa det ikke e Friske eller Skrøbelige skal kvæles af ond og skadelig Stank, saa bør un og jevnligen, naar det behøves, røgte de andre, at de ikke skulle aadrage sig Sygdom og Urenlighed. — c) Naar ikke Børnenes Syg- om og de andres ugentlige Røgtelse hindrer hende, skal hun til Husets ytte ikke alene selv spinde, saavel Linnet som Uldent, hvortil hende af forstanderen skaffes Rok, Uld, Karder og deslige fornødne Redskaber.

IV Cap. **Om Undervisning, Chorhold, Gudstjeneste, Bordskik g deslige.** 1) Morgenen Kl. 6 slet om Sommeren, som regnes fra Mai til sidste September, skal Børnene opvækkes og strax iføre sig eres Klæder; derpaa samle de sig alle i Spisestuen, hvor og en af Læ- erne alternative hver sin Uge er tilstede, for at efterse, om de alle ere ærværende, befindes renlige og ordentligen paaklædte; og naar de have lle stillet sig omkring Bordene paa deres sedvanlige Pladser, skal In- ormator holde Morgenchor med Sang og Bøn, samt vel se til, at Ung- ommen saadant med Andagt og Agtsomhed forretter; naar samme er til Ende, gives dem deres beskikkede Frokost, som de i bemeldte Stue hver aa sit Sted fortære. — 2) Kl. 7 slet indfinde de sig paa Skolerne. De ældste og største Børn gives Lection og Stykker i Cathechismi forklaring at lære udenad, og de øvrige foresættes ogsaa deres Del Bog at læse eller udenad at lære, alt efter deres Beskaffenhed. Kl. 9 slet høre informatores de ældste Børns Lectier, saaledes at de illige ved Spørgsmaal og Gjensvar korteligen forklare Sagen og give Børnene den rette Forstand og Mening i det, de læse; og naar de ldste saaledes ere expederede, foresættes dem videre Lectie, og imidler- id de den lære, foretages atter de yngre, hvilket ordentligen saaledes edvarer indtil Kl. 11 slet, da Formiddagsskolen ophæves og Børnene ndes Frihed til Middagsmaaltid. — 3) Der skal 2de af Pigebørnene aa Huusholdersken til Haande i Kjøkkenet eller hvor de kan gjøre nogen Tjeneste, som ugentlig skal omverle imellem dem, som er af den Alder g Førlighed, at de kan forrette noget; dog skal de fra Kl. 8 til 10 For- middagen og fra Kl. 3 til 5 Eftermiddagen være tilstede i Skolen for at ære eller i Arbeidsstuen for at arbeide. — 4) Naar Klokken ringer 12,

skal Maden indbringes; Børnene skal da være samlede i deres Skoler, og derfra ordentligen gaa ind i Spisestuen, saaledes at første Informator gaar foran med sine Børn, og den anden følger efter med sine. De stille sig strax hver ved sit Bord, undtagen den Dreng, hvis Uge det er, bliver staaende midt i Stuen midt for Bordene, og efterat de alle staaende have sjunget et Vers af en Psalme, som der til hver Dags Maaltid ordineres, læser Barnet højt og tydeligt den sedvanlige Bordlæsning, hvorpaa han og de øvrige nedsætte sig at spise. Der dækkes 3 Borde i Spisestuen; ved øverste Ende sidder 1ste Skolemester med de ældste og største af Drengebørnene, ved det andet Bord sidder den anden Skolemester med de mindre Drengebørn, og ved det 3die Bord sidder Huusholdersken med Pigerne, da de saaledes bedst kan have Ungdommen lige i Sigte for sig og nøje agte og rette, hvad der merkes af uordentlige Sæder i hvers Forhold og Geberder, at alt gaar stille, taus og sømmelig til; naar Maaltidet er sluttet, opstaa alle og istemme et Vers, da bemeldte Barn atter træder ud paa sit Sted og læser efter Maaltid; herpaa udgaa de strax af Stuen i lige Orden. — 5) Kl. 1 slet forsamle Børnene sig atter i deres Skoler; de ældste underviſes da til Klokken 3 i Skrivning, Regning og Skrift at læse, de yngre læse og lære saaledes, som før er meldt. Fra Kl. 3 til 5 slet læse ligeledes de ældste Børn de dem foresatte Lectier, hvilke dem fra 4 til 5 slet afhøres. De Pigebørn, som efter deres Tur har haft med Opvaskning og Rengjørelse at bestille, maa i de to sidste Timer fra 3 til 5 være tilstede paa Skolen, som da ved dette Klokkeslet endes. — 6) Af den Tid imellem 5 og 7 slet gives Børne ½ Times Frihed at røre og bevæge sig; det øvrige anvendes af Pigerne til at sy, stoppe eller deslige Gjerninger, som dem af Husholdersken foresættes til almindelig Nytte, af Drengene til at hjelpe med Vand og Ved at indbære, eller hvad andet der kan foresalde, alt indtil imod 7 slet, da de atter samles i Skolerne, og naar det ringer, gaa tilbords og derved saaledes forholde sig, som forhen meldt er i 4 §. — 7) Klokken 8½ slet holde de Vinter og Sommer deres Aftenchor udi Spisestuen, saaledes som om Morgenchor er sagt, og Klokken 9 om Vinteren og 10 om Sommeren er det Sengetid for Børnene, da Lygterne slukkes paa Sengeværelserne og Kl. 10 slet paa Forstuegangen. — 8) Fra 1 October til sidste April skal Børnene opvækkes og opstaa Klokken 7 om Morgenen, og siden forholdes med alt saaledes, som tilforn er meldt. — 9) De af Drengene, som ere skikkede til at lære noget hos den mathematicum, som af salig Thomas Angells Stiftelser derfor lønnes, skal gives aparte dertil de Timer og Tider, som af ham bestemmes; dog skal det saa ordentligen fastsættes, at saavel Børnene, som

og deres andre informatores derefter med deres Ting kan vide vist at sætte sig, da der Nøje skal eftersøges, om og Børnene til bestemte Tider indfinde sig hos mathematicum, og ligeledes uden Forhaling og Omveje igjen fra ham gaa lige hjem. — 10) Onsdags Formiddag ved sedvanlig Tid gaa alle Børn ordentligen og parvis hen til Domkirken, hvor en af Kirkens Prester catechiserer for dem og anden Ungdom af Byen, som der forsamles, saaledes som det hidindtil brugeligt haver været; og naar den Forretning er til Ende ved Klokken 10 slet, gaa de hjem igjen i samme Orden med deres Informatorer, som da paa Skolerne indtil Klokken 11 slet lade dem læse i Davids Psaltere eller i det nye Testamente, for hvilket de bør gjøre deres Lærere rede. — 11) Onsdags og Løverdags Eftermiddag anvendes til deres Røgtelse efter Cap. 3 § 15, og hvad Tid derfra overskyder, kan de bruge dels til at overse deres egne Klæder, dels til andre Husets Gjerninger, dels kan og den Tid forundes et og andet Barn at besøge sine Venner i Byen; dog skal dette ske sjelden og ikkun med dem, som informatores kjende for saa stille og stadige, at de ikke misbruge saadan Frihed til Stimen eller anden Usømmelighed og Galenskab paa Gaderne, hvilket dem altid strengeligen forbydes og alvorligen af deres Lærere bør holdes over. — 12) De Evangelier, Epistler og Texter, som tilhøre Søn- eller andre Helligdage, skal Dagen forud dels læres udenad af de ældste, dels i Bog af de yngste Børn, men korteligen af Lærerne gaaes igjennem med dem alle, paa det de i paafølgende Prædikener kan være desto bedre skikkede til at agte og forstaa, hvad derom tales. — 13) Alle Søn- og Helligdage forholdes med Chorsang i Huset, ligesom paa Læse- og Arbeidsdagene forhen anordnet er; og siden, naar Tid er, gaa alle Børn ordentligen med deres Lærere i Kirken, baade Høimesse og Aftensang, da de saaledes stille sig paa Kirkegulvet midt for Prædikestolen, at de vel kan høre, og Lærerne saaledes i Kirkestolene sætte sig, at de kan have hver deres Børn under Opsyn og alvorligen formane dem alle til al sømmelig Andagt og anstændige Sæder, saa at ingen af dem skal være hinanden til Hinder, ei heller nogen til Forargelse. — 14) Den Tid mellem Maaltidet og Aftensang overhøre informatores hver deres Børn, hvad de af Høimesseprædiken have lært eller fattet. Ligeledes og mellem 5 og 6 slet igjennemgaaes med dem Aftensangsprædiken, da Lærerne ikke maa forsømme nærmere at forholde dem deres Pligter efter det, som er sagt dem, og paa deres Alder og Omstændigheder kan passe, samt troligen vise dem, hvorledes de bør føre Ordet til Nytte, Brug og Øvelse i deres Liv og Levnet. — 15) Skulde det være fornødent, paa de Tider i Særdeleshed, naar Orgelet i Kirken ikke høres, at nogen af Vaisenhusbørnene, som

dertil have Stemme, maatte assistere med Sang i Kirkens Chor, da skal dermed forholdes saaledes, som allerede forhen foranstaltet og fastsat er.

V Cap. **Om Spisning, Klæder og deslige.** 1) Alle Varer, som indkjøbes til Spise og Føde, enten Kjød, Fisk, Korn etc. maa være gode og sunde, samt nøje agtes, at samme vel og renligen behandles og tillaves, saa at derover ikke med Billighed kan klages. Paa det ogsaa en fast og stadig Orden kan iagttages, skal et af Directeurerne approberet Spisereglement, som en almindelig Regel til Spisning for hver Dag i Ugen bestemmes, hvilket Reglement paa en Tavle i Spisestuen til alle Vedkommendes Efterretning maa opslaaes, og hvorudi ingen betydelig Forandring uden Directeurernes Samtykke og Ordre maa foretages. — 2) De 2de informatorum og Husholderskens Spise tillaves aparte eller for sig selv saa vel og sømmelig, at skikkelige Personer dermed til Nødtørft kan være tjent, efter det Reglement, som ligeledes i den Henseende skal anordnes; dog paa det Børnene ikke under Maaltidet skal savne deres Tilsyn, skal for dem i Spisestuen opdækkes saaledes, som i 4 Cap. 4 § er meldt. Bordene dækkes med Duge af Tveskaft og lange Trætallerkener, hvorpaa Husholdersken giver ethvert Barn sin Portion af den tillavede Kost, undtagen Suppen, som frembringes i Træskaaler, saaledes at 4 Børn kan være om en; Børnenes Spiseskeer anskaffes af Jern, samt Kniv og Gaffel for hver, hvilket 2de af Børnene, som den Uge efter Turen have Opvartning, bør tage under Forvaring og holde rene. — 3) Alle Vaisenhusbørnenes Klædedragt bliver saaledes uden Forskjel, som følger: a) Drengene en blaa stampet Vadmels Kjortel med sort Opslag og Krave, et Par Burer af do. Tøj, alt underforet med Helsinglerred, blaa uldne Strømper og en grov Hat, hvilket bliver deres Søndags og andre Tiders Kirkedragt, saalænge det dertil er tjenligt og kan ved Forbedring bruges. Til daglig Brug hjemme i Huset bør de have en graa Vadmels Trøje og Burer af samme Slags, ligeledes forede med Helsinglerred, graa uldne Strømper, en blaa ulden Nathue. Om Vinteren gives dem og en Brystdug af graat Vadmel, samt aarlig et Par Sko af Læder. Naar Husets Omstændigheder og Cassa kan udrede det, da skal hvert Barn forsynes til at omskifte med 6 Skjorter af Lerred til 8 ß pr. Alen, 4 blaa randet eller rudet Lerreds Halsklude til daglig Brug, og 2de do. af Schlesisk eller grovt Engelsk Lerred til Søndagsbrug; — b) Pigebørnene gives hvert et hvidt Vadmels Underskjørt, dernæst til Søndags- eller Kirkebrug et blaat Skjørt og Trøje af samme Slags, som Drengenes Trøje, underforet med Helsinglerred, noget langagtig Skjød og om Halsen med en sort Strimmel, en hvid Kipper-Cartuns Hue, dertil et slet Lin af skikkeligt Schlesisk eller Engelsk Lerred med en halv Fingers bred

Som, et hvidt grovere Schleslerreds Tørklæde, festet under Trøjen og et do. Forklæde; til dagligt Brug i Huset graat Vadmels Skjørt og Trøje, grovere Kipper-Cartuns Hue med slet Lin, blaa randet eller rudet Lerreds Halsklæder og Forklæde af samme Slags, hvide uldne Strømper, en Cartuns Ørehue til Natten, et Par Norsk-Læders Sko aarlig. Foruden 6 Serker af forbemeldte 8 ß Lerred, skal de og have 4 blaarandede eller rudede Lerreds daglige Halstørklæder, 2de Forklæder af samme Slags, 4 grovere hvide Kipper-Cartuns Huer, 4 Lin dertil, 2de finere do. Huer med 2de Lin dertil, 2de hvide Halstørklæder og 2de do. Forklæder, som meldt er; desuden forsynes de og om Vinteren med et Livstykke af hvidt eller graat Vadmel. De Pigebørn, som have Uge i Kjøkkenet eller ved anden Forretning, skal gives hvert sit grove Hampe- eller Helsing-Lerreds Forklæde med Smekke, som de kan binde for sig, saalænge de have noget at bestille med Husgjerninger, paa det de kan skaane deres Klæder og holde sig rene, hvormed Vedkommende bør have flittig Opsyn, saa at sluddervurne og skidenfærdige Børn, baade Drenge og Piger, alvorligen tiltales og efter frugtesløse Erindringer resses med Hug. — 4) Betræffende fornødne Sengeklæder, da skal for Lærerne og Husholdersken anskaffes paa hver deres Kammer et Sengested med Omhæng samt Fjerfylds Dyner og Lerreds Lagener, men Røgterkonens, Børnenes og Tjenestepigens Seng forsynes med Halm, Bolstere og Skindfelde samt Strilagener; og ligesom det er Husholderskens Pligt, jevnligen at efterse alle Husets Sengeklæder, at intet deraf fordærves, men i rette Tid vedgjøres, naar nogen Brøstfældighed befindes, saa skal hun og til visse Tider, naar fornødent gjøres, lade udtage den gamle og forslidte Halm af Sengene og besørge nyt og friskt istedet, som hende efter betimelig Anmodning af Forstanderen forskaffes, paa det hverken ond Stank ej heller Sygdom skulde forvoldes, hvorfor hun og hver 6te Uge forsyner alle Sengene med rene Lagener og dels imellemstunder om Sommeren lader udføre Klæderne i Solskin og friskt Luft, samt og, naar behøves, til Badstue henbringes.

VI Cap. **Om Børnenes Antal, Alder, Indtagelse, Afskrivelse, samt anden Orden og Skik i Huset.** 1) Ligesom Husets Omstændigheder forbedres, skal der og indtages flere Børn, hvis Tal ikke saa nøje kan bestemmes og fastsættes, men beror paa den Høiestes Velsignelse; dog maa der ikke flere indtages, end som Huset formaar at underholde. — 2) Ingen skal indtages under 7 Aar, ej heller nogen over 14 Aar, men dersom et eller andet Barn under 7 Aars Alder er plat trængende og aldeles hjelpe- og venneløs, og Huset dertil haver Evne, da kan Directeurerne for Betaling lade et saa ungt Menneske opfostre udenfor Huset,

indtil det faar bemeldte Alder, og ved første Vacance kan indtages; dog skal deslige Opfostringer udenfor Huset ikke ske uden i højeste Nødsfald og med den Præcaution, at derover hverken sker Afkortning paa det fastsatte for Husets Børn, ej heller Mangel i sammes Pleje, Kost og Klæder, eftersom forskrevet er. — 3) Da Vaisenhuset egentligen fra Begyndelsen er funderet af og oprettet for Throndhjems By, saa skal i Almindelighed ej heller andre derudi indtages, end denne Byes Borgeres og Indvaaneres Børn, medmindre nogen særdeles Nød kunde herudi gjøre nogen Exception og udkræve Hjelp en og anden Gang, samt at der til de ledige Pladser ingen af Byens Børn i Forvejen var antegnet. — 4) De Fattige, som egentlig skal nyde Hjelp og Opdragelse i dette Hus, bør at være rette Vaisenbørn, baade fader- og moderløse, som aldeles ingen Tilflugt have til nogen; dog skal dette ikke tages saa absolut og plat exclusive, at jo et og andet Barn, der endnu kan have en, ja vel begge Forældre i Live, men i saa yderlig og stor Fattigdom, Sygdom og Elendighed, at Barnet derfra slet ingen Hjelp kan erholde, som bør og maa komme i Betragtning, naar ellers rette Fader- og Moderløse derved ikke præjudiceres, og egte Børn præfereres altid for uegte, naar ellers alle Ting ere lige, paa det at Stiftelsen ikke skal tjene til Understyttelse og Opmuntring for Liderlighed og Letfærdighed. — 5) Saasnart et Barn i Huset er indtaget, skal det iføres de Klæder og den Dragt, som tilhører Huset og forhen benævnt er, af hvad Stand og Fødsel det end være maa, efterdi alle Børnene skal være uniform klædte og holdes lige i Alt; hvad Klæder derfor noget Barn indbringer med sig, kan enten, om de ere ringe og uduelige, af Forstanderen bortgives til andre fattige Børn udenfor Huset, særdeles de indskrevne exspecterende, eller og, om de ere af nogen Værdi og til Nytte, da gjemmes i Huset til samme Barns eget Brug, naar det i sin Tid afskediges. — 6) Skulde noget Barn ved Sygdom eller ulykkelig Hendelse blive saa gebrækkelig og vanfør, at det ej til Haandverk, Tjeneste eller deslige ordentlige Næringsveje kan blive duelig, da skal Directeurerne, naar Barnet i sin Saligheds Kundskab er oplyst og bleven confirmeret, besørge det henlagt enten i Hospitalet eller Fattighuset, paa det Vaisenhuset ej med Krøblinger skal bebyrdes, tvertimod dets Stiftelses Ojemerke. — 7) De Børn, som ved Døden afgaa i Huset, skal nedlægges i en sort malet Grankiste med fornøden Linned, nyde frit Gravsted i et Stykke Jord paa Domkirkegaarden, som til Vaisenhuset af Directeurerne en for alle Gange udvises tæt udenfor Huset, afpæles og til fri Begravelse for Husets Lemmer henlægges; 4 eller 6 af Latinskolens øverste Discipler, som nyde Skolens beneficia, skal udbære Liget og nedsætte det i Graven, som Kirkens Gra-

vere uden Betaling skal opkaste, og naar Liget er derudi nedlagt, igjen tilkaste; begge Lærerne tilligemed Drengebørnene, som selv forrette den sedvanlige Sang ved Graven, skal følge med Liget; videre eller anden Bekostning for Huset maa ikke gjøres eller i Regnskab gjelde. — 8) Om noget i Stiftelsen indtaget Barn har eller tilfalder Arv, da bliver samme under den Jurisdiction, hvor den er falden, og Stiftelsen nyder Renten deraf, saalænge Barnet der underholdes, ligesom og Arven skal være Stiftelsen hjemfalden, ifald Barnet, forinden det derfra udgaar, ved Døden skulde bortkaldes. — 9) Da det befindes, at der i disse seneste Aaringer ved Børnenes sedvanlige og daglige Omgang i Byen og Forstæderne ikkun lidt indsamles, som langtfra kan opveje mod hvad Børnene lide og slide paa deres Klæder, saa, da Husets Vilkaar nu anseeligen ere forbedrede, skal denne daglige Omgang være afskaffet og forblive ved den derved allerede gjorte Anstalt og Forandring med Børnenes Omgang til de 3de store Højtider; dog vedbliver herefter, som forhen, den Maade, til Højtiderne, ved Trolovelse og Bryllupper Husets Bøsse at ombære. — 10) Med Børnenes Confirmation skal forholdes efter de herom allernaadigst ergangne Anordninger, og naar de dertil ansees bekvemme, skal de med et Bevis fra deres Lærere lade sig til Confirmation paa de bestemte Tider hos Presten antegne, og naar saadan Forretning er fuldbragt, da ved første Lejlighed besørges hensatte i Tjeneste, dog saa, at Drengene fornemmeligen til nyttige og ærlige Haandverker befordres eller udsættes i Tjeneste paa Landet eller i Byen hos bekjendte brave Folk, eller paa andre Maader efter deres Lyst og Bekvemhed anvendes. — 11) De, som saadant Vaisenhusbarn antage i Lære, skal til Forstanderen give en skriftlig Revers paa slet Papir, saavel hvad Læreaarene som og andre Omstændigheder betræffer, da Husets Direction ved paakommende Tilfælde bliver bestandig et Forsvar for saadant Barn, indtil det efter Contracten har udtjent sine Læreaar, og som Svend eller Karl af Mesteren eller Husbonden vedbørligen erkjendes; ellers er det Haandverksmestere, Artister og andre uforment at lade et eller flere af Børnene til bestemte Dage i Ugen komme til dem i deres Huse, for at gaa dem tilhaande og derved lære Haandverket, i hvilket Fald de klædes af Stiftelsen, men nyde Kosten af Mesteren i de Dage, de ere hos ham, og bør dette saaledes indrettes, at deres Underviisning i Huset ikke tilsidesættes, og at den Tid, de saaledes anvende hos Mesteren, kommer dem igjen efter Billighed tilgode, om Lærecontract siden imellem dem skal oprettes. — 12) Skulde ellers noget Drengebarn have særdeles godt Geni, Nemme og Lyst til Studeringer, da bør det derfra ikke hindres, men ved at forundes destolængere Kost og Værelse i Vaisenhuset, eller hjelpes tilrette paa anden Maade,

indsættes i Latinskole og med dens beneficiis efterhaanden forsynes. — 13) Naar det kommer dertil, at et Barn fra Vaisenhuset afskediges og i Tjeneste eller Lære hensættes, da skal Huset, saasnart Formuen dertil strækker, give Barnet i Udstyr følgende: a) En Dreng nyder en graa Vadmels Trøje og Burer, en brun eller graa grovt Klædes Kjortel og Burer, en ny Hat og Hue, 2de Par Strømper, et Par nye Sko, 3de Skjorter og 2de Schleslerreds Halsklude, en Psalmebog, en Catechismi Forklaring og det ny Testamente, samt og et lidet Skrin med Laas og Nøgle, for derudi at gjemme sine Bøger og smaa Klæder. — b) Et Pigebarn gives et hvidt Vadmels Underskjørt, et blaagraa Vadmels Skjørt og Trøje, 2de Par Strømper, et Par nye Sko, 3de Serker, et blaat randet Forklæde, et hvidt Lerreds ditto, 2de grove Kipper-Cartuns Huer, et ditto finere, 3de grove Strimler med grove Knipplinger, et blaarandet Halstørklæde og et ditto hvidt Lerreds, samt Bøger og Skrin, som forhen er meldt, og dersom Barnet ved Indtagelsen haver medbragt egne Klæder, som ere henlagte, da skal nu saadant ved Udgangen leveres tilbage; og naar Børnene, som sedvanlig, ej udgaa af Huset, forend de ere confirmerede, da gjøres forbemeldte Klæder istedenfor andre til deres forestaaende Confirmation, hvoraf de bruge de fornødne paa Kirkegulvet. — 14) Til god Skik og Orden og Renlighed i Huset at holde, skal følgende Ting iagttages: 1. Børnene maa ej med Grovhed begegnes af Nogen i Huset, ej heller straffes med Hug af andre end deres foresatte Lærere, for hvilke det skal tilkjendegives, om de paa nogen uanstændig og vanartig Maade i Ord og Gjerning have beteet sig. — 2. De skal iføre sig rent Linned hver Løverdags Aften, saasnart de have spist, og skal hvert Barn til Husholdersken levere det, som de afføre sig, hvilket i de dertil hensatte Kister nedlægges under Laas. — 3. Naar det fastsatte Antal af Lintøj er anskaffet, skal hver fjerde Uge, Vinter og Sommer, foretages Vask, som helst bør forrettes i Huset, paa det Pigebørnene kan vænnes til saadan Gjerning, og skulde de ej have Kræfter nok til alene saadant at bestride, da lejes dertil fornødne Folk. — 4. De øverste saakaldte Blindlofter bør saaledes indrettes, at Klæderne der altid til Tørrelse kan ophænges, hvilke ved et Carnat kan opheises og igjen nedlades. — 5. En Klæderulle bør af Huset bekostes, og naar det Arbeide skal foretages, kan de største og sterkeste Drenge dertil hjelpe; dog skulde det for dem ansees alt for farligt og besværligt, lejes dertil fornødne Folk. — 6. Naar Klæderne ere rengjorte, rullede og lavede, som vedbør, skal Husholdersken samle og levere alle Drengenes Lintøj til Lærerne, som se til, at hvert Barn faar sit rigtige Antal, hun besørger selv Pigernes, at hver ligeledes faar sit eget. — 7. Og paa det al-

ting kan gaa dermed ret og rigtig til, skal hvert Barn have sit Nummer syet paa alt deres Lintøj, Numerne af Lærerne opraabes og derefter til Børnene leveres, indtil hver haver faaet alt sit. — 8. Der skal anskaffes Skabe, hver med 2de Døre og 2de Rum indenfor, hvortil hvert Barn selv skal have sin Nøgle, med den Forskjel i Laasene, at den ene ikke kan oplukke den andens Skab. Barnets Numer tegnes med sort Maling paa hvers Dør, og i disse Skabe, som i hver Skole opstilles, forvare de deres Lintøj i det ene Rum og deres Bøger, Skrive- og Regne-Redskab i det andet. — 9. Informatores bør derfor nu og da, dog til ubestemte Tider, lade nu et nu et andet Barn oplukke sit Skab, for at efterse, om de have derudi deres Sager ordentlig, om intet deraf fattes eller og om deriblandt findes fremmede Ting, som ikke bør være der. — 10. Børnene bør med Alvorlighed straffes, om de kytte og bytte, sælge eller afhænde deres Klæder, Bøger og deslige, paa det de kan vænnes, ved rigtig Omgang med deres eget, ordentlig at behandle andres Gods i sin Tid; og gives dem noget enten af deres Slægtninge eller andre, da skal de strax anmelde og fremvise det for deres Lærere, som da desto bedre have Lejlighed til at examinere Sagen og komme efter Sandheden. — 11. Hvert Barns Numer skal ligeledes med Blæk eller Rødkridt være tegnet paa alle dets uldne Gangklæder, Hatte, Bøger og andre Ting, paa det ingen Confusion skal forvoldes, den ene ikke bruge den andens Tøj, men de renfærdige og ordentlige Børn desto bedre kan udmerkes fra de sluddervorne. — 12. Hvert Drengebarn skal gives sin Haarkam og Skobørste, som og i Skabet gjemmes til Fornødenheder og ordentlig Brug. — 13. Paa ethvert Sengeværelse skal hænge et fuldkommen langt Haandklæde, hvilket de tage ned med sig hver Morgen, naar de vaske sig, og strax ophænge det igjen paa sit Sted; samme ombyttes hver Løverdags Aften med et rent, eller oftere, om fornødiges. — 14. De Børn, som have deres Uge til Skeers og Knives Rengjørelse paa den bestemte og forhen bemeldte Tid, skal dertil have en liden Trækasse med et grovt Viskeklæde udi, for hvilket de gjøre Husholdersken Rede, naar et rent behøves og begjeres. — 15. Paa hver Sengeværelse skal hænge en Lygte, som tændes i mørke Dage, naar de gaa til Sengs og strax af de ældste udslukkes, naar de alle have lagt sig; og skal der nøje agtes efter, at ingen Uorden, Støjen eller Mundklammer begaaes, enten naar de lægge sig eller opstaa, men at alle ere stille og tause. — 16. I Forstuen ved Opgangen til Overværelserne skal hænge Lygte med Lampe udi, som hver Aften tændes, paa det ud- og indgaaende kan se og ej gjøre hinanden Skade; samme slukkes af Tjenestepigen Klokken 10 slet. — 17. Klædeværelserne, et for Drenge- og

et for Pigeborn, indrettes, hvor de have deres Klæder, Hatte ꝛc., paa Rækker og Knage, saa ordentlige ophængte, at enhver kan vide strax at tage og igjen ophænge sit Tøj; paa samme Værelse, eller de saakaldte Blindlofter, om disse sidste dertil skulde blive anseet bekvemmere, skal og staa de Kister, hvorudi Husholdersken modtager og nedlægger hver Løverdagsaften, før Chor holdes, Børnenes afførte Lintøi, som hende af hver i Særdeleshed leveres paa Stedet. Nøglerne dertil gjemmes af hende selv, men for de syge Børns Tøj skal Røgterkonen gjøre hende Rede; hvilket Barn som ikke ordentlig ophænger sine Klæder, skal tiltales og straffes. — 18. Naar Vask foretages, skal igjen af Kisterne udtages alt Lintøj, ordentlig og nøjagtig optegnes, paa det Husholdersken kan vide, hvad hun i Vasken leverer og hvad hun derfra igjen bør have, saa at Huset ikke ved Skjødesløshed skal tilføjes Tab og Skade. — 19. Det skal, dog med Forstanderens Vidende og Samtykke, være tilladt Børnene 3 à 4 Gange om Sommeren i godt Vejr at tage frisk Luft udenfor Byen om Eftermiddagen, men naar det sker, skal Børnene være ordentlig paaklædte, gaa parvis igjennem Byen, Lærerne hver foran med Drengene og Husholdersken med Pigerne; paa anden Maade tillades dem ingenlunde at tage saadan Tour, eller paa deres egen Haand at omvanke. Hvad andet mere og bedre til Oeconomiens, Husets og Ungdommens Bedste i en og anden Maade kunde behøves og ved Erfaring udfindes, forbeholdes Directeurer, Inspecteurer og Forstandere, som efterhaanden, alt ligesom dette Huses Vilkaar med Guds Forsyn og gavmilde christelige Hjerters Hjelp kan tiltage, med al Flid, Redelighed og Forstand at betænke og iverksætte, det være sig Husets egne Bygninger at udvide, flere fattige Børn at indtage og andre nyttige Ting, saasom Tegning, Spning, Strømpe-Strikning og deslige at lade Børnene oplære i, hvorved de i Tiden og naar de forlade Huset kunde fortjene deres Ophold og blive nyttige Borgere i Staten. — Denne Fundats skal, naar den allernaadigst er confirmeret, besørges trykt paa Stiftelsens Bekostning, for saaledes desbedre at kunne tjene alle Vedkommende til fornøden Efterretning og allerunderdanigst Efterlevelse, ved at være og forblive en bestandig Regel og sikker Rettesnor for Stiftelsens Bestyrelse nu og i den tilkommende Tid. Throndhjem den 23 September 1779.

Da ville Vi forskrevne Fundation saaledes, som samme nu herovven indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste. Forbydende alle og enhver herimod, eftersom forskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre,

under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Fredensborg den 2 August 1780.

Under Vores kongelige Haand og Signet.
Christian R.
(L. S.)

O. Kold.

Luxdorph. P. Aagaard.

Niels Nielsens Gavebrev til Skiens Fattigkasse.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

254. 24 Oktbr. 1780. Skien.

Jeg underteqnede Niels Nielsen kjendes og hermed vitterliggjør at have, i Betragtning af min og Kones modtagne Hjelp af Skiens Fattigcasse til vores Sundheds Forbedring og Livets Vedligeholdelse, givet mit ejende og af Sr. Christen Brun mig tilskjødede Hus, paa Lunde beliggende, ligesom jeg herved giver og bebrever Skiens Fattigcasse til Ejendom forbemeldte Hus tilligemed den Tomt, hvorpaa samme staar, og al nagelfast Indretning, ligesom det nu findes, dog paa Vilkaar, at jeg min Livstid maa bebo og bruge samme Hus uden Afgift eller Husleje, imod at jeg vedligeholder samme i forsvarlig Stand; thi skal bemeldte Hus følge og tilhøre Fattigcassen som dens Ejendom, og hvorfor jeg skal være Hjemmelsmand, og i den Henseende følger herhos Christen Bruns Skjøde til mig paa bemeldte Hus, da jeg derfor har betalt ham 10, siger ti, Rigsdaler. Dets til Bekræftelse under min Haand. Skien den 24 October 1780.

Niels Nielsen,
med paaholden Pen.

Til Vitterlighed: Hansvig. Georg Brendell.

Rektor S. P. Kleist's Testament til Latinskolen i Throndhjem og Oprettelse af en Arbeidsstiftelse sammesteds.

Efter Originalen i Rigsarkivet. — Trykt extraktvis i Bergs Reskriptsaml. III. 12.

255. 5 Februar 1781. Throndhjem.

I Guds Navn! Mit Testament eller sidste Villie i Henseende

til min efterladte Formue er, at den maa henfalde til publici Nytte, især for Throndhjems Stift, dog saaledes, at de af mine Sysskendes nulevende Børn, som trænge, ikke ganske tabe det, som de kunde vænte efter mig, men nyde Renten for deres Livstid af den summa, som dem ved min Død kunde tilfalde pro qvota efter Loven. Mine Sysskende ere: 1) Magister Peter Nicolai Kleist, Sognepræst i Bjærte ved Haderslev. Saasom han er bemidlet, saa deles den Lod eller Rentedel, som ham ellers kunde tilfalde, imellem: — A) Jomfru Petternille Budde, som har været i Madame Brakers Hus i nogle Aar, og — B) Jomfru Malena Mørk, som er i Huset hos velærværdige Herr Parelius, saa at hver af dem oppebærer den halve Del deraf, saalænge de leve; — 2) Anne Elisabeth Rothenborg i Kjøbenhavn, der ansees som utrængende, hvorfor hendes Rentepart falder til hendes Datter Anne Christine Rothenborg, saalænge hun lever; — 3) Johannes Meller Kleist, som er død. Hans Datter, Anne Christine Kleist, træder i hans Sted; — 4) Bodild Sophie Harder, som er død og har efterladt sig aatte Børn. Iblandt disse deles hendes Lod eller Rentedel. — I de tre første Aar efter min Død maa ingen Uddeling ske, men Stervboet føres i Rigtighed af den geistlige Skifteret, som strax efter min Død tager alle Ting under Registering og gjør samme i Penge efter lovlig Omgang og Auction, hvilke Penge da, efter at alle Begravelsesomkostninger ere fradragne, til Hovedstolens Forøgelse oplægges og under dens og Herr Parelii Curatel udsættes paa Rente efter de for offentlige Midler foreskrevne kongelige Anordninger. — Mine Bøger skjenker jeg til Throndhjems latinske Skole. Over samme haver Herr Parelius lovet at forfatte ordentlig catalogus, som ved Skolens Bibliothek bliver staaende. Da han desuden har lovet at forestaa de aarlige Uddelinger til mine Arvinger, at besørge enhver sin Del tilsendt, samt at indtræde som et Lem i Stiftelsens bestyrende Commission og efter mit Ønske at bringe i Orden, hvad der kunde fornødiges til Udførelsen af Manufacturet, naar samme sættes i Udøvelse, saa skjenkes ham for saadan hans Umage, saavelsom for hans kjærlige Omgang og Pleje udi hans Hus, forlods 300 Rdlr., skriver tre Hundrede Rigsdaler, af mit Bo. — Naar Boet saaledes er bragt i Rigtighed, overdrages det til Publicum under Bestyrelse af en Commission, som maatte bestaa af et eller tvende Lemmer af Byens højvise Magistrat, en eller tvende af Presterne i Throndhjems ministerio, hvortil jeg har formaaet velbemeldte Herr Parelius strax at indtræde, rector eller conrector scholæ og tvende af Byens tolv Mænd. Disse afgjøre per plurima alting denne Stiftelse og dens Oeconomi vedkommende; og naar nogen af dem afgaar, beholde de øvrige altid Ret til

.t udvælge en duelig Mand af de forommeldte Klasser. Til at føre Regnskab saavel over Stiftelsens Capitaler, som og dens Oeconomi, so- ;es hvert tredie Aar en Forstander af Byens Borgerskab af Middel- tand, som af Commissionen efter Omstændighederne tillægges en passe- ig Løn, at al Egennyttighed kunde forekommes. Naar en efter anden :f de anførte testamenterede Arvinger ved Døden afgaar, da blive de il Stiftelsen hjemfaldne Renter anvendte til publici Nytte, saaledes at lrbeidsomhed og Flid kan opmuntres og nyttige Haandteringer fremmes. Til dennne Ende begyndes med et Manufactur af Uld- og Linspinderi, ɪvoraf de fattige og ledige Indvaanere kunde gives Arbeide i Hænder. Efter Renternes mindre eller større vorende Summa indkjøbes for en Del deraf bedste Vare af Uld, Lin, Hamp og Bomuld ved Licitation, g for den anden Del bestrides Arbeidslønnen efter gangbar Pris. Ved hvert Fjerdingsaar eller oftere bliver det Spundne overleveret helst il private fattige og duelige Vævere og Farvere, og siden ved offent- ig Auction af Stiftelsens Forstander paa de belejligste Tider solgt. Af e Penge, som deraf udbringes, bliver en tredie Del henlagt til Stiftel- ens Capitalers Forøgelse og de andre to tredie Dele til næste Aars Rente til større Indkjøb og Drift. De Arbeidere, som kunde vise nogen esynderlig Flid og Duelighed, kan og nu og da efter Omstændighe- erne tilstaaes en liden Præmie til Opmuntring for andre. Naar Stif- elsen i Tidens Længde skulde stige til den Størrelse, er det mit Ønske, .t andet og mere, som nyttigt er, kunde foretages, saasom: at et eller an- et nyttigt Skrift for det Almindelige til fri Uddeling maatte trykkes; at uelige Spindemestere og Vævere indkaldes og lønnes til de unge Børns Underviisning ved Fattigskolerne; at duelige Smede eller andre nyttige Kunstnere, som kunde indføre nye Næringsveie i Byen og paa Landet, unde understøttes; at Frugt- og andre nyttige Træers Plantning ved andeveiene opmuntres; at en eller anden Bygd ophjelpes ved at laane Bybyggere Forskud til Hestes, Kørs og gode engelske Faars Anskaf- else eller ved at holde duelige Mænd iblandt dem, som kunde undervise Bønderne, deres Koner og Børn i Spinding, Strikken og Vævning eller lgerbrug, Fædrift eller andre nyttige Haandteringer i Træ eller Metal- er; at Myrer og Moradser opdiges og gjøres brugbare; at Bygde-Ma- asiner anlægges; at Bergverker optages, hvor Private ikke ville vove; t Elve gjøres seilbare; — som alt overlades til Commissionens Skjøn og Bestemmelse efter Stiftelsens og Tidernes Omstændigheder, da mit Øn- e alene er, at alt muligt godt og nyttigt kunde fremmes. Det Regn- ab, som den antagne Forstander aarlig til hvert Aars Udgang til Com- issionen aflægger, paatager en af Commissionens Lemmer sig hver sit

Aar at revidere, hvorefter det af de øvrige decideres og offentlig bekiendtgiøres, for at vise Publicum baade Stiftelsens Tilstand og hvad nyttigt derved aarlig er frembragt. For Resten staar Commissionen ikke til noget Ansvar eller for Nogens Tiltale, om et eller andet nyttigt Forsøg skulde mislykkes. Dog maa til saadanne nye Forsøg, jeg i det Foregaaende har givet Anledning til, ikke noget af Hovedstolen, men alene en Del af Indtægterne, som fra Manufacturet kunne undværes, blive anvendt. Men dersom det væsentlige heri rokkes, enten ved Overmagt eller Underfundighed i Tidens Længde, da haver den af mine Slægtninger, som giør Paatale, Rettighed til at erklære dette mit Testament som overtraadt og ugyldiggiort, og altsaa Frihed og Fuldmagt til at fordre den hele Summa fra publik til sin egen private Brug og Raadighed, saa at saadan en Prætendent bliver derover Arving og Ejer af det altsammen. Throndhjem den 5 Februar 1781.

S. P. Kleist.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 18 Mai 1781.

Søren Røhrts Testament til Christiania Vaisenhus.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

256. 5 Marts 1781. Christiania.

Jeg takker den barmhjertige Gud og Fader, som har frembragt mig af Intet, og som ved hans Forsyn har ladet mig forhverve den Formue og Velsignelse, jeg nu ejer, hvorover jeg paa Grund af Hans kongelige Majestets mig allernaadigst meddelte facultas testandi, dateret 29 August 1777, vil have gjort følgende Disposition, saasom: Min Søster Helle Sørensdatter Røhrt skal efter min Død tiltræde og beholde Gaarden Ekeberg i Akers Sogn med underliggende Herligheder og fuld Besætning af Heste og Kreaturer, Boskab, Plouge, Harver, Vogne, Slæder og Inventarium, af hvad Navn nævnes kan, hvorhos hun forlods udtager af mit Bo hvad Sengklæder, Linned samt hvad videre Redskab og Bohave, hun finder fornøden og kan behøve til Brug og Besætning paa bemeldte Ekeberg. Fremdeles tiltræder hun efter min Død min paa Christiania Byes Mark ejende Engeløkke under No. 28. Hvilke Ejendomme hun bruger og beholder, saa længe hun lever, men efter hendes Død skal Gaardens fulde Besætning tilligemed samtlige Løsøre-

effecter ved offentlig Auction bortsælges og Pengene derfor indsættes udi Christiania Oberformynderi, samt med Renten deraf forholdes ligesom med Renten af mine øvrige Midler efter min derom nærmere gjørende Disposition. Med Gaarden Ekeberg og Løkken paa Byens Mark skal derimod efter min Systers Død saaledes forholdes: Gaarden Ekeberg deles i 2de Dele, saaledes at den nye Kongevej skal udgjøre Delet, og til hvad, som ligger paa vestre Side af Vejen, skal Gaardens Husebygninger være følgagtige, men til hvad, som ligger paa den østre Side af Vejen, skal følge Løkken No. 28 paa Byens Mark. Den vestre Part af Gaarden efter denne Deling, hvorpaa ingen skal have at anke, skal efter min Systers Død tilfalde min Systersøn Friderich Rasmussen og den østre Part med Løkken min anden Systersøn Jacob Friderich Heiberg. Efter deres Død skal, om nogen af dem efterlader sig Børn, hver Part følge hver Stammes Descendenter, saaledes at ældste Søn tiltræder alene Bruget, og om ældste Søn dør og efterlader sig Børn, skal hans Søn være præfereret til Bruget fremfor ældste Søns Broder; men har ældste Søn ingen Søn efter sig, da præfereres ældste Søns Broder i Stedet for ældste Søns Datter, og saa længe Mand er til, enten af Mand eller Kvinde, skal Mand foretrækkes Kvinde. Skulde og enten Friderich Rasmussen eller Jacob Friderich Heiberg eller deres Børn bortdø, uden at efterlade sig Børn, da skal Friderich Rasmussens Syster Maria Elisabeth Rasmusdatter og hendes Børn samt Arvinger i nedstigende Linje beholde den vestre Part af Gaarden, samt Jacob Friderich Heibergs Syster Kirstine Margrethe Heiberg og hendes Børn i nedstigende Linje den østre Part med Løkken paa Byens Mark, og med Arvegangsmaaden forholdes, ligesom tilforn er meldt om deres Børn. Skulde det hende, at nogen af disse mine Arvinger enten formedelst Drukkenskab, Ødselhed, Vankundighed eller deslige maatte være uskikket til at bruge Ejendommen, hvilket Øvrigheden haver at kjende paa, da skal den nærmeste i Linjen tiltræde Bruget, imod at betale til den sig saaledes uværdig Gjørende aarlig til hans Underholdning 40 Rdlr., skriver fyrgetyve Rigsdaler. Naar alle Descendentere af en Linje ere uddød, da tilfalder den Part af Gaarden, som den bortdøde Linje besad, til den anden Linje, og naar den anden ligeledes uddør, da skal bemeldte Ejendomme tilfalde Christiania Byes almindelige Opfostringshus eller Vaisenhus, hvis foresatte Directeurer og Inspecteurer da derover maa disponere saaledes, som de finde gavnligst for Stiftelsen, og de for Gud og Menneskene agte at tilsvare. Og paa det at Gaarden Ekeberg med sine Bygninger ikke skal forringes fra Mand til Mand, saa vil jeg, at hver Gang possessor dør, derover skal tages en lovlig Besigtigelse, og Aaboden af den afdøde Possessors Bo udtages. Iøvrigt skal det være

Possessor aldeles forbuden, enten at sælge, pantsætte eller abalienere enten Gaarden Ekeberg eller Løkken paa Byens Mark eller nogen Del deraf, eller samme paa nogen Slags Maade at behefte, da hvem, som i saa Maade indlader sig, maa tage Skade for Hjemgjeld. Til den Ende vil jeg, at denne min Disposition skal thinglæses paa de Steder, hvor disse Ejendomme ligge, at vedkommende Rettens Betjente herom kan have Kundskab og give Vedkommende den fornødne Oplysning.

Søren Rohrt.

(L. S)

I Henseende til Aaboden paa Ekeberg efter min Systers Død, da skal hendes Stervbo og Arvinger være befriet for Aabodsansvar, eftersom hun bliver nødsaget til at sætte nye Bygninger paa Gaarden; men naar Gaarden efter hendes Død kommer i de andre Arvingers Hænder, da skal med Aaboden forholdes som indbemeldt, Mand efter Mand. Datum Christiania den 5 Marts 1781.

Søren Rohrt.

(L. S.)

Gerhard Schønings Enkes Gavebrev til det kongelige Norske Videnskabers Selskab i Throndhjem.

Efter den originale kongelige Konfirmation i Selskabets Arkiv.

257. 28 Marts 1781. Kjøbenhavn.

Længe have vore Lærde klaget over Mangel af en til Fædrelandets Historie i sit hele Omfang henhørende Bogsamling. Frøken Karen Brahes med Flid samlede Bibliothek var og er stort Bidrag, dog dets Nytte er indskrænket, det er langt bortliggende fra Visdommens Hovedsæde. Mange ædelsindede Borgere indsaa dette; de ønskede at flere saadanne Samlinger maatte haves i hvert Riges Hovedstad, men mange Forhindringer vare strax i Vejen. Dog Hielmstierne og Deichman begyndte, samlede og viste, at Tingen ikke var ugjørlig; Bekostninger, intet sparedes, hvorved Maalet kunde vindes. Rector Dass tænkte og ligesaa ædelt; han fattede den Beslutning at samle til det Heles Bedste. Med dette Forsæt døde han og efterlod sin Ven den paabegyndte Samling, ønskende at alt, hvad kunde lægges til, maatte blive Videnskaberne ofret. Min Mand, nu salige Gerhard Schøning, Hans kongelige Majestets Justitsraad og Geheimearchivarius, udvidede Samlingen med saa megen større Lyst og Iver, som

am bedre var bekjendt den Trang, Norge har paa publike Bibliotheker. Som Medstifter af det kongelige norske Videnskabers Selskab i Trondhjem, agtede han sig Mindesmerke skyldig til bemeldte Stiftelse. Sin Bogsamling tænkte han var Selskabet værdig. Han besluttede, at den skulde rar efter sin Afgang blive Selskabets Ejendom, under den Betingelse, at hans Majestet vilde af høj kongelig Naade understøtte mig med en aarig Pension, som Erstatning for de Renter, jeg ved den i Bøgerne aaende og paa denne Maade afgaaende Capital kom til at undvære. Da Selskabets naadigste Patron og Præses, Norges store Talsmand, hans kongelige Højhed vor allernaadigste Arveprinds Frederik, blev unerrettet herom, fandt han naadigst Behag til samme og haver ved sin ormaaende Forbøn hos Landets fromme Fader, vor allernaadigste Konge, bvirket for mig en allernaadigst aarlig Pension, som ved en til det ongelige danske Cancelli indløben og mig sub dato 9 December a. p. ilkjendegiven Cabinetsordre fra dette Aars Begyndelse allernaadigst er leven tilsagt. Jeg Underskrevne gjør altsaa for Alle og Enhver vitterigt, at jeg, i Kraft af min salig Mands Justitsraad og Geheimearchivaius Gerhard Schønings mundtlig gjorte sidste Vilje, herved paa nærıere allernaadigste kongelige Approbation forærer og bortskjenker fra mig g vores Arvinger til det kongelige norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem min og min salige Mands Bogsamling, saaledes som den nu er og orefindes, til evindelig Eje og Ejendom, saa at bemeldte Samling ikke naa, bør eller kan af Nogen herefter paatales eller bemeldte Stiftelse ravendes, under hvad Paaskud det end maatte være; og bestaar Samingen, som jeg paa denne uryggelige og uforanderlige Maade bortgiver, f nogle Hundrede mere end 11,000, siger elleve Tusinde Numere, voriblandt de fleste henhøre til Fædrelandets Historie i den vidtstrakteste forstand. Dette til uimodsigelig Bekræftelse og Vished haver jeg bedet o gode Mænd tilligemed mig at underskrive og forsegle dette mit Gaverev, som blev skrevet i Kjøbenhavn den 28 Marts 1781.

F. Schøning.

(L. S.)

P. F. Suhm. E. Mechlenburg.

(L. S.) (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Fredensborg 26 Septbr. 1781.

David Nicolaus Schönfeldts Gavebrev til St. Mariæ Kirkens Bibliothek i Bergen.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

258. 28 Mai 1781. Bergen.

Im Nahme der hochgelobten heiligen Dreifaltigkeit! Ich David Nicolaus Schönfeldt, aus Rostock im Mecklenburgschwerinischen Herzogthum gebürtig und seit dreizig Jahren an der hiesigen Deutschen St. Marien Kirche Compastor, niemahls verheirathet gewesen und also ohne Leibes Erben, vernehme, bereits in einem Alter von 67 Jahren, eine so überhand nehmende Schwachheit, dass ich mir täglich meinen Abschied aus diesem Lebem vorstelle; und ob ich gleich bei diesem meinem Predigerdieneste nur mäßige Einkünfte gehabt und alles mögliche in Büchern gesteckt habe, und also nicht viel hinterlassen kann, so will ich doch mit allergnädigster Bewilligung' Ihrer königlichen Majestet mein Testament ordentlich auffsezen. Dem zufolge vermache ich: 1—2) [1]; — 3) Der öffentlichen Bibliothek bei der Deutschen St. Marien Kirche hier in Bergen 100 Rdlr. Cour., schreibe ein Hundert Reichsthaler, ohne die vorhin, laut allergnädigsten Rescript vom 5ten Febr. 1777, bereits geschenckten 200 Rthlr., durch dessen Zinsen die Journale continuiret werden sollen. — 4—5) [1]. — 6) Zu Execcutoren dieses Testaments habe ich vorlängst ausersehen und verordne dem Bürger und Kaufmann Hinrich Nordmann, der vorhin Vorsteher bei besagter St. Marien Kirche gewesen, und dem Bürger und Kaufmann Jochim Capobus; diesem aber vermache ich für seine Mühe ohne Abzug 100 Rthlr., schreibe ein Hundert Reichsthaler. — 7) Da ich der öffentlichen Bibliothek bei obbesagter St. Marien Kirche bereits circa 1200 Rthlr. an Büchern geschencket, so werden meine übrigen Bücher und Mobilien verauctioniret, und werde ich den ersten Executor des Testaments durch Nachlaß einer schrifftlichen Verhaltungs Ordre anzeigen, wie es mit den etwa übrigen Büchern, nach Auszahlung des vertestamentirten Capitals, solle gehalten werden. — Und da aus meinen wenigen Nachlaß nicht mehr als 600 Rthlr. aus diesem Reiche und Lande gehen, so habe ich Ihrer königlichen Majestet, als meinen allergnädigsten Erbherrn, allerunterthänigst und allerdemüthigst anzuflehen mich unterwunden, mir und meiner Schwesterkinder des Rostockichen Procurator Hagenaus die allerhöchste königliche Gnade an gedeihen zu lassen, dass ihnen mein geringes Vermächtniss, ohne Abzug, aus dem Lande zu ziehen möge erlaubet

[1]) Angaa Gaver af 1000 Rdlr. til Private.

[2]) Angaa ligeledes Gaver til Private til Beløb af 300 Rdlr.

werden. — Dass vorstehendes mein vollkomner letzter Wille sei, solches habe ich bei (Gott Lob) vollem Verstande unterschrieben und mit meinem beigedrückten Petschafft bezeugen sollen und die zwei Zeugen ersucht, es mit mir durch ihre Unterschrifft und Versiegelung zu bestätigen. In Bergen den 28 Mai 1781.

Dass wir beide Untergeschriebene auf Verlangen DHrren Pastor David Nicolaus Schönfeldts zugegen gewesen, als vorstehendes von ihm mit vollkomner Vernünft und Verstand abgefasstes Testament geschrieben und aufgelesen worden, welches zu erkennen giebt, dass dieses sein letzter Wille ist, und dass wir, da seine Schwachheit ihm heute alle Kräfte benommen hat, dieses Testament zu unterschreiben und zu versiegelen, ihm solches nochmahls aufs neue haben fürgelesen, und dass es sein rechter und ernstlicher Wille sei, in welchen Stil og Meinung dieses Testament abgefasset war, solches wird mit unsern körperlichen Eid, so wahr uns Gott helfen solle und sein heiliges Wort, und durch unsere Unterschrifft und beigedrückten Petschafft bekräftiget. Bergen den 29 Mai 1781.

Hinrich Nordmann. (L. S.) Hinrich Dwerhagen. (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 21 August 1781.

Kongeligt Missiv til Stiftamtmand Chr. de Schouboe og Biskop O. Irgens angaaende Bergens Friskole [1].

Efter Kancellikoncepten i Rigsarkivet. — Trykt udtogsvis i Bergs Reskriptsamling III. 21.

259. 8 August 1781. Fredensborg.

Chr. 7mus etc. Vor synderlige Bevaagenhed tilforn! Af en fra Eder til Vores danske Cancelli afladt Skrivelse er Os allerunderdanigst refereret, at der udi vor Kjøbstad Bergen er i Aaret 1775 bleven indrettet en saa kaldet fri Skole til 50 Børns Underviisning, hvilken hidindtil paa Fattigcassernes Bekostning er bleven vedligeholdt, men at disse Casser, som grundende sig paa Indvaanernes Goddædighed, begynde, formedelst de mislingede Fiskerier og andre Omstændigheder, kjendelig at aftage, hvorfor og deres Udgifter saa meget muligt maa indskrænkes, og Skolen som høist nødvendig paa anden Maade vedligeholdes, hvilket og kunde skee, naar Renten af de til et Opfostringshus, ifølge Befaling af 10

[1]) Jfr. Reskr. 14 Oktbr. 1777.

Marts 1774 henlagte 8000 Rdlr. dertil maatte anvendes, samt naar tillige St. Catharinæ Fattighus, som ifølge Rescript af 3 Decbr. 1773 skulle paa anden Maade anvendes, til et Skolehus blev henlagt. — Thi give Vi Eder hermed tilkjende, at Vi, efter saadan Eders allerunderdanigst gjorte Forslag, allernaadigst have bevilget: 1) at bemeldte St. Catharinæ Fattighus herefter maa indrettes til et Skolehus saaledes, at Skolemesteren, foruden de fornødne Værelser til Skolen, der kan have sin Bopæl, og om flere Værelser, end dertil fornødne, skulde befindes, da i samme de mest trængende af Skolens Børn til Forflegning at indtages; — 2) at den til et Opfostringshus henlagte Capital med sine Renter, tilligemed den ubetydelige Capital, som fornævnte Fattighus tilhører, maa til denne Skole henlægges, og Skolens Udgifter af dens Renter, da Capitalen stedse skal blive urørt, bestrides; og — 3) at for denne Skole, ligesom for andre Stiftelser, maa paa sedvanlig Maade beskikkes en Forstander, der for Skolens Indtægter og Udgifter skal efter Anordningerne aarligen aflægge det behørige Regnskab, hvorhos Vi og allernaadigst ville, at denne Skole skal bære Navn af Bergens almindelige Skole, og Børnene udmerkes med en særdeles Klædedragt, som adskiller dem fra Byens øvrige fattige Skolebørn, der ligeledes hver bærer deres Uniform. Derefter I Eder allerunderdanigst have at rette, samt Os at indberette, at I denne Vores Befaling have bekommet. Befalende &c. Fredensborg den 8 August 1781.

Ole Bentsen Melums og Hustrues Gavebrev til Faabergs Prestegjelds Fattige.

Efter Udskrift af Prestegjeldets Kaldsbog.

260. 3 Novbr. 1781. Melum.

Vi undertegnede Egtefolk af Faaberg Prestegjeld i Gudbrandsdalen, Ole Bentsen Melum og Marit Olsdatter, bevidne hermed at have skjenket og givet, ligesom vi og hermed skjenke og give til bemeldte Faabergs Prestegjelds Fattige 200 Rdlr., skriver to Hundrede Rigsdaler, som hos nuværende og herefter kommende Sogneprester i Faaberg skulle blive henstaaende imod $3\frac{1}{2}$ Rdlr. pro cento, tilsammen 7 Rdlr. aarlige Renter, hvilke Renter iblandt de mest syge og sengeliggende Fattige af Sognet skal uddeles aarligen ved Jule- og Midsommerstider. Og som vi udi en gudelig Hensigt og uden at søge Ære af

Mennesker have skjenket disse Penge, det heller ikke er vor Hensigt, at bebyrde Sognepresten med vidtløftig Regnskabsførelse over disse Renter og deres Uddelelse, men heller at ville tilvende dennem en liden Fordel og Bekvemmelighed, saa forlange vi til deres Sikkerhed intet andet, end at have dette Ord til andet indført i Kaldets Bog samt de Fattiges Protocol, under vore, Lensmandens og Medhjelpernes Hænder, samt Sogneprestens Bevis eller Paategning herpaa, at han disse 200 Rdlr. haver modtaget, og han og Arvinger derfor til Eftermanden i Embedet, som for anden vitterlig Gjeld, staa til Ansvar, ligesom og, at Renternes rigtige Betaling og Uddeling, samt hvad deraf fra Tid til anden bliver tilovers, bliver udi en dertil indrettet, gjennembragen og med stemplet Papir til 12 ß forsynet Kvitteringsbog ved hver Uddelingstid af tilstedeværende Medhjelpere og Kvartermestere attesteret. Denne vores Donation, som med vores fælles Overlæg er udgaaet, have vi underskrevet vore Navne udi 2de af vores Naboers Overværelse, som dette tillige som Vitterligheds Vidner underskrive. Melum i Faaberg den 3 November 1781.

Paa nu afdøde salig Ole Melums Vegne:
Bent Olsen Melum. Marit Olsdatter, Enke efter salig Ole Melum.

Johannes Hofland, Medhjelper. Iver Fliflet, Stedets Lensmand.
Ole Bjørstad. Ole Bjerke.
Til Vitterlighed: Engebret Valberg. Engebret Jorstad.

Christopher Hammers Testament til det kongelig Norske Videnskabers Selskab i Throndhjem. (Jfr. 261 e og f.)

Efter Originalen i Selskabets Arkiv.

261 a. 26 Novbr. 1781. Melbostad.

Christopher Andersen Hammer, kongelig Majestets Justitsraad og Generalconducteur over Agershus Stift i Norge, gjør vitterligt, at da jeg ikke har eller efterlader mig nogen Livsarvinger, men derhos er sindet at frembringe min øvrige Levetid i enlig Stand, saa, efter min derom allerunderdanigste gjorte Ansøgning, er mig bleven forundt kongelig allernaadigst Bevilling paa Testamente at gjøre af Dato 18 Mai 1759, hvorved mig allernaadigst er bleven bevilget og tilladt, over mine efterladte Midler og Formue samt Jordegods ved Testament, Codicil eller

anden deslige Forskrivelsesmaade, hvorved min sidste Vilje klarligen og tydeligen kunde sees og vides, saaledes at disponere og derom slig Anordning gjøre, som mig selv lyster og godt synes, samt at jeg maa indsætte, hvem jeg for godt befinder til exsecutores testamenti, hvorfor denne min sidste Vilje og Anordning af alle Vedkommende efter min Død skal holdes uryggelig og saa fuldkommen, ligesom Testamentet Ord fra Ord i den kongelige Bevilling kunde have været indført, og i alle dets Ord, Clausuler og Puncter confirmeret og stadfestet tilligemed Dispensation fra alt, hvis i Loven og de kongelige i saa Maader udgangne Forordninger kunde findes herimod at stride, alt ifølge den kongelige allernaadigste Bevillings nærmere Formeld af 18 Mai 1759, hvoraf en ordlydende Gjenpart bliver dette Testamente vedheftet under Bekræftning, hvorfor jeg herved klarligen forfatter dette mit Testameute og tilkjendegiver min sidste Vilje, naar jeg ved Døden afgaar, at være uforanderligen følgende: — 1) At den vitterlige og med lovlige Beviser beviste Gjeld efter mig bliver betalt ifølge Loven. — 2) Da Jomfru Anne Johansdatter Høen ej alene fra Aaret 1740 i mange Aar har været i Huset og vist al Oprigtighed og Troskab hos min salig Moder, men endog siden forestaaet min Husholdning med al Vindskibelighed, Oprigtighed og Troskab, saa er jeg forvisset paa, at hun ogsaa herefter vedbliver i samme Oprigtighed og Flid, samt viser mig samme Troskab og al Føjelighed i min øvrige Levetid; og paa det at hun derfor kan blive belennet og ej efter min Død mangle det Fornødne paa Alderdommen, saa testamenterer og giver jeg hende efter min Død til Ejendom og egen Raadighed i rede Penge den Summa 2000 Rdlr., skriver to Tusinde Rigsdaler, og derforuden følgende Løsøre, nemlig: en Hest og trende Køer, som hun selv udtager, en graa Sarges Seng paa Storsalen med brandgult udsyet Silketeppe, tvende Underdyner, en Ædderduns Kartuns Overdyne, et Par Puder og tvende Hovedlag, en Dragkiste og et Dusin Flamske Stole med to Læneſtole i Storstuen, et sort Speil med Krone, et lakeret Slagbord og en rød Kuffert paa Storsalen, trende Dusin fine Servietter med trende Duge og tvende Dusin grove Servietter med 2de Duge, et halft Dusin nye Sølvskeer, en Sølv-Sukkerbøsse, sex Sølvtheskeer med Klybe, tvende Sølv-Musselskaller med 2de forgyldte Skeer, en rund Sølvkop med et Øre, en Destilerkjedel med Hat, tvende Dusin Porcellæns Thekopper med Thekande og tvende Spylkummer, et Dusin dybe og et Dusin flade Tallerker af nyt engelsk Tin, og fire Fade af nyt engelsk Tin, en gammel forgyldt Sølvkande med Aarstal 1649, og en Karjol med messingbeslaget Sele, hvilket alt tilligemed ovenmeldte 2000 Rdlr., skriver to Tusinde Rigsdaler, tages forlods ud af mine ef-

rladte Midler og Ejendomme og overleveres hende til fri Ejendom og
jen Raadighed efter min Død; men skulde hun bortdø før mig, falder
laven tilbage til Boet. — 3) Derefter udtages af Boet 200 Rdlr.,
river to Hundrede Rigsdaler, eller hvad mere der maatte behøves til
in Begravelse, som gjøres tarvelig efter den af mig under Dags Dato
rfærdigede Forskrift. Til exsecutores testamenti udtages 200 Rdlr.,
river to Hundrede Rigsdaler, hvoraf enhver af dem faar 100 Rdlr.,
ruden Skiftebrevets Beskrivelse, som uden Vidtløftighed indrettes efter
oven paa korteste Maade. Auctionsforretningen bliver Skiftebrevet ved-
eftet til Oplysning. Alt Løsøre og Sølv samt Jordegods sælges ved
uction til den Høistbydende efter den Taxt og Vurdering, som derpaa
: sat i min Jordebog, nemlig: Melbostad med 3 Husværer, Bingen,
)akken og Hammersborg, samt Skov med Bygsel, af Skyld 2 Skpd.
:unge, for 3000 Rdlr.; Bienmarken med Ulverud og Skov, med Byg-
:l 1 Skippund, for 1600 Rdlr.; Espen-Engeland med 3 Husværer,
:spen, Braaten og Hammerud med 3de Fiskevande og den halve Del
f Raakebund-Kjernet efter Peder Holms og Anders Narverudes Skjøder
f 14 April 1758, af Skyld $1\frac{1}{2}$ Fjerding eller $7\frac{1}{2}$ L℔ med Bygsel, for den
Summa 2200 Rdlr.; Lundberggaard med Seterløkke, Seterhuse og ind-
uret Pande, Skov og Fiskevande efter det ved Commissionens og Ober-
ofrettens Domme fastsatte Dele, af Skyld 1 Skind med Bygsel, for
000 Rdlr.; halve Gaarden Vien med Halften i Østkjernet, og Halften
de 3de Husværer Nygaard, Myra og Aasen, samt Skov med Bygsel,
f Skyld 1 Skippund $3\frac{3}{4}$ L℔ Tunge, for 1500 Rdlr.; Sallemgaard ved
Stubstad med Ager, Eng, Skov og Mark, Seter, Fiskevande og Huse,
ned Bygsel af Skyld $\frac{1}{2}$ Skippund Tunge efter Uddelingsforretningerne,
or 500 Rdlr. Gaar Jordegodset ved Auction høiere op, saa bliver det
Boet til Bedste. Hvad Rentepenge jeg endnu har udestaaende, vise
Panteobligationerne at være 880 Rdlr. paa Knaby og 500 Rdlr. i Sta-
vells Gaard i Hønefossen paa Ringerike. Jordegodset bliver den Høist-
bydende tilslagen ved Auction paa det Throndhjemske Selskabs nærmere
ndhentede Approbation. Alt Jordegodset er mig udlagt til Ejendom i
Skiftebrevet af 1 Marts 1757 efter min salig Moder Provstinde Ham-
ner, og saaledes nu denne Tid af mig hævdet, følgelig min egen Odel,
saa Ingen dertil kan holde sig odelsbaaren; men hvis Nogen imod For-
haabning saadant skulde formene, da forstaar det sig selv, det maa for-
blive ved den Auctionssum, som det paa Auctionen efter min Død er
bortsolgt for. — 4) Naar alt Løsøret er opskrevet og vurderet, bliver Bø-
gerne i mit Bibliothek ogsaa opskrevne og vurderet, men ingen af Bø-
gerne maa sælges; thi de skal strax efter Vurderingen indpakkes i Bord-

kasser og paa bedste Vinterføre sendes til Throndhjem ved en paalidelig Karl og lejes Heste dertil paa ethvert Skydsskifte, men 2 til 3 jernskoede Slæder kjøbes til Bøgernes Bortkjørsel. Tilligemed Bøgerne indpakkes alle mine Haandskrifter, nogle faa mathematiske Instrumenter, Carter, mine 2de Vaabensigneter, Oldsager, Kobberplader og Mineralier, et norsk Cabinetur, tilligemed de Melbostadske Forsteninger, som ere rare og merkværdige, siden de alle ere fundne paa Melbostad, under og ved Sølvsberget. Mine Familje-Skilderier sendes ogsaa indpakkede med Bøgerne, og haabes, de nyde af Selskabet et Rum til Ophængelse ved mit Bibliothek. Alt opskrives og vurderes, saa der til Slutning i Skiftebrevet kan vides, hvad der tilfalder Selskabet i rede Penge, og hvormeget i Bøger med mere, hvorover Selskabet vilde behage at besørge et trykt Catalog. Haandskrifterne til Norske Flora, Norske Mineralogi og Tillægget til Fauna, saavelsom 1ste Tome af Norske Atlas og Forsvarsskriftet for Norske Fauna tilligemed Trykfejlene indpakkes ogsaa med Bøgerne og sendes til Throndhjem. Alle Embedscarter og Landmaalingsforretninger ligge i Skabet, kaldet Landmaalingsarchivet for Akershus Stift 1752[1], hvilke udleveres til Eftermanden i Embedet tilligemed den derover holdte Registratur, imod Kvittering, men alle andre Carter og Tegninger ere Embedet aldeles og ganske uvedkommende. De indkomne Auctionspenge lægges forseglede ned i Stervboet, og saasnart en anseelig Summa er indkommen, remitteres den til Throndhjem, hvilket vedholdes til den hele Capital er oversendt til Selskabet. Til Slutning sendes Skiftebrevet med alle Brevskaber. Lodsedler udstedes over Legaterne under vedbørlig Bekræftning til Enhvers Underretning. — 5) Dette Testamente skal ikke fuldbyrdes førend efter min Død, og forbeholder jeg mig fri Ejendom og Disposition over alle mine Midler med at sælge og pantsætte, samt give bort efter eget Behag, saa længe jeg lever, saa jeg derudi ikke maa være indskrænket i mindste Maade. — 6) Til Grans Sogns Fattigcasse gives 100 Rdlr., som skal udlaanes i fast Jordegods paa 1ste Prioritet, saa Capitalen stedsevarende skal blive urørt og bestandig under Sognepræstens Ansvar og Øvrighedens Opsigt; men den aarlige Rente skal aarlig udbetales til to fattige Enker, eller fader- og moderløse Børn, hvorover skal blive forfattet en Fundation[2] under Navn af det Melbostadske Legat. — 7) Naar Gjelden, alle ovenmeldte og de herefter ved Codiciller fastsatte Legater og Gaver ere udtagne og udlodnede af Boet, saa skal det kongelige Norske Videnskabers Selskab i Throndhjem ifølge dette Testamente og Indsættelse være min eneste Universalarving

[1]) Senere indlemmet i Rigsarkivet.

[2]) Se No. 261 b.

efter min Død til alle mine efterladte Midler, Jordegods, Rentepenge, Løsøre, Sølv, Bibliothek, Haandskrifter og alle mine Efterladenskaber, af hvad Navn nævnes kan, saa alle Arvinger og Slegtninge fra al Slags Arvs Tagelse skal være udelukket; dog skal Selskabet, som ovenmeldt, være forbunden ved exsecutores testamenti at lade udbetale og udlevere alle ovenmeldte Legater og Gaver, jeg endnu kunde finde fornøden ved Codicil eller anden deslige Forskrivelsesmaade herefter at fastsætte. — 8) Min alvorlige og bestandige Vilje er og bliver, at den efter Skiftebrevets Udviisning til Selskabet overleverede Capital skal stedsevarende til evig Tid blive urørt uden Formindskelse i fast Jordegods paa Landet med første Prioritet i Throndhjems Stift, saa den ikke under nogen Slags Paaskud og Nødvendighed maa formindskes eller bruges til anden, end den af mig bestemte Brug, men skal stedse under Selskabets Opsigt og Ansvar være udsat paa Rente, som meldt, udi rescriptmæssig Jordegods, hvortil Selskabet, En for Alle og Alle for En, skal være forbunden og staa til Ansvar i Tiden. — 9) Da de aarlige Renter af denne bestandige Capital er til evig Tid henlagt til Norske Naturhistories Opkomst og Undersøgning i Dyr-, Plante-, Vand- og Stenriget og til mine Skrifters Trykning om Norges Naturhistorie og Norges Beskrivelse, saa skal de samlede Renter anvendes til følgende: — 1. Besørges min Norske Flora og Florula, Mineralogi, Tillæg til Fauna og 1ste Tome af Norske Atlas til Trykning, samt Hadelands Beskrivelse med geographisk Cart og Tegning over 2de Grans Kirker; — 2. den Norske Fauna, Hydrologi og Norsk Huscalenders forbedrede Oplag. — 3. Naar dette er fuldført, saa anvendes Renterne til Norske Naturaliers Samling og Indkjøb, samt Norske oeconomiske Reiser gjennem Bygderne og indover Fjeldene efter den i Huscalenderen af mig foreskrevne Plan, og forfattes der en systematisk Fortegnelse over alt, hvad der kjøbes for Renterne af det Hammerske Legat, til Indførsel i Selskabets Skrifter til Oplysning for enhver Elsker af Norske Naturhistorie; de Norske oeconomiske Reiser skal ligeledes indføres i Selskabets Skrifter. — 10) Dette Testamente tilligemed mit Levnetsløb indføres i Selskabets Skrifter, saa det altid kan være til Oplysning i Fremtiden, til hvad Nytte og Ære for Landet denne Capitals Renter ere henlagte og skal bruges dertil uden nogen Forandring imod denne min sidste Vilje. — Til exsecutores testamenti og denne min sidste Viljes Fuldbyrdelse efter min Død indsættes Stedets Sorenskriver, velædle Herr Gloer Gloersen, og velærværdige Herr Christopher Nyrop, residerende Capellan til Gran, da enhver af dem ialt for deres Umage med Boets Behandling foruden Auction og Skiftebrevets Beskrivelse nyder et Hundrede Rigsdaler, som før meldt, hvorfor Skiftet paa

fald, er af mig oprydbet og forbedret i Ager og Eng, med Stenbrud, Stengjerder, Myrgrøfter samt opbygget med store Bygninger, Indredning, Bordklædning og Maling, Stakitværk med plantede Løvtræer om Borggaarden og Lysthauge, med Tag, Gulver og nye Vinduer, 9 grundmurede Kjeldere med mere. Alle Gaardens øvrige Udhuse og 3de Husværer, Ringen, Bækken og Hammersborg, af mig fra ny oprydbet, er af mig istandsat tilligemed 4 Haver til Træer og Kjøkkenurter, mange Maal og Mælinger ny Ager og Eng oprydbet med stort Stenbrud og Stengjerder, samt 2de Fiskedamme og 2de Fiskekilders Anlæg med mere; ligesaa følger med Gaarden Ejendomsret udi den Nordre=Vaslien Sameje paa Vestaasen efter Domme og Bevisligheder, især efter Hesselsbergs Domsact i Aaret 1797, saavelsom Almindingsret udi Grans østre og vestre Alminding til Gaardsbrugs Nødvendighed ifølge Loven, da det Fornødne tages uden Udvisning. Paa Sør=Seteren i Grans østre Alminding, østenfor Lundberg, har Melbostad altid haft sin gamle Sommerseter og findes der endnu Melbostads gamle Setervold, som bør følge Melbostads Beboere til fælles Brug. Til Melbostad er en stor Mængde Huse og omtrent 180 Maal, men 170 er det vist udi Ager; derfor saa skal Melbostads Ager, Eng, Hestehave, Skov og Udmark uddeles til Kjøberne af Lagrettesmændene Ole og Even Lunder med den Granske Maalestang, af Længde 6 Alen 1 Nævetag og 1 Tomme og med 64 Ruder i Maalet, i 3de lige Dele, saa der af Melbostad skal blive 3de lige store Bondegaarde, hver af Skyld 14⅓ L℔ med Bygsel, og hver med 56⅔ Maal Ager og lige mange Mælinger af Eng, Hestehave, Eriks Lykke og Udmark, da Solvsberget og Udmarken kan deles i lige store og brede Remmer ungefærlig efter Godheden. Husene deles udi 3 Dele, saaledes: Den indmurede Bryggerpande af Jern i Bryggerhuset, samt Varmehus til og ved Fæhuset med en mindre indmuret Jern-Pande følger Gaarden samt Badstue med Karm, 2 Dammer, 1 Madvantsbrønd og 2de Fiskekilder blive til Fællesbrug; af Laaven faar enhver Gaard 1 Gulv, men Træskningslaavene, de 2de Undlaaver, den øvre Halmskyku, den undre Høskyku og Høhuset, som kan deles midt i to efter Længden, saa enhver Del har sin Dør, derom kan de forenes. Af Svinehusets 3 Rum faar enhver Gaard sit Rum; ligesaa faar enhver sit Saud= og Gjetehus; derfor leveres til Kjøberne af Melbostads Skov til 1 Saud= og Gjetehus af 2 Rum 6 Tylfter Grantømmer og 7 Rdlr. for Kost, Kjørsel, Hugning og Arbeidsløn til Opbyggelse paa Tomten mellem Gjetehuset og Sør=Laaven, samt til 1 Høskyku ved Sør=Laavgulvet 6 Tylfter 2 Stokker Grantømmer og Kost 5 Rdlr., saa faar enhver Gaard sit Saud= og Gjetehus og Høhus.

Den Sammes Fundats for den i Testamentets § 6 skjenkede Gave til Grans Sogns Fattigkasse.

Efter en af Testator bekræftet Gjenpart i Norske Vidensk. Selskabs Arkiv.

261 b. 26 Novbr. 1781. Melbostad.

Christopher Hammer, kongelig Majestets virkelig Justitsraad og General-Conducteur over Akershus Stift, gjør vitterligt, at da jeg, paa Grund af en kongelig allernaadigst Bevilling af 18 Mai 1759 om at gjøre Testamente efter eget Behag over mine Midler, har nu forfattet mit Testamente og sidste Vilje af 26 November 1781, hvorudi jeg har indsat det kongelige norske Videnskabers Selskab i Throndhjem til at være min Universalarving til alle mine Midler og Bibliothek efter min Død, paa den Maade, at Capitalen skal altid blive urørt, og endel Legater forlods udtages af Testamentets Exsecutorer, saa har jeg i dette mit Testamente givet et Legat af 100 Rdlr., skriver Hundrede Rigsdaler, til Grans Sogns Fattigcasse; derfor har jeg derover indrettet følgende Fundation: — 1) Skal denne Capital stedsevarende til evig Tid blive bestandig urørt og altid udsættes paa Rente, mod 4 Rigsdaler af Hundrede, i fast rescriptmæssig Jordegods i Grans Sogn paa første Prioritet, saa Capitalen aldrig maa formindskes eller gaa under, hvilken skal staa under de Granske Sogneprester Ansvar og Stiftets Øvrigheds Opsyn; for Laanet skal Vedkommende give vedbørlig thinglyst Panteobligation. — 2) Den aarlige Rente, 4 Rdlr., skal aarlig af Sognepresten udi Sognecommissionens Overværelse udbetales i rede Penge til 2de fattige og nødlidende Enker, eller og til 2de fattige fader- og moderløse Børn, hvilket i Sognecommissionens Protocol aarlig skal anføres, saavelsom i Prestens aarlige Fattigcasse-Regnskab til Stiftet. — 3) Sognepresterne skal staa til Ansvar for, at Capitalen aldrig formindskes eller bliver borte, hvorfor de bør være ansvarlige i alle optænkelige Dele mod Betaling af deres egne Midler, da den aldrig kan forgaa, naar den udlaanes i rescriptmæssig Jordegods i Grans Sogn paa første Prioritet efter thinglyst Panteobligation. Gjenpart af denne Fundation over det Melbostadske Legat indleveres underdanigst til Stiftet til Paategning, at den skal forvares i Stiftskisten til Bevis og Oplysning i Tiden; ligesaa er til Grans Sogneprest deraf leveret en bekræftet Gjenpart under min Haand og Segl til Indførsel i Kaldsbogen og Fattigcassens Protocol, men Original-Fundation er henlagt ved mit Testamente til Oplysning for Testamentets Exsecutorer. Hvorfor denne Fundation bekræftes under min Haand og Segl, i øjensynlig Overværelse af Vidnerne, vel-

ærværdige Hr. Christopher Nyrop, residerende Capellan til Gran, veledle Hr. Steffen Barckley Mejdell, Sr. Christopher Nicolai Libeck, Ole og Even Iverssønner Lynne, som dette med mig til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad i Grans Sogn den 26 November 1781.

C. Hammer.
(L. S.)

At Hr. Justitsraad Hammer med god Helse og Forstands fuldkomne Brug har egenhændig underskrevet denne Fundation i vores Overværelse, bevidnes af os, som til Vitterlighed underskrive og forsegle.

Christopher Nyrop. (L. S.) S. Barckley Mejdell. (L. S.) C. N. Libeck. (L. S.)
Ole Lynne. (L. S.) Even Lynne. (L. S.)

Kongeligt Missiv til Stiftamtmand Benzon med Konfirmation paa Chr. Hammers Testament til det kongelige Norske Videnskabers Selskab.

Efter bekræftet Gjenpart og Kancellikoncepten i Rigsarkivet. — Trykt i Fortalen til „Ny Samling af det kgl. norske Vidensk. Selsk. Skrifter" I. Kjøbenhavn 1784, 4to.

261 c. 19 Juni 1782. Fredensborg.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge ꝛc. Vor Naade tilforn! Udi en til Os indkommen Ansøgning haver Os elskelig Justitsraad og Generalconducteur over Akershus Stift, Christopher Hammer, for Os allerunderdanigst andraget, at han paa Grund af den ham forundte facultas testandi har oprettet sit Testamente og sidste Villie af 26 November 1781, hvori han har indsat Vores Norske Videnskabers Selskab til efter hans Død at være en Universalarving af alle hans Midler, dog at hans Gjeld og de bestemte legata ved executores testamenti først udbetales, men alt det øvrige af Løsøre, Rentepenge, Jordegods, Bibliothek og Haandskrifter med mere skal Selskabet beholde som Universalarving efter hans Død, med det Vilkaar, at Capitalen skal til evig Tid blive urørt bestaaende i fast rescriptmæssig Jordegods paa Landet i Throndhjems Stift paa første Prioritet efter thinglyste Panteobligationer, men Renterne skal alene anven-

s til Norske Naturhistories Opkomst, Norske Naturialiers Indkiøb, conomiske Norske Reiser efter den i Huskalenderen bestemte Plan, og ns Haandskrifters Trykning ifølge Testamentets nærmere Formeld. Da i nu med allernaadigste Velbehag have ladet Os forebrage denne Jusstsraad Hammers Ansøgning, saa er efter hans derhos allerunderdagst giorte Ansøgning hermed Vores allernaadigste Vilje og Befaling, det Norske Videnskabers Selskab, baade dets nuværende og efterkomende Medlemmer, skal tilforpligtet være at efterkomme fornævnte Justsraad Hammers Testamente i alle sine Dele, og lade Capitalen blive ørt uden Formindskelse til evig Tid, men Renterne kuns anvendes til n Norske Naturhistories Opkomst, hans Haandskrifters Trykning, Nor Naturaliers Indkiøb og Norske oeconomiske Reiser efter den i Huslenderen bestemte Plan, alt ifølge hans Testamentes nærmere Formelng. Derefter I Eder allerunderdanigst have at rette og Vedkommende gt til Efterretning at tilkjendegive; befalende Eder Gud. Skrevet paa rt Slot Fredensborg den 19 Juni 1782.

Under Vores kongelige Haand og Signet.

Christian Rex.

(L. S.)

O. Thott.

Luxdorph. P. Aagaard.

Testamentets 1ste Kodicil.

Efter Originalen i det Norske Vidensk. Selskabs Arkiv.

61 d. 4 Decbr. 1788. Melbostad.

Christopher Hammer, Justitsraad og Generalconducteur over 'ershus Stift, gjør vitterligt, at jeg til nærmere Oplysning ved mit ;stamente af 26 November 1781 har indrettet dette Codicil, som bestaar følgende: — 1) Da Jomfru Else Marie Riiber og Lars Sørensen gge har i nogle Aar udvist Troskab i sin Tjeneste hos mig, og de nu gge belove at forblive i sin Tjeneste og i mit Hus indtil min Dødsg med Troskab og Oprigtighed, altsaa giver jeg herved Jomfru Else 'arie Riiber den Sum 200 Rdlr., skriver to Hundrede Rigsdaler, ıne Jensdatter 20 Rdlr., skriver tyve Rigsdaler, Berthe Olsdatter 20 dlr., skriver tyve Rigsdaler, og Lars Sørensen 200 Rdlr., skriver to undrede Rigsdaler, efter min Død, som af Testamentets Exsecutorer l udtages forlods af Boet, og overleveres dem som et Legat, men

skulde de før min Død udgaa eller forlade deres Tjeneste, eller ikke vise den tilbørlige Troskab og Føjelighed, eller de skulde dø før mig, saa falder denne Gave tilbage til Boet, og i saadant Fald nydes intet efter min Død. — 2) Jomfru Anne Høen har forestaaet mit Hus over i 32 Aar med stor Troskab; skulde hun nu før mig bortdø, saa skal jeg som et Legat give efter min Død til hendes Stervbo den Summa 400 Rdlr., skriver fire Hundrede Rigsdaler; men skulde Jomfru Høen overleve mig, saa falder disse 400 Rdlr. tilbage til mit eget Bo uden mindste Udgift, men Jomfru Høen i den Fald modtager da selv det i mit Testamente af 26 November 1781 forundte og benævnte Legat efter Testamentets nærmere Formeld. — 3) Alle mine uldne og linnede Gangklæder maa ikke komme til Auction, men skal uden Opskrift overleveres til dem, som tjene og opvarte mig i Svaghed, da de selv dele dem imellem sig efter Enhvers anvendte Møje. — 4) Ifølge Forordningen af 29 April 1785 er min Vilje, at Testamentets Exsecutorer skal tillige være Skiftecommissarier, hvorfor derom gjøres Ansøgning til Cancelliet, at de tillige kan være Skiftecommissarier til alle Tings Paakjendelse og Endskab, for den dem i Testamentet tillagte Betaling. — 5) Da Herr Sorenskriver Gloersen formedelst Dødsfald og Herr Nyrop formedelst sin Bortreise fra Stedet [1] nu ikke kan blive længere Exsecutorer af mit Testamente, men derfor begge udgaa, og ikke det mindste maa befatte sig med Boets Behandling, saa har jeg i deres Sted udnævnt og udvalgt Sognepræst til Gran, velærværdige Herr Andreas Christian Krog, og Stedets Sorenskriver Herr Stephan Barckley Mejdell, hvilken sidste desuden ifølge kongelig Bestalling af 5 September 1788 dertil er forbunden. Af Fortrolighed til dem begge udbedes en lovforsvarlig og redelig Behandling saavel i Henseende til Auctionen over Boets Midler og Jordegods, som til Legaternes og Boets øvrige Midlers Udbetaling til det kongelige Norske Videnskabers Selskab i Throndhjem, til hvilket begge Exsecutorerne aflægge vedbørlig Rede og Rigtighed ved et ordentlig og lovlig Skiftebrev samt ved alle vedkommende Legatariers Kvittering, da de for den hele Skiftebehandling og Pengenes Udbetaling til Enhver skal staa til fuldkommen Ansvar ifølge Loven. Dette Codicil, som af mig er forfattet i god Helse og Forstandens fuldkomne Brug, skal holdes i alle dets Ord og fuldføres tilligemed mit Testamente af 26 November 1781 af Testamentets Exsecutorer, hvorfor det herved bekræftes under min Haand og Segl i Overværelse af velærværdige Herr Andreas Christian Krog, Herr Sorenskriver Stephan Barckley Mejdell, Ole og Even Iversen Lynne samt Christopher Plomasen, som dette med mig til Vitterlighed

1) Paa Grund af Forflyttelse til Ballensbeks Sognekald i Sjælland.

underskrive og forsegle. Melbostad i Grans Sogn den 4 December 1788.

C. Hammer.
(L. S.)

At Justitsraad Hammer ved god Helse og Forstandens fuldkomne Brug har egenhændig underskrevet dette Codicil i vores Overværelse, bevidnes af os, som til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad den 4 December 1788.

A. C. Krog. (L. S.) S. Barckley Mejdell. (L. S.) Ole Iversen Lynne. (L. S.)
Even Lynne. (L. S.) Christopher Johansen Plomasen. (L. S.)

Ovenmeldte Testamente af 26 November 1781 og vedheftede Codicil af 4 December 1788 vedtage vi Underskrevne, som exsecutores testamenti, at fuldføre lovforsvarligen efter dets Forskrift i alle Maader, ifølge Dyd og Samvittighed, som redelige og ærekjære Mænd, formedelst den af Testator til os fattede Tillid og Fortrolighed, hvorfor vi paa Ære, Tro og Love forsikre redeligen at behandle Boet, at opdrive ved Auction Løsøre og Jordegods til højeste Pris efter den paasatte Taxt og derover, samt redeligen at udlodne og betale Legaterne til Legatarierne efter ordentlig udstedte Lodsedler mod Kvitteringer, og besørge Bøger, Haandskrifter og de udlodnede Penge med Skiftebrev sikkert til Selskabet i Throndhjem oversendte, alt saaledes redeligen behandlet, som vi for Gud og Mennesker vil være bekjendt og staa til Ansvar ifølge Lov og Billighed, ligesom det er mig Sorenskriver Mejdell paalagt ved kongelig Bestalling af 5 September 1788, hvorfor alt Ovenstaaende til Fuldbyrdelse og Stadfestelse bekræftes under vore Hænder og Signeter. Melbostad i Grans Sogn den 4 December 1788.

Andreas Christian Krog. (L. S.) S. Barckley Mejdell. (L. S.)

Da Sognepresten til Gran, Provst Herr Andreas Christian Krog, formedelst paakommen Svaghed ganske og aldeles udsættes og udgaar fra dette Testamentes Exsecution, saa bliver i hans Sted igjen indsat den residerende Capellan til Gran, velærværdige Herr Jørgen Brochman, tilligemed velædle Herr Sorenskriver Mejdell som Testamentets Exsecutorer, for samme at fuldføre, da de derfor staa til Ansvar, en for begge og begge for en, dog paa den Maade, at Herr Sorenskriver Mejdell har Formands Ret eller Præsidium udi Skiftebehandlingen eller Skifte-

commissionen ifølge Loven, hvilket bekræftes under min Haand og Segl, i Overværelse af Herr Sorenskriver Mejdell, Herr Jørgen Brochman, Ole og Even Vestre Lunder samt Christopher Plomasen, som dette med mig til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad i Grans Sogn den 23 August 1792.

C. Hammer.
(L. S.)

Til Vitterlighed underskrive:

S. Barckley Mejdell. (L. S.) Brochman. (L. S.) Ole Lynne. (L. S.)
Even Lynne. (L. S.) Christopher Plomasen. (L. S.)

Ovenmeldte Testamente af 26 November 1781 og vedheftede Codicil af 4 December 1788 vedtage vi Underskrevne, som exsecutores testamenti, at fuldføre lovforsvarligen efter dets Forskrift i alle Maader, ifølge Dyd og Samvittighed, som redelige og ærekjære Mænd, formedelst den af Testator til os fattede Tillid og Fortrolighed, hvorfor vi paa Ære, Tro og Love forsikre redeligen at behandle Boet, at opdrive ved Auction Løsøre og Jordegods til høieste Pris efter den paasatte Taxt og derover, samt redeligen at udlodne og betale Legaterne til Legatarierne efter ordentlig udstedte Lodsedler og Kvitteringer, og besørge Beger, Haandskrifter og de udlodnede Penge med Skiftebrev sikkert til Selskabet i Throndhjem oversendt, alt saaledes redeligen behandlet, som vi for Gud og Mennesker vil være bekiendt og staa til Ansvar, ifølge Lov og Billighed, ligesom det er mig Sorenskriver Mejdell paalagt ved kongelig Bestalling af 5 September 1788. For Boets redelige Behandling skal vi staa til Ansvar, en for begge og begge for en, og er fornøiet med den i Testamentet os tillagte Betaling, uden derfor at fordre eller tage mere, hvorfor alt Ovenstaaende til Fuldbyrdelse og Stadfestelse bekræftes under vore Hænder og Signeter. Melbostad i Grans Sogn den 23 August 1792.

S. Barckley Mejdell. (L. S.) Brochman. (L. S.)

Da den residerende Capellan til Gran, Herr Jørgen Brochman, formedelst forventende Forflyttelse til et andet Sted, nu ganske og aldeles udsættes og udgaar fra dette Testamentes Exsecution, saa bliver nu igjen indsat velbyrdige Herr Assessor Frederik Christian Moss tilli-

gemed velædle Herr Sorenskriver Mejdell som Testamentets Exsecutorer, for samme at fuldføre. Vel beholder Herr Assessor Moss Formands Sæde udi Skiftebehandlingen eller Commissionen, men naar i vigtige Tilfælde Stemmerne ikke blive enige, saa indhentes det kongelige Norske Videnskabers Selskabs Beslutning og Bevilgelse eller Approbation. For Behandlingen staa de derfor til Ansvar, en for begge og begge for en, i alle optænkelige Maader ifølge Loven. Da Jordegodsets Pris og Værdi har nu steget siden Testamentets Indretning, saa sælges samme ved Auction efter min Opskrift af 18 November 1795, Melbostad til 3500 Rdlr. og derover mod 4000 Rdlr., Vienmarken eller Ulverud til 2000 Rdlr., Hammerrud med Rokkebund-Tjern til 400 mod 500 Rdlr., Espen Slaate Ødegaard med Hølade for 800 Rdlr., dog paa Selskabets Approbation, hvilket bekræftes under min Haand og Segl i Overværelse af Herr Assessor Moss, Herr Sorenskriver Mejdell, Ole og Even Vestre Lunder og Christen Gulbrandsen Ruuden, som dette med mig til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad i Grans Sogn den 7 Marts 1796.

C. Hammer.
(L. S.)

Til Vitterlighed efter Begjer:

Moss. (L. S.) S. Barckley Mejdell. (L. S.) Ole Lynne. (L. S.) Even Lynne. (L. S.)

Christen Ruuden.
(L. S.)

Ovenmeldte Testamente af 26 November 1781 og vedheftede Codicil af 4 December 1788 vedtage vi Underskrevne, som exsecutores testamenti, at fuldføre lovforsvarligen efter dets Forskrift i alle Maader, ifølge Dyd og Samvittighed, som redelige og ærekjære Mænd, formedelst den af Testator til os fattede Tillid og Fortrolighed, hvorfor vi paa Ære, Tro og Love forsikre redeligen at behandle Boet, at opdrive ved Auction Løsøre og Jordegods til højeste Pris efter den paasatte Taxt og derover, samt redeligen at udlodne og betale Legaterne til Legatarierne efter ordentlig udstedte Lodsedler og Kvitteringer, og besørge Bøger, Haandskrifter og de udlodnede Penge med Skiftebrev sikkert til Selskabet i Throndhjem oversendt, alt saaledes redeligen behandlet, som vi for Gud og Mennesker vil være bekjendt og staa til Ansvar ifølge Lov og Billighed, ligesom det er mig Sorenskriver Mejdell paalagt ved kongelig Bestalling af 5 September 1788. For Boets redelige Behandling skal vi staa til Ansvar eu for begge og begge for en, og er fornøjet med den

i Testamentet os tillagte Betaling, uden derfor at fordre eller tage mere, hvorfor alt Ovenstaaende til Fuldbyrdelse og Stadfestelse bekræftes under vore Hænder og Signeter. Melbostad i Grans Sogn den 7 Martz 1796.

Mosß. S. Barcklep Mesdell.
(L. S.) (L. S)

Min Villie er, at Alle skal betales for deres Umage. Da Selskabets Vicepræses, Herr Biskop Schønheyder, eller hvem, som da lever, faar Umage ved Modtagelsen af Midlerne efter det forventende Stifte-brev samt Bog- og Naturalsamlingen af 27 Juni 1792, med mere, ligesom der og er anvendt Umage med Mesdells Befordring, saa skal der efter min Død leveres ud til den daværende Selskabets Vicepræses en stor inden og uden forgyldt Sølvkande paa 3 Løvefødder og med en Løve paa Laaget med Navn Knud Sevaldsen og Vaaben, hvori staar en Kalk og 3 Roser uden Aarstal, vægtig 96 Lod; Forgyldningen er sterk, saa den ser ud som ny og af mig kjøbt for 100 Rdlr. Ligesaa skal der leveres ham 100 Rdlr. i rede Penge, hvilke tilsammen tvende Hundrede Rigsdaler Selskabets Vicepræses vilde behage at modtage efter min Død til Erindring og Mindesmerke af

Melbostad den 14 April 1796. C. Hammer. (L. S.)

NB. 1796 den 1 Juni er Bog- og Naturalsamlingen bortsendt til Biskop Schønheyder med Brev, vedgaar

Melbostad den 1 Juni 1796. C. Hammer.

Testamentets 2det Kodicil, angaaende Gaven til det Norske Videnskabers Selskab. (Jfr. 261 a og f.)

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Throndhj. Vidensk. Selsk. Skr. 1798. I. XXV. ff.

261 e. **14 Juli 1797.** **Melbostad.**

Christopher Hammer, K. M. virkelig Justitsraad og General-conducteur over Akershus Stift, gjør vitterligt, at, efter kongelig allernaadigst Bevilling paa Testamente og Codicil at gjøre af 18 Mai 1759, har jeg derefter indrettet mit Testamente af 26 November 1781 og første Codicil af 4 December 1788, hvorudi er indsat det kongelige Norske Vi-

denskabers Selskab i Throndhjem til min eneste Universalarving, og endel Legater indført til mine tro Tjenestefolk til Belønning for deres Oprigtighed. Da Jordegodsets Pris nu meget har steget, siden mit Testamentes Indretning, saa, paa det at mit efterladte Jordegods efter sin sande Værdi, til Gavn for Selskabet, Legatarierne og for at bestride de ved Skiftebehandlingen medgaaende Bekostninger, kan blive solgt efter min Død, indrettes nu den anden Codicil, da Omstændighederne angaaende min baarlige Systersøn og mit ufolgte Jordegods ere følgende:

I. Efter kongl. allernaadigste Bevilling af 13 Januar 1775 er Hr. Hannibal Hammer, Sognepræst for Gran, allernaadigst bevilget, at hans Søn, Bartholomæus Hammer, formedelst Tungsindighed og Vanvittighed skulde i alle Maader ansees som umyndig og efter Faderens Død staa under en Formynders Opsigt og Ansvar efter Loven. Efter kongl. Bevilling af 1 August 1771 skal hans Arvemidler indtages under det almindelige Overformynderi, og skulde han bortdø i sin forvildede Tilstand, da deles hans Midler efter Loven imellem hans Fædrene- og Mødrenesłægtninge. Derefter er ved Cancellibrev af 29 Marts 1783 til Etatsraad og Amtmand Even Hammer Myndlingens Midler overleverede til hans Farbroder, Kjøbmand Andreas Hammer i Throndhjem, som Formynder. Efter Cancellibrev af 25 Februar 1792 melder Hr. Biskop Schmidt i Skrivelse til Provsten Krog af 2 Marts 1792, at Midlerne kan efter Biskop Schønheiders Erklæring indtages under det geistlige Overformynderi i Throndhjem, samt at Formynderen, Andreas Caspar Hammer, har berettet, at der er indsat i Kongens Kasse 9,000 Rdlr., samt at der endnu skal inddrives 2,000 Rdlr., saa hans Arvemidler bliver omtrent 11,000 Rdlr., hvilket for endel er kommen i Arv fra Melbostad. Ovenmeldte viser, at min, af Faderen umyndiggjorte, Systersøn, Bartholomæus Hammer, er aldeles ubekvem og uduelig og kan ikke forestaa det Mindste; derfor har jeg ogsaa gjort Testamente uden at give ham noget, da han hverken behøver og langt mindre kan bestyre det.

II. Det Meste af mit i Testamentet benævnte Jordegods er ved Skjøder bortsolgt, saa der nu alene ejes tilbage Melbostad, Vienmarken med Ulvernd, Ødegaarden Espen og Gaardepladsen Hammerud, af mig selv oprydbet og opbygget. Disse Gaarde skal efter min Død uddeles i smaa lige Dele eller Parceller, hvilke Kjøberne selv kan gjøre mellem sig eller ved Mænd, til Gaardens desbedre Dyrkelse, da de bortsælges paa Auction paa følgende Maade: 1) Melbostad under Matricul-No. 139, af Skyld 2 Skippund 3 L℔ Tunge med Bygsel og Almindingsret, er efter min Moders, Provstinde Hammers, Skiftebrev af 1 Marts 1757 brugt af mig over 40 Aar. Denne forfaldne Gaard, med stort Aabods-

fald, er af mig oprydder og forbedret i Ager og Eng, med Stenbrud, Stengjerder, Myrgrøfter samt opbygget med store Bygninger, Indredning, Bordklædning og Maling, Stakitværk med plantede Løvtræer om Borggaarden og Lysthauge, med Tag, Gulver og nye Vinduer, 9 grundmurede Kjeldere med mere. Alle Gaardens øvrige Uthuse og 3de Husværer, Ringen, Bækken og Hammersborg, af mig fra ny opryddet, er af mig istandsat tilligemed 4 Haver til Træer og Kjøkkenurter, mange Maal og Mælinger ny Ager og Eng opryddet med stort Stenbrud og Stengjerder, samt 2de Fiskedamme og 2de Fiskekilders Anlæg med mere; ligesaa følger med Gaarden Ejendomsret udi den Nordre-Vasliens-Sameje paa Vestaasen efter Domme og Bevisligheder, især efter Heksselsbergs Domsact i Aaret 1797, saavelsom Almindingsret udi Grans østre og vestre Alminding til Gaardsbrugs Nødvendighed ifølge Loven, da det Fornødne tages uden Udvisning. Paa Sør-Seteren i Grans østre Alminding, østenfor Lundberg, har Melbostad altid haft sin gamle Sommerseter og findes der endnu Melbostads gamle Setervold, som bør følge Melbostads Beboere til fælles Brug. Til Melbostad er en stor Mængde Huse og omtrent 180 Maal, men 170 er det vist udi Ager; derfor saa skal Melbostads Ager, Eng, Hestehave, Skov og Udmark uddeles til Kjøberne af Lagrettesmændene Ole og Even Lunder med den Granske Maalestang, af Længde 6 Alen 1 Nævetag og 1 Tomme og med 64 Ruder i Maalet, i 3de lige Dele, saa der af Melbostad skal blive 3de lige store Bondegaarde, hver af Skyld 14¼ L℔ med Bygsel, og hver med 56½ Maal Ager og lige mange Mælinger af Eng, Hestehave, Eriks Lykke og Udmark, da Sølvsberget og Udmarken kan deles i lige store og brede Remmer ungefærlig efter Godheden. Husene deles udi 3 Dele, saaledes: Den indmurede Bryggerpande af Jern i Bryggerhuset, samt Varmehus til og ved Fæhuset med en mindre indmuret Jern-Pande følger Gaarden samt Badstue med Karm, 2 Dammer, 1 Madvantsbrønd og 2de Fiskekilder blive til Fællesbrug; af Laaven faar enhver Gaard 1 Gulv, men Træskningslaavene, de 2de Undlaaver, den øvre Halmskyku, den undre Høskyku og Høhuset, som kan deles midt i to efter Længden, saa enhver Del har sin Dør, derom kan de forenes. Af Svinehusets 3 Rum faar enhver Gaard sit Rum; ligesaa faar enhver sit Saud- og Gjetehus; derfor leveres til Kjøberne af Melbostads Skov til 1 Saud- og Gjetehus af 2 Rum 6 Tylfter Grantømmer og 7 Rdlr. for Kost, Kjørsel, Hugning og Arbeidsløn til Opbyggelse paa Tomten mellem Gjetehuset og Sør-Laaven, samt til 1 Høskyku ved Sør-Laavgulvet 6 Tylfter 2 Stokker Grantømmer og Kost 5 Rdlr., saa faar enhver Gaard sit Saud- og Gjetehus og Høhus.

2 Gaarde faa hver sit Rum i det store Fæhus, og det lille Fæhus faar den 3dje Gaard. Den store Stald og Hørum og Staldtræv deles midt i to, og paa den østre Væg hugges Døre og Glugger og opsættes en Staldtræv-Bro. Den lille Stald deles midt i to til Stald og Hø, men 1 Dør og Glugge hugges paa den vestre Side, saa faar enhver sin Stald og Hørum og Træv med Møgkaak. Der er 3de Vedskaaler, hvoraf enhver faar sin. Chaisehuset og Bordloftet følger Stadsbygningen, saavelsom 2 malede og 2 umalede Kirkestoler i nordre og søndre Grans Kirker med 5 Glasvinduer og 4 Stole med 2de Høgjen, Laas og Nøgel. Denne Kirkestol i nordre Kirke er efter Bevillingsbrev af 2 Juni 1796 overladt til Lyngstads 2de Opsidderes Brug for deres Livstid, men efter deres Død henfalder Stolen til Melbostads Brug og Ejendom, og udi Grinakers Gave-Kirke, samt Chaisehuset ved Grans Kirke. En Bondegaard, No. 1, faar til Vaaningsbygning den store Bondestue med Loft og Kaave samt Bryggerhus, den store og grundmurede Kjelder under Bryggerhuset og 1 mindre Kjelder under Kaaven. Soldatboden med Loft bliver fælles for alle 3 Bondergaarde. Den store Busal med 2de Buer under skal følge Havestuebygningen No. 2, istedetfor Stabur; det vestre store Stabur med Over- og Underrum følger med Bondegaarden No. 1 og tareres med Jord og Huse for 1500 Rdlr. og derover; Borgstald og Fægaard bliver tilfælles for alle 3 Gaarde og Stakitverk med Porte og Træer holdes af dem fælles vedlige. Den anden Bondegaard, No. 2, faar Havestubygningen til Vaaningsbygning med Kjøkken og to Kamre ovenpaa, men Glasdøren til Haugen skal igjenhugges, den tareres for 1500 Rdlr. og derover. Den 3dje Bondegaard, No. 3, faar den store Stadsbygning med 13 Kamre foruden Forkamre og Forstuer med Trapper tilligemed Lysthave med Træer, Lysthus, og Hønsehave med Hønsehus, men Kjøkkenhaven og 2de andre Kaalhaver deles i 3de Dele mellem de 3de Gaarde. — Før og efter mit Testamentes Indretning af 26 November 1781 er Gaarden anseelig forbedret, saa efter Jordegodsets nuværende Pris og Værdi hver Gaard tareres til 15 til 1600 Rdlr., men da Stadsbygningen har flere Værelser end Havestuebygningen og Bondebygningen, saa skal der betales for dens 8 Værelser af Stor- og Dagligstue, Sengkammer og Kjøkken med 4 Overværelser 500 Rdlr., men for Frugthave med Lysthus og Hønsehus 100 Rdlr., tilsammen 600 Rdlr., altsaa koster Bondegaarden No. 3 med Staldbygning og Lysthave 2100 Rdlr. og derover; og har Stadsbygningen Valget i Henseende til Udhusenes Uddeling i at tage den nordre Del af Stald, Fæhus og nordre Laavegulv. Saaledes har alle 3 Gaarde nødvendige og skjønne baade Vaanings-

og Udhuse. Skulde der til Melbostad behøves mere Engeland, saa kan det efter Behag tilkjøbes, eller gammel Ager lægges til Engeland, men der bør lægges megen Ager til Høsting og Møgelænde, meget tyndt og saaes meget Erter. Enhver Gaard faar sit Husværn med 2 Husmænd; men da Ringen er bedre end de 2 andre, saa kan derpaa være Aarbytte efter Forening; Løvskoven kan Kjøberne dele efter Behag mellem sig; Kjøberne kan siden eftermaale Agerne og derom forenes, bytte og forandre mellem sig efter Behag. Exsecutorerne foranstalte ved disse Mænd Gaardenes Deling saaledes opmaalt, som de med Ed vil stadfeste for Skiftecommissionen, dog har Kjøberne Ret til at eftermaale alt og derom siden mellem sig at forenes efter Billighed, bytte og forandre efter Behag. De 11 Kakkelovner sælges ved Auction, saa enhver kan kjøbe hvad deraf behages, men de 2de indmurede Jernpander følge Gaarden til fælles Brug, tilligemed et indmuret Jernrør paa twende Jernstøtter udi Skorstenen i Rullestuen. Efter saadanne Omstændigheder koster altsaa Melbostad No. 3 med Hus, Jord og Haver den Summa 2100 Rdlr., saa hele Melbostads Værdi bliver 5100 Rdlr., skriver fem Tusinde og et Hundrede Rigsdaler, og ringere eller paa anden Maade, end ovenmeldt, delt udi 3 Dele, maa den ikke ringere eller udelt bortsælges ved Auction efter min Død. — 2) Vienmarken eller Østre Dælimarken, med Gaardepart Ulverud, er af mig oprydbet i Ager og Eng, Skov og Udmark, ved Gjerder afdelt fra Naboerne, opbygt med 3 Hølader og 2 Broer, samt Vaaningshuse og Udhuse, af Skyld 1 Sk℔ Tunge, med Bygsel og Almindingsret. Den er i Skyld ganske adskilt fra Melbostad, og ligger i Matriculen under Viens Skatte-No. 219, derfor den sælges ganske adskilt fra Melbostad, da den derunder kuns af mig er brugt i nogle Aar efter Kongl. Resolution af 31 Marts 1781 og befriet for Odelsskat og dobbelte Skatters Svarelse for foregaaende og følgende Tid. Ødegaarden eller Slaattelændet Vienmarken inddeles i 3 lige store Dele, saa Enhver faar sin Holade, og kan det ene Gulv af den vestre Hølade henflyttes til den udelte 3die Del. En Delegaard bør gaa fra Dælimarkens Gjerdes Gaard i Øst og den anden over til Gammes Gjerdes Gaard eller ligesom Kjøberne derom bedst kan forenes. Gaardeparten Ulverud deles i Huse, Ager og Eng i 2de lige Dele, men Udmark og Skov deles Nord og Syd i 5 Remmer, op og ned, eller lige store Dele, saa faar Ulverud Gaard 2 Dele og Vien Slaattelænde 3 Dele til Deling mellem de 3 Slaattelænde. Enhver af disse 5 Dele skylder 4 Lispd. med Bygsel og Almindingsret, og taxeres hver Del af Slaattelænde med Holade og en af de 3 Remmer af Udmarken for 730 Rdlr.; Gaardeparten Ulverud med 2 Remmer af Udmarken deles i Jord

og Huse i 2de lige Dele og hver Del taxeres for 405 Rdlr., tilsammen 3000 Rdlr.; naar Marken opmaales, vil den formodentlig blive meget over 25 Mælinger, som deles, som meldt, i 5 Remmer. Kjøberne har Ret til at eftermaale alt og forenes om Delingen. — 3) Espen Ødegaard i Grans Sogn, kaldet Espen Engeland under Matricul-No. 219, Vien i Grans Sogn, af Skyld 2 Lispd. Tunge med Bygsel og Almindingsret, er overalt paa alle Kanter mod Naboerne indhegnet med Gjerdegaard og Delestene samt forsynet med en stor Høiade med Broer, Laas og Døre, i dette Aar 1797 paany tækket og sat i fuld Stand; den med en stor Græsmyr, hvorpaa rester nogen Oprydning, er nu opmaalt og holder over 29 Mælinger godt Slaatte-Engeland, hvoraf avles aarlig en god Mængde Voldhø; den deles i 2 lige Dele, og af den store Høiade kan den øverste halve Del aftages og gjøres deraf en god Høiade til den anden halve Del; enhver Del bortsælges for 350 Rdlr., hvilket bliver tilsammen 700 Rdlr., skriver syv Hundrede Rigsdaler, og derunder bør den ikke sælges, da den bør opdrives til 800 Rdlr. — 4) Hammerud, af mig opryddet af Ødemark, med Ager og Eng og opbygget med fornødne Stue- og Udhuse, Baadhus, Baad og Fiskeri udi vedliggende Rokkebund-Tjern, som helt tilhører Hammerud, da den halve Del af Tjernet er kjøbt efter Peder Holms og Anders Narveruds Skjøder af 14 April 1758, saa Hammerud nu ejer hele Tjernet, undtagen en Fiskevase ved Fagerholt Landet, som er Gaarden Fagerholt tilhørende. Denne Gaardeparts-Ejendom er paa alle Kanter mod Naboerne indgjerdet; dertil hører en vedliggende liden Kohage til Havning og Hugst, delt i 2de Dele med Braaten; Tjernet har kostet over 100 Rdlr.; derfor taxeres den med Tjern, Baadhus, Ager og Eng, med den halve Kohage, ialt for 500 Rdlr. og derover, og maa ikke ringere bortsælges. Efter Matricul-No. 219 Vien skylder Hammerud $1\frac{1}{2}$ L℔ Tunge med Bygsel og Almindingsret. — Saaledes ere nu ovenmeldte Gaarde uddelte i smaa Dele eller Parceller til Agerdyrkningens Forbedring og Folkemængdens Formerelse, da der istedetfor 1 Bruger af 4 Gaarde er nu ved Uddeling formeret til 11 Brugere af 11 adskilte Gaarde og Ejendomme, da alle ere satte i Pris saa taalelige, at vindskibelige Mænd kan kjøbe dem til Nytte, Brug og Livets Ophold, paa Grund af de kongelige Befalinger om Gaardenes og Jordegodsets Deling til Fleres Underholdning og Bopæler.

III. Ovenmeldte forbedrede og opbyggede Gaarde er jeg som Ejermand efter Godsets nuværende Pris og Værdi berettiget til at taxere for den Kjøbesumma, de efter min Død bør bortsælges for ved Skjøder, hvilken bør følges i Skiftebehandlinger, Odelsindløsninger (som forhaa-

des efter 40 Aars Hævd ikke er mulig efter Loven), Auctioner, Udlæg og mere. Gaardene kan ikke bortsælges i levende Live, da jeg i min høje Alder af 77 Aar ikke bør gjøres husvild, derfor bør disse af mig fastsatte Kjøbesummer ansees saa fuldkommen, som om de i forventende Skjøder paa Godset vare anførte, og maa ikke efter min Død paa nogen Maade forandres under Ansvar af Testamentets Exsecutorer. Derfor bør ikke nogle andre Lagrettesmænds Vurdering, som gemenlig kunstlet og partisk, tages derover, men min egen paasatte Taxt, som Ejer, skal følges i alle Maader uden Forandring; men skulde der ved Auctionen bydes mere, bliver det til Boets eller Selskabets Bedste, saa antages højeste Bud. Priserne bør meldes Selskabet til Stadfestelse, førend Skjøderne derpaa udstedes; Auctionen bør holdes lys Dag i hele Almuens og Auctionsvidnerne Ole og Even Lunders Overværelse; thi Jordegodset og Løsøret bør opdrives til højeste Bud. Dette skal være en fastsat Regel for Testamentets Exsecutorer, saa Selskabet ikke skal lide nogen betydelig Skade efter min Død i Henseende til Godsets Taxter.

IV. Her er 2de Hammer-Familjer, hverandre ikke i mindste Maade beslægtede. Her er mit Mødrene-Odel; min Systersøn, Bartholomæus Hammer, er ugift, født 1744 og gammel 53 Aar, ganske uduelig formedelst Sindssvaghed og kan aldrig løse samme sig til Odel, Nytte eller Brug, da han af Arvemidler har mere end han kan bruge i sine usle Omstændigheder, thi 9000 Rdlr. staa sikkert i Kongens Casse, som med stor Bekostning ere inddrevne, og endnu inddrives 2000 Rdlr., saa hans Arvemidler ere 11,000 Rdlr., hvilket vist vil befandes af Farbrødrene, Formynderne Hr. Etatsraad og Amtmand Even Hammer og Kjøbmand Andreas Hammer i Throndhjem, da jeg er forvisset, at disse tvende bekjendte Fædrelandets Elskere gjør al den mulige Tjeneste, de kan, til Selskabets Bedste, Videnskabernes og Oplysnings Fremgang og Opkomst for Under-Nords-Folket [1].

V. Alle de Legater, som ere fastsatte i Testamentet af 26 November 1781 og første Codicil af 4 December 1788, saavel de, der ere allerede anførte i Opskrifterne ved mit forseglede Testamente, saavelsom de, der endnu herefter blive anførte, hvoraf er og bliver sendt Videnskabernes Selskab i Throndhjem bekræftede Gjenparter, skal efter min Død udbetales, da jeg ved Anførselen i Opskrifterne eller Regnskabsbogen strar skal bekjendtgjøre det for Selskabet ved en tilsendt bekræftet Gjenpart eller ved et Brev, thi andre bør ikke gjelde.

VI. Til Testamentets Exsecutorer er indsat Assessor Frederik Christian Moss og Sorenskriver S. Barckley Meidell. Vel beholder Asses-

[1]) Sic.

'or Moss Formands Sæde udi Skiftebehandlingen eller Commissionen, nen naar i vigtige Tilfælde Stemmerne ikke blive enige, saa indhentes Bidenskabers Selskabs Beslutning og Bevilgelse. Endskiønt Sorenskriver Reidell er, efter den kongelige Bestalling af 5 September 1788 og det ongelige Videnskabers Selskabs Forslag til Befordring, forbunden til Regnskab, Ansvar og Rigtigheds Aflæg, saa er dog billigt og retfærdigt, ıt begge Exsecutorerne skal staa til Ansvar, en for begge og begge for n, i alle optænkelige Maader ifølge Loven, og vise en redelig Behandling, opdrive ved Auction Løsøre og Jordegods samt taxeret og vejet Sølv, efter Fortegnelse af 24 August 1792 af Beløb til 721 Rdlr. 2 ℔ 4 ß, Ho- og Kornavling med Løsøre og Gaardsredskab; naar den ret ehandles, og ved Auction opdrives, forhaabes at opgaa omtrent til ller over 1500 Rdlr., naar alt behandles med Redelighed, Vindskibelighed og uden Ligegyldighed, til høieste Pris efter ovenmeldte paasatte Taxt eller derover, redelig udlodne og betale Legaterne til Legatarierne fter ordentlig udstedte Lodsedler mod Kvitteringer, og besørge Bøger, Haandskrifter og Naturalsamling tilligemed de udlodnede Penge med Skiftebrev, tilligemed alle Brevskaber, sikkert til Selskabet i Throndhjem versendt. De 2de Lagrettesmænd Ole og Even Lynne, som Naboer, skal være overværende som Vidner ved mit forseglede Testamentes Aabning, er skal med sine 2de Codiciller oplæses udi mine Husfolks Overværelse. Disse 2de Lagrettesmænd, som betales efter Billighed til Fornøielse for eres Umage hver Session, dog skal disse underskrive Skiftebehandlingen om Vidner, saa alt skal gjøres vidnesfast. For Auctionspengenes Indcassering tages vederheftig Caution og Forsikring, da Exsecutorerne derer staa til Ansvar og betale det Manglende. Saasnart Auctionen er oldt og Auctionspengene til den foresatte Tid ere indkomne, skal der rax gjøres Beregning over Boets Tilstand, og derefter gjøres Udlæg g Lodsedler til Legatarierne udi Panteobligationer i Gran og Jevnaker ller Auctionspenge efter deres Begjer, og Selskabets Lod beregnes i Penge, Bøger, med mere, efter min Bog- og Naturalsamling af 27 Juni 1792; derefter betales efter Lodsedlerne til Legatarierne og den bevislige Gjeld mod Kvitteringer, derefter gives al Behandlingen til denne Tid eskreven under Bekræftning, som 1ste Del af Skiftebrevet, som tilligeıed de til denne Tid indkomne Penge sendes til Throndhjem med lle deri benævnte Brevskaber; derefter vedholder Skiftecommissionen med t inddrive alt efter Panteobligationerne, og naar samme er inddreven g oversendt til Throndhjem, naar Skiftebekostninger efter Loven ere be-:gnede og Generalberegningen over alt er gjort, saa sluttes Skiftet. Skiftebrevets 2den Del, under Bekræftning, med alle Brevskaber sendes

til Throndhjem. Da alt i Boet er paa rede Hænder, og her er ingen Gjeld, saa bør Skiftet sluttes 1 Aar fra Begyndelsen efter min Død. Skulde imod Forhaabning behøves nogen længere Tid, saa maa der gjennem Selskabet og efter deres Paategning og Tilladelse ansøges Prolongationsbevilling paa 3 Maaneder. Her kan ingen Tvist blive i Boet, men saafremt Proces imod al Forhaabning skulde ske, skal alt afvises til Lands Lov og Ret, og Skiftet strax sluttes uden Ophold, hvortil af Selskabet udvirkes kongelig Befaling, om fornødiges. Skiftebrevet underskrives af Executorerne og Lagrettesmændene Ole og Even Lynne til Bitterlighed, da ingen Aabning bør ske eller noget forrettes uden disse 2de Mænds Overværelse.

VII. Paa min Bogsal staar fra No. 1 til 10 og No. 14, med Hydsing omslagne og med mit Vaabensegl forseglede og nummererede Kasser med Carter, mathematiske Instrumenter, Kunstsager, Naturalier, Mineralier, Ertser, med mere, hvilke elleve Kasser eller flere, som endnu af mig maatte blive forseglede, ikke maa aabnes efter min Død, men i den forseglede Tilstand tilsendes Selskabet paa Vinterføre med tro, lejede Folk og Heste paa Skydsskifterne, tilligemed Bøger og Manuscripter, med mere, efter den Melbostadske Bog- og Naturalsamling af 27 Juni 1792, hvorudi er anført, at Bøger og Naturalier, Skilderier, med mere, har kostet 2806 Rdlr. til 27 Juni 1792 og videre derfra til 1 Juni 1796 har det altsammen kostet 3353 Rdlr. 22 ß; hvad Bøger eller andet, som herefter tilkjøbes fra 1 Juni 1796 til min Død, maa her tillægges eller summeres. Kassen No. 11 med et Cabinetur, No. 12 med nogle antike Sølv- og Guldsager, bestaaende af et Par gammeldags emaillerede guldskaftede Confecturknive, vægtig Skaftene foruden Jernet over 4 Lod à 10 Rdlr., 1 emailleret Dødninghoved med Kjede af Guld til Hovedvand og Balsam, med Navn Berthe Andersdatter 1666, vægtig 3½ Lod à 10 Rdlr., 1 Guldur af Windmil, London, med et Billede af Ceres, prægtig udgraveret paa den yderste Guldcasse, da der om Uret er 2de Guldcasser og desuden 1 sort Chagrinscasse, har kostet mere, men anføres kuns for 60 Rdlr.; 1 meget gammeldags emailleret Tommel- og Signet-Guldring med en gul Ravsten, Vaaben og Navn Knud Sevaldsen, for 5 Rdlr.; 1 sort emailleret Signetring med blaa Ravsten, Vaaben og Navn B. C. W., for 3½ Rdlr.; 1 stor gammeldags udpuklet Sølvpocal med Laag med Cupido paa, med Aarstal 1699, vægtig 56 Lod à 3 ℔ 16 ß, samt flere indlagte Smaating. Denne Casse No. 12 forsegles efter min Død, eller kanske den bliver forseglet i levende Live. Til Naturalsamlingen maa og regnes et indlagt Urteskab af Eg med Fod og Messingbeslag, Laas og Nøgel i 24 Rum med 1317 Planter, net indlagte og tilskikkede

Papiret, fra alle Verdsens 4 Dele, tilligemed 2 botanisk-Linneisk-systematiske Fortegnelser, af mig selv forfattede. Enhver Casses Urter ere indlagte i Carduspapir med Opskrifter og med Hyssing ombundne. Dette Skab har med Fragt og alle Bekostninger kostet mig over 100 Rdlr.

VIII. Udi en Opskrift under 18 November 1795 er anført Forklaring over 11 thinglyste Panteobligationer udi Gran, Jevnaker og Thoten, udi: 1. Østre Fallanger i Gran, 2. Kraby paa Thoten, 3. Gangnum, 4. Vestern, 5. Lundberg, 6. Haakenstad, 7. Fraagaat, 8. Espen, 9. Lindstad, 10. Løken, 11. Braaten, beløber til 5969 Rdlr., saavelsom over min Formue, som er Selskabet tilsendt under Forsegling, men den maa ikke aabnes førend efter min Død, og saadanne Opskrifter skal jeg aarlig sende Selskabet over Boets Tilstand til min Dødsdag, saa alle Ting skal befindes rigtig efter Opskrifterne, Bog- og Naturalsamlingen af 27 Juni 1792, hvorudi der bliver anført Bøger og andet, som kjøbes til min Dødsdag. Endelig ombedes Testamentets Exsecutorer ikke at tillade Nogen uden i deres Nærværelse at indkomme i min Bogsal, saa ikke de prægtige illuminerede og sorte Kobbere udi Weinmans 4 Dele og andre Verker til Naturhistorien skulle blive udrevne eller fordærvede, og Bognumerne forandrede, samt at alle Casserne ved Bortsendelse til Throndhjem blive forseglede og med Hyssing omslagne paa bedste Maade. Jeg har nu oprigtig opgivet min Ejendom til Videnskabernes og Oplysnings Opkomst ved Nordpolen. Jeg vil haabe dette ikke skulde trække nogle ubehagelige Følger efter sig for mig i min høje Alder. Vel er Exsecutorerne tillagt Betaling i Testamentet; Sorenskriver Mejdell har allerede saa længe forud nydt Belønning efter sin Sorenskriverbestallings Formeld, derfor forhaabes allerunderdanigst, at Assessor Moss, som Formand, ogsaa nyder vedbørlig Belønning ved Skiftets Slutning og Rigtigheds Aflæg, samt Selskabets gode Forslag til Cancelliet om Befordring. Bøgernes Pris er ansat efter Boghandlernes Regninger, da Commissionairlen i Kjøbenhavn og Christiania er tillagt, tilligemed Fragt med Posterpressen fra Kjøbenhavn og Opførsel fra Christiania, saa jeg vilde ønske, at alt maatte finde naadigst Velbehag. Strax efter min Død forsegles Boet af Exsecutorerne, og mit Vaabensegl skal strax udtages, indlægges i Papir og forsegles af de 2de Exsecutorer og de 2de Mænd Ole og Even-Lunder, som ved Boets Aabning udi alle Sessioner skal være overværende, da intet uden i deres Overværelse bør foretages eller udrettes, ligesom og Bøger, med mere, ved Exsecutorerne og dem i forseglede Casser opsendes til Throndhjem. Det overlades til Selskabet at holde en redelig beediget Fuldmægtig ved Skiftet, som kunde paastaa alt efter mine Opskrifter og Codiciller blev behandlet, da formodes Boet

opgaar til den Summa 20,843 Rdlr. 3 ℔ 12 ß, skriver tyve Tusinde aatte Hundrede fyrgetyve og tre Rigsdaler 84 ß, da jeg har forevist de 2de Mænd Ole og Even Lunder mine Regnskabs-, Jorde- og Pantebøger, samt ved deres og andre brave Mænds Raadførsel taxeret Jordegodset, hvilket de i sin Tid med Sandhed vil bevidne. Da der vil forefalde megen Skrivning, saa skal min gamle Haandskriver Hermann Kuur antages af Exsecutorerne til den behøvende Skrivning, og derfor som en fattig Mand efter Billighed til Fornøjelse betales, dog efterse Exsecutorerne alt til Rigtighed. Til en fast Regel og Rettesnor for Testamentets og de 2de Codicillers Exsecutorer udbedes allerunderdanigst kongelig allernaadigst Stadfestelse og Confirmation paa dette andet Codicil, som er af mig forfattet i god Helse og Forstandens fuldkomne Brug, med alle Sjelekræfter, udi mit 77de Aar, saa det skal holdes i alle dets Ord og Puncter, og fuldføres tilligemed mit Testamente af 26 November 1781 og 1ste Codicil af 4 December 1788, hvorfor det herved bekræftes under min Haand og Segl i Overværelse af velærværdige Herr Hasleff, residerende Capellan til Gran, Ole og Even Iversønner Lynne, som dette med mig til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad i Grans Sogn den 14 Juli 1797.

C. Hammer.
(L. S.)

At Justitsraad Hammer ved god Helse og Forstandens fuldkomne Brug, med alle Sjelekræfter har egenhændig underskrevet dette Codicil udi vores Overværelse, bevidnes af os, som til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad den 14 Juli 1797.

Hasleff, resid. Capellan. (L. S.) Ole Lynne. (L. S.) Even Lynne. (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 3 November 1797.

Testators Fundats [1] for ovenanførte Gave til det Norske Videnskabernes Selskab. (Jfr. 261 a og e).

Efter en af ham selv bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet. — Trykt i Fortalen til „Nyeste Saml. af det kgl. Norske Vidensk. Selsk. Skrifter" I. Kjøbenhavn 1797, 8vo, samt extraktvis i Bergs Reskriptsaml. IV. 104.

261 f. **31 Mai 1798.** **Melbostad.**

Christopher Hammer, kongelig Majestets virkelig Justitsraad

[1]) De tilføjede Noter ere af Testator selv.

og General-Conducteur over Akershus Stift, samt Medlem udi det kongelige norske Videnskabers og forskjellige andre lærde Selskaber, gjør vitterligt, at, efter kongelig allernaadigst Bevilling paa Testamente og Codicil at gjøre af 18 Mai 1759, har jeg derefter indrettet mit lovlige Testamente af 26 November 1781 og første Codicil af 4 December 1788 samt andet Codicil af 14 Juli 1797, hvorudi er indsat det kongelige norske Videnskabers Selskab i Throndhjem til min Universalarving og endel Legater indført, deels for mine tro Tjenestefolk til Belønning for deres Oprigtighed, og deels for nogle andre Benævnte ved mit Testamente. — Betræffende det Hammerske Legat eller Stiftelse derover til Videnskabernes Opkomst i Norge, har jeg nu derover oprettet følgende Fundation.

I. Vel er der efter det andet Codicil af 14 Juli 1797 indsat Herr Assessor Moss og Sorenskriver Mejdell til Testamentets Executorer, dog ifølge facultas testandi af 18 Mai 1759 forbeholdes Andres Indsættelse i deres Sted, om det behøves eller for godt befindes, ligesaa om der skulde behøves eller for godt befindes en eller anden Forandring eller Indretning ved Testamentet eller Codicillerne.

II. Det af Testamentets Executorer forventende Skiftebrev kan alene fastsætte, hvad Selskabet efter min Død tilkommer at nyde udi rede Penge, samt udi Bøger, Manuscripter, Naturalier, Skilderier og andre Ting efter den Melbostadske Bog- og Natural-Samling af 17 Juni 1792. Efter Skiftebrevet lader Selskabet forfatte en tydelig Fortegnelse over hvad der bekommes til Arv udi rede Penge, Bøger og mere, hvilken Hovedsumma trykkes udi de første derefter udkomme Selskabs-Skrifter, til Underretning i Tiden og til Opmuntring for Efterkommerne til flere saadanne Stiftelsers Indretning, til Oplysning for Nordfolket udi Videnskaber og Sprog.

III. Skal den udi rede Penge beregnede Capital stedsevarende til evig Tid blive bestandig og urørt og altid udsættes paa Rente, imod 4 Rdlr. af Hundrede, i fast rescriptmæssig Jordegods ved og omkring Throndhjem, eller hvor Selskabet udi Throndhjems Amt eller derudenfor i samme Stift finder vederheftigt Jordegods med første Prioritet til Renternes aarlige Betaling, saa Capitalen aldrig maa formindskes eller gaa under. For Laanet skal Vedkommende give vedbørlig thinglyste Panteobligationer med første Prioritet.

IV. Efter kongelig allernaadigste Confirmation[1] og Befaling af 19 Juni 1782, indført udi Fortalen til ny Samling af det kongelige norske Videnskabers Selskabs Skrifter 1ste Bind med Kobbere, Kjøbenhavn 1784,

[1]) Se No. 261 e.

skal Capitalen til evig Tid blive urørt uden Formindskelse bestaaende i fast rescriptmæssig Jordegods paa Landet i Throndhjems Stift paa første Prioritet efter thinglyste Panteobligationer, men Renterne skal alene anvendes til norske Naturhistories Opkomst, norske Naturaliers Indkjøb, oeconomiske Reiser, efter den i Hammers norske Huscalender bestemte Plan, og hans Haandskrifters Trykning ifølge Testamentets nærmere Formelding. Derefter er allernaadigst befalet, at det norske Videnskabers Selskab, baade dets nuværende og efterkommende Medlemmer, skal tilforpligtet være at efterkomme fornævnte Justitsraad Hammers Testamente i alle sine Dele og lade Capitalen blive urørt uden Formindskelse til evig Tid med mere ifølge denne kongelige allernaadigste Befalings Formeldelse.

V. Udi Brev af 10 December 1791 til forrige Selskabets Secretair Herr von der Lippe Parelius har jeg fastsat, „at alle Renterne skal „deles i 3de Dele, hvoraf ⅓ Del oplægges aarlig til Capitalen, ⅓ Del „anvendes til mine Bøgers forbedrede Oplag og mine Manuscripters „Trykning, samt norske Naturaliers Samling og Indkjøb, og ⅓ Del til „norske Omreiser, hvilket sidste kan forundes Selskabets Secretair, naar „han dertil er duelig og bekvem; altsaa kan Selskabet jo gjerne efter denne „min Villie tillægge Secretairen den' Løn NB til at reise om i Norge til „Naturhistoriens og Oeconomiens Nytte. Ligesaa tilkommer det Selska„bets Husraadighed, hvilket og er min Begjer, at oplægge aarlig bestan„dig ⅓ Del af Legatets Revenuer eller Indkomster til Capitalens Fore„gelse og derefter at forbedre Lønnen til norsk Omreise, naar Secretai„ren NB er en duelig Mand, vel oplyst i Videnskaben og Naturhisto„rien. Dette mit Brev, som et Tillæg eller Codicil, kan derfor fore„vises Selskabet til Paategning og henlægges til mit Testamente til Op„lysning for Selskabet i Tiden, dog maa jeg bede mig tilsendt Selska„bets Paategning til Efterretlighed. Videnskabernes og Naturhistoriens „Opkomst skal glæde mig til Landets Nytte, og jeg haaber saaledes at „have opfyldt deres Forslag om Secretairens Løn i Tiden (NB kuns til „Omreiser) og dens Forøgelse efter Legatets Forøgelse af den oplagte „tredje Del". Saavidt Brevet. Ifølge ovenmeldte Renternes Deling udi trende lige Dele skal der forholdes paa følgende Maade:

A. ⅓ Del af Renterne skal oplægges aarlig til Capitalens Forøgelse, og derefter udsættes paa Rente.

B. ⅓ Del anvendes til alle mine Manuscripters Trykning, samt derefter til mine trykte Bøgers forbedrede Oplag, og naar alle disse ere trykte, saa anvendes denne ⅓ Del derefter til norske Naturaliers Samling og Indkjøb. Alle af denne ⅓ Del samlede Renter anvendes til følgende: — 1) Besørges til Trykning min norske systematiske Flora,

som er Selskabet tilsendt; — 2) Florula om Linneisk-systematiske norske Navne over hele norske Flora; — 3) Norske Mineralogies Forløber; — 4) Den store norske systematiske Mineralogi; — 5) Tillæg til norske Fauna og Tillæg til norske Flora; — 6) 1ste Del af norske Atlas, med Wangensteens General-Cart over Norge og Tegning over Rune-Bommen af 88 Capitler, samt en Beretning af det ved Throndhjems Stifts Archiv beroende Udtog af Grændse-Commissions-Forretningen mellem Kongerigerne Norge og Sverige, forsaavidt Grændse-Røserne og Polshøjderne angaar med mere; — naar Beskrivelserne i Tiden udkomme over Christianssands, Bergens og Throndhjems Stifter, faa bør de 3 Hammerske geographiske Carter over samme Stifter følge med Beskrivelserne [2], da de 3 Kobberplader nu ere indleverte i Selskabets Bevaring [3]; — 7) Hadelands Beskrivelse med geographisk Cart og Tegning over de 2de Grans grundmurede Hovedkirker paa en Kirkegaard, begge i brugbar Stand, saa den bliver særskilt udgiven til Brug i fleres Hænder, endskjønt den nu er indtaget i tophographiske Journal, men denne kostbare kommer ikke i Almindelighed i Alles Hænder; — 8) Den norske Faunas [4], Hydrologies og norske Huskalenders forbedrede Oplag med Portrait og 3 Kobbere, hvoriblandt er den norske Primstav og Melbostads Tegning saavelsom et Kobber i Hydrologien over et rart Natur-Syn over 16 Bisoler, seet paa Melbostad; — 9) Mit Levnetsløb besørges i Selskabets Skrifter indtagen af Jens Worms lærde Lexicon 1 Del Helf. 1771, 390—392, og 3 Del 1784, 290—296, med flere Underretninger; — 10) Ledreborgs Beskrivelse med 2de Carter over Ledreborg og Herthedal; — 11) Grans Sogns Prestehistorie, som findes blandt Haandskrifterne; — 12) Saamange af mine øvrige Haandskrifter, som Selskabet finder tjenlige til Trykning med en Rettelse eller Forbedring. Vil Secretairen eller en anden duelig Mand paatage sig disse Skrifters Gjennemlæsning, Rettelse, Forbedring med Anmærkninger og mere, saa giver Selskabet ham for hafte Umage en billig Æresskjenk eller Betaling efter Fortjenesten, og saaledes fremdeles indtil alle mine andre Skrifter ere trykte og paa ny oplagte med Forbedringer, saa anvendes de aarlige samlede Penger derefter til nyttige og nye Skrifters Oversættelse,

[1]) Derom efterses kritisk og antikritisk Journal 2det Bind 1 Stykke, Kjøbenhavn Side, 82 og om flere Skrifter Kjøbenhavnske lærde Efterretninger paa Registeret.

[2]) Med anden Del følger Wangensteens Kart over Akershus Stift.

[3]) Om de 3 norske Karter efterses Dänisches Journal 1 Band 2 Stück. Kjøbenhavn 1768. 842—848.

[4]) Christopher Hammers norske Fauna Kjøbenhavn 1775 og sammes norske Vandrige eller Hydrologi, Kjøbenhavn 1778.

udi Naturhistorie og Videnskaberne [1] af fremmede Sprog, saasom af engelske, tydske, franske og italienske Journaler og Verker paa Dansk til Ungdommens Nytte; og naar Secretairen eller en anden brav duelig Mand besørger denne Oversættelse, eller derover selv forfatter nye Skrifter eller viser nogen Omhyggelighed til Bevaring for Bøgernes og Manuscripternes Forbedring eller Indbinding i en eller anden nødvendig Begivenhed, saa gives ham derfor en billig Betaling for Umagen. Alt saadant maa Tid efter anden meldes i Selskabets Skrifter til Oplysning, med Beregning over Renternes aarlige Anvendelse med mere.

C. $\frac{1}{3}$ Del anvendes til norske Omreiser. — Da der intet er bestemt eller fastsat om Secretairens eller en anden duelig Mands Løn til disse Omreiser, eller hvorhen Omreiserne skal gjøres, saa skal dermed forholdes paa følgende Maade. Denne Løn skal ikke aarlig tillægges Secretairen eller nogen anden duelig Mand, men alene naar Selskabet en

[1]) Under Videnskaberne forstaaes baade mathemathiske og philosophiske Verker, saavel de Leibnitz-Wolfianske, samt Kantiske Verker, da Kant af de fleste ansees for Europas Lys, og alt andet hvad der kan henregnes til Folkets og et Lands sande Oplysning efter Naturloven. Ligesaa maa der erindres de skjønne Kunster med Smagen, det norske Sprog og dets Mundarter, med norske Ordbøger og norske Grammatiker, Runesproget og norske Oldsager, samt de til Videnskaberne nødvendige Kunster, saasom Bogtrykkerkunsten, Kobberstikning, Glas- og Stensliberkunsten, physiske og mathematiske Instrumentmagerkunst, Boghandlere, som kunde forskrives fra Kjøbenhavn, Danske og Tydske Cataloger, Tydske, Franske og Danske Bøger til Bogkundskaber, Bogsamlinger og Litteraturens Bedste. Med Tiden kan der ogsaa haves Omsorg for Sprogmestere udi det Engelske, Franske, Tydske og Italienske Sprog udi Hovedstaden Throndhjem. Nordmanden har Naturgaver, da Bønder i Grans Sogn, Ringeriket og flere Steder gjør af egen Drift Engelske Cabinet-Uhrer, Sang-Klokker og mere, men de fattes alene Undervisning udi Sprog, Videnskaber og Kunster. Med Tiden kan der udgives Underretninger om Naturaliers Bevaring og Tillaving i de 3 Natur-Riger, om Herbariers Indretning, om Urternes Kopalfernissering ifølge Forløberen (Christ. Hammers Norske Flora Kjøbenhavn 1794 Side 159) af Norske Flora, om Norske Naturskabes Indretning af de 3 Natur-Riger, om Kunststykker, Tegningers, Karters og Oldsagers Erhvervelse, med Fuglers og Dyrs Udstopning. Der maa med Tiden gives Underretning om Runeskriften, de Norske Runestene og Forklaring over de Runiske Mindesmerker, den derpaa anbragte Billedskrift og Hieroglypher; der maa gjøres Opmuntringer til Lægekunst, til de Østerlandske Sprog, Historie, Geographie og Lovkyndighed, til Bogsamlingers Indretning, Bogkundskab og Belæsenhed i alle Litteraturens Dele; der gives Underretninger om Chemie, Husholdnings- og Havekunst, mathematiske og physiske Instrumenter til Mathematiken og Experimental-Physiken, saavelsom alt andet, der kan være fornødent og tjenligt til Videnskabers og Kunsters Opkomst og Indretning i Landet, paa det at Fædrenelandet Norge ikke skal benævnes med Navn af en Udørken og et uoplyst Land; thi Nordmanden har Naturgaver til at lære alle Kunster og Videnskaber, men der fattes alene Indretninger og Undervisning.

eller anden Tid, efter Omstændighederne og Nødvendighed saadant maatte findes fornødent til en eller anden Omreise eller Forretning eller andet saadant, naar noget tilstrækkeligt af Renter dertil er bleven samlet. — Hvad Merkværdigheder, der paa et eller andet Sted kan forefalde i Henseende til Naturhistorie eller Husholdning, derom kan Selskabet ved Brevverling vel uden stor Bekostning faa den fornødne Oplysning; men naar saa mange Penge af denne ⅓ Del ere oplagte og samlede, at en Omreise kan foretages, saa kan Selskabet fastsætte og bestemme Reiselønnen til Secretairen eller en anden duelig og brav Mand, og Reisens Bekostning for at reise — 1. til Neiden, — 2. Pavik og — 3. Peisen, samt derefter at undersøge og beskrive alle Merkværdigheder paa Nordfjeldet til det hvide Hav og især til Dwinaa, da ikke en Fodbred engang sollenniter er afstaaet efter Jessens Beretning i 1ste Tome af Norge Side 244—245; ligesaa eftersøges til Naturhistoriens Oplysning, om Dyr, Planter, Vand, Stene og Ærtser med mere. — Omreisen skal gjøres efter den i norske Husholdnings-Kalender [1] fastsatte Linneiske Plan og alt derefter nøie iagttages og beskrives, samt alle Merkværdigheder og Oldsager anføres med Karter og Tegninger. Naar disse Omreiser ere gjorte, blive de beskrevne trykte i Selskabets Skrifter. Derefter anvendes denne en tredje Del til norske Naturaliers Indkjøb, eller en eller anden Omreise eller Forretning, som Selskabet finder fornøden og gavnlig. Alle indkjøbte Naturalier, Bøger og Merkværdigheder henlægges til den Melbostadske Bog- og Natural-Samling.

VI. Det var ønskeligt og er min sidste Begjer, om Selskabet vilde behage at lade mine Bøger, Naturalier, Skilderier med mere opsætte for sig selv i et særdeles Værelse eller Kammer, og deri lade alt opsætte efter Nummerne udi Bog- og Natural-Samlingerne af 27 Juni 1792, hvor deri er gjort Tilførsel til 1 Juni 1796 og 31 December 1797, og saaledes videre til min Dødsdag; saa alt var i en Hast lettest at finde, og Selskabet behøvede ikke mere, dermed at have Umage med nogen ny Opskrift, da alle Ting deri nøie af mig selv ere beskrevne og numererede. Derudi udbedes Selskabets høigunstige Bevaagenhed, saavelsom at Selskabet erindrer enten Bibliothekaren eller Secretairen, eller nogen anden brav Mand, med nogen Belønning for den Umage, han viser en eller anden Gang ved at holde alt i Orden i et særdeles anvist Værelse eller Kammer efter ovenmeldte Bog- og Naturalsamling af 27 Juni 1792.

[1]) Se Norsk Husholdnings Kalender ved Christopher Hammer 2den Del med 3 Kobbere, Christiania 1773, Side 234 — 246 Cap. 10 om oeconomiske uden- og indenlandske Reiser.

skal Capitalen til evig Tid blive urørt uden Formindskelse bestaaende i fast rescriptmæssig Jordegods paa Landet i Thronthjems Stift paa første Prioritet efter thinglyste Panteobligationer, men Renterne skal alene anvendes til norske Naturhistories Opkomst, norske Naturaliers Indkjøb, oeconomiske Reiser, efter den i Hammers norske Huscalender bestemte Plan, og hans Haandskrifters Trykning ifølge Testamentets nærmere Formelding. Derefter er allernaadigst befalet, at det norske Videnskabers Selskab, baade dets nuværende og efterkommende Medlemmer, skal tilforpligtet være at efterkomme fornævnte Justitsraad Hammers Testamente i alle sine Dele og lade Capitalen blive urørt uden Formindskelse til evig Tid med mere ifølge denne kongelige allernaadigste Befalings Formeldelse.

V. Udi Brev af 10 December 1791 til forrige Selskabets Secretair Herr von der Lippe Parelius har jeg fastsat, „at alle Renterne skal „deles i 3de Dele, hvoraf ⅓ Del oplægges aarlig til Capitalen, ⅓ Del „anvendes til mine Bøgers forbedrede Oplag og mine Manuscripters „Trykning, samt norske Naturaliers Samling og Indkjøb, og ⅓ Del til „norske Omreiser, hvilket sidste kan forundes Selskabets Secretair, naar „han dertil er duelig og bekvem; altsaa kan Selskabet jo gjerne efter denne „min Vilje tillægge Secretairen den' Løn NB til at reise om i Norge til „Naturhistoriens og Oeconomiens Nytte. Ligesaa tilkommer det Selska„bets Husraadighed, hvilket og er min Begjer, at oplægge aarlig bestan„dig ⅓ Del af Legatets Revenuer eller Indkomster til Capitalens Forø„gelse og derefter at forbedre Lønnen til norsk Omreise, naar Secretai„ren NB er en duelig Mand, vel oplyst i Videnskaben og Naturhisto„rien. Dette mit Brev, som et Tillæg eller Codicil, kan derfor fore„vises Selskabet til Paategning og henlægges til mit Testamente til Op„lysning for Selskabet i Tiden, dog maa jeg bede mig tilsendt Selska„bets Paategning til Efterretlighed. Videnskabernes og Naturhistoriens „Opkomst skal glæde mig til Landets Nytte, og jeg haaber saaledes at „have opfyldt deres Forslag om Secretairens Løn i Tiden (NB kuns til „Omreiser) og dens Forøgelse efter Legatets Forøgelse af den oplagte „tredje Del". Saavidt Brevet. Ifølge ovenmeldte Renternes Deling udi trende lige Dele skal der forholdes paa følgende Maade:

A. ⅓ Del af Renterne skal oplægges aarlig til Capitalens Forøgelse, og derefter udsættes paa Rente.

B. ⅓ Del anvendes til alle mine Manuscripters Trykning, samt derefter til mine trykte Bøgers forbedrede Oplag, og naar alle disse ere trykte, saa anvendes denne ⅓ Del derefter til norske Naturaliers Samling og Indkjøb. Alle af denne ⅓ Del samlede Renter anvendes til følgende: — 1) Besørges til Trykning min norske systematiske Flora,

som er Selskabet tilsendt; — 2) Florula om Linneisk-systematiske norske Navne over hele norske Flora; — 3) Norske Mineralogies Forløber; — 4) Den store norske systematiske Mineralogi; — 5) Tillæg til norske Fauna og Tillæg til norske Flora; — 6) 1ste Del af norske Atlas, med Wangensteens General-Cart over Norge og Tegning over Rune-Bommen af 88 Capitler, samt en Beretning af det ved Throndhjems Stifts Archiv beroende Udtog af Grændse-Commissions-Forretningen mellem Kongerigerne Norge og Sverige, forsaavidt Grændse-Røserne og Polshøjderne angaar med mere; — naar Beskrivelserne i Tiden udkomme over Christianssands, Bergens og Throndhjems Stifter, faa bør de 3 Hammerske geographiske Carter over samme Stifter følge med Beskrivelserne [2], da de 3 Kobberplader nu ere indleverte i Selskabets Bevaring [3]; — 7) Hadelands Beskrivelse med geographisk Cart og Tegning over de 2de Grans grundmurede Hovedkirker paa en Kirkegaard, begge i brugbar Stand, saa den bliver særskilt udgiven til Brug i fleres Hænder, endskjønt den nu er indtaget i tophographiske Journal, men denne kostbare kommer ikke i Almindelighed i Alles Hænder; — 8) Den norske Faunas [4], Hydrologies og norske Huskalenders forbedrede Oplag med Portrait og 3 Kobbere, hvoriblandt er den norske Primstav og Melbostads Tegning saavelsom et Kobber i Hydrologien over et rart Natur-Syn over 16 Bisoler, seet paa Melbostad; — 9) Mit Levnetsløb besørges i Selskabets Skrifter indtagen af Jens Worms lærde Lexicon 1 Del Hels. 1771, 390—392, og 3 Del 1784, 290—296, med flere Underretninger; — 10) Ledreborgs Beskrivelse med 2de Carter over Ledreborg og Herthedal; — 11) Grans Sogns Prestehistorie, som findes blandt Haandskrifterne; — 12) Saamange af mine øvrige Haandskrifter, som Selskabet finder tjenlige til Trykning med en Rettelse eller Forbedring. Vil Secretairen eller en anden duelig Mand paatage sig disse Skrifters Gjennemlæsning, Rettelse, Forbedring med Anmærkninger og mere, saa giver Selskabet ham for hafte Umage en billig Æreskjenk eller Betaling efter Fortjenesten, og saaledes fremdeles indtil alle mine andre Skrifter ere trykte og paa ny oplagte med Forbedringer, saa anvendes de aarlige samlede Penger derefter til nyttige og nye Skrifters Oversættelse,

[1]) Derom eftersees kritisk og antikritisk Journal 2det Bind 1 Stykke, Kjøbenhavn Side, 82 og om flere Skrifter Kjøbenhavnske lærde Efterretninger paa Registeret.

[2]) Med anden Del følger Wangensteens Kart over Akershus Stift.

[3]) Om de 3 norske Karter eftersees Dänisches Journal 1 Band 2 Stück. Kjøbenhavn 1768. 342—348.

[4]) Christopher Hammers norske Fauna Kjøbenhavn 1775 og sammes norske Vandrige eller Hydrologi, Kjøbenhavn 1778.

udi Naturhistorie og Videnskaberne [1] af fremmede Sprog, saasom af engelske, tydske, franske og italienske Journaler og Verker paa Dansk til Ungdommens Nytte; og naar Secretairen eller en anden brav duelig Mand besørger denne Oversættelse, eller derover selv forfatter nye Skrifter eller viser nogen Omhyggelighed til Bevaring for Bogernes og Manuscripternes Forbedring eller Indbinding i en eller anden nødvendig Begivenhed, saa gives ham derfor en billig Betaling for Umagen. Alt saadant maa Tid efter anden meldes i Selskabets Skrifter til Oplysning, med Beregning over Renternes aarlige Anvendelse med mere.

C. $\frac{1}{3}$ Del anvendes til norske Omreiser. — Da der intet er bestemt eller fastsat om Secretairens eller en anden duelig Mands Løn til disse Omreiser, eller hvorhen Omreiserne skal gjøres, saa skal dermed forholdes paa følgende Maade. Denne Løn skal ikke aarlig tillægges Secretairen eller nogen anden duelig Mand, men alene naar Selskabet en

[1]) Under Videnskaberne forstaaes baade mathemathiske og philosophiske Verker, saavel de Leibnitz-Wolfianske, samt Kantiske Verker, da Kant af de fleste ansees for Europas Lys, og alt andet hvad der kan henregnes til Folkets og et Lands sande Oplysning efter Naturloven. Ligesaa maa der erindres de skjønne Kunster med Smagen, det norske Sprog og dets Mundarter, med norske Ordbøger og norske Grammatiker, Runesproget og norske Oldsager, samt de til Videnskaberne nødvendige Kunster, saasom Bogtrykkerkunsten, Kobberstikning, Glas- og Stensliberkunsten, physiske og mathematiske Instrumentmagerkunst, Boghandlere, som kunde forskrives fra Kjøbenhavn, Danske og Tydske Cataloger, Tydske, Franske og Danske Bøger til Bogkundskaber, Bogsamlinger og Litteraturens Bedste. Med Tiden kan der ogsaa haves Omsorg for Sprogmestere udi det Engelske, Franske, Tydske og Italienske Sprog udi Hovedstaden Throndhjem. Nordmanden har Naturgaver, da Bønder i Grans Sogn, Ringeriket og flere Steder gjør af egen Drift Engelske Cabinet-Uhrer, Sang-Klokker og mere, men de fattes alene Undervisning udi Sprog, Videnskaber og Kunster. Med Tiden kan der udgives Underretninger om Naturaliers Bevaring og Tillaving i de 3 Natur-Riger, om Herbariers Indretning, om Urternes Kopalfernisering ifølge Forløberen (Christ. Hammers Norske Flora Kjøbenhavn 1794 Side 159) af Norske Flora, om Norske Naturskabes Indretning af de 3 Natur-Riger, om Kunststykker, Tegningers, Karters og Oldsagers Erhvervelse, med Fuglers og Dyrs Udstopning. Der maa med Tiden gives Underretning om Runeskriften, de Norske Runestene og Forklaring over de Runiske Mindesmerker, den derpaa anbragte Billedskrift og Hieroglypher; der maa gjøres Opmuntringer til Tegnekunst, til de Østerlandske Sprog, Historie, Geographie og Lovkyndighed, til Bogsamlingers Indretning, Bogkundskab og Belæsenhed i alle Litteraturens Dele; der gives Underretninger om Chemie, Husholdnings- og Havekunst, mathematiske og physiske Instrumenter til Mathematiken og Experimental-Physiken, saavelsom alt andet, der kan være fornødent og tjenligt til Videnskabers og Kunsters Opkomst og Indretning i Landet, paa det at Fædrenelandet Norge ikke skal benævnes med Navn af en Udørken og et uoplyst Land; thi Nordmanden har Naturgaver til at lære alle Kunster og Videnskaber, men der fattes alene Indretninger og Undervisning.

eller anden Tid, efter Omstændighederne og Nodvendighed saadant maatte findes fornødent til en eller anden Omreise eller Forretning eller andet saadant, naar noget tilstrækkeligt af Renter dertil er bleven samlet. — Hvad Merkværdigheder, der paa et eller andet Sted kan forefalde i Henseende til Naturhistorie eller Husholdning, derom kan Selskabet ved Brevverling vel uden stor Bekostning faa den fornødne Oplysning; men naar saa mange Penge af denne ⅓ Del ere oplagte og samlede, at en Omreise kan foretages, saa kan Selskabet fastsætte og bestemme Reiselønnen til Secretairen eller en anden duelig og brav Mand, og Reisens Bekostning for at reise -- 1. til Neiden, — 2. Pavik og — 3. Peisen, samt derefter at undersøge og beskrive alle Merkværdigheder paa Nordfjeldet til det hvide Hav og især til Dwinaa, da ikke en Fodbred engang sollenniter er afstaaet efter Jessens Beretning i 1ste Tome af Norge Side 244—245; ligesaa eftersøges til Naturhistoriens Oplysning, om Dyr, Planter, Vand, Stene og Ærtser med mere. — Omreisen skal gjøres efter den i norske Husholdnings-Kalender[1] fastsatte Linneiske Plan og alt derefter nøie iagttages og beskrives, samt alle Merkværdigheder og Oldsager anføres med Karter og Tegninger. Naar disse Omreiser ere gjorte, blive de beskrevne trykte i Selskabets Skrifter. Derefter anvendes denne en tredje Del til norske Naturaliers Indkjøb, eller en eller anden Omreise eller Forretning, som Selskabet finder fornøden og gavnlig. Alle indkjøbte Naturalier, Bøger og Merkværdigheder henlægges til den Melbostadske Bog- og Natural-Samling.

VI. Det var ønskeligt og er min sidste Begjer, om Selskabet vilde behage at lade mine Bøger, Naturalier, Skilderier med mere opsætte for sig selv i et særdeles Værelse eller Kammer, og deri lade alt opsætte efter Nummerne udi Bog- og Natural-Samlingerne af 27 Juni 1792, hvor deri er gjort Tilførsel til 1 Juni 1796 og 31 December 1797, og saaledes videre til min Dødsdag; saa alt var i en Hast lettest at finde, og Selskabet behøvede ikke mere, dermed at have Umage med nogen ny Opskrift, da alle Ting deri nøie af mig selv ere beskrevne og numererede. Derudi udbedes Selskabets høigunstige Bevaagenhed, saavelsom at Selskabet erindrer enten Bibliothekaren eller Secretairen, eller nogen anden brav Mand, med nogen Belønning for den Umage, han viser en eller anden Gang ved at holde alt i Orden i et særdeles anvist Værelse eller Kammer efter ovenmeldte Bog- og Naturalsamling af 27 Juni 1792.

[1]) Se Norsk Husholdnings Kalender ved Christopher Hammer 2den Del med 3 Kobbere, Christiania 1773, Side 234 — 246 Cap. 10 om oeconomiske uden- og indenlandske Reiser.

Denne Fundation er forhen indsendt til Selskabet i Throndhjem til Gjennemlæsning og Forbedring, og da den nu derefter er rettet, saa udbedes allerunderdanigst kongelig allernaadigst Stadfestelse og Confirmation i alle dens Dele, Ord og Puncter, tilligemed kongelig allernaadigst Befaling til det kongelige norske Videnskabers Selskab, at baade dets nuværende og efterkommende Medlemmer skal tilforpligtet være at efterkomme førnævnte Justitsraad Hammers Fundation i alle Dele til evig Tid. — Der følger af denne Fundation en bekræftet Gjenpart til Forblivelse og Bevaring i Danske Cancelli. Dets til Bekræftelse under min Haand og Segl, i Overværelse af Ole og Even Lunder samt Lars Sørensen Melbostad, som dette med mig til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad i Grans Sogn den 31 Mai 1798.

C. Hammer.
(L. S.)

At Justitsraad Hammer er ved god Helse og Forstandens fuldkomne Brug med alle Sjelekræfter, og har egenhændig underskrevet denne Fundation udi vores Overværelse, bevidnes af 3 Vidner, som til Vitterlighed underskrive og forsegle. Melbostad den 31 Mai 1798.

Even Iversen Lynne. (L. S.) Ole Lynne. (L. S.)
Lars Melbostad. (L. S.)

Kongelig konfirmeret paa Frederiksberg 6 Juli 1798.

Christopher Hjeltnes's og Hustrues Gavebrev til Oprettelse af et Kornmagasin i Ulvviks Sogn, samt eventuelt til Bøgers Indkjøb og Fattiges Understøttelse.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

262. 14 August 1782. Hjeltnes.

I Jesu Navn! I Betragtning over Herrens alvorlige Advarsel hos Propheten Amos i det 8de Capitel og denne nuværende Dyrtid, sker dette, i det allerunderdanigste Haab, vores allernaadigste Konge og Herre denne vores liden og ringe Stiftelse allernaadigst approberer, forhaabende, at saasom det sker i en sand Enfoldighed og af et christeligsindet Hjerte, det dog skulde blive

til Guds Ære og vore fattige og trængende Medmenneskers sande Gavn og Bedste, er det, at jeg Christopher Sjursen Hjeltnes, med min kjære Hustru Marita Sjursdatter, ved Guds Bistand efter vores enfoldige Betænkende have været ombyggelige for at oprette en liden Stiftelse her i Ulvviks Kirkesogn, bestaaende af en frivillig Gave, nemlig 70 Rdlr., skriver halvfjerdsindstyve Rigsdaler Dansk Courant. Hvorledes samme skal forhandles, udvise efterfølgende Poster: — 1) For ovenanførte 70 Rdlr. kjøbes Korn og de til Livets Ophold fornødne Varer, og da bedre Kjøb formodes i tilkommende Foraar 1783, tager Stiftelsen derfra sin Begyndelse; bemeldte Kornvarer blive liggende, til Prisen derpaa stiger, da det udsælges for rede Penge til de Trængende, og hvad som paa en billig Maade vindes derved, naar Fragt og dets nødvendige Bekostning fradrages, som for nærværende Tid ej maa være mere end 12 ß pr. Tønde, lægges det overflydende til Cassen, alt under min egen Opsyn og Ansvar, til en eller flere Forstandere af mig udvælges at gjøre Regnskab og Leverance til. Skulde den trængende Almue ej paa nogen Maade forskaffe Penge, faar Forstanderne paa eget Ansvar imodtage deres Varer, og ej lade dem bortgaa sukkende. — 2) Naar Stiftelsens Casse er voxet til den Summa 150 Rigsdaler, opbygges paa Hjeltnes Ejendom et lidet Kornmagasin og Forraadshus, og kjøbes dertil det fornødne Inventarium, saasom en auctoriseret Protocol og Regnskabsbog, justeret Kornmaal, Sække og deslige, som alt af Stiftelsens Casse betales, anskaffes og vedligeholdes. — 3) Naar en eller flere Forstandere ere udvalgte, og ej lyster at forestaa Stiftelsen længere, da udser han sig en eller flere redelige og dertil duelige Mænd, og forestiller dem for Sognepresten og hans Medhjelpere, og i deres Paasyn og Overværelse aflægger Regnskab rigtig efter Regnskabsbogen til dem; og da denne Stiftelse haver og endel Indflydelse med de Fattiges Væsen, forhaabes, at baade Prest og Medhjelpere have Indseende med, at Alting gaar ret til, saa at Stiftelsens Tarv og de Trængendes Tarv iagttages. Skulde og imod Forhaabning nogen vægre sig ved at være Forstander, og er dog duelig dertil, bedes ydmygst, at de af Øvrigheden maa anordnes at forestaa idetmindste i 3 Aar, da de, som tilforn meldt er, udvælge andre i sit Sted. — 4) Skulde og i Fremtiden ved Guds Velsignelse, frivillige Gaver og en fornuftig Behandlingsmaade denne Stiftelses Casse blive saa stor, at den nogenledes kan afhjelpe de Trængendes Kornmangel, hvortil 400 til 500 Rdlr. muligens behøves, da bør ej Cassen voxe højere, men det, den aarligen fortjener, skal siden uddeles paa efterskrevne Maade: Først leveres til Sognepresten ej mindre end 2 Rdlr., og ej mere end 5 Rdlr., hver Gang Uddeling sker, til at kjøbe gode Bøger

og Ullinsvangs Kirkesogne, og 2de paa de belejligste Steder i Odde og Gravens Kirkesogne, og kjøbes til hvert Hus dets fornødne Inventarium, saasom en auctoriseret Hovedprotocol og Regnskabsbog, justeret Kornmaal, Sække og deslige, som alt af Stiftelsens Casse betales, anskaffes og vedligeholdes. — 3) Naar jeg ved Døden afgaar, eller og formedelst Svaghed og Alderdom ej mere er istand at se Stiftelserne tilgode og udvælge dens Forstandere, da skal de af mig udvalgte Forstandere udvælge andre redelige og dertil duelige Mænd efter Fornødenhed i sin Sted, og forestille Sognepresten og hans Medhjelpere dem, og i deres Paasyn og Overværelse aflægge Regnskab rigtig efter Regnskabsbogen til dem; og da denne Stiftelse haver og endel Indflydelse med de Fattiges Væsen, udbedes og forhaabes, at baade Prest og de øvrige af Sognecommissionen have Indseende med at Alting gaar ret til, saa Stiftelsens Øjemed og de Trængendes Tarv iagttages. Skulde og imod Forhaabning Nogen vægre sig ved at være Forstander, og er dog duelig dertil, bedes underdanig, at de af Øvrigheden maa anordnes at forestaa Stiftelsen idetmindste i 3 Aar, da de, som meldt er, udvælge Andre i sin Sted. — 4) Skulde og i Fremtiden ved Guds Velsignelse, frivillige Gaver og en fornuftig Behandlingsmaade disse Stiftelsers Casser blive saa store, at de nogenledes kan afhjelpe de Trængendes Kornmangel, saasom for Kinnservik og Ullinsvang 700 Rdlr., Odde og Gravens Sogne hver af dem 500 Rdlr.; da bør for nærværende Tid ej Casserne vore højere, men det, de aarligen fortjene, skal siden uddeles paa efterskrevne Maader: Først af hver af de 3de Magasinhuse leveres til Sognepresten ej mindre end 2 Rdlr. og ej mere end 5 Rdlr., hver Gang Uddeling sker, til at kjøbe gode Bøger for til Almuens Undervisning, til baade deres aandelige og timelige Velfærds Befordring. Samme Bøger blive staaende i Kirkerne af bemeldte Sogne, under Prestens, Medhjelpernes og Klokkerens Opsyn, og maa enhver, som har Lyst, af Menigheden læse dem igjennem for Intet; dog maa Bøgerne renlig behandles og ubeskadiget leveres. Det overblevne af Gevinsten uddeles siden i 3de lige Dele, 1. til skikkelige og stræbsomme Fattige, som ved Haandrækninger heraf kan holdes fra Fattiglægderne; — 2. en Gave til Hjelp enten i Korn eller Penge til fattige Husmænd, til at forbedre deres Pladse i Ager og Eng, og som har vist sig duelige dertil; — 3. en Æresskjenk i Penge, til Skatters Afbetaling eller anden Fornødenhed, til fattige og skikkelige Jordbrugere, som særdeles har udvist Flid i at forbedre sin Jord med Ager, Eng, Skov eller Fiskeri og saadanne Ting, der ere nyttige for Eftertiden. Men skulde Cassen enten ved Sosskade eller anden Ulejlighed komme til Forkort, sker ingen Uddeling, før den er kommen i tilbørlig Stand igjen. —

5) Naar ovenanførte Gevinst skal uddeles, da skal Stiftelsens Forstandere tilkjendegive, hvem den skal tilhøre, efter bedste Skjøn og Vidende, i Prestens og hans Medhjelperes Overværelse, da de samtligen til de Vedkommende strax Gaven overlevere; men skulde Prestens og hans Medhjelperes Mening være lige imod Forstandernes, da i saadanne Tilfælde udvælge hver sine, og skal Tvistigheden ophøre ved en upartisk Lodkastelse; samme skal og stille imellem, i hvad Slags Tvistighed som ved denne Stiftelse kan paakomme. Ingen uden de, som bo i ovenbemeldte fire Kirkesogne, nyde Del i denne Gave, men vel kan fattige Fjeldmænd og Trængende fra et andet Kirkesogn faa kjøbe Korn af Magasinet lige med de andre. — 6) Og da der efter min ringe Indsigt intet bedre Middel er til Lettelse imod denne sig saa ofte indfindende Kornmangel (næst Guds Velsignelse, en fornuftig Jorddyrkning og Oeconomi), end saadanne smaa Stiftelsers Opretning, helst i disse saa langt fra Kjøbstaden bortliggende, kornmanglende, og undertiden med Sne og Is tillukte Egne, udbedes derfor i allerstørste Ydmyghed og Underdanighed, at den høje gunstige Øvrighed ville behage denne vores liden og ringe Stiftelse at recommendere til allernaadigst Approbation, saa og at beskytte og haandhæve, samt tilholde alle Vedkommende samme at fuldbyrde og ubrødelig at holde, som de med en frelst Samvittighed vil være Gud ansvarlig. — Dette til Bekræftelse paa egne og min Hustrues Vegne under min Haand og Signet. Skrevet paa Gaarden Hjeltnes i Ulvviks Kirkesogn og Gravens Prestegjeld udi Hardanger i Bergens Stift den 20 Septbr. 1783.

Christopher Sjursen Hjeltnes.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 19 November 1783.

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for Christiania Opfostringshus [1].

Efter et i Christiania 1784 trykt Exemplar, sammenholdt med Kancellikonc. i Rigsarkivet. Ligeledes trykt i Smiths Forordn. II. 294—301 og i Bergs Reskriptsamling III. 110—115.

264. 3 Decbr. 1783. Kjøbenhavn.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, gjøre Alle vitterligt, at eftersom

[1]) Se pag. 207 og de der citerede Bestemmelser.

og Ullinsvangs Kirkesogne, og 2de paa de beleiligste Steder i Odde og Gravens Kirkesogne, og kjøbes til hvert Hus dets fornødne Inventarium, saasom en auctoriseret Hovedprotocol og Regnskabsbog, justeret Kornmaal, Sække og deslige, som alt af Stiftelsens Casse betales, anskaffes og vedligeholdes. — 3) Naar jeg ved Døden afgaar, eller og formedelst Svaghed og Alderdom ej mere er istand at se Stiftelserne tilgode og udvælge dens Forstandere, da skal de af mig udvalgte Forstandere udvælge andre redelige og dertil duelige Mænd efter Fornødenhed i sin Sted, og forestille Sognepresten og hans Medhjelpere dem, og i deres Paasyn og Overværelse aflægge Regnskab rigtig efter Regnskabsbogen til dem; og da denne Stiftelse haver og endel Indflydelse med de Fattiges Væsen, udbedes og forhaabes, at baade Prest og de øvrige af Sognecommissionen have Indseende med at Alting gaar ret til, saa Stiftelsens Øjemed og de Trængendes Tarv iagttages. Skulde og imod Forhaabning Nogen vægre sig ved at være Forstander, og er dog duelig dertil, bedes underdanig, at de af Øvrigheden maa anordnes at forestaa Stiftelsen idetmindste i 3 Aar, da de, som meldt er, udvælge Andre i sin Sted. — 4) Skulde og i Fremtiden ved Guds Velsignelse, frivillige Gaver og en fornuftig Behandlingsmaade disse Stiftelsers Casser blive saa store, at de nogenledes kan afhjelpe de Trængendes Kornmangel, saasom for Kinnservik og Ullinsvang 700 Rdlr., Odde og Gravens Sogne hver af dem 500 Rdlr., da bør for nærværende Tid ej Casserne vore højere, men det, de aarligen fortjene, skal siden uddeles paa efterskrevne Maader: Først af hver af de 3de Magasinhuse leveres til Sognepresten ej mindre end 2 Rdlr. og ej mere end 5 Rdlr., hver Gang Uddeling skeer, til at kjøbe gode Bøger for til Almuens Underviisning, til baade deres aandelige og timelige Velfærds Befordring. Samme Bøger blive staaende i Kirkerne af bemeldte Sogne, under Prestens, Medhjelpernes og Klokkerens Opsyn, og maa enhver, som har Lyst, af Menigheden læse dem igjennem for Intet; dog maa Bøgerne renlig behandles og ubeskadiget leveres. Det overblevne af Gevinsten uddeles siden i 3de lige Dele, 1. til skikkelige og stræbsomme Fattige, som ved Haandrækninger heraf kan holdes fra Fattiglægderne; — 2. en Gave til Hjelp enten i Korn eller Penge til fattige Husmænd, til at forbedre deres Pladse i Ager og Eng, og som har viist sig duelige dertil; — 3. en Æreskjenk i Penge, til Skatters Afbetaling eller anden Fornødenhed, til fattige og skikkelige Jordbrugere, som især deles har udviist Flid i at forbedre sin Jord med Ager, Eng, Skov eller Fiskeri og saadanne Ting, der ere nyttige for Eftertiden. Men skulde Cassen enten ved Søskade eller anden Uleilighed komme til Forkort, skeer ingen Uddeling, før den er kommen i tilbørlig Stand igjen. —

5) Naar ovenanførte Gevinst skal uddeles, da skal Stiftelsens Forstandere tilkjendegive, hvem den skal tilhøre, efter bedste Skjøn og Vidende, i Prestens og hans Medhjelperes Overværelse, da de samtligen til de Vedkommende strax Gaven overlevere; men skulde Prestens og hans Medhjelperes Mening være lige imod Forstandernes, da i saadanne Tilfælde udvælge hver sine, og skal Tvistigheden ophøre ved en upartisk Lodkastelse; samme skal og stille imellem, i hvad Slags Tvistighed som ved denne Stiftelse kan paakomme. Ingen uden de, som bo i ovenbemeldte fire Kirkesogne, nyde Del i denne Gave, men vel kan fattige Fjeldmænd og Trængende fra et andet Kirkesogn faa kjøbe Korn af Magasinet lige med de andre. — 6) Og da der efter min ringe Indsigt intet bedre Middel er til Lettelse imod denne sig saa ofte indfindende Kornmangel (næst Guds Velsignelse, en fornuftig Jorddyrkning og Oeconomi), end saadanne smaa Stiftelsers Opretning, helst i disse saa langt fra Kjøbstaden bortliggende, kornmanglende, og undertiden med Sne og Is tillukte Egne, udbedes derfor i allerstørste Ydmyghed og Underdanighed, at den høje gunstige Ovrighed ville behage denne vores liden og ringe Stiftelse at recommendere til allernaadigst Approbation, saa og at beskytte og haandhæve, samt tilholde alle Vedkommende samme at fuldbyrde og ubrødelig at holde, som de med en frelst Samvittighed vil være Gud ansvarlig. — Dette til Bekræftelse paa egne og min Hustrues Vegne under min Haand og Signet. Skrevet paa Gaarden Hjeltnes i Ulvviks Kirkesogn og Gravens Prestegjeld udi Hardanger i Bergens Stift den 20 Septbr. 1783.

Christopher Sjursen Hjeltnes.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 19 November 1783.

Kongelig Konfirmation paa en Fundats for Christiania Opfostringshus [1].

Efter et i Christiania 1784 trykt Exemplar, sammenholdt med Kancellikonc. i Rigsarkivet. Ligeledes trykt i Smiths Forordn. II. 294—301 og i Bergs Reskriptsamling III. 110—115.

264. 3 Decbr. 1783. Kjøbenhavn.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, gjøre Alle vitterligt, at eftersom

[1]) Se pag. 207 og de der citerede Bestemmelser.

hos Os allerunderdanigst er ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation paa efterskrevne Fundation for den udi Vor Kjøbstad Christiania oprettede Stiftelse til fattige Børns Underholdning, Lærdom og Opdragelse, lydende Ord efter andet, som følger:

I. **Om Stiftelsens Indretning.** 1) Denne Stiftelse, som er begyndt af Byens Indvaaneres egne, frivillige og godbædige Sammenskud, med 50 Børn, 25 af hvert Kjøn (som dog efter Omstændighederne enten forøges eller formindskes) i Forhold til dens Lejlighed, skal fremdeles efter sammes Lejlighed og Indkomsternes Tilstrækkelighed uforandret, uforrykket og uigjenkaldelig vedblive og bære Navn af Christiania Opfostringshus; men naar Nødvendigheden skulde udfordre det, at Børnenes Antal maatte formindskes, bør om Aarsagen dertil af Directeurerne gjøres allerunderdanigst Indberetning. — 2) Udi denne Stiftelse skal indtages Byens egne fattige egtefødte Børn af begge Kjøn, fornemmelig af borgerlige Forældre, fra 6 et halvt Aar indtil de have været til Confirmation, eller til 15 à 16 Aars Alder, og ej derover eller derunder, som hverken ved Forældres eller Venners Hjelp kan vænte Understøttelse, til at opdrages og oplæres til gudfrygtige, duelige og nyttige Mennesker, men ingenlunde de, som enten have saadan Hjelp eller ved falden Arv selv Formue dertil, og de, som ere sunde og friske og tjenlige til Arbeide, men ej Vanvittige eller Krøblinge. — 3) Den Gaard, som efter kongelig allernaadigst Resolution af 20 Decbr. 1780 er kjøbt af den kongelige Overhofret for 3000 Rigsdaler af de Thotenske Penge, og til Indretningen for denne Stiftelse er indrømmet, skal paa bekvemmeste og sparsommeligste Maade indredes med de fornødne Lejligheder til at indlægge Børnene til deres Spisning og Underviisning, saavel i Lærdom som Haandarbeide, saa og til den der indrettede Husholdning, hvilken, saa længe denne Stiftelse vedbliver, fremdeles skal forblive til dette gudelige Brug ene og alene og paa dens Bekostning vedligeholdes, men stedse, saa længe den dertil anvendes, være befriet og forskaanet for Grundskat, Indkvartering, og alle andre mulige Paalæg, ingen undtagen. — 4) De ædelmodige og godbædige Givere, som med deres kjærlige Legater allerede have betænkt denne Stiftelse, saavelsom de, herefter paa lige Maade betænke samme, skal det være tilladt, naar forlanges, ved forefaldende Vacancer at foreslaa og udvælge de Børn, som udi denne Stiftelse skal indtages, naar de ere saaledes kvalificerede, som udi 2den Post er foreskreven, hvilke i saa Fald uvægerlig derudi skal antages, (dog kan ingen Giver have Ret til at forestille noget Barn, hvis Gave er under 500 Rigsdaler, ligesom og samtlige Givere, i Forhold til Gavens Størrelse, maa concurrere efter Tur og Orden til Udnævnelsen;

over hvilket alt af Stiftelsens Forstander holdes en Fortegnelse, da Commissionen tillige paaskjønner, om de foreſtillede Børn ere fuldkommen kvalificerede, og derefter først antages Forslaget). Saa skal og disse Giveres Portraits eller Skilderier, naar de dem selv vil bekoste, med en paategnet kort Beskrivelse over deres Levnetsløb, med hvad de til denne Stiftelse have legeret, opsættes til Forvaring udi det bedste Værelse i Stiftelsens Hus, og endelig, til Erkjendtlighed fra Stiftelsens Side, skal de ædelmodige Giveres Goddædighed blive offentlig erindret paa den Dag, som bestemmes til Børnenes aarlige Examination.

II. **Om Stiftelsens Indkomster.** 1) Den Capital, som indestaar udi Christiania Tugt- og Manufacturhus og har tilhørt det forhen tiltænkte, men ufuldførte Vaisenhus, skal til denne Stiftelse henlægges og samme fremdeles tilhøre. Til den Ende skal for denne Capital med Renter, saavelsom alle andre forbemeldte Vaisenhus tillagte Indtægter, fra Tugthuset aflægges vedbørlig Rigtighed, og til denne Stiftelses Vedkommende overleveres. Men da Tugthuset ikke for nærværende Tid er af den Forfatning, at Capitalen kan strax udtælles, saa maa dermed bero, indtil denne Stiftelse Tid efter anden kan komme afsted dermed, naar alene Renterne aarlig betales. Saaledes tilbagekaldes den forhen under 13 Februar 1772 udstedte Befaling, hvorefter disse Renter skulde betales til det Fattiges Væsen, ligesom og approberes, at Vaisenhuset, som har besørget opdraget de Børn, som Fattigcommissionen før besørgede, alt siden dets Oprettelse har oppebaaret disse Renter. — 2) De Capitaler, som allerede til denne Stiftelse ere skjenkede, som de herefter paa lige Maade samme maatte tilfalde, skal efter derover oprettede Gavebreves Indhold saaledes administreres, som disse fastsætte og tilholde, saa at Capitalerne conserveres, sikre og uforrykkede, og Renterne deraf alene anvendes til Stiftelsens Gavn og Bedste; men om og Gave-Brevene dette ei udtrykkelig skulde indeholde, skal det dog blive en vis og ufravigelig Regel, at de legerede Capitaler aldrig, til hvad Fornødenhed det end maatte være, maa røres eller angribes, men Renterne alene, som meldt, anvendes til Stiftelsen (og til des større Sikkerhed, skal Gjenpart af Gavebrevene tilligemed denne Fundation, efter at Originalerne ere nedlagte i Stiftskisten, indføres i en dertil ved Revisionscontoret holdende Protocol, ligesom med alle andre offentlige Stiftelser foregaar, efter det, som derom er anordnet). Paa lige Maade skal og forholdes med den samlede Capital, som efter 1ste Post fra Tugthuset skal afleveres, at Renterne deraf alene forblive til Indtægt for Stiftelsen. — 3) Skulde nogen Fravigelse eller Overtrædelse af Gavebrevenes Indhold, i Henseende til den under 2den Post anførte Capitalernes Administration, foretages,

skal Giverne selv eller deres Arvinger, i hvad Led det og maatte være, være berettigede til at fordre Vedkommende, som derudi maatte have Del eller saadant have foranlediget, til Regnskab og Ansvar, hvilket de saavel til Sikkerhed for dem, som for Stiftelsen, skal være forbundne at aflægge. — 4) De Capitaler, som enten legeres eller efter 1ste Post tilhøre denne Stiftelse, skal udsættes paa 1ste Prioritet udi sikre Panter, faste Jorde-Gods eller andre, hvorved den Regel, som er lagt til Grund for Udlaan af de publike Stiftelser, i Henseende til de lovlig tagende Taxations Forretninger over Panterne, nøjagtig skal følges og overholdes, og skal de Skjøder og Adkomster, som Vedkommende maatte have paa Panterne, saavelsom deres egen bekjendte Vederheftighed lægges til Grund og ved Capitalerne nøje paasees, saa at Stiftelsen i alle Tilfælde kan være sikker og skadesløs, og Vedkommende i anden Fald, naar ej al mulig Forsigtighed bruges, ville vænte for det tilflydende Tab at være ansvarlig. — 5) Skulde af Stiftelsens aarlige Renter og øvrige Indtægter, som enten ere eller blive samme tillagte, blive noget Overskud, som ej til dens fornødne Udgifter maatte behøves, skal det udsættes paa Renter, og i Henseende til den derfor tagne Sikkerhed paa lige Maade forholdes, som under 4de Post er fastsat; men naar til Stiftelsens Nytte og Fornødenhed en eller anden Indretning maatte udfordres, som kunde blive samme til Nytte og Fordel, skal det være tilladt dertil at anvende Overskudscapitalerne, naar efter foregaaende Forestilling er indhentet kongelig allernaadigst Approbation til saadan Indretnings Fuldførelse. — 6) Da ved kongelig Naade er henlagt 1 ß af hver Tønde Korn og af hver Tønde Salt, som indføres til Christiania, til dette Opfostringshuses bestandige Vedligeholdelse [1], saa skal Directionen aarlig modtage fra Tolderen, som for Oppebørselen deraf nyder 2 pCt., alt efter den derom udgangne hofkongelige Befaling, de Penge, som maatte indkomme, saaledes at den, efter at være underrettet om Beløbet, aarlig anviser samme til Udtælling til Commissionen og Forstanderen, da denne sidste kvitterer derfor, og derimod strax giver sit Bevis til den Første i den dertil indrettede Protocol. Skulde i Tiden en saadan Capital til Fordel for Stiftelsen af denne Indtægt ellers kunne oplægges, at Renterne deraf vare tilstrækkelige til Indretningens Underholdning, skal dette Paalæg enten aldeles eller for en Del efter Omstændighederne ophøre eller nedsættes, hvorom Directionen er forpligtet at gjøre Indberetning.

III. **Om Directionen og Administrationen for denne Stiftelse.** 1) Stiftamtmanden og Biskopen, som Stiftets høje Øvrighed, blive de Directeurer, til hvilke de aarlige Regnskaber for Stiftelsen indsendes, og

[1]) Bortfaldt ved Lov af 30 August 1842.

Vedkommende i vigtige Tilfælde have at henvende dem, for at erholde deres Approbation eller Resolution (ligesom Hovedbestyrelsen med Stiftelsen ene og alene beror paa dem, saa at hvad de finde fornødent at foranstalte til Indretningens Forbedring i Stiftelsen og Børnenes Antals Bestemmelse, skal tjene til Regel paa lige Maade, som ved andre offentlige Stiftelser er anordnet, og i Overensstemmelse med denne Fundation). — 2) Stiftelsens Administration skal uforanderlig bestaa i en Commission af Præsidenten [1], Stiftsprovsten og 3de af Byens Repræsentantere [2] eller 3de andre af Byens vederheftige, redelige og paalidelige Borgere, (hvilke af Byens 12 Mænd mellem dem selv udvælges, eller af dem til hele Magistraten proponeres, som derefter udnævner dem, for bestandig derved at forblive) naar ej særdeles Omstændigheder maatte foranledige Forandring; imidlertid og saa længe de beklæde Commissionen, blive de for andre personelle Ombud befriede. — 3) Ommeldte Commission, skal, saa ofte det fornødiges, eller i det mindste engang hver Maaned forsamles udi Opfostringshuset, for at afhandle, aftale og beslutte, hvad som til Stiftelsens Bedste og Fremme maatte ansees fornødent, hvilket udi en dertil paa Stiftelsens Bekostning indrettet Sessions-Protocol indføres og af samtlige Commissionens Medlemmer underskrives. Skulde Ulighed i Meninger forefalde udi de tagende Beslutninger, skal Pluraliteten efter Voteringen udgjøre Bestemmelsen, som med de derfor lagte Grunde udi Protocollen anføres, ligesom det og staar dem frit for, som maatte være af modsat Mening, at lade deres indføre der, (dog i vigtige Tilfælde, hvor det gaar udenfor den daglige Oeconomi og de alt bestemte Regler, skal Sagen i sin ganske Forfatning forestilles Stiftamtmanden og Bispen til endelig Afgjørelse). — 4) I Almindelighed bliver det Commissionens Pligt, ej alene at drage den tilbørlige Omsorg for den fuldkomneste Sikkerhed og Betryggelse for denne Stiftelses Midler, saaledes som dens Medlemmer, En for Alle og Alle for En, vil an og tilsvare, men og med yderste Flid lade sig være angelegen i alle Tilfælde at befordre Stiftelsens Gavn og Bedste til den Allerhøjestes Ære, det Almindeliges Vel og Ungdommens Nytte og Forfremmelse. — 5) Naar Commissions-Sessioner efter foregaaende Bekjendtgjørelse indfalde, skal Raadstueskriveren ex officio være pligtig at føre Protocollen, saavelsom den Correspondence, som for Stiftelsen maatte forefalde, uden Belønning.

IV. **Om Stiftelsens Forstander.** 1) Til Forstander for Stiftelsen skal af Commissionen paa Directionens nærmere Approbation ud-

[1]) Nu Borgermesteren, se kgl. Resol. 24 Juni 1828.

[2]) Jfr. Formandskabslov 14 Jan. 1837 § 18.

vælges en vederheftig, duelig og bekvem Borger, som ikke uden særdeles vigtige Aarsager maa undslaa sig for at antage dette Ombud, og skal i det mindste i 4 Aar forestaa samme, i hvilken Tid han for andre Byens Bestillinger og personelle Tyngder fritages; (men dersom han længere vedbliver, skal den Tid, han hertil anvender, komme ham til Fordel i Forhold med hans andre Medborgere til Fritagelse for andre Ombud, som ham ellers kunde paalægges). — 2) Forstanderen skal flittig og ofte have Opsyn med Opfostrings-Huset, at alt der i Henseende til Børnenes Underholdning med Spisning og Klæder, saavelsom deres Underviisnings Tid, rigtig, ordentlig og skikkelig tilgaar. — 3) Saa ofte Commissionen holdes, skal Forstanderen der indfinde sig, for at gjøre Forklaring og Anmeldelse om hvad ham, i Henseende til de adskillige Fornødenheder for Stiftelsen, maatte være vidende og bekjendt. Til hvilken Ende han i Forhaanden skal indhente den nøjeste Underretning om hvad der maatte udfordres saavel til Vedligeholdelsen af Husets Bygninger, som til Børnenes Klæder med mere deres Tarv betræffende, derhos være betænkt paa at foreslaa Commissionen den sparsommeligste Maade til Anskaffelsen af det Fornødne og derom indhente sammes Beslutning, uden hvilken han ikke i noget Tilfæde paa egen Haand maa foretage sig noget Stiftelsen vedkommende, men være pligtig at holde sig Commissionens Beslutninger efterretlig. — 4) For Stiftelsens Capitaler, Renter og øvrige Indtægter skal Forstanderen aarlig til rette Tid, som skal være strar efter Michelsdag, aflægge rigtig Regnskab til Commissionen, som derefter indsender det til Revisions-Contoiret, for der at igjennemgaaes paa sedvanlig Maade; og naar de gjorte Antegnelser ere af Forstanderen besvarede, paategner Commissionen, om den noget videre derved har at erindre, som Forstanderen i saa Fald da og maa oplyse, hvorefter Regnskabet overleveres Directionen til endelig Decision. — 5) Naar Capitaler, enten efter foregaaet Opsigelse eller paa andre Maader, maatte indkomme i Stiftelsens Cassa, skal Forstanderen strax derom gjøre Anmeldelse til Commissionen, som derefter foranstalter Bekjendtgjørelse paa den almindelige Maade om sammes Udlaan, paa det Pengene ej frugtesløse skal henstaa; og naar nogen derom maatte melde sig, forfattes en skriftlig Begjering til Commissionen, geleidet med de Rigtigheder og Beviisligheder for Pantets Tilstrækkelighed, som udi foreskaaende 2den Afdelings 4de Post er fastsat, hvorefter og paa Forstanderens foregaaende Erklæring Udlaanet af Commissionen forestilles Directionen, og naar samme har approberet det, maa Obligationen for Pantesummen i behørig Form udstedes, hvilken, førend den udstedes til Thinglysning, af Directionen paategnes ifølge Rescriptet af 3 November 1774, og forbliver

Obligationen derefter udi Forstanderens Bevaring, som derfor bliver ansvarlig og forbunden ved hvert Aars Regnskab at fremlægge samme til Confrontation med Anførelsen i Regnskabet.

V. **Om den videre oeconomiske Indretning i Opfostrings-Huset, samt Børnenes Underholdning og Undervisning.** 1) Ligesom Børnenes Spisning er accorderet den antagne Lærer for hvert Barn med 25 Rigsdaler aarlig, saa forbliver det og derved, som den billigste Betaling for deres Underholdning, og bliver den af Commissionen ham meddelte Instruction til Regel og Følge, saa længe denne Accord staar ved Magt; men skulde en Forandring herudi enten formedelst indfaldende dyr Tid, eller af andre Aarsager indtræffe, bliver det Commissionens Omsorg overladt at træffe de bedste Forføjninger for Stiftelsen med Børnenes Spisning, dog helst efter aarlig Accord; og maa Directionens Samtykke derom først indhentes, førend Forandring foregaar og Accorden sluttes, ligesom og ved foregaaende Omskiftelse af Lærere, de Personer, som havde meldt sig om at antages, forestilles Directionen med Forklaring fra Commissionen, om hvem de anser den tjenligste, paa det samme enten kan udnævne denne, eller, om den har gyldige Aarsager til at afvige fra Forslaget, en anden i dens Sted. — 2) Børnenes Gangklæder af Ulden og Linnet med videre, som skal bestaa for hvert Drengebarn i en blaa Vadmels Kjole med Vest eller Trøje til, med sorte Opslag og Krave paa Kjolen og sorte Horn- eller Ben-Knapper, sorte Skind-Buxer med Knapper, sorte Uldstrømper, Sko med Messing-Spænder, tvende Skjorter af Strie, en sort Halsklud, rund Hat, Lommetørklæde og Nathue; og for Pigebørnene udi Trøje og Skjørt ligeledes af blaat Vadmel med sorte Opslag, tvende Serker af Strie, sorte Uldstrømper, Sko med Messing-Spænder, hvidt Halstørklæde, Cattuns Hue med Strimmel for, og en Holk med Baand om Søn- og Helligdagene, et blaat tærnet Forklæde og et Dito af Strie, og Lommetørklæde, skal alt, saa ofte det fornødiges, paa Stiftelsens Bekostning af Forstanderen med Commissionens Bifald for billigste Priser anskaffes, dog skal det staa Directionen i Tiden frit for at gjøre Forandring, saafremt en bedre eller anden Klædebragt for lige Betaling kan tilvejebringes, naar det kuns iagttages, at alle Børnene ere ens klædte, uden for saa vidt til Straf for en, som findes i grove Forseelser, som dog ej fortjener Udsættelse, en Forandring derudi paa en kort Tid kan foregaa, hvorudi som noget, der henhører til den udvortes Tugt, denne Bestemmelse ikke skal være hinderlig. — 3) Ligesom Børnene, saa længe de forblive udi Opfostringshuset, stedse skal være der tilstede, saa skal og de fornødne Senge med Klæder og Lagener af Stiftelsen bekostes og vedli-

geholdes. — 4) Læreren, som nu er eller herefter antages, skal med tilbørlig Flid, Redelighed og Kjærlighed undervise Børnene i deres Christendom, Skrivning og Regning, og herudi nøje efterkomme de Pligter, hannem ved Commissionsinstrux ere paalagte, hvorfor han, saa længe det nærværende Antal af Børn vedbliver, skal nyde udi aarlig Løn af Stiftelsen 100 Rdlr., og derforuden til Skrivmaterialier for Børnene aarlig 10 Rdlr., hvilke han derimod for egen Regning maa anskaffe. De Bøger derimod, som til Børnenes Undervisning behøves, skal af Stiftelsen bekostes, men Læreren have Tilsyn, at de ej ilde medhandles; ligeledes tilstaaes Læreren for Ild og Lys udi Opfostringshuset aarlig 100 Rdlr., som han paa samme Maade selv maa bekoste og anskaffe. — 5) Læreren, dersom han er gift, skal tillige med sin Hustru lade dem være yderlig angelegen, at undervise Børnene i de for hvert Kjøn passelige og nyttige Haandgjerninger, saasom at sy, spinde, væve og binde; saa skal og især Pigebørnene bruges til Husgjerninger, og til den Ende efter deres Alder og Tour bruges ved Madtillavningen i Kjøkkenet, Bryggen, Bagen, Badskning og anden Renholdelse efter enhvers Alder og Kræfter; men er han ugift, eller hans Hustru dertil uskikket, bør han have et anstændigt Fruentimmer i Huset til at forestaa Husholdningen, og som ialt kan opfylde de Pligter, Hustruen i denne Henseende paaligge. — 6) Saa længe Læreren forestaar og besørger Børnenes Spisning, skal han efter den ommeldte ham meddelte Instrux give dem sund, god og forsvarlig Kost, og skulde han befindes enten herudi paa uforsvarlig Maade at handle, eller i andre Tilfælde at forsømme sine Pligter, som Lærer, skal han af Commissionen først paamindes og advares om at efterkomme, hvad han i saa Maade er pligtig, men naar saadan Advarsel ikke maatte virke Forandring og Forbedring hos ham, skal saadant for Directionen forestilles, som har Ret til strax uden nogen foregaaende Opsigelse fra Stiftelsen at udsætte ham, og desuden efter Omstændighederne være videre Tiltale og Straf undergiven, og antages derpaa af Directionen en anden redelig, duelig og bekvem Mand i den udsattes Sted. — 7) Aarlig skal Børnene udi Commissionens Overværelse offentlig examineres, for at aflægge Prøve paa den Fremgang, de have gjort, saavel udi Lærdom, som nyttige Haandgjerninger, og Bedømmelsen indføres udi en af Læreren dertil holdende Protocol, for deraf at erfare den Forbedring, Børnene Tid efter anden gjøre udi Kundskab om det for dem nyttige, gavnlige og nødvendige at lære. — 8) Børnene skal forblive udi Stiftelsen, indtil de ere fremholdte til Confirmation, og derefter hensættes Drengene til Haandverkere, Søvæsenet eller anden nyttig Haandtering, men Pigerne fæstes udi stadig Tjeneste. Dog om Lejlighed kunde gives,

især for Drengene, før den Tid at faa dem anbragte til nyttige Haandverker at lære, efter at de have lært det vigtigste og nødvendigste for dem, kan det tillades, naar Commissionen anser det at blive til Børnenes Gavn og Bedste. Paa det Pigebørnene ikke skal hensidde paa deres egen Haand, efter at de ere udkomne fra Stiftelsen, skal forinden at de derfra udgaa, drages Omsorg for, at de kan hensættes udi stadig Tjeneste. Til den Ende skal Forstanderen ved hver saadan Lejlighed baade udi Intelligentssedlen bekjendtgjøre, som og for den edsvorne Feste- eller Stedkone anmelde, hvilke eller hvormange som til Tjeneste udgaa, og derefter for dem vælge de bedste og fordelagtigste. — 9) Foruden at Børnene i den Tid, de ere under Stiftelsens Omsorg, skal anholdes til nyttige Haandgjerninger, skal dermed og haves Hensigt til Stiftelsens Nytte og Fordel; til den Ende skal og tragtes efter, at Børnene forarbeide det Uldent og Linnet, som til deres Klæder medgaar, og det fornødne hertil paa Stiftelsens Bekostning anskaffes, saavel med den Underviisning, Børnene hertil behøve, som med Indretning af Vævestole og Indkjøb af Uld, Lin og Stry. De Børn, som herudi vise sig mest flittige og lærvillige, skal gives en Klædning af det Tøj, de de selv maatte have virket, naar de fra Stiftelsen udgaa, til Belønning for dem og Opmuntring for andre. Skulde Tilvirkningen strække sig videre, end til Stiftelsens Fornødenhed udfordres, skal det øvrige ved Auction bortsælges, Stiftelsen til Bedste. — 10) Naar Sygdom iblandt Børnene maatte indtræffe, skal deres Cur paa Stiftelsens Bekostning besørges. Hertil skal et Værelse med de fornødne Senge stedse være i Beredskab, at de syge strax kan skilles fra de friske Børn, og med en af Byens medicis accorderes enten for en viis aarlig Betaling med Tillæg af Medicamenter, eller paa hvad anden Maade Commissionen anser fordelagtigst til de Syges Helbredelse at foranstalte. — 11) Ligesom det ikke paatvivles, at jo Stiftamtmanden og Biskopen, som de, Overopsynet ere anfortroede, vaage over, at alting efter denne Fundation paa det nøjeste overholdes, saa skal de og være bemyndigede, enten hver for sig eller conjunctim, saa ofte de finde det for godt, at lade sig underrette om Oeconomien og Indretningen i Stiftelsen, at lade Børnene overhøre i Henseende til deres Fremgang, og endelig at overlægge med Commissionen, hvorledes det havende Øjemed til Ungdommens Underviisning og Opdragelse bedst kan opnaaes, samt derefter at gjøre ved en Directions Beslutning de Bestemmelser, som de anse de nødvendigste og nyttigste, saa at intet, under hvad Navn være kan, skal være deres Bestyrelse unddragen. Til den Ende skal dem og tilkjendegives, hver Gang den of-

fentlige Examination foregaar, paa det de, om de det fornøden eragte, og deres Forretninger tillade dem det, derved kan være overværende.

Da ville Vi forskrevne Fundation udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saasom samme herovenfor indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfestet, saa og hermed confirmere og stadfeste; forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom foreskrevet staar, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores kongelige Residensstad Kjøbenhavn den 3 December 1783.

Under Vores kongelige Haand og Signet.

Christian Rex.

(L. S.)

Moltke.

Luxdorph. P. Aagaard.

Ulr. Chr. Heides Testament til den Norske Krigsskole og Asak Sogns Kirke.

Efter Skifteakten (i Rigsarkivet) over Testators Bo.

265. 15 April 1784. Heides Hytte.

Da jeg Ulrik Christian Heide, Oberst af Infanteriet og Commandeur for det 1ste Smaalenske Infanteri-Regiment, ikke haver Livsarvinger, har jeg i Betragtning af mine Aar og Livets Usikkerhed, samt at min ved Arbeidsomhed erhvervede ringe Ejendom (da jeg aldrig har arvet noget) ej alt formeget skulde adspredes iblandt mine vidt og bredt sig opholdende vidtløftige Beslægtede, med sundt og godt Overlæg besluttet, at saasnart jeg er død og Begravelsen af de i Boet befindtlige Penge er foranstaltet, saaledes nemlig: til saadan Begravelse tages et Hundrede Rigsdaler, og foranstaltes paa følgende Maade: det døde Legeme nedlægges udi en veldannet Ligkiste med tvende af mine egne Lagener og strax tillukkes; Liget bæres paa Ligbaaren af 16 Grenaderer til Asak Kirke for derudi at nedgraves; disse Grenaderer nyde hver 1 Rdlr. og til 4 Underofficierer, der paradere for Lighuset og Kirkedøren, hver 2 Rdlr. Naar nu Presten for Jordpaakastelse faar 10 Rdlr. og Klokkeren 2 Rdlr., haaber jeg det overblevne af de ovenmeldte 100 Rdlr. kan tjene til en Gave for Asak Bygdens Fattige (Tistedalens undtagen)

hvilken Gave kunde paa Begravelsesdagen uddeles her paa Hytten [1]. Til at følge Liget maatte alene 3 Par af mine militaire Venner indbydes. Saasnart denne Ceremoni er tilende, exponeres Hytten med øvrige Ejendomme til offentlig Auction, de derfor indkomne Penge blive at deponere, som følger: til en vidtløftig Forvandt og Søn til afgangne Oberst von Hejde i Throndhjem, navnlig Andreas Hejde, gives et Hundrede Rigsdaler, til Sr. Jacob Wetlesen paa Hornes i Skjeberg Sogn et Hundrede Rigsdaler, til Madame Kirstine Hørby i Frederikshald et Hundrede Rigsdaler, til Jomfru Hirsch paa Onsø Prestegaard et Hundrede Rigsdaler, til Jomfru Anna Gertrud Selmer, som forestaar mit Hus, et Hundrede Rigsdaler. Min Tjener, Helge Rasmussen, beholder sine Liberier og aparte tredive Rigsdaler, min Gaardskarl Svend Andersen det gamle grønne Liberi efter Ole, et Par af mine Støvler og syv Rigsdaler. De to nykomne Domestiker kunde efter deres Opførsel gives noget efter bedste Skjønsomhed; til Herr Major von Rode og Herr Capitain von Bierch, som exsecutores af denne sidste Vilje og Begjering, hver for sig halvtredsindstyve Rigsdaler. Naar ovenmeldte Summa tilligemed alle paaløbende lovlige Omkostninger er fradraget Boets endelige Masse, bliver det Overskydende at deles imellem den mathematiske Skole i Christiania og Asak Kirke. Den sidste Del modtages af Kirkens bedste Mænd, der se Pengene sikker udsatte, Capitalen conserveret og Renterne til Kirkens Istandholdelse og Prydelse anvendt, hvilken jeg ønsker saa hastig, som muligt, indentil bliver skikkelig malet. Denne min Disposition og sidste Vilje ansøger jeg allerunderdanigst maatte af Deres kongelige Majestet i alle sine Puncter og Clausuler allernaadigst vorde confirmeret. Hejdes Hytte ved Frederikshald den 15 April 1784.

Ulrich Christian Hejde.

At denne Herr Oberst von Hejdes sidste Vilje er af ham selv ved sund Fornuft, Sinds og Legems Kræfter, udi min Premiermajor von Rodes og min Capitain Bierches Overværelse ordlydende dicteret, underskrevet og forseglet, det bevidnes herved under vore Hænder og Signeter. Datum ut supra.

Rode. (L. S.)

Bierch. (L. S.)

[1]) Det fra Begravelses-Omkostningerne tiloversblevne Beløb udgjorde kun omtr. 22 Rdlr., som uddeltes til 16 Fattige paa Begravelsesdagen.

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 11 Februar 1785.

Guru Johansdatter Bakkens Testament til Oprettelse af et Brændemagasin for Fattige i Throndhjem.

Efter Originalen i Byens Raadstuearkiv.

266. 3 Mai 1784. Throndhjem.

I den hellige treenige Guds Navn! Da det har behaget Guds Forsyn at lade mig leve udi enlig og ugift Stand, og følgelig ej efterlader mig Livsarvinger da Forsynet har forsynet mig, mod mit Haab og Forventelse, med en liden Formue, hvoraf jeg har kunnet leve utrængt, og efterlade mig en Del, saa har jeg, i Guds Navn og i allerunderdanigst Haab om Hans kongelige Majestets allernaadigste Approbation og Confirmation af saadan min sidste Villie, med velberaad Hu, fri Villie og i Overlæg med min trofaste Sjelesorger, Hans Højærværdighed Hr. Stiftsprovst og Doctor Christian Friderich Hagerup, som har haft den Godhed, i denne Hensigt at vejlede mig med sine Raad, besluttet at gjøre følgende Disposition af mine efterladte faa Midler: 1) Til Hans Højærværdighed Hr. Doctor Hagerup, som heri har belovet mig sin gode Omhu, overdrages det efter min Død at bringe mit efterladte Bo i Rigtighed som Exsecutor, uden at vedkommende Rettens Middel holder Skifte, eller nyder Salarium; til hans Godhed jeg overlader det, saavel for paagaaende Bekostninger ved dette mit Testamentes allernaadigste Confirmation og Skiftebrevets Beskrivelse m. v., som og, havende meget Arbeide, at beregne sig tilborlig og anstændig Erstatning og Belønning, som ikke maa overstige 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler; og som Hr. Johan Christian Schnejder, som en gammel fortrolig Ven af mig, har lovet at gaa Hans Højærværdighed tilhaande med at udlevere mine Efterladenskaber og give Underretning om mine Sager, som er ham bedst bekjendt, saa skal han, saavel for saadant sit Arbeide, som især af Erkjendtlighed mod hans mig i levende Live beviste Venskab og Tjenester, forlods betales 40 Rdlr., siger fyrgetyve Rigsdaler. — 2) Min iboende og ejende Gaard og Grund, beliggende næst ved Gaarden Drillen kaldet i Holstvejten, skal efter min Død tilhøre Ole Ivarsen Hejlie i Lervikens Sogn. — 3) Naar alle mit Boes Udgifter ere besørgede og virkeligt Krav og Gjeld betalt, skal videre af mit Boes beholdne Formue uddeles følgende Summer, nemlig: 1. til Jørgen Jørgensen 50 Rdlr., siger halvtredsindstyve Rigsdaler; — 2. til hans Syster Kirsten Jørgensdatter 50 Rdlr., siger halvtredsindstyve Rigsdaler; — 3. til Anders Olsen 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler; — 4. til Jomfru Anne Pauline Lind 100 Rdlr., siger et Hundrede Rigsdaler; — 5. til Inge-

borg Kirstine Olsdatter, for hendes tro Tjeneste, 30 Rdlr., siger tredive Rigsdaler; — 6. til Elen Johanna Schrøder 10 Rdlr., siger ti Rigsdaler; — 7. til Toldbetjent John Beenberg 50 Rdlr., siger halvtredsindstyve Rigsdaler; — 8. til Karen Iversdatter 10 Rdlr., siger ti Rigsdaler, — og 9. til Clara Pedersdatter og Sidsel Ingebrigtsdatter, hver 10 Rdlr., foruden mine Gang- og Linnedklæder, som deles imellem dem begge, efter Hr. Doctor Hagerups Godtbefindende. — 4) Hvad derefter fra ovennævnte og bestemte Legater, og øvrige forommeldte Bekostninger kan blive tilovers, skal blive skjenket til offentlig Brug af et Brændemagasin til de Husarmes og Fattiges Bedste i Byen, saaledes at samme Capital udsættes paa Rente, efter de offentlige Midler foreskrevne kongelige allernaadigste Anordninger, under højbemeldte Hr. Doctor Hagerups og efter ham følgende Stiftsprovster, tilligemed højædle og velbyrdige Hr. Justitsraad og Præsident Peter Tønder Nordals og efter ham følgende Præsidenters, saavelsom en af Frue Sogns Prester, som for nærværende Tid bliver Diaconus velærværdige Hr. Jacob von der Lippe Parelius, men efter ham Sognepresterne, deres Fællesbestyrelse. Dersom det Overblevne ikke skulde udgjøre 500 Rdlr. eller derover, da maa de aarlige Renter alene oplægges til Capitalen, indtil Summa af 500 Rdlr. er opnaaet. — 5) Derefter anvendes de aarlige Renter til at indkjøbe Brændeved paa de belejligste Steder og Tider og for de billigste Priser, for siden igjen at udsælge i smaa Portioner af en Halv eller en Fjerdedel af en Favn efter Indkjøbsprisen med paagaaende Omkostninger af Pakhusleje og Sætningspenge, som paa det billigste accorderes, alene til Fattige og Husarme, hvilke Sidste især nyde Fortrin. De, som søge saadan Lettelse at kjøbe af Brænde-Magasinet, der ej maa aabnes førend Brændemangel begynder eller Prisen paa Brændet overordentlig, maa medbringe Attest fra en af Presterne eller de Fattiges Forstandere om deres fattige Vilkaar til Bestyrerne for Indretningen, hvilke meddele den Søgende en Billet, hvorefter Brændets ansatte Kvantum udleveres af den, som har samme under Forvaring. Denne maa altsaa ikke til nogen anden udlevere Brænde eller i mindste Maade handle dermed til egen Fordel og de Fattiges Fornærmelse. Derfor skal hans Regnskab belægges med de her benævnte Billetter fra Directeurerne. — 6) De Renter, som saaledes fra Aar til andet ere anvendte til at indkjøbe Brænde for og igjen udbringes og tilbagebetales ved dets Afhændelse, lægges tilsammen til følgende Aars Renter, saa at Indkjøbet kan blive større, Magasinet udvidet og Nytten for de Husarme almindeligere. — 7) Naar Indretningen paa denne Maade, ved idelig oplagte og til Indkjøb indskudt

Renter, eller ved andre Menneskers Gaver maatte udvides til større Vidtløftighed, at den krævede mere Tilsyn og Arbeide, og de Fattige kunde gives en større Lettelse, saa at Prisen kunde nedsættes under Indkjøbet eller endel Favne til de allerfattigste og elendigste Husarme gratis uddeles, maa det staa de Herrer Bestyrere frit for til Stiftets Approbation at gjøre nye Indretninger og Foranstaltninger, saavel til et Magasins Anskaffelse, en Forvalters Løn, og nedsatte Priser eller frie Uddelinger, naar alene de aarlige Revenuer derved ikke medtages eller Indretningen ikke gaar tilbage, da Bestyrelsen alene ser derhen, at den fra Aar til andet kan udvides og blive varig, og det Almindelige i Tidens Længde at drage den muligste Gavn og Lettelse deraf, som er min eneste Hensigt og inderlige Ønske ved dette Testament og Legat at kunne erholdes. — Dette har jeg formaaet Sr. Johan Christian Schnesder og Sr. John Beenberg til Vitterlighed at underskrive med deres Hænder og hostrykte Signeter, ligesom jeg stadfester dette under mit Navn med paaholden Pen og laant Signet. Throndhjem den 3 Mai 1784.

Guru Johansdatter.

(L. S.)

At dette blev lydelig læst for Demoiselle Guru Johansdatter, da hun endnu havde fuldkommen Fornuft og Sands, at hun selv holdt paa Pennen, da hendes Navn blev skrevet, og følgelig med fri Villie og velberaad Hu samtykkede i alt ovenmeldte, bevidne og stadfeste vi til Vitterlighed under vore Hænder og hostrykte Signeter. Throndhjem ut supra.

Beenberg. (L. S.) Schnejder. (L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 20 August 1784.

Christopher Hjeltnes's og Hustrues Gavebrev til Oprettelse af trende Kornmagasiner i Vikørs Prestegjeld og Jondals og Eidfjords Kirkesogne samt eventuelt til Bøgers Indkjøb og Fattiges Understøttelse.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

267. 21 Septbr. 1784. Hjeltnes.

I Jesu Navn! I Betragtning af Herrens alvorlige Advarsel hos Propheten Amos i det 8de Capitel og den nuværende haarde Dyrtid, sker dette, i det allerunderdanigste Haab, vores allernaadigste Konge

og Herre denne vores ringe Stiftelse allernaadigst approberer, forhaabende, at saasom det sker i en sand Enfoldighed og af et christeligsindet Hjerte, det dog skulde blive til Guds Ære og vore fattige og trængende Medmenneskers sande Gavn og Bedste, er det, at og jeg Christopher Sjursen Hjeltnes med min kjære Hustru Maritha Sjursdatter, ved Guds Naades Bistand, efter vores enfoldige Betænkende have været omhyggelige for at oprette nogle smaa Stiftelser og dertil lagt en frivillig Gave, nemlig 170 Rdlr., siger et Hundrede og syvti Rigsdaler Dansk Courant, som Grund til 3 (trende) smaa Kornmagasiners Oprettelse, saasom et i Vikørs Prestegjeld, et i Jondals Kirkesogn og et i Eidfjords Kirkesogn, alle beliggende i Hardangers Provsti. Hvorledes samme skal anlægges og behandles, udvise efterfølgende Poster: — 1) Naar Stiftelsen allernaadigst er confirmeret, da tager den, det allerførste som Raad og Evne det tillader, sin Begyndelse, saasom først i Vikørs Prestegjeld udvælges af mig tvende redelige og forstandige Mænd til Forstandere, og imod deres Kvittering overleveres til dem 70 Rdlr. Samme Mænd maa og være saavidt formuende, at de kan være Cassen ansvarlige, naar Regnskab til Andre skal aflægges; derefter udvælges, som meldt er, i Jondals Kirkesogn 2de (tvende) Mænd, og leveres til dem 70 Rdlr., og tilsidst i Eidfjords Kirkesogn, som ovenfor sagt er, 2de Mænd til Forstandere, som imodtage 30 Rdlr. For Ovenmeldte udse Forstanderne den belejligste Tid at kjøbe Korn og de til Livets Ophold fornødne Varer; samme bliver liggende til Prisen derpaa stiger, da de paa en billig Maade udsælge samme til den trængende Almue mod rede Penge, og naar Fragt og Forstandernes Løn fragaar, som for nærværende Tid ej maa være mere end 12 ß pr. Tønde, lægges det Overskydende til Cassen. Skulde den trængende Almue ej paa nogen Maade kunne forskaffe Penge, faa Forstanderne paa sit eget Ansvar modtage deres Varer, og ej lade dem bortgaa sukkende. — 2) Naar enhver af de trende første Stiftelsers Casser er voret til den Sum 150 Rdlr., opbygges 2de Kornmagasinhuse, et paa det belejligste i Vikørs Prestegjeld, og et paa Gaarden Thorsnes i Jondals Kirkesogn, og kjøbes til ethvert Hus det fornødne Inventarium, saasom en auctoriseret Hovedprotocol og Regnskabsbog, justeret Kornmaal, Sække og deslige, som alt af Stiftelsens Casse betales, anskaffes og vedligeholdes. Hvad Eidfjords Sogn angaar, da haver jeg for nogle Aar siden skjenket en liden Capital at kjøbe Kornvarer for, og tilladt 20 fattige Personer for billig Pris at kjøbe deraf, men ingen Anden, da nu denne Stiftelse er mere til det almindelige Bedste, da naar disse 20 Personer ved Døden ere afgangne, skal ikke alene den forhen skjenkede Capital, men og hvad den haver fortjent tilligemed Andelen i Kornhuset, samt dets In-

ventarium falde til denne Stiftelse og forhandles i alle Maader, som de forrige anførte Stiftelser. — 3) Naar jeg ved Døden afgaar eller og formedelst Svaghed og Alderdom ej mere er istand til at se Stiftelserne tilgode og udvælge deres Forstandere, da skal de af mig udvalgte Forstandere udvælge andre redelige og dertil duelige Mænd efter Fornødenhed i sit Sted, og forestille Sognepresten og hans Medhjelpere dem og i deres Paasyn og Overværelse aflægge Regnskab rigtig efter Regnskabsbogen til dem. Og da denne Stiftelse haver og endel Indflydelse med de Fattiges Væsen, udbedes og forhaabes, at baade Prest og de øvrige af Sognecommissionen have Indseende med at Alting gaar ret til, saa Stiftelsens Øjemed og de Trængendes Tarv iagttages. Skulde og imod Forhaabning nogen vægre sig ved at være Forstander, og er dog duelig dertil, bedes underdanig, at de af Øvrigheden maa anordnes at forestaa Stiftelsen idetmindste i 3 Aar, da de, som meldt er, udvælge Andre i sin Sted. — 4) Skulde og i Fremtiden, ved Guds Velsignelse, frivillige Gaver og en fornuftig Behandlingsmaade, disse Stiftelsers Kasser blive saa store, at de nogenledes kan afhjelpe de Trængendes Kornmangel, saasom for Vikors Prestegjeld 600 Rdlr., Jondals og Eidfjords Sogne hver af dem 500 Rdlr., da bør for nærværende Tid ej Kasserne være højere, men det, de aarligen fortjene, skal siden uddeles paa efterskrevne Maader: — Først af hver af de 3 Magasinhuse leveres til Sognepresten ej mindre end 2 Rdlr. og ej mere end 5 Rdlr., hver Gang Uddeling sker, til at kjøbe gode Bøger for til Almuens Undervisning, til baade deres aandelige og timelige Velfærds Befordring; samme blive staaende i Kirkerne af bemeldte Sogne under Prestens, Medhjelpernes og Klokkerens Tilsyn, og maa enhver, som har Lyst, af Menigheden læse dem igjennem for intet; dog maa Bøgerne renlig behandles og ubeskadiget leveres, og naar Bøgerne blive gamle, skjenkes de til de Fattige, som har Lyst til Gudsfrygt og nyttige Videnskaber, og kjøbes nye isteden; dette skal og ske med de 4 forrige Stiftelser af samme Indhold, som disse. Det overblevne af Gevinsten uddeles siden i 3de lige Dele: — 1. til skikkelige og stræbsomme Fattige, som ved Haandrækninger heraf kan holdes fra Fattiglægderne; — 2) en Gave til Hjelp enten i Korn eller Penge til fattige Husmænd til at forbedre deres Pladse i Ager og Eng, og som har vist sig duelige dertil; — 3. en Æreskjenk i Penge til Skatters Afbetaling eller anden Fornødenhed til fattige og skikkelige Jordbrugere, som særdeles have udvist Flid i at forbedre sin Jord med Ager, Eng, Skov eller Fiskeri og saadanne Ting, der ere nyttige for Eftertiden; men skulde Cassen ved Husets Reparation, Søskade eller anden Ulejlighed komme til Forkort, sker ingen Uddeling, før den er kommen i tilbørlig

Stand igjen. — 5) Naar ovenanførte Gevinst skal uddeles, da skal Stiftelsens Forstandere tilkjendegive, hvem den skal tilhøre efter bedste Skjøn og Vidende, i Prestens og hans Medhjelperes Overværelse, da de samtlige strax til de Vedkommende Gaven overlevere. Men skulde Prestens og hans Medhjelperes Mening være lige imod Forstandernes, da i saadanne Tilfælde udvælger hver sine, og skal Tvistigheden ophøre ved en upartisk Lodkastelse; samme skal og stille mellem hvad Slags Tvistighed, som ved denne Stiftelse kan paakomme. Ingen uden de, som bo i ovenmeldte fire Kirkesogne, nyde Del i denne Gave, men vel kan fattige Fjeldmænd og Trængende fra et andet Kirkesogn saa kjøbe Korn af Magasinet lige med Andre. — 6) Og da jeg øjensynlig ser, at disse Stiftelser vil komme denne fattige og trængende Egn til stor Gavn og Nytte, helst da Kjærlighed hos Mennesker saa kjendelig aftager og Egennyttighed vorer til, naar det ikkun af forstandige, redelige og nogenledes formuende Mænd behandles, men da saadanne helst med Formynderskab og Rettens Betjeninger blive udsøgte, bedes derfor i allerstørste Underdanighed, at disse Stiftelsers Forstandere maa derfor befries. — 7) Til Slutning udbedes i allerstørste Ydmyghed og Underdanighed, at den høje Øvrighed ville behage denne vores liden og ringe Stiftelse at recommendere til allernaadigst Approbation, saa og at beskytte og haandhæve, samt tilholde alle Vedkommende samme at fuldbyrde og ubrødelig at holde, som de med en frelst Samvittighed vil være Gud ansvarlige. Dette til Bekræftelse paa egne og min Hustrues Vegne under min Haand og Signet. Skrevet paa Hjeltnes i Ulvviks Kirkesogn og Gravens Prestegjeld udi Hardanger i Bergens Stift den 21 September 1784.

Christopher Sjursen Hjeltnes.

(L. S.)

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 10 December 1784.

Hans Torgersen Dælis og Hustrues Gavebrev til Husarme i Vestby Hovedsogn.

Efter Originalen i Rigsarkivet.

268. 30 Septbr. 1784. Dæli.

Til Kongen!

I Betragtning af den Mængde Husarme, som de hidindtil og endnu værende dyre Aaringer her udi Vestby Prestegjeld har foraarsaget, har vi undertegnede Egtefolk, nemlig jeg Hans Torgersen Dæli og jeg Ka-

ren Jørgensdatter i Herrens Navn med hinanden besluttet, af den Velsignelse, som den Almægtige har begavet os med (da vi ikke ere velsignede med Børn og Livsarvinger, hvorom vi formedelst vor Alderdom ej kan have Haab) at skjenke til Husarme udi Vestby Hovedsogn en Capital af 200 Rdlr., der er udlaant i Gaarden Kjære udi Vestby Hovedsogn imod første Prioritet, som den derpaa udstedte Panteobligation de dato 4 Juli 1777 udviser, hvilken Obligation dog skal forblive i vor Bevaring indtil vores Død, og de deraf indkommende Renter med 4 pro cento skal af os blive Sognepresten Herr Schielderup til Uddeling afbetalt; men naar vi begge ere døde, da skal samme Obligation eller en anden af lige Summa forlods af vores efterladte Bo udleveres til ham, eller om han skulde være død, da til hans Eftermand i Embedet, hvilke Renter, der efter 4 pro cento beløbe sig til 8 Rdlr., vilde vi paa efterfølgende Maade have distribueret. — 1) Skal ved de Husarme, der udi denne Gave skal nyde Del, alene forstaaes saadanne Fattige, der ved en og anden ulykkelig Tilfælde er geraaden udi Armod, og de, der ved et ryggesløs Levnet ere komne til agters, at udelukkes, hvilket vi haabe, at Sognepresten ved Uddelingen nøje iagttager. — 2) Skal ingen Husarme deraf nyde noget, uden alene saadanne, som virkelig bo udi Vestby, og altsaa ingen af de øvrige Sogne, uagtet de sortere under Vestby Prestegjeld. — 3) Overlade vi Sognepresten tilligemed sine Medhjelpere at udvælge de, som efter deres Tanker og Samvittighed synes at være værdige til at nyde Del i denne Gaves Renter. — 4) Omendskjønt vi ikke tvivle om Sogneprestens Redelighed udi denne Gaves Behandling, saa vilde vi dog allerunderdanigst bede, at Sognepresten maatte paalægges aarlig at aflægge Regnskab for samme til Stiftets Biskop, hvilket Regnskab tillige maa være underskrevet af Medhjelperne, som Bevis for Regnskabets Rigtighed [1]. — 5) Vilde vi, at den os allernaadigst forundte Confirmation, naar samme Sognepresten indløber, skulde af ham overleveres til Biskopen til Indlæggelse udi Stiftskisten. — 6) Naar denne Capital ved vores dødelige Afgang bliver Sognepresten af vores Udarvinger udbetalt, skal han være forbunden til ej alene at udlaane den paa rescriptmæssig Maade, men endog om det — 7) skulde udfordres, at Capital eller Rente nogen Tid med Proces maatte inddrives, da bør det ske alene paa Sagvolderens Bekostning uden mindste Afgang paa Capital og Renter [2]. — Paa disse

[1]) Ved den kgl. Konfirmation blev denne Post forandret derhen, „at Regnskabet for dette Legat skal inddrages under Sognets almindelige Fattigcasse-Regnskab, som til Stiftamtmandens og Biskopens Decision aarlig skal fremkomme". —

[2]) 6te og 7de Post blev i den kgl. Konfirmation ligeledes forandret derhen, „at

her anførte Poster ville vi i allerdybeste Underdanighed ej alene udbede os allernaadigst Confirmation, mens endog, at denne Donation maatte af deres kongelige Majestet blive os paa slet Papir skjenket og givet, om hvilken kongelig Naade vi allerunderdanigst implorere, og derfor som troe Undersaattere uafladelig forblive. Deres kongelige Majestets allerunderdanigste

Dæli i Vestby Prestegjeld paa Follo i Akershus Amt den 30 Septbr. 1784.

Hans Torgersen Dæli.
Karen Jørgensdatter Dæli.
(L. S.)

Til Vitterlighed underskrive:

Hans Erlandsen. (L. S.)

Lars Storm. (L. S.)

med Pengenes Udlaan og den derfor tagende Sikkerhed skal være til Følge de Anordninger, som allernaaadigst ere udgangne for Akershus Stifts publike Stiftelsers Midler". —

Kongelig konfirmeret i Kjøbenhavn 11 Februar 1785 med de ovenanførte Forandringer.

Anna Knudsdatters og Hans Anundsens Gavebrev til de Fattige i Hedrums Prestegjeld.

Efter bekræftet Gjenpart i Rigsarkivet.

269. 28 Januar 1786. Nedre Bergene.

Jeg Anne Knudsdatter, boende paa Nedre Bergene udi Hedrum Sogn, Laurviks Grevskab, og jeg bemeldte Enkes Svigersøn Hans Anundsen, boende paa Gaarden Bugaarden udi Sandeherred, ovenmeldte Grevskab, gjøre vitterligt, at vi, til taknemmelig Erindring af den Lykke, Gud af sin store Godhed skjenked min nylig ved Døden afgangne Mand Lars Olsen i sit lovlige Kald, til ej alene at erhverve os det fornødne til Livs Ophold, men ogsaa noget til Overflødighed, have givet, saa ogsaa hermed give til fattige Husarme, Enker, Fader- og Moderløse, udi Hedrums Prestegjeld, nuværende og i den følgende Tid sig befindende, den Summa 50 Rdlr., skriver halvtredsindstyve Rigsdaler paa følgende Vilkaar, som vi alvorligen ville skulle stedse vorde helligen og ubrødeligen opfyldte: — 1) Maa bemeldte Capital, halvtredsindstyve Rigsdaler, aldrig udtages af den os tilhørende halve Del af Gaarden Nedre Bergene, under hvad Paaskud være maatte, men til evig Tid blive staaende

i samme Gaard, som for denne Summa nu sættes til og skal herefter være et bestandigt Hypothek, saa at Mand efter Mand til de sidste Tider skal deraf aarlig svare i Rente 2 Rdlr., skriver to Rdlr. — 2) Disse Renter skal Ejeren af tidtmeldte Nedre Bergene, af os nu beboede og tilhørende halve Del, være forbunden til hver Juleheitid at erlægge til dette Prestegjelds Sognepreſt, som behageligen maatte uddele dem til Trængende af ovenanførte Beskaffenhed paa samme Maade, som hidindtil skeet er med Bandsbils [1] og med min salig Fader Anund Erichsen og Helvig Gjone [2], deres Gaver. — 3) Forbinde vi dette Prestegjelds velærværdige Sogneprester til at give vor Slægt Forrettighet til disse Renter at nyde, om nogen af samme skulde, som Gud forbyde, ved hans ressende Haand geraade i saadanne Omstændigheder, at de skulde behøve saadan Hjelp. — 4) Holde vi det bekvemmest, at dette vort originale Gavebrev forbliver i Hedrum Sogneprestes Gjemme blandt de andre Embedet vedkommende Breve, men at 3de af Sognepresten vidimerede Gjenparter deraf udstedes, af hvilke den første tilstilles det høigrevelige Alefelt Laurvikske Comptoir, for i dette Grevskabs Archiv at gjemmes, det andet hans Høiærværdighed Herr Bisſkopen, for i Stiftskisten at vorde henlagt, men det 3die forbliver i vores og vore Arvingers Værge. Ligesom vi alene af Taknemmelighed imod Gud og af christelig Medlidenhed med vore trængende Medchristne have givet denne Gave, saa haabe vi og at vort Gavebrevs Indhold bliver i alle Dele ubrødeligen holdt og tvivle ingenlunde paa, at efterkommende, ligesom vor nuværende kjære Sjelesørger, ville saaledes opfylde vor velmente Hensigt, som de det agte for Gud at forsvare. Endelig have vi formaaet Sognepresten, velærværdige Herr Arff, tilligemed 2de vore Venner og hæderlige Dannemænd dette med os til Vitterlighed at underskrive og forsegle. Nedre Bergene udi Hedrum Sogn, Laurviks Grevskab, den 28 Januar 1786.

Anne Knudsdatter. (L. S.)   Hans Anundsen. (L. S.)

Til Vitterlighed underskrive:

C. N. Arff. (L. S.)   Hans Borresen, med paaholden Pen. (L. S.)   Niels Colstrup, med paaholden Pen. (L. S.)

[1]) Se No. 59.

[2]) Se No. 166.

